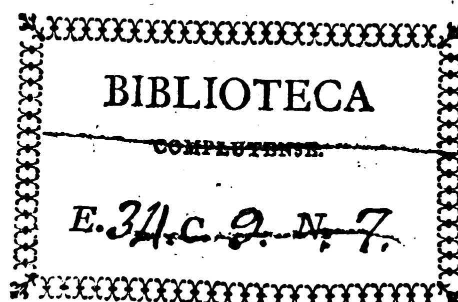

NOBILISSIMO HEROI,
Litteratissimoque Equiti Domino

D. FRANCISCO DE FELOAGA,

IN SVPREMA CASTELLÆ
Aula dignissimo Senatori; in Italiæ item supremo Senatu olim Fiscali, postque pro Statu Mediolanensi illius Regenti; Alcantarensis Militiæ Signifero, &c.

ORIS est, perillustris Heros, qui quotidie magis inualescit, Procerum gremium humiles Scriptores ambire, non vt latrantium linguas frenent, cum *nulla scriptura*, Clemente Alexandrino [a] teste, *adeò fortunata processerit, cui nullus omnino contradicat*: quippe, vt verè, beneque Hieronymus [b] aiebat, *qui scribit, multos sumit iudices, alius in alterius grassatur ingenium*: eo nimirum quia, vt inquit alibi [c] *nil tam facile, quàm otiosum, & dormientem de aliorum labore, & vigiliis disputare*: ergo qualiter domi manens Matriti obticescere faciet Gallos, Belgas, Italos, aliosve exteros sugillatores? Nil, norunt omnes, hominum patrocinium iuuat, vt obtrectationis materiam rabula vbiuis non colligat: nam

[d] *Multotiens captum trahit hamus ab equore piscem;*
Sed bona verba mali nullus ab ore trahit.

Duo igitur, Nobilissime Mecoenas, movent Scriptores ad suas alicui sacrandas vigilias. Alterum in gratificationis indicium: ergo omnia mea Tibi hanc ob causam dedico: nam mirum quantoperè tua mihi arriserit Dominatio, & quàm impensè mihi faueat: in me fuisti supra meritum indulgentior, nec ideo ingratum me exhibebo.

a lib. 1. strom.

b Epist. ad Præsid.

c in Regul. Monach.

d Alanus lib. Parab.

¶ 2

Nec solus ego; sed & tota nostrûm Religio, cuius puppis clauum, licet indignus, rego, tantum se Tibi debere clamitat, quantum, etiamsi se apposuerit pignori, nunquam sit persolutura satis. Immortales gratias tibi tam multas ago, vt quas aliis quamlibet amicis agam, non habeam; habeam quas non agam. Non igitur mihi deero, quandiu aliud præstare nequeo, quin saltem isto scribendi genere meum in Te animum plenissimum pietatis ostendam, perficiamque vt me in omni loco memorem, gratumque esse cognoscas. Non me fallit,

e Martial. lib.10. Epigram.37.

[e] Iuris, & æquarum cultor sanctissime legum
Veridico Latium qui regis ore forum.

Non me fallit, inquam, quàm id pro meo singulari erga Te studio, quo quidem sum mirabiliter imbutus, minimum sit. Verùm, vt cum Plinio [f] loquar, *& diis lacte rustici, multæque gentes supplicant, & mola tantum salsa litant, qui non habent thura.* Non enim debent, aiebat alius [g] qui magna præstare nequeunt, parua negligere; & qui in rebus maioribus vsui esse non possunt, ob id in leuioribus muneribus apud eos, quos præcipuè obseruant collocandis, diligentiam remittere: præsertim cùm in omni genere officij pluris animi voluntas, quàm muneris magnitudo facienda sit. Quid immoror? Quod referam tuo in me animo dignum nihil habeo (si me ipsum alicuius esse pretij putas, totum peculio tuo ascribito.) Nil reddidisse fateor, si fortè sic Tibi videar præstitisse multum, vt aienti, [h]

f in præfat. ad Vespasian.

g Vsor. de Nobilit. ciuili, ad Ludouic.

h Remond. Diuionens. lib.2. Epigram.36.

Dat multum, multumque facit quicumque fatetur
Esse nihil quod dat, quod facit esse nihil.

Honoris causa, quæ in meam refundis opellam, vt eam Tibi consecrem, est quod me mouet alterum. Curat omnis res suas haberi magni, flocci estò sint æstimabiles: quamobrem enixè inhiat in sublimiori manu collocari, vt præstans illis exhibeatur honos. Enimverò certo certius est, quod annulus, etsi noscatur æreus, vt nonnullius virtutis, & æstimabilitatis à quoquo cernitur, si in alicuius magni viri manu conspicitur; è contra licèt aureus, ex aurichalco, æreve fusile existimabitur fictus, si in digito rustici videatur appensus. Ecqua igitur tam diuersi iudicij assignabitur ratio, nisi manuum discretio? Bene noueris illud Petri Marsi dictum: [i] *bonum quod in dextera; nequam quod in sinistra conspexeris manu.* Scio saltem, plura licèt nesciam, mea quænam sit dextra, in qua quæque mea apparebunt bona: tu enim, Dominatio eximia, dextera mihi es: *Dextera namque est,* subdit Marsus, [l] *quæ imminente damno, præcipuè protegit.* Ergò í Liber í in dexteram meam, in qua nobilitatus conspicieris: cumque in ea, vti in sublimi solio, te videris, modulare: [m] *dextera Domini* (cui sacratus lumen video) *fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me: dextera Domini fecit virtutem. Non moriar, sed viuam, & narrabo opera Domini.* Igitur quis, Clarissime Eques, meum

i in lib.1. de offic.

l ibid.

m Psalm. 117.

meum (tuum iam) in manu tua cernens librum non alicuius pretii ipsum putet, vtpote maior quædam, ac illustrior in Te nobilitas elucet.

n *Crediderim, ni virgo foret, te Pallade natum,*
Aut Iouis è cerebro te quoque progenitum.

n Francisc. Remond. lib. 2. Epigram. 31.

Cæterum maius quid pensito, meditorque, dum Dominum D. Franciscum de Feloaga, in supremo, & Regali Nauarræ nostræ Senatu, belli, pacis, iurisprudentiæ, & prudentiæ iuris emporio, meritissimum per annos plurimos Consiliarium, Lares Tibi video dedisse Genitorem. Cuius ad maiorum facinora si vertam oculos, longiorem video me posse habere, quàm mei sit instituti, orationem: quippe ad iustam historiam conficiendam seges abundè foret. Sat dicere euoluenti, scrinia è perillustri domo, solari, & Castello de *Feloaga* primitus de *Belluaga*, hoc est, ad bellum agendum, in Guipuzcoanæ Prouinciæ Oyarcitana valle sito Te originem ducere: notiora enim sunt alia, quàm vt meam narrationem desiderent. Tuos sileo superos; duos verùm natu minores non tacebo germanos.

o *Quid vestras memorem laudes, par nobile fratrum;*
Ingenio æquales, similes virtutibus ambo!

o Dinlon. lib. 2. Epigram. 39.

Vnus est Dominus D. Hieronymus de Feloaga, vltrò in præfato nostrûm Nauarreorum Senatu meritissimus Consiliarius, quem pro honore tituli, potius quàm pro titulo honoris, in tali fastigio, cuspideve positum nuncupo. Si enim summa eruditione præstantem, & politioris disciplinæ è tripode prædicem præstantissimum, annuet omnis non postremus inter meliorum litterarum mystas. Dominus D. Antonius de Feloaga fuit alter, Eques Iacobeus, Salmanticæ in maiori Archiepiscopi Museo togatus, & illius Lycei, mundi Athenarum, Vespertinus Moderator, in Vallis-Oletana Cancellaria Fisci Præfectus, & Senator, post in supremo Regiæ gazæ, & demum in etiam supremo Indiarum Senatu Fiscalis, quem mors (ah!) falce præcoci de medio sustulit:

p *Abstulit vna dies æui decus, ictaque luctu*
Conticuit Latiæ tristis facundia linguæ:
Vnica solicitis quondam tutela, salusque:
Egregium semper patriæ caput: ille Senatus
Vindex, ille fori, legum, ritusque, togæque.

p Seuer. Cornel. apud Cl. Min. ad Emblema 29. Alciati.

Sique virtute tantum nominis gloria comparatur, quia vt Menander inquit q *vnus vir iustus infinitis non iustis præstat,* nihil est animi tui magnitudine nobilius, nihil laude tuæ liberalitatis illustrius, nihil ingenij tui fructu præstantius. Quis te incorruptior? Quis in gratificando humanior? Quis in bene de aliis merendo paratior? Inuenisti enim gratiam apud Deum, & apud homines. Quod noscens nostri Philippi quarti sacra Cæsarea, & Regalis Maiestas, Iudicem controuersiarum Te constituit, & pro petendis donatiuis ipsius

q apud Domin. Nauar.

nomine à Cordubensi, & Giennensi Regnis peculiari delegatione nominauit.

Plurima possem de Te pangere securus: quia benè norunt, qui me norunt, quantum facessat à me assentationis suspicio, qui nec sum palpo dolosus, nec delinio viros palliati blandimenti propysmate; ast dum præclara multa, & omni encomio cumulatissima in Te circumspicio, eaque palam clamitare meus animus præcipit,

[r] *Occeani fluctus me numerare iubet,*
Et maris Ægæi sparsas per littora condas,
Et quæ Cecropio monte vagantur apes.

r Martial. lib. 6. Epigram. 34.

Nam

[s] *Iacent rationes, silet iudicium: quid dicam, nescio.*

s Plaut. apud Crinit. lib. 6. de honesta discipl. c. 8.

Accipias igitur, Præclarissime Mecœnas, hoc qualequale munusculum: quippe

Dignus es, vt possis totum seruare clientem:
Vt liceat tantùm vera probare, potes.

Valeas.

Tuæ Dominationis addictissimus seruus,

Fr. LEANDER DE SANCTISSIMO SACRAMENTO.

Approbatio

Approbatio Reverendissimi Patris Fr. Leonis de Annunciatione, & P. Fr. Francisci de Spiritu Sancto, Ordinis Discalceatorum Sanctissimæ Trinitatis, in Complutensi Collegio S. Theologiæ Professorum.

QVÆSTIONES *Morales in primum Decalogi Præceptum*, methodo apprimè placida concinnatas, & maturitate perlepidè officiosa resolutas à Reverendissimo Patre N. Leandro de Sanctissimo Sacramento, Nostri cœlestis Ordinis Discalceatorum Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Generali Dignissimo, Nostri Diffinitorij Generalis jussione attentè vidimus, sedulóque perlegimus. Opus suo Auctore dignum, cujus laudes sunt plectro meliore canendæ: quippe æternum illarum præconium merito honore non valemus prosequi. Stylus clarus, non bombum sonans, nec raucum taratantara clangens: *in Ecclesia namque Dei*, inquit S. Zeno serm. de Justit. *fucatus non quæritur sermo, sed veritas pura*. Et Nicol. not. S. Bern. epist. 49. *Sermo veræ puritatis, vel puræ veritatis illibatus debet esse, & facilis*. Brevitas mirabilis: *curæ illi fuit*, ut loquar cum Sidon. lib. 4. epist. 3. *causam potius implere, quàm paginam*. Sic tamen, ut monuit Hieronym. proœm. lib. 11. in Isaiam, *studuit brevitati, ut nullum damnum fieret intelligentiæ*. In evolvendis libris, & referendis eorum Authoribus, indeficiens, & illibatus, illorum nominibus abundè distinctis: quod laudi datum Nepotiano, de quo aiebat præfatus Hieronym. epist. 3. ad Eliodor. *ingenuo pudore*, verba sunt Stridonens. *qui ornabat ætatem, quid cujus esset simpliciter confiteri, atque in hunc modum eruditionis gloriam declinando, eruditissimus habebatur. Illud, aiebat Tertulliani, istud Cypriani, hoc Lactantij, illud Hilarij est. Sic Minutius Felix, ita Victorinus, in hunc modum est loquutus Arnobius*. Aliorum sententias pro merito laudat, quia ut ait Philippus Abbas epist. 2. *Sic divini tractatores eloquij sensum suum nituntur approbare, ut tamen non præsumant alterius improbare, nisi fortè illum à fide sana cognoverint deviare, vel ei circunstantiam lectionis manifestius obviare*. Quapropter dignissimum judicamus vt in lucem prodeat: cum nil non utilissimum contineat, aut quod Fidei Catholicæ, & bonis moribus discordet. In hoc nostro Discalc. Sanctissimæ Trinit. Collegio Complut. idibus Junij, ann. Domini 1659.

Fr. LEO DE ANNUNCIATIONE.

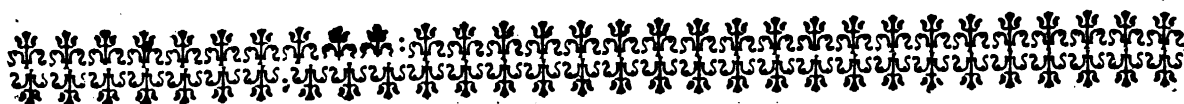
Fr. FRANCISCUS DE SPIRITU SANCTO.

FACVLTAS ORDINIS.

FRater Claudius de Sancto Gregorio Diffinitor generalis, & Secretarius Definitorij Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum, Congregationis Hispaniæ, fidem facio, quod in Definitorio Generali in nostro Complutensi Collegio die duodecima Januarij currentis anni celebrato concessum fuit, ut Primus Tomus *Quæstionum Moralium Theologicarum in decem Decalogi præcepta à Reverendissimo Patre Nostro Patre Fratre Leandro de Sanctissimo Sacramento, Majori, ac Generali Nostri dicti Ordinis Ministro* compositus, & ejusdem Ordinis gravium Doctorum iudicio approbatus typis mandetur, cùm nihil in eo, sicut nec in aliis quinque, qui jam pridem ab eodem Reverendissimo Patre Nostro Ministro Generali elaborati in publicam prodiere utilitatem, nisi secundùm Orthodoxam fidem, altum, doctum, piúmque repertum sit. In cujus testimonium has litteras manu mea subscriptas, & officij mei sigillo munitas dedi. Matriti in nostro Conventu, die prima mensis Martij anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo.

Fr. CLAUDIUS DE S. GREGORIO, *Diff. Generalis & Secret.*

APPRO

APPROBATIO.

Reverendissimi Patris Fr. Leandri de Sanctissimo Sacramento Ordinis Discalceatorum Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum Generalis Ministri, Tomum primum Elucubrationum in Decalogum, Ego infrascriptus Doctor Theologus Facultatis Parisiensis Ordinis Prædicatorum examinavi, probavi & prælo dignum existimavi, utpote qui exquisitissimam doctrinam, nævum autem neque quoad doctrinam, seu ad mores, nullum contineat; imò qui ad religionem & pietatem conferat plurimùm. Datum Lugduni hac die decimaquarta Octobris, anno Domini 1661.

Fr. JOANNES ROBE.

Approbatio Ordinarij.

Visa Doctoris Approbatione censemus hunc primum Tomum *Elucubrationum in Decalogum Reverendissimi Patris Fr. Leandri de Sanctissimo Sacramento, Ordinis Discalceatorum Sanctissimæ Trinitatis*, dignissimum esse qui in lucem prodeat. Lugduni die 13. Novembris *1661.*

DE NEUFVILLE, *Vic. Generalis.*

Consensus Procuratoris Regij.

Juxta supplicem Jacobi Canier Typographi Lugdunensis postulationem, ut ei liceret typis mandare librum inscriptum, *R. P. Fr. Leandri de Sanctissimo Sacramento, &c. Quæstiones Morales Theologicæ, &c.* attento quod Privilegium Joanni Couronneau ad viginti annos concessum ultimâ Julij *1656.* exspirarit: viso dicto Privigio,

Pro Rege consentio Licentiæ à dicto Jacobo Canier requisitæ, concessis ei inhibitionibus consuetis ad triennium duraturis. Lugduni 30. Augusti 1677.

VAGINAY.

PERMISSIO.

Fiat juxta Conclusiones Procuratoris Regij. Lugduni anno & die supradictis.

DE SEVE.

INDEX

INDEX TRACTATVVM, DISPVTATIONVM, Quæstionum, Earumque Responsionum, quæ in hac sexta parte continentur.

TRACTATVS PRIMVS.

TRACTATVS II.

4. An

§. II.

De his, quæ necessitate præcepti fidei credere tenentur fideles. ibid.

cepti,

DISPVTATIO III.

De externo actu, vel Confessione externa fidei, eiusque obligatione.

DISPVTATIO IV.

§. I.

Respondeo

§. II.

DISPVTATIO V.

TRACTATVS III.

De Virtutibus Spei Theologicæ, & Timoris, & oppositis earum vitiis. pag. 58

DISPVTATIO PRIMA.

DISPVTATIO II.

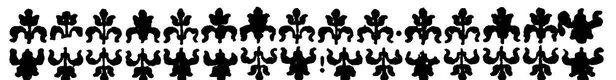
DISPVTATIO III.

§. I

℟ Vt

§. II.

DISPVTATIO IV.

TRACTATVS IV.

DISPVTATIO PRIMA.

3. An

DISPVTATIO IV.

De Dilectione inimicorum. pag.85

DISPVTATIO V.

TRACTATVS V.

DISPVTATIO PRIMA.

DISPVTATIO II.

31. An

DISPVTATIO IV.

§. I.

§. II.

48. An

§. III

De eroganda à Regularibus Eleemosyna. ibid.

DISPVTATIO II.

Ex quibus bonis facienda sit Eleemosyna. pag. 129

DISPVTATIO V.

De his, quibus danda sit Eleemosyna. pag.131

℞ Vt

TRACTATVS VI.

DISPVTATIO PRIMA.

DISPVTATIO II.

De conditionibus, quibus concurrentibus, obligat Correctionis praeceptum. p.138

§. I.

De prima conditione, quæ est certa peccati cognitio. ibid.

§. II.

De secunda conditione, quæ est, vt ad sit spes emendæ fratris, qui corripiendus est. ibid.

§.2

§. III.

§. IV.

DISPVTATIO III.

DISPVTATIO IV.

De Ordine, quo facienda sit correctio fraterna peccati occulti. p. 149

TRACTATVS VII.

De Cultu, & Adoratione Dei, & Sanctorū. In primum Præceptum Decalo. Non habebis Deos alienos, coram me. p. 153

DISPVTATIO I.

De cultu, & Adoratione Dei. p. 153

DISPVTATIO II.

9. An

DISPVTATIO III.

DISPVTATIO IV.

De Cultu, quo Sanctorum Reliquiæ sunt adorandæ. pag.177

℟ Vt

DISPVTATIO V.

De Cultu Sanctis Imaginibus debito. p.186

DISPVTATIO VI.

De Adoratione, qua summus Pontifex à Catholicis veneratur. p.189

TRACTATVS VIII.

De peculiari Cultu, qui Deo Opt. Max. per Horas Canonicas exhibetur. p.191

DISPVTATIO I.

De Nomine, Numero, institutione, & origine Horarum Canonicarum. p.191

DISPVTATIO II.

De Personis, quæ ad diuinum Officium persoluendum extra, & intra Chorum tenentur. p. 194

§. I.

De obligatione quam habent Religiosi ad soluendum Officium diuinum extra Chorum. ibid.

§. II.

De Monialibus. ibid.

§. III.

De obligatione, quam habent Clerici recitandi Officium diuinum, extra Chorum. ibid.

§. IV.

De obligatione, quam habent Beneficiarij ad recitandas Horas, extra Chorum. p.208

DISPVTATIO III.

De Officio illo Diuino, quod debent supradicti Religiosi, Clerici, & Beneficiarij recitare. pag. 225

20. An

DISPVTATIO IV.

§. I.

17. An

17. An adhuc liber esset à veniali, qui vltrò distracta mente, non animo orandi, sed se reficiendi, & mentem aliò diuertendi, aliquos Psalmos caneret, aut quasdam alias preces diceret. ibid.

℞ *Quod tunc liber esset.* ibid.

18. An qui occupatur in rebus externis, quæ ex natura sua aduersantur attentioni officij, & sunt incompatibilia cum illa, peccet mortaliter. ibid.

℞ *In opinione omnium: quod sic.* ibid.

19. An qui inter recitandum officium scribit, pingit, aut legit aliud, satisfaciat præcepto recitandi attentè. ibid.

℞ *Probabilius: Quod non.* ibid.

20. An etiam qui pensum Horarum soluit, dum vestibus se induit, vel exuit, vel faciem lauat, peccet, & violet Ecclesiæ præceptum. p.245

℞ *Vt certum: Non peccare, saltem mortaliter, & consequenter præceptum implere.* ibid.

21. An saltem sit veniale peccatum, lauare faciem, & manus induere, vel exuere se, vel se calceare, dum recitantur Horæ ex præcepto. ibid.

℞ *Vt certum: Non esse adhuc veniale, si id fiat occurrente iusta causa, & vt probabilius, etiamsi id fiat absque iusta causa, dummodo id fiat absque nimia festinatione.* ibid.

22. An possit quis recitare Horas Canonicas, dum Missam ex præcepto audit, & sic præcepto satisfacere vtrique. ibid.

℞ *Vt longe probabilius: Quod sic.* ibid.

23. An saltem peccet venialiter, qui dum audit Missam de præcepto, recitat Horas. p.246

℞ *Vt multo longe probabilius: Nec venialiter peccare.* ibid.

24. An qui dormit, aut dormitat per notabilem officij partem, satisfaciat præcepto recitandi. ibid.

℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.

25. An saltem satisfaciat præcepto recitandi, qui vexatur à somno, sed adeo resistit, vt pronunciet Horas ea attentione, qua saltem videt, quod non omittit dicere. ibid.

℞ *Satisfacere tunc.* ibid.

26. An peccet mortaliter, qui obligatus ad Horas reseruat illas dicendas in lecto, sciens se eo tempore somno præoccupari. ibid.

℞ *Quod sic.* ibid.

27. An socius recitans non ex obligatione, sed voluntariè, teneatur attendere ad Horas. ibid.

℞ *Vt longe multo probabilius: Teneri attendere sub veniali peccato.* ibid.

28. An teneatur quis repetere Horas, quas probabiliter credit se dixisse. ibid.

℞ *Quidquid alij dicant, quod non teneatur.* ibid.

29. An Officium Diuinum non solùm attente, sed etiam deuotè sit recitandum. p.247

℞ *Quod sic.* ibid.

30. Quotuplex sit deuotio? & Quid. ibid.

℞ *Quod deuotio dupliciter sumitur, propriè, & impropriè. Propriè sumpta est actus voluntatis, quo aliquis est promptus ad ea, quæ pertinent ad diuinum obsequium: Impropriè verò sumpta est quadam refectio spiritualis mentis, &c.* ibid.

31. An ad satisfaciendum præcepto recitandi Horas deuotè, sit sufficiens propositum dicendi illas attentè. ibid.

℞ *Quod sic.* ibid.

§. II.

De debita Intentione, qua recitandum est Officium Diuinum. ibid.

32. AN vt Officium Diuinum deuotè, & attentè recitetur, requiratur intentio, seu (quod idem est) propositum voluntatis recitandi illud. ibid.

℞ *Vt certum: Quod sic.* ibid.

33. An ad debitè, & attentè recitandum Officium, sufficiat haberè intentionem implicitam, seu virtualem recitandi illud. ibid.

℞ *Vt certum: Sufficere.* ibid.

34. An satisfaciat præcepto recitandi, qui accipit Breuiarium de more, & nil aliud cogitando recitat. pag.248

℞ *Probabiliter: Quod sic.* ibid.

35. An etiam satisfaciat qui de more ad Ecclesiam accedit, ibi Officium recitaturus, & de facto recitat. ibid.

℞ *Vt certum: Etiam satisfacere.* ibid.

36. An item satisfaceret præcepto, qui animo solo se recreandi, aut studendi, aut memoriæ aliquid mandandi, Officium diceret. ibid.

℞ *Quod non satisfaceret.* ibid.

37. An satisfaceret præcepto, qui per vim absolutam, seu omnino inuitus, cogeretur ad recitandum. ibid.

℞ *Vt mihi certum: Quod non.* ibid.

38. An præter intentionem, & voluntatem recitandi Officium, sit etiam necessaria formalis, & expressa voluntas recitandi illud, sub intentione adimplendi præceptum. ibid.

℞ *Vt longe probabilius: Quod non.* ibid.

39. An saltem ad satisfaciendum præcepto recitandi Officium, sit necessaria intentio, seu voluntas implicita, vel virtualis, recitandi illud sub intentione implendi præceptum recitandi. ibid.

℞ *Vt probabilius: Adhuc non esse necessariam.* ibid.

40. An item satisfaciat præcepto recitandi Officij, qui incipit recitare, animo expresso non satisfaciendi pro tunc præcepto de dicendo Officio. pag.249

℞ *Probabilius: Quod satisfacit.* ibid.

41. An Qui Officium dixit animo non adimplendi præceptum, simulque animo non repetendi illud, adimpleat adhuc præceptum. ibid.

℞ *Probabilius, adhuc adimplere illud, licèt alias peccaret mortaliter ob paruum affectum, &c.* ibid.

42. An qui Officium Diuinum persoluit, animo non adimplendi præceptum, teneantur ad minus casu, quo nolit Officium repetere, mutare animum intra tempus obligationis, & velle adimplere præceptum per Officium à se dictum. p.250

℞ *Probabilius: Non teneri.* Legatur quæstio. ibid.

§. III.

De voce, qua Officium Diuinum priuatim dici debet. ibid.

43. AN Horæ Canonicæ voce sint recitandæ. ibid.

℞ *Quidquid aliqui dicant: quod sic.* ibid.

44. An attento iure communi, si quis Diuinum Officium sola mente recitet, suæ obligationi satisfaciat. ibid.

℞ Vt

§. IV.

De integritate, qua Officium persolui debet. ibid.

§. V.

De continuatione, qua recitandum est Officium Diuinum. ibid.

75. An

§. VIII.

DISPVTATIO V.

§. I.

§. II.

De Infirmitate. p.275

§. III.

De occupatione graui. p.277

§. I V.

§. IV.

DISPVTATIO VI.

dum

DISPVTATIO VII.

26. An

TRACTATVS IX.

DISPVTATIO PRIMA.

benedicunt Rosaria pro parturientibus, vel morbo laborantibus ibid.

℟ *Vt certum: Esse vanas, & superstitiosas.* ibidem.

14. An sit superstitiosum dicere aliquos versus alterius Psalmi, ad compescendos canes latrantes, aut cohibendum sanguinem è naribus profluentem, vel quemcumque morbum sanandum. pagina 334

℟ *Non esse, si cum pietate, & deuote recitentur: secus si cum credulitate infallibilis euentus.* ibid.

15. An sit alienum à superstitione morbum caducum patienti, hæc ad aures licere verba: *ò Creatura Dei, memento Creatoris tui.* ibidem.

℟ *Non esse alienum, si ob vanum aliquem finem dicantur: secus, si ob bonum finem, & ablata omni vana circumstantia.* ibid.

16. An saltem omnino sint superstitiosi, qui ad aures equorum dolorem intestinorum patientium verba aliqua insufflant, & non sanitatem reuocaut. ibid.

℟ *Vt certum: Esse superstitiosos omninò.* ibid.

17. An sit superstitiosum dicere, aut prædicare, quod ille, qui in die S. Stephani Protomartyris in pane, & aqua ieiunat, & ritè confessus communicat, non sit moriturus ab alio occisus, etiamsi multis ictibus impetatur. ibidem.

℟ *Vt certum: Esse superstitiosum.* ibid.

18. An sit superstitiosum credere firmiter, quod recitantes certas orationes, vel illas secum ferentes, non sint morti subitaneæ, vel alteri periculo subiecti, quin potius bene fortunati. p.335.

℟ *Vt certum: Esse omninò superstitiosum.* ibid.

19. An sit superstitiosum deferre ad collum Sacra quatuor Euangelia, aut vnum eorum, videlicet S. Ioannis. ibid.

℟ *Non esse superstitiosum, sed potius licitum, dummodo in illis ligandis non misceantur aliqua vana circunstantia.* ibid.

20. An sint superstitiosæ orationes illæ, quæ à colligentibus herbas ipso die Sancti Ioannis Baptistæ, ante ortum solis dicuntur. ibidem.

℟ *Esse superstitiosas, si certo modo dicantur: secus aliàs.* ibid.

21. An item superstitiosum sit recitare quasdam orationes nocte S. Ioanuis, vt sibi manifestetur cui quæ nuptura sit. ibid.

℟ *Vt certum: Esse superstitiosum.* ibid.

22. An sit superstitiosum obseruare dies, quasi quidam sint fausti, vt dies Iouis, quidam infausti, vt dies Martis. ibid.

℟ *Vt certum: Esse superstitiosum.* ibid.

23. An superstitiosi sint illi, qui festiuitates S. Vincentij, S. Vrbani, & Conuersionis Sancti Pauli obseruant, vt cæteros anni euentus coniectentur. p.336

℟ *Esse vanos, sed non superstitiosos.* ibid.

24. An saltem sit seperstitiosum dicere, prognosticare posse quemlibet anni mensem, iuxta qualitatem primorum dierum duodecim mensis Ianuarij. ibid.

℟ *Esse vanos, sed non superstitiosos.* ibid.

25. An obseruatio dierum criticorum sit superstitiosa. ibid.

℟ *Vt certum: Quod non sit.* ibid.

26. An obseruatio dierum Lunæ pro rebus naturalibus conseruandis sit licita. p.337

℟ *Vt certum: Esse licitam omnino.* ibid.

27. An etiam sit licita obseruantia dierum canicularium pro diminutione sanguinis & sumptione medicinæ, &c. ibid.

℟ *Vt certum: Etiam esse licitam.* ibid.

28. An obseruatio anni climacterici, v.g. sexagesimitertij, sit superstitiosa. ibid.

℟ *Vt certum (quidquid nonnullus dixerit) Non esse superstitiosam.* ibid.

29. An colligentes herbas in festo S. Ioannis Baptistæ credentes maioris esse efficaciæ ad sanitatem tribuendam, sint superstitiosi. ibidem.

℟ *Esse, si id existiment, eo quod dies talis S. Ioannis sit: secus si eo quod tunc temporis maiorem vim naturalem herbæ habeant.* ibid.

30. An sit superstitiosum sentire, aut credere quod ros, qui colligitur nocte S. Ioannis, potiorem habeat vim ad sanandam scabiem rore aliis collecta noctibus. ibid.

℟ *Non esse, si attendatur ad tempus solùm.* ibidem.

31. An sit superstitiosum credere quod oua Gallinæ orta in die Parasceues specialem vim habeant ad extinguendum ignem, si in ipsum iniiciantur. p.338

℟ *Esse omnino superstitiosum.* ibid.

32. An sit superstitiosum certis diebus determinatis, scopis tangere olera, ne à vermibus lædantur: Nolle die veneris vngues præscindere: Puellam nolle die sabbati nere. ibid.

℟ *Esse superstitiosum.* ibid.

33. An sit superstitiosum die S. Ioannis Baptist. aliquam arborem scindere, & per eam sic scissam ter transire læsos pueros, vt sanitatem recipiant. ibid.

℟ *Vt certum: Esse superstitiosum.* ibid.

34. An superstitiosi censendi sint Confratres S. Marci Euangelistæ, qui in eius festiuitate Taurum ferocissimum vocant, & iubent illum, vt in Ecclesia tantæ festiuitati mansuetè assistat. ibid.

℟ *Esse superstitiosos.* ibid.

35. An superstitionem committat, qui iumenta die S. Antonij nonies per eius templum circumducit, & venam iumentis aperit die certi alicuius Sancti, &c. p.339

℟ *Communiter si certo animo id faciat: secus si alio.* ibid.

36. An deinde superstitionem committat, qui ex prima pecunia oblata Crucifixo in die Parasceues conficit annulum ad sanandum morbum contractionis membrorum. ibid.

℟ *Etiam committere, si id vano animo faciat: secus aliàs.* ibid.

37. An qui non vult ad conuiuium, vbi inuitati sunt tredecim, sedere, eo quòd timeat vnum ex discumbentibus eo anno moriturum, superstitionis graue peccatum committat. ibidem.

℟ *Quod sic, si id faciat credendo firmiter illi ita euenturum: secus aliàs.* ibid.

38. An possit sine superstitione fieri, vt si quis gladio, quo inimicum vulnerauit medicamentis foueat, recipiat sanitatem ille, qui vulnere affectus domi suæ distans iacet. ibid.

DISPVTATIO II.

§. I.

§. II.

De Diuinatione cum pacto dæmonis expresso. ibid.

§. III.

De Diuinatione per astra, absque expressa inuocatione Dæmonis. ibid.

§. IV.

§. VI.

De Diuinatione ex cantu, voce, & motu animalium, necnon & hominis. ibid.

§. VII.

De Diuinatione ex hominis capite, manuum lineis, & aliis membris deducta. ibid.

DISPVTATIO III.

De magia malorum operatrice, in genere, & in specie. p.369

§. II.

De Fascinatione malefica, seu Magia. ibid.

§. III.

De Maleficio, seu de Magia malefica. p.372

DISPVTATIO IV.

De Lamiis, Sagis, & Strigibus, (Hispane, Brusas) & Veneficis. p. 378

§. II.

DISPVTATIO V.

15. An

§. II.

De his, qui adiurare, & adiurari possunt. ibid.

§. III.

De Assistentia Damunum in corporibus obsessis. ibid.

§. IV.

De signis, quibus aliquis cognoscitur esse damoniacus, & à damone obsessus. ibid.

43. An

§. V.

TRACT.

TRACTATVS PRIMVS IN DECALOGVM.

TRACTANT de hac materia D. Thomas 1.2. *q.*110. *art.*4. *&* 2.2. *quæst.*122. *&* *quæst.* 44. *art.*1. Nauarrus *in Summ. cap.*11. Toletus *lib.* 4. & 5. *Sum.* Sayrus *in Claui Reg. lib.* 4. Azor *tom* 1. *lib.*8. Thom.Sanchez *in Summ. lib.*2. *& sequent.* Bonacina *tom.*2. *Sum. à disputat.*3. Fagundez *tomo* 1. *&* 2. *in Decalog.* Trullench etiam *tomo* 1. *&* 2. *in Decalogum.* Sotus *lib.*2. *de Iustitia, à quæst.*3. Valentia *tom.*2. *disp.*7.*q* 7.*punct.*4. Reginald. *tom.*2. *Sum. à cap.*16. Abulensis *tomo* 2. *in cap.*20. *Exodi.*

DISPVTATIO VNICA præambula in Decalogum.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Decalogus.

RESPONDEO breuiter, Decalogum nil aliud esse, aut significare, quàm legum omnium aliarum summam, & epitomem: aut summam & breuem epitomem legis naturalis, & diuinæ, decem moralibus præceptis comprehensam. Sic ex D. Augustino *q.*140. *super Exodum*, & S.Thoma 1.2.*q.*100.*art.*1.docet Cathechism.Roman. *initio explication. Decalogi.* Nauar. *in Man. cap.*11.*num.*1.Sayrus *in Claui Regia,lib.*4.*c.*2.*n.*3. *&* 4.Reginal. *tom.*2. *lib.*16.*c.*4.*n.*40. Trullench. *in decalog. Prælud.*1.*num.*1.

QVÆSTIO II.

Quot, & quæ sint Decalogi præcepta?

RESpondeo vt certum, quod sunt tantùm decem sequentia, cõstat apertè ex *c.*4. Deut. vbi hæc verba habentur: *Ostendit vobis pactum suum, & decẽ verba, quæ scripsit in Tabulis lapideis*, & Exodi 20. vbi tantum decem proponuntur præcepta. Primum: *Non habebis Deos alienos coram me.* Secundum. *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.* Tertium: *Memento vt diem Sabbati sanctifices.* Quartum. *Honora patrem tuum, & matrem tuam.* Quintum: *Non occides.* Sextum: *Non mœchaberis.* Septimum: *Non furtum facies.* Octauum: *Non loqueris con ra proximum tuum falsum testimonium.* Nonum: *Non concupisces vxorem proximi tui.* Decimum: *Non desiderabis domum proximi tui, non seruum, non ancillam, non bouem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt.* Sic docẽt omnes DD. legãtur ex supra citatis, Sotus *lib.*2. *de Iust. quæst.*3.*art.*3. Abulens. *in cap.*20. Exodi, *q.*2. Iodocus *tom.*1.*verb. Decalogus, n.*2. Sayrus, & Trullench. & præcipuè D.Thom. 1.2. *quæst.*100.*art.*3. *&* 11.

QVÆSTIO III.

An decem Decalogi præcepta, in duabus Tabulis Lapideis scripta fuerint?

REspondeo vt certũ: Quod sic. Quia id cõstat ex *cap.*4. *Deuter.* vbi ita dicitur: *Et ostendit vobis pactum suum, quod præcepit, vt faceretis, & decẽ verba, quæ scripsit in duabus Tabulis lapideis.* Et *c.*32. *Exodi, vers.*15. vbi ita habetur: *Et reuersus est Moyses de monte, portans duas Tabulas testimonij in manu sua scriptas ex vtraque parte.* Erãt enim (ait Cornelius à Lapide, hic) paruæ Tabulæ, vtpotè quas Moses manu gestaret, & quæ in arca testamenti exigua depositæ, neque magnæ, neque graues esse poterant: aliàs perfregissent eam sensim suo pondere: literæ verò Tabularũ erant magnæ, vt eminus legi possent à populo, ideóque ab vtraque parte Tabularũ scribẽdum fuit, vt in iis integrè Decalogus scriberetur. Ita Cornelius ex Abulens. Et tenet communis Doctorum, legantur Iosephus *lib.*3.*antiquit. cap.*6. Abulens. *in cap.*32. *Exodi, quæst.*21.22. *&* 23. vbi latè, & doctè de hac agit materia.

QVÆSTIO IV.

An in singulis Decalogi Tabulis, quina essent scripta Præcepta Dei.

AFfirmant plures Doctores, existimantes, quod præcepta Decalogi scripta essent in vna Tabula quinque, & quinque in altera. In prima quidem tabula, hæc: *Ego sum Dominus Deus, Non habebis Deos alienos. Non assumes nomen Dei in vanum. Memento, vt diem Sabbati sanctifices. Honora patrem tuum, &c.* In secunda verò hæc assignant: *Non occides. Non mœchaberis. Non furaberis. Non falsum testimonium dices. Non concupisces, &c.* sic tenent, apud Abulens. *loc. cit. quæst.* 24. aliqui Hebræi, quibus consonant aliqui ex Latinis, licèt dissentiant in assignandis quina prima Præcepta. Legantur Trullench. *prælud.* 2. *in Decalog. num.* 10. & alij apud ipsum.

Sed probabilius Respondeo Negatiuè. Quia probabilius est, quod in prima Tabula solùm erant sculpta tria priora ex recensitis præcepta, nempè: *Non habebis Deos alienos. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. Memento vt diem Sabbati sanctifices.* In secunda verò tabula, septem alia præcepta, quæ suprà *quæst.* 2. enumerauimus. Sic sensêre D. Augustin. *q.* 71. *in Exodum.* D. Thomas 1. 2. *q.* 100. *art.* 4. Medina, & alij Discipuli *ibidem.* Abulens. *in cap.* 22. *Exodi, quæst.* 24. Sotus *de Iust. & Iure, lib.* 2. *q.* 3. *art.* 4. Catechism. Roman. *in explicat. primi præcepti Decalogi, num.* 16. Sayrus *in Claui Reg. lib.* 4. *c.* 2. *num.* 6. Iodocus *tom.* 1. *Thesauri. Verb. Decalogus, num.* 5. & communis.

QVÆSTIO V.

An Præcepta Decalogi sint Iuris naturalis, & diuini positiui.

REspondeo vt certum, Esse vtriusque Iuris. Et quidem, quod sint iuris naturalis, constat: Quia dicta præcepta sunt, quæ pertinent ad bonos mores; mores autem humani dicuntur ad rectam rationem naturalem: ergo. Quod verò sint etiam Iuris diuini positiui, ita vt legislator positiuus sit ipse Deus, euidenter constat ex 22. *Exodi.* Vbi habetur, decem verba legis esse à Deo, ministerio Angelorum Moysi data in duabus Tabulis lapideis. Sic omnes Theologi cum D. Thom. 1. 2. *q.* 98. *art.* 2. & 3. & *q.* 100. *art.* 2.

QVÆSTIO VI.

An Præcepta Decalogi vigeant etiam nunc, in lege Gratiæ.

REspondeo vt certum, vigere quidem, non ex vi, & authoritate immediati legislatoris Moysis, sed ex vi, & authoritate præcipui legislatoris Dei, & ex vi iuris naturalis, quod cōtinent. Veritatem hanc comprobat totius Ecclesiæ consuetudo: qua inde ab initio Christianus populus, inter cætera Fidei, ac religionis rudimenta, etiam Decalogi præcepta didicit. Sic omnes. Legantur D. Thom. *q.* 103. *art.* 3. Bellarmin. *tom.* 3. *de Iustificat. lib.* 4. *cap.* 5. Nauarrus *cap.* 11. *num.* 2. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. initio.* Trullench. *prælud.* 2. *num.* 8. 9. & 10. & alij. Qui & notant, ita permanere in lege Gratiæ præcepta Decalogi, vt solùm permanere censeantur, præcisè quoad ius naturale, non verò quoad ius ceremoniale aliquod, si quod continent.

QVÆSTIO VII.

An Præcepta Decalogi præcipiant actus virtutis, tam Theologalis, quàm Moralis?

REspondeo quod sic. Quia lex naturalis, & diuina, qualis est lex Decalogi (vt suprà *q.* 5. est habitum,) ordinat hominem ad Deum, & ipsum hominem cum Deo coniungit: at sic est, quod hæc coniunctio fit per actus omniū virtutum: ergo. Sic omnes. Legatur Sayrus *in Claui Regia, lib.* 4. *c.* 2. *n.* 12. Trullēch. *prælud.* 3. *n.* 9. Qui & *n.* 10. notat, quod etsi omnium virtutum actus in præceptis Decalogi contineantur; nihilominus tamen omnia Decalogi præcepta ad duas virtutes, tanquā ad vltimum finem reducuntur, nempe ad Iustitiam, & Charitatem. Legantur S. Thom. 2. 2. *q.* 122. *art.* 1. Iodocus *verbo Decalogus, num.* 6. & alij.

QVÆSTIO VIII.

An transgressio cuiusuis præcepti Decalogi sit ex se peccatum mortale?

REspondeo vt certum, esse, nisi vna istarum triū causarum excusetur. *Prima* est defectus deliberationis, vt cum S. Thoma docent omnes Theologi 1. 2. *q.* 88. *art.* 6. *Secunda* est, materiæ paruitas, modò in eo genere peccati reperiatur paruitas materiæ, vt in furto; secus aliàs. *Tertia* est defectus pleni vsus iudicij, & rationis, vt accidit in ebriis, & semidormientibus, qui aliquādo pollutionē patiuntur, &c. Sic docet omnes. Legantur S. Thom. *loc. cit.* & 2. 2. *q.* 59. *art.* 4. *ad* 2. Caiet. 1. 2. *q.* 15. *art.* 4. Sanchez *in sum. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 13. Sayrus *in Claui Reg. lib.* 4. *c.* 2. *n.* 14. Trullench. *prælud.* 4. *Decalog. n.* 6. Nauarr. *c.* 11. *num.* 4.

QVÆSTIO IX.

An præcepta Decalogi sint dispensabilia.

AFfirmauit Occhamus 2. *sentent. dist.* 19. dum docuit, omnia præcepta Decalogi esse à Deo dispensabilia.

Sed Respondeo, Non esse dispensabilia, nec ab ipso Deo. Quia hæc præcepta prohibent quod intrinsecè ex se, & ex natura sua est malum, & præcipiunt id quod intrinsecè, & ex natura sua est bonū: at implicat, vt aliquid, quod ex natura sua est bonum, sit malum, vel bonū alteri, & non alteri: ergo non possunt hæc præcepta dispensari, nec licentia concedi, vt aliquis, manente lege naturali quoad alios, ipse contra legem operetur. Sic S. Thom. 1. 2. *q.* 100. *art.* 8. Sotus *de Iust. & Iure, lib.* 2. *q.* 3. *art.* 8. Altissiodor *lib.* 3. *tr.* 7. *q.* 5. Iodocus *tom.* 1. *Thesauri, verb. Decalogus, n.* 7. Couarr. *Reg. Peccatū, part.* 2. *c.* 6. *num.* 6. Sāchez *lib.* 8. *de Matrim. disp.* 6. *n.* 14. Nauarrus *cōsil.* 4. *de dispensat. Impub. n.* 16. Suarez *de legibus, lib.* 2. *c.* 14. *n.* 5. & *c.* 15. *n.* 2. & 26. Palao *tr.* 3. *de legib. disp.* 6. *p.* 2. *n.* 5. Barbosa *de Iure vniuerso, lib.* 1. *c.* 2. *n.* 122. Trullēch. *prælud.* 5. *n.* 5. qui *numeris sequentibus* optimè respondet argumentis, quæ contra hanc doctrinam obstare videntur.

TRACTATVS II.

DE IIS, QVÆ AD FIDEM PERTINENT.

IN PRIMVM PRÆCEPTVM DECALOGI, quod est, *Non habebis Deos alienos coram me.*

DISPVTATIO PRIMA.

De Essentia, Obiecto, & Subiecto fidei.

QVÆSTIO PRIMA.

An virtus Fidei, eiusque praceptum, ad primum Decalogi praceptum reuocetur, & pertineat?

RESPONDEO vt certum: Reuocari, & pertinere. Ratio est quia ad hoc Decalogi præceptum reuocantur quæcũque pertinent ad tres virtutes Theologicas, nempè, Fidem, Spem, & Charitatem: eo quod præcisè hæ ad vnius veri Dei debitum cultum, & reuerentiam requirantur. Teste namque Augustino *in Enchirid. tom. 5. cap. 3. pag. 66.* in virtutibus Deus colitur, & reueretur. Et certè credendo, sperando, & Deum amando, ipsum colimus, veneramur, & honoramus, quod præcipitur primo præcepto Dcalogi. Sic docent omnes. Legantur D. Thom. 2. 2. *q.* 100. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *c.* 1. *q.* 2. Sanchez *lib.* 2. *sum. initio.* Fagundez *lib.* 1. *in primum, pra cept. Decalogi, initio.* Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. in principio.*

QVÆSTIO II.

Quid sit Fides? & Quotuplex?

RESpondeo ad Primum, quòd Fides est, *Virtus supernaturalis diuinitus in intellectu infusa, qua illustratus homo certò, & firmiter assetitur iis, qua à Deo sunt reuelata, & ab Ecclesia ad credendum proposita.* Hæc definitio, quoad substantiã non differt ab ea, quam D. Paulus *ad Hebr.* 11. & ex illo D. Thomas 2. 2. *q.* 4. *art.* 1. & communiter alij Patres tradunt, nempè: *Fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium.* Legantur Azor. *loc. cit. q.* 3. Fagundez *c.* 1. *num.* 1. Trullenc. *c.* 1. *n.* 1. & 2. Bonacina *tom.* 2. *sum. disp.* 3. *quast.* 2. *punct.* 1. *num.* 1. Granados *de Fide controuersia* 1. *tract.* 12. *disput.* 1. Legantur nouissimè Pater Acacius March. *R. P. Leand. in Decalogum.* de Velasco *tom.* 1. *Resol. moral. verb. Fée, resol.* 328. *num.* 4. & *Resol.* 329. vbi *ad* 2. *partem quast. sic respondet: La. Fée es en dos maneras, vna explicita, y otra implicita. Explicita se llama, quãdo con ella creemos que Christo señor nuestro, se incarnó, murio, y resuscito: entonces se dize con propriedad que tenemos Fée explicita de aquel mysterio. Fée implicita se llama, quãdo alguna cosa se cree, no en particular,* & in se ipsa, *sino en otro alguno, como sucede en el que cree lo que la Santa Madre Iglesia cree en comun: este tal se dize que tiene Fée implicita.* Sic ille.

QVÆSTIO III.

Quodnam sit obiectum Materiale Fidei?

RESpondeo quod Obiectum materiale Fidei nihil aliud sit, quàm res à Deo reuelatæ, & & propositæ ab Ecclesia vt credendæ. Ratio est, quia illud est Obiectum Materiale Fidei, circa quod Fides versatur: Sed fides versatur circa res à Deo reuelatas, & ad credendum ab Ecclesia propositas: ergo. Sic communis DD. Legantur Bonac. *num.* 3. Trullenc. *num.* 3. Azor. *quast.* 3. & 4. vbi latè explicat, quænam res sint à Deo diuinitus reuelatæ, & ab Ecclesia ad credendum propositæ.

QVÆSTIO IV.

Quid sit Obiectum Fidei?

RESpondeo quod est authoritas diuina, seu veritas prima vt reuelans; idest, Deus ipse in quantum reuelat. Ratio est, quia Obiectum Formale Fidei, est forma seu ratio principalis, ob quam credimus veritatibus à Deo reuelatis: sed sic est, quod huiusmodi forma, seu ratio, est auctoritas diuina; ob illam nãmque solùm credimus, v. g. Deum esse trinum, & vnum; esse remuneratorem bonorum operum, &c. quia scilicet, Deus ipse reuelauit, & dixit: ergo. Sic communis sententia. Legantur S. Thom. 2. 2. *quast.* 1. *art.* 1. Bonacina, & Trullench. *loc. cit.*

QVÆSTIO V.

Quaenam alia requirantur ad assentiendum Fidei, prout est in nobis?

Respondeo, quòd quinque. *Primum* praedicatio rei credendae. *Secundum*, Motiua externa, quae efficiunt rem illam credibilem, vt sunt miracula, & similia. *Tertium*, Inclinatio voluntatis,& pia quaedam affectio ad credenda. *Quartũ*, Lumen Fidei,hoc est,habitus supernaturalis respectu actuum,qui sunt ab homine fidei:vel auxiliũ supernaturale respectu primi actus, qui est dispositio ad habitum Fidei, quando Fides habetur per proprium actum, vt in adultis. *Quintum* tandem, assensus aliquis humanus circa res credendas,vt quod hoc, vel illud sit ab Ecclesia determinatum, & propositum ad credendum; ipsum tamen articulum deinde credimus fide diuina. Sic omnino ex Filliucio *tract.*21.*cap.*1.*num.*4 docet Trullench.*lib.*1.*in Decalog.cap.*1.*dub.*1.*num.*4. legatur Granados *controuers.* 1.*de Fide, tract.*9.*à disput.*1.

QVÆSTIO VI.

An habitus Fidei sit in Intellectu?

Negant aliqui Recentiores, existimantes,habitum fidei immediatè esse, & collocari in Anima rationali.Ita Lugo *disp.*15.*sect.*1.& Ripalda *de Fide disp.*19.*sect.*1.

Sed probabilius Respondeo, immediatè esse in Intellectu.Ratio est, quia in ea potentia debet collocari habitus, à qua eliciuntur eius actus: at sic est, quod actus assentiendi, & credendi, qui sunt actus Fidei,eliciuntur ab intellectu; ergo in eo debet collocari Fidei habitus.Sic communiter Theologi. Legantur D. Thom.2.2.*q.* 4.*art.*2. Bannes, Aragon, Valentia, Malderus & alij *ibidem*. Granados *cõtrouers.* 1.*de Fide tract.*13.*disp.*6.*n.*1. Bonac. *loc.cit.punct.* 1.*n.*2.Trullench *dub.*1. *cit. n.*7. Palao *tom.*1.*oper.moral.tract.*4.*disp.*1.*punct.*6.*n.*1.

QVÆSTIO VII.

An in Beatis sit Fidei actus, vel habitus?

Affirmatiuam sententiã esse probabilem,apertè fatetur Durand.*in* 3.*dist.*31. *quaest.* 3.*&* 4. Et quidem, loquendo de habitu Fidei, ita sentiunt aliqui Recentiores, *in cap.*13.1. *Corinth.*vt notat Luysius, *vbi infrà*. Quibus fauet Suarez,*vbi infrà*, dicendo non videri incredibile,remanere habitum Fidei in Beatis, eo quòd non repugnet.

Sed, vt certissimum quid,Respondeo *Primò*,minimè manere in Beatis actum Fidei supernaturalis. Patet. Quia quae nunc in via videmus per speculum, & in Ænigmate,vident nunc in patria Beati facie ad faciem, vt ait Apostolus 1.*Corinth.*13:at sic est, quod cum cognitione clara visionis, non compatitur cognitio obscura,& aenigmatica:ergo. Sic cum communi tenet Suarez *vbi infrà*.

Respondeo *Secundò*, vt longè probabilius. Nec habitum Fidei infusum permanere in Beatis. Quia vbi praecipuus actus non est, habitus illius superfluit. Sic sentiunt communiter Theologi cum S. Thoma 1.2.*q.*67.*&* 2.2.*q.*5.*art.*2.Malderus,Valentia,Becanus,quos citat & sequitur Bonacina *tom* 2. *disp.*3.*qu.*2.*punct.*1.*n.*7. Ægidius *disp.*11.*de Fide, dub.*1.*concl.*1.*&* *disp.*17.*dub.*4.*concl.*1 *&* 2.Palaus *tom.*1.*tract.*4.*disp.*1 *punct.*6. (non 7. vt leges apud Trullench)*n.*7.Luysius *in* 2.2.*disp.*43.*dub.*4.Trullēch.*lib.*1.*in Decal.dub.*1.*n.*8 Suarez *de Fide disp.*7. *sect.*5.*n.*4.Ouiedo *de Fide cõtrouers.*6.*punct.*9.*n.*62.

QVÆSTIO VIII.

An in Daemonibus, & Damnatis, maneat Fides supernaturalis informis?

Affirmarunt Magister *in* 3.*dist.*23.*c.* 4. Alensis 3.*p.quaest.*64.*memb.*1. Durand.*in* 3.*dist.*23. *quaest.*9.necnon Glossa *ad Rom.*1.& Glossa *in Rubr. de Sum. Trinit. & Fide Catholica.* Qui probant ex illo Iacobi 2. *Daemones credunt, & contremiscunt*: quibus verbis videtur indicare, eandem fidem in Daemonibus esse, quae est informis in hominibus fidelibus.

Sed longè multò probabilius, imò vt ferè certum, Respondeo, Minimè manere in Daemonibus, aut in hominibus damnatis, Fidem infusam supernaturalem,nec quoad habitum, nec quoad actum. Ratio est. Quia status damnationis, vtpotè miserrimus, dicit carentiam omnis auxilij, & doni supernaturalis, quale est Fidei habitus, vel actus: ergo quamuis hic praecesserit in dãnato,illo exuitur,dum primum infoelicissimum damnationis statum subit.Sic communiter tenet Theologorum sẽtentia cum D. Thoma 2.2.*quaest.*5.*art.*2.Vbi eius Interpretes, praecipuè Bannez *dub.* 1. vbi oppositam sententiam periculosam, & proximam errori iudicauit. Ricard. *in* 3.*dist.*23.*art.*6. *quaest.*5. Gabriel *quaest.*2.Palud.*quaest.*5.*art.*3.Et ex Theologis Recentioribus Suarez *de Fide, disp.*6.*sect.*9.*num.*9. *& disp.*7.*sect.*5.*num.*3. Vbi hanc nostram sententiam solùm, longè probabiliorem dicit. Ægidius *disp.*17.*dub.*2.Lugo *disp.*17.*sect.*2.*num.*8.Luysius *disp.*43. *dub.* 3. Vbi oppositam sententiam improbabilem iudicat.Gasp.Hurtad.*de Fide disp.*7.*diff.*4. Puente Hurtad.*disp.*59.*sect.*3.Granad.*tract.*3.*sect.*1. Merat. *disp.* 24.*sect.*3.Quos omnes citat,& sequitur Ouiedo *tract.de Fide, controu.*6.*punct.* 6. *num.*65. Quibus ego addo Palaum *tom.* 1.*tract.*4. *disp.* 61. *punct.*6. *num.*6. Lorcam *disp.* 30.*num.* 4. Bonacinam *tom.*2.*quaest.*2.*punct.*1.*n.*9. Ripaldam *de Fide disp.*19.*sect.*3. *num.* 23. dicentes, oppositam sententiam esse falsissimam, & Trullench. *lib.*1. *Decalogi,cap.*1.*dub.*1.*num.*9.Qui ad locum D. Iacobi respondet intelligi debere de Fide naturali, non de diuina, & supernaturali.

QVÆSTIO IX.

An in Animabus Purgatorij maneat Fides supernaturalis, tam quoad habitum, quàm quoad actum?

Negat Pet.Hurtadus *disp.*99.*de Fide,sect.*3. existimãs in Animabus Purgatorij minimè manere Fidem,quia dictae Animae (ait) operari possunt per scientiam supernaturalem infusam: ergo.

Sed vt ferè certum,Respondeo in dictis Animabus verè manere Fidem supernaturalem, tam quoad habitum,quàm quoad actũ. Quia inquit Ripalda (neque felicitas illius status tanta est,vt obscuritas Fidei cognitiones ferre non possit ad directionem

nem actum Spei & Charitatis, quos animæ purgantes eliciunt, cum adhuc sit viæ, & punitionis, & non claræ visionis locus. Sic ille *loco citato, sect.* 4. *num.* 41. citans Suarium *disp.* 6. *sect.* 9. *num.* (*adde tu*) 4. Mæratium *disp.* 24. *sect.* 3. Ægidium *disp.* 17. *dub.* 4. Granadum *tract.* 13. *num.* 11. & Lugum *disp.* 17. *num.* 8. His addi possunt Hurtad. Complutens. *disp.* 7. *diff.* 3. Ouiedo *controuers.* 6. *punct.* 6. *n.* 6; Palaus *tract.* 4. *de Fide, disp.* 1. *punct.* 6. *num.* 8. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 1. *in fine*, Bonac. *loc. cit. num.* 9. *in fine*.

QVÆSTIO X.

An in Hæreticis sit Fides supernaturalis, saltem quoad habitum?

Affirmauit Durandus *in* 3. *dist.* 23. *quæst.* 9. dum asseruit, hæreticum, licèt discredat vni, vel alteri articulo Fidei, non perdere habitum Fidei, si aliquos credat. Quia (inquit) non repugnat credere aliquid Fide supernaturali infusa, quia Deus dicit; & non credere omnia, quæ dicit Ecclesia à Deo esse reuelata: ergo non repugnat manere habitum Fidei in hæretico. Eandem opinionem sequuta fuit Glossa *in cap. Firmiter, de Sum. Trinit.*

Sed tanquam omnino certum Respondeo, Non esse in Hæreticis supernaturalem fidem, adhuc in illis, qui solùm circa aliquod mysterium Fidei errant. Probatur Primò ex Concil. Trident. *sess.* 6. *cap.* 15. dicente sic: *Asserendum est, non modò infidelitate, per quam & ipsa fides amittitur, &c.* ergo ex Concilio clarè constat per infidelitatem amitti fidem: sed Hæresis est pars infidelitatis: ergo per Hæresim fides amittitur.

Secundò. Quia dissentiens alicui fidei articulo, minimè potest illius fidem habere: ergo nec illam potest habere respectu aliorum articulorum; quia Fides non est multiplex, sed vna & indiuisibilis. Sic D. Thom. 2. 2. *quæst.* 5. *art.* 3. Vbi Caiet. & alij Interpretes, Scot. *in* 3. *dist.* 23. *q.* 1. *ad* 1. Gabriel *q.* 2. *art.* 3. Capreol. *dist.* 24. *ad arg. contr.* 3. *concl.* quos pro hac parte refert, & sequitur Suarez de Fide *disp.* 7. *sect.* 4. *n.* 2. dicens, ita esse certam hanc conclusionem, vt sine errore iam negari queat. Legantur Ouiedo *de Fide contr.* 6. *punct.* 4. *n.* 38. *& punct.* 5. *num.* 39. *& seq.* Ripalda *disp.* 17. *sect.* 4. *& disp.* 19. *sect.* 5. & alij suprà citati.

DISPVTATIO II.

De Necessitate Fidei interna.

§. I.

De his, quæ necessitate Medij necessariò sunt credenda.

QVÆSTIO PRIMA.

An Fides sit simpliciter, necessitate Medij, omnibus ad salutem necessaria.

NEGAVIT Erasmus turpiter, & cum eo alij, qui *in Commentar. Tusculanarum qq.* Ciceronem, & Zuingl. qui *in expositione Christianæ Fidei, art.* 11. Herculem, Theseum, Socratem, Aristidem, Numam, Camillum, Catones, & Scipiones, & Senecam, quantumuis fidei diuinæ expertes, in cœlis collocarunt.

Negauit item, parum minus turpiter, Vega *lib.* 6. *in Trident. cap.* 20. *&* 21. dum docuit, posse hominem in aliquo casu saluari sine Fide, per cognitionem naturalem Dei, vel boni honesti, si aliàs faciat quantum in se sit ad vitandum malum, & honestum sectandum. Quod idem sensit Sotus *lib.* 2. *de natura, & gratia, c.* 11. licèt posteà oppositum docuerit *ibid.* in posteriori editione, *& in* 4. *dist.* 1. *q.* 2. *art.* 3.

Sed vt quid certissimum, Respondeo: Fidem, siue in actu, siue in habitu, esse omnibus ad salutem necessariam necessitate Medij. Hæc responsio est certa ex illo Pauli *ad Heb.* 11. *Sine Fide impossibile est placere Deo*: atqui placere Deo est necessarium ad salutem, hoc est ad gratiam, & gloriam consequendam: ergo & Fides. Et ex illo ad Galat. 5. *Nos ex fide spiritum accepimus.* Et ad Ephes. 3. *Gratiâ estis saluati per fidem.* Et ex Concil. Trident. *sess.* 6. *cap.* 7. vbi describitur ordo iustificationis, & exordium illius ponitur in vocatione ad fidem: & infrà docet, *Baptismum esse sacramentum fidei, sine qua nulli vnquam contingit iustificatio.* Sic vt quid certum docent omnes Theologi cum D. Thoma 2. 2. *quæst.* 2. *art.* 3. & cum Magistro *in* 3. *dist.* 23. legantur ex Recentioribus Zumel *q.* 11. *art.* 4. *dub.* 2. Canus *Relect. de Sacram. p.* 2. *q.* 2. *concl.* 1. Vbi contrariam sententiam erroneam, & Pelagianam appellant: & nostram esse de Fide, aut proximam Fidei. Bannez 2. 2. *q.* 2. *art.* 8. *dub.* 1. Palao *tract.* 4. *disp.* 1. *pun.* 8. *n.* 2. & alij Recentiores docent. Suarez *disp.* 12. *sect.* 1. *&* 2. Ouiedo *controuer.* 7. *punct.* 2. Ripalda *disp.* 17. *sect.* 3. *num.* 201. Sanchez *lib.* 2. *Decalogi, cap.* 2. *n.* 3. Fagundez *lib.* 1. *Decalog. cap.* 2. *num.* 7.

QVÆSTIO II.

An tam paruulis, quàm adultis, sit Fides necessaria ad salutem, siue ad Iustificationem?

NEgauit Innocent. III. in cap. *Maiores, de Baptismo*: quia existimauit, Infantes, seu carentes vsu rationis, minimè esse capaces Fidei.

Sed vt quid certissimum Respondeo, omnibus, tam paruulis, quàm adultis esse necessariam Fidem ad salutem, seu Iustificationem: sed diuerso modo: nam paruulis, seu carentibus vsu rationis, est fides necessaria in habitu, non in actu; quia huius capaces non sunt; & hoc solùm voluit Innocentius III. adultis verò est Fides necessaria, etiam secundùm actum: quia cùm adulti iam fidei actus sint capaces, tenentur necessariò se ad gratiam suscipiendam aliquo actu fidei supernaturalis disponere. Hanc responsionem conuincunt loca Sacræ Scripturæ, & Concilij, nuper adducta, cùm generaliter, & sine restrictione loquantur. Legantur Suarez *disp.* 12. *sect.* 1. Palao *num.* 3. & alij suprà adducti.

QVÆSTIO III.

An in aliquo casu sufficiat Fides in voto, vt quis salutem consequi possit.

AFfirmauit Vega, vt vidimus *q.* 1. docens posse homines saluari in aliquo casu sine Fide in

re ipsa, per cognitionem naturalem, vel Dei, vel boni honesti, si aliàs faciat quod in se est, &c. Fundamentum eius est, quia potest contingere, vt quis ita in remotissimis partibus sit nutritus, vt nullo modo notitia Fidei ad eum accedat: atqui hic, si aliàs faciat, quod in se est ad vitandum malum, & bonum sectandum, absque dubio consequetur salutem, & non ex Fide, cum nequeat *credere sine prædicante, ad Rom.* 10. ergo.

Sed vt quid certissimum Respondeo, Nec in dicto vel in alio aliquo casu, posse quem consequi salutem sine Fide in re ipsa, aut actuali, aut habituali. Quia locutiones scripturæ vniuersales sunt, vt habitum est *quæst.* 2. Et sic docent omnes Theologi præcipuè *ibi* citati. Qui ad fundamentum Vegæ respondent: quod in præassignato casu, ille rusticus, qui gratia Dei præuentus, legem naturalem seruauerit, verè illuminaretur à Deo ad eliciendum actum Fidei, non ex merito ipsius, sed ex pura gratia, quam omnibus facientibus, quod in ipsis est, non denegat Deus: sic Suarez *disp.* 12. *sect.* 2. *num.* 14. Sanchez *lib.* 2. *sum. cap.* 2. *num.* 4. Fagundez *lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 11. *&* 12. Palaus *tract.* 4. *disp.* 1. *punct.* 8. *in fine*, & alij.

QVÆSTIO IV.

An Fides omnium Mysteriorum sit necessaria ad salutem, necessitate Medij.

RESpondeo vt certum, dicendum, quod sit necessaria Fides implicita omnium Mysteriorum; non verò Fides explicita. Sic docent omnes Theologi. Qui pro intelligentia huius responsionis notant, quod duplex sit Fides, alia implicita, & alia explicita. Implicita dicitur, cum res aliqua Fidei non creditur expresse, & in particulari in se ipsa, sed in alia expresse credita, in qua illa continetur: vt v. g. explicitè credens quidquid credit Ecclesia, implicitè credit mysteria omnia Fidei, vt, *Deum in omnibus suis dictis esse veracem, Esse trinum, & vnum; Christum Dominum ex Virgine natum, &c.* Et in hoc sensu, certum est apud omnes, requiri ad salutem Fidem omnium mysteriorum, etiam minimorum. Explicita autem Fides est, quia in particulari, & in se ipsa, creditur expresse aliqua res Fidei; vt cum quis expresse credit, *Deum esse trinum, & vnum: verbum esse incarnatum, &c.* Et in hac acceptione, certum etiam est, quod Fides omnium Mysteriorum non sit ad salutem consequendam necessaria, necessitate medij: legantur Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. c.* 2. *n.* 2. Valentia 2. 2. *disp.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 3. Suarez *disp.* 12. *de Fide, sect.* 3. Arriaga 2. 2. *tr. de Fide, disp.* 12. *sect.* 2. *num.* 7. Fagundez *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 2. & alij.

QVÆSTIO V.

An omnibus sit necessarium ad salutem consequendam, credere explicitè, Deum existere, aut esse?

NEgant aliqui DD. existimantes, non omnibus esse omninò necessarium ad salutem, habere fidem explicitam existentiæ Dei; quia non omnes possunt habere illam: nam multi Philosophi euidenter cognoscunt Deum existere: atqui cum cognitione euidenti circa idem obiectum Fides non componitur: ergo. Ita sentiunt Caietan. & Carthusian. ad illa verba Pauli *ad Hebr.* 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est.* Quibus subscribit Bannez 2. 2. *quæst.* 2. *art.* 4.

Sed vt certum Respondeo omnibus omninò esse necessariam ad salutem, Fidem explicitam existentiæ Dei; aut credere Deum existere, & esse. *Primò,* quia id communitur verbis Pauli nuper adductis, quæ generalia sunt, & de omnibus intelliguntur.

Secundò, Quia si aliquod mysterium debet credi explicitè per fidem, certè hoc est, nempe *Deum existere*: quia si sic Deus non credatur, nec peccati agnoscitur malitia, nec venia speratur, nec amatur Deus super omnia, &c. Sic docent communiter Theologi, inter quos præcipui sunt Suarez *disp.* 12. *sect.* 3. Becanus *cap.* 14. *qu.* 1. Ægidius *disp.* 14. *dub.* 9. *n.* 24. Luysius 2. 2. *disp.* 26. *dub.* 1. Ioan. de S. Thoma 2. 2. *disp.* 4. *art.* 2. *dicto* 3. Gasp. Hurtad. *disp.* 8. *diff.* 3. Ouiedo *controuers.* 7. *punct.* 3. Arriaga *disp.* 12. *sect.* 3. *num.* 22. Qui ad argumentum Caietani respondet negando minorem; quia licèt circa idem omninò obiectum formale viderentur repugnare actus fidei, & scientiæ; circa idem tamen materiale sub duobus formalibus, non video, quæ vel probabilis afferatur repugnantia. Sic ille. Et eodem ferè modo respondet Ouiedo his verbis. *Ad rationem Caietani, & Carthus. facilè respondetur, posse actum scientiæ cum actu fidei componi: & casu quo componi non possint, scientiæ actus parum durat, intellectus enim facilè in diuersa distrahitur obiecta; & ita nunquam pro tempore, intra quod vrget necessitas eliciendi fidei actum, ex repugnantia cum actu scientiæ impossibilis erit.* Hæc ille.

QVÆSTIO VI.

An etiam omnibus sit necessaria Fides explicita Dei, non solùm vt existentis sed etiam vt remuneratoris, ad Iustificationem consequendam?

AFfirmat absolutè communis Theologorum sententia, docens, non posse vnquam Iustificationem impij contingere, sine Fide explicita Dei, prout remunerator est, gratiæ videlicet, & gloriæ.

Huius sententiæ vnicum fundamentum est, testimonium Pauli ad Hebr. 11. *Sine Fide impossibile est placere Deo: quia accedentem ad Deum oportet credere quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Quod confirmat Tridentin. *sess.* 6. *cap.* 6. ex eodem testimonio constituens eiusmodi Fidem inter dispositiones ad iustificationem necessarias. Ita, inter alios, tenet nouissimè Ouiedo *controuers.* 7. *punct.* 3. *num.* 33. vbi ita ait: In omni statu (*legis videlicet gratiæ, & antiquæ,*) necessaria est Fides explicita Dei, non solùm, vt existentis, sed etiam, vt remuneratoris. Ita tradunt Suarius *disp.* 12. *sect.* 3. Turrian. *disp.* 25. *dub.* 4. Coninch. *disp.* 25. *dup.* 9. *n.* 147. Granados *tract.* 10. *disp.* 2. *sect.* 1. Tannerus *q.* 7. *dub.* 2. *num.* 39. Gasp. Hurtado *disp.* 8. *diff.* 4. & constat ex Paulo *loc. cit. &c.* Ita ille. Ioan. de S. Thoma *loco citato.*

Negat contrà Arriaga 2. 2. *disp.* 12. *sect.* 4. *n.* 27. *&* 28. docens, neque in lege antiqua, neque in lege gratiæ, fuisse in omni casu necessariam explicitam notitiam Dei, vt Remuneratoris supernaturalis. Probat, loquendo de statu legis gratiæ, sic: Nam si ponamus Puerum baptizatum, qui educetur in syluis, ita vt non amittat postea Fidem propter peccatum

catum hæresis, sed alia grauia peccata committat; instruat hunc postea aliquis ostendendo ei peccata illa esse meritoria pœnæ æternæ (nil dicendo de visione beata, aut gratia habituali) & ex illa instructione, & spe euadendi illam pœnam, excitetur ad dolorem de peccatis, & quia etiam erga confessionem instructus est, confiteatur simul; certè hic cum ea attritione, & confessione, obtinebit remissionem peccati, & consequenter poterit saluari; & tamen ibi non intercedit notitia visionis beatæ: ergo. Hæc Arriaga, & penès illum aliqui Recentiores.

Sed ego clarius Respondeo Primò sic. Certissimum est apud omnes Theologos, quod omnibus adultis sit, & fuerit in omni statu omninò necessaria Fides implicita Dei, vt Remuneratoris supernaturalis, hoc est, quod Deus sit Remunerator meritorum, ita vt iustis reddat gratiam, & gloriam æternam; & peccatoribus supplicium æternum. Hæc conclusio probata manet ex nuper dictis, præcipuè *quæst.* 4.

Respondeo secundò. Fides explicita Dei Remuneratoris non est necessaria necessitate medij ad salutem, seu iustificationem Fidelium: benè tamen ad illam perfectiori modo, & communiori impetrandam. Id namque solum, & non aliud, conuincit Arriaga argumento suo facto. Et tenent Granados *controu.* 8. *de Gratia, tr.* 9. *disp.* 3. *n.* 2. Ripalda *de fide disp.* 17. *sect.* 13. *num.* 208. *&* *sect.* 14. *num.* 229. *&* 233. & alij recentiores.

Respondeo *Tertiò*, Fides explicita Dei Remuneratoris supernaturalis, non solùm est necessaria ad salutem, seu iustificationem Infidelium regulari, & communi, & perfecto modo consequendam, vt vult Ripalda *loc. cit.* Sed vt absolutè consequatur. Quia talis fides explicita respectu Infidelium, qui nomen volunt dare Religioni Christianæ, omninò est necessaria necessitate salutis; quia ad minus de his intelligi debent Paulus, & Tridentin. *locis* pro prima sententia *adductis*, vt concedunt Ripalda, & Granado *sup.* citati: sic à fortiori sentire debent omnes authores primæ sententiæ.

QVÆSTIO VII.

An Sanctissima Trinitatis fides explicita, fuerit necessaria ad salutem, necessitate medij, in statu legis Naturæ, vel scriptæ, seu ante promulgationem Euangelij?

RESpondeo, vt certum: Non fuisse necessariam necessitate medij. Ratio est, quia mysterium Trinitatis non fuit ita reuelatum, temporibus legis Naturæ, vel scriptæ, vt omnibus hominibus generaliter credendum proponeretur: vnde nec talis Fides erat tunc in præcepto: ergo nec medium omnino ad salutem necessarium: patet, quia media necessaria & præcipiuntur, & generaliter proponuntur. Sic omnes Theologi. S. Thom. 2. 2. *quæst.* 2. *art.* 8. *ad* 2. Suarez *disput.* 12. *de Fide, sect.* 3. *num.* 10. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 2. *in fine.* Luysius 2. 2. *disp.* 27. *dub.* 8. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 2. *num.* 25. Trullench. *ibid. lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 2. *num.* 6. & alij omnes docentes, ante sufficientem Euangelij promulgationem, solùm fuisse necessariam ad salutem necessitate medij, fidem implicitam Trinitatism ysterij.

QVÆSTIO VIII.

An saltem post Euangelij promulgationem, sit necessitate medij ad salutem, necessaria Fides expressa, & explicita mysterij Sanctissimæ Trinitatis?

AFfirmant quamplures, & grauissimi Doctores. Qui & probant ex illo Matth. 28. vbi Christus Dominus postquam præcepit Apostolis, vt baptizarent, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, addit: Qui *crediderit, & Baptizatus fuerit, saluus erit; qui verò non crediderit*, vtique mysterium etiam Trinitatis, de quo facta fuerat expressa mentio, *condemnabitur*. Ita sentiunt Molina 1. *part.* 1. *disput.* 2. Valentia 2. 2. *disp.* 1. *q.* 2. *punct.* 5. *in* 2. *concl.* Thom. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 2. *n.* 8. *&* 10. Granados *tract.* 10. *disp.* 2. *sect.* 2. *n.* 18. & apud eum Bannez Lorinus *Act.* 2. *vers.* 38. Pesantius *q.* 2. *art.* 7. *dub.* 1. Bonacina *disp.* 3. *q.* 2. *punct.* 2. *n.* 6. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. c.* 2. *n.* 24. Trullench. ibid. *c.* 1. *dub.* 2. *num.* 8. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 22. *cap.* 1. *num.* 26.

Sed æquè probabiliter Respondent alij, negando esse necessariam necessitate medij, fidem expressam, & explicitam Sanctissimæ Trinitatis, adhuc modò, post promulgationem Euangelij. Quia, neque ex natura rei, neque ex lege Dei talis fides expressa ad iustificationem requiritur: ergo sine illa potest quis saluari: ergo non est necessaria ad salutem necessitate medij. Consequentiæ patent. Antecedens sic probat Ripalda. Quia in primis, non requiritur ex natura rei, quia sine fide expressa Trinitatis, potest fieri amor Dei, & detestatio peccatorum. Potest enim Deus proponi per fidem, summè bonus, sapiens, omnipotens, misericors, & aliis attributis, quin proponatur explicitè Trinus. Deus autem sic propositus potest amari super omnia amore supernaturali, & ad Iustificationem sufficienti. Similiter, potest proponi offensa Dei, provt contraria Deo summè bono, & summè benefactori, & aliis attributis perfecto, seorsim à Trinitate, & sic proposita odio haberi super omnia. Rursus, nec requiritur ex lege Dei; quia nullum extat testimonium Sacræ paginæ, ex quo talis lex arguatur: Nam *Hebraor.* 11. Paulus ad iustificationem solùm vendicat fidem Dei existentis, & remunerantis nostra merita, quin vllam fidem Trinitatis exprimat: ergo. Hæc, & alia pro hac sententia, Ripalda *disp.* 17. *de fide, sect.* 15. *n.* 243. Qui & citat Suarium, Torres, Coninch, Hurtadum Salmanticens. Medinam, Vegam, Zumel. & Lugum, vbi *infra.* Quibus addi possunt Azor *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 6. *quæst.* 6. Sa *verb. fides*, Cordub. *lib.* 2. *quæst.* 4. *Propositione* 3. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 1. *punct.* 9. *num.* 7. Hurtad. Complutens. *disp.* 8. *diff.* 7. Henriquez *lib.* 7. *cap.* 11. §. 2. quos pro hac parte refert Ouiedo *de fide, controu.* 7. *punct.* 3. *num.* 27. Vbi ex se solum dicit, vtramque sententiam esse æquè probabilem, posseque quamlibet illarum tutissimè sequi.

Sed ego clarius Respondeo *Primò*, certissimum est, quod modò post promulgationem Euangelij, verè sit necessaria necessitate medij, fides Sanctissimæ Trinitatis in voto saltem, quia id ad minus conuincit fundamentum primæ sententiæ, & vt benè Suarez *disp.* 13. *num.* 10. *&* 25. *in fine*, his verbis: *Consequenter dicendum est, hanc necessitatem non esse tam rigorosam, vt in re ipsa semper illa fides exigatur; nam in aliquo casu potest votum eius sufficere cum fide implicita.* Sic ille.

Respondeo *Secundò.* Modo post expressam notitiam Trinitatis, quam habemus in lege noua, necessaria est regulariter, omninò expressa fides Sanctissimæ Trinitatis, vt integro, ac perfecto, ac consentaneo modo Infidelibus profiteri Christianam Religionem volentibus, iustificatio contingat. Quia regularis modus iustificationis Infidelium contingit media instructione ministrorum Christi: at in lege Euangelica primum dogma quod Christus voluit doceri, & prædicari Gentibus à suis Ministris, fuit Trinitatis Mysterium, iuxta illud Matth. *Docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti*: ergo. Sic omnino Ripalda *loc. cit. n.* 244. & Petr. Ledesma statim citandus.

Respondeo *Tertiò*, Fides expressa Sanctissimæ Trinitatis, non est omninò, & simpliciter necessaria ad iustificationem Fidelium, necessitate salutis, hoc est, ita necessaria, vt sine illa iustificari quis vnquam nequeat, quia oppositum conuincit fundamentum secundæ sententiæ: legatur pro illa Petr. Ledesma 2. *p. sum. tract.* 1. *c.* 2. *concl.* 4. vbi ita ait: *Necessario es como medio regular, y comunmente conocer por fée explicita, y expressa el mysterio altissimo de la Santissima Trinidad. Esta conclusion enseña S. Thomas en la question citada, y siguenle todos sus Discipulos. La razon es, porque Dios Trino, y vno, es el objeto principalissimo de la fée, y el author principal de nuestra saluacion: luego fue cosa conuenientissima, que la diuina prouidencia sobrenatural, ordenasse como medio necessario para nuestra saluacion, el conocer expressamente el mysterio de la Santissima Trinidad. Dixe en la conclusion*, regular, y comunmente, *porque en algun caso extraordinario, se puede vno saluar, sin conocer expressamente el mysterio de la Santissima Trinidad.* Sic ille.

QVÆSTIO IX.

An à lapsu Adami vsque ad aduentum Christi, fuerit necessaria necessitate medij, ad gratiam, & gloriam consequendam, Fides, saltem implicita, Christi?

REspondeo tanquam certum: Fuisse. Quia in multis Scripturæ locis, Fides in Christum, tanquam simpliciter, & omni tempore ad primam, & vltimam salutem, idest, ad gratiam, & gloriam consequendam necessaria, commendatur. Constat ex Actor. 4. *Non enim aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.* Similia habentur ad *Rom.* 3. 4. *&* 5. ad Galat. 2. *&* 3. *&* 1. *ad Corinth.* 10. *vers.* 3. & Ratio est, quia omni tempore debuerunt omnes aliquo modo (idest, saltem implicitè) credere id per quod beatitudinem consequuturi erant: atqui hæc comparanda erat meritis Christi: ergo fides eius necessaria semper fuit. Sic omnes Theologi. Legantur Sotus *in* 4. *dist.* 5. *art.* 2. Suarez *de Fide disp.* 12. *sect.* 3. *à num.* 12. vbi ait, hanc responsionem, absolutè loquendo, esse de fide. Valentia 2. 2. *disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 4. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 2. *num.* 6. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. c.* 2. *num.* 17. Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 2. *num.* 5. Ouiedo *de Fide controuers.* 7. *punct.* 3. *num.* 34. Granad. *de Fide disp.* 2. *sect.* 2. Hurtad. Complutens. *disp.* 8. *diff.* 6. & Salmanticens. *disp.* 44. *sect.* 1. & alij apud ipsos.

QVÆSTIO X.

An non solùm Fides implicita Christi mediatoris, sed etiam explicita eiusdem, fuerit necessaria necessitate medij, ad salutem, ante aduentum ipsiusmet Christi?

AFfirmat Corduba *in quæst. lib.* 2. *quæst.* 5. *ad* 3. asserens, necessariam esse nunc, & semper fuisse, explicitam Fidem Christi mediatoris, ad salutem consequendam. Probatur. Quia loca Sacræ scripturæ suprà allegata, absolutè postulant fidem Christi: atqui Fides tantum implicita, non est propria fides Christi, sed alterius obiecti: ergo. Pro hac sententia refertur etiam D. Augustinus *epist.* 89. *ad Hilarium, q.* 5. *& epist.* 157. *ad Optatum, & lib.* 2. *contra duas epistol. Pelagian.* Vbi asserit, Iustos veteris Testamenti fuisse liberatos eadem fide, qua liberantur Fideles in lege gratiæ.

Sed cum communi omnium Sententia Respondeo, Non fuisse necessariam, necessitate medij, fidem explicitam Christi, ante eius aduentum, sed suffecisse fidem implicitam. Quia (ait Ouiedo) cùm eo tempore mysterium Incarnationis peractum non esset, & homines ob ruditatem, & tarditatem minus essent capaces tam sublimis Mysterij, non fuit conueniens pro tunc, explicitam fidem Christi tanta necessitate ab omnibus exigi. Sic ille *punct.* 3. *cit. n.* 35. Suarez *n.* 14. Fagundez & alij vbi suprà. Arriaga *in* 2. 2. *disp.* 12. *sect.* 2. *subsect.* 1. *n.* 7.

QVÆSTIO XI.

An saltem ante aduentum Christi fuerit necessaria, necessitate medij, explicita Fides Mediatoris alicuius inter Deum, & homines; quamvis tali fide non cognosceretur, talem Mediatorem esse Deum, & hominem?

AFfirmat Becanus, his verbis: Explicita Fides Mediatoris, seu Redemptoris, semper fuit necessaria ad salutem, tam in veteri, quàm in nouo Testamento. Loquor de Fide, quæ sit explicita respectu Mediatoris, seu Redemptoris præcisè, licèt non sit explicita respectu Diuinitatis, & passionis eiusdem Mediatoris: ac proinde de tali Fide, quâ quis credit, saltem in confuso, Deum prospexisse nobis de aliquo Mediatore, per quem liberari possimus à peccato, licèt non credat in particulari, hunc Mediatorem esse Deum, & hominem, qui sua morte liberat nos à peccatis. Hoc sensu docent hanc conclusionem Alexand. 3. *p. q.* 82. *memb.* 3. *art.* 1. Albertus *in* 3. *dist.* 25. *art.* 1. Bonauent. *ibid. art.* 1. *quæst.* 2. Scotus *quæst.* 1. & Gabr. *q.* 1. *art.* 2. *concl.* 3. Hæc Becanus, *de Fide cap.* 12. *q.* 2. *num.* 2. *concl.* 1. *pag. mihi* 333. Horum sententiam nouissimè sequuti sunt Ægidius *de Fide disp.* 14. *dub.* 9. *n.* 147. Lorca *disp.* 21. *num.* 4. & Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 1. *punct.* 1. *num.* 3.

Sed probabiliùs Respondeo: Nec talis Mediatoris, seu Redemptoris fidem explicitam fuisse, necessitate medij, necessariam ante aduentum Christi. *Primò*, ob rationem nuper adductam. *Secundò*, quia non erat expediens tunc temporis, fidem Mediatoris, seu Redemptoris explicitam ad salutem exposci: quia dum non cognoscerent Mediatorem illum esse Deum, & hominem, vt contrarij fatentur,

tur, difficilius de illius vtilitate, quàm de Christo Deo, & homine fidem conciperent. Sic communiter Doctores, præcipuè Suarez *disp.* 12. *sect.* 3. *num.* 17. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. c.* 2. *n.* 7. (licèt non ita clarè Ouiedo *loc. cit. num.* 35. Fagundez *num.* 19. optimè Arriaga *disp.* 12. *cit. sect.* 2. *n.* 9.

QVÆSTIO XII.

In quo actu Fidei explicito potuit contineri Fides implicita Christi, quam esse necessariam ad salutem, necessitate Medij, diximus?

RESpondent Palao, & alij Authores primæ sententiæ *quæst.* 11. contineri in explicita fide, seu cognitione alicuius Mediatoris, quo liberandus à peccatis quis esset, & postea gloriam consequuturus.

Sed probabilius Respondeo: Non in dicto fidei actu (cum talem non fuisse necessarium ex dictis constet) sed in aliquo actu supernaturali, quo quis expresè, & supernaturaliter crederet Deum esse, & authorem supernaturalium donorum ad peccatorum remedium: Quia in huiusmodi obiecto continetur implicitè Incarnationis mysterium, seu fides implicita Redemptoris, & liberatoris. Sic Valentia 2. 2. *disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 4. *col.* 317. & ex illo Sanchez *numer.* 7. *cit.* Fagundez *num.* 18. & Suarez *num.* 17.

QVÆSTIO XIII.

An saltem modò post sufficientem Euangelij Christi promulgationem, cognitio, seu explicita fides eiusdem Christi, sit necessitate medij necessaria, ad vtramque salutem gratiæ, & gloriæ consequendam?

AFfirmant absolutè Molina, Valentia, Sanchez, Granad. Lorinus, Bonac. Pesant. Filliuc. Trullench, citati suprà *quæstione* 8. Qui & probant ex Athanasij Symbolo, vbi dicitur: *Sed necessarium est ad æternam salutem, vt Incarnationem Domini nostri Iesu Christi fideliter credat.* Et rursus: *Hæc est fides Catholica, quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, saluus esse non poterit*: ergo.

Negant verò contrà Ripalda, Suarez, Ægidius, Luysius, vterque Hurtadus, Medina, Zumel, Vega, Lugo, Azor, Sa, Corduba, Henriquez, & Palao allegati *sup. quæst.* 8. pro secunda sententia. Quibus addo nunc Arriagam *disp.* 12. *cit sect.* 2. *n.* 7. *pag.* 180. Quorum fundamentum iactum est ibi.

Alij tandem, media via incedentes, docent, minimè esse necessariam necessitate Medij Fidem explicitam Christi, ad gratiam, seu iustificationem obtinendam; bene tamen ad obtinendam gloriam, seu beatitudinem. Ita sentiunt Canus (non Caietanus, vt scripsit Fagundez) *Relect. de Sacram. in gen. part.* 2. *quæst.* 2. *concl.* 3. Bannez 2. 2. *quæst.* 2. *art.* 8. *dub.* 3. Aragon. *art.* 5. & Castro *de lege pœnal. lib.* 2. *cap.* 14. Sed sententia hæc, licèt sit grauissimorum Doctorum, communiter ab omnibus Iunioribus reiicitur, eo quòd immeritò requirat maiorem fidem ad salutem gloriæ consequendam, quàm ad salutem gratiæ, siue Iustificationis: Nam de lege Ordinaria, qui filius Dei adoptiuus est per gratiam, hæres est gloriæ, & ad illam obtinendam habet ius: ergo quidquid non est necessarium ad gratiam obtinendam, neque ad gloriam requiretur. Legantur Fagundez *cap.* 2. *cit. num.* 22. Ouiedo *punct.* 3. *num.* 38 & alij.

Sed ego clarius iuxta dicta *quæst.* 8. Respondeo dicendum, *Primò.* Modo post Incarnationem Christi, ac eiusdem Euangelij sufficientem promulgationem, omninò est necessaria expressa Fides Christi, seu eius Incarnationis, vt conuenientiori modo, & magis consentaneo obtineant Fideles iustificationem, & gloriam. Tum quia Tridentin. *sess.* 6. *cap.* 6. fidem Redemptionis per Christum constituit inter dispositiones regularis Iustificationis. Tum quia, inter primas regulas Institutionis Christianæ continetur doctrina Incarnationis, & Redemptionis per Christum. Sic Ripalda *de Fide, disputat.* 17. *sect.* 15. *numero* 148. & id solùm conuincit fundamentum primæ sententiæ: nisi velis, verba Athanasij intelligenda esse de necessitate præcepti, de qua necessitate postea. Lege Ouiedum *loc. cit. num.* 24.

Respondeo secundò. Fides expressa, seu explicita Christi, seu eius Incarnationis, non est omninò, & simpliciter necessaria, necessitate medij, adhuc post Euangelium promulgatum, ad obtinendam gratiam, & gloriam. Quia absolutè loquendo, potest quis, adhuc modo, obtinere gratiam, & gloriam absque Fide expresa, seu explicita Christi, aut eius Incarnationis: ergo, absolutè loquendo, talis Fides non est necessaria necessitate Medij ad obtinendam vtramque salutem, gratiæ videlicet, & gloriæ. Antecedens constat ex ratione tradita ad probandam secundam sententiam *quæst.* 8. Quam confirmo ex Ripalda hoc modo. Quia potest credi Deus summè bonus, & perfectus, quin Incarnatus credatur, imò quin saluator, & iustificator proponatur: rursus, ex tali fide potest Deus super omnia diligi, cum proponatur bonitas sufficienter, & efficaciter motiua talis dilectionis: ergo potest fieri dilectio Dei super omnia, sufficiens ad iustificationem, sine fide Incarnationis, aut Redemptionis per Christum: ergo &c. Sic tenent omnes Authores pro secunda à nobis adducti.

§. II.

De his, quæ necessitate præcepti Fidei, credere teneantur Fideles.

QVÆSTIO XIV.

An omnes Fideles teneantur non discredere, nec minimum obiectum reuelatum à Deo, & ab Ecclesia propositum?

NEgarunt quidã antiquiores Authores, vt referunt Bellarmin. & Valentia *ubi infrà*, asserẽdo, solum teneri quem Symbolum fidei & alios præcipuos articulos credere; de reliquis verò liberum esse cuique, sic vel aliter iudicare. Ita sensère Erasmus *lib. de Sacram. Eccles. concordia, & lib.* 20. *Epist. ad Carolum, & Ferdinand. Imperatorem*, & Gregor. Cassandrus *lib. de officio pij viri*, & alij.

Sed vt certum de Fide Respondeo, Teneri non discredere, nec minimum obiectum reuelatum à Deo, & ab Ecclesia propositum. Quia, vt communiter Doctores notant, duplex est Fidei præceptum, vnum positiuum actu credendi certa mysteria à Deo reuelata, & ab Ecclesia proposita; & aliud negatiuum, non discredendi obiecta reuelata à Deo, & ab Ecclesia proposita. Hoc vltimum verè se extendit ad omnia, quæ sufficienter sunt proposita, vt reuelata

reuelata à Deo, & semper, & pro semper obligat: & ideò qui vel minimam rem à Deo reuelatam, & ab Ecclesia propositam negaret, verè esset hæreticus, quia re vera negaret Dei authoritatẽ in dicendo, & Ecclesiæ infallibilitatem in proponendo. Sic omnes Theologi. Legatur D.Th. *2.2.q.2.art.2.ad 2.& art.5.* Bellarm. *lib.3.de memb. Eccles.c.19.* Valẽtia *q.2.pun.6.* Ouiedo *de Fide.cõtr.7.pũ.4.n.476.*

QVÆSTIO XV.

An omnes Fideles teneantur, necessitate præcepti, scire, & credere actu positiuo, omnia quæ Deus reuelauit, & ab Ecclesia sunt proposita?

Respondeo tanquam certum: non teneri. Quia præceptum positiuum Fidei non se extendit ad illa omnia. Constat enim non teneri omnes Fideles addiscere, seu positiuè scire, & credere omnia, quæ sunt in libris, seu Epistolis Canonicis scripta; sed sufficit, si nullum eorum negent. Sic Omnes. Legatur Ouiedo *n.* 47.

QVÆSTIO XVI.

An omnes Fideles, etiam rudes, teneantur necessitate præcepti, credere explicitè aliquos articulos Fidei?

Negarunt olim aliqui Canonistæ, qui existimarunt, non teneri rusticos homines ad credendum explicitè aliquos articulos Fidei, sed satis illis esse, credere generatim quicquid credit, & tenet Ecclesia. Ita Innocent. *cap. Firmiter, in fine, de Summ. Trinit.* Ioan. Andr. Abbas, Hostiens. Imola, Ananias, Baldus, & Zanchinus, quos refert Sanchez *lib. 2. in Decalog. c.3.n.3.*

Sed vt quid certissimum, Respondeo, teneri omnes Fideles, etiam rusticos, ad credendum, necessitate præcepti, explicitè aliquos articulos Fidei: & ita non sufficere illis, credere generatim quidquid credit Ecclesia. Quia est præceptũ Fidei, quo quisque, etiam rudis, cogitur expressim credere aliquos articulos. Sic tenent omnes Theologi, & cõmuniter Canonistæ. Sic Valentia 2.2.*disp.1.quæst.2. pun.4. post 2.assertionem.* Petr. Ledesma *tom.2.Summæ tr.1. cap.2.in fine.* Palaus *tract.4.de Fide, disp.1.punct.10. num.2.* Trullench *lib.1.in Decalog.cap.1.dub.3.n.6.* qui oppositam sententiam, vt erroneam reiiciunt. Imò eam hæreticam dicit Bannez *2.2.quæst.11. art.2.col.3.* & Eymericus *in 2.p. Directorij Inquisit. quæst.10. heresi 8.* illam inter hæreses refert, de mandato Pontificis ab Aragoniæ Inquisitoribus, damnatas. Sanchez *loc.cit.num.3.* Azor *lib.8.cap.6. q.1.col.939.* Fagundez *lib.1.in Decalog.c.2.n.27.*

QVÆSTIO XVII.

An satisfaciant præcepto positiuo Fidei, qui explicitè credunt Deum esse remuneratorem bonorum, & malorum punitorem: & implicitè, & generatim quidquid credit Sancta Mater Ecclesia?

Affirmarunt Director. & Rosella, vt refert Siluest. *verb. Fides, quæst.3.num.6.* docentes, quod simplicibus, & fortè omnibus Laicis discernẽtibus, & adultis sufficit credere, Deum esse præmiatorem omnium bonorum, & malorum omnium punitorem: alios autem articulos sufficere credere implicitè, credendo scilicet, verum esse quidquid Ecclesia Catholica docet.

Sed vt quid certissimum, Respondeo: Non satisfacere tali præcepto. Quia stultum est (ait Siluest. *loc.cit.*) dicere, quod liceat vtenti ratione, & adulto ignorare Christi Natiuitatem, & mortem Crucis, quam impossibile est talem ignorare, nisi omninò suam contemnat salutem, & aures verbis diuinis obturet. Sic ille. Sanchez, & alij *vbi suprà.*

QVÆSTIO XVIII.

An saltem satisfaciant præcepto Fidei, qui explicitè credunt omnia, quæ ex necessitate Medij tenentur credere: Cætera verò implicitè?

Affirmabunt à fortiori Director. & Rosella. Et clarè affirmant apud Fagund. Medina *lib.4. de Recta in Deum fide, cap.6.* Ricardus *in 3.dist.25. quæst.2.* & Gabriel *16.q.1.art.2.* Quibus fauere videtur S.Thom. *in 3.q.2.art.1.q.3.*

Sed vt quid certum Respondeo satisfacere dicto præcepto. Quia ad credenda alia, illo astringitur præcepto, vt ex infrà dicendis manifestum fiet. Sic communiter omnes. Legantur citati, & præcipuè Fagundez *lib.1. in Decalog.cap.2.num.27.* Ouiedo *controu.7.punct.4.n.48.* qui pro parte contraria solùm citat Rosellam.

QVÆSTIO XIX.

An satisfaciant huic fidei præcepto, qui explicitè credunt omnes illos Articulos, & non alios, quos Ecclesia solemni ritu celebrat?

Affirmant D. Bonau. *in 3. dist. 25. art.2.q.3.* Durand. ibi *quæst.1.num.9.* Almain. *q.vnica,* Scotus (nõn Sotus vt leges apud Trullench.) *q.1.§. Sed posito.* Ricard. *art.4.quæst.1.* Angel. *verb. Fides, n.7.* Siluest. *q.3.* Tabiena *verb. Credere.* Nauarr. *in Man.cap.11.num.22.* & alij, quos refert Sanchez *lib.2.cit.cap.3.num.5.* (non 6. vt leges apud Fagundez) in quorum sententiam inclinat Trullenc. *lib.1. in Decalog. c.1.dub.3. num.11.* Quia tanta (inquit) est in re hac adeò graui, Fidelium negligentia, vt non pauci inueniantur, qui nec modo dicto Fidei mysteria explicitè credant, & intelligant.

Sed longè multò probabilius Respondeo, Non satisfacere. *Primò*, quia, vt infrà dicemus, multa sunt Fidei mysteria, quæ solemni ritu ab Ecclesia celebrantur, qualia sunt Circuncisio Domini, eiusdem Epiphania, & adoratio à Magis, ad quæ credenda positiuè non tenentur omnes Fideles ex præcepto. *Secundò*, quod non sufficiat ad satisfaciendũ Fidei præcepto credere ea solum mysteria, quæ ab Ecclesia ritu solemni celebrantur, constat ex eo quòd, vt infra dicemus, omnes Fideles tenentur credere resurrectionem mortuorum, iudicium extremum, & communionem Sanctorum, quæ in Symbolo Apostolorum continentur: & tamẽ hæc non celebrantur ab Ecclesia: ergo. Sic communiter Theologi. Sic Sanchez *lib.2.in Decalog.capit.3. n.6.* Valentia *quæst.2.pun.4.§.4.* Ægidius *disp.14.*

dub.10.

dub. 19. num. 190. Palaus, Tánerus, & Gasp. Hurtad. quos citat, & sequitur Ouiedo de Fide, controu. 7. pun. 4. n. 54. Fagundez c. 2. cit. n. 30. Summa Dianæ verb. Fides, n. 3.

QVÆSTIO XX.

An teneantur Fideles, necessitate præcepti, explicitè credere mysteria omnia, quæ in Symbolo Apostolorum continentur.

NEgant in primis Vasquez 1. 2. disp. 121. c. 2. num. 2. & Sanchez lib. 2. in Decalog. c. 3. n. 7. in fine, quatenus excipiunt Communionis Sanctorum Articulum. Sic enim ait Sanchez: *At communionem Sanctorum, in Apostolorum Symbolo contentã, non tenentur Fideles in nostra sententia explicitè credere. Quippe nec in Fidei articulis continetur; nec est cognitu facilis. Imò tam difficilis, vt vix Docti eam assequantur, nedum imperitum vulgus.* Sic ille, necnon Suar. disp. 13. sect. 4. n. 10. Ægidius disp. 14. dub. 10. n. 189. Villalob. tom. 1. tract. 1. diff. 4. num. 3. & dicit probabile Arriaga vbi infrà.

Negat deinde Granados controu. 1. de Fide, tract. 10. disp. 3. sect. 2. num. 8. excipiens Articulum Descensionis ad inferos, per hæc verba: *Solus superest Articulus de descensu ad inferos, qui non celebratur solemniter in Ecclesia, & quidem non videtur res tanti momenti, vt sit obligatio, præsertim grauis, illam explicitè credendi.* Hæc Granados, & tenent alij, vt videbimus q. 24. dub. 2.

Negat præterea Azorius (ait Ouiedo controuer. 7. punct. 4. num. 51.) lib. 8. cap. 6. quæst. 2. dum excipere videtur Descensum ad inferos, & remissionem peccatorum; item, vnam Sanctam, Catholicam Ecclesiam, & carnis resurrectionem, eo quòd, vt ipse ait, in quatuordecim articulis, prout ab Scholasticis numerari solet, hi non contineantur. Hæc Ouiedo, sed certè non omninò bene citat Azorium pro hac negatiua parte. Nam quæst. 4. vbi de hac tractat difficultate, absolutè docet, satis esse ad salutẽ cuique Fidelium explicitè quatuordecim Articulos Fidei, vel Symbolum Apostolorum credere. Quia (addit in fine quæstionis) qui credit Deũ esse Saluatorem, eo ipsõ credit vnam Sanctam Catholicam Ecclesiam, & Sanctorum Communionem, & peccatorũ remissionem. Sic Azor. Vnde

Ego absolutè, & nulla, ex prænarratis, exceptione admissa, probabilius Respondeo dicendum, quod omnes Fideles teneantur explicitè credere omnes duodecim Articulos in Symbolo Apostolorum contentos.

Probatur *Primò* ex iure, cap. Ante viginti dies 54. cap. Baptizando, 57. cap. Non liceat 58. de Consecrat. dist. 4. vbi cap. Deus qui, de Pœnit. & Remiss. & ex Catechismo Pij V. in initio. Vbi præcipitur, ne adulti ad Baptismum recipiantur, quin priùs sciuerint mysteria in Symbolo Apostolorum contenta.

Secundò. Quia hoc Symbolum Apostoli composuerunt, vt eo omnes fideles instruantur circa fidem: ergo omnia in eo contenta debent Fideles credere. Sic sentiunt communiter DD. Gabriel in 3. dist. 25. q. vnica, art. 2. post 5. concl. versic. Ad hoc autẽ, Castro, Bannez, Aragon, Marsilius, Sayrus & Valentia, quos pro hac parte citat Sanchez loc. cit. num. 4. Quibus addi possunt Bellarmin. in explicat. Symboli, §. 3. & 5. Becanus cap. 12. num. 8. Layman. tract. 1. cap. 9. num. 1. assert. 3. Fagundez lib. 1. in Decalog. cap. 2. n. 30. Luysius disp. 28. dub. 1. Vterque Hurtad. Gaspar. disp. 8. diff. 1. & Petrus disp. 44. diff. 5. Tannerus q. 7. dub. 3. n. 65. Palao tract. 4. de Fide, disp. 1. punct. 10. num. 3. Bonac. disp. 3. punct. 2. n. 13. Ouiedo tract. de Fide, controu. 7. punct. 4. n. 51. Arriaga tract. de Fide, disp. 13. sect. 3. n. 16. concl. 4. Licèt aliqui ex his Authoribus alibi aliquem excipiant Articulum, vt videbimus infrà q. 24.

Ad fundamenta oppositarum opinionum, Respondendum est. Et ad primum primæ, dicendum cum Ouiedo, non esse adeò captu difficilem articulum Cõmunionis Sanctorum, vt par non fuerit rusticis præceptum apponi circa illius positiuam fidem. Quia etsi multi interrogati, quid sit Sanctorũ communio, respondere nesciunt, ideò est, quia vocis significationem ignorant, non rem significatam, quam credere teneantur, & ab eis credi constat, ex eo quod sæpè petant ab aliis, vt pro ipsis orent Deum, & intercessionem Sanctorum apud Deum vtilem esse agnoscant, dum eam à Sanctis petunt, & corã illis preces effundunt. Vnde quantumvis rusticus homo, qui aliquando alij homini dicit, commenda me Deo, vel se alicui Sancto commendat, vt à Deo beneficium aliquod obtineat, rem significatam per has voces, *Communio Sanctorum*, & substantiam huius Articuli credere deprehenditur. Sic Ouiedo, & benè.

Ad fundamentum secundæ opinionis, dicendum est, non obstare, quod dictus Articulus solenniter non colatur ab Ecclesia, ad hoc vt explicitè debeat necessariò credi: nam ad hoc sufficit, quod ab Apostolis fuerit in Symbolo cum aliis appositus, in quo nulla gratis, sed omnia necessariò credenda ab eis collecta sunt.

QVÆSTIO XXI.

An sufficiat Fidelibus, explicitè credere Articulos Fidei, qui in Symbolo Apostolorum continentur?

AFfirmant Ouiedo tract. de Fide, controu. 7. p. 4. n. 51. his verbis: Communior, & longè probabilior sẽtentia fert, Fideles teneri credere omnes articulos in Symbolo Apostolorum contentos, & non alios, ex præcepto Fidei, per se loquendo. Ita tradunt Suares, Vasquez, Valentia, Sanchez, Azor, Becanus, Turrian. Vterque Hurtadus, Granado, Tanner. Palao, & Ægidius, quos locis nuper à nobis citatis citat. Sed an omnes ita benè, infra videbis.

Negat è contrà cum aliis Lorca in 2. 2. disp. 23. memb. 2. n. 13. vbi docet, omnibus Fidelibus inesse præceptum explicitè credendi, non solùm duodecim Articulos in Symbolo Apostolorum contentos: verùm etiam quatuordecim Articulos, qui in Catechismo puerorum numerantur; & insuper mysteria, quæ in Ecclesia solemniter celebrantur, Decalogum, &c. Quia (inquit) Christiana vita indiget notitia omnium istorum, vt juxta normam Euangelicæ legis agatur. Citatque pro hac sua sententia Caiet. Siluest. Armillam, & Angel. verb. Ignorantia. Sed certè sic omnes Authores, de obligatione hæc omnia sciendi ex præcepto Ecclesiæ, non credendi ex necessitate præcepti Fidei, loquuntur, vt videre apud illos potes.

Negant rursus alij DD. docentes, teneri omnes Fideles explicitè credere omnia Fidei mysteria, & sola illa, quæ continẽtur in quatuordecim Articulis qui in Catechismo puerorum circunferuntur. Quia

Ecclesia

Ecclesia, colligendo dictos Articulos ex Symbolo Apostolorum, & Nicæno, videtur eos proposuisse Fidelibus, vt necessariò credendos. Ita Sanchez *lib.2.in Decalog.cap.3.n.6.* & penes ipsum Toletus, Vazquez, Armilla, Eymericus, Peña, Petr. Ledesma, Manuel, & Ludou. Lopez.

Sed ego clarius, aut probabilius, Respondeo sufficere quidem Fidelibus explicitè credere aut duodecim Articulos in Symbolo Apostolorũ contentos, aut quatuordecim in Catechismo puerorum relatos. Quia omnia mysteria Fidei, quæ continentur in Symbolo Apostolorum, continentur etiã in quatuordecim Fidei Articulis in Catechismo puerorum relatis; & è contra, licèt quædam expressius in vno, quàm in altero: ergo sufficiet Fidelibus explicitè credere mysteria, quæ vel in vno, aut altero continentur. Consequentia patet. Antecedens sic probo ex Fagundio. Nam in primis, quod omnia quæ continentur in quatuordecim Articulis, contineantur in Symbolo, patet conferenti ea inter se. Quod verò mysteria in Symbolo contenta, contineantur etiam in quatuordecim Articulis, probari potest, quia remissio peccatorum, & carnis resurrectio, quæ viderentur alicui desiderari in 14. Articulis, in illis etiam reperiuntur. Remissio peccatorum, in articulo, in quo Deus dicitur *Saluator*. Carnis resurrectio, in articulo, in quo Deus dicitur, *Glorificator*, vt optimè aduertit Sanchez *n.7.* Hæc Fagundez *lib.1.in Decalog.p.2.num.30.* Addo ego, contra ipsum, quod Ecclesiæ Catholicæ Articulus, etiam contineatur in articulo, in quo Deus dicitur *Saluator*, vt docet Azor *lib.8.cap.6.quæst.3.in fine*, his verbis: *Et qui credit Deum Saluatorem, eo ipso credit vnam Sanctam Catholicam Ecclesiam, & Sanctorum Communionem, & peccatorum remissionem.* Sic ille. Qui ibidem *quæst.3.* totam hanc nostram docet sententiam, per hæc verba: *Mihi tamen videtur dicendum, satis esse ad salutem cuique Fidelium credere explicitè quatuordecim Articulos Fidei, vel Symbolum Apostolorum: hoc enim habet communis Theologorum sententia, & idcirco quiuis credens quatuordecim Fidei Articulos, non est cur obligatus esse censeatur ad aliquid aliud nominatim, & expressè credendum, si homo sit vulgaris, & rudis, &c.* Sic ille, vnde bene citatur pro se à Fagundio. Qui etiam citat Nauarrum *lib. 5. consil. tit. de Pœnis & Remiss. consil.10.in 2.edit.& 6.in prima.* Sed non ita bene. Nam Nauarrus *ibi* solùm loquitur de his, quæ quilibet Christianus tenetur scire, sub pœna peccati mortalis: non de his, quæ credere debeat, quod quid diuersum est, vt benè aduertit Azor. *loc. cit.* Nam præceptũ addiscendi Symbolum, &c. est Ecclesiasticum: præceptum verò credendi res Fidei, est diuinum, vt postea dicemus: Accipe nunc tu verba Nauarri loc. cit. *Ad primum respondeo, quod quilibet Christianus, vt Christianus, etiamsi Papa, vel Rex sit, & debet, & sufficit ei scire duodecim, vel quatuordecim Articulos nostræ Fidei: & decem Decalogi præcepta, & Sancta generalia Ecclesiæ præcepta, &c.* Sic ille, legatur Sanchez *loc. cit. num. 6.* vbi cùm pro se citet Azorium, videtur idem sentire cum illo.

Hæc in communi dicta sufficiant, descendamus ad singulos in particulari nostræ fidei Articulos, & de illis inquiramus, qua distinctione credi debeant. Sit ergo.

QVÆSTIO XXII.

An Mysteria in Symbolo Apostolorum, aut in quatuordecim Articulis contenta, necessariò debeant credi secundùm substantiam, & modum, & eorum circunstantias.

Respondeo vt quid certum, quod non: sed sat sit Fidelibus ea cognoscere, quoad illorum substantiam conceptibus respondentibus verbis, quibus in Catechismo puerorum continentur, absque eo quod clarè, & distinctè eorum quidditas, & ratio constitutiua cognoscatur. Sic communiter Theologi, licèt discordent in assignando, quid ad singulorum Articulorũ substantiam pertineat. Legantur Sanchez *lib.2.c.3.num.17.* Fagundez *lib.1. in Decalog.c.2.num.33.* Ouiedo *controu.7.punct.4. n.55.* Palao *tract.4.disp.1.punct.10.n.5.* Azor. *lib.8. c.6. quæst.5.* Trullench *lib.1.in Decalog.c.1.dub.3. num. 14.*

QVÆSTIO XXIII.

Quid ad substantiam septem Articulorum, qui ad Diuinitatem pertinent, & quos Fideles explicitè credere tenentur, pertineat?

Respondeo, omissis aliquorum placitis, dicendo, quod ad substantiam horum Articulorum pertineat, credere simpliciter, Deum esse *vnum, Omnipotentem Creatorem vniuersi, hoc est, Cæli, & Terræ, visibilium omnium, & inuisibilium. Saluatorem*, idest, omnis iustitiæ, Sanctitatis, & gratiæ datorem, & potentem peccata dimittere, & peccatores in suam amicitiam per gratiam adoptionis restituere. *Glorificatorem*, idest, gloriæ, & vitæ cœlestis largitorem, in quo summa Beatorum mentium fœlicitas consistit.

Rursus pertinet credere, quod dentur tres Personæ distinctæ, nempe Pater & Filius, & Spiritus Sanctus, quarum vna non sit alia, & omnes, & singulæ sint vnus Deus. Nec requiritur alia perfectior huius rei cognitio, sed sufficit Fidelibus in communi præfata. Sic Azor. *cap.5.à quæst.2.& c.6. quæst.5.* Sanchez, Fagundez, Palao, & alij *locis cit.* Sed circa dicta nonnulla dubia occurrunt.

Dubium I.

An sit necesse explicitè credere, Deum creasse mundum cum hac circunstantia, nempe, *in tempore, & non ab æterno.*

Affirmant Bannes *2.2.q.2.art.8.dub.2.vers. Maximum autem*, quem citat, & videtur sequi Luysius *disp.28.dub.1.vers. Disputant.*

Sed probabiliùs Respondeo, non esse necesse. Quia non apparet vnde talis obligatio oriatur, cum nec contineatur in Symbolo, nec alibi de hac re præceptum inueniatur. Sic Suarez *disp. 13. sect.4. num.6.* dicens, oppositum sine fundamento sufficienti, & sine auctore asseruisse Bannez. Sanchez ex Azorio, *cap.3.cit.num.17.* Fagundez *cap.2.num.34.* Palao *punct.10.num.5.*

Dubium II.

An sit necesse explicitè credere, quòd Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedat?

Affirmarunt

Affirmarunt quidam, quos suppressis nominibus, referunt Azor, & Sanchez *vbi infrà*, quorum fundamentum potuit esse, quod in Symbolo Nicæno, loquendo de Spiritu Sancto, additum sit, *Qui ex Patre, Filioque procedit*: ergo.

Sed probabilius longè Respondeo, Non esse necesse id credere explicitè, ac distinctè; quia de processionibus vnius personæ ab alia, non est opus amplius scire, aut credere, quàm ipsis nominibus Patris, & Filij, & Spiritus Sancti importetur, & quasi per se pateat, intellecta illarum vocum significatione; quia communiter Fideles non sunt capaces maioris cognitionis, nec est cur maior obligatio illis imponatur. Sic Suarez *sect.* 4. *cit. num.* 6. Azor. *lib.* 8. *cap.* 6. *quæst.* 7. Sanchez *numer.* 17. *cit.* Petr. Hurtado *disput.* 44. *sect.* 4. §. 10. vbi ait: Non esse necesse explicitè credere Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere, neque loquutum esse per Prophetas. Ouiedo ex illo, *controu.* 7. *punct.* 4. *num.* 55. *in fine*.

QVÆSTIO XXIV.

Quid ad substantiam septem Articulorum, ad humanitatem Christi Domini attinentium, & quos Fideles explicitè credere coguntur, pertineat?

Respondeo quod pertinet credere. *Primò*, quod solus Filius Dei homo factus sit, siue, quod Christus simul sit Deus, & homo. Nec requiritur explicitè credere, dari in eo duas Naturas, subsistentiam diuinam, &c. *Secundò*, quod Christus Filius Dei, conceptus sit de Spiritu Sancto, & natus ex Maria Virgine, vt dicitur in Symbolo. *Tertiò*, quod passus sit, & mortuus. *Quartò*, quod descenderit, secundùm animam, ad inferos. *Quintò*, quòd tertia die ex mortuis ad vitam immortalem resurrexerit. *Sextò*, quòd ascenderit in cœlum, & sedeat ad dexteram Dei Patris omnipotentis, hoc est, in summo, ac dignissimo gradu beatitudinis, vt homo est: & æquali Patri, vt Deus est. *Septimò*, quòd in die Iudicij venturus sit iudicare viuos & mortuos, & sæculum. Sic omnes DD. legantur Suarez *disput.* 13. *sect.* 4. *à num.* 7. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 3. *num.* 17. Azor. *lib.* 8. *cap.* 5. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 2. *à num.* 34. Petr. Hurtad. *sect.* 4. *cit.* Ouiedo *punct.* 4. *numer.* 55. Palao *tract.* 4. *disput.* 1. *punct.* 10. *num.* 7. & alij, qui circa dicta etiam nonnulla dubia proponunt: sit ergo

Dubium I.

An teneantur Fideles, necessitate præcepti, etiam explicitè credere, mansisse Matrem Dei, Virginem post partum, ac perpetuò.

Aduerte, mi Lector, non esse dubium, impræsentiarum, an necesse sit credere, Christum natum esse ex Maria Virgine; an verò sufficiat credere, natum fuisse ex fœmina, etsi illius Virginitas ignoretur, vt malè (licèt inaduertenter) proponit Ouiedo *controuers.* 7. *punct.* 4. *numer.* 56. dicens, hoc vltimum sufficere, probabile fuisse Suario, & Sancio, *vbi infrà*. Sed omnino fallitur (vt statim videbimus) nam nemini ferè est dubium, sed omnibus communiter certum, necessariò, & expresè esse credendum, quòd Christus Dominus conceptus fuit de Spiritu Sancto, & natus ex Maria Virgine. Dubium igitur, quod proponunt Suarez, Sanchez, Palao, Fagundez & alij Doctores, solum est huiusmodi, an satis sit explicitè credere, Christum natum fuisse ex Virgine tempore partus, an verò etiam requiratur, explicitè credere, quod eiusdem Sanctissima Mater, adhuc post partum, virgo permanserit. In quo dubio

Hoc vltimum non requiri à Fidelibus explicitè, ex necessitate præcepti credi, sed primum sufficere, affirmarunt Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 3. *n.* 17. (non 7. vt leges apud Ouiedum) ex Azorio *lib.* 8. *cap.* 6. *quæst.* 5. quos citat, & sequitur Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 2. *numer.* 35. & dixit probabile Suarez *disput.* 13. *sect.* 4. *numer.* 7. Probant, quia veritas hæc, nec necessaria videtur ad vitam benè instruendam; neque in Scriptura reperitur; neque scitur, fuisse omnibus explicitè prædicatam.

Sed probabilius certè Respondeo, Etiam esse necessarium ex præcepto, ab omnibus explicitè credendum, quòd Maria Sanctissima, etiam post partum Virgo inuiolata permanserit. Quia (ait Suarez) in Symbolo Apostolorum hoc satis significatur, cum dicitur, *Natus ex Maria Virgine*. Ibi enim, & significatur Virginitas in partu, atque etiam perpetua post partum, vt ex absoluta Viginis appellatione colligitur. Et confirmatur hoc, quia in Articulis Fidei ita expresè declaratum est, & illi proponuntur omnibus Fidelibus, vt materia suæ Fidei explicitæ: fuit enim hoc valdè necessarium Fidelibus, tum ad vitandos errores, qui in illa materia facilè oriri possunt; tum ad illorum pietatem, ad quam maximè pertinet, vt post Deum dignam existimationem de illius Sanctissima Matre habeant. Hæc Suarius *numero* 7. *cit.* quem sequuntur Ægidius *disput.* 14. *dub.* 10. *numero* 189. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *disput.* 1. *puncto* 10. *num.* 5. Ouiedo *loc. cit.* & apud ipsum Tannerus *quæst.* 7. *dub.* 7. *numero* 68. Bannez 2. 2. *quæst.* 2. *art.* 8. *dub.* 2. *pag.* 425. Granados *tract.* 10. *disput.* 3. *sect.* 2. *numero* 8. Luysius 2. 2. *disput.* 28. *dub.* 1. *vers. vocant verò*, Arriaga *disput.* 13. *sect.* 3. *num.* 16. *conclus.* 4. Lorca *de Fide*, *disput.* 23. *memb.* 1. *num.* 11. & 12. Diana *part.* 3. *tract.* 5. *resol.* 48. *vers. Notandum est*.

Dubium II.

An teneantur ex necessitate præcepti, Fideles explicitè credere, Christum Dominum passum fuisse sub Pontio Pilato, an sufficiat, si passum esse credant? Affirmandum videtur: quia in Symbolo Apostolorum, & Concilij Nicæni, & in Catechismo puerorum, absolutè dicitur: *Quod passus sit sub Pontio Pilato*: ergo sic expresè debet credi.

Sed probabilius longè Respondeo: Non teneri Fideles explicitè credere, ex necessitate Fidei præcepti, Christum Dominum passum fuisse sub Pontio Pilato, sed sat esse si credant explicitè, passum fuisse mortem: nam eam fuisse sub Pontio Pilato, solùm est circunstantia, quam explicitè scire præcepto Fidei, necessarium non est. Sic Tannerus *q.* 7. *dub.* 7. *num.* 68. Palaus *punct.* 10. *cit. num.* 4. & 5. Ouiedo *punct.* 4. *num.* 55. Fagundez *cap.* 2. *cit. n.* 33. Granadus *tract.* 10. *disp.* 10. *sect.* 2. *num.* 8. ibi; & multò minus aliquas circunstantias Passionis, vt quod passus sit sub Pontio Pilato, quod crucem humeris impositam detulerit, & similia.

Dubium III.

An sit necessarium necessitate præcepti, explicitè credere, Christum Dominum descendisse, secundùm animam, ad inferos.

Negant Granados citatus *quæst.* 20. Suarez *tom.* 2. *in* 3. *part. disp.* 43. *sect.* 2. *in fine*, & de Fide *disp.* 13. *sect.* 4. *num.* 8. *in fine.* Fagundez *loc. cit. num.* 35. & Palao *num.* 5. vbi ait, esse probabile, id non esse necessarium, sub graui culpa. Idem docet Granados *num.* 8. *cit.* ibi: Solus superest articulus de descensu ad inferos, qui non celebratur solemniter in Ecclesia. Et quidem non videtur res tanti momenti, vt sit obligatio, præsertim grauis illum explicitè credendi. Idem videtur sentire ex Azorio *lib.* 8. *Instit. moral. cap.* 6. *quæst.* 5. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 3. *num.* 17.

Sed probabilius Respondeo, Esse necessarium necessitate præcepti, credere Christum Dominum descendisse, secundùm animam, ad inferos. Quia vt Articulus specialis ponitur, & proponitur Fidelibus credendus, tam in Symbolo Apostolorum, quàm in quatuordecim Fidei Articulis, in Catechismo puerorum, vt vidimus suprà, *hac eadem quæstione*: ergo debet necessitate præcepti à Fidelibus explicitè credi. Consequentiam probat sic Ouiedo *de Fide controu.* 7. *punct.* 4. *num.* 52. *Vniuersaliter loquendo de omnibus Articulis in Symbolo Apostolorum contentis. Quia hoc Symbolum Apostoli composuerunt, vt eo omnes Fideles instruerent circa fidem: ergo par fuit, vt in eo continerentur omnia quæ debebant credere Fide diuina, vt eo sufficienter essent in Fide instructi, & ne cum necessariò credendis, alia non necessaria credenda permiscerent, ne Fideles confunderentur, & discere possent, quæ illis credere necesse erat, & quorum actum Fidei positiuum possent inculpabiliter omittere, alioqui, siue per defectum necessariò credendorum, siue per excessum Articulorum, quia suprà necessariò credendos alij, quos positiuè credere necessarium non erat, adiuncti fuissent, Fideles sufficienter instructi non essent circa obligationem credendi, & de quolibet Articulo possent dubitare, an illum ex præcepto credere tenerentur, si vel vnus non necessariò credendus fuisset admixtus cum aliis necessariò credendis.* Huc vsque Ouiedo. Et nostram responsionem expressè contra Suarium defendit Lorca *in* 2. 2. *quæstion.* 2. *disp.* 23. *memb.* 1. præcipuè *in fine.* Medina *in* 3. *p. quæstion.* 70. *art.* 1. Petr. Hurtado *disp.* 44. *sect.* 2. §. 11. *in fine*, & communiter Doctores, vt fatetur Fagundez.

Dubium IV.

An sit etiam necessarium ex præcepto Fidei, credere explicitè, quod Christus Dominus tertia die resurrexerit?

Affirmandum videtur, quia id expressè habetur in Symbolo Apostolorum, & Concilij Nicæni, & in Cathechismo puerorum: ibi, *tertia die surrexit à mortuis*: ergo.

Sed nihilominus Respondeo dicendum, quod quamuis sit de Fide quod Christus Dominus tertia die resurrexerit, non tamen est necessarium, ex præcepto Fidei positiuè, & explicitè credere id fecisse tertia die; quia hæc solùm est circunstantia, quam præcepto Fidei scire non est necessarium: sufficit enim scire Christum à mortuis surrexisse, etsi ignoretur, quanto tempore post mortem elapso, id contigerit. Sic communis sententia. Tannerus *quæst.* 7. *dub.* 7. *num.* 68. Ouiedo *loc. cit.*

QVÆSTIO XXV.

An Fideles teneantur ex præcepto Fidei explicitè credere, Esse Ecclesiam Sanctam?

Respondeo, vt mihi certum (quidquid aliqui apud Medinam dubitarint) Teneri. Quia expressè in Symbolo, & in articulis continetur: atqui omnes tenentur explicitè credere omnia, quæ continentur in illis, vt suprà est habitum: ergo. Sic Henriquez *lib.* 6. *capit.* 28. *numero* 2. Vasquez 1. 2. *disp.* 121. *cap.* 2. *numero* 6. vbi ait, hanc veritatem à nullo Catholico ignorari, etsi has voces ignorent: *Credo Sanctam Ecclesiam*: quia nil aliud est, quàm credere multitudinem Fidelium esse sub Romano Pontifice, & extra hanc neminem saluari posse. Suarez *de Fide disput.* 13. *sect.* 4. *numero* 10. Sanchez *lib.* 2. *Decalog. capit.* 3. *numero* 8. Luysius *disput.* 28. *dub.* 1. Granad. *tract.* 10. *disp.* 3. *sect.* 2. *num.* 9. & alij citati suprà *quæstion.* 20. pro nostra sententia, præcipuè Ægidius *disp.* 14. *dub.* 10. *n.* 189. Palao *punct.* 10. *numero* 5. vbi ait, id nemini posse esse dubium.

QVÆSTIO XXVI.

An item teneantur ex Fidei præcepto, credere explicitè Fideles, Communionem Sanctorum?

Negant Vazquez, Sanchez, Suarez, Ægidius, & Villalobos, vt vidimus suprà, *q.* 20.

Sed probabilius Respondeo, Etiam teneri. Quia hic Articulus, etiam continetur expressè in Symbolo, & in Articulis, ergo. Sic omnes ferè Authores citati pro nobis *quæst.* 20. & conuincitur ratione facta nuper *dub.* 3. ad probandam nostram sententiam. Legantur præcipuè Ouiedo *controu.* 7. *punct.* 4. *numero* 52. & 53. Granados *tract.* 10. *dub.* 3. *sect.* 2. *num.* 9. Palao *loc. cit. num.* 5. Luysius *disp.* 28. *dub.* 1.

QVÆSTIO XXVII.

An deinde teneantur Fideles necessitate præcepti, credere explicitè mysteria Circumcisionis, Præsentationis in Templo, Aduentûs Spiritûs Sancti, & aliarum festiuitatum, quas solemni ritu Ecclesia celebrat?

Affirmant aliqui Doctores; quia ideò (inquiunt) Ecclesia horum mysteriorum solemnitates instituit, quia censuit esse de potissimis, & præcipuis Articulis, quorum non solùm ignorantiam haberi noluit, sed voluit esse notissimos. Ita Lorca 2. 2. *disp.* 23. *memb.* 1. *num.* 11. & 12. Syluius *ibi q.* 2. *art.* 8. *concl.* 8. Et idem docet Ægidius *disp.* 14. *dub.* 10. *n.* 190. Sed non sub graui obligatione.

Sed probabilius multò Respondeo, Non teneri Fideles, necessitate præcepti Fidei, dicta mysteria positiuè credere. Quia durum est omnes Fideles hac obligatione astringi: aliàs tenerentur Parochi de iis pœnitentes instruere, quod non est vsu receptum. Sic docent Sanchez *lib.* 2. *Decal. c.* 4. *n.* 6. Valentia 2. 2. *disp.* 1. *q.* 2. *punct.* 4. §. 4. Gasp. Hurtad. *disp.* 8. *diff.* 1. Palao *disp.* 1. *punct.* 10. *n.* 6. Ouiedo *punct.* 4. *n.* 54.

Suarez

Suarez *disput.* 13. *sect.* 4. *num.* 3. Tannerus *in* 2. 2. *disput.* 1. *quæst.* 7. *dub.* 3. *num.* 68. Diana *part.* 5. *tract.* 5. *Resol.* 48. & alij citati à nobis suprà *quæstione* 21. præcipuè Arriaga *disp.* 13. *sect.* 3. qui *num.* 17. optimè respondet ad fundamentum oppositæ sententiæ, dicendo, Ecclesiam solùm instituisse dictorum Mysteriorum solemnitatem, vt in illis Fideles audirent Sacrum, & non laborarent; ad quod non requiritur, nisi vt in communi sciant esse Festum, vel ad summum, esse festum Circuncisionis, &c. ex quo constat, solemnitatem illam non inducere obligationem Fidei erga eas solemnitates.

QVÆSTIO XXVIII.

An rursus Fideles teneantur necessitate præcepti, explicitè credere substantiam Sacramentorum Baptismi, Eucharistiæ, & Pænitentiæ.

AFfirmant communiter Doctores, docentes, teneri Fideles, necessitate præcepti, explicitè credere substantiam dictorum Sacramentorum, nempe Baptismi, Eucharistiæ & Pœnitentiæ. Et ideò tenentur credere explicitè, actu Fidei Theologicæ, Baptismum esse necessarium ad salutem, & ipso remitti peccatum Originale, & membrum Christi adaptari, & ad legem Euangelicam obligari. Deinde Eucharistiam esse sub præcepto eam suscipiendi, & in illa contineri verum, & integrum Christum, verum Dei Filium, & verum hominem. Pœnitentiam esse necessariam iis, qui post Baptismum peccatum mortale commiserunt, in eoque Sacramento esse peccata Sacerdoti cum dolore confitenda, &c. Ratio est, quia sine Fide explicita horum, non possunt adulti illa petere, & recipere: ergo saltem propter operationem tenentur illa credere. Ita absolutè tenent Azor *tom.* 1. *lib.* 8. *capit.* 6. *quæstione* 3. (non 5. vt leges apud Trullench) & Sanchez *lib.* 2. *Decalog. cap.* 3. *numero* 9. Trullench *lib.* 1. *Decalogi, capit.* 1. *dub.* 3. *numero* 19. qui dicunt hæc includi sub articulo diuinitatis, quo Deum Saluatorem, idest, peccata remittentem credimus, citantque Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. capit.* 28. *numero* 2. Valentiam 2. 2. *disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 5. *post* 2. *concl.* Petr. Ledesm. *concl.* 9. Bannez 2. 2. *q.* 2. *art.* 8. *dub.* 2. *pag.* 424. Adde Granad. *disp.* 3. *sect.* 2. *n.* 10.

Alij, alia via procedentes dicunt, teneri quidem Fideles credere explicitè tria dicta Sacramenta, quoad substantiam, non ratione Fidei, seu cognitionis eiusdem; quia ad hoc, inquiuunt, sufficit cognoscere Articulos Fidei; sed ratione operationis, seu receptionis eorum, quia videlicet non possunt Fideles illa Sacramenta petere, & recipere, nisi illa quoad substantiam credant. Ita tenet Fagundez *lib.* 1. *Decalog. capit.* 2. *numero* 39. citans pro hac parte, vltra Sancium, Henriquez, Valentiam, Bannez, & Petrum Ledesmam, *locis nuper citatis*, Suarium *disp.* 13. *sect.* 4. *numero* 12. & Becanum *parte* 12. *sum. capit.* 2. *numero* 111. (*leges numero* 11.) Sed non bene ex his Sanchez, vt constat ex dictis in prima sententia. Nec Becanum, vt infrà. Tenent tamen Palao *disp.* 1. *cit. punct.* 10. *numero sexto*, *in fine*, & alij quos citat (sed non omnes bene, quoad modum) & sequitur Diana *part.* 3. *tract.* 5. *Resol.* 48. *vers. quoad Sacramenta.*

Sed ego clarius, ac probabilius Respondeo: *Primò* sic. Minimè tenentur Fideles actu Fidei Theologicæ explicitè, ex præcepto, credere Sacramenta Baptismi, Eucharistiæ, & Pœnitentiæ. Quia ex Fidei præcepti necessitate, solos Fidei articulos contentos in Symbolo, & Catechismo cogimur explicitè credere, vt habitum est suprà *quæstione* 21. at hæc Sacramenta non continentur explicitè in dictis Articulis, seu Symbolo: ergo non tenentur ex Fidei præcepto, illa actu positiuo explicitè credere. Sic tenent Becanus (vt postea *numero* 44. bene vidit Fagundez) Ouiedo, & alij mox citandi.

Respondeo *Secundò*; Nec propter operationem, seu receptionem dictorum Sacramentorum, tenentur Fideles ex necessitate Fidei præcepti, credere actu positiuo Fidei Theologicæ, dicta Sacramenta, licèt teneantur illa credere, quando tenentur illa recipere, ex præcepto religionis. Quia id solùm conuincunt argumenta huic opinioni contraria. Sic in primis tenet Becanus (malè allegatus pro se à Fagundio) *capit.* 12. *cit. numero* 11. vt dicunt hæc eius verba. *Dices: Non solum obligatur Christianus ad sciendum, & credendum ea, quæ sunt in Symbolo, sed etiam ad credendum ea, quæ pertinent ad Baptismum, Eucharistiam, Confessionem Sacramentalem: itemque ad illa, quæ pertinent ad Decalogum. Respondeo. Hæc obligatio non oritur ex præcepto Fidei, sed ex præcepto Religionis, iustitiæ, & aliarum virtutum. Nos autem hîc solùm agimus de obligatione præcepti Fidei.* Hæc Becanus. Cui adiunge Ouiedum de Fide *controu.* 7. *punct.* 4. *numero* 57. vbi ita ait: *Præter suprà relata, quæ ex Fidei præcepto, actu Fidei Theologicæ credere debemus, alia plura ex præceptis pertinentibus ad alias virtutes addiscere, eorumque expressam notitiam habere debemus, veluti præceptorum Decalogi, & Ecclesiæ, quæ obseruare debemus, & Sacramentorum, ad quæ recipienda obligamur: & eodem præcepto, eademque obligatione, qua tenemur, non peierare, & non furari, tenemur scire præcepta quibus hæc prohibentur. Deinde eodem præcepto, quo tenemur Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ suscipere, tenemur scire susceptionem horum Sacramentorum esse nobis præceptam; non enim poterimus obseruare præcepta, quæ ignoramus, & si contingat aliquando, & casu facere ea, quæ nobis præcepto sunt, multoties & frequentius eorum ignorantia in causa erit ne obseruentur.* Sic Ouiedo. Et nos infrà amplius *quæstione* 57.

QVÆSTIO XXIX.

An eodem modo philosophandum sit de reliquis Sacramentis, Confirmationis, Extremæ vnctionis, Ordinis, & Matrimonij.

AFfirmat Lorca *in* 2. 2. *disp.* 23. *memb.* 1. *numero* 19. dicens, eandem dari obligationem credendi, actu Fidei explicito, huiusmodi Sacramenta, ac datur credendi reliqua suprà dicta. Ita etiam Palao *n.* 7. citans Ægidium *n.* 192. & Fauet Nauarra apud Sancium.

Negant è contra alij, docentes, minimè teneri Fideles ex necessitate præcepti, credere proposita Sacramenta; nisi in casu, quo aliquis ea recipere vult, vel aliquo iam suscepto vti velit: quia

quia tunc, inquiunt, tenebitur illud Sacramentum credere; quoniam aliter non poterit tale Sacramentum dignè suscipere, vel suscepto vti. Ita Suarez, Sanchez, & Fagundez *loc. cit.*

Sed ego clarius, & probabilius, Respondeo, Eodem quidem modo esse philosophandum de his Sacramentis, ac de reliquis, de quibus *quæst. antecedenti*; & ideò dicendum: Nullum Fidelem obligari ad credendum expresse Fidei & Theologiæ præcepto, dicta Sacramenta; sed ex præceptis pertinentibus ad alias virtutes, vt constat ex dictis *quæst. antecedenti*. Et tenent Becanus, & Ouiedo *ibi* citati. Necnon Arriaga *disp. 13. sect. 3. n. 19*. Sed de hac quæstione dicemus rursus *q. 58.* vbi de necessitate sciendi hæc Sacramenta agemus.

QVÆSTIO XXX.

An sit necessarium credere Fide diuina, præcepta Decalogi?

AFfirmant aliqui Doctores, eo quòd sine Fide Decalogi, non potest haberi sufficiens notitia ad eius obseruantiam: quia omnis alia notitia est minus certa, quàm Fides. Ita Suarez *disp. 13. de Fide, sect. 4. num. 11.* & Fagundez *lib. 1. Decalog. cap. 2. n. 41.* Lorca *n. 19. cit.*

Sed clariùs, & probabiliùs, Respondeo: Non esse necessarium necessitate Fidei diuinæ præcepti, credere præcepta Decalogi, quamuis aliàs sit necessarium Fide humana, aut alio modo, illa scire, & cognoscere: vt infrà dicemus. Ratio sit, quia quisquis Fidelis potest exequi, & obseruare præcepta Decalogi, absque eo quod Fide diuina credat talia præcepta esse Dei, siue furari, occidere, &c. esse peccatum contra Deum: ergo talis Fides diuina non erit necessaria, necessitate præcepti, adhuc ad obseruantiam præceptorum Decalogi; consequentia patet, antecedens probatur. Quia (vt ait Arriaga) sufficit, si quomodocunque sciat homo, se non posse furari sine peccato, v.g. eo enim ipso tenetur sub peccato non efficere illud. Et sanè sæpè in multis materiis, non constat de fide, etiam pro hominibus doctis, quod sit peccatum; & tamen si ratione naturali id constet, aut aliunde id mihi innotescat, pecco, si obiectum illud amplexus fuero; vt cùm mihi ex Fide dignis intimatur præceptum superioris, esto non credam Fide diuina, ita esse, teneor tamen illud exequi. Et verò ipsa obligatio credendi, quam agnosco, antequam credam, & inde teneor ea, quæ proposita sufficienter sunt, credere, est sub mortali, & tamen non præcedit Fides de ea obligatione: Ergo licèt sit necessaria distincta notitia eorum præceptorum, in quo omnino conuenio cum Suarez, & aliis, non videtur necessaria Fides supernaturalis de illis ratione operationis. Hæc Arriaga *sectione 3. citata, numero 18. pag. 194.* Becanus & Ouiedo *quæst. 28. citati.* Qui idem, & à fortiori id docent, loquendo de præceptis Ecclesiæ: In quo conueniunt communiter DD. omnes.

QVÆSTIO XXXI.

An præceptum explicitè credendi Articulos contentos in Symbolo, & Catechismo, sit diuinum?

NEgat Aragon *2. 2. q. 2. art. 6. dub. 2.* quatenus docet, solum esse de iure Ecclesiastico præceptum credendi explicitè Articulos Descensus ad inferos, & Communionis Sanctorum; diuinum verò quoad reliquos. Negant & alij dicentes, dictum præceptum esse Ecclesiasticum quoad determinationem materiæ. Ita Suarez, & Fagundez *vbi infrà.*

Sed vt quid certum, Respondeo dicendo absolutè, dictum præceptum esse diuinum respectu omnium Articulorum, qui in Symbolo, aut Catechismo continentur: nec enim vlla potest esse ratio, cur sit Ecclesiasticum respectu vnius, & non alterius, aut è contra, vt benè aduertit Sanchez, contra Aragonium.

Probaturque ab ipso hoc modo. Quia omnes tenentur iure diuino amplecti, expliciteque summam doctrinæ Euangelicæ credere, vt constat ex illo Marci vlt. *Prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.* At summa Euangelij, in prædictis Fidei articulis, & mysteriis continetur: ergo. Sic Sanchez *lib. 2. Decalog. capit. 3. numer. 13.* Azor. *lib. 8. cap. 6. quæst. 4. & capit. 7. quæst. 2.* Bannes. *2. 2. quæst. 2. art. 8. dub. 2.* Petr. Ledesma *2. tom. sum. tract. 1. capit. 2. concl. 5.* Ægidius Trullench. *lib. 1. Decalogi, capit. 1. dub. 3. numer. 12.* Reginald. *lib. 28. capit. 2. sect. 1. numer. 17.* Arriaga *disp. 13. sect. 4. numer. 21.* Gaspar Hurtad. *disp. 8. diff. 11.* Becan. *tom. 2. sum. capit. 12. numer. 19. concl. 3.* Suarez *disp. 13. sect. 4. numer. 13.* Fagundez *capit. 2. cit. num. 52.* (licèt hi duo vltimi authores hoc præceptum, quoad determinationem materiæ esse Ecclesiasticum, vt suprà diximus, asseuerent) Ouiedo *controu. 7. punct. 5. numer. 65.* Gaspar Hurtad. & Lorca apud ipsum, & omnes communiter.

QVÆSTIO XXXII.

An Pueri, qui in infantia baptizati sunt, teneantur dictos Articulos Fidei ex necessitate præcepti explicitè credere, statim ac vsum rationis sunt assequuti?

NEgant nonnulli Doctores, docentes, neminem teneri dictos Articulos explicitè credere vsque ad pubertatem, quod accidit pueris ad decimumquartum; puellis verò, ad duodecimum annum. Quia vsque ad hanc ætatem nullus videtur perfecto vsu rationis vti. Ita sentiunt Ludouic. Lopez *1. p. instruct. capit. 41. col. 1. versu, Veniale est*, & Rodrig. *tom. 1. summ. in 2. edit. c. 88. n. 1.*

Sed vt ferè certum Respondeo, dictos pueros necessitate præcepti teneri, cum primùm rationis vsum sunt assequuti, & mysteria credenda fuerint eis sufficienter proposita. Quia nulla est ratio differendi actum credendi; & maximè oportet ad rectam vitam instituendam, statim fidem profiteri, & se Deo tanquam primæ veritati in cognoscendo, & dicendo subiicere. Sic communiter DD. D. Bonau. *3. dist. 25. art. 1. q. 3.* Angel. *verb. Fides, n. 7.* Nauar. *c. 11. num. 22.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 7. q. 2. &* (*c. 27. q. 8.* Philiarc.)

Philiarc. *de offic. Sacerd. tom. 1. part. 1. lib. 3. c. 9.* Quos citat, & sequitur Sanchez *lib. 2. Decalog. cap. 3. numero 12.* Valentia *disp. 1. quæst. 2. punct. 5.* Suarez *disp. 13. de Fide, sect. 5. numero 6.* Granados *tract. 10. disp. 4.* Ægidius *disp. 14. dub. 10. numero 205.* Tanner. *quæst. 7. dub. 3. num. 79.* Gaspar Hurtad. *disp. 8. diff. 11.* Lorca *disp. 23. memb. 2.* Luysius *disp. 35. dub. 2. &* Palao *disp. 1. punct. 11. num. 1.* Machado *tom. 1. lib. 2. part. 2. tract. 2. docum. 4. n. 7.* Quos sequitur Ouiedo *controu. 7. punct. 5. num. 66.* Quibus adhuc addo Fagundez *lib. 1. Decalog. cap. 2. num. 58.* Filliucium, & Villalob. Quos sequitur Trullench *lib. 1. in Decalog. cap. 1. dub. 3. num. 13.* Didacum Narbon. *de ætate &c. anno 7. quæst. 13. numero 1. & 3. pag. 84.* Bonac. *disp. 3. quæstion. 2. punct. 2. numero 7.* Diana *p. 5. tractat. 13. resol. 19.*

An autem dicti pueri teneantur elicere actum Fidei in eodem instanti metaphysico, ac vsum rationis habent, an verò sufficiat in eodem instanti morali. Respondeo in hoc sufficere, vt constabit ex dicendis *quæst. 34.*

QVÆSTIO XXXIII.

An etiam Adulti, qui denuò conuertuntur ad Fidem, teneantur explicitè credere Mysteria dicta cum primùm sit illis sufficienter proposita Fides?

Respondeo vt certum: Teneri. *Primò.* Quia sic colligitur ex illo D. Pauli *ad Heb. 11. Accedentem ad Deum oportet credere.* Secundò, ob rationem, quia ad id adstringi pueros tunc, nuper diximus. Sic Granados *loc. cit. num. 2.* & antea Suarez *sect. 5. cit. num. 6.* Azor. Valentia, & Sanchez apud ipsum.

QVÆSTIO XXXIV.

An in eodem instanti metaphysico, in quo Fides proposita est sufficienter Infidelibus, teneantur hi ad eliciendos Actus Fidei.

Affirmant Ægidius *disp. 14. dub. 10. numero 205.* (non 25. vt leges apud Palaum) & Palaus *tom. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 12. num. 4.* dicentes, teneri dictos Infideles ad eliciendos actus Fidei, in eodem instanti metaphysico, in quo illis Fides sufficienter proponitur. Fundamentum eorum est, quia in dicto primo instanti, in quo obiecta credendorum Infidelibus sunt sufficienter proposita, non potest intellectus moraliter loquendo, suspendere omnem actum circa obiecta proposita, vt Fide diuina credantur, ac proinde, qui in eis positiuè non credit, discredet, vel voluntariè dubitabit; ac proinde peccatum infidelitatis committet. Nec cogitari potest ratio vlla assensum suspendendi pro aliquo tempore; cum nulla de veritate credibilium sit dubitatio, & Deus auxilium supernaturale ad eliciendum actum concedat.

Sed probabilius Respondeo: Non teneri ad eliciendos actus Fidei in eodem instanti metaphysico, in quo mysteria Fidei sunt sufficienter proposita; sed in eodem instanti morali, hoc est, post quandam moralem durationem breuem. Quia ex communi Theologorum sententia, omnia præcepta positiua obligare incipiunt cum aliquâ temporis latitudine, & non in primo indiuisibili instanti mathematicè sumpto: at hoc præceptum credendi res Fidei est positiuum: ergo. Sic Ouiedo ita scribens: *Sto pro communi sententia asserente hanc obligationem, sicut quamlibet aliam præcepti positiui, esse cum aliquâ temporis latitudine: Nam voluntas pro aliqua exigui temporis morula, sufficiens motiuum potest inuenire ad differendum imperium, circa talem actum, scilicet vt homo se expediat ab aliis negotiis, vt cum maiori attentione, & conatu actum postea eliciat, vel vt aliquantulum magis penetret, & inspiciat credibilitatis motiua, vel vt exercitio aliorum honestorum actuum se disponat ad actum Fidei, aliisque pluribus de causis.* Hæc Ouiedo *controu. 7. punct. 5. num. 67.* ex cuius verbis solutum manet fundamentum Ægidij, & Palai. Sic etiam nobiscum tenent Suarez *disp. 13. de Fide, sect. 5. n. 6.* Sanchez *lib. 2. Decalog. p. 1. num. 3.* Granados *tract. 10. disp. 4. numero 2.* Fagundez *lib. 1. Decalog. cap. 1. numero 6.* his verbis: *Aduertendum tamen, cum diximus, propositâ primò sufficienter Fide, statim teneri quemlibet ad eliciendum actum Fidei, illud* statim, *non metaphysicè, sed moraliter accipiendum esse, ita vt prudentis arbitrio, notabilis mora non interponatur.* Sic ille. Lorca etiam *2. 2. disputatione 23. memb. 2. numero 10. vers. Assero 2.* Petrus Hurtad. *in 2. 2. disput. 93. §. 3. pag. mihi 791.* & Gasp. Hurtad. *disput. 8. diff. 11.*

QVÆSTIO XXXV.

An præter supra dicta tempora, obliget hoc Fidei præceptum, ad eliciendos illius actus, omnibus festis diebus?

Affirmatiuam sententiam videtur amplecti Scotus (non Sotus, vt leges apud Fagundez) *in 3. dist. 27. q. vnica, §. Quantum ad secundum,* quatenus innuit, Ecclesiam assignando tempus ad colendum Deum, designasse etiam tempus ad amandum illum: atqui Fides magis necessaria est ad colendum Deum, quàm amor: ergo à fortiori idem tempus assignauit ad credendum.

Sed vt certum Respondeo, Nullo modo obligare Fidei præceptum pro omnibus festis diebus. *Primò,* quia nec pro illis diebus obligat præceptum amoris erga Deum, vt docet Suarez hîc, & *tom. 1. de Relig. lib. 1. de festis, capit. 16.* & nos cum communi *3. parte, tract. 2. disp. 2. quæst. 72.* ergo, nec obligabit pro illis diebus præceptum Fidei. *Secundò,* Quia fides actualis non est necessaria ad obseruanda præcepta de diebus festis; cum benè possit quis sine actu fidei vacare ab operibus seruilibus, & audire Missam, modo sufficienti ad illud præceptum implendum. Sic communis sententia. Suarez *disp. 13. de Fide, sect. 5. numer. 2.* Fagundez *lib. 1. Decalogi, capit. 1. numero 13.* Gaspar Hurtad. *disp. 8. de Fide, diff. 11. vers. circa posterius.* Arriaga *disputat. 13. de Fide, sect. 4. num. 22.* Ouiedo *controu. 7. punct. 5. num. 70.* legantur dicta à nobis *1. p. tract. 9. disput. 1. q. 33.*

QVÆSTIO XXXVI.

An per se obliget praeceptum Fidei, ad exercendum actum illius si non in omnibus festis, & de omnibus mysteriis, saltem singulis festis, circa illud mysterium, quod illo die celebratur.

AFfirmauit Nider *in suo praeceptorio*, vt refert Aragon *2.2.q.2.art.6.*

Sed vt certum etiam, Respondeo: Nec his diebus obligare. Quia in rigore, non est necessarium ad obseruantiam alicuius mysterij Fidei, internum actum illius circa tale mysterium exercere, quamuis sit vtile, & consulendum. Sic Suarez, Fagundez, Hurtad. Arriaga. & Ouiedo *locis citatis.*

QVÆSTIO XXXVII.

An obliget, per se, praeceptum Fidei, ad actu credendum semel in singulis annis?

AFfirmat Petr. Ledesma *2.tom.sum.cap.8.concl.4.* per haec verba: *El que por espacio de vn año estubiesse sin tener obra de creer en Dios con Fée sobrenatural, entiendo, y tengo por cierto, que pecaria mortalmente, contra este precepto affirmatiuo. Assi suelen philosophar los Theologos de los preceptos affirmatiuos. La razon es porque el precepto affirmatiuo diuino de confessar y comulgar, que los dexo Christo indeterminados, los determinò la Iglesia, que fuesse vna vez en el año: Luego lo mismo sera del precepto affirmatiuo de creer con Fée sobrenatural.* Haec Petr. Ledesma, cui assentitur Petr. Hurtad. *in 2.2.disp.93.§.5.* quem citat, & transit Diana *p.5.tr.13.Res.19.*

Sed probabilius certè Respondeo: Non obligare. Quia non est vnde talis obligatio colligatur. Quia (ait Sanchez) non ex voluntate Ecclesiae, quae Sacramentis Poenitentiae, & *Eucharistia recipiendis, tempus anni praefixit, colligitur praecepta alia iuris diuini affirmatiua obligare semel in anno: Quippe haec obligatio non est ex Ecclesiastico praecepto: nullibi enim reperitur. Nec etiam ex diuino. Quia nullus dicit, secluso Ecclesiastico praecepto, obligare ius diuinum ad confitendum, & communicandum semel in anno.* Sic ille *lib.2. Decalogi, capite 1.num.2.§. Quartum tempus est.* Sed ego, admissa doctrina Ledesmae dicentis, obligare ius diuinum ad confitendum semel in anno, vt admisimus *1.p.tract.5.disp.3.quaest.13.* Nego tamen consequentiam, quia discrimen ex se patet, & deducitur ex à nobis traditis *1.p.tract.5.disp.1.q.48.* de quo etiam Arriaga *disp.13.sect.4. numero 24. in fine*, Trullench *lib.1.cap.1. dub.6.in fine*, Fagundez *lib.1.cap.1.n.12.*

QVÆSTIO XXXVIII.

An saltem obliget per se hoc praeceptum, ad credendum semel in vita, non pro tempore determinato, sed pro tempore ad arbitrium ipsius credentis.

AFfirmarunt nonnulli, quos tacito nomine, refert Suarez *num.4.* eo quòd existimarint, non posse aliam certam regulam designari.

Sed, vt certissimum, Respondeo obligare per se, non pro tempore assignando arbitrio ipsius credentis; sed pro tempore determinato. *Primò*, quia vt supra est habitum) hoc praeceptum per se obligat, cum primum quis vsum rationis assequitur, aut cum primum obiecta credenda sufficienter alicui proponuntur: ergo iam datur tempus determinatum, pro quo hoc praeceptum obligat.

Secundò, Quia ex opposita sententia sequeretur, quod posset aliquis absque peccato, non exercere toto vitae tempore actum Fidei, sed illum relinquere ad mortis articulum: consequens autem est valdè absurdum: cùm sit contra rectam institutionem Christianae vitae, cuius fundamentum est Fides: ergo. Sic Suares, Fagundez, & Hurtado *loc.citatis*, & omnes.

QVÆSTIO XXXIX.

An hoc diuinum Fidei praeceptum obliget per se, vt quis eliciat actum Fidei in articulo mortis.

AFfirmat Valentia *disp.1.quaest.2.part.3.quaest.7.* quem affert, & sequitur Petr. Hurtad. *disp.93. §.cit.* verbis istis: *Praeter haec tempora, nullam occasionem obligandi per se ad fidem resognoscit P. Thomas. Ego existimo alia duo tempora per se obligare.* Alterum est, *cùm mors imminet: cùm enim actibus Fidei iaciamus fundamentum ad aedificium coelestis Hierusalem, cum iam simus ad eius conspectum adducti, lex Fidei per se obligat. Quia nulla potest esse grauior occasio, quàm momentum illud, à quo pendet aeternitas: ob quod ex Ecclesiae consuetudine moribundi, cùm Viatico donantur, excitantur à Sacerdote ad actus fidei: & cùm aliquis vltimo, & publico afficitur suplicio, animatur ad Symbolum recitandum à circumfuso etiam populo.* Aliud tempus est *intra singulos annos. Qui enim toto anno fidem non exercet, in graui periculo est eam amittendi: Quia dissuetudine senescere videntur habitus.* Ita ille. Quem citat, nescio an sequatur, Diana *p.5. tract.13. Resol.19.* Hanc eandem sententiam, vt verisimilem, tuetur Suarez *disp.13. de Fide, sect.5. num.6.in fine*, siquidem ita ait: *Verisimile etiam est, in articulo mortis iterum recurrere hanc obligationem* (*nempe*, eliciendi actum Fidei) *propter periculum: & in hoc etiam nobiscum sentiunt Valentia, Sanchez & Azor suprà citati.* Ita Suarez.

Sed miror grauissimum hunc Doctorem, citantem pro hac parte, ad minus Thomam Sanchez, cum expressè oppositum sentiat *loco* ab ipsomet *citato*, nempe *lib.2. Decalog. cap.1. num.3.* per haec verba: *Tertium tempus est in mortis articulo. Tunc enim tenetur quis hoc praecepto elicere actum Fidei, quo se aduersus daemonis tentationes muniat, & coniungat cum Deo per huius virtutis actum, quae prima est, & quasi reliquarum omnium fundamentum.* Sic Valentia *2.2.disp.1.q.2.punct.5. quaest.2.* Caeterùm hoc non placet, vtpotè, quod nulla ratione, aut textu probatur. Et ideò ex hac sola articuli mortis ratione, non teneretur ad Fidei actum, nisi concurrerent aliae circunstantiae, quae tunc obligarent, vt graues Fidei tentationes. Huc vsque Sanchez. Malè igitur citatur à Suario. Nec Azor huic authori fauet, nam *lib.8.cap.27.q.8.* vbi citatur à Suario, non agit expressè de nostro casu: igitur.

Probabilius respondeo, Hoc diuinum Fidei praeceptum, nullo modo obligare per se, aut ex vi ipsiusmet praecepti, ad eliciendos actus Fidei in articulo mortis. Quia nec ratio, nec textus aliquis cogit ad oppositum asserendum. Sic communiter Doctores.

Quibus

Quibus absolutè loquendo, videtur, vt quid probabilius, assentiri Suarez *loco citato, num. 6.* quatenus hæc verba profert. *Post illud verò tempus* (nempe initij Christianæ vitæ) *si homo seruauit præceptum, & fidem exercuit, rarò, vel fortasse nunquam occurrit dicta obligatio exercendi actus Fidei; nisi quando tentatio aliqua contra ipsam Fidem, vel interna, vel externa occurrit, cui per actum Fidei resistere necesse sit; quia tunc illa necessitas non est extrinseca, sed est ipsiusmet Fidei.* Sic ille. Arriaga etiam *disp. 13. sect. 4. n. 26.* Gaspar Hurtad. *disp. 8. diff. 11.* Granados *controu. 1. tract. 10. disp. 4. in fine*, Ouiedo *controu. 7. punct. 5. num. 68.* ibi: *Admitto, in articulo mortis hominem teneri elicere actum Fidei, vt eliciat contritionis actum, & tutissimum medium apponat ad suam salutem: verumtamen hanc obligationem oriri existimo ex præcepto suam salutem consequendi, & propter actum charitatis, & iustificationem ab actu Fidei dependentem, & non præcisè propter actum Fidei, de quo agimus; sed ex præcepto consequendi suam iustificationem, quod prædicti authores non distinguunt, & frequenter quamplures inuoluunt obligationem eliciendi actus Fidei ortam ex Fidei præcepto, cum obligatione eliciendi eundem actum orta ex aliis præceptis distinctis.* Sic Ouiedo. Et in substantia Fagundez *lib. 1. Decalog. cap. 1. in fine*, Palao *tract. 4. de Fide, punct. 12. num. 6.*

QVÆSTIO XL.

An quando quis graues Fidei tentationes patitur, obligatus sit, ex vi præcepti Fidei, ad eliciendos actus illius, ne tentationi succumbat?

AFfirmant, vt vidimus, Sanchez, & Suarez, *vbi suprà*, Azor. *lib. 8. Instit. cap. 7. quæst. 6.* Valentia *loc. cit. punct. 5.* Granados *disp. 4. cit. numer. 5.* Petr. Ledesma *tom. 2. sum. tract. 1. cap. 7. concl. 8.* Fagundez *lib. 1. Decalog. cap. 1. num. 8. & 9.* (licèt author satis confusè loquatur.) Villalob. *tom. 2. tract. 1. diff. 3. n. 2.* Diana *p. 5. tract. 13. Resol. 19.* Machado *tract. 2. cit. docum. 4. n. 11. pag. 251.* Trullench. *lib. 1. cap. 1. dub. 6. num. 5.* Quorum sententiam censet probabilem Arriaga *disp. 13. sect. 4. numer. 26.* & eam etiam sequi videtur Palao *loco citato, punct. 12. n. 6.* ibi: *Solùm de tempore, quo de Fide grauiter tentaris, videris obligatus Fidei actum exercere, ne tentationi succumbas*, iuxta illud 1. *Petri 5. Cui resistite fortes in Fide.* Ita ille.

Ratio eorum est. Præceptum, quod obligat ad aliquid fugiendum, obligat etiam ad ea, quæ sunt necessaria ad talem fugam: atqui præceptum Fidei obligat ad vincendas tentationes Fidei: ergo etiam ad eliciendum actum Fidei, quoties aliter tentatio Fidei vinci nequit.

Sed probabilius Respondeo, Nec in hoc casu esse obligatum quem per se, & ex vi præcepti Fidei ad eliciendos actus illius, ne tentationi succumbat. Ratio est, quia nec in tali casu, est medium necessarium simpliciter ad vincendas tentationes contra Fidem, elicere actum Fidei: ergo per se non obligat tunc præceptum Fidei. Consequentia etiam contrariis placet. Antecedens ex eorum doctrina probatur sic. Quia tentatio contra Fidem, potest vinci aliis mediis, quàm exercitio actuum Fidei: ergo hoc non est medium simpliciter necessarium ad vincendas tentationes Fidei. Antecedens clarè admittit Palaus *loc. cit. num. 6.* vt dicunt hæc eius verba: *Solùm de tempore, quo de Fide grauiter tentaris, videris obligatus Fidei actum exercere, ne tentationi succumbas, &c. verùm non semper hic modus resistendi internis tentationibus necessarius est; quia sæpè tentationem depellere potes, & fortè faciliùs, si cognitionem aliò diuertas. Coninch disp. 14. de Fide, dub. 10. num. 114. Imò, vt tentationes cessent, & imaginatio quiescat, potest aliquando esse conuenientius, nullum actum positiuum Fidei in illa tentatione exercere, ne scilicet imaginatio magis turbetur, & vehementiori tentatione vrgearis, &c.* Huc vsque Palao. Et benè, sed in mei fauorem.

Addo etiam, quòd etiam dato, quod esset medium simpliciter necessarium ad vincendas tentationes contra fidem, exercere actus Fidei; tunc non obligaretur adhuc quis ad id faciendum ex vi præcepti affirmatiui Fidei, sed negatiui, non discredendi, quia tunc vt huic satisfaciamus, tenemur ad affirmatiuè credendum, vt optimè notat Gaspar Hurtadus *disp. 8. de Fide, diff. 11.* Qui hanc nostram tenet sententiam. Necnon alter Hurtadus, Ouiedoque, & fauet satis Arriaga *loco citato, n. 26.* imò & tenet, vt videre potes. Imò id ipsum contra seipsum docet Fagundez *numer. 8. & 9. citato.* Legatur attentè.

QVÆSTIO XLI.

An saltem obligetur quis per se, & ex vi præcepti affirmatiui Fidei, ad exercendum actum Fidei, casu quo vrgeat Tyrannus ad negationem Fidei?

AFfirmat Suarez *loco cit. num. 6.* cuius verba relata suprà *quæst. 39.* planè id dicunt. Cuius sententiam esse probabilem ait Arriaga *loco cit.*

Affirmant etiam alij docentes, obligari quidem eo tempore per accidens, ex præcepto Fidei, ad eliciendum actum Fidei coram Tyranno; quia tunc hoc præceptum (inquiunt,) obligat, non per se, sed per accidens, ratione præcepti adiuncti, ad eliciendum actum Fidei. Vnde inferunt vnicum admitti peccatum non eliciendo tunc talem Fidei actum; nimirum, contra illud præceptum adiunctum, quod impletum non est. Sic Sanchez *lib. 2. Decal. capit. 1. n. 3. §. Quintum tempus est.* Valentia *punct. 3. cit. q. 2.* Fagundez *loc. cit. num. 10.* qui non ita benè citat Suarez. Azor. Ægidius, quos citat & sequitur Palaus *num. 6. cit.* Qui tamen nullam adhibet distinctionem, qua colligamus, an loquatur de obligatione orta ex Fidei præcepto, de quo loquimur; an orta ex alio præcepto distincto. Vnde claritate solita

Probabilius Respondeo dicendum *Primò*: Casu, quo Tyrannus vrgeat quem ad negandam fidem, non obligatur iste per se, ac ex vi præcepti Fidei positiui, aut affirmatiui (sed aliunde) ad eliciendum actum Fidei. Quia probabilius est, quod præceptum positiuum, & affirmatiuum Fidei, per se, & ex sua vi, ac natura, solùm obligat ad eliciendum eius actum, eo tempore quo Fides alicui primùm sufficienter proponitur, iuxta dicta suprà *quæst. 32. & sequenti.* In hac conclusione conueniunt authores secundæ sententiæ, & communiter alij.

Respondeo *Secundò*. Quamuis in proposito casu teneatur fidelis, ac obligetur ad eliciendum actum Fidei, coram Tyranno vrgente ad negationem Fidei, hæc tamen obligatio non oritur ex præcepto positiuo Fidei, quia tunc non obligat; sed oritur per se ex præcepto negatiuo Fidei, hoc est, ex præcepto non negandi fidem (quod quidem obligat semper, & pro semper) ob cuius impletionem obligatur

tunc Fidelis ad confitendam fidem, & credendum eam esse veram. Itaque benè admittimus, quod in proposito casu teneatur fidelis elicere actum Fidei, interum etiam, vt probat Palao; negamus tamen, quod talis obligatio oriatur ex Fidei positiuo præcepto, de quo agimus; sed ex præcepto Fidei negatiuo, ob cuius adimpletionem obligatur ad credendum positiuè. Legantur pro hac conclusione Gasp. Hurtad. *disp.* 8. *difficul.* 11. *vers. Post initium.* Ouiedo *controu.* 7. *punct.* 5. *num.* 68. Arriaga *disp.* 13. *sect.* 4. *num.* 26.

QVÆSTIO XLII.

An teneatur quis ex præcepto Fidei positiuo, elicere actum Fidei, quando exerceri debent actus voluntatis supernaturales, ad quos prærequiruntur actus Fidei?

Affirmatiuam sententiam tueri videtur Lorca *in* 2.2. *disp.* 23. *memb.* 2. *num.* 19. & indistinctè pro illa citatur Suarez à Roderico de Arriaga *disp.* 13. *sect.* 4. *num.* 16. *pag.* 196. sed non ita clarè, vt debuerat. Clariùs ergo

Respondeo dicendum *Primò*, Neminem teneri per se, & ex vi directa præcepti positiui Fidei, ad eliciendos actus illius, quando exerceri debent actus supernaturales voluntatis, ad quos prærequiruntur actus Fidei. Patet: Quia in hoc casu, habitus Fidei non elicit suos actus propter se, aut propter suam honestatem, sed propter acquisitionem aliarum virtutum: ergo præceptum Fidei ex se, & directè, neminem cogere potest ad eliciendos dictos actus. Sic tenent communiter DD.

Respondeo *Secundò*. Omnis Fidelis coarctatur, & obligatur ad eliciendos actus Fidei, quando hi prærequiruntur ad exercitium præceptum aliarum virtutum: sed hæc obligatio nullo modo oritur ex præcepto positiuo Fidei, sed ex illo alio, vnde oritur necessitas exercendi actus Fidei, & obligamur ad credendum. Sic expresse Suarez *disp.* 13. *de Fide, sect.* 5. *num.* 5. Sanchez *lib.* 2. *Decal. cap.* 3. *numer.* 3. *vers. vltimum tempus.* Palao *tract.* 4. *disp.* 12. *num.* 2. Ouiedo *controu.* 7. *punct.* 5. *numer.* 68. *&* 71. Gasp. Hurtad. *diff.* 11. *citata.* Trullench *lib.* 1. *Decal. dub.* 6. *n.* 7. Bonac. *disp.* 3. *q.* 2. *punct.* 2. *n.* 8. Arriaga *loc. cit.* Fagundez *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 11. Vbi sequutus Suarium, Valentiam, & Sanchez, sic ait: In aliis verò casibus, in quibus actus Fidei necessarius est ad aliquem alium actum internum, vel externum, cuiuscúmque alterius virtutis sit, v. g. ad orandum Deum cum magna fiducia, quod requirit Fidem, iuxta illud ad *Rom.* 10. *Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt?* Vel ad conterendum de peccatis, quoties quis in mortali existens tenetur ad amicitiam Dei redire, & amissam gratiam recuperare, erit quidem obligatio eliciendi actum Fidei, si actus, vel opus talis virtutis sit sub præcepto: attamen talis obligatio non propriè à præcepto Fidei., sed à præcepto talis virtutis orietur; & contra illum tantùm peccabit, qui in eo euentu non eliciet actum Fidei: non erit tamen diuersum peccatum, & in confessione explicandum, in casu, quo quis actum præceptum alterius virtutis non eliceret. Ita ex præcitatis authoribus Fagundez, & benè quoad substantiam nostræ sententiæ. Legantur dicta à nostris 1. *p. tract.* 5. *disp* 8. §. 7. *quæst.* 19. *& disp.* 1. *quæst.* 48. vbi latè contra Gasp. Hurtadum *disp.* 6. *de Pœnit. diff.* 6. *&* 8. & contra Luysium *de Fide disp.* 32. *dub.* 2. docuimus, non teneri peccatorem elicere expressè actus Fidei, aut Spei, ad obtinendam in Sacramento pœnitentiæ primam gratiam; sed sufficere illos elicere implicitè, aut illos aliquando explicitè elicuisse, ex Bonacina, Maldero, Azorio, Sancio, Filliucio, Valentia, & Ægidio Trullench. *ibi citatis.*

QVÆSTIO XLIII.

An detur præceptum sciendi res Fidei?

Respondeo vt certum: Dari. Quia certum est, quod id, quod Fideles tenentur explicitè credere, iuxta suprà dicta, teneantur quoque inquirere, & addiscere; vt vel sic id sciant, & consequenter credant, vel eliciant actus Fidei, quando sunt necessarij ad operandum benè. Sic communiter DD. Valentia 2. 2. *disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 3. Azor. *lib.* 8. *instit. c.* 7. *quæst.* 1. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 3. *n.* 1. Gasp. Hurtadus *disp.* 8. *de Fide, difficul.* 11. *vers. Addimus*, Trullench. *lib.* 1. *Decal. cap.* 1. *dub.* 3. *n.* 1. *&* 5. Fagundez *lib.* 1. *Decalog. cap.* 2. *n.* 57. Suarez *disp.* 13. *de Fide, sect.* 5. *numer.* 6. *&* 7. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 1. *punct.* 10. *à num.* 6. *& punct.* 11. *à n.* 1. Machado *tom.* 1. *lib.* 2. *part.* 2. *tract.* 2. *docum.* 4. *num.* 4.

QVÆSTIO XLIV.

Qua ætate præceptum hoc sciendi, & addiscendi res Fidei obliget?

Respondent Lopez, & Manuel citati suprà *q.* 32. obligare à pubertatis tempore. Quia tunc incipit quis perfecto vsu rationis vti.

Sed vt ferè certum Respondeo, obligare omnes Fideles, cum primùm vsum rationis assequuntur, quod communiter accidit circa septimum ætatis annum. Quia ferè certum est, obligare ex tunc præceptum credendi explicitè mysteria Fidei, vt habitum est *quæst.* 32. ergo & præceptum ea addiscendi, vel sciendi, quia absque scientia mysteriorum Fidei, non possunt hæc credi, vt patet. Sic docent Bonauent. Angelus, Nauar. Azor, Sanchez, Suarez, & alij citati *quæst.* 32.

QVÆSTIO XLV.

An Fideles ita obligentur scire, aut addiscere Mysteria Fidei, vt illa memoriâ retineant?

Negandum videtur. Quia Fideles ex vi præcepti positiui Fidei, solùm tenentur credere mysteria Fidei, dum ad vsum rationis perueniunt, vel quando ipsis sufficienter proponuntur, vt suprà est habitum: ergo si amplius ad ea credenda per se, & ex vi dicti præcepti non tenentur, minimè erit illis necessaria ex præcepto memoria dictorum mysteriorum.

Sed vt certum Respondeo ita obligari, ad scienda, & addiscenda mysteria Fidei, vt illa memoriâ retineant, quantum in ipsis est. Sic præcipiunt plura Concilia. Rhemense *cap.* 1. Bracarense 2. & Cabilonens. *cap.* 46. relata *de consecrat. dist.* 4. *cap.* 20. *& sequent.* & Moguntin. *cap.* 46. & Foroliuiens. ibi: *Symbolum verò, & orationem Dominicam omnis Christianus memoriter sciat, omnis ætas* (intellige, discretionis)

tionis) *omnis sexus, omnis conditio, masculi, fœminæ, iuuenes, senes, liberi, pueri, coniugata, innuptaque puella; quia sine hac benedictione nullus poterit in cœlorum regno percipere portionem.* Sic Concilium. Et optimè. Quia meritò postulatur ab homine Christiano, vt sit paratus ad exercendam, vel profitendam Fidem suam, quantum oportuerit. Sic communis sententia Suarez *disp.* 13. *sect.* 5. *num.* 7. Fagundez *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 59. & alij suprà allegati.

Ad fundamentum in contrarium, concesso antecedenti, neganda est consequentia. Quia independenter ab adimpletione præcepti Fidei, necessaria est homini Fideli mysteriorum Fidei memoria, vel ad profitendam fidem, quam profitetur, aut quod in idem incidit, vt possit homo reddere rationem suæ Fidei. Quia planè indignum est, & contra rationem naturalem, vt homo de Fide, quam vt necessariam ad salutem amplectitur, non possit reddere rationem, nec dicere saltem præcipua capita illius, sed quod solùm interrogatus respondeat; *sciui olim, iam non scio.* Sic Arriaga *disp.* 13. *sect.* 4. *num.* 26.

QVÆSTIO XLVI.

An Fideles teneantur ex præcepto habere memoriter Symbolum, aut Articulos Fidei; non solùm quoad res ipsas, sed etiam quoad verba?

NEgat apud Suarium vterque Medina, alter *lib.* 4. *de recta in Deum Fide, cap.* 6. Alter verò, *Cod. de Oratione, cap.* 10. docentes, nullum dari præceptum de addiscendis Articulis, aut aliis rebus Fidei verbaliter, seu quoad verba, sed sufficere memorià eas retinere, quoad substantiuam. Quia hæc solùm memoria, non illa, est per se necessaria, & inuenitur sufficienter præcepta. Huic sententiæ adhærere videtur Hurtad. *disp.* 8. *diff.* 11. vbi ait, non esse necessarium hoc ita sciri, vt possit referri; sed sufficere ita habitualiter scire, vt quis de eo interrogatus, possit sufficienter respondere. Ita etiam Trullench. *lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 3. *num.* 20. Machad. *lib.* 2. *part.* 2. *tract.* 2. *docum.* 4. *num.* 4.

Sed probabilius Respondeo, teneri ex præcepto, habere in memoria Symbolum, aut Articulos Fidei, non tantùm quoad substantiam ipsorum, sed etiam quoad verba ipsa. Quia id suadent Concilij verba suprà citata: Et meritò quidem, quia maximè conueniebat, quod de Articulis Fidei præciperetur memoria verborum, vtpotè quia non vtilis modò, sed penè necessaria esset ad conseruandam memoriam rerum: præterquam, quia si verba memoriæ non mandarentur, facilè errarent Fideles vtendo verbis impropriis, & quæ sensum sæpè contrarium efficerent. Sic Fagundez *lib.* 1. *Decal. cap.* 2. *num.* 60. ex Suario *de Fide disp.* 13. *sect.* 5. *n.* 8. Azorio *lib.* 8. *Institut. cap.* 7. *quæst.* 4. & 5. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 19. citante Nauarrum *in Man. cap.* 11. *n.* 22. *vers. septimò, & cap. Quando, de Consecr. dist.* 1. *cap.* 3. *num.* 20. & *cap.* 20. *num.* 20. Peñam, Paludan. & Lopezium. An autem hoc præceptum obliget ad mortale, dicemus *quæst.* 48.

QVÆSTIO XLVII.

An præceptum addiscendi Symbolum, aut Fidei articulos, & retinendi illos memoriâ, quoad res ipsas, & secundum earum substantiam, obliget sub mortali?

REspondeo vt certum: Quod sic. Quia memoria rerum est maximè necessaria ad vsum Fidei, & vitam consequendam æternam. Adde quod saltem de hac rerum Fidei memoria loquuntur Concilia, dum ita Fidelibus seuerè præcipiunt, vt memoriter sciant Symbolum, & orationem Dominicam. Sic omnes. Legantur Suarez *loc. cit. num.* 7. *in fine.* Fagundez *num.* 61. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 16. & alij plures apud ipsum.

QVÆSTIO XLVIII.

An etiam obliget sub mortali, præceptum retinendi memoriâ verba ipsa Symboli, aut Articulorum Fidei, &c.

AFfirmant apud Dianam Angelus *verb. scientia,* 1 *num.* 1. Siluest. *ibid. num. vnico, vers. secundum est,* & Tabiena *ad finem,* Farinac. *de hæresi quæst.* 179. §. 5. *num.* 8. Naldus *in sum. verb. Christianus, num.* 1. Syluius *in* 2. 2. *quæst.* 2. *art.* 8. *concl.* 8. Palacios *in* 4. *dist.* 15. *disp.* 9. Nider. *in sum. præcepto* 1. *cap.* 3. & Ioannes de Cruz *in director. par.* 1. *art.* 1. *dub.* 1. *concl.* 2. quos omnes pro hac parte refert Diana *par.* 2. *tract.* 16. & 2. *Miscel. Resol.* 12. (non 14. vt legi apud Trullench.) & *part.* 3. *tract.* 5. *Resol.* 48. Sed ex his ad minus, id non affirmant Angel. Siuest. & Tabiena, quia (vt bene notat ex Azorio Sanchez) licet in principio dicant, peccare mortaliter non addiscentem Orationem Dominicam, Symbolum, & præcepta Decalogi; statim se explicant, vt hæc obligatio sub mortali, non sit addiscendi memoriter, nisi quoad eorum substantiam. Accipe verba Angeli. *Vnde ex dictis in d.* §. 6. *patet, quod parentes, qui non docent filios, & filias, se signare, dicendo:* In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen; & Credo *paruum; & decem præcepta legis; &* Pater noster, *videntur peccare mortaliter; quando omittunt ex negligentia eos docere, vel doceri facere, si possunt: Similiter non excusantur à mortali, qui nescientes talia, non addiscunt, si possunt, cùm sint necessaria ad salutem. Aduerte tamen, quod quis posset scire præcepta; putà si interrogatur, adorare Deos alienos, est contra præceptum? responderet, sic: & idem de aliis. Vnde tali sufficit, licèt nesciat ordinatè dicere. Et idem posset dici de aliquo, qui nescit* Credo *paruum: tamen si interrogaretur, Deus est vnus? responderet, quod sic; & quod creauit omnia: Iesus Christus est eius Filius; & sic de cæteris? responderet, quod sic: quod sufficeret sibi, licèt nesciret præfatum* Credo. *Et idem dicerem de* Pater noster, *quod quando quis scit, quod est orandum, & petenda salus & gratia, & remissio peccatorum, & huiusmodi, licèt nesciret dicere,* Pater noster, *quod excusaretur: licèt consulendum sit omnibus, vt potiùs, tam* Pater Noster, *quàm* Credo, *addiscant.* Huc vsque Angelus. Quod idem docent Siluest. & Tabiena.

Alij autem (vt innuit P. Suarez) è contrà dicunt nec obligari sub veniali ad addiscendum memoriter, eo ordine, quo proponuntur, Symbolum, seu Articulos,

culos, & cætera. Quia non colligitur vnde hæc culpa oriatur venialis. Legantur pro hac opinione Hurtad. & Machado *quæst.46. citati.*

Sed probabilius Respondeo, Non obligari sub mortali: sed sub venali tantùm, ad sciendum, vel ad discendum memoriter Symbolum, aut Articulos, &c. eo ordine, & verbis, quibus addiscenda proponuntur. Ratio est, quia licèt Concilia, & Canones rigidè videantur loqui, & sub mortali obligare; at consuetudo iam illos exposuit, obligationem hanc non esse tanti momenti, vt illius transgressio non excedat culpam venialem. Addo quod sufficienter explicari possunt, si dicatur, loqui de memoria rerum: præcipuè cum materia leuis videatur memoria verborum, si præcisè in ipsis verbis, vel in eorum ordine sistatur. Sic Nauarr. *in Man. cap.11. num.22. vers. septimò,* Azor. *tom.1. lib.8. cap.7. quæst.50.* Ludou. Lopez *1. part. instruct. cap.41. vers. veniale est,* Sanchez *lib.2. Decalog. cap.3. n.19.* Suarez *disp.13. de Fide, sect.5 num.8.* Bonac. *tract. de legib. disp.3. q.6. punct.2. num.14.* Filliuc. *tom.2. tract.22. c.2. quæst.3. num.137.* Layman. *lib.2. tract.1. cap.9. n.4.* Tannerus *in 2.2. disp.1. quæst.7. dub.3. num.67.* Ægidius *num.194.* Diana *part.2. tract.16. Resol.12. & part.3. tract.5. Resol.48. in fine,* Fagundez *lib.1. in Decal. cap.2. num 62.* Machado *lib.1. cap.1. dub.3. num.20.* Palaus *tract.4. disp.1. punct.10. num.8. & 9.*

QVÆSTIO XLIX.

An omnes Fideles, præter Symbolum, aut Articulos Fidei, teneantur sub mortali, scire, ac tradere memoriæ Orationem Dominicam.

NEgat Suarez *disp.13. de Fide, sect.4. num.12.* sub his verbis: *Denique addi hîc solet, teneri omnes Fideles ad sciendum Orationem Dominicam, quia id grauiter ordinatur in Concilio Rhemensi cap. 2. & in Concilio Moguntiaco primo, cap. 45. sed non constat sufficienter de tali præcepto, quamuis probabile sit, non excusari à culpa, saltem veniali, qui propter negligentiam illud ignorauerit, prout docuit Nauarr. in sum. cap 11. num.22. cum Paludano in 4. dist. 15. art. 5. & aliàs.* Hæc Suarez. Quem (non citatum) sequitur Granados *controu. 1. tract. 10. disp.3. sect. 2. in fine,* & Gasp. Hurtad. *disp. 8. diff. 11.* (non 1. vt leges apud Ouiedum.)

Affirmant è contra Farinac. & Naldus, citati suprà *quæst. antecedenti,* asserentes teneri talem Orationem sub mortali memoriter scire.

Sed clariùs, & probabiliùs Respondeo, teneri quidem omnes Fideles scire, ac tradere memoriæ Orationem Dominicam, quoad substantiam, sub peccato mortali; quoad modum verò, seu quoad ordinem & verba, sub veniali. *Prima pars* probatur: Quia omnibus est datum præceptum orandi, & deprecandi Deum: atqui nulla deprecatio esse potest efficacior ad salutem, quàm ea, quæ in Oratione Dominica continetur: ergo tenentur illa scire. *Secunda verò pars* conuincitur authoritate Conciliorum quæ pro sua sententia citat Suarez. Et ideò sic tenet Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap.3. num. 10. 16. & 19.* Angel. Siluest. Tabiena, citati *q.48.* Valentia *2.2. disp.1. quæst.2. punct.5. vers. Item.* Ægidius *disp.14. dub.10. concl.4.* Palao *punct.10. cit. numer.8. & 9.* Fagundez *lib.1. Decalog. cap.2. num.43. iunctò num.46.* Trullench *ibid. cap.1. dub.3. num.20. & 21.* Diana *part.2. tract.16. Resol.12. & 3. p. tract.5. Resol.48.* Layman *tom.1. lib.2. tract.1. cap. 9. num.4.* Sà *v. Fides, num. 2.* Ouiedo *controu. 7. punct. 4. numero 59. & 60.*

QVÆSTIO L.

An item teneantur Fideles sub mortali addiscere, & memoria retinere præcepta Decalogi, & Ecclesiæ?

NEgat in primis Michaël de Medina *lib. 4. de recta in Deum Fide, cap. 6.* existimans, satis esse, si Fideles sciant illa duo principia moralia: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias: & Quæcunque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis.* Quia ex his duobus principiis, facilè (inquit) potest vnusquisque in particulari iudicare, quid sibi faciendum sit ad honestè operandum, seu viuendum. Sed hæc sententia probabilis non est, vt ait Suarez, quia ex illis principiis, cum ad proximum pertineant, non potest sumi regula, honestè operandi in ordine ad Deum. Vnde hac opinione reiecta.

Alij contrà docent, teneri sub mortali Fideles scire, ac memoriâ retinere omnia præcepta Decalogi, eo ordine, quo proponuntur addiscenda. Ita Farinac. *de hæresi quæst. 179. §.5. num.8.* & Naldus *verb. Christianus, num.1.* necnon Syluius *in 2.2. q.2. art.8. concl.8.* & Ioan. de Cruce *part.1. sum. art. 1. dub. 2. concl. 2.* quos pro hac parte citat Diana *2. & 3. parte, vbi suprà.* Sed ex his Cruz non ita clarè id, sicut citatur, docet. Solùm enim ait, omnes Christianos, ex præcepto Ecclesiæ teneri scire memoriter articulos Fidei, sicut & præcepta Decalogi, provt cuique sit possibile. Quia *dist. 4. de consecrat. cap. Baptizandos, & cap. Non liceat,* præcipitur, quod nullus baptizetur, nisi sciat Symbolum Apostolorum, & memoriter reddat: ergo à fortiori ad id tenentur Baptizati. Sicut Religiosi professi, potius quàm Nouitij tenentur scire suas leges. Sufficiet autem pro memoriæ labilitate, cum fecerint quod in se est, si interrogati, an talis, vel talis veritas sit de Fide? an si v. g. furtum sit contra aliquod præceptum Decalogi? sciant respondere veritatem. Hæc Cruz.

Sed clarius ac probabilius Respondeo, teneri sub mortali addiscere, & memoriâ retinere quoad substantiam, præcepta Decalogi, & Ecclesiæ: sub veniali verò, quoad verba, & ordinem, quo addiscenda proponuntur. Ratio primæ partis est. Quia omnes Fideles tenentur ex præcepto exequi præcepta Decalogi, & Ecclesiæ: ergo ex præcepto tenentur illa scire: patet, quia ea ignorantes id præstare nequeunt.

Ratio verò secundæ partis ex dictis constat. Quia ad adimplenda hæc præcepta sufficit, si quis eorum sensum calleat, & substantiam memoriâ retineat: ergo nil amplius sub graui culpa requiritur: ergo solùm requiritur sub veniali, vt quis dicta præcepta sciat ordine, quo sunt composita. Sic Sanchez *loco citato, n. 10.* Siluest. Angelus, Tabiena, Armilla, Valentia, & Nauarr. ac alij apud ipsum. Ægidius, Palao, Fagundez Trullench, & Diana *quæst. antecedenti citati.* Suarez *disp. 13. sect. 5. num. 8.* Layman. & Sa *loc. cit.* Sayrus *in Claui Reg. lib.2. cap.9. num.31.*

QVÆSTIO LI.

An etiam teneantur Fideles, sub aliqua culpa, addiscere Orationem Angelicam?

AFfirmat Paludan. *in 4. dist. 15. quæst. 5. art. 1.* dum ait, teneri Fideles addiscere Orationem Dominicam, Angelicam, & Symbolum, eo quòd sint prima Fidei rudimenta, quæ omnem discipulum addiscere oportet, & docent cum Paludano Ledesma, & Nauar. *apud Sanchez.*

Alij è contra negant, & à fortiori, vt colligitur ex Suario citato *sup. quæst.* 48. & negare videtur Azor. si attentè legatur, *lib. 8. cap. 7. quæst. 5. per totam* (licèt pro contraria citetur à Sanchez.) Negat & Filliuc. *tract. 22. cap. 2. quæst. 8. num. 51.* his verbis: *De Salutatione Angelica, & Salue Regina, non est dubitatio vlla: communiter enim Doctores affirmant, neminem teneri ad illa scienda, quamuis bonum, & laudabile sit ea scire.* Ita ille, quem citat & sequitur Trullench *lib. 1. cap. 1. dub. 3. n. 19.*

Sed clariùs, iuxta nuper dicta, Respondeo teneri Fideles addiscere Salutationem Angelicam, sed solùm sub peccato veniali. Sic Layman. *cap. 9. cit. num. 4.* his verbis: *Adde, quod attinet ad Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum esse, Ecclesiasticum præceptum, longa consuetudine firmatum, vt ea memoriter ediscantur, sicuti colligitur ex cap. vos ante omnia, dist. 4. de consecrat. & docet Palud. in 4. dist. 15. quæst. 5. art. 1.* Nauarr. *loc. cit. §. septimò.* Lopez *cit. cap. 3. num. 19. vbi tamen admonent, huiusmodi obligationem memoriæ mandandi esse solùm sub peccato veniali.* Hæc Layman. Diana etiam *p. 3. tract. 5. Resol. 48. vers. Et tandem*, & alij apud ipsum, Sanchez. *lib. 2. cap. 3. num. 19.*

QVÆSTIO LII.

An satisfaciat obligationi sciendi memoriter Symbolum, Orationem Dominicam, & Angelicam, & alia suprà dicta, & infrà dicenda, qui ignarus linguæ Latinæ ea latinè addiscit?

AFfirmant Nauarr. *in Man. cap. 11. num. 18.* quem citat, & sequitur Azor. *lib. 8. cap. 7. q. 5.* in fine, vbi ita ait: *Sed quæres, qua lingua & sermone prima Christianæ Doctrinæ, & Fidei elementa quisque discere debeat. Quidam aiunt vernacula lingua, & sermone ea esse singulis perdiscenda, quo facilius capiantur: & certè id videtur commodius, & vtilius, & mori, ac vsui Ecclesiæ congruentius. Cæterùm & latina, & vernacula lingua ea quisque discere iure potest, vt Nauarrus insinuat: nam sufficit vnicuique, cum de singulis rogatur, si verè, & rectè respondeat.* Hæc Azor. necnon & Lopez *1. p. instruct. cap. 41. col. 2. versic. veniale est.*

Sed ego clarius, vt certum Respondeo *Primò*, quod minimè satisfaciat dictæ obligationi ille, qui omninò ignarus linguæ Latinæ, Symbolũ, & cætera suprà dicta latinè addiscit. Quia iste non intelligit sensum verborum: atqui hoc simpliciter est nescire: ergo. Deinde quia, in tali modo addiscendi, solùm datur scientia verborum, non mysteriorum: at sic est, quod hic notitia mysteriorum Fidei est, quæ expostulatur: ergo. Sic DD. infrà citandi.

Respondeo *Secundò*. Verè satisfaciet dictæ obligationi, qui solùm confuso, & imperfecto modo intelligens linguam Latinam, latinè addiscit Symbolum, &c. Quia ad id satis est, quod quodammodo percipiat sensum verborum, quamuis omnia verba explicare non possit. Et fortè in hoc sensu loquuti sunt Authores primæ sententiæ, vt notat Fagundez. Et quidem primam nostram responsionem communiter sequuntur Doctores, Bannes *2. 2. q. 2. art. 8. dub. 2. fol. 429.* Sanchez *lib. 2. cap. 3. num. 16. & 19. in fine.* Ægidius *disp. 14. dub. 10. num. 194.* Petr. Ledesma *tom. 2. tract. 1. cap. 2. concl. 8. vers. De lo qual se sigue.* Fagundez *lib. 1. Decalog. cap. 2. num. 63.* Palao *disp. 1. punct. 10. num. 9.* & antea Suarez *disp. 13. sect. 4. num. 15.* Trullench. *lib. 1. Decalog. cap. 1. dub. 3. num. 20.*

QVÆSTIO LIII.

An saltem satisfaciat obligationi sciendi supradicta, qui ea linguâ maternâ addiscit, non tamen sensum verborum percipit?

AFfirmabunt à fortiori Nauarr. Azor, & Lopez nuper adducti, nisi aliàs loquantur in sensu à nobis explicato.

Sed vt certum Respondeo, Non satisfacere: ob rationes, quas nos pro probanda responsione præcedenti adduximus. Sic tenet Sanchez *loco citato, num. 16.* ibi: *Nec tamen sufficit hæc memoriter scire, & non intelligere instar psittaci, sed oportet proprium verborum sensum, vtcunque, & crasso modo percipere. Quia scire memoriter, non intelligendo, non est scire.* Sic ille, & penes ipsum Nauarrus *in cap. Quando, de consecr. dist. 1. cap. 3. num. 20.* Valentia, Bannes & Petr. Ledesma *loc. cit.* Fagundez, & Palao, etiam Trullench. *cap. 1. dub. 3. num. 30.* & est communis doctrina.

QVÆSTIO LIV.

An sit mortale nescire se signare Signo Crucis?

AFfirmant Angel. Siluest. & Tabiena citati *sup. quæst. 48.* necnon & Armilla *verb. scientia, n. 3.* ita dicens: *Parentes videntur moraliter peccare, negligentes docere filios Signum Crucis, Pater noster, Credo, Præcepta decem, & Articulos Fidei necessarios: quia dicit Apostolus, Qui suorum, & maximè domesticorum curam non habet, Fidem negauit. Similiter, qui non addiscunt prædicta cum possunt; secus quando non habent instructorem, licèt de necessariis nullus possit se excusare.* Hæc Armilla. Quem sequi videtur Villalob. *tom. 2. sum. tract. 1. diffic. 4. num. 12.*

Sed probabilius longè Respondeo, Non esse mortale, sed veniale ad summum. Quia *cùm hæc res* (ait Sanchez) *parua sit, dura res videtur obligatio hæc sub mortali: erit igitur solùm venialis ignorantia.* Sic ille *lib. 2. cap. 3. num. 14. in fine.* Diana *3. p. tract. 5. Resol. 48. in fine.* Trullench. *lib. 1. Decalog. cap. 1. dub. 3. num. 19.* vbi ita dicit: *Erit tamen talis ignorantia graue veniale peccatum, transgreditur enim traditio Apostolica, tum etiam, quia per Signum Crucis profitemur mysterium Trinitatis, atque adeò saltem erit graue veniale, non autem auderem sub mortali condemnare; quia non omnes traditiones Apostolicæ obligant sub mortali.* Sic ille.

QVÆSTIO LV.

An teneantur Fideles, sub veniali saltem, Salue Regina *addiscere?*

RESpondeo, vt certum: Non teneri, licèt valde laudabile sit, talem salutationem scire. Ratio est, quia de hoc, nec vllum datur præceptum, nec traditio vlla Apostolica: ergo ignorantia illius nec veniale pecatum erit. Sic Filliuc. & Trullench. citati *sup. quæst.* 51.

QVÆSTIO LVI.

An astringantur Fideles scire, aut addiscere memoriter, opera quatuordecim Misericordiæ?

AFfirmat Valentia 2.2. *disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 5. dicens, teneri hæc Opera scire, saltem pro tempore, quo debent illa exercere.

Sed longè probabiliùs Respondeo, Non teneri sub culpa vlla, hæc opera memoriter scire, sed sat esse in genere scire astringi, & obligari aliquando Fideles, ad subueniendum proximorum necessitatibus, quas vel in corpore, vel anima patiuntur. Nam (vt benè Sanchez) descendere ad casus speciales, iudicareque, quando sit extrema necessitas, aut grauis, obligans, & quando concurrant circunstantiæ ad id petitæ, vix docti assequuntur. At vulgus, eius generali præcepti conscium, poterit circa casus occurrentes dubitare, ac peritos consulere. Sic ille *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 10. *versic. insuper.* Fagundez *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 47. Trullench. *lib.* 1. *c.* 1. *dub.* 3. *num.* 19.

QVÆSTIO LVII.

An sub mortali culpa teneantur Fideles adulti, scire vel addiscere ea, quæ ad Sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ pertinent?

RESpondeo vt certum: teneri. Quia Fideles tenentur sub mortali peccato hæc sacramenta recipere: ergo, & sub eadem culpa tenentur scire, quas dispositiones exposcant, quem fructum ferant, &c. patet, quia sine hac notitia dignè id præstare non possunt. Tenentur igitur Fideles scire, Baptismum esse necessarium ad salutem, quia per illum remittitur peccatum Originale: & per illum adaptantur membra Christi, & ad obseruandam legem Euangelicam ligantur. Pœnitentiæ Sacramentum, esse necessarium ei, qui post Baptismum mortaliter peccauit. Eucharistiam esse Sacramentum, sub quo Christus Dominus continetur, adoratur, & sumitur à Fidelibus, ad cuiusque sumptionem suo tempore obligantur. Sic omnes. Legantur Sanchez *cap.* 3. *cit. num.* 9. Suarez *disp.* 13. *sect.* 4. *numer.* 12. Ægidius *disp.* 14. *dub.* 10. *num.* 191. Henriquez *lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 2. Valentia 2.2. *disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 5. *dub.* 1. *post* 2. *concl.* Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 1. *pun.* 10. *num.* 7. Ouiedo *contr.* 7. *punct.* 4. *num.* 58. & dicta à nobis *suprà quæst.* 28.

QVÆSTIO LVIII.

An etiam sub mortali culpâ teneantur Fideles addiscere, aut scire ea, quæ ad substantiam, & dispositiones aliorum sacramentorum, Confirmationis, Extremæ vnctionis, Ordinis, & Matrimonij pertinent?

NEgat Valentia *loco nuper citato*, loquendo præcipuè de Sacramentis Confirmationis, & Extremæ vnctionis. Quia illud tempore infantiæ recipi potest, vt nos diximus 1. *p. tract.* 3. *disp.* 4. *q.* 1. 2. & 3. Et hoc, ab adulto vsu carenti rationis, si illum aliquando habuit, vt diximus etiam 1. *p. cit. tract.* 4. *disp.* 3. *quæst.* 8. ergo. Citant etiam pro hac parte Palaus, & Ouiedo Sapientissimum Suarium *disp.* 13. *sect.* 4. *num.* 12. sed non benè omnino, vt infrà.

Alij verò probabiliùs Respondent, Non teneri absolutè Fideles prædicta Sacramenta, quoad eorum substantiam, & dispositiones scire; nisi casu, quo quis sui compos ea recipere velit. Quia tunc verè sub mortali obligatur, scire prius eorum substantiam, & dispositiones, vt ea dignè recipere possit. Sic Sanchez *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 9. Bannes 2.2. *q.* 2. *art.* 8. *dub.* 2. Petr. Ledesma *tom.* 2. *sum. tract.* 1. *cap.* 2. *à concl.* 9. Tannerus *num.* 72. quos citat, & sequitur Ouiedo *punct.* 4. *cit. num.* 58. Et hanc sententiam sic explicatam videtur amplecti Suarez *loc. cit. num.* 12. *in fine*, vt dicunt hæc eius verba: *De aliis verò Sacramentis, non est tanta ratio necessitatis, monendi tamen sunt Fideles, vt ea non ignorent, & quicumque aliquod illorum recipere vult, tenetur priùs scire quid recipiat, vt ad illud dignè se praparare, & accedere valeat.* Sic Suarez.

Sed Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 1. *punct.* 10. *num.* 7. absolutè affirmat, teneri quem scire dicta Sacramenta, quoad eorum substantiam, &c. etiam antequam illa velit recipere. Ita enim ait *loc. cit. Dum autem non decernis illa suscipere, etsi probabile sit, te non esse obligatum illa scire, at probabilius credo, obligari: tum, vt possis, si velis, illa recipere: tum vt gratum te Deo exhibeas pro tot remediis ad tuam salutem institutis. Et ita tenet expressè Coninch. disp.* 14. *dub.* 10. *concl.* 3. *num.* 192. *quamuis inclinet non esse obligationem sub graui culpa. Consentit Sanchez lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 9. *fine.* Hæc Palaus, sed malè in hoc, quod dicit, consentire Ægidio Sanchez. Minimè enim id facit, vt consta bit legenti.

Sed ego clarius, ac probabilius Respondeo *Primò*: Nullus Fidelium tenetur præfata Sacramenta scire, antequam ea recipere decernat, nècdum sub culpa veniali. Quia sunt omninò voluntaria: ergo nemo obligatur ad illa scienda, antequam decernat illa suscipere. Hanc responsionem tenent omnes Authores secundæ sententiæ, & à fortiori Valentia, qui est primæ.

Respondeo *Secundò*. Omnis Fidelis sui compos, tenetur sub mortali scire dicta Sacramenta, antequam illa recipiat, casu quo se ad illa recipienda determinet, vt docent Autores secundæ sententiæ: Quia id conuincit ratio ab illis assignata.

QVÆSTIO LIX.

An possint Prælati compellere subditos sub pœnâ excommunicationis, vt doctrinam Christianam addiscant; & Parochos, Parentes, & Dominos, vt eam doceant?

NEgandum videtur. Quia, *vt suprà* est habitum, præceptum retinendi memoriâ verba Symboli, Orationis Dominicæ,& Decalogi,&c. non obligat sub mortali: ergo nullus compelli potest ad hæc, modo dicto addiscenda, sub pœna excommunicationis, cum hæc culpam mortalem supponat.

Sed vt certum ferè Respondeo posse. Quia possunt certè occurrere speciales rationes,ob quas Prælati iudicent, memoriam verborum esse, non modò vtilem, sed etiam maximè necessariam ad professionem fidei.Sic Fagund.*lib.* 1. *Decal.c.* 1.*n.*64. & quod absolutè id possint fecere omni tempore Prælati, docent Sanch.*lib.*2.*c.*3.*n.*15.Perez *lib.* 1.*Ordinamenti, tit.*1.*l.*1.§.*aliud etiam.* vbi refert,Episcopo Cauriensi id præcipiente, sub excommunicationis pœna, rem per appellationem ad Metropolitanum delatam esse, ac mandatum Episcopi ab eo confirmatum.Rodrig. etiam 1.*tom.sum.in* 2.*edit.c.*88.*n.*3. Palao *disp.*1.*cit. punct.*11.*n.*3. (per errorem 4.) Trullenh *lib.*1. *c.*1. *dub.*4.*n.*8. Barbosa *de potest.Episcopi,p.*3.*all.*76.*n.*8.

QVÆSTIO LX.

An illi, qui ita rudes sunt, & agrestes, vt ea quæ in Symbolo,aut Articulis continentur,nec memoriâ percipere, nec sensum intelligere possunt, excusentur ab hac sciendi & credendi obligatione?

REspondeo:Excusari quidem ratione impotentiæ à credendis explicitè, ac sciendis ea, quæ in Symbolo continentur, dummodo implicitè ea credãt.Sic Valent.2.2.*disp.*1.*q.*2.*pun.*4.Azor.*lib.*8.*c.*2. *q.*6.Marsil.&Guillelm,quos refert, & sequitur Sanch.*lib.*2.1.*c.*3.*n.*18. Suar.*disp.*13.*sect.*4.*n.*15.Palao *disp.*1.*pun.*10.*n.*10.Qui tamen bene aduertunt,quod dictæ personæ non debeant esse contentæ, si semel aut iterum mysteri Saymboli audiant, & illa non percipiant,curare enim debent sæpius de illis instrui, & cogitate,vt sic aliquam sufficientem notitiam acquirant. Et in hoc tenentur ministri Ecclesiæ, & præsertim Parochi iuuare, quantum commodè potuerint, iuxta præscriptum Trident.*sess.*24.*c.* 4. *de Reform.* Trullench. *lib.*1.*c.*1. *dub.*3. *n.*15. Villalob. *tom.*2.*tr.*1.*diff.*4.*n.*9. Filliuc. *tract.* 22.*cap.*2.*n.*39. & 54. & alij.

QVÆSTIO LXI.

An omnes Fideles teneantur æqualiter habere explicitam notitiam Mysteriorum Fidei?

AFfirmant Hæretici nostri temporis, docentes, quemlibet Fidelium, quamtumvis simplicem, & laicum,teneri ad scienda omnia mysteria Fidei,& ad legendam Sacram Scripturam, vt inde possit intelligere quæ sibicredenda sint. Ita refet hunc errorem Suarez,

Sed vt plusquam certum, Respondeo Non teneri omnes ad habendam æqualiter explicitam notitiam Fidei. Hæc assertio est de fide. Et probatur, quia ex Paulo *ad Rom.*12. non omnia membra Ecclesiæ sunt æqualia: ergo non omnia membra obligantur ad æqualiter viuendum: ergo neque ad æqualem Fidei explicitam notitiam:sic omnes Catholici.Legantur Valent.*tom.*3.*disp.*1.*q.*2.*pun.*3.Suar.*disp.*13.*de Fide, sect.*6.*n.*2. & 3. Palao *disp.*1.*pun.*10. *n.*11. & alij Theologi cum D. Thoma 2. 2.*q.*2. *art.*6. Quod ex dicendis magis patefiet. Sit ergo.

QVÆSTIO LXII.

Ad quam Fidei explicitam notitiam teneantur Fideles laici?

REspondeo, Teneri adillam,& solam, quam in superioribus quæstionibus teneri, tam ex necessitate medij,quàm præcepti docuimus.Quia non est aliud præceptú eis impositum, vnde noua alia obligatio oriatur. Rursus,neque ratione officij, vel muneris,ad aliud quid tenentur,cùm cura rerum supernaturalium ad eos non pertineat;& ideò in his,quæ pertinent ad perfectam intelligentiam mysteriorum Fidei, potius tenentur laici implicitè credere, quod Ecclesia credit,& ita suo muneri satisfaciunt,vt bene docet Suar.*loc.cit.n.*4.Ex quo solutú manet fundamentum hæreticorum *q.antecedenti* adductum.

QVÆSTIO LXIII.

An Ecclesiastici teneantur ad maiorem, magisque explicitam cognitionem mysteriorum Fidei, quàm sæculares tenentur?

REspondeo vt certum,Teneri. Quia ad Ecclesiasticos pertinet docere laicos,& illuminare illos de Fidei mysteriis: ergo ad maiorem cognitionem eorum tenentur: patet consequentia,quia superiores homines, ad quos pertinet alios erudire, tenentur habere pleniorem notitiam de credendis, & magis explicitè credere, vt ait D.Thom. 2. 2.*q.*2. *art.*6. *in corp.*sic ibi expressè,& *in addit.ad* 3.*p.q.*36.*art.*2.& omnes Theologi cum eo. Legantur Suar.*loc.cit.n.*5. Aragon.2.2.*q.*2.*art.*6.*in pr.explicationis Articuli.*

QVÆSTIO LXIV.

An obligatio sciendi mysteria Fidei, sit in omnibus Ecclesiasticis æqualis?

REspondeo vt certum,quod non. Quia non omnes Ecclesiastici habent æquale munus. Sic omnes cum D.Th.*in addit.ad* 3.*p.*vbi suprà,Suarez *disp.*13.*de fide,sect.*6.*n.*6. vbi statum Ecclesiasticum in tres gradus diuidit. *Primus* est simplicium Clericorum,vsque ad Sacerdotes, qui curam Animarum non habent.*Secundus* est Parochorum. Et *tertius* est Episcopotum. De quorum singulorum obligationibus in ordine ad scientiam, quam de Fidei mysteriis habere tenentur, breuiter agemus.Sit ergo.

QVÆSTIO LXV.

An Sacerdotes simplices teneantur ad Fidem magis explicitam, & ad maiorem cognitionem mysteriorum eius, quàm alij Fideles?

REsponden vt certum,Non teneri ad Fidem magis explicitam,quàm alij Fideles, exceptis his, quæ ad suum munus obeundum, vti ad conficiendum Sacramentum, & similia pertinent. Ratio est, quia ex vi Fidei nullum speciale præceptum est illis impositum;

positum: ex vi autem muneris sat est, vt eam cognitionem habeant, quæ ad suum munus ritè, & rectè exequendum est necessaria: ergo. Sic omnino Suarez *num.6.citato,* ex Angelico Doctore *vbi suprà.*

QVÆSTIO LXVI.

An Parochi, seu Curati teneantur ad maiorem cognitionem mysteriorum Fidei, quàm alij Sacerdotes simplices, seu non Curati?

RESpondeo vt certum: Teneri. Quia habent maiorem obligationem; siquidem ratione officij tenentur, quoad doctrinam pascere gregem suum: & quoad mores, Sacramentum confessionis ministrare, & consequenter tenentur ad maiorem doctrinam, & cognitionem mysteriorum Fidei, & ideò ad sciendos articulos, secundùm declarationem, quæ communiter habetur in Catechismis, præsertim Romano, qui ad Parochos est directus. Sic omnes. Legantur D.Thom. & Suarez *loc.cit.* Filliuc. *tract.* 21. *cap.* 2. *num.* 35. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 3. *n.* 16. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 2. *punct.* 10. *n.* 11. ita dicens: *Parochi autem, Confessarij, Concionatores, & reliqui omnes, quibus cura incumbit alios docendi, tenentur eam scientiam mysteriorum habere, vt explicare, & aliqualem rationem de illis reddere, & difficultatibus communiter occurrentibus satisfacere possint; aliàs non videtur, qua ratione possint alios rectè instruere: quod facere tenentur iuxta Tridentin. sess.* 25. *cap.* 2. *de Reformat. & sess.* 24. *cap.* 5. *de reformat. Sic Coninch. disp.* 14. *dub.* 10. *conc.* 6. Suarez *disp.* 13. *sess.* 6. *num.* 16. Hæc Palaus.

QVÆSTIO LXVII.

An Episcopi, & alij Ecclesiæ Pastores obligentur ad maiorem cognitionem rerum Fidei, & morum, quàm obligantur Parochi, & alij mediocres Prælati?

RESpondeo vt certum: Obligari. Quia hi, vt pote maiores Prælati, maiorem habent obligationem sciendi, ac docendi, necnon defendendi mysteria Fidei, & difficultates aduersus illa insurgentes, dissoluendi, & eos, qui contradicunt, arguendi, & conuincendi, iuxta illud Pauli ad Titum 1. *Oportet Episcopum esse iustum, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt possit exhortari, & eos, qui contradicunt, arguere.* Sic Apostolus, & D. Petrus loquens de Episcopis etiam, ita ait: *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe.* Et sic docent etiam Sacri Canones *dist.* 23. 36. & 38. & in septima Synodo *sess. vltima, cap.* 2. & in Concil. Lateranensi sub Alexandro III. & in Tridentino *sess.* 7. *cap.* 1. & *sess.* 22. *cap.* 2. *de Reformat.* Legantur Suarez, Filliuc. Trullench, Palao, Coninch. *loco citato,* Sanchez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. *numero secundo,* Petr. Ledesma *tom.* 2. *sum. tractat.* 1. *cap.* 2. *concl.* 6. & 7. vbi sic ait: *Los Obispos estan obligados à saber explicita, y distintamente los tres Symbolos, y todas las subtilezas, y profundidades de los mysterios de la Fée.* Ouiedo *controu.* 7. *punct.* 4. *in fine.*

QVÆSTIO LXVIII.

An Pænitens ignorans ea, quæ ratione Medij sunt necessaria ad salutem, possit à Confessario absolui?

RESpondeo vt certum: Non posse absolui, nisi prius ab ipsomet Confessario instruatur, ita vt explicitam eorum, quæ diximus esse necessaria medij necessitate ad salutem, Fidem concipiat, & promittat se accuratius & plenius addiscere. Ratio est, quia Pœnitens in dicto euentu, caret medio simpliciter necessario ad salutem: ergo dum illud, modo quo potest, non obtinet, incapax erit absolutionis. Sic Filliuc. *tract.* 22. *cap.* 2. *quæst.* 5. *n.* 42. & ex illo Trullench. *lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 4. *num.* 2. Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 1. *punct.* 11. *numero* 7. ibi: *Et quidem debere Pœnitentes instrui ante confessionem de mysteriis necessariò necessitate medij cognoscendis, nemini est dubium: nam sine illorum cognitione prima salus haberi non potest: horum tamen rarus, vel nullus est ignorans.* Sic ille.

QVÆSTIO LXIX.

An saltem possit absolui Pænitens, qui scit illos articulos Fidei, qui sunt necessarij necessitate Medij; ignorat tamen alios, quos solùm necessitate Præcepti debet cognoscere, ac scire?

NEgat adhuc absolutè Medina *lib.* 2. *summa, c.* 7. *fol. mihi* 279. his verbis: *Fuera destos casos, añadio aunque sea el Rey, ha de confessar, sino ha hecho sufficiente diligencia, ni tan poco el que no sabe la Doctrina Christiana: y en estas dos cosas se ha de poner gran pecho, y animo, para que no se pierda el medico, y el enfermo.* Sic ille.

Huic authori assentitur Manuël *tom.* 1. *Summa, c.* 88. apud Sanchez, Fagundez, & Trullench. apud me verò *c.* 163. *in fine*, per hæc verba: *Acerca desto deuen notar los Confessores, que no confiessen, ni absueluan el que no sabe la Doctrina Christiana: loqual encomienda Medina se haga con gran fortaleza. Empero fray luys Lopez,* 1. *p. instruct. Confess. cap.* 27. *moderando este rigor dize, que no ha lugar en los esclauos, porque estos como no son libres, no tienen culpa por la ignorar. Y en confirmacion de su opinion, trae algunas razones, no aduirtiendo, que sus señores tienen culpa en no se la enseñar, losquales viendo que absueluen à sus ignorantes esclauos, se descuydaran mas en el cumplimiento de su obligacion: y assi la opinion deste Padre siguiera yo en caso que el esclauo fuesse tan bozal, que no pudiesse aprenderla, poniendo sus señores la diligencia possible en enseñarla.* Hæc Manuel.

Alij verò benigniùs docent, prædictum Pœnitentem non esse statim absolutione priuandum; sed priùs instruendum à Confessore, & si instructus didicerit, esse absoluendum; si verò secus contingat, differendam fore absolutionem. Ita Bannes 2. 2. *quæstione* 2. *art.* 8. *dub.* 2. & Petr. Ledesma *tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 3. *concl.* 7. *vers. De loqual se sigue,* his verbis: *Y si los Confessores entendieren, que los penitentes no saben la Doctrina, que estan obligados à saber, han los de enseñar, y de otra manera, no han de oyr sus confessiones, ni absoluerlos.*

La

La razon es, porque estos tales, estan en estado de pecado mortal: porque la tal ignorancia es pecado mortal, &c. Hæc Ledesma.

Sed ego clariùs sic Respondeo. *Primò*: si Pœnitens solùm ignorat Doctrinam Christianam, seu omnes Articulos in Symbolo contentos,& alia quæ necessitate præcepti scire tenetur, non retinendo memoriâ verba, cum res ipsas sciat,& interrogatus de his rationem reddat, absque dubio est absoluendus. Quia tunc pœnitens non est in statu peccati mortalis, cum solùm obligetur sub veniali ad retinendam memoriâ Doctrinam Christianam quoad verba: vt cum communi Doctorum diximus suprà *quæst*.48. ergo ob id non est reiiciendus à Confessione, seu absolutione. Sic expresse Fagundez *lib*.1.*cap*.2.*num*.69.

Respondeo *Secundò*. Si Pœnitens, non solum quoad verba, sed etiam quoad res, seu quoad substantiam, omnes articulos contentos in Symbolo ignoret, cùm potuerit scire; tunc Confessarius eodem modo se cum illo gerere debet, ac cum aliis peccatoribus. Ideoque si iterum, vel iterum confiteatur, & dicat se dolere de negligentia præterita, & habere propositum emendæ, semper erit absoluendus. Quia sic cum relapsis in alia peccata fieri solet, iuxta doctrinam nostram habitam 1.*p. tract*.5. *de pænit.disput*.7.*quæstione* 51. Si verò sæpè sæpiùs admonitus nullam diligentiam addiscendi adhibeat, differenda erit ei absolutio, quovsque supradicta sciat, vel saltem scire inceperit: sic Azor. *tom*.1. *libr*.8. *capit*.8. *quæst.finali*, & ex illo Sanchez *libro secundo Decalog.capite tertio, num*.21. Qui addit, in praxi nunquam, aut rarissimè denegandam esse absolutionem, ob Doctrinæ Christianæ ignorantiam. *Quia rustici* (inquit) *ignorantes, non habent commodè Doctorem: & Confessor potest illos instruere, nec ipsi maiorem addiscendi capacitatem habent.* Sic Sanchez. Cui subscribunt Fagundez *capit*.2. *cit. numer*. 70. Trullench. *numer*.4. Filliuc.*numer*.44.Ægidius *disp*.14.*dub*.11. *in fine*, Ioan. Sanchez *in selectis*, *disput*.9.*num*.18. Palao *tom*.1.*tract*.4.*disp*.1. *punct*.11. *in fine*. Remigius *in sum. tract*.2. *capite primo*, §.1. *vers. Pero note se*.

QVÆSTIO LXX.

An Confessarij teneantur interrogare omnes Pœnitentes Doctrinam Christianam?

Respondeo: Teneri interrogare Pœnitentes,sed non omnes, sed solùm illos, quos probabiliter iudicant Doctrinam Christianam ignorare.Quia tenentur interrogare peccata, quæ verisimile est pœnitentem commisisse, iuxta suum statum, vt diximus 1.*p. tract*.5. *disp*.11.*quæst*.124. at huiusmodi est hæc ignorantia: ergo. Dixi, *non omnes*, &c. Quia non est necesse de hoc interrogare personas nobiles, aut benè à pueritia educatas, aut quæ studio litterario vacant, aut frequenter ad Confessiones accedunt. Quia meritò præsumi potest,hos Doctrinam non ignorare.Sic Azor. *tom*.1.*lib*.8.*cap*.8. *quæst.finali*. Petr.Ledesma 2.*tom.sum.tract*.1. *cap*.3. *concl*.7.*vers. De loqual*. Bannez 2.2. *quæst*.2. *art*.8. *dub*.2. *pag*.429. quos citat, & sequitur Sanchez *lib*.2.*cap*.3.*num*.21.Filliuc.*tract*.22.*cap*.2.*quæst*.10. *numer*.55. & 56. Trullench.*lib*.1.*in Decalog.cap*.1. *dub*.4.*num*.6.

QVÆSTIO LXXI.

An Doctrina Christiana sit necessariò docenda?

Respondeo dicendum, quod Doctrina Christiana (quæ comprehendit Rudimenta Fidei, quæ iuxta superius dicta,sunt Symbolum Apostolorum,seu Articuli Fidei, decem Decalogi præcepta, Oratio Dominica,septem Sacramenta,&c.)omninò est publicè docenda.Quia id expressè præcipit Episcopis Tridentin. *sess*. 24. *cap*.4. *de Reformat.* his verbis: *Iidem* (idest Episcopi) *etiam, saltem Dominicis, & aliis festiuis diebus, pueros in singulis parochiis, Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum, & Parentes, diligenter ab iis, ad quos spectabit,doceri curabunt,& si opus sit,etiam per censuras Ecclesiasticas compellent.* Hæc Concilium. Legatur Posseuinus *de officio Curati cap*.4.*quæst*.4.*pag. mihi* 80. & Catechism.Roman.*in præfat.n*.12.*pag*.6.

QVÆSTIO LXXII.

An Parochus, seu Curatus, teneatur docere suas oues Doctrinam Christianam?

Affirmat absolutè Remigius ex Posseuino *loco cit.* his verbis: *Los Curas, y los que tienen à su cargo cuydado de almas, tienen obligacion de enseñar a los niños de su Paroquia en los dias festiuos, y Domingos, la Doctrina Christiana, y los rudimentos de nuestra Sancta Fé Catholica, la Obediencia para con Dios,y sus Padres, assi lo ordena expressamente el Tridentino,y vna constitucion de Pio V. tan apretada, que comunmente los Doctores juzgan que el Cura que en esto fuere remisso, peca mortalmente.* Ita Remigius *in sum.tract*.2.*c*.1.§.1.*pag*.3.

Sed clariùs Respondeo, Teneri Parochos, sub mortali, docere suas oues Doctrinam Christianam; non præcisè ex vi Concilij Tridentini, quia Concilium,vt constat ex verbis nuper relatis, non declarat munus docendi Christianam Doctrinam ad Parochos spectare; sed quia praxis vniuersalis ita interpretatur,& generaliter in Synodis Diœcesanis id præcipitur,& ideò dicendum,quod deficiente, qui eam doceat,teneatur Parochus sub mortali eam docere. Sic in primis Posseuinus *q*. 4.*cit*. & Victorellus *ad illum,n*.9.*pag*.88.Sa *verb.Parochus,n*.5.ita dicens: *Negligentia magna Parochi in docendo ad salutem necessaria,nempe Symbolum, Decalogum,& Pater noster, mortalis est,vbi passim magnus est abusus eorum,qui contenti docuisse Symbolum latinè, non explicant populo rudi mysteria Fidei,præsertim Trinitatis, & Incarnationis,tantoperè ad salutem necessaria. Væ Parochis,væ Episcopis,væ Prælatis.* Hæc Sà. Trullench. etiam *lib*.1.*Decal.c*.1.*dub*.4.*n*.7. ex Petro Ledesma *tom*.2. *sum.tract*.1.*c*.3.*concl*.7.Soto *lib*.10.*de Iust.q*.1.*art*.3. *vers.secundùm ad idem*. Filliuc. *tract*.22.*c*.2.*quæst*.6. *Dicto* 3.*num*.47.

QVÆSTIO LXXIII.

An Parochus, non solùm publicè, verùm etiam in particulari, teneatur quemlibet Fidelem subditum docere Doctrinam Christianam, seu Rudimenta Fidei?

Respondeo,Non teneri,sed sufficere in communi in propriis Ecclesiis hæc docere,per seipsū, vel per alium. Sic Petrus Ledesma per sequentia verba:

A. esta duda se responde, que no estan obligados à enseñarlos en particular; sino que hasta enseñarles estas cosas en comun, en sus proprias Yglesias: ò proveer de alguna persona, que en sus Yglesias enseñen la Doctrina Christiana a sus hijos. Esta resolucion es de S. Thomas, y sus Discipulos. La razon es porque de otra manera no tendrian los proprios Parochos lugar de hazer en todo el año otra cosa, si tuviessen obligacion de enseñarlos à todos en particular. Pero, como dize, tienen obligacion de amonestar à sus proprios padres, que les enseñen la Doctrina Christiana, persuadiendoles que son padres de familias de toda su casa, y por consiguiente, tienen obligacion de cuydar de que sus familiares sepan la Doctrina: porquè su casa no ha de ser casa de Gentiles, sino de Christianos, que professan la ley de Christo. Sic ille *cap. 3. cit. concl. 7.* & ex illo Trullench. *loc. cit. numer. 7.* Luysius ex Bannesio *disputat. 28. dub. 2. in fine.*

QVÆSTIO LXXIV.

An inter Infideles possit dari ignorantia invincibilis mysteriorum nostræ Fidei, quæ à peccato excuset?

NOn posse dari talem ignorantiam inuincibilem in aliquo, saltem pro notabili tempore, sensère apud Ouiedum, Bonauent. (sic lege, non *Barrab.* vt offendi apud illum) *in 3. distinct. 25. art. 1. quæst. 2. ad vltim. & quæst. 3. ad penult.* & Adrianus *quodlib. 2. q. 1.* tenent & alij, apud Aragonium. *2. 2. q. 10. art. 1.*

Sed, vt certum, Respondeo: Posse dari talem ignorantiam excusantem à peccato, inter Infideles. Quia potest contingere id in remotissimis nationibus, quæ fidei notitiam non habuerunt: at in his ignorantia mysteriorum fidei minimè habet rationem peccati; cum eam vitare non possint, nisi fidei notitiam habendo, iuxta illud Apost. ad Rom. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient, sine prædicante?* ergo. Sic D. Thom. 2. 2. *quæst. 10. art. 1.* Aragon. & alij DD. *ibid.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 1. dub. 5. n. 1.* Ouiedo *tract. de fide, controu. 7. punct. 5. in fine*, & alij, præcipuè mox citandi.

QVÆSTIO LXXV.

An etiam inter Fideles possit dari dicta ignorantia inuincibilis mysteriorum nostræ Fidei, quæ à peccato excuset?

NEgant aliqui Doctores. Nam eo ipso, quod Fideles sint, & inter eos nutriantur, sæpè audire solent Articulos Fidei, cum eos de more proponat Ecclesia, & ab ipsa solemnizentur, & à Prædicatoribus explicentur: ergo non videtur, quod possit aliquis, quantumcunque rudis, sine culpa eos ignorare, cum facilè possit Magistros Ecclesiæ de illis interrogare. Ita D. Th. *1. ad Corinth. 11. lect. 4.* D. Bonauent. *3. dist. 25. art. 1. quæst. 3.* & ibi Durand. *q. 1. n. 9.* Gabr. *quæst. vnica, art. 2. post 5. concl.* Manuel *1. tom. sum. 2. edit. cap. 88. num. 4.* Angel. & Syluester *verb. Fides.*

Sed probabilius, Respondeo: Posse dari, apud aliquos rusticos, hanc inuincibilem Articulorum Fidei ignorantiam, & ratione illius, excusari à peccato eos ignorando. Quia sæpè inueniuntur homines, etiam inter Fideles degentes, qui nec semel audierint obligationem sibi esse sciendi, vel interrogandi aliqua mysteria nostræ fidei: vel si audierint, nil instar brutorum percepisse: aut si perceperint, aliis negotiis distracti, statim oblitos esse: vel tempore, quo addiscere potuerint, Doctore à quo instruerentur, caruisse, ergo. Sic Nauar. *in summ. c. 11. n. 22.* Bannez *2. 2. q. 2. art. 8. dub. 2. pag. 428.* Vasquez *1. 2. q. 76. art. 2. disp. 121. c. 2. n. 3.* Azor *tom. 1. lib. 8. c. 6. q. 7. & c. 7. q. 3. & c. 8. q. vltima*, Petr. Ledesma *tom. 2. sum. tr. 1. c. 3. concl. 7.* Sayrus *in claui Regia, lib. 2. c. 9. n. 15. fine*, quos omnes citat, & sequitur Sanchez *lib. 2. Decal. c. 3. n. 20.* quibus addi possunt Fagundez *lib. 1. Decal. c. 2. n. 67.* Trullench. *lib. 2. c. 1. dub. 5. n. 2.* Ægidius *disp. 14. dub. 11.* Gasp. Hurtado *de fide disp. 8. diff. 12.* Petr. Hurtad. *disp. 65. sect. 2.* (non 22. vt offendi apud Ouiedum, Lorca *1. 2. disp. 30. sect. 4.* Suarez *de Fide disp. 15. sect. 1. n. 10.* Ouiedo *controu. 7. punct. 5. fine*, Palaus *tom. 1. tract. 4. disp. 11. n. 5.* Filliuc. *tract. 22. c. 2. q. 6. dicto 2. n. 46.* vbi refert, non multis ab hinc annis, in agro Romano repertum esse rusticum, qui solem adorabat, & nihil audierat de Fide: nunquam enim adierat ciuitates, & oppida, vnde potuisset audire aliquid de Fide, sed pascendis gregibus ouium, & armentorum continuam operam dederat. Lege Dianam *p. 4. tract. 4. resol. 36.* & Luysium *de Fide disp. 28. dub. 2.*

QVÆSTIO LXXVI.

An inter Christianos sæpè hac ignorantia contingat?

NEgant Bannez, Petr. Ledesma, Azor. Filliucius, Trullench. & aliqui alij, ex nuper citatis, sententes, hanc mysteriorum fidei ignorantiam vix inter Christianos contingere, propter quam plurima Concionatorum, Parochorum, & Religiosorum media adsunt, quæ passim suppetunt ad ignorantiam depellendam.

Affirmant absolutè alij, veluti Vasquez *loc. cit.* necnon Azor. *c. 7. cit. q. 6.* quos citat, & sequitur Sanchez *loc. cit. n. 20. fine.*

Sed distinctius, & probabilius, sic Respondeo. *Primò*, Inter Fideles Christianos, non sæpè, sed rarò contingit, aliquem habere ignorantiam inuincibilem illorum Fidei mysteriorum, quæ sunt necessaria ad salutem necessitate medij. Nam cum hæc (iuxta superius dicta) in cognitione Dei existentis, ac potentis remittere peccata, & gratiam, ac gloriam concedere, consistat, rarissimus esse potest, cuius mentem hæc notitia, saltem sub dubio, non imbuerit. Sic Palao *tom. 1. tr. 4. disp. 1. punct. 11. n. 5. in principio*, & à fortiori omnes DD. pro prima sententia adducti.

Respondeo *Secundò*. Loquendo de Fidei mysteriis, quæ de necessitate præcepti quis scire tenetur, non solùm rarò, sed frequenter datur inter Fideles, qui dictorum mysteriorum habeat ignorantiam inuincibilem excusantem à peccato. Quia id experientia constat, & conuincitur ratione facta pro nostra sententia *quæstione antecedenti.* Et sic tenent à fortiori Vasquez, Azor, & Sanchez nuper adducti: necnon Suarez, & Ægidius, quos sequitur Palaus *n. 5. cit.* Sa *verb. Fides, n. mihi 1.* vbi ita ait: *Necesse esse explicitè credere Fidei mysteria, quæ publicè in Ecclesia celebrantur, sentiunt multi cum D. Thoma: alij, excusari multos ignorantia, præsertim cum deest qui doceat; sufficereque illis cum Baptismo credere, quod credit Ecclesia, quam opinionem, etsi adhuc solebam improbare, nunc autem*

autem non ausim. Quid enim, dicemus perire infinitam Christianorum, alioqui bonorum multinem, qui de mysterio, etiam Trinitatis, & Incarnationis, vix quicquam rectè norunt, imò peruersè sentiunt si interroges? Potius crediderim condemnari iestorum Pastores, ob negligentium docendi. Sic Sa.

QVÆSTIO LXXVII.

An possit dari ignorantia inuincibilis, excusans à peccato, illorum præceptorum, quæ sunt principia communissima, & vniuersalissima antecedentia Decalogum, qualia sunt: Malum est fugiendum; bonum amplectendum, &c.

RESpondeo, non posse dari. Quia huiusmodi principia, *Malum est fugiendum, bonum amplectendum. Quod tibi vis, alteri fac. Quod tibi non vis, alteri non feceris*: sunt euidentissima, & de se ipsis constant: ergo de ipsis nequit ignorantia inuincibilis haberi. Sic communis. Legantur D. Thom. 1. 2. qu. 76. art. 2. Petrr Ledesma *in sum. tom. 2. tract. 2. c. 3. concl.* 8. vbi ita ait: *No puede hauer ignorancia inuencible de los principios morales vniuersalissimos: quales son, que no se ha de hazer mal, y que se ha de hazer ben, y que lo que vno no quiere para si, no lo ha de querer para los demas. Esta conclusion enseñan todos los Thomistas con S. Thomas, en el lugar immediatamente citado, y los siguen todo los Doctores. La razon es clara, porque estos principios, por si mismos, sin otro medio ninguno, son claror y euidentes: luego no puede auer ignoraucia inuicibile dellos.* Sic ille, & bene. Diana *part. 4. tract. 5. Resol. 36. vers. sed si aliquis.* Tannerus *in 1. 2. disp. 4. quæst. 9. dub. 1.* & alij penes ipsos. Trullench. *lib. 1. Decalog. cap. 1. dub. 5. n. 3.*

QVÆSTIO LXXVIII.

An possit dari ignorantia inuincibilis præceptorum, quæ in Decalogo continentur?

AFfirmat Diana, posse dari, vel rarò, & pro breui tempore, his verbis: *Respondeo cum Tannero in 1. 2. D. Thom. disp. 4. quæst. 9. dub. 1. n. 14. Ex communi, & vera sententia, ignorantiam inuincibilem contingere posse, non solùm circa ius positiuum humanum, ac particulares facti circunstantias; sed etiam circa ius positiuum diuinum, & mysteria Fidei nostra: imò etiam circa ius naturale, non quidem quoad vniuersalissima præcepta iuris natūra, sed quoad alia, faciliùs quidem, & frequentius circa ea, quæ difficiliùs ex præceptis vniuersalibus naturæ deducuntur, vt est, v. g. bigamia, accipere lucrum ex mutuo, proprias iniurias vlcisci, simplex fornicatio, aut etiam mendacium officiosum, &c. difficilius autem, nec ferè, nisi pro breui tempore, circa præcepta illa, quæ facilè ex vniuersalibus illis præceptis deducuntur, vt sunt cultus vnius veri Dei, & cætera, quæ directè continentur in præcepto Decalogi.* Hæc Diana 4. *part. tract. 4. Resol. 36.* ex Tannero. Et antea Petr. Ledesma, & ex illo Trullench *locis citatis.*

Sed clarius Respondeo: Posse quidem dari ignorantiam inuincibilem præceptorum, quæ etiam directè in Decalogo continentur, non solùm pro breui tempore (vt Authores nuper citati dicunt) sed pro multo tempore, licèt hoc non in multis, sed in raris contingat hominibus. Probatur, quia in primis, furtum directè prohibetur in Decalogo, & tamen, vt notat D. Thom. 2. 2. q. 94. *art.* 4. certa gentium natio, sine vlla ratione existimabat, non esse peccatum: ergo de hoc præcepto potest, & pro multo tempore, dari ignorantia inuincibilis. Rursus, fornicatio simplex, etiam est directè vetita in Decalogo, & vt Diana, cum Tannero admittit, frequentius potest de illa ignorantia hæc dari: ergo, si non æqualiter de omnibus, de aliquibus tamẽ Decalogi præceptis potest dari, etiam non rarò, nec pro breui tẽpore ignorantia inuincibilis. Legantur Ouiedo hîc *tract. de Fide, controu. 7. in fine, & 1. 2. tract. 6. contr. 6. punct. 4. n. 24.* Qui tamen minimè admittit ignorantiam inuincibilem respectu homicidij, & furti. Vazquez 1. 2. *disp.* 122. c. 1. Montesin. ibi, *disp. 8. q. 5.* & alij apud ipsos.

DISPVTATIO III.

De externo Actu, vel Confessione externâ Fidei, eiusque obligatione.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Actus externus Fidei?

REspondeo nil aliud esse, quàm confessionẽ externã alicuius Fidei mysterij crediti: vt quãdo quis pronũtiat, aut dicit: *Deus est trinus, & vnus, quia ita reuelatum est.* Sic omnes. Legantur Arriaga *tract. de Fide disp. 21. sect. 1. n. 1.* & Ouiedo *de Fide controu. 8. pun. 1. n. 1.* vbi ita ait: *Externus Fidei actus, est actio illa, quâ exterius notum facimus actum internum Fidei, & significamus obiectum Fide creditũ, siue hoc fiat vocibus, siue nutibus, siue alia quacumque ratione instituta ad hoc significandum.* Sic ille. Et sic etiam Becanus *de Fide, cap. 9. in principio.*

QVÆSTIO II.

An hæc externa Fidei confessio, eliciatur ab habitu, aut Virtute Fidei?

REspondeo vt certum: Quod non. Quia hæc externa Confessio nil aliud est, quàm quædam prolatio externa verbornm (seu nutuum, &c.) à potentia locomotiua oris, & linguæ facta, &c. atqui motus externus non procedit immediatè ab habitu voluntatis, vel intellectus, vt in omnibus externis constat, de quibus quoad hoc eadem est ratio: ergo. Sic communis. Legantur Arriaga *loco cit. n. 1.* Ouiedo etiam *n. 1.* Becanus *cap. 9. concl. 3.* Granados *controuers. 1. tract. 11. sect. 1.*

QVSTÆIO III.

An saltem huiusmodi externa Confessio Fidei, impetretur ab ipsomet habitu Fidei?

AFfirmant aliqui Recentiores cum D. Thoma *hîc art. 3.* inter quos est Granados *loco citato.* Alij è contrà negant, docentes talem confessionem externam non esse propriè imperatã ab habitu Fidei.

Fidei, sed ab habitu aliarum virtutum. Ita aliqui apud Arriagam *sect.* 1. *cit. n.* 2. & Ouiedum *loc. cit.*

Sed probabilius Respondeo, Imperari quidem ab habitu Fidei, ad quem ex se pertinet; & imperari petit, sicuti erogatio ex ternæ eleemosynæ ab actu interno misericordiæ; etsi imperari etiam aliquando possit ab habitibus aliarum virtutum, propter illarum honestatem. Sic Bañez 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 1. Vazquez, Valentia, Luysius, Becan. Vterque Hurtadus, quos citat, & sequitur Ouiedo *loc. cit. num.* 2. Legatur etiam Arriaga *loc. cit. concl.* 2.

QVÆSTIO IV.

An detur præceptum de non neganda Fide exterius.

NEgarunt Heretici Elcesaitæ, Anabaptistæ, Libertini, & alij, docentes sufficere ad salutem, Fidem animo retinere, ac proinde nunquam esse peccatum, illam exterius negare.

Sed Respondeo dicendum, quod sit certum de Fide, dari præceptũ diuinũ de non neganda Fide exterius. Quia præceptũ, cum sit negatiuũ, obligat semper, & pro sẽper, sicut & alia præcepta negatiua. Colligitur clarè hæc veritas ex illo Christi Domini, *Matth.* 10. 33. *Qui me negauerit corã hominibus, negabo & ego eum corã Patre meo.* At qui exteriùs Fidem negat, etiamsi animo retineat, verè negat Deum corã hominibus: ergo dignus est, vt negetur à Christo coram Patre. Sic tenet communis Fidelium consensus. Sic docent Concilia, Nicænum, *Can.* 11. & 12. Ancyran. ferè per totum. Elibertin. *can.* 1. & 2. Arelatens. 11. *cap.* 11. Legantur PP. Augustin. *tract.* 66. *in Ioan.* Chrysost. *in Matth.* vbi supra, & alij Theologi cum D. Thoma 2. 2. *quæst.* 3. *art.* 2. Suarez *de Fide disp.* 14. *sect.* 1. Sanchez *lib.* 2. *Decal. cap.* 4. *n.* 1. & 2. Granad. *controu.* 1. *de Fide, sect.* 2. Becanus *de Fide cap.* 9. *q.* 2. & 3. Fagundez *lib.* 1. *Decal. cap.* 3. *numero* 2. Ouiedo *controu.* 8. *de Fide, punct.* 2. Arriaga *tract. de Fide, disp.* 22. *sect.* 1. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *disput.* 1. *punct.* 13. *n.* 1. & 2. Luysius *de Fide disp.* 35. *dub.* 3. Ægidius *ibi, disp.* 15. *dub.* 1. & 2. Trullench *lib.* 1. *Decal. dub.* 7. *à num.* 2. Petr. Hurtad. *de Fide disp.* 47. *sect.* 2. Acacius March. de Velasco *tom.* 1. *Resol. Moral. verb. Fée, Resol.* 230. & alij mox citandi.

QVÆSTIO V.

An ad euitandam mortem, infamiam, & similia damna, liceat alicui negare Fidem, corde simul & ore?

REspondeo, tanquam certum de Fide: Non licere. *Primò*, quia vt constat ex dictis, præceptum de non neganda Fide, est negatiuum: ergo obligat semper, & pro semper. *Secundò* quia (vt bene Fagundez) nulla potest fingi causa excusans à malitia talis negationis, præcipuè quoad animum: quia non est dabilis casus, in quo necessaria sit ad euitanda tormenta, mortem, infamiam, & similia dãna, cum ad omnia hæc euadenda satis sit negatio externa facta voce, vel alio signo externo, sed non animo, cum aliqua amphibologia ad vitandum mendacium, vt per se patet, siquidem animus semper est hominibus incognitus. Sic ille. Et omnes, etiam Hæretici.

QVÆSTIO VI.

An ad minus liceat ad euitanda prædicta damna, negare Fidem, non corde, sed solo ore, aut alio signo exteriori?

AFfirmarunt Hæretici suprà citati, docentes, licere cuilibet Fideli ad euitanda tormenta aut mortem, negare exterius Fidem, dummodo interius eam retineat. Quia exterior negatio, solùm tunc fit propter alios homines: ergo poterit quis, ob vitandam mortem, eos decipere.

Sed adhuc tanquam certum de Fide, Respondeo dicendum, minimè licere propter vlla damna, etiam grauissima, vitanda, Fidem exterius negare, etiamsi interius integra permaneat. Probatur *Primò* ex Scripturæ loco, *quæst.* 4. citato, & Lucæ *quæst.* 26. *Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet.* Quod confirmatur ex facto Machabæorum, qui ne Fidem exteriùs negarent, gloriosissimum tolerauere Martyrium, *lib.* 2. *c.* 6.

Secundò, quia exterius Fidem negare, quantumuis interius retineatur, est exterius dicere, Deum non esse veracem, & esse falsum id quod infinita authoritate illius stabilitum est: at hoc dici, aut pronunciari non potest, sine iniuria graui contra ipsum Deum: ergo. Sic tenent omnes Catholici. Legantur præcipuè Granados, Ouiedo, Fagundez. Becanus, & Arriaga, qui de hac quæstione latè, & doctè agit.

QVÆSTIO VII.

An Fidelis interrogatus, à persona priuata de sua Fide, in odium eiusdem Fidei, teneatur respondere, & Fidem profiteri?

AFfirmant plures DD. eo quòd tunc Fidem non profiteri, sit implicitè, & tacitè illam negare, quod nullo modo licet: ergo. Ita sentiunt Caiet. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. Angel. *verb. Fides, num.* 7. & Syluest. *ibid. quæst.* 5. Abulens. *cap.* 10. *Matth. quæst.* 129. Toletus *lib.* 4. *Summa, cap.* 2. *num.* 4. & Vasquez *in manuscriptis* (citatus à Gaspar Hurtado *disput.* 9. *diffic.* 4.) Idem docent de rogato à Tyranno, non distinguentes an Tyrannus fungatur authoritate publica, vel sola priuata, Aragon. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *concl.* 2. & Manuel 1. *tom. sum. c.* 119. *n.* 1. & Suarez *disp.* 14. *sect.* 3. *n.* 6.

Sed probabilius Respondeo: Non teneri tunc respondere, nec Fidem exterius positiuè profiteri; sed posse licitè fugere, aliove modo responsionem recusare, ac tacere. Ratio est, quia nolle in hoc casu interroganti respondere, nec implicitè est negare Fidem: ergo. Antecedens probatur: quia (vt benè Ouiedo) ex eo quòd sic interrogatus non respondeat, non potest præsumi Fidem interius non tenere; ac proinde nec tacitè, nec implicitè illam negare. Cum enim negando Fidem, responsio grata daretur interroganti, & interrogatus se indemnem seruaret, nullam rationabilem rationem habere posset, ad Fidem exterius non negandam, & veritatem aperiendam, si illam interiùs non haberet. Sic ille *controu.* 8. *punct.* 3. *numero* 28. & antea Valentia 2. 2. *disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 2. *dub.* 3. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *c.* 27. *quæst.* 1. Bannes 2. 2. *quæst.* 3. *art.* 2. *dub.* 1. *concl.* 3. Petr. Ledesma 2. *tom. sum. tract.* 1. *capit.* 4. *concl.* 6. Ludou. Lopez

Lopez 1. p. instructor. cap. 41. vers. Peccat mortaliter. Tabiena verb. Fides, q. vltima, vbi hæc ait: *Multis sæcularibus, ac Religiosis in naui congregatis, quendam, fortè ebrium, euaginato ense, sic dixisse fertur: Si quis ex vobis Catholicus est, in medium prodeat, à me perimendus: & omnes tacuisse, nec tanquam alicuius culpa reos damnatos esse à viris doctis de hac re consultis.* Sic ille. Sanchez *lib. 2. Decal. cap. 4. num. 6.* necnon Lorca *disp. 24. memb. 2. n. 22.* Ægidius *disp. 15.* (non 5. vt legi apud Gasp. Hurtad.) *num. 109.* Tannerus *quæst. 7. dub. 5. n. 120.* Granado *tract. 11. sect. 2. n. 8.* Gasp. Hurtad. *disp. 9. diff. 4.* Palao *tom. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 14. n. 3. dicto 2.* Arriaga *disp. 21. sect. 3. n. 17.* Becanus *cap. 9. de Fide, quæst. 4. n. 3.* Petr. Hurtad. *disp. 48. sect. 2. §. 17.* Filliuc. *tract. 22. cap. 3. q. 2. dict. 2. n. 64.* Villalob. *tom. 2. tract. 1. diff. 3. numer. 5.* Trullench. *lib. 1. decalogi, cap. 1. dub. 7. num. 6.* Bonac. *disp. 3. q. 2. punct. 3. n. 4.* Reginald. *lib. 17. n. 15.* Acacius *tom. 1. verb. Fée, resol. 330. n. 6.* Azor, Layman, & Malderus apud ipsum.

QVÆSTIO VIII.

An ad minus Fidelis interrogatus de sua Fide à Rege Tyranno, seu ab alia persona publicam iurisdictionem habente, teneatur respondere, Fidemque exterius fateri?

Negant adhuc plures DD. eo quòd ex præcisa taciturnitate fidelis, non potest Princeps colligere, aut præsumere, illum Fidem negare, sed potiùs implicitè illam fateri, eo quòd responsionem gratam sibi negat; & quia iuxta illud axioma, *Qui tacet, consentire videtur.* Ita Ægidius, Tannerus, Lorca, vterque Hurtad. Granados, Palao, Ouiedo *locis citatis.*

Sed probabilius Respondeo: In hoc casu, teneri Fidelem Regi Tyranno respondere, fidemque suam exterius fateri; nec satis esse illi tacere, aut Tyranno, nolens ei respondere, dicere: *Quid ad te, non teneor tibi respondere, quia non habes ius interrogandi.*

Ratio sit *Primò*, Quia quando quis Fidelis interrogatur à persona fungenti publica authoritate, siue Tyrannus sit, siue verus Rex, aut Iudex, tunc agitur publicè de honore Fidei: ergo in casu tali tenetur palam respondere, fidemque suam magna cum libertate fateri. Patet, quia publica potestate interroganti, magnus ex fidei confessione honor in Deum redundat, qui tacendo illi subtraheretur: ergo tunc tacens reus esset mortalis culpæ.

Secundò. Quia, quando ille, qui de fide interrogat, est Iudex, Princeps, aut Rex, censetur posse interrogare iuridicè; ergo censeri debet obligationem esse respondendi. Antecedens probatur, quia (ait Arriaga) licèt non ad occidendum, aut vexandum, attamen saltem ad imponendas diuersas leges politicas, & diuersas contributiones, ad assignandum distinctam habitationem Christianis præ Paganis, &c. habet Paganus Rex ius sciendi, qui sunt Christiani in suo Regno: ergo ea interrogatio est satis conformis iuri Principis. Sic ille *disput. 21. sect. 3. n. 19. & n. 20. in fine,* sic ad idem probandum argumentatur: *Talis Princeps interrogat in foro externo, & aliorum Gentilium præsentium cum vero iure: vero, inquam, inuincibiliter apud omnes illos reputato, aut saltem quoad me, non potest reiici, nisi eo ipso detegam meum animum: ergo tenenet illi respondere saltem propter omnes præsentes: ergo tunc obligat præceptum confessionis Fidei.* Hæc ille.

Ex quo iam patet quid dicendum ad fundamentum contrariorum; nempe, non solùm teneri Fidelem interrogatum in eo casu implicitè fateri fidem suam, sed etiam explicitè, vt sic satisfaciat præcepto confitendi exterius Fidem. Ideoque hanc sententiam tenent Bannes, Valentia, Azor, Petr. Ledesma, Lopez, Sanchez, Acacius, Aragon, Manuël, & Trullench *vbi suprà.*

QVÆSTIO IX.

An etiam teneantur respondere, & fateri exterius fidem, Fidelis, qui non publicè, sed secretò de illa interrogatur à Tyranno, publica potestate fungente?

Affirmare à fortiori tenentur omnes Authores pro prima sententia *quæst. 7.* adducti. Necnon & Bannez, quem citat, & sequitur Sanchez *cap. 4. cit. n. 6.* ibi: *Similiter, ob eandem rationem, non refert, siue publicè, siue priuatim à publica potestate, ea interrogatio fiat.* Ita ille, Filliuc. *tract. 22. cap. 3. num. 63.* Trullench. *lib. 1. Decalogi, cap. 1. dub. 8. num. 6.* & alij. Quorum fundamentum est, quia quando Tyrannus interrogat secretò, tunc etiam agitur publicè de honore Fidei: ergo tunc etiam datur obligatio grauis respondendi.

Sed distinctius, ac clarius, sic probabilius Respondeo dicendum, quod illa persona publicâ authoritate fungens, potest se gerere dupliciter in illa sua, de Fide, interrogatione, nempe, & vt persona priuata, & vt persona publica. Si ergo Tyrannus ille, aut Iudex, vt persona priuata interroget, tunc licitum erit Fideli tacere, imò & respondere illi. *Quid ad te de mea Fide, & conscientia?* vt constat ex dictis; si ille acquiescere noluerit, & veniatur ad publicam interrogationem, seu ad hoc, quod vt publica persona interroget, tunc obligabitur Fidelis ad respondendum, quia etsi ille Iudex non interroget publicè, sed intra priuatos parietes, & solus, habet tamen tunc ius aliquod interrogandi (iuxta doctrinam suprà traditam) & sic erit obligatio respondendi. Sic in primis debent tenere primam partem nostræ responsionis, Ægidius, Tanner. Granad. Gaspar Hurtado, nuper *quæst. 7. & 8. citati.* Et secundam Bannez, Valentia, Azor. Ledesma, Sanchez, Aragon, Manuël, & Trullench, necnon Arriaga *sect. 4. citata, num. 24.* & Ouiedo *punct. 3. num. 33.*

QVÆSTIO X.

An deinde, Fidelis teneatur exterius fateri Fidem, si de illa interrogetur à persona priuata, publicè tamen, & coram multis?

Affirmabunt à fortiori Caiet. Angel. Siluest. & Vasquez relati suprà *quæst. 7.* Necnon Valentia *q. 3. punct. 2. dub. 3.* Tanner. *quæst. 7. dub. 5. n. 120.* apud Ouiedum *loc. cit. punct. 3. num. 25.*

Sed clarius, & probabilius Respondeo, Non Teneri tunc Fidelem fateri fidem, & exterius illam manifestare, per se (an autem teneri possit per accidens, ratione scandali, aut Fidei grauis iacturæ, dicemus postea.)

Hæc nostra responsio probatur ex dictis. Quia illa persona priuata, etiamsi sit magnæ authoritatis, nullam

nullam supra Fidelem interrogatum, habet iurisdictionem, vel saltem apparentem: (nisi id faciat ex commissione Principis, in quo casu iam censetur ipse Princeps interrogare,) ergo tunc Fidelis per se non tenetur interroganti respondere, sed prudentissimè, (etiam apud ipsos inimicos Fidei præsentes) potest tacere; quia per hoc contemnitur interrogans. Vel certè potest ei dicere: *Quid hoc ad te? Quo iure tu me examinas, &c.*. Nam per hæc verba nullam præsentibus, ad suspicandum malè, causam præbet, sed solùm vtitur iure suo, & impudentiam personæ interrogantis vsurpantis officium Magistratus retundit. Sic Arriaga *disp.* 22. *sect.* 3. *num.* 18. & à fortiori multi ex citatis pro nostra parte *q.* 7.

QVÆSTIO XI.

An si ille, qui de Fide interrogatur à persona priuata, sit magnæ authoritatis, teneatur tunc respondere?

Affirmat ex Valentia *loc. cit.* Sanchez *lib.* 2. *cap.* 4. *numer.* 6. *in fine.* Ita dicens: *In eo tamen casu, peccabit in Fidei confessionem tacendo, interrogatus à priuato, si interrogatus persona grauis sit. Quia eo silentio, ob personæ conditionem tacentis, ingens detrimentum honos Dei, & Fidei patietur.* Sic Sanchez.

Sed, iuxta nuper dicta, probabilius Respondeo: Nec tunc teneri per se interrogatum respondere interroganti de sua Fide, sed posse tacere, aut aliqua ratione illudere interrogantem, & retundere eius audaciam. Ratio est, quia nec in hoc casu, vt constat, interrogatur iuridicè: ergo per se non tenetur respondere interroganti. Dixi, *non teneri respondere per se*: Quia per accidens, & ratione aliquarum circunstantium occurrentiarum, teneri potest ad respondendum in hoc, & in similibus casibus, veluti, si suo silentio, aut elusione interrogationis, censetur à circumstantibus negare Fidem, aut in ea vacillare, aut eam contemnere; nam id, non solum ratione scandali, sed de se, ratione grauis iacturæ Fidei, & detrimenti honoris Dei, esset graue peccatum. In hoc addito conueniunt omnes DD. Legantur Arriaga *loc. cit. num.* 19. Ouiedo *numer.* 31. Gasp.Hurtad. *disp.* 9. *diff.* 4.

QVÆSTIO XII.

An superiori Catholico Ecclesiastico interroganti de Fide; teneatur Fidelis ad clarè respondendum?

Respondeo vt certum: Teneri. Quia ex vna parte in tali confessione nullum periculum subesse potest: ex altera verò, adest magna vtilitas, & alioquin in interrogante esse potest ius: ergo omni ex parte erit obligatio respondendi. Sic Arriaga *loc. cit. sect.* 2. *num.* 5. Qui idem putat dicendum casu, quo ea interrogatio fiat à Catholico Principe sæculari: quia licèt per se ad sæculares non pertineant interrogationes de Fide; attamen aliquando possunt habere illi iustas causas, vt id sciant, tum propter contributiones: tum quia negant non Catholicis in eo Regno, &c. Sic ille, & antea Sanchez *loc. cit. num.* 6. *vers. Nec refert.*

QVÆSTIO XIII.

An tempore persecutionis, liceat Christiano fugere, ne cogatur Fidem negare?

Negauit Tertullian. *lib. de fuga in persequutione.* quem postea sequuti sunt Montanistæ, eo quòd qui in persecutione fugit, insinuat se esse in constantem, & vacillare in Fide: at hoc nulli licet: ergo.

Sed vt certum, Respondeo: Ex obiecto, & per se, licere Christiano cuilibet, fugere, & occultare se, tempore persecutionis. Constat tum ex verbis Christi Matth. 10. *Cum autem persequentur vos in vna Ciuitate, fugite in alium.* Nec non & ex facto eiusdem, qui sæpè, ne lapidaretur, aut ne occideretur in odium suæ Doctrinæ, fugit. Matth. 2. & 4. & Ioan. 8. 10. & 11. & exemplo Apostolorum, Petri *Act.* 12. & Pauli 2. *ad Corinth.* 12. tum etiam, quia fuga in tali occasione, nullo iure est prohibita, vt patet: ergo per se, & ex obiecto licita erit. Notanter dixi, *esse licitam per se, & ex obiecto.* quia aliquando per accidens potest esse illicita; vt si fuga esset occasio contemptus Fidei, veluti, quia quando Pastor fugit, & Fidem non defendit infideles illam contemnunt, &c.

Ad fundamentum Tertulliani, naganda est maior, quia potius qui eo tempore fugit, insinuat implicitè confiteri Fidem, & eam esse certam. Sic Gasp. Hurtad. *disp.* 9. *diff.* 5. *per totam*, Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *punct.* 15. dicens, hanc responsionem esse de Fide. Legantur pro illa Nicolaus Papa relatus *in cap. Sciscitaris* 7. *quæst.* 1. D. Augustin. *tract.* 46. *in Ioan.* D. Athan. *in Apolog. sua fuga*, & alij apud Ægidium *de Fide disput.* 5. *contl.* 2. *num.* 98. Suarez *disp.* 14. *sect.* 3. *num.* 9. & alios.

QVÆSTIO XIV.

An non solùm liceat Christiano fugere persecutorem, verùm etiam ad id teneatur, saltem se occultando, & dissimulando?

Negaret à fortiori Tertullianus, vt vides.

Sed vt certum Respondeo, Non solùm licere, per se Christiano fugere persecutorem, sed in sequentibus casibus ad id teneri:

Primò, quando persona est talis, vt eius vita sit valde necessaria Ecclesiæ, & magnus ab eo fructus expectetur, tenetur, per se loquendo, se occultare. Sic D. August. *tract.* 46. *in Ioan.* exemplo D. Pauli, qui se in vtilitatem Fidelium seruauit; & ob eandem vtilitatem Angelus liberauit Petrum è carcere. Sic etiam Suarez, Ægidius, Arriaga, Palaus, & alij.

Secundò, Si quis timeat, ne tormentorum vi oppressus neget fidem, tunc tenetur etiam se occultate; quia aliàs esset tentare Deum, exponendo se grauissimo periculo peccati. Colligitur ex *cap. Sciscitaris* 7. *quæst.* 1. & docent Suarez Ægid; Arriaga, Palaus, & alij.

Tertiò. Quando quis credit, quod se seruando, multò magis fidem, Dei cultum, & aliorum Salutem est promoturus, administratione Sacramentorum, concionibus, consiliis &c. Sic Ægid. Palaus.

Quartò. Quando quis probabiliter timet, periculum

lum fore, vt ex sua publica confessione, sponte oblata, grauiter irritetur Tyrannus, & atrocius in Catholicos desæuiat, & grauioribus cruciet tormentis, quibus timere potest, plures à Fide defecturos. Legantur pro his casibus, Suarez *disp.* 14. *sect.* 3. *à numer.* 10. Ægidius *disp.* 15. *dub.* 5. *à numero* 95. Palaus *tom.* 5. *tract.* 4. *disp.* 1. *punct.* 15. *num.* 3. Arriaga *de Fide disp.* 22. *sect.* 7. *n.* 55. & alij.

QVÆSTIO XV.

An etiam è contra liceat aliquando Christianis, non fugere persequutorem; tametsi periculum vitæ eis immineat?

RESpondeo vt certum: Aliquando licere. Patet. Quia si non timeatur prudenter defectio à Fide, & maior vtilitas (iuxta nuper dicta) non spectetur à fuga, vt potest sæpè contingere, non est cur ad illam obligentur Christiani, dum adest contra Fidem persecutio. Confirmatur id exemplo innumerabilium Martyrum, qui cum fugere potuissent, noluerunt tamen, sed constantes expectarunt Tyrannos. Imò multi etiam vltrò se illis obtulerunt, inter quos enumero S. Sebastianum, qui se Fidelem dissimulauit quousque fidem Marci, & Marcelliani periclitari sensit: tunc enim prodiit, eiusque manifestatio multis nominibus ab Ecclesia commendatur. Sic omnes. Legantur Suarez *disp.* 14. *sect.* 3. *n.* 11. Caietan. & Salmeron apud ipsum. Palao *loc. cit. n.* 2. Arriaga *n.* 55. *citato, concl.* 5.

QVÆSTIO XVI.

An non solùm liceat Christianis, aliquando persecutorem non fugere. verùm etiam ad id teneantur?

RESpondeo, ad non fugiendum aliquando teneri. *Primò* nempe, quando ex Christiani fuga, graue esset inter omnes scandalum. *Secundò* quando ex ipsa præsentia, & constantia in toleranda morte, crederetur prudenter animandum esse Christianum populum. Sic Arriaga *loc. cit. num.* 55. & 56. Acacius *tom.* 1. *verb. Fée, resol.* 330. *n.* 3.

QVÆSTIO XVII.

An etiam possint licitè fugere persecutorem Episcopi, Parochi, & alij Pastores; an verò semper teneantur sistere, Fidemque palam profiteri?

NEgat Pesantius, posse dictos Pastores fugere persecutorem; sed teneri semper profiteri palam fidem, etiam cum vitæ periculo; quia aliàs orietur scandalum inter oues, &c. D. Thom. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *ad* 1. *concl.* 2. §. *Dixi initio.*

Sed vt quid certum Respondeo: Posse etiam dictos Pastores, aliquando licitè persecutorem fugere, vel se inter oues occultare. Nam *primò* licitum est illis fugere, quando Tyrannus solum ipsos Prælatos persequitur, & reliquum populum permittit pacificè viuere: quia tunc eorum fuga populo erit conueniens, ac per consequens non solùm licita, verum & obligatoria, vt constat ex dictis *q.* 14. Sic Ægid. Suarez, Palao, Arriaga, & Acacius *vbi suprà.*

Secundò erit licitum illis fugere, quando id faciunt, vt se in commodius tempus reseruent; & interim Ouibus suis, aliis Clericis ibi manere volentibus, prouident. Quia tunc dici non potest, quod Pastores dimittant Oues, & fugiant; cùm hæ non maneant Pastore distitutæ. Sic D. August. & D. Thom. quos afferunt & sequuntur Suarez *disp.* 14. *sect.* 3. *n.* 12. Arriaga *num.* 55. Palao *punct.* 5. *cit. numer.* 4. Ægidius *disp.* 15. *dub.* 5. *num.* 103. Qui id exemplo Christi Domini, & Apostolorum, qui verè Prælati, & Pastores fuere, apertè conuincunt. Acacius *loc. citato*, Caiet. Bannez, Malderus, & Reginaldus apud ipsum.

QVÆSTIO XVIII.

An contra teneantur aliquando dicti Pastores, etiam cum periculo vitæ, ad non fugiendum, nec dimittendum Oues?

RESpondeo vt certum: Teneri in his casibus. *Primò*, quando Oues in graui necessitate, & periculo amittendi fidem sunt constitutæ: quia tunc non solùm ratione charitatis, verùm etiam iustitiæ, ratione sui muneris, tenentur non dimittere Oues, vt bene declarat Nicol. Papa *in cap. Sciscitaris*, 7. *quæst.* 1.

Secundò, Tenerentur ad non fugiendum, quando eorum fuga graue esset inter omnes scandalum, vt diximus *quæst.* 16. legantur Suarez, Ægidius, Palaus, & Arriaga *vbi suprà.* Qui idem docent (casu quo Pastores deficiant) de aliis non habentibus curam animarum, si illorum præsentia, valde videatur necessaria pro animando populo; tunc enim ratione charitatis, etiam cum periculo vitæ, tenentur permanere.

QVÆSTIO XIX.

An negaret quis, saltem indirectè, Fidem, si negaret explicitè, esse Christianum, Catholicum, aut Papistam.

RESpondeo vt certum dicendum, quod verè negaret Fidem indirectè. Sic omnes, præcipuè Sanchez *lib.* 2. *Decalog. cap.* 4. *num.* 7. ita scribens: *Si quis Christianum se esse neget, siue rogatus, siue non, hoc semper est mortale, aduersus præceptum negatiuum inclusum in Confessionis Fidei præcepto, præscribens in nullo euentu licere confessionem Fidei negare. Et hoc est peccatum à D. Petro admissum, dum præ timore se Christi discipulum negauit.* Sic ille, & penes ipsum Abulens. *c.* 10. *Matth. q.* 130. Bannez 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *dub.* 1. *concl.* 2. & ibi Aragon. *dub.* 2. *concl.* 1. & Petr. Ledesma 2. *tom. tr.* 1. *c.* 4. *concl.* 4. His addi possunt Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *c.* 27. *q.* 1. *in fine.* Ægid. *disp.* 15. *dub.* 2. *n.* 9. Suar. *disp.* 14. (non 4. vt leges apud Fagundez, nec 15. vt apud Palaum) *n.* 10. Qui hac ratione id probat: Quia, qui negat se esse Christianum, negat se credere in Christum; nam hoc est quod nomine Christiani significatur, &c. Fagundez *lib.* 1. *c.* 3. *n.* 5. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 1. *punct.* 13. *n.* 3. Arriaga *disp.* 22. *sect.* 1. & 2. Filliuc. *tract.* 22. *c.* 3. *q.* 2. *dicto* 3. *n.* 65. Gasp. Hurtad. *disp.* 9. *diff.* 2. Trullench. *lib.* 1. *c.* 1. *dub.* 7. *n.* 7. Bonac. *disp.* 3. *quæst.* 2. *punct.* 3. *n.* 4. & alij.

QVÆSTIO XX.

An etiam negaret indirectè Fidem, qui interrogatus, an sit Christianus, vsurpando nomen Christiani, non ad significandam Religionem, sed nationem, aut factionem aliquam Gentis, id negaret?

Respondeo, Tunc nec indirectè negari Fidem. Ratio est manifesta. Quia nemo dicet, quod negaret fidem ille, qui se Hispanum, vel Italum, &c. negaret: at qui se negaret Christianum in assignato casu, solùm se negaret Hispanum, vel Italum, &c. ergo minimè negaret Fidem. Sic Palao *loco cit. num.* 4. per hæc verba: *Verùm aliquando nomen Christiani, non religioni, sed nationi accommodatur, vt contingit in bello inter Infideles; qui si interrogent, an sis Christianus, negare potes, cum adest aliqua grauis causa negandi, restrictione tamen in mente retenta: quia tunc non negas Fidem Christianam, siquidem de illius professione non rogaris, sed solum negas, te esse talis nationis, cuius incolæ reputati sunt hostes, & inimici.* Sic ille *n.* 4. Et antea Azor. *loc. cit. quæst.* 1. & 2. Bannez *concl.* 4. Sanchez *num.* 8. Suarez *num.* 10. Fagundez *n.* 6. Filliuc. Trullench. & alij *vbi suprà*, Arriaga *disp.* 22. *sect.* 2. *n.* 15. Acacius *resol.* 330. *n.* 7.

QVÆSTIO XXI.

An neget Fidem Fidelis, qui interrogatus, an sit Turca, vel Lutheranus, affirmat, esse?

Respondeo ex dictis dicendum, quod verè neget Fidem, si interrogatio fiat intuitu religionis, illius professorem sub illo nomine intelligendo: non verò si fiat intuitu nationis. Probatur vtraque pars ex dictis. *Prima*; quia idem est, se Turcam, vel Lutheranum dicere, atque se Christianum negare: at qui negat, se esse Christianum, peccat contra Fidem: ergo. *Secunda.* Quia qui se Turcam, vel Lutheranum diceret, loquendo cum interrogante accipiente nomen Turcæ, vel Lutherani, ac si esset nomen nationis, veluti v. g. Anglus, vel Hollandus, tunc solùm se diceret huius, vel illius nationis, v. g. Anglum, vel Hollandum, quod non repugnat cum Fide Catholica. Sic Caiet. 2. 2. *quæst.* 3. *art.* 2. *dub.* 1. Aragon. Azor. Sanchez, Suarez, Filliuc. Fagundez, Trullench. *vbi suprà.*

QVÆSTIO XXII.

An peccet mortaliter contra Fidem, qui apud Hæreticos rogatus, sitne Clericus, Sacerdos, aut Religiosus? negat, se talem esse, cum sit?

Respondeo vt certum: Non peccare contra Fidem. Quia non negat illam, sed statum. Nec enim ob id negat esse Christianum, cùm multi sint Christiani, qui non sunt Clerici, aut Sacerdotes, aut Religiosi; sed negat se esse in tali statu, vel ordine Christianorum. Sic Caiet. *in sum. verbo Habitus, in fine*, Azor. *lib.* 8. *c.* 27. *quæst.* 2. quos sequitur Sanchez *lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 10. Qui addunt, hoc etiam esse verum, etsi hæretici perscrutentur, an sit clericus, &c. ad indagandum, an Fidem Ecclesiæ Romanæ amplectatur, vt sæpè accidit in Anglia: quia cum eam quoque Laici amplectantur, id nullatenus est negare Fidem. Sic etiam tenent Suarez *disp.* 14. *sect.* 1. *n.* 11. Becanus *c.* 9. *q.* 3. *n.* 4. Fagundez *lib.* 1. *Decal. c.* 3. *n.* 8. Palao *punct.* 13. *cit. n.* 4, Trullench. *lib.* 1. *dub.* 7. *n.* 10. Villalob. *tom.* 2. *tract.* 1. *diff.* 5. *n.* 12. Filliuc. *c.* 3. *cit. q.* 3. *n.* 68. & alij, qui idem addunt dicendum de quacunque alia actione, sine qua potest subsistere Fides, vt si Sacerdos ab Hæreticis interrogetur, an sacrificauerit, vel soleat Missam dicere: Quamvis id neget, non negat Fidem, & potest excusari mendacium, modo nunc dicendo.

QVÆSTIO XXIII.

An qui in casibus nuper assignatis negaret esse Christianum, Clericum, vel Sacerdotem, &c. licèt non peccaret contra confessionem Fidei, committeret saltem culpam mendacij venialem?

Affirmat absolutè Becanus *num.* 4. *cit.* per hæc verba: *Quæres, an is peccaret contra confessionem Fidei, qui negaret se esse Sacerdotem, aut Religiosum, si alioqui esset? Respondeo, peccare quidem mentiendo, contra veritatem, & esset mendacium officiosum, ac veniale (si fieret sine damno alterius) non tamen peccaret contra confessionem Fidei.* Hæc Becanus. Et antea Sanchez *loc. cit. num.* 10. licèt breuioribus verbis.

Sed clariùs, iuxta nuper dicta, Respondeo dicendum, quod qui in dictis casibus negaret esse Christianum, vel clericum, &c. verè committeret culpam mendacij venialem, si aliàs, vt potest, excusaret illam vtendo restrictione aliqua mentali: vt v. g. si dicat: *Non sum Christianus, intelligendo, in eo sensu, quo tu accipis nomen Christiani. Non sum Clericus, vel Sacerdos, vt teneor tibi dicere, &c.* Prima pars responsionis conuincitur ratione Becani. Secunda hac: Quia quando interrogans non habet ius interrogandi, nec alioqui respondens habet obligationem rem manifestandi, locus datur amphibologiæ, sine vllo peccato, si honestus proponatur finis: atqui hæc omnia impræsentiarum reperiuntur: ergo. Sic ex Nauarro *lib.* 5. *cons.* 15. *n.* 2. *sub titulo de Hæreticis*, & ex Suario *disp.* 14. *sect.* 2. *n.* 11. docet Fagundez *lib.* 1. *Decal. cap.* 3. *n.* 9. Palao *punct.* 13. *cit. n.* 3. (vt habes *quæst.* 20.) Imò hoc ipsum, & non aliud, volunt Authores primæ sententiæ, vt clarè colligitur ex doctrina Sanchez vbi suprà *num.* 12.

QVÆSTIO XXIV.

An peccent contra confessionem Fidei, Clerici, vel Religiosi, qui dum per loca Infidelium transeunt, vt incolumes euadant, habitum sæcularem induunt?

Respondeo, Non peccare contra Fidei confessionem. Quia deponere vestes clericales, aut Religiosas, non est negare Fidem, cum non sint Fidei, sed status signa: ergo. Imò, nec peccabunt venialiter mendacij peccato, si in eo facto non intendant se sæculares fingere, sed solùm statum clericalem, ob vitandam mortem, celare. Sic Caiet. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *dub.* 1. *in fine*, & ibi Aragon *concl.* 2. *vers. Tertiò* qui

qui vtitur. Philiarcus *de offic. Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 9. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 11. Filliuc. *tract.* 22. *cap.* 3. *quæst.* 3. *dicto* 2. *num.* 69. Trullench *lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 7. *num.* 11. Acacius *tom.* 1. *verb. Fée*, *resol.* 330. *num.* 5. sic dicens: *Si algun hereje pregunta a vn Christiano, si es Sacerdote, ò Religioso, ò Clerigo, y el lo negare, siendo lo, no peca contra el precepto de no negar la Fée. La razon es, porque negar que no es Sacerdote, ò Religioso, ò Clerigo, no por esso niega ser Christiano; porque los legos tambien son Christianos, y Catholicos.* Sic ille.

QVÆSTIO XXV.

An aliquando liceat, graui de causa, factis, aut rebus falsam Sectam Fidei contrariam simulare?

AFfirmant Adrianus *in* 4. *tract.* 1. *de Baptismo, quæst.* 1. *art.* 8. *ad* 5. *argumentum.* Vbi docuit, licitum esse homini Christiano, & Catholico, vt occultet se talem, ne fortè cognitus occidatur, sectam falsam factis, aut rebus simulare, dummodo id tantùm faciat animo simulandi, absque interna voluntate illam profitendi. Pro hac etiam sententia citant aliqui D. Hieronymum *in cap.* 2. *ad Galat. & epist.* 89. *ad D. Augustin.* vbi variis exemplis Scripturæ Sacræ id satagit probare. Propter quod Valentia *quæst.* 3. *punct.* 2. *dub.* 4. ait, hanc opinionem non videri omninò improbabilem. Et certè esse probabilem apertè innuit Bonac. *disput.* 3. *quæst.* 2. *punct.* 2. *numero* 28.

Sed tanquam certum Respondeo dicendum, quod vrgente etiam quauis causa, minimè licitum sit homini Christiano rebus, aut factis falsam Religionem, aut sectam simulare, aut fingere, etiam absque interna voluntate illam profitendi; sed solùm ad se Christianum occultandum. Ratio sit, quia quando medium ex se est illicitum, & intrinsecè malum, nullus finis honestus illud honestare valet: atqui vti rebus, aut factis ad falsam sectam significandam formaliter institutis, est medium ex se illicitum, & intrinsecè malum: ergò. Sic in primis tenet hanc sententiam D. Augustin. *epist.* 19. Vbi acriter carpit D. Hieronymum, quem pro sententia opposita stare præsumebat. Cum Augustino sentiunt Irenæus, Cyprianus, Tertullianus, & Origenes; quorum verba refert Valentia vbi suprà. Eandem tradunt Sanchez *lib.* 2. *summ. capit.* 4. *num.* 14. Suarez *disput.* 14. *sect.* 4. *numero* 4. & apud ipsum D. Thomas, Caiet. Valent. Alensf. Anton. Syluest. Armilla, Angel. Nauarr. Tolet. & Vasquez, Ægidius *disp.* 15. *dub.* 2. *n.* 14. Granad. *tract.* 12. *disp.* 3. *sect.* 2. Tannerus *q.* 7. *dub.* 5. Hurtad. Complutensf. *disput.* 9. *diff.* 6. Salmanticensis *disp.* 48. *sect.* 4. *subsect.* 2. §. 28. vbi ait, oppositam sententiam à Fide esse alienam, neque à D. Hieronymo, aut alio Doctore Catholico vnquam fuisse traditam, quod latè ex verbis ipsiusmet Hieronymi probat Luysius *disp.* 31. *dub.* 3. Becanus *cap.* 9. *quæst.* 5. Fagundez *lib.* 1. *Decal. cap.* 6. *num.* 4. Arriaga *de Fide disp.* 22. *sect.* 5. Ouiedo *contrmicu.* 8. *part.* 4. *à num.* 28. Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 1. *punct.* 16. *per totum.* Acacius *tom.* 1. *verb. Fée*, *resol.* 330. *& sequent.* Sed vt hæc nostra doctrina generaliter tradita melius intelligatur, necessum erit ad particulares casus deuenire. Sit ergo

QVÆSTIO XXVI.

An liceat homini Christiano, ob mortem vitandam, exercere per simulationem, actiones, quæ immediatè sunt instituta in cultum falsæ religionis: v. g. adolere idolo insensum, flectere coram illo genua, &c.

AFfirmauit, vt vidimus, Adrianus, variis scripturæ Exemplis. Nam imprimis Iehu Rex Israëlitarum (4. *Reg.* 10. 29.) simulauit, se velle Sacrificium offerre Idodo Baal (vt haberet occasionem occidendi omnes Sacerdotes illius) his verbis: *Ego seruiam, & sacrificabo Baal, imitans, & superans Achab.* Cuius simulationem Deus approbauit, dum illi dixit: *Studiosè egisti, quod rectum erat, & placebat in oculis meis, & omnia quæ erant in corde meo, fecisti contra domum Achab.* Ergo licita fuit simulatio Iehu.

Deinde exemplo Naaman Syri, qui cùm vt satisfaceret suo Regi gentili, statuisset animo simulato, Idolo pariter cum Domino genuflectere, & adorare illud, petiit ab Eliseo licentiam; cui Propheta annuens respondit, *Vade in pace:* ergo, &c.

Sed vt quid certissimum, Respondeo: ob nullum mortis timorem, id licere. *Primò*, quia prædictæ actiones, vel ita fiunt, vt à præsentibus reputentur seriò fieri, & in cultum Idolorum; & tunc maifestè erunt pessimæ, vtpote scandalosæ, & in præiudicium Fidei, & cultus diuini: vel ita fiunt, vt præsentes nil horum suspicentur; & tunc cum non possint habere vtilitatem, quam quærit Adrianus, quod scilicet occultent Fidem, erunt omnino otiosæ, & ex eo capite grauiter malæ, eo quòd hîc, & nunc non possint fieri sine aliqua tali significatione, maximè quando non est in eis vtilitas, nisi ea significatio: ergo.

Secundò, quia adorare Idolum, illi sacrificare, & similes actiones, intrinsecè sunt malæ: ergo ob nullum mortis adhuc timorem exerceri à Christiano possunt. Antecedens probatur, quia huiusmodi actiones intrinsecè continent superstitiosum cultum, cùm per se primò impositæ sint ad vsum religiosum, nec alium habent moralem vsum, & ideo ab illo separari non possunt; atqui cultus superstitiosus intrinsecè est malus, vtpotè contra religionem: ergo. Sic omnes Doctores citati suprà *quæst.* 25. inter quos legantur Arriaga, Fagundez, Sanchez, Becanus, Ouiedo, vterque Hurtadus, Suarez, & alij.

Ex quibus ad primum exemplum Iehu Regis, dicendum, quod Deus non laudauit mendacium, aut simulationem adorationis externo cultu promissæ; sed zelum, quo executus est iram Dei in cultores Baal, & deletionem domus Achab Regis, estò in eo mendacio grauiter peccauerit, vt colligitur ex contextu *loc. cit.* vbi dicitur, *Non ambulasse in lege Domini Dei Israël in toto corde suo.*

Ad secundum exemplum dicendum, quod Naaman non petierit ab Eliseo licentiam simulandi adorationem Idoli, sed genuflectendi, vt Dominum adorantem sustineret, quo ei solitum obsequium exhiberet; atque id tanquam licitum Propheta concessit. Sic ex Lyra, Burgensi, Abulensi, Azorio docet Sanchez *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 10. *& lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 14. Ouiedo, Arriaga, & alij ex citatis, licèt alij aliter respondeant. Videantur.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXVII.

An saltem sit licitum Fideli vsurpare caeremonias falsæ legis, non qua tales sunt sed, ob honestum finem, vt si quis vellet, se circuncidere, vel ob mortificationem, vel ob imitationem Christi; non ob protestationem Iudaïsmi?

AFfirmant aliqui Doctores probantes id *Primò* exemplis allatis pro sententia Adriani. *Secundò* quia Apostoli etiam post promulgationem legis, sæpè vsi sunt eiusmodi cæremoniis, quando earum vsus erat omninò illicitus. Nam Paulus *Actor.16.* Timotheum circuncidit, *&* *c.21.* cum aliis purificatus templum intrauit. *Tertiò*, quia Abissini hodie ex permissione Ecclesiæ vtuntur Circuncisione: ergo, &c. ita Adrianus *vbi suprà*, Caietan. *3.p.quæst.37. art.1.* & Medina *1.2.quæst.103. art.4.* Quos refert, & sequitur Lorca *2.2. disput.24.memb.1. à n.7.* & antea *1.2.sect.5.disp.35.n.2.*

Sed, vt quid certum, Respondeo Minimè esse licitum Fideli vsurpare cæremonias legis falsæ, ac proinde nec circuncidere se, ob mortificationem carnis, vel ob imitationem Christi: nisi fortè talibus ceremoniis quis vtatur, vt apertè appareat exterius, id fieri ob finem alterum, nullo verò modo ob cultum, aut religionem aliquam, sicut iis vtuntur qui agunt in Theatris, aut sicut vteretur Circuncisione is, cui ea esset necessaria ad sanitatem recuperandam.

Probatur generaliter loquendo argumentis factis contra Adiranum *quæst.antecedenti.*

Secundò, loquendo de Circuncisione in particulari, sic probo ex Arriaga; nam in primis ea vti non licet ob deuotionem solam; quia est quædam mutilatio corporis, quæ licita non est, ob solam mortificationem: quod si contingeret eam necessariam esse propter vitam hominis tuendam, tunc posset assumi, non vt cæremonia, sed vt medicina, id, quod deberet ita exterius fieri, vt constaret de motiuo, ideoquè nullum esset scandalum: Deinde, nec potest licitè vsurpari ad imitationem Christi: Nam Christus Dominus eam vsurpauit, vt præceptam à Deo, vt verè tunc obligantem, vt viuam: ergo si in ea accipienda volo Christum imitari, debeo eam vt Sanctam vsurpare; id quod nunc apertè illicitum est: alioquin possem etiam nunc ad aliorum legis veteris Sanctorum imitationem, offerte Deo holocausta, arietem, &c. & Paschalem Agnum, iuxta ritnm totum antiquum, comedere; sicut comedit Christus, quæ omnia haud dubiè sunt manifestè absurda. Sic Arriaga *de Fide disput.2.2. sect.5. num.44. & 45.* & antea Valentia *disput.1. quæst.3.punct.2. dub.4.* Sanchez *lib.2.cap.4. n.14.* Vasquez *1.2.disp.182.num.19. & 77.* Luysius *22. disp.35. dub.5.* quos citat, & sequitur Ægidius *disput.15.de Fide, dub.3.à n.38.* Diana *part.3. tract.5. resol.49.vers.Notandum est.* Vbi non audet damnare improbabilitatis oppositam sententiam. Sed Ausonius in summa ipsius Dianæ, *verb.Fides, n.10.* apertè dicit, illam fuisse damnatam à Congregatione Sancti Officij. Ouiedo *de Fide controu. 8. punct.5. num.66.*

Ad *Primum* argumentum in contrarium iam diximus suprà. Ad *Secundum*, dico quod initio legis gratiæ, etiam, post promulgationem Euangelij, aliquandiu fuit licitus vsus veterum cæremoniarum, vt sic lex vetus non statim tanquam mala damnaretur, sed paulatim aarogaretur: modo autem iam minimè. Sic respondet & latè Ægidius à *n.42.*

Ad Tertium, negandum est in primis Ecclesiam probare, quod Abissinisuos filios circuncidant, sed semper hunc ritum damnare, sicut alias eorum hæreses. Ita Ægidius *num.47.* & alij. Addit etiam Ouiedo *num.67.* quòd etiam dato, quod vsus circuncisionis esset apud illos homines licitus, eo quod communi illarum Prouinciarum acclamatione protestatum est, talem vsum, non esse in obseruationem legis Mosaïcæ; apud nos verò talis vsus non ita receptus est, & ita quicunque illum exerceret, esset de Fide Christiana valde suspectus, & cultor Mosaïcæ legis præsumeretur.

QVÆSTIO XXVIII.

An liceat homini Christiano, ob vitandum aliquod graue periculum, vti vestibus directè, & per se destinatis ad cultum, vel honorem falsis Diis exhibendam, sicuti sunt vestes, quibus Sacerdotes Infidelium ad offerenda Sacrificia falsis Diis induuntur?

AFfirmatiuam sententiam, vt probabilem, defendit Petr. Hortado *de Fide disp.48.sect.4.subsect.4.§.54.* Qui id multis rationibus probare intendit, sed præcipuè hac. *Quia si aliqua ratione vsurpatio huius vestis esset illicita, maximè quia videtur esse quidam cultus, sed non est omni casu: ergo. Probo minorem, quia vestis sacerdotalis non est cultus in Deum, sed habitus, quo exerceantur ceremoniæ, & cultus in Deum. Sacerdos enim Iudaicus non colebat Deum sola impositione Mitræ, sed quando sic vestitus mactabat victimas, aut adolebat incensum: si autem extra templum extraheret Mitram, nullum præterea cultum exerceret, sed posset illam extrahere, vel ne caput infrigidaretur, aut vt elegantior muliercula videretur.* Ita ille. Qui pro hac sententia refert Lorcam *1. 2. quæstion. 103. art.4. & 2.2.quæstion.24.art.7.* Caietan. *3.p.quæst.31. art.1.* Medinam *1.2. quæst.103. art.4.* versu *Sed dubitabis.* Valentiam *disp.1.q.3.p.2. vers. Hæc opinio.* Thomam Sanchez *lib. 2. Decalog. cap.4.n.20.* & Azorium *tom.1. lib.8.c.27. quæst.4. vers. Mihi hæc probabilius.* Sed certè, vt bene vidit Ouiedo, in vanum trahit hos Authores pro hac sententia, præcipuè Sanchium, & Azorium, (quidquid etiam Suarez *vbi infrà*, de Sanchio, & Azorio sentiat,) legatur Ouiedo *loc.cit.n.60. & 61.*

Respondeo igitur, vt certum dicendum, quod nullo modo liceat homini Christiano, quantumuis graui causa, & periculo etiam vitæ occurrente, vti prædictis vestibus. Probo ex Ouiedo sic. Quia illæ vestes, quibus Infideles Sacerdotes vtuntur in Sacrificiis, à nullo, quantumvis callido, & astuto, præsumi possunt esse desumptæ, nisi causa offerendi Sacrificium, & vt reueeenter, & authoritatiuè offeratur, quod est cultum deferre falso Deo, cui Sacrificium offertur: ergo illarum vsus non potest exui à significatione cultus exhibiti, vt illarum, & medio Sacrificio falso ordinantur Deo exhibendo. Consequentia patet: antecedens probatur; quia cùm vestes illæ superponantur aliis vsualibus, quibus corpus est sufficienter coopertum, & à frigore defensum, non potest præsumi ad hunc finem desumi, nisi præcipuè, cum sæpè immoderatum, & excessiuum calorem afferant. Deinde, non potest

potest præsumi desumptas esse ad corporis elegantiam & pulchritudinem: cum aliis occasionibus, in quibus hæc elegantia & pulchritudo maximè intenditur, vestes illæ non assumantur, neque eas liceat assumere, sed tantum causa offerendi Sacrificia: ergo quotiescunque hæ vestes assumuntur, significatur cultus interior exhibitus Deo, cui tales vestes consecratæ sunt. Sic Ouiedo *controu.* 8. *punct.* 5. *n.* 62. ex cuius argumento, iam ad illud Hurtadi quid sit respondendum constat. Sicque communis Theologorum, & ita certum, & à plerisque ita indubitatum, vt iuxta Fedei principia necessariò tenendum sentiant. Legantur Valentia *q.* 3. *punct.* 2. Suarius *lib.* 8. *contra Regem Angliæ*, *c.* 9. *n.* 30. *&* 31. & *de Fide disp.* 14. *sect.* 5. *num.* 8. *&* 12. & apud ipsum Caiet. Siluest. Tolet. Aragon, Lopez, & Bensonius, Gaspar Hurtad. *disp.* 9. *diff.* 7. dicens, in hoc omnes conuenire. Sanchez *lib.* 2. *c.* 14. *n.* 14. Azor. *lib.* 7. *cap.* 7. *q.* 6. Petr. Hurtad. *loc. cit.* §. 53. Luysius, Ægidius, Tanner. & Vazquez, quos citat, & sequitur Ouiedo *n.* 54. 60. *& sequent.* Becanus *cap.* 9. *q.* 5. *n.* 27. citans pro hac parte Sanchium *c.* 4. *cit. n.* 19. & Azorium *c.* 27. *q.* 4. Palao *tom.* 1. *tr.* 4. *disp.* 1. *pun.* 17. *n.* 7. *&* 8. vbi etiam & bene citat pro nobis Sanchium *n.* 19. Arriaga *disp.* 22. *sect.* 3. *n.* 19. citans etiam Sanchium. Diana *vbi infrà.* Acacius *resol.* 33. *in fine.*

QVÆSTIO XXIX.

An saltem licitum sit Christiano vti ex rationabili causa vestibus Infidelium, institutis ad corpus tegendum, & simul ad sectam ipsorum Infidelium manifestandam?

AFfirmant nouissimè Diana *part.* 3. *tract.* 5. *resol.* 49. vbi sibi proponenti, *An in terris Turcarum, si quis vtatur pileo Turcico cum Tobalia alba, vt securus pertranseat, peccet mortaliter?* Ita respondet: *Dico id esse licitum, ob periculum mortis, aut instam ab hoste victoriam reportandam, vel ob aliam causam satis grauem, & necessariam. Et ratio est, quia huiusmodi vestes per se, & directè non sunt protestatiuæ falsæ religionis, sed sunt secundùm se indifferentes: ergo, &c. Ex his infertur, posse aliquem Romæ gestare pileum cum signo flauo, more Iudæorum, vt dum ad necem quæritur, incognitus effugiat.* Ita Diana, citans pro se Tannerum *in* 2. 2. *disp.* 1. *q.* 7. *dub.* 5. *n.* 110. Bannesium 2. 2. *q.* 3. *art.* 2, *dub.* 2. Thomam Sancium *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 10. Laym. & Villalobos, Ægidium *disp.* 15. *dub.* 3. & Emanuelem Sa *verb. Fides, n.* 5. (non 4. vt ait Palaus) Quibus addi possunt Azor. *lib.* 8. (non 4. vt leges apud Gasp. Hurt. & Suarium, *c.* 27. *q.* 4. Suarez *disp.* 14. *sect.* 5.) non 15. vt offendes apud Ouiedum *n.* 7. *&* 8. apud ipsum Benzon. Petr. Ledesma, Lopezius, & Rodriguez, Luysius 2. 2. *disp.* 35. *dub.* 4. Petr. Hurt. *disp.* 48. *sect.* 3. Gasp. Hurt. *disp.* 9. *diff.* 8. & apud ipsum Vazquez *in manuscriptis, quæst.* 3. *art.* 2. *dub.* 3. Granad. *tract.* 11. *disp.* 3. *sect.* 2. Palao *disp.* 1. *cit. punct.* 17. *n.* 3. Aragon. 2. 2. *q.* 3. *dub.* 1. *concl.* 2. Acac. *loc. cit. n.* 2. Trullench *lib.* 1. *c.* 1. *dub.* 7. *n.* 19. Filliuc. *tract.* 22. *c.* 3. *q.* 6. *n.* 79. & rursus Diana *part.* 5. *tract.* 7. *resol.* 33. iuxta quorum placitum, dicendum est, quod ad mortem vitandam, aut victoriam reportandam, aut ob aliam causam grauem, licitum sit Christianis in terris Turcarum vti pileo Turcico, cum tobalia alba, vt securi pertranseant.

Sed licèt hæc sententia, ob auctoritatem Doctorum eam tuentium sit satis probabilis; nihilominus cum aliis probabilius Respondeo, Non esse licitum in vllo casu, etiam ob vitandam mortem, vti vestibus institutis ad purè infidelitatem significandam, veluti pileo Turcico cum tobalia alba (Hispanè, *Turbante*) quos Turcæ gestant.

Probo hanc partem efficaciter ex Becano & Arriaga. Quia perinde est, siue quis verbo, siue facto profiteatur falsam religionem, aut sectam: at verbo nunquam profiteri licet, etiam ob vitandam mortem, vt constat ex dictis, & concedunt Authores sententiæ primæ: ergo nec facto. Maior est D. Thomæ *quæst.* 111. *art.* 1. vbi sic ait: *Non refert autem, vtrum aliquis mentiatur verbo, vel quocumque alio facto*: ergo à pari, non refert vtrum aliquis voce, vel alio externo signo profiteatur falsam sectam: ergo sicut non est licitum vnquam dicere, *Ego sum Iudæus, aut Mahometanus*; aut, *Ego non sum Christianus, sed Gentilis, aut Mahometanus*, multò minus erit licitum vti vestibus institutis, vt primariò significent eas gestantem esse Iudæum, Gentilem, aut Mahometanum, nam (vt patet) magis denotatur per gestationem earum desertio veræ Fidei. Sic Becanus *cap.* 9. *q.* 5. *à num.* 35. & Arriaga *disp.* 22. *sect.* 3. *à num.* 20. Qui fusè, & doctè hoc argumentum dilatant. Sic etiam Caiet. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. D. Anton. *part.* 2. *tit.* 12. *c.* 6. *sub fi.* Angel. Tabiena, & Armilla *verb. Infidelitas.* Siluest. *verb. Apostasia, q.* 1. *n.* 4. Nauarrus *c.* 11. *n.* 17. Philiarcus *de offic. Sacerd. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *c.* 9. Valentia *q.* 3. *pun.* 2. Toletus *lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 7. Ouiedo *contr.* 8. *punct.* 5. *concl.* 3. *n.* 70. vbi hanc nostram sententiam longè probabiliorem vocat, eamque sic probat. *Quia hoc est vti signo externo instituto ad præstandam falsam religionem, & ita formalissimè est eam exterius protestari, & fingere, ex quacumque intentione id fiat: intentio enim interna ad significationem, quam habent signa iam instituta, est omnino impertinens, neque potest vim significandi infringere in effectu externo. Deinde, quia etsi substantia vestium deseruiat ad corpus tegendum, & defendendū à temporis inclementia, at illa specialis forma, & peculiaris color, primariò, & per se, ad protestationem falsæ sectæ deseruit.* Sic Ouiedo. Ex cuius argumento solutum manet contrariorum. Sic etiam Fagundez *lib.* 1. *c.* 7. *n.* 9. Legatur Arriaga *loc. cit. qui n.* 19. aduertit, quod Sanchez *sup. num.* 27. & Ægidus *num.* 73. talem suæ sententiæ limitationem adhibeant, vt verè relabantur in nostram.

QVÆSTIO XXX.

An ad minus sit licitum Christianis vti vestibus significantibus aliquam falsam sectam, institutis tamen ob finem politicum, vt ad discernendam vnam sectam ab alia, ob vectigalia specialia, ob vitandas rixas, &c.

AFfirmant, & à fortiori, omnes Authores primæ sententiæ quæst. antecedentis, necnon aliqui sectatores nostræ, præcipuè Ouiedo *num.* 68. Bonac. *punct.* 3. *num.* 20. Becanus *cap.* 9. *q.* 5. *à num.* 29. qui *num.* 31. His argumentis id probat. *Primò*, Quia si esset peccatum mortale vti talibus vestibus, præcipuè ob grauem causam, sequeretur hos omnes peccare mortaliter. *Primò*, Turcas portando habitum Turcicum. *Secundò*, Iudæos, portando flauum signum in pileo. *Tertiò*, Pontificem, mandando vt Iudæi portent huiusmodi signum, qui enim mandat vt alius peccet mortaliter, etiam ipse peccat mortaliter. *Quartò* Christianos, qui in suis triremibus vtuntur signis Turcarum, vt incolumes euadant. *Quintò*, Speculatores Christianorum Principum, qui in proprio Turcarū habitu expiscātur arcana ipsorū cōsilia. *Sextò*, Catholicos, qui in bello cōtra Hugonotos affigunt

affigunt signa vexillis suis,quæ Hugonotorum propria sunt.Quis autem credat,hæc omnia esse peccata mortalia?Huc vsque Becanus.Et licet satis probabiliter,vt docet idē Petr. Hurt.*disp.48.sect.9.per tot.*

Sed certè absolutè loquendo,probabilius Respondeo , Nec adhuc esse licitum Christianis , etiam ob grauem causam , vti præfatis vestibus. Probatur ex dictis. *Primò.* Quia etiam in prædictis vestibus manet ratio signi infidelitatis, seu falsæ sectæ,non minus quàm in verbis : atqui hanc nullo modo licet fateri verbis : ergo neque signis illis.

Secundò, quia licèt dictæ vestes , ex intentione Principis,aut Reipublicæ,non sint primariò institutæ ad ostendendam falsam religionem, seu sectam, sed ad distinctionem & cognitionem personarum illam profitentium , eo quòd sic expediat Reipublicæ,ob rixas,& alia incommoda,quæ solent oriri, si non distinguantur ; secundariò tamen , aut per necessariam sequelam institutæ remanent ad falsam sectam profitendam : patet quia tales vestes non possunt distinguere infidelem à fideli , seu Christiano, nisi quatenus significant illas gestantem infidelem esse : atqui hoc profiteri etiam modo explicato est intrinsecè malum : ergo omninò illicitum. Sic tenent Caiet.Nauarr.Angel.Tabiena,Armilla,Siluest. D. Anton.Philiarc. Tolet.vt fatentur Fagundez & Palao. Arriaga etiam *disp. 22.sect.4.per tot.* Ex quo, & Ægidio *disp.15.dub.3.concl.8.à n.69.*

Ad argumentum Becani, nego sequelam : ad cuius primam, & secundam probationem,dico,minimè peccare prædictos , vestes recensitas gestando, si id faciant præcisè, vt obediant Principi, aut Pontifici præcipientibus, vt eas vestes ob dictum finem politicum gestent. Nego tamen, non peccare Christianos,si eisdem vtantur. Potest namque (ait Arriaga) licitè Princeps mandare , vt qui sunt Iudæi, dicant coram se,aut aliis se esse Iudæos,seu scribant sua nomina, vt passim fit in ordine ad contributionem, & alios fines. Vbi certum est,eos dicentes,*ego sum Iudæus*, non peccare ; neque item profiteri suam fidem, eo sensu, quo ab argumentante vsurpatur ; & tamen inde nullo modo debet inferre:ergo Christianus sine peccato dicere poterit , aut se subscribere : *Ego non sum Christianus*, vt benè notauit,*vt sup.*P.Coninch. Absolutè ergo respondeo,aliud esse dicere , *Ego sum Gentilis* ; aliud actu colere idola. Hoc secundum est superstitiosum, & peccatum, neque vllus Princeps illud licitè potest imperare , etiam ipsis Gentibus, &c. Primum verò nihil habet de superstitione,ideoque imperari licitè potest,vt quilibet dicat cuius est sectæ. Ergo ex eo quod vestes, seu signa (de quibus agimus) æquiualeant verbis,quoad hoc,vt per ea dicat ille , *Ego sum Iudæus*) ac propterea non liceat Christiano eis vti , vt non licet verbis dicere : *Ego sum Iudæus*, nullatenus infertur,nec ipsis Iudæis licitè posse Principem imperare eis signis vti. Hæc Arriaga. Ex quo iam patet ad tertiam instantiam, videlicet,minimè peccare Pontificem mandando Iudæis, vt pileum flauum portent. Ad alias instantias per singulas quæstiones respondebimus.

QVÆSTIO XXXI.

An liceat Christianis pugnantibus contra hæreticos, aut Turcas , affigere suis vexillis signa , quæ in suis ipsi gestare solent , modò non sint alicuius falsi Dei?

NEgare posset quis , & probabiliter , vt innuit Ouiedo *vbi infrà.*

Sed probabilius longè,& verius Respondeo, licere. Quia ea signa non sunt falsæ religionis , aut sectæ,sed Principis,sub quo exercitus militat ; & sunt ex se indifferentia : ergo & licita. Sic Azor. *tom.1. lib.8.c.27.q.6.*dicens,ideò esse licitum id facere,quia hoc nihil aliud est,nisi quoddam insidiarum militarium genus, quibus hostes vtuntur,vt sic vel interitum effugiant, vel eos certè incautos vincant,& capiant.Sanchez *lib.2.c.4.n.23.*Becanus vbi sup.*n.34.* Suarez *disp.14.sect.5.n.4.*Luysius *disp.35.dub.7.*Bonac. *disp.3.q.2.punct.3.n.20.in fine*, & apud illum, Reginald.Ouiedo *controu.8.pun.5.n.72.* Trullench. *lib.1.Decal.c.1.dub.7.n.21.*Petr.Hurt. *disp.48.sect.3. §.28.* Palao *tom.1.tract.4.disp.1.punct.17.n.5.* & à fortiori Tannerus, Layman, & Diana mox citandi.

QVÆSTIO XXXII.

An non solum præfata signa, sed etiam illa, quæ sunt imaginis Mahometi, Mercurij, vel aliorum quos vt Deos Gentes colunt , liceat Christianis in suis vexillis in bello gestare.

AFfirmant adhuc Tannerus 2.2. *disp. 1. q.7. dub.5.n.117.*& Layman.*lib.1.tract.5.c.11.n.4.* Quos citat , & sequitur Diana *p.3. tract.5.Resol.49.* vbi ita ait : *Notandum est secundò, contra Azorium tom.1.lib.8.c.72.q.6.& alios,licere vexilla signis consuetis Turcarum insignita in classe,vel exercitu erigere ; etiamsi esset signum Martis, Palladis,aut Iouis, Lunæ, Solis,& etiam Mahometis.* Ita Diana. Cui adiunge Ouiedum *n.72.cit.*necnon,meo videri,Petrum Hurtad.*loc.cit.§.58.*vbi latè de hac re,& Layman.*lib.2. tract.1. cap.11. num.4.* & dicit probabile Acacius mox citandus.

Sed probabilius longè Respondeo , Non licere. Quia cum prædictæ imagines sint falsæ sectæ signa, & consequenter per illa cultus exhibeatur Mahometo,Mercurio,aut aliis Diis,illicitum profectò erit Christianis talibus signis,seu imaginibus in suis vti vexillis. Sic Sanchez, Becanus, Bonac. Trullench. Luysius, Palao, & Azor *loc.cit.* Qui ex dictis colligit , eum grauiter peccare , qui in gratiam Paganorum, Deorum falsorum,& inanium, quos ipsi venerantur,simulacra,vel imagines depingeret,vel statuas faceret,vel delubra,& fana construeret : quia horum singula,per se ad probandum superstitionem,& impietatem , cui sunt consecrata, valent. Sic ille. Ex quibus iam constat,quid sit dicendum ad sextam instantiam Becani, adductam contra nos *q.30.* tenet etiam nostram sententiam Acacius *verb. Fée , Resol. 332.num.7.*

QVÆSTIO XXXIII.

An licitum sit Christianis, in triremibus,& nauibus portare signa Turcarum , vt eos aggrediantur tutius,& fugiant securius?

NEgandum videtur consequenter ab Authoribus pro nostra opinione adductis, *q.29.*ob rationem ibi assignatam.

Sed probabilius longè Respondeo , licitum illis esse. *Primò* , quia ita habet vsus omnium fidelium, etiam Deum timentium,qui sine vllo scrupulo dicto remedio vtuntur ad suas actiones rectè dirigendas, vt fatetur Suarez *disp.14.sect.5.n.4.*

Secundò,& à priori, quia ita videtur quasi cōmuni vsu Gentium receptum, vt in præfatis occasionibus vti

vti liceat eiusmodi industria, & quasi stratagemate, licèt non liceret in aliis sine causa, vt ait Suarez ipse *n.5. in fine.* Sic etiam Sanchez *lib.2.c.4.n.22.* ex Rutilio Benzonio *n.19.* Fagundez *lib.1.c.7.n.12.* Palao *pun.17.cit.n.5.* Becanus vbi suprà. Petr. Hurtad. *disp.48.sect.3.§.28.* *Quia commune est* (inquiens) *hostes indui suorum hostium vestibus, vel vt eos capiant, vel fugiant: vnde Turca videns in mari navim cum gentilitio luna, imprudenter censet nauim illam esse Turcarum, sed si prudens sit, debet timere, ne sit Christianorum, se signo alieno dissimulantium.* Sic ibi. Et *sect.4.§.56.* id ipsum probat, ex communi gentium consuetudine, & *sect.5.§.76.* vbi, quia stratagemata, & incautorum delusio per signa, frequentissima sunt omnibus gentibus.

QVÆSTIO XXXIV.

An item liceat Christianis exploratoribus (vulgò, Espias) vti lingua, & habitu Infidelium, ad scrutanda illorum secreta, postea detegenda Principibus Christianis?

RESpondeo dicendum, licere etiam. Quia ita more gentium apud omnes nationes est introductum, & apud nos passim, sine scrupulo, & bona cum conscientia fit. Rutilius, Sanchez, Fagundez, Palao, & Becan. *loc.cit.* Bonac. *disp.3.q.2. punct.3. num.26.* Acacius *verb.Fée, resol.331.in fine.*

QVÆSTIO XXXV.

An in Comœdiis, & tragœdiis, quæ populo exhibentur, liceat vti habitu Infidelium, quantumvis sit vana religionis signum?

REspondeo vt certum, licere. Quia cùm tunc res non agatur seriò, sed ficta personarum repræsentatione, nullus profectò cultus tribuitur falsæ sectæ, seu idolo, sed solùm fingitur dari, & ita omnes auditores, & spectatores intelligunt. Sic Azor. *lib.8. cap.27.q.6.* Sanchez *lib.2.c.4.n.15.* Valentia *2.2. disp.1.q.3.punct.2.dub.4.* Fagundez *lib.1.c.7. n.12.* Suar. *disp.14.sect.5.fine*, Arriaga *2.2.disp.22.sect.2. n.16. vers. Quartò aduerto*, dicens id esse certum apud omnes. Quod idem ait Trullench *lib.1.cap.1. dub.7. in fine.*

QVÆSTIO XXXVI.

An si Fidelis quis nudus esset, & grauissimè plueret, liceret ei imponere sibi pileum flauum, & vestibus destinatis pro idolorum sacrificiis se contra pluviam tegere?

NEgat vtrumque Arriaga *2.2. disp.22. sect.4. n.31.* vbi huic, quam contra se infert, illationi: Ergo, si quis esset sine pileo, & grauissimè plueret, non liceret ei imponere sibi pileum flauum, vt se à pluuia defenderet. Respondet *Primò*. Idem argumentum posse fieri de vestibus destinatis pro Sacrificiis, si quis esset nudus, an posset se illis tegere contra pluuiam. Vbi omnes Auctores docent, absolutè non esse licitum eis vti: cur non dicam ego, neque hìc, cùm eadem de vtrisque sit ratio? Hæc Arriaga. Sed non ita benè.

Respondeo igitur dicendum *Primò*, quod in præassignato casu, licitè posset Fidelis imponere sibi pileum flauum Iudæorum, vt se à pluuia defenderet. Quia (vt bene *Secundò* respondet Arriaga *n.32.*) tunc vsus pilei est omnino materialis, cum præsentibus omnibus clarè constat, non accipi ad significandum Iudaismum, sed ne pluuia illi noceat.

Respondeo *Secundò*, etiam potest licitè quis in dicto euentu, & fortuito casu, induere se vestimentis destinatis pro Sacrificiis. Quia eadem currit ratio; nempè, quod vsus eorum nimis materialis sit, &c. Sic in primis tenent Suarez *disp.14.sect.5.in fine*, & ex illo Fagund. *lib.1.Decal.c.7.n.10.* Ouiedo *2.2.contr. 8.pun.5.n.62.in fine*, vbi sic ait: *Hac dixerim, quando huiusmodi vestes induuntur eo modo, & sub illis circunstantiis, sub quibus illis vtuntur Infideles, qui mediis illis intendunt cultum deferre falsis diis: nam si quis illis indueretur in comœdia, representationis causa, certum est, tunc non significare cultum diis falsis exhibitum: sicut cùm histrio personam infidelis agens, verba blasphemia profert, non censetur blasphemus, sed repræsentator alienæ blasphemiæ. Similiter, si homo aliis vestibus nudus, humi iaceret vestibus sacerdotalibus inuolutus, absque vllo ornatu, & pompa, non censeretur eis vti cultus causa, sed extrema necessitate coactus; quia non habebat vestes alias, quibus corpus tegeret, & à frigore defenderet.* Hæc Ouiedo. Ex quibus constat, non bene dixisse Arriagam, omnes Authores contrarium huic nostræ responsioni docere.

QVÆSTIO XXXVII.

An si aliquis Infidelis Princeps, v.g. Turca, mandet omnibus existentibus in suo Regno, cuiuscumque sectæ priùs fuerint, vt assumant tale signum, v.g. turcicum, ad protestandum, quod iam sint Mahometani, possint tunc Christiani ad euadendam mortem vti tali signo?

REspondeo vt certum, Non posse. Quia per assumptionem talis signi verè protestarentur, se esse Mahometanos: atqui hoc nec ad euadendam mortem est licitum, vt suprà est habitum: ergo. Sic communis Theologorum consensus. Legantur Sanchez *lib.2.c.4.n.27.* Æhidius *disp.15.dub.3.n.73.* Arriaga *disp.22.sect.3.à n.27.* Palao *tom.1.tr.4.disp.1.punct.17.num.8.*

QVÆSTIO XXXVIII.

An saltem possent licitè vti tali signo Christiani, casu quo Turca mandaret, vt omnes qui essent Mahometani in Regno eius, illud signum gestarent, nihil dicendo de aliis, qui non sunt Mahometani?

AFfirmant in hoc casu posse Christianos licitè vti tali signo ob mortem fugiendam, Sanchez & Ægidius *loc. cit.* Quia cum in hoc casu (inquiunt) non cogat Turca, vt Christiani deserant suam Fidem (vt facit in casu antecedenti) illud signum assumere, eoque vti, non esset signum abnegationis Fidei, sed desiderij latendi.

Sed probabilius Respondeo, Nec in hoc casu posse. Quia quod Princeps (ait Arriaga) solis Mahometanis illud signum præscripserit, non autem omnibus subditis, planè est per accidens ad rem præsentem, non enim propterea tollitur ab eo signo determinata significatio Mahometanismi: imò (liceat dicere) magis augetur inde. Nam si omnes cogeret ad illud, moraliter esset certum, multos animo non Mahometanos, vsuros illo signo, vt vitam saluarent: & consequenter

consequenter non esset tam infallibile signum infidelitatis interioris illorum: ac si solùm præcipiatur his, qui re ipsa tales sunt, & alij verò impunè possint eo signo carere, profectò gestatio eius signi, quia magis libera, magis etiam denotabit serium animum, non fictum, ac propterea magis infallibile signum erit desertæ Fidei. Hæc, & alia Arriaga *locis cit. à num. 29.*

QVÆSTIO XXXIX.

An si Princeps Gentilis mandet in odium Fidei, vt omnes Christiani gestent vestes, sub certa aliqua forma, qua cognoscantur esse Christiani, liceat Christianis, ob vitandam mortem, dimittere tale signum?

NEgant aliqui DD. docentes id nullo casu licere, si lex sit in viridi obseruantia. Quia Christiani in eo casu interrogantur de sua Fide per legem: ergo tenentur eam confiteri, & non occultare. Patet ex supra dictis: quia qui publica authoritate interrogatur de Fide, tenetur eam fateri. Ita Caiet. 2.2. *q. 3. art. 2.* Tolet. *lib. 4. sum. c. 2.* (non 3. vt leges apud Fagundez) *n. 6.* & alij apud Suarium *vbi infrà.*

Sed probabilius longè Respondeo, licere tunc Christiano non vti tali veste, vel signo, sed alia veste qua se occultet. Ratio sumitur à contrario. Quia si non liceret dimittere talem vestem, aut signum ad vitandam mortem, vel id esset propter legem, quæ præcipit vsum illius signi; vel quia illa lex habet vim interrogationis publica authoritate factæ. Non prius, quia lex humana etiam iusta, non obligat cum periculo vitæ. Nec posterius, quia lex, quæ aliquid absolutè præscribit, non censetur habere vim interrogandi, alioqui in qualibet alia lege includeretur huiusmodi interrogatio, quod est inauditum.

Adde, quod tunc omissio vestium non pertinet ad negationem positiuam Fidei, sed ad non manifestationem suæ Fidei, quæ non obligat semper, & pro semper, cum constet, non semper teneri dicere, *nos esse Christianos,* licèt nunquam possimus dicere, *Non sumus.* Ita tenent communiter DD. Suarez *disp. 14. sect. 5. n. 10.* Palao, Valentia, & alij aqud ipsum, Becanus *c. 9. q. 5. n. 39.* Sanch. *lib. 2. c. 4. n. 29.* (non 20. vt leges aqud Fagundez) Rodriguez, Lopez, Bannez, & Aragon apud ipsum. Fagundez *lib. 1. cap. 7. in fine.* Arriaga *disp. 22. sect. 4. n. 37.* Qui secus dicendum putat, & bene, casu quo Tyrannus dicat, Mando, vt qui sunt Christiani, eam vestem gestent, ita vt qui ea caruerint, eo ipso censeantur esse Gentiles, quia tunc obligarentur omnes eam gestare, non quidem vi legis imperantis; sed vi voluntatis Principis dantis significationem idololatriæ ei carentiæ signi.

QVÆSTIO XL.

An accedere ad Templa Hæreticorum, aut audire eorum conciones, sit signum, quod accedens sit eiusdem sectæ cum illis?

REspondeo vt certum, Non esse signum. Quia, sicut intrare quem scholam vbi docetur Theologia, non est signum, quod sit Theologus, cùm ad intrandum possit habere diuersas causas, putà curiositatem sciendi quid Magistri doceant, aut noscendi ingenium alterius; ita in concionibus potest dici, siquidem in illis potest subesse alia ratio, nēpe ad prædicantes postea redarguendos, &c. Sic communiter DD. legantur Becanus *c. 9. q. 5. dub. 3. n. 16.* Arriaga 2.2. *disp. 22. sect. 7. n. 50.* Fagund. *lib. 1. Dec. c. 6. n. 9.* Sanch. *lib. 2. c. 4. n. 26.* Azor. *lib. 8. c. 27.* (non 21. vt leges apud Sanctũ) *q. 5.* Petr. Hurt. 2.2. *disp. 48. sect. 5. §. 62. & seqq.* Bonac. *disp. 3. q. 2. pun. 3. à n. 21.* Ouiedo 2.2. *contr. 8. pun. 7.* Ægid. *disp. 15. dub. 3. à n. 55.* Gasp. Hurt. *disp. 9. diff. 10.* Trullench *lib. 1. c. 1. dub. 7. n. 28.*

QVÆSTIO XLI.

An licitum sit interueniente aliqua causa, adire Templa Hæreticorum, aut Paganorum, necnon Synagogam Iudæorum?

REspondeo vt certum, Esse licitum. Sic communis. Legatur P. Hurtado *disp. 48. sect. 5.* vbi ita ait: *Multas ob causas licitus est Catholici aditus in hæreticorum, aut paganorum Templa: nempe, quoties ingressus non est argumentum professionis falsæ sectæ. Quæ doctrina nulli Catholico est dubia, vt constabit decurrente sectione. Si enim hostes vrbem inuadunt, in qua sit infidelium templum fortissimum, licet cuilibet Catholico illud adire ad propugnandam vitam, & vrbem. Licet item militi debellanti Turcas, Mahometis templum petere ad spoliandum. Licet item Episcopo Catholico intrare in templum hæreticorum ad illud purificandũ. Iter autem facienti licet ad ea templa diuertere, vt fecit S. Gregorius Taumaturgus, qui dæmoni silentium indixit, nocte in eius templo diuersans. Ratio à priori, quia eiusmodi actio non est intrinsecè mala, seu indifferens, neque prohibita Catholicis cum illis circunstantiis: quia illæ adimunt rationem professionis externæ religionis falsæ: ob quam solam prohibitæ sunt actiones illæ, quæ cum illis circunstantiis, nec formaliter, nec materialiter sunt professio, aut simulatio religionis alienæ.* Sic Hurtado. Et bene. Lege alios Authores nuper citatos.

QVÆSTIO XLII.

An peccet mortaliter, qui sola curiositate ductus, Templa hæreticorum adit, & eorum concionibus assistit?

NEgant aliqui DD. docentes, licitum esse Catholicis ingredi Templa Hæreticorum (nemine præcipiente) ad audiendas eorum conciones, dummodo id neque animo addiscendi illam sectam faciant, neque cum scandalo aliorum. Ita sentire videtur Gasp. Hurt. *disp. 9. diff. 10.* dum in hæc absolutè prorumpit verba: *Addimus, licitum esse Catholico, si non adsit scandalum, neque propriæ peruersionis periculum, adire Templa Infidelium, & eorum conciones audire: quia id ex se non est protestatio infidelitatis.* Ita Hurt. Cui satis fauent Becan. *c. 9. q. 5. dub. 3. n. 16.* dicens, multos viros bonos, quos damnare non possumus, sine vllo scrupulo conciones hæreticas audire. Fagun. *lib. 1. c. 6. n. 10.* Acacius *tom. 1. verb. Fée, resol. 332. n. 1.*

Sed probabilius longè Respondeo, Peccare mortaliter. Quia qui Templa hæreticorum adit, & concionibus illorum assistit, verè est in causa, vt reputetur hæreticus: ergo. Sic Sanchez *lib. 2. c. 4. num. 26.* quem citat, & sequitur Ægidius *disp. 15. dub. 3. n. 55.* ibi: *Vnde etiam Sanchez suprà satis apertè improbat eos, qui sola curiositate eas adeunt, neque ego eos vnquã probare potui.* Palao *tom. 1. tr. 4. punct. 17. n. 11.* vbi ex doctrina horum authorum sic hanc responsionem probat: *Quia vti signis Hæreticorum propriis, absque graui*

graui causa, est occasio reputandi illis vtentem, vel hæreticum esse, vel talem velle videri. Item semper adest aliquod periculum peruersionis, cui sine causa, peccatum est, se committere; requiritur enim causa legitima, hac enim esset, si timeret grauem iacturam honoris, vel diuitiarum, nisi adiret. Hæc Palao. Et ex illo Ouiedo *controu.8.punct.7.num.88.* Arriaga 2.2. *disput.22. sect.7.num.51.* Addens, quod licèt in hominibus doctis, ad refutandam doctrinam hæreticorum, possit esse aliqua excusatio, in vulgaribus tamen rarò id erit licitum: nam semel, aut bis, etiam ob solam curiositatem, non putarem esse graue peccatum, secluso scandalo. Ita ille. Cuius additum sustineri potest, ob Auctoris auctoritatem.

QVÆSTIO XLIII.

An etiam sit mortale adire, sola curiositatis causa, Synagogas Iudæorum, & officiis ab illis celebratis assistere?

NEgat Arriaga esse mortale, nisi accessus sit valdè frequens, per hæc verba: *Respondeo, hîc longè minorem esse difficultatem; nam & periculum peruersionis est longè minus, & longè certius, quod frequententur ob solam curiositatem; ac denique cum eis non fiat vlla exhortatio ad Iudaismum, sed purè cantentur aliqua, vel ex Psalmis, vel ex Testamento veteri, non est vllum periculum seductionis. Vnde nisi scandalum esset, aut nimis frequenter veniretur, itavt posset ingenerare aliquam suspicionem, quod esset erga eos bene affectus, non erit mortale eas synanogas adire. Loquor quando non est specialis prohibitio eâ de re, vt in aliquibus partibus esse solet.* Hæc Arriaga *loc. cit. vers. vbi inquiri.*

Sed ego clarius per partes Respondeo *Primò sic.* Certissimum est, esse mortale peccatum, adire (etiam semel) synagogas Iudæorum, & officiis ab illis celebratis interesse (ob solam adhuc curiositatem) existente de hac re prohibitione Prælati. Patet: quia tunc daretur transgressio præcepti rei grauis: ergo esset mortalis, etiam semel admissa.

Respondeo *Secundò.* Etiam est peccatum mortale (seclusa adhuc prohibitione,) frequenter adire dictas Synagogas, & assistere officiis, quæ in die celebrantur à Iudæis. Quia ex hac frequentatione, absque dubio potest generari suspicio, quod ita frequentans sit bene affectus ad Iudæos, vt bene vidit Arriaga: ergo.

Resp. *Tertiò.* Probabile est, quod si quis non frequenter, sed semel aut iterum adeat Synagogas Iudæorum, & eorum assistat officiis, non peccet mortaliter, sicuti peccat, qui adit Templa hæreticorum, eorumque concionibus assistit (vt diximus antecedenti quæstione:) quia (vt bene Arriaga) hic periculum peruersionis, aut est nullum, aut longè minus, quam illud quod in audiendis concionibus hæreticorum datur: ergo & peccatum.

QVÆSTIO XLIV.

An si Princeps aliquis hæreticus præcipiat Catholicis sub mortis pœna, vt Templa hæreticorum adeant, non Religionis gratia, sed ob alias causas, vt ad defendendum Templum ab hoste aut ob aliud negotium ciuile, tunc licitum sit Catholicis subditis Principi, templa adire?

REspondeo vt certum: Esse licitum. Quia tunc Catholici, solùm debitam obedientiam suo Principi præstant, neque ad aliquid mali concurrunt: quia quamuis Rex sit infidelis, & communiter Fideles talia non frequentent Templa, tamen ingressus præfatus non pertinet ad Religionem. Sic omnes. Azor *lib.8.c.27.q.5.* Sanchez *lib.2.Decal.c.4.n.27.* Petr. Hurtad. *disp.48.sect.5.§.64.*

QVÆSTIO XLV.

An etiam sit Catholicis licitus talis ingressus, ad euitandam mortis pœnam; casuquo Princeps hæreticus præciperet talem ingressum ad audiendas cōciones hæreticas, vel ad alias actiones exercendas, in honorē suæ falsæ religionis?

AFfirmarunt nonnulli DD. esse licitum ad euitandam mortem, talem in templum ingressum, dūmodo Catholici adeuntes publicè protestarentur se non adire religionis gratia, aut causa hæresis profitendæ, sed solùm parendi Principi, & vitandi mortem. Ita tenuit Azor *tom.1. lib.8.c.27.q.5.* docens, non esse peccatum, nisi aliàs cùm scandalo id fiat.

Sed vt certum Resp. Non esse tunc licitum talem ingressum. *Primò,* Quia in tali actione, vestita adhuc relatis circunstantiis, & reperitur scandalum, & superstitiosus cultus, & protestatio in re, falsæ sectæ, & illius honor: ergo, adhuc ob euitandam mortem, non erit licita.

Secundò, Quia ita dicisum fuit à Paulo V. (non Pio V. vt sæpius leges apud Ouiedum) in Bulla edita 10. *Kal. Octobris, anno Domini 1606. & secundo sui Pontificatus.* Vbi postquam fuerat interrogatus, an liceret Catholicis apud Anglos commorantibus, adire Infidelium templa, ob vitandas grauissimas pœnas à Rege impositas, sic prædictos Catholicos alloquitur: *Nihilominus zelo pastoralis officij nostri impulsi, & & pro paterna sollicitudine, qua pro salute animarum vestrarum assiduè laboramus, cogimur monere vos, atque obtestari, vt nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis: non enim licet vobis hæc facere, sine detrimento Dei cultus, & vestræ salutis.* Hæc verba Bullæ, vt referuntur à Patribus Suarez *in defens. Fidei, lib.6.c.9.* Petro Hurtado *disp. 48.sect.5.§.70.* & Ouiedo *controu.8.punct.7.n.93.*

Et licèt dicta Bulla non inueniatur in nouo Bullario, vt bene notauit Arriaga *n.52.* nihilominus non est dubitandum (vt ipse dubitat) de illius expeditione, cùm multæ sint expeditæ, quæ in Bullario non sint. Sufficiat authoritas tantorum Patrum illam referentium, quibus adiungi possunt Sanchez *lib.2. cap.4.n.27.vers. His tamen minimè obstantibus,* Ægidius *disp.15.dub.3.n.59.vers. quæ confirmantur.* Palao *tom.1.tr.4.disp.1.punct.17.n.13.* Filliuc. *tom.4.c.3. q.8.n.86.* Trullench *lib.1. Decal.cap.1.dub.7.n.28.* Bonac. *disp.3.q.2.punct.3.n.22.* Acacius *resol.332. n.3.* Machado *lib.2.part.2. tract.2.docum.5.n.7.* & alij. Qui post decisionem Pauli V. vno ore fatentur, oppositum esse improbabile.

QVÆSTIO XLVI.

An liceat famulis Catholicis suos dominos hæreticos; & ancillis suas Dominas, ad templa hæreticorum comitari?

REspondeo vt certum: licere, dummodo ita se gerant, vt solùm dominis suis, non hæreticorum ritibus, reuerentiam exhibere videantur. Quia tunc solùm præstant obsequium debitum illis, quibus ex officio

officio præstare tenentur. Sic omnes. Legantur Sanchez *lib.2.c.4.n.26.* Becanus *c.9.q.5.num.13.* Pesantius 2.2. *q.3. art.2. disp.1.q.3.* Malder. *ibid. memb.3.* Ægidius *loc.cit.n.62.*

QVÆSTIO XLVII.

An seruo Christiano apud Turcas, vel Gentiles captiuo, liceat comitari Dominum templa Idolorum adeuntem, ac cum illo genuflectere coram Idolo, ac humeris sustinere illum Idola adorantem?

RESpondeo ex sæpè dictis, licere illi hoc facere: dummodo captiuus ipse nullum cultum Idolo tribuat. Quod certè potest, si dum hoc seruitium debitum domino suo præstat, simul orandi studio, ad Deum verum animum attollat. Ratio est, quia in eo quod captiuus præstat, solum præstat, quod ex suo officio, & munere, vbique suo domino præstare tenetur.

Ex quo planè sequitur, quod etiam sit licitum Christianæ ancillæ apud Turcas, vel Gentiles captiuæ, & caudam vestis dominæ suæ gestare solitæ, genuflectere vnà cum Domina in templo Idolorum genuflectente, & sese prosternente; quia id facere vbique consueuit. Sic omnes Authores, præcipuè nuper citati: & clarius Azor. *lib.8.c.27.q.7.*

QVÆSTIO XLVIII.

An in aliquo casu sit licitum ingredi Templa Infidelium, vel hæreticorum ad communicandum cum eis, in cæremoniis, & ritibus suæ falsæ religionis.

RESpondeo vt certum: In nullo casu esse licitum. Quia in nullo casu est alicui licitum ritus, vel cæremonias hæreticorum exercere, cum id sit superstitiosum cultum falsæ sectæ exhibere, quod est intrinsecè malum. Ergo neque erit licitum ad hunc finem ingredi in templa. Sic omnes. Legantur Fagundez *lib.1.Decal.c.6.n.12.* Palao *pun.17.n.11.* Arriaga *disp.22.sect.7.n.52.* & alij, ex quibus constat illicitum esse ingredi Templa hæreticorum ad fundendum preces, aut genuflectendum cum ipsis, &c. nisi id fiat in casibus, & cum circunstantiis suprà assignatis *q.46.* & *47.* & aliis mox adducendis.

QVÆSTIO XLIX.

An si vrgente morte, deesset Catholicus, qui posset baptizare, posset quis ingredi Templa hæreticorum ad recipiendum Baptismum ab eis?

RESpondeo vt quid certum: Posse ingredi ad recipiendum Baptismum ab eis in casu necessitatis extremæ (non extra illum, quia tunc impium esset, & scandalosum petere ab hæreticis baptismum.) Ratio est, quia Baptismus, qui ab Hæreticis, Lutheranis, & Caluinistis (adminus) confertur, non est institutus ad cultum falsæ suæ sectæ, sed nostræ veræ Religionis; nam est idem Baptismus cum nostro: igitur in necessitate extrema possumus illum ab ipsis petere, cum in hoc non communicemus eis in ritibus suæ falsæ sectæ. Sic Becanus *c.9.q.5.n.19.* (non 10. vt legi apud Fagundez) & Fagund. *loco.cit. n.13.* legantur dicta à nobis *1.p.tract.1.disp.4.q.2.* & *disp.5.q.8.* & *tract.2.disp.4.q.4.*

QVÆSTIO L.

An item licitum sit Catholicis in articulo mortis recipere Sacramentum Pœnitentiæ à Sacerdotibus hæreticis, si desint Catholici?

NEgare debent, qui negarunt hæreticos Sacerdotes habere iurisdictionem ad absoluendum à peccatis, adhuc in articulo mortis. Sunt autem Medina, Couart. Marsil. & alij, quos retulimus *1. part. tract.5. disp.11.q.16.* Sed oppositum esse omnino certum, ex Concil. Trid. clarè probauimus *ibi.* Quo supposito.

Respondeo dicendum, licitum esse in prædicto casu, ab hæreticis Sacramentum Pœnitentiæ recipere, dummodo ipsi verum pœnitentiæ Sacramentum cognoscant, & non sit scandalum proprium, vel alienum, & non vrgeat præceptum confitendi Fidem. Sic Fagundez *c.6.cit.n.13.* Et ego *loc. cit.* & *p.2.tract.7. de Eucharist. disput.4. quæst.22.* Extra verò necessitatis casum, minimè erit licitum, vt omnes concedunt.

QVÆSTIO LI.

An deinde sit licitum in articulo mortis recipere Eucharistiam de manu Sacerdotis hæretici, in defectu Sacerdotis Catholici?

NEgant Syluest. Henriquez & Fagundez citati à nobis *p.2.q.22. nuper citata.*

Sed probabilius iterum Respondeo. Esse licitum, dummodo non detur scandalum præsentibus ne sequatur infamia Christianæ Religionis, nec animetur hæreticus ad permanendum in suo peccato. Ratio est: Quia si est licitum recipere Sacramentum Pœnitentiæ in articulo mortis ab hæretico, dummodo adsint prædictæ conditiones, etiam erit licitum recipere Sacramentum Eucharistiæ. Sic Nauar. Mendosa, Suarez, Diana, & Serra, quos citauimus vbi suprà *q.22.* Imò & Fagundez idem sentit alibi, vt ibidem vidimus. Legatur hîc *lib.1. Decalogi, c.6. n.13.* vbi concedit, quod in casu, quo moribundus esset in peccato, & dubitaret de contritione, & pœnitentiam suscipere non posset, quia non aderat qui validè absoluere posset, vel vellet; tunc posset recipere Eucharistiam, & Extremam Vnctionem ab hæretico, qui validè illam administrare voluisset, vt si fortè non habeat contrionem, peccata ei indirectè remittantur, & ex attrito, per Sacramentum fiat contritus. Sic ille. Legatur de hac re Becan. *c.9.q.5. dub.4.n.18.* vbi aduertit, hanc doctrinam non debere intelligi loquendo de hæreticis Caluinistis, & Lutheranis, quia vel ipsi non habent verum Sacramentum Eucharistiæ ex defectu Sacerdotum consecrantium; vel si aliquando habent, docent peculiarem errorem, circa idem Sacramentum.

QVÆSTIO LII.

An rursus licitum sit Catholicis, Matrimonium contrahere cum Hæreticis?

RESpondeo vt certum, Non esse licitum (saltem generaliter loquendo.) Quia facerent contra prohibi

prohibitionem Ecclesiæ, *cap. caue.* & cap. *Non oportet, 28. quæst. 1.* Legantur dicta à nobis *part. 2. tract. 9. de Matrimon. disput. 12. quæst. 5. 6. & 7.* & Sanchez, Basil. Hurtad, Ægid. & alij plures à nobis ibi adducti. Legatur etiam Becanus *de Fide cap. 9. quæst. 5. n. 20. & 21.* Palao *tract. 4. disput. 1. punct. 17. n. 14.* & alij penes ipsos.

QVÆSTIO LIII.

An licitum sit Catholicis, amicitiæ causa, ire ad Nuptias Hæreticorum?

RESpondeo vt certum, Esse licitum ire ad Nuptias Hæreticorum, eisque gratulari, dummodo sine communicatione in ritibus, & ceremoniis hæreticis id fiat. Sic Ægidius *disput. 15. dub. 3. numero 62.* per hæc verba: *Licet Catholicis in locis hæreticorum habitantibus, amicitiæ causa adire eorum conuiuia nuptialia, iisque bene precari, etsi more hæretico contrahant; atque adeo interesse ipsi contractui. Et simili modo licitè comitantur eorum funera, similiaque amicitiæ officia ipsis in huiusmodi rebus præstant: modò hæc ita faciant, vt in cæremoniis, & precibus cum iis non communicent, sed ea tanquam ad nihil ad se pertinentia, & quasi actionem profanam spectent.* Sic ex Tertulliani doctrina, & Malder. 2. 2. *quæst. 3. art. 3. memb. 3.* Ægidius. Sic etiam Arriaga *disput. 22. sect. 7. num. 51.* Palao *disput. 1. cit. punct. 17. in fine.*

QVÆSTIO LIV.

An liceat Catholicis, contrahere Matrimonium coram Ministro hæretico, ex præscripto Principis hæretici id præcipientis?

RESpondeo vt certum: Non licere, quia illâ cæremoniâ testarentur Catholici, se agnoscere Ministrum illum, tanquam veræ Fidei ministrum, eiusque cæremonias honorarent, & in illis communicarent, quæ omnia sunt intrinsecè mala: ergo illicita omninò à Catholicis fieri. Sic Malder. Ægidius, & Palaus *loc. cit.* Qui addunt, secus esse dicendum; coram Magistratu hæretico ciuili contraherent, aut testarentur se contraxisse, modo ritu catholico prius, vel postea contraherent, quia illud solum in finem politicum exigitur; vt scilicet publicè constet quinam sint coniuges.

QVÆSTIO LV.

An Fidelis existens, aut transiens per Terras Hæreticorum, aut Turcarum, possit comedere carnes in diebus ab Ecclesia prohibitis, ad occultandum, se esse Catholicum, ne aliàs graue subeat periculum?

RESpondeo vt certum: Posse (nisi aliàs comestio carnis instituta sit in signum falsæ religionis, vt infra) *Primò.* Quia talis comestio non est, nec implicita Fidei negatio, quando non est instituta in signum falsæ religionis, vt constat, nec contra præceptum ab Ecclesia positum, cum hoc non obligat cum tanto periculo: ergo. Sic communis sententia, sic Azor, Pasqualig. Lublinus, & alij citati à nobis *3. p. tract. 5. disput. 2. quæst. 20.* Sanchez hîc *lib. 2. capit. 4. num. 25.* Ægidius *disput. 15. dub. 3. num. 50.* (non 5. vt leges apud Ouiedum) Tannerus *quæst. 7. dub. 5. num. 118.* Palao *tom. 1. tract. 4. disput. 1. punct. 18. n. 9.* Gaspar Hurtad. *de Fide, disput. 9.* (non 4. vt leges apud Ouied.) *diff. 10.* Becanus *cap. 9. q. 5. dub. 5. n. 22.* Ouiedo *controu. 8. punct. 6.* Arriaga *disput. 22. sect. 6.* Petr. Hurtado *disp. 48. sect. 6. à §. 79.* Fagundez *lib. 1. cap. 6. à n. 14.* Trulench. *lib. 1. cap. 1. dub. 7. à n. 22.* Acacius *resol. 332.* citata *n. 8.*

QVÆSTIO LVI.

An etiam liceat Catholicis, vt Christianam religionem occultent, & hoc modo mortem vitent, comedere carnes in diebus, quibus ab Ecclesia prohibentur, & ab hæreticis instituti sunt in signum suæ falsæ sectæ: v. g. Feria Sexta apud Anglos, inter quos signum est Caluinismi vesci ea die carnibus.

AFfirmaut aliqui Doctores, eo quod cibi huiusmodi, licèt extrinsecè habeant rationem signi hæresis Caluinisticæ, intrinsecè tamen ordinantur ad corpus reficiendum: ergo instanti morte, aut alia graui causa, licitum erit Catholico eis vesci, propter finem intrinsecum illorum, nulla habita ratione ad finem extrinsecum, & ratione signi illis à Principe infidedeli impositi. Ita sentiunt Sanchez *lib. 2. c. 4. n. 25.* Azor. *lib. 8. cap. 27. quæst. 3.* Becanus *c. 9. quæst. 5. num. 26.* Adrianus, Lyra, Abulens. & Lorca; quos omnes sequitur Petr. Hurtado *sect. 6. citata, §. 99.* Duvallius, quem citat, nec reprobat Diana *part. 5. tract. 7. resol. 33. in fine,* & sic debent sentire omnes, qui tenent causa mortis vitandæ licere vti vestibus deseruientibus ad corpus tegendum, & simul institutis à Tyranno Principe, in protestationem suæ falsæ sectæ, quos ralatos habes supra *quæstione 29.*

Sed probabilius Respondeo, Non licere; quia probabilius est, nec licere, adhuc ad mortem vitandam, vti dictis cibis. Ratio est, quia etiamsi dicti cibi alium vsum habeant, nempe reficiendi corpus; semper tamen retinent vim significandi falsam religionem. Sic omnes DD. supra *quæst. 29.* pro nostra sententia adducti. Legantur specialiter Valentia *2. 2. disp. 7. quæst. 5. punct. 6. q. 4. casu 4.* Ouiedo *controu. 8. punct. 6. num. 80.* Gaspar. Hurtad. *disput. 9. diff. 10.* docens, tunc Catholicum oppositum facientem, duplex committere peccatum, alterum contra Fidem, & alterum contra temperantiam. Ausonius *in summa Diana* (meo videri contra ipsum) *verb. Fides, num. 10.* dicens, contrarium nullo modo esse admittendum, lege Me ipsum *3. p. tract. 5. disput. 2. quæst. 20.*

QVÆSTIO LVII.

An saltem possit vesci carnibus, in diebus dictis, qui alios non habet cibos, & ita fame, aut morbo vrgetur, vt si illis non vescatur, animam aget?

NEgandum adhuc videtur. Quia id videtur expressè tenere D. Augustin. vt postea videbimus.

Sed oppositum Respondeo dicendum, posse in hoc casu vesci carnibus in dictis diebus prohibitis. Quia cum dictus homo in eo vitæ periculo constitutus illis vesceretur, nemo posset prudenter suspicari id facere dependenter à ratione extrinseca significandi illis imposita, sed omnes deberent iudicare id agere, ratione vrgentissimæ necessitatis, quam habet comedendi carnes, ne fame, vel morbo opprimatur, cum certissimum sit illis esse vesciturum, & ad vescendum teneri, casu quo talis significatio illis non inesset. Hinc fit in eo casu, comestionem carnium non habere vim significandi falsam religionem, nec pro illo potuisse illis rationem signi imponi; hæc enim tantum potest affigi rebus, quæ liberè exerceri, & non exerceri possunt; non verò illis, quæ necessariò sunt exercendæ: ridiculum enim esset instituere in signum huius, vel illius religionis respirationem hominis, quæ sine morte vitari non potest. Deinde, quia cum in his casibus præceptum naturale sit carnibus vesci, contra illud non ita præualere potest iniqua Tyranni lex, vt abstinentiam à carnibus, quia homo certò moriturus est, necessariam reddat. Sic omninò Ouiedo *loco cit. num.* 81. & antea Vasquez 1.2. *disp.* 162. *cap.* 5. Suarez *de legib. lib.* 30. *cap.* 30. *numer.* 9. Salas ibi, *tract.* 14. *disp.* 11. *num.* 26. & latè Petr. Hurtad. *disp.* 48. *subsect.* 1. §. 80. *& seqq.* Et à fortiori omnes Authores, qui asserunt, licere vti eiusmodi cibis, extra casum necessitatis prædictæ, ad religionem Catholicam celandam, casu quo ex eius manifestatione immineret infligenda à Tyranno mors, de quo suprà *quæst. antecedenti.*

QVÆSTIO LVIII.

An in eodem casu extremæ necessitatis, etiam liceat Catholico vesci idolothytis?

NEgare videtur D. August. *epist.* 154. ad Publicolam, quatenus ait, Idolothytum etiam in extremo vitæ, esse respuendum, & moriendum virtute Christiana.

Sed iuxta nuper dicta, Respondeo dicendum, Etiam licere. *Primò*, ob rationes *quæst. antecedenti* pro nostra sententia traditas. *Secundò*, quia id constat ex facto Dauidis præcipientis panes sacros comedi à laicis, quibus huiusmodi esus erat vetitus, vt constat *ex* 1. *Reg. cap.* 2. & exemplo Machabæorum, qui die Sabbato bellum egerunt, in quo lege diuina erat prohibitum: qui tamen licitè operati sunt ratione necessitatis grauiter vrgentis: ergo, &c. Sic Vasquez, Hurtad. & Ouiedo *loc. cit.* Arriaga *disp.* 22. *sect.* 6. *in fine.* Quia id probat ex Apostolo Paulo 1. *ad Corinth.* 10. vbi docet, posse Christianum quidquid ei apud Gentiles apponitur, comedere. Vbi suadet ne interrogaret Christianus, an sit immolatum Deo, ne fortè inde generetur scrupulus aliquis. Addit Apostolus, si dicantur esse immolata, non debere propter alterius conscientiam comedi, ne scandalizetur, &c. Sic Arriaga. Legantur etiam Ægidius *disp.* 15. *dub.* 3. *à n.* 34. & Ouiedo *n.* 84.

Ad Augustinum (quidquid alij sentiant) dicendum est, ibi Concilium dedisse, non præceptum insinuasse: Non enim dixit Augustinus, illicitum esse tunc vesci Idolothyto; sed melius esse ab illo, virtute Christiana, abstinere. Legantur Cornelius *cap.* 10. 1. *ad Corinth. num.* 64. Petr. Hurtad. Ægid. & Ouiedo *loc. cit.*

QVÆSTIO LIX.

An peccaret Fidelis, qui comederet carnes vetitas, ab hæretico Principe, vel ab alia publica persona appositas, ad explorandum, an sit Catholicus?

REspondeo vt certum: Peccare contra præceptum negatiuum Fidei. Quia illa comestio verè esset negatio externa Fidei Catholicæ: ergo. Sic Gasp. Hurtad. *disp.* 9. *diff.* 10. docens, huiusmodi Fidelem peccare tunc duplici peccato, nempe & contra Fidem, & contra temperantiam. Sic etiam Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 19. (*non* 9. vt legi apud Ouied.) *quæst.* 7. ad finem: quem citat, & sequitur Sanchez *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 25. ibi: *At verius est, hos non peccare, nisi vel aliorum sit magna offensio, aut nisi exploretur, & tentetur eorum religio, authoritate publica, vel inde religionis nostræ despectus oriatur.* Sic ille. Ægid. *disp.* 15. *dub.* 3. *num.* 50. *adiuncto num.* 53. Fagundez *lib.* 1. *cap.* 6. *in fine.* Filliuc. *tract.* 22. *cap.* 3. *quæst.* 7. *numero* 84. Trullench. *lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 7. *num.* 24. Ouiedo *controu.* 8. *punct.* 6. *in fine*, & alij Penes ipsum.

QVÆSTIO LX.

An eodem modo peccaret Fidelis, qui vesceretur dictis carnibus appositis ad explorandam eius Fidem, à persona priuata?

NEgare videntur Azor, Sanchez, Gasp. Hurtad quatenus expresè dicunt, appositas debere esse authoritate publica. Et clarius id negat Fagundez *loco cit.* qui & probat sic: quia quando persona est priuata, & non occurrunt circunstantiæ supradictæ, nullum peccatum est celare Fidem. Imò posset esse peccatum abstinere à carnibus, quando scilicet non daretur obligatio confitendi Fidem, & ex abstinentia nullus speraretur fructus alius, quàm concitare in se hæreticorum furorem cum periculo detegendi Catholicos. Ita Becan. *cap.* 9. *num.* 24. *in fine.* Huc vsque Fagundez.

Sed probabilius Respondeo. Etiam eodem modo peccare. Quia illa comestio carnis verè determinatur ad significandam professionem contrariam Fidei; etiamsi eius esus apponatur à persona priuata ad explorandam illam: ergo. Sic sentiunt Ægidius *n.* 50. *cit. adiuncto* 53. *casu* 4. Ouiedo *n.* 86. dum absolutè quærentes, an si aliqui mutuò se conuenirent, & dicerent, videamus, an inter nos sit aliquis Catholicus, aut Papista, qui non audeat carnes comedere, Fidelis-ne, qui cum illis carnes comederet, peccaret contra præceptum negatiuum Fidei? & respondent: Peccare. Ecce vbi absolutè, & sine distinctione Personæ publicæ, vel priuatæ, nostram amplectuntur sententiam. Et meritò quidem, cum nec coram persona priuata licita sit actio, qua positiuè negetur Fides. Legatur attentè Ouiedo *num.* 86. *cit. in principio*, vbi expresè docet hanc nostram sententiam, licèt pro illa non ita benè citet aliquos authores. Et sic intellige quæ passim diximus 3. *p. tract.* 5. *disp.* 2. *quæst.* 20. *in fine.* Verum est, quod in hoc casu posset Catholicus, aliquo colore honesto quæsito, comestionem carnis euitare, iuxta dicta à nobis *sup. quæst.* 7. *& sequent.*

QVÆSTIO LXI.

An si qui cogerent Catholicos ad esum carnium, die prohibito, in contemptum legis Ecclesiasticæ, possent illis ad euitandam aliàs mortem, vesci?

RESPONDEO vt certum: Non posse, etiam casu, quo Catholici publicè contestarentur id à se fieri, ob seruandam vitam, non in contemptum legis Ecclesiasticæ. Ratio est. Quia, etsi lex Ecclesiastica, absolutè loquendo, non obliget cum discrimine vitæ, vt sæpè diximus, obligat tamen quando imminet eius contemptus. Nam tunc ad minus datur obligatio naturalis, & diuina prohibens contemptum iustarum legum: ac proinde moriendi potius, quàm illas contemnendi. Nec obstat illa publica contestatio, cùm factum illud externum comedendi esum prohibitum, prudenter adscribatur irreligioni, & infidelitati. Sic Petr. Hurtad. *disp.* 48. *sect.* 6. *subsect.* 3. §. 100. Ouiedo, & Ægidius *loc. cit.* & omnes Theologi. Legantur alia dicta à nobis circa hanc materiam 3. *p. tract.* 5. *disp.* 2. *à q.* 20.

QVÆSTIO LXII.

An Catholicus, qui videt Christum Dominum ab Hæreticis contumelis affici; vel imagines conculcari Sanctorum; teneatur, publicâ confessione, fateri Fidem Christi; etiam cum periculo vitæ?

NEgat Ægidius *disp.* 15. *dub.* 5. *num.* 93. quatenus dicit, ad id teneri, quando sine graui periculo suo læsum Fidei honorem possit reparare; secus aliàs. Ægidio fauet Palaus *tract.* 4. *disput.* 1. *pun.* 13. *num.* 7.

Respondeo vt certum: Teneri. Quia tunc verè subtrahitur honor Deo, non confitendo Fidem Christi: ergo ad id Fidelis tenetur. Sic expresè Aragon. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *dub.* 2. *post* 2. *concl.* his verbis: *Si aliquis Christianus audiret, Christum ab infidelibus contumeliis affici, vel videret Crucem Domini, aut Sanctorum imagines conculcari, vel denique aduerteret, si taceat, & Fidem non confiteatur, Infideles credituros Fidem non esse veram, aut alios Fideles, qui adsunt, auertendos esse à vera religione, proculdubio teneretur, etiam non interrogatus, publicam sui confessionem facere, vt docet D. Thom. in hoc articulo.* Hæc Aragon. Rodrig. etiam 1. *tom. in* 2. *edit. cap.* 119. apud Sanchium, apud Me verò *cap.* 197. *num.* 2. vbi infert: *Que estando muchos Christianos cautiuos, y entre ellos ay vno mas noble, y sabio, obligation tiene este de confessar publicamente la Fe, aunque sea con manifiesto peligro de la vida, si aduierte, que de su confession, esta colgada la Fe de los demas, y callando el, peligraran en ella.* Sic ille (& etiam Aragon. *loc. cit.*) Sanchez *lib.* 2. *capit.* 4. *num. quinto*, Bonac. *disp.* 3. *quæstione secunda, punct.* 3. *numero* 13. Filliuc. *tract.* 22. *capite tertio, quæst.* 4. *numero* 74. Trullench. *libro primo Decalog. capit.* 1. *dub.* 7. *num.* 5. *in fine.*

DISPVTATIO IV.

De communicatione externa cum Hæreticis, & Infidelibus.

§. I.

De rerum Fidei Disputatione.

QVÆSTIO PRIMA.

An licita sit de rebus Fidei disputatio, si fiat animo scholastico?

RESPONDEO vt certum: Esse licitam, & honestam, vt habet praxis omnium vniuersitatum. Sic omnes DD. qui de hac tractant materia. Sunt autem præcipui D. Thom. 2. 2. *q.* 10. *art.* 7. Aragon, & Bannez; Malder. & Luysius *ibidem*, Valentia *tom.* 3. *disput.* 1. *quæst.* 10. *punct.* 4. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 26. Sanchez *lib.* 2. *Decalogi, cap.* 6. Becanus *de Fide cap.* 15. *q.* 7. Suarez *de Fide disp.* 20. *à sect.* 1. Bonac. *disp.* 3. *quæst.* 2. *punct.* 4. Ouiedo *controu.* 9. *de Fide, punct.* 6. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 2. *punct.* 4. Fagundez *lib.* 1. *Decalog. cap.* 8. Arriaga de *Fide disp.* 23. *à sect.* 1. Gasp. Hurtad. *de Fide disp.* 10. *diff.* 11. Ægidius *disp.* 18. *dub.* 9. *à numero* 136. Trullench. *lib.* 1. *Decalog. cap.* 1. *dub.* 9. Petr. Hurtad. *de Fide disp.* 74. & alij.

QVÆSTIO II.

An licita sit etiam cum Catholicis disputatio de re Fidei, tanquam de dubia?

REspondeo vt certum, Minimè esse licitam, sed omnino illicitam. Quia disputare de re Fidei (siue fiat cum Catholicis, siue cum Hæreticis) dubitando, an sit vera, supponit animum hæreticum: ergo omnino est malum; ideoque prohibitum in Conc. Chalcedon. *actione* 5. & à Leone 1. *epist.* 48. *ad Martianum Augustum.* Sic expresè D. Thom. 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 7. *in corp.* per hæc verba: *Ex parte quidem disputantis est consideranda intentio. Si enim disputet tanquam de Fide dubitans, & veritatem Fidei pro certo non supponens, sed argumentis experiri intendens, proculdubio peccat tanquam dubius in Fide, & infidelis. Si autem disputat aliquis de Fide ad confutandum errores, vel etiam ad exercitium, laudabile est.* Sic Doctor Sanctius. Et cum eo omnes DD. Legantur Sanchez, Valentia, Becanus, & Arriaga *loco citato.*

QVÆSTIO III.

An sit licitum, absolutè, & secundùm se, disputare de rebus Fidei cum Hæreticis, & infidelibus?

REspondeo vt certum, Esse licitum, & laudabile: imò & sæpè obligatorium. Probatur Primò ex Scriptura, Paul. ad Titum 1. *Vt possit eos, qui contradi*

contradicunt arguere. Deinde, quia id fecit Christus Dominus cum Pharisæis. *Ioan.* 8. Stephanus cum Iudæis. *Act.* 6. *&* 7. Paulus cum Græcis, & Iudæis. *Act.* 9. Et etiam idem fecerunt cum Hæreticis Sancti Augustin. Hieronym. & alij Patres. Necnon & Concilia, Nicænum, 1. & 2. Constantinopol. 3. Florentin. & Tridentin. quatenus inuitarunt hæreticos ad disputandum.

Secundò. Quia disputatio cum Hereticis, ex parte Catholici, est protestatio noua veræ Fidei: Deinde ex parte ipsius Hæretici, cum quo agitur, necnon & ex parte audientium, potest esse vtilis, vt vel magis confirmentur in Fide, si sint Fideles; vel vt reducantur ad Fidem, si Hæretici, vel Infideles sint: ergo ex omni parte est licita. Sic omnes DD. Legantur citati.

QVÆSTIO IV.

An sit licitum docto Catholico disputare cum Hæretico adeò pertinaci, vt nullam spem de sua reductione concipiat?

RESpondeo absolutè loquendo, Non esse licitum. Quia talis disputatio, cùm sit nullius fructus, vt supponimus, est otiosa, ac proinde ex obiecto venialis. Posset tamen esse etiam mortalis ex adiunctis circunstantiis, veluti si Hæreticus, cum quo disputat Catholicus, desumeret occasionem noua peccata committendi, quæ ipsemet Catholicus tenetur ex charitate vitare. Sic Valentia 2. 2. *disp.* 1. *quæst.* 10. *punct.* 4. *concl.* 1. & ex eo Sanchez *lib.* 2. *Decalog. cap.* 6. *num.* 2. Suarez *disp.* 20. *sect.* 1. *num.* 13. *in fine, vers. Denique notant,* Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 2. *punct.* 4. *num.* 2. *ad finem.* Ouiedo *controu.* 9. *punct.* 6. *numero* 83. Petr. Hurtad. *disp.* 74. *sect.* 2. §. 15.

QVÆSTIO V.

An ad minus dicta disputatio cum Hæretico pertinaci, & duro, fieret licita, si licèt non ei, aliis præsentibus prodesset?

RESpondeo: Tunc iam fieri ex adiunctis circunstantiis licitam; cùm enim præsentibus disputatio esset vtilis, desineret esse otiosa, & redderetur honesta. Sic expresse Sanchez, Suarez, Ouiedo & Palao, vbi ita scribit: *Ex circunstantiis autem, regulariter mortale erit: quia hæreticus disputans, obstinato animo, multa peccata committit aduersus Fidem, quæ ex charitate teneris vitare, nisi ob aliquam causam grauem excuseris; & tunc iam disputatio licita erit, etiam cum hæretico pertinaci. Causa autem grauis est, si hæc disputatio aliis prodest, & potest prodesse Catholicis, & Hæreticis; Catholicis, illos in Fide confirmando, Hæreticis, eorum audaciam reprimendo, vel ad Fidem conuertendo: quicumque ex his effectibus contingat, est sufficiens honestare disputationem.* Hæc Palaus, & Arriaga *disp.* 23. *sect.* 3. *n.* 19.

QVÆSTIO VI.

An laicis sit prohibitum iure positiuo, de rebus Fidei publicè, vel priuatim disputare?

RESpondeo tanquam certum, Esse prohibitum *in c. Quicumque,* §. *Inhibemus, de Hæreticis in* 6. his verbis: *Inhibemus quoque, ne cuiquam laicæ personæ liceat publicè, vel priuatim de Fide Catholica disputare; qui verò fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.* Quam excommunicationem non esse latam, seu ipso facto incurrendam, vel inferendam, communiter notant Doctores. Legantur præcipuè Sanchez *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 3. Suarez *disputat.* 20. *sect.* 1. *numero* 9. Ouiedo *controuers.* 9. *punct.* 7. *numero* 85. Arriaga *num.* 18. Acacius *tom.* 1. *verb. Fée, resol.* 333. *num.* 1.

QVÆSTIO VII.

An hæc iuris prohibitio comprehendat omnes Laicos, etiam Doctores?

NEgant aliqui Doctores, censentes talem prohibitionem non comprehendere Laicos doctos, sed indoctos tantùm. Ratio eorum: Quia cessante fine legis, cessat & lex: atqui finis huius prohibitionis desumitur ex defectu scientiæ, & doctrinæ, quæ communiter in laicis contingit: ergo hoc in laico docto cessante, cessabit in illo prohibitio. Ita tenet in primis apud Suarium, Glossa *in dicto cap. Quicumque,* §. *Inhibemus, verb. laicæ.* Sed licèt verum sit, quod quamuis in principio, quasi dubitanter, per *laicos*, exponat *indoctos*, vt aduertit ipsemet Suarez, *in fine* tamen oppositum absolutè tenet, dicens ad id tenendum sufficere, ita esse scriptum. Tenent tamen expresse Caiet. 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 7. *dub.* 1. *& ibi* Bannez & Petr. Ledesma *tom.* 2. *sum. tract.* 1. *cap.* 5. *concl.* 13. ibi: *Lo tercero aduierte Cayetano, que si el seglar es hombre docto, y que tiene letras, podra disputar, aun formalmente, principalmente en caso de necessidad. Porque la razon de la ley es, que los seglares comunmente no tienen letras, para disputar con los herejes, y confirmar los dudosos: y esta razon cessa en el tal caso.* Et paulò post: *A esto duda se responde, que con todo esso, el tal seglar puede disputar contra los herejes. Esto consta del vso muy recebido. Los seglares que son hombres doctos, disputan contra los herejes, no solamente con palabras, sino tambien con escriptos, como lo hizo el Rey de Inglaterra Henrico octauo.* Hæc Ledesma cuius opinionem expresse fatetur Sanchez, esse probabilem. Et meritò, cum post illum expresse illam tueantur Granados *tract.* 15. *disp.* 9. *num.* 5. *&* 6. vbi respondet argumentis Suarij oppositum sentientis. Petrus Hurtado *disp.* 75. *sect.* 3. §. 24. Reginald. *lib.* 17. *num.* 22. Acacius *resol.* 333. *numero* 1. & alij apud ipsum.

Sed probabilius Respondeo, comprehendere omnes laicos, etiam doctos: ac proinde illi quantumuis docto licere cum hæreticis de rebus Fidei disputare. Ratio est, quia ius absolutè, & indistinctè, vt vidimus, de laicis personis loquitur: ergo omnes comprehendit.

Nec obstant argumenta contrariorum, ad quæ dicendum est, minimè cessare finem legis in prædicto casu; quia non innititur indiuiduo casu accidentali, sed illis, qui communiter contingunt: atqui laici frequenter sunt indocti: ergo. Sic docent Glossa *cit. verb. laicæ in fine,* vt benè vidit Sanchez (vnde malè illam citat Fagundez *vbi infrà*, pro parte contraria) Suarez *disp.* 20. *sect.* 1. *num.* 9. dicens (sed rigidè) oppositum esse omnino improbabile. Dominicus *in dicto cap. Quicumque, num.* 1. *&* 2. & Francus *num.* 1. Rosella *verbo Infidelis* 1. *fine.* Syluest. *verb. Disput. num.* 1. Nauar. *lib.* 5. *consil. tit. de Hæreticis, in* 1. *edit. consil.* 17. *n.* 2. *in* 2. *consil.* 24. *num.* 2. Castro *lib.* 1. *de Iusta hæret. punit. c.* 19. Albertin. *de agnoscendis propositionibus*

tionibus, quæst. 13. *num.* 2. Aragon. 2. 2. *q.* 10. *art.* 7. *notab.* 2. Valentia 2. 2. *disp.* 1. *q.* 10. *punct.* 4. *post* 2. *conclus.* Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 26. *q.* 1. quos omnes refert, & sequitur Sanchez *lib.* 2. *Decalogi*, *c.* 7. *n.* 5. Quibus addi possunt Becanus *c.* 15. *q.* 7. *n.* 5. Ægidius *disp.* 18. *dub.* 9. *num.* 145. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 2. *punct.* 4. Gasp. Hurtad. *disp.* 10. *diff.* 11. Fagund. *lib.* 1. *Decalogi, cap.* 7. *n.* 6. (qui etiam citat pro hac parte sicuti pro contraria, Glossam) Ouiedo *controu.* 9. *punct.* 6. *n.* 88. Trullench. *lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 9. *num.* 1. Arriaga *disp.* 13. *sect.* 3. *n.* 18. Card. de Lugo *disp.* 22. *sect.* 5. *n.* 139. Bonacina *disp.* 3. *q.* 2. *punct.* 4. *num.* 2. *vers. Addo.*

QVÆSTIO VIII.

An saltem sit licitum laicis doctis, disputare cum hæreticis de rebus Fidei, ex mandato Clericorum?

AFfirmant aliqui Doctores, existimantes, solùm esse prohibitum Laicis assumere ius disputandi cum Hæreticis, propria authoritate. Sic ex Suario *disp.* 20. *sect.* 1. *num.* 11. docet Palao *punct.* 4. *cit. n.* 7. his verbis: *Tertiò limita, vt hac disputatio assumatur à laico propria authoritate: nam si iussus, vel rogatus à Clericis disputationem suscipiat, non peccabit: quia tunc nomine Clericorum disputat: neque verificari potest sibi ius dicendi, & disputandi vendicare, qua est materia prohibitionis, vt colligitur ex Leone Papa epist.* 62. *cap. vltimo, vt tradit Suarez num.* 11. Hæc Palao. Et postea Fagundez *cap.* 8. *cit. n.* 9. *vers. Tertius casus est.*

Sed probabilius Respondeo, Nec in eo casu esse licitum Laicis disputare cum Hæreticis. Ratio est, Quia cum aliqua actio absolutè laicis prohibetur, non excusatur à culpa, si id faciant ex mandato Clericorum, etiam si illud efficere ad Clericos pertineat: atqui in citato *cap. Quicumque*, §. *Inhibemus*, absolutè prohibetur laicis disputare cum hæreticis: ergo iure attento, non licebit illis id facere, adhuc de mandato Clericorum. Sic Lugo *loco citato*, & ex illo Ouiedo *num.* 90.

QVÆSTIO IX.

An dicta prohibitio vetans Laicis, sub censura, cum Hæreticis de re Fidei disputare, obliget illos sub mortali?

REspondeo vt certum, Obligare illos ex suo genere, sub mortali. Quia materia ex suo genere est grauis: ergo, nisi aliàs vrgeat aliqua necessitas, vel detur paruitas materiæ, quæ excuset, obligabit sub mortali. *Confirmatur*, quia censura ferri non potest propter solum veniale, vt diximus *part.* 4.

Sic communis, Sa *verb. Fides, numer.* 3. Caiet. Armilla, Nauarrus, & Albertin. quos affert & sequitur Sanchez *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 3. Fagundez *cap.* 8. *cit. num.* 11. Arriaga *num.* 18. Suarez, Ouiedo, & alij, præcipuè *suprà* citati.

QVÆSTIO X.

An in Germania, & aliis Prouinciis, in quibus Hæretici grassantur, & mixti habitant Hæretici, & Catholici, possint Laici docti cum Hæreticis disputare?

REspondeo vt certum, Iam posse: Quia in dictis Prouinciis non est in vsu dicta prohibitio, sed per contrariam consuetudinem abrogata, ac proinde non obligat. Sic in primis Valentia *q.* 10. *punct.* 4. *assertione* 2. *vers. Aly etiam*. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 7. *in fine.* Suarez *disp.* 20. *sect.* 1. *num.* 11. *in fine.* Becanus *cap.* 15. *quæst.* 7. *n.* 6. Ægidius *n.* 148. Petr. Hurtad. *disp.* 74. (non 75. vt inuenies apud Ouied.) *sect.* 3. §. 22. Lugo *num.* 142. Tannerus *q.* 9. *dub.* 5. Gasp. Hurtad. *disp.* 10. *diff.* 11. Ouiedo *contr.* 9. *punct.* 6. *num.* 87. Fagund. *lib.* 1. *Decalog. cap.* 8. *num.* 8. fine; Palaus *punct.* 4. *numer.* 8. & alij. Ex quo constat, minimè peccasse Albertum Pighium Comitem, & Henricum Octauum Angliæ Regem, tempore quo fuit Catholicus, qui quamuis laici cum Lutheranis strenuè disputarunt; quia in eorum Prouinciis iam abolita erat prædicta iuris inhibitio, vnde diluta manet ratio Petri Ledesmæ, quam exemplo relato nobis *quæst.* 7. obiecit.

QVÆSTIO XI.

An casu, quo aliquis Hæreticus cum Fidei iniuria loqueretur, aut aliquos Fideles peruerteret, & nullus Clericus, vel Religiosus adesset, qui posset illi resistere, tunc liceret Laico docto Hæreticum arguere, & cum illo de re Fidei disputare?

REspondeo vt certum mihi: licere (imò & teneri.) Quia dicta iuris inhibitio non habet locum in casu magnæ necessitatis, vel vtilitatis, vt est propositus: esset namque tunc eius obseruatio nociua, vtpote contra bonum Fidei, & proximorum. Sic Aragon. 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 7. *notab.* 2. Valentia, Sanchez, Ægidius, Hurtad. Complutens. Becanus, Lugo, Ouiedo, Suarez, Fagundez *loc. cit.* & alij. Qui idem dicendum putant in casu, quo magnæ Fidei exaltatio disputatione cum hæretico accresceret.

QVÆSTIO XII.

An omnibus Clericis, etiam sola prima Tonsura initiatis, licitum sit disputare de re Fidei cum Hæreticis?

REspondeo vt certum, licitum illi esse, dummodò docti sint. Ratio est, quia *in cap. Quicumque*, citato *quæst.* 6. solùm prohibetur personis Laicis disputare cum Hæreticis: atqui Clerici, etiam sola prima Tonsura insigniti, non sunt Laici, nec sub tali nomine veniunt: ergo. Sic Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 26. *quæstione prima.* Sanchez *libro secundo, capite sexto, num.* 6. Suarez *disput.* 20. *sect.* 1. *numero* 10. (non 4. vt leges apud Ouiedum) Ægidius *numero* 145. Lugo *disput.* 22. *sect.* 5. *numero* 157. Vterque Hurtadus, Petrus *disput.* 74. *sect.* 3. §. 32. & Gaspar. *disput.* 10. *diff.* 11. Fagundez *lib.* 1. *c.* 8. *n.* 10. Ouiedo *controu.* 9. *punct.* 6.

*punct.6.num.*91. Palao *tom.*1.*tract.*4.*disp.*2.*punct.*4.*num.*4. Acatius *resol.*332.*cit.num.*2.

QVÆSTIO XIII.

An etiam Religiosis destinatis ad chorum, etiamsi actu non sint initiati aliquo ordine Ecclesiastico, adhuc prima Tonsura, sit licitum disputare de Fide cum Hæreticis, si aliàs sint Docti?

NEgatiuam sententiam esse satis probabilem, indicat satis Arriaga dum *disp.*23.*sect.*4.*n.*18. hæc verba profert: *Secundò requiritur ex iure Ecclesiastico, vt disputans sit Clericus. Ita in cap.*2.§.*Inhibemus, de hæretic. Ratio est, quia in laicis non supponitur scientia ad id necessaria. Vbi aduertendum, nomine* Clerici *probabiliter intelligi omnes Religiosos scholares, estò actu non sint initiati Sacris.* Hæc Arriaga. Quibus verbis clarè denotat probabilem, & satis, esse sententiam negatiuam. Et meritò, nam illam ex Azor. tenet Petr. Hurtad. *loco cit.* §.32. his verbis: *Censeo tamen*, Laicâ personâ, *significari omnes qui carent Tonsurâ, & habitu clericali, etiam Religiosos: quam doctrinam colligo ex Patre Azor. ea q.*1. *probante sententiam asserentium,* Laicum *intelligi, qui nullo est Ecclesiastico ordine initiatus, etiam prima Tonsura.* Hæc Hurtadus.

Sed probabilius Respondeo, Esse licitum. Quia probabilius est, quod Religiosi ad Chorum destinati, nec sint, nec appellentur personæ laicæ, sed personæ Ecclesiasticæ, etiamsi omni Ordine, adhuc primâ Tonsurâ careant. Sic ex Dominico, & Franco, docet Sanch. *lib.*2.*cap.*6.*n.*6.*in fine.* Suarez *disp.*20. *sect.*1.*num.*10. Lugo *disp.*22.*sect.*5.*num.*138. Gaspar Hurtad.*disp.*10.*diff.*11. Trullench.*lib.*1.*cap.*1.*dub.*9. *num.*1. Ouiedo *punct.*6.*cit.numer.*91. Fagundez *lib.*1. *cap.*8.*num.*10. Palao *tom.*1.*tract.*4.*disp.*2.*punct.*4. *n.*4. Ægidius *disp.*18.*dub.*9.*n.*145. Bonac.*disp.*3.*q.*2. *punct.*4.*num.*2. Lorca 2.2.*quæst.*10.*art.*7. in eius annotat. vers. *Primò persona laica,* & alij, quorum sententiam esse probabilem tandem fatetur Petr. Hurtad.*loco cit.* hæc dicens: *Cæteros Religiosos post nouitiatum, probabile est, non comprehendi ea lege: non quòd Religiosi sunt, sed quia sunt per se adscripti Ordini tendenti ad Clericatum, & quia prima Tonsura frequenter ornantur, dantque operam literis.* Hæc ille, & Acacius *loco citato.*

QVÆSTIO XIV.

An item Religiosis ad officia domestica destinatis, qui communiter vocantur Laici, *siue* conuersi, *aut* mutilati, *licitum sit (si aliàs sint docti) disputare cum Hæreticis de rebus Fidei?*

NEgant plures Doctores, eo quòd existiment, hos Religiosos comprehendi in illa iuris prohibitione, quia verè sunt *personæ Laicæ*: non Ecclesiasticæ, cùm nunquam sint ad Ordines Ecclesiasticos proponendi. Ita sentiunt Cardin. de Lugo, Gasp. Hurtado, Ouiedo, Lorca, Petr. Hurtado *loco cit.* necnon Ægidius *num.*145. *cit.* (vnde malè citat illum Palaus pro opposita parte) & dicit probabile Suarez *vbi infrà.*

Sed probabilius Respondeo etiam esse his Religiosis licitum. Quia etiam est probabilius, illos non comprehendi dicta iuris prohibitione; cum non veniant nomine *personæ laicæ.* Ratio est, quia quando in iure fit illa bimembris partitio *Laicorum, & Clericorum,* sub *Clericis* comprehendi solet totus status Ecclesiasticus, ad quem etiam Religiosi Laici spectant, cum Clericorum priuilegio gaudeant: ergo. Sic Suarez *disp.*20.*sect.*1.*n.*10.*in fine*, Fagundez *num.*10.*citato*, vbi citat Azorium, & Sanchez pro hac parte. Palaus *punct.*4.*num.*4.*citato.*

QVÆSTIO XV.

An denique sit etiam licitum Monialibus omnibus, de rebus Fidei disputare, attentò iure citato, quo personæ laicæ prohibentur disputare.

NEgant, & à fortiori, aliqui Authores ex his, quos nuper pro prima sententia adduximus: eo quod grauior sit ratio, quàm in Religioso Laico: at huic est interdicta disputatio cum Hæreticis: ergo à fortiori Sanctimonialibus; cum his non liceat docere, nec disputare. Ita Petr. Hurtad. & Ouiedo *locis citatis.*

Sed probabilius consequenter Respondeo dicendum, quod quamuis aliàs, propter imperitiam, & communem Ecclesiæ consuetudinem, nequeant Sanctimoniales de rebus Fidei disputare; attento tamen iure Ecclesiastico adducto, minimè sit illis illicitum. Quia probabilius est, quod non comprehendantur prohibitione lata *in c. Quicunque, cit.*§. *Inhibemus*: cum non sint personæ laicæ, sed Religiosæ, sicuti sunt Laici Religiosi, vt nuper diximus. Sic Lorca 2.2.*quæst.*10.*in annot.art.*7. licèt non ita consequenter, cum id quod concedit Monialibus omnibus, tam ad chorum, quàm ad officia domestica destinatis, neget Religiosis Laicis. Debuerat enim distinguere (vt aduertunt Hurtad. & Ouiedo) inter Moniales ad chorum, & alias ad domestica officia deputatas, sicut inter Religiosos distinguit, quod non facit. Nos igitur consequenter de omnibus affirmamus.

QVÆSTIO XVI.

An saltem Clericus, vel Religiosus, si indoctus sit, peccet mortaliter, contra inhibitionem Iuris, disputando de Fide cum Hæreticis?

AFfirmandum videtur, eo quod *in l. Nemo Clericus, C.de Summ.Trinit.* etiam Clericis prohibetur publica disputatio de Fide: ergo.

Sed Respondeo vt certum: Peccare, sed non contra inhibitionem Iuris, sed solùm contra ius naturale. Sic Becanus *c.*15.*qu.*7.*n.*7. hæc scribens: *Dices* 3. *si Laicus, quia indoctus est, peccat disputando de Fide, etiam Clericus peccabit, si indoctus sit: & sic erit par vtriusque ratio. Respondeo. Clericus non peccat contra illam inhibitionem Alexandri Papæ; quia illa comprehendit solos laicos: sed tamen peccat contra ius naturale, quia exponit se periculo erroris. Hinc sequitur, tam Laicum, quàm Clericum indoctum peccare; sed Laicum, contra legem naturalem, & Ecclesiasticam; Clericum contra alteram tantùm. Deinde, Laicum ex ea parte excommunicari, non autem Clericum: quamuis hæc excommunicatio non sit latæ sententiæ, sed ferendæ, &c.* Sic ille. Et benè. Azor etiam *loc.cit.cap.*26.*q.*1.& 2.

Sanchez

Sanchez *lib. 2. cap. 6. n.* 8. Fagundez *lib. 1. c. 8. n.* 12. Petr. Hurtad. *disp. 74. sect. 3. §. 29. & 34.*

Nec fundamentum, quod ad contrarium sentiendum adducere quis, posset, obstat: nam respondetur, quod lex ciuilis (vt est præfata) quæ disponit de rebus spiritualibus, non obligat Clericos, nisi iure canonico confirmetur: hæc autem lex minimè est ab illo confirmata, legantur Azor, Becanus, & Fagundez.

QVÆSTIO XVII.

An sit peccatum disputare de Fidè coram indoctis, aut rudibus?

RESpondeo vt certum: Esse peccatum, (nisi casu, quo Doctor disputans adeò excellens esset, vt commodissimè argumenta hæreticorũ posset soluere, & ea claritate solutionem exponere, vt meritò posset intelligere, auditores facilè esse percepturos.) Ratio hujus responsionis est, quia ex disputatione coram rudibus de re Fidei facta (etiam exercitij gratia) imminet periculum, vt illi, auditis hæreticorum argumentis, in Fide titubent, minúsque firmi permaneant: ergo talis disputatio illicita, & peccaminosa est. Sic D. Thom. 2. 2. *q.* 10. *art.* 7. & ibi Caiet. Valent. 2. 2. *disput.* 1. *quæst.* 10. *punct.* 4. Becanus *c.* 15. *quæst. 7. num.* 9. Sanchez *lib. 2. cap. 6. num.* 10. Suarez *disput. 20. sect. 1. num.* 14. Fagundez *cap. 8. cit. num.* 13. Palaus *tract. 4. cit. disput. 2. punct. 4. num.* 9. Petr. Hurtad. *disput. 74. sect. 4. §.* 36. Ouiedo *controu. 9. punct. 6. num.* 93. Trullench. *lib. 1. dub. 9. n.* 2. Arriaga *disp. 23. sect. 3. n. 19. vers. Quartò requiritur.*

QVÆSTIO XVIII.

An dicta coram rudioribus de rebus Fidei disputatio, sit venialis tantùm?

AFfirmant multi DD. solùm esse venialem communiter loquendo: eo quod rarissimè damnum, seu periculum imminens audientibus, excedat metas leuis. Ita ex Sanchez docet Fagundez *libro primo, capit.* 8. *numero* 15. his verbis: *Quæres, quænam culpa sit disputatio formalis de rebus Fidei, coram rudioribus habita? Respondeo, id indicandum ex maiori, vel minori periculo, quod ex tali disputatione incurrent auditores. Communiter tamen erit solùm veniale imprudentia, quia periculum non semper, sed rarò solet esse graue. Ita Sanchez tom. 1. in Decalog. lib. 2. cap. 6. num.* 10. *quia communiter non ita infirmi sunt auditores, vt deficiant à Fide, eo quòd perfectè non intelligant solutionem argumentorum, contra Fidem; quia id propriæ ruditati, & ingenij imbecillitati attribuunt.* Ita Fagundez.

Sed alij contrà docent, existimantes talem disputationem, communiter loquendo, esse mortalem; rarissimè verò venialem esse. Quia communiter loquendo, semper adest periculum peruersionis, si coram rudibus, & plebeis hæc disputatio ineatur. Ita sentit Palaus *tom. 1. tract. 4. disp. 2. punct. 4. n. 9. vers. Addit Sanchez.*

Sed ego clariùs Respondeo *Primò*: Disputare de rebus Fidei coram rudioribus, & simplicioribus, est ex suo genere peccatum mortale: Quia est contra charitatem proximi, & in damnum Fidei; exponere enim hominem tanto periculo, est graue damnum. Sic omninò Petr. Hurtad. *disp. 74. sect. 4. §.* 38.

R. P. Leand. in Decalogum.

Respondeo *Secundò*: Disputare de re Fidei coram prædictis, licèt aliquando possit esse veniale, ob leue damnum, quod imminere potest; frequentius tamen erit mortale, vt colligitur ex responsione prima, & ex ratione à Palao confecta.

QVÆSTIO XIX.

An saltem licita sit disputatio coram rudioribus fidelibus, casu, quo ab Hæreticis solicitentur ad Fidei defectionem?

REspondeo, tunc esse omninò licitam; imò ad illam ineundam teneri viros doctos, opponendo se hæreticis. Quia in hoc casu semper sperari potest aliquis fructus talis disputationis; nam vel rudes non decipientur, vel saltem non ita facilè. Sic D. Thom. 2. 2. *quæst.* 14. *art.* 7. ab omnibus receptus, vt ait Sanchez *cap. 6. cit. numer.* 10. Becanus *quæst. 7. num.* 10. Fagundez *num.* 14. Palao *numero 9. citato*, Suarez, & Valentia apud ipsum, & omnes.

QVÆSTIO XX.

An disputatio de rebus Fidei coram Principibus, tanquam coram Iudicibus habita, sit illicita?

NEgandum videtur, quia ex D. Augustino *tom.* 1. *in breuiculo*, constat, disputationem habitam fuisse coram Tribuno, & aliis, ex mandato Constantini Imperatoris: ergo.

Sed vt certum, Respondeo omninò esse illicitam, & mortalem. Quia ad laicos neque docere, neque præsidere pertinet; sed discere, & à Sacerdotibus doceri, *cap. si Imperator, dist.* 96. ergo si ipsi tanquam Iudices iubeant coram se disputare, culpa erit grauis id facere. Et ideo D. Ambrosius vocatus ab Imperatore Valentiniano, vt cum Auxentio Ariano Episcopo coram ipso disputaret, iustissimè comparere noluit, propter incompetentiam Iudicis politici, vt ipse de se testatur *epist.* 31. Sic Fagundez *libro primo, capite octauo, numero* 17. Petr. Hurtad. *loco citato*, §. 39. Qui ad rationem dubitandi optimè respondet, dicendo cognitorem illum non fuisse disceptatorem controuersiæ, sed armis, & Imperiali authoritate securos reddidisse disputantes, & fecisse describere disputantium argumenta, atque responsa, vt in Germania nunc contingit interdum.

§. II.

De Politica communicatione cum Hæreticis, & Infidelibus.

QVÆSTIO XXI.

An prohibitum sit Fidelibus communicare cum Hæreticis?

REspondeo Esse prohibitum, propter excommunicationem hæresi annexam. De qua materia latè diximus *part. 4. tr. de Excomm. in Cœnam Domini*,

vbi etiam tractauimus de prohibitione eorum libros legendi, & de aliis ad hanc materiam attinentibus. Legantur ergo ibi dicta. Nam hic solùm de communicatione cum aliis Infidelibus, Iudæo videlicet, & Pagano, est nobis agendum: sit igitur.

QVÆSTIO XXII.

An communicatio ciuilis, & humana, cum Infidelibus, sit ex se mala, aut iure diuino prohibita?

Respondeo tanquam certum: Nec ex se esse malam, nec iure diuino prohibitam. Quod constat ex eo quod Paulus 1. *ad Corinth.* 7. apertè permittit omnem domesticam, & humanam communicationem fideli coniugi cum infideli: ergo. Verum tamen est, quod ex vi diuini, ac naturalis iuris, teneatur vnusquisque fidelis eam communicationem cum infidelibus vitare, quæ vel periculum ipsi afferat, vel aliis sit in scandalum. Sic omnes. Legantur D.Th. 2.2.*q.* 10.*art.* 9. Suarez *de Fide disp.* 18.*sect.*6.*n.*4. Palaus *tom.* 1.*tract.*4.*disp.*2.*pun.*9.*n.*3. Ouiedo *tr. de Fide, controu.*9.*punct.* 7.*n.*98.& alij infra citandi.

QVÆSTIO XXIII.

An in aliquibus casibus prohibeatur, iure positiuo Ecclesiastico, communicatio cum Iudæis, & aliis Infidelibus?

Respondeo, Prohiberi, & iure optimo, ratione periculi peruersionis ex eorum communicatione imminentis. Hæc responsio constabit ex testimoniis adducendis pro prohibitione decem casuum, quos communiter referunt Doctores. Azor *tom.* 1. *lib.*8.*cap.* 22.*quæst.* 1. Sanchius *lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 4. Suarez *disput.* 18.*de Fide, sect.*6.*à numero* 6. Ægidius *disp.*18 *dub.* 11.*& n.*166. Bonac. *disp.* 3.*q.* 2. *punct.* 5. Palao *loc. cit. n.* 6. Ouiedo *loc. cit. à n.* 99. Trullench. *lib.* 1. *Decal. c.* 3.*dub.* 20.

QVÆSTIO XXIV.

An de facto prohibita sit Fidelibus familiaritas, & conuersatio frequens cum Iudæis?

Affirmat absolutè Suarez *sect.*6.*cit. numero* 6. (non 3. vt inueni apud Ouied.) vbi solum existimat familiaritatem nimiam cum Iudæis permitti iis solis personis in fide ita firmis, vt infidelium conuersio specialiter commissa sit. Ita Suarez, cuius sententiam esse probabilem expressè dicit Palaus. Et meritò.

Sed probabilius Respondeo dicendum, solam illam familiaritatem cum Iudæis prohibitam esse fidelibus, ex qua ipsis aliquod periculum peruersionis oriri timeatur, aut aliquod adsit scandalum; nam tunc iure naturæ illicita erit: aliàs non. Sic D.Thomas 2.2.*quæst.* 10.*art.* 9. Ægidius *disput.* 18. *dub.* 11.*num.* 167. Lugo *disput.* 22.*numero* 106. Gasp. Hurtad. *disput.* 10.*diff.*7. Bonacin. *disputat.* 3.*quæst.* 2. *punct.* 5.*vers. Primus casus*. Ouiedo *punct.*7. *cit. n.*100. Qui tamen non bene omnino citat Sanchium pro sententia Suarij: nam licet illam ex parte, nostram autem adæquatè tenet *c.* 31.*cit. n.* 2.& 3. his verbis: *Hinc fit, non esse interdicendam hanc communicationem fidelibus, qui ita in Fide firmi sunt, vt nullum peruersionis periculum immineat; sed potius infidelium conuersio ex dicta communicatione probabiliter speretur. Quia cum dicta communicatio ratione periculi interdicatur, vbi id periculum cessat, cessat quoque prohibitio. Sic D.Thom. eod. art.* 9. *ab vniuersis receptus.* Hæc Sanchez (quem ipsemet Suarius contra seipsum citat.) Necnon & Palaus *tract.*4.*disp.*2.*punct.*9.*n.*7. & communis. Sed iam ad casus singulares descendamus. Sit ergo.

QVÆSTIO XXV.

An prohibeatur Christianis, cum Iudæis simul habitare?

Respondeo absolutè prohiberi *in cap. Ad hæc, de Iudæis.* Et extenditur hæc prohibitio ad Sarracenos: nam id habetur expressè *in cap. Iudæi, el* 2. *eod. tit.* vt docet ibi Glossa *verb. Iudæi.* Sanchez *cap.* 31.*cit. num.* 5. Ægidius *disp.* 18.*dub.* 11. *num.* 168.*cit.* Ouiedo *num.* 100.*cit.* Palaus *num.*8. & communiter omnes, inter quos solùm est, aut potest esse dissensio, quid nomine *cohabitationis* intelligatur, pro quo sit.

Dubium I.

An liceat Christianis absolutè in vna domo simul cum Iudæis habitare, si neutri *famulentur aliis*. Negant Suarez *disp.* 18.*sect.*6.*n.*7.& alij.

Sed iuxta dicta probabilius Respondeo: Licere, si aliàs nullum immineat peruersionis periculum. Ratio est, quia in dicto cap. *Ad hæc, de Iudæis*: solùm prohibetur ea cohabitatio cum Iudæis, quæ continet diuturnam Christiani in famulatu subiectionem. Sic Ægidius, Ouiedo, Palaus, Azor, & alij *loc. cit.* quod clariùs ex mox dicendis patebit.

Dubium II.

An liceat Christiano Iudæum habere in seruum? Negant aliqui apud Ægidium vbi infrà. Alij contra, cum Sanchez respondent quidem licere, non tamen debere cum eo morari, itaut eum habeat familiarem, eo quòd Iudæi obstinatiores sint, & difficiliùs ad fidem redeant, ac sint ad subuertendum peritiores. Sic ille *lib.* 2.*c.* 31.*n.*6. & penes illum Angel. Syluest. Armilla, & Tabiena.

Sed clarius, & probabilius Respondeo: licere Christiano Iudæum habere in seruum, & consequenter cohabitare cum illo in eadem domo. Quia id concessum est fidelibus in cap. *Et si Iudæi, de Iudæis*, vt bene concedit Suarez: ergo. Confirmatur. Quia (vt cum communi Sanchez concedit) licitum est Christianis habere Sarracenos, & alios Infideles, tanquam seruos: intra eandem domum, vt praxis vbique recepta demonstrat: ergo etiam similiter licebit illis habere in seruos Iudæos. Sic tenent Suarez *loc. cit.* Ægidius *num.* 167. Ouiedo cum aliis *num.* 100. Palaus *num.*8. Bonac. *quæst.* 2.*cit. punct.* 5.*num.* 2. & alij. Qui tamen bene notant, quod licèt hoc sit illis licitum, expediat tamen ipsis familiaritatem semper vitare.

Dubium

Dubium III.

An etiam liceat Christiano cum Iudæa commorari, seruiendo vterque Domino Catholico? Resp. Licere, dummodo, vt supra diximus, absit periculum peruersionis. Quia, vt nuper est habitum in cap. *Ad hæc.* solùm prohibetur Christianis cohabitare cum Iudæis, illis seruiendo, aut famulando: quod in præsenti non contingit. Sic Palaus *tract.4.disput.2. punct.9.num.8.*

QVÆSTIO XXVI.

An interdictum sit Christianis azymis Iudæorum vesci?

RESpondeo absolutè, esse interdictum per *c.Nullus*, 28.*q.*1.vbi sic habetur: *Nullus eorum, qui in sacro sunt Ordine constituti, aut Laicus, azyma Iudæorum manducet, aut cum eis habitet, aut aliquem eorum in infirmitatibus suis vocet, aut medicinam ab eis percipiat, aut cum eis in balneo se lauet: si verò quisquam hæc fecerit; si Clericus, deponatur; si laicus, excommunicetur.* Sic Canon. Et sic absolutè loquendo omnes, licèt dissentiant in eius intelligentia. Pro qua sit?

Dubium I.

An sit peccatum lethale, azymis Iudæorum vesci? Affirmant multi, inter quos videtur Sanchez *lib.2. cap.31. num.7.* vbi docet, interdictum esse Christianis azymis Iudæorum vesci, etiamsi seorsum à Iudæis id faciant; quia sunt (inquit) cibi discreti à Iudæis. Ita Syluest. *verb. Iudæus, quæst.1.dicto 3.* Hæc Sanchez.

Negat contrà Gasp. Hurtad. *disp.10.diff.7.* docens absolutè, neque illicitum esse.

Sed clarius Respondeo *Primò*, Esse quidem lethale peccatum azymis Iudæorum vesci, ritu Iudaico, idest, tanquam ceremonia legis, siue vt hæc obseruetur. (Quod quidem verum est, siue talia azyma comedantur simul cum ipsis Iudæis, siue seorsum ab illis, siue quocumque alio modo.) Quia talis manducatio est per se mala, & ideò illicita, etiam in casu extremæ necessitatis. In hac responsione conuenerunt omnes, & præter citatos; ita sentiunt Suarez *disp.18.n.7.* Ægidius *disp.18. dub.11. n.168.* Lugo *disp.22.num.118.* Palao *punct.9.n.9.* Ouiedo *num.101.*

Respondeo. *Secundò*: Etiam est peccatum mortale manducare azyma cum ipsis Iudæis, vel accipiendo illud ab ipsis, etiamsi talis manducatio non fiat in obseruationem legis Mosaicæ. Quia talis manducatio ex se afferret suspicionem, & generaret scandalum: ergo ex se esset mortalis. Sic Suarez *loc. cit.* & innuunt cæteri DD. citati.

Respondeo *Tertiò*: Manducare absolutè panem azymum, sine vllo scandalo, aut sine vllo respectu ex præfatis, nullum erit peccatum. Patet ex vsu Christianorum, cum inter illos sæpè vsurpetur: & aliàs non liceret comedere panem consecrationis præparatum, quia hic azymus est: quod nullus dicet. Sic Ægidius, Suarez, Palao *loc.cit.* & communis, & à fortiori Hurtad. vbi suprà.

Dubium II.

An sit prohibitum sub mortali Christianis inuitare Iudæos, vel ad eorum conuiuia accedere, & vnà cum eis cibum sumere?

Affirmant absolutè Siluest. *verb. Iudæus*, & penes illum Innocent. Ioan. Andr. Goffred. Rayner. & D.Anton. Et probatur, quia sic grauiter prohibetur in Concil. Aurelian. III, *cap.23.* & in Concil. Agathensi *capit.40.* quod refertur *in cap. omnes, 28. quæst.1.* vbi sic dicitur: *Omnes deinceps Clerici, siue Laici, Iudæorum conuiuia euitent, nec eos ad conuiuium quisquam excipiat: quia cum apud Christianos communibus cibis non vtantur, indignum, atque Sacrilegum est, eorum cibos à Christianis sumi; cum ea, quæ Apostolo permittente (1. Timot.4.) nos sumimus, ab illis iudicentur immunda, ac sic inferiores incipiant esse Christiani, quàm Iudæi, si nos quæ ab illis apponuntur, vtamur, illi verò à nobis oblata contemnant.* Hæc omnis capitis textus: ergo ex illo clarè constat, esse sub mortali Christianis interdictum, cibum cum Iudæis sumere. Et ita nouissimè sentit Trullench. *lib.1.cap.3.dub.10.num.2. in principio*, & innuit Suarez *loc.cit.num.7.*

Sed alij contrà respondent, dicendo; tunc solùm esse mortale sumere cibum cum Iudæis, quando Iudæus inter edendos cibos discernis; aliàs non. Sic Angelus *verb. Iudæus, numero primo*, per hæc verba: *Dicit tamen Hugo in dict. cap. Omnes, quod si cibos non discernunt, liceat comedere cum eis: sed vbi cibos discernunt, nullo modo licet.* Sic Angel. & Rosel. *eod. verb.* Quos videtur sequi Azor. *lib.8.cap.22. quæstione tertia.* Quorum placitum verè habet fundamentum *in dict. cap. omnes.* vbi (vt vidimus) specialis redditur huius prohibitionis ratio; quia Iudæi discernunt cibus, quod non licet Christianis. Legatur Palaus *disp.2.punct.9.n.13.*

Sed ego clarius Respondeo dicendum; quod attenta ratione, ob quam interdictum est Christianis cibum cum Iudeis sumere, probabilior sit secunda sententia: in praxi verò, ob periculum, & suspicionem, quæ ex tali familiaritate oriri potest, sequenda sit prima.

Dubium III.

An saltem liceat Christianis accipere à Iudæis eos cibos, quos ipsi discernunt, & abjiciunt; & postea absque vllo Iudæorum consortio, iis vesci?

Negat Sanchez *libro secundo, capit.31. num.7.* in fine, non absolutè loquendo, sed casu solùm, quo talis cibi comestio esset cum nota, & offensione aliquorum; alias non.

Sed ego probabilius absolutè Respondeo, Nullo modo licere, etiam casu, quo Christiani dictis cibis vescantur, absque nota, & scandalo aliorum. Quia etiam in hoc casu militat ratio tradita *in c. Omnes cit.* nimirum, ne cùm ipsi Iudæi cibos discernant, non omnibus vtentes, sed quosdam vitantes, nos autem non vitamus, videamur illis inferiores, ac minus Sancti. Hoc autem sequitur planè, si Christiani eos cibos accipiant, & edant, quos Iudæi riiciunt, respuunt, atque contemmunt. Sic Azor. *q.3.cit.* Trullench. *num.2.cit.* Probabile autem existimo, quod si Christiani non acciperent dictos, quos reiiciunt, cibos à Iudæis, sed ex ab ipsis reiectis, sine nota, & offensione vlla nutrirentur, non paccarent, eo quòd in hoc casu causa prohibitionis omninò cessaret. Et in hoc sensu admitto probabiliter, quod dicit Sanchez.

QVÆSTIO XXVII.

An interdictum sit Christianis, Iudaeos Medicos accersere, ad eorum morbos curandos?

RESpondeo vt certum, Esse interdictum Christianis aduocare Medicos Iudæos, necnon & Sarracenos, & Paganos ad eorum infirmitates curandas. Quia id constat, non solùm ex *c. Nullus* (cuius verba habes *q.26.* in principio) sed ex speciali Bulla Gregorij XIII. edita anno 1581. quæ incipit: *Aliàs piæ memoriæ*, estque 28. ipsius in Bullario, in qua hæc prohibitio continetur. Cuius prohibitionis ratio producit esse, ad vitandum, tam speciale animæ periculum, quàm corporale. Sic omnes. Legantur Suarez *disp.* 18. *sect.* 6. *n.* 8. Sanchez *lib.* 2. *Decal. c.* 31. *n.* 8. Ægidius *disp.* 18. *dub.* 11. *n.* 165. Bonac. *disp.* 3. *q.* 2. *punct.* 5. *vers. Tertius casus.* Ouiedo *controu.* 9. *punct.* 7. *n.* 102. Palaus *tr.* 4. *disp.* 2. *punct.* 9. *n.* 10. Angel. Armilla, Tabiena, & Syluest. *verb. Iudaus*, & alij citandi. Sed circa hoc interdictum sit

Dubium I.

An licitum sit Christianis Medicum Iudæum, vel Sarracenum vocare, quando Medicus alius non adest, & morbus grauiter vrget?

Negatiuam sententiam tenere aliquos, innuit aliqualiter Ægidius *loc. cit. n.* 165. cum solum dicat, quod multi (*non omnes*) excipiant casum necessitatis, vt si alij Medici desunt, aut non sunt tam periti, &c.

Sed vt certum Resp. licitum esse Christianis, vti in casu, quo non sit alius Medicus, & morbus vrgeat, sitque periculosus. Quia necessitas caret lege, excusatve ab hoc, sicut ab aliis præceptis Ecclesiæ. Sic Sanchez *loc. cit.* & penes illum, Angel. Armilla, Syluest. Tabiena. Suarez, etiam Ouiedo, Bonac. & Palaus *loc. cit.* Ægidius *loc. cit. n.* 168. *versu Deinde, in fine*, vterque Hurtad. Complutensis quidem *disp.* 10. *diff.* 7. Salmanticens. *disp.* 76. *sect.* 2. *subsect.* 4. §. 42. Lugo *disp.* 22. *n.* 119.

Dubium II.

An etiam sit licitum prædictis Medicis vti, casu quo morbus ita sit grauis, vt Catholici Medici pro eo morbo non sufficiant, vel quia tantum adest vnus vel alter, & morbi grauitas multis medicis indigeat; vel si adsint multi, non sunt ita periti ac docti, sicut Medicus Iudæus, vel Sarracenus?

Resp. vt certum: Etiam esse licitum in omnibus iis casibus, Iudæis vel Sarracenis Medicis vti. Quia in omnibus iis casibus reuera deficiunt Medici Catholici pro eo morbo. Sic Sanch. Ouiedo, Lugo, Bonac. & Palaus *loc. cit.*

QVÆSTIO XXVIII.

An sit prohibitum Christianis recipere Medicinas à Iudæis exhibitas?

REspondeo, Esse prohibitum à Iure *in cap. Nullus*, 28. *q.* 1. vt habes supra *q.* 26. Et generaliter loquendo, ex dicto cap. *necnon*, ex Bullaque Greg. XIII. *cit.* docent omnes DD. præcipuè citati, inter quos aliqua circa hanc prohibitionem exoitantur dubia; sit ergo

Dubium I.

An prohibitum sit Christianis medicinas præparatas emere à Iudæis?

Negant aliqui DD. existimantes, non posse Christianos recipere à Iudæis medicinas iam præparatas; bene tamen medicinalia, postea per Christianos præparanda. Ita videtur sentire Glossa *c. Nullus*, 28. *q.* 1. *verb. Nullus*, quam citant, & sequuntur Angel. *verb. Iudaus, n.* 7. Armilla *n.* 9. Tabiena *q.* 5. *n.* 6. Rosella *n.* 1. & alij, quos sequitur Bonac. *n.* 2. *cit. vers. Quartus casus.*

Sed probabilius Resp. Non esse illis prohibitum; sed posse licitè recipere medicinas, etiam præparatas, à Iudæis, etiamsi ab ipsis vltrò offerantur, vel dentur (quidquid renuat Azor. *lib.* 8. *c.* 22. *q.* 5.) dummodo illas non recipiant per manus, & ministerium eorum. Ratio est, quia ius *in c. cit.* non interdixit medicinam à Iudæo præparatam, quomodocumque accipere, sed ita vt Iudæus eam sic præparatam per proprias manus applicet, & exhibeat ægroto. Quia hæc applicatio medicinarum est propriè quædam curatio, & saltem reduci potest ad prohibitionem factam à Gregorio XIII. Sic Sanchez *lib.* 2. *c.* 31. *n.* 9. & penes illum Archid. Bellamera, Turrecrem. & Hugo, Suarez *disp.* 18. *sect.* 6. *n.* 8. Ouiedo *controu.* 9. *pun.* 7. *n.* 103. qui tamen malè affert Bonacinā pro hac parte, Lugo *n.* 119. *cit.* Palaus *punct.* 9. *n.* 11. & alij. Qui omnes limitant, nisi excuset necessitas, deficiente Catholico, qui benè præparet medicinas, ac exhibeat.

Dubium II.

An licitum sit Christiano Medico vendere medicinas, & applicare illas Iudæo ægroto.

Negat Sanchez *loc. cit. n.* 10. docens, quod quamuis possit medicus Christianus Iudæo (aut Sarraceno) vendere medicinas, non tamen possit illas exhibere, aut applicare, nisi in casu necessitatis, modo suprà explicato. Quia (inquit) eadem est ratio, cum eadem familiaritas contrahatur, siue Christiano medeatur Iudæus, siue Iudæo Christianus. Sic ille. Et apud ipsū Archidiac. Bellamera, & Turrecrem. *in c. Nullus, cit.*

Sed probabilius Respondeo licitum omninò illis esse. Quia prohibitio non est extendenda extra casum in verbis legis comprehensum, etiamsi similis sit. Præterquam quod in præsenti, non militat eadem ratio, quia cum Iudæus Christiano medicinam præparatam applicat, Christianus manet obligatus Iudæo, quod potest esse peruersionis occasio; quando verò Christianus medicinam applicat Iudæo, Iudæus obligatus manet Christiano, & non Christianus Iudæo, & ita non est illa peruersionis occasio. Sic Palao *punct.* 9. *cit. n.* 11. Lugo *disp.* 22. *n.* 119. Ouiedo *punct.* 7. *n.* 103.

Dubium III.

An liceat etiam Christiano, extra casum grauis necessitatis, vocare Iudæum, vt illi venam scindat, cucurbitas applicet, aut chirurgi officium, applicando ægro alia medicamenta, exerceat?

Respondeo ex dictis, non licere. Quia talis medicinarum applicatio, est quædam curatio, prohibita in Bulla Gregorij. Sic Sanchez *num.* 9. *in fine.* Palao *num.* 11. *cit.*

Dubium IV.

An saltem liceat Catholico vocare Barbitonsorem

rem Iudæum, vt illi Barbam radat, aut capillos tondat?

Affirmat absolutè Palaus *loc. cit. num.* 11. Quia hæc, & similia efficere, non est applicare medicinam: ergo.

Sed clarius, Respondeo licere quidem Catholico vocare Iudæum, ad radendam barbam, aut tondendos capillos cuiusvis hominis sani: secus verò ægroti, aut infirmi, si hæc actio fiat ob salutem infirmi; quia tunc verè interueniret applicatio medicinæ. Sic innuit Sanchez *num. 9. cit. in fine*, vbi ita ait: *At in alijs ministerijs non spectantibus ad medicinam ægro applicandam, non video vbi interdicatur Catholico vti ministerio Barbitonsoris Iudæi, vt ad scindendos capillos hominis sani, &c.* Hæc Sanchez.

QVÆSTIO XXIX.

An prohibitum sit Catholico, simul cum Iudæo in balneum ingredi?

NEgant nonnulli, prohibitum esse expresse, nisi *in c. Nullus, 28. q. 1. vt vidimus q. 26.* cuius authoritatem legitimam non esse, notant Lugo, Ægidius, Hurtad. Palaus, & ex illis Ouiedo.

Alij contrà absolutè docent esse prohibitum *in d. c. Nullus.* Quam prohibitionem esse legitimam non dubitant. Legantur Sanchez *lib. 2. c.* 31. *n.* 11. Suarez *disp. 18. sect. 6. n. 8. versu Additur sextò*, & alij antiqui DD. Quicquid tamen de hoc sit, omnes (excepto vno Hurtado, quem non vidit Ouiedo) concedunt, ingressum cum Iudæo in balneum sæpè posse illicitum esse, licitum sæpè: pro qua resolutione denodanda, sit

Dubium Primum.

An licitum sit Christiano balneum ingredi cum Iudæo, in casu necessitatis, nempe sanitatis causa, &c.

Respondeo vt certum: Esse licitum, quia prohibitio non obligat in hoc casu, vt supra est habitum. Sic communis, & specialiter Sanchez *n. 11. cit.* vbi docet, cuilibet esse licitum sanitatis causa ingredi in balneum, quod Iudæi quoque simul ingrediuntur; quia ipse cùm subditus sit, & à Principe permittatur, prohibere nequit. Sic ille ex Philiarco *de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 3. c. 12.*

Dubium II.

An etiam sit licitus Christiano talis ingressus, si solùm causa recreationis fiat?

Respondeo, etiam esse licitum, dummodo Christianus non ingrediatur cum Iudæo, tanquam socio, & quasi ex condicto, nec ei in Balneo familiarem se exhibeat. Quia hæc solum lotio, *in dicto cap.* prohibetur, vt rectè ait Sanchez *num. 11. cit.* Palaus *punct. 9. n. 12.* Ouiedo *punct. 7. n. 103. in fine*, & Suarez *loc. cit.* his verbis: *Additur sextò, vt Christiani cum Iudæis simul in eodem balneo non lauentur, vt dicitur in d. cap. Nullus, quod intelligendum est per se, idest, vnà cum illis incedendo, seu ex intentione coniunctim id faciendi; quia tunc interuenit propria societas, & familiaritas, quæ in his omnibus maximè prohibetur, propter periculum: & ideo si per accidens contingat, ad huiusmodi locum accedere, quando alius ibi lauatur, non procedit prohibitio; neque tunc Christianus commoditatem suam omittere, aut differre cogitur.* Sic Suarez, & Petr. Hurtado *disp. 76. sect. 2. subsect. 4. §. 42.* & à fortiori alter Hurtad. *disp. 10. diff. 7.* vbi absolutè docet, neque vesci azymis Iudæorum, neque cum eis in balneo lauari, esse illicitum.

QVÆSTIO XXX.

An Christianis fœminis prohibitum sit filios Iudæorum in horum domibus nutrire?

REspondeo vt certum, Esse prohibitum *in c. Ad hæc, de Iudæis*, his verbis: *Quod etiam obstetricibus, & nutricibus eorum* (idest Christianorum) *prohibere curetis, ne infantes Iudæorum in eorundem domibus nutrire præsumant: Quoniam Iudæorum mores, & nostri in nullo concordant: & ipsi de facili, ob continuam conuersationem, & assiduam familiaritatem ad suam superstitionem, & perfidiam simplicium animos inclinarent.* Hæc Alexand. III. Et idem decreuit Innocent. III. *in cap. Etsi Iudæos, eod. titulo*, & docent omnes DD. Legantur Panormitan. Gloss. Ioan. Andr. *in d. c. Ad hæc*, Angel. *verb. Iudæus, n. 4.* Armilla *n. 8.* Sanchez *lib. 2. c. 31. n. 19.* Suarez *disp. 18. sect. 6. n. 8. in fine*, Azor. *tom. 1. lib. 9. c. 22. q. 9.* Ouiedo *controuers. 9. punct. 7. n. 105.* Palaus *disp. 2. punct. 9. n. 14. & alij omnes.* Sed sit

Dubium I.

An saltem liceat dictis fœminis filios Iudæorum extra horum domus nutrire?

Negant Ioan. Andr. Anton. Butrius, & Abbas, quos citat, & sequitur Azor. docentes, nec extra domus Iudæorum licere fœminis Christianis illorum filios nutrire, ac lactare. Quia eadem militat iuris ratio: cum id iura vetent, ob familiaritatem cum Iudæis cauendam, & ne Christiani eis inseruire videantur, & vt inferiores famulari. Pro hac sententia referunt Palaus, & Ouiedo Syluestr. *verb. Iudæus, q. 2. dicto 3.* Sanchium *lib. 2. c. 31. n. 19.* & Suarium *disp. 18. sect. 6. n. 8. in fine*, & possent referre etiam Angelum, Armillam, & Tabienam apud Sanchez.

Alij contrà censent, licere dictis fœminis nutrire filios Iudæorum extra horum domus. Quia *in c. Ad hæc, cit.* solùm prohibetur Christianis fœminis, ne nutriant filios Iudæorum in eorum domibus: ergo non est prohibitum Christianis fœminis nutrire in domibus suis propriis infantes Iudæorum. Ita sentiunt Zabarella *in c. Ad hæc*, & apud Sanchium, Cardin. Abbas, & Glossa *in d. c.* Bonac. *q. 2. punct. 5. n. 2. vers. septimus casus est*, Ægidius *dub. 11. cit. n. 170.* Lugo *disp. 19. n. 167.* Palao *punct. 9. n. 14.* Ouiedo *punct. 7. n. 105.* Petr. Hurtad. *disp. 76. sect. 2. subsect. 4. §. 38. & 43.*

Sed ego clariùs Respondeo dicendum, quod attento iure, probabillior sit hæc secunda sententia, in praxi tamen sequenda sit prima ob eius fundamentum & rationem. Id, & non aliud, sentit Suarez *loc. cit.* vt denotatur per hæc verba: *Inde colligi potest, non esse prohibitum Christianæ fœminæ nutrire in domo sua propria infantem Iudæum; quia verba legis hoc non comprehendunt, & non videntur extendenda. Sed licèt hoc ex verborum rigore ita sit; nihilominus propter familiaritatem, & specialem affectionem, quæ moraliter loquendo, inde contrahi solet, hoc etiam vitandum est.* Sic Suarez. Et antea Siluest. *v. Iudæus, quæst. 2. num. 3. dicto 3.* vbi ait, secundam opinionem à nobis relatam esse veram, secundum verba legis: primam verò secundùm sensum, quando ex nutritione extra domum sequitur familiaritas nimia.

Dubium II.

An licitum sit Christianæ fœminæ, interdum adire Iudæorum domos, ad eorum infantes lactandos?

Respondeo esse licitum. Tum quia lex solum prohibet illis, *Ne infantes Iudæorum in eorum domibus nutrire præsumant*, quæ verba assiduitatem significant. Tum etiam, quia cessat ratio legis, cum ex vna, vel altera infantis lactatione, nulla singularis, & periculosa possit oriri familiaritas: ergo. Sic Petrus Hurtado *loc.cit.* §.38.

Dubium III.

An Episcopus possit dispensare, vt fœmina Christiana nutriat infantem Iudæum, in propria Iudæi domo?

Respondeo vt certum: Non posse. Tum, quia ista prohibitio est in honorem fidei. Tum etiam, quia in faciendis contra ius non dispensat Episcopus, nisi hoc ei expressè, vel tacitè sit concessum. Sic ex Cardin. docent Angel. *verb. Iudæus, n.5.* Syluest. *n.4.* Armilla *n.8. cit.* Qui & id limitat, & bene, nisi necessitas naturalis vrgeat; quia hæc legi non subiacet. Sanchez cum aliis *loc. cit. n.27.* & nos de omnibus prohibitionibus dicemus infrà.

QVÆSTIO XXXI.

An liceat Catholico, famulari & seruire Iudæo in propria domo ipsius Iudæi, tanquam famulus habitando?

Respondeo vt quid certum: Minimè licere. Quia id expressè prohibuit illi Alexand. III. *c. Ad hæc de Iudæis*, his verbis: *Ad hæc omnibus Christianis, qui sunt in iurisdictione vestra, penitus interdicatis, & si necesse fuerit, districtione Ecclesiastica compellatis eosdem, ne Iudæorum seruitio se assiduè pro aliqua mercede exponant.* Hæc Pontifex. Et idem decreuit Innocent. III. *in c. Etsi Iudæos, eo tit.* Et meritò quidem, quia hæc subiectio in terris Christianorum indigna est Christiano. Sic docent omnes DD. præcipuè Glossa *in c. Ad hæc, cit.* Palud. Hostiens. & alij Canonistæ. Angel. *verb. Iudæus, n.2.* Syluest. *n.6.* Armilla *n.6.* Sanchez *lib.2.c.31.n.20.* Ægidius *disp.18.dub.11. n.171.* Azor. *tom.1.lib.8.c.22.q.7.* Petr. Hurtad. *disp. 76. sect.2.§.43.* Filliuc. *tract.22.c.5.q.2.n.130.* Bonac. *disp.3.q.2.punct.5.n.2. vers. Primus casus.* Palao *tom.1.tract.4.disp.2.punct.9.n.15.* & Ouiedo *tract. de Fide, controu.9.punct.7.n.106.*

Dubium I.

An saltem liceat Christiano, famulari Iudæo, habitando extra propriam domum ipsius Iudæi?

Affirmant quamplures DD. existimantes, *in citato cap. Ad hæc*, non prohiberi Christianis famulari Iudæis extra proprias domus ipsorum, sed intra tantùm. Quia solùm qui ibi habitat, & per propriam personam Iudæo administrat, famulus censetur. Ita sentiunt Hostiens. *in d.c. Ad hæc*, & ibi Ioan. Andr. Ægid. *n.171.cit.* Bonac. & Palaus *vbi suprà.* Eandem sententiam defendere Angelum, Syluestrum, Armillam, & Tabienam (quos refert Sancius) affirmat Ouiedo *vbi suprà.* Sed malè omnino. Quia nec sunt pro hac sententia, sed potius pro opposita, vt infra, nec pro illa referuntur à Sanchio. Vnde

Probabilius Respondeo, Nec licere Christiano famulari, seu seruire Iudæo, etiamsi habitet extra propriam domum Iudæi. Quia probabilius est, etiam famulatum extra propriam Iudæi domum prohibitum esse *in d.cap. Ad hæc.* Sic imprimis tenent Angelus *verb. Iudæus, n.1.* ex Panormit. Armilla *n.6.* Tabiena *q.2.n.6.* Syluest. *q.5.dict.3.* (licet ii Authores id negent, quando famulatus est assiduus, & diuturnus, de quo infrà) & ratio eorum est; tum quia textus citatus nullam facit mentionem de domo, loquendo de huiusmodi famulatu, sicut fecit de nutritione filiorum Iudæorum, vt vidimus *quæst. antecedenti.* Tum etiam, quia ratio prohibitionis, quæ est, *ne Iudæi superiores Christianis sint, & filij liberæ seruiant filiis ancillæ*, etiam in hoc præsenti casu militat: ergo. Sic sentiunt etiam Sanchez *loc.cit. n.20.* Lugo *disp.19.n.66.* Azor. Filliuc. & Ouiedo *loc.cit.* Sic etiam Petr. Hurt. §.43. *cit.* licet antea §.38. *in fine*, oppositum dixerit, attento *c. Ad hæc.*

Dubium II.

An ad minus liceat Christiano præstare famulatum Iudæo, si famulatus sit interpolatus, non assiduus, & diuturnus.

Affirmant Angel. Armilla, Syluest. Tabiena *loco cit.* necnon Glossa *in d.c. Ad hæc, de Iud. verbo Assiduè*; & ibi Abbas, Ananias, & alij, docentes, posse Christianum præstare famulatum Iudæo extra huius domum, non intra, dummodo non sit assiduus, & diuturnus, sed interpolatus. Quia id colligitur ex his verbis textus: *Ne Iudæorum seruitio se assiduè pro aliqua mercede exponant.*

Eandem sententiam, sine vlla distinctione de famulatu intra domum Iudæi, vel extra, docet Petr. Hurtado §.38. *cit.* ita scribens: *Rectè autem obseruat Glossa, non esse prohibitum famulatum interpolatum: quia non est assiduus, nec est eiusdem periculi.* Sic Petr. Sed certè Glossa solùm id concedit loquendo de famulatu extra domum, non de intra. Accipe verba Glossæ, *loc.cit. Et est argumentum, ex eo, quod dicit,* assiduè, *quod interpolatim possunt seruire, quod intellige secundum illud, cap. super eo, §.1. Sed in domibus nullo modo, prout infra sequitur, &c.* Hæc Glossa.

Sed probabilius Resp. Adhuc non posse Christianum præstare famulatum Iudæo, siue intra, siue extra illius domum, etiamsi famulatum præstet interpolatum & rarum, non frequentem, nec assiduum. Quia adhuc pro breui tempore, aut paruo, valdè dedecet, & inconuenit, quod Iudæi videantur superiores Christianorum: quod quidem contingeret pro toto illo tempore, quo Christiani famularentur Iudæis, siue intra, siue extra domus illorum. Sic sentiunt Azor, Sanchez, Filliucius *loc.cit.*

Dubium III.

An etiam prohibitum sit Christianis res suas, vt currus, boues, iumenta, &c. locare Iudæis?

Respondeo vt certum: Non esse illis prohibitum à iure: & ideò licitè possunt Christiani iumenta, boues, & alia ad onera ferenda, præstare Iudæis. Quod quidem, vt fatetur Filliucius, passim fit Romæ, & alibi, ex necessitate. Nam cum ipsi illa non habeant, & aliquando indigeant, locanda erunt à Christianis. Sic Filliuc. *tr.22.c.5.q.2. dict.2.n.131. fine*, & antea Azor. *lib.8.c.22.q.8. vers. Non est item.* Sanchez *lib.2.c.31.n.21. fine.*

Dubium IV.

An item licitum sit Christianis operas suas locare Iudæis præsentibus, & assistentibus?

Negat Sanchez *num. 21. cit.* his verbis: *Non interdicitur Christiano locare operas suas Iudæo, siue in domo, siue extra, dummodò Iudæi non sint præsentes. Vt potest mercede conductus colere agros Iudæi, vel in domo fabricare aliquod ædificium, Iudæo tamen absenti. Quia si Iudæus præsens sit, quædam familiaritas contrahitur, & videtur Christianus ipsi inseruire.* Sic ille, qui citat Siluestrum, Angelum, Azorium, & Tabienam.

Alij è contra affirmant absolutè, licere operario Catholico suas operas Iudæo locare, siue in domo, siue extra, siue Iudæus assistat, siue non: Quia huiusmodi operarij, & coloni, non sunt propriè famuli, nec habent eam subiectionem, quam verè famuli erga dominum habent. Sic Petr. Hurtad. *loco cit.* §. 58. Lugo *disp.* 19. *n.* 66. & alij apud Ouiedum *loc. cit. n.* 106. licèt hic author non ita benè citet Sanchium, & Azorium pro hac parte.

Sed ego clarius, ac probabilius Respondeo *Primò*: Nullo modo est prohibitum Christiano locare operas suas Iudæis, si isti non sint præsentes. Quia id iura permittunt, vt habet textus *in cap. Multorum, de Iudæis.* In hac responsione conueniunt Authores vtriusque sententiæ, & est certa.

Respondeo *Secundò*. Probabilius est, spectato iure, quod non liceat Christiano locare operas suas Iudæo præsenti; secus verò spectata consuetudine, & praxi. Prima pars probatur. Quia locare operas suas Iudæo præsenti, est quodammodò fieri famulum Iudæi, quod à iure est vetitum: ergo.

Secunda verò pars constat ex praxi Romanæ Curiæ, vbi passim Christiani locant operas suas Iudæis extra domum ipsorum. Et certè textus *in cap. Multorum*, non distinguit, an absens, vel præsens sit Iudæus culturæ agrorum, vel domorum ædificationi. Sic Filliuc. *loc. cit. quæst.* 2. *dub.* 2. *n.* 131.

QVÆSTIO XXXII.

An prohibitum sit Christianis, aliquid legare in testamento, collegio, aut vniuersitati Iudæorum?

Respondeo vt quid certum: Esse prohibitum per *l.* 1. (non 5. vt legi apud Palaum) *C. de Iudæis.* Vbi decernitur inualidum esse legatum factum vniuersitati Iudæorum. Sic tenet omnium sententia, vt fatetur Palao *loc. cit. num.* 16.

Dubium Vnicum.

An saltem licitum sit Christiano aliquid legare in testamento, alicui Iudæo in particulari?

Affirmat Hostiens. apud Siluestrum *verb. Iudæus, quæst.* 1. *dicto* 6. & (apud Petr. Hurtad.) Glossa *in d. l.* 1. vbi ait, non esse sermonem de singulis personis, sed de tota communitate.

Sed probabilius longè Respondeo, Nec id esse Christiano licitum, nisi in casu extremæ necessitatis. Quia iam consuetudo obtinuit, nullum esse legatum extra extremam, vel grauem necessitatem, relictum in testamento Iudæo, etiamsi frater testatoris sit. Sanchez *c.* 31. *cit. n.* 22. Siluest. *verb. Iudæus, loc. cit.* Angel. *n.* 9. Armilla *n.* 7. Suarez *disp.* 18. *sect.* 6. *n.* 9. Palaus *n.* 16. & Ægidius *n.* 171. Qui tamen solùm dicit, spectandam esse consuetudinem.

QVÆSTIO XXXIII.

An prohibitum sit Christianis accedere ad Iudæorum nuptias, aut choreas cum eis ducere, ludere, &c.

Respondeo Esse omnino prohibitum. Quod constat ex generali prohibitione de vitanda eorum familiaritate, *c. Ad hæc, de Iudæis*, & sic docet Azor. *lib.* 8. *c.* 22. *quæst.* 2. *in fine*, ibi: *Porrò non solùm interdictum est Christianis, ad Iudæorum epulas accedere, sed etiam ad eorum nuptias, dies festos, Synagogas, & cum eis ludere, & quod detestabilius est, cum eis choreas agere, &c.* Sic ille. Et ex illo Filliuc. *tract.* 22. *cap.* 5. *q.* 1. *dicto* 1. *num.* 127. Bonac. *disp.* 3. *quæst.* 2. *punct.* 5. *n.* 2. *vers. Octauus est.* Sanchez *lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 17. & alij communiter, licèt id non omninò placeat Palao *loc. cit. num.* 13. *in fine*, vbi relata sententia Sanchij, ait sic: *Cæterùm, quia non inuenio aliquem textum, in quo specialiter hæc probibitio contineatur, credo non extendi prohibitionem vltra id, quod ratio naturalis dictat. Quare vbi tanta contraheretur familiaritas, quæ vel periculum peruersionis, vel scandali generaret, peccatum esset ea admittere, secus illo periculo cessante.* Sic ille.

QVÆSTIO XXXIV.

An missi ad prædicandum Iudæis possint cum illis edere, familiariter loqui, & similia?

Respondeo Posse. Quia his, ratione officij, & sperati fructus, permittitur huiusmodi familiaris communicatio, vt sic faciliùs possint Iudæos ad veram fidem attrahere. Ita conceditur Prædicatoribus missis ad Infidelium conuersionem, *in c. Quàm sit, de Iudæis.* Et ex illo id docent communiter DD. Suarez *disp.* 18. *sect.* 6. *n.* 7. Sanchez *num.* 16. Bonac. & Palaus *vbi suprà.*

QVÆSTIO XXXV.

An Iudæi possint inter Christianos publicis officiis fungi?

Respondeo vt certum, Non posse. Quia ita decernitur ab Innoc. III. *in c. cum sit nimis, de Iudæis.* Vbi præcipit grauiter puniri eos, qui Iudæos, & Paganos publicis officiis præfecerint. Et *in c. constituit,* 17. *quæst.* 4. imponitur excommunicatio ferenda mittentibus hæc officia publica Iudæis. Ratio est, quia verè in ignominiam Fidei nostræ cederet, si Iudæi, aut alij infideles iudicio Principis Christiani, assumerentur ad gubernandum Fideles: tacitè namque iudicaretur illos aptiores esse Fidelibus ad gubernandum. Sic omnes. Legantur Ang. *verb. Iudæus, n.* 13. Armilla *n.* 14. Palaus *disp.* 2. *punct.* 8. *n.* 2. Ægidius *disp.* 18. *dub.* 10. *n.* 158. Sanch. *lib.* 2. *c.* 31. *n.* 4. & omnes, addentes *ex l. fin. C. de Iud.* nec possunt inter Christianos doctorari, cum doctoratis verè dignitas, & præeminentia sit.

QVÆSTIO XXXVI.

An licitùm sit Christianis in mercibus emendis, & vendendis, cum Iudæis contractus inire?

REspondeo vt certum: Esse licitum. Quia nullo iure id eis interdicitur. Imò id esse eis permissum, colligitur ex cap. *Post miserabilem, de vsuris*. Sic Azor. *tom.1. lib.8. cap.22. quæst.4.* Vbi addit, iure prohiberi posse, ne Iudæi emendi, vel vendendi gratia, domos Christianorum ingrediantur, aut ne Christiani Iudæis aliquid vendant, vel emant ab eis in eorum domibus, ne aliqua inter Christianum, & Iudæum familiaritas intercedat, &c. Angel. *verb. Iudæus, num.13.* (non 1. vt leges apud Sanchium) *in fine*, Armilla *n.5.* Siluest. Rosella, & Tabiena: quos refert ac sequitur Sanchez *num.23.* Bonac. *disput.3. quæst.2. punct.5. circa finem*, Palaus *tract.4. disp.2. punct.9. n.16. in fine*, & omnes.

QVÆSTIO XXXVII.

An sit peccatum mortale communicatio prohibita cum Iudæis in omnibus casibus, à qu.24. huc vsque assignatis?

NEgat Aragon, esse mortale, casu quo ex tali communicatione cesset peruersionis periculum, & dignitas Christiani nominis non minuatur: secus aliàs. Ita 2.2. *quæst.10. art.9. in principio explicationis articuli, ante vers. circa primam Conclusionem*. Pro hac eadem sententia referunt Petr. Hurtad. & Palaus, Patrem Emanuelem Sà *verb. Iudæus, n.1.* Sed certè Sà non ita generaliter de omnibus casibus suprà enumeratis loquitur; sed de aliquibus solùm per hæc verba: *Cessante periculo, non est mortale cum Iudæo conuersari, etiam simul habitando, aut eius medici opera vtendo.* Ita ille.

Alij distinctione vtendo dicunt, non excusari à mortali ea, quæ quasi continuam conuersationem, aut nimiam familiaritatem inducunt, ac Fidei dignitati derogant: vt cohabitare cum Iudæis, famulari illis domesticè, in quibusvis ministeriis, eos in officiis publicis tolerare: At reliqua excusari à mortali quando deest contemptus, & subuersionis periculum, ac scandalum; saltem si adsit aliqua causa iusta, vel ex incuria fit transgressio. Ita Sanchez *lib.2. cap.31. n.26.* Caiet. & Armilla apud ipsum. Ita sentit etiam Petr. Hurtado *disp.76. sect.2. §.45.* (non 4. vt leges apud Ouiedum, qui etiam non bene citat illum) & alij.

Sed ego melius Respondeo dicendum, quod omnes illi casus, seu communicationes, quæ iure communi prohibentur Christianis, vt sunt famulari, seu seruire Iudæo, eius Medici opera vti, nutrire eius filios, tolerare eos in officiis puplicis, &c. sint peccata mortalia ex obiecto; licèt aliquando ex paruitate materiæ, sicut in aliis contingit, possint esse venialia. Ratio est, quia tam ex parte finis, quàm ex parte materiæ, sufficiens fundamentum est, vt horum casuum obligatio grauis censeatur. Sic sentiunt Rosella, Angel. Siluest. & Tabiena apud Sanchez. Azor. *lib.8. cap.22. quæst.2.* dum dicit esse graue peccatum, nisi leuitas materiæ excuset. Card. Lugo *disput.22. num.126.* Suarez *disp.18. sect.6. n.9.* Ouiedo *contr.9. punct.7. num.111.* Palao *disp.2. cit. punct.9. num.17.* in principio. Qui tamen malè citat Sanchium pro hac parte.

QVÆSTIO XXXVIII.

An communicationes, quæ interdictæ sunt cum Iudæis, interdictæ censeantur cum aliis Infidelibus?

AFfirmat absolutè Tabiena *verb. Iudæus, quæst.1. num.2.* Quia licèt iura de solis Iudæis loquantur, tamen cum ex aliorum Infidelium communicatione idem peruersionis periculum oriri contingat, de omnibus intelligenda sunt iura, cum in omnibus eadem sit ratio.

Suarez verò sub distinctione respondet, dicendo prohibitionem communicandi cum Iudæis, non extendi ad omnes Gentiles, & Paganos, sed solùm ad Saracenos, & Mahometanos, quia solum hi æquè religionem Christianam oppugnant ac Iudæi, & æquè est eorum communicatio perniciosa. Ita ille *disp.18. sect.6. n.10.*

Sed probabilius Respondeo, Non censeri interdictas cum aliis Infidelibus, nisi in casibus à iure expressis. Ratio est, quia textus solùm de Iudæis loquuntur, & in Iudæis est specialis ratio ob singulare odium in Christianos: ergo solùm de his intelligendi veniunt. Sic tenet Sanch. *lib.2. c.31. n.25.* Quem citat, & sequitur Palaus *tom.1. tract.4. disp.9. num.18.* per hæc verba: *Verùm cum prohibitio extra verba legis extendenda non sit, & prohibitiones ferè omnes loquantur de solis Iudæis, existimo alios Infideles non comprehendi. Sed quia aliqui casus sunt in quibus extenditur prohibitio, tum ad Sarracenos, tum ad Paganos, solùm illi casus, in quibus reperiatur talis extensio, admittendi sunt, non alij. Hi sunt famulari Iudæis & Saracenis, ex cap. Iudæi 2. de Iudæis: præponere Iudæum, & quemlibet Paganum publicis officiis, cap. cum sit, & cap. Ex speciali, de Iudæis.* Sic ille. Legantur dicta à nobis *suprà q.25.*

QVÆSTIO XXXIX.

An solus Pontifex possit in supradictis casibus dispensare?

REspondeo dicendum: Quod solus. Quia ipsius solius est dispensare in iure communi, seu in lege ab ipso lata. Verum est, quod in speciali casu, vbi necessitas grauis instaret, & esset periculum in mora, posset Episcopus dispensare. Quia tunc dispensatio censeretur illi concessa ex benigna interpretatione Pontificis. Sic Sanchez cum communi *lib.2. c.31. n.27.* Suarez *disp.18. sect.6. n.10.* Palao *punct.9. cit. in fine*, & alij citati à nobis *sup. quæst.30. dub.3.*

DISPVT.

DISPVTATIO V.

De externa Fidei professione iuxta Tridentinum facienda.

QVÆSTIO I.

An Beneficiati Curati, necnon Canonici, & Dignitates Ecclesiæ Cathedralis, teneantur ad emittendam Fidei professionem.

RESPONDEO Teneri. Quia sic decreuit Trid. *sess. 24. c. 12. de Reform.* Vbi mandat, quod prouisi de Beneficiis Curati, semittant Fidei professionem in manibus Episcopi, vel eo impedito, in manibus Vicarij; idque intra bimestre adeptæ possessionis Beneficij. Deinde, quod prouisi de Canonicatibus, & Dignitatibus in Cathedrali, idem faciant, non solùm coram Episcopo, sed etiam in Capitulo: secus non faciant fructus suos, nec illis possessio suffragetur. Sic conclusum, quod cuius Decretumtria notat Tamburinus *lib. 2. in Decalog. c. 1. §. 12. Primum est*, quod in illo non comprehendantur Parochi non beneficiati, nec Canonici in Collegiatis: quia decretum ait: *Prouisi de Beneficiis, & prouisi de Canonicatibus in Cathedrali. Secundum est*, esse probabile, quod ille, qui intra bimestre fidem non profiteatur, licèt perdat in conscientia beneficij fructus, non tamen teneatur reddere illos ante sententiam Iudicis. *Tertium est*, quod cum hæc lex sit pœnalis, non est impossibile obligare solùm ad illam, & non ad peccatum mortale (vt vult Sanchez.) Quia lex pœnalis ad nil amplius, nisi ad pænam obstringit transgressorem. Hæc omnia Thom. Tamburinus *§. 12. cit. à n. 1. vsque ad 4.* & omnia, saltem probabiliter, Aduerte tamen *n. 11.* vbi infra, & Diana *p. 5. tract. 14. resol. 23. n. 11.* quod pro secundo Addito sunt Sanch. Nauar. Rodrig. quos sequitur Bassæus.

QVÆSTIO II.

An etiam Episcopi, & alij Prælati superiores teneantur hanc Fidei professionem facere.

RESpondeo Teneri, ex decreto eiusdem Concilij Trident. *sess. 25. cap. 2. de Reformat.* vbi mandat quod promouendi in Patriarchas, Archiepiscopos, vel Episcopos, dictam professionem faciant in prima Synodo Prouinciali, cui interfuerint. Ad quod facit etiam decretum Gregorij XIV. contentum in Bulla, quæ incipit: *Onus Apostolicæ seruitutis*, apud Vgolinum *de potest. Episcopi c. 1. §. 3.* Sic Tamburin. *loc. cit. num. 1.*

QVÆSTIO III.

An prælati Regulares, etiam Militarium obligentur ad emittendam professionem Fidei?

AFfirmant plures Doctores, eò quòd Pius IV. in Constitutione, quæ incipit. *Iniunctum nobis*, edita *Idibus Nouemb. 1564.* præcipiat, vt omnes Prælati Regulares, etiam Militarium, intra bimestre à possessione suæ Prælaturæ Fidei professionem faciant. Ita Emm. Rodriguez *in qq. Regul. tom. 2. q. 7. art. 1.* Hieronym. Rodriguez *in compend. qq. Regul. Resol. 67. num. 1.* Riccius *p. 4. decis. 83. n. 1.* Barbosa *de potest. Episcopi part. 2. allegat. 61. num. 7.* & alij penes ipsos.

Sed probabilius Respondeo iam non obligari: quia probabilius est, tale Pij IV. decretum, vel nullibi esse receptum, vel per contrarium vsum iam abolitum. Sic Sorbus *in Compend. priuileg. Mendic. verb. Professio Fidei*, vbi dicit Sacr. Congreg. Emin. Cardin. respondisse, dictam Constitutionem Pij IV. non esse in vsu quoad Prælatos Regulares. Tamburin. *de iure Abbat. tom. 1. disp. 8. quæst. 1.* Portel. Sigismundus, Sanchez, & Villalob. quos citat, & sequitur Diana *3. p. tr. 2. Resol. 78.* Bassæus *tom. 2. flor. verb. Fides 2. num. 8.* & Thom. Tamburin. *§. 12. cit. num. 6.* vbi pro locis, in quibus fortasse tale decretum est in vsu, duo addit. *Primum*, quod satis sit, si semel per aliam occasionem emiserit quis dictam Fidei professionem, quia sic menti legislatoris factum est satis. *Secundum*, esse probabile tale decretum non obligare sub mortali: eo quod à Pio IV. extenditur ad Regulares illud idem Decretum, quod Tridentinum dederat de Beneficiatis Curatis: ergo si illud probabiliter non obligat ad mortale, vt *n. 4.* vidimus, durum esset dicere hoc obligare. Sic ille. Sed quid de iis omnibus sentiam, alibi dicam, nunc solum dico, loqui Tamburin. probabiliter.

QVÆSTIO IV.

An Professores Theologiæ, & vtriusque Iuris, necnon artium liberalium, teneantur ad eandem Fidei professionem?

REspondeo Teneri. Quia sic decreuit Pius V. in quodam proprio motu incipiente, *In Sacrosancta.* Vbi mandat, quod omnes Doctores, Magistri, Regentes, & alij Professores, artium vtique liberalium, teneantur ad Fidei professionem. Sic Sanchez *lib. 2. sum. cap. 5. num. 4.* Tamburinus *lib. 2. in Decalog. cap. 1. §. 12. num. 8.* Legantur.

TRACTA

TRACTATVS III.

DE VIRTVTIBVS SPEI THEOLOGICÆ, ET TIMORIS, ET OPPOSITIS EARVM VITIIS.

TRACTANT de Spe, ferè omnes DD. quos suprà *tract.2.* de Fide, retulimus. Legantur præcipuè D. Thomas 2.2. *quæstion.* 17. *art.* 1. *& sequent.* Magist. *in* 3. *dist.26.* Suarez *de Spe, à disp.*1. Arriaga, Ripalda, Ouiedo, vterque Hurtad. ibi, Sanchez *tom.1.in Decalog.lib.2.cap.*33. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog.à cap.*31. Trullench. *lib.1.cap.*4. Azor. *tom.*1.*instit. moral. lib.9.à c.*1. Castro Palao *tom.*1. *oper.moral.tract.5. disp.vnica,* Filliuc.*tract.22.à cap.* 8. Bonac. *disp.3. quæst.* 3.*punct.*1.*&* 2. Layman.*tom.*1.*lib.*2. *tract.2.* Becanus *de Fide, à cap.*17.

DISPVTATIO PRIMA.

De Essentia, Obiecto, & Subiecto Spei.

QVÆSTIO PRIMA.

An detur Spes, virtus Theologica?

RESPONDEO, vt quid certissimum: Dari, constat enim ex illo Pauli ad *Rom.*8.*Quod non videmus, speramus, per patientiam expectantes,*& 1.*Corinth.*10.*Manent tria hac, Fides, Spes, & Charitas,* & 1.*Petri cap.*1.*Regenerauit nos in Spem viuam,&c.*& ex Tridentino *sess.6.cap.*7. Sic dicente: *Vnde in ipsa iustificatione, hac omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur, cui inseritur, Fidem, Spem, & Charitatem.* Et sic tenent omnes Catholici. Legantur citati.

QVÆSTIO II.

Quid Spes, virtus Theologica, sit?

REspondeo, quod est virtus Theologica, & supernaturalis, qua bona supernaturalia, præsertim beatitudinem, diuino auxilio obtinenda speramus. Sic colligitur *ex locis suprà citatis,* necnon ex illo ad Rom.5.*Gloriamur in spe gloria, secundum spem vita æterna, quam promisit, qui non mentitur, Deus.* Legantur DD.citati præcipuè D.Thom.2.2.*quæst.*17. *art.*4. Suarez *disp.*1.*sect.*1. Luysius *disp.*60. *dub.*36. Vazquez 1.2.*disp.*15.Bonac. Palaus,& alij.

QVÆSTIO III.

Quid sit obiectum materiale, primarium, & secundarium Spei Theologica?

REspondeo, quod obiectum primarium Spei, est gloria, seu visio Dei æterna; secundarium verò, gratia, virtutes, & alia omnia; quæ gloriæ consecutionem concernunt. *Prima* pars huius responsionis constat, tum ex loco Pauli nuper adducto. *Gloriamur in spe gloria, &c.* Vbi faciens mentionem solius gloriæ, denotat gloriam ad minus esse speciale, & præcipuum obiectum Spei. Tum etiam, quia gloria, seu visio clara Dei, est vltimus nostræ vitæ finis, quem procurare non possumus, nisi speremus: ergo. *Secunda* pars etiam ex hac prima est constans.] Quia gratia, auxiliáve diuina, & reliqua supernaturalia, saltem bona, sunt media ad gloriam consequendam: ergo hæc omnia ad obiectum secundarium Spei pertinent: patet, quia ad eandem virtutem, ad quam pertinet procurare finem, pertinent & media ad ipsum fiuem, cum intentio finis sit implicita mediorum intentio. Sic Palaus *tom.*1.*tract.5.disput.vnica, punct.*1.*num.*2.Qui id etiam ex Trident.*sess.6. cap.6.* probat. Sic etiam, & antea D.Thom. 2.2. *quæst.* 17. *art.2.corp.* Suarez *disput.4. sect.*1. Valentia 2.2. *disp.2.q.*1.*punct.*1.Becan.*c.*17.*q.*1.*per tot.*Fagundez *lib.*1. *Decal.c.*31.*n.*2. Trullench. *ibidem,c.*4.*dub.*1. *n.*3.Bonac.*q.*3.*cit.pun.*1.*à n.*2.*vsque ad* 2.Petr.Hurt. 2.2.*disp.96.sect.*2.3.*&* 4.Ripalda 2.2.*disp.*24.*sect.*1. & alij communiter.

QVÆSTIO IV.

An obiectum formale adæquatum Spei, sit ipsemet Deus, sub ea ratione, qua nobis summè bonu s est, & coeniens?

NEgant multi DD. existimantes, Obiectum formale adæquatum Spei, non esse ipsum Deum, vt

vt nobis conuenientem, & bonum, siue vt nos beantem; sed vt auxiliatorem nostrum, cum attributis, quæ ad præstandum nobis auxilium, in quo Spes nostra innitatur, conferunt: ideoque esse simul cum auxilio creato, omnipotentiam diuinam, & pietatem, propter quæ motus Spei tendit in bona sperata, quæ sunt materiale obiectum Spei. Ita Vasquez *1.p. disp.84.c.2.& disp.235.c.4.& 1.2. disp.15. c.5.* Luysius *2.2. disp.60.dub.2.* Meratius *disp.30. per totam.*

Sed probabilius Respondeo dicendum, quod Obiectum adæquatum Spei, sit ipsemet Deus, ratione qua nobis est summè bonus, & conueniens, nempe quà nos beatificat, & à nobis possidetur. Probatur. Quia (ait Ouiedo) sicuti obiectum Materiale est res sperata; ita Obiectum formale, est ratio formalis, propter quam illa speratur, & amatur à nobis, vt omnes fatentur: hæc autem speratur, & amatur, quia habet bonitatem nobis congruentem, & quia bonum est nobis illam habere; non quia illam simus habituri ab omnipotentia, vel ab alio auxilio: eodem enim modo illam appeteremus, & desideraremus, si ab aliis principiis esset futura, vel si per impossibile, nullo interueniente principio, illam possemus acquirere: ergo. Sic ille *tract. de Spe, controu. 2. punct. 3. §.2. n.25.* Suarez *disp.1. sect.3. & tom.1. in 3.p. ante disp.19.* Ægidius *disp.19. dub.4.* Granados *tract.1. disp.1. sect.2. & 3.* Petr. Hurtad. *disp.97. per totam,* Caiet. Aragon, Bannez, Medina, Scotus, Gabriel, Almainus, Palacios, & Carthusian. quos citat, & sequitur Ripalda *disp.23. sect.1. & sequentibus*, vbi latè hanc partem defendit. Arriaga etiam satis eruditè *disp.27. sect.1. & 2.* Trullench. *lib.1. Decalogi, c.4. dub.1. n.3.* Castro Palao *tom.1. tract.5. disp. vnica, punct.1. n.6.* Becanus *cap.17. q.1. num.8. concl. 3.* & alij.

QVÆSTIO V.

An Spes sit virtus Theologica, à Fide, & Charitate, re ipsa, distincta?

NEgarunt olim nonnulli, vt referunt Scotus, & Gabr. *in 3. dist.26. q.1.* existimantes, prædictas tres virtutes, non realiter, sed sola ratione inter se differre, ita vt Spes sit Fides, & Charitas, aggregatione quadam, quoniam Spes desiderat, sperat, & amat bona æterna, quæ credit futura.

Negarunt & alij, putantes, Spem re ipsa esse idem quod Fides, ratione tamen distingui, perinde ac si Fides credat generaliter quidquid est dictum à Deo, Spes verò credat bona gloriæ à Deo pio missa, & iustorum meritis reddenda. His verbis refert vtramque sententiam Azor. *tom.1. lib.9. c.1. q.5.* dicens, vtramque esse temerariam. Et meritò quidem. Vnde,

Vt quid certissimum Respondeo dicendum, quod Spes realiter distinguatur à Fide, & Charitate. Probatur *Primò* ex illo Pauli 1. *Corint.13. Nunc autem manent tria hac, Fides, Spes, Charitas, maior autem horum est Charitas.* Vbi Paulus ternarium numerum harum virtutum constituit.

Secundò, quia Omnes hæ virtutes habent Obiectum formale, formaliter saltem distinctum, seu sub diuersa ratione: sed id sufficit ad inducendam distinctionem realem: ergo. Maior probatur; nam, Fides tendit in Deum, vt testificantem verum: Charitas ipsum, vt in se summè bonum, Spes respicit ipsum Deum, vt bonum sperantis: ergo. Sic omnes DD. Legantur Valentia *disp.2. q.1. punct.2.* Azor. *loc. cit.* Suarez *disp.1. sect.3.* Ægidius *disp.19. dub.4.* Palaus *tract.5. punct.2. n.7. & 8.* Ripalda *disp.21. sect.1.* Ouiedo *tract.2. contr.1. punct.2.* Trullench. *loc. cit. dub.1. n.4.*

QVÆSTIO VI.

An Subiectum Spei sit voluntas?

NEgant aliqui iuniores, apud Ouiedum *loc. cit. punct.2. n.9.* existimantes subiectum Spei esse intellectum. Probant, quia actus Spei pertinet ad intellectum: ergo ille subiectum est virtutis Spei. Antecedens probatur, quia actus Spei sæpè in Sacris literis dicitur certus, vt *Rom.8. & 2. ad Timot.1. Certus sum, &c.* Sed certitudo est affectio actus intellectus, & non voluntatis, ergo. Huic sententiæ fauet Arriaga *disp.26. sect.2.* quatenus docet, hanc Spei virtutem ad vtramque potentiam pertinere; licèt præcipuè ad voluntatem.

Sed ego absolutè Respondeo dicendum, subiectum virtutis Spei, esse voluntatem. Probatur ex D. Augustino *tom.3. in Enchir.* vbi dicit, Spem esse de bonis: atqui bona ad voluntatem pertinent, sicut vera ad intellectum: ergo. *Confirmatur.* Quia voluntas est appetitus rationis, cuius est cupere, optare, & expectare bona futura, & absentia, quæ sunt actus Spei: ergo. Sic Azor. *tom.1. lib.9. c.1. q.10.* Ouiedo *punct.2. cit.* dicens, hanc responsionem omnes Theologos vnanimes docere. Suarez *disp.1. sect.2. n.4.* Vbi ait, hanc sententiam ita esse certam, vt contraria adminus sit temeraria, & alij, &c.

QVÆSTIO VII.

An in Beatis maneat actus, vel habitus Spei strictè sumpta?

AFfirmant manere in Beatis actualem, & habitualem Spem, Suarez *disp.1. sect.8. n.5. & in 3. p. quæst.7. art.8.* Ægidius *disp.19. dub.10.* Meratius *disp.34. sect.4. & 5.* Becanus *c.17. q.6. n.3.* Petr. Hurtad. *disp.108. sect.4.* Lugo *de Fide disp.17. n.45.* Vvadingus *in 3.p. disp.5. n.18.* Ouiedo *de Fide controu.4. punct.2. concl.6. n.16.* Ripalda *disp.27. sect.3. per totam.* Arriaga *disp.28. sect.3. subsect.2. n.29.* Palaus *tract.5. punct.4. n.1.*

Probant, quia in Beatis manet Obiectum sufficientissimum pro multis actibus habitus Spei: ergo manet in illis talis virtutis habitus. Antecedens probant, quia manet in complacentia erga beatitudinem obiectiuam, & formalem: & pro gaudio in ipsius beatitudinis possessione, &c. ergo.

Alij contrà omninò negant manere in Beatis Spem, nec quoad actum, nec quoad habitum. Quia Beati pacificè possident visionem beatificam: ergo non possunt eam sperare: ergo in illis non manet actus Spei strictæ: ergo frustraneus est habitus. Ita sentiunt Thomistæ, Caiet. Bannez, Aragon hîc *quæstione 18. art.2.* Valentia *disput.2. quæstione 1. punct.3.* Granad. *tractat.2. disput.1.* Lorca *disp.7. numero 2.* Ragusa *in 3. p. disp.71.* Luisius *disp.62. dub.1.* Tannerus *quæstione 1. numero quarto,* Albert. Bonauent. Gabriel, Maior, Durandus, Ricard. & alij, quos refert Ripalda *loc. citato, sect.3. numero 14.*

mero 24. Trullench. *libro* 1. *Decalog. cap.*4. *dub.*1. *num.*6.

Alij media via incedentes, dicunt dari in Beatis verum actum Spei; sed non habitum. Ita Vasquez *in* 3.*p.disp.*43.*c.*2. Quia Beati verè sperant gloriam corporis, quam post resurrectionem sperare non possunt: ergo ne tunc habitu spei priuentur; censet eo habitu simul cum fide spoliari, cum primum Beati beatitudine fruuntur.

Alij denique tribuunt Beatis habitum Spei, sine vllo actu elicito ab ipso, solum ad maiorem illius status ornatum. Ita Argentina *in* 3. *dist.*26. *q.*1. *art.*3.*concl.*4. Gerson, & Meratius apud Ripaldam *vbi suprà.*

Sed ego probabilius existimo cum S. Thoma 2. 2.*q.*18. *art.*2. & cum Authoribus secundæ sententiæ, neque actum, neque habitum Spei manere in Beatis, ob rationem assignatam. Nec argumentum primæ sententiæ conuincit, dicendum enim est, illos actus non oriri ab habitu Spei, sed Charitatis, aut alterius. Legantur D. Thomas, Granados, Lorca, & Tannerus.

QVÆSTIO VIII.

An in damnatis maneat actus, vel habitus Spei Theologicæ?

RESpondeo vt quid certissimum, Non manere. Constat tum ex illo Prou. *c.*11. *Mortuo homine impio, nulla erit vltra spes, &c.* Tum etiam, quia homo ratione status damnationis debet spoliari omni dono supernaturali, tam habituali, quàm actuali conferente in beatitudinem: ergo Spe Theologica habituali, & actuali, quæ supernaturalis est, conferens in Beatitudinem. Sic Ripalda *disp.*27.*sect.*5. *quæsito* 3. *n.*6. vbi ait, nullum esse Theologum, qui oppositum sentiat. Ouiedo *controu.*4. *punct.*4. *n.*33. dicens, hanc esse Thelogorum constantem sententiam. Arriaga *disp.*28. *sect.*3. *subsect.*1. *n.*23. & omnes cum D. Thom. *q.*18. *art.*3.

QVÆSTIO IX.

An in Animabus Purgatorij sit Spes Theologica?

NEgatiuam sententiam tenuisse absolutè Lorcam, ait Ripalda iis verbis: *Sententia affirmans est omnium Theologorum, vno excepto Lorca, qui oppositum ausus est asserere, quod in Purgatorio non sit beatitudo contingens, prout arbitratur necessarium esse ad Spem.* Ita ille *disp.*27.*sect.*5.*quæsito* 2.*n.*44. Sed certè non bene: nam Lorca oppositum expressè tenuit *loco* ab ipso *citato* (nempe *q.*18. *art.*4. *disp.*9. *n.*8.) quamvis in principio dicat, non fore absurdum ab Animabus Purgatorij relegare Spem. Accipe eius verba: *Si quis diceret, Animas, quæ purgantur, non habere propriam Spem, sed aliquid melius spe, scilicet, desiderium efficax carens solicitudine, propter certitudinem euentus, cum patienti expectatione, quæ aliquo modo Spes vocatur, nihil absurdi diceret. Assero tamen in his Animabus esse spem, &c.* Sic Lorca. Non ergo est pro negatiua sententia. Eam tamen nouissimè defendit Castillo *disp.*1. *de Spe, quæst.*13. *part.*2. & expressè esse probabilem, fatetur Arriaga, & innuit Palaus *vbi infrà.*

Sed probabilius longè multò, Respondeo dicendum, quod verè detur in Animabus Purgatorij Spes propriè, & strictè dicta, sicuti datur in nobis. Quia illis adhuc est, sicut & nobis, absens beatitudo, & possibilis obtineri à Deo, nec non, & ardua, cum ad illam peruenire debeant per magnos cruciatus, &c. ergo possunt eam, sicùt & nos, sperare, & de facto sperant. Sic communiter tenent Theologi cum S. Thoma *q.*18. *art.*3. *in fine corp.* Caiet. Bannez, & Aragon *ibidem*, Bellarmin. Valentia, Granados, Suarez, Ægidius, Tanner. Meratius, & Petr. Hurtad. quos citat, & sequitur Ripalda *vbi suprà, n.*44. Arriaga 2.2. *disp.*28.*sect.*3.*subsect.*3. *n.*36. *& sequent.* Ouiedo *controu.*4. *punct.*4. *n.*30. Palaus *tom.*1.*tr.*3. *punct.*3. *num.*3. qui tamen malè etiam citat Lorcam pro opposita parte.

QVÆSTIO X.

An in Hæreticis permaneat habitus Spei Theologicæ?

AFfirmatiuam sententiam non esse improbabilem, defendit Ripalda *disp.*27.*sect.*5.*quæsito* 1. *numero* 43. eo quòd existimet, non esse improbabile, habitu Fidei pereunte, possibilem esse Spem actualem.

Sed vt mihi certum: Respondeo, Non permanere. Quia certum mihi est, habitum Spei cum habitu Fidei perire. Quia sublata Fide, omnia dona supernaturalia virtutis pereunt, quia illorum est fundamentum, & radix, vt dixit Trident. *sess.*6.*c.*8. ergo sicuti destructo fundamento, totum corruit ædificium, ita Fide destructa, corrumpuntur omnes habitus supernaturales ad nostram salutem ordinati. Sic communis Theologorum sententia. Bannez & Aragon in explicatione *art.*3. *D.Th.q.*18. Suarez *disp.*1.*sect.*8. Valentia *disp.*2.*q.*1.*punct.*3. Granad. *tract.* 2. *disp.*3. Luysius *disp.*62.*dub.*2. Ægidius *disput.*19. *dub.*12. vterque Hurtad. Lorca, & Meratius, quos citat & sequitur Ouiedo *controuers.* 3. *punct.*6. *numero* 75. *iuncto num.*80. Ripalda *loc.cit. num.*43. Trullench. *lib.*1.*Decal.cap.*4. *dub.*1.*n.*6. Palaus *tract.*3. *punct.*3. *num.*6. & omnes.

QVÆSTIO XI.

An etiam in reliquis Peccatoribus deperdatur per quodcunque lethale Spes?

REspondeo vt certum: Non deperdi per quodcunque lethale, sed solùm per peccatum Desperationis, aut (vt diximus) per peccatum Hæresis. *Prima* pars probatur à paritate habitus Fidei; nam hic non amittitur quocunque peccato lethali, sed solùm peccato Infidelitatis: ergo nec habitus Spei amittetur quocunque lethali, sed solùm peccato Desperationis. Antecedens constat ex Trident. *sess.*6. *cap.* 5. *&* 7. Et ex illo ita docent omnes Theologi. Legantur citati. Et hæc de speculatiua Spei disputatione sufficiant: dicamus de illa, quæ ad mores spectat.

DISPVTATIO II.

De Præcepto virtutis Spei.

QVÆSTIO PRIMA.

An detur præceptum affirmatiuum Spei, quo obligemur aliquando Spei actum elicere?

RESPONDEO vt de Fide certum, dari præceptum affirmatiuum Spei, quo omnes Fideles tenemur aliquando sperare in Deo, & à Deo beatitudinem æternam, remissionem peccatorum, & alia ad hæc comparanda necessaria. Constat hæc responsio ex Sacra Scriptura, Psal. 4. *Sacrificate Sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino.* Et Psal. 16. *Qui saluos facis sperantes in te.* Ad Titum 2. *Expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei.*

Deinde etiam constat ratione. Quia de omni actu necessario ad obtinendam vitam æternam, est præceptum: at huiusmodi est sperare veniam peccatorum, & gloriam obtinendam, ex Trident. *sess. 6. c. 6.* ergo actum Spei eliciere, est in præcepto. Sic omnes, Sanchez *lib. 2. c. 33. n. 1.* Suarez *de Spe disp. 2. sect. 1. num. 1.* ex D. Thoma 2. 2. *quæst. 22.* (non 20. vt leges apud Bonac.) *art. 1.* Filliuc. *tract. 22. cap. 8. à quæst. 4.* Bonac. *disp. 3. q. 3. punct. 2. n. 1.* Valentia *tom. 3. disp. 2. q. 4. punct. 2.* Fagundez *lib. 1. Decal. cap. 31. n. 4.* Trullench. ibidem, *lib. 1. c. 4. dub. 2. n. 1.* Lorca 2. 2. *disp. 17.* Aragon 2. 2. *q. 22. art. 1. in comment.* Ouiedo *tract. de Spe, controu. 3. punct. 7.* Castro Palao *tom. 1. tr. 5. disp. vnica, punct. 4.* Petr. Hurtado *disp. 118. sect. 1.* Gaspar. Hurtado *disp. 2. de Spe, diff. 6.* Becanus *de fide, cap. 17. q. 7.* & omnes. Qui benè notant, quod ex hoc præcepto affirmatiuo, quo tenemur sperare, oriatur aliud negatiuum, quo tenemur non desperare, nec diffidere de Dei misericordia, & bonitate, deque illius promissionibus.

QVÆSTIO II.

An præceptum negatiuum, non desperandi de Deo, & illius promissionibus, obliget semper, & pro semper?

RESpondeo vt quid certum, quod sic. Quia omnes actus desperationis sunt contrarij Spei, imò & destructiui illius: ergo semper sunt intrinsecè mali, malitia contraria Spei: ergo semper, & pro semper prohibiti. Sic omnes DD. legantur D. Thom. 2. 2. *q. 22. art. 1.* & ibi omnes eius expositores. Sanchez *c. 33. cit. n. 2.* Suarez *disp. 2. sect. 1. n. 7.* & Fagundez *c. 31. n. 5.* & alij nuper citati.

QVÆSTIO III.

An præceptum Spei affirmatiuum, obliget positiuè, & per se ad eliciendum actum Spei?

NEgat Gasp. Hurtado *disp. 2. cit. diff. 6. existimans*, ad id per se non obligare præceptum Spei, his verbis: *Vnde actus spei non obligat ob ipsum; seu in eo sistendo, seu præcepto affirmatiuo proprio ipsius, sed obligat ob impletionem præcepti negatiui spei, nempe non desperandi: & etiam obligat ob impletionem aliorum præceptorum aliarum virtutum, quando ad eorum impletionem sit necessarius, ex quibus alia sunt affirmatiua; alia negatiua.* Hæc Hurtadus. Cuius sententiæ adhæret Mesatius *disp. 35. in initio*, vbi asserit, se non videre tempus, in quo hoc præceptum positiuè, & directè obliget, nisi fortè illud, quo post factam homini, necdum fidem actualem, neque habitualem habenti, sufficientem propositionem mysteriorum Fidei, & Religionis Christianæ, teneatur mysteria credere, & Fidem amplecti.

Sed vt mihi certum Respondeo dicendum, quod per se, & positiuè obliget ad eliciendum actum spei. Quia id constat, tum ex testimoniis Sacræ Scripturæ *quæst. 1. relatis*, tum etiam ex communi DD. placito, qui id vno confitentur ore: inter quos expresse contra Hurtadum, & Mæratium, id tenet Ouiedo *contr. 3. punct. 7. n. 92.* ita scribens: *Cæterũ, propter hanc obligationem indirectam, seu ortam ex aliis præceptis eliciendi actum Spei* (quam adstruit Hurtadus) *dari aliam propriam, & directam ortum ex præcepto positiuo, circa spei actum, mihi certum est, &c.* Sic ille. Et ante illum optimè Suarez *disp. 2. sect. 1. n. 3.* Et communiter omnes, inter quos solum est dissensio, & difficultas pro quo tempore obliget tale affirmatiuum præceptum.

QVÆSTIO IV.

An sufficienter satisfaciat huic præcepto, qui semel in vita habuit actum Spei, non pro tempore fixo, sed ad arbitrium ipsius sperantis.

AFfirmarunt nonnulli, quos tacito nomine refert Aragon, his verbis: *Scio nonnullos, tanquam probabile affirmare, quod postquam quis habuit primum actum spei, non tenetur amplius illum iterare; sed sat erit non habere actum contrarium. Cæterùm meo iudicio hæc opinio est apertè falsa.* Ita ille 2. 2. *q. 22. art. 1. dub. 1. dicto 3.* vnde

Cum ipso, vt certum Respondeo, Non satisfacere; vt constat ex dictis *tract. 2. disp. 2. q. 38.* loquendo de præcepto Fidei, & constabit amplius ex infrà dicendis. Sic ex Aragonio Sanchez *lib. 2. Decal. c. 33. n. 2.* Fagundez *c. 31. n. 6.* Acacius *tom. 1. verb. Esperanza, resol. 292. n. 6.*

QVÆSTIO IV.

An præceptum affirmatiuum Spei per se obliget hominem statim post assequutum vsum rationis?

NEgant plures DD. docentes, minimè obligare per se hominem in assignato tempore, sed ad summum solùm per accidens, ratione alterius præcepti, & virtutis. Ita Sanchez *c. 33. cit. n. 3.* ex Valent. 2. 2. *disp. 2. q. 4. punct. 1.* Reginald. *lib. 17. n. 78.* Additionator ad Toletum *lib. 4. c. 7.* Villalob. *2. p. tract. 2. diff. 1. n. 3.* & Bonac. *tom. 2. disp. 3. q. 3. punct. 2. num. 2.* quos omnes citat & sequitur Trullench *lib. 1. in Decal. c. 4. dub. 2. n. 4.* vbi docet, præceptum affirmatiuum Spei tantum obligare, quando quis grauiter vexatur tentationibus contra Spem, & *n. 5.* vbi ait per accidens obligare, cum primum quis vsum rationis acquirit. Tenent item hanc sententiam Gaspar. Hurtad.

Hurtad. *disputat. 2. differ. 6.* Becanus *capite* 17. *quæst.7.n.2.& 3.* Palao *tract.5.punct.4.n.3.& 4.* vbi concludit, nullum esse tempus determinatum, in quo huiusmodi præceptum obliget, sed prudentis arbitrio mensurandum esse, nec permittendum longo tempore differre.

Sed probabilius Respondeo, obligare per se hominem ad eliciendum actum Spei, statim ac assequutus est vsum retionis: non quidem statim, instanti methaphysico, sed morali, hoc est, post aliquod breue tempus, postquam homo cognouit vitam æternam, & vtilitatem Christianæ pietatis: Quia tunc commodè potest homo exerceri, quod præcipit. Fundamentum huius sententiæ habet suprà *tract. 2. de Fide, disp. 2. q. 32. & 34.* Ideoque illam tenent Lorca *disp.* 18.*n.*10.*pag. mihi* 529. Suarez *de Fide disp. 2. sect. 1. n. 3.* (non 4. vt leges apud aliquos) Petr. Hurt. *disp.* 118. *sect. 2.* §. 18. Fagundez *lib. 1. c. 31. n. 7.* Ouiedo *contr. 3. punct. 7. n. 97.* necnon Bannez, Ledesma, & Aragon, & alij Thomistæ apud Sanchez, Cruz *in sum. in 1. præcepto, art. 2. de Spe, concl. 3.*

QVÆSTIO V.

An huiusmodi Spei præceptum obliget per se, ad actu sperandum gloriam, &c. à Deo, semel in singulis annis?

AFfirmat Petr. Ledesma *tom. 1. sum. tract. 2. cap. 4. concl. 6.* per hæc verba: *El precepto affirmatiuo de esperar en Dios, de si obliga alguna vez en el año. De suerte que aquel, que se le pasasse vn año, sin exercitarse en alguna obra de Esperanza, se entenderia auer peccado mortalmente contra este precepto.* Ita Ledesma.

Sed probabilius Respondeo, Non obligare. Quia non est vnde talis obligatio colligatur. Et id constat ex dictis suprà de præcepto Fidei *tr. 2. disp. 2. q. 37.* Vbi eiusdem Ledesmæ sententiam reprobauimus. Sic Sanchez *hîc c. 33. n. 3.* & communiter omnes. Ex quo constat, minùs à fortiori obligare dictum præceptum ad eliciendos actus spei in singulis festis annis, vt in simili, loquendo de præcepto Fidei, cum communi diximus *loc. cit. q. 35. & 36.* & notant Fagundez *c. 31. n. 7. in fine*, Gasp. Hurt. *loc. cit.*

QVÆSTIO VI.

An saltem hoc spei præceptum obliget per se in articulo mortis?

AFfirmant Petr. Hurt. 2. 2. *disp. 118. sect. 2. §. 19.* vbi docet, præceptum hoc obligare directè, & per se, præcipuè in duobus temporibus. Primum est, quando infidelis recipit Baptismum, & adultus Confirmationem, si paulò ante Spem non habuit. Secundum tempus est, cum imminet mors: *tunc enim* (verba sunt Hurtadi) *tenemur efficacitur amare beatitudinem: quia tunc est opportunissima occasio, cum sumus illi, aut inferno vicini.* Sic ille. Et certè consequenter ad ea, quæ in casu eodem de præcepto Fidei tradidit, vt habes *sup. tract. 2. disp. 2. q. 3.* sententiam Hurtadi sequitur Diana *p. 5. tract. 15. resol. 106.* Cruz *loc. cit. concl. 3.*

Sed doctrinam nostram etiam sequendo, probabilius Respondeo huiusmodi Spei præceptum minimè obligare per se, aut ex vi ipsiusmet præcepti, ad eliciendum actum Spei in articulo mortis. Quia probabilius est, nec præceptum Fidei per se, pro illo articulo obligare, ad eliciendum actum Fidei, vt *q. 39. cit.* diximus: probabilius erit, quod nec præceptum Spei. (An autem obliget per accidens, & ratione alterius præcepti, & virtutis, colligit ex dictis, *ibid.*) sic tenent & à fortiori Arriaga, Gasp. Hurr. Granad. & Ouiedo *ibi* citati, Sanchez etiam, Palaus, Trullench, & Fagundez *vbi suprà.*

QVÆSTIO VII.

An quando quis graui tentatione desperationis vexatur, tunc teneatur per se, aut ex vi huius præcepti, elicere actum Spei?

AFfirmat Sanchez *lib. 2. cap. 33. num. 3.* Ita dicens: *Vltimum tempus est, quando aliquis graui desperationis tentatione vexatus, in succumbendi periculo est, nisi actu Spei contrario animum confirmet: Tunc enim per se hoc præceptum obligat. Quia eodem Spei præcepto tenetur homo sperare, & non desperare. Si ergo tunc elicere actum Spei, est per se medium ad non desperandum, obligabit præceptum Spei ad illum eliciendum. Ita valentia, Bannez, Aragon, Petrus Ledesma proximè allegati.* Hucusque Sanchez. Quorum sententiam amplectuntur etiam Bonac. *disp. 3. q. 3. punct. 2. num. 2.* Reginald. *lib. 17. n. 78.* Victorell. *in annot. ad Toletum, lib. 4. c. 7.* Villalob. *2. p. tract. 2. diff. 1. num. 3.* Trullench. *lib. 1. Decal. cap. 4. dub. 2. n. 4.* (Qui omnes in hoc solum casu dicunt obligare per se præceptum Spei, in aliis multis per accidens) tenent etiam Becan. *c. 17. q. 7. numer. 2.* Azor. *lib. 9. c. 2. quæst. 6. in fin.* Granad. *controu. 2. de spe, tract. 4. disp. 1. num. 2.* Cruz *concl. 3. cit.*

Sed probabilius Respondeo, Nec tunc teneri ita tentationibus vexatum ad eliciendum actum Spei, per se, & ex vi huius præcepti. Quia nec in tali casu est medium necessarium ad vincendam tentationem contra spem, cum possit aliis mediis superari; nempe oratione, consideratione, Fide, amore, aut imaginationis diuersione, vt bene aduertit Palao *punct. 4. num. 5.* & nos *tract. 2. de Fide*, loquendo de eius præcepto, *disp. 2. quæst. 40.* Et dato casu, quod esset necessarium medium, adhuc tunc non obligaretur ad eliciendum actum spei directè ex vi præcepti affirmatiui, sed negatiui. Et ideo hanc sententiam tenent in primis Petr. Lorca *disp. 17. n. 9.* Vterque Hurtad. Complutensis quidem, *disp. 2. de spe, diff. 6.* Salmanticensis, *disp. 118. sect. 2. §. 20.* eo quòd existimet, raro, aut nunquam Spem esse medium necessarium ad superandam tentationem contra Spem, cum hæc ex metu gehennæ, & ex turpitudine peccati, aut alia virtute superari possit. Diana *part. 5. tract. 14. resol. 106.* Ouiedo *controuers. 3. punct. 7. numer. 90. & 97.* Fagundez *lib. 1. capit. 31. numer. 7.* vbi ita ait: *Alia tempora, quæ assignantur ad hoc præceptum, re vera sine vrgenti fundamento præscribuntur, & in iis vel solum obligat per accidens præceptum Spei, vt quando vrget tentatio desperandi; vel re vera nulla datur obligatio, vt non datur eliciendi actum spei, diebus festis, quod aliqui existimarunt.* Sic ille. Acacius *loco citato.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO VIII.

An adulti, qui conuertuntur ad Fidem, & vitam Christianam inchoant, obligentur directè, & ex vi praecepti Spei, ad eliciendum eius actum?

NEgat Gasp. Hurtad. *disp. 2. diff. 6. vers. In primis,* iuncto versu *Vnde actus Spei.* Cui adhæret Palaus *tr. 5. punct. 4. n. 4.*

Sed probabilius longè Respondeo, obligari per se, & directè ex vi præcepti Spei ad eliciendum eius actum. Quia sicut adulti, qui denuò conuertuntur ad Fidem, tenentur ex vi huius præcepti ad eliciendum actum fidei, vt habitum est *sup. tract. 2. disp. 2. q. 33. & 34.* ita similiter, & ob eandem rationem ibi assignatam, teneri debent iidem ad eliciendum actum Spei, ex vi eiusdem præcepti. Ita Petr. Hurtad. *disp. 118. sect. 2. §. 19.* quem citat, & sequitur Diana *part. 5. tract. 14. resol. 105.* Ouiedo *tract. de Spe, controuers. 3. punct. 7. n. 97.* Granad. *controu. 2. tract. 4. disp. 1. n. 2.* sic loquens: *Tertiò quando quis accedit ad fidem, & illam suscipit, videtur obligari ad sperandum. Probatur, quia actus Spei, sicut & Fidei, est veluti fundamentum ædificij spiritualis, & sine quo vix poterit homo incitari, vt summam legis gratia integritatem profiteatur: ergo quando homo legem hanc amplectitur, tenebitur elicere actum Spei:* & propterea Paul. ad Hebr. 11. *Accedentem ad fidem* (dixit) *oportet credere Deum esse remuneratorem;* quia scilicet id Spem excitat, & animum erigit ad bene sperandum. Sic ille.

QVÆSTIO IX.

An extra tempora à nobis assignata, obliget in aliis hoc Spei praeceptum affirmatiuum, directè, & ex vi sua, ad eliciendos actus Spei?

AFfirmant quidam DD. obligare quidem extra assignatos casus, & tempora, in quadruplici potissimùm. *Primò,* quando quis Deum orat, tenetur enim orare cum Spe impetrandi. *Secundò* quando pœnitentiam agit, nam actus pœnitentiæ non potest esse sine Spe veniæ. *Tertiò*, quando obligat lex charitatis, quia Deus nequit amari absque Spe. *Quartò*, quando aliquid faciendum est, quod sine Spe præstari non potest. Sic docent Aragon *2. 2. q. 22. art. 1.* Becanus *c. 17. q. 7. n. 2.* Azor *lib. 9. c. 2. q. 6.* licèt non omnes hos omnes assignent casus.

Alij contrà censent in præassignatis casibus, minimè obligare per se, aut vi sua, præceptum Spei ad eliciendos eius actus: benè tamen per accidens, ratione alterius præcepti, vel virtutis. Ita docet Trullench. *lib. 1. Decal. c. 4. dub. 2. n. 5.* vbi ait, hoc præceptum prædicto modo obligare in sequentibus casibus. *Primò*, cum primum quis vsum rationis acquirit. (Sed in hoc obligare per se, suprà diximus.) *Secundò*, cùm obligatio currit pœnitentiæ. *Tertiò*, quando currit præceptum Orationis, & dilectionis Dei, & *Quartò*, quando incidit tentatio, contra aliquam virtutem, v. g. castitatem, quam existimas non posse superare, nisi ad Spei anchoram confugias. Ita docet ille ex Sanchio, Valentia, Layman. & aliis.

Sed clarius, distinctius, ac verius Respondeo dicendum *Primò:* In nullo ex præassignatis casibus primæ sententiæ, necnon (excepto primo) secundæ, obligat præceptum Spei directa vi, aut per se, ad eliciendum actus Spei. Quia nullo solido fundamento ad contrarium asserendum nituntur contrarij, vt ex mox dicendis patebit. Sic tenent communiter DD. Sanchez, Valentia, Layman, Ouiedo, Fagundez, vterque Hurtad. Trullench. & Bonac. *loc. cit.*

Respondeo *Secundò:* Nec per accidens obligat præceptum Spei ad eliciendum eiusdem actus, in tribus præassignatis casibus primæ, & secundæ sententiæ. Nam in primis (ait Hurtad. Salmantic.) Deus potest amari absque Spe; item & pœnitentia exerceri; qui enim reuelatione cognosceret, se esse ex numero damnatorum, adhuc posset cum gratia Dei, & Deum amare propter ipsum, & dolere de peccato commisso; hoc enim intrinsecam habet malitiam, & bonitatem ille; hoc dignum odio, ille amore. Tum quia illa in Spe diligentia, non exigitur ex obiecto Spei, nec speratio præcipitur ob legem Spei, sed charitatis, & pœnitentiæ, ob quod nunquam admittitur speciale peccatum in Spem (*recognosce §. 16.*) Idem dico de secundo tempore, *hoc est, quando tenemur orare;* nam & orare possumus absque actuali Spe de impetranda vita æterna, licèt non possumus sine Spe rei, quam petimus: Nec tamen hoc præceptum orietur à Spe, sed à lege orationis: vnde tunc in solam religionem peccaretur. Hoc vltimum dico de tertio tempore, *hoc est, quando aliquid efficiendum est, quod sine Spe præstari non potest.* Hæc Hurtadus. Idem docet Palaus loquendo de tempore orationis. Quia stare (ait) optimè potest, te obligatum esse ad orationem aliquam faciendam, non tamen esse obligatum, neque indirectè, ad habendum formalem actum Spei; sufficit si illum habeas implicitum, & virtualem, vt dixit Suarez *disput. 2. de Spe, sect. 1. n. 2.* Qui enim petit à Deo beneficium aliquod, non tenetur illud petere ex amore sui, & ex relatione ad beatitudinem sibi conuenientem: potest enim illud petere, & sperare consequi ex amore amicitiæ, vel alio honesto fine: non ergo obligatur elicere formalem actum Spei. Hæc Palaus *tract. 5. punct. 4. n. 3. in fine.* Ex quibus constat contra Authores secundæ sententiæ, quod neque per accidens obligat præceptum affirmatiuum Spei ad eliciendum actum illius, quando obligat lex charitatis, aut Pœnitentiæ, aut orationis.

Respondeo *Tertiò.* Quando aliquid est sub præcepto necessariò faciendum, quod sine Spe præstari non potest, tunc obligabit præceptum Spei, non per se, sed per accidens, ratione alterius præcepti. Sic authores secundæ sententiæ, inter quos Sanchez ex Valentia, ita dicit: Addit autem optimè Valentia, aliquando quoque esse necessarium, & sub præcepto, actu Spei munire animum ad vincendas tentationes in aliis materiis: quando aliàs est periculum succumbendi. At tunc non obligabit præceptum Spei per se, & ex vi huius præcepti, sed per accidens ratione præcepti superandæ illius tentationis. Quare non elicere tunc actum Spei, minimè erit distinctum peccatum necessariò fatendum, ab eo, quod committitur succumbendo tentationi; aut succumbendi periculo se exponendo. Quia actus Spei non requirebatur tunc per se, sed ratione præcepti vitandi alterius peccati, ad quod tentatio impellebat. Hæc Sanchez. Et tenent communiter omnes. Legantur Ouiedo, Fagundez, Trullench. Petr. Hurtad. *loc. cit.* necnon & quæ diximus loquendo de præcepto Fidei, *tract. 2. disp. 2. quæst...*

QVÆSTIO X.

An sufficienter satisfaciat quis praecepto affirmatiuo Spei, si ob motiuum Charitatis, aut alterius virtutis infusae efficaciter speret, aut desideret beatitudinem?

NEgat Petrus de Lorca 2.2. *disp.* 17. (non 18. vt citant Petr. Hurtad. & Ouiedo ducti errore Typographi) *n.* 1. 2. *&* 5. Ratio est, quia praeceptum Spei determinatum motiuum huius virtutis respicit: ergo non satisfaciet illi, qui motiuo Charitatis, aut alterius virtutis infusae efficaciter beatitudinem sperat, aut desiderat. Antecedens probatur à simili; nam praecepta Fidei, & Charitatis respiciunt determinata motiua Fidei, & Charitatis; ergo & praeceptum Spei debet respicere determinatum motiuum Spei: ergo, &c. Ita ille *n.* 1. *&* 2. vbi ait, hanc esse omnium Theologorum sententiam, & tam proximam Fidei, vt opposita sit ad minus temeraria.

Sed probabilius certè Respondeo sufficienter satisfacere quem praecepto affirmatiuo Spei, actu Charitatis, aut alterius virtutis infusae, quo beatitudinem efficaciter amet, aut desideret. *Primò*, quia probabilius est, nullibi dari praeceptum Spei, ob formale motiuum Spei. Solùm namque praecipitur nobis, vt beatitudinem speremus: ergo facimus satis Spe orta ex charitate. Sic Petr. Hurtad.

Secundò, quia (vt benè Granados) virtus charitatis sperare potest quidquid sperat virtus Spei: ergo nobiliori modo erigit voluntatem ad beatitudinem, ac proinde excellentius praestat id ad quod est necessarius actus Spei: ergo, &c.

Ad fundamentum Lorcae neganda est cum Ouiedo consequentia: disparitas est, quod Spes praecipitur per modum intentionis efficacis in ordine ad suum obiectum obtinendum, ad quod aequè vtile est desiderium efficax talis obiecti, siue ex motiuo Spei, siue ex motiuo charitatis procedat. Actus verò Fidei, & Charitatis praecipiuntur propter se ipsos, & non propter suum obiectum obtinendum, vel exequendum, ac proinde praecipiuntur determinatè, iuxta propria motiua. Sic tenent inprimis Suarius *disp.* 2. *de Spe, sect.* 1. *n.* 4. Granad. *contr.* 2. *tract.* 4. *disp.* 1. *n.* 3. Petr. Hurtad. *disp.* 118. *sect.* 1. *à* §. 7. ex Valentia *tom.* 2. *disp.* 8. *q.* 5. *punct.* 4. & Soto apud ipsum. Ouiedo *contr.* 3. *punct.* 7. *n.* 94. *&* 96. Diana *p.* 5. *tract.* 14. *resol.* 106. *in fine*, & alij iuniores. Ex quo constat sine fundamento dixisse Lorcam, hanc nostram sententiam esse temerariam, & contra omnes Theologos; cum pro illa sint tot graues Authores, solidumque fundamentum, & pro sententia sua nullum adducat Authorem, nullumque graue fundamentum.

QVÆSTIO XI.

An huic Spei praecepto positiuo omnes Fideles facillimo negotio satisfaciant?

REspondeo: Facillimo negotio satisfacere. Quia *Primò* satisfaciunt illi, cùm propositum habent nunquam peccandi mortaliter. *Secundò*, cum de peccatis dolent. *Tertiò*, cum pia opera piè exercent, &c. Vnde optimè Ouiedo sic *punct.* 7. *citatum* concludit: *Fideles qui religiosè viuunt, & pia opera exercent, etsi aliquando in peccata labantur, scrupulis angi non debent, circa adimpletionem huius praecepti, quia moraliter certum est, illi satisfecisse: non enim possumus pia opera continuè facere, absque eo quod illorum plura fiant ex intentione consequendi beatitudinem, quae secum afferunt Spei actum in ea intentione contentum.* Sic ille. Et Palaus *tom.* 1. *tract.* 5. *punct.* 4. *n.* 4. Diana *resol.* 106. *cit.* Acacius *resol.* 293. *n.* 5. *in fine*, ex Suario & Palao.

DISPVTATIO III.

De Desperatione, & Praesumptione, Spei oppositis.

§. I.

De Desperatione.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Desperatio?

REspondeo dicendum, quod est voluntas efficax nolendi prosequutionem gloriae, seu beatitudinis; seu, quod idem est, voluntas non apponendi media ad eam consequendam. Ratio est, quia Definitio desperationis desumi debet ex contrarietate, quam habet cum Spe: at Spes consistit in voluntate efficaci obtinendi beatitudinem, illamque procurandi, vt constat ex dictis *suprà disp.* 1. *q.* 2. *&* 6. ergo desperatio consistet in voluntate efficaci nolendi beatitudinem, aut nolendi appositionem mediorum ad illam consequendam. Sic Palaus *tom.* 1. *tract.* 5. *disp. vnica, punct.* 5. *n.* 1. Ouiedo *tract. de Spe, controu.* 6. *punct.* 1. & omnes communiter Authores.

QVÆSTIO II.

An Desperatio consistat in actu voluntatis?

NEgat Luisius Turrian. 2. 2. *disput.* 64. *dub.* 1. existimans, desperationem consistere in actu intellectus, eo quòd difficile sibi sit assignare actum voluntatis, in quo desperatio consistat. Quam sententiam post seriam meditationem tenuisse P. Vasq. apertè fatetur.

Sed probabilius longè Respondeo dicendum, quod desperatio non in actu intellectus, sed in actu voluntatis formaliter consistat. Probatur ex dictis. Quia desperatio est motus, seu actus contra Spem, seu contra illius obiectum: at hic est actus voluntatis: ergo. *Confirmatur.* Quia actus, quo quis non vult consequi beatitudinem, propter eius difficultatem, est actus voluntatis: & propriissimè opponitur Spei, & illius obiecto: atqui nulla alia malitia propriùs poterit illi assignari, quàm malitia desperationis: ergo. Sic D. Thom. 2. 2. *q.* 20. *art.* 1. *&* 1. 2. *quaest.* 40. *art.* 4. & ibi Caiet. Bannez, Aragon, & alij Interpretes. Suar. *disp.* 2. *sect.* 2. Valent. *disp.* 2. *q.* 3. *punct.* 2. Ægidius *disp.* 20. *dub.* 11. Granados *tract.* 4. *cit. disp.* 2. *n.* 1. Lorca *disp.* 19. *sect.* 2. Petr. Hurt. *disp.* 114. (non 104. vt legi apud Ouied.) *sect.* 2. Gasp. Hurtad. *disp.* 2. *diff.* 4. Merat. *disp.* 35. quos omnes refert,

fert, & sequitur Ouiedo *controu.6. punct.1.* Palaus *punct.5.citato*, Ripalda *disp.28.sect.1.n.6.*

QVÆSTIO III.

An Desperatio semper sit peccatum mortale?

Respondeo vt quid certum, Semper esse mortale, nisi aliàs defectus plenæ aduertentiæ ab illo excuset. Ratio est, quia salutem æternam, ad quam sumus creati, fugere grauissimum est mortale. Nec in illo potest esse paruitas materiæ, cum nequeat dari in voluntate deficiendi integrè à prosecutione æternæ vitæ. Sic Suarez *disp.2.n.4.& 5.* Sanchez *lib.2.cap.33.n.5.* Valentia *disp.2.q.3.punct.1. circa finem.* Ouiedo *controu.6.punct.1.n.18.* Palaus *tract.5. punct.5.n.5.* Trullench. *lib.1.in Decal.c.4.dub.3.n.3.* Fagundez *lib.1.n.c.31.n.8.* Petr. Hurtad. *disp.115. sect.3.§.13.* Becanus *c.17.q.10.* Granad. *tract.4.disp.2. n.3.& 6.* & alij. An autem desperatio salutis ita sit intrinsecè mala, vt nunquam possit à malitia excusari, ex dicendis infra constabit.

QVÆSTIO IV.

An desperatio sit semper coniuncta cum hæresi?

Respondeo vt certum: Non esse semper coniunctum, sed esse posse absque hæresi. Patet. Nam possumus desperare credentes defuturam salutem, non quia defutura sit gratia sufficiens, & misericordia diuina: sed quia defutura est cooperatio nostra, ratione difficultatis, & impossibilitatis moralis, quam imbecillitas propriæ virtutis, & vitiorum frequentia, vehementiaque passionum persuadent. Cuius desperationis malitia consistit in eo, quod nolentes cum difficultate superare, specialibus auxiliis gratiæ, quæ Deus orantibus, & conantibus crebrò largitur, volumus ab oratione, & bonorum operum aliorumque conatuum prosequutione desistere. Sic cum S. Thoma *2.2.quest.20.art.1.& 2.* tenet Ripalda *disp.28.sect.4.n.67.* Sanchez *lib.2.c.33. num.6.* Ouiedo *controu.6.punct.1.n.17.* ita scribens: *Ex his facilè explicatur, quomodo desperatio salutis possit esse sine iudicio hæretico. Qui enim desperat salutem, illam fugiens, propter incompossibilitatem, quam habet cum suis voluptatibus illicitis, quibus carere non vult, hæreticus non est: Qui autem salutem desperaret, existimans misericordiam Dei sat non esse, vt ipse per veram pœnitentiam ex gratia Christi factam, veniam impetret peccatorum, aut Deum esse impotentem illi beatitudinem largiri, hæreticus esset.* Sic ille, & omnes communiter.

QVÆSTIO V.

An desperatio ex acedia & luxuria oriatur?

Respondeo, oriri specialiùs ex acedia, licet ex luxuriæ affectu oriri possit. Sic expresè S.Th. *2.2. q.20. art.4.* circa cuius doctrinam benè notat Aragon *ibi*, quod peccatum desperationis non ita oriatur ex luxuria, vel acedia, vt habeant inter sese necessariam connexionem ista peccata, sed dicitur, quod oriatur ex illis; quia aliquando ita contingit, vt qui addictus est delectationibus carnalibus, non iudicet bona ardua, ac difficilia ea penes quæ Spes versatur: & qui habet acediam ex animi dejectione, non iudicat illa possibilia sibi, vel per se, vel per alium: ex quo prouenit, vt non speret. Sic Aragon. *in explicatione art.4. dicto 2.* & docent omnes Theologi cum S.Thomâ *loc.cit.* legantur etiam Petr. Ledesma *tom.2.tract.2.c.2.concl.5.* Trullench. *lib.1. Decal.c.4.dub.3.n.4.*

QVÆSTIO VI.

An peccaret, qui iudicaret, se non posse saluari, si stante hoc iudicio, non desperaret?

Respondeo vt certum, quod sic. Quia non solùm falsò contra fidem iudicat, sed etiam exponit se periculo desperationis, & ideo non solùm contra fidem, sed etiam contra Spem delinquit. Sic Becanus *c.17.q.8.n.4.quæsito 2.* Legantur Sanchez *loc.cit.n.6.* Trullench. *dub.3.* Fagundez *lib.1.c.31.n.9.* Suarez *disp.2.sect.2.n.2.*

Quod si quæras, an per dictum peccatum amittatur habitus Spei? Respondet Becanus *loc. cit.* quod non: quia (inquit) sicut Fides non amittitur propter solum periculum hæresis, cui aliquis se exponit; ita etiam de Spe dicendum est. Ita ille.

Sed clarius Respondeo dicendum, quod in assignato casu, verè amittatur habitus Spei, non quidem ob peccatum commissum contra Spem, vt in hoc benè Becanus; sed ob peccatum commissum contra Fidem, ob illud iudicium contra eam factum, cum quo non potest stare habitus Spei. Ratio est clara, quia illud iudicium est contra Fidem: ergo per illud amittitur habitus Fidei: atqui hoc amisso, amittuntur etiam reliquæ aliæ virtutes Theologales, vt destructo fundamento corruit tota machina ædificij; ergo. Sic Fagundez *n.9.citato.*

QVÆSTIO VII.

An Deus, de potentia ordinaria, possit alicui suam damnationem reuelare, reuelatione absoluta, quam teneatur credere?

Affirmandum videtur *Primò.* Quia de facto reuelauit Christus Pharisæis finalem ipsorum impœnitentiam. Ioan.8.21.& 24. *vos in peccato vestro moriemini. Secundò,* quia reuelata est etiam damnatio Antichristi absolutè futura, quam ille potest, imò & tenetur credere: ergo id Deus de potentia ordinaria facere potest.

Sed vt certum Resp. Non posse Deum de potentia ordinaria, seu iuxta leges ordinariæ prouidentiæ, reuelare alicui viatori suam damnationem absolutè futuram. Quare si cui aliquando fuit talis reuelatio facta, censenda est vel illusoria, vel saltem comminatoria, & solùm conditionata, *Nisi se emendauerit, &c.*

Probatur, quia magis conforme est Diuinæ prouidentiæ nulli suam condemnationem reuelare, aut alio modo eam certò notificare: ergo credendum est, ita decreuisse. Antecedens constat, quia magis conforme est Diuinæ prouidentiæ, homines, dum in hac vita conseruat, ad omne exercitium virtutum Spe præmij allicere, & prouocare: atqui ea damnationis reuelatio hominem infrigidaret ad exercitia virtutum, quia sine Spe præmij ægrè mouentur manus ad pietatem: ergo ea

ea reuelatio non potest benè componi cum his, quæ iuxta leges suæ prouidentiæ ordinariæ de facto decreuit. Sic tenent communiter Doctores. Inter quos præcipui sunt D.Thom.*quæst.*23.*de verit.art.*8.*ad* 2. Gabr.*lect.*68. *in canon.*Palac. *in* 3.*dist.*26.*disput.*2. Maior *q.*3.Valent.2.2.*disp.*3.*q.*4.*punct.*1.Bannez & Aragon 2.2.*q.*22.*art.*1.Azor.*tom.*1.*lib.*2.*c.*21.*q.*3. Suarez *disp.*2.*sect.*2.*n.*6.Vasquez 1.2.*disput.*72.*n.*15. Lorca hîc *disp.*18.*sect.*2.Granados *controu.*2.*tract.*2. *disp.*4.Luysius *disp.*85.*dub.*2.Petr.Hurtad.*disp.*119. *sect.*1.Tannerus *part.*1.*n.*73.Ægidius *disp.*20.*dub.*12. Quos omnes refert, ac sequitur Ripalda *disp.*28.*sect.* 2.*n.*17.& 28.Sic etiam Arriaga *disp.*30.*sect.*2.*n.*24. Ouiedo *contr.*6.*punct.*2.*n.*23.Palao *tract.*5.*punct.*5. *n.*8.Fagundez *lib.*1.*c.*31.*n.*13.Becanus *cap.*17.*q.*10. & alij communiter. Ex quibus

Ad primum argumentum in contrarium dicendum est, talem reuelationem fuisse solùm comminatoriam, & conditionatam, vt ipsemet Christus exposuit, dicens: *Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis vestris, si non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato vestro.*

Ad secundum, omissis aliis responsionibus, dicendum est cum Ripalda, quod prouidentia Dei erga Antichristum non sit ordinaria, & cæteris hominibus communis; sed extraordinaria, & irregularis, exorbitans à cæterorum hominum prouidentia, propter altissimos fines, quibus Deus eius viam decreuit disponere. Quare potest componi, Deum illi reuelare suam damnationem, quin regulari, & communi prouidentia alteri homini reuelare illam possit; quia eius specialis prouidentia communibus legibus absoluta est. Sic Ripalda *n.*30.

QVÆSTIO VIII.

An saltem de potentia absoluta, possit Deus certò reuelare alicui suam damnationem?

NEgant adhuc aliqui DD. docentes, Deum nulla potestate, aut potentia posse reuelare alicui absolutè suam damnationem. Ita D.Bonauentura *in* 1. *dist.*48. *dub.*1. Gregorius *ibidem ad* 3. Altissiodorens. *lib.*8. *tract.*5. Dionys. Richelius *Dialogo de iudicio animæ, art.*5. & alij. Quibus fauent Ægidius, & Palaus, quatenus docent, posse Deum homini peccatori suam damnationem notificare; secus verò homini iusto.

Sed longè multò probabilius, imò vt mihi certum Respondeo dicendum, quod possit, tam iusto actualiter, quàm peccatori. Quia nulla ex parte inuoluit contradictionem hanc reuelationem fieri à Deo homini, siue iusto, siue peccatori, vt latè docent, & probant, etiam aduersus Coninch, Ripalda, & Arriaga *loc.cit.* Ouiedo, Hurtado, & omnes alij Theologi citati *q.*7. qua resolutiome supposita, sit

QVÆSTIO IX.

An ille, cui absolutè esset reuelata sua damnatio, possit licitè desperare de Misericordia Dei?

AFfirmant apud Ouiedum Bannez, & Aragon, 2.2.*q.*22.*art.*1.Becanus *c.*17.*q.*8.Luysius *disp.* 65.*dub.*2.Ægidius *disp.*22.*dub.*11.Meratius *disp.*35. Gasp.Hurtad.*disp.*2.*diff.*7.Castillo *disp.*2.*de Timore,* *q.*5.*n.*3. Sed ex his Becanus non docet id absolutè *q.*10.in qua de hac agit difficultate, solùm enim docet, quod ille cui facta est reuelatio suæ damnationis, propter peccata præterita, quæ Deus non remisit, nec statuit remittere, posset desperare de misericordia Dei; non verò ille, cui Deus reuelaret, reprobatum esse propter peccata futura, quæ liberè facturus est. Ita ille *q.*10.*cit.n.*5.*iuncto n.*4.*concl.*3. Tenent etiam apud Acacium Bonacina, & Lorca.

Negant verò contrà alij, dicentes in prædicto casu, illum hominem posse sperare de misericordia Dei, ac proinde debere, & ita non posse licitè desperare. Ita Azor *tom.*1.*lib.*2.*c.*21.*q.*3.& Victoria apud Aragon. *q.*22. *art.*1. & Vasquez 1.2. *disp.*72.*c.*3. *n.*15.Valentia *tom.*3.*disp.*2.*q.*4.*punct.*1. & alii.

Alii tandem affirmant, hominem illum, cui facta esset reuelatio suæ damnationis, non posse sperare salutem; teneri tamen non desperare, & sperare auxilia ad bona opera. Sic Suarez *disp.*2.*sect.*2.*n.*7. Quem citat, & sequitur Fagundez *lib.*1.*c.*31. *à n.*15. Omnes quidem probabiliter. Legantur de hac difficultate Arriaga, Ouiedo, & Ripalda *loc.cit.* & Acacius *resol.*292.*n.*8.

QVÆSTIO X.

An teneretur quis corripere eum, cui nota esset damnatio certò, & absolutè futura?

NEgat Vasquez 1.2.*disp.*12.*n.*11. apud Ripaldam: quia nulla potest esse emendationis spes, quæ ad correctionem fraternam necessaria est.

Affirmat è contra Tannerus *q.*1.*n.*73. quia peccata in singulari sunt illi homini vitatu possibilia, & emendabilia: ergo sperare possumus hoc, vel illud in singulari, emendari posse: ergo, &c.

Sed distinctius cum eodem Ripalda Resp. dicendum sic. Si per eam damnationis notitiam, constiterint peccata, propter quæ homo damnandus est, non potest esse obligatio illa corripiendi, & hoc conuincit ratio Vasquij: secus verò, si ea peccata ignota sint, quod probat ratio Tanneri. Sic Ripalda *disp.* 28.*sect.*2.*in fine*. Et hæc sufficiant pro hac, de Desperatione, materia.

§. II.

De Præsumptionis peccato.

QVÆSTIO XI.

In quo consistat Præsumptio, sumpta pro vitio opposito Spei Theologicæ?

REspondeo dicendum, quod Præsumptio in dicta acceptione sumpta, nil aliud sit, quàm motus, seu affectus, quo speramus aliquid à Deo, inordinatè tamen. Vel vt clariùs dicam, est spes obtinendi à Deo remissionem peccatorum, gloriam, & alia similia supernaturalia dona, aliter quàm ipse obtinenda statuit. Sic communiter DD. cum D.Thoma 2.2. *q.*21. *art.*1. Legantur Suarez *disp.*2.*de Spe, sect.*3. Sanchez *lib.*2. *Decal.c.*33.*n.*7. Fagundez *lib.*1. *c.*31.*à n.*18. Trullench. *lib.*1.*cap.*4.*dub.*3.*à n.*6. Palaus *tract.*5. *punct.*6. Acacius *verb. Esperanza, resol.*293.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XII.

An huiusmodi Præsumptio sit, ex genere suo, semper mortalis?

RESpondeo vt certum; Esse. *Primò*, quia sic colligitur planè ex illo Ecclesiastici 18. *Vidi præsumptionem cordis eorum, quàm mala. Secundò*, quia voluntas obtinendi gratiam, aut gloriam, aliave dona supernaturalia præter ordinem diuinæ prouidentiæ, est illusoria, inutilis, & diuinæ Sapientiæ, & Potentiæ contraria: ergo continet ita grauem malitiam, vt nisi ex defectu plenæ deliberationis excusari non possit à mortali. Sic Bannes 2.2. *q.* 21. *dub.* 2. Valentia 2.2. *disput.* 2. *q.* 3. *punct.* 1. Sanchez *n.* 7. *cit.* Bonac. *disp.* 3. *q.* 3. *punct.* 1. *n.* 5. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 2. *q.* 7. Tolet. *lib.* 4. *cap.* 7. *n.* 9. quos omnes sequitur Palaus *punct.* 6. *cit. n.* 2. Trullench. *n.* 6. *cit.* Suarez *disp.* 2. *sect.* 3. *n.* 2. Fagundez *n.* 19. Ouiedo *punct.* 3. *n.* 33.

QVÆSTIO XIII.

An crimen mortale Præsumptionis committeret, qui speraret à Deo comparare tanquam gratiam, quantam habuit Virgo Deipara?

REspondeo vt certum, quod sic. Quia verè speraret de Deo bona supernaturalia, præter ordinem suæ Diuinæ prouidentiæ. Ad ipsum namque spectat, ratione finis ad quem Virginem in Matrem suam elegit, ei tantam gratiam conferre, quantam nulla alia creatura debeat comparare. Sic omnes. Fagundez *lib.* 1. *Dec. c.* 31. *num.* 19. Ripalda *disp.* 27. *sect.* 5. *n.* 91. Petr. Hurtad. *disp.* 117. §. 2. Suarez *disp.* 2. *sect.* 3. *n.* 2.

QVÆSTIO XIV.

An si quis vellet remissionem peccatorum, aut gloriam impetrandam propriis viribus, & sine auxilio gratiæ, peccaret mortaliter, & contra Spem?

AFfirmant quidam DD. peccare quidem mortaliter, sed non contra Spem, eo quòd licèt talis affectus sit mortalis, non tamen est actus Spei, cùm nullus possit sperare à se ipso, sed ab alio, in quo arduitas Spei consistit: ergo tale peccatum non est contra Spem. Sic Luisius 2.2. *q.* 21. *art.* 2. *in comment.* ex Vazquio 1. *p. tom.* 2. *disp.* 135. *c.* 4.

Sed multò verius Respondeo dicendum, quod peccaret mortaliter, & contra Spem. Probatur, quia talis affectus, seu velleitas ortum habet ab errore Pelagij, vt constat: Deinde est contra rationem Spei. Patet, tum quia in dicto casu, Spes est de gloria à Deo danda, licèt media sint naturalia, & ex propriis viribus: at hoc est peccare contra rationem sperandæ gloriæ: ergo contra Spem. Tum etiam, quia ille qui dicto modo vellet remissionem peccatorum, aut gloriam, non peccaret motu, seu affectu, qui est spes; sed desiderio gloriæ, contra eiusdem gloriæ assequendæ rationem. Ex quibus solutum manet fundamentum Luisij. Sic nobiscum tenent Suarez *sect.* 3. *cit. n.* 2. Petr. Hurtad. *disp.* 117. §. 2. Ripalda *disp.* 27. *sect.* 5. *n.* 96. Trullench. *lib.* 1. *Dec. c.* 4. *dub.* 3. *n.* 7. Palao *tract.* 5. *punct.* 6. *fine*, Acacius *resol.* 193. *cit. n.* 2.

QVÆSTIO XV.

An crimen Præsumptionis admitteret, qui vellet sine pœnitentia veniam peccatorum, & sine meritis gloriam obtinere?

RESpondeo vt certum, quod sic. Sic Suarez *n.* 2. *cit.* ita scribens: *Secundus modus Præsumptionis est, si quis indebito ordine speret, aut velit supernaturalia, aut remissionem peccati, sine pœnitentia; gloriam sine meritis; aut excellentem Sanctitatem, tepidè operando, & hæc est Lutherana præsumptio, quæ vix potest committi grauiter sine tali hæresi, & Spei aperte repugnat, ad quam spectat non solum digna, sed etiam dignè sperare de Deo.* Sic ille. Hurtad. Fagundez, & Palaus citati, apud quos alios similes casus reperies.

QVÆSTIO XVI.

An peccato graui Præsumptionis delinquat, qui se sanctiorem quàm est, existimat?

AFfirmandum videtur, ex parabola illa Pharisæi apud Lucam 18. ex cuius contextu constat, illum grauiter peccasse, eo quòd senserit se esse iustiorem, quàm erat, ergo.

Sed respondeo dicendum, quod ita de se sentiens, verè peccet præsumptionis peccato; non tamen semper mortali, sed veniali semper. Hæc secunda pars constat, quia illa de se existimatio, est inanis, & vana: ergo venialis semper. Prima verò pars etiam patet, quia illa de se deceptio, & existimatio vana, potest contingere cum cognitione de gratia Dei, & de propria imbecillitate, & cum gratiarum actione de accepta gratia; & tunc sola est deceptio in opinione de maiori gratiæ cumulo, quàm accepit; & ideo solùm venialis. Sic Petr. Hurtad. *disp.* 117. §. 6. Vbi ad rationem dubitandi rectè respondet dicendo, quod si ille Pharisæus peccauit grauiter, non ideo fuit, quòd senserit, se esse iustiorem, quàm erat; sed ex alio capite, nempe aut per crassam ignorantiam, aut erogationem virtutis, aut contemptum aliorum. Sic ille.

QVÆSTIO XVII.

An etiam qui suam Spem in creaturis collocat tanquam in remedio, quod per se solum ad salutem obtinendam sufficiat, peccet mortaliter contra Spem?

REspondeo vt certum, Peccare mortaliter, quia mortale est sperare omnino à creatura salutem, cum nullam, nisi cum Dei adiutorio, impartiri possit. Sic Azor. *lib.* 9. *c.* 2. *q.* 7. Sanchez *lib.* 2. *c.* 31. *n.* 7. Palaus *tract.* 5. *punct. vltimo, n.* 3. & omnes alij. Qui tamen bene notant, non ob id interdici in hominibus Spem constituere, tanquam in his, qui nos vnà cum Deo iuuent, atque promoueant ad finem vltimum consequendum.

QVÆSTIO XVIII.

An item peccet mortaliter, Præsumptionis crimine, qui Spe veniæ obtinendæ, pœnitentiam de peccatis in vltimam Senectutem differt?

AFfirmant absolutè Medina *in sum. lib. 1. c. 14. §. 2. §. contra la esperanza*, his verbis: *Lo secundo se peca por presunsion, como si alguno con la confianza del perdon de los pecados, perseuera en su mala vida, o dilata la penitencia para la vejez, o para la hora de la muerte mortal.* Ita ille. Quem citat, & ex parte sequitur Petr. Hurt. *disp.* 117. §. 3. *&* 4.

Alij censent, prædictum hominem pœnitentiam differendo, peccare quidem contra Spem, sed non semper mortaliter. Ita Azor. *quæst. 7. citata*, vbi ita ait: *Item peccat contra Spem, qui suæ vitæ emendationem differendo, ad finem vitæ rejicit: in hoc enim licèt quis lethale crimen non semper admittat, leuius tamen sæpe delinquimus, nisi tempus occurrat, quo malefacta detestari per pœnitentiam debeamus.* Hæc Azor.

Alij tandem, quamvis cum Azorio teneant, talem hominem non peccare mortaliter, nisi tempus occurrat, quo præceptum pœnitentiæ obliget; addunt tamen tale peccatum non esse propriè præsumptionis, & contra Spem; quia non speratur beatitudo absque pœnitentia, & Dei adiutorio. Ita Sanchez *num. 7. cit. in fine*, Bonacina *disp. 3. q. 3. punct. 1. n. 6.* Palao *tract. 5. punct. 6. n. 3. in fine*, Trullench. *lib. 1. c. 4. dub. vltimo, n. 6.* & Acacius *loco citato, n. 4.*

Sed clarius, & distinctius, sic probabilius Respondeo *Primò*. Qui pœnitentiam in vltimam senectutem, aut mortis articulum differt, ex Spe obtinendi in tali articulo remissionem peccatorum, verè peccat mortaliter: Quia talis dilatio verè affert imminens periculum pereundi. Nam (vt bene Palaus ait) non est iustum, vt misericordiam inueniat, qui ex illa occasionem sumpsit multiplicandi peccata, ex qua debeat peccato abstinere. Sic sentio cum Authoribus primæ sententiæ.

Respondeo *Secundò*, Tale peccatum verè est præsumptionis, & contra Spem. Quia (vt bene Petr. Hurtado) verè agit contra Spem, qui se aperto periculo pereundi exponit, negligendo media ad beatitudinem obtinendam necessaria, ea differendo in tempus incertum cum tanto discrimine. Sic Medina, & Hurtado *locis citatis*, Suarez *disp. 2. sect. 3. n. 2. in fine*, Fagundez *c. 31. cit. n. 21.* & alij.

Respondeo *Tertiò*. Qui pœnitentiam non in vltimam senectutem, sed solum amplius iusto differt, sperans se facilè pœnitentiam acturum, & ob id semel, aut iterum cadit, tunc non committit speciale mortale peccatum præsumptionis, aut contra Spem, sed solum peccatum contra castitatem, v.g. aut contra iustitiam, &c. sic Petr. Hurt. *loc. cit.* §. 3. Suarez *loc. cit.* & Fagundez, vbi ex illo totam nostram doctrinam huc vsque datam his amplectitur verbis: *Insuper peccatur etiam præsumptionis crimine, contra Spem, ab eo, qui Spe veniæ obtinendæ, pœnitentiam in senectutem protendit; & qui, cum diu in peccatis perseuerat, tam facilem veniam sperat, ac tam certam, ac si nihil peccaret; nam hoc etiam est contra debitum ordinem Spei: quia licet interdum ex fragilitate delinquere ob Spem veniæ, possit aliquando non esse præsumptio, imò possit aliquando peccatum minuere; inde tamen occasionem perseuerandi in peccato sumere, est quoddam præsumptionis genus perniciosum admodum, & est mortale.* Hæc Fagundez, qui & citat pro se Sanchium, Medinam, & Azorium; sed, vt vides, non ita bene.

QVÆSTIO XIX.

An peccatum Præsumptionis sit semper coniunctum cum hæresi?

REspondeo, Non esse semper; sed aliquando. Potest enim Præsumptio hæc cum hæresi, & absque illa accidere. Est quidem cum hæresi (& sic duplex culpa) quando est error intellectus, quo crederet beatitudinem absque pœnitentia, & meritis obtinendam, vel solis propriis operibus, absque Dei gratia. Est verò sine hæresi, quando non datur quidem tale iudicium, sed nihilominus ita quis in salutem æternam tendit voluntate sua, ac si posset beatitudinem absque operibus propriis, obtinere, aut solis illis absque Dei gratia. Sic ex Valentia 2. 2. *disp. 2. quæst. 3. punct. 2.* docet Sanchez *lib. 2. Decal. c. 33. n. vltimo*, & Fagundez ex vtroque *lib. 1. c. 31. num. 88.* Trullench. *lib. 1. cap. 4. dub. vltimo, num. 8.* Qui tamen ex Suario *disp. 2. sect. 3. n. 3.* & Villalobos *2. p. tract. 2. diff. 3. num. 4.* aduertit, vix posse huiusmodi peccatum absque hæresi inueniri. Legantur dicti DD.

DISPVTATIO IV.

De Timore filiali, & seruili.

QVÆSTIO PRIMA.

An Timor Domini opponatur Spei?

REspondeo opponi in aliquibus. *Primò* namque opponitur in eo, quod Spes est boni magni, ardui, futuri: Timor verò, mali futuri, probabiliter impendentis, & quod putamus ægrè, ac difficilè posse nos subterfugere. *Secundò*, in eo, quod Spe animus dilatatur; nam desiderio se fundit, expandit, ac porrigit: Timore verò concussus, contrahitur, constringitur, & comprimitur: Timor ergo opponitur Spei, & ratione rei obiectæ, & ratione actuum contrariorum, & effectuum. Sic optimè, & omnino Azor. *tom. 1. instit. Moral. lib. 9. cap. 2. quæstione 1.* & Gaspar Hurtad. *disp. 2. de Spe, diff. 1.* vbi probat, timorem physicè opponi actui Spei.

QVÆSTIO II.

Quotuplex sit timor, & quid?

REspondeo *Primò* cum communi Theologorum, Triplicem esse. *Primus* est Timor filialis, seu filiorum. *Secundus* seruilis, aut seruorum. *Tertius* est mundanus, seu mundanorum hominum: Sic communiter Theologi cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 19. *art.* 2.

art.1. Ex quo ad secundum quæsitum, responsum manet: & vt ad primum, etiam ex ipso, dicamus.

Respondeo *secundò*, quod *Timor filialis* est ille, quo quis timet malum culpæ, ne Deum communem Patrem offendat, instar boni filij, qui timet Patri penitus displicere, ob amorem filialem, quo ipsum diligit. *Timor seruilis*, seu seruorum, est quo quis metu gehennæ à Deo peccatoribus inflictæ, peccatum euitat, ab ipsoque deterretur, instar seruorum, qui metu verberum, ac pœnarum formidine abhorrent perperam factitare. *Timor tandem mundanus*, seu mundanorum hominum, est quo quis, ne subeat ignominiam, & dedecus; ne infamiam contrahat, aut ne sustinere cogatur corporis dolores, vel ne bonorum iacturam faciat, virtutis officium, more mundanorum hominum prætermittit, ac negligit. Sic S. Thom. *loc. cit.* & ex illo Azor. *tom.1. lib.9. c.2. quæst.3.* Legantur etiam Sanchez *lib.2. Decalog. cap.31. numer.4.* Suarez *disp.2. de Spe, sect.4.* Ouiedo *tr. de Spe, punct.3.* Petrus Hurtad. *disp.113.* Ripalda *de Spe, disp.22.* Arriaga *2.2. disp.29.* Gasp. Hurtad. *disp.2. de Spe,* Palaus *tom.1. tract.5. punct.4. à num.5.* Fagundez *lib.1. in Decalog. c.31. à n.27.* Trullench. *lib.1. c.4. dub.2. à n.14.* Filliuc. *tract.22. c.8. à q.4.*

QVÆSTIO III.

An Timor seruilis sit bonus, licitus, & honestus?

NEgant Hæretici nostri temporis, præcipuè Lutherani, vt refert Bellarmin. *lib.2. de Pœnit.* Damnantes tanquam hypocrisim, & actum illicitum, timorem peccati propter pœnas.

Sed de Fide Respondeo dicendum, quod timor seruilis, quo quis deserit peccatum, ob pœnas à Deo infligendas in inferno, aut in Purgatorio, est bonus, licitus, & honestus, & vtilis ad nostram salutem. Probatur in primis ex Bulla edita à leone X. contra Lutherum, in quo hunc, & alios errores damnauit. Deinde ex Concilio Trident. *sess.14. cap.4.* vbi docet, attritionem, qua peccata detestamus, propter motum pœnæ æternæ, esse donum Dei, & fieri ex impulsu Spiritus sancti. Et *sess.6. can.8.* expressè definit metum gehennæ esse posse à peccato, & vitio liberum; quia potest dolorem peccatorum præteritorum excitare, & à futuris committendis auertere, & ad Dei misericordiam quærendam conuertere. Sic docent omnes Catholici. Legantur de hac materia latè tractantes Controuersistæ: necnon ex Modernis Ripalda *disp.22. citata, à sect.4.* Ouiedo *contr.4. punct.4.* Arriaga *disp.29. sect.1. & 2.* & Nos *1. part. tract.5. de Pœnit. disp.1. à q.11.*

QVÆSTIO IV.

An huiusmodi timor seruilis, possit esse malus, ex aliqua circumstantia, seu actu illi adiuncto?

REspondeo vt certum, Posse esse malum ex aliquo actu, seu circumstantia sibi adiuncta. Vnde si quis à peccato se contineret metu gehennæ, alioquin omnino peccaturus, nisi hoc malum perhorresceret, tunc talis timor seruilis iam esset malus ex actu illo conditionato adiuncto, *Nisi esset pœna gehenna, peccarem.* Sic omnes Theologi, inter quos nouissimè Ouiedo *punct.4. cit. numer.51.* sic explicat: actus, quo quis ex timore pœnæ à Deo infligendæ non furatur, & si permittat alium actum sibi adiunctum, quo dicet homo; *Si pœna non esset, furarer,* & furtum sub illa conditione amet, per se cum illo coniunctus non est: rectè enim ego possum decernere non furari ex motiuo fugiendi pœnam, absque eo quod actu decernam, quid facerem, si motiuum illud deficeret, & absque eo quod de hac conditionali cogitem. Imò si homo attentè rem inspiceret, & naturam suorum actuum penetraret, non posset ex metu pœnæ efficaciter odisse hanc culpam, & simul habere alium actum, quo dicat; *si non esset pœna, culpam istam committerem*; quia per hunc actum incurrit reatum illius pœnæ, quam fugit, & eodem modo illam amplectitur; ac committa illa culpa, quam vitat, vt pœnam fugiat. Veruntamen; quia sæpe homines ad hæc non attendunt, & illiterati vix illa percipient, sæpe cum actu, quo quis odio habet culpam, propter vitandam pœnam, alius actus adiungi poterit, quo voluntas dicat: *Culpam committerem, si pœna non immineret.* Hucusque Ouiedo. Legatur cum aliis, quos ipse citat, Petrus Hurtad. *disput.113. sect.8. §.62. & 75.* Suarez *disput.1. de spe, sect.4. num.6.*

QVÆSTIO V.

An Timor mundanus, vt sic, sit malus?

REspondeo Esse. Quia certè malum est recedere à Deo, propter mala, quæ ab homine infligenda timemus: at id facit amor mundanus: ergo ex se est malus. Sic S. Thom. *2.2. quæst.19. art.3.* & ex illo omnes Theologi, præcipuè Azor. *lib.9. c.2. q.5.* Qui bene aduertit, hunc timorem esse malum, non quod per se malum sit, metu ignominiæ, infamiæ, carceris, aut mortis, vel iacturæ bonorum à peccatis abstinere, illaque vitare; nam hic timor seruorum quoque est, non mundanorum proprius, & iustorum hominum similiter hic timor communis est: Sed quod metu horum malorum quis perperam faciat, in vitio est, & culpa; quoniam ne in minora mala incidat, maiora committit, & perpetrat: ne in dedecus, & infamiam incurrat, culpam contrahit: ne ignominiam, aut bonorum iacturam sustinere cogatur, peccatum facit. Sic ille. Et omnes.

QVÆSTIO VI.

An Timor mundanus semper sit mortalis.

AFfirmant D. Thom. *2.2. q.19. art.2. in corp. & ad 4. & art.3.* quem sequuntur Bannez *art.3. dub.1. concl.3.* Aragon *notab.2.* Valentia *tom.3. disp.2. quæst.2. punct.3.* & alij Recentiores.

Alij contrà docent, timorem mundanum non semper, sed aliquando solùm, esse mortale, aliquando verò veniale. Ita tenent aliqui Recentiores, inter quos præcipuus est Lorca *disp.11. num.1.* vbi his verbis contra Authores primæ sententiæ loquitur: *Primum dubium est, vtrum timor mundanus semper sit peccatum mortale? Recentiores definiunt, semper esse. Quod inaduertenter proferunt, neque longa disputatione indiget. Cum enim timor mundanus sit, quandò propter timorem iactura temporalis transgredimur aliquod præceptum legis, manifestum est, hunc timorem esse peccatum mortale, vel veniale pro grauitate præcepti, quod violatur: atque adeò, sicut adulterari metu mortis,*

ris, peccatum mortale est; mentiri metu mortis, peccatum veniale est; & nemo inficiabitur eum qui mentitur metu mortis, timore mundano affici, nisi comminiscamur aliam speciem timoris. Hæc Lorca.

Sed ego distinctius, concordando vtramque sententiam, Respondeo dicendum, quod amor mundanus dupliciter sumi possit, vel rigorosè, & absolutè; vel lato modo, aut secundum quid. Si absolutè, & expresse aut rigorosè illum accipiamus, semper est peccatum mortale. De hoc enim amore sic accepto intelligitur illud Ioan. 2. *Qui diligit mundum, non manet in charitate.* Et D. Thomas *loc. citato*, si verò illum lato modo, & secundum quid, aut quasi analogicè accipiamus, potest esse venialis, vt conuincit ratio Lorcæ. Sic P. Suarez *disp.* 1. *sect.* 4. *n.* 2. & latiùs Petr. Hurt. *disp.* 113. *sect.* 7. §. 45. & 46. vbi ait, hanc quæstionem tantùm esse de nomine.

QVÆSTIO VII.

An timor mundanus, qui ad peccandum inducit, duplex peccatum importet, aliud ratione illius, ad quod inducit, aliud ratione affectus immoderati ad rem illam, quam timet amittere?

Respondeo Dicendum, quod timor mundanus aut includit affectum circa rem, aut obiectum ex se illicitum: aut circa rem, aut obiectum ex se licitum, seu indifferens. Si primum, semper inducit duplex peccatum in confessione explicandum; si verò secundum, vnicum. Illustremus hanc responsionem exemplis. Sit primum pro prima parte. Qui timore pellicis ab eo recessuræ, seu metuens, ne ab eo discederet, committeret furtum, vt donis illius amorem prouocaret, duplex certè peccatum committeret; vnum contra iustitiam, cuius timor fuit causa, seu occasio; aliud contra temperantiam, propter affectum, quem timor ille includit. Id esse certum fatentur omnes, præcipuè Ouiedo *controu.* 5. *punct.* 4. *n.* 39. & Petr. Hurt. *disp.* 113. *sect.* 7. §. 47. ibi: Illic esse duo peccata, est certius certo, est enim duarum legum violatio.

Sit secundum, pro secunda. Qui sacrum omitteret, ob timorem non addiscendi facultatem, cui studet, aut ne amittat lucellum aliquod, non admittit nisi vnicum peccatum specie in religionem; quia in hoc casu timor mundanus non includit affectum circa obiectum ex se illicitum, vt constat. Sic Petr. Hurt. *loc. cit.* §. 49. dicens esse doctrinam omnium, legantur dicta à nobis.

QVÆSTIO VIII.

An detur præceptum diuinum de Timore filiali, & seruili Dei?

Respondeo vt certum: Dari. Quia id clarè colligitur ex Sapientiæ *cap.* 1. *vers.* 27. & 28. *Qui sine timore est, non poterit iustificari.* Atqui iustificatio omnino est necessaria ad salutem: ergo & timor, sine quo ipsa esse non potest, necessarius erit. Sic D. Thomas 2. 2. *q.* 22. *art.* 2. Sanchez *lib.* 2. *Decal. c.* 33. *num.* 4. Suarez *disp.* 2. *de Spe, sect.* 1. *n.* 4. Fagundez *lib.* 1. *c.* 31. *n.* 27. & 28. Palaus *tract.* 5. *disp. vnica, punct.* 4. *n.* 5. Petr. Hurt. *disp.* 118. *sect.* 3. §. 22. Dicens id esse certum apud omnes. Ouiedo *contr.* 5. *punct.* 9. *num.* 111.

QVÆSTIO IX.

An præceptum de timore filiali, & seruili, sint specialia, ita vt ex vi illorum teneatur quis aliquando expressè, & formaliter aliquem actum dictarum timorum exercere?

Affirmant Bannez 2. 2. *quæst.* 22. *art.* 2. *in solut. ad* 1. & 2. vbi docet esse specialia præcepta, obligareque præceptum timoris filialis, quando quis est in periculo peccandi, & solo timore orto ex amore Dei, ad cauenda peccata ducitur: Præceptum verò timoris seruilis tunc obligare, quando necessitas vitandi peccati occurrit, ne ducatur quis ad id vitandum, nisi pœnæ timore. Fundamentum huius sententiæ potest esse, quia sæpe quis graui tentatione vexatur, eamque solummodo vincit, eo quòd timeat, ne offendat Deum, néve in pœnam inferni incurrat: ergo huiusmodi timoris præceptum obligat specialiter in dicto casu. Huic sententiæ adhæret Acacius *resol.* 293. *n.* 1. Et satis fauet Filliuc. *tract.* 22. *c.* 8. *q.* 5. *n.* 155. licet *q.* 6. *sequenti*, oppositum sequatur.

Sed probabilius Respondeo, Non dari speciale præceptum timoris, sed eodem præcepto, quo aliæ virtutes præcipiuntur, etiam exigi timorem, per quem homo retrahitur à transgrediendo illarum præcepto.

Ratio est, quia nullus ex his timoribus expressè, & formaliter sumptus, est simpliciter necessarius ad iustificationem impij, cum sufficiat si virtualiter insit: ergo nullum adest speciale præceptum exercendi hos timores expressè, & formaliter: ergo satis erit, si exerceantur, cum opera aliàs præcepta executioni mandentur.

Ad fundamentum contrariorum dicendum est, in præassignato casu obligari quidem vexatum tentatione ad elicendum actum timoris, sed non ex præcepto speciali timoris, sed ex præcepto illius virtutis aduersus quam tentatur, vt loquendo de præcepto Spei diximus *suprà*. Sic Valentia 2. 2. *disp.* 2. *q.* 4. *punct.* 2. *fine*, Sanchez *lib.* 2. *cap.* 31. *n.* 4. Fagundez *lib.* 1. *c.* 31. *num.* 29. Filliuc. *loc. cit.* Palaus *punct.* 4. *num.* 6. Petr. Hurtad. *disp.* 18. *sect.* 3. Granados *tract.* 3. *disput.* 5. Ouiedo *loc. cit. num.* 118. Machado *lib.* 2. *part.* 2. *tract.* 5. *docum.* 2. *n.* 8. Gaspar Hurtad. *disp.* 2. *diff.* 6. *in fine*, Trullench. *lib.* 1. *cap.* 4. *dub.* 2. *num. vltimo*, Villalob. *part.* 2. *tract.* 2. *diff.* 1. *n.* 3. & alij.

TRACTA

TRACTATVS IV.

DE CHARITATE DIVINA.

DE Charitate agunt Magister sententiarum *in* 1. *dist.* 17. *& in* 2. *dist.* 26. *& in* 3. *dist.* 27. & cum eo omnes Commentatores. Angelicus Doctor D. Thomas 2. 2. *à quæst.* 23. ibique eius Discipuli, cæterique Theologi, Bannez, Caiet. Aragon, & alij, Suarez *tract.* 3. *de Charitate per totum.* Ouiede etiam, *tract.* 3. Arriaga 2. 2. *à disput.* 31. Ripalda *à disput.* 29. Becanus *part.* 2. *à cap.* 18. Castro Palao *tom.* 1. *tract.* 6. Ægidius *disp.* 21. Sanchez *lib.* 2. *Decalogi, à cap.* 34. Fagundez *lib. etiam* 1. *cap.* 27. Trullench. *lib.* 1. *à cap.* 5. Petr. Hurtadus de Mendoza *à disp.* 120. Gaspar. Hurtad. *tract. de Charitate*, Filliuc. *tract.* 22. *à cap.* 9. Bonacina *disp.* 3. *quæst.* 4. Azor. *lib.* 9. *instit. moral. cap.* 3. & alij referendi.

DISPVTATIO PRIMA.

De Essentia Charitatis.

QVÆSTIO PRIMA.

An Charitas, quâ nos Deum diligimus, sit quid creatum?

NEGAVIT Magister *in* 1. *dist.* 17. docens, Charitatem habitualem, non esse aliud, quàm ipsum Deum, & per appropriationem, Spiritum Sanctum, & ideo non esse donum creatum nobis inhærens, quamuis Fides, & Spes habituales, sint creata dona nobis inhærentia. Hanc sententiam Magistri approbarunt Gregorius *in* 1. *dist.* 17. *q.* 1. *art.* 1. & Aureol. *ibid. art.* 1.

Sed vt quid certissimum Respondeo dicendum, quod Charitas sit donum creatum à Deo, in nobis productum, & voluntati superadditum, quo dilectionem Dei supernaturalem efficiat. Sic expresse docet Tridentin. *sess.* 6. *cap.* 7. definiens Charitatem esse donum aliquod creatum nobis infusum, per hæc verba: *Hoc enim fit, dum Charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iustificantur, & illis inhæret, in iustificatione enim infusa accipit homo tria hæc, Fidem, Spem, & Charitatem.* Et ideo sic docent omnes Theologi. Legantur Bannez 2. 2. *quæst.* 23. *art.* 2. Vbi sententiam Magistri censet temerariam, & errori proximam. Suarez *disput.* 3. *sect.* 1. erroneam, Lorca *disput.* 3. *num.* 8. improbabilem. Ægidius *disput.* 21. *numer.* 1. Sacris scripturis, & Conciliis repugnantem. Valentia *disput.* 3. *quæst.* 1. *punct.* 1. Esse contra Fidem. Ripalda *disput.* 29. *sect.* 1. *num.* 2. & Ouiedo *controu.* 1. *punct.* 3. *num.* 25. Arriaga 2. 2. *disp.* 31. *sect.* 1. Becanus *capit.* 22. *quæstion.* 1. Petrus Hurtadus 2. 2. *disput.* 123. §. 3. vbi ait sententiam Magistri expressè esse damnatam à Concilio Tridenti *loc. citato.*

QVÆSTIO II.

Quotupliciter sumatur Charitas?

REspondeo breuiter, quod tripliciter. *Primò* pro ipso Deo, provt est obiectum amoris beneuolentiæ, iuxta illud 1. Ioan. 4. *Deus Charitas est, & qui manet in Charitate in Deo manet, & Deus in eo. Secundò*, pro actu dilectionis, vel Dei erga nos, vel nostri erga Deum. *Tertiò*, pro habitu supernaturali, qui est virtus voluntatem eleuans, & inclinans ad amandum Deum amore beneuolentiæ supernaturali, & hæc est propria Charitatis acceptio, & de illa præcipuè Theologi disputant. Sic Suarez *in proœmio huius tractatus*, & ex illo non citato, Trullench *lib.* 1. *Decalogi, c.* 5. *dub.* 1. *n.* 1. & Palaus *tract.* 6. *cit. disp.* 1. *punct.* 1. *n.* 1. vbi solùm de acceptione charitatis, pro actu, vel habitu, loquitur, & alij.

QVÆSTIO III.

Quid sit Charitas, sumpta pro habitu?

REspondeo ex D. Augustino *lib. de Morib. Ecclesiæ, capit.* 11. quod est virtus supernaturalis, qua Deum propter ipsum amamus, & digni efficimur illius amore. Sic Ouiedo *controu.* 5. *punct.* 1. *num.* 2. Vel, vt alij ex D. Thoma 2. 2. *quæst.* 23. Est habitus, seu virtus Theologica & supernaturalis à Deo infusa, qua Deum propter se ipsum, & suam bonitatem super omnia diligimus, & reliqua omnia propter Deum. Sic Trullench *dub.* 1. *cit. n.* 2. Bonac. *num.* 1. ex Valentia, Becano, & aliis.

QVÆSTIO

QVÆSTIO IV.

An Charitas sit excellentißima Virtutum, in genere morum?

NEgant Lutherani, asserentes Fidem esse perfectiorem Charitate.

Sed vt quid certissimum Respondeo, Charitatem esse perfectissimam omnium virtutum in genere morum. Constat ex Scripturæ locis. D. Pauli 1. ad Corinth. 13. *Nunc manent Fides, Spes, & Charitas, tria hæc; maior autem horum est Charitas.* Et ad Corinth. 13. *Super omnia hæc Charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.* Et 1. ad Timoth. 1. *Finis præcepti est Charitas.* Et Christus Dominus Matth. 22. dicit: *Hoc est primum, & maximum mandatum.* Ex quibus locis constat, Charitatem esse omnium virtutum, tam moralium, quàm Theologicarum, maximam, saltem in esse moris. Quia si excedit omnes virtutes Theologales, quæ sunt perfectiores: ergo omnium virtutum erit excellentissima ac perfectissima. Sic omnes Theologi cum S. Thoma 2. 2. q. 23. *art.* 8. inter quos legantur Ouiedo *controu.* 2. *pun.* 2. *à num.* 22. Suarez, Ægidius, Petr. Hurtad. & alij statim citandi. Bonac. & Trullench. *loc. cit.* Ripalda *disp.* 39. *sect.* 1.

QVÆSTIO V.

An non solùm in esse moris, sed etiam in genere physico, omnes virtutes, & præcipuè Fidem antecellat Charitas?

NEgant aliqui DD. docentes, Fidem Theologicam, excellentiorem esse in esse physico Charitate. Quia actus Fidei, & suo modo habitus pertinet ad nobiliorem potentiam, & habentem perfectiorem modum operandi, nempe ad intellectum (vt habitum est suprà *tract.* 2. *de Fide*) qui quidem perfectior est, quàm voluntas, ad quam pertinet charitas: Ergo actus Fidei, & suo modo habitus, perfectior est in esse physico actu, seu habitu Charitatis. Ita sentiunt Gaspar. Hurtad. *disp.* 2. *de Charitate, diff.* 3. qui & citat pro se Caietanum 1. *part. quæst.* 82. *art.* 3. Ferraram 3. *contra Gent. cap.* 26. & Vazquium 1. 2. *disp.* 11. *n.* 45. Quibus non dissentit Luysius Turrian. 2. 2. *disp.* 41. (non 6. vt legi apud Ouiedum) *dub.* 8.

Sed probabilius Respondeo dicendum, quod Charitas non solùm in esse moris, hoc est, non solùm in ratione bonitatis moralis, per quam bene operantes donantur à Deo præmio; sed etiam in esse physico antecellit, & excellit omnes virtutes, necnon & Fidem. Sic tenet, & probat Ripalda *disput.* 29. *cit. sect.* 1. *num.* 4. à priori his rationibus. *Quia virtutes morales antecellit, & antecedit obiecto formali, quod est diuinum, complectens omnes perfectiones diuinas, cum earum obiectum formale creatum sit. Cæteras verò Theologicas, Fidem, & Spem, excedit modo respiciendi obiectum formale diuinum: nam Charitas mouetur adæquatè ex sola, & omni perfectione diuina; Fides verò & Spes solùm inadæquatè, quoad actus præcipuos cum necessario consortio motiui creati, nempe reuelationis, & visionis beatæ. Item Charitas amat Deum purè, absque mercedis, & remunerationis affectu, secus verò Spes. Fides quoad principes actus respicit Deum obscurè, & propter vnam, vel alteram perfectionem: Charitas verò non solum obscurè, sed etiam clarè propter omnes eius perfectiones. Quæ ratio non solùm probat præstantiam Charitatis super omnes virtutes via, quoad perfectionem moralem, sed etiam quoad physicam. Quoniam perfectio desumpta ex obiecto formali, & modo intrinseco tendendi ad actus, physica est.* Hucusque Ripalda. Sic etiam Caiet. *hic art.* 6. (quidquid alibi 1. *part.* dixisse, non ita bene dicat Hurtadus) & alij Thomistæ, Suarez etiam *disp.* 3. *de Charit. sect.* 1. *n.* 3. & 4.) vbi respondet fundamento Hurtadi) Ægidius *disp.* 21. *dub.* 5. Granados *tract.* 1. *de Charit. disp.* 4. Meratius *disput.* 38. Salas 1. 2. *tom.* 1. *q.* 3. *tract.* 2. *disp.* 2. *sect.* 5. §. 5. Petrus Hurtad. *disput.* 132. *sect.* 2. Ouiedo *controu.* 2. *punct.* 2. *à num.* 20. Lorca *disput.* 9. Arriaga *in* 1. 2. *tom.* 1. *disp.* 27. *sect.* 1. & 2.

QVÆSTIO VI.

Quid sit obiectum materiale primarium, & secundarium Charitatis?

REspondeo breuiter, quod obiectum materiale primarium Charitatis, est Deus ipse secundùm omnes suas perfectiones, iuxta nuper dicta; secundarium verò est proximus, quatenus Deo refertur, eiusque beatitudinem participare potest. Prima pars patet: Quia in Deo primariò relucet ipsum formale obiectum, quod est bonum diuinum, per essentiam. Secunda etiam constat, ex illo 1. *Ioan.* 4. *Si diligimus inuicem, Charitas eius in nobis est.* Ratio est. Quia in proximo inuenitur aliquid Dei, quatenus scilicet est creatura eius, filius eius adoptiuus, particeps eius beatitudinis, &c. ergo spectat secundariò ad obiectum Charitatis. Sic omnes Theologi cum S. Thoma 2. 2. *q.* 25. *art.* 1. legantur Suarez *disp.* 1. *de Charit. sect.* 1. Ripalda *disput.* 37. *per totam*, Ouiedo *controu.* 3. *à punct.* 1. & alij Recentiores.

QVÆSTIO VII.

Quid sit obiectum formale Charitatis?

REspondeo breuiter, obiectum formale, seu ratio sub qua habitus, aut actus Charitatis, est Deus sub ratione boni propter se amabilis; seu bonitas increata, infinita Dei, vt in se, ac ipsi Deo bona. Per hoc enim distinguitur Charitas ab Spe; quia hæc respicit Deum, vt bonum nobis, seu bonitatem increatam, vt vtilem, & commodam nobis: à Fide, quia hæc tendit in Deum vt verum, seu veracitatem increatam: Charitas verò in Deum, vt in se, & propter se bonum, aut bonitatem increatam, vt bonam ipsi Deo. Sic D. Thom. 2. 2. *quæst.* 23. *art.* 5. *ad* 2. & *art.* 6. *in corp.* Suarez *loc. cit. sect.* 2. Ouiedo *controu.* 4. *punct.* 1. & alij communiter. Et hæc sufficiant de quæst. Theologicis.

DISPVT.

DISPVTATIO II.

De Praecepto Charitatis Dei.

QVÆSTIO PRIMA.

An sit praeceptum de implicitè diligendo Deo?

RESPONDEO, vt quid certissimum apud omnes, Esse. Sic, vt certum supponit Arriaga 2.2. *disp.* 36. *sect.* 1. *num.* 2. his verbis: *Aduerto dupliciter dici posse, Deum à nobis diligi. Primò implicitè, quatenus nolumus vllum peccatum mortale committere, quo eius amicitia dissoluatur: implicitè enim alterum amat, qui non vult illum grauiter offendere, nec amicitiam cum eo initam dissoluere. Hunc implicitum amorem Dei esse sub obligatione, est certo certius: at talis obligatio immediatè prouenit ab eis praeceptis, quae prohibent, v. g. occidere alium sine iusto titulo, fornicari, furari, &c. & in hoc sensu praeceptum illud obligat semper, & pro semper: semper enim teneor Deum non offendere. In praesenti ergo non est nobis de eo amore sermo. Alio modo Deum amare possumus proprio, & vero amore, quo erga eius infinitam bonitatem à nobis, siue per Fidem, siue per lumen naturale cognitam bene afficimur, eumque affectu beneuolentiae prosequimur: & de hoc solo amore in praesenti nobis est sermo, an sit sub praecepto.* Hæc omnia Arriaga. Et bene. Sit ergo nobis

QVÆSTIO II.

An etiam sit speciale praeceptum de diligendo Deo, amore proprio, & vero positiuo?

NEgandum videtur. *Primò*, quia in Decalogo non continetur tale præceptum. *Secundò*, quia *Ioan.* 14. dicitur: *Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me.* Ergo obseruantia mandatorum est dilectionis præceptum: ergo solùm datur præceptum de diligendo Deo implicitè, iuxta *q. antecedenti* dicta. Propter hæc ita tenet Gasp. Hurtad. *disp.* 4. *diff.* 1. qui citat pro se Maldonatum *in Matth.* 22. *vers.* 39. Iansenium *in concord. Euangel. c.* 82. & Ioan. Sancium *in select. disp.* 1. *n.* 21. & penes illum Vazquez *de poenit. q.* 90. *art.* 1. *dub.* 4. *n.* 40. & Molina 1. *p. q.* 63. *art.* 2. & 3. *disp. vnica, mem.* 2. & D. Th. 2. 2. *q.* 44. *art.* 1. *ad* 3.

Sed etiam vt ferè certum Respondeo, Esse, & dari speciale præceptum de diligendo Deo, amore vero, & proprio, vltra generale, quæ de omnibus præceptis dari nuper diximus. *Primò*: quia id haud obscurè colligitur ex sacra Scriptura, *Deuteron.* 6. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, &c.* Et Paul. 1. *ad Timoth.* 1. *Finis autem praecepti est Charitas de corde puro.* Et Matth. 22. *Hoc est primum, & maximum mandatum.* Ergo datur præceptum de dilectione, & amore Dei, distinctum omnino ab aliis.

Secundò probatur. Quia, si de Fide, & Spe datur speciale præceptum, vt habitum est suprà: à fortiori debet dari de Charitate, quæ nos Deo perfectiùs vnit. Sic tenet communis Theologorum sententia cum S. Thoma 2. 2. q. 44. *art.* 1. *in corp.* & 1. 2. *q.* 100. *art.* 10. D. Bonau. *in* 3. *dist.* 37. *art.* 2. *q.* 1. Scot. *dist.* 27. *q. vnica*, Durand. *dist.* 37. *q.* 1. *num.* 10. Sotus *lib.* 2. *de Iustit. & Iure, q.* 3. *art.* 10. Caiet. 2. 2. *q. cit.* Bannez & Aragon *in art.* 1. *cit.* Nauarrus *in Man. c.* 11. *n.* 7. Valentia *tom.* 3. *disp.* 3. *q.* 19. *punct.* 1. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 5. & 4. Suarez *disp.* 5. *de Charit. sect.* 1. & 2. Lorca *disp.* 57. inurens oppositæ sententiæ notam maximi erroris. Thom. Sanchez *lib.* 2. *Decal. c.* 35. *n.* 1. 2. & 3. Luysius *disp.* 97. *dub.* 1. & 2. Ruard. Almain. Gabr. Medina, & Ferrara, quos omnes citat, & sequitur Petr. Hurtad. *disp.* 174. *sect.* 4. §. 12. dicens, hanc sententiam esse certissimam apud Authores tam antiquos, quàm recentiores, & non posse tutò negari. Sic etiam Arriaga *vbi suprà, disp.* 36. *sect.* 1. Palaus *tr.* 6. *punct.* 2. *n.* 1. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. c.* 39. *n.* 1. Trullench. *lib.* 1. *cap.* 5. *dub.* 3. Filliuc. *tr.* 22. *cap.* 9. *q.* 7. Bonac. *disp.* 3. *q.* 4. *punct.* 1. & 2. Ausonius *in Sum. Diana, verbo Praeceptum, n.* 9. Machado *lib.* 2. *part.* 2. *tract.* 6. *docum.* 2. *n.* 1.

Nec fundamenta oppositæ sententiæ sunt alicuius momenti. Ad primum enim dicendum, vel quod præceptum dilectionis Dei contineatur in primo Decalogi præcepto, vt vult P. Hurtad. *disp.* 174. *citata, sect.* 3. & Fagundez *loc. cit.* vel dato quod ibi non contineatur, contineatur in primis principiis, & sit veluti præambulum, ac basis colendi Deum; neque enim honorem Deo dignè deferre possumus, quin illum priùs agnoscamus, & diligamus. Sic cum S. Thoma 2. 2. *q* 44. *art.* 1. *ad* 3. respondent communiter DD. & constat ex habitis suprà *tract.* 1.

Ad secundum dicendum, quod qui obseruat præcepta, verè diligat Deum, non tamen positiuo, proprio, ac vero formali actu dilectionis, de quo (vt diximus) est præceptum: sed solùm amore implicito, & virtuali, ac interpretatiuo, quatenus interpretari potest, Deum diligere, qui eius voluntatem seruando præcepta exequitur.

QVÆSTIO III.

An huiusmodi amoris praeceptum, obliget ad amandum Deum super omnia, non solùm appretiatiuè, sed etiam intensiuè?

REspondeo vt quid certum, solùm obligare ad amandum Deum super omnia appretiatiuè, non verò intensiuè (quidquid aliqui dixerint, *vt infrà.*) Pro huius responsionis intelligentia supponendum est, quod dupliciter possit amari Deus super omnia, *Primò*, appretiatiuè. *Secundò*, intensiuè. Tunc amore appretiatiuo amamus Deum, quando eum omnibus aliis rebus præferimus; & ita illius amore affecti sumus, vt parati simus pati potius omnia mala, vel res omnes perdere, quàm ipsum Deum perdere, & offendere. Tunc verò intensiuo amore Deum super omnia amamus, quando feruentiori, intensiori, & vehementiori actu, quàm omnia alia diligimus. Hoc ergo supposito dicimus, quod præceptum de diligendo Deo super omnia, de amore appretiatiuo, & non de amore intensiuo intelligatur.

Probatur prima pars responsionis. Nam de illo amore intelligitur præceptum, quod de se efficax est ad omnia præcepta seruanda: sed hic est amor appretiatiuus, quia habens illum præfert Deum omnibus aliis rebus: ergo de hoc amore præceptũ intelligitur.

Confirmatur hæc pars, simulque probatur secunda, quia nullum datur præceptum de intensiuo amore: ergo solùm de appretiatiuo extat. Antecedens probatur. Tum quia non datur de amore ita intenso, quin nulla ratione intensior esse possit: aliàs omnes hoc præceptũ exequentes, amarent Deum ita intensè

intensè ac Christus Dominus amauit. Neque datur de amore ita intenso, qui expleat totam efficaciam auxilij; aliàs habens auxilium ad amandum Deum amore intenso vt octo, si illum amaret vt quatuor, non diceretur præcepto Charitatis satisfacere. Neque denique datur de amore, qui in intensione præcedat omnes alios creatos amores: aliàs dolens filius, qui de patris morte & condemnatione doleret æquè intensè, ac suis peccatis, non amaret Deum super omnia. Imo si de facto intensius patrem, aut matrem amaret plusquam Deum, verè peccaret, iuxta illud Matth. 10. *Qui amat Patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus.* Quæ omnia sunt absurda: ergo manifestum est, non de intensione, sed de æstimatione præceptum dilectionis esse intelligendum. Sic omnino Palaus *tract.6.disp.1.punct.2.n.5.* & antea Vazquez 1.2.*disp.*194.*c.*3. Ægidius *disp.*25. *dub.*1. *n.*14. Sanchez *lib.*2.*c.*35. *n.*2. Suarez *disput.*5. *de Charit.sect.*2. Fagundez *c.*27.*cit.n.*2.& 3. Trullench *lib.*1.*c.*5.*dub.*3.*n.*10. Bonac.*disp.*3.*q.*4.*punct.*1.*n.*1. & 2. Arriga 2.2.*disp.*36.*sect.*1.& 3. Azor.*lib.*9.*c.*4. *quæst.*3. Machado *tract.*6.*lib.*2.*p.*2.*docum.*1. Ouiedo *contr.*3.*punct.*2.

QVSTIO IV.

An sit peccatum patrem, aut matrem, aut aliam creaturam, interiori amore, quàm Deum, diligere?

AFfirmabunt Petrus Sotus *tract. de Instit. Sacerdot. sect.*15.*de Iustificat. Impij, fol. mihi* 240. & apud ipsum Adrianus *in* 4.*q.*2. *de Pœnit.& quodl.*5. *art.*3. Sot. & Durand. apud Ouied. *loc.cit.n.*18. eo quòd affirment, intensiori, & feruentiori amore, à nobis debere ex præcepto, Deum diligi: ergo, hoc præsupposito, peccabit certè, contra præceptum de diligendo Deo, qui Patrem, aut matrem, aut amicum, aut aliàm quamlibet creaturam, intensiori & feruentiori amore, quàm Deum diligeret.

Sed vt certum Respondeo, Non esse peccatum dictas personas intensiori, & feruentiori amore sensibili, quàm Deum diligere: quia certum est, vt constat ex habitis nuper, non esse nobis datum præceptum, vt Deum intensius, quàm cætera omnia diligamus: quoniam præcepto Charitatis in Deum satisfacimus, qualicumque, etiam minima amoris intensione; dummodo Dei amorem, vel tenuissimum, etiam cæteris præferamus: hoc ergo supposito, vt certò, certò constat, posse quem Patrem, aut matrem, &c. magis intensiue, quàm Deum, diligere licitè, & absque peccato; dummodo Deum appretiatiuè super omnia diligat. Nec hæc adinuicem contrariantur. Stat namque bene à quopiam magis intensiuè amicum diligi, quàm parentem, & tamen si detur ei optio magis eliget in vrgenti necessitate amicum perire, quam parentem, & si vtrique succurrere non possit, parenti potius quàm amico succurreret. Simili ergo modo poterit quis licitè aliquando magis sensibiliter, intensiuèque parentem amare, quàm Deum, non tamen magis appretiatiuè; quia ex vi præcepti dilectionis Dei, tenetur ita esse paratus, vt in occasione oblata, velit potius patrem offendere, si opus sit, quàm Deum: ac proinde licèt amor ille parentis maior sit intensiue, quàm amor Dei, iste tamen maior est appretiatiuè. Sic omnes authores citati suprà *quæst.*3. præcipuè Azor. Nauar. Fagundez, Palaus, Suarez, Becanus *cap.*19.*quæst.*1. *concl.*3.

QVÆSTIO, V.

An peccet mortaliter, contra hoc præceptum, qui deliberatè desiderat perpetuo in hoc vita degere?

AFfirmant absolutè Sanchez *lib.* 2. *Decalogi, c.*35.*n.vltimo*, his verbis: *Id demum obseruandum est, Lethale esse desiderare deliberatè, perpetuo in hac vita degere. Quia delicia huius sæculi præponuntur vitæ Æternæ, & fruitioni Dei. Vacat tamen culpa longam vitam desiderare.* Sic ille, citans pro hac parte Nauarrum *in Man. c.*11.*n.*20.*vers.* Octauò. Adrianum apud hunc, 4.*de confess.q.*4. Barthol. de Ledesma *in sum. Sacramentor.* vbi de Confess. *post dub.* 12. *in interrogation. circa primum præpt. p.*710. & Rodrig. *tom.*1.*sum. in* 3.*edit.c.*11. *fine.* Quibus addi possunt Bonac.*disp.*1.*q.*4.*punct.*1.*in fine*, & Fagundez *lib.*1. *Decal.cap.*27.*n.*11. vbi id absolutè, & sine vlla distinctione docet, oblitus quam antea *n.*5. dederat, & bene, vt infra.

Sed clarius Respondeo dicendum, quod verè peccet mortaliter contra hoc præceptum, casu quo quis vellet perpetuo in hac vita degere, præponendo vitam huius sæculi bonis quæ sibi Deus in æternum præparauit: secus si alio fine, vt benè Fagundez, limitando sententiam contrariorum, *lib.*1.*c.*27. (non 37. vt legi apud Machad. *n.*5. *versu, Aliqui volunt*, his verbis dicit, & probat: *Quod verum quidem est*, (placitum illorum) *si qui desideraret in hac vita permanere, re vera præponeret hanc vitam, & eius voluptates, Æternæ vitæ, & visionis claræ Dei deliciis: quod non nisi sceleratissimus facere potest. At verò, si quis vellet in perpetuum hanc vitam conseruare, ne hoc bono priuetur, non apparet cur peccatum mortale sit, præcipuè, si id fecisset, quia nescit, an saluandus sit. Si enim ex eo præcisè quod vellet vitam perpetuò conseruare, censeretur præponere simpliciter huius sæculi voluptates, deliciis Æternæ vitæ: etiam qui longam vitam desideraret, pro illo tempore præferret visioni, & fruitioni Dei, vitæ huius apparentia bona, ac proinde etiam peccaret, quod prædicti authores negant: quia summa etiam peruersitas est, vel pro exigui temporis mora, diuinam Dei fruitionem terrestri voluptati præponere.* Sic ille. Et ex illo Machado *lib.* 2. *part.* 2. *tract.*6. *docum.*1.*num.*7. *fine.* Palaus *de Charit.tract.*6.*disp.*1. *punct.*4.*num.*6.

QVÆSTIO VI.

An sit mortale, Deum diligere, ob mercedem vitæ Æternæ, tanquam finem vltimum, & principalem?

REspondeo tanquam certum: Esse mortale. Quia mortale est diligere aliquid creatum, tanquam finem vltimum? patet, quia tunc Deus, quem omnes tenemur diligere propter se, tanquam vltimum omnium rerum finem, non diligeretur super omnia appretiatiuè: ergo. Sic omnes Doctores, præcipuè mox citandi.

QVÆSTIO

QVÆSTIO VII.

An saltem sit licitum diligere Deum, ob mercedem vitæ æternæ; tanquam finem minus principalem?

RESpondeo etiam tanquam certum: hoc modo, Esse licitum. Quia licitum est nobis dilectionem Dei, & omnia opera nostra bona in æternæ beatitudinis mercedem referre, tanquam in finē minus principalem, iuxta illud Psalm. 118. *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem*, & definitur in Trid. *sess. 6. can.* 31. Non tamen, vt diximus, tanquam in finem vltimum, & principalem. Tunc autem (ait Sanchez) ea merces est finis minus principalis, quando est causa mouens, vt citius, expeditius, & feruentius Deum diligamus, alioquin tamen dilecturi, etiamsi non ita promptè, & expeditè. At tunc est finis principalis, quando nisi ea præmij spes adesset, Deum non diligeremus. Hic enim amor est mercenarius, instar obsequij præstiti à famulo mercede conducto, qui seclusa mercede, id nullatenus præstaret. Quare amor hic à Sanctis Patribus reprehenditur, & specialiter à D. Chrysostomo *lib. de compunctione cordis, in fine*, vbi in hoc sensu damnat eos, qui Deo ob mercedem seruiunt. Hæc Sanchez *lib. 2. c. 35. n. 3.* Azor. *tom. 1. lib. 9. cap. 4. q. 5.* Valentia 2. 2. *disp. 3. q. 5. punct. 2.* Bannes sequutus D. Thomam 2. 2. *q. 27. art. 3. dub. vnico.* Petr. Ledesma 2. *tom. tract. 3. c. 4. concl. 4.* Fagundez *lib. 1. c. 37. num. 5.* Trullench *lib. 1. cap. 5. dub. 3. n. 12.*

QVÆSTIO VIII.

An licitum sit dilectionem Dei super omnia, & alias actiones pias, & spirituales, ad res temporales obtinendas, tanquam ad finem, dirigere, & ordinare?

RESpondeo, Non esse licitum, dilectionem Dei, & alia pia opera, in res temporales assequendas dirigere, & ordinare, tanquam in finem. Quia contra rationem finis est, vt hic minus bonus sit, quàm media, quæ ad illum assequendum diriguntur; & sic est ordinis peruersitas. At possunt ordinari ad res temporales assequendas, tanquam in motiuum quoddam, & quasi dispositionem ad bona spiritualia. Et sic habet vsus Ecclesiæ offerentis passim Missas, & orationes, & alia pia opera spiritualia ad salutem corporalem, pacem, pluuiam, & alia bona temporalia à Deo impetranda; quatenus hæc conducunt, & sunt dispositiones ad gratiam, & res spirituales consequendas. Nec est necessarium actu referre ea temporalia sic à Deo petita, ad bona spiritualia; sed satis est virtute. Sic Sanchez *lib. 2. c. 35. n. 3. §. Non tamen est licitum*, Valentia 2. 2. *disp. 3. q. 5. punct. 2.* Bannes 2. 2. *q. 27. art. 3. dub. vnico*, Henriquez *lib. 9. de Missa, cap. 13. num. 3.* Bellarminus *lib. 2. de Missa, cap. 3.* Fagundez *lib. 1. Decalog. cap. 27. num. 6.* Trullench *lib. 1. c. 5. dub. 3. num. 12.*

QVÆSTIO IX.

An ita sit illicitum, bona spiritualia ordinare, & dirigere ad assecutionem temporalium, tanquam ad finem, quod sit mortale de se?

RESpondeo, de se non esse mortale, sed solùm veniale peccatum, seclusa temeritate, & contemptu. Ratio est, quia peruersitas finis, qui mortalis non sit, excedit culpam venialem: atqui assecutio bonorum temporalium non est ex se mortalis, imò nec venialis, cum de se licita sit: ergo, &c. Sic Bannes, & ex illo Sanchez, Fagundez, & Trullenc. *loc. cit.*

QVÆSTIO X.

An huiusmodi dilectionis præceptum obliget ad amorem supernaturalem, & naturalem?

AFfirmant communiter Doctores, quatenus docent, huiusmodi præceptum obligare per se ad amorem supernaturalem; in aliquibus autem casibus, amore naturali esse contentum. Ita Sanchez *lib. 2. c. 35. n. 4.* ex Nauarro *in sum. c. 11. n. 10. vers. Addo secundò*, Bannesio 2. 2. *q. 44. art. 1.* Petro Ledesma *tom. 2. sum. tr. 3. c. 5. concl. 2.* & Valentia 2. 2. *disp. 3. q. 19. punct. 1.* Ita etiam Petr. Hurtadus *disp. 174. sect. 4. §. 16.* & Trullench *lib. 1. c. 5. dub. 3. n. 8.* vbi ita ait: *Non præter amorem Dei supernaturalem, quem vocat D. Paulus* 1. *ad Timoth.* 2. ex charitate non ficta; *idest, quatenus per fidem supernaturalem cognoscitur vt finis supernaturalis, & omnium bonorum supernaturalium Author, dari alium naturalem inferiorem, & imperfectum quo Deum absolutè amamus, vt creatorem nostrum, & gubernatorem prouidentem nobis de necessariis ad salutem, nos eripientem à malis, conferentemque nobis multa beneficia. Ad hunc autem amorem nos teneri, dictat naturalis ratio, & tunc quidem obligat, vt aduertit Reginald.* tom. 2. lib. 10. cap. 9. n. 99. *cum ex illius omissione adest periculum peccandi mortaliter, vt cum præceptum diuinum, vel humanum obligans sub mortali, mandandum est executioni: quod fieri nequit, sine aliquo Dei amore. Huic autem amori Fideles satisfaciunt, vt bene Ledesma* tom. 2. tr. 3. de Charit. c. 5. concl. 2. *Deum amore supernaturali diligentes, quia hic amor principalior, in eo naturalis includitur.* Huc vsque Trullench.

Negat tamen Palaus *tract. 6. de Charit. disput. 1. punct. 3. n. 2.* docens, præceptum huiusmodi de diligendo Deo, non obligare nos directè ad amorem supernaturalem, neque ad amorem naturalem; sed solùm vt amemus Deum super omnia, ob eius infinitam bonitatem, quantum cum Dei gratia possumus. Ex hac obligationis satisfactione (inquit) oritur, vt illum ames supernaturali amore, si habitum supernaturalem habeas, vel auxilio Dei extrinseco supernaturali præueniens: si autem illis careas, amabis Deum naturali amore. Et ratio est manifesta, quia in tua potestate situm non est, Deum amore supernaturali potius quàm naturali, prosequi: quia cum hæc differentia non tam ex obiecto formali, quàm ex principio influente in actum procedat, & hæc principia non cognoscas, neque tuæ voluntati in operatione subdantur, vt possit vti pro libito principio naturali, supernaturali excluso: efficitur sane, supernaturalem amorem directè præcipi non posse, sed solum indirectè, quatenus præcipitur tibi, vt ames Deum, quantum cum gratia possis; alias cognosceres esse in gratia, sicuti cognoscis præcepto amandi Deum te satisfecisse. Hæc Palaus. Cuius doctrinam esse probabilem apertè fatetur Trullench. *loc. cit.* Et in substantia amplectitur Rodericus de Arriaga 2. 2. *disp. 36. sect. 3. n. 24. vers. secundò.*

Ego Respondeo dicendum, vtramque sententiam esse in praxi satis probabilem, posseque quamlibet securè sequi, absque inconuenienti vllo. Igitur his quæstionibus præmissis, de tempore, quo hoc obligat præceptum, quæstiones instruamus. Sit ergo

QVÆSTIO XI.

An hoc amoris Dei præceptum, obliget per se, pro aliquo determinato tempore.

NEgabunt à fortiori Gasp. Hurtad. Maldonatus, Iansenius, Ioan. Sancius, Vazquez, & Molina, qui vt vidimus *sup. q. 2.* nullam obligationem specialem eliciendi actum amoris supernaturalis agnoscunt. Negabunt & alij, qui id dixere loquendo de obligatione & præcepto eliciendi actum Fidei Theologicæ, de quo *tr. 2. de Fide, disp. 2. q. 38.* Et nouissimè id negat Remigius *in sum. tr. 2. c. 1. de primo precepto Decalogi, §. 3.* his verbis: *El precepto de la Caridad, o de amar à Dios obliga à arbitrio de varon prudente. Algunos señalan vn solo, y determinado tiempo, de modo que el que en qualquier tiempo de su vida, huuiesse hecho vn acto de amor de Dios, juzgan, que ha complido con este precepto, conque se libran los Fieels de muchos escrupulos, que suele causar la opinion de algunos Authores que defienden que luego que vn niño, llega a tener vso de razon, està obligado à hazer vn acto de amor de Dios.* Ita ille; qui & citat prose Ioannem Sancium *in select. disp. 1.* sic lege, *non dist. 1. num. 21.* Sed certè Ioannes Sancius *loc. cit.* absolutè docet, nullum dari speciale præceptum de diligendo Deo, vt nuper vidimus: non ergo adimpletionem eius arbitrio prudentis viri relinquit. Tenuerunt tamen hanc sententiam quidam, quos tacitè refert Sotus *lib. 1. de nat. & gratia, cap. 22.*

Sed supposita (ex supra dictis) existentia huius præcepti; vt mihi certum, Respondeo: per se obligare pro aliquo determinato tempore, sicuti pro illo obligat præceptum Fidei, vt constat ex dictis *tr. 2. disp. 2. q. 38.* Quia eadem est vtriusq; præcepti ratio. Sic communiter DD. vt testatur Layman *lib. 2. tract. 3. c. 2. n. 6.*) non 2. vt leges apud Machadum (his verbis: *Dico secundò. Præceptum affirmatiuum de Deo super omnia diligendo, certis tantùm temporibus obligat.* Sic ille. Et ex illo Machado *lib. 2. part. 2. tract. 6. docum. 2. n. 5.* ita scribens: *El precepto afirmatiuo, que consiste en amar à Dios sobre todas las cosas, obliga segun todos los Doctores enseñan en ciertos tiempos. Pero quales sean estos, y en quales ocasiones obligue por su fuerza, es grauemente dudoso, y controuertido entre ellos.* Ita ille, & communis.

QVÆSTIO XII.

An hoc præceptum obliget per se, ad eliciendum actum amoris, toties quoties obligat quodcunque aliud præceptum?

AFfirmarunt nonnulli DD. eo quòd nullum præceptum possit perfectè adimpleri, nisi intercedat Charitas. Et ita dixere, quod si obligat, v.g. præceptum eleemosynæ, obligat etiam præceptum Charitatis, vt imperet eleemosynam: vnde si quis det eleemosynam, sine tali amore transgredietur quidem præceptum Charitatis, non eleemosynæ. Ita Capreolus *in 2. dist. 18. q. vnica, art. 2. Scoti, contra 4. concl.* & Conrad. *1. 2. q. 100. art. 10.*

Sed vt quid certum Respondeo, tunc non obligare vllo modo. Quia, vt constat, minimè est necessarius actus amoris ad obseruandum aliud præceptum, Sic docent omnes Theologi apud Suarium *disp. 5. de Charit. sect. 3. n...* vbi oppositum non habere probabilitatem aliquam, expresse fatetur.

QVÆSTIO XIII.

An Præceptum dilectionis Dei, obliget tantùm semel in vita?

AFfirmatiuam sententiam amplecti absolutè Sancium, *in selectis disp. 1. n. 21.* dicunt Palaus *tom. 1. tr. 6. disp. 1. punct. 4. n. 5.* & Diana *p. 5. tr. 14. Resol. 105.* verbis: Non desinam hîc adnotare Ioannem Sancium *in selectis disp. 1. num. 21.* docere, quod qui semel in vita huic præcepto satisfecerit, non teneatur amplius illo. Pro qua sententia facit Vasquez *in 2. p. tom. 4. q. 86. art. 2. dub. 6. n. 11.* vbi tempus obligationis huius præcepti assignat solùm pro fine. Ista Diana. Necnon Machado *docum. 2. n. 9.* Sed certè Sancius id absolutè non docet, nec potest, cum ipse (vt suprà vidimus) nullum speciale præceptum de dilectione cognoscat: solùm ergo dicit, id esse tenendum casu, quo speciale esset præceptum de dilectione Dei. Legatur *loc. cit.* ibi: *Imò licèt speciale præceptum esset dilectionis Dei, &c.*

Sed longe multo probabilius (supposita existentia præcepti dilectionis Dei) Respondeo dicendum, quod non semel tantum obliget in vita. Quia maximè (ait Palaus) derogat amicitiæ diuinæ, vt semel tantum in vita ad sui amoris exercitium obliget. Si enim alia præcepta non vnico actu contenta sunt, sed plures expostulant, cur hoc præceptũ, omniũ dignissimum, vnico actu contentus erit. Sic ille, sequutus Thomam Sanchium, Valentiam, Sà, & Ægidium. Et tenent certè omnes communiter, vt *infrà* videbimus.

QVÆSTIO XIV.

An Præceptum dilectionis Dei obliget per se, statim ac quis vsum perfectæ rationis habeat?

AFfirmant quamplures DD. sequuti D. Thomam *1. 2. q. 89. art. 6. & in 2. dist. 42. q. 1. art. 5. ad 7. & de verit. q. 28. art. 3. ad 4.* vbi docet, quod in primo instanti vsus rationis tenetur homo deliberare de ipso, ac proinde tenetur se ad Deum conuertere, & omnia sua in eum, tanquam in vltimum finem, dirigere, & ordinare: quia consentaneum est creaturæ rationali, vt suum creatorem recognoscat, & amet: ad id enim speciali Dei auxilio adiuuatur. Ita cum S. Doctore tenent Caiet. *1. 2. loc. cit.* Sot. *lib. 2. de iust. q. 3. art. 10.* Bannez *2. 2. q. 44. art. 1. dub. 1. ad 3.* Nauarr. *in Man. c. 11. n. 8.* Rodriguez *1. tom. sum. in 2. edit. c. 11. n. 3,* Victoria, Syluest. & alij apud Sanchium & Fagundez, qui & citant Toletum *in sum. lib. 4. c. 9. n. 9.* Sed certè Toletus *loc. cit. num. mihi 7.* id absolutè non affirmat; sed tantum dicit, esse probabile, & in praxi securius: his verbis, quamvis hoc probabile sit, & non ab omnibus receptum, securius est, ita facere. Ita Toletus. Tenent etiam Sylius *in 2. 2. quæst. 44. art. 6. q. 3.* & alij, quorum opinionem, vt probabilem admittit Diana, licet vt probabiliorem oppositam teneat, *vbi infrà*.

Alij è contra absolutè negant prædictum dilectionis Dei præceptum per se obligare puerum, statim, ac vsum perfectæ rationis est assequutus. Quia existimant, minimè dari præceptum conuertendi se ad Deum pro illo tempore; & consequenter, nec præceptum diligendi Deum tunc obligare. Ratio eorum est: quia nec rationis nec suauitati legis diuinæ videtur consonum, vt præceptum tam arctum obliget sub mortali culpa, in tam tenera ætate, ad statim implendum: eo vel maximè, quod vniuersi pueri inuincibili ignorantia illius præcepti laborent. Secundò, quia nullns profectò est, qui cognoscat primum

primum instans suæ rationis: ergo nullus ligari hoc præcepto pro illo tempore potest. Et ideo sic sentiunt in primis omnes illi qui negant speciale dilectionis Dei præceptum, vt sunt Maldonatus, Ioan. Sancius, Iansenius, Gasp. Hurt. & alij *q. 2. cit.* Rursus Thom. Sanchez *lib. 2. sum. c. 35. n. 7.* & penes ipsum Vasquez 1. 2. *q. 89. art. 6. disp. 149. c. 2.* Suarez 4. *tom. in 2. part. disp. 11. sect. 2. n. 14. & 15. (adde tu) & de Charit. disp. 5. sect. 3. n. 2.* Valentia 1. 2. *disp. 6. q. 19. punct. 3.* Azor. *tom. 1. lib. 4. c. 10. q. 6. & lib. 9. c. 4. q. 1.* Philiarcus *de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 5.* His addi possunt Palaus *tom. 1. tr. 6. disp. 1. punct. 4. n. 2.* Arriaga 2. 2. *disp. 36. sect. 2.* Filliuc. *tr. 22. c. 9. q. 8. n. 288.* Diana *part. 5. tract. 14. resol. 105.* Ægid. *disp. 24. dub. 3. n. 48.* Luysius *disp. 97. dub. 2.*

Respondeo clarius dicendum, quod præceptum dilectionis Dei minimè obliget puerum, statim ac assequitur vsum rationis, vel cum primum in eo incipit vsus illius, aut in primo instanti phzsicè sumpto, quo puer incipit cogitare de Deo, de eius bonitate. &c. Hæc responsio est mihi certa, & ni fallor, etiã authoribus primæ sententiæ. Quia ratio facta pro secunda, id meo videri conuincit. Obligat verò in instanti, quo incipit puer habere vsum rationis, si instans sumatur moraliter, pro initio morali perfecti discursus, idest, quando aliquis cum pleno rationis vsu cogitat de Deo, de eius bonitate, excellentia, & beneficiis, ex quorum cognitione clarè vidit necessariam sibi per amorem conuictionem cum illo; & teneri ad elicientiam amoris. Sic à fortiori tenent Authores primæ sententiæ, præcipuè Bannes *loc. cit.* Lorca *disp. 58. n. 6.* Trullench *lib. 1. Decal. c. 5. dub. 3. n. 3.* Fagundez *lib. 1. c. 27. in fine*, & alij *infrà* citandi, inter quos adhuc est difficultas, de intelligentia huius temporis, seu instantis moralis, in quo dicimus hoc præceptum obligare, pro cuius decisione sit

QVÆSTIO XV.

Quo tempore post adeptum perfectum vsum rationis, obliget per se puerum, præceptum de diligendo Deo?

AFfirmant quidam obligare post vnum, vel duos annos, non antea. Ita sentit Arriaga 2. 2. *disp. 36. & sect. 2. in fine*, vbi ita scribit: *Dico probabile esse, seclusa omni ignorantia inuincibili, & data sufficienti Dei notitia, obligare tale præceptum, primo aut secundo anno vsus rationis, siue homo iam sit baptizatus, siue non.* Ita Valentiã, quo sequitur, & refert Coninc. *n. 50.* Hæc Arriaga. Qui certè bene citat Ægidium *loc. cit.* ipse enim postquam, vt valde probabile asseruit, ex Valét. 2. 2. *disp. 3. pun. 1. §. Primus casus*, nos per se incipere obligari, vt eliciamus actum Charitatis erga Deum, cum primùm habemus sufficientem ipsius Dei cognitionem, vt possimus huiusmodi actum elicere, sic concludit: Hoc tamen non puto ita intelligendum, quasi peccemus mortaliter, nisi tunc statim eiusmodi actum eliciamus (hoc enim satis graue esset, nec sufficienti ratione probari potest) sed, vt seclusa omni ignorantia, & inaduertentia, sine graui peccato nequeamus eum valde diu differre. Quanto autem tempore possimus eum differre sine peccato mortali, non possumus ita præcisè dicere: crediderim tamen omnino peccaturum mortaliter, qui eum ad aliquot annos differret, aut fortè etiam qui vltra annum, seclusa, vt dixi, inaduertentia. Hucusque Ægidius, sed certè horum Authorum placitum mihi nihil placet, eo quod illud instans morale longissimum in tempus protrahant. Quare,

Longè multò probabilius Respondeo *Primò.* Puer qui post adeptum vsum perfectum rationis, & sufficientem habitam notitiam Dei, ac eius bonitatis, & excellentiæ, &c. quia vel Fide diuina, vel alia ratione cognouit ipsum in se esse infinitè bonum, ac amabilem, & omnia ab ipsomet Deo habere, totumque ab eo pendere, & alia hujusmodi, quæ possint illum ad eius amorem excitate: & (seclusa huius præcepti ignorantia, aut inaduertentia) differret elicere actum amoris per duos, imò per vnum, verè peccaret mortaliter. Ratio est, quia hoc affirmatiuum præceptum obligat sicut cætera præcepta affirmatiua, v. g. præceptum voti, aut restitutionis: at sic est, vt qui dilataret, cum posset, restitutionem, aut impletionem voti, per duos, aut vnum adhuc annum, verè peccaret mortaliter: ergo & qui dilataret, cum posset elicere actum amoris, ad cuius elicientiam vi præcepti tenetur.

Respondeo *Secundò.* Hoc præceptum obligat post aliquod breue tempus, post perfectum vsum rationis, & post sufficientem notitiam de Deo, de eius bonitate, & obligatione huius præcepti, &c. Sic tenet Petr. Hurt. *disp. 174. sect. 5. subsect. 2. §. 25.* per hæc verba: *Præceptum de diligendo Deo obligat sub initium vitæ moralis*; idest, *quando aliquis cum pleno rationis vsu cogitat de Deo, de eius bonitate, excellentia, & beneficiis. Hoc tempus non est accipiendum indivisibiliter pro vno instanti, pro vna hora, aut pro vno die; sed cum quadam latitudine, quam negatiuè potius quam positiuè definire possumus, idest, non est prætereundũ multum tempus: quemadmodum enim qui religionem vouit, non tenetur eam inire, cum primum nuncupauit votum; attamen tenetur non præterire multum tempus: ita tenemur diligere Deum.* Sic ille. Et infra hæc notanda pro scrupulosis dicit: *Neque propterea torquere se quis debet, vtrum huic præcepto satisfecerit: quia quandiu positivo, & probabili argumento, non meminit se hoc præceptum omisisse culpatè, sibi persuadeat se cõtra illum non peccasse: vel quia Deum dilexit, vel quia illud inculpatè prætermisit.* Sic Hurt. Tenet etiam nostram responsionem Fagundez *lib. 1. Decal. c. 27.* in fine, ex Suario *disp. 5. de Charit. sect. 3. n. 4.* Legatur Diana *part. 5. tract. 14. resol. 105. versu notandum est*, & dicta à nobis in simili *tract. 2. de Fide.*

QVÆSTIO XVI.

An præceptum de diligendo Deo obliget per se quolibet die festo?

AFfirmarunt Scotus *in 4. disp. 27. q. vnica*, Tabiena *verb. Charitas, quæst. 20.* Angel. *verb. Feria, num. 41.* Gabriel *in 3. dist. 37. quæst. vnica, art. 3.* & Almainus *q. vnica*, apud Suarium vbi infra.

Sed multò longe probabilius, imò iam vt certum Respondeo: Non obligare. Quia nec vlla ratio, nec lex aliqua divina positiva præscribit dictum tempus ad eliciendum actum amoris Dei. Constat, eo quòd dies festi sint determinati lege humana positiva, quæ per se non determinat de actibus interioribus, nisi quatenus sunt necessarij ad exteriores: omnia autem quæ exterius perficiuntur ex præcepto diebus festis, perfici possunt sine hoc actu amoris Dei. Sic D. Thom. 2. 2. *quæst. 122. art. 4.* vbi Caiet. & alij, Sotus, & Navarrus, quos citat, & sequitur Suarez *disput. 5. de Charit. sect. 3. numer. 1.* Sanchez *lib. 2. decal. c. 35. n. 8.* Ægidius *disp. 24. dub. 3. diff. 43.* Bonac. *disp. 3. q. 4. de Charit. pun. 2.* Palaus *tr. 6. disput. 1. punct. 4.*

Punct.4.n.6.& alij plures,quos loquendo de præcepto habendæ contritionis,adduximus *1.p. tract.5. de Pœnit.disp.1.q.33.* & supra, loquendo de præcepto Fidei *tract.2.disp.2.q.35.& tract.3.de spe,disp.2.q.5.*

QVÆSTIO XVII.

An hoc dilectionis Dei præceptum, obliget per se, semel in quolibet anno?

NEgandum plane videtur ex à nobis dictis *tr.2. de fide,disp.2. q.37.& tract.3.de spe,disp.2. q.5.* vbi diximus, probabilius esse, præcepta Fidei, & spei minimè obligare per se,ad eliciendos suos actus semel in singulis annis: ergo nunc probabilius erit, quod nec præceptum positiuum dilectionis Dei, ad eliciendum hunc actum,semel in quolibet anno per se obligabit.Ob id ita sentit Sanchez *lib.2.c.35.n.8. in fine.* Sentiunt & alij, qui existimant hoc præceptum semel obligare in vita. Hi sunt Vasquez, & aliqualiter Sancius *citati sup.q.13.* Rursus idem negant, qui docent eiusmodi præceptum per se solùm obligare ad eliciendum actum amoris semel intra duos,vel tres annos. Ita Palaus *tr.6.disp.1.punct.4. n.10.* Arriaga *disp.36.sect.2. in fine*: & Diana *p.5. tract.14.Resol.106.*ex Ægidio *num.53.*vbi ait,*omnino mortaliter peccaturum, qui hoc præceptum ad tres, vel quatuor annos sponte differat.* Præterea id negant à fortiori Henriquez *lib.4.de pœnit.c.3.§.4.* & alij,qui arbitrantur solùm semel per quinquennium obligare,quod idem dixere loquendo de præcepto contritionis,vt vidimus *1.p.tract.5.disp.1.q.38.*

Sed probabilius iuxta ibi dicta Respondeo huiusmodi præceptum, per se, semel in quolibet anno obligare. Probo *Primò:*quia præceptum contritionis ex vi sua obligat ad habendam contritionem,ad minus semel in anno, vt diximus *1.p. loc.cit. quæst.38.* ergo ad idem obligabit præceptum amoris Dei. patet consequentia, quia vt *ibidem quæst.25.* habuimus, ipsamet contritio est simul dilectio Dei super omnia: Addo ex ibidem suppositis *quæst.23.* quod licèt dilectio Dei perfecta non sit formaliter contritio, est tamen virtualiter, eminenter, & æquiualenter, quod sufficit ad hoc vt obliget quoties obligat contritionis præceptum.

Secundò, quia dilectionis præceptum est primum, & maximum mandatum: ergo ad minus semel in anno obligare debet. Sic tenent Petr. Hurtad. 2.2. *disput.174. sect.5.subsect.2.§.26.*vbi ita ait: *Tempus autem repetendi dilectionem definiri potest negatiuè potius, quàm positiuè: mihi videtur probabilis multorum opinio de obligatione per singulos annos; & quidem satis remissè nobiscum agitur,annuo duntaxat amore à nobis petito.*Sic ille.Et bene profecto: quidquid Diana dicat, hoc esse nimis durum. Nimis facile, & leue amanti ego dixerim. O Bone Deus! Sic etiam Trullench. *lib.1.Decalogi cap.5.dub.3.n.5.*ex Petro Ledesma *in summa,tom.2.tr.3.de Charit.c.5. concl.6.* Iosephus Rocafull. *in praxi totius moralis Theolog. part.3.lib.3.sect.2.3.p. de præcepto Charit.cap.1.vers. secundò obligat,* vbi hæc scribit: *Sed ego probabilius iudico obligare semel in anno; nam si alia præcepta obligant singulis annis,ergo multò magis obligabit præceptum Charitatis, quod est omnium maximum.*Sic ille. Petr.Lorca *2.2.sect.3.disp.58.n.8.in fine.*Sic dicens: Me autem iudice, si quis anno integro omissionem huius actus incurrat, certusque sit Dei sui immemorem tempore extitisse, se debet iudicare transgressorem: quoniam Ecclesia simile arbitrium sumpsit, circa præceptum Pœnitentiæ,quod eiusdem rationis est. Sic Lorca. Iuuat tandem nostram sententiam Arriaga *loc.pro prima citato,* quatenus per hæc verba suam sententiam concludit: *Et verò attentis motiuis eius amoris suprà positis, dum absolutè ostendimus dari obligationem amandi Deum, satis parum est, intra annum semel nos ad eum amorem teneri.*

Nec obstat, nos dixisse, præcepta Fidei, & Spei non obligare per se ad eliciendos suos actus in vnoquoque anno: ergo nec præceptum Charitatis ad id adstringet. Nam est latum discrimen. Nam Charitatis præceptum est primum, & maximum omnium mandatorum,vt habitum est *quæst.4.& 5.*Eius habitus deperditur per quodlibet mortale. Per eius actum recuperatur gratia, fitque homo gratus Deo. Est virtualiter, & eminenter idem cum contritione, & habet alia plura,quibus indigent habitus Fidei,& Spei: non igitur mirum,quod Charitatis præceptum obliget plura per tempora,quàm præcepta Fidei, & Spei.

QVÆSTIO XVIII.

An dilectionis Dei præceptum obliget per se, cum quis contritionem peccatorum habere tenetur,aut veram eius detestationem extra Sacramentum?

AFfirmant communiter omnes DD. obligare quidem hoc præceptum toties, quoties quis contritionem habere obligatur, eo quòd hanc sine actu Charitatis perfectæ obtinere non possit. Vnde solum est difficultas inter eos,an obliget tunc per se, an solùm per accidens,ratione contritionis.

Negat tunc obligare per se Azor *lib.9.instit.Moral.c.4.q.1.vers.*Alij *dicunt*, ibi: Arbitror hosce Authores, solùm docere voluisse, eo tempore esse ex præcepto, & lege actum Charitatis præstandum, quando quis est lethalis criminis conscius. Sed nec hoc omnem ex animo planè dubitationem euellit: quoniam tunc pœnitentiæ præcepto obligamur ad peccata omnia odio habenda, & detestanda: quod quia sine actu Charitatis in Deum præstare,vt oportet,non possumus,ideo ad actum Charitatis adstringimur, ratione præcepti Pœnitentiæ, non autem præcisè, lege Charitatis. Ita Azor, quem citat, & sequitur Sanchez *lib.2.Decal.cap.35. n.9.§. Tertium tempus est.* Ita etiam Filliuc.*tract.22.c.9.q.9,n.291.* Arriaga *2.2.disp.36. sect.3.n.17.* Siluius *2.2.q.44. art.6.q.3.* Ægidius *disp.24.dub.3.concl.5.num.54.&* Diana *part.5.tract.14.resol.105.in fine.*

Alij contrà dicunt, obligare quidem per se, non per accidens; eo quòd tale præceptum institutum est, tanquam remedium ad iustificationem impij: ergo per se tunc obligat ad elicentiam sui actus. Addunt, quod contritio est actus elicitus à Charitate: ergo quoties quis ad contritionem per se adstringitur, adstringetur etiam per se ad eliciendum Dei amorem.Ita tenêt expressè Bonac.*disp.3.q.4.punct.2. in fine,*quem citat,& sequitur Trullench.*lib.1.in Decal.c.5.dub.3.dicto 4.n.6.*Sic etiam Nauarrus *in sum. c.11.n.8.vers.Secundò,*& apud ipsum Caietan. Toletus *lib.4. sum.cap.9.num.mihi 8.*(Sancio 9.) Sa *verb. Charitas,n.1.*Valentia *2.2.disp.3.q.19.punct.1.casu 3.* Philiarcus *tom.1.p.2.lib.3.c.5.*Gran.*2.2.tr.14.n.2.*& expressius Rocafull. *in praxi Theolog.moral.3.p.lib.3. & 3.p.de Charit.c.1.vers.Secundò obligat,*vbi ita dicit: Quintò obligat,quando quis tenetur elicere actũ cõtritionis.Ita Azor,& Bonac.*(locis nuper cit.)*& Villalob.*2.p.tr.3 diff.2,n.7.*Et ratio est,quia hocpræceptũ includitur

includitur in contritione. Et quamuis quidam asserant, tunc obligare per accidens, tamen verius alij dicunt, obligare per se; quia tunc per se est necessarium habere actum charitatis, quod per se includitur in actu contritionis. An verò tunc committeret duo peccata, alterum non eliciendi actum charitatis, & alterum non eliciendi actum contritionis, quæstio est? In qua quidam, vt Sanchez, & Filliuc. citati dicunt, non committere; quia non ratione sui, sed ratione alterius obligat actus charitatis. Ego tamen duo peccata committere existimo: quia agit contra duas virtutes, Charitatis, & Pœnitentiæ. Nec refert ratio aliorum, quia falsò dicunt obligare tunc charitatem ratione alterius, quod illi tenebantur probare. Hucusque Ioseph. Rocafull.

Sed ego clarius, ac probabilius Respondeo *Primò* sic. Semper quod quis tenetur elicere actum contritionis, tenetur etiam elicere actum dilectionis Dei, vel formaliter distinctum à contritione, vel inclusum essentialiter in illa (per quemlibet enim illorū potest iustificari peccator, vt constat ex habitis *1. p. tract. 5. de Pœnit. disp. 1. q. 23. 24. & 25.*) Quia ad id obligat præceptū dilectionis Dei, & per se profectò, vt conuincit fundamentum secundæ sententiæ.

Respondeo *Secundò*: Quando quis elicit contritionem perfectam, tempore, quo ad illam eliciendam tenetur, verè satisfacit vtrique præcepto, videlicet & habendæ contritioni, & delectionis Dei super omnia. Quia vt constat ex dictis, actus veræ contritionis, est simul actus amoris Dei super omnia, per hunc ergo vnicum actum vtrique præcepto fit satis. *Confirmatur*, quia si quis tempore, quo astringitur ad eliciendam contritionem, eliceret actum perfectissimæ dilectionis Dei, sine detestatione peccati, verè satisfaceret præcepto habendæ contritionis, eo quòd ille actus perfectissimæ dilectionis, licèt non sit formalis contritio, est tamen talis, virtualiter, eminenter, & æquiualenter, siquidem sufficit etiam ad iustificationem, sicuti ipsamet contritio, vt diximus *1. p. tract. 5. disp. 1. q. 23. & 24.* ergo à fortiori satisfaciet præcepto eliciendi actum dilectionis Dei, qui elicit actum contritionis, cùm hic sit simul actus charitatis. Quando autem obliget contritio diximus *1. p. disp. 1. citata.*

Respondeo *Tertio*: Qui omitteret præceptum dilectionis Dei, in casu præassignato, minimè committeret duo peccata, sed vnum tantum, quidquid renuat Rocafull. Quia licèt dentur duo præcepta, sunt in ordine ad vnicum finem adæquatum & formalem, quod est iustificatio impij, & recuperatio Dei gratiæ, & amicitiæ. Sic Sanchez, Filliuc. & alij authores primæ sententiæ. Ex ex nostra Trullench. *loc. cit.* vbi ita ait: ***Obiter tamen nota, hoc in casu, siue per se, siue per accidens obliget charitatis præceptum, omittentem illud, solùm peccare vnum peccatum. Nam si obligat per se, certum est esse vnum peccatum: si autem ratione contritionis, certum etiam est, nunc tantum esse vnum peccatum illius omissionis***, vt docent Sanchez & Filliuc. supra, ***quia non ratione sui, sed ratione alte- obligaret***. Sic ille.

QVÆSTIO XIX.

An præceptum amoris Dei obliget cùm mortis articulus instat, & adest conscientia peccati mortalis?

RΕspondeo vt certum: Tunc obligare, & per se, saltem si confessio haberi nequeat. Quia sic obligat tunc præceptum contritionis, vt diximus *1. part. tract. 5. disp. 1. quæst. 36.* ergo & præceptum amoris Dei, cui, vt ex dictis constat, per actum contritionis satisfit. Sic communis Doctorum, vt diximus *vbi suprà*. Quibus annuit Palaus *tract. 6. disp. 1. punct. 4. n. 9.* Difficultas ergo solùm est, an dictum præceptum obliget in articulo mortis, etiamsi quis minimè sit peccati mortalis conscius? Pro qua clarius dissoluenda, sit

QVÆSTIO XX.

An præceptum de diligendo Deo obliget quem in mortis articulo, etiamsi peccati mortalis conscius non sit?

NEgat Palaus *loc. cit.* vbi citat Azorium *tom. 1. lib. 9. c. 4. q. 1.* & Thomam Sanchez *lib. 2. Decal. cap. 35. n. 9. vers. Octauum tempus est*; & benè, in quorum sententiam videtur inclinare Trullench. *lib. 1. in Decal. c. 5. dub. 3. dicto 3. n. 5. in fine.* Alij dicunt obligare tunc, sed non per se, & directè; sed indirectè, & per accidens, ratione periculi. Ita Arriaga *disput. 36. sect. 2. num. 17.*

Sed probabilius Respondeo. Etiam tunc obligare, & per se, & per accidens. Per se quidem, quia per se pro illo tempore est impositum: & per accidens, ratione imminentis periculi. Sic Petr. Hurtad. *1. 2. disp. 174. sect. 5.* (non. 6. vt leges apud Dianam) *subsect. 2. §. 26.* qui id ita probat. Quia lege charitatis propriæ tenemur ad securitatem vitæ æternæ, vitandumque discrimen æternæ damnationis: sed actu dilectionis Dei super omnia, vitantur omnia pericula æternæ damnationis, reddimurque securi æternæ vitæ, eumque actum possumus exercere, quia præstò est gratia Dei supernaturalis, & ex meritis Christi: ergo tenemur eum actum exercere. Fingere non esse ritè baptizatum, aut absolutnm, & te inscium eorum euentuum accessisse ad Sacramentum, sine contritione perfecta, aut charitate, damnaberis profectò. At licèt nunquam fueris baptismate ablutus, neque absolutus à Sacerdote, si Deum diligis super omnia, charitate Theologica, non dubium, quin ineas vitam salutis æternæ. Cur igitur experienda est alea contingentium euentuum; cum in tua potestate gratia Dei salutem tuam constituerit. Hæc obligatio partim est per se, quia hoc præceptum nobis imponitur intrantibus, & exeuntibus in vitam: partim est per accidens ratione periculi proprij. Sic Petr. Hurtado ex P. Valentia *tom. 3. disp. 3. quæst. 19. punct. 1. versu Septimus casus.* Soto, & Nauarro apud ipsum: Suario *tom. 4. in 3. part. disput. 4. sect. 4. num. 9. & de charitate disput. 5. sect. 3. num. 3.* & Luysio *disp. 97. dub. 2.* Quibus addi possunt Ægidius *disput. 24. dub. 3. conclus. 3. numero 52.* vbi ita ait: ***Tenemur per se elicere actum charitatis circa articulum mortis: Quod non solùm intelligendum est, quando non habemus copiam Confessarij & conscij nobis sumus peccati mortalis (quo casu res omninò certa est, quia sine actu charitatis nequimus elicere contritionem, ad quod tamen tunc, ne damnemur, obligamur) sed etiamsi Sacramentaliter confessi sumus.*** Sic ipse, quod latè probat. Rocafull. *loc. cit. cap. 2. versu Tertiò obligat*, & vt probabile admittit Diana *p. 5. tract. 14. resol. 105. versu Dico secundò.* Granadus *tract. 14. de charit. n. 2.* Tolet. *lib. 4. sum. cap. 9. n. 6.*

QVÆSTIO XXI.

An obliget eiusmodi amoris Dei præceptum, cum martyrium soluendum est?

AFfirmant absolutè aliqui DD. quia expedit tunc firmare animum ad subeundum martyrium, actu dilectionis Dei super omnia. Sic Valent. 2.2. *disp.* 3. *q.* 19. *punct.* 1. *vers. Quintus casus.* Sotus *lib.* 1. *de natura & gratia, cap.* 22. *vers. Dicamus ergo.* Rodriguez *tom.* 1. *sum. in* 2. *edit. c.* 11. *n.* 3. Tannerus *disp.* 2. *quæst.* 4. *num.* 78. Toletus *loc. cit. n. mihi* 9. quatenus id affirmat de illo, qui aliquod egregium opus, & arduum in Dei obsequium aggreditur. Filliuc. *tract.* 22. *c.* 9. *q.* 9. *n.* 291. Trullench. *lib.* 1. *Decalogi, c.* 5. *dub.* 3. *dicto* 5. *n.* 7.

Negant omnia alij absolutè docentes, nullo modo obligare. Quia satis est (ait Sanchez) se oratione munire, petendo à Deo auxilium ad martyrium. Martyr enim esse quis potest, etiamsi tunc dilectionis actum minimè eliciat. Nam martyrium est actus fortitudinis, & solum à Charitate imperatur. Ita Sanchez *lib.* 2. *c.* 35. *n.* 9. §. *Quintum tempus est.* Palaus *tract.* 6. *disp.* 1. *punct.* 4. *num.* 9. qui & citat Suarium *disp.* 5. *de Charitate, sect.* 3. *n.* 2. & Ægidium *disp.* 24. *dub.* 3. *num...* Sed certè Suarez oppositum haud obscurè indicat, vt suprà.

Alij tandem distinguunt de homine, qui est in gratia, & de eo, qui est in mortali; si est in mortali, asseruntteneri instante Martyrij occasione, præmittere actum amoris Dei super omnia, aut actum contritionis. Pro hac parte citat Fagundez *lib.* 1. *c.* 27. *n.* 17. Suarium *tom.* 3. *in* 3. *p. q.* 69. *disp.* 29. *sect.* 3. §. *Dico primò.* Sed certè adhuc omnino, & ex omni parte, non citatur bene, eo quòd aliquid aliud sentiat, vt iam dicam.

Respondeo igitur clarius, & probabilius, dicendum *Primò,* quod præceptum amoris Dei verè obliget, partim per se, & partim indirectè, aut per accidens, cùm Martyrium instat. Probatur ex nuper dictis. Quia eiusmodi præceptum verè obligat, per se, articulo instante mortis: ergo articulo instanti martyrij. Sic Suarez *de Charitate*, eodemmet loco, quo pro se citauit Palaum nèpe *disp.* 5. *sect.* 3. *n.* 2. ibi enim hæc verba habet: ***Ad hæc in martyrio nihil est certum**: nam si quis probabiliter sit in gratia, erit obligatio communis etiam iis, qui sunt in articulo mortis.* Sic Suarez: atqui præceptum amoris Dei obligat per se omnes in articulo mortis constitutos, vt fatetur clarè ipsemet Suarez *loc. cit. n.* 1. *in fine,* ergo iuxta sententiam Suarij dicendum est, etiam obligare per se, instante martyrio. Quod etiam obliget per accidens simul, ratione periculi, ex se, & ex dictis constat. Pro hac nostra responsione sunt omnes DD. primæ sententiæ, & ex parte Arriaga *vbi suprà, n.* 17. quatenus docet obligare, sed solum per accidens. Et eodem quasi modo loquitur Diana *part.* 5. *tract.* 14. *resol.* 105. sic etiam Bonacina *disputat.* 3. *quæst.* 4. *punct.* 2. *num.* 2.

Respondeo *Secundò,* minimè obligat præceptum amoris Dei tempore, quo aliquod opus arduum, aut egregium est inchoandum (nisi aliàs instet mortis periculum) vt dixerunt Valentia, & Toledo. Quia (vt bene Suarez *loco cit. n.* 2.) satis est, eo tempore orare Deum, eiusque auxilium implorare, Sic omnes Authores secundæ sententiæ, & ferè omnes primæ.

QVÆSTIO XXII.

An præceptum diligendi Deum obliget, cùm quis aliquem in Deum blasphemantem audit, aut illi grauem iniuriam inferentem?

AFfirmant plures DD. Quia vera ratio amicitiæ exigit, vt tunc blasphemantem arguat, Deumque tunc diligat, vt amorem illi per blasphemiam adeptum, actu amoris resarciat. Pro hac sententia citat Fagundez Sotum *lib.* 2. *de Iust. q.* 3. *art.* 10. *col.* 6. *vers. Hoc tamen hic adnotato,* Nauarrum *in sum. c.* 11. *n.* 16. lege *n.* 10. Rodericum *tom.* 1. *summa, in* 2. *edit. cap.* 11. *n.* 3. & Medinam 1. 2. *q.* 106. *art.* 4. Sed ex his Sotus (vt aduertit Sanchez) non sine limitatione id docet, ait enim Sotus *cap.* 22. *post casum* 2. tunc non obligare præceptum dilectionis Dei quoad modum, & sic impleri posse, manente homine in peccato mortali: quia non obligat ad internum actum amoris, sed ad externam illam Dei defensionem. Affirmat tamen absolutè Valentia 2.2. *disp.* 3. *q.* 19. *punct.* 2. *casu* 6. docens, non sufficere tunc actum illum externæ dilectionis, Quia lex veræ amicitiæ postulat erga amicum officium externun ex interna beneuolentia profectum.

Alij contra negant; docendo, tunc ex religionis, non ex charitatis præcepto, teneri Dei honorem tueri. Quia cum blasphemia sit, contra Dei honorem; obligat tunc præceptum religionis ad increpandum tantum huiusmodi blasphemantem. Ita Fagundez *lib.* 1. *cap.* 1. 27. *numer.* 13. qui citat Thomam Sanchez *lib.* 2. *Decal. c.* 35. *num.* 9. *vers. Sextum tempus est.* Sed hic author non ita absolutè id tene, sed solum casu, quo honor diuinus pericliteur, nisi audiens blasphemiam partes illius defendendas assumat.

Sed ego distinctius, sic *Primò* probabilius Respondeo. Minimè obligat præceptum de diligendo Deo, cum quispiam blasphemantem in Deum aliquem audit. Probatur clarè. Quia vt ego impediam, vel corrigam alterum in Deum blasphemantem, non est necessarius actus interior meus bonus; sufficit enim, si ex alio fine, etiam venialiter, aut mortaliter in alia materia malo, adhibeam exterius reprehensionem, & monitionem necessariam ad correptionem: quod si id faciam ex vero motiuo honesto, maximè religionis, proculdubio satisfaciam ex integro præcepto correptionis fraternæ, insuper honori Dei consulam perfectè: quia tunc ille honor solùm requirit, vt exteriùs illum defendam: de meo autem actu interiori amoris Dei, nihil penitus præscribit eo tempore: quia neque hic amor ad religionem directè pertinet. Sic bene Arriaga 2.2. *disp.* 36. *sect.* 2. *n.* 19. cui consentiunt Sanchez, & Fagundez *loc. cit.* Ægidius *disp.* 24. *dub.* 3. *n.* 45. (non 4. vt leges apud Palaum) Syluius 2.2. *q.* 44. *art.* 6. *q.* 3. quem citat, & sequitur Diana *part.* 5. *tract.* 14. *resol.* 105. *vers. Nota etiam, in fine.* Filliuc. *tractat.* 22. *capite* 9. *quæst.* 8. *num.* 288.

Respondeo *Secundò.* Quamuis in casu quæstionis, audiens blasphemantem, teneatur honorem Dei tueri, non tamen tenetur id facere præcepto religionis, hoc est, eliciendo actum huius virtutis. Patet, quia vt constat ex nuper habitis, potest Dei honorem defendere quis increpando, & corripiendo blasphemantem, alio motiuo, etiam malo; ergo. Sic aliqualiter innuit Palao *loc. cit.* Imò & Ariaga, vt ex verbis eius adductis constat.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXIII.

An obliget huiusmodi de diligendo Deo præceptum, cum quis beneficium magnum à Deo accipit, vt si ab imminenti mortis periculo liberetur à Deo, &c.

AFfirmant quidam. Quia expedit omnino redamare Deum, qui te ita amauit. Ita Sotus *lib. 2. de iust. q. 3. art. 10. verſ. Reſponſio horum.* Valent. *punct. 1. cit. caſu* 4. Toletus *lib. 4. c. 9. n. mihi 9. (aliis 10.)* qui tamen ſolum dicit, id eſſe probabile: & Medina *in ſum. lib. 1. cap. 14. §. 2. fol. 79. §. contra la Charidad*, per hæc verba: *Lo tercero peca el que no tiene cuidado de encomendarſe a Dios, ò no le da gracias por los beneficios que del recibe, principalmente por le auer criado, redemido, y hecho Chriſtiano, no Moro, ni hereje, &c. Y el que no ama a Dios en algun caſo particular quando ha recebido algun notable beneficio, porque el amar a Dios es precepto particular, y aſſi obliga en algun caſo.* Ita Medina.

Sed longè probabilius Reſpondeo, Non obligare. Quia poſt acceptum beneficium ſatis erit gratias agere, vt ſatisfaciat præcepto, quo iure naturæ ad gratias referendas tunc obligari poteſt. Et ad hoc non obligatur ſtatim homo, ſub mortali; poteſt enim aliquandiu differri. Sic Sanchez *lib. 2. ſum. c. 35. n. 9. verſ. Quartum tempus*, ex Nauarro *cap. 11. n. 7. fine*, & Azorio *lib. 9. c. 4. q. 1.* Quibus adde Suarium *diſp. 5. de Charit. ſect. 3. n. 2.* Ægidium *diſp. 24. dub. 3. num. 44.* Palaum *tract. 6. diſput. 1. puncto 4. numero 5. verſ. Secundò.*

QVÆSTIO XXIV.

An obliget per ſe hoc amoris Dei præceptum, quando graues odij Dei tentationes inſtant, & illis eſt periculum conſentiendi?

AFfirmat Sanchez *num. 9. cit.* Vltimum tempus (inquiens) eſt cum graues odij Dei tentationes inſtant, & periculum illis ſuccumbendi adeſt, niſi tentatus actus amoris Dei eliciat. Et in hoc euentu exiſtimo, obligare præceptum hoc dilectionis Dei ſuper omnia, per ſe, & ex vi huius præcepti. Sicut *c. 1. n. 3. & c. 33. n. 3.* diximus idem de præcepto Fidei, & Spei. Et ſi odium ſit Dei, vt authoris ſupernaturalis, obligabit præceptum contrariæ dilectionis, nempe Dei, vt authoris ſupernaturalis: ſi verò ſit odium Dei, vt authoris naturalis, obligabit dilectio Dei, ſiue vt authoris ſupernaturalis, ſiue vt naturalis. Ita Sanchez. Cui conſentiunt Bonacina *punct. 2. cit. num. 2.* Bannez *2. 2. q. 22. art. 1. dub. 2.* Aragon. *ibid.* Valentia *2. 2. diſp. 2. q. 4. punct. 1.* Petr. Ledeſma *tom. 2. tract. 2. c. 4. concl. 6.* Sic etiam Diana *p. 5. tract. 14. reſol. 105. in fine*, ibi: In tentatione verò odij Dei obligamur, per ſe lege charitatis illum *(ideſt, Deum)* diligere. Ita ille citans Ægidium *diſp. 24. dub. 3. concl. 5. n. 54.* & Hurtadum Salmanticenſ. *diſp. 74. ſect. 6. §. 26.* Sed ex his hunc vltimum authorem bene citat, primum verò minimè, cum oppoſitum ſentiat *loco cit. n. 45.* Tenent rurſus hanc partem Villalob. *2. p. tract. 3. diff. 2. num. 7.* Trullench *lib. 1. cap. 5. dub. 3. num. 4.*

Sed ego probabilius Reſpondeo *Primò*, Minimè obligat per ſe præceptum amoris Dei ſuper omnia, quando graues inſurgunt odij Dei tentationes. Probatur à ſimili ex dictis de præcepto Fidei, & Spei. Quia harum virtutum præceptum non obligat, per ſe, quando quis graues Fidei, & Spei tentationes patitur, vt habitum eſt ſuprà *tr. 2. de Fide, diſp. 2. q. 40. & tract. 3. de Spe, diſp. 2. q. 7.* ergo nec præceptum amoris per ſe obligabit, quando quis graues tentationes odij Dei, ſiue contra charitatem patitur. Et ratio eſt, quia aliis viis, & mediis ſuperari dictæ tentationes poſſunt. Sic ſentit Palaus *diſp. 1. punct. 4. n. 9. verſ. Quartò.* Qui & citat Suarium pro ſe *diſp. 5. de Charit. ſect. 3. n. 3.* per hæc quæ ſcribit verba: *Alij addunt tempus grauiſſimæ tentationis, præcipuè ſi quis iudicaret eſſe opportuniſſimum remedium, & quaſi neceſſarium medium ſe ad gratiam diſponere, vel ad amorem Dei ſe excitare ad vincendum tentationem, quod interdum fortaſsè probabile eſt, rarò tamen mortaliter accidit.* Sic ille, & Ægidius *diſp. 24. dub. 3. n. 44.* Limitant tamen hanc reſponſionem Suarez & Palaus, niſi fortè accidat (quod rarò, vel nunquam poteſt) talem amorem eſſe medium neceſſarium ad vincendam dictam tentationem.

Reſp. *Secundò*, dato, quod ad vincendam grauem odij Dei tentationem, ſit neceſſarium elicere actum amoris Dei, adhuc tamen minimè obligamur ad illum exercendum, ex vi præcepti affirmatiui amoris Dei; ſed negatiui, odio non habendi Deum; & tunc per accidens, vt huic ſatisfaciamus, tenemur ad poſitiuè diligendum, iuxta dicta à nobis *tract. de Fide, diſp. 2. q. 40. in fine.* Sic aliqui DD. ibidem adducti. Sic expreſsè Fagundez *lib. 1. Decal. capite 27. numero 10.*

QVÆSTIO XXV.

An cum quis, adulta ætate recipit baptiſmum, teneatur vi huius præcepti, elicere actum amoris Dei?

AFfirmant aliqui. Quia ſuſpiciens baptiſmum, ſe ſeruum Chriſti profitetur, in eiuſque obſequio promittit, toto vitæ tempore perſeueraturum: ergo tenetur hoc propoſitum diuino amore firmare. Ita Sotus *lib. 1. de natura & gratia, c. 22. verſic. Dicamus ergo in caſu 1.* & *lib. 2. de Iuſt. q. 3. art. 10. col. 6. verſic. Reſponſio horum.* Et Valentia *2. 2. diſp. 3. q. 19. punct. 1. verſ. Secundus caſus.* Et tandem Nauarr. *in Man. c. 11. n. 9.*

Sed probabilius longè Reſp. Non teneri in propoſito caſu ex vi præcepti dilectionis Dei, ad eliciendum actum dilectionis eiuſdem. Quia ad dignè ſuſcipiendum baptiſmum, ſufficit attritio concepta ex metu pœnæ, quæ amorem Dei ſuper omnia non includit. Et certè ſatis ſe ſeruum Chriſti profitetur, & firmum habet animum nunquam ab illius obſequio recedendi, qui ad baptiſmum cum attritione peccatorum accedit, quæ neceſſariò includit firmum propoſitum in poſterum peccata cauendi. Sic Sanchez *c. 35. cit. n. 9. §. Secundus caſus.* Suarez *diſp. 5. de Charit. ſect. 3. n. 2.* Ægidius *diſp. 24. dub. 3. n. 44.* Palaus *tr. 6. diſp. 1. punct. 4. n. 7.* Bonac. *diſp. 3. q. 4. punct. 2. n. 1.* Diana *p. 5. tract. 14. reſol. 105.* Syluius *2. 2. q. 44. art. 3.* Arriaga *2. 2. diſp. 36. ſect. 2. n. 15.* Petr. Ledeſma *tom. 2. ſum. tract. 3. cap. 5. concl. 6.* dicens, contrariam ſententiam non habere fundamentum. Fagundez *lib. 1. cap. 27. n. 14.*

QVÆSTIO XXVI.

An obliget preceptum de diligendo Deo, quoties Eucharistia suscipienda est?

AFfirmat apud Palaum Bannes 2.2. *q.*44. *art.* 1. *dub.* 1. *ad* 3. docens, obligare tunc hoc præceptum, vt sic cum Iesu intimè vniamur. Sed certè Bannez solùm dicit, dignè sumentem Eucharistiam semel in anno, simul adimplere eiusmodi præceptum.

Vnde, vt certum Respondeo, Non obligare. Quià ad dignè suscipiendam Eucharistiam sufficit esse in gratia. Vnde si quis habet peccatum lethale, sufficit ex Apostolo Paulo, & Tridentino, præparare se ad Eucharistiam, mediam confessione. Sic Azor *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 4. *q.* 1. Sanchez *vbi supra n.* 8. *vers. Alij dicunt.* Petr. Ledesma *tom.* 2. *tr.* 3. *c.* 5. *post* 6. *conclusionem. La sesta sentencia* (dicens) *es, que el que cumple con el precepto de la Communion recibiendo dignamente el Sacramento del Altar, cumple con el precepto de amar a Dios sobre todas las cosas. Esta sentencia tiene el P. Maestro Bañes, en el lugar alegado. Esta manera de dezir me parece muy difficultosa. Porque el precepto del amor de Dios, es muy differente del de la Eucharistia: luego con comulgar no cumple vno con el precepto de amar à Dios.* Hæc Ledesma. Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *disp.* 1. *punct.* 4. *num.* 8. Lorca *vbi infrà*, qui bene explicat Bannesium.

QVÆSTIO XXVII.

An toties obligemur Dei amoris precepto, quoties obligamur proximum ex charitate diligere?

AFfirmat Doctissimus Nauarr. *c.* 11. *n.* 9. his verbis. Tertio (*tenemur dicto precepto*) quotiescunque tenemur proximum ex charitate diligere: nam tunc pariter eodem amore Deum diligere tenemur, siquidem hi duo amores sunt eiusdem generis, & naturæ, & in amore proximi amor Dei tanquam finis includitur, vt colligitur ex vtroque Thoma 2.2. *q.* 44. *art.* 2. & 2.2. *q.* 25. *art.* 1. *vt infrà cap.* 14. *n.* 4. *dicemus.* Ita ille.

Sed probabilius Resp. Non toties obligari. Quia (ait Sanchez) licèt amor ille proximi imperetur à charitate Dei, non inde sequitur esse tunc obligationem eliciendi actus amoris Dei. Sic ille *lib.* 2. *c.* 35. *n.* 9. §. *Septimum tempus est.*

QVÆSTIO XXVIII.

An facillimo negotio possint huic amoris Dei precepto satisfacere Fideles?

REspondeo, Posse quidem. Nam in primis Lorca 2.2. *sect.* 3. *disp.* 58. sibimet inquirenti, quare Ecclesia non determinauit huius præcepti tempora: respondet, quod duplici ratione. *Primò* quia difficile erat diuinæ dilectioni metas, & tempora ponere. *Secundò*, quia in pluribus actionibus Christianis, quas Christiani frequenter exercent, inuolvitur dilectionis actus, aut facilè excitatur, & id non diffidit à fidelibus sufficienter impleri. Nam si quis orationem Dominicam, quæ toties repetitur, ex corde, & affectu proferat, amoris actum exhibet, quia in illo, *Pater sanctificetur nomen tuum: Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra*, proprium, & verum actum amoris profert. Sic etiam frequens concionum auditio, vsus Sacramentorum, & alia Christianitatis opera, aut facilè excitant amoris affectum, aut in se inuolvunt, nec sine eo frequentari possunt. In quo sensu accipio, quod Bannez hic dicit. *Sumptionem Eucharistiæ includere huius mandati obseruationem, nempe si Eucharistia deuotè, & frequenter sumatur. Si autem id solùm præstetur, quod ad satisfaciendum præcepto sumptionis Eucharistiæ requiritur, non impletur præceptum charitatis, quia Eucharistia sumi potest sine actu aliquo amoris, non solùm sine peccato, sed etiam vtiliter. Nihil ergo, aut desperationis, aut tristitiæ, aut grauis oneris ex huius præcepti assertione inducitur, nam per Dei gratiam non est difficile impleri.* Hucusque Lorca.

Deinde Palaus *punct.* 4. *cit.* sic illud concludit, *Aduerto tamen, rarò quemlibet fidelem, nisi moribus deprauatus sit, huius peccati reum existere: quia sæpè conatur contritione se ad absolutionem disponere, sæpeque beneficia diuina, & summam bonitatem considerat, quibus ad effectum debitum amicitiæ excitatur.* Sic ille.

Tandem Rocaful. *p.* 3. *praxis, lib.* 3. *p.* 3. *pag.* 203. *c.* 1. *in fine*, inquirens, quis excusetur ab hoc præcepto? Respondet, *excusari, quando bona fide putat se ex charitate diligere, & non est in charitate, & gratia.* Sic ille ex Nauarro (quem non citat) *in Man. c.* 14. *n.* 9. *vers. Quartò.*

DISPVTATIO III.

De Præcepto Charitatis Proximi.

QVÆSTIO PRIMA.

Quinam nomine Proximi *in hac materia intelligantur?*

RESPONDEO breuiter, Intelligi homines, qui beatitudinis supernaturalis sunt capaces, siue sint iusti, siue infideles, siue amici, siue inimici, siue prædestinati sint, siue reprobi. Quia omnes hi dum in hac vita degunt, capaces sunt beatitudinis, illisque eam velle quisquis potest. Sic ex D. August. *lib.* 1. *de Doctrina Christiana, c.* 23. 26. & 30. docent DD. legantur Suarez *disp.* 1. *de Charit. sect.* 1. *à n.* 3. & *disp.* 5. *sect.* 4. *n.* 3. Reginald. *lib.* 17. *n.* 99. Azor. *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 5. *q.* 5. Bonac. *disp.* 3. *quæst.* 4. *punct.* 3. *in principio*, Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *de Charit. disp.* 1. *punct.* 5. *num.* 1.

QVÆSTIO II.

An damnati iam veniant nomine Proximi, ita vt Charitas versari possit circa illos?

NEgat absolutè Bonac. *punct.* 3. *relato, n.* 2. *in fine*, hisce verbis: *Tertiò, damnatos non esse diligendos ex charitate: isti enim non sunt noster proximus; neque recta ratio suadet, vt illis velimus beatitudinem, aut per ordinem ad beatitudinem eos diligamus, qui ab ea irre-*

inuocabiliter exclusi sunt. Ita Reginaldus,& alij. Huc-vsque Bonacina, licèt in substantia bene.

Sed clarius Respondeo dicendum, quod damnati, licèt non possint diligi à nobis, simpliciter, & efficaciter amore perfecto charitatis, eo quod non sunt capaces bonorum supernaturalium: possunt tamen diligi amore charitatis imperfecto, & per desideria imperfecta. Sic Suarez *de Charit. disp.* 1. *sect.* 1. *n.* 4. *in fine*, Palaus *loco cit.* vbi ita ait: *Pari ratione de damnatis (qui etiam suo modo proximi nobis sunt) velle potes, ne tot peccata committant, & simplici affectu desiderare illis beatitudinem, non tamen absolutè, quia absolutè est impossibilis.* Sic ille.

QVÆSTIO III.

An detur præceptum charitatis de proximo diligendo?

RE spondeo vt certum, dari præceptum, non solùm de non odio habendo proximum, aut de ei non nocendo, sine causa, in vlla re; verùm etiam, de diligendo ex charitate illum sicut nos ipsos. Hæc responsio est de fide. Habetur enim Matth. 22. *Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Vbi particula, sicut, non æqualitatem omnimodam, sed similitudinem denotat, vt ex D. Hieronymo, D. Thoma, & reliquis Theologis, notat Suarez *disp.* 5. *sect.* 4. *num.* 1. Sic omnes.

QVÆSTIO IV.

An detur præceptum naturale de diligendo proximo timore naturali?

RE spondeo vt quid certum, Dari: quia recta ratio naturalis dictat proximum propter se, quatenus homo est, diligendum esse; ei scilicet bona naturalia desiderando, vt vitam, salutem, honorem, & alia bona temporalia. Hic autem amor non est ordinis supernaturalis, seu à charitate Theologica procedens, imò nec ab alia speciali virtute; quia virtus tunc ponitur, quando est specialis aliqua difficultas, at homo sine vlla difficultate naturaliter in huiusmodi amorem inclinatur: ergo. Sic Nauarrus *in Man. c.* 14. *à n.* 6. Azor. *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 2. *q.* 2. Suar. *disp.* 5. *sect.* 4. *n.* 2. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 4. *num.* 2. *&* 3.

QVÆSTIO V.

An etiam detur præceptum diuinum, & supernaturale charitatis, quo ex charitate, & amore supernaturali teneamur diligere proximum?

NE gauit Caietanus, qui *Deuteron.* 6. *& Matth.* 11. exponens hoc præceptum, docet solum intelligi de dilectione naturali, *quia supernaturali dilectione nunquam* (inquit) *tenemur diligere proximum.* Caiet. (ait Suarez) ferè consentit Nauarrus *c.* 14. *cit. num.* 8. *&* 9.

Sed vt quid certissimum Respondeo. Dari etiam tale præceptum. Et probatur ex illo Christi Domini Ioan. 13. *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos*, atqui Christus Dominus dilexit nos amore supernaturali: ergo nos eodem amore adinuicem diligere tenemur. Sic communiter omnes DD. legantur S. Thom. 2. 2. *q.* 44. *art.* 2. Suarez *disp.* 5. *de Charit. sect.* 4. *num.* 3. Trulench. *lib.* 1. *Decal. cap.* 5. *dub.* 4. *numero* 4. vbi dicit hanc responsionem esse de fide.

QVÆSTIO VI.

An teneamur vi dicti præcepti, amare aliquando Proximum, actu amoris interno, procedente à Charitate Theologica?

NE gant plures DD. existimantes non dari præceptum de diligendo proximo actu positiuo interno; sed solùm de actiua obseruatione mandatorum erga illum. Quia hæc minimè distinguitur à dilectione proximo debita, vt colligitur Ioan. *Epist.* 1. *c.* 3. qui explicans quomodo diligendus sit proximus, ait: *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habentem, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Filioli mei, non diligamus verbo, nec lingua, sed opere, & veritate.* Quibus verbis clarè significat Apostol. Ioanes, debito diligendi proximum satisfieri opere externo beneficentiæ, aut misericordiæ. Ita in primis, & à fortiori, docere debent omnes Authores, qui (vt vidimus *suprà disp.* 2. *q.* 2.) putant non dari speciale præceptum de diligendo Deo, amore interno, vero, & positiuo. Et sic certè faciunt. Sunt autem Gaspar. Hurtad. *disp.* 4. *de Charit. diffic.* 2. qui & citat etiam, *vt suprà* fecit, Maldonatum, & Iansenium, & Ioannem Sancium: additque Vasquium *tr. de Pœnit. q.* 90. *art.* 1. *dub.* 4. Suarium *disp.* 5. *de charit. sect.* 4. Molinam 1. *p. q.* 63. *art.* 2. *&* 3. *disp.* 11. *memb.* 2. Ægidium *disp.* 24. *dub.* 4. Palaum *tract.* 6. *de charit. disp.* 1. *punct.* 5. & Petr. Hurtad. *disp.* 174. *sect.* 6. Sed an bene omnes, hos authores citet, postea videbit. Negat etiam nouissimè Arriaga 2. 2. *disp.* 39. *sect.* 1. *per totam.* Fagundez *lib.* 1. *in Decal. c.* 28. *n.* 3.

Sed probabilius Respondeo, Teneri. Quia (*vt sup. disp.* 2. *q.* 2. est, vt ferè certum habitum) præceptum dilectionis Dei obligat ad proprium actum amoris internum: ergo & præceptum dilectionis proximi, etiam ad actum amoris internum obligabit. Patet consequentia; quia eodem modo de præcepto amoris Proximi locutus est Christus Dominus *Matth.* 22. ac de præcepto amoris Dei. Cum enim dixisset: *Diliges Dominum Deum tuum*, &c. *hoc est maximum, & primum mandatum*, statim subiungit: *Secundùm autem simile est huic: Diliges proximum tuum, sicut te ipsum*: ergo, &c. Sic tenent communiter Theologi, si abstrahamus, an hic actus internus amoris debeat esse distinctus ab actu interno amoris Dei, an verò sufficiat idem, de quo statim. Sic enim in primis tenet Castro Palao (citatus pro se, sed malè, ab Hurtado) *tr.* 6. *disp.* 1. *punct.* 5. *n.* 4. vbi ita ait: Hæc ratio (*quæ est illa, quã nos nuper retulimus*, & alia, *quam consultò omisimus*) omninò conuincit, te obligatum esse amare proximum, illiusque bonum desiderare, &c. citatque Scot. *in* 3. *dist.* 30. §. *Quantum ad hoc.* D. Thom. 2. 2. *q.* 25. *art* 8. *in corpore*, Lorcam 2. 2. *sect.* 3. *disp.* 58. *n.* 10. Suar. *de charit. disp.* 5. *sect.* 4. *n.* 4. & Ægid. *disp.* 24. *dub.* 4. *concl.* 1. *&* 2. *n.* 66. *&* 67. Quibus addi possunt, Bannez 2. 2. *q.* 44. *art.* 7. *dub.* 2. Valentia *loc. cit. pun.* 2. Luysius *disp.* 98. *dub.* 2. Granados *tr.* 14. *n.* 3. Pert. Hurtad. *disp.* 174. *sect.* 6. quem pro se citauit alter Hurtadus. Sed malè; nam expressè nostram sententiam *loco cit.* §. 29. docet.

QVÆSTIO VII.

An teneamur vi praecepti amoris proximi, amare illum (aliquando saltem) amore interno, distincto ab amore ipsius Dei?

NEgant, licèt non firmiter, quidam Doctores, docentes, posse amore Dei præcepto amandi proximi satisfieri. Quia amor Dei, saltem virtualiter, est amor Proximi, in illo namque iste verè includitur. Sic Palaus *disp. 1. cit. punct. 5. n. 4.* vbi quæstioni propositæ ita respondet: Sed huic obligationi credo fieri satis amore ipsius Dei, qui saltem virtualiter est amor Proximi, iuxta illud Ioan. 4. *Hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.* Qui enim Deo placere in omnibus intendit, eiusque voluntatem exequi, necessariò salutem proximorum velle debet, illamque procurare, prout cognouerit Deo placere. Amare autem proximum amore interno distincto ab amore ipsius Dei, credo te non obligari, nisi fortè fuerit aliquando necessarius ad aliqua opera debita exhibenda. Ita ille, qui pro se citat Scotum *in 3. dist. 30. §. Quantum ad hoc*, D. Thom. 2. 2. q. 25. *art. 8. in corp.* Lorcam *ibid. sect. 3. disp. 58. num. 10.* Suar. *de charit. disp. 5. sect. 4. n. 4.* & Ægid. *disp. 24. dub. 4. concl. 1. & 2. n. 66. & 67.* His addi possunt Bannez 2. 2. q. 44. *art. 2. dub. 2.* Petr. Ledesma *tom. 2. sum. tract. 3. de Charit. c. 5. concl. 6. diff. 2. vers. A esta duda*, Villalob. 2. *p. tract. 3. diff. 5. n. 4.* & latè Arriaga 2. 2. *disp. 39. sect. 1. per totam.*

Negant, & à fortiori cum illo, omnes qui docent, non teneri quem, vi præcepti charitatis, elicere actum amoris proprium erga proximum, quos habes *supra q. antecedenti.*

Sed ego clarius Respondeo *Primò*, Quilibet tenetur vi præcepti charitatis erga proximum, elicere aliquando actum amoris internum circa illum. Hæc responsio manet probata authoritate, & ratione, quæstione antecedenti. Quo autem tempore ad id teneatur, dicemus *infra.*

Respondeo *Secundò*, quoties quis tenetur ad eliciendum actum amoris internum erga proximum, satisfaciet eliciendo actum amoris Dei super omnia. Patet, quia in dilectione & amore Dei super omnia, includitur, saltem virtualiter, & eminenter, dilectio & amor proximi, vt benè docent DD. nuper adducti: ergo eliciendo formaliter actum dilectionis Dei super omnia, eliciunt implicitè actum dilectionis proximi: ergo, &c. *Confirmatur.* Quia (*vt suprà disp. 2. q. 8.* est habitum) cum quis tenetur ad eliciendum actum contritionis, elicitque actum perfectissimæ dilectionis Dei, verè satisfacit præcepto contritionis, eo quòd actus perfectissimæ dilectionis Dei sit eminenter, & virtualiter contritio, ergo eodem modo satisfaciet præcepto eliciendi actum positiuum amoris proximi, eliciendo quis actum amoris Dei, cum hic etiam eminenter includat illum. Sic authores omnes primæ sententiæ.

QVÆSTIO VIII.

An praeceptum eliciendi actum dilectionis internum erga proximum, obliget per se, quando graues odij tentationes insurgunt contra illum, quæ aliter superari nequeunt?

AFfirmat Trullench. *lib. 1. in Decalog. c. 5. dub. 4. num. 13.* qui citat pro se Lorcam (ibi & *n. 10. in fine*) existimantem, tunc hoc præceptum obligare, eo quòd tunc necessarius sit actus contrarius, nempe ipsius proximi dilectio; sicut in simili de dilectione Dei dictum est. Sed certè Lorca solùm ex sententia aliorum id videtur asserere, vt denotant hæc eius verba: *Idem censent alij, quoties vrget tentatio odij, quæ aliter nequit superari. Quod de dilectione Dei æquè verum est, rarò tamen contingit.* Hæc ille, *vbi infrà.* Affirmat tamen expressiùs Petrus Hurtad. *disput. 174. sect. 6. & vltima, §. 29.* ita dicens: *In singulari proximum tenemur diligere formaliter, & expressè, quando transacto odio in proximum, tenemur illi reconciliari: tunc enim per se obligat lex diligendi proximum. Item, imminente periculo odij in proximum; tunc enim obligat per se ea lex*, vt docent P. Suarez *disp. 5. sect. 4. num. 4.* P. Valentia *tom. 3. disp. 3. quæst. 19. punct. 2. fine*, cum Soto, Petrus Lorca *disputat. 58. numero 10.* Hæc Hurtadus Salmanticensis.

Sed probabilius Respondeo, Non obligare per se, in proposito casu: Et si aliquando obligare contingat, erit per accidens. *Prima* pars huius responsionis constat ex dictis de præcepto Fidei, Spei, & Charitatis Dei. Quia præceptum harum Theologicarum virtutum non obligat per se ad eliciendos earum actus, quando quis graues tentationes contra eiusmodi virtutes patitur, vt habitum est *suprà disp. 2. quæst. 24.* ergo nec præceptum dilectionis proximi obligabit per se ad eliciendum suum actum, in simili casu. Lege dicta à nobis *loco citato, quæst. 14*, vbi fundamentum huius primæ responsionis partis, & simul probationem secundæ, & Authores vtriusque inuenies.

QVÆSTIO IX.

An saltem praeceptum Charitatis proximi obliget, per se, ad eliciendum actum amoris internum; quando quis odio aliquem habuit?

NEgabunt consequenter qui negarunt dari de interno actu amoris, erga proximum præceptum.

Sed (supposita existentia huius præcepti, de qua *suprà*) Respondeo, Obligare per se hoc præceptum, in proposito casu. Quoniam huiusmodi præceptum in aliquo casu obligare est necessum, maximè in isto, eo quòd necessum sit ad veram reconciliationem specialem contrarium actum dilectionis eius elicere: quoniam aliter inordinatio illa affectus ad debitam rectitudinem reuocari non potest. Nec hinc sequitur aliqua inconsequentia ad nuper de graui odij tentatione insurgente dicta. Differunt, & multò, casus inter se, vt videbis facilè. Sic Lorca expressè, & Petrus Hurtadus *loc. cit.* Et à fortiori idem dicent Suarez, Valentia, & Sotus, cum obligare affirment in casu, quo immineat periculum odij in proximum, vt nuper vidimus. Sic etiam Nauarrus *in Manuali, c. 14. n. 9.* & Filliuc. *tom. 2. tr. 28. c. 1. q. 5. n. 13.* & ex illis Trullench. *n. 13. cit.* quatenus docent hoc præceptum obligare per se, quando inimicus, qui nos offendit, veniam à nobis petit; tunc enim obligamur (inquiunt) ad eum diligendum, deponendo odium internum, si quod est, ei significando ei esse reconciliatum.

QVÆSTIO

QVÆSTIO X.

An teneamur elicere actum dilectionis erga proximum, quoties tenemur ei aliquod bonum facere ex præcepto, vt Eleemosynam, Correctionem fraternam, &c.

NEgat teneri nos, adhuc per accidens, in his casibus ad elicientiam amoris interni in proximum, Arriaga 2.2. *disp.* 39. *sect.* 1. licèt in casu aliquo alio singulari tandem probabile dicat.

Alij absolutè Respondent: Teneri, non per se, sed per accidens, ratione alicuius boni, quod ei procurare, aut impartiri tenemur. Sic expresse Hurtadus Salmanticens. *disp.* 174. *cit. sect.* 6. §. 29. vbi docet, *Quod in singulari teneamur proximum diligere formaliter, & expressè; quando vrget præceptum Eleemosynæ, aut correctionis fraternæ, aut quodvis aliud benefaciendi proximo: tunc enim non possumus benefacere moraliter, seu liberè, nisi volendo illi benefacere: hinc enim aliquem amamus, quando illi volumus bonum. Per se autem loquendo, non exigitur actus internus, nisi vt est necessarius ad externam beneficentiam, nisi in primo casu tentationis grauis, aut reconciliationis.* Sic Hurtadus.

Sed probabilius Respondeo ego: non quoties tenemur ex præcepto aliquod bonum procurare proximo, toties tenemur erga illum, adhuc per accidens, actum internum dilectionis elicere; sed solùm in aliquibus actionibus, in quibus non possumus bona proximo velle, nisi ex virtute charitatis. Sic optimè Ægidius *disp.* 24. *dub.* 4. *num.* 69. vbi id totum his verbis docet, & probat: *Quia cum sæpè sit necessarium, vt ei aliqua bona procuremus, etiam necessarium est, vt ea ipsi velimus. Et quamvis, per se loquendo, non sit communiter necessarium, vt ea ipsi velimus ex virtute charitatis erga ipsum, aut erga Deum, cum possimus ea ipsi velle ex alia virtute: tamen in multis actionibus id vix modo connaturali fieri potest, nisi ex aliquo amore amicitiæ erga Deum, vel proximum, vt cùm tenemur pro ipsius salute æterna orare, præsertim pro iis, qui nobis coniuncti non sunt* (sic lege, non vt Arriaga *coniuncti sunt.*) *Ad hæc enim, aliaque similia charitatis externa opera exercenda, vix possumus efficaciter excitari, nisi ex explicito proximi amore, quo eum vel propter Deum, vel propter se amamus. Ex alio etiam capite, quandoque eiusmodi amoris actus posset omnino esse necessarius, scilicet ratione alicuius difficultatis, quæ in exercendis eiusmodi operibus sæpe occurrit ex aliqua auersione erga proximum, aut inordinato nostri amore: præsertim quando cum aliquo nostro incommodo ea exercenda sunt, quo casu fieri potest, vt non possimus aliter sufficienter nos excitare, vt proximo procuremus ea bona quæ ei tenemur procurare, nisi in nobis prius excitando aliquem explicitum erga eum amorem.* Hucvsque Ægidius. Cui tandem (extra morem,) annuit Arriaga *disp.* 39. *sect.* 1. *in fine*, dicendo, in his casibus extraordinariis obligare indirectè præceptum illud charitatis.

DISPVTATIO IV.

De dilectione inimicorum.

QVÆSTIO PRIMA.

An detur præceptum diligendi inimicos?

RESPONDEO, vt quid certum de fide: Dari præceptum, tam iure naturali, quàm diuino inditum, amandi inimicos. Probatur ex verbis Christi Domini Luc. 6. *Prout vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis similiter.* Et Matth. 5. *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, & benefacite iis, qui oderunt vos.* Ex quibus verbis constat hoc præceptum & iure diuino, vtpote à Christo Domino, & consequenter iure naturæ esse inditum. Quia Christus Dominus nullum morale præceptum, præter ea, quæ sunt Sacramentorum, tulit in lege gratiæ, quod iure naturæ latum non esset, vt cum D. Thoma 1.2. q. 108. omnes supponunt. Legantur de hac re D. Thom. 2.2. *q.* 25. *art.* 8. *& ibi* omnes eius expositores. Lorca ibidem *sect.* 3. *disp.* 25. Suar. *de charit. disp.* 5. *sect.* 5. Ægid. *disp.* 24. *dub.* 5. Pet. Hurt. *disp.* 153. *à sect.* 3. Bon. *disp.* 3. *q.* 4. *punct.* 3. Palaus *tr.* 6. *de charit. disp.* 1. *punct.* 6. Fagund. *lib.* 1. *in Decal. c.* 28. Trullench. *lib. etiam* 1. *c.* 1. *dub.* 5. Arriaga *disp.* 39. *sect.* 2. Granad. 2.2. *controu.* 3. *tr.* 6. *de charit. disp.* 5. Ouiedo *tract. de charit. controu.* 8. *punct.* 6.

QVÆSTIO II.

An hoc præceptum diligendi inimicos obligauerit antiquum Dei populum, cùm lex scripta vigebat, saltem loquendo de inimicis Iudæis, qui ad ipsum Dei populum pertinebant?

RESpondeo vt certum, obligasse. Sic enim habetur Exodi 23. illis verbis: *Si videris asinum odientis te iacere sub onere, nõ pertransibis, sed subleuabis cum eo.* Et Leuit. 19. (non 9. vt leges apud Ouiedum) versu 17. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, ne habeas super illo peccatum. Non quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum.* Ex quibus Scripturæ locis constat, quod Iudæi tenebantur, quantumcunque inimico Iudæo, impendere dilectionem, & signa amicitiæ. Sic omnes vt certum supponunt. Legantur Granad. Ouied. Hurtado *loc. cit.*

QVÆSTIO III.

An etiam dictum præceptum obligauerit Hebræos, ad diligendos inimicos externarum nationum?

NEgarunt Salmeron *tom.* 5. *tr.* 2. & Maldon. *in c.* 5. *Matth. versu* 21. *&* 43. existimantes, in lege veteri nõ teneri Hebræos diligere inimicos externarum nationum, eo quòd concessum, aut permissum illis fuerit eos odire. Probant, quia Christus Dominus stabiliturus in lege gratiæ præceptum diligendi inimicos, *Matth.* 5. præmisit: *Audistis quia dictum est antiquis: Diliges proximum tuum, seu amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum: Ego autẽ dico vobis, diligite inimicos vestros.* Ex quibus vltimis verbis constat Christum

Christum in lege gratiæ sublimiorem præcipere charitatem, in lege veteri non præceptam.

Sed contra alij communiter affirmant, obligasse tale præceptum Hebræos in sua lege, nec vnquam concessum fuisse, aut permissum illis odium inimicorum externarum nationum, sed præcepto Charitatis fuisse obligatos diligere inimicos, etiam alienigenas, & gentiles. Ratio est, quia odium inimicorum est intrinsecè malum: & præceptũ Charitatis erga omnes natura rationali præditos, est naturale: ergo omnes homines respectu omnium etiam alienigenarum, & inimicorum semper astrinxit: ergo, &c. Sic docent Magister *in 3. dist.* 30. *& ibid.* D. Thom. *q.* 1. *art.* 1. *ad* 2. S. Bonauent. *q.* 4. *ad argumenta.* Durand. *quæst.* 1. *ad* 3. Glossa, Abulens. Lyra, Titelman. & Iansenius *in c.* 5. *Matthæi.* Qui omnes affirmant, illud quod Christus Dominus retulit: *Audistis quia dictum est, odio habebis inimicum tuum,* non fuisse præceptum, aut permissionem Legis Mosaicæ, sed falsam aliquorum interpretationem. Idem docent Bannez 2. 2. *q.* 25. *ad art.* 8. & Aragon *ibid.* qui accedit, dicens, hoc esse de Fide. Valentia *q.* 3. *punct.* 1. §. *Maior.* Lorca *disp.* 25. (non 23. vt inueni apud Palaum) *memb.* 2. *n.* 13.

Sed ego conciliando has duas sententias, clariùs Respondeo. *Primò* Hebræis nunquam fuit permissum, aut concessum odium inimicitiæ, adhuc respectu inimici alienigenæ, aut extranei. Probatur ex dictis. Quia odium inimicitiæ est illud, quo quis vult suo inimico malum, quia malum illius est: atqui hoc permitti nunquam potuit, vtpote intrinsecè malum, & nullo bono fini deseruiens: ergo. In hac conclusione conueniunt omnes.

Respondeo *Secundò.* Hebræis permissum, & concessum, imò & præceptum fuit odium abominationis respectu aliquarum nationum alienigenarum, quæ legẽ Dei auersabantur, & Hebræos ad idololatriam excitabant, quales erant Chananei, cum quibus amicitiam inire Iudæi erant prohibiti: imò potius tenebantur eos auersari, & pro viribus hostiliter, vt constat *Exodi* 34. *n.* 16. *Deuteron.* 20. *vers.* 16. Hoc igitur odium abominationis respectu dictarum nationum fuit Hebræis permissum & concessum, quia non est intrinsecè malum, cum solùm consistat in actu voluntatis, quo aliquem tanquam nobis malum, & infestum auersamur, & cupimus omnino destrui, & perire. Legatur D. Gregor. *Homil.* 28. *in Euangel. post initium.* Et ex Theolog. Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *disp.* 1. *punct.* 6. *n.* 1. Granad. 2. 2. *controu.* 3. *de Charit. tr.* 6. *disp.* 5. Ouied. *controu.* 8. *punct.* 6. *n.* 149. & alij ex citatis, præcipuè P. Hurt. qui latissimè de hac re. Ægid. *disp.* 24. *dub.* 6. *n.* 81. *& disp.* 29. *dub.* 3.

QVÆSTIO IV.

An teneamur vi huius præcepti amare aliquando inimicos, actu amoris interno?

NEgant, qui negarunt ad id, respectu amicorum, teneri, quos habes *sup. disp.* 3. *q.* 6. Nam (vt consequenter ait Arriaga *hic sect.* 2. *in princip.*) si absolutè non tenemur actum amoris proprium elicere erga proximum, non tenebimur erga inimicum; quia ex eo capite, quod sit inimicus, non meretur amorem maiorem, aut communem, meliori titulo.

Sed ego cum communi Doctorum, etiam consequenter Respondeo, Teneri vi dicti præcepti, aliquãdo inimicos actu amoris diligere. Quia si amicos tenemur (vt *suprà* diximus) etiam tenebimur inimicos diligere, cum vtrumque præcipiat Christus Dominus. Legantur pro hac verificanda sententia casus à nobis propositi à *quæst.* 7. *disp.* 3. & quos mox quæstionibus sequentibus proponemus.

QVÆSTIO V.

An possit quis licitè excludere inimicum suum à generali dilectione proximorum, hoc est ab oratione, beneficiio, eleemosyna, aut alio opere, in gratiam alicuius communitatis liberè facto.

AFfirmandum videtur, eo quòd ille, qui hæc opera facit, gratis & pro libito facit: ergo liberè poterit, cui voluerit ea conferre; cum nulli sit obligatus. Confirmatur. Quia potest quis dum orat pro salute æterna, v. g. Complutensium, sine peccato excludere suum inimicum ab illa oratione, cum, vt supponitur, illa oratio sit liberalis, ergo. Antecedens probatur, quia fingamus (loquor Arriagæ verbis) casum, in quo orans, non ex odio, sed v. g. quia ita apud se discurrit: *Quo pro paucioribus orauero, eo efficaciùs pro illis impetrauero, ideo oro pro eis, qui mihi sunt bene affecti, aut pro illis, qui nihil à me sunt demeriti;* non putarem tunc eum peccaturum, in ea exclusione quasi negatiua. Ita sentit cum aliis Arriaga 2. 2. *disp.* 39. *sect.* 2. *q.* 4. *n.* 17.

Sed alij communiter contrà negant, posse quem licitè excludere inimicum suum à beneficiis communibus communitati toti, etiam liberè, & pro libito exhibitis. Quia hæc exclusio semper procedit ex affectu odij, & priuatæ vindictæ: atqui talis affectus intrinsecè est malus: ergo. Ita sentiunt S. Thom. 2. 2. *q.* 25. *art.* 9. Caiet. Aragon, & Bannez *ibid.* Suarez *de Charit. disp.* 5. *sect.* 5. *n.* 6. *&* 7. & apud Syluest. verb. *Charitas,* & Nauar. *c.* 24. *n.* 75. Azor. *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 3. *q.* 2. Valentia *q.* 3. *punct,* 2. *in fine.* Granados *tract.* 6. *disp.* 6. *n.* 5. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 28. *n.* 18. Gasp. Hurt. *disp.* 4. *diff.* 3. *vers. secundò iniuriatus.* P. Hurt. *disp.* 153. *sect.* 4. §. 53. Qui licet rationes, quibus hæc sententia probari solet, probabiliter dissoluat, non tamen audet ab illa recedere, quia ob suos (ait author) res est plusquam probabilis. Ægidius *disp.* 24. *dub.* 6. *à n.* 85. Palaus *tract.* 6. *disp.* 1. *n.* 4. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 3. *dub.* 5. *n.* 4.

Sed ego clariùs, ac distinctiùs, sequentibus responsionibus adæquatè quæstioni satisfaciam. Igitur Respondeo *Primò*: Nullus potest licitè excludere inimicum suum à beneficiis communibus, si hæc sunt debita toti communitati, aut proximo, quà tali. Sic cum communi, vt certum supponit P. Hurt. *loc. cit.* §. 51. Qui & probat: *Quia illa communitas habet in me ius ad illa beneficia: at eius communitatis pars est inimicus: habet ergo ius partis ad beneficia totius. Nec est, cur excludatur, nisi inimicitia, hæc autem non est titulus eum priuans iure in me ad beneficia communia, nisi fortè illis sit abusurus in meam perniciem, &c.* Sic ille, & Arriaga *loc. cit. sect.* 2. *q.* 4. *n.* 17. & omnes.

Respondeo *Secundò*: Nec quando beneficia, quæ quis communitati præstat, non sunt debita, sed libera, est illi licitum excludere inimicum ab illis, si id faciat ex affectu odij, aut hoc adhuc excluso, cum scandalo. Patet primum: quia dato, quod ipsa exclusio à beneficiis non esset peccatum, esset tamen profectò odium ipsum, & ipsa auersio, qua inimicum à beneficiis excluderet, vt constat. Secundum etiam est planum: quia si ex illa à beneficiis communibus exclusione, graue sequatur scandalum, eo quod illa distribuens præbet sufficiens fundamentum, vt omnes credant, illum verè esse inimicum, illique malum velle; planè sequitur quod ratione scandali vitandi teneatur præstare eadem beneficia, quæ aliis. In hac responsione etiam conueniunt omnes vtriusque sententiæ DD.

Respondeo, *Tertiò*. Quando beneficia, quæ quis præstat aliis, non sunt illis debita, sed liberaliter plane concessa: tunc, secluso scandalo, & odio interiori, licitè poterit excludere inimicum. Quia sicut tunc distribuens nulli tenetur ea beneficia præstare, & potest inter amicos, duobus, aut tribus conferre, ita potest omnibus amicis, & nulli inimico. Sic Arriaga *loc. cit. n.* 17. *&* 18. vbi addit, in hoc casu facillimè posse apud alios cessare scandalum, si distribuens ostendat se in liberalibus non obligari erga inimicum, ideoque posse licitè eos eligere tantum, quos affectos habet. Et credo, sic alij DD. si attente legantur. Legatur Ouiedo *punct.* 6. *cit.* qui de hac difficultate latè tractat. Bannes 2.2. *quæst.* 25. *art.* 9. *dub.* 3. & Ioan. de Cruce *in sum. par.* 1. *præcepto* 1. *art.* 3.

QVÆSTIO VI.

An teneamur per se, aut vi huius amoris præcepti, salutare inimicum, dum nobis occurrit: loquendo illi, caput aperiendo, &c.

NEgant absolutè plures DD. Eo, quòd inimicis non debemus nisi signa communia cuiuis hominum debita: sed salutatio non est communis cuiuis hominum debita, cum multos homines prætereamus licite insalutatos: ergo salutare inimicum non est per se de necessitate præcepti. Ita S. Th. 2.2. q. 25. *art.* 9. & ibi Caietan. Trullench. *lib.* 1. *Decal. c.* 5. *dub.* 5. *n.* 7. qui citat Bannesium 2.2. *q.* 26. (sic lege non 5.) *dub.* 1. Bonacin. *tom.* 2. *disp.* 3. *q.* 4. *punct.* 3. *n.* 3. Villalob. 2. *par. tr.* 3. *diff.* 6. *n.* 4. & Dianam *tom.* 1. *tr.* 1. *Miscellan. resol.* 52. (*lege tu* 62.) His addi possunt Beja *p.* 2. *fol.* 199. *casu* 1. Suarez *disp.* 5. *de charit. sect.* 5. *n.* 8. Ægid. *disp.* 24. *dub.* 6. *n.* 91. Palaus *tr.* 5. *disp.* 1. *punct.* 6. *n.* 5.

Affirmant è contra alij docentes absolutè, teneri ex vi præcepti inimicum salutare, alloqui, caput aperire, & alia signa beneuolentiæ ostendere. Ita in primis tenent Ioan. de Cruce *art.* 3. *cit.* his verbis: *Tertiò peccas, non exhibendo proximo signa honoris consueta ex more patriæ, si alias illa exhibebas, & modo ob inimicum omittis.* Hæc enim, ait Bannez, censetur vindicta, & peccatum mortale. Ita Cruz, & Petr. Ledesma *tom.* 2. *sum. tract.* 3. *cap.* 2. *concl.* 5. *dict.* 1. *&* 2. vbi ita ait: *Digo lo segundo, que siendo estas señales communes de la patria, y no especiales, estoy obligado de charidad à hazerlas, y mostrarlas. Porque tengo obligacion de charidad a mostrar las señales generales, y communes con el enemigo, que se suelen hazer con semejantes personas. Si mi enemigo era mi conocido, que solia vsar con el de semejantes conocimientos, muy dificultoso es de entender, que no sea peccado mortal, passar sin hazer semejantes conocimientos, Principalmente si es mi Prelado, o Obispo, porque esto es vna manera de vengarse.* Sic Ledesma, qui etiam citat Bannesium pro hac parte. Quare malè citatur hic author pro opposita à Bonacina, & Trullenchio. Sic etiam, apud Ouiedum, sentiunt (vltra Bannesium) Lorca *disp.* 25. *num.* 27. (in margine mendosè 17.) Valentia *disput.* 3. *quæst.* 3. *pun.* 2. *vers. Hinc sequitur.* Azor. *tomo* 2. *lib.* 12. *cap.* 3. *q.* 4. Granados *tract.* 6. *disputat.* 6. & Petr. Hurtadus *disputat.* 153. *sect.* 4. *subsect.* 3. Quos ex parte sequitur ipse *controu.* 8. *punct.* 6. *num.* 140. Sed certè Authores, quos pro hac sententia absolutè citat Ouiedo, non docent illam absolutè, sed limitatè ad certum genus personarum, vt *infra respons.* 2.

Sed ego distinctius, & probabilius, Respondeo dicendum *Primò*: Non tenetur quis, necessitate præcepti, salutare suum inimicum, si hic sit persona vulgaris, aut talis generis, quam sine aliqua nota insalutatam præterire potest. Ratio est clara. Quia si seclusa inimicitia, hæ salutationes mutuæ, & alloquutiones sine aliorum nota, & sine occasione querelæ, possunt licite omitti; cur non poterunt etiam licite omitti, inimicitia superueniente, per se loquendo; cum inimicitia titulus non sit ob quem obligationem contrahat nouam dicta beneuolentiæ signa exhibendi? Sic sentit Petrus Hurtado *loco citato*, §. 59. Ouiedo *loc. cit. n.* 140. & à fortiori omnes DD. primæ sententiæ.

Respondeo *Secundo*. Verè tenetur quis, necessitate præcepti, salutare suum inimicum, si hic sit persona grauis, aut certum statum, & gradum habens, & tandem talis conditionis, qui inimicitia seclusa iuste potest conqueri propter omissionem salutationis, alloquutionis, &c. Quia inimicitia non est titulus, vt eum priuet honore, aut signo alio beneuolentiæ aliàs debito. Sic sentit Petr. Hurtado *loc. cit.* §. 60. vbi nostram sententiam explicat, & exemplificat sic dicens: Existimo interdum esse per se contra Charitatem, non salutare inimicum. Quod docuit Bannez, Lorca, Valentia, Azor. (*locis suprà* ab Ouiedo *citatis*) cum Gabriele *in Canonem, sect.* 76. *lit. C.* quam probabilem censet P. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 28. *n.* 21. Nec potest de ea esse dubium: licet enim speciei humanæ sit per accidens duos homines esse collegas, aut congenticos: at ex ea hypothesi accidentaria, lex Charitatis obligat per se ad exhibenda signa amicitiæ, quæ licet privata sunt huic collegio, vrbi, aut viciniæ: at vicinis, ciuibus, & collegiis sunt communia. Itaque duo religiosi eiusdem ordinis, lege Charitatis tenentur per se, & non solùm per accidens, ad reciprocam salutationem. Item duo collegæ eiusdem collegij: duo viri nobiles inuicem noti, duo gentiles, & alij, quos tenet vinculum aliquod aut necessitudo. Probatur: Quia negatio salutationis inter eiusmodi viros est per se argumentum inimicitiæ: hoc autem est contra charitatem: ergo. Probo maiorem, illud est per se argumentum inimicitiæ, quod nulli alij causæ potest prudenter adscribi, vt est per se notum: sed negatio salutationis, inter eiusmodi viros, non potest alij causæ prudenter adscribi: ergo est per se argumentum inimicitiæ. Probo minorem, quia sublata inimicitia, non posset inter viros prudentes negari salutatio. Nullusque eos videret insalutatos præterire, quin prudenter coniiciat, inter eos esse inimicitiam. Hæc & amplius doctus Hurtad. Sic etiam Ouied. *loc. cit. n.* 140. his verbis: dubium enim non est, quod si duo Canonici eiusdem Ecclesiæ, vel diuersarum, qui se mutuo agnoscerent, in aliquo loco concurrerent, notabilem querelæ occasionem præstiturum illum, qui cum altero caput non aperiret. Idem dico de duobus collegis eiusdem, vel diuersorum Collegiorum, & duobus viris nobilibus, eiusdem, vel diuersæ Ciuitatis, dum se mutuò agnoscunt; non enim raro graves rixas, & inimicitias subortas vidimus, eo quod vnus coram altero occurrente, caput non discooperuit. Hæc Ouiedo. Et etiam ex Petro Hurtado, Diana *part.* 5. *tract.* 13. *Resol.* 89. *in principio.*

QVÆSTIO VII.

An omissio salutationis, & alloquutionis debitæ, sit regulariter peccatum mortale?

NEgat Lorca 2.2. q. 25. *art.* 9. (non 6. vt leges apud Dianam, Trullench.) *sect.* 3. *memb.* 3. *n.* 28. his

his verbis: *Quartò, omissio alloquutionis, & salutationis, etiam quando debita est non est, regulariter peccatum mortale: nam opponitur affabilitati, quæ non est tantæ obligationis, nisi fortè ex circunstantia personæ, & aliis, cederet in magnam iniuriam, vel propter scandalum, quod rarò fit, & prudentis arbitrio discerni oportet.* Ita Lorca.

Sed probabilius longè, Respondeo Regulariter esse peccatum mortale. Quia (vt bene Petr. Hurtad. *loc. cit.* §. 62.) subtractio salutationis inter viros, quibus est debita, est iniuria: ergo est per se contra legem Charitatis. Probo antecedens, quia iniuria est, quando verbo, aut facto significamus alicui non deberi, quod debetur aliis eiusdem conditionis: sed eiusdem conditionis omnibus debetur: ergo. Probo minorem: quia qui eam negaret, censeretur inurbanus, & iniquus æstimator personæ, cui eam negat. Item est per se questuum occasio iusta, & fomes inimicitiarum. Sic ille. Et antea Bannes, Petrus Ledesma, & Cruz, quorum verba habes *suprà, quæst.* 6. sic etiam Filliuc. *tract.* 28. *c.* 1. *num.* 18. Qui bene limitat, nisi aliàs leuitas excuset materiæ, aut alia rationabilis causa, propter quam omitteretur salutatio, &c. de qua *infrà quæst.* 9.

QVÆSTIO VIII.

An etiam peccet mortaliter ille, qui occurrentibus pluribus, inter quos est inimicus, salutat omnes, excepto inimico?

NEgat adhuc Lorca *loc. cit. num.* 30. dum dicit, non esse ita certum, quod Syluester, & alij dicunt, istum peccare mortaliter. *Primò*, quia, vt dixi (ait) omissio salutationis debitæ, regulariter non est peccatum mortale. *Secundò*: Quia potest id facere, non in odium, & repulsam inimici, sed in significationem proprij grauaminis, & iniuriæ. Ita Lorca.

Sed probabilius longè Respondeo, Peccare mortaliter, non salutando inimicum in proposito casu, nisi interueniat aliqua (ex infrà assignandis) causa, quæ excuset. Quia (vt diximus) probabilius longè est, quod omissio salutationis debitæ, sit peccatum mortale: ergo. Sic Siluest. *verb. Charitas, q.* 6. Quem citat, & sequitur Filliuc. *tract.* 28. *c.* 1. *quæst.* 8. *vers. Ex his soluuntur.* Vbi licet expresè non dicat esse mortale, sed solùm non licere; colligitur tamen ex eo quod sequatur Siluestrum, & ex ratione, qua id probat Trullench. *lib.* 1. *cap.* 5. *dub.* 5. *num.* 7. Diana *part.* 2. *tract.* 1. *Miscel. resol.* 62. & apud eum Syluius, & clariùs Petr. Ledesma *tom.* 2. *sum. tract.* 3. *de Charit. cap.* 2. vbi *post* 5. *concl.* sic loquitur: *Digo lo quinto, que si estan otros hombres iuntos con el enemigo, es pecado mortal hazer comedimiento a los otros, y no a el. Esto enseña Siluestro* verb. Charitas, quæst. 5. & *6. y el P. Maestro Bañez en el lugar citado*, 2. 2. quæst. 25. art. 8. & 9. *la razon es, porque de otra suerte, regularmente se siguiria escandalo.* Sic Ledesma Aragon etiam 2. 2. *quæst.* 25. *in explicat. art.* 9. *col. mihi* 8. his verbis: *Verum tamen quod tribus hominibus occurrentibus, non licet salutare duos, altero relicto,* vt dicit Syluest. Et ratio est, quia iam salutatio computatur inter beneficia communia, &c. Et præterea, quia illud opus ex se est signum rancoris, & inimicitiæ. Sic ille. Fagundez etiam *lib.* 1. *in Decal. cap.* 28. *num.* 10.

QVÆSTIO IX.

An possit quis in aliquo casu, non salutare inimicum, nec illum alloqui?

REspondeo, Posse, & in multiplici. Nam *Primò* potest subtrahere quis inimico debitam salutationem, & alloquutionem sine peccato, in punitionem delicti, si is qui subtrahit, habet authoritatem puniendi, quia est pater, Superior, aut Iudex; quod fecit Dauid 2. *Reg.* 14. non permittens, vt Absalon faciem suam videret. Sic Lorca; & alij *vbi infrà.*

Secundò. Potest subtrahere salutationem inimico, qui ab illo infamem accepit iniuriam, cuius æstimatio digna petit austeriorem vultum, atque tristiorem, qualis esset qui appellatus fuisset *Iudæus*, *Sodomiticus, Fur*, aut quid simile enorme: tunc enim prudenter censetur negatio salutationis oriri, non ex odio, aut ex maleuolentia, sed ex dolore iusto, & ingenti acerbitate, quæ iustè adimit vrbanitatis argumenta omnibus eiusdem conditionis hominibus communia: Item esset, & multis argumento, eum parui æstimasse tam acerbam iniuriam. Sic Lorca 2. 2. *sect.* 3. *disp.* 25. *memb.* 3. *n.* 29. ex Corduba, & Abulensi. Sic & alij mox citandi.

Tertiò. Potest subtrahere salutationem inimico, qui sine graui incommodo honoris non potest filios salutare; hic tamen casus perrarus erit.

Quartò (ait Petr. Hurtad.) soluuntur ab obligatione inimicum salutandi, qui ita simulant distractionem, aut oculorum hebetudinem, vt prudenter iudicetur, salutationem omissam non ex memoria inimicitiæ, sed ex alio capite, nempe ex inaduertentia, &c.

Quintò (addit idem Petrus) qui vidit tres, aut quatuor amicos, quos familiariter alloquitur, capite tecto, nec salutatos: tunc licet inimicum nō salutet, nec alloquatur, non peccat contra Charitatem: quia illa alloquutio, licet vni duntaxat dirigatur, censetur salutatio omnium sociorum tunc concurrentium. Hæc P. Hurtado 2. 2. *disp.* 153. *sect.* 4. *subsect.* 3. §. 64. Et ex illo Diana *p.* 5. *tr.* 13. *resol.* 89. & Ausonius *in Diana summa, verb. Affabilitas, n.* 3. Sa *verb. Charitas, n.* 9.

QVÆSTIO X.

An in casibus, in quibus tenetur quis inimicum salutare, teneatur adhuc salutatione præuenire?

REspondeo breuiter *Primò.* Si iniuriatus, aut offensus sit eiusdem conditionis, aut status inimici, minimè tenetur præuenire illum salutatione. Ratio est clara. Quia præuentio nulli æquali debetur, etiamsi non sit inimicus: ergo minus inimico æquali, cum inimicitia non sit titulus ad officium. Ita Petr. Hurtad. *subsect.* 3. *cit.* §. 66. Quamuis addat, quod aliquando possit per accidens teneri ad præueniendum, veluti si illi non sit graui damno, & aliunde speret inimicum depositurum odia, tenetur lege Charitatis. Item si scandalum possit facilè, & sine incommodo vitare; vt enim ea præstare tenemur aliis in occasionibus, ita & in hac.

Respondeo *Secundò.* Si inimicus sit superior, aut altioris status, & conditionis; tunc, regulariter loquendo, tenetur offensus illum salutatione præuenire. Quia hæc præuentio illi erat debita, si inimicitia non intercessisset: ergo post intercessionem. Sic Hurtadus §. 65. Qui tamen bene excusat illos inferiores, qui tam acerbam iniuriam acceperunt, vt non præueniant honore inimicum, ob iustum dolorem,

dolorem, & æstimationem iniuriæ, non tamen ob odium.

Respondeo *Tertiò*. Si inimicus sit inferioris conditionis,& status offenso, tunc non tenetur hic præuenire illum salutatione. Quia isti,vtpotè superiores in conditione,aut dignitate,independenter ab inimicitia,possunt expectare, & non salutare, nisi salutati priùs: ergo quod post inimicitiam expectent, non potest odio adscribi. Sic Hurtad. *loc. cit.* Legantur etiam Lorca *disp.25.memb.3.num.29.* Diana *tom.1. tract.15. & 1. Miscell. resol. 62.* Ouiedo *controu.8. punct.6. num.142.*

QVÆSTIO XI.

An teneamur resalutare inimicum nos salutantem?

Negandum videtur, quia nullus tenetur ex Charitate resalutare omnem salutantem, nec respondere omni loquenti: ergo minùs inimico.

Sed absolutè loquendo Respondeo. vt quid certum: Teneri, non solùm vrbanitatis virtute, sed Charitatis. Quia posita inimicitia, censeremur non resalutare ob inimici contemptum; illique occasionem præberemus in inimicitia perseuerandi. Sic Suarez *disp.5. sect.5.num.8.* qui ad rationem dubitandi negat antecedens; quia tenetur (inquit) resalutare, & respondere, ex quadam vrbanitate: quamvis si omittat, solùm peccet venialiter, eo quod non sit grauis læsio Charitatis, veluti est per se respectu inimici. Sic cum Suario tenent Valentia. & Lorca, Bonac. Ægidius, & Sa, quos citat & sequitur Palaus *tract.6.disp.1.punct.6. num.6.* Fagundez *num.10.cit.* Trullench. *num.9.* & Petr.Hurtad. §.66. Qui bene excusat à resalutatione omnes illos, quos à salutatione, *quæst.9.*excusabimus cum illo.

QVÆSTIO XII.

An inimicum non resalutare, sit peccatum mortale?

Affirmant aliqui absolutè,inter quos est Palaus *loc. cit. num.6.* Negat verò contra Lorca 2.2. *disp.25.memb.3.num.28.* secundum quod refert Machado his verbis: *Pero Lorca, Author tan graue, es de parecer, que aunque la resalutacion es accion debida à todos los vezinos, y moradores de vn lugar;con todo esso juzga, que faltar à esta obligacion nos es pecado mortal, porque no se opone a la charidad, si no a la afabilidad,que no es de tanta obligacion; sino es,què à caso por la circunstancia de la persona,resultasse en graue offensa suya,ò escandado,que raras vezes juzga puede succeder*, &c.Hæc Machado *lib.2.part.2. tract.6. docum.4.numer.7.* Et etiam Ausonius *in sum. Dianæ, verb. Affabilitas, numer.2.* vbi ait Lorcam *loc.cit.* id ipsum docere, his verbis: *Quoniam verò affabilitas non est tanta obligationis, salutationem & resalutationem omittere etiam quando debentur* (ait Lorca) *non esse peccatum mortale.* Ita Ausonius,citans suum Authorem Dianam *part.2.tract.15.resol.62.*

Sed certè, nec Diana ex Lorca id refert; nec potuit verè, cum Lorca id minimè doceat, cum *loco cit.*solùm loquatur de salutatione & allocutione,non de resalutatione. Accipe eius verba: Quartò,Omissio allocutionis, & salutationis, etiam quando debita est,non est regulariter peccatum mortale; nam opponitur affabilitati, quæ non est tantæ obligationis. Sic Lorca. Verum est, quòd hic Author paulò antea, *vers. Tertiò*, docuerat, quod resalutatio, & responsio omnibus hominibus sit debita virtute affabilitatis: Ex quo dicto videtur haud obscurè sequi, quod debeat Lorca sentire,quod ei hi DD. adscribunt.Sed quicquid ille interius senserit.

Ego distinctius quæstioni propositæ, sic *Primò* Respondeo: si persona salutata est longè superioris dignitatis, aut status, vt Prælatus respectu subditi, Pater respectu filij, aut Princeps, siue vir nobilis respectu plebei; tunc non peccat mortaliter non resalutando. Quia denegatio resalutationis in hoc euentu non adscribitur contemptui, nec inde oritur scandalum.Sic communis.Azor,Ledesma,Bonacina, quos citat,& sequitur Trullench. *lib.1.cap.5. dub.5. n.10.*addens ex Siluestro,& Filliucio,nec adhuc peccare venialiter, si persona omittens resalutare esset eminentior, & adesset iusta causa non resalutandi. Sic etiam Petr. Hurtad. §.67.Ouideo *punct.6.n.141.* per hæc verba. Quando maxima *distantia* est,vt inter Patrem,& filium, Dominum,& seruum, virū nobilissimum, Ducem, aut Marchionem, hominem è media plebe,resalutatio non debetur, & sine iniuria omittitur: rarò tamen sine inurbanitate omne signum beneuolentiæ,veluti motûs capitis, conspectus beneuolus,nisi in supremo Principe, poterit omitti, Sic Ouiedo. Aragon. etiam statim citandus.

Respondeo *Secundò*. Si persona salutata est æqualis, aut etiam non longè superioris conditionis, aut status,tunc mortaliter peccat non resalutando.Quia ægrè quisque prudens feret, se non resalutari ab æquali aut maiori paulò: eo quod talis salutata persona non resalutando salutantem, ostendat eum esse longo interuallo inferiorem. Sic Petr. Ledesma Trullench. Petrus Hurtad. & Ouiedo *locis citatis.* Aragon. 2.2. *quæst.29. art.9. col.8.vers. Dico Secundò*, & communis.

Respondeo *Tertiò*. Quando persona salutata est vilis,tunc non peccat,saltem mortaliter, non resalutando suum æqualem. Quia (vt bene Petr. Hurtad. §.67.*citato*) *salutationes non æstimantur inter personas viles,sed solum inter ingenuos.* Sic ille.

QVÆSTIO XIII.

An confessarius possit absoluere nolentem salutare, aut alioqui inimicum, secluso odio, & scandalo?

Affirmant Bonacina *disp.3. quæst.4.punct.3.n.3.* Siluest.Nauarrus, & Caiet.quos citat,& sequitus Trullench.*lib.1. Decal.cap.5.dub.5.n.8.* his verbis: *Ex his sequitur,posse Confessarium,absolutè loquendo, absoluere pœnitentem offensum, qui inimicum salutare recusat; modò non adsit odium, aut scandalum,aut periculum, vt inimicus odium, & rancorem, ob denegatam sibi salutationem, concipiat: quod debet prudenter Confessarius examinare.* Ita ille.

Sed clarius Respondeo, Posse Confessarium absoluere nolentem salutare, aut alloqui suum inimicum, in casibus in quibus nec salutare, nec loqui illi debeat, de quibus egimus *suprà, quæst.9.* Non tamen in casibus, in quibus ad id sub mortali teneatur, iuxta dicta à nobis *quæst. 7. & 8.* Legantur,necnon & Bonec. *loc. cit.vers. quanquam arbitror*, & Palaus *tract.6. disp.1.punct.6.n.11.*

QVÆSTIO XIV.

An possit Confessarius absoluere Patrem, qui non vult admittere ad colloquium filium, qui indigno, vel valde inæquali matrimonio se copulauit?

RESpondeo, Posse: dummodo Pater id non ex odio, aut iracundia; sed ob castigationem delinquentis, familiæ honorem, & aliorum filiorum maiorem cautelam procurandam faciat. Et non in perpetuum, sed ad tempus. Quia id sic facere, ob hanc causam, Patri est licitum, vt habes *supra q.9.* sic Layman *lib.2.tract.3.c.4.num.3.* Et ex illo Diana *par.4. tract.4. resol.182.* & Ausonius *in eius Summa, verb. Affabilitas, num.4.*

QVÆSTIO XV.

An teneamur inimicis signa specialis amoris exhibere?

RESpondeo, Non teneri. Quia inimicitia non est titulus, ob quem inimicus sit dignus aliquo bono speciali, sic tenent D. Thom. 2.2. *quæst.25.art.9. & ibi* Caiet. Azor. *tom.2.lib.12.c.3.quæst.6.* Villalob. *2.p.tract.3.disp.6.num.6.& 7.* Trullench. *lib.1.cap.5. dub.5.num.6.* Fagundez *lib.1. Decalog.cap.28.n.11.* vbi sic ait: *Signa autem specialis, aut particularis amoris, nemo tenetur inimicis præbere: signa verò specialis amoris, sunt illa, quæ ordinariè amicis solum exhibere solemus: vt accommodationes rerum domesticarum, locutiones speciales, crebra assistentia in mensa, visitationes communes amicorum; hæc inimicis exhibere non tenemur, etsi antea exhiberemus.* Ita Toletus *lib.4.sum. c.10.ad finem.* Imò, vt optimè animaduertit Nauarr. *cap.25.num.14.* nec postquam amici facti, & amicitia reconciliati sumus, tenemur eos sub mortali in eam familiaritatem admittere, qua antea vtebamur. Tenemur tamen tunc, vltra illa signa generalia amoris, aliqua eis specialia ostendere. Quam ob rem inquit idem Nauarr. & Caietanus *(loc.cit.)* hoc debent Confessarij animaduertere, ne ad id, ad quod non tenentur, pœnitentes obligent. Hucusque Fagundez. Petr. Hurtad. *disp.153.sect.4.§.71.in fine,* vbi ab hac regula incipit: Fratres, (incipit) tenentur se mutuò inuisere, nisi per accidens excusentur timore aliorum incommodorum.

QVÆSTIO XVI.

An qui aliquem iniustè læsit, teneatur ab eo veniam petere, & illi reconciliare?

RESpondeo vt certum: Teneri. Quia hæc recompensatio debetur illi, qui iniustè iniuriam accepit. Ratio namque petit, vt qui externè se iniurium ostendit, externè restituatur ad æqualitatem cum proximo. Sic omnes, legantur Petr. Hurtadus *disputat.153.sect. & subsect.4.§.69.* Ouiedo *controu.8. punct.6. numer.143.* Qui bene notant, quod si persona, quæ iniuriam intulit, est Princeps, aut notabiliter superior personâ læsâ, tunc sat erit per internuncium amicum veniam petere, & medio illo testari se beneuolum erga illum in posterum futurum.

QVÆSTIO XVII.

An qui iniustè iniuriam alij intulit, teneatur veniam petere etiam casu, quo timeat prudenter, personam læsam exponendam esse periculo maioris furoris, nec admissuram satisfactionem?

RESpondeo, Non teneri. Sic Petr. Hurtado §.69. *cit.in fine,* vbi ita ait: *Ab hac satisfactione neminem excuso, nisi per accidens, si fortè læsus exponeretur periculo furoris, aut tam malè accipiendi inimicum, vt illi esset grauem illaturus iniuriam, aut longe distarent. Tunc enim non tenetur per literas veniam petere: eum autem teneri ad resarciendam honoris iacturam, non est dubium: id enim spectat ad iustitiam commutatiuam, vt tantundem honoris reddatur, quantum fuerat ablatum iniustè.* Sic ille.

QVÆSTIO XVIII.

An venia petenda sit statim ac iniuria ab aliquo fuit illata?

RESpondeo, quod non, sed post aliquod tempus. Ratio est quia, si qui iniuriam intulit, statim peteret sui errati veniam, exponeretur periculo minoris furoris in læsum, & daret non admittendi satisfactionem occasionem, eo quòd tunc dolore præsenti vere excusaretur ad recipiendum inimicum pacatè. Sic Azor, quem citat, & sequitur Petr. Hurtad. *disp.153.sect.4.subsect.4.§.70.* Ouido *controu.8. pun.5.n.143.* Filliuc. *tract.28.cap.1. quæst.9.num.25.* Villalob. *tract.3.diff.6.num.12.* & Trullench. *lib.1. cap.5.dub.5.num.13.in fine.*

QVÆSTIO XIX.

An quando duo inimici se inuicem lædunt, teneatur prius veniam petere, qui prius læsit?

RESpondeo vt certum: Teneri, nisi alias alter grauitate iniuriæ compensauerit prioritatem. Qui enim grauius læsit, tenetur prius veniam petere: Quia excessus iniuriæ est in illo prior; siquidem in alio, non est ille excessus, in quo est aggressor; aggressor autem tenetur prius satisfacere. Sic omnino Petr. Hurtado *loc.cit.* §.71. & sic Ouiedo *num.143.* his verbis: *Qui iniuriam alij intulit, tenetur ab eo veniam petere, & illi reconciliare: quod si vterque in alium iniuriam intulit, illoque grauius excessit, tenetur veniam petere. Cæteris autem paribus qui incepit maiorem iniuriam intulisse censebitur: poterit autem prius lacessitus taliter in alium postea insurgere, vt censeatur maiorem intulisse, & prius teneatur veniam petere.* Sic Ouiedo, qui bene addit, quod quando, omnibus pensatis, iniuria ex vtraque parte fuit æqualis, sufficiet eos, qui sibi inuicem iniuriam intulere, mutuò se inuicem alloqui, & beneuolentiæ, ac pacati animi signa ostendere.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XX.

An teneamur sub mortali, inimico veniam petenti, iniuriam remittere, quantum ad odium, & quantum ad culpam in nos commissam?

RESpondeo vt certum: teneri. Patet, quia in non remittendo odio (si datur in animo) & culpa in nos commissa, datur actus odij: at hunc verè tenemur deponere erga inimicum; etiam non petentem veniam: ergo à fortiori erga petentem. Sic omnes, præsertim Trullench iis verbis: *Dico primo, tenemur tunc odium deponere, & offensam dimittere, quod est certum, etiamsi non petat: quia non licet odio alterum prosequi, aut malum alteri exoptare, absque honesto motiuo, & fine. Tenemur etiam inimico veniam petenti cum eo reconciliari, siue pacem componere, & veniam dare ei, noxam, ac offensam remittere; aliter enim esset maioris inimicitiæ, & odij causa, & esset tunc irrationabilis pacis denegatio; propter quod tenemur etiam tunc signa reconciliationis, & beneuolentiæ generalia exhibere, iuxta occasionem, & conditionem personæ.* Sic Trullench *lib. 1. cap. 5. dub. 5. num. 12.* Et anteà Suarez *disp. 5. sect. 5. n. 9.* Ægidius *disp. 24. dub. 6. num. 95.* Sà *verb. Charitas, numer. 9.* Bonac. *punct. 3. num. 5.* Ouiedo *num. 144.* Palaus *disp. 1. punct. 6. num. 7.* Fagundez *lib. 1. Decal. cap. 28. num. 12.* & omnes.

QVÆSTIO XXI.

An non solùm teneamur iniuriam inimico remittere, quantum ad odium &c. verùm etiam quantum damnum illatum in honore, fama aut bonis temporalibus, &c.

RESpondeo vt certum: Non teneri damnum illatum remittere; sed licitè posse illius satisfactionem, ordine iuris seruato, coram iudice petere. Ratio est, quia hæc omnia tenetur inimicus, qui læsit, præstare nobis: ergo nos non tenemur illi ipsa remittere. Sic cum communi Castro Palaus *tract. 6. de Charit. disput. 1. punct. 6.* (non 9. vt inuenies apud Trullench) *num. 8.* hæc dicens: *verum in hac significatione amicitiæ, non comprehenditur remissio satisfactionis debitæ pro iniuria; sed non obstante petitione veniæ, illiusque concessione, potest offensus satisfactionem debitam petere coram Magistratu: quia petit, quod sibi debetur, & quod Magistratus facere tenetur.* Sic ille, ex Valentia *2. 2. disp. 3. quæst. 3. punct. 1. circa finem?* Suario *disput. 5. de Charit. sect. 5. num. 10.* Bonacina *disput. 3. quæst. 4. punct. 3. num. 5.* & Ægidio *disput. 24. dub. 6. à num. 96.* Quibus adde Trullench *lib. 1. in Decalog. capit. 5. dub. 5. num. 14.* Azorium *lib. 12. tom. 1. cap. 3. quæst. 7.* Villalob. *2. part. tract. 3. diff. 6. num. 11.* Fagundez *lib. 1. capite 28. num. 12.* Nauarr. Caiet. Angel. Siluest. & alij apud ipsum, latè Sancius *in selectis disp. 2. num. 11. & 12.* & omnes cum Angelico Doctore *2. 2. quæst. 25. art. 9.*

QVÆSTIO XXII.

An etsi non teneantur, possint saltem semper satisfactionem remittere omnes personæ læsæ?

RESpondeo, Non posse omnes personas, etiamsi velint, satisfactionem remittere: quia non ad omnes personas, immediatè læsas, id spectat; sed ad suos superiores. Sic Nauarr. *in Man. capit. 14. num. 25. versic. Dixi odium*, ibi: Imo aliqui sunt, qui etiamsi velint, non possunt id facere (*idest, condonare satisfactionem iniuriæ*) quales sunt vxor, filiusfamilias nondum emancipatus, seruus, & Religiosus, iuxta Glossam receptam *in cap. Parochianos, de sent. excommunicat.* Quoniam actio contra iniuriantem ad superiores pertinet, scilicet ad maritum, Patrem, Dominum, & Prælatum, secundum Glossam præallegatam. Sic meus Nauarrus. Et ex illo Fagundez *numer. 12. citato*, & Trullench *lib. 1. cap. 5. dub. 5. num. 14.* Quamuis hic vltimus Author aliud quam Nauarrus in substantia pronunciet. Legantur.

QVÆSTIO XXIII.

An semper sit melius, quod offensus potens condonare satisfactionem condonet?

RESpondeo quod non, nam aliquando est melius illam non condonare, quàm condonare. Sic expresse Toletus *lib. 4. sum. cap. 20. in fine*, ita scribens: *Rursus omnes tenentur inimicis suis iniuriam remittere, quantum ad odium, & voluntatem malam: sed non tenentur remittere debitam satisfactionem; imò aliquando melius est non remittere. Vnde vidua pauper, filios habens, quos sustentare non valet, non tenetur viri sui interfectori offensam remittere, nisi iustum alimentum subministret, cum possit. Similiter cum homicida homo est iniquus, non tenetur desistere à causa; imò ipsam prosequi, donec suspendatur, debet; deposito tamen odio ipsius personæ, & solum ob iustitiæ zelum.* Hæc Cardin. Toletus. Et ex illo Fagundez *loc. cit. numero 12.* Quibus adde Castrum Palaum *tract. 6. de charitate, disp. 1. punct. 6. num. 9. vers. Fateor.* Ita dicentem: *Adde, sæpe esse conueniens Reipublicæ, ne offensus ab accusatione desistat. Nam illo desistente, solent criminosi facilè veniam impetrare, & audaciores fieri ad similia committenda, vt ergo illi, & alij arceantur, & reipublicæ scandalo fiat satis, expedit offensum prosequi actione iniuriarum*, & ita tradidit expresse Suarez *disp. 5. de Charit. sect. 5. fine.* Coninch. *disput. 14.* (*lege tu 24.*) *dub. 6. num. 103.* Lorca *sect. 3. disp. 25. num. 3.* Bonac. *disp. 3. q. 4. punct. 3. n. 5.* Ioan. Sanchez *disp. 2. selectarum, n. 11.* Hucusque Palaus. Et ex illo Trullench *lib. 1. Decal. c. 5. dub. 5. n. 14.*

QVÆSTIO XXIV.

An licitum sit personæ offensæ, non solum coram iudice petere vindictam offendentis, verum etiam à Deo?

RESpondeo licitum esse; dummodo in petitione vindictæ non excedat vltra meritum culpæ.

Ratio est, quia re vera petit quoddam opus virtutis; nempe delinquentis punitionem, factam ab eo, qui potestatem habet puniendi. Sic Sotus *lib. 5. de iust. quæst. 12. art. 1. §. contra 3. demùm concl.* vbi ita dicit: *Nam quamuis mihi non liceat malum alteri inferre, quia non sum minister iustitiæ, licet tamen mihi optare, vt Dei permissu, penes quem summa potestas est, aut publica authoritate malum ei obtingat. Scriptum sanè est*, Psal. 67. *Lætabitur iustus cum viderit vindictam.* Et Psal. 78. *Vindica sanguinem Sanctorum tuorum, qui effusus est.* Et Deus ait, ad *Rom. 12. Mihi vindictam, & ego retribuam.* Et Deuteron. 12. *Mea est vltio, & ego retribuam.* Hucvsque Sotus. Et ex illo Ioan. Sancius *loco cit. num. 11.* per hæc verba: vnde fas etiam erit, Deum deprecari, infligere alicui damnum temporale, non solùm vt à peccato puniendus cesset, vt diximus *num. 6.* verùm animo sumendi iustam vindictam: sicut enim fas est, hanc inferendam à iudice terreno exoptare, etiam licebit à cœlesti: imò securius, quia rectior est, vt expresse docet Soto *(loc. cit.)* cauendum tamen, ne ex odio appetitus vindictæ oriatur, sed solum zelo iustitiæ vindicatiuæ, aut commutatiuæ. Hæc Ioannes. Et ex illo Palaus, & Trullench *locis adductis.*

QVÆSTIO XXV.

An si persona, quæ læsit, satisfactionem iniuriæ factæ offerat, possit adhuc persona læsa satisfactionem, coram iudice expostulare?

NEgant apud Palaum, Beja 1. *part. sum. casu* 10. Azor. 3. *p. lib. 12. c. 13. quæst. 7.* & Siluest. *verb. Charitas, quæst. 9.* (lege tu 6.)

Ratio pro hac parte desumitur ex cap. *si quis contristatus* (non *si quis constitutus*, vt bis leges apud Palaum) 90. *distinct.* vbi Fabianus Papa dicit, *quod si quis, ob iniuriam acceptam, grauiter contristatus est, & satisfactionem oblatam noluerit admittere, grauissimis pœnis ad id est compellendus.* Ita præter citatos Authores tenet (apud Bonacinam Malderus 2. 2. *quæst. 25. art. 9. ad finem*, & alij, quos videtur sequi Trullench *lib. 1. Decal. c. 5. dub. 5. n. 14.*

Sed clarius, ac probabilius Respondeo dicendum *Primò*, absolutè loquendo, non tenetur persona læsa inimico offerenti debitam satisfactionem pro iniuria illata, actionem coram Iudice remittere, sed potest adhuc coram illo satisfactionem iniuriæ expostulare. Ratio est, quia persona læsa non tenetur magis hanc satisfactionem, quàm aliam acceptare: & sicut Iudex potest iuridicè pœnam, & satisfactionem præscribere, ita persona læsa potest à Iudice petere, vt sibi satisfactio, seu compensatio iuridice fiat: depositq tamen odio, & præciso graui lædentis damno, quod læsus tenetur ex Charitate impedire. Sic Valentia *tom. 3. disp. 3. punct. 3.* Reginald. *lib. 17. cap. 22. num. 116.* & Glossa *in cap. si quis contristatus*, quos citat, & sequitur Bonacina *disp. 3. quæst. 4. punct. 3. num. 5.* vers. *Ex quo sequitur.* Palaus *disput. 1. cit. punct. 6. num. 9.* & dicit probabile Trullench *loc. cit.*

Respondeo *Secundò*, in praxi regulariter loquendo, suadenda est prima sententia. Quia rarus est, qui ex amore, & zelo iustitiæ, & non potius ex affectu odij, & vindictæ actionem iniuriarum coram Iudice prosequatur. Sic Bonacina, Palaus, & omnes.

Nec aduersus nostram primam responsionem obstat cap. *si quis contristatus.* Nam solùm probat, quod grauiter compellendus sit ille, qui satisfactionem iniuriantis non vult admittere, vt odium deponat. Legantur Valentia & Palaus *loc. cit.*

QVÆSTIO XXVI.

An etiam casu, quo iniuria illata talis conditionis sit, vt reparari ab offensore non possit, (vt contingit in morte filij, vel parentis) possit adhuc læsus prosequi actionem iniuriarum, coram iudice?

NEgant, & à fortiori, authores primæ sententiæ, docentes, non posse in hoc euentu læsum prosequi actionem iniuriarum coram iudice, si aliàs læsus veniam iniuriæ petierit, & satisfactionem damni illati. Ita innuit Siluest. *loco sup. cit. verb. Charitas, quæst. 6. in fine*, his verbis: *Tertium autem (quod est actio in foro contra iniuriantem) homo remittere non tenetur, nisi ille pro posse satisfecerit.* Sic ille. Nunc ego: at hic satisfecit pro suo posse: ergo in sententia Siluestri læsus tenebitur remittere, &c.

Sed, iuxta superiori quæstione à nobis dicta, respondeo dicendum, quod adhuc possit læsus, deposito omni odio, prosequi actionem iniuriarum, coram Iudice, ob rationem assignatam quæst. antecedenti in prima responsione: licet regulariter loquendo, in praxi suadendum sit contrarium; quia conformius consilio Christi, *si quis percusserit te in maxilla, præbe ei alteram.* Sic Palaus *loc. cit. n. 9.* & alij pro nobis adducti.

DISPVTATIO V.

De Ordine in Charitate seruando.

QVÆSTIO PRIMA.

An homo debeat seipsum magis appretiatiuè, & efficaciter diligere, quàm cætera supposita creata, quoad bona spiritualia, quæ ad salutem animæ necessaria sunt, vt Fides, Spes, Charitas, gratia habitualis, & gloria, &c.

RESPONDEO vt quid certum: Debere. Quia dilectio sui ipsius, est regula dilectionis proximi: Iuxta illud *Matth. 22. Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Vbi dilectio sui ipsius ponitur tanquam norma, seu regula, aut exemplar, cui quantum fieri potest, conformari debet dilectio proximi: atqui regula est potior, quàm regulatum, vt ait D. Thom. 2. 2. *quæst. 26. art. 4.* ergo homo potius tenetur diligere seipsum in prædictis bonis, quàm proximum. Et hoc sensu dicitur: *Charitas incipit à se ipso. Et Proximus sum egomet mihi.* Et *Qui sibi nequam, cui bonus?* Sic omnes DD. D. Thomas 2. 2. *quæst. 26. art. 4.* Suarez *disp. 9. de Charit. sect. 1. num. 2.* Valentia *disp. 3. quæst. 4. punct. 3. concl. 2.* Ægidius *disp. 25. dub. 5. concl. 4.* Becanus *cap. 19. q. 2.* Arriaga 2. 2. *disp. 40. sect. 1. à num. 1.* Ouiedo *tract. de Charit. controuers. 8. punct. 1.* Castro Palaus *tomo 1. tract. 6. disp. 1. à punct. 7.* Granados *contr. 3. de Charit. tract. 7.*

tract.7.disp.3. Lorca 2.2. *disp.28. memb.1.* Luysius Turrian. *disp.75. dub.2.* Gaspar Hurtad. *disp.7. de Charit.diff.2.* Petrus Hurtadus *disput.154. à sect.2. §.11.* Trullench.*lib.1.Decal.c.5. dub.6.* & alij, ex quibus bene limitant responsionem, vt non solùm non comprehendat Christum, qui est suppositum diuinum, verùm nec B.Virg. Mariam, vt infrà dicemus.

QVÆSTIO II.

An saltem debeat homo æstimare magis bona spiritualia humanitatis Christi Domini, quàm sua propria?

REspondeo dicendum, quod debeat magis. Sic cum communi Theologorum docet, & probat Granados sic. *Quia Christus Dominus, etiam quatenus homo, est Filius naturalis Dei, Dominus omnium creaturarum, magis absque vlla comparatione dilectus à Deo, quàm omnes creaturæ; & mediante eius humanitate, omnia supernaturalia bona, tam in homines, quàm in Angelos deriuantur. Est ergo longè dignior amore, quàm reliqua: & recta ratio dictat, pluris æstimandum à nobis esse bonum illius, & gloriam, quàm omnium nostrûm, & si oporteret, potius deberemus optare carere propria gloria, quàm ipse pateretur iacturam sua.* Sic ille *tract.7.cit. disput.3. num.6.* ex Magistro *in 3.dist.28. in fine*, S. Bonauentura *in explicatione litteræ*, Alberto Magno, & Petro, apud Carthusian. *quæst.vnica*, Valentia 2.2. *q.4.punct.3. assert.3.* & Bannesio *art.4. ad primum argument. sub dubij.* Quibus addo Ouiedum *controu.8.punct.4.n.6.* Petrum Hurtad. *disp.144. sect.2. §.18.* Qui tamen addit, *quod si mihi Deus optionem daret, vt mihi peterem vnionem hypostaticam, vel humanitati Christi dandam illi, cui ego eam peterem, tenerer mihi eam petere, non verò humanitati Christi.*

QVÆSTIO III.

An etiam Beatissimam Virginem Mariam, plusquam nos ipsos, amare debeamus?

NEgant aliqui Doctores, inter quos est Bannez 2.2. *quæst.26.art.4.§. Ad argumenta*, vbi hæc dicit verba: *Vnde concedo, quod magis debeo velle mihi Deum ex Charitate, quæ est in me, quàm Beatæ Virgini: hoc enim est fundamentum volendi aliis ipsum Deum.* Hæc Bannesius.

Sed æquè probabiliter, & magis piè Respondeo, Debere. Huius responsionis fundamentum est singularissima excellentia Beatissimæ Virginis supra omnes creaturas; & intima coniunctio cum Christo Domino, ex qua prouenit, vt omnium supernaturalium bonorum sit quodammodo principium, & plusquam cæteræ creaturæ diligatur à Deo. Sic Ricardus (non Durandus, vt leges apud Ouiedum) apud Carthusianum *in 3.dist. 29. quæst.2. ad finem.* Quem sequuntur Granados, & Ouiedo *locis vbi suprà.*

QVÆSTIO IV.

An sit licitum desiderare efficaciter carentiam æternam, aut temporalem, gratiæ, aut beatitudinis, ob bonum spirituale proximi, aut totius mundi; casu, quo talis carentia cum peccato mortali coniungatur?

REspondeo tanquam quid certum, Non esse licitum, sed omnino illicitum, & mortale. Quia certum omnino est, ob nullum finem, adhuc ob saluationem totius mundi, esse licitum à Deo petere efficaciter id quod est intrinsecè malum, & contra Charitatem Theologicam: atqui petere, aut desiderare efficaciter carentiam gratiæ, aut beatitudinis, casu quo talis carentia contingat cum mortali, est intrinsecè malum: ergo. Sic tenet communis Theologorum sententia. De qua re legantur præcipuè Gaspar Hurtad. *disput.7. de Charit.diff.2. quasi per totam*, & Granados *vbi infra*, atque alij mox à nobis citandi.

QVÆSTIO V.

An saltem sit licitum velle carere gratia, & beatitudine in perpetuum, ob bonum spirituale alicuius communitatis, aut totius mundi, casu quo id absque peccato posset contingere?

AFfirmant aliqui Doctores, quorum sententia probari potest exemplo Moysis, qui plenè optauit carere beatitudine æterna, propter salutem Iudæorum, vt patet ex illo *Exodi 32. Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ.* Et etiam exemplo Apostoli Pauli, qui directè, vt alij saluarentur, voluit esse anathema à Christo Iesu, *ad Roman.9. Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem.* Ita sentiunt Capreolus *in 3.dist.17.quæst.vnica, art.3.ad 2.* Durandi. Adrianus *in 4.quæst.2. de remissione peccatorum, §. circa hoc tamen*, & nouissimè Granadus *tract.7.de Charit.disput.5.num.8.* Gaspar Hurtadus *difficult. 2.cit.in fine.* Quorum sententiam approbant Sotus *in Epistol. ad Roman. cap.9.* & Bannez *q.26. art.7.* & non esse penitus improbabilem, imò traditam fuisse à D.Bernardo, putat eius filius Lorca *disp.28.num.14.*

Sed longè multo probabilius Respondeo, Adhuc minimè esse licitum. Probatur ex verbis Christi Domini, Matth.18. *Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur?* Atqui maximum est animæ detrimentum, & summa infelicitas, carere in æternum Dei gratia, seu amicitia, & beatitudine: ergo id minimè est licitum velle, ob quodcunque bonum spirituale, etiam totius mundi. Sic communis sententia. D. Thom. 2.2.*quæst.26.art.2.* Valentia *disp.3. quæst.4. punct.4.concl.2.* Suarez *disput.9. de Charit. sect.1. à num.2.* Ægidius *disput.23. dub.3. concl.3. num.51.* dicens, hanc responsionem esse communem, & veram. Malderus 2.2.*quæst.26. art.4.* Lorca ibidem *disp.*

disput. 28. *memb.* 1. *num.* 15. & penes ipsum Corduba, & Ioan. Arboreus, Petr. Hurtado *disputat.* 144. *sect.* 2. §. 13. Oviedo *controu.* 8. *punct.* 1. *num.* 23. Palao *tract.* 6. *punct.* 7. *num.* 2. dicens, hanc sententiam esse certam, Becanus *cap.* 19. *quæst.* 2. *à num.* 3. Arriaga *disp.* 40. *sect.* 1. *subsectione* 1. & 2. Trullench. *lib.* 1. *Decal. cap.* 5. *dub.* 6. *n.* 3. Filliuc. *tom.* 2. *num.* 30.

Ad fundamenta primæ sententiæ, facilè vnico verbo, respondeo dicendum, quod tam Moyses, quàm Paulus loquuti fuerint de morte temporali, non æterna. Sic Arriaga *loco cit. subsect.* 2. *num.* 4. vbi ad primum locum sic respondet: *Crediderim, non locutum Moysem de libro vitæ æternæ, sed de hac vita mortali, ac si dixisset, Si non vis remittere noxam populo, aufer me de hoc mundo: ero enim ludibrium aliis, qui dicunt me populum eduxisse ex Ægypto, vt eum in solitudine occiderem. Quæ petitio nihil habet difficultatis.* Sic ille. Et sic *n.* 9. ad locum Pauli: Quid ergo dicemus ad locum Pauli, qui non ita traxit? Respondeo, mihi arridere expositionem Origenis, qui de morte temporali explicat *To anathema esse, optabam ego mori pro fratribus meis.* Hæc Arriaga. Vide alias expositiones apud ipsum, & apud alios Authores pro nostra sententia adductos.

QVÆSTIO VI.

An ad minus sit licitum desiderare, ac petere dilationem visionis beatæ, ob bonum spirituale proximorum?

RESpondeo, vt quid certum: Esse licitum. Quia dilatio non est separatio à Deo. Sic omnes, præcipuè Palaus, qui id probat ex Paulo ad Philippens. 1. *Coarctor è duobus desiderium habens, dissolui & esse cum, Christo: permanere autem in carne necessarium, propter vos.* Et de S. Martino testatur in eius vita Bernardus, morientem dixisse, *Si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem:* & ratio est, quia carentia beatitudinis pro aliquo tempore determinato, compensatur vtilitate (*sic lege, non voluntate*) aliorum, & meritorum proprio incremento. Sic Palaus *loc. cit. num.* 4. & Petr. Hurtado *sect.* 2. *cit.* §. 19. qui adhuc addit, *quod si quis iam esset certus de salute sua æterna, & illi offerretur à Deo optio, vt maneret in via expositus communi sorti, certus tamen, se fore vtilissimum ad Dei gloriam, posset cum laude hoc eligere. Quia moraliter non est periculum damnationis: nec enim priuaret Deus congruis auxiliis tam ardentem amatorem sui. Si quod verò esset contingens moraliter periculum, non liceret.* Sic ille. Et hanc nostram responsionem, vt testatur ille, tenent omnes DD. Legantur *suprà* citati.

QVÆSTIO VII.

An licitum sit, saltem pro breui tempore, putà pro vna hora, gratia, & charitate carere velle, ob bonum spirituale proximi, si dicta carentia absque peccato contingeret?

AFfirmabunt à fortiori omnes DD. primæ sententiæ *quæst.* 5. Et ex Authoribus nostræ Ouiedo *loco cit. n.* 15. ex Luysio *disp.* 75. *dub.* 2.

Sed probabilius Respondeo, Non esse licitum. Tum quia id non est medium ad salutem aliorum proportionatum. Tum etiam, quia est contra inclinationem charitatis, quæ per huiusmodi volitionem, aut desiderium tenderet in destructionem sui. Adde quomodo non expellitur gratia, nisi peccato interueniente: ergo de facto, minimè potest quis velle affectu efficaci carentiam gratiæ, etiam pro breuissimo tempore, vt constat ex habitis *quæst.* 4. ob quodcunque proximorum bonum. Sic ex Valentia 2. 2. *disp.* 3. *q.* 4. *punct.* 3. *concl.* 2. docet Palaus *n.* 4. *cit.* & Suarez *disp.* 9. *sect.* 1. *n.* 9.

QVÆSTIO VIII.

An saltem liceat cuipiam aliquem gradum gratiæ, & gloriæ à se abdicare, ob maiorem gloriam Dei, & proximi vtilitatem?

AFfirmabunt, & à fortiori, omnes Authores pro prima sententia nuper adducti. Quorum sententiam probat Petrus Hurtad. *loco cit.* §. 20. his verbis: *Sit aliquis in peccato mortali, det mihi Deus optionem ad augendam gratiam, vel eum gradum donandum peccatori, vt iustificetur* (sic lege, non, aut iustificetur) *licitè & laudabile id fieri potest. Quia semper manet ille in gratia, & charitate; tantumque amittit cumulum gratiæ, ad quem nullo præcepto tenemur. Item, nolle illud augmentum possumus, absque peccato, non quidem odio abominationis, sed ne aut fatigemur, aut ab aliis occupationibus distrahamur impendentes operam augendæ gratiæ: ergo poterit honestari illa voluntas ob gloriam Dei, & proximi vtilitatem.*

Sed probabilius Respondeo, adhuc id nemini licere. Sic Suar. *n.* 9. *cit.* hæc dicens: *Dico tertiò, illud etiam spirituale detrimentum, quod licèt culpam non includit, minuit tamen substantiam ipsius Charitatis, seu impedit potius augmentum eius, & meritorum, non est secundum ordinem Charitatis eligibile, propter aliorum salutem. Probatur, quia tale detrimentum non est per se ordinatum ad aliorum salutem, nec per se est amabile. Secundo, Charitas maximè inclinat ad sui perfectionem: ergo non inclinat ad id quod hanc perfectionem impedit.* Sic sapientissimus Pater, cuius sententiam esse veram ex natura rei, seu loquendo ex lege communi, tandem fatetur Hurtado *vbi suprà*.

TRACTATVS V.

DE ELEEMOSYNA.

TRACTANT de hac materia Sancti Patres, Cyprianus *de Eleemosyna*, Basilius in illud *Lucæ 12. Destruam horrea mea*; *& Concione ad diuites*. Nazianzenus *Oratione de pauperum amore*, Ambrosius *lib. 1. de Officiis, cap. 30.* August. *in Enchirid. à cap. 69.* & Chrysostom. *lib. de Eleemosyna*, & alij Theologi, etiam cum Magistro *in 4. dist. 16. & 41.* & cum D. Thoma 2.2. *quæst. 32.* vbi Bannes, Aragon, & alij *infrà* adducendi. Iurisperiti *in Decreto, disput. 41. Canone Et qui, & Can. Tria, & sequent. & dist. 86. Can. Non satis, & sequent.* Nauarr. *in Can. Quiescamus, dist. 42. & Can. si agamus, de Pœnit. dist. 1. & in man. cap. 4.* Ioan. de Medina *Cod. de Eleemosyna*, Suarez *de Charit. disp. 7.* Bellarmin. *lib. 3. de bonis operib. cap. 2.* Ægidius *disp. 27.* Valentia *disp. 3. quæst. 9. punct. 1.* Filliucius *tract. 28. à cap. 3.* Bonacina *disp. 3. q. 4. puncto 6.* Becanus *cap. 21. à num. 2.* Lorca 2.2. *sect. 3. à disp. 33.* Granados *de Charit. controu. 3. tract. 11. disp. 1. & sequent.* Gaspar Hurtado *de Charit. 5. de Eleemosyna.* Petrus Hurtadus *disp. 158. & sequent.* Ouiedo *tract. de Charit. controu. 10.* Castro Palao *tom. 1. tract. 6. disp. 2.* Luysius Turrian. *disp. 81. à dub. 1.* Arriaga 2.2. *disp. 42.* Villalob. *tom. 1. tract. 22.* Diana *part. 5. tract. 8.*

DISPVTATIO PRIMA.

De Essentia, & Effectibus Eleemosynæ.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex sit Beneficentia?

RESPONDEO dicendum, quod Beneficentia est actus externus Charitatis, vel Theologicæ, si proximo benefiat, propter Deum: vel virtutis moralis, si propter se. Sic ex D. Thoma 2. 2. *quæst. 31. art. 1. & 4.* docent communiter Theologi, Ægidius *loc. cit. dub. 1. concl. 1.* Palaus *loco cit. disp. 2. in principio*, vbi ita ait: *Alij sunt effectus externi Charitatis, in quibus explicandis Doctores sermonem protendunt. Primus est generalis, qui est beneficentia, quæ* (vt ait D. Thomas *quæst. 31.* communiter receptus) *consistit in faciendo alicui bene: at quia dupliciter proximo facere bene potest; corporaliter, inquam, & spiritualiter; ideo beneficentia diuiditur in corporalem, & spiritualem. Corporalis beneficentia arrogat sibi nomen Eleemosynæ: spiritualis beneficentia vocatur correptio, & iuxta hanc diuisionem hæc disputatio erit de Eleemosyna, sequens de Correptione.* Hucusque Palaus, quem nos præscriptum sibi ordinem sequemur.

QVÆSTIO II.

Eleemosynæ nomen vnde oritur?

RESPONDEO, quod Eleemosyna est dictio Græca, orta à quodam Græco nomine, quod miserationem significat. Sic D. Thom. 2.2. *q. 32. art. 1. in corp.* his verbis: *Vnde manifestum est, quod dare eleemosynam, propriè est actus misericordiæ. Et hoc apparet ex ipso nomine. Nam in Græco, Eleemosyna à misericordia deriuatur, sicut in Latino miseratio.* Sic S. Doctor, & cum eo Iodocus *in suo Thesauro vtriusque Theologiæ, verb. Eleemosyna, n. 1.* Suarez *de Charit. disp. 7. in principio*, Ægidius *dub. 2. n. 3.* Filliuc. *tr. 28. cap. 3. q. 1. n. 54.* & alij.

QVÆSTIO III.

Quid sit Eleemosyna?

RESPONDEO quod iuxta aliquos Theologos, Eleemosyna est actus misericordiæ imperatus à charitate, quo aliquid datur indigenti, ex compassione, propter Deum. Ita ex D. Thoma *q. 32. art. 1.* & Nauarro *de Pœnit. dist. 1. cap. Quamobrem, num. 1.* docet Iodocus *loc. cit.*

Alij sic pressiùs Eleemosynam definiunt: *Est actio externa procedens ex affectu subleuandi indigenti miseriam, propter honestatem intrinsecam, quæ in ea subleuatione apprehenditur.* Sic Ouiedo *controu. 10. punct. 1. num. 3.* vbi *in fine* addit, quod præscindendo ab omni opinione, circa misericordiæ motiuum, Eleemosyna sic possit definiri: *Est actio externa procedens*

procedens de actu interno misericordiæ. Consonat D. Augustin. *tom. 3. in Enchiridio, cap. 76.* quatenus his verbis Eleemosynam definit: *Est enim Eleemosyna opus misericordiæ.* Sic ille. Et ex illo Hurtad. Salmanticens. *disp. 158. §. 2.*

Palaus denique sic ex D. Thoma *loc. cit.* Eleemosynam definit: *Est alienæ miseriæ subleuatio.* Ita ille *tract. 6. disput. 2. punct. 1. num. 1.* dicens, sic sentire omnes DD. ex his autem diffinitionibus elige tu quam malueris.

QVÆSTIO IV.

An Eleemosyna sit propriè actus Charitatis in proximum?

NEgandum videtur: quia Glossa Interlinearis in illa verba Matth. *cum facis Eleemosynam*, dicit, *quod Eleemosyna est pars iustitiæ: ergo.*

Respondeo *Primò*: Eleemosyna cùm datur ob intrinsecum, & proprium motiuum, propriè est actus Charitatis in proximum. Ratio est, quia Eleemosyna, vt nuper est habitum, ex se, & intrinsecè est actio subleuatiua miseriæ proximi: ergo ex se, & intrinsecè dicit esse actum misericordiæ; atqui hic propriè est actus Charitatis in proximum, cùm omnis actio tendens ad remouendum alterius malum, proueniat ex amore, quo ipsius bonum amamus: ergo. Sic ex D. Thoma *loc. cit.* docent Ægidius *dub. 2. num. 6.* Arriaga *disput. 42. sect. 1.* Palaus vbi infrà, & alij.

Respondeo *Secundò.* Si Eleemosyna detur ob motiuum aliarum virtutum, vt verè potest, tunc actus exterior elargiendi Eleemosynam, erit illius virtutis ad quam pertinet motiuum. Ratio est, quia (vt ait D. Thom. *art. 1. cit.*) actus exterior ad illam virtutem refertur ad quam pertinet motiuum, quod mouet ad operandum: at sic est, quod actus exterior potest procedere à diuersis motiuis voluntatis, ergo potest pertinere ad diuersas virtutes. Ex quo constat, quod si eleemosyna fiat in pœnitentiam peccatorum, dicitur esse actus virtutis pœnitentiæ; si in cultum diuinum, virtutis Religionis; si ex obligatione orta ex contractu, vel delicto, virtutis iustitiæ, &c. Sic tenent communiter DD. Ægidius, Filliuc. Aragon, Palaus, & Iodocus *loc. citatis.*

QVÆSTIO V.

Quotuplex est Eleemosyna?

REspondeo dicendum, quod duplex. Corporalis videlicet, & spiritualis. Ratio est, quia Eleemosyna est actus misericordiæ, quo subleuamus proximi miseriam, vt nuper est habitum: at miseria proximi est duplex, corporalis videlicet, & spiritualis: ergo etiam erit duplex eleemosyna. Sic cum S. Thoma *2. 2. quæst. 32. art. 2.* docent omnes DD. Legantur inter illos citati.

QVÆSTIO VI.

An opera Eleemosynæ corporalis sint septem?

REspondeo Esse septem, hoc vnico versu contenta.

Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.

Hoc est, 1. Visitare infirmos, 2. Potum dare sitientibus. 3. Esurientes pascere. 4. Captiuos redimere. 5. Operire nudos. 6. Hospitio peregrinos suscipere, & 7. Mortuos sepelire. Sic communis.

QVÆSTIO VII.

An opera Eleemosynæ spiritualis etiam sint septem?

REspondeo, Etiam esse septem, hoc versu comprehensa:

Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora.

Hoc est (ait S. Thomas) 1. Docere ignorantem. 2. Consulere dubitanti (quæ duo sub eodem verbo *Consulere*, intelliguntur.) 3. Corrigere peccantem. 4. Consolari tristem. 5. Remittere offendenti. 6. Portare onerosos, & graues. 7. Pro omnibus orare. Sic Doctor Sanctus *art. 2.* & cum eo omnes DD. vt ait Ægidius *dub. 3. num. 14.* Filliuc. Hurtadus, Ouiedo, Palaus, & Bonacina *disput. 3, quæst. 4. punct. 6. num. 6.* Qui etsi dicat cum communi hæc opera Eleemosynæ (seu misericordiæ, vt vulgariter vocantur) esse septem, relato versu contenta, tamen ex inaduertentia, non numerat nisi sex.

QVÆSTIO VIII.

An sepelire mortuos aptè numeretur inter opera misericordiæ?

NEgant nonnulli Hæretici, vt referunt Bellarmin. *lib. de Purgat. cap. vltimo*, Valentia, Ouiedo, & alij DD. Fundamentum hæreticorum est, quod Christus Dominus *Matth. 5.* enumerans sex alia opera misericordiæ, seu Eleemosynæ spiritualis, mortuorum sepulturæ non meminit: ergo hoc opus minimè inter opera misericordiæ enumerari debet.

Sed vt quid certissimum Respondeo, Aptè numerari inter opera misericordiæ: quia verè opus est talis virtutis. Et ideo *in lib.* Tobiæ, eius in hoc Charitas, prædicatur his verbis: *Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, obtuli orationem tuam Domino.* & Dauid. *Reg. 2.* laudauit viros vrbis Galaad ob sepultum Saulem, hisce verbis: *Benedicti vos à Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum Domino vestro Saul, & sepelistis eum,* &c.

Ratio, cur hoc opus sit virtuosum, est manifesta. Quia videlicet, est pro honore defuncti: vt enim mihi non licet defuncti famam lædere (etiamsi ille nihil actu ea de re sentiat) ideóque eum defendere à detractoribus, est opus misericordiæ: ita opus est misericordiæ, & in honorem eius defuncti cadens, eius corpus honestè sepelire.

Nec obstat quid fundamentum hæreticorum. Respondetur namque, Christum Dominum sepulturæ non meminisse; quia communiter de ea re non occurrit necessitas, eo quòd consanguinei, & amici alij sunt de sepultura soliciti. Sic tenent, & de Fide, omnes Catholici. Legantur de hac re Bellarmin. *loc. cit.* Valentia *disp. 3. quæst. 9. puncto 2.* Aragon *2. 2. quæst. 32. art. 2. in eius explicatione.* Ægidius *disput. 17. dub. 3. à num. 19.* Bonac. *punct. 6. cit. num. 1.* Ouiedo *contrOu. 10. punct. 2. num. 8.* Lorca *disp. 34. à num. 1.* Luysius *disput. 81. dub. 1.* Petrus Hurtadus *disp. 158.*

disput. 158. *sect.* 2. §.6. Arriaga *disput.* 42. *sect.* 2. *per totam*, Palaus *tract.* 6. *diff.* 2. *punct.* 1. *numero secundo*, & alij.

QVÆSTIO IX.

An peccet mortaliter, qui sine vlla vrgente causa, Christianorum corpora insepulta relinquit?

AFfirmat Lorca peccare mortaliter, si aliàs illi sepelire incumbat. Ita ille *disput.* 34. *num.* 11. *versu Ex iis infertur.*

Sed ego absolutè, & sine dicta limitatione Respondeo, Peccare mortaliter, etiamsi illi non incumbat sepelire.

Primò: quia sine vlla vrgente causa omittit graue opus misericordiæ, ait Bonacina. *Secundò*, & præcipuè, quia verè committit inhumanitatem quandam erga humanam naturam. Sic Bonacina *disp.* 3. *quæst.* 4. *punct.* 6. *num.* 1. dicens: *Eum peccare mortaliter, qui non sepelit mortuos, dum sine suo graui incommodo sepelire potest, nec adest alius, qui hoc faciat: nam prætermittit graue opus misericordiæ.* Sic ille. Et antea Bannez 2.2. *quæst.* 32. *art.* 2. *concl.* 2. Valentia *punct.* 2. *cit. vers. Ex quibus sanè testimoniis*, Luysius 2.2. *disp.* 81. *dub.* 1. *in fine.* Ægidius *disp.* 27. *dub.* 3. *num.* 21. *vers. Ob huiusmodi rationes.* Ouiedo *tract. de Charit. controuer.* 10. *punct.* 2. *num.* 13. *in fine*, Palaus *tract.* 6. *disp.* 2. *punct.* 1. *num.* 2. & innuit Arriaga infra citandus, Gaspar Hurtad. *disp.* 5. *de Charitate, diff.* 2. *in fine*, ibi: *Imò est obligatio, & grauis sepeliendi illud, quando non adest rationabilis causa ad id omittendum: quia omissio illius est quadam inhumanitas, impietas, & immisericordia erga naturam humanam, vel erga animam.*

QVÆSTIO X.

An item peccaret mortaliter, qui Gentilium, & hæreticorum corpora inhumata relinqueret, si commodè ea sepelire posset?

NEgandum videtur, eo quòd illi nullo sunt digni honore.

Sed Respondeo dicendum, etiam peccare; quia etiam respectu horum, præcipuè Gentilium, militant rationes adductæ. Sic insinuat Arriaga *disp.* 42. *sect.* 2. *num.* 6. per hæc verba: *Dices contra immediatè tradita: Ergo possumus Gentilium, & hæreticorum in sua infidelitate decedentium corpora inhumata relinquere: quia neque illis orationes prosunt, neque vllo sunt digni honore; id autem videtur absurdum. Respondeo negando consequentiam quoad Gentiles, quia cum illi non sint Ecclesiæ subiecti, non possunt condemnari ab illa ad tam grauem pœnam: ablata autem ea condemnatione, locum habet ea qualisqualis in eos miseros, saltem ad tempus, commiseratio, propter similitudinem in natura nobiscum: satis grauis deinde eos expectat pœna. Quoad hæreticos verò posset ea pœna imponi, non tamen semper imponitur, sed in aliquibus casibus, vt comburantur, & in aquas eorum cineres projiciantur.* Hucusque Arriaga. Et benè.

QVÆSTIO XI.

An eleemosynæ spirituales sint potiores, quàm corporales?

REspondeo vt certum, esse potiores, absolutè loquendo. Tum, quia sunt actiones nobiliores; quia spirituales actus nobiliores sunt corporalibus. Tum, quia nobiliori præstantur subiecto, nempe animo. Tum denique quia illorum effectus est nobilior, nempe animi salus, aut perfectio. Sic omnes DD. cum Doctore Angelico 2.2. *quæst.* 32. *art.* 3. Qui tamen benè aduertit, quòd licèt dicta vera sint, nihilominùs interdum præferenda est eleemosyna corporalis spirituali, eo quòd magis vrgeat eius necessitas. Si enim quis pereat fame, at simul ignoret quæ necessaria sunt ad salutem, prius est cibandus, quàm docendus. Legantur Expositores D. Thomæ.

QVÆSTIO XII.

An Eleemosynæ corporales habeant non solùm effectus corporales, sed etiam spirituales?

REspondeo cum S. Thoma 2.2. *quæst.* 32. *art.* 4. vtrosque habere. *In primis namque habet Eleemosyna effectus corporales, nempe supplere corporales defectus proximorum. Deinde habet spirituales, cum scilicet datur ex affectu Charitatis, propter dilectionem Dei & proximi*, &c. Sic ille, & cum eo omnes DD.

QVÆSTIO XIII.

Quot sunt effectus, seu fructus speciales eleemosynæ corporalis?

REspondeo cum Iodoco, *verb. Eleemosyna*, *n.* 5. esse duodecim. *Primus* est, Impetrare veniam peccatorum præteritorum: *Eleemosyna enim patris non erit in obliuione.* Ecclesiast. 3. *Secundus*, Purgare peccata præsentia. *Tertius*, Seruare à damnatione æterna: *Eleemosyna enim ab omni peccato, & à morte liberat, & non patitur animas ire in tenebras.* Tobiæ 4. *Quartus*, mitigare ardorem fomitis: *Ignem enim ardentem extinguunt aqua, & eleemosyna resistit peccatis.* Ecclesiast. 3. *Quintus*, Reficere animam. *Sextus* Conseruare gratiam: *Eleemosyna enim viri, quasi sacculus cum ipso: & gratiam hominis, quasi pupillam conseruabit.* Ecclesiast. 17. *Septimus*, Impugnare diabolum: *Eleemosyna super scutum potentis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit.* Ecclesiast. 29. *Octauus*, Expiare pœnas peccatorum. *Peccata tua Eleemosynis redime.* Daniel. 4. *Et date Eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Lucæ 11. *Nonus*, Multiplicare intercessores apud Deum, & homines. *Circumsteterunt eum omnes viduæ flentes, & ostendentes* (Beato Petro Apostolo) *tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas.* Act. 9. *Decimus.* Prorogare vitam præsentem. *Vndecimus*, Mereri vitam æternam: *Pietas enim ad omnia vtilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ*, 1. Timot. 4. *Duodecimus*, Mitigare inimicos. *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum.* Rom. 12. Sic Iodocus ex antiquo libello incerti Authoris. Lege Ludouicum de S. Ioanne *in sum. q. de Eleemosyna, art.* 2. *dub.* 1.

QVÆSTIO XIV.

An Eleemosyna exercita sola virtute morali, sit sufficiens ad iustificandum impium?

AFfirmant hæretici multi, docentes solam Eleemosynam sufficere ad salutem, seu ad iustificationem impij, & remissionem peccati. Hunc suum errorem suadere conantur ex aliquibus Scripturæ locis, quæstione superiori relatis.

Sed de fide Respondeo dicendum, quod Eleemosyna exercita sola virtute morali, minimè sit sufficiens ad iustificandum impium, seu peccatorem. Probatur clarè ex Apostolo 1. *Corinth.* 13. *Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil prodest.* Deinde, quia Eleemosyna præfato modo exercita, nec habet vim remittendi peccata ex opere operato, sicut habet Baptismus, & Pœnitentia, cum hoc nec ex scriptura, nec ex definitione Ecclesiæ probari possit: nec per modum dispositionis, sicut habet contritio, & dilectio Dei, quia alioqui posito actu Eleemosynæ, exercito etiam cum affectu ad aliquod mortale, infallibiliter daretur gratia sanctificans, quod est falsum, vt constat ex loco Pauli citato: ergo Eleemosyna ex se non est sufficiens ad iustificandum impium. Sic omnes Catholici. Legantur Bellarmin. *lib.* 3. *c.* 3. Valentia *disp.* 3. *q.* 9. *punct.* 3. Suarez *disp.* 7. *sect.* 1. *num.* 2. Ægidius *disp.* 27. *dub.* 4. *à numero* 28. Becanus *cap.* 21. *num.* 3. Arriaga 2.2. *disp.* 42. *sect.* 3. Ouiedo *controu.* 10. *punct.* 3. Iodocus *loc. cit. n.* 5. Gaspar Hurtad. *disp.* 5. *diff.* 3. Petr. Hurtad. *disput.* 158. *sect.* 3. §. 10. & alij.

QVÆSTIO XV.

An licet Eleemosyna sine Charitate, sed sola virtute morali, exercita, non habeat vim, vt ob illam immediatè remittantur peccata, habeat tamen annexam eorum remissionem per modum impetrationis infallibilis?

AFfirmarunt aliqui Catholici, docentes quod Deus omnibus facientibus Eleemosynam certò det auxilia congrua, quibus infallibiliter tandem ad pœnitentiam excitentur, & saluentur. Ita explicant aliqua loca Scripturæ *suprà* relata.

Sed tanquam certum Respondeo dicendum, quod nec adhuc per modum impetrationis infallibilis habeat Eleemosyna annexam remissionem peccatorum. Probatur, quia aliàs peccator, qui adhuc semel elargiretur Eleemosynam, sine Charitate Theologica, infallibiliter iustificaretur: at hoc est contra doctrinam Apostoli, vt nuper vidimus: ergo Sic docet cum communi doctus Arriaga *loc. cit. sect.* 3. *n.* 20. Qui & id probat, eo quòd quotidiana experientia videmus multos, etiam hæreticos, Iudæos, Fideles, etiam grauissimos peccatores, qui vsque ad finem vitæ in sua infidelitate, & peccatis perseuerant; qui tamen frequentissimas sæpe dederunt Eleemosynas: non ergo est vlla talis certa lex de eis auxiliis congruis conferendis; non ergo illo sensu allata supra testimonia sunt explicanda. Legantur Lorca *disp.* 3. *n.* 7. vbi oppositam sententiam erroneam, & Fidei contrariam dicit Ouiedo *punct.* 3. *cit. num.* 18. Gaspar Hurtad. *diff.* 3. *cit.*

QVÆSTIO XVI.

An saltem Eleemosynæ debeat tribui aliqua specialis vis obtinendi auxilia congrua ad remissionem peccati, quæ non tribuatur ieiuniis, & aliis piis operibus?

REspondeo dicendum debere tribui. Sic Arriaga *loc. cit. n.* 21. per hæc verba: *Responsio communis, & verissima est, Eleemosynæ tribui specialem aliquam vim obtinendi ea auxilia congrua ad remissionem, ideoque dici remissiuam peccatorum, quia sæpe de facto ea obtinet; non tamen, vt dixi, immediatè, aut semper, & omnino infallibiliter. Tribuitur autem ideo illi ea vis, quia (vt ait Christus Dominus)* eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis. *Ratio etiam suadet, vt Deus se gerat cum nobis miseris, sub statu peccati, vt gerimus nos ipsi cum aliis miseris; siue in statu peccati, à quo eos per opera misericordiæ, & eleemosyna spiritualis eruere conamur; siue in miseriis corporis, à quibus per corporalem Eleemosynam eos volumus liberare. Item quia cum Deus reputet, vt aliquid sui omnes homines, etiam reputat specialiter, vt sibi exhibitam eam misericordiam, & vt proprium leuamen, quod in bonum pauperum fit.* Hæc Arriaga, qui *numero* 22. bene aduertit, quod quamuis per ieiunia, & alia opera pia, possimus nos obtinere auxilia congrua ad pœnitentiam; tamen frequentius (ob rationem paulò ante datam) id fiat per Eleemosynam, & ideò specialiter id ei tribuatur. Legatur Ouiedo *loc. cit.*

QVÆSTIO XVII.

An Eleemosyna data ob amorem Dei summè dilecti, sit sufficiens ad iustificandum impium?

REspondeo tanquam certum, esse sufficientem; sicuti sunt sufficientia omnia alia pia opera externa, vt ieiunium, restitutio, visitatio templorum, si hæc opera procedant ab amore Dei super omnia; nam omnia hæc iustificant impium, sicuti eleemosyna, non ratione sui, sed ratione Charitatis, à qua procedunt. Sic vt certum supponunt omnes Doctores. Legantur citati, qui iuxta doctrinam hucusque traditam, omnia testimonia scripturæ *q.* 13. adducta facillimè explicant.

DISPVTATIO II.

De Præcepto dandi Eleemosynam.

QVÆSTIO PRIMA.

An sit præceptum de danda Eleemosyna corporali?

NEgarunt Manichæi, dari de elargitione eleemosynæ præceptum, quia existimarunt, vt colligitur ex D. Augustino *tom.* 6. *lib.* 20. *contra*

contra Faustum, cap.16.& contra Adimantum,c.17.) eleemosynam esse illicitam.

Sed tanquam certum de Fide, Respondeo, Dari tale præceptum. Probatur. Quia qui negligunt dare Eleemosynam, peccant mortaliter, & condemnantur,vt colligitur ex verbis Christi Domini, Matth. 25.*Discedite à me maledicti in ignem æternum,qui paratus est diabolo,& angelis eius.Esuriui enim,& non dedistis mihi manducare,&c.* nullus namque æterno addicitur igni, nisi ob peccatum mortale: ergo tales peccant contra aliquod præceptum, quo obligantur dare eleemosynam. Ergo,&c.Sic tenent omnes Catholici.Legantur D.Thom.2.2.*quæst.*32.*art.*5.& *ibi* eius expositores.Suarez *disp.*7.*sect.*1. Ægidius *disp.*27.*à dub.*7.Becanus *c.*21.*à n.*4.Filliuc.*tract.*28.*c.*3. *quæst.* 3. *num.*62. Petrus Hurtad. *disp.*159. *à sect.* 1. Gaspar Hurtad. *disput.*5. *à difficult.* 4. Ouiedo *controuers.* 10.*pun.*4. Bonacina *disput.*3.*quæst.*4.*punct.*6. & alij *infrà* citandi.

QVÆSTIO II.

An Præceptum de danda Eleemosyna sit diuinum, naturale, & Ecclesiasticum?

RΕspondeo, vt quid certum; Esse diuinum, & naturale, atque Ecclesiasticum. Quod sit diuinum,constat ex verbis Christi nuper adductis. Quibus adde verba Pauli 1. ad Timoth. *Diuitibus huius sæculi præcipe facilè tribuere,*& Ecclesiast. cap.4. *Fili Eleemosynam pauperis ne defraudes,& oculos tuos ne transuertas à paupere.* Quod verò etiam sit naturale, manifestè patet,quia ratio naturalis dictat,vt homo homini benefaciat; & quod nobis volumus, alteri faciamus. Quod tandem sit Ecclesiasticum, constat ex cap.*Fratrem nostrum,dist.*86. Sic omnes DD. Legantur Valentia *tom.*3. *disp.*3.*q.*9.*pun.*4.Medina *C. de Eleemosyna, part.*3. vterque Hurtadus, Bonac, Filliuc. & Ouiedo *loc. cit.*

QVÆSTIO III.

An in aliqua parte Decalogi hoc de Eleemosyna præceptum contineatur?

AFfirmant communiter DD.in aliqua parte contineri; sed variant in assignanda illa.

Nam in primis aliqui dicunt, contineri in quarto Decalogi præcepto. Sic D. Thomas *art.* 5. *ad* 4. vbi ita ait: *Ad 4.dicendum,quod omnis subuentio proximi reducitur ad præceptum de honoratione parentum,* &c.& infrà: *Sub pietate autem comprehenditur omnis Eleemosynarum largitio.*Hæc D. Thom.ibi; & antea *in* 4.*dist.*2.*art.*1.*quæstiunc.*4.Ricard.*ibi,dist.*15.*art.*2. *q.*2. Aragon.2.2.*q.*32.*art.*5. *in eius explicat.* Lorca *ibidem*, *numer.*3. Bellarmin. *lib.*3. *de bonis operibus, cap.* 6.

Alij dicunt, contineri in quinto præcepto non occidendi; nam æquiualenter occidit, qui negat alteri hic,& nunc necessaria ad vitæ sustentationem, iuxta illud vulgare D. Ambrosij dictum: *Si non pauisti,occidisti*; relatum *in capite Non tantum,*§.*Pasce, dist.*86. Ita tenet Hurtad.Complutens.*disp.*5.*diff.*4. *in fine*, & id posse probabiliter dici, fatetur planè Lorca *loc.cit.*& vt tale etiam admittit alter Salmanticensis Hurt. *vbi infrà.*

Alij tertiò affirmant, contineri in septimo præcepto (non in tertio, vt per errorem Typographi leges apud Arriagam) non furandi. Quia in extrema (inquit Hurtadus) necessitate, negare Eleemosynam, est directè furtum. Ita ille *disp.* 159. *sect.* 1. §.7. ex Alberto Magno *in* 4. *dist.*15. *art.* 16.

Alij tandem quartò respondent, contineri in præcepto Charitatis in proximum, quod in tabulis Decalogi sub his terminis non ponitur,at *Leuit.* 19. promulgatum fuit,illis verbis: *Diliges amicum* (idest, proximum) *tuum, sicut te ipsum.* In quibus verbis haud dubiè includitur præceptum Eleemosynæ,cum ibi includatur, *Quod tibi non vis fieri,alteri ne feceris:* maximè autem homo nollet se deseri in extrema necessitate: ergo etiam,hoc ipso, tenetur erga alios cauere,vi huius præcepti. Sic Arriaga,refutatis aliis modis dicendi, 2.2. *disp.*42.*in fine.* Cuius modum dicendi approbat etiam Villalob. 1.*p.tract.*22.*diff.* 2. *num.* 3.

Ego autem Respondeo omnes relatos dicendi modos esse probabiles, & forsan in priuatis materiis posse obligationem dandæ Eleemosynæ reduci ad diuersa Decalogi ex enumeratis præcepta. Legatur Ægidius *disput.*27.*dub.*7. *numer.* 3. (non 4.vt leges apud Arriagam) vbi, relatis omnibus præassignatis dicendi modis, sic numerum 3. concludit: *Omnes hæ sententiæ possent probabiliter defendi, quare quisque poterit eligere sibi magis arridentem. Verius tamen videtur, hoc præceptum, per se primò, pertinere ad præceptum dilectionis proximi, & ratione diuersarum materiarum posse reduci sub diuersa considerατione, ad omnia dicta præcepta.* Sic Ægidius, & ego.

QVÆSTIO IV.

An ad impletionem huius præcepti debeat elargiri quis Eleemosynam, ex motiuo misericordiæ?

RΕspondeo, quod non; sed ex quocumque motiuo, etiam inanis gloriæ, det quis eleemosynam, adimplebit præceptum misericordiæ, estò aliud præceptum interim, ratione motiui, violet. Ratio est, quia ex quocumque motiuo detur Eleemosyna, subleuatur miseria pauperis, quod est finis intrinsecus huius præcepti. Sic Ouiedo *tract. de Charit. controu.* 10. *num.* 22. *in fine*, qui citat Nauarrum *in Man. capite* 24.*numero tertio*, & Tannerum *tom.* 3. *disput.* 2. *quæst.* 5. *dub.* 2. *numero octauo.* Sed ex his Nauarrus nihil ad rem habet *loco citato.*

QVÆSTIO V.

An in casibus, in quibus quis ad Eleemosynam faciendam obligatur, teneatur ex iustitia, an solum ex Charitate, vel ex vtraque virtute elargiri illam?

AFfirmant plures Doctores ex vtraque teneri; nempe, non solùm ex Charitate, sed & magis ex propria,& rigorosa iustitia; non minus quàm tenetur ad restituendam rem alienam, aut eam non accipiendam,invito domino. Quorum fundamentum est primò authoritas multorum Patrum, qui expressis verbis dicunt, diuitem negantem necessaria extremè indigenti, non aliter peccare, quàm si ea furatus esset,aut tunc non esse talium bonorum iustum possessorem

possessorem, sic insinuant D. Basilius *Orat. in diuitem*, ad illud Lucæ 12. *Destruam horrea mea.* Ambros. *serm.* 81. Augustinus *in Psalm.* 147. Quorum loca vide apud Arriagam.

Secundò. Quia omnia erant communia, iure naturæ, ante diuisionem, quam ius Gentium introduxit: sed non est credendum, diuisionem introduxisse cum violatione Charitatis: ergo cùm Charitas obligat relinquere egenti bona necessaria, iam bona illa cessant esse illius, cui iure Gentium fuerunt applicata: ergo manent communia, ac proinde illius, qui illis eget. Ita sentiunt Alexand. de Ales 4. *part. q.* 113. *mem.* 1. Caiet. 2. 2. *q.* 118. *art.* 3. *vers. Ad hujus euidentiam (non quæst.* 18. *art.* 4. *vt legi apud Palaum)* Sarmiento *lib.* 1. *de Ecclesiasticis redditib. part.* 3. *cap.* 1. *concl.* 3. Turrecremata *cap. si fœnerauerit,* 86. *dist.* Spino *in speculo testam. glossa* 6. *n.* 8. Nauarra *de Restitut. lib.* 3. *c.* 1. *à n.* 344. Aragon. 2. 2. *q.* 32. *art.* 5. *concl.* 2. Valdes 3. *part. de Eleemosyna, concl.* 2. *argum.* 4. & alij, inter quos videtur fuisse Angel. Doctor 2. 2. *quæstion.* 118. *art.* 4. *ad* 2. quatenus dicit, esse præceptum legale de eroganda Eleemosyna extremè indigenti.

Negant è contra alij DD. sentientes, quod in dictis casibus, solùm ex Charitate, & non ex justitia rigorosa, teneatur quis ad faciendam Eleemosynam. Sic sentit maior Theologorum pars. Sotus *lib.* 5. *de iust. q.* 3. *art.* 4. Bannez 2. 2. *q.* 32. *art.* 6. Medina *C. de restitut. q.* 6. Nauarr. *c.* 24. *n.* 7. & 8. & *tract. de reddit. Eccles. q.* 1. *n.* 16. & *alibi,* Couarr *ad Regul. Peccatum,* §. 3. *n.* 5. Salonius 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 7. *contra* 2. Sanchez *tom.* 1. *consil. lib.* 1. *c.* 5. *dub.* 5. *n.* 61. Suarez *de charit. disp.* 7. *sect.* 6. *n.* 2. Vasquez *c.* 1. *de Eleemosyna, n.* 37. Valentia *q.* 9. *punct.* 4. *vers. sextò certum,* Azor *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 9. *q.* 3. Becanus *c.* 21. *n.* 14. Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 144. Luysius *disp.* 82. *dub.* 3. Ægidius *disp.* 27. *dub.* 7. *concl.* 6. *n.* 104. (non 14. vt legi apud Ouiedum) Malderus 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 6. *dub.* 3. Gasp. Hurtad. *disp.* 5. *diffic.* 8. Lorca 2. 2. *sect.* 3. *disp.* 39. (non 29. vt leges apud dictum Ouied.) *membr.* 4. *n.* 45. Bellarmin. *de Eleemosyna, c.* 6. *in fine.* Filliuc. *tract.* 28. *n.* 83. Bonacina *disp.* 3. *q.* 4. *punct.* 6. *n.* 29. Diana *part.* 5. *tract.* 8. *resol.* 2. Ouiedo *controuers.* 10. *punct.* 4. *n.* 26. Palaus *tract.* 6. *disp.* 2. *punct.* 3. Arriaga *disp.* 42. *sect.* 4. Villalob. 1. *p. tract.* 22. *diff.* 2. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 8. *n.* 8. Tamburin. *in Decalog. lib.* 8. *tract.* 2. *c.* 6. §. 2. *num.* 6. Rocaful. 3. *p. sua praxis, lib.* 1. *disp. de Eleemosyna, c.* 1. *n.* 174.

Alij, media via incedentes, & volentes has concordare sententias, dicunt primam opinionem esse veriorem, quando extremè indigens eget pecunia, veste, vel alia re temporali pertinente ad divisionem bonorum factam iure, seu conuentione Gentium: quia tunc extremè indigens habet ius ad illam rem, quâ indiget. Secundam verò è contra, probabiliorem esse casu, quo extremè indigens eget aliqua re, aut Eleemosyna personali, seu propria aliqua actione, aut opera, vel industria, vt illius miseria subleuetur, veluti si indigeat Medici visitatione, vel ope, vt è fluminis impetu liberetur, &c. quia hæ actiones non pertinent ad diuisionem communium bonorum, sed semper sunt propriæ illius, qui eas exercet; ac proinde circa illas, quantumvis indigus, non potest habere iustitiæ ius, nisi sint actiones servi, aliusve, qui illi suas locauerit operas. Ita Petrus Hurtado *disp.* 159. *sect.* 2. *subsect.* 3. §. 36.

Sed ego absolutè, & sine vlla limitatione Respondeo dicendum, quod in nullo casu, quo quis ad elargiendam Eleemosynam adstringitur, teneatur illam dare ex rigorosa justitia, sed solum ex misericordia, & Charitate. Probo ex Palao sic. Quia proximus duplici tantum genere bonorum indigere potest ad suam propellendam necessitatem, nempe vel tuis actionibus personalibus, vel bonis fortunæ à te jam possessis: atqui nullum ex his bonis teneris ex iustitia in eius obsequium impendere, sed solùm ex Charitate: ergo. Minorem probo: Quia loquendo de rebus personalibus, res est manifesta, vt concedit Petrus Hurtado: non enim, ob necessitatem alterius, amitto ego libertatem mihi à natura donatam, neque seruus indigentis efficior; sed æquè liber maneo, & æquè dominium retineo mearum actionum, ac si nullus eis indigeret: ergo non pecco contra iustitiam eas actiones denegando. Deinde, loquendo de bonis à te possessis, sic probo: quia licèt iure naturæ illa bona ante possessionem illius essent, ideoque dicantur communia, at semel à te accepta & collecta tua sunt. Nec ob indigentiam alterius desinuunt esse tua, quod à fortiori militat in pecuniis, vestibus, & cibis, quæ tua, vel tuorum industria, & labore comparata sunt, ac proinde sunt fructus magna ex parte personales, quorum dominio priuari non potes, ob illius indigentiam. Hæc Palao, cum omnibus authoribus secundæ sententiæ, inter quos legatur etiam ouiedo, qui etiam contra Hurtadum hanc nostram partem optimè probat.

Ad primum argumentum, desumptum ex authoritate Patrum, dicendum est, illos loqui per quandam exaggerationem, vocantes rapinam, & furtum, quod est ex Charitate debitum. Angelicus autem Doctor, hîc per debitum legale, solùm intelligit id quod est debitum ex lege, quæcumque illa sit, vt ea citata *quæst.* 80. *art.* 1. se explicat ipse Sanctus Doctor.

Ad secundum dicendum cum Palao, verum esse, ius Gentium non introduxisse diuisionem rerum contra Charitatem, seu cum violatione Charitatis; non tamen inde fieri, reliquisse res extra dominium possidentis, sed solùm obligasse possidentem, vt eas ex Charitate egenis impertiretur, &c. Legantur Palaus, Ouiedo, & Arriaga *loc. cit.*

QVÆSTIO VI.

Quotuplex est necessitas in pauperibus, ex qua obligatio dandi Eleemosynam possit assurgere?

RESpondeo cum communi omnium Doctorum esse triplicem, nempe extremam, grauem, & communem.

Extrema, sine dubio est, quando quis in vitæ periculo versatur, ob defectum cibi, aut alterius rei: aut etiam quando, ob similem defectum, est in grauissimo, & diuturno morbo; aut tandem, si ita sit in summa nuditate, vt nequeat ex aliquo antro se mouere, etiamsi habeat panem, & haustum. Sic cum communi Arriaga 2. 2. *disp.* 43. *sect.* 3. *n.* 20.

Grauis autem est, quando quis ex defectu rerum necessariarum, est in aliquo periculo incidendi in miseriam magnam, veluti in iacturam notabilis partis bonorum, in grauem, extra vitæ periculum, morbum; in necessitatem quasi perpetuæ famis; & in incommoda alia, quæ vitam reddant miseram, & notabiliter molestam. Sic ex Medina *C. de Eleemosyna, quæst.* 3. explicat hanc necessitatem Ouiedo *controuers.* 10. *punct.* 5. *num.* 38. & alij *infrà* citandi Doctores.

Communis

Communis verò necessitas, est illa quam ordinariè patiuntur mendici, qui ostiatim, & in plateis, aut ad portas templorum Eleemosynas petunt. Quibus accedunt alij, qui honestè viuunt, plerumque carentes his, quæ ad congruam sustentationem, & sumptus, quos eorum fert status, requiruntur; necnon & alij, qui non nisi cum aliqua difficultate possunt sibi comparare necessaria ad vitam. Sic Arriaga, & Ouiedo *loc. citatis*. Legantur etiam Suarez *disp.* 7. *sect.* 1. Lorca 2.2. *sect.* 3. (non 4. vt inuenies apud Dianam) *memb.* 1. *n.* 8. 9. & 10. Valentia 2.2. *disp.* 3. *q.* 9. *punct.* 4. Vasquez *opusc. de Eleemosyna*, *c.* 1. *dub.* 3. Ægidius *disp.* 27. (non 25. vt leges apud Palaum) *dub.* 8. *à n.* 112. Diana *part.* 5. *tract.* 8. *resol.* 1. Palaus *tract.* 6. *disp.* 2. *punct.* 2. *num.* 1. Bonacina *disp.* 3. *q.* 4. *punct.* 6. *numer.* 4. Trullench *lib.* 1. *c.* 5. *dub.* 8. *num.* 3. & alij.

QVÆSTIO VII.

An sit indicanda extrema necessitas, quando aliqua persona gravis est in periculo cadendi à suo alto statu, ita vt nisi cogatur discere artem mechanicam, vel manibus lucrari cibum, non possit se sustentare?

Respondeo quod sic. Quia respectu talis personæ ignominiosissima, & grauissima est talis miseria: ergo respectu illius meritò dici potest extrema necessitas. Sic Lorca *loc. cit. numero* 9. ita scribens: *Potest etiam contingere, vt necessitas, quæ cogit à statu cadere, non sit solùm grauis, sed extrema, quod fit, quando nisi à statu decidat mendicando, aut seruiendo, aut artem mechanicam discendo, vitam conseruare non potest. Sunt enim multi, quibus hoc modo mutare statum adeò est indecens, & ignominiosum, vt potiùs mori malint, & non teneantur vitam conseruare cum isto dispendio. Hi extremè indigere censendi sunt.* Hæc Lorca. Quem immeritò refutat Ægidius *loc. cit. num.* 114. nam, vt benè vidit Arriaga, Lorca nihil ampliùs docet, quàm Ægidius; nam ille non loquitur de omni laborante manibus; sed de eo, qui excideret ex alto statu, cui respectiuè esset graue fieri opificem, &c. vt constat ex eiusdem verbis relatis. Conueniunt ergo ambo re ipsa in hoc puncto. Quibus subscribit Arriaga *loc. cit. n.* 20.

QVÆSTIO VIII.

An qui à latronibus occidendus est, nisi aliqua pecunia redimat vitam suam, dicendus sit extremè indigere ea pecunia?

Affirmant aliqui DD. Bonac. *disp.* 3. *q.* 5. *punct.* 6. *num.* 4. Negant verò contra alij.

Sed clariùs Respondeo dicendum, quod si consideremus rationem miseriæ, haud dubiè extrema ea est, & vix maior esse potest: at si in ordine ad punctum præsens de obligatione liberandi sermo sit, profectò magna est difficultas, maximè quando nequitia aliorum, cui danda est pecunia, homo in eas angustias redactus est: nam per obligationem talibus soluendi grauissimè fouetur eorum malitia, & datur occasio, vt ex eo capite pauperes quosque vexent, minenturque illis mortem, nisi alij pro ipsis satisfaciant: hoc autem graue damnum affert Reipublicæ, & fortasse magis expediens erit permittere, vt vnus, aut alter tunc ab eis occidatur, vt videntes se nihil inde vtilitatis accipere, omninò à similibus vexationibus cessent, quàm eorum desiderio satisfacere. Sic omninò Arriaga *loco citato, num.* 21.

R. P. Leand. in Decalogum.

QVÆSTIO IX.

An etiam sit dicendus extremè indigens ille, qui vult seipsum interficere, nisi ego dem illi mille v.g. aureos?

Respondeo vt certum, quod non. Quia hæc est malitiosa indigentia, quam indigens voluntariè patitur; cùm possit illam à se amouere, si velit. Sic communis. Bonacina *numero* 4. *cit.* Trullench *libro* 1. *in Decalog. capite* 5. *dub.* 8. *numero tertio*, & alij. Et idem dicendum est de illo, qui necessitatem extremam patitur mera sua malitia, vt dicemus infrà *disp.* 5. *quæst.* 9.

QVÆSTIO X.

Quot sint bona corporalia, quibus subueniri potest extremam, grauem, communemve necessitatem patienti?

Respondeo, esse tria, seu in triplici differentia. Nam alia sunt necessaria ad conseruandam vitam propriam, & eorum, qui sub nostra degunt cura, vt sunt parentes, filij, vxores, ancillæ, serui, & huiusmodi. Alia sunt necessaria ad statum conseruandum, & sunt illa, sine quibus persona nobilis non potest commodè, aut decenter, aut vllo modo in suo statu conseruari, aut permanere. Alia denique sunt bona, quæ absolutè superflua appellantur, eò quod, nec ad vitæ, nec ad status conseruationem, necessaria sunt, cùm sine illis conseruari possit vita, & decens personæ status. Sic communis. Legantur S. Thom. 2.2. *quæst.* 32. *artic.* 5. Vazquez *in opusc. de Eleemos. cap.* 1. *dub.* 5. Granad. 2.2. *controuers.* 3. *tract.* 11. *disp.* 2. *sect.* 1. *num.* 3. Gaspar Hurtad. *disp.* 5. *diff.* 5. Bonac. & Trullench. *locis citatis*, Diana *part.* 5. *tract.* 8. *resol.* 1. *in fine*, & alij communiter, qui his, vt certis, suppositis sequentia exagitant dubia, sit ergo

QVÆSTIO XI.

An Præceptum Eleemosynæ faciendæ obliget illum, qui nulla bona, ex quibus dare Eleemosynam queat, habet?

Respondet Becanus *cap.* 21. *dub.* 4. *num.* 5. quod non obligat sub mortali, quia nemo ad impossibile tenetur.

Sed ego vt certissimum Respondeo, nec sub veniali obligare. Nam id etiam conuincit ratio Becani: nec credo ipsum contrarium voluisse: cum id certo certius apud omnes sit. Et certè verbis sequentibus id indicat, vt mox videbis.

QVÆSTIO XII.

An qui habet vnde Eleemosynam tribuat, obligetur illius præcepto, si nesciat proximum esse in necessitate?

RESpondeo vt certum, quod minimè obligetur; quia nullus, nec sub veniali, tenetur subleuare miseriam alterius, quam ignorat. Sic omnes, præcipuè Becanus *dub.* 4. *cit.* vbi ad præsentem, & antecedentem casum negatiuè respondens, vtrumque verbis Apostoli Ioannis 3. probat. *Qui habuerit* (inquit) *substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere*, &c. *Si ergo* (elicit Becanus) *nec habeas substantiam, nec videas proximum in necessitate, non teneris.* Ita ille. Et benè.

QVÆSTIO XIII.

An vt quis ad succurrendum pauperi obligetur, sit necessum, vt illi probabiliter constet, non esse alium, qui possit, & velit ei succurrere?

RESpondeo vt quid certum: Esse necessum. Quia si est qui succurrat, iam respectu mei ille non indiget, aut mea eleemosyna eget. Notanter dixi in quæstionis titulo, *non esse alium qui possit, & velit*; nam solùm reperiri qui possit iuuare, non me excusat, alioquin tunc si essemus tres, qui possemus, quilibet esset excusatus; nam præter quemlibet seorsum est alius, qui possit; & tunc pauper sine vllo remedio maneret in sua miseria: debet ergo esse alius, qui & possit, & velit re ipsa iuuare. Sic omnino Arriaga *disp.* 43. *sect.* 3. *subsect.* 1. *num.* 23. & antea Becanus *cap.* 21. *dub.* 5. *num.* 4. per hæc verba: Tertiò (*subintellige, non peccas mortaliter*) quando scis proximum esse in necessitate, sed certò, aut probabiliter constat, quod ab alio iuuabitur: quia tunc moraliter cessat esse in necessitate. Habet enim paratum præsidium, quo necessitas subleuetur. Secus est, si constet quidem ab aliis iuuari posse, sed non constat, quod re ipsa ab aliquo iuuabitur. Hæc Becanus. Legantur D. Thom. 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 5. *ad* 3. Nauarrus *cap.* 24. *n.* 5. Ægidius *disp.* 27. *dub.* 8. *n.* 116. Palao *tom.* 1. *tract.* 6. *disp.* 2. *punct.* 2. *num.* 4. Machado *lib.* 2. *part.* 2. *tract.* 6. *docum.* 6. *num.* 3.

QVÆSTIO XIV.

An casu, quo ad pauperem indigentem extremè, tres, aut quatuor, qui possint illum iuuare, accedant, teneantur omnes tunc illi succurrere, an poterit vnus expectare, quid alij faciant?

RESpondeo affirmatiuè. Sic Arriaga, qui quæstioni propositæ his verbis satisfacit. Respondeo, cum primum illi veniunt, coram tali extremè indigente; tunc omnes immediatè teneri succurrere, non expectata aliorum voluntate. Quod si omnes tunc æqualiter satisfaciendo suæ obligationi offerunt exteriùs Eleemosynam, & quilibet offerat quantum est necessarium pro remedio, liberum esse cuilibet dicere: *Quandoquidem iam alij dant, non est necessum, vt ego dem.* Quod si tamen contingeret, vt omnes simul id ipsum dicerent, quia nullus ex illis vellet dare, nisi casu, quo obligaretur, seu casu quo alij non darent, deberent tunc inter omnes tres diuidere eam eleemosynam, iuxta qualitatem, seu diuitias ipsorum. Si autem vno, vel altero dicente; *Ego nolo iam dare, quandoquidem alij dant*, vnus ex illis tanquam magis ingenuus, misericors, & liberalis taceret, & adhuc in voluntate succurrendi persisteret, tunc alij reliqui omnino essent liberi ab obligatione: sicut etiam essent liberi, si dum accedunt, vnus statim præueniret, offerendo eleemosynam; eo enim ipso, iam cessaret pauperis necessitas, ac proptereà obligatio in aliis ei succurrendi. Hæc optimè Arriaga *disp.* 43. *sect.* 3. *subsect.* 1. *n.* 24.

QVÆSTIO XV.

An extremè indigenti teneatur quis dare Eleemosynam ex bonis vitæ suæ necessariis?

RESpondeo vt certum: Quod non, quia propria vita præponi potest, imò & debet, vitæ alienæ. Nam ordo Charitatis postulat, vt in pari necessitate teipsum magis diligas, quàm proximum. Sic omnes, vt ait Gasp. Hurt. Arriaga, & alij mox citandi.

QVÆSTIO XVI.

An saltem, si extremè indigens sit maximè vtilis Reipublicæ, teneatur quis, adhuc ex bonis vitæ suæ necessariis, illi succurrere?

RESpondeo vt certum: Tunc teneri. Quia propria vita priuata postponenda est vtilitati, & bono Reipublicæ. Sic Becanus *cap.* 21. *n.* 7. vbi sic dicit: *Secundò obligat præceptum Eleemosynæ, quando proximus, qui est in extrema necessitate, talis est, vt ab ipsius vita notabiliter pendeat salus Reipublicæ, aut Ecclesiæ. Tunc enim, si potes, teneris illi succurrere, non tantùm ex necessariis ad statum, vt in priori casu dixi, sed etiam ex necessariis ad vitam.* Ita Caiet. *quæst.* 32. *art.* 6. Valentia *loc. cit.* & alij passim. Ratio est, quia bonum publicum præferendum est priuato. Sic ille. Gaspar Hurtado *disp.* 5. *diff.* 7. Arriaga *disp.* 43. *sect.* 3. *subsect.* 1. *n.* 17. & 25. Suarez etiam *disp.* 9. *de Charit. sect.* 7. *num.* 4. Tamburin. *lib.* 5. *in Decal. c.* 1. §. 2. *n.* 4. Qui adhuc id concedunt loquendo de Republica grauibus necessitatibus laborante.

QVÆSTIO XVII.

An teneatur quis dare Eleemosynam extremè indigenti, ex bonis simpliciter necessariis ad Conseruationem sui status, & sine quibus status omnino amittitur?

AFfirmant plures DD. eo quòd vita proximi necessariò debet præponi bonis propriis inferioris ordinis: atqui conseruatio proprij status omnino est inferioris ordinis, quam vita proximi: ergo, &c. ita vt certum docet Trullench *lib.* 1. *Decal. c.* 5. *dub.* 8. *num.* 5. citans Azorium *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 7. *quæst.* 5. Villalob. 1. *p. tract.* 22. *diff.* 2. *n.* 7. Thomam Sanchez *in consiliis, part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 5. *dub.* 5. *num.* 24. & 28. & D. Thomam 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 5.

Ita

Ita etiam tenet Basseus *verb. Eleemosyna, num.* 4. dicens, in hoc conuenire omnes Doctores, citatque specialiter præter Azorium, Toletum *lib. 8. c.* 34. & Sotum *lib. 5. de iust. q.* 1. *art.* 7. Valentiam *punct.* 4. Filliucium *tract.* 28. *num.* 64. Syluium 2. 2. *q.* 32. *art.* 6. *q.* 1. *concl.* 1. 2. & 3. & Dianam *part.* 5. *tract.* 8. *resol.* 7. Item hanc sententiam tenent apud Dianam *loc. cit.* Suarez *disput.* 7. *de Charit. sect.* 4. *n.* 3. Vazquez *opusc. de Eleemosyna, c.* 1. *num.* 10. & 25. Luysius 2. 2. *disp.* 82. *dub.* 4. Gordonus *tom.* 2. *lib.* 6. *q.* 14. *c.* 4. *n.* 7. Villalob. *tom.* 1. *tract.* 22. *diff.* 2. (non 20.) *n.* 7. vbi sic ait: *En caso de extrema necessidad, obligacion ay de dar limosna de los bienes necessarios para conseruar el estado de la persona: de suerte que en los años de muy grandes hombres, tienen obligacion los ricos à disminuir de su estado, y estrecharse en el gasto cotidiano para socorrer los pobres. Assi lo dizen* S. Thomas *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 1. Palud. *dist.* 15. *q.* 3. *concl.* 1. *ad* 2. Gabriel *dist.* 16. *q.* 4. *art.* 2. Medina *C. de Eleemosyna, q.* 3. *dub.* 2. Aragon 2. 2. *q.* 32. *art.* 5. Bannez *art.* 6. *dub.* 1. Azor. *tom.* 2. *lib.* 12. *cap.* 7. *q.* 5. *dize que la contraria es inhumana, &c.* Ita ille. His adde Tannerum *q.* 3. *dub.* 2. Granad. *disp.* 2. *sect.* 1. *num.* 5. Becanum *cap.* 21. *dub.* 4. quamvis hic author solùm referat ex sententia aliorum, hanc sententiam. Layman. *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 6. & Machado *tom.* 1. *lib.* 2. *part.* 2. *tract.* 6. *docum.* 6. *numer.* 3. dicentem, hanc esse communem, & receptam sententiam. Ouiedo, *controu.* 10. *punct.* 7. *num.* 67. & alios, licèt nonnulli horum DD. postea suum limitent placitum, vt mox vidimus.

Sed nihilominus probabilius Respondeo, Non teneri quem dare eleemosynam, etiam extremè indigenti, ex necessariis simpliciter ad conseruationem sui status, & sine quibus status omninò amittitur. Ratio est *Primò.* Quia amissio proprij status, est malum adeò magnum, vt durissimum sit cum tanto damno proprio obligari ad prospiciendum vitæ alienæ.

Secundò. Quia nemo tenetur arctiùs vitam proximi conseruare, quàm propriam: sed nemo tenetur propriam conseruare cum amissione proprij status: ergo neque alienam. Minor, in qua potest esse difficultas, probatur. Tum quia aliàs teneretur quis omnes suas opes expendere in curatione alicuius infirmitatis, si sciret hac via sanandam esse, & è contra moriendum. Tum etiam, quia deberet se, & suos in mendicitatem reducere, si alia via non posset à morte minata sibi liberari; quæ omnino videtur falsa: ergo. Sic docent Arriaga 2. 2. *disp.* 43. *sect.* 3. *subsect.* 3. *num.* 35. ex S. Thoma 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 5. & 6. qui & dicit in hac nostra responsione sic proposita ferè omnes conuenire. Et meritò id dicit, nam illam prosequuntur Bannez *q.* 32. *art.* 6. *dub.* 2. quem citat & sequitur Luysius 2. 2. *disp.* 82. *dub.* 4. *vers. Rursus dicendum est,* dicens contrarium esse alienum à communi sensu. Ægidius *disp.* 27. *dub.* 8. *num.* 134. *concl.* 4. quem citat, & sequitur Palaus *tract.* 6. *disp.* 2. *punct.* 2. *n.* 6. Hurtad. Salmanticens. *disp.* 154. *sect.* 4. *subsect.* 2. 5. 82. & 92. Hurtad. Complutens. *disp.* 5. *diff.* 7. Lorca 2. 2. *disput.* 39. *memb.* 3. *num.* 39. Molfesius *in sum. tom.* 1. *cap.* 16. *num.* 28. Ouiedo *punct.* 7. *cit. num.* 68. *concl.* 2. Diana *part.* 2. *tract* 16. *resol.* 26. *vers. Quintò diues,* imò & *part.* 5. *resol.* 7. *cit.* tandem hanc partem tuetur cum Hurtado, Ægidio, Castro Palao, & Bannez cit. imò & cum Suario *loc. cit. num.* 4. Fauet etiam huic parti Machado *loc. cit.* vbi post primam sententiam vt communem propositam, hæc verba addit: *Pero no obstante esto, Autores de no poca autoridad, son de parecer, que el rico no esta obligado con detrimiento, y diminucion grande de su proprio estado à socorrer al proximo, aunque esté apretado con extrema necessidad; porque juzgan que es cosa mas conueniente à la Republica, que los ricos conseruen su estado, que no vn pobre particular muera.* Hæc Machado, ex quibus verbis solutum manet fundamentum contrariorum, vt optimè expendit Arriaga *loc. cit. num.* 38. *vers. Solùm restat.* Qui vlterius respondet, non semper me debere minus meum malum postponere maiori proximi, alioquin si necessum esset, vt proximus saluaret suam vitam, me amittere manum, aut brachium, deberem hoc permittere: quia minus malum est, me amittere manum quàm alterum vitam. Dico igitur eam obligationem non habere locum, nisi quando agitur de damno spirituali proximi, seu de damnatione illius æterna, pro qua sæpe tenemur nos exponere vitæ temporalis periculo. Sic ille.

QVÆSTIO XVIII.

An saltem, si indigens extremè sit valdè necessarius Reipublicæ, aut Ecclesiæ, obligetur quis illi succurrere ex bonis simpliciter suo statui necessariis?

RESpondeo, vt quid certum, obligari. Quia bonum publicum maioris momenti est, atque adeo præferendum statui priuatæ personæ. Et certè, si in tali euentu tenetur quis tali indigenti adhuc ex bonis vitæ suæ simpliciter necessariis succurrere, vt habitum est suprà *quæst.* 16. à fortiori tenebitur ex bonis suo statui necessariis. Sic omnes DD. præcipuè pro vtraque parte nuper citati, inter quos legantur Luysius *cit.* & Ouiedo *loc. cit. n.* 75.

QVÆSTIO XIX.

An etiam obligetur quis ad succurrendum priuatæ personæ in extrema necessitate positæ, ex bonis non simpliciter necessariis ad conseruationem sui status, sed secundùm quid; hoc est, ex necessariis, sine quibus status, si non amittitur, diminuitur in aliquo?

AFfirmant à fortiori Doctores primæ sententiæ *quæst.* 17. & alij ex citatis pro nostra, docentes obligari, etiam cum diminutione grandi status. Ita inter alios tenet Luysius *dub.* 4. *cit. vers. Rursus,* proferens hæc verba: *Præterea dicendum est, esse probabilius, subueniendum esse extremè indigenti, cum magno aliquo detrimento proprij status.* Hanc teneo cum Doctoribus secundæ opinionis, & præcipuè probanda est ex ordine charitatis, & misericordiæ, secundùm quem præferenda videtur vita proximi aliquibus bonis necessariis ad statum; & ita non mirum est, si sit obligatio proximi vitam illis, &c. Dixi esse obligationem succurrendi extremæ necessitati, cum magno aliquo detrimento, & non simpliciter; quia vt docet Bannez hîc *in art.* 6. *dub.* 2. & alij viri docti huius ætatis, non est obligatio succurrendi vitæ hominis priuati, cum detrimento totius status, quod per se videtur manifestum. Hæc Luysius.

Sed ego, iuxta superiùs dicta, Respondeo *Primò:* Minimè obligatur quis ad succurrendum priuatæ personæ, ex bonis pertinentibus ad conseruationem sui status, cum magno detrimento illius. Hæc con-

clusio verè manet manifesta, ex probatione nostræ sententiæ *q.17.* Eamque probat Diana *2.p.tract.16. resol.26.* & apud ipsum Molfesius, Lorca, Ægidius, & alij.

Respondeo *Secundò.* Verè obligatur quis ad succurrendum personæ etiam priuatæ, extremè indigenti, cum aliquali detrimento, aut diminutione proprij status. Hanc conclusionem tenet Arriaga *num.35. cit.* pro qua probanda notat ex D.Thoma *articul.6.* quod necessaria ad conseruationem status patiuntur aliquam latitudinem. Potest enim aliquid demendo conseruari status, etiamsi cum aliqua difficultate: possunt sæpè etiam sine difficultate aliqua demi, v.g. ad conseruationem status alicuius Ducis, aut Marchionis spectat frequenter alios Dominos ad mensam inuitare, eosque splendide (sine excessu tamen, & prodigalitate) tractare: profectò tunc illos semel, aut bis, rarius quàm alias faceret, inuitet, vt necessitati extremæ pauperi succurrat, & si in vno sensu detraheret de necessariis pro suo statu, non tamen de simpliciter necessariis, ideóque non dubito, talem ad id obligandum. Et in hoc sensu etiam ipse D. Thomas *supra art.6.circa finem corporis*, loquitur dum ait, obligari quando id, quod de necessariis ad conseruationem status detrahitur, potest de facili resarciri, vti posui exemplum in prandio, & potest poni in vestitu: si quasi imperceptibiliter minus splendidus, aut honestus debeat gestari quàm soleat, vt extremè indigenti succurrat. Sic Arriaga, ex cuius doctrina est ingenuè fatendum, quod si occurrat cuipiam diuiti, Duci, aut Marchioni, persona quælibet extremè indigens, teneantur ex pecunia, quam alioquin habent seruatam pro suis necessitatibus, illius necessitati succurrere, aliquid pro suo statu etiam, modo dicto, conseruando, de necessariis detrahendo, & demendo. Sic etiam Gasp.Hurtado *diff.7. cit.vers. conueniunt secundò.*

QVÆSTIO XX.

An diuites teneantur redimere captiuos apud Turcas, casu quo sciant, illos redemptione maximè egere, nec habere, quibus se redimant?

AFfirmant absolutè nonnulli DD. Ita Caiet.2.2. *quæst.71.art.1.*& Maior *in 4.dist.15.quæst.7.§. contra hanc conclus.*& Azorius *tom.2.lib.12.capit.8. quæst.5.* quos nouissimè sequitur Filliuc. *pract.28. capit.3. quæst. 8. num.76.* ibi: Tertio, *teneri* diuitem scientem suum vicinum esse captiuum apud Turcas, & non habere, quo se redimat. Et Villalobos 1.*p.sum. tractat. 22. diff.2.num.19.* vbi ita ait: *De todo lo dicho se colige, lo que se ha de dezir en muchos casos particulares, como es quando estara obligado el Abogado à fauorecer de balde la causa del pobre, y el Medico, y Circujano a curarle de balde, y el Boticario a darle medicinas, y el rico que sabe que su vezino està en Berberia cautiuo, y no tiene quien le rescate; y el que en tiempo de carestia vè que perecen muchos de hombres; y el que sabe que su vezino ò vezina viuen mal por pura necessidad, que no tienen (como dizen) que llegar à la boca; que en todos estos casos, y los semejantes tienen obligacion de dar limosna, porque son necessidades extremas, ò quasi extremas, como tienen Iuan Major, Caietano y Azor.* Hæc Villalobos, qui, vt vides, suis vltimis verbis, fundamentum quo nititur hæc sententia, iacit. Trullench. ex illo *dub.8.n.17.*

Negat contra, Hurtadus de Mendoza 2.2. *disputat. 159. sect.1.* non 3. vt legi apud Dianam) §.21. docens *minimè teneri diuites ad redimendos Captiuos, quia captiuitas per se non est extrema necessitas: ergo præcepto de opitulando indigentibus extremè, nullus tenetur ad redimendum Captiuum.* Ita ille, qui postea limitat suam sententiam, *nisi Captiuus probabiliter timeatur occidendus iniustè, aut melancholiâ, aut cœlorum inclementiâ interiturus, quia in his casibus talis esset in extrema necessitate.* Ita ille, quem citatum videtur sequi Diana *p.5.tr.8. de Eleemosyna, resol.6.*

Sed probabilius, Respondeo: Teneri quidem in prædictis casibus ad redimendos Captiuos: Quia probabilius est, Captiuitatem Christianorum, regulariter reputandam esse extremam, & ob extremam necessitatem corporalem, quam regulariter Captiui Christiani apud infideles, & inimicos Christi Domini commorantes patiuntur; & ob extremam etiam animæ spiritualem, ob instantes importunationes, & vexationes, quibus ab inimicis nostræ Fidei ipsi miseri Captiui, ad deserendam ipsam Fidem coguntur, imò (proh dolor) & obtinent, vt notum est nobis, qui pro redimendis Captiuis Christianis insudamus, & tertiam partem omnium rerum, quæ vndecunque nobis licitè veniunt, pro eorum redemptione separamus, ex præscripto nostræ Regulæ ab Innocent.III. confirmatæ. Sic omnes Authores primæ sententiæ.

QVÆSTIO XXI.

An quis satisfaciat Eleemosynæ præcepto, si extremè indigenti subueniat per mutuum, aut venditionem; casu quo indigens hic, & nunc habeat aliqua bona alibi, vel spem proximam illa habendi, vèl vires ad illa lucranda?

REspondeo, tanquam certum: Satisfacere. Quia prædictus sic indigens, non est absolutè pauper, cum habeat alibi plura bona, aut spem proximam illa habendi, vel vires, aut artem illa lucrandi: ergo quis non tenetur rem, qua indiget, illi absolutè donare, sed satisfaciet præcepto Eleemosynæ illam mutuando, aut donando, sub conditione vt reddat acceptum, quandocunque facultatem habuerit. Sic communis. Valentia 2.2. *disp.3.q.9.punct.4. vers. Septimò certissimum est.* Suarez *disp.7.de Charit. sect.5.n.4.* Vazquez *opusc.de Eleemosyna, c.1.dub.6. n.53.* Ægid.*disp.27.dub.9.n.149.* Bonac.*disp.3.q.4. de charit.punct.6. n.15.* P.Mendoza 2.2. *disp.159. sect.3.§.37.* Palaus *de charit.tract.6.disp.2. punct.4.* Trullench.*lib.1.in Decalog.c.5.dub.8.n.7.* Villalob. *tract.2.diff.2.n.1.* Diana *p.5.tr.8.resol.5.* Tambur. *lib.8.in Decal.tract.2.c.6.§.2.n.2.in fine.*

QVÆSTIO XXII.

An etiam satisfaciat quis Eleemosynæ præcepto, si extremæ indigenti, nec habenti alibi bona, nec spem proximam illa habendi, nec vires, aut artem illa lucrandi, mutuet, vel vendat absolutè?

AFfirmant adhuc multi DD. etiam in hoc casu satisfacere quem præcepto Eleemosynæ, mutuando

tuando extremè indigenti, aut vendendo rem, qua indiget. Ratio eorum est, quia præceptum subueniendi extremè indigenti, impletur, si detur quod sufficit, vt liberetur ab illa extrema indigentia, in qua versatur: atqui ad id sufficit mutuatio, vel venditio, licet imponatur onus restituendi, vel reddendi: ergo nil amplius imponendum est Eleemosynam elargienti: non ergo tenebitur gratis dare, sed satisfaciet mutuando, &c. Ita Nauarr. *in Man. cap. 17. num. 61. & cap. 24. num. 5.* Couarr. *in Regul. Peccatum, 2. p. §. 1. num. 4.* Toletus *lib. 5. capit. 24. num. 7.* sequuti Adrianum *quodlib. 1. articul. 2. circa medium, & in 4. in materia de Restit. quæst. 33.* Quorum sententiam vt probabilem sequitur Diana *loco citato.*

Alij contra dicunt, quod minimè satisfaciat præcepto, si pauperi extremè indigenti subueniat mutuando, vel vendendo, seu donando, sub obligatione absoluta reddendi mutuum, emptum, aut datum. Probant *Primò.* Quia Scriptura Sacra, & Patres, nomine Eleemosynæ, præcipuè intelligunt donationem absolutam, & sine vllo onere, & obligatione retributionis, vt colligitur ex parabola incidentis in latrones, *Lucæ 10. Secundò.* Quia pauperi extremè indigenti, iure naturæ debetur sustentatio, vt supra est habitum: ergo iniuria fiet illi, & contra Charitatem, si imponatur ei onus restitutionis. Sic tenent Valentia *2. 2. tom. 3. disp. 3. q. 9. punct. 4. vers. Septimò.* Suarez *de Charit. disp. 7. sect. 5. n. 2. & 5.* Sotus *de Iust. lib. 4. q. 7. art. 1. ad 4.* Bannez & Aragon. *2. 2. q. 118. art. 5.* Granad. *ibid. tract. 11. disp. 7. n. 3.* Becan. *tom. 1. c. 21. n. 1.* Lorca *2. 2. disp. 39. n. 54.* Ægid. *disp. 27. dub. 9. n. 153.* Luysius Turrian. *disp. 82. dub. 6. & 7.* Bonac. *disp. 3. quæst. 4. punct. 6. n. 15.* Reginald. *lib. 4. cap. 20. n. 260.* Villalob. *tract. 2. diff. 2. num. 1.* Palaus *tract. 6. disp. 2. de charit. punct. 4. n. 5.* Sanchez *tom. 1. Consil. lib. 1. c. 5. dub. 5. n. 56.* & penes illum Angles, Medina, Nauarra, Palacius, & Viguerius, Trullench. *in prim. præcep. Decologi, cap. 5. dub. 8. n. 7.* Legatur Tamburin. *loco citato*, vbi ait vtramque sententiam esse probabilem.

Alij, via media gradiendo, dicunt satisfacere equidem Eleemosynæ præcepto illum qui pauperi extremè indigenti det, vel donet aliquid non absolutè, sed sub conditione, si pauper ad pinguiorem fortunam aduenerit. Ita Vasquez *in Opusc. de Eleemos. cap. 1. dub. 6. num. 54.* & Lessius *lib. 2. de Iust. cap. 16. dubit. 1. num. 11.* hæc dicens: *Hinc tamen non sequitur, præcepto Eleemosynæ satisfieri mutuando, sed bene donando sub conditione, quando res est magni pretij, quod verum est: nemo enim potest iure queri sibi 20. vel 30. aureos non dari absolutè, sed cum onere, vt teneatur refundere, si locuples aliquando euaserit.* Sic Lessius.

Sed ego Respondeo dicendum, quod licet prima, & vltima sententia sint satis probabiles; secunda tamen est multò probabilior, vt constat ex eius fundamento.

QVÆSTIO XXIII.

An ad minus satisfaciat Eleemosynæ præcepto qui mutuat rem proximo, qui non re ipsa, sed solùm vsu illius indiget?

Respondeo vt certum: Satisfacere. Sic Palaus *tract. 6. disp. 2. punct. 4. n. 1.* his verbis: *Hac in re primò certum est, si proximus non re, sed vsu illius indigeat, te non esse obligatum rem donare, sed solum vsum. Explico. Indiget proximus equo, veste, aut alia re, quæ transacta necessitate perseuerat, non teneris ei vestem, aut equum donare, sed sufficit, si dones illius vsum: quia solus vsus est illi necessarius. Charitas enim solum obligat, vt proximi necessitati succurras, non autem, vt proximum dites.* Sic ille citans Valentiam *2. 2. disp. 3. q. 9. punct. 4. vers. Septimò certissimum est*, iuncto versu: *Ac per hoc patet responsio.* Suarium *disp. 7. de Charit. sect. 5. n. 4.* Vazquium *opusc. de Eleemosyn. c. 1. dub. 6. n. 51.* Ægidium *disp. 27. dub. 9. n. 147.* & Bonacinam *disp. 3. quæst. 4. de Charit. punct. 6. num. 16.* Quibus addi possunt Diana *mihi 15. part. 5. tract. 8. resol. 5. in fine.* Sotus, Medina, Malderus, Becanus & alij apud Bonacinam *num. 15.*

QVÆSTIO XXIV.

An etiam satisfaciat Eleemosynæ præcepto, qui patienti, non extremam, sed grauem tantùm necessitatem, subueniat per mutuum, aut venditionem ad creditum?

Affirmant aliqui, quia patientibus solùm necessitatem grauem, non debetur sustentatio æquè, ac patientibus necessitatem extremam, vt constat: ergo quomodocumque eis subueniatur, siue gratis, siue ex mutuo, siue ex venditione ad creditum, fiet satis Eleemosynæ præcepto. Ita Lorca *2. 2. sect. 3. disp. 39. n. 53.* Trullench. *lib. 1. in Decal. c. 5. dub. 8. n. 7.* & à forriori Nauar. Couarr. Tolet. & alij pro prima sententia, *q. 22. relati.*

Sed probabilius Respondeo, Non satisfacere, casu quo obligatus sit quis saltem patienti necessitatem subuenire. Ratio est, quia semper quod quis tenetur subuenire alicui, elargiendo illi Eleemosynam, debet esse absque vllo onere, vt *suprà q. 22.* cum Authoribus secundæ sententiæ, diximus: ergo. Sic Palaus *disp. 2. cit. punct. 4. n. 6.* sequutus Suarium *disp. 7. sect. 5. num. 7.* Valent. *2. 2. disp. 3. quæst. 9. punct. 4. vers. Septimò certissimum*, & Ægid. *disp. 27. dub. 8. n. 153. & 155.* Qui idem affirmant de illo qui obligatur ad subueniendum per Eleemosynam patienti necessitatem communem.

Ad fundamentum Lorcæ bene dicit Palaus, quod licèt verum sit, quod non æquè debeatur sustentatio grauem necessitatem patienti, ac patienti extremam: attamen, quia vtrique absolutè debetur, esto vni strictius, quàm alteri, ideo obligatur quis in vtraque necessitate gratis succurrere.

QVÆSTIO XXV.

An in casu, in quo quis debet, aut potest Eleemosynam mutui facere (vt suprà q. 21. & 23.) possit lucrum cessans deducere in pactum?

Affirmatiuam sententiam tenere Bonacinam, ait Palaus *loc. cit. n. 7.* sed certè Bonacina id non asserit absolutè, sed solùm dicit, non peccare contra iustitiam. Accipe eius verba: *Sed mihi probabilius dicendum videtur oppositum. Tum quia licèt fortè peccauerit contra præceptum Charitatis deducendo hoc in pactum, non tamen peccauit contra iustitiam, cum non teneretur ex iustitia gratis dare, vel mutuare sine pacto.* Ita ille *punct. 6. cit. n. 16.*

Sed probabilius Respondeo, Minimè posse deducere lucrum cessans in pactum. Ratio est, quia in tantum poterat quis obligare ad lucrum cessans mutuatarium, in quantum licitè lucrum poterat ab illo

illo acquirere: at, stante necessitate mutuandi, non poterat lucrum acquirere, quia tenebatur mutuare: ergo nec illud cessans in pactum ducere. Sic optimè Vazquez *de Eleemosyna cap.1.dub.6. n. 57.* vbi inquirens, an teneatur ad damnum emergens, & lucrum cessans ille, qui mutuo accepit pecuniam, vel rem, quia necessitas vrgebat, & misericordia obligabat? Respondet, quod non tenetur. Quia ille (inquit) *tenebatur ex misericordia se suo commodo, & lucro priuare, & damnum pati, ut quod erat maius in proximo auferret, vel impediret: & ideo non potest pacisci de lucro cessante: illud enim tantum in pactum deduci posset, quando esset liberum mutuanti pecunia illa negotiari, in nostro autem casu, non erat liberum, imò neque malo, vel damno emergenti obuiare, quia tenebatur proximo succurrere, & ita non erat negotiaturus.* Sic Vasquez. Quem sequitur Palaus *loc.cit.*

Qvæstio XXVI.

An qui omittit dare Eleemosynam, cum ex charitate tenetur, obligatus maneat ad restituenda damna inde surgentia?

Affirmatiuam sententiam esse probabilem, innuit clarè Palaus, cum negatiuam solùm vt probabiliorem sequitur. Pro illaque posset citare Nauarram *lib.3.de Restit. c.1.n.*353. & alios, quos refert Medina *C.de restit.qu.*3.

Sed ego non solum vt probabilius, verum etiam vt certum mihi, Respondeo. Non manere obligatum ad restituenda damna. Quia certum mihi est, quod obligatio restituendi solùm oritur ex læsione iustitiæ. Sic expresse Nauarr. *cap.*24. *num.*7. his verbis: *Nono, quod quamvis non soluens debitum, quando, vbi, & quomodo debet, ad restituendum damnum, quod ex illa mora creditor accepit, teneatur,* iuxta sup. dicta *cap.17.n.*15. Qui tamen pauperi Eleemosynam non dat, etiam sub peccato mortali debitam, non tenetur ad restituendum ei illam Eleemosynam, nec damnum, quod inde illi proueniet. Quia vt latiùs *in repet. c.inter verba,* 11.*q.*3.*concl.6.& in apol.lib.de redditib. Eccles.q.*2. *monit.*2. diximus, Charitas non obligat ad restituendum illud, ad quod alicui dandum, vel faciendum sub pœna peccati mortalis obligat, juxta Alexand. de Ales 3.*p. q.* 87. & communem, quam pulchrè defendit Adrian. *in* 4.*de Restit. q.*1.*col.* 9. concludendo, ad restitutionem non teneri eum, qui cùm verbis, aut factis posset furtum & damnum proximi non impediuit, nisi ex officio, & iustitia ad id teneatur. Hæc doctissimus Doctor. Sic etiam Couarr. 3. (*non* 2. vt leges apud Palaum) *variar.c.*14. *num.*5. quem citat, & sequitur ipse Palaus *de Charit. tract.6.disp.2.punct.*4.*in fine*, necnon Sanchez *lib.*1. *consil.c.*5.*dub.*5. *n.*60.*&* 61. Sotus, Ledesma, Medina, Salon, & Bannes apud ipsum. Suarez etiam *disputat.*7. *de Charit. sect.6.n.* 2. Tamburinus *libr.*8.*in Decalog.tract.*2. *capite sexto, in fine.*

Qvæstio XXVII.

An iudex possit cogere diuites ad elargiendam Eleemosynam tempore extremæ necessitatis, quando ad hoc tenentur?

Respondeo, vt quid certum, Posse iudicem cogere diuites ad dandam Eleemosynam pauperibus, tempore extremæ necessitatis, &c. Quia in hoc casu, nil aliud facit Iudex, quàm quod diuites suum debitum soluant: possunt ergo, imò & debent, ob reipublicæ bonum, id facere. Sic omnes. Legantur Bannes 2. 2. *quæst.*32.*articul.*6.*dub.*2. Ledesma 2.4. *q.*15. *art.*3. Couarru. 3. *variar.c.*14.*n.*5. *in principio*, Gregor. Lopez. *part.*5.*tit.*1.*in proœmio, gloss.*1. Tiraquel. *de Nobilit.c.*29.*n.*46. Sanchez *lib.*1.*consil. c.* 5. *dub.*5. *n.*63. & alij apud ipsos, id intelligentes de judicibus omnibus, tam sæcularibus, quàm Ecclesiasticis.

Qvæstio XXVIII.

An non solùm in extrema necessitate, verùm etiam extra illam possit Iudex diuites compellere ad elargiendam Eleemosynam?

Negant aliqui Doctores, existimantes, solùm in extrema necessitate posse id iudicem facere; quia extra illam licitè potest diues non dare Eleemosynam huic, sed alij reservare: ergo non potest compelli à judice, vt huic, vel illi elargiatur. Ita Couarru. 3.*var.c.*15.*num.*5. ibi: *Vtcumque res se habeat, quantum ad coactionem exterioris iudicis officio incumbentem, & ab eo peragendam, arbitror ipse tunc ei locum fore, cum adsit extrema pauperum necessitas, & inopia, habeantque diuites bona sibi præter natura, status, ac dignitatis necessitatem, superflua*: Hæc ille. Necnon Sarmiento *de reddit.*3.*p.c.*4.*à n.*3. Soto *lib.* 5.*de Iust.q.*3.*art.*4.*vers.Primam.* Spino *specul. testament. gloss.*6.*num.*8.

Sed probabilius Respondeo: Posse iudicem, etiam citra extremam necessitatem, nempe in grauibus necessitatibus, compellere diuites ad dandam Eleemosynam de suo statui superfluis. Quia communi hominum bono quæsitum est ius, vt quæ supersunt vni, dentur indigentibus: ergo potest Iudex compellere diuitem, vt de suo statui superfluis reddat ius illi, cui fuit acquisitum. Sic Caiet. 2.2.*q.*118.*art.*3. Nauarr. *Apolog.ad lib.de reddit.q.*2. *monito* 2. *n.* 2. Nauarra *lib.*2. *de restit.c.*1. *n.*374. Aragon. 2.2. *q.*32. *art.*5. Palac. Angel. Siluest. & alij, quos citat, & sequitur Sanchez *loc.cit.n.*65.

Qvæstio XXIX.

An pauperes habeant actionem contra diuites, vt dent eis Eleemosynam in extrema necessitate?

Affirmant aliqui; eo quod ex lege iustitiæ teneantur diuites in tali necessitate ad Eleemosynam. Ita tenent Sarmiento, Spino, & Aragon. locis nuper adductis, & alij Doctores, quos retulimus *q.*3. pro prima sententia.

Sed probabilius Respondeo: Non habere tamen actionem contra diuites. Quia probabilius est, hoc non esse debitum lege justitiæ, pauperibus, vt diximus *quæst.* 5. *citata*: solum ergo poterunt pauperes implorare officium iudicis, ut cogat, & sic hæc actio, iudicis officio, non iure actionis, fiet. Sic Angel. Siluest. Tiraquell. Butrius, Imola, Panormitan. & alij, quos citat, & sequitur Sanchez *loco cit. num.*68. & debent tenere omnes authores, quos citauimus *quæst.*5. citata pro nostra sententia.

Qvæstio

QVÆSTIO XXX.

An extremè indigentes possint aliena surripere, & ea consumere?

RESpondeo vt mihi certum: Posse, si alia via succurrere sibi non possunt. Quia in extrema necessitate omnia fiunt communia ab Authore naturæ, cum ad conseruandam hominum vitam ea produxerit: ergo omnibus extremè indigentibus licitum erit, si alia via succurrere non valent, aliena, vt tunc iam sua, surripere, & consumere. Sic docent communiter Doctores. Legantur Palaus *disp. 2. de Charit. punct. 9. num.* 1. Vazquez *dub. 7. num.* 58. Lugo *de Iust. disputat.* 16. *sect.* 7. *numero* 138. & alij mox citandi.

QVÆSTIO XXXI.

An vt extremè indigentes licitè aliena surripiant, teneantur priùs rogare diuites, vt succurrant sibi?

RESpondeo teneri, si probabiliter credant indigentes, hac via esse à diuitibus succursuros. Quia nemini licet aliena surripere, quando propria per donationem habere potest: verum tamen mihi videtur, quod qui omitteret hanc conditionem, non peccaret, nisi venialiter; eo quod solùm inueniretur inordinatio in modo, non in re: quia siue dominus concedat, siue, non verè potest extremè indigens accipere ab illo necessaria sibi. Sic tenet Lessius *lib. 2. de Iust. capit.* 12. *dubit.* 12. *numero* 66. per hæc verba: *Notandum est, eum, qui in necessitate versatur, non posse per alienum vsurpare, nisi ante petierit iuuari, explicata sua miseria; vel nisi certò sibi persuadeat, se nihil obtenturum: si enim probabilis spes sit, posse te conuenienti modo petendo* (non enim tenetur vir honestæ conditionis ostiatim mendicare) *consequi, vt sit tuum, non videris redactus ad tam necessitatem, vt cogaris surripere alienum. Hoc enim tunc demum iure gentium conceditur, quando alia via occurrendi necessitati non suppetit. Quare si aliter facis, contra debitum ordinem facis: nemo enim potest viuere ex alieno, quando potest ex proprio, efficiendo, vt res aliena fiat sua per donationem, vel aliter. Non tamen videtur esse peccatum mortale, si hic ordo non seruetur, modò scandalum absit: quia siue dominus concedat, siue non concedat, potes accipere: est enim duntaxat inordinatio in modo.* Hæc Lessius. Quem sequitur Palaus *disputat.* 2. *punct.* 9. *numero secundo*, necnon Dicastillo, mox citandus, *numero* 248. Sic etiam Ægidius *disputat.* 27. *dub.* 10. *numero* 158. quoad substantiam responsionis, licèt neget modum: & alij.

QVÆSTIO XXXII.

An ab hac rogatione à diuite, excusetur extremè indigens, si hic sit nobilis familiæ, aut honestæ conditionis?

NEgat Ægidius *loco citato*, docens, non excusari à tali rogatione, seu petitione; sed teneri talem extremè indigentem, antequam surripiat aliena, suam necessitatem aliquibus diuitibus manifestare. Ægidio ex parte Palaus consentit, dum existimat, obligari dictum pauperem vni, vel alteri diuiti secretò suam necessitatem manifestare: *Quia* (inquit) *hac manifestatio non videtur grauiter ignominiosa, neque grauem pudorem causare.*

Sed æquè probabiliter Respondeo, excusari. Quia durum nimis videtur, ad rogandum pauperem nobilem obligare. Sic videtur sentire Dicastillo *tom.* 1. *de Iustit. libro secundo, tractat.* 2. *disputat.* 9. *dubit.* 9. *numero* 249. his verbis: Dixi teneri petere, *conuenienti modo, quando est spes obtinendi*: quia vir honestæ conditionis non tenetur ostiatim mendicare, vt rectè Lessius. Nec mihi placet Coninch, dum docet, non excusari pauperem, etiamsi nobilis familiæ sit, & valdè pudeat mendicare; quia in tanta necessitate pudor ille vincendus est. Quod sanè durissimum est. Nam in primis obligaretur ad succurrendam necessitatem illam extremam, aliam tam grauem subire, qualis est ab statu cadere mendicando; quod aliquibus tam durum erit, atque ipsa mors. Ideo Valentia latiùs adhuc loquitur *disput. illa* 5. *quæst.* 10. *punct.* 5. ait enim, in extrema, & euidenti necessitate constitutum, licitè posse vsurpare rem alienam, non expectato iudicio, aut consensu possidentis; quia casus est strictissimus, & in eo satis periculosum est ab alterius nutu pendere. Imò Lorca 2. 2. *sect.* 3. *disputat.* 39. *membr.* 1. *numero nono*, putat, eum esse in extrema necessitate, qui est in certo periculo ita decidendi ex honesto statu, vt non possit vitam sustentare, nisi discendo artem mechanicam, aut mendicando. Quæ doctrina licèt vera non sit, tamen satis ostendit iudicio prudentis esse grauissimam necessitatem, & pro sola illa ordinatione, quoad modum, petendo id, quod dari debet, non esse cogendum ad illum modum seruandum. Hucusque Doctus Pater Dicastillo. Nec dissentit omnino Palaus *loco cit.*

QVÆSTIO XXXIII.

An si extremè indigens velit aliquam rem sibi necessariam surripere, vel occupare, possit à domino illius rei impediri?

RESpondeo, vt certum: Non posse iustè. Quia in tali casu pauper vtitur iure suo: ergo iniustus erit dominus si illum impediat. Quare poterit tunc pauper se tueri, tanquam qui iniustè ab altero inuadatur, & si necesse sit, seruato iustæ defensionis moderamine, dictum dominum impedientem occidere. Sic Lessius *libro* 2. *capit.* 12. *dubitat.* 12. *numero* 69. Ægid. Coninch. *disputat.* 27. *dubit.* 10. *num.* 169. Palaus *disput.* 2. *de Charit. punct.* 9. *num.* 3. Dicastillo *dub.* 9. *cit. num.* 252. Tamburinus *lib.* 8. *in Decalog. cap.* 6. *num.* 1.

QVÆSTIO XXXIV.

An non solùm quisque pro se extremè indigente, possit accipere alienum; sed etiam possit illud accipere, vt subueniat proximo ita indigenti?

RESpondeo, vt quid certum: Etiam posse casu, quo ipse, qui accipit, non habeat vnde succurrat;

curran. Sic D.Thom.2.2. *quaest.66. artic.7.ad* 3. his verbis. *Ad 3.dicendum, quod in casu similis necessitatis, etiam potest aliquis occultè rem alienam accipere, vt subueniat proximo sic indigenti.* Sic Doctor Sanctus. Legantur Dicastillo *loco citato, numero* 254. Diana *p.*5. *tractat.*8. *Resolut.*23. Lessius *libro* 2. *capite* 16. *dubitat.*1. *numero* 15. Lugo *disputat.* 16. *sect.*7.*numer.*173. Tamburin.*lib.*7.*in Decal.tract.*2. *cap.*6.§.1.*num.*3.

QVÆSTIO XXXV.

An qui patitur grauem necessitatem, possit occultè aliena surripere, si alia via sibi succurrere non valet?

NEgant communiter Doctores, ex *cap. si quis, de furtis*, vbi dicitur: *Si quis ob necessitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem, aut pecus, pœniteat hebdomadas tres.* Ergo si in iure imponitur pœnitentia ob acceptum in graui necessitate, qualis est fames, aut nuditas, ideo erit, quia censetur illicitum. Ita tenent Caiet. & Bannes 2.2. *quaest.66.art.*7. Sotus *lib.*5. *de Iust. quaest.*3. *art.*4. Couarru. *ad Regul.peccatum,p.*2.§.1. *numero* 3. Suarez *disp.*7.*de Charit.disput.*5. *numero* 8. Granad.2.2. *controuers.*3.*tractat.*2.*disputat.*7.*numero* 4. Valentia *tom.*3.*disputat.*5.*quaest.*6.*punct.*5. Azor. *part.*2.*lib.*12. *cap.*8. Luysius 2.2.*disput.*82.*dub.*8. Reginald.*tom.*1. *lib.*4.*cap.*20.*num.*267. & sequitur ex parte Lugo *loco cit.num.*154.

Sed probabiliter æquè Respondeo: Posse in dicto casu aliena clam surripere. Quia æquè probabile est, quod potestas succurrendi necessitati propriæ, minimè sit restricta ad extremam tantum; & cum grauis etiam sit satis magna per se, vt ex graui necessitate facilis sit lapsus in extremam. Igitur in diuisione, & appropriatione rerum Iure gentium facta, semper debuit hæc conditio tacita intelligi, nempe nisi necessitas extrema, vel certè valdè grauis postulet: alioquin contra rationem, & æquitatem facta esset. Sic Dicastillo *de Iust.tom.*1.*lib.*2.*tract.*2. *disput.*9.*dub.*9.*num.*256. & apud ipsum Angel.*verb. furtum, num.*37. Syluest.*ibi quaest.*5. Medina *Cod. de Eleemosyna, quaest.*7. Nauarrus *cap.*17.*n.*5. Nauarra *lib.*3.*de restit.cap.*1.*dub.*5.*num.*373. Lessius *dub.*12. *cit. n.*71. Ægidius *dubit.*10. *num.*162. & Vazquez *cap.*1.*de eleemosyna, dub.*7.*num.*60. Quibus addi possunt Palaus *disputat.*2.*de Charit.punct.*9.*n.*5. Malder. 2.2.*quaest.*32.*artic.*6.*dubit.*6. Sà *verb. furtum, num.*1. Diana 2.*p. tract.* 17. *resolut.*29. *& part.*5. *tractat.*8. *resolut.*23. & penes ipsum Ioan.Vuigers, Hurtadus de Mendoza, & Andr.Duualius. Bonac. *de contract. disputat.*1.*quaest.vltima, punct.*1. *num.*32. Tamburin. *cap.*6. *cit.*§.1. *num.*2. dicens, id certum sibi videri: quia pari modo naturæ inditum est, vt grauem necessitatem, quæ facilè vergit ad extremam, à se quisque, quoquo modo potest, auertat.

Ad textum in contrarium Respondeo. *Primo*, non loqui de necessitate adeo graui, & vrgenti. *Secundo*, quod non sit ex Decretalibus Pontificum, sed ex Pœnitentiali Theodori. *Tertio*, loqui de his, qui indebito modo acceperunt, non petendo quod facilè obtinere potuissent. Legatur cum aliis citatis Dicastillo *num.*259.

QVÆSTIO XXXVI.

An ab eo qui est in pari necessitate, possit quis accipere illam rem, quâ ille indiget?

REspondeo vt certum: Quod non. Quia cum ille non teneatur illam dare, sed habeat ius habendi sibi, erit furtum talis acceptio. Sic Tamburinus *loco citato, num.*3. his verbis: *Vnum pro vtrisque certis adserto: à proximo extremè, vel grauiter indigente, te extremè item indigentem, non posse illud surripere, quod indigentiam subleuet: nec te indigentem grauiter ab grauiter indigente. Ratio communis est, quia tunc, sine controuersia, melior est conditio possidentis, atque adeo habet potius ius vtendi rebus suis, ne pereat, vel ne cadat ex graui ad extremam, quàm quilibet alius.* Sic ille. Et Palaus *disp.*2. *de Charit. punct.*9.*n.*7. Dicastillo *de Iustit.lib.*2.*tract.*2. *disp.*9. *dubit.*9. §. 1. *num.*258. Lugo *de Iust. disputat.* 16. *sect.*7.*num.*146.

QVÆSTIO XXXVII.

An quæ quis accepit, & sumpsit in extrema necessitate, teneatur restituere, si ad meliorem fortunam venerit?

AFfirmant omnes, qui sentiunt, diuites non teneri succurrere pauperibus gratis, sed satisfacere præcepto, mutuando, aut dando ad creditum: nam consequenter dicunt, non posse indigentem accipere aliena secretò, authoritate propria sine onere restituendi, casu quo ad pinguiorem venerit fortunam. Ita Nauar. Couarruu. Tolet. & alij relati *sup.quaest.*22. Lessius etiam *lib.*2.*cap.*16. *dubit.*1. *numero* 8. & speculatiuè loquendo, ita esse dicendum, confirmat Lugo *loc. cit. num.*171. licèt durum esse in praxi, & contra communem sensum doctorum, & indoctorum, ingenuè fateatur. Igitur.

Probabilius longè Respondeo. Non teneri restituere. Tum, quia in extrema necessitate omnia sunt communia, non tantum quoad vsum, sed etiam quoad proprietatem, si res erant vsu consumptibiles. Tum etiam, quia longè probabilius est, quod Dominus tenebatur illas gratis, & absque vllo restitutionis onere elargiri, in tali necessitate, vt *quaest.*22. diximus: ergo illas tanquam proprias consumere prout extremè indigens, & consequenter absque vllo onere restitutionis. Sic Angel. Rosella, Siluest. Tabiena, quos citat & sequitur Azor. *tom.*2.*lib.*12.*cap.*8.*quaest.*7. Villalob.*tom.*1.*sum.tract.* 22.*diff.*2.*num.* 12. quos sequitur Diana *p.*5.*tract.*8. *resolut.*9. Quibus addi possunt Sotus *dist.*15.*quaest.*2. §. *Ad argumenta.* Gabriel *ibidem quaest.*2. *conclus.*2. Ricard.& Palud. *ibidem*, Valentia *tom.*3. *disp.*5. *q.*6. *punct.*7.§.*secus*, Bannes 2.2.*quaest.*32.*artic.*8.*dub.*3. Lopez *cap.*115. quos affert, & sequitur Dicastillo *loco citato*, §.2. *numero* 269. Salon, Sayrus, Suarez, Palaus, Hurtado de Mendoza, Bonac. & Ægidius, quos citauimus 3. *part. tract.* 6. *disp.*6. *de decimis, quaest.*27. Qui omnes loquuntur de extremè indigentibus, qui nec re, nec spe morali sunt habituri bona, & facultates. Quia si spes adest, non videtur adesse ratio, cur & indigens possit surripere, sine onere restituendi; sicut nec Dominus absolutè dare, iuxta dicta *suprà quaest.*21.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXVIII.

An si quis ante extremam necessitatem accepit aliquid ab alio per contractum translatiuum dominij (vt per mutuum, vel emptionem) & illud consumpsit in ipsa extrema necessitate, teneatur restituere postea factus potens?

REspondeo, vt certum, Teneri ad restituendum. Quia tunc indigens re sua propria sibi prouidit: ergo cum ex alia parte, ex contractu iustè celebrato, contraxerit obligationem reddendi acceptum, ad id verè tenetur, si fiat potens. Sic Petr. Nauarra *lib.* 4. *de restit.c.* 4. *dub.* 4. *n.* 15. Vazquez *de Eleemosyna, c.* 1. *dub.* 8. Ægid. *disp.* 27. *dub.* 10. *n.* 167. Bonacina *in prim. Decal. præcept. disp.* 3. *q.* 6. *punct.* 6. *n.* 16. qui & citat Angel. Siluestr. Azor. & Lorcam, Dicastillo *de iust. & iure lib.* 2. *tract.* 2. *disp.* 9. *dub.* 9. §. 2. *num.* 270. Lessius mox citandus, Palaus *disp.* 2. *de charit. punct.* 10. *n.* 2. dicens, id esse certum. Tamburin. *c.* 6. *cit.* §. 2. *n.* 2.

QVÆSTIO XXXIX.

An deinde, si ante dictam extremam necessitatem rem acceperat per contractum non translatiuum dominij. (vt per commodatum, conductum, vel precarium) teneatur etiam restituere postea, si talem rem in necessitate extrema consumpsit?

AFfirmatiuam sententiam esse probabilem apertè insinuat Lessius *lib.* 2. *c.* 16. *dubit.* 1. *n.* 5. cum oppositam vt probabilem duntaxat sequatur.

Sed certè vt multò probabilius Respondeo, Non teneri tunc ad restituendum. Quia (vt benè idem Lessius probat) nec tenetur ratione rei acceptæ, cum illa nec in se, nec in pretio extet: nec ratione acceptationis, quia sine vlla iniustitia, aut peccato, eam consumpsit vtendo iure suo: nec ratione contractus, quia prædicti contractus non obligant ad restitutionem re pereunte, sine vlla possidentis culpa: ergo. Sic tenent Lessius citatus, Azor. *lib.* 12. *cap.* 8. *q.* 7. Luysius de Torres *disputat.* 32. *dubitat.* 7. Petr. Nauarra, Bonacina, Palaus, Dicastillo citati, Diana etiam *part.* 5. *tractat.* 8. *resolut.* 10. Petrus de Mendoza 2.2. *disputat.* 159. *sect.* 3. §. 62. Tamburinus *loco citato.*

QVÆSTIO XL.

An saltem teneatur ad restitutionem ille, qui ante extremam necessitatem furatus est aliquam rem, quam postea in dicta extrema consumpsit?

AFfirmant communiter Doctores, docentes teneri ad restitutionem transacta necessitate. Quia licèt iustè eam consumpserit in necessitate, at obligatio contracta fuit ante necessitatem ex inuita acceptione, ac proinde non extinguitur per necessitatem superuenientem, sed suspenditur quousque transacta illa necessitate, reuiuiscat. Ita tenent Scotus *in* 4. *dist.* 15. Ricard. & Palud. quos refert, & sequitur Syluester *verb. Restitutio* 5. *q.* 2. *n.* 2. Lessius *lib.* 2. *de Iust. c.* 16. *dub.* 1. *num.* 6. Vazquez *de Eleemosyna, c.* 1. *dub.* 8. *n.* 68. vbi affirmat, neminem contradicere, Lorca 2.2. *disp.* 38. *n.* 14. Bonacina *n.* 16. *citato,* vbi citat Azorium, Angelum, & Syluestrum.

Sed probabilius Respondeo: Nec in hoc casu teneri ad restituendum. Quia sicuti illo tempore necessitatis extremæ habet ius surripiendi, & consumendi, nec solùm, vt vult Vazquez, subleuandi vtcunque necessitatem: ita habet ius tunc rem aliàs surreptam consumendi: est enim ac si rem de nouo surriperet, quod illi licet. Sic Petrus Nauarra *lib.* 4. *capite* 4. *numero* 24. Ægidius *disput.* 27. *dub.* 10. *num.* 166. Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *disputat.* 2. *punct.* 10. *numero* 3. Petr. Hurtado 2.2. *disput.* 159. *sect.* 3. §. 63. Quos omnes citat, & sequitur Diana *part.* 5. *tract.* 8. *resolut.* 8. Quibus addo Dicastillum *dub.* 9. *citato* §. 2. *numero* 273. Qui ad argumentum contrariorum benè dicit, quod sic consumens rem, quam dominus dare tenebatur, si apud illum extaret, satisfacere videtur obligationi restituendi antea contractæ, cum rem consumat domini, à quo posset illam accipere, sine vlla obligatione. Sic ille (qui & citat pro se Lessium, sed non bene,) & Tamburinum etiam *lib.* 8. *in Decalog. tract.* 2. *cap.* 6. §. 2. *num.* 3. Quamuis fateatur, oppositam esse communiorem sententiam.

QVÆSTIO XLI.

An quando creditor, & debitor simul sunt in extrema necessitate rei debitæ, teneatur debitor eam tradere, seu restituere creditori?

AFfirmant multi Doctores. Quia licèt in tali casu omnia sint communia, præferendus tamen est ille, qui præoccupauit: atqui verè præoccupauit, qui verus est dominus: ergo. Ita Scotus *in* 4. *dist.* 15. *q.* 2. *art.* 4. Richardus *art.* 5. *quæst.* 4. Gabriel *quæst.* 2. *art.* 2. *concl.* 2. Medina *de restit. quæst.* 3. *in causa* 4. *ad* 4. Angelus *verb. Restitutio, n.* 3. Rosella *eod. verbo* 1. *numero* 1. Armilla *num.* 27. & Syluest. *eod. verb.* 5. *q.* 2. Quos omnes sic refert pro hac parte Diana, *vbi infrà,* sed certè non benè omnes. Legatur Syluester citatus.

Sed probabilius Respondeo: Non teneri, in casu assignato, debitorem rem debitam reddere, seu restituere creditori; sed posse sibi ipsi retinere illam, neglecto debitore: etiam casu, quo debitor non fuisset dominus rei, veluti si per furtum, rapinam, vel per vsuram eam accepisset ante extremam necessitatem. *Ratio est* (inquit Dicastillo) *quia in extrema necessitate res fit communis, & potest eam quisque sibi accipere; quia cessat vis, & potestas, seu ratio dominij iure gentium introducta, & perinde se res habent, ac si nunquam fuissent diuisa.* Sic ille *libro secundo de Iust. tractat.* 2. *disput.* 10. *dub.* 3. *numero* 27. citans pro se Sotum *lib.* 4. *quæst.* 7. *art.* 1. *ad* 4. Caiet. 2.2. *q.* 62. *art.* 5. *ad* 4. Tabienam *verb. restitutio* 4. Ledesmam 2. *p.* 4. *fol.* 267. Lopezium 1. *p. cap.* 53. Toletum *de septem peccatis mort. cap.* 39. Valentiam *tom.* 3. *disputat.* 5. *quæstion.* 6. *punct.* 7. Azorium *tom.* 3. *lib.* 4. *cap.* 39. *diff.* 1. Lessium *lib.* 2. *capit.* 16. *numero* 13. & Petrum à Nauarra *lib.* 4. *c.* 4. *diff.* 5. *numero* 27. Quibus addi possunt Vazquez *de Eleemosyn. capite* 1. *numero* 72. Luysius Turrian. 2.2. *disput.* 82. *dubit.* 9. Petr. Hurtadus *ibi, disp.* 159. *sect.* 3. §. 69. ac item rursus Azor. *tom.* 2. *libro* 12. *cap.* 8. quos omnes citat, & sequitur Diana *part.* 5. *tractat.* 8. *de Eleemosyna, resolut.* 11. Palaus *disput.* 2. *de*

de Charit. punct. 11. Bonac. *disp.* 3. *de Charit. quaest.* 4. *punct.* 6. *num.* 14.

QVÆSTIO XLII.

An saltem teneatur restituere, casu quo quis extrema necessitate pressus, abstulerit rem à domino in extremam inopiam redacto?

AFfirmabunt à fortiori Authores primæ sententiæ nuper relatæ, & ex nostra, cum aliis, affirmant Diana *loc. cit.* his verbis: *Notandum est tamen, quod cum quis extrema necessitate pressus abstulerit rem alienam domino in extremam quoque inopiam redacto, meo iudicio, tunc sententia Scoti videtur vera, eum debere domino restituere; quia sicut fur est in auferendo, sic etiam fur est in retinendo; est enim violentus, non legitimus rei possessor.* Ita Azor. Lorca, & alij. Huc vsque doctus Diana.

Sed probabilius Respondeo, adhuc in hoc casu non teneri ad restituendam rem oblatam. Quia etiam in tali euentu res est communis: ergo. Sic Dicastillo *n.* 27. *citato*, ita dicens: *Ex quo fundamento videtur sequi, etiamsi alter non accepisset rem ante extremam necessitatem, posse eam eripere ab altero in extrema necessitate existente; quia tunc res est communis, & fit capientis eam. Et confirmari potest sequela: quia si duo homines extremè indigeant re, quæ est alterius personæ, vterque habet ius eam sibi accipiendi, & primi accipientis erit, quod tanquam verum supponit Lessius: ait enim, quod si eodem momento res à duobus sit occupata in extrema necessitate, tunc vel est diuidenda, si potest diuidi, vel sorte distribuenda.* Hucvsque Dicastillo.

QVÆSTIO XLIII.

An si creditor, & pater, vel mater debitoris sint simul in extrema necessitate; possit etiam tunc debitor licitè subuenire patri, vel matri, prætermisso creditore?

AFfirmabunt item à fortiori Authores primæ sententiæ *quæst.* 41. quia si secundum illos, debitor, etiam in extremam lapsus necessitatem, sibi tuta conscientia nequit retinere; multò minus poterit sibi habere ad subleuandam patris, vel matris necessitatem, vt benè aduertit Azorius *tom.* 2. *lib.* 12. *cap.* 8. *quæst.* 6. Qui in hoc casu ipsis Authoribus adhæret, quia (inquit) res antea creditori debebatur, tanquam ab eo accepta, & solùm facta est communis, debitore in extrema necessitate redacto, non autem parentibus eius. Ita Azor. sequutus Tabienam, & Ledesmam.

Sed probabilius Respondeo: Posse debitorem in hoc casu licitè subuenire patri, vel matri, creditore neglecto. Quia ius fauendi parentibus (imò & auis) ita coniunctis, præferendum videtur iuri creditoris. Adde quod licèt lex iustitiæ, & misericordiæ militent pro creditore; tamen pro patre, vel matre militat lex misericordiæ, & pietatis: atqui pietas videtur strictior, & perfectior virtus, quàm iustitia, vt D. Thom. 2. 2. *quæst.* 31. *art.* 3. sentit: ergo. Sic docent Sotus, Lopez, Toletus & Lessius *suprà*, Vazquez *de Eleemosyn. dub.* 9. *numero* 73. & 74. Bonac. *disput.* 3. *quæst.* 4. *punct.* 6. *num.* 14. quos sequitur Dicastillo *libro* 2. *de iust. tractat.* 2. *disp.* 9. *dubitat.* 9. *in fine, & disputat.* 10. *dub.* 3. *numero* 28. Quibus addo Syluium 2. 2. *quæstion.* 32. *articul.* 3. Petrum Hurtado *disputat.* 159. §. 69. Palaum *tom.* 1. *tractat.* 6. *disputat.* 2. *punct.* 11. *numero quarto*, Dianam *p.* 5. *tractat.* 8. *resolut.* 12. Qui addunt, idem posse debitorem facere cum vxore, & filiis suis; imò etiam cum fratribus suis, vt docent Lessius, Tolet. Bonac. Palaus, Diana, & Dicastillo; quamuis Sotus, & Vazquez negent quoad fratres, quibus creditorem præferendum esse putant. Sed tu tene cum aliis; quia non teneris res in tali casu abdicare cum detrimento tuorum.

QVÆSTIO XLIV.

An qui in graui necessitate accepit rem, quæ erat alterius, teneatur illam restituere domino, si ad lautiorem venerit fortunam?

NEgant teneri illam restituere quamplures Doctores, existimantes eodem ferè modo philosophandum esse in graui, ac in extrema necessitate. Ita Angel. Siluest. Less. & alij, quos citat, & sequitur Dicastillo *libro* 2. *de Iust. tract.* 2. *disput.* 9. *dubitat.* 9. §. 2. *numero* 275. & *disputat.* 10. *dubitat.* 3. *numero* 29. qui tamen oppositum dicit probabile, idque probat ibi.

Sed tanquam probabilius, Respondeo Teneri restituere, si ad lautiorem venerit fortunam. Quia probabilius est, non esse philosophandum eodem modo in graui, ac in extrema necessitate: quia in hac omnia fiunt communia, & propria; in illa verò minimè, ideóque, quæ in necessitate graui confirmantur, cum consumantur, vt res alienæ, semper manent restitutioni obnoxia, & obligata: non verò quæ consumuntur in necessitate extrema. Sic & vt certum, diximus 3. *part. tract.* 6. *disp.* 6. *quæst.* 29. cum Suario, Ægidio Trullench, Laymanio, & aliis. Nunc verò, mitiùs loquentes, vt probabilius defendimus. Et certè, si loquamur de necessitate graui, quæ sit quasi, vel ferè extrema, non est dubium, quin contrarium sit satis probabile.

DISPVTATIO III.

De his, qui Eleemosynam facere possunt.

§. I.

De eroganda Eleemosyna à Seruis, Minoribus, Filiis, & Vxoribus.

QVÆSTIO PRIMA.

An omnes, & soli illi qui rerum suarum habent dominium, & plenam administrationem, possint facere Eleemosynam?

RESPONDEO tanquam certum, Quod omnes, & soli illi possint facere Eleemosynam, extra casum necessitatis. Ratio est, quia ij solùm possunt donare: ergo & soli Eleemosynã facere: quia, cũ eleemosyna (vt diximus *supra*) quædã donatio liberalis

liberalis sit, nequit fieri nisi à Domino rei donatæ. Sic omnes Doctores. Legantur Palaus *tom.1.tract.6. disp.2.punct.13.n.1.* Trullench. *lib.1.in Decal. cap.5. dub.9.n.1.* & alij. Notanter dixi, *extra casum necessitatis*, quia in casu extremæ, optimè poterit quisquis dare eleemosynam, vt omnes concedunt.

QVÆSTIO II.

An etiam facere posint eleemosynam illi, qui licèt non habent dominium, habent tamen consensum expressum, aut rationabiliter præsumptum, eorum qui habent dominium rei donandæ?

RESpondeo tanquam certum: Etiam posse, quia eadem est ratio: cum tunc eleemosyna ex præsumpta voluntate Domini solùm fiat. Sic etiam tenent vt certum omnes Doctores. Legantur Palaus, & Trullench. citati. Filliuc. *tom.2.tract.28.c.4.n.95.* Qui ait, tunc præsumi consensum Domini, cum modicum quid & rarò seruus condonet.

QVÆSTIO III.

An seruus mancipium posit facere eleemosynam?

RESpondeo tanquam certum: Non posse, nisi ex consensu tacito, vel expresso sui Domini. Ratio est, quia seruus mancipium, nullum habet bonorum dominium: cùm enim ipse seruus sit sui Domini, & à suo Domino possideatur: consequenter bona ipsius serui debent esse sui Domini, & ab ipso possideri: igitur seruus nullam potest eleemosynam facere, nisi ex consensu tacito, vel expresso sui domini. Sic communis Doctorum. Legantur citati, necnon D. Thom. *2.2.q.32.art.8.ad* 4. Ricard. *in 4.dist.15.art.2.q.6.* Valentia *q.9.punct.6.* Filliuc. mox citandus.

QVÆSTIO IV.

An seruus mancipium posit facere eleemosynam de pecuniis, aut cibis in sustentationem sui designatis?

RESpondeo vt quid certum: Posse. Quia sic semper consentire Dominum putare debemus, eo quod designans pecuniam illam, aut cibaria quædam in sustentationem serui, totum dispositioni illius remittere videtur. Sic Palaus *loc.cit.n.2.* Trullench. *loc. cit. num.8.* Qui tamen benè limitat, dummodo id non cedat in præiudicium Domini, vt contingeret, si per hoc redderetur seruus inhabilis ad obsequia. Sic etiam Filliuc. *tom.2. tract.28. capite 4. quæst.6. num.95.*

QVÆSTIO V.

An etiam posit seruus mancipium eleemosynam facere ex peculio proprio, si habeat?

RESpondeo etiam vt certum: Posse, quia in prædicto casu, vel illorum bonorum seruus habet dominium, vt aliqui volunt, vel saltem, vt alij dicunt, administrationem: ergo de illis liberè poterit seruus eleemosynam facere. Sic Palaus *loc. cit. num.3.* vbi assignat aliquos casus, in quibus seruus habere proprium peculium possit. Primò, *si ab aliis sibi donatum est, ea conditione tacita, vel expressa, ne in potestatem Domini deueniat: quod contingit, cùm seruo datur in gratitudinem alicuius obsequij absque præiudicio Domini facti.* Secundò, *si ab ipso Domino concessum est, vel gratis, vel in præmium alicuius extraordinarij laboris.* Tertiò *si in compensationem iniuriæ factæ ei donatum est.* Quartò, *si pecuniâ sic acceptâ aliquid acquisiuit. Ex his igitur bonis eleemosynam facere pro libito potest.* Sic ille ex Ægidio *dub.5.n.46.* & Suario *disp.7.sect.2. n.2.* sic etiam Filliuc. *tract.28.c.4.q.6. n.95.* qui *n.96.* addit, sibi probabile videri, durante seruitute posse aliquid acquirere in foro conscientiæ, ex donatione, iusto ludo, vel iure hæreditatis, & ideo horum posse facere eleemosynas, vt docent Couarruu. & Sotus, apud ipsum. Sic item cum aliis Diana *2.part.tract.3.Miscell.resol.58.& p.5.tract.8. resol.26.* Trullench. *lib.1.in Decal.c.5.dub.9.n.8.* Vbi cum Castro Palao docet, idem dicendum esse de famulis, ac de seruis mancipiis, quia eadem militat ratio. Ideoque illi solùm facere poterunt eleemosynam de bonis propriis; secus ex bonis dominorum, nisi rationabiliter præsumant ratum habituros. Sic & Ægidius *suprà num.50.* Legatur de hac materia, & casibus assignatis, Lugo *tom.1.de Iud.disp.3.sect.3.* vbi de aliquibus diuersimodè sentit. Sed Dicastillo absolutè est nobiscum *tom.1. de Iust. lib.2. tract.2. disp.9.dubit.7.n.170.* cum Nauarra *lib.3. de restitut. c.1.p.3.dub.5.n.219.* & Tamburinus cum Sanchez contra Caramuelem *lib.8.in Decal. tract.1.c.2. §.1. per totum.*

QVÆSTIO VI.

An minores, pupilli & prodigi posint eleemosynas magnas facere?

AFfirmandum videtur. Quia hi omnes verè sunt domini suarum rerum, vt colligitur ex verbis Pauli ad Galat.4. *Quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt à seruo, cum sit Dominus omnium, &c.* Igitur de illis, vt Domini possunt disponere, ac proinde eleemosynas etiam magnas elargiri.

Sed tanquam certum Respondeo, Non posse eleemosynas, saltem magnas, facere. Quia licèt verè sint Domini suarum rerum, non tamen possunt illas alienare, eo quòd à Iure sit illis prohibitum, ob iustas causas, *l.2.ff.de Curatoribus furios.* Sic omnes, legantur Lugo *de Iust.tom.1.disp.2.de Dominio, sect.1. n.5.* Palaus *disp.2.de Charit.punct.13.num.5.& 6.* Ægidius *disput.27.dub.5.num.61.* Trullench. *lib.1.in Decal. cap.5. dub.9. num.10.* Lessius *lib.2.cap.18. dubit.11.num.77. & 81.* vbi docet, quod nec Prodigus, qui à Magistratu positus est sub curatore; nec minor 25. annis, si curatori subsit, possunt donare.

QVÆSTIO VII.

An saltem dicti minores, pupilli, & prodigi, quibus dantur Tutores, vel Curatores, posint paruas eleemosynas facere?

RESpondeo vt quid certum: Posse facere paruas eleemosynas, & suo statui conuenientes. Quia in iis non videntur sibi præiudicare, nec officium Tutorum,

Tutorum, vel Curatorum eludere. Sic Palaus *punct.* 13. *cit. n.* 5. & Diana *part.* 5. *tract.* 8. *resol.* 35. ibi: *Imò non solùm Tutores, sed etiam ipsi pupilli, & minores, possunt moderatas eleemosynas facere, & quales alij eiusdem sortis secum solent facere; & tutores tenentur ad id consentire.* Et ita docet Coninch. *disp.* 27. *dub.* 5. *n.* 61. Hucusque Diana. Et antea Palaus *loc. cit. n.* 6. Lessius *loc. cit. n.* 81.

QVÆSTIO VIII.

An si Minores, Pupilli, & Prodigi, de facto aliquam magnam eleemosynam faciant, teneat factum?

RESpondeo, Tenere factum; & ideò non obligabitur recipiens ad reddendum acceptum, quousque repetatur à Tutore, vel Curatore, vel à Minori petente restitutionem in integrum. Ratio est, quia est acceptum à vero domino. Sic Lessius *n.* 81. *cit.* ibi: *Si profusè donet Minor, vel expendat, peccat, quia contra præscriptum eius, cui tenetur obedire. Rarò tamen ob hanc causam erit peccatum mortale: quia nemini fit iniuria. Vnde ille, cui donatio est facta, non videtur teneri ad restitutionem, donec donatum à Curatore repetatur, vel ipse donator petat restitutionem in integrum,* vt docet Molina *disp.* 224. 261. & 277. Hucusque Lessius, quem citat, & sequitur Palaus *punct.* 13. *cit. n.* 6. Ant. Gomez 2. *var. c.* 14.

QVÆSTIO IX.

An Tutores, & Curatores possint de bonis pupillorum, aut Minorum, seu Prodigorum moderatas eleemosynas facere?

RESpondeo, vt quid certum: Posse. Quoniam quamvis talium bonorum proprietas penes ipsos non sit, est tamen administratio, & cedit in vtilitatem eorum, quorum bona sunt, vt eleemosynas moderatas dent. Sic Azor *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 10. *q.* 5. Vasquez *de eleemosyn. c.* 4. *num.* 1. Lorc. 2. 2. *disp.* 40. *memb.* 1. Ioan. de Cruce 1. *p. sum. præcept.* 7. *q.* 1. *art.* 3. *dub.* 4. *concl.* 2. Reginald. *tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 21. *n.* 170. Bonac. *disp.* 3. *de Charit. q.* 4. *punct.* 6. *n.* 26. Palaus *disp.* 2. *de Charit. punct.* 13. *n.* 7. Diana *p.* 5. *tract.* 8. *resol.* 35. Iodocus *verb. eleemosyna, n.* 9. *vers. Quartò.*

QVÆSTIO X.

An etiam dicti Tutores, & Curatores possint eas eleemosynas facere, quas pupilli & Minores, si adulta essent ætatis, exercere deberent?

RESpondeo affirmatiuè. Quia non debet censeri cura, & tutela commissa illis, contra bonos mores, & contra pietatem circa pauperes habendam. Sic Reginald. *tom.* 1. *lib.* 3. *de eleemosyna, c.* 20. *n.* 170. quem citat, & sequitur Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 9. *num.* 10. Imò & Diana *part.* 5. *tract.* 8. *resol.* 35. *in fine.*

QVÆSTIO XI.

An Tutor possit pro pupillo aliquid donare, & munera consueta consanguineis pupilli mittere?

RESpondeo: Posse, ob rationem dictam. Sic Ioan. de la Cruz *in sum. præc.* 7. *q.* 1. *de dominio, art.* 3. *dub.* 4. *concl.* 2. his verbis: *Et nota, quod Tutor pro pupillo aliquid potest donare, vt mittere munera ex more consueta Magistro, & consanguineis sui pupilli, & remittere debita isti, aliàs non ita liquida.* Ita *l. pactum Curatoris, C. de pactis,* & Ludou. Lopez *lib.* 2. *instruct. c.* 40. & Man. Rodriguez 1. *p. c.* 89. Hucusque Cruz, quem videtur sequi Diana *loc. cit.*

QVÆSTIO XII.

An Filiusfamilias possit facere eleemosynas de bonis parentum, quorum non habent dominium?

RESpondeo tanquam certum: Non posse, nisi aliàs habeat consensum patris, vel spem probabilem ratihabitionis. Ratio est, quia solùm hi, qui rerum suarum habent dominium, aut plenam administrationem; aut etiam hi, qui ex consensu expresso, aut rationabiliter præsumpto eorum, qui habent dominium, aut liberam administrationem, facere possunt eleemosynas: ergo filiusfamilias de bonis parentum, quorum non habet dominium, aut liberam administrationem, nequeunt eleemosynas facere, nisi aliàs ex consensu expresso, vel præsumpto parentum. Sic omnes, præcipuè mox citandi.

QVÆSTIO XIII.

An filiusfamilias possit facere eleemosynas ex bonis castrensibus, aut quasi castrensibus?

RESpondeo tanquam certum: Posse. Quia horum bonorum filiusfamilias plenum ius, potestatem, & administrationem habet, estque dominus eorum, etiam quoad vsum, non pater: ergo de illis potest disponere, ac proinde eleemosynas facere. Sic communiter Doctores. Legantur Syluest. *v. Peculium* 1. §. 2. Nauar. *c.* 17. *à n.* 141. Azor *tom.* 2. *p.* 2. *lib.* 2. *c.* 22. & 23. & *lib.* 12. *c.* 10. *q.* 1. Molina *disp.* 77. & 230. Filliuc. *tract.* 28. *c.* 4. *q.* 6. *n.* 94. Dicastillo *lib.* 2. *de iust. tract.* 2. *disp.* 9. *dub.* 8. *n.* 174. Diana *p.* 5. *tract.* 8. *resol.* 25. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 9. *n.* 7. Palaus *disp.* 2. *de Charit. punct.* 13. *n.* 8.

Quod si inquiras, quæ sint bona Castrensia, & quasi Castrensia? Respondeo cum Azorio *lib.* 2. *c.* 23. *citato*, quod bona Castrensia censeri debent omnia stipendia militum, & quæ bello milites acquirunt, siue sint præmia, siue prædæ ex hostibus reportatæ. Item bona, quæ acquirunt ministri militares, dum exercitum comitantur. Ea itidem, quæ consequuntur quicunque militare munus obeunt. Deinde in castrensibus etiam bonis computantur, quæ quispiam acquirit, eo quòd in Palatio Regis versetur, estque in famulatu regio: & quæ quis habet à parentibus, vt insumat ea, dum est in Palatio: & tandem lucra, quæ facit filiusfamilias ludendo, aut negotiando, & vtendo peculio Castrensi.

Bonas

Bona verò quasi Castrensia sunt illa, quæ acquiruntur ex munere,& officio publico, alia sunt, quæ acquirunt Aduocati, Iudices,Magistri,Medici,Scribæ, & qui aliquam ex septem Artibus liberalibus profitentur; aut Theologiam, Ius Pontificium, vel Ciuile,aut Medicinam docent,& tandem bona, quæ acquiruntur ex aliquo officio publico. Legantur Azor. *loc.cit.* Syluest. *verb.Peculium* 1.*q.*9.*&* 10.Nauar.*c.*17.*n.*142. Dicastillo *lib.*2.*de Iust.tr.*2.*disp.*9. *dub.*8. *&* 2.*tom.tract.*3. *num.*293. *& n.*297. & alij nuper citati.

QVÆSTIO XIV.

An etiam filiusfamilias possit facere eleemosynas de bonis aduentitiis?

AFfirmandum videtur. Quia filius verè habet dominium horum bonorum, vt omnes concedunt Doctores.Et ratio est,quia hæc bona non proueniunt filio à patre,nec dantur illi intuitu,vel causa patris,sed ex successione, vel hæreditate à Matre, vel ab auis maternis illi obueniunt: aut etiam à paternis auis, iuxta aliqua peculiaria statuta Regnorum, aut Ciuitatum, quæ decernunt, vt possit auus paternus tertiam, vel quintam partem suorum bonorum relinquere vnicè suis nepotibus,cui ipse maluerit. Et eadem est ratio de bonis,quæ filiofamilias ex donatione illi facta, aut aliàs illi fortuitò occurrentia obueniunt: igitur si de iis bonis filius habet dominium, de illis vtique poterit disponere, & consequenter eleemosynas elargiri.

Sed nihilominus, vt quid certum Respondeo, Non posse: quia licèt verum sit quod filiusfamilias dominium, ac proprietatem habeat bonorum, quæ aduentitia dicuntur,non tamen habet eorum vsumfructum,quia hic est patris,non solùm iure communi,sed etiam iure Castellæ, *p.*4. *tit.*17. *l.*5. ac proinde de his bonis non potest filius disponere sine consensu patris; nec consequenter sine illo, de illis dare eleemosynas. Sic Syluest.Nauar. Azor, & alij citati nuper *quæst. antecedenti.*

QVÆSTIO XV.

An saltem de bonis profectitiis, quæ filiofamilias ex bonis ipsius patris, aut proximè patris causa illi proueniunt, possit dictus filius eleemosynas elargiri?

AFfirmandum videtur. Quia secundum aliquos Doctores,filius habet dominium horum bonorum:ergo de illis pro libito potest disponere,ac proinde eleemosynas facere.

Sed vt quid certum Respondeo, adhuc non posse de dictis bonis filiumfamilias eleemosynas elargiri. Quia certum est,quod dicta bona non solum quoad vsum, & administrationem (vt omnes concedunt,) pertineant ad patrem; sed etiam quoad dominium directum, vt videtur decerni *l.illa citata* Regni nostri,& docent Syluest. Lessius, & alij quos amplectitur Dicastillo *loc.cit.* ergo certum est,quod filiusfamilias sine consensu patris, nequit de dictis bonis disponere, aut eleemosynas facere. Sic omnes DD. præcipuè citati *q.*43.legatur etiam Tambur.*lib.*3.*in Decal. c.*4. §.1.*num.*7.

QVÆSTIO XVI.

An filiusfamilias possit facere eleemosynas de peculio mixto, quod de bonis paternis suâ industriâ acquirit?

REspondeo, Etiam vt certum: Non posse. Quia quidquid filius de bonis paternis acquirit, in patrem cedit, nisi alias aliqua pars ex conuentione debeatur filio, de qua veluti sua, potest filius disponere,vt rectè docet Nauar.*c.*17.*num.*133.cum Syluestro. Sic etiam Filliuc. *tract.*28. *c.*4.*q.*6. *num.*94. Trullench. *lib.*1.*in Decal.c.*5. *dub.*9.*n.*7. Fagundez *lib.*4. *in Decal.c.*21.*n.*16. & apud ipsum Molina *de Iust.tom.*1.*disp.*234. & alij.

QVÆSTIO XVII.

An filiusfamilias possit,ex bonis paternis,eleemosynam facere, quando consensu patris peregrinatur, vel in scholis, studij gratia, remotus à patre versatur?

REspondeo,Posse tutâ conscientiâ ex dictis bonis eas eleemosynas facere, quas elargiri solent alij filiifamilias, inuicem conditione pares: & eas,quas bona fide credit ratas habiturum patrem. Et idem dicendum est, casu quo filius aliqua paterna negotia, absens à paterna domo gerat. Sic Azor. *lib.*12. *cap.*10. *q.*1. Hurtado de Mendoza 2.2. *disp.*149. *sect.*6. §.139. Filliuc. & Trullench. *loc. cit.* Diana *p.*5.*tract.*8.*resol.*25.

QVÆSTIO XVIII.

An filiusfamilias possit erogare eleemosynas, ex bonis datis sibi à patre, ad congruam sustentationem, honestamve suam recreationem?

REspondeo similiter posse, si parcè viuendo subtrahat sibi aliquid ex dictis bonis, quæ ad ipsius victum, seu recreationem pater concessit, vt in pauperum vsum expendat.Quia præsumitur,quod pater verè consentiat. Sic Azor, Hurtado, Filliuc. Trullench,& Diana *locis citatis.* Vasquez etiam *c.*4. *de eleemosyna,n.*3. Ægidius *disp.*27. *dub.*5. *num.*58. Palaus *disput.*2.*punct.*13.*num.*8.Tamburin. *lib.*5.*in Decal.c.*4.§.1.*n.*9.ita dicens: *Hinc filius,siue domi, siue peregrè agens, ex pecunia, quam Pater ei dat ad alimenta,vel ad liberè expendendum,potest aliquid ludo exponere, vel etiam in eleemosynis, donationibus, ac honestis recreationibus.* Sic ille.

QVÆSTIO XIX.

An si filiusfamilias, ludo licito, aliquid lucrifaciat, id pauperibus erogare queat?

REspondeo cum Azorio, id ordinariè non posse, quia id acquirit patri: at verò ex tacita patris voluntate, qui bona fide creditur ratum habiturus, quod filius dederit ludo partum (sic lege non *partem*, vt apud Dianam) potest tuta conscientia id facere. Sic ille *lib.*12. *citat. capite* 10. *quæst.*1. & ex illo Diana *resolut.*25. *citat.* Sic etiam

Tamburin. *cit.num.*7. his verbis : Filius in ludo illicito non est subditus Patri , atque adeo lucrum ex illo habitum, absque controuersia sibi acquirere notat Rebellus. Vnde infertur , posse te euincere à filiofamilias ea , quæ à te ipse in illicito ludo vicit. Ex ludo licito, propter aliud caput potest, communiter loquendo , sibi filius retinere ; nam nunquam solent (vt Rebellus 1.*p. disp.* 12.*q.*4.*num.*1. aduertit) ea lucra à filiis exigere patres,etiam scientes prouenisse ex ludo. Vnde sequitur hæc ludo acquisita esse filij , nec teneri ea adducere in diuisione hæreditatis cum fratribus,posse eadem iustè acquiri à collusore in sequentibus ludis,&c. sic ille,& Petr. Hurtadus mox citandus.Et ex illo Ouiedo *contr.*10. *de charit. punct.*13.*n.*126.

QVÆSTIO XX.

An filius possit de bonis Patris facere aliquas eleemosynas, quando Pater nullas facit?

RESpondeo,Posse tunc filium facere aliquas eleemosynas pro suo Patre. Quia hac in parte censentur idem esse pater & filius.Sic Diana *p.*5. *tr.* 8. *resol.*25. ex Petro Hurtado *in* 2.2.*disp.*159.*sect.*6. §.139. vbi ita ait : *Si Pater nullas eleemosynas erogat, potest filius pro eo eas erogare , quia hac in parte censetur idem esse pater & filius : neque censetur pater rationabiliter inuitus , vt id fiat per filium : quamvis id non liceat facere extraneo.* Sic ille. Et ex illo Ouiedo *loc.cit.* Quia tunc(inquit) censetur patrem, medio filio, eleemosynas erogare.

QVÆSTIO XXI.

An vxor possit eleemosynas facere, ex bonis communibus ipsi, & marito?

RESpondeo,vt certum : Non posse ordinariè ; licèt benè in aliquibus casibus, vt infrà. Ratio est , quia bona communia vtrique coniugi , illa sunt , iure communi , quæ coniuges percipiunt ex fructibus dotis , & arrharum : atqui horum bonorum administratio , & vsusfructus non pertinet ad vxorem, sed ad maritum : ergo ordinariè de illis nequit vxor eleemosynas facere. Sic omnes Doctores,vt testatur Ouiedo *controu.* 10.*de charit.punct.*13. *n.*130. legantur Azor. *tom.*2. *lib.*12. *cap.*10. *q.*4. Palaus *tr.*6.*disp.*2.*de Charit.punct.*13.*n.*11. Bonac. *disp.*2. *de restit.q.*10.*punct.*2.Trullench. *lib.*1.*in Decal.cap.*5.*dub.*9.*n.*9. Tamburin. *lib.*8.*in Decal.tr.*1. *c.*2. §.3. & alij mox citandi.

QVÆSTIO XXII.

An vxor ex bonis communibus possit eas eleemosynas elargiri, quas aliæ fæminæ eiusdem conditionis elargiuntur?

RESpondeo , vt certum : Posse , saltem dum non constet de contraria voluntate mariti, de quo statim. Ratio est , quia quod has paruas vxor faciat eleemosynas , consentire debet maritus , ob consuetudinem receptam : & quia hæc eleemosynarum largitio pertinet ad congruam & decentem mulieris ostentationem, & sustentationem, quam præstare vir tenetur. Sic communis,Palud. *in* 4.*dist.*15. *q.*3.*art.*6. cum D.Thoma ibidem *q.*2.*art.*5.*quæst.*1. Abulensi *in c.*7.*Matth.q.*57.Siluest *verb.Eleemosyn, q.*1. Angelus (non Augustinus , vt inuenies apud Palaum) *ibid.num.*7. Suarez *disp.*7. *de Charit.sect.*2. *num.*5. Vazquez *de eleemosyna, cap.*4. *num.*1. Ægidius *disput.*27.*dub.*5.*num.*52. Lessius *lib.*2. *cap.*12. *dub.*14.*num.*85.Dicastillo *de iust.lib.*2.*tract.*2.*disp.*9. *dub.*8.*num.*198.Filliuc.*tom.*2.*tract.*28. (non 281. vt leges apud Dianam) *cap.*4.*q.*8. *num.* 18. Diana *p.*5. *tract.*8.*resol.*34. Azor. Trullench, Palaus, Ouiedo, Tambur.& Bonac. nuper citati.

QVÆSTIO XXIII.

An casu , quo maritus vxori vetet dictas paruas eleemosynas facere , possit nihilominus illas vxor elargiri?

NEgant aliqui, posse tunc vxorem illas eleemosynas facere. Ita Nauarr. *cap.*17.*num.*153.his verbis : *Qua vxor sibi,aut alteri accipit ex bonis mariti aliquid notabile contra eius voluntatem, pro cognatis, ludis , pigmentis, & id genus aliis , cum obligatione restituendi, S.Thom.*2.2. q.62. art.1. *quia nec eleemosynam ex bonis mariti , aut communibus , absque eius licentia dare potest , nisi proximo extremè egenti, cauendo tamen , ne ob id maritus egeat extremè* , cap. pasce, 86. dist. Secunda , *vbi consuetudo Regionis haberet , quod vxores eleemosynam panis , aut vini largiantur , ibi enim credere potest , id placiturum marito , quamvis expressè id prohibeat : quia verisimile est id maritum facere , ne eleemosynas extra modum consuetum tribuat. Si autem crederet eum verè nolle , vt etiam consuetam , & moderatam faciat, debet se ab ea facienda abstinere iuxta S. Anton.*2.*p. tit.*1. *cap.*19. §.1. *argum.cap. per tuas* 3. *de Simon.* Hucusque Doctus Nauarr. quem videtur sequi Diana *resol.*34. *cit.vers. sextus casus.* Trullench. *numero* 9. *cit. vers. sextus*, Filliuc. *numero* 103.*vers.sextus*, Luysius Turrian. *disp.*84.*dub.*1. Graff. *p.*1.*decis. lib.*2. *cap.*60. *num.*8.

Sed probabilius Respondeo , adhuc posse vxorem in dicto casu eleemosynas consuetas tuta conscientia elargiri. Quia ait Dicastillo,ipsa consuetudo tribuit ius,non secus ac priuilegium,vel lex ,quo iure Maritus illam priuare nequit : præsertim cum ius positiuum magnam vim habeat circa bonorum administrationem , vt eam vel restringat marito , vel laxet. Rursus , quia vxor non est mancipium viri, sed socia,habens etiam auctoritatem administrationis, quamvis sub viro, ne quid inordinatè, aut profusè faciat : ergo non potest maritus ei omnes donationes prohibere,nec negare ornamenta, famulatus,recreationes,& cætera,quæ fœminæ eius conditionis in eo loco facere consueuerunt. Sic etiam alter doctus Nauarr. Dicastillo *dubit.*8.*cit.n.*198.& penes ipsum D.Thom.Palud. Abulens. Siluest. Angel.citati. Necnon Molina *disp.*274. Lessius *lib.*2. *cap.*12. *dubit.*14.*num.*85. & Petr.Nauarra *lib.*3.*c.*1. *p.*2. *dub.*6. *num.*83. Quibus ego addo Bonacinam *punct.*2.*cit.n.*6. Ouiedum *punct.*13.*cit.n.*130. Tamburinum *in Decal.lib.*8.*tract.*1.*cap.*2.§.3.*num.*7. & clarè docuit Diana 2.*p.tract.*1. *Miscel. resol.*33. & alij penes ipsum. Pasqualig. *decis.*449.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXIV.

An deinde possit vxor de bonis communibus aliquas eleemosynas facere ad auertendum damnum temporale Mariti?

RESpondeo vt quid certum: Posse. Quia tunc præsumitur adesse voluntas Mariti. Sic Diana *resol.* 24. *cit. vers. septimus casus.* Molina mox citandus. Tamburinus *n.* 8. *vers. quintò*, & antea Nauar. *cap.* 17. *cit. num.* 154. vbi adducit exemplum Abigail 1. *Reg.* 25. Filliuc. *numero* 103. *vers. septimus.* Trullench *numero* 9. Dicastillo *numero* 260. & alij communiter.

QVÆSTIO XXV.

An etiam possit vxor eleemosynas dictas facere, ad auertendum malum spirituale Mariti; vt videlicet, Deus illum conuertat: vel ne illum, ob flagitia puniat?

NEgat posse in hoc casu, Molina *de iust. tom.* 2. *disput.* 234. *num.* 16. Quia in hoc casu (inquit) damnum spirituale mariti non redundat in damnum vxoris, sicuti redundat damnum temporale; & ideò licèt possit vxor ad aduertendum damnum temporale mariti facere aliquas eleemosynas, non tamen inde sequitur, quod possit ad auertendum damnum spirituale. Accipe verba Molinæ. *Id verò, quod Nauarrus & alij affirmant, fas videlicet esse vxori, ad vitandum spirituale damnum viri, contra ipsius beneplacitum facere moderatas eleemosynas, vt ea via Deus illuminet, & adducat ad veram pœnitentiam, nobis sanè non probatur, quando id non redundaret in temporale damnum vxoris. Quoniam spirituale malum viri non ita redundat in vxorem, quin ipsa vitare possit quodcunque peccatum: sicut autem extraneus non posset accipere bona illius, atque ex illis facere eleemosynas, vt ille erueretur à peccato; ita vxor non potest elargiri bona viri in eleemosynas, ipso inuito, vt à peccato eruatur.* Hæc Molina. Cuius sententiam dicit Tamburinus probabilem.

Sed certè probabiliùs Respondeo, Etiam in hoc casu posse vxorem, sine consensu mariti, facere moderatas eleemosynas. Quia ad hoc sufficit, quod vtilissimè gerat negotium Mariti; nec ipse possit cum ratione esse inuitus, quod suamet vxor, quæ cum ipso est vnamet caro, elargiatur, ob sui spirituale bonum, aliquas eleemosynas. Vnde non est eadem ratio de extraneo. Sic Nauarrus, Filliucius, Trullench, Dicastillo, & Diana *loc. suprà citatis*, Tamburinus, dicens esse vtrumque probabile. Item Lessius *lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 14. *numero* 85. *versic. sextò*, Angel. & Syluest. apud ipsum. Bonac. *de restit. disput.* 2. *q.* 10. *punct.* 2. *num. mihi* 10. *vers. tertiò.* Suarez *disput.* 7. *sect.* 2. *num.* 5. Iodocus *verb. Eleemosyna, n.* 9. *vers. tertiò.* Vazquez *de eleemosyn. c.* 4. *num.* 5. Azor. *lib.* 12. *c.* 10. *q.* 4. Quorum sententiam limitant Ægidius *disp.* 27. *dub.* 5. *num.* 56. & Palaus *punct.* 13. *numero* 14. dicentes, posse id facere vxores non absolutè, sed solùm in aliquo casu raro, ne aperiatur via vxoribus omnia bona liberè expendendi in pauperes, putantes id sibi licere, vt à Deo impetrent gratiam, ne maritus vitiosus, & inhonestus sit. Sed certè hæc limitatio superuacanea videtur: cum omnes supradicti Doctores, solùm affirment, posse dare aliquas moderatas eleemosynas. Et ideò nostram sententiam, vt satis probabilem, defendit Lugo *de iust. disput.* 16. *sect.* 4. *num.* 69. Qui benè ad fundamentum Molinæ respondet, quod moraliter non contingit, mores deprauatos viri non redundare in damnum magnum suæ familiæ.

QVÆSTIO XXVI.

An vxor possit eleemosynas facere ex datis, seu assignatis sibi ad victum, & vestitum à suo viro?

REspondeo, vt quid certum: Posse, quia tunc earum rerum administratio à viro vxori committitur: ergo si ipsa parcè viuendo, non consumpsit totum, quod sibi est à viro datum, liberè poterit disponere de reliquo; cum liberum illi esset totum consumere. Sic communiter Doctores, vt testatur Molina, his verbis: *Quando item maritus certum quid præscriberet vxori ad victum, aut ad alios suos sumptus, si illa, parcè viuendo, aliquid reseruaret, de illo eleemosynas, & donationes alias posset facere, vt Doctores communiter affirmant.* Sic ille *tom.* 2. *tract.* 2. *disput.* 274. *in fine* (non 234. vt leges apud Dicastillum,) Nauarrus *cap.* 17. *n.* 154. *vers. sextus.* Azor *lib.* 12. *cap.* 10. *q.* 4. Filliuc. *cap.* 4. *cit. q.* 8. *numero* 102. *vers. tertius*, Trullench *num.* 9. *cit. vers. tertius*, Diana *vers. tertius casus*, Bonac. *punct.* 2. *cit. numero* 10. *vers. quartò*, Dicastillo *dubit.* 8. *citata, num.* 205. necnon Hurtado de Mendoza *disput.* 159. *sect.* 6. §. 138. & Ouiedo *controu.* 10. *punct.* 13. *num.* 130. Qui id etiam affirmant, dummodo cibaria non expendantur in magna quantitate, vnde graue incommodum sequatur in familia. Sed hæc limitatio non est contra nos, docentes, solùm posse vxores de eo quod superest, vel sibi subtrahunt, facere eleemosynas.

QVÆSTIO XXVII.

An item possit vxor dare aliquas eleemosynas, quando maritus est diues, sed prorsus negligens in dandis eleemosynis?

REspondeo vt quid certum; etiam posse. Quia maritus facultatem ad id habens, tenetur aliquas eleemosynas erogare; cum hoc tam ad pietatem Christianam, quàm ad honestatem spectet: ergo si in his elargiendis fuerit prorsus negligens, tutâ conscientiâ, poterit eius vxor, nomine illius, illas, quas ipse tenebat, erogare. Sic Azor, & Petrus Hurtado *locis citatis.*

QVÆSTIO XXVIII.

An si Maritus sit absens, possit vxor elargiri eleemosynas ex bonis communibus.

AFfirmant, Posse facere omnes, & solas illas eleemosynas, quas Maritus præsens faceret: quia pro tunc ad vxorem pertinet bonorum administratio, Nauar. *cap.* 17. *num.* 154. Molina *disp.* 274. *num.* 17. & Palaus *tract.* 6. *disp.* 2. *punct.* 13. *numer.* 13. quos videtur sequi Ouiedo *controu.* 10. *punct.* 13. *num.* 131.

Sed ego absolutè Respondeo, Posse quidem vxorem, dum maritus est absens, elargiri omnes illas

eleemosynas, quas ratio dictauerit, attentis circunstantiis, ex quibus quantitas eleemosynæ distribuendæ taxanda est. Ratio est, quia dum maritus est absens, potest vxor absolutè, secundùm suam prudentiam, & rectum iudicium, bona communia administrare. Vnde hanc partem, sine vlla limitatione, docent communiter Doctores, Vasquez *de eleemosyna c.4.n.6.* Lessius *lib.2.c.12.dub.14.n.86.* & penes ipsum Paludan. Syluest. & Angelus. Ægidius *disp.27.dub.5.n.52.* Bonac. *de restit.disp.2.quæst.10. punct.2.n.9.* vel in noua impressione, 10. (non 6.vt offendes apud Ouiedum) *versu Quintò.* Tamburin. *lib.8.in Decalog.tract.1.c.2.§.3.n.10.* Dicastillo *lib.2. tract.2.disput.9.dub.8.n.202.* Tolet. & Petr. Nauarr. apud ipsum. Lugo etiam *disp.16.sect.4.n.70.*

QVÆSTIO XXIX.

An etiam possit vxor dare eleemosynas, iuxta suum arbitrium, & prudentiam, si maritus est amens, vel fatuus, aut stolidus?

Affirmat, posse dare eleemosynas tunc; sed solùm illas, quas maritus sui compos faceret, Nauarrus *n.154.* his verbis: *Quartò, si maritus est amens. Quinto si maritus est absens, quia tunc administratio domus ad eam spectat, nisi per illum, aut superiorem aliter statuatur.* Palud. *in 4. lib. sentent. dist.15.q.3.art.6. concl.2. sed quia nec eius dicta, nec ratio iure firmo nituntur, verius est eam in his duobus casibus, non posse dare ad summum plusquam eius maritus mentis compos, & præsens largiri solebat.* Ita ille.

Sed probabilius Respondeo: Posse etiam dare, iuxta suum arbitrium, & prudentiam, &c. vt nuper diximus. Ratio est, quia si maritus est amens, vel fatuus, deuoluitur administratio ad vxorem, nisi aliter à Magistratu prouideatur: ergo, &c. sic omnes Authores pro nostra sententia, quæstione antecedenti citati. Immo & Palaus & Ouiedo citati pro contraria.

QVÆSTIO XXX.

An vxores possint dare eleemosynas ex bonis communibus, extremè, aut quasi extremè indigenti?

Respondeo vt quid certum: Posse omnino dare eleemosynas, inscio marito, extremè, vel quasi extremè indigenti. Quia nec scriptæ, nec humanæ leges iuri naturali derogare possunt. Sic communis. Azor. *c.10.cit.q.4.vers. Quid dicendum.* Bonac. *n.10. alias 9.* Tamburin. *n.6.* qui addit, posse etiam dare patienti non solùm extremam, sed etiam grauem necessitatem. Sic & alij.

QVÆSTIO XXXI.

An item possint vxores modicas facere eleemosynas, panis videlicet, vini, &c.

Respondeo, Posse. Sic Azor. *loc. cit.* his verbis: *Quid dicendum de vxoribus, quæ modicas, ac tenues tantum eleemosynas dant, putà parum panis, aut vini, aut olei, aut salis? Respondeo, modicum pro nihilo reputari, & proinde non est cur eis scrupulos iniiciant Confessarij.* Sic Azor. Sic etiam Tamburin. *loco citato, num.4.* & anteà Nauar. *cap.17. num.153. fine.*

QVÆSTIO XXXII.

An vxor, quæ vt diximus, moderatas eleemosynas potest elargiri, possit illas simul congregare, & totam summam vni simul Parenti pauperi tribuere?

Respondeo, Posse. Sic Molina *tom.1. disp.174. n.12.* (non 134.n.8. vt offendes apud Tamburinum) his verbis: *Quia ergo vxor moderatas eleemosynas & donationes pro qualitate sui status facere potest, etiam sine viri facultate, vt dictum est, sanè potest eas congregare, non solùm parentibus indigentibus, sed etiam fratribus, aut aliis consanguineis, easque illis tribuere, absque viri facultate: modo tamen alias eleemosynas, & largitiones non faciat, quæ simul cum his sumptæ, summam quam sine mariti facultate potest expendere, excedant. Eodémque modo vir, quæ in alios pauperes potest distribuere, aut aliis elargiri, poterit congregare, & distribuere consanguineis suis indigentibus. Possumus hoc probare, quoniam ordo charitatis postulat, vt pauperes consanguinei, aut affines, aliis pauperibus, cæteris paribus, præferantur: quare cum ea omnia aliis pauperibus possent licitè tribui, aut etiam donari non indigentibus, consequens profectò est, vt tribui licitè possint consanguineis indigentibus.* Hucusque doctus Pater. Cuius placitum amplectitur Tamburinus *lib. 8. in Decal. tract.1.c.2.§.3. n.12.* necnon Lugo *disp.16.sect.4. num.72.*

QVÆSTIO XXXIII.

An etiam vxor donationes, quas facere potest, possit vnire, & vni, eidémque simul liberaliter donare?

Respondeo ex nuper dictis, etiam posse. Quia eadem est in vtroque casu ratio. Sic Tamburinus *loc.cit.* id colligens ex doctrina Molinæ. Qui tamen aduertit, quod cum ad splendorem familiæ, & ad honorem Mariti pertineat, donationes has, & eleemosynas facere, non possit ita se gerere vxor, vt semper vni tantum congreget; quia sic meritò vir esset inuitus: & ideò non semper, non sæpè, sed parcè, & sine offensione splendoris, vti hac arte poterit congregandi in vtilitatem vnius. Sic ille.

QVÆSTIO XXXIV.

An deinde possit vxor sibi ipsi applicare totam illam summam, quam ex eleemosynis, & donationibus elargiendis vni, congregauit?

Respondeo, cum Tamburino: Non posse sibi applicare summam, quam congregauit ex eleemosynis: bene tamen, quam congregauit ex donationibus. Ratio discriminis est, quia eleemosyna pauperibus, vel locis piis debet erogari, qualis ipsa certè non est: at liberalis donatio, sicuti potest reseruari pro aliis, cur non pro se ipsa? Verum tunc scopulus ille detrimenti splendoris familiæ, multò magis erit declinandus. Sic ille *loc.cit.n.13.* & 16.

QVÆSTIO

Qvæstio XXXV.

An possit assignari quantitas, quam in hisce eleemosynis, & donationibus liberalibus vxor vel expendere, vel congregare, sine viri consensu valet?

Affirmant multi. Nam in primis Diana, cum quibusdam aliis Doctorib. docet, posse vxorem nesciente viro, in eleemosynas distribuere, aut donare aliquibus vigesimam partem lucri annualis. Probat ex Bannesio *in 2.2.q.32.art.8.* ita dicente: *Nullus est scrupulus affirmare, quod mulier diuitis dispenset, nesciente viro, vigesimam partem lucri annualis, nam talis dispensatio debet esse interpretatiuè volita à bono viro.* Sic Bannez. Cuius sententiam apud ipsum Dianam, amplexi sunt Malderus 2.2.*q.*32.*art.*8.& Hieronym. Cenedo *de paupert. Relig. dub.*32.*n.*14. vbi ita ait: *No ay escrupulo en dezir, que la muger de vn rico puede dar cada año la vigesima parte de su renta, sin licencia de su marido; como si tiene dos mil ducados de renta, puede dar ciento.* Ita etiam Ledesma *tom.*2. *sum. tract.*4.*c.*3.*concl.*38. Vega *in sum. tom.*2.*c.*17.*casu* 23. Granados *in* 2.2. *controu.*3.*tr.*11.*disp.*5.*n.*3. quos omnes citat, & sequitur dictus Pater Diana 2.*p. tract.*1. *Miscell. resol.*33. *&* *p.*5.*tr.*8.*resol.*34. *in fine.* Quibus ego addo Ouiedum de Charit. *contr.*10. *punct.*13.*n.*130. Pasqualigum *dec.*449. Angel. Vericell. *tract.*5.*n.*289.

Horum Authorum sententiam referunt Lugo *de Iust. tom.*1.*disp.*16. *sect.*4. *n.*64. Tamburin. *lib.*8. *in Decal. tract.*2.*c.*3.*n.*2. Qui illam vt laxam recipiunt. Nam sic vxor Principis habentis ducenta millia aureorum annua posset quotannis decem millia, inscio marito, vsurpare, & expendere, quod est contra praxim, & sensum omnium eius conditionis personarum, quibus multò minus solent mariti, etiam liberales, ad eiusmodi sumptus, & donationes assignare.

Alij dicunt, posse vxorem quotannis dare duos aureos ex centum aureis, quos habet maritus, quatuor ex ducentis, &c. Ita Tambur. *lib.*8. *tract.*1.*c.*2. *n.*14. Quia pro huiusmodi summa vel non erit inuitus vir, vel certè inuitus erit immeritò.

Sed ego cum aliis certius ac verius Respondeo, Minimè posse assignare certam, ac determinatam quantitatem, quam vxor, inscio marito, possit quotannis distribuere, ac expendere, sed illam decernendam esse à viro docto, & prudenti, qui eam designabit attentis facultatibus viri, dote allata, necessitate familiæ, immò & necessitate, & multitudine pauperum, consuetudine aliarum mulierum similis conditionis, &c. Sic tandem resoluit Tamburinus *n.*14.*cit.* vbi concludit, quod si in hac re ad prudentis viri iudicium non recurramus, nunquam animi nostri conquiescerent.

Qvæstio XXXVI.

An vxor possit præbere eleemosynas Parentibus, aut filiis ex priori matrimonio, indigentibus?

Affirmant aliqui, posse, prius tamen petita lice ntia à marito. Ita cum aliis tenet Dicastillo *tom.*1.*de Iust. lib.*2.*tract.*2.*dub.*8.*n.*204. his verbis: *Nonò, quando pater, vel mater vxoris, vel filij ex priori matrimonio suscepti, sunt in egestate, tunc vxor potest eorum egestatem subleuare, non solùm in necessariis vitæ, sed etiam status, petitâ prius facultate à viro, cum par non sit, ipso inscio, & inuito, id facere. Si tamen ille renuat, & vxori non liceat viâ iuridicâ obtinere ius, quod habet ad subueniendum dictis personis, potest illis ex dote, & eius fructibus subuenire. Nam filia debet parentes in extrema necessitate constitutos subleuare: sicut etiam mater tenetur alere filios indigentes, nec maritus iustè potest impedire obligationem, qua tenetur.* Hæc Dicastillo, citans pro hac sua sententia Petrum Nauarra *lib.*3.*c.*1.*p.*2.*n.*161. Sayrum *in Claui Regia, lib.*9.*c.*16. *n.*8. & Lessium *lib.*2. *c.*12. *dub.*14.*n.*88. *&* 89. Quibus addo Bonac. *de restit. disp.*2.*quæst.*10. *punct.*2.*n.*10.*aliàs* 9.

Alij affirmant posse, absque mortali, talem facere eleemosynam, etiam non petendo licentiam à marito. Quia vir (inquiunt) non est, neque esse potest inuitus in tali eleemosyna: siquidem negata licentia poterit vxor clam surripere, vt obligationem naturalem alendi sic sibi coniunctos exequatur. Ita Palaus *disp.*2.*de charit. punct.*13.*n.*16.& Diana *part.*5. *tract.*8.*resol.*34.*vers. Non reticeam*, qui & citant pro se Lessium, & Petrum Nauarra, & Bonacinam *vbi suprà.*

Sed ego, sine culpa veniali, posse vxorem dare eleemosynam suis parentibus, & filiis, adhuc non petita facultate à viro, si hic illis non succurrat, probabiliter æquè Respondeo. Quia id conuincit ratio facta à Palao, & Diana. Et id meo videri est, quod docet Lessius citatus *n.*88. his verbis: Si pater, vel mater vxoris sunt pauperes, ita vt miserè secundùm statum suum viuant, tunc enim si maritus nolit illis succurrere, potest vxor ex bonis communibus, vel ex sua dote subtrahere, vt illis det. Idem dicendum si habeat proles ex alio matrimonio, quæ similiter egeant. Ita Petr. Nauarra *num.*159.& Corduba *quæst.*125.

Ratio est, quia iure naturæ tenetur istis succurrere, si potest, & isti ius habent alimenta ab ea petere. Sic Lessius. Legatur pro hac parte Dicastillus mox citandus, & Lugo *disput.*16. *sect.*4. *num.*68. *&* 72.

Qvæstio XXXVII.

An item possit vxor præbere, inscio marito, eleemosynas, non solùm parentibus, & filiis, sed etiam fratribus suis, vel sororibus in egestate constitutis?

Negant aliqui, & probabiliter, vt innuunt Lessius, & Lugo *locis citatis.*

Sed probabilius Respondeo: Etiam posse. Quia (probat Dicastillo) quamvis demus, id non esse de iure naturæ; tamen proculdubio conducit bono Reipublicæ, & charitatis conseruandæ. Item, quia maritus tenetur suis fratribus subuenire, vt docent Doctores, & Glossa *in l. qui filium, ff. vbi pupillus educari debeat.* Cur ergo vxor id non possit efficere? Sic ille. Et Lugo *loc. cit.* & anteà Less. *dub.*14. *in fine*, P. Nauar. *n.*161. Clauis Regia *lib.*9.*c.*16.*n.*8. Palaus *tom.*1.*tract.*6.*disp.*2.*de charit. punct.*13. *n.*16. Diana *p.*5.*tract.*8.*resol.*34.*vers. Non reticeam*, Tamburin. *lib.*8. *in Decal. tr.*1.*c.*2.§.3.*n.*11. his verbis: *Octauò si vxor det quid Patri, Matrique, immò & fratribus, sororibus, ac filiis ex alio marito, quando hi omnes indigent alimentis. Atque in hoc octauo casu aduerte, vxorem, si habeat aliunde, non posse licitè hos sibi attinentes*

nentes alere de fructibus dotis: at si non habeat, poterit quidem. Sic ille. Sed an omnino bene, quod aduertit, dicat, ex dicendis q.41. & 42. colligere poteris, Bonac. item *de restit. disp.2. q.10. punct.2. num.10. aliàs 9.* Verricel. *tract.5. qq. moral. in fine.*

QVÆSTIO XXXVIII.

An si vxor habeat bona propria, de quibus possit disponere ad libitum, possit de illis facere extraordinarias eleemosynas?

RESpondeo, vt certum: Posse, quia tunc iam habet dominium liberum, non subiectum voluntati mariti. Sic Pasqualig. *decisione* 449. *numero* 3. addens, quod & possit totum, quod habet in eleemosynas erogare. Sed hoc additum limitabimus statim.

QVÆSTIO XXXIX.

An vxor possit de bonis paraphernalibus, aut de aliis, quæ constante matrimonio, illi per hæreditatem, aut donationem obueniunt, etiam inuito marito, eleemosynas facere?

RESpondeo vt certum: Posse. Quia de iure communi, omnium horum bonorum vxor habet dominium, & administrationem: ergo de illis ad libitum potest disponere. Sic, vt certum, tenet Palaus *punct.* 13. *cit. num.* 10. ita dicens: *Restat dicendum de vxore, de qua duo sunt certa. Primò certum est, vxorem habentem aliqua bona, quorum dominium, & administratio ipsi competit, posse de illis disponere prout voluerit: Hac bona sunt, si quæ ad matrimonium tulit, præter dotem, (& sibi reseruauit ad proprias vsus) quæque vocantur bona paraphernalia, &c.* Sic ille. *Idem,* addit Diana, *dic de bonis, quæ constante matrimonio, illi obuenirent per hæreditatem, vel donationem. Horum enim omnium mulier habet dominium, & administrationem, iure communi, ideoque etiam repugnante viro potest de his eleemosynam facere, quantumuis magnam, dummodo propterea non incidant filij, seu familia in necessitatem.* Sic ille *resol.* 34. *cit.* ex D. Thoma 2.2. *q.* 32. *art.* 8. Syluest. *v. eleemosyna, q.* 3. §. 3. & 5. & Nauarro *c.* 17. *n.* 155. Quibus adde Vasquez *de eleemos. c.* 4. *n.* 3. & 6. Ægidium *disp.* 27. *dub.* 5. *num.* 51. Lessium *lib.* 2. *c.* 12. (non 16. vt offendes apud Dianam) *n.* 84. *versu Quartò.* Lugo *disp.* 16. *sect.* 4. *n.* 67. Petr. Hurtad. 2.2. *disp.* 159. *sect.* 6. §. 213. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 9. *n.* 9. ex quibus aliqui limitant nostram sententiam, dicentes esse omnino veram, dummodo alicubi non sit contraria consuetudo, vel statutum particulare nationis, quale dicitur esse in Hispania, de quo iam dicam.

QVÆSTIO XL.

An vxores in Hispania, stante Iure Cæsareo, possint disponere pro suo libito de dictis bonis paraphernalibus, & aliis, quorum habent dominium?

RESpondeo: Non posse. Quia in Hispania ex Iure Cæsareo, horum omnium bonorum, siue paraphernalium, siue aliorum administratio, marito est reseruata: ergo de illis minimè ad libitum possunt in Hispania vxores disponere. Sic Nauarr. *cap.* 17. *n.* 154. *in fine*, & ex illo Vasquez *cap.* 4. *citato, n.* 4. Lessius *num.* 84. Diana *loc. cit.* & Palaus *num.* 10. vbi addit, probabile esse, hanc dispositionem Cæsaream solùm habere locum in vxore nuptiis iam celebratis, vel in sponsis matrimonio consummato: secus in sponsis etiam de præsenti nondum cognitis, nec traductis ad domum.

QVÆSTIO XLI.

An casu, quo vxor habeat aliqua bona, de quibus ad libitum potest disponere, possit adhuc de bonis mariti facere moderatas eleemosynas, quas diximus posse, eo adhuc inuito, suprà quæst. 23.

RESpondeo adhuc Posse. Quia non ex eo, quod vxor habeat bona specialia, tenetur cedere iis, quæ sibi de iure debita sunt à marito, qualia sunt omnia necessaria ad conuenientem statum, in quibus (vt *loco citato* diximus) computantur modicæ eleemosynæ, & maritus irrationabiliter inuitus esset. Sic Pasqualig. *decis.* 449. *fine*, vbi addit, hoc intelligendum esse, casu quo aliàs vxor aliter non conuenerit cum marito, nam ratione conuentionis censetur cedere iuri suo.

QVÆSTIO XLII.

An deinde vxor, quæ alicuius rei habet dominium, & administrationem, & videt aliquem extremè patientem, possit tunc ex bonis mariti illi subuenire?

NEgat Vasquez *de eleemos. c.* 4. *n.* 7. Quia (inquit) potiùs ex propriis, quàm ex alienis debemus egenis succurrere.

Sed iuxta nuper dicta, clarius Respondeo dicendo, posse vxorem in dicto casu, etiam ex bonis mariti, si hæc aliquo iure sibi sunt debita, extremè patienti succurrere: secus si nullo iure illi competant. Primum probat ratio facta pro resolutione antecedentis quæstionis. Secundum ratio Vasquij.

§. II.

De eroganda à Clericis eleemosyna.

QVÆSTIO XLIII.

An Ecclesiastici teneantur sub præcepto de bonis Ecclesiasticis facere eleemosynam?

RESpondeo vt quid certum, Teneri. Quia sic habetur in Concil. Trident. *sess.* 23. *c.* 2. *de Reform.* Et colligitur ex Paulo scribente ad Timotheum, & Titum, vbi ait: *quod Episcopi debent esse misericordes, & hospitales: & ex communi omnium fidelium, & Sanctorum Patrum dictis, nempe quod bona Ecclesiæ sint bona*

bona pauperum. Sic omnes DD. quos lato calamo refert Sanchez *opusc.c.2.dub.38.& 39.*

QVÆSTIO XLIV.

An Ecclesiastici teneantur iure diuino superfluum ex redditibus Ecclesiasticis largiri pauperibus?

NEgat Sotus *lib.10. de Iust. quæst.4.art.3.* existimans, teneri solo præcepto humano, & Ecclesiastico; non diuino: Ait enim ibi, vers. *Per hac rursum*: quod totum ius, quod pauperes ad decimas habent, est positiuum, & Ecclesiasticum, super quo Papa dispensare potest.

Sed, vt quid mihi certum, Respondeo Teneri iure diuino, imo & naturali & Ecclesiastico, vt latè probat Sanch. *dub.38.& 39.cit.& dub.40.* Nauarr. *opusc. de reddit. quæst.1. numero 48.* Corduba *lib.1. quæst.18.* Diana *p.5.tract.8.resol.28.* Vazquez *c.4. n.8.* Valentia *2.2.disp.3.q.4.* Ægid. *disp.27.dub.11.* Less. *lib.2.cap.4.dubit.6.*

QVÆSTIO XLV.

An Beneficiarius arctiùs obligetur ad dandam Eleemosynam ex fructibus sui beneficij, quàm laicus ex bonis sui patrimonij?

REspondeo tanquam certum: Arctius, & strictius obligari. *Primo*, quia Ecclesiastici, præcipuè Episcopi, debent esse Patres pauperum, ex 1. *ad Timoth.2.& ad Titum 1.*& Trident. *sess.23.cap.1. tit. Secundò*, quia ratione status debent esse aliis exemplum. Denique, quia facilius haberet superflua, cum non habeant, quibus ex officio thesaurizent, & in familia, & statu debent esse moderatiores, vt monet idem Concil. Trinentin. *sess.25.cap.1.de Reformat.* Sic cum communi. Suarez *disp.7. de Charit. sess.6.num.3.* Azor. *tom.2.lib.12.cap.11.quæst.1.* Palaus *tract.6.disp.2. de Charit. punct.5.num.1.* Trullench. *lib.1.in Decal.c.5.dub.9.n.2.* Rocafull. *tom.1. in Decal.part.3.lib.1.q.2.n.207.*

QVÆSTIO XLVI.

An Summus Pontifex hoc astringatur præcepto, & teneatur superfluum ex suis Ecclesiasticis redditibus, largiri pauperibus?

NEgabit Sotus, *vbi suprà*, cum existimet, solùm teneri Clericos iure humano Ecclesiastico, ad eroganda superflua pauperibus.

Sed vt mihi certum, Respondeo Teneri. Quia mihi certum est, præceptum erogandi superflua in pios vsus, esse etiam naturale, & diuinum, vt *quæst. 44.* diximus. Sic Sanchez, Nauar. Corduba, Diana, & alij ibi adducti. Ex quibus Corduba, & Sanchez addunt, posse ex causa in hoc præcepto Papam dispensare.

QVÆSTIO XLVII.

An Clericus, non solùm ex fructibus sui beneficij, verùm ex bonis patrimonialibus, aut quasi, arctiùs obligetur ad dandam Eleemosynam, quàm laicus ex bonis sui patrimonij?

REspondeo, Non obligari arctiùs, quàm laicum. Quia eodem modo prædicta bona patrimonialia, aut quasi, possidet Clericus, ac laicus possidet. Siquidem illorum plenum habet dominium, & liberam dispositionem: ergo ex his bonis, non arctius, aut alia via obligatur Clericus Eleemosynam facere, ac obligatur laicus. Sic cum communi Palaus *disp. 2.de Charit.punct.5.num.2.* vbi notat, triplicia bona posse habere Clericum. *Primò*, bona patrimonialia, quæ successione obueniunt, aut donatione, labore aut industria sunt acquisita. *Secundò*, bona quæ intuitu ministerij Ecclesiastici acquiruntur, v.g. stipendia pro celebratione Missarum, pro prædicatione verbi Dei, pro administratione Sacramentorums etiamsi hæc omnia ex obligatione fiant; & quæ dantur pro Vicaria temporali, & hæc vocantur, bona quasi patrimonialia: & de iis omnibus bonis procedit nostra sententia. *Tertiò*, sunt bona merè Ecclesiastica, nempe ex beneficio percepta qualia sunt annui fructus ex decimis, capellaniis, aliisque piis legatis beneficio annexis: & de his loquuti sumus *q.45.* Legantur Vazquez *opusc. de reddi. cap.4. §.2.dub.1.num.16.* Nauar. *de reddit.q.1.num.4.* Ægidius *disp.27.dub.11.* & alij.

QVÆSTIO XLVIII.

An Clericus possit ex bonis patrimonialibus, aut quasi consanguineos ditare, & ad altiorem statum promouere?

REspondeo vt certum ex dictis: Posse, sicut potest quilibet alius sæcularis. Quia solum ex fructibus, aut redditibus beneficij, quæ (vt nuper est habitum) sunt bona merè Ecclesiastica, hoc est illi prohibitum à Trident. *sess.25.de Reformat.cap.1.* his verbis: *Omnino vero eos interdicit (Concilium videlicèt Carthaginense) ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos, familiares ve suos, augere studeant: Cum & Apostolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent: sed si pauperes sint, iis vt pauperibus distribuant, eas tamen non distrahant, nec dissipent illorum causa: Imò, quàm maximè potest; eos Sancta Synodus monet, vt omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, vnde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant.* Hæc Sacrosancta Synodus, ex quo sic docent omnes DD. Legantur Palaus *loc.cit.* & Sanchez *lib.2.opusc.c.2.dub.39.n.2.*

QVÆSTIO XLIX.

An Clericus, qui bona patrimonialia, aut quasi patrimonialia, in suam sustentationem insumit, possit illa compensare ex redditibus sui beneficij, & ex illis tantundem in vsus, quos voluerit, insumere?

REspondeo posse certè, dummodo quando illa expendit, non habuerit expressam voluntatem non faciendi recompensationem. Ratio est, quia integra

integra sustentatio Clerico beneficiario debetur ex fructibus beneficij: nam qui Altario seruit, de altario viuere debet: ergo si aliunde eam accepit, poterit compensare, dummodo expressam voluntatem non faciendi recompensationem non habuerit: nam in casu dubio præsumendum est habuisse habitualem animum recompensandi; cum nemo præsumendus sit, se velle iure suo priuare. Sic Molina *tom.1. tract.2.disp.145.n.1.* & apud illum Nauar. *in Apolog. quæst.1. Monito 77. num.7.* Gratianus, D. Thom. & Caiet. Lessius *lib.2. de Iust.cap.4. dubit.6.num.38.*Palaus *disp.2. de charit.punct.5.n.4.* lege iterum Nauarrum *loc.cit. Monito 32. num.1.& in Man.c.17.n.94.*

QVÆSTIO L.

An etiamsi Clericus beneficiarius bona patrimonialia, aut aliquos fructus eorum, in Eleemosynas, aut alia pia opera consumpsit, possit tantundem de redditibus beneficij accipere,& disponere de illis, sicut de bonis patrimonialibus?

Respondeo, Posse etiam. Constat ex nuper dictis. Nam Clericus licitè poterat dictas Eleemosynas de talibus redditibus beneficij facere: ergo de his tantundem poterit sibi accipere, & disponere de illis, sicuti de bonis patrimonialibus, aut quasi. Quod similiter intellige, nisi aliàs expressam voluntatem habuerit non recompensandi. Sic Molina, Nauar. Lessius, Palaus *loc.cit.* & Sanchez *lib.2. opusc.cap.2. dub.38.num.19.*

QVÆSTIO LI.

An si Beneficiarius, parcè viuendo, minus consumat de fructibus sui beneficij, quàm consumere posset in suam congruam sustentationem, possit de huiusmodi fructibus sic reseruatis disponere, ac de bonis patrimonialibus.

Respondeo, Posse. Quia fructus, quos sic parcè viuendo reseruat, computari debent, vt fructus laboris ac industriæ. Sic Nauarr.*in Man.c.17. num.94.& in Apolog.monito 80.& 78.*Sotus *lib.10. quæst.4. art.3.* Couarru. *cap.1. de testament. num.1.* quos citat, & sequitur Molina *tract.2. disput.145. num.3.* Lessius *loc.cit.n.39.* Vazquez *de Eleemos.c.4. n.18.*Ægidius *disp.27.dub.11.n.197.concl.4.* Palaus *punct.5. cit.n.5.*

QVÆSTIO LII.

An Beneficiarius, cum portione sua congruæ sustentationis, possit computare totum, quo amplius est dignus, vt id expendere possit in qua voluerit?

Respondeo Posse. Sic Sanchez *lib.2. opusc.cap.2. dub.38.numer.16.*his verbis: *Nona Conclusio. Si Clericus dignissima sui laboris, & industria impensa in Ecclesiæ regimine, mercede plus meretur, quam ad decentem suam sustentationem opus sit, vt si vltra debitum exercet in sua Ecclesia munera, quæ stipendium merentur, vt prædicare, audire Confessiones, &c. potest ex superfluo redditu um deducere aliquam quantitatem, quàm plus suo labore mereretur, & de illa disponere, ac de bonis patrimonialibus. Ratio, quia secundum ius diuinum, & naturale, dignus est mercenarius mercede sua,* vt habetur *1. ad Cor.9.& Lucæ 11.* Tenent Nauarr. *ead.q.1.n.70.& 71.*Maior *in 4.dist.24.q.17.* Couar. *cap. Cum in officiis, de testam.n.2.* Ananias *consil.87.* Petr. Soto *sect.3.* & Molina *dicto tom. 1. de iust. disp.144.col.801. (mihi 511.) §.Illud tamen.* Hucvsque Sanchez. Lege iterum Nauarrum *in Man. cap.17.n.94.& in Apolog. Monito 19.& 30.*Lessium *lib.2.cap.4.dubit.6.n.39.*

QVÆSTIO LIII.

An Beneficiarij teneantur eam partem fructuum beneficiorum, quæ non est congruæ sustentationi necessaria, sed superflua, in eleemosynas, aut in alia opera pietatis, sub mortali expendere?

Respondeo tanquam quid certum: Teneri. Vnde mortaliter peccabunt, si illam partem redundantem ex congrua sustentatione, in vsus profanos, vel ad ditandos consanguineos, vel amicos, expendant. Sic colligitur ex dictis *suprà q.43.44. & 48.* Et docent omnes Doctores. Legantur Vasquez *de Eleemosyna, cap.4.num.8.* & penes ipsum S. Thom. Caiet. Alexand. Richard. Palud. Maior, Couar. Corduba, & alij, Nauarr. præcipuè *in tract. de reddit. q.1. per totam,* & Sarmiento *4. parte de reddit.c.5.* Molina *tract.2. disput.144.* Lessius *lib.2.capit.4. dubit.6. n.47.* Ægidius *disp.27. dub.11. conclus.2. num.192.* Palaus *punct.5.cit.num.6.*

QVÆSTIO LIV.

An solùm iure positiuo Ecclesiastico teneantur sub mortali Beneficiarij, quæ sibi supersunt congruæ sustentationi, in pauperes, piosque vsus insumere?

Affirmat Lessius *num.47.cit.* his verbis: *Itaque præcipua ratio, cur tam strictè extra necessitatem grauem corporalem, vel spiritualem proximi, teneantur superflua illa in pauperes, vel opera pia impendere, est Ecclesiæ præceptum, quo semoto, etsi nonnulla sit inordinatio, tamen non videtur mortifera.* Ita Lessius.

Sed vt ferè certum Respondeo: Non solum iure positiuo Ecclesiastico, verum etiam naturali iure, & diuino, teneri erogare, & expendere in pauperes, aut pios vsus, quæ ipsis Beneficiarijs ex redditibus beneficij supersunt congruæ suæ sustentationi. Ratio est: Quia, vt communiter omnes concedunt, adhuc Clerici tenentur eo iure, quo ad Eleemosynam suo modo tenentur laici: at hi tenentur ad Eleemosynam iure naturali, & diuino, vt *suprà* est habitum: ergo & Clerici. Sic Vazquez *cap.4. cit.n.12. & 13.* vbi dicit, se nullum legisse, qui assereret, iure tantum humano ad id teneri. Legantur Authores nuper citati, *quæstione 44.* & præcipuè Palaus *punct.5. num.6.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO LV.

An immunis à mortali maneat Beneficiarius, qui ex fructibus beneficij suæ sustentationi superfluis, aliquid leuis materiæ in vanos vsus expendit?

RESpondeo vt certum: Manere à mortali immunem. Quia paruitas materiæ, in hac, sicut in aliis multis, à mortali verè excusat. Sic communiter Doctores, supponentes, quod vt Beneficiarius mortaliter peccet, expendendo in vanos vsus quæ ipsi ex fructibus beneficij supersunt suæ sustentationi, debeat esse in quantitate graui. Vnde solùm est difficultas, quænam sit censenda grauis quantitas, quam expendens Beneficiarius in vanos vsus, mortale admittat, pro qua resoluenda sit.

QVÆSTIO LVI.

An si Beneficiarius tertiam, aut quartam partem beneficij fructuum, congruæ suæ sustentationi superfluentium, in vanos vsus expendat peccet mortaliter?

REspondeo, Peccare mortaliter. Quia revera hæc quantitas censetur grauis. Sic Palaus *loc. cit. n.* 7. vbi citat Ægid. Coninch. *disp.* 27. *dub.* 8. *n.* 108. & *dub.* 11. *n.* 177. & 193. Sed ex omni parte benè solùm hoc vltimo loco, in quo sic ait: *Notabilem autem summam hic vocamus, non quæ furto sublata sufficeret ad peccatum mortale, sed quæ possit dici pars aliquo modo notabilis redditutum superfluorum ipsius Beneficiati, vt si quis horum tertiam, quartam, aut quintam partem in res profanas expenderet.* Sic Ægidius ibi, non alibi. Citat etiam Molinam *tr.* 2. *disp.* 144. *vers. Prior verò eiusdem sententia.* Sed hic Author solum dicit, peccare mortaliter Beneficiarium, qui ex dictis fructibus profanè expendit notabilem quantitatem; & non censeri notabilem quantitatem, quæ culpam efficiat lethalem, eam quæ in materia furti ad lethalem culpam sufficeret; sed longè maiorem requiri, eoque maiorem, quo portio propria Beneficiati maior fuerit. Ita Molina, & non amplius. Legantur Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 9. *num.* 2. Lugo *de Iust. tom.* 1. *disp.* 4. *sect.* 3. *num.* 42. & Ouiedo *controu.* 10. *punct.* 16. *n.* 180. qui dicunt, & meritò, minorem quantitatem profanè expensam sufficere ad mortale.

QVÆSTIO LVII.

An possit assignari certa, ac determinata quantitas, pro congrua cuiusque Beneficiati sustentatione?

AFfirmarunt nonnulli, quos suppresso nomine refert Ouiedo *loc. cit. punct.* 17. *n.* 185. eo quòd Parisiis anno 1208. decretum fuerit à multis Theologis, & Iurisperitis, sufficere Clerico simplici 45. aureos annuos ad congruam sustentationem.

Sed nihilominus Resp. vt certum, Non posse: non solùm quia pro diuersitate temporum, loci & personarum, plus minusve vno anno, quàm altero, aut vni personæ, quàm alteri requiritur: sed etiam, quia intra latitudinem congruæ sustentationis, datur infimum, medium, & summum; sicut in pretiis rerum venalium cernitur, v. g. infimum congruæ sustentationis sit 500. medium 600. summum 700. tunc optimè poterit Beneficiarius 700. insumere: sicuti quivis iustè potest rem vendere pretio summo, seu rigido, vnde si Beneficiarius velit vti infimo sustentationis gradu, & expendere tantum 500. in se, suamque familiam alendam, poterit 200. condere, ad ditandos suos consanguineos, vel ad alios vsus, quos voluerit tanquam fructus industriæ, & laboris sui, vt diximus *sup. q.* 51. sic Nauar. *Monito* 45. *n.* 2. quem citat, & sequitur Lessius *lib.* 2. *c.* 4. *dub.* 6. *n.* 40. *vers. Notandum hic.* Molina *tr.* 2. *disp.* 145. *n.* 6. *vers. illud quoque.* Ægid. *disp.* 27. *dub.* 11. *n.* 178. Palaus *punct.* 5. *n.* 8. & alij citati *sup. q.* 51. Ouiedo *loc. cit.* & *n.* 190. Lugo *n.* 53.

QVÆSTIO LVIII.

An quo Beneficiarius est nobilior, & doctior, eò plus illi pro congrua sustentatione, ex fructibus beneficij sit assignandum?

NEgat Lorca 2. 2. *sect.* 3. *disp.* 40. *n.* 39. *Quia* (inquit) *beneficij fructus dantur pro competenti sustentatione Beneficiati, quatenus Beneficiatus est: ergo ex maiori nobilitate, aut doctrina nequit crescere illius competens sustentatio.* Huic sententiæ fauent ex parte Lugo *disp.* 4. *n.* 61. & Ouiedo *punct.* 17. *n.* 192. legatur.

Sed longè multò probabilius Respondeo, Esse illi plus assignandum. *Primò*, quia sic est praxi receptum. *Secundò*, quia præfatæ personæ ratione suæ nobilitatis, & doctrinæ, plus aliis Ecclesiæ prosunt: ergo quo plus Ecclesiæ prosunt, eo maiorem ab illa sustentationem merentur, iuxta illud Timoth. 5. *Qui benè præsunt Presbyteri, duplici honore* (idest, stipendio) *digni habeantur.* Sic Molina *de Iust. tr.* 2. *disp.* 145. quem citat, & sequitur Ægid. *disp.* 27. *dub.* 11. *concl.* 3. *n.* 194. (non 149, vt leges apud Palaum) Nauarrus *in Apologia de reddit. q.* 1. *Monito* 82. *n.* 7. quos citat, & sequitur Palaus *punct.* 5. *cit. n.* 10. Sanchez etiam *lib.* 2. *cons. c.* 2. *dub.* 41. *n.* 9. vbi dicit hanc sententiam innuere vniuersos Doctores.

QVÆSTIO LIX.

An deinde pro qualitate beneficij, & quantitate reddituum, plus pro competenti sustentatione, Beneficiato sit assignandum?

REspondeo, Esse plus assignandum, & ideò plus posse in suam congruam sustentationem insumere. *Quis enim dicat* (ait Molina) *tantum fas esse insumere de fructibus sui beneficij in suam congruam sustentationem Canonico, quantum Episcopo eiusdem Ecclesiæ, aut quantum Decano, si longo internallo redditus Decanatus illius Ecclesiæ superant redditus simplicis Canonicatus? Quis item dicat, tantum fas esse similiter insumere Canonico Conimbricensi, quantum Eborensi, Conchensi, aut Toletano, quorum Canonicatuum redditus in duplo, aut triplo, vel quadruplo superent redditus Canonicatuum Conimbricensium? Aut tantum fas esse insumere Episcopo Portuensi, quantum Conimbricensi, aut Granatensi Archiepiscopo, quantum Toletano? Cum redditus Toletani, & Conimbricensis in triplo, aut quadruplo superent redditus Granatensis, & Portuensis.* Hæc ille *tract.* 2. *de Iust. disp.* 145. *n.* 7. *vers. Primum est.* Palaus *punct.* 5. *cit. n.* 9.

QVÆSTIO LX.

An nomine congruæ sustentationis, quam Beneficiarij ex fructibus Ecclesiæ sibi possunt deducere, veniant necessaria ad sui status, & familiæ honorabilem sustentationem?

RE spondeo vt certum, Hæc omnia venire. Vnde Nauarrus, vt refert Ouiedo *n.*188. planè docet, quod Clerico quantumlibet simplici, & sano, pro congrua designandum sit, quantum sufficiat ad se ipsum moderatè alendum, & vnum ministrum, & vnum coquum, & conducendam habitationem necessariam, &c. Sic Molina etiam *tract.*2. *de iust. disp.*145. *à n.*7. Cordub. *lib.*1. *q.*18. Sanchez *lib.*2. *consil.c.*2. *dub.*41. *n.*1. Palaus *disp.*2. *de Charit. punct.*5. *num.*9. & alij.

QVÆSTIO LXI.

An nomine congruæ sustentationis, veniant etiam necessaria ad exhibenda aliqua moderata conuiuia amicis, & consanguineis ipsius beneficiati?

RE spondeo etiam vt certum, venire. Quia non est credendum Ecclesiam obligare suos ministros austeram, & agrestem vitam degere. Sic Sanchez *loc. cit. n.*2. his verbis: *Infertur primò, nomine decentis sustentationis intelligi moderata, & honesta conuiuia, & recreationes cum amicis, vel extraneis ex iusta causa, & eis in aliquo benefacere, in signum gratitudinis, & amicitiæ. Ratio, quia hæc faciunt, qui moderatè se sustentant.* Ita D.Thom. *quodl.*6. *art.*12. *ad vltim.* Abulens. *c.*6. *Matth. q.*74. Nauar. *opusc. de reddit. q.*1. *n.*67. Cord. & Molina *suprà* citati. Hæc Sanchez. Quibus adde Palaum *loc. cit.* Qui idem dicunt de necessariis ad hospites excipiendos, non solùm quando charitas id postulat, sed quando vrbanitas. Legantur Molina *disp.*145. *cit. n.*9. *versic. Tertium est.* Lugo *de iust. disp.*4. *sect.*4. *n.*66.

QVÆSTIO LXII.

An deinde nomine congruæ sustentationis veniant donationes remuneratoriæ, quas Beneficiarius, ob aliqua bona accepta, alicui facit?

RE spondeo vt certum, Etiam venire. Quia tales donationes ex gratitudine sunt debitæ, & aliquando sub culpa veniali. Sic Molina *loco cit. n.*10. & 11. Sanchez *n.*4. & 5. & penes illum Nauarr. Gabr. Angel. Rosella, & Syluest. Palaus etiam *numero* 9. & communis.

QVÆSTIO LXIII.

An non solùm donationes remuneratoriæ, verum etiam liberales moderatæ, veniant nomine congruæ sustentationis?

NEgant Sanchez, & penes illum alij ab ipso citati, eo quòd existiment, solùm venire donationes aliquo titulo debitas, non verò liberales, & gratuitas.

Sed probabilius Respondeo, Etiam venire donationes liberales, si moderatæ sint. Quia nimis durum esset obligare Beneficiatos, ne ex redditibus beneficij aliquid liberaliter donare possent, vel ad animos conciliandos, vel ad beneuolentiam ostendendam, &c. Sic Molina *loc. cit. n.*12. vbi explicat Nauarrum, dicendo loquutum fuisse de donationibus liberalibus immoderatis, non verò de moderatis; nam de iis loquendo, nobiscum sentit, vt in progressu eiusdem operis satis seipsum explicat. Sic etiam Valentia 2.2. *disp.*10. *q.*3. *punct.*7. *vers. Itaque.* Palaus *num.*9. *citat.* Lugo *disp.*4. *sect.*4. *n.*73.

QVÆSTIO LXIV.

An licitum sit Beneficiario plus ex fructibus beneficij remunerare, quàm valet donum priùs acceptum?

NEgant communiter DD. ducti *ex c. Relatum, el* 2. *de Testament.* vbi Clericis conceditur, vt ex redditibus Ecclesiasticis remunerent seruitia, iuxta seruitij meritum. Ita Bart. Alex. Iason, & Decius apud Nauar. & Sanchez mox citandos.

Sed probabiliùs Respondeo, Esse illi licitum, & posse plus quam accepit, remunerare ratione gratitudinis, moderatè tamen, iuxta prudentis arbitrium. Sic Molina *tr.*2. *disp.*145. *n.*11. *vers. De remuneratoriis* vbi ex Nauarro sic dicit. *Vnde probè loc. cit.* (*in Apolog. q.*1. *Monito* 82. *n.*9.) ait Nauarrus, *quamuis fas sit Beneficiario remunerare obsequia gratis sibi impensa, aut alia beneficia in se collata, plusquam ad æqualitatem,* quoniam iuxta D.Thom. 2.2. *q.*10. *art.*6. Arist. 5. Ethic. *c.*5. *id postulat gratitudinis virtus: non tamen immoderatè. Quare quod ad æqualitatem prudentis arbitrio compensaretur duodecim aureis, posset Beneficiarius de redditibus sui beneficij compensare quatuordecim, aut quindecim, non verò triginta, aut quadraginta, quoniam cederet in detrimentum piorum operum, ad quæ de incremento reddituum sui beneficij, vltra suam competentem sustentationem tenetur.* Hæc Molina, quem sequitur Sanchez *lib.*2. *consil. c.*2. *dub.*41. *n.*7. & Ouiedo *controu.*10. *punct.*17. *n.*197. & Lugo *n.*72. qui benè notant, rem donatam, quam Clericus ex bonis Ecclesiasticis remunerauit, computandam esse inter bona Ecclesiastica, & non inter bona patrimonialia: quia iniquum esset rem donatam fieri patrimonialem, & Ecclesiam obligari ad eam remunerandam: hac enim ratione posset Clericus omnia bona Ecclesiastica in patrimonialia, vel quasi patrimonialia conuertere.

QVÆSTIO LXV.

An Clericus habens filias illegitimas, possit illis ex fructibus beneficij alimenta, & dotes prouidere, si indigeant?

RE spondeo vt certum: Posse. Tum quia posito delicto, illis sustentatio iure naturæ debetur. Tum etiam, quia tales filiæ sunt in necessitate constitutæ, vt supponimus: ergo. Sic Nauar. Cord. Gab. Armilla, Syluest. Auendaño, Greg. Lopez, Abulens. cum aliis, quos affert, & sequitur Sanchez *lib.*2. *c.*2. *dub.*38. *n.*6. & 9. Molina *tract.*2. *disp.*146. (non 249. vt leges apud Lugum) *n.*8. *vers. Illud præterea,* Bonac. & Filliuc. quos sequitur Lugo *disp.*4. *sect.*4. *num.*69. (non 90. vt leges apud Ouiedum) Palaus *disp.*2. *de Charit.*

Charit. punct. 5. n. 9. Ægidius *disp.* 27. *dub.* 11. *n.* 182. Toletus *lib.* 8. *cap.* 38. Ouiedo *controu.* 10. *punct.* 17. *n.* 199. & alij, qui à fortiori idem docent loquendo de filiis, aut filiabus legitimis.

QVÆSTIO LXVI.

An etiam casu, quo dictus Clericus habeat alia bona propria, vnde posset alimenta, & dotes filiabus propriis, aut spuriis præbere, posset nihilominus ex fructibus beneficij hac illis tradere?

AFfirmatiuam partem tenere Castrum Palaum *loc. cit. n.* 9. nonnullis est visum, & meritò, cum dicat ipse, se non audere affirmare ex obligatione (secus ex consilio) faciendum esse, quod sententia negatiua docet, nempe quod in proposito casu nequeat Beneficiarius ex fructibus beneficij filiis suis propriis, aut spuriis alimenta, aut dotes præbere. *Quia filius* (inquit) *spurius ad omnia bona parentis æquale ius habet, quia solum habet ius respectu personæ parentis, vt sibi detur sustentatio. Item ipse parens obligatus est alere filios spurios: ergo ex fructibus beneficij eos alere potest, etiamsi alia bona habeat; quia omnia onera, quæ beneficiario sunt annexa, ex fructibus beneficij adimplere potest, aliàs non posset donationes remuneratorias facere ex fructibus beneficij, si alia bona patrimonialia haberet*, & docet Valentia 2. 2. *disp.* 10. *quæst.* 3. *punct.* 7. *vers. Neque ij solùm Ecclesiastici.* Hucvsque Palaus.

Sed mihi vt ferè certum Respondeo, Non posse tunc ex bonis beneficij filias suas dotare, & illis alimenta præbere. Tum, quia ex vna parte, filij tunc pauperes non censentur, cum Patrem habeant diuitem, qui potest, & debet eis prouidere. Tum etiam, quia ex alia parte, Ecclesia non tenetur ad hæc onera: ergo. Sic Molina, non *disp.* 249. vt leges apud Lugum, nec 149. vt apud Ouiedum, sed 146. *n.* 8. *vers. Illud præterea, n.* 7. Lugo *disp.* 4. *sect.* 4. *num.* 69. (non 90. vt inuenies apud Ouiedum) Ouiedo *n.* 199. *cit.* Layman *lib.* 4. *tract.* 2. *c.* 3. *n.* 4.

QVÆSTIO LXVII.

An liceat Clerico filias spurias adeo dotare, ac si legitimæ essent?

REspondeo vt certum, quod non. Quia inferioris conditionis sunt, ac filiæ legitimæ: ergo non est æquum filias spurias dotare, ac si legitimæ essent, cum non sit æquum pares cum legitimis facere. Sic Molina *loc. cit. n.* 10. *vers. De filia spuria.* Lugo *n.* 69. Palaus *n.* 9. Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 38. *n.* 8. Filliuc. *tract.* 43. *c.* 4. *num.* 36. & 37. Qui quamuis doceant, vt diximus, quod non sit danda dos filiæ illegitimæ, sicut si esset legitima, neque huic sicut si ex bonis patrimonialibus daretur; addunt nihilominus, quod possit vtrique dari, secundum statum suum; qui status aliquantulo eleuetur ex promotione parentis ad Episcopatum, vel ad beneficium pingue.

QVÆSTIO LXVIII.

An possit Clericus ex redditibus superfluis Beneficij, aliquam mediocrem quantitatem, ad proprias necessitates euenturas reseruare?

REspondeo, Posse reseruare ad proprias necessitates euenturas probabiliter, non tamen remotè. Sic Lugo *disp.* 4. *sect.* 4. *fine*, vbi ita: *Infertur decimoquartò, posse aliquando reseruari ex redditibus superfluis aliquam mediocrem quantitatem ad proprias necessitates probabiliter euenturas, v. g. ægritudinis, sterilitatis, litis, & similium; non tamen ad ea, quæ remotè imminent, vt si reseruetur ad dotandas neptes nondum natas, ad viuendum in ætate decrepita, cum nunc sit adolescens, de quo videatur Nauarrus, quem refert, & sequi Sanchez* dub. 38. num. 13. *Quod intelligendum est, quando non vrgent necessitates extremæ, vel graues proximorum, quibus de præsenti subueniendum sit.* Sic Lugo, necnon Ouiedo *punct.* 17. *citato, fine.*

QVÆSTIO LXIX.

An possit Clericus ex redditibus beneficij superfluis, sustentare consanguineos in studio, etiamsi patrimonialia bona habeat?

REspondeo vt certum, Posse eos sustentare in studio, & eos doctorari facere, dummodo pauperes sint. Quia hoc verè redundat in commodum vniuersalis Ecclesiæ, quæ viris doctis eget. Sic Sãchez *dub.* 38. *cit. fine*, quem affert, & sequitur Lugo *tom.* 1. *de iust. disp.* 4. *sect.* 4. *n.* 68. vbi ita scribit: *Infertur nonò, posse etiam Clericum ex his bonis nepotes, vel consanguineos in studio alere, quando aliunde non habent, vel quia parentes id non possunt, vel quia nolunt; nam in vtroque casu indigent aliena subleuatione, & ex se est opus pium indigentes ad id iuuare, atque ad eum finem piè, & laudabiliter eriguntur collegia, & seminaria.* Sic ille cum Sanchez, Rosella, & Syluestro, necnon Nauarro *lib.* 3. *consil.* 2. *de vita & honestat.* Bonacina *disput.* 4. *punct.* 2. *num.* 13. Sic etiam Ouiedo *punct.* 17. *num.* 196.

QVÆSTIO LXX.

An etiamsi consanguinei, aut nepotes, non indigeant eo quod patres diuites habeant, possit nihilominus dictus Clericus, illos ex redditibus beneficij in studio alere?

AFfirmat Layman *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 3. *num.* 5. his verbis: *Dubitatur autem, vtrum beneficiatus, cui patrimonialia bona suppetunt, ex bonis Ecclesiasticis filium suum in studiis alere possit, aut fratrem suum, aliumve consanguineum, cuius pater satis idoneus est ad sumptus illi ministrandos? Respondeo affirmatiuè, cum Nauarro* lib. 3. consil. 2. de vita, & honest. Clericor. edit. 2. *Probatur: Cum enim pater non teneatur filio suo præstare sumptus maiores, quàm requiruntur ad studendum; sequitur, talem filium, si propria bona non habeat, re vera indigentem esse; ideoque ex bonis Ecclesiasticis sumptus ei ministrari posse. Deberet tamen hinc deduci æstimatio alimentorum,* quæ

qua pater, naturali iure, filio suo praestare cogitur: nisi quis sibi persuadeat, cedere id magis ad honorem Ecclesiae, si integrè, nulla detractione facta, ex bonis Ecclesiasticis alterum alat, quo magis is Ecclesiae ex gratitudinis virtute obligatus existat. Hucusque Laymanius.

Sed clarius, iuxta nuper dicta Respondeo, Posse quidem Clericum nepotes suos, quorum patres diuites sunt, in studio alere, casu solùm, quo parentes, licet possint, nolint illis succurrere: quia tunc iam verè nepotes indigent ad studia, vndecumque indigentia proueniat: secus aliàs. Sic Lugo limitat sententiam Laymanij *numero* 68. Iudico tamen satis probabilem sententiam Laymanij, eo quòd expressè illam doceat Nauarrus *loco* ab ipso *citato*, vbi affirmat absolutè posse beneficiarium fratri suo studenti de fructibus beneficij superfluis subuenire, etiamsi patrem habeat diuitem, qui probabiliter id facere posset, si frater de suo non habeat: *quia* (inquit) *viuente patre, bona illius sunt filij, & ita filius iure dici potest pauper, & aliena opera indigens; nec pater tenetur illum studentem in studio, vt sibi inseruientem, alere.* Hæc Nauarrus.

QVÆSTIO LXXI.

An Clerici ex redditibus beneficij superfluis, possint suis consanguineis pauperibus condonare id, quo ad sui status sustentationem indigent?

RESpondeo, vt quid certum, Posse condonare, sicuti possunt aliis pauperibus id ipsum facere: vnde, si vltra id, quo indigent, illis aliquod notabile elargiantur, peccabunt mortaliter. Sic Sanchez *lib.* 2. *consil. capit.* 2. *dubit.* 38. *n.* 4. Qui id latè probat ex Canone 39. *Apostol.* Concil. Trident. *sess.* 25. *capit.* 1. *de Reformat.* & Sanctis Patribus, Hieronymo, Ambrosio, Bernardo, & D. Thom. 2. 2. *quaest.* 185. *art.* 7. *ad* 2. Deinde citat pro hac parte Nauarrum, Caiet. Petr. Sotum, Siluestrum, Armillam, Rosellam, & alios plures. Sic etiam Molina *disput.* 146. *num.* 5.

QVÆSTIO LXXII.

An possint Clerici, ex superfluis Ecclesiasticis redditibus paulo plus suis consanguineis pauperibus, quàm aliis egenis largiri?

RESpondeo, Posse. Quia plus suis, quàm extraneis tenentur. Sic Sanchez *loco citato, numero* 5. Nauarrus, Abulens. Honcala, & Cordub. apud ipsum.

QVÆSTIO LXXIII.

An si Clericus, humili loco natus, euehatur ad magnam dignitatem, possit suis consanguineis, de redditibus Ecclesiasticis superfluis, competentem sustentationem augere?

RESpondeo, Posse ex præfatis bonis competentem sustentationem suorum consanguineorum licitè augere, & sic eleuare eos ad statum paulo honestiorem, ita vt inter ciues aliquo modo honestos computari possint. Quia hoc ad honorem, & decentem Clerici, ad tantam dignitatem euecti, sustentationem pertinet: cui communiter vitio dabitur, si suos parentes, aut fratres, vel consobrinos in ea paupertate permittat degere. Sic Ægidius *disput.* 27. *dubit.* 11. *n.* 182. ex Molina *tract.* 2. *disp.* 146. *n.* 9. Qui ex Nauarro *Monito* 77. *num.* 5. benè notat, prædictum sustentationis augmentum, seu incrementum, non debere esse tantum, quantum exigere solent consanguinei, aut quantum beneficiariorum inordinata ad illos affectio facilè solet persuadere, ipsis licere: sed moderatum prudentis, & timorati viri arbitrio, spectatisque circunstantiis omnibus, & saltem quantum par est, vt dedecus, & pudor meritò non sit beneficiario erga propinquos, tam arctè sibi coniunctos, ita abiectè se gerere.

QVÆSTIO LXXIV.

An Episcopus, vel alius quilibet Ecclesiasticus, etiam ditissimus, satisfaciat suae obligationi, si seclusis necessitatibus grauibus, eroget in communibus necessitatibus quartam partem omnium redditum Ecclesiasticorum, vel saltem dimidium eius, quod remanet post congruam sustentationem?

AFfirmat Petr. Hurtado *disput.* 160. *de charit. sect.* 5. §. 105. *& sequentibus*, quem affert, & sequitur Diana *part.* 5. *tract.* 8. *resol.* 27. Referuntque pro hac sententia Sotum *lib.* 10. *de Iust. q.* 4. *art.* 4. *vers. Quamuis documentum*, Toletum *lib. de* 7. *peccatis mort. capit.* 38. qui affert Tabienam, Lorcam *disput.* 40. *de Charit. num.* 43. Bannes ibidem *art.* 6. *dub. vltimo, vers. ex dictis omnibus*, Molinam *tom.* 1. *de Iust. tractat.* 2. *disput.* 146. *vers. Contrarium cum Maiore.* Sed omnes hos Doctores, quos pro se afferunt Hurtado, & Diana, fuisse alienos ab hac mente (præter Sotum) optimè conuincit Lugo *tom.* 1. *de Iust. disput.* 4. *sect.* 2. *num.* 11.) non 10. vt inueni apud Ouiedum) vbi monet, quod in re tanti momenti, & adeo singulari, meliori fide Authores referendi sunt. Meliori ergo fide pro hac sententia refero ego Angel. Mar. Verricellum *in suis qq. Moralib. & legalib. tract.* 5. *quaest.* 6. *vbi verb. Eleemosyna, num.* 83. ita scribit: *Episcopus in communibus necessitatibus tenetur ad quartam partem omnium reddituum, vel saltem ad medietatem residui dandam in Eleemosynam: sed in necessitate graui tenetur ad totum residuum, seu totum superfluum.* Sic ibi. *Et numero* 84. *sic: Caeteri beneficiati tenentur ad sextam partem fructuum beneficij, vel medietatem residui dandam in Eleemosynam.* Ita Mendoza, & Diana *locis citatis.* Hæc Verricellus. Refero etiam Cordubam *quaest.* 18. *pag.* 172. *col.* 1. necnon Gaspar. Hurtadum *disputat. quinta de Charitat. diff.* 18. *vers. Sed quamuis*, dicentem, sententiam Petri Hurtadi non absque authoritate aliquorum Doctorum, nec absque probabilitate fuisse traditam. Iuuat, quod Granados *tractat.* 11. *disputat.* 3. *sect.* 3. refert, quendam doctum Theologum asserentem, Ecclesiasticum satisfacere obligationi suæ, si bonam reddituum quantitatem elargiatur; & in speciali Beneficiarium, qui non sit Episcopus, cuius redditus sunt sex mille aurei, sufficere si quingentos elargiatur: Episcopum verò maiorem quantitatem.

Rursus

Rursus, sententiam Hurtadi esse probabilem, apertè docet Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 5. *dub.* 9. *num.* 2. (non 1. vt legi apud Dianam 8. *parte,*) his verbis: *Probabile tamen est, satisfacere huic obligationi, etiamsi beneficium pingue sit, qui quartam partem, si Episcopus sit; & qui quintam, aut sextam, si non sit Episcopus, pauperibus elargiatur*, vt tenet Granados *in* 2. 2. *D. Thomæ, tractat.* 11. *disp.* 3. *n.* 21. & cum eo Diana 4. *p. tract.* 4. *resol.* 214. Hucusque Trullench. (sed an pro se benè Granadum citet, postea videbis.) Idem sentit Machado *tom.* 2. *lib.* 4. *part.* 1. *tract.* 6. *docum.* 6. *num.* 3. quem pro se affert Diana *part.* 8. *tract.* 7. *resol.* 12. vbi etiam (vt fecit Trullench) affert Granados *loco citato.* Sed certè Granados minimè docet sententiam Hurtadi, & Dianæ, sed omnino diuersam, vt bene notauit Ouiedo *controu.* 10. *punct.* 16. *num.* 170. his verbis: *Non refero pro hac sententia (Petri Hurtadi, videlicet, & Dianæ) Granados, ex eo quod asserat* loco cit. num. 21. *non damnaturum Episcopum, qui quartam partem, & Beneficiarium non Episcopum, qui quintam, vel sextam largiretur pauperibus; quia immediatè subdit, dummodo residuum, post suam congruam sustentationem, piis aliis operibus impenderet, & non occurrerent speciales, & vrgentiores pauperum necessitates: quod existimo à nemine negandum, &c.* Sic Ouiedo. Igitur Granados non est pro prædictorum Doctorum sententia.

Sed ego longè multò probabilius, imò vt mihi certum, Respondeo dicendum, quod nullo modo satisfaciat Episcopus, aut quilibet alius Ecclesiasticus, erogando pauperibus vel quartam partem omnium redditutum Ecclesiasticorum, vel dimidium illorum redditutum, qui remanent post eorum congruam sustentationem; sed quod teneantur omnes fructus, aut redditus Ecclesiasticos, qui congruæ sustentationi superfluunt, in pauperes, vel in opera pia expendere.

Hæc sententia est communis ferè omnium Doctorum. Et eius veritas colligitur apertè ex Patribus, quorum testimonia tanquam Canones referuntur 16. *quæst.* 1. colligitur deinde ex Trident. *sess.* 25. *cap.* 1. *de Reformat.* dum seriò interdicit Episcopis, & aliis Ecclesiasticis, nec adhuc consanguineos, nec familiares suos ditent, nec eorum causa, bona Ecclesiastica, quæ Dei sunt, distrahant, vel dissipent. Legantur verba Tridentini relata à nobis *suprà q.* 48. vnde hanc sententiam tenent D. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 4. *ad* 4. *& art.* 3. *ad* 1. *& quodlib.* 6. Caiet. *verb. Beneficium, c.* 2. Nauarr. *opusc. de reddit. q.* 41. *à num.* 9. Couarr. *c. Cum in offic. de testam. n.* 2. Sarmiento 1. *p. defensionum, monito* 24. *&* 40. Molina *lib.* 2. *de Primogen. cap.* 10. *num.* 46. & Pater Molina *tom.* 1. *de iust. disp.* 146. Aragon. 2. 2. *q.* 32. *art.* 5. Tabiena, [illegible]atios, vterque Sotus, Driedo, Ledesma, Gerson, Carthusian. D. Anton. Henricus, Gabriel. Angel. Siluester, Armil. Abulens. Honcala, Corduba, Felinus, Decius, Innocent. Cardinal. Alaba, Greg. Lopez, Nieua, & Auendaño, quos affert, & sequitur D. Thom. Sanchez *lib.* 2. *Consil. c.* 2. *dub.* 38. *n.* 1. dicens, id esse certum apud omnes. Vasquez *de Eleemos. c.* 4. *num.* 8. Ægidius *disp.* 27. *dub.* 11. *num.* 192. Lessius *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 47. Lugo *tom.* 1. *de Iust. disp.* 4. *sect.* 2. Granados *tract.* 11. *disp.* 1. *sect.* 3. Gasp. Hurtad. *loco citato,* Valentia *disp.* 3. *quæstione quarta, & disp.* 10. *quæstione tertia, punct.* 7. Tannerus *tom.* 3. *disputat. quarta, quæstione sexta, dubit.* 8. *num.* 233. Filliuc. *in Append. tract.* 41. *capite sexto, num.* 40. Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *disp.* 2. *punct.* 5. *num.* 6. Villalob. *tom.* 1. *Sum. tract.* 22. *diff.* 5. *num.* 5. quos omnes refert, & sequitur Ouiedo *punct.* 16. *cit. num.* 171. Pater Hermanus *in Medulla Theolog. lib.* 4. *cap.* 2. *dubit.* 3. *Respons.* 2.

Nec Hurtadus de Mendoza (inquit Lugo *numero* 11. *in fine*) *nec Diana in contraria sententia persistunt planè. Concludunt enim, reliquum posse pro libito insumi, secluso tamen scandalo, & non in vsus profanos: Equidem omnes alij Doctores, per vsus profanos, in hac materia, non intelligunt solum vsus turpes, & illicitos, sed quoscumque non pios. Si ergo solum volunt, posse expendi pro libito in quoslibet vsus pios, nihil dicunt peculiare. Si verò aliud volunt, iam dant licentiam expendendi in vsus profanos; nam emere villam deliciarum viginti mille aureis pro consanguineo, vsus profanus, apud omnes, est.* Hæc Lugo. Addo ego, quod Diana *part.* 8. *tract.* 7. *Resolut.* 12. apertè ait, se velle nostram sententiam ab omnibus Episcopis, & Beneficiariis observari, illamque consulendam esse, & meritò impugnari à Lugo oppositam.

QVÆSTIO LXXV.

An beneficiati integrum dominium acquirant suorum Ecclesiasticorum redditutum, & præcipuè illorum, qui suam congruam sustentationem excedunt?

NEgant communiter Doctores docentes, quod Episcopi, aut alij Beneficiati non sint domini fructuum, & redditutum suorum beneficiorum; sed solùm administratores, seu dispensatores illorum, hac videlicet facultate, vt capiant sibi necessaria ad congruam suam sustentationem, & reliqua quæ supersunt, teneantur in pauperes, vel alia opera pia distribuere.

Hæc sententia suadetur ex grauissimis testimoniis desumptis ex Iure Ciuili, & Canonico, & decretis Pontificum, & Conciliorum, ex plurimisque Patribus, à quibus dicitur, Clericos administratores, & œconomos esse pauperum, & bona Ecclesiastica esse patrimonia illorum. Quæ testimonia latissimè refert Nauarrus *tract. de redditib. q.* 1. *&* 2. vbi affirmat, nullum antiquorum Canonistarum oppositam sententiam audire voluisse. Pro illa refert Innocent. Felinum, Ioan. Andream, Ancharanum, Archidiacon. Dominic. Decium, & alios. Et esse communem Canonistarum, & omnium penè, tradunt Valentia *disp.* 10. *q.* 3. *punct.* 7. & Lessius *lib.* 2. *c.* 4. *dub.* 6. *n.* 42. Pro eadem referuntur ex Theologis Alens. Ricard. Palud. Antonin. Maior, Gabriel. Petr. Sotus, Michaël de Medina, Angel. Armilla, Rosella, Siluest. Pisana, & alij, quos referunt Thom. Sanchez *lib.* 2. *consil. c.* 2. *dubio* 27. (non 7. vt leges apud Ouiedum) *num.* 10. & Lugo *disp.* 4. *cit. sect.* 1. *num.* 1. His Authoribus consentiunt adhuc Layman *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 3. *num.* 3. Tannerus *tom.* 3. *disp.* 4. *quæst.* 6. *dub.* 8. *n.* 215. vbi ait, sententiam istam multò probabiliorem, imò speculatiuè & iuxta propria principia, vnicè veram esse. In eandem propendit Ouiedo *controuers.* 10. *punct.* 15. *num.* 166.

Sed benignius Respondeo dicendum, quod Beneficiati verè sint domini omnium redditutum suorum beneficiorum (si non sint Regulares) eosque faciant omnino suos. Sic colligitur *ex cap. vnico de Cleric. non resident. in* 6. & ex Concil. Trident. *sess.* 23. *de Reformat. cap.* 1. ibi: *Eum pro rata temporis absentia fructus suos non facere, & sess.* 24. *de reformat.* ibi:

fructus non faciant suos. Et rursus ibi: *quos* (fructus videlicet) *ratione etiam prebendæ, & residentiæ fecit suos.* Idem habetur in decreto Concilij Lateranens. vltimi, *sess. 9. Can. 9.* quod est insertum in Bulla Pij V. *Constit.* 138. quæ incipit: *Ex primo* In quibus locis manifestè supponitur, Clericos facere fructus suos: atqui hoc est illorum dominium acquirere: ergo. Sic Sarmiento, contra Nauarrum *part. 4. de reddit. c. 1. & sequentib.* Sotus, Couarru. Adrian. Corduba, quos affert, & sequitur Vasquez *de Eleemosyn. c. 1. §. 3. dub. 1. n. 28.* Arboreus, Alcozer, Tabiena, Simancas, Gerson, Abulens. Honcala, Turrecrem. Præpositus, Angles, & Aragonius, quos affert, & sequitur Sanchez *lib. 2. consil. c. 2. cit. dub. 27. n. 11.* Molina *tom. 1. de Iust. tract. 2. disp.* 143. Lessius *lib. 2. cap. 4. dubit. 6.* Lorca 2. 2. *sect. 3. disp.* 40. *num.* 23. Ægidius *disp. 27. dub. 11. n.* 185. Filliuc. *in Append. tract. 41. c. 6. quæst.* 8. quos relatos sequitur Cardin. de Lugo *tom. 1. de Iust. disp. 4. sect. 1. n. 2.* Palao *tom. 1. tract. . disput. 2. punct. 6. n. 6.* Granados, vterque Hurtadus, Azor, Luysius de Torres & alij apud Ouiedum. Tenet etiam Garcias *de Benefic. 2. parte cap. 1. n. 6. & 7.* vbi ait, quod hæc sententia est sine dubio, magis communiter recepta, maximè inter Theologos Hispanos, & praxi, & consuetudini Ecclesiæ conformis. Diana *part. 5. tract. 8. Resol.* 31. Gordonus, Reginald. Valentia, & alij apud ipsum.

QVÆSTIO LXXVI.

An Clerici Beneficiarij, si redditus, qui suæ congruæ sustentationi supersunt, pauperibus non exhibeant, non solùm peccent mortaliter, sed etiam ad restitutionem teneantur?

Affirmant omnes Authores, qui negant Ecclesiasticos Beneficiarios, esse dominos fructuum, ac redituum suorum beneficiorum; & ideo consequenter dicunt, quod Beneficiarij, qui bona Ecclesiastica, quæ suæ sustentationi superfluunt, non expendunt in pauperes, aut in alia opera pia, sed in vanos vsus, tunc peccant mortaliter contra Iustitiam, & consequenter tenentur ad restitutionem. Sic, vt dixi, tenent Authores primæ sententiæ nuper relatæ. Et quidem probabilissimè.

Sed benignius Respondeo dicendum, quod peccent mortaliter, si prædictos fructus, ac redditus in vanos vsus expendunt, & non in pauperes, aut in alia opera pia; sed minimè ad restitutionem teneantur, cum non peccent contra iustitiam, sed contra misericordiam: nam obligatio dandi Eleemosynam, ex bonis, quorum dominium habent clerici, non est ex iustitia, sed ex misericordia, sicuti de sæcularibus diximus *suprà.* Sic authores secundæ sententiæ nuper relati. Legantur præcipuè Sotus, vterque Molina, Sarmiento, Valentia, Ægidius, Palaus, & Diana.

QVÆSTIO LXXVII.

An etiam Pensionarij, seu qui habent pensiones deductas ex bonis Ecclesiasticis, habeant eandem obligationem, ac Beneficiarij, expendendi superflua in pauperes, aut in alia opera pia?

Negat absolutè Vasquez *de Eleemosyna cap. 4. dub. vlt. num.* 22. his verbis: *Respondeo, quod nullum video Authorem obligantem pensionarios, ex Charitate adhuc, ad vberiores, vel alias Eleemosynas quàm alios sæculares: licet enim bona sint Ecclesiastica, dantur tamen in pensionem, propter bonum Ecclesiæ, eo modo, vt vidimus in alimentis, & status pensionarij non obligat eum, nisi alias beneficiarius teneat ad Eleemosynas aliter quam alius laicus. Si vero sit beneficiarius ille talis; tenebitur ad prædicta ex beneficiarij superfluo, ratione cuius in eo est constitutus statu.* Hæc Vasquez. Pro cuius sententia fuere Gigas *tract. de pensionib. quæst.* 52. Cuoarru. *cap. cum in officiis, de testamentis n. 6.* Paulus Romanus *de pensionib. quæst.* 8. Redoan. *de spoliis Clericor. quæst. 3. §. 1. n. 27. & 28.* Caccialupus *tract. de pensionib. quæst.* 25. & ita esse diffinitum in Sacra Rota testatur Azor. 2. *tomo, lib. 7. c. 9. quæst.* 12. vbi eandem sententiam amplectitur, quam dicit esse communem, & *lib. 8. c. 12. quæst. 4. & 5.* licèt ipsemet parum constans contrarium docuerit postea *lib. 12. cap. 11. quæst. 3.* vt notat Lugo *tom. 1. de Iust. disp. 3. sect. 3. n.* 32. Qui etiam hanc sequitur sententiam, Hermanus *lib. 4. Medullæ, cap. 2. dub. 3. vers. fructus, qui dantur.*

Affirmant contra absolutè alij dicentes teneri Pensionarios superfluum suorum beneficiorum redituum erogare pauperibus, sicuti beneficiatos. Ratio est, quia res transit cum suis oneribus, *cap. ex litteris, de pignorib.* at illa bona Ecclesiastica habent hoc onus: ergo ad quoscumque transeunt, debent cum hoc onere transire. Nec per hoc quod Papa talia bona Pensionario applicet, tollit illud onus. Ita tenent Nauarr. *in Apolog. quæst. 1. monito* 80. *& in opusc. de Spoliis Clericor. §. 1. num. 6. & §. 7. n. 7.* Sarmiento *lib. 1. de reditib. part. 3. c. 5. n. 7.*

Alij denique, media incedentes via, distinguunt inter pensiones, quæ ex beneficij fructibus dantur. Quædam namque dantur titulo sæculari, quædam verò titulo spirituali, vt cum aliis benè docet Garcia *de Benefic. 1. part. cap. 1. à num.* 8. quo supposito, dicunt, quod Pensionarij habentes pensionem spiritualem, aut Ecclesiasticam, teneantur sicut Beneficiarij ad eroganda pensionis superflua pauperibus: non verò Pensionarij habentes pensionem sæcularem, seu titulo sæculari illis concessam, quales persæpius applicantur Principibus sæcularibus, vel militibus pro aliquo munere temporali, &c. Sic tenent Molina *tom. 1. de Iust. tr. 2. disp.* 145. vbi ait opinionem Nauarri intelligendam esse de pensionariis Ecclesiasticis, secus de laicis, quibus ob benemerita, aut obsequia, pensio est concessa. Sic etiam Sotus, & Corduba, quos citat, & sequitur Sanch. *lib. 2. consil. c. 2. dub. 47. n. 5. & 6.* Palaus *disp. 2. de Charitate, pun. 7. num. 2.* Diana *part. 5. tract. 8. resol.* 29. Petr. Hurtad. 2. 2. *disp.* 160. *sect. 7. §.* 117.

Ego Respondeo dicendum omnes tres sententias esse probabiles, sed inter illas vt benigniorem, liberè poterit Pensionarius primam sequi.

QVÆSTIO LXXVIII.

An Commendatarij D. Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ, & D. Ioannis, teneantur expendere in pauperes, aut in alia opera pia, residuum ex congrua sustentatione?

Affirmant aliqui, eo quòd redditus commendarum à dictis militibus percepti, sunt redditus Ecclesiastici, vtpotè qui ex decimis extrahuntur: ergo. Ita Nauarrus *de reddit. quæst. 1. num. 95. & 96. & quæst. 3. num. 30. & 31. & in Apologia, monito* 61.

Motta

Motta *in libro instructionis, vt Commendatarij tendant ad perfectionem, cap.* 4. §. 4. *num.* 50. Ayala *in Compendio explication. Regulæ ordinum militarium,* & Manuel Rodriguez (non, Sà, vt malè refert Diana *infrà*) *tom.* 2. *quæst. Regul. quæstion.* 57. *art.* 5. Bonacina *tom.* 1. *tract. & disput.* 4. *de obligat. Beneficiorum, punct.* 2. *num.* 25.

Sed probabilius Respondeo, Non teneri. Quia redditus commendarum dantur dictis commendatariis titulo sæculari, scilicet militari: tenentur namque huiusmodi milites, militare quoties id imperat Magister: ergo manent liberi ab obligatione conuertendi superfluos redditus in pauperes, aut in alia opera pia. Sic Sanchez *tom.* 2. *in Decal. lib.* 7. *cap.* 8. *num.* 29. & apud ipsum Azor. *tom.* 1. *lib.* 13. *cap.* 4. *quæst.* 10. Sotus *lib.* 10. *de Iust. quæst.* 4. *art.* 3. Corduba *lib.* 1. *quæst.* 18. *ad* 2. *& quæst.* 21. Victoria, Sarmiento, & alij, Diana *part.* 5. *tract.* 8. *resol.* 30. Petr. Hurtad. 2. 2. *disp.* 160. *sect.* 7. §. 119. cum aliis.

QVÆSTIO LXXIX.

An ille cui datum est beneficium aliquod in commendam, teneatur dare in vsus pios, quod suæ sustentationi superest?

NEgant Ioannes Andreas, & Hostiensis apud Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 48. *num.* 1. vbi ait, pro hac parte vtrumque citari à Siluestro. Sed reuera fallitur; quia Hostiensem pro opposita refert, vt *infrà*. Vnde.

Vt certum Respondeo, Teneri. Quia sicut ille succedit, & substituitur Beneficiario in eius munere, ita & in eius oneribus: nec æquum est, vt sit Beneficiarius, quoad commoda solum. Ita Syluest. *verb. Commenda. num.* 2. *quæst.* 3. ibi: *Imò non habet ius in fructibus, nisi ad colligendum, gubernandum, & prouidendum sibi, & ministris, & quod superest, in vtilitatem Ecclesiæ conuertendum; sicut & de visitatore dicitur* dist. 16. obitum. *Et hoc tenet Hostiensis: sed contrarium fit de facto.* Sic ille. Nauarrus etiam *de reddit. quæst.* 1. *num.* 80. quos citat, & sequitur Sanchez *loc. cit.* Lugo item *de Iust. & iure tom.* 1. *disp.* 4. *sect.* 3. *num.* 33. Bonac. *loc. cit. num.* 22.

QVÆSTIO LXXX.

An Beneficiarij, seu Canonici teneantur, superfluum distributionum, quæ illis dantur ob præsentiam in Choro, vel alio ministerio, in pauperes, aut alios vsus pios expendere?

AFfirmant quidam: Quia istæ distributiones verè sunt pars redditinum beneficij: ergo idem est dicendum de illis, ac de cæteris beneficij fructibus. Ita Nauarr. *de reddit. q.* 1. *n.* 74. & Sarmiento *de reddit. part.* 3. *c.* 5. *n.* 6. quos sequitur Sanchez *lib.* 2. *consil. c.* 2. *dub.* 46. & indicat Molina *tract.* 2. *disp.* 143. *vers. Secundò probatur.*

Sed probabiliter Respondeo, Non teneri. Quia (probat Lugo) *licèt distributiones illæ, ex ipsis fructibus beneficij, vel præbendæ deducantur; iam tamen ab Ecclesia ipsa ad hunc finem deductæ sunt, vt piè expendantur in hunc finem fouendi studium, & assistentiam chori, vt stipendium, & merces illius laboris, & assistentiæ: quare sicut portio redditnum, quæ extrahitur ex aliqua Prebenda, vt sit merces Cantoris, vel Magistri Grammaticæ, transit in eius liberum dominium, & dispositionem; quia datur in stipendium illius laboris, & ad hunc finem expenditur ab Ecclesia; sic idem de distributionibus videtur dicendum, quas Ecclesia ipsa extrahit ex reditibus: & piè expendit in præmium, & stipendium laboris, & assistentiæ Clericorum, quos multum refert eo stipendio prouocare & allicere ad tale obsequium Ecclesiæ exhibendum.* Sic ille *dip.* 4. *sect.* 3. *num.* 25. *vsque ad* 27. post Siluestr. *verb. Clericus* 4. *quæst.* 4. Auendaño *responso* 19. *num.* 12. Couarr. *cap. Cum in officiis, de testam. n.* 4. Dominic. Francum, Parisiens. Decium, Salogninum, Guillelmum, Alcozer. Angelum, & Palacium, quos pro hac parte refert Sanchez *loc. cit. n.* 2. His addi possunt Azor *tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 9. *quæst.* 10. Moneta *de distribut.* qui & sexdecim Authores refert. Valerus *in differentiis inter vtrumque forum, verb. Munera, num.* 14. Filliucius *in Append. tract.* 43. *c.* 3. *quæst.* 10. Bonac. *tract.* 4. *cit. disp.* 4. *punct.* 2. *num.* 18. & alij apud Lugum *num.* 27. Qui (licèt non omnes) addunt nostram sententiam locum habere, etiam vbi omnes fructus beneficij consistant in quotidianis distributionibus; nam tunc omnes fiunt quasi patrimonialia bona, & subsunt liberæ dispositioni beneficiarij.

QVÆSTIO LXXXI.

An ex fructibus Capellaniæ, non collatiuæ sed amouibilis ad nutum, teneatur Capellanus expendere superfluum suæ congruæ, in vsus pios?

REspondeo tanquam certum: Non teneri. Quia prædicti fructus sunt bona quasi patrimonialia: nec sunt fructus beneficij, cum non conferatur dicta Capellania per Canonicam electionem: atqui, vt ex supradictis constat, Ecclesiasticus optimè potest pro suo libito expendere bona patrimonialia, aut quasi: ergo. Sic Lugo *loco cit. numero* 28. dicens, de hac re non esse dubium. Nauar. Bonac. & alij mox citandi.

QVÆSTIO LXXXII.

An saltem de fructibus Capellaniæ collatiuæ, & inamouibilis, teneatur Capellanus expendere superfluum in vsus pios?

AFfirmant multi. Quia prædicti fructus verè sunt redditus beneficij Ecclesiastici; cum tale verè sit Capellania collatiua. Ita sentiunt Nauarrus *de reddit. quæst.* 1. *num.* 73. Siluest. *verb. clericus* 4. *quæst.* 4. Azor *tom.* 2. *lib.* 7. *capite* 9. *quæst.* 10. Filliuc. *loc. cit. num.* 13. Bonacina *loco cit. num.* 19. ibi: *secus dic de fructibus Capellaniæ titularis authoritate Episcopi erectæ. Hæc enim est beneficium Ecclesiasticum.* Sic ille.

Sed probabiliter æquè Respondeo, adhuc non teneri. Quia (ait Sanchez) *tales fructus non dantur nisi pro stipendio Missarum dicendarum in hebdomada, vel mense, &c. & parum refert, temporaliter dari pro vna Missa, vel in perpetuum, vel factos esse spirituales, vel non, dummodo sine tali onere, vel pacto (nempè expendendi superfluos in pios vsus) dentur.* Sic ille *dub.* 45. *n.* 6. & apud illum Sotus *lib.* 10. *de Iust. q.* 4. *art.* 3.

concl. 3. & Driedo *lib.* 2. *de libert. Christiana, cap.* 4. Item Lugo *sect.* 3. *cit. num.* 29. vbi ait, quod tandem idem videatur sentire Nauarr. *dicta quæst.* 1. *numero* 75. & infirmare Vasquez *opusc. de reddit. cap.* 1. §. 3. *dub.* 1. *num.* 51.

QVÆSTIO LXXXIII.

An Religiosi assumpti ad aliquod beneficium sæculare, vel regulare, ad nutum amouibiles sint verè domini redditurum beneficij, & possint ita de illis disponere, ac alij Clerici beneficiati sæculares?

Respondeo tanquam certum, nec esse dominos redituum beneficij: & consequenter, nec posse disponere de illis, ac possunt alij Clerici sæculares beneficiati. Ratio est, quia dominium talium redditurum est penes monasterium, & solùm illis conceditur administratio ad vsus pios, & non aliter: ergo. Sic cum communi Palaus *tom.* 1. *tract.* 5. *disp.* 2. *punct.* 8. *n.* 1. Vasquez, mox citandus, Pellizzarius, & alij.

QVÆSTIO LXXXIV.

An saltem dicti Religiosi sint verè domini talium redditurum, & possint ita de illis disponere, ac alij Clerici Beneficiati sæculares, casu quo assumpti sint ad beneficium perpetuum, & non amouibile?

Affirmat cum aliis, & nouissimè Pellizzarius *tom.* 1. *tract.* 4. *c.* 2. *sect.* 5. *q.* 13. *n.* 372. his verbis: *Respondeo videri probabile, quod sint, si beneficium ad quod assumuntur, sit perpetuum, & tale vt à Prælato regulari non possit amoueri: siue postea illud sit sæculare, siue regulare.* Ita Vasquez *de reddit. c.* 3. *dub.* 8. & cum eo Alphonsus de Leone *de officio Confessor. recollect.* 11. *n.* 176. dicens, *hoc ipso, quod Regulari confertur à Papa beneficium aliquod perpetuum, aut pensio, illum eo ipso censeri dispensatum, vt sit dominus fructuum beneficij, aut pensionis, sicuti est dominus quicumque alius beneficiarius, aut pensionarius, Clericus sæcularis. Quod tamen non facit, quin Religiosus modo dicto beneficiarius, expendens fructus sui beneficij in vsus profanos peccet; non quidem contra votum paupertatis, sed contra specialem prohibitionem quoad hoc factam beneficiariis* in Concil. Tridentino *sess.* 25. *c.* 1. *de Reformat. nisi quis malit dicere, eiusmodi prohibitionem per contrarium vsum fuisse legitimè abrogatam: quomodo abrogari potest quodcumque aliud ius positiuum, concurrentibus debitis circunstantiis. Ita docti viri consulti.* Huc vsque Pellizzarius.

Sed probabilius longè Respondeo, nec in hoc casu esse veros dominos beneficij redditurum; ac proinde nec posse ita disponere de illis ac Clerici sæculares beneficiati possunt. Ratio est, *Quia* (ait Sanchez *lib.* 6. *sum. cap.* 6. *n.* 39.) *Religiosus promotus ad beneficium Parochiale alicuius Ecclesiæ, verè tenetur votis Religionis: ergo & paupertatis: ergo nullum dominium alicuius rei habere potest.* Sic contra Vasquez sentit Palaus *loc. cit.*

QVÆSTIO LXXXV.

An ad minus Religiosi ad statum Episcopalem assumpti, habeant dominium redditurum Ecclesiasticorum, & possint ita disponere de illis ac alij Episcopi sæculares?

Affirmant multi, moti ex cap. *vnico*, 18. *quæst.* 1. vbi loquens de Religioso Episcopo, sic dicitur: *Velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea iure vendicandi potestatem habet.* In quibus verbis videtur clarè exprimi, talem Religiosum Episcopum habere dominium hæreditatis paternæ: ergo manet liber à paupertatis voto: ergo de redditibus Ecclesiasticis potest disponere, sicuti alij Episcopi sæculares. Ita apud Sanchez Sotus *lib.* 7. *de Iust. quæst.* 4. *art.* 1. *ad vltim. & lib. vltimo, q. vltima, art. vltimo, col.* 4. Palacios *in* 4. *dist.* 38. *disp.* 1. *fol.* 834. Michaël à Medina *de Sacro homin. Contin. lib.* 5. *c.* 26. *col.* 2. Angles *in florib.* 2. *p. q. vnica de voto, art.* 2. *post* 3. *difficult. dub.* 5. Gratian. Regul. 320. *num.* 4. & Vasquez 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *disp.* 165. *c.* 8. *n.* 91. & *n.* 104. Adde & in opusc. *de reddit. c.* 3. *dub.* 7.

Sed longè multò probabilius, Respondeo dicendum, quod Religiosi facti Episcopi, minimè habeant dominium redditurum Ecclesiasticorum, nec possint disponere de illis, ac alij Episcopi sæculares. Quia longè probabilius est, tales incapaces esse dominij proprij, & manere obstrictos paupertatis voto. Sic Sanchez *in summa, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 6. *n.* 8. dicens, hanc sententiam verissimam, & citat pro illa D. Thomam 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. *ad* 4. & *q.* 185. *art.* 8. *ad* 3. & 4. *sentent. dist.* 38. *q.* 1. *art.* 4. *quæst.* 1. *ad* 5. D. Bonauent. ibi, *art.* 2. *q. vltima, ad vltim.* Nauarrum *Commentar.* 1. *de Regular. n.* 31. & *comment.* 2. *num.* 17. & *comment.* 3. *n.* 46. & *lib. de reddit. Eccles. in noua edit. quæst.* 1. *monito* 11. *n.* 1. & 2. & *monito* 52. *num.* 1. & *lib.* 3. *consil. in* 1. *edit. titul. de Regular. consil.* 15. *num.* 11. & *in* 2. *tit. de donation. cons.* 6. *num.* 11. Sarmiento *de reddit. Eccles.* 1. *p. cap.* 10. *num.* 10. Couarr. *cap.* 1. *num.* 18. *de testament.* Arragonium 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 11. Valentiam *disp.* 10. *quæst.* 3. *punct.* 8. *col.* 3. Lessium *lib.* 2. *de iust. c.* 40. *dub.* 14. *n.* 113. Azorium *tom.* 1. *cap.* 7. *quæst.* 2. Henriquez *lib.* 10. *cap.* 32. *num.* 5. & *c.* 33. *n.* 3. & *lib.* 12. *cap.* 5. *num.* 5. Rodriguez 2. *tom. sum. cap.* 10. *num.* 4. & *tom.* 2. *quæst. regul. q.* 58. *art.* 3. Petr. Ledesm. 2. *tom. sum. tract.* 10. *c. vlt. dub.* 2. *ad* 4. D. Antonin. Rosellam, Angelum, Tabienam, & alios plures. Quibus adhuc addi possunt Ægidius *disp.* 27. *dub.* 11. *num.* 200. Palaus *punct.* 8. *citato num.* 3.

§. III.

De eroganda à Regularibus Eleemosyna.

QVÆSTIO LXXXVI.

An Regularibus sit interdictum aliquas facere Eleemosynas.

Affirmandum videtur ex Bulla Clement. VIII. edita an. 1594. 13. *Cal. Iulij*, quæ incipit: *Religiosa*, vbi prohibetur generaliter Regularibus largitio munerum.

Sed

Sed vt certum Respondeo, Non esse illis id interdictum; sed posse licitè Eleemosynas aliquas facere, dummodo id faciant cum debita licentia superioris. Quia id minimè prohibuit Clemens VIII. Sed potiùs contrarium expressit illis verbis: *Nisi re ipsa pro diuino cultu, & veris Christi pauperum indigentiis, seruato in hoc Charitatis ordine, & habita necessitatis ratione, de consilio, & consensu superiorum subleuandis.* Sic Pontifex, & sic omnes. Legantur Sousa *in explicat. Bullæ dictæ*, §.7.*num.*91. Riccius *in praxi, tom.*2. *resol.*25. Diana 1.*p. tract.*6. *resol.*11. Pellizar.*tom.*1.*tract.*11.*c.*9.*q.*14.*n.*27.

QVÆSTIO LXXXVII.

An liceat Religioso, cum tacita licentia superioris, aliquam Eleemosynam elargiri?

RESpondeo licere cum licentia, saltem tacita, sine illa minimè. *Quia* (ait Pellizzarius) *cum Religiosi nullum habeant dominium, nullamve bonorum administrationem, quæ tamen supponuntur in eo, qui nomine proprio facit Eleemosynam, ideò illis est id interdictum, nisi adsit licentia, saltem tacita superiorum. Quæ ad talem effectum certè supponitur, non solùm in casu extremæ necessitatis proximi, aut etiam magnæ aduenientis, quo tempore superior adiri non possit; sed etiam quando Religiosus ex legitima licentia degit extra Monasterium, causa studiorum, peregrinationis, aut negotij, vel certè habet peculium de licentia Prælati.* Sic ille *tract.*4.*cap.*2.*sect.*3.*quæst.*17.*num.*227. Alia, quæ circa hanc materiam desiderari possunt, *alibi*, si Deo placuerit, dicemus tractando de voto Paupertatis.

DISPVTATIO IV.

Ex quibus bonis facienda sit Eleemosyna.

QVÆSTIO PRIMA.

An ex propriis facienda sit Eleemosyna.

RESPONDEO tanquam certum: Quod facienda sit, per se loquendo, ex propriis, non ex alienis. Quia non est iniustitia committenda, vt Charitati subueniatur, vt rectè dixit Augustin.*lib.*50.*homiliar.hom.*7.*relatus in cap.Fortè*, 14. *quæstion.*15. Rursus Eleemosyna est actus dominij: atqui nullus potest actum dominij exercere in rebus alienis, domino non consentiente, saltem tacitè: ergo. Sic omnes, legantur D.Thom.2.2.*quæst.*32.*art.*7. & ibi omnes eius expositores. Vazquez *de Eleemosyna, cap.*2. *dub.*2. Palaus *tom.*1. *tract.*6. *disp.*2. *punct.*12. Ouiedo *de Charit.contr.*10.*punct.*12. Hurt. Complutens.*disp.*5.*de Eleemosyna, diff.*13. Trullench. *lib.*1.*in Decalog.c.*5.*dub.*10. Petr.Hurt.2.2.*disp.*159. *sect.*6.§.141. Azor.*tom.*2.*lib.*12.*c.*12.

QVÆSTIO II.

An vt licitè Eleemosyna fiat; sufficiat, quod bona sint propria?

RESpondeo absolutè non sufficere. Nam requiritur, & quod bona, ex quibus facienda sit Eleemosyna, sint propria, & quod illorum administratio impedita non sit, aut legibus prohibita. Quia cum Eleemosyna dicat alienationem rei datæ illi, cui prohibita est administratio suorum bonorum, consequenter est prohibita Eleemosyna ex illis facienda: nihil enim magis primariò, & directè quàm alienatio interdicitur, cùm administratio prohibetur. Sic omnino Ouiedo *punct.*12. *cit.numer.*1. & omnes.

QVÆSTIO III.

An saltem in casu extremæ necessitatis liceat cuilibet ex bonis alienis Eleemosynam facere extremè patienti?

RESpondeo tanquam certum, licere cuilibet, si aliàs ipse succurrens bona propria non habeat, vt *infrà*. Ratio est, quia sicut pauper iste potest aliena subripere pro tunc; sic & alius, suo nomine, vt diximus *suprà disput.*2.*quæst.*30.*& sequent.* Sic communis. Legatur Ouiedo, Palaus, Hurtado *loc.cit.* Qui idem dicunt, quando pauper grauiter indiget: & benè, vt constat ex dictis *disp.*2.*q.*35.

QVÆSTIO IV.

An si apud aliquem sint aliena bona, & propria, possit extremè indigenti subuenire ex alieno, reseruatis propriis?

RESpondeo vt certum: Non posse. Quia quando proprium habemus, capere alienum non licet. Sic Medina *de Eleemosyna, quæst.*5. Ledesma *in* 4. *quæst.*15.*art.*5. *ad* 2. Quos citat, & sequitur Azor. *lib.*12.*c.*12.*cit.q.*1. Ouiedo *punct.*12.*cit.num.*105. his verbis: *Si autem quis habeat bona ex quibus æquè, ac alius, teneatur pauperi succurrere, peccabit, si propriis bonis retentis, ab alio arripiat bona vt pauperi det, quia tunc ille tenetur Eleemosynam dare, quod præceptum non adimplet subripiendo aliena bona, vt pauperi subueniat.* Sic ille, & etiam cum aliis nos *suprà disp.*2. *quæst.*34.

QVÆSTIO V.

An qui habendo propria bona, aliena subriperet, vt extremè indigenti daret, teneretur ad restitutionem?

NEgatiuam sententiam amplectitur (ni fallor) Ouiedo *punct.*12. *cit. num.*105. *Quatenus* ait, *illam non omnino ratione carere. Nam dum hic apud se statuit Eleemosynam extremè indigenti non dare, peccat solùm contra misericordiam, & non contra iustitiam: & licèt demus peccare peccato iniustitiæ, iniustitia, quæ præcisè constituit* (lege, *consistit*) *in negatione Eleemosynæ, tantum erit contra pauperem, & non contra diui-*

tem alium, à quo bona subtrahit, q[illegible]*inde probatur quia si ab illo nihil subtraheret, &* [illegible]*m Eleemosynam omitteret, nullam iniustitiam contra diuitem committeret. Deinde, quia obligatio dandi Eleemosynam, non est in fauorem alius diuitis, sed in fauorem pauperis. Supposito igitur peccato contra misericordiam, & posita omissione Eleemosynæ debitæ, necessitas pauperis adhuc vrgens videtur sufficiens titulus ad bona alia diuitis subripienda, vt pauperi subueniatur, absque peccato iniustitiæ, quia ille, qui ita subripit, ea subripit, quæ pauperi sunt debita, & supposito peccato, quod committit contra misericordiam, quia propria non dat, perinde res se habent, ac si ea non haberet in ordine ad succursum pauperis alio modo procurandum, ac proinde videtur sine iustitia (lege, iniustitia) posse peccantem contra misericordiam, propria bona retinendo, aliena arripere, ne extremè indigens pereat, & nomine pauperis bona, quæ pauper posset arripere, ab alio auferre, cuius subreptionis titulus erit necessitas pauperis ex alio capite non subleuata, licèt in eo quod non subleuetur ex bonis ipsius arripientis, peccatum contra misericordiam committatur.* Hæc omnia sapiens Ouiedo.

Sed multò longè probabilius Respondeo, Teneri ad restitutionem. *Primò*, quia qui in prædicto casu aliena subripit, nullo titulo, seu nulla honesta causa excusante, id facit: ergo ad restitutionem eorum, quæ rapuit, tenebitur. *Secundò.* Quia prædictus non solùm peccat contra misericordiam, sed etiam contra iustitiam positiuè: ergo ex hac parte ad restitutionem tenebitur. Quod peccet contra misericordiam, conuincit Ouiedo: quod etiam contra iustitiam, & positiuè, ego sic: Quia positiuè rapit, sine causa, aliena, cum ipse habeat bona propria, quibus potest, imò & tenetur sub mortali, indigenti succurrere: ergo positiuè ex hac parte peccat contra iustitiam: ergo, &c. Nec est verùm quod Ouiedo dicit, nempe quod ille, qui ita subripit, subripit ea, quæ pauperis sunt debita: nam potiùs hæc sunt, in eo casu indebita; debita verò quæ sunt propria rapientis, vt constat.

QVÆSTIO VI.

An Heretici, aut qui commiserunt crimen læsæ Maiestatis, possint ante criminis declarationem, Eleemosynam dare pauperibus, etiam citra extremam necessitatem?

NEgant aliqui. Quia qui talia crimina commisit, est bonorum suorum dominio priuatus, cap. *Cùm secundùm leges, de Haret. in 6.* Ita Medina, & Ledesma, quos citat, & sequitur Azor. *tom.2.lib.2. cap.12. quæst.4.* ibi: Sed verior est Medinæ, & Ledesmæ sententia. Vnde malè citat illum pro contraria, Trullench mox citandus. Ita etiam sentit cum Azorio Becanus *2.2. c.2.n.16.*

Sed probabilius Respondeo, Posse dare, dummodo id non faciant in fraudem fisci. Quia probabilius est, quod tales rei non sint priuati absolutè dominio bonorum suorum, cum adhuc possessionem retineant, nec teneantur illa fisco, ante sententiam Iudicis, donare, seu restituere. Sic tenet Bonacina *tom.2. in prim.precept. Decalogi, disp.3.q.4.punct.6.n.23.* citans pro se Thomam Sanchez *lib.2.sum.c.22.n.3.* Medinam *C. de Eleemosyna, quæst.* 4. Reginaldum *lib.4.cap.22.num.270.* Lorcam *disp.36.num.13.* Sed ex iis non benè citatur pro hac parte hic Medina; benè alter poterat, *1.2. quæst.96. art.4.* cum aliis multis, quos affert Sanchez *numer.3. cit. & num.7.* Sic etiam tenent Filliuc. *tract.28. capit.4. quæst.3. num.90.* Trullench. *lib.1.in Decal. capit.5. dub.10. num.1.*

QVÆSTIO VII.

An ex bonis vsura comparatis, possit quis Eleemosynam dare?

NEgat cum aliis Trullench citatus *numer.2.* his verbis: *Dico secundò, turpiter acquisita ob actionem ipsam iniustam, itavt acquisitio etiam iniusta sit, vt per furtum, vsuram, donationem extortam, ludum fraudulentum, simoniam, & similes modos, non possunt dari in Eleemosynam; quia sunt restituenda.* Ita ille cum Filliucio *quæst.4.num.91.& 92.*& Villalob. *tract.22.diff.6.n.3.& 4.*

Sed clariùs Respondeo, Posse, dummodo non sit res, quæ in specie restitui debeat, & dummodo quamvis donet, tantundem habeat, quantum restituere debet. Sic omninò Azor. *capite 12. citato, quæst.6.*

QVÆSTIO VIII.

An qui ludendo lucrifacit, possit ex lucro Eleemosynam largiri, si pecuniam ludo expositam fuerat furatus?

REspondeo cum eodem Azorio *quæst. 5.* Posse: *Quia fecit suum quod ludendo lucratus est, quamvis tantundem debeat restituere, quantum furto acceperat. Quemadmodum, si opifici artis instrumenta quis auferat, & laborando mercedem acquirat, fit dominus mercedis, tametsi restituere debeat instrumenta furto sublata, & compensare, ac resarcire damnum illatum opifici.* Sic Azor. Quem non citatum sequitur Villalobos *tom.1.summa, tract.22.diff.6.num.5.* his verbis: *El que tiene hazienda ganada contra leyes, en los casos en que verdaderamente adquiere dominio, puede hazer limosna della, como dize S. Thomas 2.2.* quæst.32. art.7. *y la comun. El exemplo es del que juega juegos prohibidos, y ganò en ellos, y la Ramera que gana con pecado. El fundamento es, porque estos son verdaderos señores de lo que ganaron, y assi lo pueden dar de limosna. Y aun digo mas, que el que hurtò a vn Official los instrumentos de su arte, y con ellos ganò algun dinero, le hizo suyo, y puede dar limosna del, aunque tiene obligacion à restituir al official el daño que le hizo.* Sic ille. Quod idem dicit, *del vsurero, que ganasse algo negociando con el dinero de las vsuras, que adquiere el dominio, como lo tienen S. Thomas, Siluestro, Abad, Couarruuias, y es comun. Porque lo que gana desta manera, no es fruto de lo que adquiriò por vsura precisamente, sino es con su industria; aunque estara obligado a restituir al que le pagò las vsuras, el daño emergente, y lucro cessante.* Sic ille *tom.2.tr.22. diff.16.num.2.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO IX.

An meretrix ex his, quæ quæstu meretricio acquirit, possit Eleemosynam dare?

NEgandum videtur. Quia Ecclesia non recipit talem quæstum in oblationem, vt diximus 3. *part.tract.6.disput.10.quæst.vltima*, cum communi: ergo.

Sed nihilominus, vt certum Respondeo, Posse. Quia quamuis meretrix turpiter, & contra legem faciat, non tamen turpiter, & contra legem accipit mercedem, & ideo illius habet dominium, Ecclesia autem non recipit talem quæstum in oblationem factam ad altare, vel in Ecclesia; bene tamen permittit quod de quæstu meretricio fiant donationes, legata, & oblationes necessariæ; vt *loco citato* notauimus. Sic D.Thom. 2.2.*quæst.*32.*art.*7. Azor.*tom.*2. *lib.*12.*cap.*12.*q.*27. Ouiedo *controuers.*10.*punct.*12. *num.*117. Villalob. *suprà*, Trullench *num.*2.*cit.* & communis. Imo Caietanus 2.2. *quæst.*86.*tract.*3.& ex illo Ouiedo notant, quod Ecclesia solùm reiicit meretricis vestes, quibus vsa est ad pellicatum, ne illis sacræ imagines ornentur; non verò pecunias ex turpi actione habitas, quia nimis extrinsecum est pecuniis fuisse pretium actionis turpis. Adduntque, posse optimè Ecclesiæ Præfectum, cui similes vestes offerrentur, eas accipere, & acceptas vendere, illarumque pretium in ornatum templi insumere; indecentia enim in eo non est præcisè, quod huiusmodi vestes Deo offerantur; sed in eo, quod immediatè Altaria, aut Imagines illis ornentur, & in sacrarum actionum vsum destinentur.

QVÆSTIO X.

An liceat dare Eleemosynam ex bonis obnoxiis restitutioni, veluti, furto aut rapina ablatis?

REspondeo quod non liceat. Quia illa bona sunt aliena, non propria. Quod intellige, iuxta nuper *q.7. dicta*, casu quo res ablata in specie existat, quia tunc debet domino restitui: secus verò, si iam non existit in specie, neque ex Eleemosyna reddatur impotens ad restitutionem faciendam; quia tunc iam ex propriis Eleemosynam faceret absque damno creditoris. Sic Vasquez *cap.2.de Eleemosyna, dub. vltimo.* Suarez *de Charit. disp.7. sect.2. num.6. & 9.* Ouiedo *loc. cit.* Palaus *punct.*12.*n.*3. & licèt non ita distinctè, Trullench. *n.*2.& omnes communiter.

QVÆSTIO XI.

An ex acquisitis ob aliquam illicitam actionem iam executam, vt ob homicidium patratum, aut iniustam sententiam, possit quis facere Eleemosynam?

REspondeo, Posse. Quia talium rerum ille acquisiuit dominium iustè, etiamsi actio per quam illud acquisiuit, mala fuerit; nec tenetur danti res datas restituere. Sic D.Thom. 2.2. *quæst.*32. *art.*7. Lessius *lib.*2. *capit.*14. *dubit.*8. Ægidius *disput.*27. *dub.*12.*num.*210. Palaus, & Trullench. *locis citatis*, & omnes.

DISPVTATIO V.

De his, quibus danda sit Eleemosyna.

QVÆSTIO PRIMA.

An solùm pauperibus danda sit Eleemosyna?

REspondeo tanquam certum, quod solùm illis sit danda. Quia Eleemosyna est actus misericordiæ, cuius obiectum est subleuare miseriam, seu indigentiam proximi: ergo vbi indigentia non est, minimè reperitur materia, circa quam virtus misericordiæ versetur. Sic omnes Legantur Gaspar Hurtado *disp.5. de Eleemosyna, diff.* 15. Ouiedo *controu.* 10. *punct.*14.*n.*135. Quia bene notat, quod pauperes reputari debeant, non solùm mendici, qui ostiatim petunt; sed etiam omnes illi, quibus necessaria non suppetunt ad congruam sustentationem, & sui status decentiam.

QVÆSTIO II.

Quotuplex sit pauperum genus?

REspondeo dicendum, quod triplex. *Primò* enim quidam sunt omnino inuoluntariè pauperes, quibus misera sors contigit, quam labore, & actionibus proprio statui conuenientibus, à se excutere non possunt. *Secundò*, alij sunt planè voluntariè pauperes, quales sunt Religiosi, qui ex amore virtutis, & vt Christum Dominum perfectiùs sequerentur, se omnibus diuitiis exuerunt. *Tertiò*, alij sunt pauperes, quibus paupertas est inuoluntaria secundum se, quia planè oderunt, & cuperent habere diuitias, si eas sine labore consequi possent: est iis tamen voluntaria in causa, quatenus ex amore otij fugiunt laborem, quo, si vellent, facile possent sibi necessaria acquirere. Sic Ægidius *disp.*27.*dub.*6.*n.*65. Ouiedo *punct.*14.*num.*136.

QVÆSTIO III.

An non solùm pauperibus primi, sed etiam secundi generis, nempe Religiosis, danda sit Eleemosyna?

NEgant hæretici, & inter Catholicos, id ipsum negauit Medina *C.de Eleemosyna, q.de Eleemosyna danda sanis, §. Quarto fortè aliquis*, vbi asserit non esse præceptum dare Religiosis Eleemosynam titulo paupertatis, licèt possit esse alio titulo, nempe ex eo quod ministrent spiritualia.

Sed plusquam certum Respondeo, Prædictis Religiosis debere dari Eleemosynam, titulo etiam paupertatis, sicuti aliis pauperibus. *Primò*, quia tota Ecclesia id censet, cum approbat institutum Religiosorum mendicantium, & laudat eos, qui ipsis dant Eleemosynam. *Secundò*, quia Religiosi veram patiuntur necessitatem eorum, quæ ad corporis sustentationem sunt necessaria; quod autem voluntariè contracta

contracta fuerit, nihil refert, cùm voluntas, & causa contrahendi pia fuerit, Deo grata, & rationi conformis. Sic Ægidius *disput.27. dub.6.concl.1. num.67.* dicens, hanc sententiam esse omnium Catholicorum. Diana *p.5. tract.8. resol.18.* Vasquez *de Eleemos.cap.3.dub.1.num.1.& 3.* & alij.

QVÆSTIO IV.

An sit danda Eleemosyna patientibus necessitatem, non ob amorem virtutis, sed ob otium, tædiumque laboris, quales sunt vagabundi?

AFfirmant Alexand. Gabriel, & Medina apud Hurtad. Complutens. quos ipse videtur sequi *disp.5. dist.16.* Sed absolutè Respondeo, Non esse communiter eis Eleemosynam dandam (nisi casu, quo repentè in grauem necessitatem incidissent; aut nisi data aliqua Eleemosyna crederetur ad meliorem frugem esse reducendos: quia in tali casu prodest Eleemosyna corpori, & animæ.) Ratio est, quia tales homines, regulariter sunt pleni vitiis, ac ita nociui reipublicæ, à quibus auocarentur, si nemine iis dante Eleemosynam, compellerentur vtili labore victum quærere. Vnde vt bene Soto, *in deliberatione causæ pauperum*, ait, *quod einsmodi homines licitè per legem ex Ciuitate expelluntur, vel compelluntur manibus victum, & alia quæritare.* Quia Genes.3. dicitur, *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*, & Matth.20. reprehendit Christus otiosos tota die in foro. Et ad Thessalon.2. dixit Paul. *Qui non laborat, non manducet.* Sic Sotus, & Vazquez ex illo *de Eleemos. cap.3.* (non 2. vt legi apud Ægidium, & Palaum) *dub.1.* Ægidius *disp.27. cap.6. concl.2. n.69.* Lorca 2.2. *sect.3. disp.37. n.10.* Palaus *disputat.2. de Eleemos.punct.14.num.2.* Tannerus *quæst.6.dub.3. num.39.* quos sequitur Ouiedo *controu.20.punct.14. num.139.* vbi ait, hanc sententiam tenere Medinam *C.de pœnit.quæst.7.* quem pro opposita citat Hurtadus. Et concludit *num.240.* dicendo, huiusmodi homines vagabundos nullo modo à Magistratibus permittendos esse, sed cogendos, vt inseruiant ædificiis publicis, agrorum culturæ, aliisve huiusmodi ministeriis.

QVÆSTIO V.

An expediat vnicuique examinare, an mendici occurrentes sint verè pauperes, an verò vagabundi?

REspondeo quod non. Quia hoc conuenit Magistratibus, qui per se, aut per ministros pios, ac Fideles sæpè debent inquirere à pauperibus ignotis communia quædam, veluti quò vadant, vnde venerint, cuius sint nationis, ac religionis, &c. Priuati verò, vt dixi, dum aliud illis non constet, non debent credere mendicos occurrentes esse vagabundos, quia aliàs fieret illis manifesta iniuria, si absque sufficienti fundamento putarentur otio torpentes, & laboris tædio Eleemosynam expostulare. Quod si aliquoties id contingat, nihil refert. Nam, vt bene ait Ægidius, præstat ex errore sæpius dare Eleemosynam non indigenti, quam semel eam negare indigenti. Sic ille *num.69. vers.Cauendum.* Palaus, Lorca, & Ouiedo *loc.cit.*

QVÆSTIO VI.

An pauperibus malè viuentibus danda sit Eleemosyna?

NEgandum videtur. Quia Ecclesiastici 12. dicitur: *Da bono, & non receperis peccatorem: benefac humili, & non dederis impio: prohibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit, &c.* ergo.

Sed vt certum, clarius Respondeo, Dandam esse Eleemosynam pauperibus male viuentibus, & quantumuis peccatoribus; non tamen, qua tales sunt, ita vt in suis peccatis foueamus, aut intendamus; aut etiam solùm apertè aduertamus, per nostram Eleemosynæ dationem de facto fieri. Quia id esset cooperari ad eorum peccata; & id solùm significatur in Scriptura, dum dicitur peccatoribus non esse benefaciendum; subintellige, quando beneficio ipso fouentur in suis peccatis. Igitur quod extra hunc casum sit danda iis Eleemosyna, quatenus sunt homines, siue quatenus illâ indigent, vt vitam sustentare possint, constat ex Scriptura *ad Galat.6.* vbi iubemur operari bonum ad omnes, etiam ad infideles, qui verè sunt peccatores. Sic docent omnes. Legantur Bellarmin. *lib.3. de bonis operibus, cap.12.* Ægidius *concl.3.num.70.* Gaspar Hurtadus *diff.17.* Ouiedo *num.136.* Palaus *num.1.* & omnes.

QVÆSTIO VII.

An etiam inimicis, quamuis propriis, sit elargienda Eleemosyna?

REspondeo tanquam certum: Quod sic, nisi casu, quo inimici in sua, contra nos malitia, ea ratione fouerentur, & fierent potentiores ad opprimendum nos. Sic communiter DD. vt fatetur Hurtado, & probat his verbis: *Conueniunt Doctores, pauperibus, quamuis propriis inimicis, dandam esse Eleemosynam; quia,* vt Christus *Matth.5.* expressit, *benefaciendum est eis, qui oderunt nos.* Et infrà, *Inimicis tamen propriis priuatis, à quibus timetur graue damnum, quamuis sint in extrema necessitate, non est obligatio dandi eleemosynam; quia præceptum Eleemosynæ non obligat cum tanto dispendio proprio, præsertim inferendo ab ipsis: poterit tamen illis licitè dari, quia bonum alienum potest hoc modo præferri proprio.* Sic Hurtado *diff.17.* Ægid. *dub.6.cit.concl.4.n.76.* Ouiedo, & Palaus, & alij *loc.cit.*

QVÆSTIO VIII.

An etiam Hostibus reipublicæ, saltem extremè indigentibus, danda sit Eleemosyna?

NEgat Lorca esse dandam illis Eleemosynam, quamdiu cum illis iustum bellum geritur: secus verò quandiu cum illis induciæ factæ sunt.

Sed clariùs Respondeo dicendum, quod non sit danda, adhuc dum sunt induciæ, si prudenter timeatur, finitis induciis, grauiter nocituros Reipublicæ (etiamsi dum sunt induciæ, non liceat illos malè tractare positiuè) quia sic prospicitur bono graui Reipublicæ, cui sub obligatione est prospiciendum. Secus verò, si prudenter crederetur, in posterum non amplius nocituros Reipublicæ; nam tunc non solùm potest dari eis Eleemosyna, sed currit præceptum dandi

dandi illam. Sic Ægid. *disp.* 27. *dub.* 6. *concl.* 4. *n.* 77. Gasp. Hurtad. *diff.* 17. *citata.*

QVÆSTIO IX.

An sit danda Eleemosyna homini auaro indigenti, eo quòd nihil ex suo velit insumere, quo sua necessitati subueniat?

Respondeo tanquam certum, non esse ex præcepto dandam. Quia prædictus indigens habet vnde possit sibi succurrere; quod si id non facit, sibi imputet. Excipe, nisi tanta esset eius infirmitas, & deprauata animi affectio, quod sibi subtrahat vitæ necessaria, vt cogamur misericordiæ præcepto ad subueniendum illi. Quemadmodum, si quis ex animi infirmitate, vel cæco affectu, se suspendere, vel in flumen dejicere contenderet, misericordiæ præcepto cogeremur eum commodiori medio iuuare. Sed in hoc casu ex bonis ipsius auari, si fieri posset, subueniendũ esset, aliàs ex propriis. Sic Azor *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 9. *q.* 5. Lorca 2. 2. *sect.* 3. *disp.* 37. *n.* 11. & Syluius 2. 2. *q.* 32. *art.* 9. *q.* 4. quos sequitur Diana *part.* 5. *tract.* 8. *resol.* 19.

QVÆSTIO X.

An peccet grauiter, qui paupertate ficta petit, ac recipit Eleemosynas?

Respondeo tanquam certum: Peccare graviter, secundum se. Quia petit, ac recipit illas fraudulenter: ergo, si aliàs paruitas materiæ non excusset, grauiter, ac mortaliter peccabit. Sic omnes. Legantur Gasp. Hurt. *disp.* 5. *de Eleemosyn. diff.* 15. Ioan. de Cruce 1. *p. sum. precep.* 5. *art.* 4. *dub.* 2. *concl.* 4. Diana *p.* 5. *tract.* 8. *resol.* 21. *vers. Et tandem.*

QVÆSTIO XI.

An recipiens Eleemosynam magnam, aut extraordinariam, simulans paupertatem, teneatur ad illius restitutionem?

Negant teneri ad restitutionem, qui existimant, Eleemosynam datam pauperi simulato, esse validam, & illam recipientem sibi propriam facere, & ideo non teneri ad restitutionem illius. Ratio est: Quia ratio motiua dandi Eleemosynam, est honestas virtutis misericordiæ: at hæc permanet, etiamsi paupertas in petente deficiat: ergo datio Eleemosynæ subsistit, cum illius substantiale motiuum persistat: ergo est valida, ergo qui illam accipit, etiamsi pauper simulatus sit, non tenetur ad restitutionem. Sic Sotus *lib.* 9. *de iust. q.* 7. *art.* 3 *sub finem*, quem citat, & sequitur Ægidius *disp.* 27. *dub.* 2. *concl.* 6. *n.* 81. (vnde malè citatur hic Author pro opposito à Gaspare Hurt. *infrà.*) Tenet etiam Lessius *lib.* 2. *c.* 18. *dubitat.* 17. *n.* 132. Addunt tamen hi duo vltimi Authores, quod licèt qui paupertate ficta recipit Eleemosynam, non teneatur eam directè restituere, quia illius factus est dominus, teneatur tamen aperire alteri dolum, quia tenetur tollere deceptionem, in quam alium iniustè induxit, & relinquere ipsi liberum, vt rem datam, si velit, recipiat. Aut si deceptor nolit hoc facere, tenetur rem acceptam restituere.

Sed probabilius Respondeo, Teneri ad restitutionem. Quia probabilius est, talem Eleemosynam simulato pauperi factam, seu donationem in illa inclusam, esse inualidam, ac nullam. Ratio est, quia qui extraordinariam, & magnam Eleemosynam dat alicui pauperi, non dat eam illi, quia pauper apparet, sed quia in re pauper est; itavt non habeat animum alienandi rem talem à se, si verè paupertas non existat: ergo donatarius, seu pauper fictus recipiens talem rem, propriam non facit: ergo illam restituere tenetur. Sic Alexand. *in* 4. *p. q.* 86. *memb.* 3. *art.* 3. Altissiodorens. *lib.* 4. *cap. de Restitut.* Adrianus *in* 4. *tract. de Restitut.* §. *Consequenter*, Nauarr. *in sum. c.* 17. *n.* 107. & *in Apologia contra Sarmientum, q.* 1. *monito* 28. *n.* 1. Medina *C. de restit. q.* 24. Scotus *in* 4. *dist.* 15. *q.* 2. *art.* 3. & Angel. *verb. Restitutio* 5. *n.* 1. quos omnes pro hac sententia refert Ægidius dicens, esse valde probabilem. His addi possunt Caiet. *v. restitutio, cap. vltimo, casu* 4. Vasquez *c.* 3. *de Eleemosyna, dub. vltimo*, Luysius 2. 2. *disp.* 85. *dub.* 2. Petr. Hurtad. *disp.* 159. *sect.* 6. §. 142. Gasp. Hurt. *disp.* 5. *diff.* 15. Palaus *tract.* 6. *disp.* 2. *punct.* 14 *n.* 5. non 15. vt leges apud Ouiedum) Diana *p.* 5. *tract.* 8. *resol.* 21. Ioan. de Cruce 1. *p. sum. precep.* 5. *art.* 4. *concl.* 4. Ouiedo *tract. de charitate, contr.* 10. *punct.* 14. *n.* 144. Dicastillo *de iust. & iure tom.* 1. *lib.* 2. *tract.* 2. *disp.* 6. *dubitatione* 5. *num.* 92. Tamburinus *lib.* 8. *in Decal. tract.* 4. *c.* 1. §. 1. *n.* 2. & 3. & alij.

QVÆSTIO XII.

An etiam ille, qui simulans paupertatem, modicas Eleemosynas recipit, teneatur quoque ad illas restituendas?

Affirmant quamplures nostræ sententiæ authores; quia, inquiunt, parum refert, quod Eleemosyna sit parua, vel magna, quoad forum interius; quia non refert, nisi quoad præsumendum, an erogans habuerit, aut non habuerit animum absolutè erogandi.

Sed his non obstantibus, probabiliter certè Respondeo, non teneri ad restituendas has modicas Eleemosynas. Quia probabiliter certè præsumitur, quod dominus, qui hostiatim mendicantibus modicas Eleemosynas dat, non det illas sub conditione paupertatis, sed absolutè ratione Charitatis, & ideo cum intentione, & animo abdicandi à se dominium talium Eleemosynarum, siue existat, siue non existat paupertas: ergo ille qui simulans paupertatem exiguas Eleemosynas recipit, non tenebitur ad restitutionem. Et certè quis inuenietur tam exigui, & pusilli animi, vt velit duos marauedinos, aut frustum panis sibi, aut aliis veris pauperibus restitui; & leuissimum hoc munusculum dare dependenter à paupertate in re existente? hoc profectò de nullo est præsumendum, sed iudicandum contentum esse paupertate prudenter ab ipso existimata in ordine ad abdicandum à se dominium rei leuissimæ. Quod sanè non ita est iudicandum, quando Eleemosyna est notabilis quantitatis, ac valoris; quia tunc de quovis præsumendum est, nolle illius dominium à se abdicare, vera paupertate non existente. Sic Ouiedo *loc. cit. n.* 145. citans pro hac parte, & bene, Sotum *de iust. lib.* 9. *q.* 7. *art.* 4. (vnde non ita citauit illũ Ægid.) Nauarrum *in summa, c.* 17. *n.* 107 Molina *tom.* 1. *de iust. disp.* 210. & Iacobum Granados *tract.* 11. *disp.* 6. His addi possunt Dicastillo *loc. cit. n.* 93. Tamburinus *n.* 4. Diana *p.* 5. *tract.* 8. *resol.* 21. *vers. verùm his non obstantibus*, vbi citat Azor 3. *p. lib.* 4. *c.* 21. *q.* 8. Item Ioan. à Cruce 1. *p. sum. precept.* 5. *art.* 4. *dub.* 2. *conclus.* 4. vbi sic ait: Nota 2. *quod pauper fictus peccat mortaliter petendo Eleemosynam, & restituere tenetur, quando sibi dantur Eleemosyna sub conditione, saltem tacita, quòd sit*

sit pauper, vt contingit in amplis, & extraordinariis Eleemosynis, sicut cum petitur Eleemosyna pro captiuo, qui non est. Secus sit, si donatio sit absolutè, vt præsumitur in eleemosynis ordinariis, etsi aliàs fiant, ob motiuum falsum. Sic Cruz.

QVÆSTIO XIII.

An eleemosyna data vero pauperi, qui tamen fingit se Sanctum, aut cognatum eius, à quo illam petit, sit valida?

NEgat Medina *C. de restit. q.* 24. *ad* 4. casu, quo re verà sciatur, aut probabiliter præsumatur, donantem respexisse ad causam simulatam, & ob eam dedisse.

Sed absolutè Respondeo dicendum, talem eleemosynam esse validam, ac proinde accipientem non teneri ad restitutionem, etiamsi dans eam non daret, si agnosceret pauperem non esse Sanctum, aut cognatum: quia tunc eleemosyna, qua ratione datur, verè est voluntaria. Sic ex Vasquio Gasp. Hurtadus *q.* 15. *cit.* Dicastillo *dub.* 6. *cit. n.* 97. his verbis: *Si quis, qui revera est pauper, fingit se peregrinum, vel aduenam, vel infirmum, vel inter fideles fidelem, aut è contra inter infideles infidelem, vt eleemosynam consequatur, non tenetur ad restitutionem; quia præsumitur donatorem dedisse principaliter propter paupertatem, alias verò causas tantum fuisse impulsiuas, scilicet vt libentius, aut citius daret, vel quia ad illas non respexit, quamvis fortassè si respiceret, etsi sciret simulari, non daret.* Sic ille ex Azorio *loco citato.*

QVÆSTIO XIV.

An pauper, qui solùm pigritia, aut cupiditatis causa eleemosynam petit, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem?

REspondeo, Nec peccare mortaliter, nec ad restitutionem teneri, dummodo verè sit pauper. Quod non peccet mortaliter, constat: quia pigritia illa, vel cupiditas, nisi aliud addatur, non pertingit ad grauem deordinationem. Quod verò nec teneatur ad restitutionem, etiam patet, quia constante paupertate, constat finis Eleemosynæ, & consequenter eius validitas. Sic Nauarrus, & Bariola, quos citat, & sequitur Diana *resol.* 21. *cit. in fin.* Tamburin. *lib.* 8. *in Decal. tract.* 4. *c.* 1. §. 1. *num.* 4. & antea Caiet. cum S. Thom. 2. 2. *q.* 187. *art.* 5. & alij apud Sanchez, *lib.* 7. *in Decal. c.* 24. *n.* 15. & 16. Qui tamen dicunt omnino esse id vituperabile.

QVÆSTIO XV.

An si pauper adstans ostio diuitis, vel Monasterij, expectans Eleemosynam, dicat alteri pauperi accedenti, iam esse datam, cum re vera non sit, teneatur ad restitutionem?

AFfirmandum videtur. Quia, si diues quis, aut alius, cuius nihil interest, mentiendo impediret Eleemosynam pauperi, peccaret contra iustitiam, & teneretur ad restitutionem: ergo etiam pauper ad idem teneretur, cum idem faceret.

Sed probabilius Respondeo, non teneri ad restitutionem: quia tale mendacium non esset contra Iustitiam, sed solùm officiosum. sic Arag. 2. 2. *q.* 77. *art.* 3. *concl.* 2. Sic dicens: *Ad confirmationem respondetur, quod ille qui mentiendo impedit Eleemosynam pauperi, dupliciter se potest habere. Nam vel ipse est pauper, & vt sibi dupla Eleemosyna detur, decipit alterum, decipit autem dicendo*, Dominum non adesse; *aut*, Eleemosynam jam esse elargitam: *& tunc iste mentiens, nec peccat contra iustitiam, nec ad restitutionem tenetur. Vterque enim pauper habet idem ius, & sic solùm mentitur officiosè. Vel est diues, qui mentitur pauperi, & tunc mendacium est perniciosum contra iustitiam, & restitutionem obligans.* Sic ille, & ex illo Lessius *lib.* 2. *de iust. c.* 21. (non 2. vt legi apud Dianam) *dub.* 5. *n.* 43. Diana etiam ex vtroque *resol.* 21. *cit. in fin.*

QVÆSTIO XVI.

An teneatur ad aliquid restituendum pauper ille qui vltra modum, eiulatibus, & clamoribus, suam necessitatem exagerat?

REspondeo, non teneri ad quid restituendum. Quia etsi clamor grauis excitauit animum donantis; tamen est in egeno sufficiens ratio egestatis, vt actio sit voluntaria miserenti, saltem quoad substantiam. Sic Petr. Hurt. §. 142. *cit.* & Tamburin. §. 1. *cit. n.* 2. *fine.*

QVÆSTIO XVII.

An peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem pauper ille, qui petit, & accepit Eleemosynas, postquam jam sufficientem victum per illas acquisitum habet?

REspondeo, quod sic. Quia jam in hoc casu fingit paupertatem, cum factus jam per congregatas Eleemosynas diues, emendicet, poscat, ac recipiat Eleemosynas. Sic Sanchez *loc. cit. n.* 16. & Tambur. *lib.* 8. *in Decal. tract.* 4. *c.* 1. §. 1. *n.* 6. vbi nostram sententiam per casum à se decisum benè declarat. Legatur.

QVÆSTIO XVIII.

An licitè possit petere, & accipere Eleemosynas tanquam pauper, qui filias habet nubiles, quas commodè dotare non potest, habet tamen necessaria ad vitam suam, & filiarum sustentandam?

REspondeo probabiliter affirmatiuè. Quia pauperes non solùm dicuntur, qui egent cibo, potu, & veste, quæ sunt necessaria naturæ; sed etiam qui egent opportunis ad côuenientiam sui status, vt docent Caiet. & Bannez 2. 2. *q.* 43. *art.* 8. & *q.* 100. *art.* 1. *ad* 7. & Nauar. *in sum. c.* 17. *n.* 93. *vers. Addimus etiam, in fine.* Et ideo hanc sententiam tenet Iacobus Mandellus *lib.* 1. *consil.* 69. *n.* 6. ex Bald. quos sequitur Diana *part.* 2. *tract.* 15. *resol.* 8. Quorum sententiam refert, nec impugnat, Tamburin. *n.* 6. *cit.*

QVÆSTIO XIX.

An sit licitum diuites emendicare, vt Eleemosynas erogent pauperibus?

REspondeo vt certum, Esse licitum illis: Quia tunc non sibi, sed veris pauperibus emendicant. Sic ex Caietano, & Valentia docet Sanchez *lib.* 7. *in Decal. c.* 24. *n.* 14. & Tamburinus ex illo, his verbis: *Secundò*

QVÆSTIO XX.

An item, si quis diues obligetur aliquem pauperem alere, posit nihilominus pro illo eleemosynam petere?

RESpondeo quod non possit. Quia peteret tunc eleemosynam pro illo, qui non eget, nec est pauper, quia non est reputandus talis, qui ius petendi alimenta habet, vt probat Surdus *de alimentis tit.7.q.37. à n.1. vsque ad 11.* & approbat Sanchez *lib.1.in Decal.c.14.n.6.in fine.* Sic Tambur. *n.6.cit. vers. vnum observaui.*

QVÆSTIO XXI.

An Pater, vel frater diuites possint eleemosynam colligere pro filio, vel sorore pauperibus?

AFfirmaret forsan Henriquez, qui *lib.5. de Pœnit.c.21.n.3.in Glossa lit. Q.* affirmat satisfacere pœnitentiæ, si eleemosynam pro pœnitentia datam daret quis suo fratri indigenti, cui tenetur subuenire.

Sed omnino Respondeo, Non posse. Ratio est (ait Tamburinus) *quia ex eo, quod filius, vel soror gaudent Patre, fratréve diuite, habent ius, quo ali ab ipsis debeant: ergo iam pauperes non sunt pro quibus possit ab his, quibus incumbit eos sustentare, eleemosyna colligi.* Sic ille *n.6.cit.in fine.* Legatur Sanchez *loco nuper citato,* vbi sententiam Henrici reiicit.

QVÆSTIO XXII.

An Eremita, qui alicui seruit Ecclesiæ, liceat viuere ex eleemosynis ipsius Ecclesiæ?

RESpondeo licere viuere, iuxta suum statum, ex eleemosynis Ecclesiæ; huic tamen æqualiter prouidendo, quia qui Altari seruit, de Altari & viuat. Et si inquiras, an quod ex suo competenti victu, & Ecclesiæ cultu superest, possit ipse dare suis cognatis, aut extraneis? Respondeo posse, modo sint pauperes, & modo ex circunstantiis non appareat, donaria fidelium Ecclesiæ ornatui applicari. Sic omnino Tamburin. *lib.8.in Decal.tract.4.c.1.§.1.n.4.vers. Quid de Eremita.*

QVÆSTIO XXIII.

An eleemosyna facta pauperi simulato restituenda sit donatori? An verò aliis pauperibus.

NEgant quamplures Doctores, existimantes non donatori, sed aliis veris pauperibus restituendam esse eleemosynam datam ei, qui se pauperem dissimulauit. Ratio est, quia donator, qui talem eleemosynam dedit, habuit voluntatem abdicandi à se dominium rei datæ, & illud transferendi in pauperes: ergo his est restituenda. Ita tenent Caiet. Medina, Nauarrus, & Adrian. quos citat, & tandem sequitur Molina *de iust.tom.1.tract.2.disp.210.n.4.* Villalob. *tom.1.tract.22.diff.9.n.4.* licet id doceat cum aliqua limitatione, quam affert *n.5.* Ludouic. de S. Iuan. *in sum.q.de eleemos. art.9. dub.1.diff.7.concl.3.* quos videtur sequi Diana *p.5.tr.8.resol.22.*

Alij contra affirmant, donanti debere restitui; præcipuè si res donata sit magni momenti, non pauperibus. Ratio est, quia dans, seu donator, non voluit talem eleemosynam donare, nisi illi pauperi ficto: ergo non alteri: ergo dans semper retinet dominium rei donatæ: ergo illi est restituenda. Sic Sotus *lib.9.de Iust.q.7.art.3.* Lessius *lib.2.c.18.dub.vltimo, n.132.* Granad. *2.2.controu.3.tr.11.disp.6.n.5.* Luysius *disp.85.dub.2.* Gasp. Hurtad. *disp.5.diff.15.fine,* Dicastillo *de Iust.lib.2.tr.2.disp.6.dub.5.n.109.* vbi concludit, quod si donator sit notus, & res sit notabilis, sit restituenda: si verò donatores sint ignoti, aut res sint minutæ, pauperibus poterit fieri restitutio.

Sed ego cum aliis Respondeo dicendum, quod vtrique possit restitui, & Domino, & pauperibus. Domino, quia illius est: pauperibus, quia dum non constat voluntatem retractasse, censetur perseuerare in priori voluntate, quæ fuit rem illam à se abdicare, & pauperibus tribuere: ergo pauper fictus reddens veris pauperibus, voluntatem Domini exequitur, & iuxta eius beneplacitum res disponit. Reddat igitur cui maluerit. Sic Palaus *tract.6.de charit.disp.2.punct.14.n.7.* sequutus Vasquium *de eleemos. c.3. dub.vltima, n.24.* Item Tamburin. *lib.8.in Decal.tr.4.c.1.§.1. n.5.* & inclinat tandem Diana *loc.cit.*

QVÆSTIO XXIV.

Quid nomine pauperis veniat, cui data pauperi ficto possint restitui?

RESpondeo cum Nauarro: *Nomine pauperis venire, non solum personas pauperes, sed etiam Ecclesias Xenodochia, & Monasteria ornamentis, luminaribus, ædificiis, & aliis similibus indigentia.* Sic ille *in sum. c.17.n.93.* ex Ioan. Andrea *in c.1. de testam. in 6.* & infrà addit, *quod pauperes intelliguntur, non solum mendicantes, sed etiam alij egentes iis quæ sunt eis ad decentiam necessaria.* Sic etiam ex illo Diana *2.p.tr.15. resol.8.* qui addit, *quod etiam ille dicatur pauper, qui victum quærit ex labore suo,* vt docent Baldus, Iason, & Marc. Anton. Tannerus. Et rursus, *quod etiam talis dicatur, qui non solum, non habet vnde viuat; sed etiam, qui non potest commodè, & honestè viuere, secundum suam conditionem, vt sunt multi artifices, & personæ etiam altioris conditionis, quæ ægrè admodum vitam sustentant.* Sic ille, legatur.

QVÆSTIO XXV.

An si quis habeat à testatore potestatem distribuendi aliquam pecuniam in pauperes, possit vnico pauperi totam illam donare?

RESpondeo, quod non possit. Quia revera faceret iniuriam communitati pauperum. Sic ex Menochio *de præsumpt.lib.4.q.125.n.20.* Cenedo *pract. & Canonic.qq.lib.1.q.35.n.13.* Augustino Barbosa *3.p.de potest. Episcopi, alleg.83. num.9.* docent Palaus *punct.14. citato, n.9.* & Ouiedo *tract.10. de charit. punct.14.n.149.fine.*

QVÆSTIO XXVI.

An si Testator determinatos pauperes eligat, vt inter illos distribuatur certa Eleemosyna, possit executor illam aliis pauperibus donare?

RESpondeo, Non posse. Quia pauperes electi, ius ad talem Eleemosynam ex electione acquisierunt. *Quod* (ait Palaus) *non solùm verum habet, cum quilibet determinatè eligitur, sed cum eliguntur sub aliqua ratione communi, v.g. si eligantur pauperes alicuius ciuitatis, non poterit aliis alterius Ciuitatis distribui. Hinc est, legatum factum pauperibus concurrentibus ad portam testatoris, non posse infirmis existentibus in Hospitali distribui.* Sic Barbosa *dicta allegat.* 83. *num.* 20. cum Marco Anton. Genuensi *pract. Ecclesiast. quæst.* 214. *per tot. Et à fortiori, legatum distribuendum pauperibus verecundis* (vulgò, *Enuergonzantes*) *non poterit iis, qui ostiatim postulant, & multò minus mendicantibus Religiosis distribui.* Sic ille *loc. cit.* Et ex illo non citato, Ouiedo *n.* 149. *citato.*

QVÆSTIO XXVII.

An qui Eleemosynam accepit in pauperes distribuendam, possit sibi, suisque, si verè pauperes sint, partem illius applicare?

NEgant Angelus, & Syluest. *verb. Eleemosyna.* Argumento cuiusdam legis *si mandauero*, §. *si tibi centum, ff. mandati.*

Sed vt mihi certum, Respondeo posse. *Quia illa* (probat Suarez) *est vera Eleemosyna. Item ipsi concedunt, posse dare maximè propinquis, consanguineis, & filiis, cur ergo non sibi. Item expletur voluntas donantis, cum detur verè egenti, nisi contrarium apertè explicet:* ergo. Sic ille *disp.* 7. *de Eleemosyna, sect.* 1. *n.* 9. Gonzales *ad Reg.* 8. *Cancellariæ, glossa* 2. *n.* 54. *&* 55. Barbosa 3. *p. de potest. Episcopi, alleg.* 83. *n.* 22. *&* 23. Bonac. *in prim. Decal. præcept. disp.* 3. *quæst.* 4. *punct.* 6. *n.* 27. & penes ipsum S. Thom. 2.2. *quæst.* 32. *art.* 9. *ad* 3. Nauarr. *cap.* 25. *num.* 122. Lorca *disp.* 37. *n.* 28. Filliuc. *tract.* 28. *c.* 4. *n.* 107. & Reginald. *n.* 304. Sic etiam Palaus *loc. cit. n.* 10. & Ouiedo *n.* 150.

QVÆSTIO XXVIII.

An sit aliquis ordo tenendus in Eleemosyna pauperibus eroganda?

REspondeo, vt certum: tenendum, & seruandum esse ordinem in eroganda Eleemosyna: sicut seruatur in diligendo, & benefaciendo ex Charitate proximis. Sic S. Thom. 2.2. *q.* 26. & cum ipso omnes eius interpretes, & Theologi.

QVÆSTIO XXIX.

Quando Eleemosyna omnibus fieri non potest, quinam debeant aliis præferri?

REspondeo vt certum, *Primò* quod debeant præferri, cæteris paribus, illi qui maiori necessitate laborant. *Secundò* debent præferri coniunctiores minùs coniunctis; meliores minùs bonis; vtiliores Reipublicæ minùs vtilibus; & magis egentes minùs egentibus. *Tertiò* coniunctior debet præferri sanctiori; quia huiusmodi bonum est magis debitum illi: ideo pater infidelis præferendus est viro fideli. Legantur S. Thom. *in* 3. *dist.* 29. *quæst.* 1. *art.* 6. Filliuc. *tract.* 28. *cap.* 4. *q.* 10. *n.* 108. Bonac. *disp.* 3. *cit. punct.* 6. *num.* 28. Azor. mox citandus. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 11. *n.* 1.

QVÆSTIO XXX.

Quinam in extrema necessitate præferendi sunt aliis?

REspondeo *Primò*, quod existentibus in extrema necessitate Patre, & filio, præferendus sit Pater, & illi, prius quam filio, succurrendum. S. Thom. 2.2. *q.* 26. *art.* 2. Azor. ex illo *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 13. Trullench. *loc. cit. num.* 2.

Secundò, Si Pater, & Mater sint in extrema necessitate, prius est patri, quàm matri subueniendum. S. Thom. *loc. cit. art.* 10. Azor. & Trullench citati.

Tertiò, Parentibus, aut filiis simpliciter egentibus, potiùs est subueniendum, quàm vxori extremè quoque indigenti. S. Thom. 2.2. *q.* 26. *art.* 6. Azor. *c.* 13. *cit.* Trullench. *num.* 2.

Quartò, extrema necessitas vxoris potius est subleuanda, quàm propinqui nos ex latere attingentis. S. Thom. Azor. & Trullench *suprà.*

Quintò amico egenti potius est subueniendum, quàm inimico. S. Thom. *art.* 6. Azor. & Trullench.

Sextò, si egeant naturales parentes, potius est illis succurrendum, quàm spiritualibus. S. Thom. *art.* 7. *&* 8. Azor. & Trullench.

Septimò, Domestici, & qui nobis sunt aliqua ratione coniuncti, potiùs sunt Eleemosyna iuuandi, quàm externi, & qui sunt nobis minùs coniuncti. S. Thom. *art.* 7. Azor, & Trullench.

Octauò, Debitor potiùs debet creditori subuenire, quàm alteri, nisi aliàs Rex, vel Princeps, vel alius maximè Reipublicæ vtilis, extremè quoque laborauerit. Sic ex S. Thoma, Azor. & Trullench.

Nonò, Prius est succurrendum his, qui de nobis sunt benemeriti, quàm aliis, qui nihil boni in nos contulerunt. Sic S. Thom. Azor. Trullench. & alij.

TRACTA

TRACTATVS VI.

DE CORRECTIONE FRATERNA.

DISPVTATIO PRIMA.

De quidditate, & præcepto Correctionis fraternæ.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Correctio fraterna?

RESPONDEO dicendum, quod est admonitio proximi, qua nitimur eum à peccato reuocare, siue emendatio sequatur, siue non. Sic D.Thom.2.2.*quæstion.*33.*art.*1. & ibi omnes eius interpretes. Legantur Suarez *tract.*3. *de Charit.disput.*8. Ægidius *disput.*28. Azor. *tom.*2.*lib.*12.*capit.*14. Valentia *disputat.*3.*quæst.*10.*punct.*1. Petr.Hurt.*in* 2.2.*Disp.*162. Gasp.Hurtad.*de Charit. disp.*6.Palaus *disp.*3.Ouiedo *contr.*11. Bonac.*disp.*3. *in prim.precep.Decal.q.*4.*punct.*7.Trullench *in prim. precep.Decal.lib.*1.*c.*5.*à dub.*13.

QVÆSTIO II.

An sit præceptum de Correctione fraterna?

NEgarunt aliqui (vt refert Ouiedo) existimantes, nullum esse præceptum correctionis fraternæ, nec peccatores à nobis corrigendos esse,sed pro illis orandum, vt Deus illis misereatur. Hi fuerunt Semipelagiani tempore D.Augustin.Quamuis Gasp. Hurt.*disp.*6.*cit.diff.*3.dicat,nec illos verè id sensisse. Sed quidquid de eorumsensu sit

Respondeo tanquam certum, & de fide, dari præceptum de correctione fraterna.Constat ex multis Scripturæ locis.Leuit.19.*vers.*17.*Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, ne habeat super illo peccatum.* Ecclesiastici 17.vers.12. *Et mandauit illis vnicuique de proximo suo.* 1. ad Timoth.5. *vers.*20. *Peccantes coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant.* Matth.18. *Si peccauerit in te frater tuus,vade, & corripe eum, inter te,& ipsum solum.* Quod idem dicitur *Luca* 17.*versic.*13. Sic omnes Catholici.

QVÆSTIO III.

An præceptum huiusmodi Correctionis, sit naturale, diuinum, & humanum?

REspondeo tanquam certum, Esse. Quod sit naturale, constat tum ex illo naturæ principio: *Quod tibi vis fieri,alteri feceris.* Tum etiam,quia naturali præcepto tenemur per Eleemosynam subuenire proximo patienti necessitatem corporalem: ergo multò magis patienti spiritualem, quod corripiendo præstamus. Quod verò sit diuinum, constat ex locis Sacræ Scripturæ citatis. Quod tandem sit humanum, ex cap. *Prouidendum*, cap. *Consentire, dist.*83.*cap.Facienti, dist.*86. & cap. *Tam sacerdotes,* 24.*q.*3. Sic communiter DD.cum D. Thoma *q.*33. *art.*2. Legantur Suarez *sect.* 1. Valentia *punct.*2. Bonac. Ouiedo, Palaus, & alij *suprà* citati.

QVÆSTIO IV.

An Correctionis præceptum obliget, non solùm Christianos, verùm etiam infideles?

REspondeo, vt certum: Omnes, etiam infideles, obligare. Quia omnes tenentur præcepta iuris naturæ seruare.Sic omnes Doctores.Legantur citati.

QVÆSTIO V.

An hoc præceptum obliget ex genere suo, ad mortale?

NEgandum videtur,ob praxim; quia ferè nullus est qui corrigat, & tamen ferè nullus est, qui confitetur hoc peccatum, neque Confessores interrogant de illo, ergo signum est,tale præceptum non obligare ad mortale.

Sed tanquam certum, Respondeo obligare, ex genere suo,ad mortale. Quia præceptum Eleemosynæ corporalis obligat sub mortali ex genere suo, vt supra est habitum:ergo à fortiori obligabit hoc,cùm grauior sitcar entia boni spiritualis, quàm corporalis.Sic Suarez *disp.*8.*sect.*1.*n.*4. Qui ad rationem dubitandi respondet, *Quod potius timorati conscientiæ interdum se accusant de transgressione huius precepti: & quod confessarij,si necessarium iudicent,debent interrogare. Tamen quia obligatio huius præcepti non frequenter occurrit,& obscurior est, ita & rarius contra* illud

illud peccatur: vnde multi fortasse excusantur. Sic ille, Trullench etiam *dub.* 13. *n.* 2. & omnes, præcipuè citati. Diana quoque cum aliis *p.* 5. *tr.* 13. *resol.* 42.

QVÆSTIO VI.

An præceptum Correctionis obliget semper, & pro semper?

RESpondeo, tanquam certum, quod non. Quia cum sit præceptum affirmatiuum, vt ex ipsius verbis patet, licet obliget semper, non tamen pro semper, seu ad semper; sed tantum in certis euentibus, data opportunitate, & occasione, & concurrentibus certis circunstantiis, & conditionibus. Sic omnes. Legantur citati.

QVÆSTIO VII.

Quot debent conditiones concurrere, vt hoc præceptum astringat?

REspondeo quod ad minus, quatuor. *Prima* est certa peccati mortalis cognitio. *Secunda,* vt sit spes emendationis. *Tertia,* vt sit opportunitas personæ & temporis. *Quarta,* vt ea commodè fieri possit, de quibus omnibus sequenti disputatione agemus. Lege Nauarr. *cap.* 24. *num.* 12.

DISPVTATIO II.

De Conditionibus, quibus concurrentibus, obligat correctionis præceptum.

§. I.

De prima Conditione, quæ est certa peccati cognitio.

QVÆSTIO PRIMA.

An vt obliget correctionis præceptum, sit necessaria cognitio probabilis, seu certitudo moralis, peccati mortalis proximi?

NEGAT Adrian. *de Correctione, §. sed hac opinio,* asserens, sufficere probabilem coniecturam, seu dubium, an proximus mortali adhæreat.

Sed certiùs multò, ac probabilius Respondeo, Esse necessariam cognitionem moraliter certam. Quia aliàs faceret iniuriam proximo, cum temerè, ac leuiter iudicans eum esse in peccatò, ipsum argueret. Sic Sotus *de Sigillo, memb.* 2. *quæst.* 2. *concl.* 4. Nauarr. *cap.* 24. *num.* 12. Gabriel, Viguerius, & Flores, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.* 6. *opusc. c.* 2. *dub.* 1. *n.* 3. Bonac. *disp.* 3. *q.* 4. *punct.* 7. *n.* 7. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 14. *n.* 1. Suarez *disp.* 8. *sect.* 3. *n.* 3. vbi addit, quod si delictum appareret graue, vel magni periculi, vel cum esset spes emendæ, & nullus timor exacerbandi proximum, habere posset locum sententia Adriani. Sed in indiuiduo prudentiâ opus est. Palaus *punct.* 4. *num.* 1. qui tamen malè citat Adrianum pro hac parte. Sic etiam Diana mox citandus.

QVÆSTIO II.

An qui per auditum, vel per rumorem, aut per signa dubia, scit crimen graue fratris, teneatur illum corrigere?

AFfirmabit Adrianus, cum hæc probabilis sit coniectura peccati.

Sed probabilius multò Respondeo. Non teneri. Quia non certè, adhuc mortaliter, scit. Sic Sanchez *loc. cit.* ex Viguerio *lib. institut. cap.* 12. §. 2. *vers.* 7. & Trullench. *num.* 1. *citato.* Qui tamen ex Soto notant, pensandas esse coniecturas facientes rem probabilem, & conditiones personarum: atque ita aliquando licere insinuare fratri crimina sua, de quibus rumor spargitur, dummodo fiat prudenter.

QVÆSTIO III.

An quando peccatum potest redundare in præiudicium tertij, sufficiat dubia cognitio illius ad corrigendum?

REspondeo sufficere. Sic Filliuc. *tract.* 28. *cap.* 6. *quæst.* 3. his verbis: *Quando peccatum est dubium, quibus debeat facere correctionem fraternam? Respondeo, priuatam personam id facere non debere; pertinet etiam ad superiorem, nisi fortè in tribus casibus.* Primus, *quando tale esset peccatum, quod posset redundare in notabile præiudicium, & detrimentum tertij, quale esset peccatum hæresis, proditionis Principis, Ciuitatis, &c.* Secundus, *quando imminet proximi mors, tunc enim non modò à peccato posset correptio liberare, verum etiam à morte æterna.* Tertius, *quando esset spes probabilis, proximum non admodum ægrè laturum, si sub dubio admoneatur.* Sic Filliuc. Quem sequitur Trullench. *loc. cit.* Diana *p.* 4. *tract.* 3. *resol.* 72. *&* *tract.* 4. *resol.* 228.

QVÆSTIO IV.

An peccatum mortale omnino præteritum, & per pœnitentiam deletum, sit materia necessaria Correctionis?

REspondeo vt certum, quod non. Ratio est, quia cessante fine, cessat necessitas medij: atqui finis Correctionis est emenda fratris: ergo si iam est emendatus, eo quòd eius peccatum deletum sit per pœnitentiam, non erit necessaria correctio. Sic omnes. Sotus, Corduba, Siluest. Angel. Tabiena, & Abulens. Quos citat, & sequitur Sanchez *lib.* 6. *opusc. c.* 2. *dubit.* 2. *num.* 3.

QVÆSTIO V.

An saltem, peccatum mortale præteritum omnino, sed non deletum per dolorem, sit materia necessaria Correctionis?

AFfirmant multi DD. existimantes, teneri quem corrigere proximum in mortali peccato existentem; etiamsi ille non teneatur tunc de illo pœnitere

nitere, nec illum peccasse pœnituerit, dummodo speret sua correctione fore, vt pœniteat. Ratio est, quia existens in peccato habituali, existit in periculo damnationis, quo nulla est maior miseria: ergo cum correctio ad subleuandam miseriam proximi dirigatur, efficitur sanè ad hominem existentem in peccato habituali dirigi. Ita Bannez 2.2.q.32. *art.* 3. *dub.* 1. *ad* 4. Valentia *disp.* 3. *q.* 10. *pun.* 2. Bonac. *disp.* 3. *q.* 4. *pun.* 7. *n.* 4. & apud aliquos, ex parte Suarez *de Charit. disp.* 8. *sect.* 3. *n.* 8. Item Azor. & Petr. Ledesma, quos citat, & sequitur Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 14. *n.* 2. (licèt *n.* 3. in oppositam inclinetur.) Aragon 2.2.q.33. *art.* 2. *dub.* 1. *coroll.* 1. Petr. Hurt. *disp.* 162. *sect.* 8. §. 68. & apud illum Adrian. & Bernard. de Areualo.

Sed probabilius Respondeo, Non esse materiam necessariam correctionis peccatum habituale, quatenus tale est; sed solùm casu, quo timeatur prudenter, non fore corripiendum proximum suo tempore de illo: quare si à se, vel ab alio speratur suo tempore corripiendus, non tenetur quis illum de præsenti corrigere, etsi possit. *Ratio est*, inquit Ouiedo, *quia nemo ex Charitate, aut misericordia tenetur magis diligere proximum, quàm proximus debet se ipsum amare, ac proinde spirituale bonum, quod ego non teneor mihi procurare, nemo teneri potest illud mihi intendere; sed peccator non tenetur peccatum habituale contractum depellere, dum aliud peccatum ex illo non imminet, nec instat iustificationis præceptum: ergo neque reliqui tenentur intendere expulsionem talis peccati, dum peccator ad eam non tenetur.* Sic ille *contr.* 11. *de Charit. punct.* 5. *n.* 40. *&* 41. & apud illum sic Luysius Turrian. *disp.* 86. *dub.* 2. Regin. *tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 25. *n.* 233. Pal. *tom.* 1. *tr.* 6. *disp.* 3. *pun.* 2. *n.* 6. Sà verb. *Correctio, n.* 1. *& in edit. Romana, n.* 5. Gasp. Hurt. *disp.* 6. *diff.* 4. Layman *lib.* 3. *tr.* 3. *c.* 7. Angel. *v. Correctio, n.* 1. Siluest. *ibid. q.* 1. Lorca 2.2.q.33. *art.* 5. *disp.* 41. *n.* 3. & Trullench *n.* 3. *cit.* His addi possunt Sanchez *in Consiliis, lib.* 6. *c.* 2. *dub.* 2. *n.* 3. vbi ex Abulensi *c.* 18. *in Matth. q.* 8. Sic ait: *Licèt peccatum præteritum maneat reatu, scilicet quia de illo delinquens non doluit, non est materia necessaria correctionis, sed tantum de consilio, nisi actu maneat peccatum, siue per frequentationem, siue per continuatiouem eiusdem actus, vel propter periculum recidiui. Ratio, quia ad hoc, vt quis alterum corrigat, oportet eius peccatum norit; sed quando tantum manet peccatum quoad reatum, solus delinquens nouit; potest enim esse, vt in corde doluerit.* Sic Sanchez. Et sic, meo videri, Suarez *suprà n.* 7. vbi ita ait: *Si scio fratrem esse emendatum, absque occasione reincidendi, non teneor corripere; quia non eget: ergo eadem ratione, si nunc video peccasse, tamen probabiliter existimo suo tempore acturum pœnitentiam, & ex hoc peccato non sumpturum occasionem peccandi, non teneor illum corrigere.* Sic ille. Villalob. *tom.* 2. *tract.* 4. *diff.* 2. *n.* 4.

QVÆSTIO VI.

An excusetur quis à correctione, ex eo quod proximus ex ignorantia vincibili peccet?

RESpondeo tanquam certum, Non excusari. Quia illa vincibilis ignorantia non excusat proximum à peccato, nec ab eius miseria: ergo indiget correctione: ergo, &c. Sic vt certum docent omnes Doctores, inter quos solùm est difficultas, an excusetur à correctione, quando proximus ex ignorantia inuincibili delictum patrauerit, pro qua sit

QVÆSTIO VII.

An saltem à correctione, vel monitione quis excusetur, ex eo quòd proximus ex ignorantia inuincibili legem offendat?

NEgant plures Doctores excusari à correctione, seu à monitione (dummodo occurrant conditiones ad correctionem quæsitæ) sed potiùs teneri ad corrigendum. Tum (probat Palaus) ob reuerentiam ipsius legis. Tum quia illa ignorantia absolutè malum quoddam est, esto non imputetur culpæ: ergo est materia doctrinæ, vel correctionis, & obiectum spiritualis Eleemosynæ. Ita ille, non solum loquendo de ignorantia iuris naturalis, & diuini, verum etiam loquendo de ignorantia iuris positiui. Quod antè docuerat Ægidius *disp.* 28. *dub.* 4. *à n.* 38. Suarez *disp.* 8. *sect.* 2. *n.* 6. vbi ait, non excusari à monitione, licet benè à correctione.

Alij contra dicunt, verè excusari. Quia tunc proximus non est absolutè in statu spiritualis miseriæ, cum non peccet: atqui vbi non est peccatum, non currit obligatio correctionis, seu monitionis: ergo. Ita Azor. *p.* 2. *lib.* 12. *cap.* 15. *quæst.* 4. Bonac. *disp.* 3. *de Charit. quæst.* 4. *punct.* 7. *numero* 10. Gaspar Hurtadus *disput.* 6. (non 7. vt leges apud Ouiedum) *diff.* 6. vbi docet, *Non esse per se obligationem monendi sic ignorantem; posse tamen esse per accidens aliquando, nempe quando ignorantia illa inuincibilis, cedit in graue detrimentum ipsius ignorantis, vt in grauem notam; aut in detrimentum alterius, siue spirituale, vt si alter est scandalizandus, siue temporale, vt quando sic ignoranter retinetur res aliena grauis momenti.* Ita ille. Sanchez *lib.* 2. *de Matrim. disput.* 38. *numer.* 5. *& lib.* 6. *consil. capite* 2. *dub.* 2. *numero* 5. & apud illum Angel. *verb. correctio, numero* 6. & Nauarr. *in Man. cap.* 24. *num.* 13.

Alij denique, distinguentes inter ignorantiam iuris, & facti, & inter ignorantiam iuris naturalis, positiui, diuini, & humani, dicunt nos teneri depellere à proximo ignorantiam iuris naturalis, & positiui diuini, & humani Ecclesiastici in illis rebus, in quibus omnes Christiani tenentur ad obseruantiam legis, veluti de mandatis Ecclesiæ: rursus teneri depellere ignorantiam facti contra ius naturale, & diuinum, non verò ignorantiam facti contra ius humanum. Ita Bannes *quæst.* 33. *art.* 2. *dub.* 3. & ibidem Aragon *in commentar. eiusdem articuli, pag.* 789. His ex parte accedunt Valentia 2.2. *disputat.* 3. *quæst.* 10. *punct.* 2. §. *Tertiò certum est*, vbi docet, esse obligationem depellendi à proximo ignorantiam iuris, non verò, per se, ignorantiam facti. Et Villalob. *tom.* 2. *tract.* 4. *diff.* 4. *num.* 3. vbi ait, nos non teneri monere eum, qui ex ignorantia inuincibili facti operatur, vbi videtur innuere, secus dicedum si ignorantia sit iuris.

Sed ego clariùs cum Ouiedo Respondeo *Primò*, omnes tenemur, non præcepto correctionis fraternæ, sed præcepto docendi ignorantem, monere proximum operantem contra ius naturale, aut diuinum, cum ignorantia etiam inuincibili iuris. Quia ignorantia horum iurium est graue malum respectu ipsius ignorantis: ergo. Sic Suarez, Ægid. & Palaus citati, & Ouiedo *controu.* 11. *punct.* 6. *n.* 59.

Respondeo *Secundò*, Etiam tenemur proximum monere, quando operatur ex ignorantia inuincibili habituali iuris communis Ecclesiastici vniuersalis, impositi prò tota, aut pro maiori parte Ecclesiæ, veluti

luti ex ignorantia legis prohibentis comestionem carnis, tempore Quadragesimæ, aut in vigiliis Natiuitatis Christi Domini, Assumptionis Matris eiusdem, & in vigiliis Apostolorum, & in diebus quatuor temporum, &c. Quia etiam ignorantia horum est valdè enormis, ac proinde graue malum, à quo debemus proximum liberare, quando absque notabili incommodo nostro possumus. Sic iidem Doctores citati.

Respondeo *Tertiò*. Item tenemur monere proximum operantem contra ius naturale, vel diuinum, ex ignorantia facti, aut ex inaduertentia actuali ad aliquod ex his iuribus. Quia huiusmodi actiones sunt grauissimi momenti. Sic iidem DD.

Respondeo *Quartò*. Non tenemur ex præcepto proximum monere, quando operatur ex ignorantia iuris Ecclesiastici, non vniuersalis, sed alicuius Prouinciæ, aut diœcesis: quia hæc ignorantia non est grauis. Sic Doctores mox citandi.

Respondeo *Quintò*. Non tenemur ex præcepto proximum monere, quando operatur materialiter contra ius purè humanum ex inuincibili ignorantia facti, aut ex aliqua inaduertentia actuali ad ius purè humanum, vt si videamus Petrum omittere Sacrum in die festo, putantem non esse festum; vel edere carnes die veneris, ex inaduertentia, aut obliuione. Sic Sotus, Nauarr. Sanchez *vbi suprà*, & Ouiedo *punct.6.cit.concl.4.num.62*. Hurtad. Bannes, Arriaga, Valentia, & Villalob. citati.

Respondeo *Sextò*, Tanquam certum apud omnes, quòd in Prælatis, seu Pastoribus Ecclesiæ, & in Confessariis in actu Confessionis, & in aliis personis, quibus ex officio incumbit, sit obligatio monendi, & docendi operantem cum ignorantia etiam inuincibili contra quodcumque ius, etiam positiuum Ecclesiasticum. Quia ad id tenentur ex officio, legatur Hurtadus *diff.6.citata*.

QVÆSTIO VIII.

An Prælati Religionum teneantur Religiosorum venialia, si occulta sint, sub mortali corrigere?

RESpondeo, Non teneri sub mortali. Quia talia venialia soli Religioso nocent, non aliis: at hoc nocumentum non est adeò graue, vt ob illud teneatur sub graui culpa, illum Prælatus corrigere: ergo. Sic Palaus *disput.3.de Charit.punct.3.n.7.* vbi ita ait: *Ex sola tamen dissimulatione cum aliquo horum defectuum* (idest, *venialium*) *si occulti sunt, non existimo Prælatum peccaturum grauiter, cum ex illis, vtpotè occultis, non detur aliis occasio ruinæ, neque ob illos disciplina religiosa labefactetur, neque ipse Religiosus in periculo proximo sit cadendi à statu religioso, vt suppono.* Sic ille ex Suario *disp.8. sect.2. num.6.* Bonac. *disp.3.q.4. punct.7.* & Luysio *disput.86. dub.2. fine.* Ouiedo etiam *punct.5.n.46.* & alij.

QVÆSTIO IX.

An saltem teneantur dicti Prælati, corrigere sub mortali peccata venialia suorum subditorum, si hæc sint publica, & ob nimiam eorum licentiam, aut frequentiam aliis ruina paratur, vel religiosa disciplina labefactatur?

RESpondeo vt certum, Teneri sub mortali ex Iustitia. Quia Prælatis incumbit ex officio religiosam disciplinam conseruare, & nullo modo labefactandam permittere: atqui ex permissione defectuum venialium, si graues sint, & nociui, nimium labefactatur religiosa disciplina: ergo tenentur Prælati hanc diminutionem præcauere. Sic Suarez *n.6. cit.* cuius verba sunt hæc: *Si admisceatur obligatio iustitiæ, interdum potest aliquis obligari ad corrigenda hæc venialia peccata, vt accidere potest in Superiore Religionis, qui ex officio, & iustitia tenetur curare, non solùm vt subditi vitent mortalia, sed etiam vt ad perfectionem tendant, atque adeo, vt vitent impedimenta: quapropter si nimium se gerat Prælatus negligenter, & maximè si defectus sint generales communitatis, poterit esse obligatio sub mortali ad corrigenda illa.* Hæc, & non amplius, Suarez, vnde cautè est legendus Palaus, eo quòd nonnulla verba, tanquam ex Suariomet addat. Sic etiam Sotus *quæst.2.concl.3. de secreto*, Bannes *de Charit.art.2. dub.2.* Sà *verb. correctio, num.5. in edit. Romana*, Ægidius *disput.28. dub.3. num.24.* Luysius *disput. 86. dubit.2. §. tertiò dicendum. Quia permittere*, inquit, *peccata venialia, vel defectus contra regulas, & disciplinam religiosam, vergere potest in magnum detrimentum perfectionis ipsius Religionis. Et* (addit ipse) *idem dicerem ego de obligatione Prælati ad reprehendendum aliquem fraterna correptione, propter aliquod genus peccati venialis nociuum Religioni, v.g. propter impudica aliqua verba, aut consuetudinem iurandi, aut simile quid, quod Religiosum maximè dedecet.* Sic ille. Tannerus *disput.2. quæst.5. dub.4. num.76.* Hurtad. Complutens. *disp.6. diff.5.* & Salmanticens. *disput.162. sect.8. §.64.* Lorca *disput.45 num.4.* Palaus *tract.6. disp.3. punct.3. n.6.* Ouiedo *contrmedian. 11. punct.5. numer. 46.* Trullench. *lib.1. cap.5. dub.14. num.5.*

QVÆSTIO X.

An etiam Syndici, Visitatores, & alij vices Prælatorum gerentes, teneantur etiam sub graui obligatione, ad corrigenda venialia, Religioni nociua, subditorum?

RESpondeo Teneri etiam. Quia ad omnes hos extenditur obligatio. Sic Ouiedo, ex Suario, Ægidio, Palao, & Lorca *loc.cit.* Qui tamen addit, *quod huiusmodi Visitatores, in dicto casu, solùm peccabunt contra misericordiam, & fidelitatem, eo quòd non adimpleant suum munus, quod adimplere promittunt, eo ipso, quod illud acceptant: non tamen peccabunt contra iustitiam, sicut Prælati, quia non tenentur ex officio habente iurisdictionem aliquam; sed tantum ex quadam commissione, seu mandato Superioris operantur.* Sic ille.

QVÆSTIO XI.

An Vicarij, Superiores, Vice-Rectores, & alij, qui in absentia Prælatorum eorum vices gerunt, teneantur etiam ex iustitia corrigere sub mortali venialia suorum subditorum, eodem modo, ac alij Prælati proprij?

RESpondeo Teneri, ac alij proprij Prælati, in horum absentia. Quia tunc verè habent iurisdictionem propriam in subditos: secus quando adsunt Prælati proprij, quia dum hi actu præsunt, & gubernant, illis subordinantur Vicarij, aut Superiores, & ideo tantum ex mandato præcipui Superioris operantur, ac proinde penes illos non est specialis obligatio

obligatio ex iustitia, quæ est penes Prælatos. Sic Ouiedo *loc. cit.* An verò teneantur ex charitate, & misericordia, ex mox dicendis patebit. Sit ergo

QVÆSTIO XII.

An Religiosus priuatus, teneatur ex misericordia vitare & corrigere venialia, communitati, aut aliis notabiliter nociua?

AFfirmat, vt certum, Ægidius, sic. *Item certum est, superiorem Religiosorum teneri in suis subditis corripere peccata venialia, quando aliàs imminet periculum, ne disciplina Religiosa magna ex parte dissoluatur: quia tenetur quantum potest dare operam, vt hac integrè seruetur. Imò credo, certum esse, quemuis etiam priuatum, præsertim si sit membrum illius Religionis, teneri ad eiusmodi correptionem, quando commodè potest, & sperat fructum: quia talis dissolutio est graue valdè malum ipsius Religionis, siue totius communitatis; quod ille ex charitate, & fide, quam debet matri suæ, scilicet ipsi Religioni, tenetur impedire.* Ita ille *dub.* 3. *citat. numero* 24. Cuius sententiam refert Palaus, & transit.

Sed clariùs Respondeo dicendum, quod per se loquendo, verè teneatur quilibet priuatus Religiosus ad corripienda dicta venialia: per accidens verò rarò. Primam partem responsionis probat, & solùm, ratio Ægidij. Secundam verò hæc, quæ est Ouiedi: Nam solùm Prælati, regulariter loquendo, possunt remouere illud damnum à proximo illatum communitati: ergo solùm illis regulariter loquendo, id competit, non subditis in particulari. Sic ille *n.*47. & antea Suarez *n.6.cit.in fine.*

QVÆSTIO XIII.

An Iudices, ac Magistratus, teneantur, etiam sub mortali, expellere à republica peccata venialia?

REspondeo, Teneri sub mortali expellere à republica peccata venialia, non omnia, sed illa solùm quæ rempublicam valdè conturbant, illique graue nocumentum inferunt, vt si ex frequenti ludo, & inmoderato luxu in vestitu pax, & bonum Reipublicæ perturbetur. Quia ad hoc tenentur ratione officij sic Palaus *n.*6.& Trullench.*n.*5.*citati.*

QVÆSTIO XIV.

An extra assignatos casus, sit obligatio sub veniali, corripiendi proximum, in occasione peccandi venialiter constitutum?

AFfirmant quamplures Doctores, asserentes, esse obligationem sub veniali, corripiendi veniale commissum, aut proximè committendum. Ratio illorum est, quia peccatum veniale est quædam, licèt leuis, miseria, & maioris momenti, quàm quælibet temporalis: ergo si quis speret fructum ex tali correctione, & absque incommodo illam possit efficere, ad illam sub veniali tenebitur. Ita Caiet. *in sum.v. Correctio.* Sotus *de secreto, memb.*2.*q.*2.*concl.*3. Valentia *q.*10.*punct.*2.*in fine,* Suarius *disp.*8. *de Charitate, sect.*2.*n.*6. Ægid. *disp.*28.*dub.*3.*n.*32. Layman *lib.*2. *tract.*3.*c.*3. Petr. Hurtad. *disp.*161.*sect.*1.§.74. Gasp. Hurtad. *disp.*6.*diff.*5. Lorca *disp.*41.*num.*9. Tannerus *q.*5.*dub.*4 *n.*76. Palaus *tom.*1.*tract.*6.*disp.*3.*punct.*3. *n.*3. Villalob. *tr.*4.*diff.*1.*n.*5. citat etiam Diana pro hac parte, Luysium Turrianum *disp.*86. *dub.*2. sed omninò malè, cùm oppositum expresè teneat.

Sed probabilius Respondeo, Non esse obligationem corrigendi venialia aliorum. *Primò*, quia, vt plures Authores oppositæ sententiæ (præcipuè Ægidius, & Palaus) fatentur, rarò, aut nunquam concurrunt circunstantiæ, sub quibus teneatur quis venialia proximi corrigere: ergo. *Secundò*, quia esset intolerabile onus, teneri priuatum hominem aliorum venialia, quæ passim committuntur, corrigere. *Vnde sine misericordia iniuria* (ait Ouiedo) *possumus venialia, quæ intra suum genus, mala sunt leuia, permittere. Nam etsi spiritualia mala, ex suo genere longè maioris sint momenti, quàm temporalia, & ex hoc capite posset reddi disparitas, ex alio sunt vitatu difficiliora, & ita maior difficultas ea corrigendi æquiualet excessui, quem habent spiritualia, respectu materialium in ordine ad comparandam obligationem vitandi mala temporalia, & spiritualia proximorum.* Sic ille *controu.*11.*punct.*5.*n.*51. Et sic ante illum Palud. *in* 4.*dist.*19.*q.*3.*n.*4. Alensis *lib.*2.*sum.tr.*6. Bannez *q.*32.*art.*2.*dub.*2. Azor. *lib.*12. *c.*4.*q.*4. Luysius *dub.*2.*cit.*§. *Deinde*, Reginald. *lib.*4. *c.*25.*n.*333. Filliuc. *tom.*2.*tract.*28.*c.*5.*n.*118. Bonac. *disp.*3.*q.*4.*punct.*7.*n.*3. Trullench. *lib.*1.*c.*5. *dub.*14. *n.*4.& ni fallor, Diana *p.*3.*tract.*2.*resol.*38. Quamvis oppositum innuat *p.*5.*tr.* 5.*resol.*66 & ita pro opposita parte citat illum Ausonius *in sum. Dianæ, verb. Correctio, num.*2.

§. II.

De secunda conditione, quæ est, vt adsit spes emendæ fratris, qui corripiendus est?

QVÆSTIO XV.

An vt obliget correctionis præceptum, requiratur, vt adsit spes fructus, aut emendæ fratris?

NEgandum videtur, eo quòd, si quis laborans aliqua ignorantia culpabili, ad confessionem accedat, tunc tenetur confessarius monere illum, etiamsi iudicet non profuturam monitionem, vt docet Sanchez *lib.*2.*de matr. disp.*38.*n.*2. ergo non est necessariò spes emendæ, vel fructus, vt correctio obliget.

Sed tanquam certum Respondeo dicendum, quod necessariò requiratur spes fructus, aut emendæ fratris, qui corripiendus est, vt obliget correctionis præceptum, & vt correctio propriam sui honestatem habeat. Ratio est, quia correctio propriè, & intrinsecè ordinatur ad emendam fratris: ergo quando hæc nō speratur, intrinseco suo fine caret: ergo erit otiosa, & consequenter non adhibenda, iuxta illud Prouerb.9. vers.6. *Noli arguere derisorem, ne oderit te.* Ideo dixit Augustinus relatus *in cap. si quis Pænitens, distinct.*7. *Si scirem non tibi prodesse, non te admonerem.* Sic S.Thom. 2.2.*quæst.*33.*art.*6. & cum eo *ibi omnes* Theologi, præcipuè mox citandi. Ad rationem dubitandi dicendum est, teneri tunc Confessarium admonere pœnitentem, non ex præcepto Corre

Correctionis propriè, sed ex obligatione sui officij, vt etiam tenetur concionator, vt dicemus *disput.* 3. *q.* 11. Legatur ipse Sanchez.

QVÆSTIO XVI.

An teneatur quis Correctionis præcepto, casu quo non habeat spem fructus illicò colligendi?

RESpondeo tanquam certum: Teneri. Quia ad hoc sufficit quod decursu temporis fructus speretur. Sic cum communi Ouiedo *controu.* 11. *punct.* 7. *num.* 66. per hæc verba: *In primis non requiritur spem concipi fructus illicò colligendi: nam si spes sit, proximum mea Correctionis auxilio, post aliquod tempus, passione sedata, vel alia circumstantia adueniente, emendandum esse, debeo illum corrigere, etiamsi pro tunc exacerbandus sit, dum sit notabiliter maius peccatum, quod Correctione vitabitur, quàm illud, quod tunc in exacerbatione committet. Quod intelligendum est, si correctio non possit differri ad tempus, quo sine exacerbatione, & cum fructu illam accipiat.* Sic ille, & alij, præcipuè statim citandi.

QVÆSTIO XVII.

An casu, quo ex Prima, & Secunda ac Tertia Correctione, quis non videat emendam fratris correcti, teneatur quartò corrigere, si ex hac repetita Correctione speret emendam illius?

AFfirmant multi. Et in primis Thom. Sanchez *lib.* 3. *de Matrim. cap.* 13. *n.* 3. vbi sic ait: *Vt tamen monitio secreta non prosit, non satis est semel fieri, & non prodesse, sed oportet iterum, atque iterum eam adhiberi, quamdiu prudentis arbitrio speratur correctio per illam*, vt tradunt D. Thom. 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 8. *ad* 1. Abulens. *capit.* 28. *Matth. quæst.* 106. *ad* 1. D. Anton. 2. *p. tit.* 9. *capit.* 6. §. 4. Syluest. *v. Correctio, quæst.* 5. vbi Tabiena *num.* 7. Sotus *de secreto, memb.* 2. *quæst.* 4. *post* 5. *concl. paulò ante solutionem ad* 1. & Nauarra *lib.* 2. *de Restitut. c.* 4. 2. *p. dub. vlt. in* 2. *edit. n.* 136. Hucusque Sanchez.

Sic etiam Ioan. Sanchez *in selectis disp.* 6. *sub n.* 9. vbi ita ait: *Aduertendum tamen, non oportere ad exemptionem ab hoc præcepto, fructum statim sperari in progressu*, vt optimè Suarius *sup. sect.* 3. *n.* 4. *Quapropter, quamuis per primam, & quartam Correctionem non speretur fructus, tentanda vlterius erit, quando per alios actus speratur.* Sic ille, citans Thomam, Adrianum, Siluestrum, & Nauarrum. Sic Deinde Suarius *num.* 4. *cit.* dicens: *Si persona corrigenda talis est, vt possit quis progredi in correptione cum illa, quamuis per primum, & secundum actum non speretur fructus, si tamen speratur vel per vltimum, tentanda est correctio.* Ita ille.

Sed probabilius Respondeo dicendum, quod licèt possit quartò corrigere, non tamen ad id teneatur, cum per trinam correctionem sufficienter ordinem Charitatis seruauerit, iuxta præscriptum Euangelij *Matth.* 18. Sic Bonacina *disput.* 3. *quæst.* 4. *punct.* 7. *num.* 15. citans Malderum, & Filliucium. Quibus fauent Ouiedo *punct.* 7. *num.* 67. & Palaus *punct.* 5. *num.* 2. dicendo, quod qui semel, & iterum fratrem suum sine fructu admonuit, difficilè possit spem concipere tertiam monitionem proficuam fore. Legatur etiam Ægidius *disputat.* 28. *dubit.* 6. *num.* 194.

QVÆSTIO XVIII.

An vt Correctio obliget, requiratur quod spes fructus sit certa?

AFfirmatiuam sententiam tenere Caietanum verbo Correctio, ait Palaus *disp.* 3. *de Charit. punct.* 5. *numero* 2. Sed malè profectò, vt *infrà*, vnde

Tanquam certum Respondeo dicendum, quod non requiratur quod sit certa, sed sufficiat, quod sit probabilis. *Prima pars* constat: quia si ad obligationem Correctionis requireretur certa spes fructus, & emendæ fratris, nunquam correctio opponeretur, cum talis certitudo esse non possit: siquidem est de re ab alterius voluntate dependenti.

Secunda verò etiam patet. Quia cum quis probabiliter cognoscit, Correctionem esse profecturam, prudenter potest quis vtilitatem fratris sperare: ergo cum alias nullum sit inconueniens in ea adhibenda, potest, & debet eam adhibere. Sicuti Medicus dum probabiliter iudicat medicinam profecturam, certus non nocituram, eam debet applicare, dum aliam, quam certò sciat profecturam, non hebeat. Sic in primis Caiet. *loc. cit.* ibi: Et quia est præceptum affirmatiuum, obligat pro loco, & tempore necessitatis, quando scilicet aliquis morte peccati detentus, probabiliter creditur mea correctione liberandus. Sic ille, & idem docet *ibidem, vers. est ergo omissio, & vers. Nec mireris.* Sic etiam D. Thom. *quæst.* 33. *art.* 2. Bannes, Suarez, vterque Hurtadus, Luysius, Sotus, Valentia, Palaus, quos citat, & sequitur Ouiedo *num.* 68. Noster Doctissim. Franciscus à Sancto Iuliano *in Tribunali Regul. capit.* 2. *Aduertent.* 2. §. 4. vbi etiam Caietanum pro affirmatiua sententia male refert.

QVÆSTIO XIX.

An si quis probabiliter credat, nihil effecturum per Correctionem, teneatur illam apponere?

REspondeo, Non teneri. Quia in prudenti illius æstimatione cessat finis intrinsecus Correctionis: quo cessante otiosa est Correctio. Sic Valentia 2. 2. *quæst.* 10. *disp.* 3. *punct.* 2. §. *Tertia circunstantia, col. mihi* 741. citans Richardum *in* 4. *dist.* 19. *art.* 2. *quæst.* 1. & Durandum *ibidem, quæst.* 3. *art.* 3. Palaum *loc. cit. num.* 3. *vers. Quid si probabiliter*, & alios communiter. Quid autem dicendum in casu, quo quis æquè probabiliter putet, Correctionem esse profuturam, ac obfuturam, dicemus *infrà q.* 22.

QVÆSTIO XX.

An quando quis dubius est, an Correctio nocitura, vel profutura sit, possit illam omittere?

NEgat apud Hurtadum Complutensem, Adrianus *in* 4. *tract. de Sacramento Confess. in fine.*, & & apud Valentiam *in* 5. *q. de Correct. fraterna*, docens non posse tunc, cùm quis dubius est, Correctio omittere, sed debere eam ad hibere.

Valentia

Valentia verò *punct. 2. cit. vers. sed si attentè Legantur*, docet in dicto casu, posse licitè illum correctionem adhibere, vel omittere; itavt vtrumque extremum licitum illi sit, & ad neutrum teneatur.

Sed probabilius Respondeo dicendum, quod in dicto casu, qui dubitat, non solùm possit licitè Correctionem omittere, verùm ad omittendam illam teneatur: *Ratio est* (ait Ouiedo) *quia melius est proximum in periculum, quod independenter à me patitur, relinquere, quàm illum in aliud nouum conjicere: & sicuti non sunt facienda mala, vt veniant bona; ita non debeo me exponere periculo nocendi proximo, propter contingentiam illi benefaciendi, hoc enim periculum temerariè aggrediar, cum sit prudens ratio, qua possim iudicare malum ex illo inferendum non esse, nec bonum contingens notabiliter speret malum contingens.* Sic ille *controu. 11. punct. 7. num. 69.* citans Bannez *art. 2. cit.* Suarium *disput. 8. sect. 3. num. 3.* Palaum *tom. 1. tract. 6. disp. 3. punct. 5. num. 4.* Gasp. Hurtadum *disp. 6. diff. 6.* (lege 7.) Tannerum *disput. 5. dubit. 4. num. 86.* Ægidium *disput. 28. dubit. 6. num. 93.* Lorcam *disput. 44. num. 10.* & Petr. Hurtad. *disput. 162. sect. 6.* Franc. à S. Iuliano *loc. cit.* §. 4. *n.* 10. *& sequent.* & alios.

QVÆSTIO XXI.

An saltem teneatur ad Correctionem, qui licèt habeat dubiam spem emendationis, probabiliter tamen putat, quod Correctio non nocebit corripiendo?

RESpondeo, Tunc teneri. Quia tunc non temerè, sed prudenter procedit: sicuti Medicus non inueniens aliam medicinam, prudenter procedit applicando infirmo medicinam dubiam, seu in dubio, an sit profutura, an non, quando saltem probabiliter iudicat, non esse nocituram. Sic Gaspar Hurtado *loco citato*, Valentia, cum Adriano, & Caietano, quos sequitur Palaus *punct. 5. cit. n. 5.*

QVÆSTIO XXII.

An cum æquali probabilitate, quod Correctio oberit, ac proderit, teneatur quis à Correctione absistere?

AFfirmat Petr. Hurtado *sect. 6. cit.* §. 52. Quia melius est (inquit) fratrem non adducere in discrimen nouum, quàm eum in alio relinquere.

Sed probabilius Respondeo, Non teneri tunc à Correctione absistere; sed posse licitè facere quod libuerit, vel omittere Correctionem, vel illam adhibere. *Ratio est* (probat Ouiedo) *quia qui probabiliter iudicat Correctionem profuturam esse, et iamsi agnoscat aliunde probabile esse obfuturam, iudicium prudens habet de vtilitate medicinæ futuræ, ex quo prudentem spem concipere potest de eadem vtilitate, & ex hac spe Correctionem exhibere. Idem contingit in aliis materiis. Qui enim probabiliter iudicat, tali occasione posita peccaturum non esse, si ex hoc iudicio talem occasionem non fugiat, seu aggrediatur, non dicitur temerè periculum peccandi subire, etsi alias agnoscat, probabile esse, ipsum esse lapsurum. Id ego dicerem* (addit Ouiedo) *in casu probabilitatis circa vtilitatem, & circa nocumentum, quod in casu dubij circa hæc extrema docet Valentia* (vt diximus quæst. 20.) *nempe, licere Correctionem apponere, & licere etiam illam omittere, hoc ex prudenti metu damni futuri, & illud ex prudenti spe vtilitatis processura.* Hæc ouiedo. Et bene certè.

QVÆSTIO XXIII.

An in extremo vitæ periculo, quando probabiliter creditur frater moriturus in mortali, tunc debeat fieri Correctio, etiam in dubio, an sit profutura, an nocitura?

REspondeo, tanquam certum: Debere fieri Correctionem. Ratio est: Quia nocumentum, si non adhibeatur Correctio, est certum, grauissimum, & irreparabile, nempe damnatio æterna: nocumentum verò ex Correctione timendum, non est ita graue, quod abundè non compensetur spe, etsi dubia, illud nocumentum æternum reparandi: ergo debet fieri Correctio, vt illâ non solùm præsens peccatum reparetur, sed & æterna damnatio. Sic Suarez, & Bannes. Valentia, Bonac. Lorca, Villalob. quos citat, & sequitur Palaus *punct. 5. n. 6.* Ouiedo, *punct. 7. n. 70.* Gasp. Hurtad. *disp. 6. diff. 7.* Petr. Hurtado §. 52. *cit. vers. At in extremo vitæ*, & omnes.

QVÆSTIO XXIV.

An sit omittenda Correctio, ex qua probabiliter speratur fructus, si ex illa in eo, qui corrigitur, aliqua tristitia, aut aliud leue damnum sequatur?

REspondeo, tanquam certum: Non esse omittendam. Quia id expressè colligitur ex Paulo 2. ad Corinth. 7. vers. 8. *Et si contristaui vos in Epistola, non me pœnitet: & si pœniteret, videns, quod Epistola illa (etsi ad horam) vos contristauit, nunc gaudeo; non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam.* Sic Paulus, vnde cautè lege Ouiedum (ob errorem ichyrographi) aduertentem hunc locum Pauli. Sic Suarez *disp. 8. de Correct. sect. 3.* ita scribens: *Notandum primò, non esse existimandum nocumentum proximi, tristitiam aliquam, vel etiam iram cum aliqua culpa: nam si tandem speretur emenda, corripi debet; quia hæc per accidens sequuntur, & propter maius bonum permitti possunt: prudenter tamen curandum est, ne sequantur, quantum fieri possunt.* Hæc ille, & Ouiedo *controu. 11. punct. 7. n. 72.* Tannerus *disp. 2. quæst. 5. dubit. 4. n. 85.* Franciscus noster *in suo Tribunali, c. 2. aduert. 2. n. 11.* ex Sanchez *lib. 6. consil. cap. 2. dub. 8. num. 4.*

§. III.

De tertia Conditione, quæ est opportunitas temporis, & personæ.

QVÆSTIO XXV.

An excusetur quis à Correctione statim facienda, si speret aliud tempus magis opportunum, in quo fructuosiùs est proximus corrigendus?

REspondeo, tanquam certum: Excusari. Quia cum Correctio fraterna referri debeat ex Charitate ad vtilitatem spiritualem proximi, minimè violatur

vi olatur ipsius præceptum, si ea differtur in tempus, quo omnibus consideratis, futura sit proximo vtilior. Sic Valentia *quæst.* 10. *punct.* 2. *vers. sexta circumstantia*, ex D. Augustino *lib.* 2. *de Ciuit. Dei*, *cap.* 9. D. Thoma *q.* 33. *art.* 2. *ad* 3. Siluestro *verb. Correctio*, *num.* 2. & Nauarro *c.* 34. *num.* 33. Sic etiam Luysius *disp.* 86. *dub.* 2. *vers. Deinde*. Palau *tom.* 1. *tract.* 6. *disp.* 3 *punct.* 6. *n.* 6. Ouiedo *controuers.* 11. *punct.* 8. *n.* 74. Trullench. *lib.* 1. *Decalog. c.* 5. *dub.* 14. *num.* 8. Villalob. *tom.* 2. *tract.* 4. *diff.* 3. *n.* 5. Diana *p.* 7. *tract.* 3. *de Correct. resol.* 30. & omnes.

QVÆSTIO XXVI.

An liceat cuipiam differre Correctionem in aliud opportunius tempus, casu, quo illo intermedio, proximus graue aliquod admissurus sit peccatum?

AFfirmat Palaus *loco cit. n.* 7. *Quia hoc damnum abundè* (ait) *videtur compensandum, certitudine de maiori profectu, & resurrectione firma à peccato.* Ita ille ex Soto *quæst.* 2. *de tegendo secreto, concl.* 6. Adriano *in* 4. *quæst. de Correct.* Luysio *dub.* 2. §. *Restat*, & Villalob. *loco cit. num.* 6. citat etiam Diana pro hac parte, Filliucium *tom.* 2. *tract.* 28. *cap.* 6. *n.* 239. & Thomam Sanchez *tom.* 2. *opusc. lib.* 6. *cap.* 2. *dub.* 1. *n.* 7.

Alij contrà dicunt, non licere tunc differre Correptionem. Ita in primis tenet Sanchez *loco citato*, *num.* 7. his claris verbis: *Opportunitas ex parte temporis, oportet etiam Correctionem fieri tempore opportuno. Si enim hominem recenti iniuria affectum sedare velis, importunum tempus est. Item, qui Correctionem differt eo quòd tempus opportunius ad id fore speret, rectè agit, vt docet D. Augustinus, &c. Sed nota hoc esse intelligendum, quando non timetur nouum mortale, vel quando speratur fructus totalis emendæ, qualis ex præsenti Correctione non speratur.* Ita Corduba *sup. mem.* 2. *quæst.* 2. *condit.* 4. *Soti: nam si tunc est tempus opportunum, & non speratur maior Correctio in alio tempore, imò continuabit peccatum illud per nouum peccatum, vel aliud peccatum contrahet, non potest licitè eius Correctio differri ad tempus opportunius, vel ut alius melius corrigat*, vt docet *ibi* Corduba, & Adrian. Hæc Sanchez *n.* 6. licèt *num.* 7. *sequenti*, oppositum videatur dicere, & ideo pro opposito citauit illum Diana. Tenent etiam hanc partem apud ipsum Dianam *p.* 7. *tract.* 3. *resol.* 29. Franciscus de Castillo *in* 3. *sent. tom.* 2. *disp.* 6. *de Correct. quæst.* 4. *num.* 10. Reginaldus *tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 25. *num.* 345. quem citat, & sequitur Diana *loco cit. resol.* 30. *vers. Igitur.* Negat etiam ex parte Trullench. *lib.* 1. *c.* 5. *dubit.* 14. *num.* 18.

Ego clarius, & distinctius Respondeo dicendum, quod si ex Correctione statim facienda credat quis fratrem, quem corrigit, non amplius peccaturum, eo quod aliquo modo cognoscat ad emendationem esse dispositum; tunc non liceat ei differre Correctionem, etiam in opportunius tempus, si timeat, aut jam ex aliis circumstantiis sciat, eo tempore intermedio proximum esse grauiter peccaturum. Quia talis dilatio tunc cederet in magnum detrimentum proximi. Secus verò dicendum puto, si credat, aut probabiliter coniecturet, attentis circumstantiis loci, temporis, & passionis corrigendi, quod ex Correctione statim facienda nullus fructus est ab ipso colligendus; quia tunc optimè poterit quis differre Correctionem in tempus opportunum, etiamsi ex dilatione Correctionis timeat in intermedio tempore, lapsum fratris: quia tunc non eveniet propriè directè ex dilatione correptionis, sed ex sua malitia.

QVÆSTIO XXVII.

An teneatur quis ad proximum corrigendum, si certò, aut saltem probabiliter credat, vel speret, ab alio, vel à semetipso esse corrigendum?

RƐspondeo, non teneri tunc proximum corripere. Ratio est, quia tunc proximus non indiget tua correptione: ergo nec tu teneris eum corripere. Quemadmodum nec tenetur aliquis exhibere Eleemosynam corporalem ei, cui nouit ab alio subuentum iri, vt *tract. de Eleemosyn* diximus. ic Caiet. *in Sum. verb. Correctio*, & ex illo Valentia *disp.* 3. *q.* 10. *punct.* 2. *vers. Quinta circunstantia.* Ægidius *disp.* 28. *dub.* 6. *n.* 115. Luysius *disp.* 86. *dub.* 2. §. *Deinde*. Villalob. *tract.* 4. *diff.* 3. *num.* 5. Sà *verb. Correctio, num.* 1. Palaus *disp.* 3. *punct.* 6. *n.* 5. Ouiedo *controuers.* 11. *punct.* 8. *n.* 73. Diana *part.* 7. *tract.* 2. *resol.* 25. Qui bene notat, non sufficere, quod adsint alij qui possint, aut etiam magis quàm ego, teneantur talem proximum ex corporali, aut spirituali necessitate eripere, nisi omnino probabiliter credam eos hoc facturos.

§. IV.

De quarta Conditione Correctionis, quæ est, vt fiat commodè.

QVÆSTIO XXVIII.

An præceptum Correctionis obliget cum damno notabili salutis, honoris, famæ, & bonorum personæ priuatæ corripientis?

AFfirmant aliqui, eo quòd debet præponi bonum temporale saluti spirituali proximi. Ita D. Thom. 2. 2. *q.* 33. *art.* 2. *ad* 3. & innuit ibi Caiet. Siluest. *verb. Correctio, quæst.* 1. Angel. *n.* 1. Tabiena *n.* 6. Armilla *n.* 3. Abulens. Gabriel, Richard. D. Anton. Adrian. & Margarita, quos omnes citat pro hac parte Sanchez *lib.* 6. *opusc. c.* 2. *dub.* 3. *n.* 1.

Sed longè multò probabilius Respondeo, Non obligare talem personam ad Correctionem, etiamsi certum habeat, eam profuturam, saltem citra casum extremæ necessitatis. Ratio est, quia priuatus homo sola lege Charitatis tenetur corrigere peccatorem: atqui lex charitatis non obligat cum tanto dispendio, saltem citra casum extremæ necessitatis, vt patet à simili in Eleemosyna corporali: ergo. Sic Sanchez *loc. cit. n.* 7. citans Sotum *mem.* 2. *q.* 2. *concl.* 6. Flores Theologiæ *tract. de Correct. diff.* 1. & Nauarr. *in Sum. c.* 24. *n.* 12. & *cap. Inter verba, corol.* 59. *num.* 631. Ita etiam Aragon, Bannez, Valentia, Reginald. Malder. Ægid. Nauarra, & Bonac. quos citat, & cum communi sequitur Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *disp.* 3. *punct.* 6. *n.* 1. Franciscus *in suo Tribun, cap.* 2. *aduertentia* 2. §. 4. *num.* 11.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXIX.

An saltem in casu extremæ necessitatis proximi teneatur quis ad illum corrigendum cum periculo vitæ propriæ, &c. si moraliter existimet certum Correctione posita, in gratia decessurum, secus verò in mortali moriturum?

NEgant adhuc Franciscus Mairon, & Victoria, apud Valentiam 2.2. *disp.* 3. *q.* 10. *punct.* 2. *vers. secundo controuersum est*. Loquendo de persona priuata; licèt secus dicant de Prælatis.

Sed vt certum Respondeo, Teneri etiam quamlibet personam priuatam, ad corrigendum seu monendum proximum, cum periculo vitæ propriæ, honoris, &c. in casu, quo dictus proximus extremè indigeat correctione seu monitione; secus verò si extremè non indigeat illa ad decedendum in gratia. Sic communis. Ratio est, quia salus spiritualis proximi maioris momenti apud me debet esse, quàm propria corporalis vita: ergo. Sic docent omnes Authores citati *suprà quæst. antecedenti* pro vtraque sententia. Et ita tenent omnes ex suppositione, quod proximus verè sit in extrema necessitate meæ Correctionis ad decedendum cum gratia ex hac vita: nam nonnulli suppositum negantes, consequenter negant teneri sub mortali ad corrigendum proximum cum damno propriæ vitæ vllo in casu. Vnde pro decidenda hac controuersia sit

QVÆSTIO XXX.

An possit dari casus, in quo proximus necessariò egeat mea Correctione ad suam salutem?

NEgat Lorca 2. 2. *disp.* 45. *n.* 7. vbi asserit, nunquam peccatorem extremè indigere Correctione ad salutem; quia hanc, inquit, poterit consequi semper, mediis auxiliis diuinæ gratiæ: maximè cum Correctio ex se non sit medium adeo efficax ad emendationem, seu cum illa coniunctum. Consentit ex parte Hurtad. *infrà* citandus. Et omni ex parte Palaus *n.* 4.

Sed vt mihi certum Respondeo, Posse dari talem casum, vt statim videbimus. Nec obstat fundamentum Lorcæ. Quia Deus potest velle auxilia peccatori conferre media mea correctione, seu monitione. Sic Ouiedo *controuers.* 11. *punct.* 8. *n.* 76. & 79.

QVÆSTIO XXXI.

Quando dentur casus, in quibus proximus extremè, & necessariò mea correctione ad salutem egeat?

REspondeo, dari *Primò*, juxta placitum Henrici de Villalobos, quando peccator laborat aliqua ignorantia vincibili alicuius rei necessariæ ad saluté, de qua alium consulit. Sic ille *tom.* 2. *tract.* 4. *diff.* 5. *in fine*, his verbis: *El caso d'esta conclusion, rarissimas podria acontecer, porque como dice* Soto *de secreto, memb.* 2. *q.* 2. *concl.* 6. *Si el pecado procede de malicia, ò passion, el mismo se puede corregir: y si de ignorancia inculpable, no peca; y si es vincible, el està obligado a buscar quien le enseñe. Y assi solo parece podria auer lugar, quando fuesse el pecado de ignorancia vincible de alguna cosa, de las que tiene obligacion à saber, y preguntarse: porque entonces auria obligacion de enseñarle con peligro de la vida.* Sic ille.

Secundò, iuxta sententiam Patris Hurtadi Complutens. (vt refert Ouiedo) *datur hæc proximi extrema necessitas, quando proximus laborat ignorantia inuincibili circa rem ad salutem simpliciter necessariam: & in eo casu ait tunc proximum indigere extremè monitione, non verò correctione: quia monitio correctio non est: & ita asserit nunquam esse obligationem corrigendi cum dispendio vitæ: bene tamen monendi.* Ita ille. Et ex illo Ouiedo *n.* 76. & 79. vbi dicit, negari non posse, *quod ille, qui inuincibiliter ignorat rem ad salutem simpliciter necessariam, & iam est morti proximus, extremè indigeat monitione, & doctrina, quam absque dubio debeo exhibere cum dispendio vitæ propriæ corporis.* Sic ille. Sed certè hic dicendi modus parum, aut nihil distat à modo dicendi Henrici, vt videre est.

Tertiò, secundùm Thom. Sanch. tunc proximus extremè mea indigeret Correctione, si v.g. hæreticus disseminaret hæreses, quibus per ignorantiam aliqui assentirent, & non esset qui posset, aut vellet instruere, nisi ego; si creditur meam correctionem profuturam, teneor etiam cum mortis periculo corrigere. Sic Sanchez *lib.* 6. *consil. c.* 2. *dub.* 3. *n.* 5. dicens in hac conclusione omnes conuenire.

QVÆSTIO XXXII.

An item extra casum necessitatis, teneatur Prælatus corrigere subditos, etiam cum dispendio propriæ vitæ, quando speratur correctio profutura?

REspondeo, Teneri. Quia ad id tenetur non solùm lege Charitatis, sed etiam lege iustitiæ, & ex officio, iuxta illud Christi Domini Ioan. 10. *Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis: mercenarius autem fugit.* Sic & à fortiori omnes Authores citati pro prima sententia *q.* 28. Sotus etiam, Corduba, & Flores Theologiæ, quos citat, & sequitur Sanch. *vbi suprà, n.* 6. Ouiedo etiam *punct.* 8. *cit. fine*, vbi ita ait: *In Prælatis autem, & in his qui ex officio alios tenentur corrigere, obligationem longè strictiorem agnoscunt Doctores, Tenentur enim Episcopi, Parochi, & Religionum Prælati, etiam cum dispendio propriæ vitæ, corrigere subditos, quando id necessum sit, ne graue damnum patiatur Religio Christiana, aut alicuius Communitatis obseruantia Religiosa penitus extinguatur, & proportione seruata, cum damno notabili subditorum, notabiliora vitia corrigere, maximè cum in Communitatis damnum vergunt.* Sic Ouiedo. Palao *punct.* 6. *n.* 4. *fine*, & apud illum Bañes, Sotus, Nauarro, Luysius de Torres, & Villalob.

QVÆSTIO XXXIII.

An saltem excusetur à mortali, qui ob pudorem vel verecundiam aut negligentiam, seu tepiditatem, omittit Correctionem?

AFfirmat Palaus *disputat.* 3. *de Charit. punct.* 6. *numer.* 2. excusari quidem à mortali, casu quo pudor, & verecundia sit alicuius momenti, quem facilè cordatus vincere non potest: non verò si leuis sit pudor, & verecundia: quia aliàs nunquam fieret Correctio. *Si enim* (ait Palaus) vt benè dicit Ægidius *disput.* 28. *de Correct. dub.* 6. *numer.* 126. *in communibus necessitatibus tenetur priuatus corripere peccantem,*

peccantem, & si credat ideo deridendum, aut aliquas iniurias auditurum, aut aliquod odium non ita sibi nocivum excitaturum, modò speret de correctione fratris lucrum: à fortiori obligatus erit, tametsi aliquem pudorem patiatur. Hæc Palaus.

Sed probabiliter Respondeo, excusari à mortali, qui ob pudorem, verecundiam, tepiditatem, aut negligentiam, in communibus necessitatibus omittit correctionem, secus esset in extremis, vt diximus. Sic in primis tenet Sà *v. Correctio, num. 2.* his verbis: *Omittere correctionem ferè semper veniale peccatum est. In Prælatis, quorum maior est obligatio subditos corripiendi, facilè potest esse mortale, si negligentia, aut timore correptionem necessariam omittant.* Sic ille.

Gaspar Hurtadus etiam *disputat. 6. de corr. diff. 8. fine,* expresse ait, quod attentis omnibus circunstantiis, rarò obliget correptionis præceptum in actu secundo, hominem priuatum. Audi eius verba: *Ex omnibus in hac, & in præcedenti difficultate dictis deducimus, Correptionem ad impediendum peccatum mortale, quæ ex se, seu ex suo obiecto est obligans sub peccato mortali, rarò de facto, seu in actu secundo, sub eo obligare priuatos ex defectu alicuius ex pluribus requisitis ad id,* vt aduertunt Valentia *punct. 2.* Sà, *verb. Correctio,* Ægidius *num. 125.* Lorca *disp. 45.* Granados *disp. 1. num. 7. vel quia deficit notitia peccati sufficiens, vel spes emendæ sufficiens, vel necessitas correptionis; vel quia timetur graue aliquod detrimentum ex Correptione, vel aliter. Imò non pauci ex relatis, & alij, addunt excusari à mortali eos, qui ex timore aliquo humano, aut ex verecundia, aut ex tepiditate aliqua, aut ex alio simili affectu, omittunt dictam correptionem: quod non caret probabilitate sufficiente, vt absque conscientia peccati mortalis eam Correptionem possimus omittere, &c.* Sic ille.

Sic etiam Suarez *disputat. 8. sect. 3. num. 5.* ita dicens: *Et iuxta hac explicandum est quod D. Thomas dicit* art. illo 2. ad 3. *aliquos timore, aut verecundia omittere correctionem sine peccato mortali, quia fortasse, si sit aliquis defectus, tamen est ferè naturalis, & inuoluntarius, & ab illo ita impeditur homo, vt sit inefficax ad corripiendum, & ita caret spe fructus: & quamuis hæc carentia spei proueniat ab ipso homine, tamen quia vix est in hominis potestate vincere illum timorem, aut cum illo fructuosè corripere, ideo excusatur saltem à mortali.* Hæc Suarius. Legantur pro hac sententia Granad. *in 2. 2. controu. 3. tr. 1. disp. 1. à n. 6.* Ioan. Sanch. *in select. disp. 6. n. 9.* Diana *p. 4. tr. 4. resol. 228.* Machado *tom. 1. lib. 2. p. 2. tract. 6. docum. 11. n. 7.* Ouiedo *controu. 11. punct. 7. n. 80.*

DISPVTATIO III.

De Personis, quæ tenentur corrigere, & quæ sunt corrigendæ.

QVÆSTIO PRIMA.

An omnes cuiuscunque conditionis personæ teneantur proximum corrigere?

EGAVIT Glossa *in can. Tam Sacerdotes, 24. quæst. 3. verb. Fideles,* asserens, tantum teneri ad proximum corrigendum Sacerdotes, & Prælatos.

Sed tanquam certum Respondeo, Teneri omnes personas idoneas ad corrigendum, cuiuscumque conditionis fuerint. Quia cum hoc præceptum sit etiam naturale, ex hac parte omnes etiam infideles obligat, vt diximus *disp. 1. quæst. 4.* vnde sententia Glossæ prorsus est falsa, & improbabilis, vt benè ait Suarez *disputat. 8. de Charitate, sect. 4. numero 3.* Nec textus citatus à Glossa est ad rem, quia loquitur de iudiciaria correctione, quæ est propria Prælatorum.

QVÆSTIO II.

An solùm iusti obligentur hoc Correptionis præcepto?

AFfirmandum videtur, & quod Scriptura sacra clarè reprehendit peccatores, qui audient alios corripere: ergo ad corripiendum non ligantur. Antecedens constat ex illo Ioan. 8. *Qui sine peccato est vestrûm, primus in illam lapidem mittat.* Ad Rom. 2. *In quo alium iudicas, te ipsum condemnas,* & aliis locis, ex quibus hanc partem innuit Abulens. *Matth. 7.*

Sed vt certum Respondeo, non solùm iustos, sed etiam peccatores obligari, per se loquendo, hoc præcepto. Tum, quia præcepta Misericordiæ, & Charitatis omnes obligant. Tum etiam, quia peccator interdum est aptus ad corripiendum: ergo positis aliis circunstantiis obligabitur. Sic communiter omnes cum D. Th. 2. 2. *q. 33. art. 5.* Richard. Palud. Gabr. & Sylueſt. & Sotus, quos citat & sequitur Suarez *sect. 4. cit. n. 6.* Hurtad. Complutens. *disp. 6. diff. 10.* Palaus *disp. 3. punct. 7. n. 2.* & alij, qui certo certius id existimant verum, loquendo de peccatore occulto.

QVÆSTIO III.

An Peccator publicus, & vt talis notus, obligetur ad Corrigendum alios, præcipuè circa peccata, quibus ipse est infectus?

NEgandum videtur. Quia huiusmodi peccator indiget Correctione, ineptusque est ad alios corrigendum, cum ei dici possit illud Matth. 7. *Hypocrita eiice prius trabem de oculo tuo, & tunc prospicies, vt educas festucam de oculo fratris tui.* Et illud Lucæ 4. *Medice cura te ipsum.*

Sed clarius Respondeo dicendum, quod licèt talis peccator per se teneatur, & obligetur ad corrigendum alios peccatores, vt constat ex dictis, tamen per accidens, regulariter deobligatur à tali Correctione, eo quòd nullus ab ipso sperari potest fructus. Sic D. Thom. 2. 2. *q. 33. art. 5.* Nauar. *cap. 24. n. 12.* Valentia *disp. 3. q. 10. punct. 3.* Ouiedo *controu. 11. punct. 4. n. 32. & 33.* Palaus *num. 2.* & omnes communiter. Legatur Suarez mox citandus.

QVÆSTIO IV.

An Prælatus, seu Superior Ecclesiasticus, possit absque peccato, in statu peccati iudicialiter alium corripere?

NEgat ex Paludano Siluest. *v. Correctio, q. 16. & vltima,* sic dicens: *Prælatus si sit in mortali publico, vel occulto, peccat corrigendo ex officio suo, vt Prælatus, vel quidquid aliud faciendo: quia indignè vtitur suo officio: & secundum Petr. de Palud. peccat mortaliter, quia suspensus est coram Deo, &c.* Ita ille,

Sed

Sed vt certum Respondeo, Posse talem Superiorem, absque peccato, iudicialiter corripere subditum in statu peccati. Quia nullo titulo ad actum iudicialem requiritur status gratiæ, vt benè Suarez *disputat.8. sect. quarta, numero sexto*, vocans sententiam Syluestri falsam. Addit tamen, & benè: *Quod per accidens, ratione scandali, si quis sit in peccato publico, vel certè nota ei, qui corripiendus est, tunc vitanda sit Correctio; interdum tamen poterit aliquis ad hoc obligari.* Sic etiam Hurtad. Complutens. *disput. sexta, difficult.10. vers. Caietanus verò.*

QVÆSTIO V.

An Prælati, qui ex officio tenentur subditos corrigere, teneantur prius de suis peccatis pœnitere, vt sic fructuosè possint corripere illos?

RESpondeo, Teneri, aut officium Prælati deponere, aut se in statu apto fructuosæ Correctioni constituere. Sic vt certum supponit Ouiedo *controu.11. punct.4. numero 33. fine*, his verbis: *Prælatos, & quoscumque, qui ex iustitia tenentur alios corrigere, certum est ex eadem iustitia teneri remouere impedimenta ad suum munus obeundum, & ita teneri proprios mores componere, & peccata emendare, quantum necesse fuerit, & alios, quorum cura est circa illos, vtiliter corrigere.* Sic ille. Et antea Suarez, ex Soto *disputat. 8. de Correct. sect.4. sub numero 7.* Villalob. & Lorca, quos sequitur Palaus *disputat.3. punct.7. numero quarto, vers. ab hac doctrina.*

QVÆSTIO VI.

An etiam priuata persona teneantur ex Charitate propriam emendare vitam, & de suis peccatis pœnitentiam agere, vt sic vtiliter possint corrigere indigentem?

AFfirmant apud Suarium S.Thom. *in 4. dist.19.* Richard. *ibi, art.2 quæstione secunda, ad primum,* Palud. *quæstione tertia*, & Nauarr. *capite 29. numero 12.* quatenus ait, peccatorem non excusari à præcepto correctionis, cum possit cum diuina gratia pœnitere.

Sed probabilius longè, imò vt mihi verum, Respondeo, Non teneri (saltem extra casum extremæ necessitatis) ob Correctionem faciendam de peccatis propriis pœnitere. Quia absque pœnitentia poterunt proximum cum humilitate fructuosè corrigere. Addo, quod esset onus valdè rigidum, & scrupulis plenum, cogere priuatum hominem de propriis peccatis pœnitere, propter Correctionem aliorum, qui eâ Correctione extremè non indigent. Sic Suarez *disput.8. sect.4. numer.7.* Sotus *de secreto, memb.2. quæst.3. concl.6.* Bannez *quæst.33. art.5.* Lorca *disputat.42. numero 12.* Ægidius *disput.28. dub.7. numero 132.* Palaus *punct.7. citato numero 4.* (qui & citat pro hac parte Valentiam *vbi suprà*) Ouiedo *controu.11. punct.4. num.34.*

QVÆSTIO VII.

An saltem casu, quo proximus constitutus in extremis, Correctione indigeat, quia sine illa in peccato decedet, teneatur tunc priuata persona emendare vitam, vt sic in gratia decedat proximus?

AFfirmant communiter Doctores, teneri tunc priuatum hominem emendare suam vitam, si prudenter iudicet, hâc suâ emendatione positâ, & non alio modo, Correctionem ab illo exhibitam fore vtilem. Ratio est, quia in re tanti momenti, vt extrema salus proximi, non est graue onus censendum, teneri proximum ad emendandam suam vitam; cum teneatur ob proximi salutem, aliàs perituram, certò consequendam, corporis vitam contemnere. Ita Suarez, Bannes *loc. cit.* Luysius *disputat.88.* Villalob. *tractat.4. diff.8. num.2.* & alij.

Negat verò Castrus Palaus *disputat.3. punct.6. numero sexto*, ita dicens: *Mihi videtur dicendum, ratione præcepti Correctionis rarò, vel nunquam te, nisi Prælatus sis, esse obligatum pœnitere: ratione verò scandali, obligatio esse potest, cùm tuo peccato, & malo exemplo facis, vt alius peccatis inhæreat*, & ita expresè docet Valentia *disputat.3. quæst.10. punct.3.* (*sic lege, non pag.3.*) §. *vnde verè asseruit Sotus, pag. 668.* (*mihi col. 754.*) & Ægidius de Coninch. 2.2. *disput.28. dubit.7. à numer. 132.* Hæc Palaus. Sed certè Ægidius oppositum docet cum authoribus primæ sententiæ *num.134.* Legatur Diana mox citandus qui approbare videtur placitum Palai.

Sed ego cum Ouiedo Respondeo, casum hunc moraliter esse ferè impossibilem. *Qui enim iam moribundus, metu damnationis æternæ illi proposita, & aliis rationibus ad pœnitentiam non mouetur, difficilè credi potest, ad hanc esse trahendum emendatione vitæ alienæ. Deinde, quia de hac emendatione non potest constare, nisi post notabile tempus, extrema autem necessitas pœnitendi ex se parum durat: incipit in tempore, quod morti proximum iudicatur: præcognosci autem à longè hanc extremam necessitatem peruenturam, difficillimum est. Tum propter incertitudinem temporis, tum maximè propter naturam voluntatis indifferentis ad bonum & malum, & ita variabilis, vt vix ex his, quæ vult hodie, conjici liceat, quod crastina die sit volitura.* Hæc Ouiedo *punct.5. cit. n.34.*

QVÆSTIO VIII.

An ille, qui alium ad peccatum positiuè pertraxit, teneatur emendare vitam, etiam extra casum extremum, vt eum corrigat, quem ad peccatum induxit?

REspondeo teneri, hâc causâ emendare propriam vitam, si putet aliter non corrigendum eum, quem suo exemplo ad flagitiosam vitam pertraxit. Quia tunc præsumendum est, quod alter eius exemplo ad peccandum semper moueatur, quamdiu vitam suam non corrigit. Sic Ægidius *loc. cit. n.133.* quamvis addat, id vix contingere posse, nisi in his, qui magna sunt authoritate apud alios, ita vt suo exemplo eos facilè in vtramque partem mouere possint. Ouiedo *loc. cit. num.36.* & Diana *part.7. tract.3. resol.16.*

QVÆSTIO IX.

An subditi teneantur suos Prælatos fraternè, cum opus est, corrigere?

Respondeo, vt certum: Teneri. Quia sic docet Gregorius *epist. ad Nicacium*, & habetur *in cap. sicut, 2. quæst. 7.* his verbis: *Sicut laudabile, & discretum est, reuerentiam, & honorem exhibere Maioribus; ita rectitudinis, & Dei timoris est, si qua in eis sunt, quæ indigent Correctione, nulla dissimulatione postponere, cum & proximi sint, & arctius teneantur eos diligere.* Sic Gregorius. Et sic D. Augustin. *in Regula, Non solum,* (inquit) *vestri, sed & Prælati miserimini.* & *epist.* 19. vbi id probat exemplo Pauli, qui in faciem restitit Petro: & ideò id docent omnes Theologi, cum D. Thoma *quæst.* 33. *art.* 4. Caiet. Bannes & Aragon *ibi*, Lorca *disp.* 43. Ægidius *disp.* 28. *dub.* 4. *num.* 52. Valentia *disput.* 3. *quæst.* 10. *punct.* 4. Gasp. Hurtado *disp.* 6. *diff.* 11. Palaus *disp.* 3. *punct.* 4. *n.* 10. Ouiedo *controu.* 11. *punct.* 4. *num.* 36. Diana cum aliis multis *part.* 7. *tract.* 3. *resol.* 15.

QVÆSTIO X.

An vt fructuosa sit Correptio ad Prælatos facienda, seruandæ sint aliquæ Conditiones?

Respondeo, seruandas esse aliquas, & præcipuè tres. *Prima* sit, quod corrigantur cum magna prudentia, reuerentia, & humilitate; & potiùs obsecrando, quàm increpando, iuxta illud 1. *ad Timoth.* 5. *seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt Patrem*: nam aliàs nullius effectus erit correptio.

Secunda, vt non publicè, sed secretò semper corrigantur, iuxta decretum Innocentij III. *cap. Cum ex iniuncto, de Hæretic.* Quia qui publicè Prælatorum vitia reprehendunt, scandala generant, & subditis occasionem despiciendi tribuunt. Quod intelligi debet, nisi peccata sint scandalosa, & publica; nam tunc, ne noceant subditis, publicè argui debent, etiamsi nulla speretur emendatio.

Tertia est, vt talis correctio fiat in primis à subditis grauioribus, & senioribus, & in horum defectu, ab aliis iunioribus, & minùs grauibus. Sic D. Thom. cum aliis Doctoribus nuper citatis.

QVÆSTIO XI.

An Concionatores teneantur corripere publica peccata, etiamsi credant, ea committentes non emendandos?

Respondeo, Teneri (nisi aliàs ex tali correctione maiora mala timeant, vt ferè accidit quando Superiorum peccata publicè reprehenduntur.) Quia ad id tenentur ratione officij, nec tunc gerunt rationem priuatæ personæ, sed publicæ. Sic Ægid. *disputat.* 28. *dubitat.* 6. *numero* 113. Petr. Hurtad. *in* 2. 2. *disput.* 162. *sect.* 7. §. 58. & Diana *part.* 7. *tract.* 3. *resol.* 13.

QVÆSTIO XII.

An aliquando sit licitum publicè reprehendere Prælatum?

Respondeo dicendum, quod sic; præcipuè in duobus casibus. *Primus* est, quando Prælatus erraret in Fide, & doceret alios errorem suum. *Secundus* quando Prælatus suis moribus notabiliter scandalizat. Quia cum in his casibus publicè destruat Fidem, & Charitatem; publicè corrigendus est, maximè cum huiusmodi Correctio, regulariter loquendo, valdè possit prodesse populo, & nihil obesse. In aliis verò casibus, caueant Prædicatores verbi Dei, ne ponant in cœlum os suum, vt faciunt qui in Prælatos Ecclesiasticos imprudenter inuehuntur, quorum auctoritas valdè necessaria est ad bonum communitatis, quapropter nisi communitati perniciosi fuerint, non sunt publicè reprehendendi. Sic Bannez *in* 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 4. ex Caietano *ibidem*, & ex vtroque Diana *resol.* 13. *citata.*

QVÆSTIO XIII.

An Concionatores, & Iudices, in mortali peccato Corrigentes alios, mortaliter peccent?

Affirmant Caiet. Nauarr. Angel. Palud. & Lublinus, quos loquendo de Concionatoribus, citauimus 2. *part. tract.* 6. *disp.* 2. *de ordine, quæst.* 27. Et idem docet Siluest. loquens de Correctione iudiciali, *verb. Correctio, num.* 16.

Sed longè probabilius Respondeo: Minimè peccare mortaliter. Quia nulla est efficax ratio obligandi Concionatores, & Iudices gratiam habere, vt peccata publicè corrigant. Sic loquendo de Concionatore, tenent Sotus, Suarez, Vazquez, Ægidius, Ochagauia, Granados, Hurtad. & alij adducti à nobis 2. *p. loc. citato.* Sic etiam Palaus *disp.* 3. *de Charit. punct.* 7. *num.* 7. Torres, Medina, & Villalob. apud ipsum. Diana etiam *loc. cit. resol.* 14. Legantur à nobis dicta *suprà disp.* 3. *quæst.* 4. vbi diximus, sententiam Syluestri loquentis de Iudice esse falsam.

QVÆSTIO XIV.

An Meretricibus, vsurariis, & aliis peccatoribus publicis adhibenda sit Correctio ex præcepto.

Negandum videtur: Tum quia horum peccata licitè à Magistratu permittuntur. Tum etiam, quia illorum Correctio ferè ab omnibus, etiam viris timoratis, negligitur: ergo.

Sed vt certum, Respondeo, Adhibendam esse, per se loquendo, Correctionem. Quia verè Deus offenditur, ac proximus sibi malum infert: ergo si hæc auertere quis potest, absque periculo grauioris mali, tenebitur. Sic Ægidius *disp.* 28. *dub.* 3. *n.* 33. Maldcrus 2. 2. *q.* 33. *art.* 2. *dub.* 3. Palaus *disp.* 3. *de Charit. punct.* 2. *n.* 4 Diana *p.* 8. *tract.* 3. *resol.* 33. & Lorca 2. 2. *disp.* 41. *n.* 4. Qui benè notat, plures excusari à Correctione istorum, vel quia cum sint in notitia omnium, sunt alij, qui faciliùs & melius eos corrigere possint, vel quia in his rarò speratur fructus, & vtilitas Correctionis, & præterea frequenter negligitur.

DISPVTATIO

DISPVTATIO IV.

De ordine, quo facienda sit Correctio fraterna peccati occulti.

QVÆSTIO PRIMA.

An Correctio fraterna peccati occulti sit facienda eo ordine quem Christus Dominus in Euangelio, Matth. 18. præscripsit?

RESPONDEO, vt certum, sic faciendam esse. Hic autem ordo à Christo Domino his verbis fuit designatus: *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solùm: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum: quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.*

In his igitur verbis tria præscripsit Christus à priuatis facienda ad correptionem peccati occulti fratris. *Primò*, vt secretò admoneatur frater. *Secundò*, vt si hæc priuata, & secreta monitio non profuerit, adhibeantur vnus, vel duo testes, qui eum admoneant. *Tertiò*, vt Prælato denuncietur, si correctio obseruatis primis duobus modis, non profuerit. Sic omnes. Legantur Hurtadus Complut. *disp.6. diff.12.* Diana *p.7. tr.3. resol.35.* & alij *infrà* citandi.

QVÆSTIO II.

An dictus ordo in Correctione peccati occulti adhibendus, cadat sub præcepto naturali?

RESpondeo, Tanquàm certum: Quod sic, quia ipsa natura dictat corrigendum esse proximum cum minori damno famæ, & honoris, quo fieri possit: ac proinde, si absque testium inductione corrigi potest, ipsa natura dictat, vt corrigatur, & si solùm vnicus testis sufficiat, vt quid duo sunt adducendi, & si iis adductis emendatur, quare Ecclesiæ, seu Prælato denunciandus est? Sic Palaus *tom.1. tract.6. disp.3. punct.8. n.4.* Gasp. Hurtad. *disp.6. diff.12.* Trullench & noster Franciscus mox citandi.

QVÆSTIO III.

An etiam prædictus ordo in correptione seruandus, sit à Christo Domino præceptus?

NEgant plures Doctores, existimantes verba Christi Domini, *suprà* ex Matth. 18. allata, non continere præceptum; sed solùm consilium. Ita D. Bonauentura *in capit. 19. Lucæ*, ad illa verba, *si peccauerit in te*, vbi hæc habet: *Hic autem ordo congruitatis est, non necessitatis.* Areualo *tract. de Correct. fraterna, per totum.* Maldonatus *in c. 18. Matth. num. 15.* Salmeron *tom. 4. in Euang. tract. 17.* Petr. Hurtado *in 2. 2. disp. 163. §. 207.* & (apud Ouiedum) Pater Vazquez *in manuscriptis.*

Sed longè probabilius Respondeo: Esse etiam præceptum à Christo Domino. Quia sic videtur definitum ab Innocent. III. *in cap. cum ex iniuncto, de hæret.* ibi: *Cum aliud sit fratrem in se peccantem occultè corripere, quod quisque tenetur efficere, secundum regulam Euangelicam*: & sic tenent communiter DD. S. Thom. *2. 2. quæst. 33. art. 7.* Richard. *in 4. dist. 19. quæst. 1. & 2.* Valentia *q. 10. punct. 5.* Ægidius *disp. 28. dubit. 8.* & Granad. *disp. 5. sect. 2.* quos citat & sequitur Gasp. Hurtad. *disput. 6. diff. 13.* Suarius *de Charit. disput. 8. sect. 6. num. 2. & tom. 4. de Relig. lib. 10. cap. 7. à num. 16.* Luysius *disput. 89. dubit. 2.* Tannerus *disput. 2. quæst. 5. dubit. 5.* Lorca *disput. 46. mem. 2. à numero 15.* Bannes, Filliuc. Palaus, Villalob. & Bonacina, quos citat, & sequitur Ouiedo *de Charit. controu. 11. punct. 9. num. 91.* Sanchez *in consiliis, lib. 6. c. 2. dubit. 6. num. 8.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 5. dub. 16. sub num. 1.* Franciscus de Castillo *in 3. sentent. tom. 2. disp. 6. quæst. 7. num. 3.* quos & alios citat, & sequitur Diana *part. 5. tractat. 16. resol. 42. & part. 7. tract. 3. resol. 36.* noster Franciscus à S. Iuliano *in Tribunal. Regul. cap. 2. aduertentia 2. num. 1.* cum aliis.

QVÆSTIO IV.

An ad correctionem adhibendam teneatur quis priùs adhibere vnum testem, quàm duos?

AFfirmant aliqui, existimantes, sub præcepto teneri quem adhibere vnum testem, & deinde si hic non sufficit, alterum. Quia sic videtur colligi ex verbis Christi, *Adhibe vnum, vel duos testes.* Ita Sotus *de secreto, memb. 2. quæst. 4. concl. 6. fine*, & Flores *tract. de Correct. diff. 6.*

Sed clariùs, ac probabilius Respondeo, Non teneri quem sub præcepto adhibere prius vnum testem, & postea, si iste non sufficiat, alterum; sed posse ambos simul adhibere; licèt meliùs sit, priùs adhibere vnum, vt sic correctio cum minori damno proximi fiat. Ratio est. Tum quia parum refert, quod duo sciant delictum, siue simul, siue successiuè. Tum etiam, regulariter loquendo, minùs prodest correctio priori modo facta, nam magis erubescet, & retrahetur à peccato coram duobus admonitus, quàm coram vno: ergo. Sic Abulens. *in Matth. cap. 18. quæst. 102.* & Nauarr. *cap. Inter verba, corol. 46. num. 572.* quos sequitur Sanchez *lib. 6. consil. cap. 2. dubit. 7. num. 2.* & hos Trullench. *lib. 1. in Decalog. capite 5. dub. 16. sub num. 1.*

QVÆSTIO V.

An ad corrigendum fratrem possit quis plures quàm duos testes adhibere?

AFfirmatiuam sententiam esse probabilem, insinuat clarè Sanchez *vbi suprà.*

Sed cum ipso, probabilius, & longè certò, Respondeo, Non posse. Tum quia Christus Dominus vnum, vel duos tantum designauit. Tum etiam, quia ad hoc vt corrigendus confundatur, & resipiscat, sufficit, quod coram duobus admoneatur. Sic Sanchez *loc. cit. num. 3.* ex Abulensi *loc. cit. q. 103.*

QVÆSTIO VI.

An testes, qui ad Correctionem adhibendi sunt, debeant esse ex his, qui norunt crimen fratris?

REspondeo, quod sic. Quia lex Charitatis postulat, vt saluti spirituali proximi, quàm minimo famæ dispendio fieri possit, consulatur. Sic Altisiodor. *lib.3.tract.25.capit.2.* Tabiena *verb. Correctio, num.2.* & Sanchez *loc. cit. num.4.* addens, quod quando delictum esset omnino occultum, possunt tunc adhibere testes, licèt crimen illud aliàs nesciant; sed de hoc addito *infrà*. Sic etiam Trullench *loco citato, num. 1.*

QVÆSTIO VII.

An ad Correctionem peccati vni tantùm noti sint adducendi testes iuxta præfatum Christi ordinem?

AFfirmant multi. Quia Christus Dominus, loco Matthæi 18. citato, de omni peccato videtur loqui. Adde, quod si speratur fructus ex inductione testium, planè videtur, quod misericordia obliget. Ideo ita sentiunt S.Thom.*2.2.quæst.33.art.8. ad 1.* ex D. Augustino *tom.1.in reg.3.cap.23.& epist.103.* Caiet. *in art.8.cit.* Valentia *disp.3.quæst.10.punct.5.* & Luysius *disp.89.dub.3.* (non 4. vt legi apud Dianam)& Hurtad.Complutens. *disp.6.diff.12.*

Alij contrà negant, quia contra iustitiam videtur, crimen omnino occultum, & vni soli notum, reuelare Prælato, vel testibus. Deinde, quia si delinquens contemnat correptionem secretam eius, qui nouit crimen, faciliùs contemnet, imò & poterit negare crimen occultum, quando testibus manifestatur à corripiente. Denique, quia peccatum, quod est materia Correctionis fraternæ, debet esse publicum, saltem secundum quid: atqui quod vni tantum est notum, non est, adhuc secundum quid publicum: ergo. Ita sentiunt Henricus *quodlib.9.q.8.* Durand. *in 4.dist.19.q.vltima,* Altisiodorens. *lib.3. summæ, tit.25.cap.2.* Imò & Caiet. *in citatum locum Matthæi,* & Franciscus del Castillo *in 3.sent.tom.2. disp.6.q.8.n.9.* Quem refert, & videtur sequi Diana *part.7.tract.3.resol.37.*

Sed clariùs, ac distinctiùs ego Respondeo dicendum, quod licèt possit quis primam sententiam amplecti: eo quod maioris momenti sit bonum spirituale fratris, quod ex reuelatione sui criminis testibus speratur, quàm fama illius; non tamen ad id teneatur ob fundamenta, quibus Authores secundæ nituntur ad asserendum oppositum. Quorum placitum conformius est nostræ Regulæ, in qua expressè cauetur, *quod si quis frater in fratrem peccauerit, idest contra fratrem, idest eo solo sciente, qui iniuriam passus est, sustineat patienter, & cum quieuerit commotio animorum, benignè ac fraternè commoneat, & corripiat eum, vsque ter inter se, & ipsum solum, & pœnitentiam agere de commisso, & à similibus in posterum abstinere: quod si non audierit, dicat Ministro, & ille corripiat eum secretò, secundum quod viderit saluti eius expedire.* Sic Regula *c.34.* Igitur iuxta illam, quando peccatum est omnino occultum, & solum iniuriato notum, non debet reuelari testibus, sed Correctio debet secretò ab ipso iniuriato fieri, cui si non acquieuerit, renunciari debet Prælato, vt hic etiam secretò eum corrigat.

QVÆSTIO VIII.

Quot, & quales sint causæ inducendi testes?

REspondo cum D. Thoma, esse tres. *Prima* est, vt corrigens ostendat se præstitisse quod debebat erga correctionem fratris, antequam denunciaret Prælato. *Secunda*, vt per testes delinquens possit postea ab Ecclesia conueniri, & probetur delictum. *Tertia*, vt melius emendetur peccator, & qui vnum corrigentem contempsit, duos, vel tres reuereatur, & audiat. Sic ex D.Augustino, Chrysostomo, & Hieronymo, docet D. Thom.*2.2. quæst.33. art.8.* & ibi Malderus *dub.3.* Luysius *dub.3.cit.* Nauarra *de restit. lib.2.cap.3. num.264.* Bonac. *in 1.Decal.disp.3. quæst.4.punct.7.num.14.* Franc. del Castillo *disp.6.de Correct. quæst.8.num.3.* Diana *p.7. tract.3. resol.38.* & alij contra Lorcam *2.2.disp.46.memb.2. num.2.* assignantem solummodo tertiam causam, eo quòd existimet alias duas priores esse inutiles.

QVÆSTIO IX.

An renunciari possit ab aliquo, vt secum hic ordo correptionis seruetur, quando aliàs ex præcepto diuino seruandus erat?

NEgant aliqui Doctores, existimantes huiusmodi iuri in correctione seruando, à nullo in particulari, nec à tota aliqua communitate renunciari posse. Ideoque in nulla Religione (aiunt) est licitum reuelare Prælato, vt Patri, peccatum occultum fratris, absque præuia monitione, etiam casu, quo melius sit per ipsum Prælatum correcturus: nec licitam esse constitutionem Religionis contrarium statuentem. Ita tenuit Petrus Lorca *2.2. disp.47. num.13.* vbi pro se affert D.Thomam *2.2. quæst.33. art.7.ad 5.* Sotum *de Secreto tegendo, memb.2.quæst.4. dub.3.concl.3.* Adrianum *in 4.de correct. frat.* Abulens. Palud. Gabriel. Armillam, Siluest. Nauarrum, & alios. Ita etiam Philiarcus *de officio Sacerd.tom.1. part.1.lib.4.cap.14.* vocans impiam Constitutionem religiosam, quæ talem delationem, absque præuia correctione præciperet. Impium certè dictum. Vnde

Tanquam quid certum Respondeo, Posse quemlibet, & totam aliquam Communitatem, renunciare iuri, quod habet, vt sibi peccata secretò corrigantur, antequam ad Prælatum deferantur; ita vt ipse deferens nullius culpæ reus sit, etiamsi correctionem non præmittat. Ratio mihi sit, quia ita facit sapientissima, & sanctissima Religio Societatis Iesu: ergo omnino licita est talis iuris renunciatio. Sic docent Suarez *tom.4. de Relig.lib.10. c.9.& 10. & disp.8.de Charit.sect.6.num.17.* Vasquez speciali tractatu de correct. fraterna, Thom.Sanchez *lib.6. sum.cap.18.num.46.* Luysius *disp.89.dubit.4.* Gasp. Hurtadus *disp.6.diff.12.* Petrus Hurtado *disp.163. sect.5.* vbi latissimè rem tractat, & Sotum, Nauarrum, & alios Doctores, quos pro se adducit Lorca, in alium sensum explicat. Palaus *disp.3. de Charit. punct.9.* Ouiedo etiam latissimè *contr.11.punct.10. per 14.§.* Diana *part.7.tr.3.resol.44.& 45.& alibi,* & est communis sententia.

QVÆSTIO

QVÆSTIO X.

An prædictus ordo in correctione seruandus, semper cadat sub præcepto?

RESpondeo, quod non. Quia cum sit præceptum affirmatiuum, non obligat semper, & pro semper. Sic communiter Doctores, vt benè Diana *loco citato, resol.* 39. vbi adducit Villalobos sic dicentem: *Mas ha se de aduertir, que este precepto no es de tal manera, que en todo caso se deba guardar este orden, sino quando lo ditare assi la razon, que guardandolo assi ay esperanza de la enmienda; porque es precepto affirmatiuo, y ha de tener sus tiempos regulados por la razon. Por loqual aunque muchas vezes la correccion comiença por el primer grado, alguna vez aura de començar del segundo; y alguna dexar el primero, y el segundo, y acudir al Prelado como a Padre, para que el corrija; y alguna vez dexarlos todos, porque no ay esperanza de enmienda, sino temor de lo contrario.* Hæc Villalob. *tom.* 2. *tract.* 4. *diff.* 9. *num.* 3. & communiter omnes.

QVÆSTIO XI.

An immediata delatio secreti criminis ad Prælatum, possit aliquando esse necessaria, aut de præcepto?

NEgare videtur Lorca cum aliis; *locis vbi suprà quæst.* 9. *citatis*.

Sed vt mihi planum Respondeo: Posse aliquando esse necessariam, imò & de præcepto. Sic tenet Petrus Hurtado 2. 2. *disputat.* 163. *sect.* 5. *subsectione* 30. §. 230. dicens, in sequentibus casibus esse de præcepto.

Primò (inquit) *quando ego despero emendationem delinquentis, per monita secreta; eam autem spero per delationem occultam paternam, teneor crimen occultè, & paternè deferre Prælato. Probat, quia conscientia fratris, & salus æterna præferenda est exiguo illi bono. Item, tunc ego me possum gerere, ac si peccantem monuissem, & ille non resipuisset: sed tunc teneor adire aut testes, aut Prælatum*: ergo. Sic ille §. 230. *cit.* & ex illo Diana *p.* 7. *tract.* 3. *resol.* 39. *vers. Et ideo, & resol.* 43. cum aliis.

Secundò, *Quando peccans arrepturus est occasionem me grauiter vexandi; aut si non possum sine graui & proportionato damno proprio, vel alieno, tunc teneor adire Prælatum, quia teneor mederi fratri cum minimo damno ipsius, & meo.*

Tertiò, *Si ego non possum formare assensum probabilem, peccatorem emendandum monito secreto, at illum assensum efformo, eum emendandum per Prælatum, tunc teneor adire Prælatum. Quia tunc emendatio speratur prudenter per alium, per me minimè*: ergo. Sic ille §. 232. Legatur ipse, & Diana, *loc. cit. & resol.* 43. Suarez *disp.* 8. *sect.* 7. *n.* 17. Ægidius *disp.* 28. *dub.* 8. *n.* 152. & Trullench *c.* 5. *cit. dub.* 16.

QVÆSTIO XII.

An si quis speret, delinquentem emendandum esse per suam monitionem, licet non tam benè, quàm per Prælati, tunc possit Prælatum immediatè adire?

REspondeo dicendum, quod non. Quia lex Charitatis in proximum, me obligat ad eius emendationem, non ad optimum modum eum emendandi: sed per me possum absolutè eum emendare, vt suppono, per Prælatum verò non additur, nisi melior modus: ergo non teneor, imò nec possum adire Prælatum. Sic Petr. Hurtado *loc. cit.* §. 234. *concl.* 3. Pater Franc. à Sancto Iuliano *in tribunali regulari, cap.* 2. *aduertentia* 2. §. 2. & penes ipsum Diana, Tanner. Sotus, Nauarrus, & alij plures.

QVÆSTIO XIII.

An si quis existimet, suam correctionem nec coram testibus esse profuturam, vel non adsint testes idonei, eo quòd timeat, eos peccatum reuelaturos, possit tunc Prælato immediatè delictum deferre?

REspondeo, Posse. Quia verè tenetur ille proximo spiritualiter subuenire: at aliter, vt supponimus, ei subuenire non potest: ergo. Sic Diana *p.* 7. *tract.* 3. *resol.* 43. ex Ægidio Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 5. *dub.* 16. *num.* 2. vbi etiam addit, quod si probabiliter quis credat, nec sua secreta monitione, nec coram testibus, nec à Prælato peccatorem esse emendandum, possit totam correctionem omittere, & illum Deo commendare.

QVÆSTIO XIV.

An quando peccatum est notorium notorietate facti; sit seruandus ordo in correctione faciendus?

REspondeo, quod non; sed potest statim, non præmissa correctione fraterna, denunciari superiori, iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 5. *Peccantem coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant.* Ratio est, quia quando peccatum proximi est publicum, & notorium, eo quòd in præsentia multorum fiat, aut alio modo à pluribus cognoscatur, tunc non infamatur ille per denunciationem immediatè superiori factam, eo quòd iam sit infamis: ergo. Sic D. Thom. *quæst.* 33. *art.* 7. Valentia *tom.* 3. *disp.* 3. *q.* 10. *punct.* 5. Ægidius *disp.* 28. *dub.* 8. *num.* 147. Filliucius *tom.* 2. *tract.* 28. *cap.* 7. *num.* 149. Trullench *dub.* 16. *cit. num.* 2. Diana *part.* 7. *tract.* 3. *resol.* 42. Palaus *disp.* 3. *punct.* 13. *num.* 3. Qui *num.* 4. addit, *obligationem denunciandi huiusmodi publica peccata tunc adesse, quando adest præceptum superioris, vel quando ex illis iminet damnum tertio, quod per denunciationem potest reparari.* Sic ille. Legatur.

Qvæstio XV.

An in peccatis Carnalibus possint procedere Religiosi ad immediatam denunciationem Prælato vt Patri?

Respondeo posse. *Quia* (ait Mendoza) *lapsus carnis est vitium infectiuum communitatis, & est in Religionem maximè infame. Quod propterea deferre tenemur, quoties timemus probabiliter ex illo imminere damnum, aut alios inficiendos, aut si iteretur, adducendam communitatem in infame discrimen. Ratio est, quia frequenter non speratur in his peccatis tam perfecta emendatio per priuatum, quàm per Prælatum, itavt non sit periculum relabendi: fornicatio enim rarò contingit vna vice duntaxat, si perseuerat occasio, nec priuatus potest frequenter tanta authoritate pollere, ob quod regula illa generalis in delictis recensitis est optima. Si quando verò spes vitandi ea damna per priuatam monitionem sit æqualis, aut ferè æqualis, itavt moraliter nullum censeatur periculum in alterutro ex his modis, aut peccata non sunt recentia, sed iam emendata, cum spe ea non iterandi; tunc non obligat lex Charitatis ad delationem immediatam occultam, atque paternam.* Sic Hurtadus de Mendoza *disp.* 163. *sect.* 5. *subsect.* 30. §. 236. & 237. & ex illo Diana *part.* 7. *tract.* 3. *resol.* 62. vers. *Vnde à fortiori.* vbi addit, *quod si casus accidat in praxi, adeat Religiosus pro consilio pium, & prudentem Confessarium.* Legatur Miranda mox citandus.

Qvæstio XVI.

An peccata carnalia in Religionibus, dici debeant, & sint contra bonum commune?

Negant Rodriguez *de Ordin. Iudic. cap.* 3. *n.* 5. & Spartharius *in praxi Correct. Regul. tract.* 3. *cap.* 28. *num.* 9. Giragus *part.* 3. *dubit.* 37. *conclus.* 2. *num.* 131.

Affirmant è contra, Miranda *de Ordine Iudic. tom.* 1. *q.* 11. *art.* 2. *concl.* 2. Aldrete *de Religiosa disciplina lib.* 1. *c.* 2. §. 4. *n.* 29. Ioseph de Sancta Maria *in Tribun. Religion. tract.* 2. *c.* 3. §. 2. quos citat & sequitur Diana *part.* 3. *tract.* 2. *resol.* 69.

Distinguit Valerus *in different. Vtriusque fori, verb. Inquisitio, differ.* 2. *n.* 6. dicens, *peccata carnalia, seu fornicationis, in Religiosis esse in damnum totius Religionis, quando talium peccatorum timeri potest publicatio: secus verò, si sunt adeo secreta, vt verisimiliter credatur, nunquam esse publicanda.* Ita ille quem sequitur Lugo *tom.* 2. *de Iust. disput.* 18. *sect.* 1. *numero* 2.

Ego Respondeo dicendum, omnes tres sententias esse probabiles, licèt secunda probabilior. Legantur eius patroni.

Qvæstio XVII.

An Religiosorum peccata occulta carnalia, denuncianda sint Prælato, vt iudici, absque præuia correctione fraterna?

Affirmant aliqui, inter quos nouissimè Caspensis *in cursu Theologico, tom.* 2. *tract.* 27. *disp.* 6. *sect.* 4. *num.* 39. expresse affirmant, talia peccata, quamvis sint occulta, debere ante præmissam monitionem denunciari Prælato, tanquam Iudici, dummodo sint in via, & periculo diuulgationis. Ratio est, *Quia nullus prudens* (inquit) *negare poterit huiusmodi peccata esse contra bonum commune totius Religionis, sed quando peccata vergunt in perniciem publicam, vel in damnum communitatis, omnes fatentur debere denunciari Prælato, tanquam Iudici, ante præmissam monitionem: ergo. Idem, & ob eandem rationem, necessariò fatendum est de peccatis carnalibus Religiosorum, quando est periculum publicationis.* Confirmat Primò Caspens. *Quia in his peccatis carnalibus, regulariter loquendo, parua aut ferè nulla est spes emendationis per monitiones secretas.* Secundò, *quia ipse delinquens liberè voluit, sua culpa, inferre malum toti Religioni: ergo iure, & via defensionis licitum est, illud repellere per medium denunciationis.* Sic ille, &c.

Alij contra defendunt, non posse prædicta peccata occulta denunciari Prælato, vt iudici, absque præuia monitione. Tum quia probabile est, vt nuper vidimus, dicta peccata non esse contra bonum commune, vt dicunt Rodriguez, & Spartharius. Tum etiam, quia dato, quod sint contra bonum commune, non inde sequitur, quod debeant denunciari Prælato, vt iudici, si adsit spes emendæ per secretam monitionem, vt cum aliis tenet Miranda *loco citato.*

Alij denique distinguunt dicentes, quod delinquentes in peccatis carnalibus sunt in duplici differentia; quidam, qui fragilitate potius, quàm peccandi libidine in hoc crimen incidunt, quos non captata, sed oblata occasio, illis peccandi ansam præbuit. Quidam verò, qui ex malitia peccantes, diu in animo delictum versant, & vndique lapsus occasiones quærunt, ingrediuntur domos suspectas, præcedunt colloquia praua, literæ amatoriæ, donuscula, & alia id generis; & hos posteriores, vtpotè peruersa peccandi libidine, animo corrupto, & aliorum subuersores, ac corruptores, absque vlla præuia admonitione iudici denunciandos esse affirmant; quia fraternam correctionem, non tam illis prodesse, quam obesse existimant; eo quòd ea non meliores, sed peiores fiunt. Priores verò non statim denunciandos esse, sed fraterna priùs admonitione corripiendos, eo quòd modus peccandi ea illis profutura satis persuadet. Sic Diana *part.* 7. *tract.* 3. *resol.* 62. ex Zacharia à Salutio *in Directorio iudiciali, cap.* 12. necnon Peyrinus, quos citat, & sequitur noster Iulianus *in Tribunali Regul. c.* 1. *aduert.* 3. §. 5. *num.* 12.

Sed ego Respondeo, omnes tres sententias esse probabiles, & in praxi quamlibet amplecti posse. Sed hæc vltima magis placet.

Qvæstio XVIII.

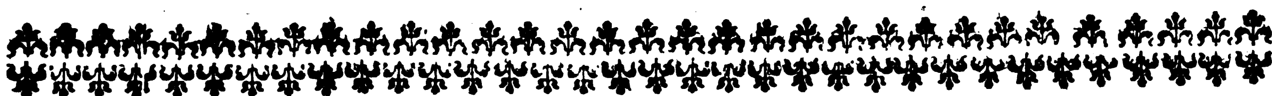
An si in nostra Sacra Religione occurrat (quod Deus auertat,) aliquod peccatum carnale secretò admitti, possit denunciari Prælato, vt Iudici, non præmissa monitione?

Negandum videtur, eo quòd expresè Regula præcipiat, quod *si quis frater in fratrem peccauerit, idest, contra fratrem, idest, eo solo sciente qui iniuriam passus est, sustineat patienter, licet sit innocens, & cum quieuerit commotio animorum, benignè, & fraternè commoneat, & corripiat eum vsque ter, inter se,* &

& ipsum solum, & pœnitentiam agere de commisso, & à similibus in posterum abstinere: quod si non audiuerit, dicat Ministro, & ille corripiat eum secretò, secundum quod viderit saluti eius expedire. Sic textus nostræ propriæ Regulæ datæ ab Innoc. III. anno primo sui Pontificatus. Igitur iuxta illam, de omnibus peccatis occultis fieri debet correctio fraterna, antequam deferantur Prælato, præcipuè vt indici.

Sed nihilominus Respondeo dicendum, quod adhuc in nostra Religione, possit denunciari Prælato, vt Iudici, in omnibus casibus, in quibus in aliis Religionibus, iuxta nuper dicta, peccata occulta carnalia denunciari possunt Prælato, vt Iudici, non præmissa monitione. Ratio est, quia eadem currit ratio in nostra, ac in aliis Religionibus, in quibus communitas non cedit iuri suo: at in illis aliquando possunt denunciari dicta carnalia peccata Prælato, vt Iudici, non præmissa monitione: ergo & in nostra.

Nec obstat textus Regulæ pro contrario adductus, quia ibi Innocent. III. non agit de omni peccato fratris, sed solum de peccatis factis contra hominem, vt ex contextu constat, *si quis* (inquit) *frater in fratrem peccauerit, idest contra fratrem.* Et ideo statim adiungit modum, quo tolerare debeat iniuriam à fratre illatam, dicens, *Qui iniuriam passus est, sustineat patienter, licet sit innocens,* &c. & etiam modum corrigendi ipsum fratrem iniuriantem, ibi: *Et cum quieuerit commotio animorum, benignè, & fraternè commoneat &c.* Et certe ipsemet Innocent. III. hoc eodem modo explicauit illa verba Matth. 18. *si peccauerit in te frater tuus*, idest, *contra te*, in cap. *Nouit, de Iudiciis*. & cap. *Cum ex iniuncto, de hæretic.* Imo & alij PP. vt videre est apud Puente Hurtado *disp.* 163. *sect.* 5. *subsect.* 23. *à* §. 192. & apud Ouiedum *contr.* 11. *punct.* 9. *n.* 84. Maneat igitur liquidum, quod textus nostræ Regulæ solum loquatur de peccatis factis contra fratrem, non de aliis peccatis.

TRACTATVS VII. DE CVLTV, ET ADORATIONE DEI, ET SANCTORVM,

IN PRIMVM PRÆCEPTVM DECALOGI;

Non habebis Deos alienos coram me.

DISPVTATIO PRIMA.

De Cultu, & Adoratione Dei.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid vox Adoratio, significat?

RESPONDEO dicendum, quod significat actum reuerentiæ interioris, vel exterioris, qui debetur Superioribus, aliisque dignis honore, veluti Deo, Angelis, & hominibus, vt colligitur ex scriptura *Genes.* 18. 23. & 33. *Iosue* 5. 3. *Regum* 5. *Matth.* 4. *& alibi.* Propriè autem significat reuerentiam, quæ fit genuflexione, incuruatione, prostratione, deosculatione manus, vel pedum, &c. Sic communiter DD. Legantur D. August. *lib.* 10. *de Ciuit. Dei*, D. Thom. 2. 2. *q.* 84. *art.* 1. Iodocus *verb. Adoratio, n.* 1. Sayrus *in Claui Reg. lib.* 4. *c.* 3. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 5. & talij mox citandi.

QVÆSTIO II.

Quanam ratione Adoratio definiatur?

RESPONDEO, quod ita. *Est submissio, & recognitio excellentiæ personæ adoratæ, ex affectu illam sic recognoscendi.* Vel (quod, idem est,) *est exhibitio reuerentiæ propter excellentiam illius, cui exhibetur.* Sic communiter DD. ex D. Damasceno *tract.* 1. *de imaginib. & orat.* 3. D. Thom. *loco cit.* & *ibi* omnes interpretes.

QVÆSTIO III.

Quotuplex est adoratio?

RESPONDEO quod est multiplex: alia interna, externa alia. Adoratio interna, est interna submissio voluntaris alicui, tanquam Superiori; & hac ratione, & modo Angeli, & animæ beatæ adorant Deum suam voluntatem illius excellentiæ submittentes. Externa vero adoratio, est voluntatis submissio per actus externos manifestata, vt genuflexione, prostratione, osculatione manuum, vel pedum, capitis apertione, &c.

Rursus, Adoratio diuiditur in Latriam, Hyperduliam, & Duliam. *Latria*, est supremus cultus diuinus, qui soli Deo increato, & rerum omnium creatori debetur, ob summum eius imperium, quo vniuersa creauit, & regit. *Hyperdulia*, est cultus specialis, & eximius, quo Virginem Mariam Dei matrem, propter seipsam, & propter eius filium, supra cæteros Sanctos honoramus. *Dulia* verò est adoratio, seu sacer cultus, quo cæteros Sanctos, & Angelos, Beatissima Virgine inferiores, honoramus, ob eorum sanctitatem creatam, in qua modo speciali & supernaturali, Dei excellentia resplendet. Sic omnes Doctores. Legantur Suarez *tom.* 1. *in* 3. *p. disput.* 51. *sect.* 3.

sect. 3. D. Thom. 2. 2. *quaest.* 84. *art.* 1. Syluius *ibi*, cum reliquis expositoribus. Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 3. *punct.* 1. Sayrus *in Claui Reg. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 4. Lessius *lib.* 2. *de Iust. cap.* 38. *dub.* 1. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 1. *quaest.* 7. Bonacina *tom.* 2. *disp.* 3. *q.* 1. *punct.* 1. Fagundez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 32. *num.* 7. Trullench ibi, *lib.* 1. *cap.* 9. *dub.* 1. Thomas Tamburinus *in Decalog. lib.* 2. *capit.* 4. §. 1. Castro Palaus *tom.* 2. *tract.* 8. *disp.* 1. *punct.* 1. Diana *part.* 11. *tract.* 9. *de Adoratione sum. Pontif. resol.* 2. Iodocus, Basseus, & alij Summistæ *verbo, Adoratio.*

Præterea, Adoratio diuidi etiam solet in absolutam, & respectiuam. Absoluta est illa, qua quis alteri se submittit, ob excellentiam illius; quæ adoratio soli creaturæ rationali, & intellectuali conuenire potest, quia hæc sola est capax absolutæ adorationis, cum hæc sola sit capax virtutis, sanctitatis, dominij, quæ sunt qualitates constituentes obiectum dignum adoratione, solaque illa intelligere submissionem potest. Respectiua verò adoratio est illa quæ fit alteri, non propter excellentiam in illo residentem, sed propter respectum, quem habet ad aliud, & ratione cuius iudicatur honore dignus: & hæc adoratio potest rebus inanimatis conuenire, quia non sistit in ipsis, sed refertur, transitque ad personas ad quas illæ res inanimatæ respiciunt, vt contingit in adoratione Imaginum. Sic Suarez, & Bonac. Palaus, Trullench, & alij *loc. cit.*

QVÆSTIO IV.

An omnis externa adoratio sit per se adiaphora, seu indifferens, vt possit tam Deo, quàm creaturis exhiberi?

NEgandum videtur. *Primò*, quia actus percutiendi pectus, solùm designatur ad petitionem veniæ peccatorum: at hanc solùm potest conferre Deus: ergo.

Secundò, quia expansio manuum, est proprium signum adorationis veri Dei, iuxta illud Psalmi: *Si expandimus manus nostras ad Deum alienum.* Ergo, &c. Legatur pro hac parte Corduba *lib.* 2. *quaest.* 6. *dub.* 6. *vers.* 6. qui inter actus ad propriam adorationem Dei designatos, actum percutiendi pectus ponit.

Sed absolutè respondeo dicendum, quod omnis adoratio externa, sit adiaphora, & possit tam creaturis, quàm Deo exhiberi. Probatur, quia genuflexio, & totius corporis in terram prostratio (quæ summæ videntur adorationes) etiam hominibus exhiberi solent, vt constat ex Scriptura, *Genesis* 43. *&* 50. 3. *Reg.* 1. *&* 4. *Reg.* 4. *Ruth* 2. *&* 2. *Paralip.* 6. *&* 1. *Esdræ* 10. ergo. Et ratio est, quia à sola adorantis intentione pendet, quod per hæc, & alia similia signa, ista, vel illa honoris species deferatur. Si enim externa illa submissionis nota intendat quis se alteri submittere tanquam Deo, & testari eius diuinitatem, erit cultus latriæ: si vt amico Dei, erit duliæ: si vt viro sapienti, potentique, erit obseruantia politica. Ex quo constat, quod idem actus externus, quatenus successiuè potest procedere à diuersa intentione, & accipi vt signum diuersæ excellentiæ in honoratis, & diuersæ æstimationis reuerentiæ, & submissionis in honorante, potest successiuè esse actus latriæ, duliæ, & obseruantiæ politicæ, sic omnino Lessius *lib.* 2. *de Iust. c.* 38. *dub.* 1. *n.* 5. ex illoque Trullench *dub.* 1. *cit. n.* 9. *&* *dub.* 2. *n.* 7. Suar. *tom.* 1. *in* 3. *p. disp.* 52. *sect.* 4. *&* *tom.* 1. *de Relig. c.* 2. *n.* 7.

Nec obstant rationes dubitandi. Respondeo namque, quod etiam illæ actiones extendi possint ad homines, eo quod non ex naturali lege, sed ex frequenti vsu tantum hominum, ad honorandum Deum dirigantur. Legantur Suarez *tract.* 2. *de Relig. lib.* 1. *c.* 2. *à n.* 7. Fagundez *lib.* 1. *in decal. c.* 32. *n.* 6. Trullench *lib. etiam* 1. *c.* 9. *dub.* 2. *n.* 7.

QVÆSTIO V.

An Adoratio à tribus Theologicis virtutibus distinguatur?

REspondeo vt certum, Distingui. Quia Adoratio est actus Religionis, ac proinde virtutis moralis, vt docent communiter Theologi cum D. Thoma 2. 2. *quaest.* 82. *art.* 4. & Caietano *ibidem*, & constat, quia adoratio non respicit Deum, vt proprium obiectum, sed cultum submissum, & adorationem Diuinæ excellentiæ: ergo, &c. Sic præter DD. citatos, Suarez, & Fagundez adducti, Castro Palao *tom.* 2. *tract.* 8. *punct.* 1. *n.* 5.

QVÆSTIO VI.

An detur præceptum colendi, & adorandi Deum?

REspondeo vt certum, Dari, illudque esse diuinum, ac naturale. Probatur. Nam quod detur, etsi diuinum, constat *ex Exodo* 20. & *Deuteron.* 5. Deum tuum adorabis. Quod verò sit naturale, etiam constat: Quia recta ratio naturalis dictat, Deum à nobis colendum, & adorandum esse. Legantur Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *cap.* 1. Corduba *lib.* 1. *quaest.* 5. *dub.* 7. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. c.* 32. *num.* 1. Trullench *lib.* 1. *cap.* 9. *dub.* 2. *num.* 1. Tamburin. *lib.* 2. *cap.* 4. §. 2. & à nobis dicta *sup. tract.* 1. *disp. vnica, quaest.* 5.

QVÆSTIO VII.

An dictum præceptum adorandi Deum sit negatiuum, & simul positiuum?

NEgandum videtur. Quia in locis scripturæ, vbi hoc præceptum traditur, solùm exprimitur præceptum negatiuum non adorandi alium, præter ipsum Deum: Exodi 20. *Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile*, &c. ergo, &c.

Sed vt certum Respondeo dictum præceptum, non solùm esse negatiuum, sed positiuum etiam. Ad duo enim obligat. Primò namque ad exhibendum Deo debitum cultum, & honorem. Secundò ad non colendum alium, præter verum Deum. Sic enim Theologi cum D. Thoma 2. 2. *q.* 110. *art.* 1. *&* *q.* 122. *art.* 2.

Nec obstat ratio dubitandi, quia licet in relatis scripturæ verbis solùm exprimatur præceptum negatiuum non colendi alium, præter Deum; tamen sub illo includitur, & traditur præceptum affirmatiuum colendi Deum. Nam, vt bene ait Sayrus, dum Scriptura dicit: *Non habebis Deos alienos coram me*, idem est ac si dicat, *Me vnum, & verum Deum coles, diis alienis cultum non adhibebis.* Ratio autem quare potius ibi apposita fuerit forma negatiua, quàm positiua est, quia adeo est à natura insitum colere Deum,

Deum, vt solùm fuerit necessarium per præceptum negatiuum impedimenta abrumpere, qualis erat idololatria. Legantur D. Thom. *loc. cit.* Suarez *tom.* 1. *de Relig. tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 17. Fagundez *loc. cit. num.* 2. Trullench *dub.* 2. *n.* 2. Rocafull. *lib.* 2. *in Decalog. capit.* 3. *vers. Dubitabis*, *& capit.* 4. *per totum.* Nauarr. *in Man. cap.* 11. *num.* 20. Sayrus *in Claui Reg. lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 2.

QVÆSTIO VIII.

An præceptum negatiuum, non adorandi Deum alienum, obliget semper, & pro semper?

RESpondeo vt quid certissimum, quod Sic. Quia omnia negatiua præcepta, semper, & pro semper obligant. Itaque vi huius negatiui præcepti, nunquam possumus Deum alienum adorare, aut cultu superstitioso, aut indecenti Deum verum colere, aut illi aliquam irreuerentiam irrogare. Sic omnes Doctores vt certum supponunt, ac docent, vt notat Trullench *lib.* 1. *c.* 9. *dub.* 2. *n.* 3. *&* 14.

QVÆSTIO IX.

An præceptum affirmatiuum diuinum, & naturale, adorandi Deum, obliget indirectè in aliquo determinato tempore?

RESpondeo cum communi omnium Doctorum, obligare indirectè pro aliquo determinato tempore. Hæc responsio constat ex dictis *tract. de Fide, Spe, & Charitate*, vbi docuimus, præcepta harum virtutum determinatis temporibus indirectè obligare: obligabit & hoc etiam. Sic omnes DD. Legantur Suarez, Fagundez, Tamburinus, & alij citati. Difficultas ergo solùm est, an obliget directè pro determinato aliquo tempore: sit ergo

QVÆSTIO X.

An præceptum naturale, & diuinum colendi, & adorandi Deum, etiam obliget directè, & per se, pro aliquo determinato tempore?

NEgant & plures Doctores, docentes nullum determinatum tempus dari pro quo directè, & per se obliget præceptum naturale adorandi Deum. Ita omnes illi qui dixere, non dari certum tempus & determinatum, in quo directè obligent præcepta Fidei, Spei, & Charitatis, quos *suprà suis locis* retulimus. Et specialiter id docet Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. capit.* 32. (non 23. vt errore Typographi leges apud Rocafull.) *num.* 9. qui & citat Suarium *tom.* 1. *de Relig. cap.* 2. *lib.* 1. *de diuino cultu, num.* 6. & Azorium *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 10. §. *Quo igitur tempore.* Sed certè Azor ibi solùm sermonem agit de præcepto orandi. Rursus loquendo de hoc, oppositum probabile tenet. Ait enim sic: *Mihi probabile videtur, vnumquemque vi præcepti naturalis orare debere in temporibus, quæ suprà Angelus, Medina, & Nauarrus expresserunt. Item iis temporibus, quibus debet Dei gratiam, auxilium, & opem inuocare, vt impetret à Deo quæ sunt necessaria ad salutem sempiternam.* Hæc Azor. Deinde cum Fagundio tenet Thomas Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 4. §. 2. *num.* 4. Rocafull. *lib.* 3. *in prim. præcept. Decalog. cap.* 5. *dub.* 2. licèt non ita clarè.

Sed probabiliùs Respondeo, obligare dictum præceptum directè, & per se, pro aliquo determinato tempore; sicuti diximus obligare præceptum Fidei, Spei, & Charitatis. Sic debent sentire omnes Doctores *locis citatis* pro nostra sententia adducti, & alij, quos sequenti quæstione referemus. Sit ergo,

QVÆSTIO XI.

Quo tempore obliget directè, & per se præceptum colendi, & adorandi Deum?

REspondent aliqui, non solùm obligare semel in vita, aut in articulo mortis, verùm etiam toties quoties Diuinus periclitaretur honor, nisi hunc homo tueretur. Ita Corduba *lib.* 1. *quæst.* 5. *dubit.* 8.

Alij arbitrantur obligare homines ad actum adorationis habendum intra tempus quinquennij, vel sexennij; ita vt qui intra tot annos omiserit Deum adorare, peccatum mortale admittat. Sic aliqui Iuniores: inter quos Trullench *lib.* 1. *cap.* 9. *dubit.* 2. *num.* 14.

Sed ego (aliorum omissis placitis) probabilius Respondeo obligare, & solùm temporibus, quibus diximus, obligare præceptum Fidei, Spei, & Charitatis. Legantur à nobis dicta suis tractatibus.

QVÆSTIO XII.

An colendi Deum præcepto possit fieri satis exercitio actuum virtutum Fidei, Spei, & Charitatis?

REspondeo, Posse. Quia iis præcipuè virtutibus colitur Deus, vt ex D. Augustino diximus *sup. tractatu* 2. *disputatione* 1. *quæst.* 1. Sic Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *c.* 2. *à num.* 1. & ex illo Trullench *loc. cit. num.* 5. *&* 14. Rocafull. *lib.* 2. *cap.* 5. *vers. Ex actibus verò*, & alij. Legantur dicta à nobis *tractatu de Spe, disput.* 2.

QVÆSTIO XIII.

An detur præceptum Ecclesiasticum adorandi Deum publicè, & pro quo tempore obliget, & quibus actionibus impleatur?

REspondeo vt quid certum: Dari, & obligare omnibus diebus Festis: (Nam Festa sunt ad Deum colendum instituta) adimplerique assistentiâ sacrificio Missæ; nam tunc omnes circunstantes, vnà cum Sacerdote offerunt Deo Sacrificium, illumque adorant. Sic communis. Legantur Corduba *lib.* 1. *quæst.* 5. *dub.* 6. Thom. Tamburin. *in Decal. lib.* 2. *c.* 5. §. 2. *n.* 3. Trullench *lib.* 1. *c.* 9. *dub.* 2. *num.* 10. *fine*, Fagundez *lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 9.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XIV.

An nunc detur locus determinatus diuino, aut naturali iure, in quo homines Deum adorare debeant, aut teneantur?

RESpondeo vt certum: Non dari. Et quidem, quod iure naturali non determinetur, constat: Quia cum Deus vbique præsens sit, vbique potest debita illi reuerentia exhiberi, atque adeo adorari. Quod verò nec iure diuino assignetur, constat ex illo Ioan.4.*venit hora, quando nec in monte hoc, nec in Ierosolymis adorabitis Patrem, &c.* Sic omnes DD. Legantur Corduba, & Trullench *loc.cit.* Rocafull. *cap.5.cit.in fine,* & Azorius 1.*p.lib.9.c.*34. vbi agit de Orationis circumstantiis *à q.*3.

QVÆSTIO XV.

An saltem iure Ecclesiastico, assignetur locus, in quo homines Deum adorare debeant?

RESpondeo, Assignari. Nam ex Ecclesiæ instituto, conuenientissimè certa sunt assignata loca, vbi fideles debent ad Deum adorandum, & ad sacrificia celebranda, diuináque audienda conuenire. Sic omnes DD.Legantur citati.

QVÆSTIO XVI.

An nunc aptius Deum versus Orientem adoremus, oremusque, quam olim versus Occidentem Iudæi orabant?

RESpondeo vt certum: Nunc aptius versus Orientem nos orare,& adorare Deum, quam olim Iudæos versus Occidentem. Quia hi cum essent in tenebris, & nondum illis esset ortus Sol Iustitiæ, versus Occidentem orabant: Nos verò, quibus Sol Iustitiæ ortus est, versus Orientem oramus. Item, quia hoc modo clarè significatur, quod quemadmodum Sol,& lux, quæ ab Oriente oriuntur, quendam inter sui ordinis res obtinent principatum: ita Deus, ad quem oratio dirigitur, res omnes procreatas immenso interuallo post se relinquat. Sic omnes Catholici. Legantur D.Thom.2.2. *quæst.*84. *art.*3. *ad* 3. D.Augustin. Damascen. & alij Patres apud Azorium *lib.*9. *cit. cap.*34. *quæst.*4. Corduba *lib.* 1. *quæst.* 5. *dub.* 9. Thullench *lib.* 1. *capit.*9. *dubit.*2. *num.*12.

QVÆSTIO XVII.

An Deus solus primò, & per se, & ratione sui, sit per latriam, hoc est, per adorationem supremam adorandus?

RESpondeo tanquam certum. Quod solus ipse, iuxta illud *Deuteron.*9.*&* 10.& Matth.4.*Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* Necnon & Pauli ad Timoth.1. *soli Deo honor, & gloria.* Et Ratio est, quia diuina Maiestas, & potestas, prout in ipsa est,nulli creaturæ communicari potest: ergo nec cultus, seu adoratio tali Maiestati debitus. Sic omnes DD. addentes, ob eandem rationem, hac eadem adoratione latriæ adorandam esse totam Trinitatem, & quamlibet personam eiusdem. Quia omnes tres vnus sunt Deus.Legantur Suarez *tom.*1. *in* 3.*p.disp.*51. *sect.*4.Sayrus *lib.*4.*Clau.Reg.capit.*3. (non 2. vt leges apud Trullench) *num.*6. Azor. *tom.*1.*lib.*9.*cap.*5. *quæst.*7. Trullench *loc.cit.dubit.*3. *num.*1.

QVÆSTIO XVIII.

An vna persona Sanctissimæ Trinitatis possit distinctè ab aliis adorari?

RESpondeo tanquam certum: Posse, dummodo aliæ diuinæ Personæ explicitè non excludantur. Ratio est, quia sicut vna sine alia potest ab intellectu concipi,ita & adorari.Rursus: quia sicut Ecclesia dies festos cuilibet personæ Trinitatis Sacros instituit, sic etiam quamlibet personam nominatim, & per se possumus colere, & adorare. Sic omnes. Legantur Azor.*tom.*1.*lib.*9.*cap.*5.*quæst.*7. Bonacina *disp.*3. *quæst.*1.*punct.*1.*n.*3. Trullench. *lib.*1 *capit.*9. *dub.*2.*n.*2.Rocafull.*lib.*3.*in Decal.cap.*6.

QVÆSTIO XIX.

An Christus, Deus, & homo, sit etiam per se, & ratione sui adorandus adoratione latria?

RESpondeo tanquam certum: Quod sic. Quia Christus Dominus, vt sic, & absolutè est, & dicitur verus Deus, seu persona diuina: at huic (vt nuper est habitum) per se, & ratione sui debetur adoratio latriæ: ergo etiam Christo Domino. Sic omnes.Legantur D.Thom.3.*p.quæst.*25.*art.*1. Suarez ibi, *disput.*53.*sect.*1. Vasquez *disput.*95.*cap.*2. Sayrus *lib.*4. *cap.*3. *num.*8. Azor. *lib.*9. *cap.*5. *q.*7. Bonacina *quæst.*1. *punct.*1. *num.* 4. *&* 5. Trullench *loc.cit. num.*2. Rocafull. *cap.*6. *cit. num.*24. Palaus *tom.*2.*tract.*8.*disp.*2. *punct.*2.*num.*1.Thom.Tambur. *lib.*2. *in Decalog. capit.*4. §.1. *num.*3. & Fagundez *lib.*1.*cap.*32. *numer.*27. Acacius *tom.*1.*verb. Adoratio, num.* 2.

QVÆSTIO XX.

An humanitas Christi, prout coniuncta est diuino Verbo, debeat adorari eadem latria, qua adoratur ipsum Verbum?

RESpondeo tanquam quid certissimum, debere adorari eadem latria, qua adoratur ipsum verbum, non tamen per se,& ratione sui, sed ratione coniunctionis cum personalitate diuina. Ratio est, quia humanitas prout coniuncta, seu vnita est Verbo, est aliquid Verbi, & ei intrinsecè coniuncta: ergo debet adorari eadem latria, qua Verbum adoratur. Sic omnes Catholici. Legantur nuper citati.

QVÆSTIO XXI.

An humanitas Christi, considerata in nuda natura per se, seu prout abstracta ab Hypostasi, sit etiam adoranda latriâ?

RESpondeo tanquam certum, quod non. Quia humanitas per se considerata, non habet excellentiam increatam: ergo per se considerata, & prout abstrahit ab hypostasi, non potest adorari latriâ. Posset tamen adorari hyperdulia, propter excellentiam creatam, & gratiam quâ omnes Sanctos superat. Sic omnes DD. præcipuè citati. Qui tamen bene aduertunt, quod licèt separari possit humanitas Christi à Verbo per intellectum, & adorari tunc adoratione hyperduliæ, vt dictum est, in praxi tamen Christus Dominus semper adorandus est Latria, quia humanitas Christi semper est coniuncta, & vnita Verbo Diuino. Legantur Vasquez *de Adoratione, lib. 1. disp.* 4. Trullench, & Palaus citati.

QVÆSTIO XXII.

An Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sit ratione sui adorandum per latriam?

RESpondeo vt certum, quod sic. Quia licèt hoc Sanctissimum Sacramentum non sit Deus, continet tamen ipsum, cum contineat ipsum Christum, qui ibi præsentialiter per latriam ratione sui adoratur. Sic ex Tridentino *sess.* 23. *cap.* 5. *& Can.* 6. docent omnes Catholici. Legantur Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 11. *punct.* 4. Trullench, Palaus, Rocafull. & alij *loc. cit.*

QVÆSTIO XXIII.

An Eucharistiæ Sacramentum possit absolutè adorari per latriam, nulla addita conditione?

NEgant quidam Doctores, dicentes hoc ineffabile Sacramentum minimè esse absolutè adorandum, sed conditione hac tacita, & implicita, non expresse adiecta, nempe, *Adoro Sacramentum, si panis est ritè consecratus, si verò non est ritè consecratus, non adoro.* Ita apud Azorium, sentiunt Gabriel *in Canon. Missæ, lect.* 50. (vbi citat S. Thomam, Bonaventuram, Alexandrum, Albertum, & Ricardum,) necnon communis Theologorum *in* 3. *dist.* 9. & Summistarum, Angeli, Silvestri, Tabienæ, Armillæ *in verbo Latria*, aut *in verbo Adoratio.*

Alij verò contrà affirmant, docentes absolutè, & sine vlla conditione, Sacramentum adorari per latriam posse. Sic Bonacina *quæst.* 1. *cit. punct.* 2. *num.* 7. qui & probat: *Quia prudenter credere possumus consecrationem factam fuisse: qui autem prudenter operatur, non peccat, sufficit ergo adorantem ita affectum esse, vt non adoraret, si panis non esset consecratus.* Ita ille citans pro sua sententia Cajet. 2. 2. *quæst.* 1. *articul.* 3. Azorium *lib.* 9. *cap.* 9. *quæst.* 10. Rodriguez 1. *p. cap.* 8. *num.* 2. & Vasquez *disp.* 108. *cap.* 12. Quibus addo Ægidium Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 9. *dub.* 3. *num.* 6.

Sed ego clariùs Respondeo, *Primò.* Certum est non esse necessarium ad Eucharistiam adorandam, addere relatam conditionem, expresse, aut explicitè. In hâc responsione conueniunt Doctores, & praxis Catholicorum, & ratio assignata probant.

Respondeo *Secundò.* Ad adorandam Eucharistiam sufficit Catholicis habere habitualem intentionem non adorandi illam, si panis non esset consecratus; aut (quod idem est) si ibi non esset Christus. Id enim, & non aliud volunt Authores primæ sententiæ (quidquid contrarium insinuet Bonacina) vt bene vidit Azor, & constat. Nam imprimis Angelus *verb. Adoratio, numero* 10. *& vltimo,* sic vltimò ait: *In adoratione verò Hostiæ, sufficit hanc conditionem habere habitualiter*, scilicet, *si consecratio debita est facta.* Sic ille, & Syluester sic. *Sextò Hostia, sub conditione tamen habituali, si sit ritè consecrata,* 3. *dist.* 9. *quæst.* 1. *art.* 2. *q. vltim. ad* 2. Hucvsque ille, *verb. Latria, num.* 2. & alij. Et certè in hoc etiam omnes DD. conueniunt, vt legenti illos patebit.

Respondeo, *Tertiò.* Absolutè loquendo, absolutè adorari potest Eucharistia. *Primò*, quia prædicta habitualis conditio non tollit, quin absolutè adoratio fiat, vt constat. *Secundò.* Quia non est credendum, ministro aut animum, aut voluntatem defuisse consecrandi: aut debitam Sacramenti formam, aut materiam abfuisse; cum oppositum nobis certò non constet. *Tertiò.* Quia si aliqua conditio esset addenda, maximè ad periculum idololatriæ vitandum: at cum quis adorat Hostiam, credit illam esse ritè, & rectè consecratam, humana certitudine, quæ excludit periculum idololatriæ, & omne aliud periculum peccandi: ergo, &c. Sic Caietan. Ioan. Hassélanus, & Claudius Sainstes, quos citat, & sequitur Azor *lib.* 9. *c.* 9. *q.* 10. Rocafful. 3. *p. Praxis, lib.* 2. *c.* 6. *n.* 29. Et credo in re omnes communiter id sentire, lege Filliucium *tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 5. *q.* 11. *n.* 152. & Palaum *disput.* 1. *punct.* 4. *n.* 5.

QVÆSTIO XXIV.

An caro, vel sanguis, qui aliquando miraculosè in speciebus Eucharistiæ apparet, sit adoratione latriæ adorandus?

NEgant quidam esse adorandum latria, sed duliæ adoratione solum, eo quòd existiment probabilius esse, illa quæ apparent non esse propriè veram Carnem, & Sanguinem Christi; sed nouum quid creatum, & miraculo formatum. Ita Azor sequutus alios *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 6. *q.* 3. *prope finem*, ibi: *Tametsi necesse non est, vt sanguis, & caro ad breue tempus conspicua, sit verè, & propriè caro, & sanguis Christi, cum caro creata diuinitus esse queat, si fuerit verè caro, aut sanguis Christi, coli debet latria; si tamen fuerit denuò diuinitus facta, alium cultum solum meretur, vt res sacra: & hæc opinio videtur mihi magis rationi, & veritati congruere.* Hæc Azor.

Sed ego probabilius Respondeo dicendum, adorandum esse cultu latriæ, siue verè, & propriè sit sanguis, aut caro Christi, vt quidam volunt: siue quid nouum creatum illa repræsentans; quia quidquid dicas, sufficit, vt nos cum S. Thoma, & aliis innuimus 2. *p. tract.* 7. *disp.* 10. *q.* 31. Sic S. Thom. 3. *p. q.* 76. *art.* 8. *in argum. Sed contrà.* Suarez ibid. *disp.* 55. *sect.* 2. Rocafull. 3. *p praxis, lib.* 2. *cap.* 6. *numero* 31. Qui tamen malè citat Filliucium *tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 5.

c.5.n.145. Bonacina *disp.3.quaest.1.punct. 2. num.8.* & Trullench *lib.1.cap.9.dub.3. num.6.* ex quibus Authoribus duo vltimi malè citant Azorium pro hac parte.

QVAESTIO XXV.

An in triduo mortis Christi adorari posset eius Corpus per latriam?

REspondeo vt certum, quod posset, imò & deberet. Quia re vera erat Verbo Diuino coniunctum: ergo. Sic omnes DD. lege Azorium *tom.1.lib.9. c.5. quaest.7.* Trullench *lib.1.in Decalog. cap.9. dub.3. num.5.* Rocafull. *lib.2. in Decalog. c.6. num. 28.*

QVAESTIO XXVI.

An etiam Sanguis Christi in triduo eiusdem mortis, adorari per latriam deberet?

REspondeo, etiam vt mihi certum, quod deberet. Quia mihi certum est (quidquid dixerint Richard. Durand. Gabriel, & Abulens.) Sanguinem Christi in triduo, non fuisse à Verbo Diuino separatum, & diuisum: ergo dignus fuit semper latriae. Addo quod dato, & non concesso, quod pro tunc esset à Verbo diuisus, adhuc adorari deberet per latriam, eo quòd tetigisset corpus Domini, quod erat Verbo coniunctum, & vnitum. Sic Azor *loc. citato, quaest.7.* ex D. Thoma *3.p.quaest.25.art.4. ad 2.* Rocafull. *loc.cit.* ex Silvestro *in Rosa aurea, q.31.* & Hieronymo Rua *contr.4. Scholastica.* Trullench *num. 5. citato.*

QVAESTIO XXVII.

An omnes res inanimatae, quae Christum Dominum attigerunt, vt Claui, Lancea, spongia, spinae, flagella, Crux, & alia huiusmodi, latriâ coli debeant?

NEgarunt quidam nunc sic coli debere, licèt benè olim, quando dictae res Christum tangebant. Ita sensit D. Augustinus *serm. 58. de verb. Domini*, dum haec protulit verba: *Quando Regem purpura vestitum reueremur, eodem honore & eodem cultu, quo Regem, vestem veneramur. Hinc est, vt pari ratione, eodem cultu honoraretur Christus, & praesepe, in quo iacebat, quia colebatur Christus iacens in praesepio. Sic etiam Christus, & tunica, quâ erat vestitus; & Claui, quibus in Cruce transfixus, Lancea, cuius cuspide latus eius configebatur. Quando verò quae Christum tetigerunt, per se seorsim coluntur, non debent eodem cultu honorari, quo Christus, sed distincto, & proinde duliae cultu, non Latriae.* Haec D. Augustinus relatus ab Azorio *vbi infra.*

Sed absolutè Respondeo dicendum, quod non solùm olim, sed etiam nunc adorari debeant adoratione latriae. Quia Christum Dominum tetigerunt, & cum eo fuerunt aliquo modo coniuncta: adorari ergo debent semper latria, non per se, sed per aliud, hoc est, per coniunctionem, sicuti ipsa humanitas; quia adorantur vt quid vnum cum Christo. Sic S. Thom. *3. p. quaest. 25. art. 4.* Azorius *tom. 1. libro 9. cap. 5. quaest. 9.* Rocafull. *loco cit. num. 32.* Trullench *dubit. 3. numero sexto.* Vasquez *de Adoratione libro 3. disp. 1. cap. 2.* Castro Palaus *disp. 1. punct. 4. num. 6.* Thom. Tamburin. *lib. 2. in Decalog. cap. 4. §. 1. numero quarto,* Fagundez *lib. 1. cap. 32. num. 14.* Bonacina *disp. 3. quaest. 1. punct. 3. num. 6.* Acacius *verb. Adoratio, resol. 25. numero 2.*

QVAESTIO XXVIII.

An etiam omnes res animatae, quae Christum Dominum ignominiosè tetigerunt, vt impiae manus alapas infligentium, flagellantium, & crucifigentium Christum, sint adorandae latria?

AFfirmandum videtur ex dictis. Quia tales manus etiam Christum Dominum revera attigerunt: ergo ratione contactus dignae sunt adoratione eadem.

Sed vt certissimum Respondeo, Minimè esse adorandas adoratione latriae, imò nec vlla alia, sed sed potius execrandas, eo quòd sint membra iniquissimarum personarum: vnde licet spectata praecisa ratione contactus, non defuerit in praedictis animatis rebus sufficiens causa adorationis, etiam latriae, respectu personae Christi, quam attigerunt; aliunde tamen, vt diximus, datur impedimentum talis adorationis, & alterius qualiscumque. Nec idem iuris est, vt bene Azor, de instrumentis separatis, quod de coniunctis. *Manus enim crucifigentium, flagellantium, spongiam aceto plenam ori eius porrigentium, spineam coronam capiti imponentium, contumeliose, & impiè Christum tractabant, sed non claui, flagella, & corona spinea, cum ratione, & sensu carerent.* Sic ille *lib. 9. cap. 5. in fine,* & omnes, vt ipse ait. Legantur nuper citati, & Fagundez *lib. 1. in Decal. c. 32. n. 15. & 16.*

QVAESTIO XXIX.

An saltem sint adorandae latria res animatae, quae Christum piè, & religiosè tetigerunt, vt Apostoli, &c.

NEgant quidam adhuc posse tali adoratione coli. Quia cum per ipsas aliquem honorem mereantur, si cum latria venerarentur, viderentur coli solum propter ipsas. Sic Azor, Trullench, Rocaful. Palaus, & Fagundez *loc. cit.*

Sed clarius Respondeo, Posse, sed non debere, vt statim dicam cum Bonac. & aliis.

QVAESTIO XXX.

An ad minus Beatissima Virgo possit adorari per latriam, ratione coniunctionis cum Christo eius Filio?

NEgant communiter Doctores, praecipuè citati, ob rationem dictam.

Sed ego clariùs Respondeo, posse quidem, sed non debere, ob aliqua inconuenientia inde sequutura.

Prima

Prima pars constat. Quia Beatissima Virgo pressius Christum tetigit, illique fuit coniunctior, quàm Crux, & aliæ res, quæ illum tetigerunt: at hæc omnia venerari possunt adoratione latriæ, ob dictum contactum, vt nuper diximus, & docet Bonac. *disp. 3. q. 1. punct. 2. n. 6.* ergo.

Secunda pars etiam patet. Quia si Beatiss. Virgo Latriæ adoratione instar Dei adoraretur, posset quis occasionem sumere ad iudicandum, illam esse Deum: ergo ob hoc inconueniens vitandum, non debet latriâ adorari. Sic tenent Palaus *tom. 2. tract. 4. disp. 1. punct. 3. num. 6.* ibi: *Beatissima verò Virgo, ex illa diuina coniunctione cum Filio, dignitatem intrinsecam habet, ob quam honore, cultu, & adoratione digna est, non igitur hac omissa adoratione, illa tantum adoratio extrinseca Filij exhibenda est, tametsi fieri possit.* Sic Palaus, & ex illo Thomas Tamburinus *lib. 2. in Decal. cap. 4. §. 1. n. 7.* per hæc verba: *Petes, Beatissima Virgo quandoquidem est coniuncta cum Christo Domino, per relationem Maternitatis, potestne adorari per latriam ratione coniunctionis? Respondeo posse, sed non solere, nec fidelibus suadendum, propter periculum ipsam propter se ipsam adorandi, quod non subest in cæteris vilioribus rebus, licèt Christo coniunctis*, vt fusè Theologi cum S. Thoma *dicta quæst. 25. art. 5.* & clariùs Castro Palaus *loc. cit.* & Nazarius *q. 25. cit. art. 5. in prima parte Controuers. circa finem*, & Perez *ibidem sect. 6. disp. 38.* & alij.

QVÆSTIO XXXI.

An eodem cultu latriæ, quo ipsa Crux, in qua Christus pependit, reliquæ Cruces venerari debeant?

RESpondeo vt certum, debere venerari eodem cultu. Ratio est, quia eodem cultu colitur, & adoratur imago, quo colitur ipsa res, quæ per imaginem repræsentatur, vt dicitur in septima Synodo, *Act. 7.* atqui quælibet Crux est vera imago Christi, ipsumque immediatè repræsentat: ergo eodem cultu, quo Christus, adorari debet. Sic communiter DD. legantur S. Thom. *3. p. quæst. 25. art. 4.* Suarez *ibi disp. 56. sect. 1.* Bonacina *punct. 3. cit. num. 8.* Palaus *punct. 4. num. 8.* Azor *lib. 9. cap. 6. quæst. 2.* Fagundez *lib. 1. cap. 32. num. 14.* Tamburin. Trullench, Rocafull. & alij citati.

QVÆSTIO XXXII.

An sicut qualibet Crux, cuiuslibet sit materiæ, cultu latriæ venerari debet, sic etiam claui, Lancea, flagella, corona spinea, ex qualibet materia nouiter confecta, ad significanda relata instrumenta passionis, eodem cultu Latriæ, ac ipsa exempla coli possint?

NEgant plures, inter quos est Azor his verbis; S. Thomas *3. p. q. 25. art. 4.* Respondet, *Crucem ex qualibet materia constantem, coli debere Latria; quia eo cultu non solùm Crux, qua Cristus pependit digna est, eo quòd Christum tetigerit, sed etiam quatenus Crux est, hoc est, signum, & imago Christi in Cruce pendentis: at verò cætera Dominicæ Passionis instrumenta, solùm cultum latriæ merentur, quia Christi corpus tetigerunt. Quare si in alia materia consistant, cultu latriæ coli non debent, quia non sunt signa, & imagines, quæ Christum referant, & repræsentent; sed sunt similitudines eorum instrumentorum, quibus Christus est Cruci affixus. Objicies, id vnum sufficere. Respondeo, minimè, quoniam Crux alterius materiæ non colitur, vt signum illius, in qua Christus pependit, sed in signum ipsius Christi in Cruce pendentis. Scriptura enim Crucem quamlibet Filij hominis signum appellat, quod in cœlo, hoc est, in aëre videndum prædixit Christus: at verò Claui, & lancea alterius materiæ nusquam in Sacris literis signum Filij hominis appellantur: quare signa tantummodo sunt eorum Clauorum, quibus Christus fuit Crucifixus.* Hæc Azor *tom. 1. lib. 9. cap. 6. quæst. 2. per totam.* Quem citat, & sequitur Bonacina *quæst. 1. cit. punct. 3. n. 8.* & hos Authores Palaus *disp. 2. punct. 4. num. 8.* & nouissimè Carolus Malleus *tom. 2. Malleatione 2. Bractea 1. Respons. 4.* licèt hic Author attentè sit *ibi* legendus; nam vbi dicitur: *adorantur adoratione latriæ.* Legi debet, *Non adorantur*, &c. vt constat ex ratione, quam tradit.

Alij contrà affirmant latria adorari posse. Ita sentit Fagundez *lib. 1. in Decalog. c. 32. n. 14.* vbi ita ait: *Instrumenta alia passionis, v. g. Claui, Lancea, columna, &c. Si sint ea ipsa, quibus in passione suâ Christus passus est, propter contactum cum Christo Domino venerari debent, etiam adoratione latriæ, reliqua verò quæ vera ipsa instrumenta repræsentant, eodem modo venerari debent, quamvis non vt imagines Christi:* Ita ille.

Sed clarius ac distinctiùs Respondeo dicendum, quod instrumenta clauorum, flagellorum, Coronæ spineæ, &c. debeant adorari latria, per significationem, casu quo efformentur ad repræsentandam Christi passionem, seu Christum passum, quia tunc sunt imagines Christi pro nobis passi. At si efformentur ad significanda alia instrumenta passionis inanimata, tunc tali adoratione non sunt digna: Sic multi DD. Suarez *disp. 56. art. 4. sect. 2. prope finem*, Trullench ex illo *dubit. 3. cit. in fine*, Tamburinus *loc. cit. §. 1. num. 6.* Nazarius *3. p. quæst. 25. art. 4. in 3. p. Controuersia, in fine*, vbi ita ait: *Cum autem ex Circumstantiis apparet ad repræsentanda Dominicæ Passionis instrumenta fuisse depicta, vt videre est in tabella, in qua figurantur eiusdem Dominicæ Passionis insignia omnia, tunc adoranda sunt, vt suorum exemplarium imagines.* Sic ille. Et tandem Bonac. & alij communiter.

QVÆSTIO XXXIII.

An si dæmon sub imagine Crucifixi appareat, adorari possit talis imago absolutè, & sine vlla conditione?

AFfirmare videntur Vasquez *in 3. p. disp. 110. c. 5.* (non 15. vt legi apud Palaum) & ex illo Bonacina *punct. 3. num. 5.* quatenus docent, adorari posse sine peccato, modò adsit recta intentio, & affectus.

Sed clarius Respondeo, quod non possit, nisi sub conditione expressè apposita, *si tu es Christus* (vel Deipara, vel Sanctus) *colo, & adoro, sin secus, minimè.* Probatur, quia hæ apparitiones, tam à bono Spiritu, quàm à malo fieri solent: ergo vt vitetur morale periculum errandi, apponi debet conditio. Deinde ab Azorio probatur sic, *quia nouum fermè est, & insolitum, Christum, vel Deiparã, vel Sanctos in imaginibus loqui, quod autem præter communem morem est, absolutè, & simpliciter non est tanquam verum, aut bonum, statim leuiter amplectendum, cùm falli, ac decipi*

decipi facilè possimus. Sic ille *lib.* 9. *c.* 9. *quæst.* 11. ex Altisiodor. Alexand. Bonavent. (non Bonacina, vt leges apud Palaum) Marsilio, Gabriele, Adriano, Angelo, Siluestro, Tabiena, & Armilla. Qui tamen addit, quod minimè condemnaret rudem, & rusticum, qui bona fide nihil dubitans in hac parte erraret. Quod additum libenter ego admitto, & amplectuntur Vasquez, & Bonac. vt vidimus. Sic etiam Palaus *disp.* 1. *punct.* 4. *n.* 5. & communis. Lege de hac re Nazarium *q.* 25. *art.* 3. *controuers.* 8. *per tot.*

QVÆSTIO XXXIV.

An homo, prout est ad imaginem Dei factus, possit latriâ adorari?

AFfirmant posse latria adorari, secluso scandalo, & periculo, ab homine spirituali, & bene instructo, eo quòd non sit intrinsecè malum adorare hominem, prout ad imaginem Dei est, Suarez (apud Nazarium *vbi infra*) *disp.* 54. *sect.* 5. Vasquez *disp.* 110. *c.* 3. *&* 4. Ragusa *disp.* 53. & alij. Quibus addo Rocafull. *lib.* 2. *c.* 3. *n.* 44.

Negat verò Nazarius *loc. cit. contr.* 7. Quia putat contrà, quod adorare hominem (aut Angelum) latria, etiam quatenus est imago Dei, non solùm sit erroris occasio, sed etiam intrinsecè malum. Citat hic Author pro sua sententia D. Thomam 3. *p. q.* 25. *art.* 3. *ad* 3. *& in* 2. 2. *q.* 103. *art.* 3. *ad* 3. Caietan. Albertum, Alensem, & Paludanum, quibus ego addo Perez *in* 3. *p. disp.* 38. *sect.* 10. *n.* 8. qui & citat pro se Suarium *disp.* 54. *cit. sect.* 6. §. *circa Confirmationem.*

Ego verò distinctius sic Respondeo, *Primò.* Nunquam expedit latriâ adorare hominem, aut Angelum, propter similitudinem, aut imaginem, quam habet ad Deum. Quia sic adorans posset sibi sumere, aut aliis circunstantibus offerre occasionem idololatriæ, adorandi scilicet hominem, aut Angelum per se, aut secundum se latria; & hostibus Ecclesiæ materiam præbere, antiquas in eam calumnias exaggerandi, & palam vociferandi, nos Gentilibus esse peiores, eo quòd illi non omnibus, sed quibusdam tantum hominibus diuinos honores tribuerint, nos autem omnibus passim exhibeamus hominibus, & exhibendos esse doceamus. Sic Nazarius *loc. cit.* & omnes etiam Authores primæ sententiæ, Suarez, Vasquez, Ragusa, & alij. Estque sententia D. Thomæ, & omnium Theologorum *cum ipso* 3. *p. q.* 25. *art.* 3. *ad* 3.

Respondeo secundò: Licèt secunda sententia sit valde probabilis, non minus iudico primam. Eamque innuit S. Thom. *loc. cit. ad* 3. vt fatetur his verbis Suarez *sect.* 6. *cit. Circa confirmationem Diuus Thomas hic ad tertium, planè sentit, non esse intrinsecè malum adorare hominem, prout ad imaginem Dei est, seu potius in illo adorare Deum cultu latriæ. Et ratio eadem est, quæ de aliis imaginibus.* Sic ille. Igitur si non est intrinsecè malum adorare hominem, prout ad imaginem Dei est, honestari talis adoratio in aliquo casu posset. Et ideo Suarez *loc. cit.* id innuit, *dum in fine addit, quod secluso scandalo, & periculo, & in homine spirituali, ac bene instructo non posset intrinsecè talis modus adorandi hominem malus existimari.* Sic ille. Vnde immeritò citat illum Perez pro sua parte. Nostra ergo conformior est illi, quam dedimus *suprà quæst.* 30.

QVÆSTIO XXXV.

An Nomina Sacra Dei, seu Iesu Christi, aut Mariæ, &c. sint verè, & propriè adoranda?

NEgant Sotus *lib.* 2. *de Iust. q.* 4. *art.* 2. Corduba *lib.* 1. *q.* 5. *dub.* 4. *art.* 2. *ad primam confirmat.* 7. *argum.* existimantes, dictis Sacris nominibus non deberi vllam adorationem propriam. Addunt tamen abusiuè, & impropriè adorari; quia excitant memoriam personarum, quæ auditis huiusmodi nominibus, statim honorantur.

Sed vt ferè certum Respondeo, dicta nomina non tantum abusiuè, seu impropriè, sed verè & propriè adoranda esse, adoratione respectiua, propter personas, quas significant. Probatur primò ex illo Pauli ad Philipp. 2. *In nomine Iesu omne genu flectatur:* & etiam ex vsu Ecclesiæ, cuius fideles omnes, audito nomine Iesu, caput denudant, corpus inclinant, aut genuflectunt.

Secundò, Quia licèt dicta nomina materialiter sumpta, idest, vt ex literis, & syllabis tantum constant, & vt res sunt sensus, animæ, & vitæ expertes, nullo cultu, & veneratione prosequamur; attamen sumpta respectiuè, hoc est, vt significant personas, quæ verè, & propriè adorari debent, & ipsa eodem modo, & cultu adorari possunt. Sic communis DD. sententia. Legantur D. Thom. *opusc.* 60. *art.* 6. Suarez *in* 3. *p. q.* 25. *disp.* 54. *sect.* 6. (non 5. vt leges apud Bonacinam) *vers. ad* 2. *Confirmationem.* Vasquez *ibidem disp.* 108. *c.* 11. *& disp.* 110. *c.* 2. Azor 1. *p. lib.* 9. *c.* 8. *q.* 12. Bonac. *disp.* 3. *punct.* 3. *n.* 9. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 9. *dub.* 7. *num.* 12. Rocafull. *lib.* 2. *in Decal. c.* 6. *in fine.* Carolus Mallet. *in Decal. Malleatione* 2. *Bractea* 1. *respons.* 4. *in fine*, omnino ex Bonac. quem non citat.

DISPVTATIO II.

De Adoratione debita Sanctis Angelis, & hominibus Canonizatis, & Beatificatis.

QVÆSTIO PRIMA.

An Sancti Angeli adorari possint?

NEGANDVM videtur. Quia quidam Angelus prohibuit Apostolum Ioannem, ne ipsum adoraret, his verbis: *Vide ne feceris, conseruus tuus sum, Deum adora. Apocalyp.* 19. ergo Sancti Angeli adorari nequeunt.

Sed de fide certum Respondeo: Sanctos Angelos adorari posse, & debere. Sic definitum fuit in multis Conciliis, in Romano sub Felice I. in Gangrensi, & in VII. Synodo, & in Concil. Trident. *sess.* 25. vt refert Suarez *vbi infrà.* Et constat ex Scriptura Sacra, in qua legitur iustos, & prudentes homines adorasse Sanctos Angelos. Sic Genes. 18. *&* 19. Abrahã, & Loth adorauerunt Angelos, *& Iosue* 5. *Iudicum* 13. *& Num.* 22. Iosuë, Manve, & Balaam: ergo, &c.

Nec obstat ratio dubitandi. Respondeo namque, Angelum prohibuisse Ioannem, ne ipsum adoraret, tum ad ostendendam dignitatem ipsius Ioannis, qui multis

multis Angelis dignior fuit. Tum vt indicaret, quanti ab Angelis humana natura post verbi assumptionem æstimabatur; & vt quanti Sacerdotes, Apostoli, & Deo charissimi æstimari debeant. Legantur D.Thom. *in 3. sentent. dist. 9. q. 1. art. 2. quæst. 6. & 2. 2. q. 84. art. 1. ad* 1. D. Augustin. *q. 61. in Genesim*, Bellarmin. *lib. 1. de Beatitud. cap.* 14. Suarez *disp. 52. sect. 1.* Vasquez *disp.* 97. *cap. 3.* Nazarius *in 3. p. quæst. 25. art. 5. controuers. 1.* Palaus *disp. 1. de Adorat. punct. 3.* Trullench *lib. 1. in Decal. c. 9. dubit. 4.* & alij, qui & alias responsiones ad Apocalysis locum afferunt.

QVÆSTIO II.

An etiam homines Sancti canonizati, coli, & adorari possint?

NEgarunt hæretici antiqui, & negant moderni hæretici, docentes, minimè esse Sanctis adorationem tribuendam: eo quod Sancti nec adorari possunt cultu religioso, cum hic soli Deo debeatur; nec cultu ciuili, seu humano; cum hic non detur hominibus absentibus, præsertim mortuis. Ita hæretici, quos refert Suarez *sect. 1. citata.*

Sed de Fide etiam Respondeo, Sanctos homines canonizatos coli, & adorari posse. Id constat ex definitionibus Conciliorum adductis, & ex vsu Ecclesiæ, necnon ex doctrina Patrum, quos videre poteris apud Bellarmin. Suarium, & alios Authores nuper citatos. Ex quibus ad rationem dubitandi statim dicemus.

QVÆSTIO III.

An Sanctis Angelis, & hominibus canonizatis debeatur adoratio plusquam ciuilis?

REspondeo vt quid certissimum, deberi. Patet: quia fundamentum adorationis est excellentia, & dignitas personæ adoratæ: atqui excellentia & dignitas Sanctorum cum Christo Domino regnantium, est altioris, & superioris Ordinis qualibet alia dignitate humana, & politica: ergo adoratio Sanctis competens plusquam ciuilis est. Sic tenent omnes DD. Legantur D.Thom. 2. 2. *quæst.* 103. *art. 1. & 2.* Suarez *in 3. p. disp. 52. sect. 3.* Vasquez *lib. 1. de Adorat. disp. 5. cap. 2.* Palaus *disp. 1. punct. 3.* Nazarius *in 3. p. quæst. 25. art. 5. controuers. 1. & 2.* & alij.

QVÆSTIO IV.

An adoratio Sanctis debita, ad virtutem religionis pertineat?

NEgant aliqui DD. docentes, non ad virtutem religionis, sed ad virtutem pietatis pertinere. Ita Suarez *disp. 52. sect. 3. vers. Quartò*, Vasquez *lib. 1. de Adorat. disp. 6. c. 1.* Lessius *lib. 2. de Iust. c. 26. dub. 3. n. 22.* ex D.Thoma 2. 2. *q.* 18. 101. & 102. quos omnes citat Palaus *punct. 3. citato n. 4.*

Alij contrà affirmant, existimantes talem adorationem ad virtutem religionis pertinere. Quia (inquiunt) non est inconueniens eadem virtute honorari Sanctos, vt Dei amicos, ac ipse Deus honoratur, sicuti non est inconueniens, eadem virtute Charitatis Deum, & proximum diligere: atqui adoratio, qua Deus colitur, pertinet ad virtutem religionis: ergo & qua coluntur Sancti. Sic à fortiori Marsilius *in 3. q. 14. art. 1. ad 3. dubit.* Trullench *lib. 1. in Decalog. c. 9. dub. 4. n. 6.*

Sed ego distinctius Respondeo dicendum: Adoratio, seu cultus, qui exhibetur Sanctis, propter propriam, & priuatam eorum excellentiam, minimè pertinet ad virtutem Religionis, benè tamen cultus, qui exhibetur illis, propter excellentiam diuinam, quatenus ipsi Sancti ad eam habent aliquem respectum.

Vtraque huius responsionis pars probatur à Palao, his verbis: *Quia dignitas increata, & creata sunt omninò diuersæ: postulant ergo diuersa virtute adorari. Nec obstat eadem Charitate Deum, & proximum amari: quia hoc tantum verum est, quando proximus non propter se, & propter suam bonitatem amatur, sed propter Deum, & Deus in ipso, quod sæpè contingit. At si proximus ob bonum, quod habet, ametur, quia bonum illius est, non ad Charitatem, sed ad aliam virtutem misericordiæ, seu beneficentiæ pertinet. Sic dicendum est in adoratione; si enim non ob dignitatem, quam ex Sanctitate participant, colantur, sed quatenus templa Dei sunt, & in illis Deus complacet, itavt proxima, & formalis ratio adorationis, diuina excellentia sit, & non creata dignitas in illis existens, tunc certè illa adoratio ad virtutem religionis pertinebit, sicuti pertinet adoratio imaginis Dei*, &c. Sic Palaus. Et sic in concordiam sunt redactæ sententiæ, quæ videbantur contrariæ.

QVÆSTIO V.

An vt sanctus quis cultu publico honoretur, debeat esse canonizatus, aut beatificatus?

REspondeo vt quid certum: Debere. Quia sic habetur in iure multis in locis. Et ratio est, quia iustum est, quod vt Sanctus quis publico, & solenni cultu veneretur, habeatur certitudo de eius Sanctitate, quam sola Ecclesia potest pro tota Ecclesia proponere, canonizatione, vel beatificatione, vel generali approbatione, quæ iis æquiualet. Sic omnes Doctores. Legantur Bellarmin. *lib. 1. de Sanctis, c.* 10. Sanchez *lib. 2. in Decal. c. 43. n. 3.* Suarez *in 3. p. disp. 52. sect. 3.* Vasquez *lib. 1. de Adorat. disp. 5. in fine*, Azor. *1. p. lib. 9. cap.* 8. *q.* 8. Bonac. *disp. 3. q. 1. punct. 2. n. 2.* Palaus *disp. 1. punct. 3. n. 7.* & omnes.

QVÆSTIO VI.

An sint aliqui speciales cultus, quibus honorari soleant Sancti Canonizati?

REspondeo esse aliquos. *Primò* namque, vt ab omnibus publicè & habeantur, & appellentur *Sancti*. 2. vt inuocentur in publicis precibus. 3. vt in eorum memoriam templa, & altaria dicentur Deo, ipsique ibi sacrificia offerantur. 4. vt dies festus in eorum memoriam celebretur. 5. vt imagines eorum quibusdam luminis radiis, in signum luminis gloriæ, quam in cœlis habent, depingantur. 6. vt eorum reliquiæ publicè venerentur. Sic omnes. Legantur Azorius *tom. 1. lib. 9. c. 10. quæst.* 8. vbi optimè satisfacit hæreticorum nostri temporis calumniis, Bellar. *tom. 1. lib. 1. de Sanctor. beatitud. cap. 7.* Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 5. n. 27.* Castro Palao *disp. 1. de Adorat. punct. 5.*

punct. 5. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 9. *dub.* 4. *n.* 5. Rocafull. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 8. *num.* 52.

QVÆSTIO VII.

An omnes cultus, qui deferri possunt Sanctis Canonizatis, possint & deferri Sanctis Beatificatis?

REspondeo dicendum, quod non. *Quia* (vt optimè Trullench *loc. cit. dub.* 5. *n.* 6.) *quantum attinet ad cultum, beatificatio dicitur, & est quadam canonizatio particularis, eo quod limitetur ad certum genus cultus, necnon ad certum genus personarum. Conceditur enim communitèr facultas personis certa Prouincia, aut Religionis, vt possint diuinum officium recitare, vel Missam celebrare certo die; qua restrictio minimè fit circa sanctum canonizatum. Et quamvis aliquando in canonizatione alicuius Sancti, non obliget Ecclesia ad recitandum officium illius sancti; scribitur tamen ille in Catalogo sanctorum, & aliqui cultus possunt illi deferri à tota Ecclesia: v. g. quod eius imagines collocentur in Templis, quod possint in eius memoriam Templa Deo dicari, quod eius reliquia possint etiam in Templis adoranda constitui* (seruata lege Trident. *sess.* 25.) *& similia, qua deferri non possunt Sanctis beatificatis, nisi iuxta infra dicenda. Deinde de eo qui est canonizatus, potest Religio, cuius patronus est, vel titularis, absque speciali facultate recitare officium, & Missam celebrare tanquam de duplici, etiam per octauam: quod tamen de Beatificato non licet sine speciali facultate Summi Pontificis.* Hucusque Trullench ex Luysio *in* 2. 2. *disp.* 17. *dub.* 7. & Rocafull. *loc. cit. n.* 53. sed in hoc vltimo, non ita bene, cum probabile sit oppositum, vt cum Granado dicemus *infrà quæst.* 12.

QVÆSTIO VIII.

An Sancto Beatificato possint tribui alij cultus publici, ac in Bulla beatificationis exprimuntur?

AFfirmant quidam, quos tacitis nominibus, refert Luysius *loc. citato, dub.* 8. asserentes posse deferri omnes alios cultus, quos fideles Canonizato Sancto deferunt. Quia tales cultus non sunt restricti in Beatificationis Bulla, vt supponimus: ergo deferri possunt homini beatificato.

Sed alij cum eodem Luysio contrà, respondent: Non posse deferri, nisi solùm cultus, quos Pontifex in Bulla concesserit. Quia (inquiunt) potest Pontifex illos restringere, & ideo obseruandum est, quod in Bulla Beatificationis fuerit concessum, atque expressum, & quod concesserit Congregatio Eminentissimorum Cardinalium Sacrorum rituum. Sic Luysius *loc. cit.* Qui ad rationem contrariorum dicit, quod hoc ipso, quod eorum cultuum non fiat mentio in decreto beatificationis, minimè sunt deferendi, iuxta praxim, & stylum Curiæ sic etiam Trullench *dub.* 5. *cit. n.* 11. Rocafull. *loc. cit. n.* 53. Castellinus *de certa gloria Sanctorum, c.* 2. *num.* 11. Molfes. *tom.* 1. *Summa, tract.* 11. *c.* 6. *n.* 51. Diana *part.* 2. *tract.* 15. *resol.* 55. Angelus Maria *tract.* 8. *q.* 23. *n.* 2.

Sed ego Respondeo posse quidem aliquos alios cultus tribui, licet non omnes, quos Canonizatis tribuimus, vt dicemus *infrà q.* 22.

QVÆSTIO IX.

An homo Beatus appellari possit, Sanctus.

NEgandum videtur. *Primò*, nam hæc appellatio est cultus quidam sacer: ergo si non exprimitur in Bulla Beatificationis, non poterit tribui, ei qui solùm beatificatus est. *Secundò*, quia nomen *Sancti* dignius est nomine Beati, vt innuit Castellinus *loc. cit. c.* 2. *punct.* 7. §. 1. *fol.* 75. ergo in concessione huius non potest illud venire.

Sed probabilius Respondeo dicendum, quod homo beatificatus, optimè possit appellari Sanctus. *Primò*, quia in Ecclesia in suis orationibus, & in officiis, Sancti appellantur Beati. *Secundò*, quia appellatio Sancti, inclusa videtur in appellatione Beati; nam nomen Beati, nil aliud in præsentiarum significat, nisi hominis defuncti animam esse in beatitudine essentiali, & videre Deum clarè: at omnis, qui sic videt Deum, est Sanctus: ergo. Sic Luysius *dub.* 8. *cit.* & Trullench. *num.* 11. Qui benè addunt, ita vtendum esse hoc nomine *Sanctus*, vt non velimus significare Beatum esse iam canonizatum, & adscriptum in Catalogo Sanctorum; hoc enim sensu non potest appellari sanctus, qui solùm est beatificatus; sed solùm possimus eo vti ad significandum esse beatificatum. Sic etiam Rocafull. *numero* 53. *citato.*

QVÆSTIO X.

An liceat sanctum beatificatum inuocare in publicis litaniis?

AFfirmant aliqui Recentiores apud Dianam *part.* 3. *tract.* 5. *resol.* 9.

Sed ego absolutè Respondeo, non licere; saltem casu, quo in decreto beatificationis non fuerit expressum, vt de illo beato possit dici Missa, aut de illo recitari officium: vt contigit in Beatificatione Ludouici Gonzaga è Societate Iesu, qui beatificatus fuit sola concessione, vt Beatus appellari posset, absque concessione recitandi officium de illo, aut Missam celebrandi. Ratio est, quia in dicto casu excederetur facultas à Sum. Pontifice concessa, vt constat. Sic Diana *loc. cit.* qui & citat Portellium *in addit. ad dub. regul. verb. Reliquia Sanctorum, numero* 11. & Castellinum *de Canonizat. sanctor. cap.* 2. *punct.* 6. §. 2. sic etiam Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 9. *dub.* 5. *in fine*, qui contra Dianam aduertit, quod Portellius ab illo citatus, solùm loquatur de non canonizatis. Sed re vera hanc aduertentiam optimè potuisset omittere hic author, cum constet hominem beatificatam solùm, non esse canonizatum: bene igitur citauit Diana Portellium.

QVÆSTIO XI.

An saltem sit licitum inuocare in publicis litaniis Beatum illum de quo dici Missa, & officium, est (*iuxta Bullam sua beatificationis*) *licitum?*

AFfirmat Trullench (licèt cum timore) *loco citato* dum hæc verba profert: *An saltem id liceat* (nempè, *inuocare in publicis litanis*) *in ea Prouincia in qua conceditur, vt de eo possit dici Missa, & officium*

tium, viri docti id indicent, mihi autem non videtur aliquid contra fidem, aut bonos mores continere, saluo, &c. Hæc ille. Cuius sententiæ satis fauet Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *punct.* 5. §. 5. *n.* 7. legatur.

Sed ego clarius, ac distinctius, Respondeo sic. Licitum est inuocare in publicis Litaniis beatificatum eo die, quo est concessum, vt de illo dicatur Missa, & officium; minimè verò in aliis, in quibus est id prohibitum. Prima pars constat. Quia quamvis in Bulla Beatificationis non exprimatur posse Beatum in publicis litaniis inuocari; tamen hoc ipso videtur concessum, dum conceditur, id quod in eodem genere maius est, vt Missæ Sacrificium, atque officium. Secunda verò pars, etiam ex prima constat; quia si in aliis diebus est prohibitum Missam, & officium pro dicto Beato celebrare, consequenter & erit illum in publicis litaniis inuocare. In his namque materiis facultates Pontificiæ potius sunt restringendæ, quàm dilatandæ, vt docet Diana 3. *part. tract.* 5. *resol.* 9. ex Castellino *c.* 2. *citato, punct.* 51. §. 2.

QVÆSTIO XII.

An quando Pontifex concedit Sacerdotibus certa Religionis, vt certo die dicant Missam de aliquo Sancto Beatificato (vt concessum fuit Sacerdotibus nostri Matritensis conuentus, de Beato Thoma de Villanoua) possint in eadem die dicere officium de communi Pontificum, de dicto Beato?

AFfirmandum videtur ex nuper dictis. Quia eo ipso, quod conceditur, quod maius est in eodem genere, videtur concessum quod est minus: sed in casu proposito conceditur à Pontifice quod maius est, nempe quod dicatur Missa de dicto Beato: ergo planè videtur concessum quod est minus, nempè quod dicatur officium de illo.

Sed ego absolutè Respondeo nunc, quod in casu relato respondi, nempè non posse. Quia re vera diuersa sunt prædicta, nec vnum includitur in alio. Sic colligitur ex doctrina Luysij *in* 2. 2. *tom.* 1. *disp.* 17. *dub.* 8. (non 18. vt leges apud Dianam) & Diana *tom.* 3. *tract.* 4. *resol.* 9.

QVÆSTIO XIII.

An si concedat Pontifex Sacerdotibus alicuius Ordinis, vt in die Obitus Sancti Beatificati dicant Missam, & officium de illo, possint id facere per totam octauam?

NEgant communiter DD. inter quos præcipuus est Luysius. Qui addit, id esse verum, etiam casu, quo talis facultas non negetur expresse in decreto Beatificationis; idque confirmat exemplo sui sanctissimi Patriarchæ Ignatij, qui postquam beatificatus est, facultas peculiaris fuit necessaria, vt Sacerdotes Societatis celebrarent festum illius cum Octaua. Prius enim solum concessum fuit, vt in die obitus possent officium recitare, & Missam celebrare. Sic ille, & Diana *loc. citatis*, & Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 9. *dub.* 5. *num.* 8. Rocafull. *loc. cit.* qui & dicunt id esse verum, etiam loquendo de Beato Fundatore alicuius Religionis, aut Patrono.

Sed distinctius Respondeo dicendo *Primò*: Si talis facultas concessa sit dictis Sacerdotibus celebrandi Missam, & dicendi officium Sancti Beatificati in die obitus illius, addita particula *tantùm*, vel *solùm*; certum est, quod non possint id facere per Octauam. Quia expressè id negat Pontifex. Solùm ergo potest esse difficultas casu, quo non addatur à Pontifice in Decreto Beatificationis illa particula *tantùm*, vel, *solùm*. In quo

Respondeo *Secundò*, Nec posse in dicto casu, nisi aliàs Beatificatus sit Patronus, Titularis, aut Patriarcha Ordinis, cui concessa est dicta, sine restrictione, facultas. Prima pars huius responsionis constat. Quia vt per Octauam dicatur Missa, & officium, necessum est, vt in Decreto Beatificationis, aut aliàs in alio, exprimatur, aut contineatur, quod minimè fit, vt supponimus: ergo.

Secunda pars, quæ certè mihi probabilis est, sic probatur: quia quod dicatur Missa, & officium in die obitus, & etiam per totam Octauam, est priuilegium concessum omnibus Sanctis Patronis, Titularibus, aut Patriarchis, seu Fundatoribus cuiusvis Religionis, vt constat ex Bulla Gregorij XIII. apposita in Breuiario Romano, ergo si simul habeamus à Pontifice facultatem dicendi Missam, aut officium de aliquo Fundatore, Patrono, Titulari, Beato, possumus & hæc per Octauam dicere. Sic Granado *controu.* 1. *de fide, tract.* 7. *disp.* 4. *sect.* 1. *n.* 10. per hæc verba: *Solum hic addendum est, eo ipso quod alicui Religioni fiat potestas celebrandi Sacrum, & recitandi Horas Canonicas in honorem sui Fundatoris, vt concessa est Societati Iesu in honorem B. Ignatij, consequenter concedi potestatem id faciendi eo modo, quo Ecclesia in Rubricis generalibus praescribit faciendum esse cum Patronis. Nam mens Pontificis est, vt in hoc regulas generales obseruemus: cum ergo de Patrono recitetur cum octaua, & ille quotidie inuocetur in Missa, cum dicitur confessio, & de eo fiat commemoratio in fine Laudum, & Vesperarum, id totum concessum est Religioni, cùm Fundator eius Beatificatur.* Sic Granado.

Nec obstat exemplum sui Fundatoris Ignatij sanctissimi, quod ad contrarium firmandum adducit Luysius. Respondeo enim *Primò*, quod multa impetrantur à Sede Apostolica, quæ aliàs ab ipsa erant jam obtenta. *Secundò*, quia id fecerunt ob maiorem securitatem, & ad tollendum omne dubium, &c.

QVÆSTIO XIV.

An quando in Bulla Beatificationis alcuius, concedit Pontifex facultatem dicendi Missam, & officium certis personis, & non aliis adhuc tunc liceat aliis hæc dicere?

REspondeo vt quid certissimum, quod nòn. Quia tunc Pontifex expressè restringit facultatem ad certum genus personarum: ergo certissimum est, quod illæ solùm, & non aliæ possint Missam, & officium de illo Beato dicere. Quis enim fidelium negare poterit Pontificem posse id facere. In hoc conueniunt DD. solùm est inter illos difficultas, quam quæstione sequenti iam proponimus. Sit ergo

QVÆSTIO XV.

An saltem quando conceditur facultas certis personis, v.g. Sacerdotibus alicuius Religionis, celebrandi Missam de aliquo Beato, & expresse non negatur aliis, possint tunc omnes alij Sacerdotes, Saculares, & Regulares, dicere Missam de eo Beato, in Ecclesia assignata in Diplomate?

AFfirmant aliqui Recentiores, quos tacitis nominibus refert Luysius *dub.* 8. *cit.* sentientes in hoc casu posse omnes Sacerdotes celebrare Missam de eo Beato in Ecclesia assignata in decreto Beatificationis. Quia priuilegia sunt amplianda, *ex cap. olim, de verb. significat. l. Beneficium, ff. de Constit. Principum*, & ex aliis.

Affirmat etiam expresse Castro Palao *tom.* 1. *de Fide, tract.* 4. *punct.* 5. §. 5. *num.* 5. præcipuè *num.* 7. vbi ait, longè pius, & probabilius esse, posse quemlibet Sacerdotem in dicto casu Missam, non propriam, sed votiuam, & officium votiuum recitare in honorem illius Beatificati, pro quo Sedes Apostolica concessit alicui speciali Religioni, vel Prouinciæ Missam, & officium proprium pro aliquo die celebrare. Probat Palao primò: *Quia vna Missa in vno loco eiusdem valoris est & æstimationis, ac plures Missæ pluribus in locis facta: ergo Sedes Apostolica concedens, vt in honorem alicuius Missa aliqua dicatur, simul declarat dignum esse, in cuius honorem omnes dici possent: sed hac declaratione facta tollitur prohibitio relata* in cap. 1. de Reliq. & venerat. Sanctor. *in qua cauetur, neminem esse venerandum sine authoritate Romana Sedis. Nam cum hunc Sanctum ex tua deuotione veneraris, authoritate Sedis Romana facis, qua indicauit dignum esse illa veneratione*, &c.

Secundò, *Quia eo ipso quod concedit Romana Ecclesia Missam in honorem Beati celebrari, illum vt Sanctum veneratur, siquidem exhibet illi cultum maiorem, quem exhibere potest: ergo hac concessione facta, quilibet poterit eodem cultu Sanctum pro deuotione venerari.* Sic ille. Qui aliis confirmat suam sententiam, & dicit illi subscripsisse Doctores, & Magistros Salmanticens. anno 1625. sunt autem quos refert Aluarus de Oca, D. Martinus de Bonilla, & D. Petrus de Vega. Magistri autem Basil. de Leon. Bernardin. Rodriguez, Franc. Dominguez, Angel. Manrrique, Alphonsus Perez, Ludov. Bernardo, & alij plures. Citat etiam Diana pro hac parte Megalum *tom.* 1. *verb. Canonizatio, num.* 1. & Thomam Tamburin. *opusc. de Sacrific. Missa, lib.* 2. *cap.* 6. §. 8. *num.* 15. & Quintanaduenam *tom.* 1. *tract.* 6. *sing.* 5. *num.* 2. adde tu, *&* 2. *tom. tract.* 14. *singul.* 6. citat etiam Prado pro hac parte Ægidium Trullench. *vbi infrà*: sed non bene: nam oppositam, vt tutiorem & conformiorem decretis Pontificum, consulit: tenet tamen eam vt probabilem Verricelli *in qq. moral. tract.* 8. *q.* 25. *num.* 3.

Sed distinctius sic Respondeo. *Primò*, certum mihi est, quod in præassignato casu nequeant alij Sacerdotes sæculares, vel Regulares dicere Missam, & officium proprium alicuius Beati, in cuius Beatificationis Bulla solùm concedit Pontifex facultatem dicendi Missam, & officium Sacerdotibus certæ Religionis. Quia certum est, quod excederent facultatem in Bulla concessam, cum non censeatur omnibus Sacerdotibus concessa, vt possint de eo Beato Missam celebrare, ex eo quod hæc facultas certæ Religionis Sacerdotibus expresse concedatur: imò per talem formam facultatis videtur subintellecta restrictio: quod etiam praxis ita suadet. Sic omnino Luysius *dub.* 8. *cit.* Molfesius *in summa, tom.* 1. *tract.* 11. *c.* 6. *n.* 5. Diana *part.* 2. *tract.* 15. *&* 1. *Miscellan. resol.* 44. (vbi testatur ita fuisse determinatum per Theologos Salmanticenses, quod certè credo, *) &* 3. *part. tract.* 5. *resol.* 9. *&* 4. *part. tract.* 4. *resol.* 231. *& p.* 11. *in fine, tract.* 2. *resol.* 21. *pag.* 532. Prado *tom.* 2. *cap.* 30. *q.* 7. §. 2. *num.* 17. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 9. *dub.* 5. *n.* 9. Rocafull. *lib.* 2. *in Decal. c.* 8. *n.* 53. Granados 2. 2. *controuers.* 1. *tract.* 7. *disp.* 4. *sect.* 2. Amicus *tom.* 5. *disp.* 7. *sect.* 4. *n.* 100. Pellizarius *in Man. Regular. tom.* 2. *tract.* 8. *c.* 2. *n.* 126. Anton. Escobar *in Theolog. Moral. in edit. vlt. tract.* 1. *examin.* 12. *cap.* 4. *n.* 42. Ioan. de S. Thoma 2. 2. *disp.* 9. *art.* 1. *fol.* 772. & alij.

Respondeo *Secundò*: Longè probabilius, tutius, ac conformius Decretis Pontificiis fuisse, & iam nunc est certum, minimè posse quemlibet Sacerdotem, ex non recensitis in Bulla Beatificationis, dicere Missam votiuam, aut officium votivum, in honorem illius Beati pro quo Sedes Apostolica concessit Sacerdotibus alicuius Religionis facultatem dicendi Missam, & officium proprium in aliquo certo die. Probatur *Primò*. Quia aliàs Canonizatio, & Beatificatio in nullo differrent.

Secundò. Quia non solùm olim, vt ex Eminentiss. Cardin. Bellarmino refert Luysius; sed & nunc nouissimè, tempore Innocentij PP. X. hæc decreuit Sacra Congregatio, annuente eodem Pontifice: ergo iam sententia opposita minimè sustineri poterit. Accipe verba Congregationis Sacræ. *Sacrorum Rituum Congregatio die* 5. *Octobris* 1652. *censuit, & declarauit, si Sanctissimo Domino nostro placuerit, non potuisse, nec posse, tam Saculares, quàm Regulares cuiuscumque Ordinis, & Instituti, etiam Societatis Iesu, excedere limites Indultorum Sedis Apostolica, super Beatificationibus, præsertim in celebratione Missarum, & officij cum Octauis, nisi hoc expresse Sedes Apostolica eis indulserit. Et facta relatione per me Cardin. Cornelium Episcopum Albanensem, die* 16. *Decembris* 1652. *Sanctitas sua approbauit, & sic, vt præmittitur, seruari mandauit.* Hæc Sacræ Congregationis verba, relata à Diana *p.* 11. *loc. cit.* Post quæ hæc ille addit: *Itaque ex verbis supradicti Decreti corruunt ea omnia, qua Tamburinus, Palaus, & aliqui Recentiores, circa dubia superius posita, scripserunt.* Sic Diana, & cum ipso tenent omnes à nobis nuper relati.

QVÆSTIO XVI.

An ad minus possint alij Sacerdotes, quibus non est concessa facultas dicendi Missam de aliquo Beatificato, illam dicere casu quo id ab aliis petant Sacerdotes illi, quibus concessa est facultas dicendi Missam de dicto Beatificato?

AFfirmat Doctus Granados 2. 2. *controuers.* 1. *de Fide, tractat.* 7. *disputat.* 4. *sect.* 2. *numero* 16. his verbis: *Respondetur, mihi videri valde probabile, posse celebrare, dummodo id fiat petentibus (sic lege, non præsentibus, vt leges apud Trullench, & Rocafull.) illis Sacerdotibus, quibus ea potestas concessa est.* Probatur ex Regula 72. *de regulis iuris in* 6.

qui

Qui facit per alium est perinde ac si faciat per se ipsum: ergo qui potestatem habet celebrandi in honorem alicuius Beati, consequenter censetur habere vt per alium celebret. Hæc Granado.

Sed vt iam certum Respondeo, Non posse. Quia verè excederent facultatem sibi concessam, cum aliàs omnes alij Sacerdotes, tam sæculares quàm Regulares, possent Missam de Beato celebrare, si ad id rogati essent à Religiosis, quibus hæc facultas solùm est concessa. Sic tenent nominatim contra Granadum Diana *part. 4. tract. 4. resol. 231. & p. 10. in fine, tract. 2. resol. 21.* & apud ipsum M. Ioan. à S. Thoma *2. 2. disp. 9. art. 1. fol. 772.* vbi ita scribit: *Sequitur præterea, quod si conceditur Beatificatis certæ Religionis, aut pro hominibus certæ Prouinciæ, vt quod Sacerdotes talis Religionis possint de illo Sancto celebrare, nullis aliis Sacedotibus id licet. Vnde nec etiam ad cantandum solemniter Missam potest alius Sacerdos subrogari: quia in tali licentia standum est præcisè verbis concessionis, sine qua non licet deferre illum cultum publicum alicui personæ ex prohibitione iuris communis, quæ solum intelligitur quantum sonat licentia, & concessio, & non amplius.* Hæc Doctus Pater. Trullench etiam *loc. cit. n. 9.* & Rocafull. *n. 54. pag. 17.*

QVÆSTIO XVII.

An quando aliquibus Sacerdotibus conceditur facultas celebrandi Missam de aliquo Beato in aliqua determinata Ecclesia, liceat adhuc celebrare in aliis?

RESpondeo cum communi Doctorum, Non licere. Quia non licet publicum cultum alicui deferre, nisi iuxta facultatem Ecclesiæ, seu Pontificis capitis eius: ergo si illum limitat, aut restringit ad certum locum, in quocumque alio loco illicitus erit. Sit exemplum, in Bulla Beatificationis Beati Francisci de Borgia, est concessa facultas Presbyteris Societatis Iesu celebrandi Missam in suis Ecclesiis vbique terrarum, non ideo succedit profectò illis celebrare in alienis Ecclesiis, vel in aliqua Parœcia, aut Monasterio alterius Religionis. Sic Granado *sect. 2. cit. n. 17.* Diana *p. 4. tract. 4. resol. 231.* Trullench *loc. cit.* & communis.

QVÆSTIO XVIII.

An si quis ex nuper dictis Sacerdotibus, in casu proposito celebraret in aliis Ecclesiis, peccaret mortaliter?

NEgat Granado *loco cit.* casu quo semel aut iterum id faceret, per hæc verba: *Et si obiter petas, an sit culpa mortalis? Respondetur si id semel aut bis fieret, non videri peccatum lethale; quia cum celebratio sit licita, quod solum mutetur Altare, vel Ecclesia, non videtur grauis inordinatio, nisi ea mutatio toties fieret, vt meritò iudicari posset valdè contraria Decreto, & legi summi Pontificis.* Hæc Granados.

Sed ego securius, ac tutius, & certè vt mihi certum Respondeo, Peccare mortaliter, etiamsi semel id faceret. Quia huiusmodi loci mutatio, etiamsi semel fiat, omnino est contraria Decreto Summi Pontificis, eiusque legi: ergo cum sit in materia grauissima, lethalis esset. Sic videntur sentire Diana, & Trullench *locis citatis.*

QVÆSTIO XIX.

An si in Bulla Beatificationis concederetur, vt tali die in Ecclesia tali liceret celebrare Missam de tali Beato, possent omnes Sacerdotes, tam sæculares, quàm Regulares ibi celebrare?

REspondeo posse. Quia tunc solùm datur restrictio ex parte loci, non verò ex parte personarum: ergo omnes personæ Sacro Sacerdotio initiatæ licitè possent in tali loco celebrare. Patet, quia vbi ius non restringit, nec nos restringere debemus. Sic Diana *p. 10. in fine, tract. 2. resol. 21.* ex Ioanne de S. Thoma *2. 2. disp. 9. art. 1. fol. 772.*

QVÆSTIO XX.

An quando concedit Pontifex, vt in die obitus Beatificati celebretur Missa de illo, liceat transferre illum diem, & in alio celebrare?

NEgant absolutè aliqui, eo quod re vera excederetur forma concessionis Pontificiæ. Sic Granados *loc. cit. n. 18.* & Diana *p. 10. loc. cit.*

Sed clarius Respondeo, Non quidem licere, si translatio festiuitatis fiat omnino ex libito, & mera voluntate, vt in hoc optimè dicti Doctores: licere tamen si fiat ob aliquod legitimum impedimentum, ob quod iuxta Rubricas Breuiarij Romani, transferri debent sanctorum festiuitates. Sic sentit R. P. M. Ioan. à Sancto Thoma *loc. cit.* ibi: *Cum fauores sint ampliandi, celebratio diei propria non est intelligenda ita restrictè, quod debeat esse propria, secundum computum mensis, quasi mathematicè, sed propria secundùm modum celebrationis Ecclesiæ, quod impedito die, censetur adhuc proprius dies esse illa, in quam primùm transferri potest.* Sic ille. Qui tamen addit, tutius esse in hac parte consulere Sac. Congregationem, quod non dubito. Sententiam hanc nouissimè sequitur Doctus Ioan. Martinez de Prado *tom. 2. Theolog. moral. c. 30. q. 7. §. 2. n. 28.*

QVÆSTIO XXI.

An quando primùm conceditur facultas celebrandi Missam pro aliquo Beato, liceat quasi pro initio festiuitatis illam celebrare ante diem à Pontifice præfixum?

AFfirmat Granados *2. 2. controuers. 1. tract. 7. disp. 4. sect. 2. n. 18.* ita dicens: *Verum quidem est, cum primùm conceditur dicta potestas, licere quasi pro initio, & inchoatione festiuitatis, Missam celebrare in honorem Beatificati, etiam ante diem à Pontifice præfixum, si dies hac multùm distet à tempore, pro quo fit concessio: praxis enim declarauit, hanc esse tacitam voluntatem illius.* Ita Granados.

Sed vt mihi certum Respondeo, Non licere, quia per hoc omnino contrauenitur Decretis Congregationis Sacræ, supra adductis. Nec praxis declarauit, contrarium esse de mente Pontificis, vt bene Diana *p. 4. tract. 4. resol. 231.* vbi ita ait: *Sed hoc vltimum non videtur admittendum, & praxis, de qua testatur Granados, in hoc Sicilia Regno non adest.*

Vnde

Vnde in tali casu, non vtique celebrantur Missa, sed cum innotescit Pontificum diploma, pulsantur in aliquo die Campana, & cum prasentia Episcopi cantatur solemniter Hymnus, Te Deum Laudamus, *ante imaginem & Altare Beatificati, & in fine dicitur oratio v. g. de communi Confessorum non Pontificum. Et ita fecerunt Patres Societatis Iesu in casu B. Francisci Borgia, & Clerici Regulares pro B. P. Nostro Caietano, & B. Andrea.* Sic ille. Et ex illo sic Trullench *lib.1. in Decalog. c.9. dubio 5. n.9.*

QVÆSTIO XXII.

An omnia Monasteria alicuius Religionis possint Missam, & officium dicere de Sanctis, aut Beatis ejusdem Religionis, quorum Missa, & officij celebratio concessa est à Pontifice alicui speciali Monasterio ipsius?

Affirmat Doctissimus Quintanadueñas *tom. 1. tract.2. singul.15. & 16.* Quia (inquit) licet ex iure communi priuilegia concessa vni domui non possint ad alias extendi, iuxta *cap. cum Capella, & cap. Ex ore sedentis, de priuileg.* tamen respectu Religiosorum extat specialis communicatio concedens, quod priuilegia concessa vni domui, sint communia omnibus, & singulis, dum tamen militet eadem, vel æquivalens ratio, vt docent Rodriguez *tom.1. quæst.55. art.9. & 18.* Miranda *tom.2. quæst.46. art.7.* & Ioan. à Cruce *in Epitome lib.2. cap.1.* (non 3. vt leges apud Pradum) *concl. 3. vers. Ex dictis sequitur 1.* & ipse Pradus *vbi infrà.* Ergo eo ipso quod pro vno conuentu, vel Prouincia, adest Pontificia facultas celebrandi de aliquo Sancto, vel Beato, adest etiam Pontificia concessio expressa in priuilegiis à Pontifice concessis, de Priuilegiorum communicatione, ad illum celebrandum in aliis domibus.

Sed nominatim contra Quintanadueñam oppositum docet Doctissimus etiam Martinez de Prado *tom.2. c.30. citato, quæst. 7. n.63.* dicens sententiam illius penitus esse falsam, & impracticabilem. *Primò,* quia videtur reprobata decretis Vrbani VIII. *Secundò,* quia communicatio Priuilegiorum non debet regulari instituto Religionum contrariari, nec debet esse ianua eludendi decreta Summorum Pontificum, nec confundendi rubricas Breuiarij, nec isto velamine violari debent leges vniuersalis Ecclesiæ in re tanti momenti, &c.

Tertiò, quia stylus Curiæ Romanæ, & Summorum Pontificum (qui quidem facit ius) est quod concessa Beatificatione pro vno conuentu, vel Diœcesi, vel Prouincia, non ideo censeatur concessa facultas recitandi in toto ordine de illo Sancto, seu Beato, vel vt possit Missa de illo celebrari: ergo nullatenus id licet, absque speciali, & expressa noua concessione Sedis Apostolicæ. Antecedens constat ex Decretis Beatificationis B. Thomæ à Villanova, quæ habentur *in Bullario tom.3. constit.118. Pauli V. & Constitut.5. Gregorij XV.* atqui hac secunda Bulla opus non esset, si virtute aliarum concessionum ab omnibus Religiosis eiusdem ordinis posset de eo celebrari Missa & recitari officium. Rursus Paulus V. sua Bulla incipiente, *Domini Nostri Iesu Christi,* data anno 1618. extendit Beatificationem Beati Philippi Benitij Ordinis Seruorum B. Mariæ, quam fecerat Leo X. concedens, vt ab omnibus eiusdem ordinis posset recitari officium, & Missa celebrari: refertur *tom.4. Bullarij, fol.361.* similes Bullæ habentur ibi *fol.363.* in Beatificatione B. Paschalis Baylon ex Discalceatis Ordinis Minorum. Sic Prado, addens *n.65. in fine,* se non dubitare, quin Romæ in Sacra Congregatione Indicis, & Sacra Rituum Congregatione, opposita assertio malè audiret, & impunita non euaderet, si ad eam differretur tam noua, & paradoxa positio.

Sed ego distinctius Respondeo *Primò.* Certum est, quod de Beato, de quo cum restrictione per verbum *tantùm,* seu *solùm,* aut *dumtaxat,* data est facultas celebrandi in vno conuentu alicuius Religionis, non liceat, nec possit in tota illa Religione celebrari. Quia excederetur facultas Pontificia; vt constat ex dictis *suprà quæst. 12.* estque communis Doctorum.

Respondeo *Secundò.* Certum est etiam mihi, quod attentis priuilegiis Religiosorum, licitum sit illis in omni sua Religione celebrare Missam & Officium de Sancto, aut Beato, de quo absolutè, & sine restrictione aliqua, data est facultas Pontificia, in certo, ac determinato Conuentu talis Religionis, de illo celebrandi. Hanc Responsionem efficaciter probat argumentum Antonij Quintanadueñas. Quod ego, alio à simili, sic confirmo. Nam indulgentia liberandi animam à Purgatorio concessa celebrando pro defunctis in Altari B. Virginis Rosarij, Ecclesiæ Sancti Dominici de Caceres, cuius originale ibi seruatur, communicatur omnibus Conuentibus Ordinis Prædicatorum pro celebrantibus in altari B. Virginis Rosarij, vt hisce relatis verbis, vt quid certum, docet Doctiss. Ioannes à Cruce *cap.4. cit. concl.3. vers. Ex dictis sequitur, fol. mihi 61.* ergo etiam erit certum, quod concessio absolutè vni Conuentui facta de celebranda Missa, aut officio de aliquo Sancto, vel Beato, extendatur, attentis priuilegiis, ad omnes alios Conuentus Religionis, cuius Conuentui fuit gratia facta, quia non est maior ratio extensionis in vno, quàm in altero casu.

Respondeo *Tertiò.* Valde probabile est mihi, quod priuilegia communicationis concessa Religiosis, per quæ gratiæ, & fauores concessi vnico conuentui illorum, extenduntur ad omnes alios eorum Ordinum conuentus, minimè sint reuocata per decreta Vrbani VIII. aut aliorum Pontificum; & ideo valde probabile est, quod omnes Conuentus alicuius Religionis possint Missam, & officium dicere de Sancto, aut Beato, cuius Missæ, aut Officij celebratio sine restrictione per verbum *solùm,* vel *tantùm, &c.* concessa est ab Apostolica Sede alicui speciali Monasterio dictæ Religionis. Ratio est, quia Decretum Vrbani VIII. Aut aliorum Pontificum, nullam habent clausulam derogatiuam prædictorum priuilegiorum, vt constat: ergo, &c. Sic à fortiori Quintanadueñas. Cuius sententia, præcipuè sic explicata, non certè falsa, nec impracticabilis, nec damnanda (vt ait Martinez) est, sed probabilis prorsus, practicabilis, & laudanda, cum versetur circa materiam fauorabilem, ac nemini nocentem, atque ad cultum Sanctorum spectantem. Nec argumenta Pradi ad oppositum asserendum cogunt, cum facillimè à quovis minus docto solui queant.

Ad *Primum* namque negandum est, hanc nostram, & Antonij sententiam, esse reprobatam Decretis Vrbani VIII.

Ad *Secundum,* Negandum est etiam, quod per communicationem priuilegiorum, de quibus nunc agimus, contrarietur regulari instituto, nec sit ianua eludendi decreta Summorum Pontificum; nec confundendi

fundendi Rubricas Breuiarij, nec violandi leges vniuersalis Ecclesiæ, vt clarè videbit, etiam parum videns. Contrariatur quæso, regulari instituto, veneratio Sanctorum Ordinis, aut Religionis cuiusvis? Eluduntur Decreta Pontificum, eo quod Religiones vtantur cum omni gloria, & honore priuilegiis, & gratiis Pontificis sibi concessis? Confunduntur Rubricæ Breuiarij, quando iuxta illas, de Sanctis Diœcesanis recitamus? Num per celebrationem Sanctorum Religionum violantur leges vniuersalis Ecclesiæ? Dicat in quo Pradus? Dicat, & vsquedum dicat, non credas illi.

Ad *Tertium* dicendum multa. *Primò*, quod non ex eo quod præcisè Beatificetur quis, cōceditur præcisè facultas de illo Missam dicendi, aut officium (vt videtur supponere in suo argumento Pradus) sed solùm appellandi illum Beatum, vt contingit in Beatificatione Luysij Gonzaga, Authore Luysio Turriano 2.2. *disp.* 17. *dub.* 3. & Ægidio Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 9. *dub.* 5. *n.* 3. *in fine. Secundò*, dico quod vel facultas recitandi, aut Missam dicendi concessa vni conuentui de aliquo Beato, datur cum restrictione per particulam *tantùm*, vel *solùm*, aut *dumtaxat*, vel non. Si datur cum dicta restrictione, certum est, vt diximus *responsione* 1. non posse. Quia tunc certum est non communicari dictam facultatē alteri conuentui, in quo casu bene Prado. Si verò non datur cum restrictione, sed absolutè; tunc per priuilegia Pontificia communicatur facultas dicta omnibus conuentibus Religionis, cuius conuentui in specie concessa fuit, & ideo in tali casu possunt omnes conuentus absque speciali, & noua concessione Sedis Apostolicæ dicere Missam, & Officium de Beatificato. Ad probationem autem antecedentis, dico primò, quod fuit necessaria in eo euentu, secunda Bulla Pauli V. & Gregorij XV. non ad hoc vt omnes Religiosi S. Augustini possent de B. Thoma à Villanoua celebrare Missam, & recitare Officium; quia ad id facultatem habebant virtute communicationis priuilegiorum; præcipuè cum facultas recitandi de illo officium, & dicendi Missam fuerit absolutè, & sine restrictione concessa à Paulo V. omnibus Religiosis eiusdem Ordinis S. Augustini in toto Regno Valentiæ, sed ad hoc vt possent alij clerici sæculares, & Regulares aliorum Ordinum degentes in oppido Villænouæ de los Infantes. Rursus extensio Beatificationis B. Philippi Benitij, facta à Paulo V. fuit necessaria non vt ab omnibus eiusdem Ordinis posset recitari Officium, & Missa celebrari, vt malè existimat Prado, quia facultatem hanc iam habebant ex concessione Leonis X. vt constat ex eiusdem Bulla incipiente: *Exposuit nobis, edita anno* 1516. & relata *in Bullario post Bullam Pauli V. citatam*; sed ad hoc vt omnibus tam sæcularibus, quàm regularibus personis ciuitatis Tiburtinæ, posset officium ab eodem Paulo V. approbatum recitari. Et eodem modo potest responderi ad instantiam aliorum Decretorum Sum. Pontificum.

Rursus ad probationem antecedentis dictam, dico 2. quod licet Religiosi sæpè postulent à Pontifice Bullas, per quas fiat extensio facultatis dicendi Missam & officium Beati intra eundem Ordinem, cuius est Beatus, non est, quia ad id opus habeant, cum vi aliarum concessionum id possint, sed ad maiorem conscientiæ securitatem. *Multa enim* (ait ipse Prado) *in priuilegiis conceduntur, non quia necessaria sunt, sed quia petuntur vel propter timorem, vel scrupulum, vel ob dubitationem ex variis opinionibus ortam remouendam; vel quia quod petitur ex rigore iuris non licet, &c.* Sic ille *cap.* 30. *cit. quæst.* 6. §. 4. *n.* 43. ex Suario *tom.* 2. *de Regul. tract.* 4. *lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 12. & bene, sed non in bonum sui. Maneat igitur firmum quod opinio Antonij, præcipuè provt à nobis defenditur, minimè sit falsa, sed probabilis certè. Legantur circa hanc materiam Rodriguez *tom.* 1. *q.* 55. *art.* 9. & 18. Miranda *tom.* 2. *q.* 46. *art.* 7. Ioan. de Cruce *loc. cit.* Portel. *verbo Communicatio priuileg.* Bruno *de priuileg. Regular. tract.* 1. *c.* 3. *Propositione* 5.

QVÆSTIO XXIII.

An aliqua alia specialia signa cultus publici exhiberi possint Beatis, quorum non sit mentio in Decreto Beatificationis?

Affirmat M. Ioan. de S. Thoma 2.2. *disp.* 9. *art.* 1. dicens, *Posse etiam deferri Beatorum Imagines, aut Reliquias in solemni processione, & in Templo, aut Altari collocari, cum lumine depingi, &c. quare ista damnanda non sunt, etsi in Decreto non exprimantur, quia videntur quasi connexa cum celebratione Missæ, & recitatione officij, si enim in eorum honorem Sacrificium, & officium Deo offertur, per se est connexum, quod in Templo, & in Altari, vbi tale Sacrificium & officium dicitur, speciali signo honoris eius imago collocetur, in cuius honorem talis publicus cultus exhibetur.* Hæc Ioannes. Cuius sententiam difficultatem habere, stantibus verbis Decreti Innocentij X. suprà *q.* 14. relatis, ingenuè fatetur Diana *part.* 10. *tract.* 2. *in fine, resol.* 21. *pag.* 533. & alij citati *sup. q.* 8.

Sed meo videri, non solùm est probabilis dicta sententia, sed etiam certa, præcipuè si loquamur de Beatis, de quibus concessione Apostolica potest Missa, & Officium celebrari. Quia hæc inualuit apud omnes Prouincias consuetudo, quam semper tolerauit Ecclesia, vt præfatis signis ostenderetur quis esset Beatificatus. Sic tenent Palaus *tom.* 2. *disp. de Adoratione, punct.* 3. *n.* 8. & apud ipsum Thomas Sanchez *lib.* 2. *sum. c.* 43. *à n.* 3. Bonac. *disp.* 3. *de Adorat. q.* 1. *punct.* 2. *à n.* 2. & Granado *tract.* 7. *cit. disp.* 4. *sect.* 1. *n.* 12. ibi: *Sextus honor sine dubio deferri potest Beatificatis; omnes enim depinguntur splendoribus illustrati.* Sic ille, & alij, quos citat, & nouissimè in casu contingenti definit Angelus Maria *tract.* 8. *quæst.* 23. vbi his verbis illam concludit: *Ad* 2. *respondetur, quod quamvis in diplomate Pontificio Beatificationis non exprimatur Beati statuam in Altari constitui adorandam, aut in processionibus deferendam; tamen hoc ipso censetur concessum, dum conceditur quod in eodem genere maius est, vt Missæ Sacrificium, atque Officium, &c.* Legantur dicta à nobis *sup. quæst.* 8.

QVÆSTIO XXIV.

An liceat Episcopo instituere diem festum alicujus Beati?

Negauit Diana 3. *p. tract.* 5. *resol.* 9. citans pro se Thomam Sanchez, Azorium, Barbosam, Villalobos, & Castellinum, vt vidimus 3. *p. tract.* 1. *de obseruat. Festorum, disp.* 2. *q.* 7.

Sed probabilius iterum Respondeo, Posse, & licitè. Quia reuera potest instituere diem festum Sancti Canonizati, vt omnes concedunt: ergo etiam poterit & Beatificati; nam hic etiam est Canonizatus, licèt minori pompa, & apparatu, vt latiùs diximus *loc. cit.* Sic Suarez, Fagundez, Palaus, Trullench, Granados, Rodriguez, & alij *ibi* adducti.

adducti. Nec contra nos sunt Authores, quos pro se citat Diana.

QVÆSTIO XXV.

An in Canonizatione Sanctorum possit Pontifex errare?

AFfirmandum videtur. Quia Pontifex, in Canonizatione Sanctorum, innititur medio fallibili, vtpotè testimoniis hominum: ergo in illa potest errare. Ita tenuere Caiet. *tom. 1. opusc. tract. 15. de Indulgent. ad Iulium Medicem, cap. 8. ad vltim.* vbi pro se citat D. Thomam & Canus *lib. 5. cap. 5. q. 5.* apud Dianam, *vbi infra resol. 18.* Glossa etiam *in c. 1. de Reliq. & venerat. Sanctor.*

Sed plusquam certum Respondeo. Non posse errare. Quia si posset Pontifex in Sanctorum Canonizatione errare, posset & tota Ecclesia; cum hæc teneatur obedire Pontifici in huiusmodi decreto seruando, sed tota Ecclesia non potest errare, iuxta promissionem illi à Christo factam Ioan. 16. *Cùm venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*, ergo. Sic sentiunt communiter omnes Catholici. Sic in primis D. Thom. (quidquid dixerit Cajetan.) *quodlib. 9. art. vltimo*, Siluester *verb. Canonizatio, in fine*, Bellarmin. *tom. 1. lib. 1. de Sanctorum Beatitud. c. 9.* Valentia *punct. 7. §. 40.* Bannes *2. 2. in comment. art. 10. dub. 7.* Aragon *tract. de Pontif. ad finem*, Azor *tom. 2. lib. 2. c. 6.* Luysius *2. 2. disp. 16. dubit. 3.* Granados *controuers. 1. de Fide, tract. 7. disp. 3. sect. 5. num. 22.* qui pro hac parte citat, & bene, Canum *5. de locis, c. 5. paulò ante finem*, Diana *part. 11. in fine, tract. 2. resol. 15.* qui malè citat Canum pro opposito. Arriaga *tom. 5. disp. 9. sect. 5. num. 31.* Qui oppositam sententiam censet hoc tempore ad minimum esse erroneam, & temerariam. Machado *tom. 2. lib. 4. part. 7. tract. 4. docum. 14.*

QVÆSTIO XXVI.

An saltem in Beatificatione alicuius serui Dei possit Pontifex errare?

AFfirmandum videtur. Quia ex hoc quod in Beatificatione alicuius errare possit Pontifex, non inde sequitur, vniuersalem Ecclesiam errare posse, cum Beatus non proponatur vniuersali Ecclesiæ Sanctus ille colendus: ergo.

Sed vt quid certissimum, Respondeo, Nec in Beatificatione posse Pontificem errare. Quia Beatificatio, quædam particularis Canonizatio est: ergo non potest Pontifex in illa errare.

Vnde ad rationem dubitandi, negandum est antecedens. Quia dum Pontifex Beatificat aliquem, & concedit, vt aliquod Missæ Sacrificium in honorem illius celebretur, toti Ecclesiæ venerandum proponit; quia nomine totius Ecclesiæ Sacrificium offertur, ipsaque tota Ecclesia medio illo Ministro & Sacrificio ab illo oblato, sanctum illum veneratur: ergo si Pontifex in Beatificatione erraret, vniuersalis erraret Ecclesia. Sic omnes Authores citati *suprà*, præcipuè Diana *resol. 17.* Angelus Maria Verricelli *in qq. moral. tract. 8. q. 26.*

QVÆSTIO XXVII.

An sit certum de Fide, Papam non posse errare in Canonizatione Sanctorum?

NEgant multi Doctores, docentes, non esse certum de Fide diuina, animam Sancti Canonizati esse in gloria; esse tamen ita certum, vt oppositum asserere, sit temerarium, impium, & scandalosum.

Ratio pro prima parte huius sententiæ sit: Quia in Canonizatione Sanctorum nihil Pontifex, tanquam de Fide certum definit, sed tantum declarat, esse moraliter certam eorum gloriam: ergo. Antecedens probatur, quia in multis Canonizationibus non vtitur Pontifex verbo, *Definimus*, nam in Canonizatione S. Bonauenturæ dixit, *Decernimus vt Sanctum haberi*, & in Canonizat. S. Thomæ de Aquino, ibi: *Eum Sanctorum Confessorum Catalogo diximus adscribendum.* Et in Canonizat. B. Bernardi Abbatis, ibi: *Eum Apostolica Sedis auctoritate Catalogo Sanctorum adscribi mandauimus.* Et in Canonizat. S. Francisci, ibi: *ipsum adscribi decreuimus Sanctorum Catalogo venerandum*: & in Canonizatione S. Didaci Complutensis, *Vt Sanctum Venerandum mandamus*: ergo cum non dixerit, definimus, nihil tanquam de Fide certum definit. *Secunda verò pars* infra patebit. Ita docent Canus *de locis Theolog. c. 5. q. 5.* Bannes *2. 2. quæst. 1. art. 10. dub. 7. concl. 2.* Suarez *de Fide disp. 5. sect. 8. n. 8.* Bellarmin. *lib. 1. de Sanct. c. 9.* Granado *in 2. 2. controuers. 1. tract. 7. disp. 3. sect. 3. num. 22.* (non 24. vt inueni apud Dianam) Ioan. de S. Thoma *in 2. 2. disp. 9. art. 2. fol. 767.* Franciscus de Castillo *in 3. sent. tom. 2. disp. 6. q. 8. num. 25.*

Sed ego Respondeo *Primò*. Certum est apud omnes communiter, quod dicere, & affirmare, posse Pontificem errare in Canonizatione Sanctorum, sit temerarium, impium, & scandalosum. *Temerarium*, quia est contra torrentem omnium Thologorum in materia grauissima. *Impium*, quia est contra Religionem, & cultum Sancti Canonizati, *& Scandalosum*; nam quis non scandalizabitur audiens Vuicleph dicentem animas B. Augustini esse damnatas, propter quod ipse, & sua sententia damnata fuit in Concilio Constantiensi *sess. 8.* Sic omnes communiter, præcipuè citati.

Respondeo *Secundò*: Probabilius est, esse contra Fidem asserere, posse Pontificem errare in Canonizatione Sanctorum. Quia probabilius est, quod Pontifex in Canonizatione Sanctorum, non solùm declaret vt moraliter certam gloriam eorum, sed id de Fide definiat. Probatur. Quia multoties in Canonizatione Sanctorum vtitur Pontifex verbo, *Definimus*, provt habetur in Canonizatione S. Francisci de Paula, ibi: *Decernimus, & Definimus inter Beatorum Choros iam receptum, æternaque gloria condonatum fuisse.* Et in Canonizat. S. Brigittæ, ibi: *Decernimus, Declaramus, Definimus, Pronunciamus, Bon. mem. Beatam Brigittam, alias Brigidam, Sanctam esse, &c.* Et in Canonizat. S. Catharinæ Senens. ibi, *Eamque tanquam Sanctam publicè, priuatimque colendam esse Decernimus, & Definimus.* Hoc eodem verbo vtuntur Pontifices in Canonizatione S. Theresiæ, S. Franciscæ Romanæ, Sancti Caroli, S. Hyacinthi, S. Raymundi, & etiam iam in omnibus Canonizationibus, de quibus Bullarium Roman. tractat: ergo Pontifices Canonizando aliquem Beatum, de Fide definiunt gloriam ejus certam.

Ad fundamentum oppositæ sententiæ Respondeo quod

quod ea verba Canonizationis, quibus aliquando vsi sunt Pontifices, nempe, *Decernimus, mandamus, &c.* æquiualeant verbo, *definimus*, alias quædam ex Canonizationibus haberent maiorem certitudinem, quam aliæ, imo aliquæ essent de Fide certæ, aliquæ non. Sic sentiunt nobiscum Valentia *tom. 3. disput. 1. quæst. 1. punct. 7. §. 40.* Castro Palaus *tom. 1. tractat. 4. disput. 1. punct. 5. §. 4. num. 2.* Verricelli *in qq. moralib. tract. 8. quæst. 24. num. 3.* Amicus *in cursu Theolog. tom. 3. disputat. 7. sect. 4. num. 13.* Arriaga *tom. 5. disput. 9. sect. 5. num. 28.* Luysius Turrian. *2. 2. tom. 1. disput. 17. dubit. 6.* quos omnes pro hac parte citat, ac sequitur Diana *part. 11. tractat. 2. in fine resol. 18.* Sed certe ex his Authoribus, Luysius solùm dicit hanc sententiam esse probabilem, & pro opposita citatur à Granado *vbi supra*, & melius Trullench *lib. 1. cap. 9. dub. 4. in summario, num. 4.* Machado *docum. 14. cit. n. 3.*

QVÆSTIO XXVIII.

An eadem de fide certitudine sit tenendum, Papam non posse errare in Beatificatione Sanctorum?

NEgant à fortiori omnes Authores pro prima sententia nuper adducti. Insuper & ex nostra Luysius *dubit. 6. cit.* Castellinus *de certa gloria Sanctor. capit. 2. num. 11.* Amicus *loc. cit. numero 98.* Arriaga *loco citato, sect. 6.* Ioan. de S. Thoma *2. 2. disp. 9. art. 2. fol. 770.* Diana *part. 11. tract. illo 2. cit. resolut. 19.*

Probatur hæc sententia. Quia si de Fide certum esset, quod Papa non posset errare in Beatificatione Sanctorum; & consequenter esset de Fide, Beatificatum esse in cælo; gratis, imo in iniuriam Fidei inquireretur deinde in vitam eius, & noua testimonia exigerentur (vt fit) ad probandum eum esse in cœlo: ergo supponitur res adhuc non esse certam de Fide.

Sed ego sic Respondeo. *Primo*, certum est apud omnes (vnum si excipias Ioan. à S. Thoma) quod affirmare, quod Pontifex possit errare in Beatificatione Sanctorum, vel practicè, vel speculatiuè, sit temerarium, impium, & scandalosum. Quia sentiret contra communem sensum omnium Doctorum, imò & fidelium; & diceret contra Christianam Religionem, & Cultum Sanctis debitum: & poneret scandalum, & obstaculum pietati Fidelium, si audirent aliquem dicentem, Pontificem errasse in Beatificatione alicuius Sancti. Sic omnes DD. præcipuè *supra* pro vtraque sententia adducti.

Respondeo *Secundo*: probabilius est, esse contra Fidem asserere, posse Pontificem errare in Beatificatione Sanctorum. Quia probabilius est quod Pontifex etiam in Beatificatione, non solùm declaret, sed & determinet, ac definiat, certam esse gloriam Beatificati, sicuti est & Canonizati. Quia ideo de Fide est credenda Canonizati gloria, quia illa proponitur à Pontifice toti Ecclesiæ credenda: sed etiam toti Ecclesiæ proponitur credenda gloria Beati: ergo pari Fidei certitudine vtriusque gloria est credenda. Minor constat ex dictis *quæst. 24.* ad rationem dubitandi.

Ad Argumentum primæ sententiæ, quod est Arriagæ, optimè respondet Verricelli, his verbis. *Ad 2. Respondeo, me accipere à viro piissimo, & in hac materia expertissimo P. D. Ioanne Baptista Castaldo, quippe qui fuit Procurator in causa Beatificationis B. Caietani, ac B. Andreæ, quod post Beatificationem nullæ fiunt nouæ diligentiæ quoad virtutes, neque quoad miracula in vita, neque quoad miracula patrata post mortem, aut Beatificationem, sed tantùm examinantur testes circa perseuerantiam cultus, idest, quod Fideles post Beatificationem perseuerauerint in veneratione, & cultu Beati, ac circa perseuerantiam mirculorum, idest, quod post Beatificationem, noua intercessione Beati, à Deo sint facta miracula. Tales autem diligentiæ circa perseuerantiam cultus, & miraculorum non ideò fiunt, quasi dubitetur de gloria Beatificati, quia nulla fit diligentia de virtutibus, quæ verè sunt causa gloriæ; sed fiunt, quia cum solemniter definienda sit Beatificati gloria, & illi in tota Ecclesia honor Officij, ac Sacrificij decernendus; ideò ad maiorem solemnitatem Canonizationis, & quia quamvis de Fide certum sit, eum esse in gloria; non tamen conueniens est, quemcumque existentem in gloria publico officij cultu in tota Ecclesia honorandum decerni, sed illum tantùm, quem, ob heroicas virtutes, ex multitudine miraculorum significatas, & Deo acceptissimum esse, ac in insigni sanctitatis gradu, & in magna deuotione apud Fideles haberi, compertissimum est; ideo nouæ diligentiæ fiunt de perseuerantia cultus, ac miraculorum, vt ostendatur insignis Sanctitas, ac eximia apud Fideles deuotio, vnde conuenienter solemniter Canonizetur, & in tota Ecclesia officij honor illi decernatur.* Hæc Verricelli *tract. 8. quæst. 25. à numero tertio*, Megalius *verbo Canonizatio, numero primo* Castro Palao *tom. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 5. §. 5. num. 4.* Cuius sententiam vt probabilissimam sequitur Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 9. dubit. 5. numero 5. in fine.* Machado *tom. 2. lib. 4. p. 7. tract. 4. docum. 14. n. 3.*

QVÆSTIO XXIX.

An sit necessarium, vt Beatificatio præcedat Canonizationem?

REspondeo, vt certum: Quod non. Quia patet ex vsu Ecclesiæ antiquissimo, fuisse multos Canonizatos, quin prius Beatificati fuerint. Sic Luysius *in 2. 2. disput. 17. dubit. 1.* & ex illo Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 9. dub. 4. num. 2.*

QVÆSTIO XXX.

An Pontifex posit Beatificare Martyrem?

NEgandum videtur. Quia, si semel constat de vero Martyrio, non est necessaria alia Beatificatio, vt omnes possint, imò & debeant talem Martyrem vt Sanctum venerari, & colere.

Sed vt certum, Respondeo, Posse. Quia potest Pontifex talem Martyrem Canonizare, etiamsi constet de verò illius Martyrio: ergo & poterit illum Beatificare, seruando formam Beatificationis, & postea procedere ad Canonizationem: sic Luysius *disputat. 27. cit. dub. 9. in fine*, & ex illo Trullench. *loc. cit. dub. 5. num. 11. in fine.*

DISPUTATIO III.

De Cultibus Sacris, qui deferri possunt hominibus defunctis cum signis Sanctitatis; non tamen Canonizatis, nec Beatificatis.

QVÆSTIO PRIMA.

An defunctum virum cum signis Sanctitatis liceat honorare publico, & solemni cultu, qui nomine totius Ecclesiæ exhibetur?

RESPONDEO, vt quid certum: Minimè licere: Nam hic cultus solùm Canonizatis, aut Beatificatis à Pontifice exhiberi potest. Et ratio est, quia id solùm fit nomine Ecclesiæ, quod fit auctoritate Ecclesiæ: ergo absurdum esset tribuere alicui cultum, qui non exhibetur nisi nomine Ecclesiæ, absque eius, seu capitis eius authoritate, seu potestate: ergo, &c. Sic docent omnes DD. qui id colligunt ex *c.* 1. *& fin. de Reliq. & vener. Sanctorum.* Legantur Bellarm. *lib.* 1. *de Sanctis, c.* 10. Suarez *in tom.* 1. *in* 3. *p. disp.* 52. *sect.* 3. Sanch. *in sum. lib.* 2. *c.* 43. *à n.* 3. vbi benè notat, quod publicus & solemnis cultus non dicatur talis, eo quòd coram aliis exhibeatur; sed quia totius Ecclesiæ nomine, & tanquam ab ea institutus exhibeatur, Granado *in* 2.2. *controu.* 1. *de Fide, tr.* 7. *disp.* 4. *sect.* 4. *à n.* 14. Barbosa *in Collectan. ad Trident. sess.* 25. *de Inuocat. Sanctorum.* Luysius 2.2. *disp.* 17. *dub.* 9. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 9. *dub.* 6. Bonac. *tom.* 2. *disp.* 4. *q.* 1. *punct.* 2. Rocafull. *lib.* 2. *in Decal. c.* 8. Thomas Tambur. *lib.* 2. *in Decal. c.* 4. §. 2. *à n.* 8. Palaus *de Adorat. disp.* 1. *punct.* 3. *in fine*, & alij.

Et licèt id in communi dictum, verum sit; tamen vt veritas hæc clariùs innotescat, ad dubia singularia descendamus. Sit ergo,

QVÆSTIO II.

An licitum sit appellare Sanctum *huiusmodi virum, etiam nondum Beatificatum?*

NEgandum, ex suprà habitis, videtur. Quia hac prærogatiua, & honore solum gaudent Canonizati, & Beati.

Sed Nihilominus Sanchez *c.* 43. *cit. n.* 5. id licitum esse, his verbis absolutè affirmat: *Hinc deducitur, licere huiusmodi virum credere & vocare* Sanctum, *ac ipsum inuocare, etiam aliis audientibus; sicut fecere D. Gregor. Nazianzenus in vita D. Athanasij, & D. Basilij, & D. Hieronymus in vita D. Paulæ, antequam essent Canonizati, &c. At non liceret eum prædicare tanquam Sanctum, in Sanctorum Catalogo à Pontifice inscriptum.* Ita ille. Quem sequitur Tamburinus *loc. cit.* & etiam Trullench. *num.* 5. Bonac. *n.* 2.

Sed ego clariùs Respondeo, Non esse licitum appellare dictum virum, *Sanctum* absolutè, sed cum additamento. Sic Granado *sect.* 4. *cit. n.* 77. vbi respondens ad rationem dubitandi dicit, quod Canonizati, aut Beatificati appellantur absolutè Sancti; non verò qui non sunt; nam licèt hi aliquando dicantur Sancti, est cum additamento. Sic ille his verbis: *Non Canonizati, aut Beatificati, appellantur aliquando Sancti, cum additamento, v. g. si dicatur,* fuisse Sanctus, vir, *aut* Sanctus Pater: *at absolutè nec solent, nec debent, v. g. dicendo,* San Fulano, *& id tantum est proprium Canonizati, aut Beati.* Sic Granado: ex cuius verbis constat ad rationem dubitandi.

QVÆSTIO III.

An saltem licitum sit appellare Sanctum *publicè in concionibus, & in scriptis, illum virum, quem Pontifex nuncupauit* Beatum, *vel* Sanctum, *etiamsi talem esse expressè non declarauerit?*

REspondeo, Esse licitum. Quia suo exemplo, & facto ad id tribuit facultatem. Sic docet Trullench. *loc. cit. n.* 3. *in fine*, his verbis: *Procedunt autem omnia hæc, non solùm de Beatis declaratis, sed etiam de Beatis nuncupatiuè, & acclamatiuè: Illi enim dicuntur Beati declaratiuè, quos Summus Pontifex declarauit, & de his nulla est difficultas, & diximus superiori dubio. Beati nuncupatiuè illi dicuntur, qui per summum Pontificem nuncupantur* Beati, *vel in licentia concessa, vt typis mandetur illorum vita, sculpantur eorum imagines, vel quovis alio modo. Beati verò acclamatiuè illi dicuntur, quos populus, tanquam Beatos illos colit, & veneratur.* Molfesius *suprà*, nempe *in addit. ad quæstiones consuetudinum Neapolitanarum, tom.* 2. *cons.* 45. *n.* 25. 26. & 27. Ratio horum est, quia talis cultus non publicus, sed priuatus censetur. Sic ille.

QVÆSTIO IV.

An etiam sit licitum, Sanctum *vocare publicè, quem vulgus, aut populus* Sanctum *absolutè proclamat?*

REspondeo ex nuper dictis, Esse licitum, dummodo ex loquendi modo minimè in Sanctorum numerum relatum diuulgare videatur. Quia talis cultus, seu honor, licèt sit publicus, & manifestus, sed non exhibetur nomine Ecclesiæ, vnde priuatus esse censetur: ergo licitum est tali cultu honorare virum pro Sancto habitum. Sic vt vidimus Trullench. necnon Granados *controu.* 1. *cit. tract.* 7. *disp.* 4. *sect.* 4. *n.* 29.

QVÆSTIO V.

An liceat in honorem viri defuncti nondum Beatificati Sacellum erigere, seu Altare illi dedicare?

AFfirmandum videtur ex facto. Nam in honorẽ B. Frãciscæ, & Sancti Didaci erecta sunt Sacella antequam Beatificarentur. Rursus antequã B. Thomas de Aquino Beatificaretur, Monachi Cistercienses Missam in honorẽ illius, de vno Confessore celebrarunt, quod factum postea Ioannes XXII. dicitur laudauisse: ergo potest alicui eximiæ sanctitatis viro altare dedicari, ibique in honorem illius Sacrificium offerri.

Sed vt certum Respondeo, Neutrum licere. Quia vtrumque est proprium Sancti Canonizati, seu Beatificati, cum sit cultus publicus institutus pro eo, qui authoritate, aut facultate Pontificis colitur. Sic omnes. Sanch. *lib.* 2. *sum. c.* 43. *n.* 7. ex Bellarmino *lib.* 1. *de Sanctis, c.* 10. Luysius 2.2. *disp.* 17. *dub.* 11. *vers. Tertiò*, & vers. *Quartò*. Granados *loc. cit. n.* 27. Bonac. *pun.* 2. *cit. n.* 2. licèt non ita in specie. Trullench. *lib.* 1. *c.* 9. *dub.* 6. *n.* 20. Palaus *disp.* 1. *de Adorat. punct.* 3. *n.* 8.

Ad rationes pro affirmatiua parte bene respondet Granado,

Granado, dicendo ad primam, quod illa sacella erecta fuerunt ex interpretatiua voluntate Pontificis, quia aliàs non liceret. Ad secundam, quod illud fecerunt Monachi ex speciali instinctu Spiritus Sancti, qui tanti Doctoris eximiam sanctitatem voluit manifestare: nos autem hic loquimur de honore, qui secundum communem legem deferri potest, & debet.

QVÆSTIO VI.

An liceat imaginem hominis nondum Beatificati, cum radiis luminis pingere, & adorandam in templo proponere?

AFfirmandum videtur. Quia vt ex vsu antiquo constat, imagines multorum solent depingi radiis illustratæ; & in publico loco adorandæ proponi, antequam beatificentur: vt refert ex Molfesio Trullench. *vbi infrà.*

Sed vt quid certissimum iam, Respondeo Minimè licere. Tum quia id prohibuit Trident. *sess. 25. initio, decreto de Inuocatione, &c.* vbi interdicitur insolitam ponere imaginem absque Episcopi approbatione. Imò nec Episcopus eam licentiam concedere potest, nisi Sanctus Canonizatus, aut Beatificatus sit. Tum etiam, quia id nouissimè prohibuit Sacra Congregatio Cardinalium Sanctæ Romanæ, & vniuersalis inquisitionis, habita coram S. Vrbano VIII. *anno* 1625. quam referunt Granados, Trullench. & alij moderni authores.

Ad rationem dubitandi iam constat ex dictis, esse talem vsum prohibitum, & meritò, quia ille pingendi modus est proprius Beatificatorum; habet enim gradus suos Beatificatio, & vnus illorum est, vt imago cum eo splendore depingi possit: Huncque gradum habere credendi sunt illi, quorum imagines sic depictæ fuerunt in Ecclesia coram oculis omnium, saltem implicitè consentiente Pontifice. Sic Granados *loc. cit. n. 27. in fine.* Sanch. *lib. 2. sum. c. 43. n. 6.* Luysius *dub. 11. cit.* Trullench *lib. 1. in Decal. c. 9. dub. 6. n. 6.*

QVÆSTIO VII.

An saltem liceat talis hominis non Beatificati imagines radiis depingere, si non in publico, sed in secreto cubiculi habeatur?

AFfirmare videtur Sanchez *n. 61. cit.* licèt cum formidine. Ait enim sic. *Secundò deducitur, licitum quoque esse imaginem eius pingere, & venerari: non tamen in Templo constituere, eo modo quo aliorum Sanctorum imagines. Ita Bellarm. ibidem. Ac pium videtur, etiamsi cum radiis, & diademate depingatur, dummodo nō in publico loco adoranda proponatur. Quia id non pertinet ad cultum publicum. Et quamuis ea pictura ex vsus accommodatione sit Sancti Canonizati: at cum priuatim habenda tantùm pingatur, ea pictura non pertinet ad cultum publicum.* At id non audeo affirmare. Ita Sanchez.

Sed iam vt certum Respondeo, Nec id licere post decretum Sacræ Congregationis Sanctæ Romanæ & vniuersalis Inquisitionis, quæ absolutè imaginem hominis non Beatificati depingere cum radiis prohibuit. Et meritò, cum dicta signa sint introducta ab Ecclesia ad signandum talem imaginem esse hominis iam Beatificati, vnde siue in publico, siue in secreto collocetur, id ipsum significabit. Sic Trullench *loc. cit. num. 6.* ibi: *At nunc dicendum est, non posse horum imagines depingi, nec haberi cum radiis, laureolis, aut splendoribus, cum aliquo signo Sanctitatem proferente, antequam Beatificentur, aut Canonizati sint: quia S. Congreg. d. Decreto ab Vrbano VIII. approbato anno 1625. die 13. Maij, & confirmato, declarato, & aucto ab eodem Pontifice, Motu proprio die 15. Maij 1634. hæc, & alia prohibuit.* Sic ille. Et Rocafull. *lib. 2. de primo præcept. Decal. c. 8. n. 58.* ibi: *Ab Vrbano verò VIII. &c. prohibitum est in Ecclesiis, Oratoriis & quibuscumque locis publicis, vel priuatis imagines istorum, qui nondum sunt Canonizati, vel Beatificati, cum laureolis, radiis, splendoribus proponi.* Sic Rocafull.

QVÆSTIO VIII.

An ad minus sit licitum imagines hominum virtute insignium, nondum tamen Beatificatorum, sine radiis depingere, tenere in domibus priuatis, ibique eas venerari?

REspondeo, vt quid certum: id verè esse licitum: Quia hic cultus priuatus est, non publicus. Sic omnes DD. qui id ex vsu, & communi praxi confirmant. Legantur Sanchez, & Trullench. *n. 6. cit.* Palaus *disp. 1. cit. punct. 3. n. 8.* Bonac. *disp. 3. q. 1. punct. 2. n. 2. vers. Ex dictis colligitur.* Luysius *disp. 17. dub. 11.* ex Bellarmino *vers. Sextò docet.* Thom. Tamburin. *lib. 2. in Decal. c. 4. §. 1. n. 8.* & omnes.

QVÆSTIO IX.

An etiam sit licitum, talium hominum imagines sine radiis depictas, in aliquo Altari inter imagines Sanctorū Canonizatorum reponere?

REspondeo, Etiam esse licitum, dummodo id solùm fiat vel in memoriam beneficij ab illis Sanctis recepti, vel ad ornatum Altaris simul cum aliis imaginibus: aliàs non. Sic omnes communiter, Sanchez, Bonacina, Palaus, Tamburinus *loc. citatis.*

QVÆSTIO X.

An liceat deosculari publicè pedes, & manus defuncti, qui vita sanctitate præluxit?

NEgat apud Trullench. Felix Contelorius *tract. de Canoniz. Sanctorum, c. 22. n. 5.* existimans, non licere pedes, aut manus defuncti deosculari publicè; si osculatio fiat ad Sanctitatem denotandam, quia id prohibuit Vrbanus VIII. in Decreto Sac. Congreg. *suprà* citato. Quam sententiam proculdubio esse tenendam, vbi dictum decretum est vsu receptum, apertè ait Trullench. *loc. cit. n. 9.*

Sed vt mihi certum, Respondeo omninò licere: Quia hic est vsus communis, & inueteratus in Ecclesia, & nunquam ab ea prohibitus, sed semper permissus, vt constat ex variis Sanctorum historiis; & habetur expresè in Canonizatione S. Didaci Complutensis, & D. Hyacinthi, & aliorum plurium, & nunc vt videmus, fit passim.

Nec id est prohibitum ab Vrbano VIII. in decreto præfato, vt videre est. Et constat, quia deosculatio manuum, & pedum, quæ fiunt his defunctis, qui decedunt cum opinione Sanctitatis, non fit eo modo, quo exhibetur Sanctis Canonizatis, aut Beatificatis, sed eo modo quo priuatim fieri solet iis, de quibus piè creditur decessisse in gratia, & esse in gloria. Sic

tenent etiam post decretum Vrbani, communiter Doctores. Legantur Palaus, Granados, Tamburinus *loc. cit.* Trullench. *num.* 8. & 9. Sanchez ex Bellarmino, *num.* 7. §. *Nec licet.*

QVÆSTIO XI.

An etiam de corporibus prædictorum hominum liceat vestes, capillos, vel frustulum sumere, & pro reliquiis seruare, & venerari?

RESpondeo, Etiam licere. Tum quia hic non est cultus publicus, & solemnis, sed priuatus. Tum etiam, quia sic habet vsus, & praxis Ecclesiæ, vt obseruat Bellarmin. *loc. cit. c.* 10. Et in Bulla Canonizationis Sancti Thomæ Aquinatis refert Pontifex Ioan. XXII. quemdam, qui Sancti reliquias longè ante Canonizationem venerari contempserat, fuisse à Deo punitum. Licitum ergo est prædicta vt reliquias seruare, ac venerari. Sic ex Bellarmino Luysius 2. 2. *disp.* 17. *dub.* 11. *vers. septimò*, Sanchez *c.* 43. *n.* 7. *in fine*, Granados *tr.* 7. *cit. disp.* 4. *sect.* 4. *in fine.* Azor. *lib.* 9. *c.* 8. *q.* 8. Bonac. *disp.* 3. *q.* 1. *punct.* 2. *n.* 2. *vers. secundò licere.* Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 9. *dub.* 6. *n.* 22. Thom. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 4. §. 1. *n.* 10. Rocafull. *loc. cit. c.* 8. *n.* 57.

QVÆSTIO XII.

An corpora talium defunctorum possint per aliquos dies insepulta manere, ad exercendam deuotionem Fidelium, & osculandos pedes eorum, & manus, &c.

RESpondeo, Posse. Tum quia id non est prohibitum. Tum praxis & vsus honestat, vt discurrendo per Sanctorum historias patebit. Sancti etiam Francisci de Paula corpus vndecim dies insepultum mansit. S. Stephani Protomartyris septuaginta, & aliorum Sanctorum, Alexij, & S. Thomæ per multos dies, vt videre est apud Surium, & Baronium, & Nostri Sanctissimi Patriarchæ Ioannis de Mattha, vt habes apud R. P. Ioan. Iennim, eius vitæ scriptorem, qui *c.* 3. *pag.* 50. hæc dicit: *Et quia deuotio populi, & concursus ad venerandum corpus Sancti erant maxima, præcepit Pontifex Innocent. III. quatuor diebus esse expositum. Quibus transactis, ipse cum Cardinalium cœtu officio sepulturæ fuit præsens.* Hæc ille. Legantur Molfesius *d. consf.* 45. *n.* 13. Trullench. *loc. cit. n.* 8.

QVÆSTIO XIII.

An deinde liceat corpora talium virorum sepeliri in aliquo loco honestiori, & digniori, ab aliis separato, & magnificè structo.

RESpondeo, licere; imò & esse necessarium. Quia id comprobat vsus antiquissimus Ecclesiæ, vt videre est apud Surium. Et probat Iustinianus Ordinis Prædicatorum in vita B. Ludouici Beltran. & Doctor Ioannes Iennim in vita nostri Sancti Patriarchæ Ioannis de Mattha *loc. cit.* vbi hæc scripsit verba: *In magna enim veneratione Innocentius habuit Sanctum Ioannem, ideo corpus eius collocari præcepit in honorifico, & sumptuoso sepulchro, à terra eleuato, in suo Monasterio S. Thomæ de Formis, in eoque vsque ad præsentia tempora conseruatur; ex quo multis annis salutifer liquor in modum olei fluxit, cuius vnctione multi infirmi sanabantur.* Sic Ioannes hic, *in Sacra Theologia*, & I. V. Doctor, de nostro Sanctissimo Patre Ioanne de Mattha Doctore Parisiensi eximio. Et certè verè: quia id sæpè hisce oculis vidi, & manus meæ contrectauerunt, legatur de hac quæst. Molfes. *consil.* 45. *cit. n.* 14. vbi asserit prædictorum virorum sepulchra sic ab aliis separata, sericis, aureisque vestibus integi, tapetibusque pretiosis exornari pro maiori illorum honore, & reuerentia, vt laudetur Deus in Sanctis suis, &c. Sic ille, & benè, si id nouissimè non esset prohibitum per citatum decretum vniuersalis Inquisitionis. Legatur etiam Trullench. *loc. cit. n.* 10. & Rocafull. *n.* 57. *in fine*, ibi: *Possunt quoque istorum corpora sepeliri in honestiori aliquo loco, & à cæteris separato, & magnificè structo.*

QVÆSTIO XIV.

An corpora talium Virorum possint sepeliri sub altari consecrato?

RESpondeo, vt certum: Non posse. Quia hic locus proprius est Martyrum, aut aliorum Sanctorum Canonizatorum, vel Beatificatorum, iuxta illud Apocalypsis, *vidi sub Altare Dei animas interfectorũ*: sic decreuit Congregatio Sac. Cardinal. vt testatur Barbosa, iis verbis: *Caduuera reponi non debent sub Altaribus, nec sub gradibus eorum. Sac. Congreg. Episcop. & Regul. cuius meminit Gauantus* in Man. Episcop. verb. sepultura, n. 6. Lezana in Sum. qq. Regul. to. 3. v. Altare, n. 17. vers. secunda, vbi in vers. Tertia, ait, *eandem Sac. Congregationem præscripsisse, quod si quæ Altaria essent, quæ vel superius, vel in medio continerent cadauera, siue laicorum, siue etiam Prælatorum, non esset in ipsis celebrandum.* Sic Barbosa *in Decision. Apostolic. verb. Cadauer, num.* 2.

QVÆSTIO XV.

An ad sepulchra hominum decedentium cum Sanctitatis opinione, possint lampades, aut cerei accendi?

AFfirmat Luysius 2. 2. *disp.* 17. *dub.* 10. ibi: *Mihi sanè placet, licitum esse cereos accendere ad sepulchra prædictorum hominum, Colligiturque ex vsu Ecclesiæ, & deducitur ex Antonino* 3. p. historiali, tit. 23. §. 4. *& colligitur ex Innocent. IV. in Bulla Canonizat. S. Petri Martyris, & ex multis aliis historiis Sanctorum idem deducitur: isti enim non reputantur cultus publici, hoc est, ex Ecclesia authoritate ordinati ad colendum solos Canonizatos, vel Beatificatos.* Ita Luysius. Cuius sententiam tenet etiam Molfesius *consil.* 45. *cit. num.* 37. qui id latè probat.

Sed iam vt certum, Respondeo Non posse, post Decretum Sanctæ Romanæ Vniuersalis Inquisitionis, & Motum proprium Vrbani VIII. datum Romæ 5. *Iulij* (non Maij, vt inuenies apud Trullench.) anno 1634. per quem expressè id prohibetur iis verbis: *Ad horum hominum sepulchra vetuimus etiam, ac inhibuimus tabellas, atque imagines ex cera, aut argento, aut ex alia quacumque materia, tam pictas, quam fictas, atque sculptas appendi, seu affigi, & lampades, siue alia quacumque lumina accendi, sine recognitione ab Ordinario omninò prout supra facienda, Sedique Apostolicæ referenda, ac probanda.* Hæc Vrbanus *in suo proprio Motu.* Igitur vbi hic vsu receptus est, non licet Lampades, aut luminaria accendere, sine recognitione

gnitione Ordinarij, adhibitis Theologis, & viris doctis ad illam faciendam, Sedique Apostolicæ referendam. Sic Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 9. *dub.* 6. *num.* 11. Rocafull. *num.* 58.

QVÆSTIO XVI.

An ad dictorum hominum sepulchra, vel imagines possint deferri tabellæ, & alia donaria, quæ solent suspendi iuxta sepulchra Martyrum?

AFfirmant Luysius, & Molfesius *loc. cit.* dicentes, esse communem vsum, & praxim Ecclesiæ ab eius ortu, confirmatum à multis Summis Pontificibus in multis Bullis Canonizationum Sanctorum, veluti necessarium, vt per illum constet perpetua fama, & opinio, atque irrefragabile testimonium probantia Sanctimoniam virorum, qui Canonizandi, vel Beatificandi sunt.

Sed iam vt certum, Respondeo: Non posse. Quia, vt ex nuper habitis constat, id prohibuit Vrbanus VIII. dum proprio Motu decreuit, ne ad horum hominum sepulchra tabellæ, aut imagines affigantur sine recognitione Ordinarij, ad Sedem Apostolicam mittenda, & approbanda. Sic Rocafull. *loc. ci.* Trullench. *n.* 7. Qui benè circa hoc aduertit, quod post decretum dictæ Congregationis ab eodemmet Vrbano confirmatum, idem Vrbanus *in suo proprio Motu, suprà cit.* declarauit, posse huiusmodi Tabellas accipi, & approbante Ordinario, ad quem statim tenentur referre, in secreto aliquo loco, seorsum ab Ecclesia, custodiri, collocari & asseuerari, vt extent pro Beatificationis tempore, si Domino placuerit. Vbi ergo talis Motus proprius est vsu receptus, omninò est obseruandus.

QVÆSTIO XVII.

An saltem in Altari domus priuatæ liceat imaginem alicuius nondum Beatificati tenere, si sola in eo sit, & cum lampade?

AFfirmat Molfesius *consil.* 45. eo quòd hic cultus non sit publicus, sed priuatus. Cuius sententiæ subscribit Trullench. *loc. cit. n.* 2. secluso Motu proprio Vrbani VIII. eiúsque viridi obseruantia. In quo adhuc casu non audet id affirmare Sanchez *n.* 7. licèt in illam satis se inclinet.

Sed ego, iam vt certum, Respondeo Non licere. Quia id clarè prohibuit Vrbanus VIII. tam in Decreto Sacræ Congreg. à se approbato, quàm in proprio Motu à se expedito. Ante illum autem, vel illo secluso satis probabile est placitum Molfesij, & Trullench.

QVÆSTIO XVIII.

An possit ciuitas aliqua, saltem cum consensu sui Episcopi, festum diem instituere in honorem alicuius, qui necdum est Beatificatus?

AFfirmarunt olim quidam Canonistæ, vt vidimus 3. *p. tract.* 1. *disput.* 2. *quæst.* 6.

Sed iam vt certum, Respondeo Non posse. Quia non potest dies festus institui in honorem alicuius Sancti, qui vt talis à Pontifice approbatus non sit. Sic Sanch. Azor. Suarez, Palao, & Fagundez *loc. nuper cit.* à nobis adducti. Quibus adde nunc Bonacinam *disp.* 3. *q.* 1. *punct.* 2. *n.* 2. *vers. Addo cum Sanchez*, Thom. Tamburinum *lib.* 2. *in Decal. c.* 4. §. 1. *n.* 11.

QVÆSTIO XIX.

An saltem possit quilibet in Natali viri prædicti, à seruilibus se abstinere, & vacare Deo, in eius memoriam?

NEgat Felix Contelorius *in tract. de Canonizat. Sanctor. c.* 22. *dicens, illicitum esse festum celebrare ab operibus manualibus abstinendo, & eo die lætari peculiariter, & Deo vacare in memoriam eius defuncti. Quia* (ait) *est id reprobatum in Bullis Vrbani VIII.* Ita Contelorius apud Trullench. *n.* 15. qui dicit eius sententiam esse certam, reprobatione contrariæ facta ab Vrbano VIII. in viridi obseruantia existente.

Sed distinguendo tempora, sic clarius Respondeo, *Primò.* Certissimum est, fuisse licitum cuilibet, ante Decretum Vrbani VIII. in Natali sui defuncti, peculiariter se à seruilibus abstinere, lætari, & vacare Deo in eius memoriam. Tum quia hæc omnia ad cultum priuatum spectāt. Tum etiam quia Sancti veteres hoc ipsum fecere, licitum ergo sine dubio fuit. Sic Sanchez *c.* 43. *citato, n.* 8. (non 48. vt leges apud Trullench.) ex Bellarminio *c.* 10. Palao *de Adorat. disp.* 1. *punct.* 3. *num.* 8. Thomas Tamburinus *num.* 11. *cit.* Bonacina *n.* 2. *cit. vers. Tertiò.*

Respondeo *Secundò*: probabilius est mihi, quod etiam post Decretum Vrbani VIII. prædicta omnia cuilibet in particulari liceant. Tum quia, vt diximus, prædicta in honorem sui defuncti exercere, pertinet solùm ad priuatum cultum. Tum etiam, quia non video, vbinam hæc in Decreto Vrbani prohibeantur. Vnde post illud decretum ita sentiunt Palaus, Tamburinus, & alij Recentiores. Et ampliùs ex mox dicendis constabit.

QVÆSTIO XX.

An posit in memoriam alicuius defuncti nondum Beatificati, indici ieiunium publicum?

REspondeo, vt certum: Non posse. Quia omnia hæc ad cultum publicum pertinent, quapropter prohibita sunt exhiberi nondum Beatificato. Sic Sanch. *lib.* 2. *c.* 43. *n.* 8. ibi: *Idem intelligo de Ieiunio, & voto. Publicum enim ieiunium in memoriam eius indici nequit, nec publicum votum ei offerri, quale esset, quod totus populus ei offerre vellet.* Sic ille. Bonacina *pun.* 2. *cit. num.* 2. *vers. Tertiò*, Bellarmin. *loc. cit. cap.* 10. Trullench. *dub.* 6. *cit. n.* 21. Palaus *punct.* 3. *cit. n.* 8.

QVÆSTIO XXI.

An saltem posset in memoriam dicti defuncti votum publicum (quod solet fieri à toto populo in publicis necessitatibus) ei offerre?

AFfirmat Molfesius *consil.* 45. *n.* 73. & 74. *Quia* (inquit) *licèt nomine publico, nempe pro populo, Ciuitate, aut Regno offerant votum, tamen cultu priuato id faciunt, quia non offerunt vt aliquid determinatum ab Ecclesia pro solis canonizatis.* Ita ille.

Sed vt mihi certum Respondeo, Non posse; quia mihi certum est, talem cultum esse publicum. Sic Sanchez, vt vidimus, Tamburinus, Bonac. Palaus *loc. cit.* Trullench. *loc. cit. num.* 21. Felix Contelorius *cap.* 22. *citato num.* 2.

QVÆSTIO XXII.

An saltem possit quis, in memoriam defuncti non Beatificati, ieiunare in vigilia eiusdem, & votum priuatum ei offerre?

RESpondeo: Posse, etiamsi id coram aliis efficiat, dummodo scandalum absit. Quia totus hic cultus est priuatus, non publicus. Sic Sanchez *n.8.cit.* his verbis: *At posset priuatus in memoriam eius (* idest, non Beatificati*) ieiunare, aut ei votum offerre, sicut de festo seruando diximus; & hoc etiam aliis scientibus, dummodo scandalum absit*, sic ille. Bonacina etiam, Palaus, Tamburinus citati, & communis.

QVÆSTIO XXIII.

An item possit quis defunctum virum, quem Sanctum putat, inuocare, & orationem ad eum fundere?

RESpondeo, Posse. Quia hic cultus etiam est priuatus, non publicus, aut ab Ecclesia in honorem Sanctorum institutus. Sic optime Sanchez *lib. 2. sum.c.43.n.5.* his verbis: *Hinc deducitur, licere in huiusmodi virum credere, & vocare Sanctum, ac ipsum inuocare, etiam aliis audientibus, sicut fecere D. Gregorius Nazianz. in vita D. Athanasii, & D. Basilij, & D. Hieronymus in vita D. Paulæ, antequam essent canonizati. Et constat, quia oramus viuentes, quamuis eos sanctos esse nos lateat: cur ergo non licebit defunctos orare, quos maiori ratione Sanctos esse confidimus.* Sic ille ex Bellarmino *lib. 1. de Sanctis, cap.* 10. Palaus, Tamburin. Rocafull. Bonac. suprà citati, & omnes.

QVÆSTIO XXIV.

An deinde liceat in honorem talis viri defuncti aliquem Psalmum, aut Pater, & Aue, *priuatim recitare?*

RESpondeo Etiam, ob eandem rationem, licere. Sic Luysius 2.2. *disp.* 17. *dub.* 12. per hæc verba: *Tertiò existimo, vnum Psalmum, vel plures, non seruato ordine præscripto, & instituto ab Ecclesia, posse recitari secretò in honorem hominis non canonizati, quia iste est cultus priuatus, & priuatæ preces, & sic ex communi Doctorum sensu, potest iste cultus sanctis hominibus non canonizatis deferri.* Sic Luysius. Et Thomas Tamburinus sic: *Ex his infertur defuncti viri, quem Sanctum putas, licere tibi* (præciso semper scandalo) *pedes, & Reliquias osculari, easdem cum decore seruare, ei orationem fundere, eiusdem imaginem depingere, & domi habere, diem mortis eius priuatim vt festiuum colere, in eiusdem Vigilia ieiunare, in priuatis colloquiis, aut precibus Sanctum, & Beatum nominare, & inuocare,* Pater, & Aue, *in illius honorem priuatim recitare, votum priuatum ei nuncupare, quia hæc omnia publicum cultum nequaquam sapiunt.* Sic ille *lib. 2. in Decalog. cap.* 4. §. 1. *num.* 11. Rocafull. *loc. cit. num.* 57. *in fine.* Et certè D. Hieronymus *in vita S. Hilarionis* refert Magnum Antonium Abbatem Nocturnis Vigiliis, Hymnis, Psalmis, & orationibus, singulis annis diem illius obitus celebrasse.

QVÆSTIO XXV.

An etiam liceat alicui recitare Officium diuinum, prout est dispositum ab Ecclesia, in honorem Sancti nondum Beatificati?

AFfirmarunt aliqui, vt quid probabile, apud Luysium vbi infrà.

Sed vt quid certissimum, Respondeo: Minimè licere, præcipuè nunc, post proprium Motum Vrbani VIII. Sic omnes, præsertim Luysius, his verbis: *Secundò existimo, Officium diuinum Horarum Canonicarum formaliter, vt disposita sunt ab Ecclesia, non posse secretò recitari in honorem non Canonizati, quia sub hac forma institutum est Officium hoc ab Ecclesia pro Canonizatis: nec de hoc videtur fuisse controuersia apud Doctores, vel dissensio.* Sic ille 2.2. *disputat.* 17. *dubit.* 12. qui id latè probat. Sanchez etiam *libro 2. sum. cap.* 43. *num.* 5.

QVÆSTIO XXVI.

An saltem liceat facere commemorationem in officio, pro nondum Beatificato?

AFfirmat Molfesius *consil.* 45. *num.* 48. quem citat, & videtur sequi Trullench. *lib. 1 in Decal. cap.* 9. *dub.* 6. *num.* 16. *in fine*, dum hæc dicit verba: *Addit etiam Molfesius, posse fieri priuatim commemorationem in Officio pro non Canonizatis, cum oratione de communi pro Canonizatis* (sic lege) *quod videtur posse admitti, quia constat ex se, talem cultum esse priuatum, & abest periculum scandali; quod videtur etiam admittere Castro* vbi suprà, *dum affirmat, posse ad eos orationem fundere.* Ita Trullench.

Sed vt certum, Respondeo: Nec licere cuipiam, etiam priuatim, aut in secreto, facere commemorationem in officio diuino, pro nondum Canonizato, aut saltem Beatificato. Quia iste cultus, sub tali forma dispositus est ab Ecclesia institutus pro Sanctis Canonizatis: ergo non poterit, etiam in secreto, fieri pro nondum Canonizatis, aut saltem Beatificatis. Sic communis. Sanchez *loc. cit.* Bonac. *punct.* 2. *cit. num.* 2. *vers. Quartò.* Thomas Tamburinus *num.* 11. *cit.* ibi: *Contrà, non licet eius nomen in Litaniis, etiam priuatim eas recitando, apponere; eius imaginem in Altari, etiam priuato, vel in Ecclesia collocare (nisi constet collocari ad solum ornatum;) in orationibus, seu Collectis Missæ, vel Officij nominare, &c. quia hæc vel publicum cultum supponunt, vel sunt instituta solùm ad Sanctos publicè propositos venerandos.* Hæc Tamburinus. Nec oppositum sentit vllo modo Castro Palao, vt malè vidit Trullench. vt ex dicendis *infrà quæst.* 28. constabit.

QVÆSTIO XXVII.

An licitum sit Sanctum nondum Canonizatum, aut Beatificatum, in publicis Litaniis inuocare?

RESpondeo, vt certum: Quod non, quia iste cultus ab Ecclesia est institutus, tanquam solemnis, & publicus, & in nomine ipsius delatus: ergo solùm deferri potest Sanctis ab eadem habitis. Sic Sanchez, Luysius, Bonac. Tamburin. Palaus, Molfes. Trullench. Rocafull. & communis.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXVIII.

An saltem sit alicui licitum priuatim recitando Ecclesiæ litanias, inuocare Sanctum illum, qui nec Beatificatus est?

Affirmant Molfesius *consil.* 45. *cit.* Luysius *dubit.* 11. *cit.* ex Bellarmino, quos citat, & sequitur Trullench *dubit.* 6. *cit. n.* 16. *in principio* (licet postea non longè oppositum videatur sentire.) Huic sententiæ adhærere videtur Rocafull: eo quod solùm dicit, non licere tales viros in publicis litaniis inuocare: sentire ergo videtur, quod priuatim liceat. Legatur *lib.* 2. *de primo præcepto Decalog. capit.* 8. *num.* 57.

Sed vt mihi certum Respondeo, Minimè esse licitum, præsertim post Motum Vrbani VIII. Quia, vt habitum est, hic cultus est ab Ecclesia institutus ad Sanctos solùm propositos ab ipsa venerandos. Sic Sanchez *lib.* 2. *sum. cap.* 43. *n.* 5. Bonac. *disput.* 3. *quæst.* 1. *punct.* 2. *num.* 2. *vers. Quartò.* Palaus *de Adorat. disp.* 1. *punct.* 5. *num.* 8. Tamburinus citatus *quæst.* 26.

QVÆSTIO XXIX.

An ad minus sit licitum inuocare dictos non beatificatos viros, in litaniis, quæ vel Religiosi, vel Moniales dicunt in eorum Ecclesiis?

Affirmat *loc. cit.* Molfesius *num.* 48. & 70. Qui & probat, *primò* exemplis, de Beata Ida, & Coleta, ac de Beato Drogone, qui ante eorum canonizationem, aut beatificationem, publicè à dictis legendo, aut canendo litanias, inuocabantur. *Secundò*, quia licèt institutæ sint litaniæ nomine Ecclesiæ, non tamen non canonizati inuocantur in illis nomine Ecclesiæ, sed priuatim, & ob deuotionem: ergo licitum vnicuique erit hoc modo illos inuocare.

Sed vt certum mihi Respondeo, Nec esse licitum hoc modo in dictis litaniis inuocare. Quia talis cultus ex Ecclesiæ institutione verè est solemnis, & publicus: ergo minimè exhibendus illi, qui nec est beatificatus. Addo quod re vera id prohibitum videtur Decretis Vrbani VIII. Sic Trullench *num.* 16. *cit.* & apud ipsum Castro Palao. Quibus adde cum illo omnes à nobis *suprà* relatos.

QVÆSTIO XXX.

An in die anniuersarij obitus non Canonizatorum, aut Beatificatorum, liceat Missam de Sanctissima Trinitate, vel de Dei Genitrice Maria, aut de Omnibus Sanctis, in eorum memoriam solemniter cantare?

Negandum videtur post decretum, & Motum proprium Vrbani VIII.

Sed ego sic distinguendo tempora, Respondeo *Primò.* Certum est mihi, olim licuisse solemniter celebrare Missam de Sanctissima Trinitate, vel de Beata Virgine Maria, &c. in die Obitus alicuius viri (vel fœminæ) qui clarus virtutibus, & miraculis obdormiuit in Domino; etiam ante eius Canonizationem, aut Beatificationem. Quin praxis, & vsus Ecclesiæ id fecit licitum. De praxi enim constat ex his; quæ scribit Molanus in suo Martyrologio, præcipuè 11. Decembris, vbi sic habet: *In Brabantia Monasterio obitus Sanctæ Idæ de Niuella, Sanctimonialis Ordinis Cistenciensis.* Et Paulo post: *Vnde in die depositionis, etsi non sit Canonizata, ex consensu Generalis Abbatis Cisterciensis; Sacrum fit de Omnibus Sanctis cum collecta de Communi Virginum, &c.* Sic ille. Et de beata Lyduige sub *die* 14. *Aprilis*, refert ante eius canonizationem eius festum celebrari cum solemni Sacro, & officio de Trinitate. Idem de Beata Coleta hæc scribit: *In memoriam huius Virginis 6. die Martij, abstinetur ab opere mechanico, & summum Sacrum fit de Deipara Virgine*, &c. Legatur Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 9. *dub.* 6. & Molfes. *consil.* 45. *num.* 46. vbi multa de hac re inuenies exempla.

Respondeo *Secundò*, probabile est mihi, quod adhuc post decretum, & Motum proprium Vrbani VIII. possit in die anniuersarij obitus alicuius viri defuncti virtutis eximiæ, Sacrum publicè, & solemniter fieri, dummodo non fiat sub nomine illius non canonizati viri, sed dicatur Missa vel de Sanctissima Trinitate, vel de B. Virgine, vel de omnibus Sanctis. Quia iste cultus non videtur prohibitus per dicta Vrbani Decreta. Sic Rocafull. expresse per hæc verba: *In die verò anniuersario illorum, celebrari Missam solemnem de Trinitate, vel de B. Virgine Maria, vel de Omnibus Sanctis, & Concionem de ipsorum virtutibus haberi, prohibita non videntur, modò non fiant isthæc de illis tanquam Canonizatis.* Sic ille. Qui latè probat, & saltem probabiliter benè. Trullench etiam *dubit.* 6. *cit. n.* 17. quamuis *num.* 18. dicat, omnia à se dicta *à num.* 12. *vsque ad* 17. intelligenda esse quatenus non contrariantur decreto Vrbani VIII. eiusque obseruantiæ. Quibus verbis perplexa redduntur quæ satis clarè docuerat Quintanaduenas *tom.* 1. *tract.* 14. *singul.* 2. *num.* 9.

QVÆSTIO XXXI.

An res gestæ, egregia facta, miraculáve hominum, qui cum opinione Sanctitatis è vita decesserunt, possint in lucem edi, statim ac moriuntur?

Respondeo, vt quid certum, *Primò*: olim ante decretum Vrbani VIII. absolutè licebat omnes res gestas, ac facta egregia insignium in Sanctitate virorum, colligere statim post eorum obitum, & in lucem dare. Quia sic fuit praxis, & vsus vniuersalis Ecclesiæ à temporibus Apostolorum vsque ad hæc nostra tempora. Et meritò, vt sic eorum posteri imitarentur vitam: legatur Molfesius *consil.* 45. *cit. à n.* 51. Trullench *cap.* 9. *cit. dub.* 6. *n.* 10.

Respondeo *Secundò*, Etiam nunc post decretum Vrbani VIII. possunt prædicta colligi, & in Lucem dari; sed cum hac limitatione, quod vbi receptum est dictum Decretum, non possunt libri eorum, qui cum opinione Sanctitatis, aut Martyrij decesserunt, illorum gesta, miracula, & reuelationes continentes, imprimi sine licentia Ordinarij, & illius recognitione, per Theologos, & viros dictos facienda, & postea totam rem ad Papam remittendo. Sic colligitur ex dicto Decreto, & notat Trullench *loc. cit.*

QVÆSTIO XXXII.

An si per aliquot annos celebratum sit Sacrum & officium diuinum in honorem alicuius viri Sancti, nondum tamen canonizati à Pontifice, debeat manuteneri in sua possessione?

NEgandum videtur ob motum proprium Vrbani VIII.

Sed oppositum omnino Respondeo dicendum, debere manuteneri in possessione sua. Quia aliàs in republica maximum, ob mutationem, oriretur scandalum, vt *infrà* constabit. Et probatur exemplis. Nam (teste Molfesio *consil.45.num.50.*) antequam S. Carolus à Pontifice Canonizaretur, Missam, & officium de eo celebrarunt eius Ciues, quorum factum non fuit reprobatum Romæ. Licèt enim Eminentiss. Cardinalis Borromeus eius Nepos voluisset impedire Populum Mediolanensem, ne publicè prædicta facerent in honorem S. Caroli, fuit tamen Romæ prouisum, vt Populus relinqueretur in sua libertate, vt suam faceret deuotionem, vt legitur in eius vita, *lib.7.cap.16.fine.* Sic ex Molfesio Trullench *lib.5. in Decalog.cap.9.dub.6.num.17.* Qui id latiùs confirmat *num. 22.* per hæc notanda verba: *Concludendum igitur est, cultum priuatum licitum esse respectu Sanctorum non Canonizatorum, aut Beatificatorum, modo suprà explicato, dummodo absit scandalum, & aliud non sit prouisum à Pontifice: Quod magis certum, & indubitatum est, si adsit possessio, quia nempe solerent tales viri non Canonizati pro Sanctis ab omnibus coli, eorum imagines pingi cum titulo Beati, & tenerentur publicè in Ecclesia; ad eorum sepulchra lampades, ac cerei solerent accendi: Tunc enim, quamvis non praecesserit licentia summi Pontificis, debent manuteneri in possessione, tam lite pendente in possessorio summario, quam etiam in possessorio ordinario, & ita pluries fuit Romæ resolutum coram diuersis summis Pontificibus, & præcipuè, coram Clemente VIII. in quadam Congregatione, tam quoad Sanctum Carolum, ante ipsius Canonizationem, quàm etiam quoad Philippum Nerium, & alios plures Beatos; fuit enim dictum*: Nihil innouetur, & vti possidetis, ita possideatis. *Hoc idem fuit resolutum coram Pontifice Paulo V. anno 1615. quoad B. Gaetanum, fuit enim dictum*, nihil innouandum: *& fuit etiam prouisum, vt manutenerentur in possessione, eo quòd dum ab aliis turbarentur, recursum haberent ad Congregationem Sanctissimæ Inquisitionis, quæ in hoc eos defenderet. Quas prouisiones legitimo iure fieri, nemo in dubium reuocare potest: fundantur enim in iusto, & legitimo titulo, nimirum in doctrina Theologorum, & Canonistarum, & Summistarum: tum etiam in communi vsu, & praxi, & antiqua consuetudine totius Ecclesiæ, ab eius ortu vsque in præsentiarum successiuis temporibus continuatam, & obseruatam: prudenter igitur prouidetur, nihil esse innouandum, lite pendente; itavt possidetis, ita & possideatis: & postea causa cognita capiuntur informationes de vita, moribus, miraculis, ac deuotione populorum circa tales viros non Canonizatos, ad finem videndi, si legitimè omnia fiant; & si aliquid sit, quod sit scandalum populi, vt possit Sacra Congregatio, ac Sedes Sancta Apostolica dare formam, qualiter prædicta fieri debeant citra scandalum. Nam si mutatio aliqua fieret, & innouatio de facto, oriretur maximum scandalum, daretur enim suspicio, vt ille, qui paulò antea inuocabatur, & colebatur pro Sancto, pingebatur pro Beato, ad eius sepulchrum lampades, ac cerei accendebamur; tabellæ, & pretiosa donaria, in signum gratiarum acceptarum, appendebantur, & sic de aliis; erat vir malus, ac malæ conditionis, & sic scandalum magnum esset, non solùm in illo loco, sed etiam in tota Ecclesia: retraherentur enim fideles populi à cultu priuato, & vix Ecclesia postea procederet, causa cognita, ad Canonizationem Sanctorum.* Hæc omnia Ægidius Trullench, & optimè quidem. Nam & ego eius sententiæ, in casu nobis retro annis contingente, totis viribus adhæsi, ac subscripsi, & profuit quidem.

QVÆSTIO XXXIII.

An liceat de Sanctis non Canonizatis recitare officium diuinum de communi, vbi viget consuetudo immemorialis recitandi de illis?

REspondeo licere omnino. Quia consuetudines laudabiles, & in honorem Dei, & Sanctorum eius introductæ, seruandæ, & tuendæ sunt, vt decreuit Congreg. Sacra Rituum in Narniens. 16. *Iulij* 1605. vt ex Aldano *in Compend. Canon. resol. lib.3. tit.14. num.43.* refert Babosa *in decision. Apostol. collect.221. verb. Consuetudo, num.1.* Et ideo in specie nostri casus sic fuit decisum ab eadem Sac. Congreg. Rit. *in Visen. 21. Iunij* 1605. vt ex Sellio *in Selectis Canon. c.33. n.18.* Barbosa *loc. cit. verb. officium diuinum, collect.332. n.11.* refert.

QVÆSTIO XXXIV.

An etiam liceat recitare officium de Sanctis non Canonizatis, nec beatificatis, de quibus probata est solùm immemorialis super cultu, & veneratione illorum?

REspondeo absolutè, Non licere. Quia quod id concedi adhuc non debeat, nec possit, decreuit Sac. Congregatio, vt refert Barbosa *in Decis. Apostol. verb. Missa, Collect.474. num.13.* his verbis: *Missa, vel officium concedi non potest probata immemoriali, super cultu, & veneratione alicuius Sancti non Canonizati, nec beatificati; sed in specie, & in illo loco est probanda immunitas quoad cultum, cum Missa, & officio.* Sacra Congreg. *Rit. 20. Nouemb.* 1628. Cuius meminit R.P.D. meus Contelor. *de Canoniz. Sanctor. c.22. n.19.* & refero *de offic. & potest. Episcopi p.3. alleg. 97. prope finem.* Hæc Barbosa.

QVÆSTIO XXXV.

An saltem concedi possit officium, vel Missa pro illis Sanctis, qui aliquos gradus Beatificationis ab Apostolica Sede obtinuerunt, eo quòd permissum sit ab illa quod appellentur Sancti, quod depingantur Laureolis, quod in Altari eorum celebrando lucretur Indulgentia, & liberetur à Purgatorio anima, &c.

REspondeo, vt mihi certum: Posse concedi. Quia reuera verè reputantur, & sunt Sancti, verbis, &

& factis, Beatificati à Pontifice: non ergo de illis venit intelligendum decretum Sacræ Congregationis *q.4.* relatum, vt patet ex ipsius verbis.

DISPVTATIO IV.

De Cultu, quo Sanctorum Reliquiæ sunt adorandæ?

QVÆSTIO PRIMA.

An sit pium ac Sanctum Reliquias Sanctorum venerari?

RESPONDEO tanquam de Fide certum: Esse. Sic definitum est contra hæreticos in multis Conciliis, præcipuè in Septima Synodo *act.1.4. & 7.* & in Trident. *sess.25. Decreto 2.* Sic omnes Catholici. Legantur Bellarmin. *lib.1. de Sanctis, à cap.1. vsque ad 4.* Azor. *tom.1. lib.9. cap.8. à quæst.1. vsque ad 12. & cap.10. à quæst.6. vsque ad 9.* Valentia *2.2. disp.6. quæst.11. punct.6.* Suarez *tom.1. in 3.p. quæst.25. art.6. disp.55. sect.1.* Vazquez *de Adorat. Imagin. lib.3. disp.3. à n.78.* Sanchez *lib.2. sum. cap.43.* Castro Palao *tom.2. tract.8. disp.1. punct.6.* Layman *lib.4. tract.7. cap.5.* Nazarius *in 3. p. q.25. art.6. controu.1.* Bonacina *disput.3. circa prim. præcept. Decal. q.1, punct.4.* Fagundez *in Decal. lib.1. c.37.* Trullench ibidem *lib.1. c.9. dub.8.* Rocafull. *lib.1. de primo Decal. præcept. c.9. n.59.* Acacius March. *verb. Reliquias, resol.380.*

QVÆSTIO II.

Quid nomine Reliquiarum Sacrarum, *intelligatur?*

RESpondeo, intelligi Sanctorum Ciuium corpora, & quaslibet itidem eorum particulas, vti capillos, ossa, carnes, vngues, dentes, cineres, pulueres, vestes, & alia, quibus tempore vitæ suæ ipsi vsi sunt: Item vela, pannos, & alia, quæ ad eorum corpora, vel ossa admouentur, vel quæ ipsos tetigerunt, vel ad ipsos pertinent. Sic omnino Azor. *cap.8. cit. q.1. & ex illo* Sanchez *c.43. cit. n.2.* Bonac. *punct.4. n.1.* Trullench *dub.8. cit. n.1. in fine, cap.9. num.59.*

QVÆSTIO III.

An cineres, aut pulueres, in quæ corpora Sanctorum conuertuntur, liceat adorare, & colere?

NEgant hæretici, eo quòd nihil iam ex Sanctis huiusmodi pulueres habeant, ex eo tempore, quo eorum corpora sunt in ipsos resoluta.

Sed vt quid certissimum Respondeo, licere. Quia ab initio eos vniuersalis Ecclesia colit, ac veneratur. Nec obstat, quod ossa, & corpora Martyrum in pulueres, vel cineres transierint: quia, vt eos veneremur, sufficit, quod eorum materia prima permaneat, & quod Deus velit vt eos honoremus, per quos tanta facit mirabilia. Legantur D. Ambros. *serm.39.* & Gregorius Turonens. & Nyssenus, quos citat Azor. *cap.8. cit. quæst.4.* Sanchez *num.2. cit.* & omnes Catholici.

QVÆSTIO IV.

An etiam liceat adorare, & colere vermes in quos ipsa corpora Sanctorum conuertuntur?

AFfirmandum videtur, quia sicut cineres, in quos Sanctorum corpora sunt conuersa, veneramur, ita & vermes, qui ex Sanctorum corporibus generantur, venerari possumus, cum vtrobique sola Sanctorum materia prima superstit. Ob id aliqui affirmant, posse quidem à nobis vermes huiusmodi coli, dummodo recta intentione, & syncera fide in vermibus Sanctos apprehendamus. Ita Vasquez *de Adorat. lib.3. disp.3. c.8. n.114.* Quem citat, & sequitur Sanchez *lib.2. cap.43. num.2. in fine.* Palao *disput.1. cit. punct.6. num.1.*

Sed clariùs procedendo Respondeo *Primò.* Certum est apud omnes, dictos vermes nullo modo licere publicè proponere adorandos. Quia re vera viderentur proponi propter se adorandi, quod superstitiosum esset. In hac conclusione conueniunt etiam Vasquez, Sanchez, necnon & alij DD.

Respondeo *Secundò*, probabilius est, quod neque adhuc priuatim possint vermes prædicti coli à nobis, & adorari, etiamsi recta intentione & syncera fide fiat. Quia re vera est indecens adorare Sanctos in vermibus (licèt hi constent eadem materia prima, quam cineres, ac Sancti habuerunt:) cum indecens videatur, & sit, in rebus putridis, & obscœnis Sanctos venerari; videremur enim (vt diximus) vermes, & non Sanctos venerari. Sic Suarez *disput.55. cit. sect.1. in fine, vers. De tertio argumento.* Rocafull. *cap.9. dubit.2. num.60.* & inclinat Bonac. *punct.4. cit. num.1.*

QVÆSTIO V.

An vt Reliquiæ Sacræ adorari possint cultu publico, debeant esse Sancti Canonizati, vel Beatificati?

RESpondeo, vt quid certum: Debere. Quia sic colligitur apertè *ex cap. Audiuimus, & c. Eo, de Reliquiis & venerat. Sanctor.* & Trid. *sess.25.* Et constat ex *disp. præcedenti* dictis. Quia nullus Sanctus publicè tanquam Sanctus coli potest, nisi à Pontifice sit Canonizatus, aut Beatificatus: ergo nec eius Reliquiæ. Si omnes. Legantur Sanchez *lib.2. sum. c.43. n.2.* Trullench *lib.1. c.9. dub.8. n.2.*

QVÆSTIO VI.

An vt quis licitè Reliquias Sacras adorare possit, debeat esse certus, quod sint vera, & non supposita?

RESpondeo: Debere esse certum, certitudine saltem morali: hæc namque sufficit. Primum patet, quia sine hac morali saltem certitudine, imprudenter cultum & adorationem exhiberet, & periculo errandi facilè se exponeret. Secundum verò, nempe quod sufficiat certitudo moralis, etiam constat;

stat: quia in rebus moralibus non est petenda maior certitudo. Sic Sanchez *n.* 13. Suarez, Azor, Palao, Trullench, Rocafull. mox citandi.

QVÆSTIO VII.

An vt quis priuato cultu Reliquias venerari posit, sufficiat testimonium priuatum alicuius viri probi, & Fide digni, dicentis esse Reliquias Sancti Canonizati, & Beatificati?

RESpondeo sufficere, cum tale testimonium sufficiat, vt prudenter quis iudicet ita esse. Sic optimè Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 8. *quæst.* 8. *in fine*, his verbis: *Si roges, quid si vir pius, & religiosus fide dignus mihi tradiderit Reliquias alicuius Sancti, licebitne mihi eas pro Reliquiis venerari? Respondeo priuatim id licere, quia tanto Viro fides est habenda: at vero publicè nequeunt exponi, nisi Episcopo eas primùm recognoscente, & approbante.* Sic Azor. Et ex illo Sanchez *lib.* 2. *cap.* 43. *num.* 13. Qui addit, idem prorsus esse dicendum de Reliquiis Sancti non Canonizati; sufficit enim, vt priuatim adorentur, si prædicta moralis certitudo Sanctitatis illius viri, ac veritatis eius Reliquiarum habeatur: Quia eadem est ratio. Sic etiam Suarez *disput.* 55. *cit. sect.* 1. *vers. At verò.* Vasquez *lib.* 3. *de Adorat. disp.* 3. *cap.* 8. *num.* 114. vbi ait, sufficere humanas coniecturas. Et quamuis addit, *& rationes certas*; id, vt notat Sanchez, intelligit de certitudine morali, qualis ex humanis coniecturis habetur, Palao *disp.* 1. *cit. punct.* 6. *num.* 3. *vers. Dicendum ergo est*, ibi: *Si enim priuato cultu Reliquias venereris, sufficit si tibi vir probus, & religiosus eas tradiderit; quia illius testimonium te reddit moraliter certum de veritate.* Bonac. *disp.* 3. *quæst.* 1. *punct.* 4. *num.* 5. Layman *lib.* 4. *tr.* 6. *cap.* 5. *num.* 16. Trullench *lib.* 1. *c.* 9. *dub.* 8. *n.* 6. Rocafull. *lib.* 2. *c.* 9. *dub.* 3. *n.* 62.

QVÆSTIO VIII.

An Reliquiæ, quæ publico cultu proponuntur adorandæ, debeant prius à Pontifice, vel Episcopo approbatæ esse?

RESpondeo vt certum: Debere. Quia sic determinatur *in cap.* 1. *&* 2. *de Reliquiis & vener. Sanctor.* & in Trident. *sess.* 25. *in princip.* & Sixtus V. *Constit.* 88. §. 3. incipit: *Dominus. Idib. Nouemb.* 1588. & refert Barbosa *in decisionibus Apostol. verb. Reliquiæ, num.* 2. Et meritò: quia verè est illicitum, sine approbatione publica publicum cultum Reliquiis exhibere. Legantur Sanchez *num.* 13. Azor. *quæst.* 8. Suarez *sect.* 2. *cit. vers. sed quæret aliquis.* Bonacina *num.* 5. Palao *num.* 4. Trullench *num.* 7. Rocafull. *loc. cit. num.* 62. Qui omnes notant, non posse Episcopos omnes cuiuscumque Sancti Reliquias approbare, quas autem possint, dicam.

QVÆSTIO IX.

An possint Episcopi Reliquias Sancti nondum à Pontifice in Sanctorum numerum relati, exponere populo adorandas?

RESpondeo vt quid certum: Non posse. Quia sic habetur *in cap.* 1. *&* 2. *de Reliq. & vener. Sanct.* Et ratio est, quia hic cultus est publicus, ad honorandos Sanctos ab Ecclesia approbatos institutus. Sic ex Sacra Congregatione decisum docet Barbosa *in Remiss. Concilij, c.* 2. *sess.* 25. Azor. *cap.* 8. *quæst.* 8. *cit.* Sanchez *lib.* 2. *sum. cap.* 43. *num.* 14. Suarez *disp.* 55. *sect.* 2. Bonac. *disp.* 3. *q.* 1. *punct.* 4. & penes ipsum Farinac. & Marzilla, Trullench, Palaus, & Rocafull. *loc. citatis*, & omnes.

QVÆSTIO X.

An saltem possint Episcopi approbare Reliquias alicuius Sancti, qui solùm antiqua Ecclesiæ traditione, aut vniuersali ipsius consensu approbatus est?

RESpondeo, Posse. Quia prædicta per traditionem Ecclesiæ, aut ipsius vniuersalem consensum, Reliquiarum approbatio, æquipollet Canonizationi, & pro illa valere debet; quandoquidem, vt notat Hostiens. antiquitus non seruabatur solemnitas, aut forma Canonizationis, quæ modò est in vsu. Igitur, si Episcopi possunt approbare Reliquias Sancti Canonizati à Pontifice, atque exponere illas populo adorandas, itidem poterunt approbare Reliquias iam per traditionem Ecclesiæ approbatas. Sic Suarez, & Bonac. *loc. cit.* Sanchez *n.* 11. Trullench *n.* 7. Rocafull. *n.* 61. *dubit.* 2.

QVÆSTIO XI.

An etiam possint Episcopi approbare Reliquias Sancti antiqui, nondum à Pontifice Canonizati, nec approbati, antiqua Ecclesia traditione, aut Vniuersali ipsius consensu?

AFfirmandum videtur. Quia Concil. Tidentin. *sess.* 25. expressè concedit Episcopis priuilegium approbandi Reliquias de nouo inuentas: ergo & Reliquias Sancti non Canonizati approbandi. Ita videtur sentire P. Lorca *in* 3. *p. D. Th. q.* 25. *art.* 6. *disp.* 98. *n.* 10. & Nazarius *q.* 23. *cit. art.* 6. *cont. vnica*, §. *Quintò notanda sunt, pag. mihi* 244.

Sed vt certum: Respondeo, Non posse. Quia certum est, solas Reliquias Sancti Canonizati, aut aliàs ab Ecclesia approbati, posse Episcopos approbare, vt publicè venerentur. Sic tenet, & latè probat Sanchez *c.* 43. *cit. n.* 10. & penes ipsum Suarez *disp.* 55. *cit. sect.* 2. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 8. *q.* 8. & Philiarcus *de officio Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 9. Quibus adde Laymanum *lib.* 4. *tract.* 7. *c.* 5. *n.* 15. Bonacinam *punct.* 4. *cit. num.* 5. *vers. Dixi.* Zipæum *in Analit. &c. lib.* 3. *de Reliquiis & vener. Sanctor. n.* 3. Barbosam *de potest. Episcopi, part.* 3. *alleg.* 97. *n.* 10. & Dianam 2. *part. tract.* 15. *resol.* 51. *vers. quæritur secundò.*

QVÆSTIO XII.

An possit Episcopus extra suam Diœcesim existens, absque aliqua Episcopi Diœcesis, in qua tunc est, licentia approbare Reliquias Sancti Canonizati, & concedere, vt in sua Diœcesi publicè collocentur venerandæ?

RESpondeo, vt certum: Posse. Quia hic approbationis actus non est iurisdictionis contentiosæ, cum

cum non exerceatur inter partes inuitas, sed voluntariè: atqui jurisdictio voluntaria potest vbique, absque alicuius licentia, exerceri: ergo. Sic communis. Sanchez *lib.2.sum.cap.43.n.14. in fine*, Bonacina *disput.3. quæst.1.punct.4. num.5.* vers. *An autem Episcopus.* Suarez *disp.55. cit. sect.2.* Barbosa *3.p. de potest. Episcopi, alleg.97. fine*, Palaus *punct.6. cit.num.6.* Trullench *lib.1.cap.9.dub.8.n.7. in fine.* Rocafull.*cap.9.cit.dub.3.n.62.pag.18.* Diana *part.2. tract.15.resol.51. quæsito 5.*

QVÆSTIO XIII.

An postquam summus Pontifex, aut Episcopus Reliquias alicuius Sancti approbauit, possint absolutè, & absque conditione adorari?

NEgandum videtur: Quia plurimæ Reliquiæ sunt incertæ: ergo si absolutè adorentur, subiicitur periculo, ne falsæ pro veris adorentur.

Sed vt certum Respondeo, Posse absolutè & absque conditione adorari. Quia huiusmodi Reliquiæ dignæ sunt adoratione; neque vllum est periculum erroris, saltem formalis, in huiusmodi adoratione; & licèt materialiter erretur, si contingat re ipsa non esse veras Reliquias, nullum tamen peccatum incurretur, quia adorans bona Fide adorat, nec imprudenter operatur, sed potiùs prudenter valdè; cùm non temerè credat, sed ductus magna authoritate approbantis, ex rationibus certis, aut valdè probabilibus: quod sufficit; nam vt benè Naldus *in sum.verb.certum, n.11.* Syluest. *verb. Matrimonium, quæst.13.* quos sequitur Diana *loc. cit.* ille dicitur certus de re aliqua esse, qui probabiliter talem esse credit. Sic Bonac.*punct.4.cit.n.5.* Trullench *dub.8.n.5.* Palaus *punct.6.cit.num.3.& 4.* & innuit Sanchez *loc.cit.n.13.*

QVÆSTIO XIV.

An casu quo Reliquiæ Sancti non Canonizati ita sint permixtæ cum Reliquiis Sancti Canonizati, vt discerni nequeant, tunc possit Episcopus omnes illas approbare, & adorandas proponere?

AFfirmandum videtur. Quia dignius trahit ad se minùs dignum, qua ratione oleum non consecratum admistum consecrato, remanet consecratum, cap. *Quod in dubiis, de Consecr. Eccles.* cum communi Doctorum: ergo similiter, &c.

Sed vt certum Respondeo, Non posse. Quia excederet suam facultatem, vt ex dictis constat. Nec obstat ratio dubitandi adducta. Est enim dispar ratio; quia extrema vtriusque olei ita connectuntur, & coniunguntur, vt separari nequeant: quod non contingit in dictis Reliquiis. Vnde *cap. Quod in dubiis*, citatum solùm procedit de liquoribus. Sic Sanchez *loc. cit. num.12.* Bonacina & Trullench, etiam & omnes.

QVÆSTIO XV.

An saltem casu, quo contingat, vt Reliquiæ certæ, & approbatæ, ita immisceantur incertis, & non approbatis vt discerni nequeant, possit tunc quis certas adorare?

REspondeo, posse adorare certas Reliquias, etiam si sint permixtæ Reliquiis non approbati Sancti; imò etiam hominis peruersi. Quia nullum in hac adoratione crimen reperiri videtur. Sic Bonacina, & Trullench *loc.cit.* Imò & Sanchez *n.12.* ibi, *Nec cap. Sacris, probat omnes illas Reliquias ob connexionem venerandas esse. Sicut si constaret inter eas esse Reliquias hominis peruersi, non essent ob connexionem omnes venerandæ, sed adoratio ferenda esset ad eas solas, quæ sunt Sancti.* Sic ille. Castro Palao *disp.1.punct.6.n.12.* Qui benè aduertit cum Sanchez, quod in casu proposito debeant omnes illæ Reliquiæ in loco decenti separari, ibique custodiri, quia hac ratione cauetur, tum periculum temnendi veras Reliquias, tum periculum adorandi falsas. Legatur etiam Suarez *disp.55. cit. sect.2.*

QVÆSTIO XVI.

An licitum sit Crucem variis Reliquiis, nec à Pontifice, nec ab Episcopo approbatis ornatam collocare in Altari, & populo adorandam proponere?

NEgant aliqui Doctores; eo quòd periculum instet, vt adorentur ab intuentibus tales Reliquiæ. Ita Bonacina *disp.3.quæst.1.punct.4. numer.5.* vers. *Dixi postquam summ. Pontifex*, & Nazarius *in 3. p.quæst.25.art.6.controuers.vnica, §. Quartò*, ibi: *Certum est autem intuentium mentes ferri posse in Reliquias cum Cruce simul expositas, non considerando eas ibi positas esse ad Crucis ornamentum, sed eas absolutè contemplando, ac proinde iudicare eas vt Sanctorum Reliquias esse colendas, & actu voluntatis eas vt tales adorare.* Ita Nazarius. Huic sententiæ non leuiter adhæret Trullench *dub.8.cit.n.8.* dum dicit, non esse omninò reprobandam oppositam sententiam, præcipuè vbi talis Crux solet exponi, & toleratur.

Sed æquè certè probabiliter Respondeo licitum esse. *Primò*, quia sic vsus obtinuit. *Secundò*, quia receptum est ad ornatum Crucis Reliquias collocari, sicuti collocantur sæpè paruæ imagines. *Tertiò*, quia cùm Crux in Altari collocatur, non Reliquiæ, sed Crux ipsa adoranda proponitur: quod verò vnus, vel alius tunc Reliquias in Cruce inclusas adoret, id est per accidens, & ad priuatum cultum pertinet, non ad publicum ad quem solùm requiritur Papæ vel Episcopi approbatio. Sic Sanchez *lib.2. sum. c.43.n.17.* Castro Palao *de Adorat. disp.1. punct.6. num.11.* Diana *part.5.tract.5.resol.35.*

QVÆSTIO XVII.

An Reliquiæ, quæ Romà allatæ sunt, cum Bulla Apostolica, aut aliunde cum sufficienti testimonio, sit necessarium, vt publicè collocentur, approbari ab Episcopo illius loci ad quem sunt allatæ?

REspondeo vt quid certum, Non esse necessarium approbari ab Episcopo Diœcesis, ad quam sunt allatæ

allatæ, cum iam legitimè approbatæ fuerint. Et ideo sufficit, vt Episcopus loci ad quem Reliquiæ transferuntur, examinet antequam publicè exponantur, an sint illæ, quæ testimonio summi Pontificis, vel Episcopi legitimè fuerunt approbatæ. Sic omnes. Sanchez *num.*18. Bonacina *num.*5. *vers. An autem Episcopus*, Palao *n.*7. Trullench. *num.*7. *vers. Quando verò Reliquiæ.*

QVÆSTIO XVIII.

An quando Corpus, vel caput alicuius Sancti dicitur esse in duabus Ciuitatibus, debeat tam in vna quàm in alia, absolutè adorari, aut apposita conditione, si illud est talis Sancti corpus, aut caput?

NEgandum videtur, posse scilicet absolutè, & sine vlla conditione, in vtroque loco adorari: Quia sequeretur, quod in duplici loco idem met corpus ex approbatione Pontificis vel Episcopi, diceretur esse, ac requiescere, quod est falsum, vtpotè impossibile: ergo nequit in vtroque loco absolutè venerari, sed apposita conditione, *si illud Corpus, vel caput sit talis Sancti.*

Sed vt certum Respondeo: Posse absolutè adorari, dummodo à Pontifice, vel Episcopo fuerit approbatum ibi existere. Quia nullo morali periculo errandi se exponit, qui supposita dicta approbatione absolutè adorat, cum satis prudenter operetur: secus esset, si nulla existeret approbatio.

Nec obstat, duplici in loco idem corpus venerari ex approbatione Pontificis, vel Episcopi; quia non sequitur in vtroque loco idem corpus integrè requiescere, sed partem, quod sufficit, vt possit dici ibi corpus talis Sancti requiescere, vt benè notauit Azor. *tom.*1.*lib.*9. *cap.*8.*q.*2. *fine*, his verbis: *Ineptissimè item arguunt hæretici, obiiciuntque Catholicis, plura esse capita eiusdem Sancti, qui colitur, eo quòd diuersis in locis sint diuersæ Martyrum particulæ, multæ Ciuitatas, ac populi affirment, atque adeo glorientur apud se requiescere hos, aut illos Martyres. Nam ex quo Reliquiæ cœperunt ex vno loco in alium transferri, introductum est, vt plurimæ Ciuitates affirmare non dubitent, se certi cuiusdam Sancti caput habere, vel brachium, vel corpus etiam venerabile; quia scilicet, habet certam aliquam particulam capitis, manus, vel brachij, vel corporis eius Sancti.* Sic Azor. sic etiam optimè certè Suarez *in* 3.*p.quæst.*25.*art.*1. *disp.*55.*sect.*2. totam his verbis difficultatem explanans: *Quod si interdum videtur intercedere aliquis error, non tam est in substantia rei adoratæ, quàm in aliqua conditione, vt v.g. Corpus eiusdem Sancti interdum in diuersis locis esse existimatur, & in eis solemniter honoratur: id tamen accidere potuit, vel quia in vtroque loco est aliqua pars illius corporis, & à parte totum nominatum est.* Ait enim Theodoret. *lib.*8. *ad Græcos, nullibi ferè reperiri integrum alicuius Sancti corpus, propter fidelium deuotionem. Vel certè causa interdum esse potuit; quia Sancti fuerunt eiusdem nominis, & successu temporis vtriusque Reliquiæ eiusdem personæ existimatæ sunt, & propter nominis ambiguitatem illi attributæ, qui maioris habetur gloriæ, & Sanctitatis. Quod in Capite B. Ioannis Baptistæ suspicor accidisse: In diuersis enim Ecclesiis esse dicitur, qui tamen error non tam est in substantia, quàm in conditione rei adoratæ, satis est enim, vt sine errore certum sit, illas esse alicuius Sancti Reliquias.* Sic sapientissimus Doctor. Sic item Bonac. *loc.cit. num.*6. Palao *num.*8. Nazarius *vers. sed quæri potest, pag.*245. Trullench *num.*9. qui & citat Thomam Sanchez *lib.*2. *cap.*43.*num.*10. & 19. Sed malè, quia nullibi de hac quæstione agit.

QVÆSTIO XIX.

An liceat cuilibet deferre ad collum Sacras Reliquias appensas?

NEgant Angelus *verb. Reliquia, num.*4. & Ciruelo *de superstit.p.*3.*cap.*4. eo quod *in cap. corpora, de Consecr. dist.*1. præcipitur, Reliquias de loco ad locum non transferri, absque Episcopi licentia. Et in Concil. Bracharensi III.*cap.*5. reprehenduntur Episcopi, qui in processionibus Martyrum Reliquias illorum collo suspensas gestabant.

Sed vt quid certum, Respondeo licere cuilibet, si piè, religiosè, ac decenter eas deferat. Quia huiusmodi Sanctarum Reliquiarum delatio nullam continet indecentiam; imò potiùs cedit in Sanctorum cultum, & à piis, ac religiosis personis fit, nec vllibi est prohibita. Nam *in d.cap. Corpora, allegato*, solùm prohibetur, ne corpora Sanctorum de loco, in quo sepulta sunt, in alium transferantur, sine Episcopi licentia. Et Concil. Bracharense non reprehendit Episcopos, eo quòd Reliquias Martyrum collo appensas gestabant; sed quia ob inanem gloriam, & vanam hominum ostentationem id faciebant, faciendo se ob hanc causam in sellulis super humeros Leuitarum portare. Sic communis. S.Thom. 2.2.*q.*96. *art.*4.*ad* 4. Nauarr. *cap.*11.*num.*35. Suarez *in* 3.*p. disp.*55. *cit. sect.*2. *in fine*: & *de relig. tom.*1.*lib.*2. *de superstit. cap.*15. *num.*16. Vazquez *de Adorat. lib.*3. *disp.*3. *cap.*8. *num.*115. Azor. *tom.*1.*lib.*9.*cap.*8.*q.*6. Sayro *in Claui Reg. lib.*4.*c.*6. *num.*8. Valentia *tom.*3. *disp.*6.*quæst.*11.*punct.*6. Sanchez *lib.*2.*summæ, c.*40. *num.* 27. & *cap.*53. *n.* 20. Bonac. *disp.*3. *quæst.*1. *punct.*4.*num.*7. Palaus *disp.*1.*punct.*6.*n.*9. Trullench *lib.*1.*cap.*9.*dub.*8.*num.*10. Nazarius *loc.cit.* & alij penes ipsum.

QVÆSTIO XX.

An saltem peccaret grauiter, qui secum minus decenter, ac religiosè Sacras Reliquias portaret?

REspondeo quod sic. Quia in re graui grauiter deficeret. Sic Azor. *lib.*9. *cit. capite* 8. *quæst.*12. *in fine*, & *cap.*9.*quæst.*5. *in fine*, ibi: *Ex quo non mihi quidem grauis videtur criminis condemnandus ille Clericus, qui eas Reliquiarum Sacras minutias, quas tenet apud se, piè, & religiosè tangit, aut decenter, aut honestè in thecis includit, in quibus seruat. Si tamen per contemptum eas contrectet, aut ita parum honestè, & religiosè includat, & deferat, vt aliqua fœditate, turpive tactu pollui, & inquinari facilè queant, peccare grauiter videtur.* Sic Azor. & ex illo Palao *num.*9.*fine.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXI.

An qui fornicatur, vel furatur, aut aliud peccatum graue committit, dum Reliquias appensas ad collum habet, speciale peccatum committat, necessariò in confessione dicendum?

AFfirmauit Philiarcus, vt vidimus 1. *p. disp.* 8. §.4.*q.*15. & probabile existimauit Fagundez, vt *ibidem* notauimus.

Sed longè multò probabilius iterum Respondeo Negatiuè. Quia comitanter tantùm se habent ad actum venereum, sicut etiam ad quodvis aliud peccatum. Sic Sanchez, Fagund. Filliuc. Diana, Lugo, Trullench, Bonac. & Gesualdus, quos omnes loco *sup.* allegato citauimus, vbi *q.*16. addidimus, secus esse dicendum casu, quo quis dictas Reliquias daret amasiæ tanquam pretium actus venerei; quia tunc peccatum sacrilegij, & simul simoniæ committeret. Legantur *ibi* dicta.

QVÆSTIO XXII.

An Reliquiæ Sanctorum antiquæ possint extrahi ex capsulis, vbi reconditæ sunt, vt populo ostendantur?

REspondeo vt certum, Non posse absque (& fortè graui) peccato. Quia sic grauibus verbis præcipitur ab Innoc. III. *in c. Cum ex eo, de Reliq. & venerat. Sanctor.* Et redditur ibi ratio, ne populus adorationem detrahat, putans non esse Reliquias illius Sancti, quia cum ossa vetustate consumpta sint, carnéque spoliata, si extra capsulam ostenderentur, ansam detrahendi rudiores sumerent, existimandique Sanctorum ossa non esse, & si illorum essent, fore vt non ita consumerentur. Sic Sanchez *lib.* 2. *sum. c.*43. *num.* 21. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 8. *q.* 7. Palaus *punct.* 6. *cit. n.* 13. Acacius *verb. Reliquæ, resol.* 380.

QVÆSTIO XXIII.

An saltem possint interueniente aliqua rationabili causa, extrahi dictæ Reliquiæ à locis, vbi reconditæ sunt?

REspondeo, tunc posse licitè, & absque peccato, dummodo periculum detractionis vitetur, quod intendit Textus *in c. Cum ex eo*, citatus. Causa autem rationabilis erit, si extrahantur ad ægrotum magnæ authoritatis virum exportandæ, aut ostendendæ, &c. Sic Palaus ex Azorio *loc. cit.* Legatur hic Doctissimus Doctor *q.* 7. *cit.* vbi religiosè præmonet, Reliquias Sanctorum in locis (quàm fieri potest) honestissimis, & prænitidis, ac decoris vasculis, capsulis, aut arcis recondi, & asseruari debere, & cùm populo ostenduntur, lumina accendi oportere, nec temerè omnium oculis exponere, &c. Sic ille.

QVÆSTIO XXIV.

An committat peccatum sacrilegij, & furti, qui inuito domino, aut possessore surripit, vel extrahit aliquid de Reliquiis illius?

REspondeo vt quid certum, quod sic. Quia rem sacram, inuito Domino, accipit. Nec obstat, quod Reliquiæ non sint pretio æstimabiles. *Quia* (vt

R. P. Leand. in Decalogum.

benè Palaus) *furari rem Sacram contra Domini voluntatem, quæ tantæ æstimationis est, vt nullo pretio adæquari possit, non minuit furtum, sed auget.* Sic ille *disp.* 1. *de Adorat. punct.* 6. *num.* 19. Sanchez *lib.* 2. *sum. c.* 43. *n.* 23. (non 13. vt leges apud Trullench.) & penes ipsum Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 8. *q.* 9. D. Anton. Syluest. Angel. Armilla, Tabiena, & Philiarcus. Sic etiam Bonac. *disp.* 3. *q.* 1. *punct.* 4. *n.* 9. (non 8. vt leges apud Palaum) Trullench *lib.* 1. *c.* 9. *dub.* 8. *n.* 12.

QVÆSTIO XXV.

An saltem immunis sit à peccato sacrilegi furti, qui Sacras Reliquias ab infidelibus illas possidentibus surripit?

REspondeo vt certum: Quod sit immunis. Quia surripit, & accipit ab illo, qui iniustè eas possidet, & apud quem semper adest periculum irreuerentiæ. Sic Sanchez *n.* 23. *cit.* Bonac. & Philiarcus, & Palaus *n.* 20. Trullench *n.* 12. Diana *p.* 10. *tr.* 14. *resol.* 18. & apud ipsum Baunius *in Miscellan. tom.* 2. *opuscul.* 4. *q.* 30.

QVÆSTIO XXVI.

An item liber maneat à peccato furti, qui facultate Episcopi, vel eius, cui Ecclesia commissa est, Reliquias aufert?

AFfirmat etiam Azor. *quæst.* 9. *cit.* ibi: *Non mihi videtur sacrilegij crimen admittere, quod videtur colligi ex c. Quisquis, §. si quis domum,* 17. *q.* 4. *Quod autem statuitur in c. Corpora, de consecr. dist.* 1. *locum habet in eo, qui furtim Reliquias effert, & aliò deportat: non autem in eo, qui facultate, siue auctoritate, vel consensu eius Ecclesiastici Præfecti, cui Reliquiarum locus sacer, vel cum ipsis Reliquiis commissus est, id facit.* Ita Azor. & ita etiam Signius *de Reliquiis Sanctor. c.* 36.

Negant verò, nominatim contra Azorium, Sanchez *n.* 22. *cit.* *Quia* (inquit) *is, cuius curæ custodia Reliquiarum commissa est, nullam Reliquiarum administrationem habet, sed meram custodiam, ac proinde eius licentia, non excusabit à furto. Sicut nec licentia custodis vineæ excusabit à furto. Nec is textus* (nempe quem affert Azor) *oppositum probat, sed solùm non incurri pœnam in eo textu statutam. Quia illa solos vim loco sacro inferentes comprehendit, non est autem vis, cum Custodis illius licentia habetur.* Sic Sanchez, quem citat, & sequitur Diana *p.* 5. *tr.* 5. *resol.* 35.

Sed ego clarius, aut distinctius Respondeo, & Dico, non manere liberum à peccato furti, qui surripit Reliquias cum licentia illius, cui locus sacer, & Reliquiarum custodia, absque vlla illarum dispositione, commissa sunt: secus verò si ab illo, cui non solùm Reliquiarum custodia, sed illarum dispositio commissa est. *Primam* partem apertè probat ratio Patris Th. Sanchez. *Secundam* verò ratio Azor. quæ vim habet, vt à nobis est explicata. Et certè id, & non aliud voluit Azor. vt se declarauit *q.* 10. *sequenti*, quatenus docet, *Excommunicationem incurrere illum, qui effert Sacras Reliquias, vt aliò deportet, Romæ ex Cœmeteriis, & aliis locis, vbi Martyrum ossa, membra, vel corpora requiescunt, occultè absque facultate generali, vel speciali, expressa, vel tacita Romani Pontificis, vel Vicarij, vel eius, cui est sacer locus commissus, & data facultas, quæ possit aliis sacras Reliquias dare.* Hæc Azor. Cuius sententiam sic explicat, ac tuetur Palaus *num.* 20. *cit.*

QVÆSTIO XXVII.

An peccaret mortaliter, qui valdè paruam particulam ligni Crucis, aut vnam ex spinis Christi Coronæ furaretur?

NEgandum videtur. Quia etiam in furto Reliquiarum datur paruitas materiæ, vt communiter docent Doctores, præsertim infrà citandi: ergo furtum paruæ particulæ ligni Crucis, aut vnius Coronæ spinæ, paruum erit: ergo non peccaret nisi venialiter qui dicta furaretur.

Sed vt mihi certum Respondeo, quod peccaret mortaliter. Quia certum mihi est, quod tale furtum non est rei paruæ, sed magnæ valde: quoniam paruitas materiæ ad excusandum Reliquiarum furtum à mortali, non est spectanda penes solam rei ablatæ quantitatem, sed earum dignitas, ac æstimatio, & raritas; cum hæc omnia aggrauent, vt benè docent Sanchez *lib.2.c.43.n.23.fine*, Bonac. *disp.3.q.1.pun.4.n.9.versu Addo primò*. Palaus *loc.cit.n.19*. Trullench *n.12*. & alij: atqui etiam particula valdè parua ligni Sanctissimæ Crucis, aut spinæ Coronæ, est valde magna in qualitate, nempe in dignitate, ac æstimatione: ergo eius furtum non paruæ rei, sed magnæ erit, & consequenter mortale furtum sacrilegum.

Addo, quod quoties quis scit, proximum esse valdè contristandum ex ablatione rei leuis, peccat mortaliter, si ab eo rem leuem accipit, vt docent communiter DD. præcipuè Bañez, Molina, Nauarr. & alij apud Pradum *tom.2.c.22.q.2.§.1.n.8*. atqui non est dubium, quin contristaturus sit valdè ille proximum, à quo quis prædicta acciperet: ergo etiam ex hoc capite peccaret mortaliter. Et ita in terminis tenet Diana *part.5.tract.5.resol.35*. Et loquendo de furto cuiuscumque rei Sacræ, Rebellus *lib.3.q.15.sect.1*. Mallet. *tom.2.in decal. Malleatione 40. Bractea 12.pag.252*. Acacius *verb. Hurto, resol.73*.

QVÆSTIO XXVIII.

An licitum sit Principi, in bello iusto, capere Reliquias, & abstrahere illas ab Ecclesiis vrbium, quas expugnat, sine onere restitutionis?

AFfirmant P. Ioannes Ferrando *in disquisit. Reliquiar. lib.1.c.8.art.3*. eo quòd inter Christianos omnia bona in bello iusto capta ad capientes iure pertinent.

Sed omninò Respondeo, Non esse licitum Principi dictas Reliquias capere sine onere restitutionis. *Primò*, quia sunt bona Ecclesiæ, quæ ob delictum vrbis, aut Ciuitatis occupari non possunt. Tum quia sunt specialiter dedicata, & à iurisdictione sæculari exempta, ac proinde non debent ob delictum aliorum grauari. Tum quia Ecclesiastici partem distinctam constituunt à Republica ciuili: ergo propter eius culpam puniri non debent Sic Diana *part.10. tract.16. resol.74*. vbi id latè contra Ferrandum probat, imponens finem per hæc verba: *Itaque sententia P. Ferrandi non est admittenda, & praxis omnium Principum est in contrarium: quia vt apparet, nullus ex ipsis audet apponere manus in Sacras Reliquias, etiamsi caperent iusto bello aliquam Ciuitatem: nec aliter fieri posse existimo.*

QVÆSTIO XXIX.

An Sanctorum Reliquias liceat vendere?

REspondeo vt quid certum: Non licere. Tum quia id est prohibitum planè *in c.fin.de Reliquiis & vener.Sanctor*. ibi: *Nec exponantur venales*; & in Trident. *sess.25.in princ. in decreto de Inuocatione, venerat. & Reliquiis Sanctor.* vbi sic dicitur: *In Reliquiarum veneratione omnis turpis quæstus eliminetur.* Et Ratio est, quia si Sanctorum Reliquiæ venderentur, apertissimè committeretur simonia, quia pretio æstimaretur res Sacra & spiritualis, vt sunt, suo modo, Reliquiæ, vtpotè partes hominis Sancti, qui fuit templū viuum Spiritus Sancti: ergo. Sic omnes DD. Iurisperiti *in c. Quisquis, q.4*. Legantur Suarez *disp.55.cit.sect.2.vers.Et hinc consequenter*. Sanchez *lib.2.c.42.n.22*. Rocafull. *lib.2.in prim. Decal.precep.cap.6.dub.6.n.65*. & Diana *part.10.tract.16.resol.73*.

QVÆSTIO XXX.

An saltem liceat Christianis Reliquias ab infidelibus emere?

REspondeo vt certum, licere. Quia licet absolutè loquendo Reliquias emere (vel vendere) sit aperta simonia, vt nuper est habitum, eo quòd res spiritualis pretio æstimatur, & emitur: tamen quando ab Infidelibus emuntur, emptio illa formaliter non est emptio rei spiritualis, sed pretio dato redemptio vexationis, quam exercent Infideles iniustè retinendo Reliquias illas. Sic Philiarc. *de offic. Sacerd. tom.1. p.2.lib.3.c.9*. & Vgolinus *de simonia, tab.1.c.38.n.5*. quos citat, & sequitur Sanchez *n.22.cit*. Quibus adde Syluestrum *verb. Simonia, q.2*. & Torr. *2.2.tom.2. q.94.art.3*. quos sequitur Diana *p.10.tract.14. resol.18.fin*. Rocafull. *n.65.cit*. Palaus *punct.6. cit. n.17*. ibi: *At si non pro ipsis Reliquiis, sed vt impedias irreuerentiam, quæ ipsis fieri potest, si apud infideles, vel barbaros existant, pretium tribuas, nullum committis peccatum, sed potius religionem foues.* Sic Palaus.

QVÆSTIO XXXI.

An etiam sit licitum cuipiam dare pecuniam nolenti Reliquias sibi ostendere, vt ostendat?

REspondeo, Non esse licitum, si præcisè, & formaliter ob videndas Reliquias aliquid pecuniæ daret: quia tunc Simoniam committeret, cum rem spiritualem pretio æstimaret. Secus verò si nolenti Reliquias ostendere pecuniam daret, absque vllo pacto, & secluso scandalo, & solùm ad eius animum inflectendum: quia tunc pecunia non est pretium, siquidem ex illa non intendit donans recipientem obligare. Sic Palaus *n.17.cit*.

QVÆSTIO XXXII.

An saltem sit licitum, nullo pacto inito, exponere Sacras Reliquias videndas, & tangendas, principaliter ad maiorem Gloriam Dei, & Sanctorum Venerationem; & minus principaliter ob maiores recipiendas Eleemosynas?

NEgant (apud Sanchez) Abbas *in c.fin. statim in princ. notab.1*. Angel. *verb. Reliquia, initio*, & *ibi* Syluest. *quæst.1*. Vgolinus *de simonia, tab.1.cap.38*. Graffis *1.p.decis.lib.2.c.14.n.7*. & Azor. *tom.1.lib.9.cap.8*.

c.8.q.7.eo quòd absolutè, & sine limitatione dicant, esse illicitum id facere; quia verè dicuntur Reliquiæ vendi, quando per quæstum ostenduntur.

Sed longè multò probabilius Respondeo, esse licitum. Quia longè multò probabilius est, tunc minimè dici Reliquias vendi. Sic communiter Doctores, præcipuè Armilla *verb.Reliquia,n.*1.& *ibi* Tabiena, Nauarr. *c.*17.*n.*169. Ioan. Andreas, Anton. Cardinal. Ancharanus, & Philiarcus, quos omnes citat, & sequitur Sanchez *lib.*2.*c.*43.*n.*22. & alij mox citandi.

QVÆSTIO XXXIII.

An adhuc sit licitum, nullo pacto posito, exponere Reliquias Sacras videndas, principaliter ob maiores recipiendas Eleemosynas, & minus principaliter ad maiorem gloriam Dei, &c.

NEgant, & à fortiori, omnes Doctores nuper pro prima sententia adducti, necnon & pro secunda, præter Sanchez. Quibus addo Patrem Ferrandum *in Disquisit. Relig.c.*10.*art.*2. vbi ita ait: *Vnum tamen placet hîc te monere, videlicet, Reliquias etiam aliquo modo dici vendi, vt ex Abbate iam pridem obseruarunt laudati Scriptores, quando exponuntur publicè adorandæ, propter bonum quæstum, & vt inde copiosiores Eleemosynæ colligantur, potius quàm vt ad pietatem populus magis magisque accendatur: nam quando expectatur lucrum, tanquam finis principalis, & pretium rei spiritualis, non velut stipendium laboris pro Reliquiarum exhibitione suscepti, vel tanquam Eleemosyna gratis à fidelibus oblata, tunc in simonia crimen incurritur. Secus autem si aliorsum, v.g. ad gloriam Dei, Sanctorum venerationem, Christianæ plebis solatium; deinde ad aliquam corporis sustentationem ea SS. Reliquiarum exhibitio referatur.* Hæc Ferrandus apud Dianam *vbi infrà.*

Fundamenta huius sententiæ sunt textus in cap. *fin.de Reliq.& vener. Sanctor.* vbi mandatur, ne Reliquiæ exponantur venales, & Tridentin. *sess.*25.*c.*2. vbi dicitur, quod in Reliquiarum veneratione omnis turpis quæstus eliminetur, vt habes *suprà q.*29.

Sed ego clarius sic, *Primò* Respondeo. Certum est, quod licitè possit quis recipere aliquod stipendium, vel Eleemosynam, ob laborem in Reliquiarum exhibitione susceptum, vel gratis à fidelibus oblatum ad sui corporis sustentationem. Quia in hoc nullum crimen simoniæ inuenitur, vt bene Ferrandus, & omnes DD. vt cõstat ex à nobis dictis 2.*p.tract.de stipendio Missæ.*

Respondeo *Secundò*: probabilius est, quod exponere Reliquias Sacras videndas, vel tangendas, principaliter ob maiores Eleemosynas recipiendas, minimè sit peccatum mortale simoniæ, si non interueniat pactum. Ratio est, quia ostensione Reliquiarum (ait Palaus) solùm intendis excitare videntes ad Eleemosynas largiores concedendas, non tamen illos ad eas obligare: ergo Reliquias non venaliter (*sic lege, non venialiter*) ostendis; quia ad venalem ostensionem intercedere debet mutua ostendentis, & videntium obligatio. At in supradictis textibus solùm venalis quæstus prohibetur: ergo illa ostensio, quæ venalis non est, non est prohibita. Dices in Trident. non solùm venalem quæstum, sed quemlibet turpem prohiberi: at velle ostensione Reliquiarum largiores Eleemosynas recipere, est turpis quæstus: ergo hic prohibetur. Respondeo, in re non esse turpem quæstum, cum nulla elargienti Eleemosynam obligatio imponatur, sed fieri turpem ex intentione. Concilium autem prohibet quæstum in se turpem, qualis erat venalis, non illum, qui solùm ex accidenti, & extrinsecè fit turpis: quod inde constat, quia Concilium non intendit nouam prohibitionem inducere, sed antiquam renouare: inquit enim, *Omnis turpis quæstus eliminetur*, idest, omnis qui in se turpis sit, & prohibitus, eliminetur. Antiquitus autem solùm venalis quæstus prohibitus erat, ex dicto *c. finali*: ergo à Tridentino hic est solùm prohibitus. Hæc Palao *de Adorat.disp.*1.*punct.*6. *n.*18. Sanchez *c.*43. *cit.n.*22. Baldellus *in Theolog. Morali, tom.*2.*lib.*3.*disp.*17.*n.*22. quos citat, & sequitur Diana (omnino ex Palao) *parte* 10. *tract.*16. *resol.*73.

Respondeo, *Tertiò*: Exponere Sacras Reliquias principaliter ob Eleemosynas largiores recipiendas, est peccatum veniale. Quia reuera inuenitur aliqua praua deordinatio ad finem, quæ quando finis non est mortalis, solam culpam venialem constituit. Sic ex Caietani doctrina Sanchez *n.*22.*cit.in fine*, & Palaus *loc. cit.* ibi: *Adde solùm esse prohibitum turpem quæstum, qui grauiter turpis sit, at acquirere Eleemosynas gratis oblatas, media Reliquiarum ostensione, non est quæstus turpis, saltem grauiter, quia non videtur grauiter offendi Religio, ex eo quod ostensione Reliquiarum temporale lucrum consequi intendas. Sat est, si leuiter offendatur. Imò si talis temporalis acquisitio non esset per ostensionem Reliquiarum principaliter intenta, sed secundariò, nulla ibi adesset turpitudo.* Sic Palaus. Cuius hæc vltima verba confirmant nostra habita *quæst. antecedenti.* Sic etiam Diana, & Baldell. *sup.* citati.

QVÆSTIO XXXIV.

An extrahentes Reliquias ex Romanis cœmeteriis, aliisue locis Sacris, sint ipso iure excommunicati?

AFfirmatiuam sententiam tenere Azor. *tom.*1. *instit. moral.lib.*9.*c.*8.*q.*10. ait Palaus *disp.*2.*de Adorat. punct.*6.*n.*21. necnon Trullench *vbi infrà*, sed non ita bene. Nam Azor solùm ait, vt bene vidit Sanchez, quod extrahentes dictas Reliquias ex Romanis cœmeteriis incurrant excommunicationem minorem, & nisi priùs satisfecerint, esse excommunicatione maiori mulctandos. Quod id probat *ex c. Quisquis, §. si quis domum,* 17.*q.*4. Affirmare tamen videtur Trullench *lib.* 1. *in Decal.c.*9.*dub.*8.*n.*12. dicit enim sic: *Adde secundò, latam esse excommunicationem in iure communi, contra afferentes Reliquias ex cœmeteriis Romæ, aliisue locis Sacris, vt aliò transferant, absque licentia sum. Pontificis, & tenet* Azor *q.*10. *cit.* Hæc ille. Clariùs autem id firmat Nazar. *in* 3.*p.D.Thom.q.*25.*art.*6 *cont.vnica, §. Notan. vers. Tertia,* ibi: *Excipienda tamen est vrbs Roma, ex cuius Cœmeteriis, aliisue locis Sacris prohibitum est, sub pœna excommunicationis latæ sentẽtia, Reliquias absque licentia sum. Pontificis auferre.* Sic Nazar. Ioseph. Rocaful. etiam affirmat, *Prædictos Reliquias extrahentes affici quidem excommunicationis pœna, hanc tamen solùm esse comminatoriam excommunicationem, solumque incurri ob furtum cum violentia, nimirum fores, aut parietes Ecclesiæ effringendo.* Ita ille. Idẽ sentit Bonac. loquendo de vrbe Roma tantum, *disp.*3.*q.*1.*punct.*4.*n.*9.*vers. Addo secundò.*

Sed probabilius longè Respondeo, Minimè esse iure communi latam excommunicationem, nec maiorem, nec minorem, contra extrahentes, aut furantes Reliquias ex locis Sacris, etiam Romanis cœmeteriis. Probatur: nam si alicubi inueniretur lata, maximè *in d.c. Quisquis, cit.* at ibi non inuenitur: nam in eo textu sola priuatio Communionis habetur, quæ priuatio ad summum posset esse excommunicatio minor, quæ iam non incurritur ipso iure, nisi per participationem cum excommunicato: ergo. Sic optimè Suarez *tom.*5.*in* 3.*p.disp.*22.*sect.*2.*n.*9.& ex illo Sanchez *lib.*2.*sum.c.*43. *n.*14. Palaus *n.*21.*cit.*

QVÆSTIO XXXV.

An saltem si non jure communi, sit tamen Pontificia aliqua excommunicatio, contra extrahentes Reliquias ex cœmeteriis, cryptis, vel catacumbis Romanis?

AFfirmant Palaus, & Trullench *locis nuper citatis*, docentes dari excommunicationem latam à Gregorio XIII. constitutione incipiente, *Pontificiæ solicitudinis*. Audi Palaum. *Dixi*, iure communi. *Nam ex constitutione Gregorij XIII. incipiente*, Pontificiæ solicitudinis, *excommunicatione reseruata afficiuntur, qui sine concessione summi Pontificis, in Prouinciam Mediolanensem sacras Reliquias asportauerint, qui item ab vna Ecclesia ad aliam transtulerint, qui aliquam earum particulam concesserint, donauerint, qui item acceperint.* Barbosa *3.p.alleg.50.n.158.* Bonacina *disp. 3. de Adorat. q.1.punct.4.n.9. sentit esse Pontificiam excommunicationem contra eos, qui sine licentia summi Pontificis extrahunt Reliquias ex Romanis cœmeteriis, aliisque sacris locis, vt aliò transferant, non tamen adducit textum, vbi hæc excommunicatio lata sit.* Hucvsque Palaus. Et loquendo de excommunicatione à Gregorio XIII. lata idem sentit Trullench. Sed ego *in Bullario nouo* minimè inuenire talem Gregorianam Constitutionem potui, forsitan extabit alibi. Bonacina autem, licet *loco citato* à Palao, non adducat textum, vbi excommunicatio lata contra præfatos sit, adducit tamen eum *3. p.disp.2.q.3.punct.13.n.5.§.Incidit, pag. mihi 295.*

Hoc igitur loco, hæc Bonacina scribit: Excommunicationi præcedenti affinis est alia contra extrahentes Reliquias ex cœmeteriis, cryptis, vel catacumbis, edita ab Illustr. Cardinali Millino de mandato Summi Pontificis Pauli V. *die 24. Augusti 1613.* ibi, *Che persona alcuna, di qualsivoglia stato, e condicione, dell' vno e dell' altro sesso, tanto Ecclesiastica come regolare, e secolare, non ardisca, ne presuma, ne possa estraere in alcuna delle Grutte, Catacombe, ò Cemeterio, dentro o fuori di Roma, ne da quelle estrahere Reliquie, anche in minima particella, ne in cio dare aiutto, e fauore in qualsivoglia modo, sotto pena della galera, & altre pecuniarie à nostro arbitrio, da incorrersi ipso facto, & da applicarsi come nel sequente capitolo, & anco di scomunica lata sententia, della quale i transgressori non possono essere assoluti senon da sua Santità, eccetto che in articulo di morte, all'esecutioni delle quali pene si procedera irremisibilmente. E tutte le pene sopra dette, tanto corporali, come pecuniarie, e di scomunica lata sententia incorrono ipso facto, tutti quelli ad instanza de quali si cauara, ò si tentara di far cauare Reliquie de detti Cemeterij, ò sarano complici, & tutti quelli che riceuerano Reliquie, sapendo esser cauate da detti luoghi di qualsivoglia grado è condicione, ancorche fossero tali, de quali si douesse far special mentione, delle quale pene, & censure non possino essere assoluti, senon da sua Santità, come di sopra: dichiarando che li Regolari che contraueranno al presente editto, oltre alle pene sopradette, incorrono anco ipso facto la priuatione di voce actiua & passiua, & inhabilita alle dignita, & gouerni delle loro religioni, da quali non possono essere assoluti, & habilitati, senon della Santità di Nostro Signore.* Hæc Bonac. Qui addit, hoc edictum, & censurã vigere etiam post mortem Pauli V. & Cardinalis Millini, eo quod non sit lata per modum sententiæ, sed per modum legis, statuti, & constitutionis, & ligare non solùm commorantes Romæ, verùm etiam Romam venientes, & breui recessuros. Sic & ego credo.

QVÆSTIO XXXVI.

An semel concessa alicui facultate extrahendi aliquas Reliquias ex Romanis cœmeteriis, vel cryptis, &c. possit hic aliis eas donare, & hi acceptas quò placuerint transferre?

REspondeo vt certum, posse. Quia per hoc factum nullam legem, aut edictum frangit. Sic Azor *lib.9. cit.c.8.q.10.in fine*, ibi: *Possunt tamen certorum Ordinum Religiosorum Patres, aut Fratres, Reliquias extra vrbem mittere, ad eas in Altaribus, quæ consecrantur, collocandas. Imò solent Pontifices concedere religiosis Ordinibus, vt quas Religiosi eorum Ordinum ab amicis, & studiosis Ordinum hominibus impetrauerint, acceperint, habuerint, liberè queant extra vrbem deferre, vel mittere.* Sic Azor. Et ex illo Palaus, & Trullench *loc. citatis.*

QVÆSTIO XXXVII.

An licitum sit accendere cereos ad Sanctorum Reliquias, sepulchra, & eorum imagines?

NEgant hæretici, eo quod putent huiusmodi ritum superstitiosũ esse, & ideò de medio esse tollendũ. Sed vt certum Respondeo, esse omninò licitum, quia omninò est pius, ac religiosus cultus. Per illum námque significamus, Sanctos lumine fidei illustratos decessisse, & modo in superna patria gloriæ lumine splẽdere, & lætitiam quam nos ex ipsorum gloria percipimus: ergo. Sic vsus antiquissimus Ecclesiæ Cathol. Legantur Azor *tom.1.lib.9.c.8.q.3.* Bonac. *disp.3.de Adorat.q.1.punct.4.n.10.* Trull. *lib.1.in Decal.c.9.dub.vlt. n.13.*

QVÆSTIO XXXVIII.

An certis formis, quas Agnos Dei à figura Agni ipsis impressa, appellamus, aliquis honos, aut veneratio debeatur?

REspondeo vt certum, deberi eundem cultum, & honorem, qui debetur aliis rebus sacris Deum repræsentantibus. Tum quia sunt Dei imagines. Tum quia ad cultum, & venerationem Dei sunt à Pontifice destinati, solemnissimo precationum ritu, mirisque ceremoniis pietatem redolentibus: tum quia propter orationes, & precationes Ecclesiæ in eorum efformatione factas multa, & larga beneficia conceduntur eos habentibus; præcipuè tempestates sedantur, mitigantur incendia, fulgura, & fulmina pelluntur, & à tentationibus & suggestionibus dæmonis defendimur. Sic omninò Pal. *disp.1.de Ador.punct.6.n.22.* Azor *tom.1.lib. 9.c.9.q.1.* Vasq. *3.p.disp.110. c.1.* Bonac. *disp.3.q.1. punct.4.n.11.* Trull. *lib.1. in Decal.c.9.dub.8. n.14.*

QVÆSTIO XXXIX.

An sub excommunicationis pœna sit prohibitum Agnos Dei pingere, illuminare, seu miniare?

REspondeo esse prohibitum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ à Greg. XIII. per constitutionem latam ab ipso 8. *Cal. Iunij 1572.* quæ incipit: *Omni certè studio*, vbi ita dicit Pontifex: *Statuimus, & ordinamus, ac sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda prohibemus, & interdicimus, ne quisquam siue vir, siue mulier, sæcularis, aut Ecclesiastici, etiã regularis Ordinis ille sit, & quocumque gradu, conditione, statu, nomine, dignitate, & honore præcellat, posthac in perpetuum Agnos Dei per Romanum Pontificem pro tempore existentem benedictos, depingere, inficere, minio notare, vel aurum, aut colorem aliquem illis imponere, aut quidquam aliud superinducere, neque depingi, aut*

miniari facere, nec illos venales proponere, seu tenere quouis prætextu, qualibetve de causa audeat. Verum eos albos, & mundos, Agnum illum purum, & innocentem repræsentantes, qui occisus pretiosissimo sanguine suo nos redemit, decenter ac reuerenter à cunctis haberi, deferri, & custodiri præcipimus, & ita ab omnibus fieri, & censeri debere decernimus. Hæc Gregorius. De cuius excommunicationis materia agunt Azor. *loc.cit.q.*2.Palaus,& Trullench *loc.cit.*Bonac.*tom.*2. *disp.*3.*q.*1. *punct.*4.*n.*12. & latiùs *tom.*3.*de Censuris, disp.*2.*q.*2.*punct.*29. Sanchez *lib.*2. *summæ,cap.*43. *à n.*27. Filliuc.& Diana cum aliis mox citandis.

QVÆSTIO XL.

An vt quis hanc excommunicationem incurrat, debeat inficere, aut minio notare, seu illuminare ipsammet ceram benedictam immediatè?

RESpondeo vt certum: Debere. *Quia* (vt benè Bonac.) *alioquin, iuxta communem loquendi modum, non dicerentur ipsi Agni pingi, infici, aut aurum, vel color superinduci. Quamobrem, si quis theca, crystallo, aut charta, vel re alia simili Agnos includeret, & crystallum, thecam, vel chartam inficeret, huius Constitutionis excommunicationem non incurreret.* Sic (& benè) ille *tom.*3.*disp.*2.*q.*2.*punct.*29.*n.*3.& antea Filliuc. *tom.*1.*tract.*14.*c.*6.*q.*8.*n.*93.

QVÆSTIO XLI.

An agni Dei albi, & nullo minio infecti, possint licitè vendi ratione materiæ, & laboris, & impensarum in eis asportandis?

NEgatiuam sententiam absolutè, & sine distinctione vlla, tenuisse Azorium fatetur Diana *p.*3. *tract.*6.*resol.*12. his verbis: Negatiuè respondet Pater Azorius *tom.*1.*lib.*9.*post quæsitum* 5. (lege tu 4.) *vers.quæres.* Etiamsi vendantur tantum ratione materiæ, ex quadam Constitutione Gregorij XIII. Ita Diana. Sed non bene, vt infrà. Pro eadem negatiua sententia referunt eundem Azor. Sanch. Bon.& alij, casu quo non vendantur ad vsus Sacros, & hi benè.

Vnde ego absolutè Respondeo, tanquam quid certum: Posse licitè vendi prædictos Agnos ratione materiæ, & laboris, ac impensarum in eis asportandis. Quia hæc venditio, nec ex se est mala, nec prohibita à Gregorio XIII. in sua Constitutione. Nam Calices, & aliæ res Sacræ vendi possunt ratione materiæ, vt praxis docet. Sic Suarez *tom.*1.*de relig. tr.*3.*lib.*4.*c.*14.*n.*6.Sanchez *in sum.lib.*2.*c.*43.*in fine.* Bonac.*tom.*2.*disp.*3.*q.*1.*punct.*6.*n.*12.vbi benignè lege,& errata corrige, & *tom.*3.*disput.*2.*q.*2.*punct.*29. *n.*2. Naldus, Homobonus, Villalob. Cherubinus, & alij quos citat,& sequitur Diana 3.*p.tract.*6.*resol.*12. & Palaus *disp.*1.*de Adorat.punct.*6.*n.*23. his verbis: *Secundò aduerto, te non posse absque graui peccato simoniæ, & sub pœna excommunicationis, supradictos Agnos vendere, aut ad vendendum retinere, pluris quàm præcisa consecratione, valet eorum materia, & expensæ facta in illis efformandis, & asportandis; quia venderes consecrationem: neque thecam, & reliquiarium, in quo sunt inclusi, potes pluris vendere, quam venderes, si Agnos consecratos non haberet, ob eandem rationem: vendere tamen illos, quanti eorum materia, & expensæ in illis efformandis, & asportandis æstimatur, nulla est simonia, sic nec venditio Calicis, aut Patenæ: neque hanc venditionem Pontifex in supradicta Constitutione prohibuit, sed solùm simoniacam venditionem.* Azor. Sanchez,& Bonac.*suprà.* Hucusque Palaus, vbi vt vides pro hac parte Azorium citat, sed nec omninò benè. Et vt cõspicias, accipe eius verba. Quæres (ait Azor) *an liceat Agnos sacros vendere, aut emere præcisè ratione solius materiæ, nimirum ceræ, aut ratione impensarum, quæ fiunt in sacris Agnis apparandis, & poliendis, ita vt tantidem vendantur, quanti valent impensæ & ceræ? Respondeo, per se quidem id non esse prohibitum, nec malum, cum sola materia vendatur, & ematur: at iure tamen scripto interdictum videri constitutione Pontificia iam ante citata. Ac meritò quidem Pontifex id prohibere potuit, quia simoniæ speciem nonnullam præsefert, & occasio paulatim suboritur res Sacras vẽditandi. At (attende nunc Lector) non puto vetuisse, ne præcisè ratione materiæ vendantur, & emantur ad vsus Sacros, quibus sunt dedicati: sicut Calices ratione materiæ venduntur ad Sacros vsus huius, vel illius Ecclesiæ, non ad profanos vsus.* Hucusque Azor. Ex cuius verbis constat, quid ipse senserit: sensit namque prohiberi in dicta Constitutione Gregoriana venditionem Agnorum Dei, etiam ratione materiæ, nisi ad vsus Sacrus vendantur. Sed non video vbi id Pontifex prohibeat: vt benè vidit Sanchez *c.*43.*cit.in fine illius.* Licèt aliàs posset esse omnino illicita. Legatur Bonac. *tom.*3.*loc.cit.* vbi notat, quod aliquando summi Pontifices solent specialem edere Constitutionem, qua prohibent Agnos benedictos vendi.

QVÆSTIO XLII.

An etiam Agni Dei semel depicti, aut minio deaurati, possint etiam licitè vendi, ratione materiæ, & laboris, &c.

REspondeo vt quid certum, vendi licitè posse, si depicti, aut deaurati fuerint ex licentia Summi Pontificis, modo solius materiæ, seu ceræ, & picturæ, aut deaurationis ratio habeatur: non verò benedictionis, quia tunc simoniæ crimen incurretur, non excommunicatio à Gregorio lata. Sic constat ex habitis *q.antecedenti*, & tenet expressè Bonac. *tom.*3. *disp.*2.*q.*2.*punct.*29.*n.*3.*vers. Quarta actio,* & clariùs Filliuc.*tom.*1.*tr.*14.*c.*6.*n.*8. Si verò ex licentia summi Pontificis non fuerint depicti, tunc probabilius Respondeo, etiam posse vendi ratione solius materiæ, vt constat ex habitis *q.*41. & ex mox dicendis amplius constabit.

QVÆSTIO XLIII.

An qui Agnos Dei pictos, aut deauratos, sine licentia summi Pontificis apud se retinent, Gregorianam excommunicationem incurrant?

AFfirmat Raynerius (apud Dianam) *in Catal. Censur.c.*9.*excommunicat.*64.*in fine,* cum aliis, necnon Filliuc. *loc. cit.* Cuius sententiam esse probabilem clarè innuit Bonac. *infrà,*& probatur ex verbis illis Constitutionis Gregorij, nempe: Neque depingi aut miniare facere, nec illos venales proponere, seu tenere, quovis prætextu, qualibet de causa audeas, ergo, &c.

Sed probabilius Respondeo, Non incurrere dictam excommunicationem, tales Agnos apud se retinendo, modò illos non retineant ad simoniacè vendendum. Ratio est, quia cum summus Pontifex non decernat, quid de huiusmodi Agnis sic benedictis,& depictis fieri debeat, non videtur velle quamlibet retentionem prohibere; non enim ob id abiiciendi, deiiciendi, contemnendi, aut destruendi sunt.

Nec obstat, quod in dicta Constitutione Grego-

rij videatur interdici tales Agnos tenere. Id enim minimè fit. Nam illud verbum infinitiuum, *tenere*, non accipitur præcisè secundum se, sed coniungitur cum dictione illa *venales*, ibi, *nec illos venales proponere, seu tenere*. Idest, proponere, seu tenere venales. Igitur prædicti Agni retineri à quouis possunt (modo ad simoniacè vendendum non retineantur) etiam ab illo qui excommunicationem incurrerit eos depingendo. Sic optimè Sanchez *cap.43. cit. n.28.* & ex illo Bonac. (qui hanc sententiam ibi solùm vt probabilem defendit) *tom.5.disp.2.q.2.pun.29.n.4.* & antea *tom.2. disp.3.de primo præc. Decal.q.1.pun.4. n.12.vers. Aduertendum verò est*, vbi nostram sententiam absolutè, & sine formidine alterius partis, secutus fuerat. Sic etiam Diana *par.3.tract.6.resol.12.* & penes ipsum Scortia, & Fagundez. Palaus *disp.1. de Adoratione, punct.6.n.23.* Trullench *lib.1.in Decal.cap.9.dub.vltimo,n.14.*

QVÆSTIO XLIV.

An prædicta Constitutio, seu excommunicatio Gregoriana, sit in Vrbe Roma recepta?

RE spondeo vt quid certissimum, esse receptam. Quia sic praxis in dicta vrbe indicat, vt docet Bonac. *tom.3.loc.cit.n.5.* & Filliuc. innuit *tom.1.tr.14. c.6.q.8.n.93.* Fagund. & Diana *vbi infra*, & cõmunis.

QVÆSTIO XLV.

An etiam extra vrbem Romanam sit talis Constitutio, seu Censura Gregoriana recepta?

NEgat Filliucius *n.93.cit.* his verbis: *Denique à multis hæc excommunicatio omittitur, & nescitur: vt propterea crediderim, extra vrbem non fuisse receptam, vel consuetudine contraria fuisse derogatam, passim enim cernuntur Agni Dei depicti, quos non est verisimile fuisse depictos cum licentia Papæ*. Ita Filliucius.

Affirmat verò è contra, apud Dianam, Fagundez *lib.1.c.4.n.25.* docens, talem excommunicationem esse in viridi obseruantia. Cui ex parte saltem adhæret Bonac. *tom.3. loc.cit. n.5.* vbi censet etiam extra vrbem, saltem aliquibus in locis, esse talem censuram vsu receptam.

Ego Respondeo, quod inspicienda sit cuiusque loci consuetudo, & illi sit standum. Addo tamen, vt quid certum, quod prædicta excommunicatio incursa ob picturam Agnorum, illorum simoniacam venditionem, vel ad illos simoniacè vendendos retentionem, non sit Pontifici reseruata, vt constat ex verbis dictæ Constitutionis. Legantur Barbosa *3.p. de potest. Episcopi, allegat.50.num.150.* Palaus, Diana, Trullench *loc. cit.*

QVÆSTIO XLVI.

An liceat Laicis huiusmodi Agnos Dei tangere?

NEgant communiter Doctores, existimantes, peccare saltem venialiter laicos, qui dictos Dei Agnos, etiam absque contemptu, tangunt. Eo quòd non solum oratione Pontificia sunt Sacri, ac benedicti, sed etiam oleo Sacro, & chrismate consecrantur. Ita Azor. *tom.1.lib.9.c.9.q.3.* Bonac. *tom.2.disp.3. q.1.punct.4.n.13.* Palaus *loc.cit.n.24.* Trullench *loc. cit.n.15.* Qui tamen non citat bene Palaum pro parte opposita, & alij.

Sed ego iam probabilius Respondeo, licere omnibus laicis, etiam fœminis, Dei Agnos tangere, dummodo id reuerenter faciant. Quia vsus id licitum fecit. Sic tandem Sanchez *lib.2.sum.c.43.n.27.* quem citat, & sequitur Diana *p.3. tr.6.Resol.12.* & Rocafull. *lib.2.de primo præcept. Decal.c.64. dub.5.* vbi inquirens: An omnibus liceat tangere Reliquias, sic ait: *Respondeo, modò absit contemptus, vel indecentia in tangendo, omnibus etiam laicis licitum esse tangere Reliquias, & idem est de Agnis cereis.* Ita Sanchez *n.26. & 27.* & Castro Palao *n.24. & alij: & rationem assignant, quia nulla reperitur prohibitio, aut certè, si vlla est, vsus in contrarium obtinuit.* Sic ille. Et bene omninò, si malè non citasset Palaum; nam hic oppositum expressè tenet; solum refert opinionem Thomæ Sanchez, & transit.

DISPVTATIO V.

De cultu Sanctis Imaginibus debito.

QVÆSTIO PRIMA.

An vsus Sanctarum Imaginum sit licitus, & honestus?

NEGANT hæretici nostri temporis Lutherani, & Caluinistæ, docentes, vsum Imaginum esse è medio tollendum, præsertim è templis, & publicis locis. Quia populus (inquiunt) ignarus, ac rudis imagines pro Deo, & pro Sanctis, quorum sunt imagines, colit.

Sed de fide certum Respondeo, quod vsus Sanctarum Imaginum sit licitus, & honestus, & sanctè, ac piè in Ecclesia Catholica receptus. Sic probat praxis totius Ecclesiæ, quæ sæpe sæpius sententiam hæreticorum damnauit. Damnauit namque in primis Synodus VII. generalis, quæ est Nicæna secunda, contra Iconomacos coacta. Synodus Romana sub Gregorio III. Episcoporum ferè mille, Anno Domini 1233. & aliæ, quas referunt DD. & tandem Synodus Tridentin. *sess.25.* vbi de inuocatione, veneratione, & Reliquiis Sanctorum, & Sacris Imaginibus ita definiuit. *Imagines porrò Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, & venerationem impertiendam. Non quod credatur inesse aliqua in his diuinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia sit imaginibus figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in Idolis suam spem collocabant: sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant. Itavt per Imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur. Id quod Conciliorum, præsertim verò secundæ Nicænæ Synodi decretis, contra Imaginum oppugnatores est sancitum.* Hæc Trident. Synodus. Legantur contra hæreticos, de hac materia tractantes, Azor. *1.p.lib.9.c.6. à q.4.* Suarez *in 3.p.q.25. disp.54. per septem sect.* Vasquez *lib.2. de Adorat.* Bellarmin. *in Disput. fidei Cathol.contr.7.lib.2.* Nazarius *in 3.p.q.25.art.3.* vbi de hac re. Bonac. *de primo præc.Decal.disp.3.quæst.1. punct.3.* Fagundez *lib.1.in Decal.cap.32.* Trullench *lib.1.c.9.dub.7.* Rocafull. *lib.2. de primo præcept.c.7.* Palaus *de Adorat.disp.1.punct.4.* & alij.

QVÆSTIO

QVÆSTIO II.

An vsus Sacrarum Imaginum sit nobis vtilitatis cuiusdam?

NEgant turpissimè Caluinistæ, docentes, Imagines extra historiam nullius nobis esse vtilitatis.

Sed de Fide etiam, Respondeo: Esse nobis multiplicis vtilitatis. Nam ex Imaginum Sacrarum vsu, quinque præcipuæ percipiuntur. *Prima* est, ineruditæ, ac rudis plebis instructio. *Secunda*, memoria Christi Saluatoris nostri, & Sanctorum, qui per imaginem repræsentantur, ex qua monemur, nos habere Patronos, quorum auxilium in nostris necessitatibus imploremus. *Tertia*, affectus amoris gratitudinis, & imitationis, qui ex visis imaginibus excitantur in nobis. *Quarta* est honor, & gloria Dei, & Sanctorum. *Quinta* tandem, Fidei Confessio. Sic ex Concil. Trident. *loco citato*, & ex Sanctis Patribus docet Nazarius *art. 3. cit. contro. 2. per totam.*

QVÆSTIO III.

An detur præceptum Ecclesiasticum, quo omnes Fideles ligentur ad vsum Sacrarum Imaginum?

AFfirmat absolutè Nazarius *quæst. 25. in 3. part. art. 3. contro. 2. in fine*, vbi apertè docet, quod lege Ecclesiastica habente vim præcepti, & legis, omnes fideles ad vsum Sacrarum Imaginum obligentur. Et quod supposita tali lege Christiani Imaginibus non vtentes, aut etiam vti recusantes, aut eis reuerentiam non exhibentes, aut eas frangentes, vel deturpantes, vel iniuriam aliquam eis inferentes, vt hæretici sint habendi, vel vt suspecti de hæresi vehementer, aut etiam violenter, & pro facti, seu delicti qualitate ab Ecclesia sunt puniendi. Ita ille *concl. 4. & 5.*

Sed clariùs ego, Respondeo *Primò*. Certum est, quod absolutè, & simpliciter loquendo, nullum sit præceptum naturale, vel diuinum, vtendi Sacris Imaginibus. Quia neque ex Scriptura Sacra, neque ex traditione, neque ex naturali ratione potest hoc præceptum demonstrari. Sic Suarez *in 3. p. q. 25. art. 3. disp. 54. sect. 7.* & ex illo Trullench. *lib. 9. cap. 9. dub. 7. num. 14.*

Respondeo *Secundò*: Verè datur præceptum Ecclesiasticum, more & consuetudine introductum, quo Fideles in communi saltem obligentur ad vsum Sacrarum Imaginum: non tamen omnes in particulari. Vtramque partem responsionis probat Suarez ita dicens: Nam in primis Templa, & Altaria ornari debent Imaginibus, neque aliter possunt, sine scandalo, & graui irreuerentia, supposita Fidelium existimatione, & consuetudine in eis munera Sacra peragi. Deinde quilibet Fidelis malè, & superstitiosè ageret, si ex industria ab vsu Imaginum abstineret, quia si hoc faceret iudicans illum esse malum, hæreticus esset: si verò id faceret, iudicans id esse conuenientius, vel ad spiritualem profectum vtilius, certè superstitiosus esset, & vix posset non generare scandalum, & erroris suspicionem, præsertim cum hic vsus tam frequens sit vniuersæ Ecclesiæ, nec partes debent à corpore dissidere. Deinde, interdum posset obligare hoc præceptum, vbi ad honorem Religionis, seu Fidei confessionem existimaretur necessarium: absolutè tamen, & simpliciter non inuenio in hac re præceptum affirmatiuum, quod singulos Fideles obliget. Vnde si quis ex negligentia, vel auaritia nunquam Imaginibus priuatim vteretur, ex hoc capite speciale peccatum non committeret. Hucvsque Suarez. Et ex illo Trullench. *loc. citato.*

QVÆSTIO IV.

An etiam detur aliquod præceptum circa cultum, & adorationem Sacrarum Imaginum?

REspondeo, vt certum: Dari, & duplex. Alterum affirmatiuum, & alterum negatiuum. Affirmatiuum quidem, tribuendi dictis Imaginibus debitum cultum, quod tamen solùm obligat pro temporibus necessariis, iuxta morem affirmatiui præcepti: veluti casu, quo per huiusmodi cultum, Fidem confiteri oporteret, vel casu, quo cæteri Fideles publicè Imagines adorarent; vel tandem casu, quo aliqua actio circa Imagines Sacras exercenda sit, quæ omnino reuerentiam requirat.

Negatiuum verò præceptum est de non inferendo Sacris Imaginibus iniuriam, aut irreuerentiam, aut de non tribuendo illis aliquem superstitiosum cultum, aut alium modum adorationis, qui non sit illis consentaneus. Et hoc præceptum & obligat semper, & pro semper, & ex suo genere sub mortali, cum materia eius grauis sit, & ad religionem spectet. Sic Suarez, & Trullench *loc. citatis.* Rocafull. etiam *lib. 2. cit. cap. 7. num. 41.*

QVÆSTIO V.

An Imagines Sanctissimæ Trinitatis, & Angelorum, licitè possint depingi?

NEgarunt ex Hæreticis Vuiclef (vt refert Vualdens. *tom. 3. cap. 155.*) qui docuit, abominabile esse depingere Imaginem Sanctissimæ Trinitatis, qua scilicet, Pater repræsentatur in forma viri senis, Filius iunioris, & Spiritus Sanctus sub specie columbæ. Negauit etiam Caluinus *lib. 5. Instit. c. 11.* dicens nefas esse Deo inuisibili, & incorporeo Imaginem Visibilem, & corpoream collocare.

Negarunt etiam ante hos duos hæreticos, nonnulli Doctores Catholici, nempe Durand. *in 3. dist. 9. quæst. 2. ad 4.* Abulens. *in c. 4. Deuteron. q. 5.* Martinus de Ayala *de tradit. 3. p. tract. de Imaginib. cap. de earum antiquitate.* Fundamentum horum Authorum fuit: Quia spiritus puri corporea & materiali imagine repræsentari nequeunt: ergo horum nulla potest esse imago.

Sed vt quid certissimum, Respondeo: Imagines Sanctissimæ Trinitatis, & Angelorum licitè omnino depingi posse. Quia harum Imaginum vsum permittit omnino, imò & positiuè approbat vniuersalis Ecclesia. Nam in septima Synodo generali, *act. 4. & 5.* decisum fuit, retinendum esse vsum Angelos, & Spiritum Sanctum depingendi. Quod idem est dicendum de reliquis Personis Trinitatis Sanctissimæ. Non enim illas depingimus, vt nobis repræsentent sic esse, sed vt nobis repræsentent sic apparere, & cuius virtutis sint. Quod satis indicauit Tridentin. *sess. 25. capite 2.* dum dixit: Si aliquando historias, & narrationes Sacræ Scripturæ, cùm id

indoctæ plebi expediet, exprimi, & figurari contigerit, doceatur populus, non propterea diuinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit. Vnde cum Pater æternus depingitur senex, est quia sic *Daniel.* 7. visus est: Filius in eius pectore consistens, quia ab illo est genitus: Spiritus Sanctus sub specie columbæ, quia sic dignatus est, se nobis ostendere. Angeli etiam depinguntur tanquam iuuenes, non quia sic existant, sed quia sic sæpè apparuerint, & vt indicetur eorum vitam nunquam senescere. Ex quibus iam patet solutio ad rationem aduersariorum: concedendum enim est, imaginem assumi non posse ad repræsentandum spiritum purum in se; teneri tamen, quia sic sæpè ostensus est, & per quandam metaphoram ad eius virtutes, & conditionus indicandas. Sic Palaus *disputat.* 1. *cit. punct.* 4. *numero* 2. & antea Azor. *lib.* 9. *cap.* 7. *cit. quæst.* 2. & 3. Vasquez 3. *p. quæst.* 25. *disputat.* 103. Suarez *ibidem disput.* 54. *sect.* 1. & 2. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. capit.* 32. *numero* 31. Trullench. *libro* 1. *capite* 9. *dubit.* 7. *numero* 2. Rocafull. *loco citato, capite* 6. *numero* 36. Bonacina *disputatione* 3. *quæst.* 1. *punct.* 3. *numero* 2. Nazarius *in* 3. *part. quæst.* 25. *art.* 3. *controu.* 2. & alij omnes DD.

QVÆSTIO VI.

An Imagines Dei, Christi Domini, & Sanctorum, sint adorandæ?

NEgant hæretici Caluinistæ, & Lutherani, sequuti nonnullos hæreticos antiquos, contendentes, Sacras Imagines Dei, Christi, & Sanctorum esse penitus è medio tollendas, easque igne, & ferro destruendas, aut cœno, vel tetris coloribus, vt sæpe faciunt, deturpandas.

Sed de Fide certum, Respondeo Imagines Dei, Christi Domini, & Sanctorum, esse à fidelibus adorandas, siue absolutè per se ipsas, siue relatiuè, seu in ordine ad prototypa per eas repræsentata, de quo *infrà*. Quia ita habet vsus antiquissimus Ecclesiæ approbatus à multis Conciliis generalibus, vt habitum est *quæst.* 1. Deinde quia ita docent opere, & sermone omnes Ecclesiæ Patres. Qui & enarrant multa miracula, quibus voluit Deus Sanctorum Imaginum cultum approbare, eo quòd multa facta sunt in vltionem, aut eruditionem eorum, qui Christi Domini, aut Sanctorum Imagines destruebant, aut contumeliis afficiebant. Sic omnes Catholici tenent. Legantur de hac materia Authores *quæst.* 1. *citati*, præcipuè Azor. Vasquez, & Suarez, & Nazarius *loc. cit. quæst.* 25. *art.* 3. *controu.* 4. vbi latè ex Conciliis, Patribus, miraculis, & rationibus id doctè probat.

QVÆSTIO VII.

An in adoratione Imaginem solùm adoretur prototypum, seu illud, quod repræsentat Imago, non verò ipsamet Imago?

AFfirmant nonnulli DD. docentes, imagines nullo modo esse colendas, aut adorandas; sed solùm prototypum, seu exemplar coram Imagine: fundamentum eorum possunt esse quædam verba D. Basilij relata in septima Synodo, nempe, *Imaginis honor transit ad prototypum*: Igitur honor non ad imaginem, seu ad prototypum terminatur solùm: ergo imago non est, quæ honoratur, sed solùm exemplar per illam, & in illa. Pro hac sententia citantur ab aliquibus Durand. *in* 3. *dist.* 9. *q.* 2. *n.* 8. 9. & 10. Holcoth. *in lib. sup. sect.* 157. Mirandulan. *in Apologia q.* 3. & Alphonsus à Castro *libro secundo de hæres. verb. Adoratio.* Quorum tamen verba Vasquez in bono sensu interpretatur.

Sed vt certum Respondeo dicendum, *Primò.* In adoratione Imaginum verè adoratur ipsa imago, immediatè & per se, per actum adorationis exteriorem; exemplar verò mediatè. Probatur. Quia illud verè propriè, & immediatè adoratur, quod est terminus adorationis, seu materia, circa quam versatur adoratio, sed terminus adorationis, seu materia circa quam propriè, & immediatè versatur adoratio per actum exteriorem, est ipsamet imago; nam illam salutamus, amplectimur, osculamur, illique caput aperimus, genua flectimus, &c. ergo Imagines propriè, & immediatè per actum exteriorem adorantur: exemplaria verò mediatè, quatenus actus exterior per interiorem actum voluntatis, media imagine dirigitur ad illud. Sic Vasquez *disp.* 108. Bonac. *disp.* 3. *quæst.* 1. *punct.* 3. *n.* 3.

Respondeo, *Secundò*: Nullo modo possunt adorari imagines per se, si sumantur sine vllo ordine ad prototypum, seu rem repræsentatam; quia sic nullam præ se ferunt sanctitatem, aut excellentiam, & ideo sic eas adorare superstitiosum esset & fatuum, vt benè vidit Vasquez, cum quo veniunt omnes DD. Quia sic colligitur ex Trident. *sess.* 25. cuius verba habes suprà *q.* 1.

Respondeo, *Tertiò*: si Imagines sumantur formaliter, & cum ordine ad rem repræsentatam, tunc adorandæ sunt per eandem adorationem interiorem, qua adoratur ille, cuius est imago: diuerso licèt modo; nam Deo, & Sanctis adoratio exhibetur, tanquam personis, quæ per se adoratione dignæ sunt: Imaginibus verò solùm, quia referuntur ad Deum, & Sanctos, illosque repræsentant. Sic complectendo breuiter totam nostram huius quæstionis doctrinam, docet Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. c.* 4. §. 1. *n.* 5. his verbis: *Sed quid de Imaginibus dictorum? (nempè Christi Domini, & B. Mariæ eius Matris, & aliorum Sanctorum) Respondeo hos adorari eodem modo, quo adorantur prototypa, seu exemplaria, idest, quo adorantur ipsa res, quæ per imaginem repræsentantur, sed propter significationem; referunt enim, seu significant prototypa. Hinc Imagines Dei, Christi, Eucharistiæ, adorandæ veniunt per latriam: Imagines B. Virginis per Hyperduliam; Sanctorum per Duliam. Omnes non quidem per se, sed per relationem ad ea, quæ repræsentantur. Per se enim spectata, & veluti materialiter, & sine ordine ad res repræsentatas, licèt mereantur quamdam venerationem, quia sunt res materiales spectantes ad pietatem, & Religionem, vt sunt materialia signa (v. g.) & lapides templorum; non tamen merentur propriam adorationem, de qua nos agimus.* Sic Thomas Tamburinus. Qui & citat S. Thomam 3. *p. q.* 25. *art.* 4. & Commentatores *ibidem.* Reliqua quæ desiderari hîc possunt, inueniuntur tractata *suprà disp.* 3. & 4.

DISPVTATIO VI.

De Adoratione, qua Summus Pontifex à Catholicis veneratur.

QVÆSTIO PRIMA.

An licita sit adoratio, quam Catholici Summo Pontifici præbent?

NEGANT omnes nostri æui hæretici. Et probant exemplis Apostolorum Petri, & Pauli, ac Barnabæ, qui vt constat ex Scriptura Sacra, omnino recusarunt se adorari. *Actor.* 10. ergo honorem, aut adorationem, quam Apostoli viribus totis recusarunt, non licebit Pontifici admittere.

Sed tanquam quid certissimum, respondeo: Esse omninò licitam, piam, & Religiosam prædictam adorationem. Ad quod probandum sufficiat abundè vsus, & praxis omnium Catholicorum, qui omnes aliqua submissione corporis Summum Pontificem, propter excellentiam dignitatis eius adorant. Et meritò quidem, cum adoratio non solùm Deo, sed etiam creaturis viuentibus exhiberi possit, vt constat ex dictis *sup. disp.* 1. *quæst.* 34. sic omnes DD. inter quos præcipuus est D. Anton. Diana *part.* 11. *in fine, per totum tractatum*, ex quo quidquid dixerimus, accipiemus. Sed vt plenius, & clarius procedamus, ad singulares actiones, quibus Pontifex summus à fidelibus adoratur, descendamus. Sit ergo

QVÆSTIO II.

An licitè adoretur Summus Pontifex genuflexione, & osculatione pedum?

NEgant dicti hæretici; eo quòd, vt diximus, Petrus Apostolus, Primusque Pontifex, sic se à Cornelio adorari minimè permisit: ergo neque successores eius in Pontificatu, id permittere debent.

Sed vt quid certum Respondeo, licitè summum Pontificem genuflexione, & osculatione pedum adorari, propter excellentiam eius dignitatis; nam id intendunt fideles, quando genuflexi pedes Romani Pontificis osculantur.

Probatur *Primò*. Quia hic mos adorandi Ponticem genibus flexis, & eius pedes deosculando, semper in Ecclesia apud Fideles extitit: ergo nunc, & olim semper fuit, & est licitus. Antecedens planè demonstrant exemplis Surius *tom.* 5. *die* 3. *Maij.* Baronius *sub anno Christi* 294. Cornelius à Lapide *in Isai. cap.* 49. *vers.* 49. & omissis aliis, Innocent. III. *lib.* 2. *Myster. Missæ.* Qui postquam hanc osculandi Pontificum pedes consuetudinem deduxisset, ita ait: *Subdiaconus, vel Diaconus, non manus, sed pedes Romani Pontificis osculatur, summo Pontifici summam exhibeat reuerentiam, & eum illius ostendat esse Vicarium, cuius pedes osculatur mulier illa, quæ erat in Ciuitate peccatrix: adorandum est enim scabellum pedum eius, quoniam Sanctum est, cuius pedes tenentes mulieres resurgentem à mortuis adorauerunt.* Sic ille.

Secundò Probatur, quia hic modus adorationis debetur omnibus Episcopis ratione suæ dignitatis, cum sint Principes excelsi, habeantque excelsum honoris fastigium ratione ministerij, & gradus, quibus gaudent, vt latè probant Theologi: ergo à fortiori dicendum est, talem adorationem Pontifici Romano, cum sit primus omnium Episcoporum, seu Episcopus Episcoporum, & Ecclesiæ vniuersalis, à fidelibus exhiberi debere. Sic latè Diana *tract.* 1. *cit. à resol.* 3. *vsque ad* 7. referens plures Doctores de hac materia tractantes. Qui itidem *resol.* 17. ad argumentum ab hæreticis factum respondet, quod Petrus Apostolus ideo respuit adorari à Cornelio, quia hic aliquid diuinum de illo cogitabat, vt obseruat D. Hieronym. *lib. contra Vigilant.* & ideo ne erraret, noluit eius adorationem admittere, quod patet ex ipsis verbis textualibus, ait enim Lucas: *Petrus verò eleuauit eum dicens surge, & ego ipse homo sum.* Vnde ex Sacræ Scripturæ contextu poterant Hæretici obseruare, priùs Cornelium occurrisse, deinde stratum ad pedes, tunc ab Apostolo subleuatum, vt illi ex animo errorem eriperet, quo sibi persuaserat Petrum Deum esse. Ergo ipsi ruenti ad pedes non obstitit Petrus, sed per errorem, honorem qui Deo debetur, sibi deferenti obstitit, ac erexit humo, dicens: *Surge, ne feceris, & ego ipse homo sum.* Sic Diana. Faciunt satis ad hanc veritatem confirmandam ea quæ *suprà disp.* 1. *q.* 4. de adoratione externa docuimus.

QVÆSTIO III.

An etiam sit licitum adorare Summum Pontificem pectoris tunsione?

NEgabant, & à fortiori hæretici; imò & negabit ex Doctoribus Catholicis Corduba *lib.* 1. *quæst.* 1. *dubit.* 6. *vers.* 6. vbi (vt vidimus *loco nuper citato*) inter actus ad propriam Dei adorationem designatos, actum percutiendi pectus enumerat: ergo hacmet actione, seu actu Pontificem adorare, non erit licitum.

Affirmat verò Diana *loc. cit. resol.* 8. cum timore tamen, ait enim se in rigore, & speculatiuè loquendo, sententiæ affirmatiuæ adhærere.

Sed ego absolutè Respondeo, etiam practicè loquendo, esse licitum tunsione pectoris Pontificem adorare. Quia vt *disp.* 1. *q.* 4. docuimus, etiam hæc tunsionis pectoris actio est adiaphora, & indifferens ad exhibendam illam, tam creaturis, quàm Deo, cum ex sola adorantis intentione pendeat, quod per talem exteriorem actionem hæc, vel alia honoris species deferatur: ergo licitè potest quis tali actione adorare Pontificem, testando per illam, supremam eius dignitatem, & excellentiam, &c. Legantur dicta à nobis *loc. cit.* & Diana. Qui tandem bene aduertit, quod quia hic modus adorandi Summum Pontificem non est in vsu, & forsan admirationem astantibus induceret, ab illa sit abstinendum.

QVÆSTIO IV.

An deinde licitum sit adorare Pontificem maximum inclinatione capitis, quando eius nomen in Missæ Canone, aut in aliis orationibus publicis auditur?

REspondeo vt certum, esse licitum; imò & debitum. Quia sic præcipitur *in rubr. Missalis, c.* 5. *num.* 1.

num. 1. de orat. his verbis: *Cum nominatur Iesus, caput versus crucem inclinet, quod etiam faciet cum nominatur in Epistola. Et similiter vbicumque nominatur nomen Beatæ Mariæ, vel Sanctorum, de quibus dicitur Missa, vel fit commemoratio. Item in oratione pro Papa, quando nominatur, semper caput inclinet.* Hæc Rubrica. Itaque sicut per adorationem latriæ adoratur, inclinando caput, nomen Iesu, & per hyperduliæ, nomen Mariæ, ita per duliæ, nomen Sanctorum existentium in cœlo, necnon & nomen Pontificis, ratione excellentis dignitatis, nempe Summi Pontificatus. Sic Diana *loc. cit. resol.* 9. Legatur Gauantus *in Rubr. cit.* vbi addit, etiam debere adorari nomen Pontificis capitis inclinatione, quando in Canone Missæ nominatur.

QVÆSTIO V.

An tandem licitum sit adorare Pontificem osculatione manus?

RESpondeo vt quid certum, Esse omnino licitum. Per hanc enim exteriorem actionem osculandi manus, adorant Eminentissimi Cardinales Summum Pontificem ante Missæ Celebrationem in Capella Papali. Hi namque Amplissimi Patres, post vnam, vel alteram pedum Pontificis osculationem, quam in eius electione tantùm deferunt, deinde manus tantùm, vel os inter Missarum solemnia, cum ad ea celebranda conueniunt, osculantur: vt notant Ioseph Stephanus *lib. de osculatione pedum Rom. Pontificis*, & Lorinus *in Acta Apostol. cap.* 10. *vers.* 25. & ex illis Diana *loc. cit. resol.* 10. vbi latè probat ex Scriptura Sacra, osculum manus, effectum, & recognitionem submissionis, & reuerentiæ, aut gratitudinis significare, quod ad adorationem externam pertinet. Esther namque Regina osculando summitatem sceptri Regis Assueri, Regem adorauit. Sunamitis osculata est pedes Elisæi in reuerentiæ signum, 4. *Reg.* 4. *&c.* Legatur Raphael de la Torre 2. 2. *tom.* 2. *quæst.* 84. *disp.* 5. *art.* 2. *n.* 22.

QVÆSTIO VI.

An adoratio Pontificis sub adoratione Duliæ omnino comprehendatur?

NEgat in primis Caramuel *de Hierarch. Ecclesiast. lib.* 1. *disp.* 60. *num.* 680. vbi docet talem adorationem comprehendi sub adoratione latriæ simul, & duliæ. *Quia vera adoratio debetur* (inquit) *Pontifici diuerso modo considerato. Dulia quidem, considerato vt quod, nempe vt est persona, aut homo sacer, homo summus, & cæteris vniuersis Prælatus, latria verò considerato vt quo, nempe vt est Prochristus, aut Prodeus, hoc est, Christi Vicarius.* Ita Caramuel, cuius verba ad longum refert Diana *tract. cit. resol.* 11. *per totam*: videatur.

Negat deinde Tannerus *tom.* 3. *disp.* 5. *quæst.* 2. *dub.* 2. *n.* 60. quatenus docet Pontificem, seu Vicarium Christi duplici adoratione, seu honore coli posse. *Primò per simplicem mentis apprehensionem, agnoscendo quodammodo in eo Christum, cuius personam, & munus sustinet, & hoc modo, eodem casu, quo Christus, & homo colitur, adorari posset: ita quidem, vt talis cultus propriè, ac per se ad Christum; per accidens verò solùm & relatiuè ad vicarium tenderet. Secundò, iuxta propriam dignitatem Vicarij à Christi dignitate, quam vt homo, & supremus Ecclesiæ moderator habet, deriuatam honore quodam inferiori, quo Christus idem vt homo colitur.* Ita Tannerus.

Negant tandem Theophilus Raynaudus *in Onomastico Pontificio, subsect.* 3. *fructu* 1. statuens Pontifici deberi cultum Hyperduliæ. Quia eius coniunctio cum Christo quoad fundamentum reuerentiæ est longè altior cultu, qui sanctis tribuitur. Nam sicut B. Virgo, quia habet excellentiam specie diuersam ab ea, quæ fundatur in gratia, nempe maternitatem, colitur adoratione superiori, quàm sit ea, quæ fundatur in sola gratia Sanctificante, ita circa cultum impensum Vicario Christi est omnino dicendum.

Sed probabilius Respondeo, Sub adoratione Duliæ omnino comprehendi adorationem debitam Pontifici; nam adoratio Latriæ, & Hyperduliæ, solùm ad Deum, & B. Virginem spectat: Duliæ verò ad Sanctos existentes in cœlo, & ad viatores, propter eminentem dignitatem, gradum, & ministerium quæ habent, vti habent Pontifices maximi. Sic Lessius *de iust. lib.* 2. *c.* 26. *dub.* 3. *à n.* 18. Baldellus *tom.* 2. *Theolog. moral. lib.* 3. *disp.* 117. *n.* 9. & Anton. Mazaronius *tract. de adorat. & oscul. pedum Pontif.* quos citat, & sequitur Diana *loc. cit. resol.* 14. & 16.

QVÆSTIO VII.

An si aliquis Pontifex (quod absit) esset impius, aut scandalosus, esset adhuc modo supra dicto adorandus?

RESpondeo, vt quid certum, quod sic. Quia vt supra est habitum, dicta adoratio præbetur Pontifici ratione ministerij & dignitatis: sed dignitas Pontificia manet adhuc in Pontifice impio, & scandaloso: ergo etiam hic ratione illius ministerij, & dignitatis adorandus est. Sic latè Caramuel *disp.* 60. *cit. num.* 580. Raynaud. *loc. cit. subsect.* 3. *fruct.* 6. Diana *loc. cit. resol.* 16.

TRACTA

TRACTATVS VIII.

DE PECVLIARI CVLTV, QVI DEO OPT. MAX. per Horas Canonicas exhibeatur.

DISPVTATIO PRIMA.

De Nomine, Numero, Institutione, & Origine Horarum Canonicarum.

QVÆSTIO PRIMA.

Cur diuinum Officium ab Ecclesia ad laudandum Deum institutum, Horæ Canonicæ *appellentur?*

RESPONDENT nonnulli DD. sic appellari, quia videlicet sint preces, quæ à Clericis Canonicis in templo sunt decantandæ. Ita aliqui, quos suppressis nominibus refert Azor. *vbi infrà.*

Sed probabilius, Respondeo sic appellari, quia certis horis recitandum est, iuxta Canonicas sanctiones. *Dicuntur namque* Horæ (ait Azor.) *non ab orando, vt putarunt Zenzelinus, Zabarella, Ioannes Lignanus, & alij; sed quia more, & instituto Ecclesiæ, præscriptis, definitisque horis, nocturnis, ac diurnis recitari, vel decantari debeant.* Canonicæ verò, *quasi regulares, quòd iuxta Ecclesiasticorum Canonum traditionem, & regulam, earum Orationum pensum sit à clericis persoluendum.* Sic Azor. *tom.* 1. *Institutionum Moralium, lib.* 10. *cap.* 1. *quæst.* 1. Palaus *tom.* 2. *tract.* 7. *disput.* 2. *in principio*, Bonacina *de Horis Canon. disp.* 1. *punct.* 1. *n.* 4. Sanchez *lib.* 7. *consil. cap.* 2. *dub.* 1. *n.* 1. ita dicens: *Nota, Horam non dici ab orando, quia Hora scribitur cum aspiratione, non autem verbum* Oro. *Sed quia certis Horis sunt Horæ Canonicæ deputatæ. Dicuntur autem Canonicæ, quia Secundùm Canones.* Sic Nauarr. *cap. Quando*, &c. Sic Sanchez.

QVÆSTIO II.

Cur dictæ Horæ Canonicæ, appellentur etiam Diuinum Officium; Officium Ecclesiasticum, pensum, imò & Breuiarium?

RESpondeo breuiter, quod appellentur *Diuinum Officium*, vel quia in eo multa extant, quæ ex diuinis literis sumpta sunt: vel quia nihil eo postulari potest diuinitati congruentius; nihil magis pium, & religiosum, quàm iis precibus Deum laudare, & honorare.

Deinde appellantur *Officium Ecclesiasticum*, vel quia est Officium, seu ministerium Clericorum, quia in eo recitando præcipuè exerceri, & detineri debent: vel quia Ecclesiæ præcepto persoluitur, & ab illa est institutum.

Præterea appellantur *pensum*; quia ad illud recitandum obligantur Clerici, quasi ad pensum debitum, seu tributum singulis diebus soluendum.

Tandem appellantur *Breuiarium*, quia est summa, & compilatio eorum, quæ ad Laudem Dei, & gratiarum actionem, & nostram institutionem pertinere possunt. Legantur Bellarmin. *tom.* 4. *controuers. tit. de bonis operib. lib.* 1. *cap.* 10. Valentia 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 2. *punct.* 10. §. 1. Lessius *lib.* 2. *c.* 37. *dub.* 8. Suarez *lib.* 4. *de Orat. à cap.* 3. Bonac. Azor. Sanchez, Palaus *loc. cit.* Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *à dubit.* 11. Thom. Tamburin. *in Decalog. lib.* 2. *à cap.* 5. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 3. *à quæst.* 4.

QVÆSTIO III.

An Horæ Canonicæ sint iure Ecclesiasticè institutæ?

NEgant alicui DD. existimantes, Horas Canonicas, non iure Ecclesiastico, sed iure diuino esse institutas. Quia illud videtur iure diuino institutum, cuius mentio in Sacra Scriptura fit: atqui harum precum clarè fit mentio in Psal. 118. ibi: *Septies in die laudem dixi tibi*: ergo. Ita tenent Abbas *cap.* 1. *de Celebrat. Missar.* D. Anton. *p.* 2. *tit.* 9. *cap.* 12. §. 1. Angel. *verb. Hora, quæst.* 6. Tabiena *eod. verb. q.* 15. Armilla *ibidem, num.* 1. Necnon Cardin. *in Clement.* 1. *de Celebrat. Missar.* & Turrecrem. *in cap. Presbyter, dist.* 91. Quos omnes pro hac sententia refert Azor. mox citandus.

Sed probabiliùs longè Respondeo, Esse de iure Ecclesiastico, & Canonico. Quia neque ex Scriptura Sacra, neque ex Ecclesiæ traditione, neque ex Patrum testimonio colligitur, Horas Canonicas iure diuino institutas esse. Vnde.

Ad Argumentum Contrariorum, dicendum est, quod non quidquid ex Sacra Scriptura est deriuatum est de iure diuino. Quapropter etiamsi dixerit Regius vates, *Septies in die laudem dixi tibi*, non inde probatur, esse ius conditum, vel solùm exprimitur factum Dauidis,

Dauidis, quod non inducit obligationem; aliàs sequeretur, omnes Reges ad Horas recitandas obligari. Dauidis igitur exemplo, Ecclesia diuinitus edocta legem sanxit, qua clerici septies in die recitare, aut preces fundere cogerentur. Sic Laurentius Rodulphus, Ioannes Lignanus *in cap. Dolentes, de Celebrat. Missar.* & Siluest. *verb. Hora, quæst.* 8. *n.* 9. quos citat & sequitur Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *cap.* 1. *quæst.* 7. *&* *cap.* 4. *quæst.* 13. Bellarminus *lib.* 1. *de bonis operib. c.* 19. Suarez *de Relig. tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 1. Filliuc. *tom.* 2. *tr.* 23. *cap.* 3. *quæst.* 5. *n.* 90. Bonac. *disputat.* 1. *de Horis Canon. punct.* 2. *n.* 2. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. dub.* 11. *num.* 2. Bassæus *tom.* 2. *florum, verb. Hora Canon.* 1. *num.* 2.

QVÆSTIO IV.

An Horarum Canonicarum præceptum latum fuerit ab Apostolis, seu traxerit originem ab eorundem tempore?

NEgant aliqui Authores, docentes præceptum Ecclesiasticum de Horarum Canonicarum officio à clericis persoluendo, à Pelagio II. vel Galasio I. latum fuisse. Mouentur *ex cap. Eleutherius, dist.* 91. quod decretum dicunt esse Pelagij. Ita sentiunt Polidor. Virgilius *lib.* 6. *de Inuent. rerum, c.* 2. Maurolicus *in Martyrologio, die* 27. *Augusti*, & Supplementum Chronicorum. Negant & alij, dicentes, hoc præceptum dimanasse à Damaso I. vel à Gregorio etiam I.

Sed in hac re, vt quid certum Respondeo *Primò*. Officium diuinum absolutè sumptum, & quoad substantiam, à temporibus Apostolorum originem traxit. Id enim constat ex illo *Actor.* 3. *Petrus, & Ioannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam.* Et ex Clemente Romano, qui *lib.* 8. *constitutionum, cap.* 34. ita dixit: *Precationes facite mane, tertia hora, & sexta, & nona, & vespere, vsque ad galli cantum.* Necnon & ex Basilio, Cypriano, Hieronymo, Chrysostomo, & aliis Patribus, quos adducit Azor. *lib.* 10. *cit. cap.* 1. *q.* 6.

Respondeo *Secundò*. Officium diuinum consideratum quoad formam, & numerum Horarum, qui modò existit, licèt non habuerit initium ab initio Ecclesiæ, seu à temporibus Apostolorum, habuit tamen à Pelagio I. vel II. Qui dictum vsum precandi Deum, antiqua consuetudine inductum, lege lata ab ipso perpetuò deinde iusserit obseruare. Colligitur hoc dictum ex eo quod post ea tempora in Conciliis, & in Scriptoribus Ecclesiasticis frequens mentio septem Horarum Canonicarum habeatur. Nam habetur in Concil. Cabilonensi II. sub Carolo Magno, *can.* 59. in Concil. Aquisgranensi sub Ludouico Pio *à capit.* 126. & in Concil. Agathensi, vt refertur *in c. Presbyter, de Celebrat. Missar. & in cap. Presbyter, dist.* 91. Sic sentiunt Azor. *quæst.* 6. *cit.* Bellarm. Suarez, Filliuc. Bonac. Trullench. *loc. citatis.* Angelus Maria Verricelli *in qq. Moral. tract.* 8. *Miscel. in quæst.* 58. *num.* 7.

QVÆSTIO V.

An Horæ Canonicæ sint tantùm septem?

NEgant quamplures DD. existimantes, Horas Canonicas esse octo, Nempe Matutinas vigilias, Laudes, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas, & Completas. Probant. Quia Matutinum, & Laudes duas Horas distinctas constituunt: at reliquæ Horæ sunt sex: ergo. Maior probatur. Tum quia Matutinum, & Laudes, Hymnis per se distinctis gaudent, & inchoantur à versiculis illis, *Domine labia mea aperies*, & *Deus in adiutorium meum intende*, sicuti reliquæ Horæ. Tum quia olim Laudes separatim à Matutinis dicebantur, imò & nunc in nocte Natalis Domini diuiduntur, & Missæ Sacrificium interponitur: sed sic est, quod vna Hora non potest diuidi, aut interrumpi: ergo. Ita tenent. D. Antonin. *p.* 2. *tit.* 9. *cap.* 12. §. 1. & antea 1. *p. tit.* 13. *cap.* 4. §. 1. Archidiac. *in cap. Presbyter, dist.* 91. Nauarr. *de Horis Canon. cap.* 3. *num.* 27. *&* 28. Rationale Diuinor. Officior. *lib.* 5. *cap.* 1. *lit. B.* Francolinus *de Horis Canon. cap.* 12. *num.* 4. Rodriguez *in sum.* 1. *p. cap.* 140. *num.* 1.

Affirmant verò contrà communiter alij, docentes esse tantùm septem Horas Canonicas. Probant *Primò*. Quia in Concil. Cabilonensi, *Canon.* 59. *citato*, septem solùm numerantur Horæ, nempe Matutinum, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespertina, & Completorium. *Secundò*, quia *Laudes* non faciunt Horam distinctam à Nocturnis: at reliquæ Horæ sunt sex: ergo. Antecedens probatur. Quia illa dicitur vna Hora, distincta ab alia, quæ proprium, ac distinctum habet principium, & finem, siue eodem, siue diuerso tempore dicantur: atqui Matutinum, & Laudes habent idem principium, & finem; tum quia sub vna oratione terminantur. Tum etiam, quia in initio Matutini solùm Pater, & Aue, dicitur; non in Laudibus: ergo. Sic Innocent. Hostiens. Ioan. Andreas, Abbas, Anchar. Imola, D. Anton. Zabarella, & alij Canonici Iuris Interpretes *in capite* 1. *de Celebrat. Missar. & in Clement.* 1. *eod. tit.* omnes Summistæ, Angel. Siluest. Rosella, Tabiena, Caiet. & Armilla *verb. Hora*, Sotus *lib.* 10. *de Iust. q.* 5. *art.* 4. Garcias *de Benefic.* 3. *p. cap.* 1. *num.* 224. Suarez *lib.* 4. *de Orat. cap.* 6. *num.* 6. *iuncto num.* 11. Bonac. *disput.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 3. *num.* 3. Sanchez *lib.* 7. *consil. capit.* 2. *dubit.* 1. *n.* 4. Villalob. *tom.* 2. *tract.* 24. *diff.* 6. *num.* 2. Angel. Maria Verricelli *in qq. Moral. tract.* 1. *quæst.* 16. *num.* 2. *&* 3. Ausonius *in Summa Diana, verb. Hora Canonica.* Bassæus *eod. verb. c.* 1. *n.* 2. Machado *tom.* 1. *sum. lib.* 2. *p.* 3. *tract.* 2. *docum.* 1. *num.* 3. Barbosa *in cap. Presbyter, de Celebrat. Miss. num.* 17.

Alij denique, distinctione vtendo, dicunt, olim fuisse octo Horas Canonicas, quia Nocturni propria oratione concludebantur, & Laudes postea diuerso tempore dicebantur, & ideo tunc fuisse septem Horas diurnas, & vnam tantum nocturnam: at nunc tantum esse septem, vnam noctis, & sex diei; vel vnam noctis, & quatuor, diei, & duas duorum crepusculorum. Ita Turrecremata *in Reg. S. Benedicti, tract.* 73. *& in d. cap. Presbyter,* 91. *dist.* Azor. *lib.* 10. *cap.* 1. *quæst.* 2. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 3. *q.* 8. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 11. *n.* 5.

Sed ego Respondeo dicendum, quod olim verè fuerint octo Horæ Canonicæ apud Monachos, & alios antiquos, vt latè probat Azor. & frater Suarez *loc. cit. num.* 11. & rationes pro prima sententia adductæ conuincunt. At nunc dicendum est esse septem; quia licèt aliquando, nempe in die Natiuitatis Domini, ex Matutinis, & Laudibus duæ Horæ distinctæ fiant, eo quòd recipiant proprios terminos, vt bene Suarez *loc. cit.* & antea *num.* 7. Quia tamen moralia hæc semper accipiunt denominationem ex frequentioribus, & magis communibus & publicis, ideo nunc simpliciter dicitur Matutinum simul cum Laudibus esse vnica Hora, ideo consequenter dicendum est absolutè, omnes Horas esse septem, vt bene resoluit Suarez *loc. cit.* & tenent Doctores omnes secundæ

secundæ sententiæ, quos etiam nos sumus sequuti *in tomo 5. in exposit. Nostra Regula, cap. 11. verb. Horis*, ex Glossa *in cap. Presbyter, de Celebratione Missar. verb. septenarius*.

QVÆSTIO VI.

An sit peccatum, saltem veniale, Matutinum, & Laudes separare, & diuerso tempore soluere absque rationabili causa?

AFfirmant esse veniale peccatum id facere, Garcia *de Benefic. 3. p. cap. 1. n. 224.* Pro cuius sententia citat Diana *vbi suprà* Azorium *lib. 10. cap. 8. quæst. 4.* Nauarrum *de Orat. cap. 3. num. 28.* & Toletum *lib. 2. cap. 13.* sed ex iis solus Azor. hanc sententiam tenet, vt ex dicendis constabit.

Sed probabilius longè Respondeo, Nullum esse peccatum, necdum veniale, diuidere, etiam absque causa, Matutinum à Laudibus, & diuerso tempore illas soluere. Sic Suarez, sequutus Nauarrum *lib. 4. de Oratione vocali, cap. 6. num. 9.* per hæc verba: *Diuidere ergo Matutinum à Laudibus, generatim loquendo, semper licuit, ex vi primaua institutionis. Quod autem etiam nunc liceat, constat ex communi consuetudine, præsertim extra Chorum, vt notauit Nauarrus* suprà d. cap. 23. n. 64. *Nullus enim doctus, & timoratus de hac diuisione, & separatione Laudum à Nocturnis scrupulum format. Imò ad lit Nauarrus, si anticipatio, vel diuisio facienda est, melius esse in principio noctis dicere Nocturnos, & relinquere Laudes pro Matutina Hora, quàm Laudes simul cum Nocturnis anteponere. Item cum hæc sit primaua institutio, reductio ad illam per se loquendo bona est, cum nulla sit aperta prohibitio in contrarium.* Hucvsque Suarez. Bonacina etiam *disput. 1. quæst. 1. punct. 3. n. 6.* Trullench. *lib. 1. cap. 7. dub. 11. n. 6.* Filliucius *tract. 23. capit. 3. quæst. 9. n. 111.* Sanchez *lib. 7. consil. capite 3. dubit. 20.* qui & citat Toletum *in summa*, sed non locum vbi doceat: docet certè *libro 2. capite 13. num. 5.* his verbis: *Possunt autem separari Laudes à Matutino, vt dicatur noctu Matutinum, & iam incipiente die Laudes.* Sic Toletus. Non igitur bene adducitur à Diana pro parte opposita; nec etiam Nauarrus, vt constat. Tenent etiam nostram sententiam Bonartius *de Horis Canonicis libro 2. cap. 17. num. 3.* quem citat & sequitur Diana *p. 5. tract. 14. resol. 48. fine*, Trullench. *lib. 1. cap. 7. dub. 11. num. 6. in fine*, Pater Hermannus Busembaum *in medulla Theolog. Moral. libro quarto, capite 2. dub. 2. articul. 4. num. 4.*

QVÆSTIO VII.

An quando separat quis à Laudibus Matutinum, debeat in fine huius Horæ recitare Orationem diei?

NEgat Thom. Sanchez *lib. 7. c. 3. dub. 20. in fine*, per hæc verba: *Secunda conclusio. Quando diuiditur Matutinum à Laudibus, non est opus dicere Orationem post Matutinum, præterquam in nocte Natalis Domini, vbi id præcipit Rubrica Breuiarij: quia nullo iure, nec auctoritate, nec ratione id probatur. Sic ex Recentioribus multi viri docti.* Hæc Sanchez. Et hanc sententiam sequitur Azor. *tom. 1. lib. 10. c. 8. quæst. 4. in fine.*

Sed vt quid probabilius, Respondeo: Debere. Quia id clarè colligitur ex eo, quod Ecclesia id faciat in nocte Natiuitatis Dominicæ, in qua sola separat Matutinum à Laudibus: eundemque vsum seruaret in aliis diebus, si dictas Horas separaret. Sic Baptista de Fabris *de Sacram. Ordin. in communi, c. 19. q. 5.* Lezana *in qq. Regular. c. 12. n. 16.* Bonartius *loc. cit. n. 2.* Gauantus *in Rubric. Missalis, sect. 4. c. 2.* Quos omnes citat, & sequitur Diana *resol. 48. citata.* Quibus addo Ægidium Trullench. *n. 6. cit.* Filliucium *tr. 23. c. 3. n. 111.* & ante illos Suarium *tom. 2. cit. lib. 4. c. 6. n. 12.* citantem Nauarrum, his verbis: *Hinc consequenter infertur, cum talis diuisio fit, dicendam esse Orationem in fine Nocturnorum, & consequenter* Pater noster, *iuxta Regulas Breuiarij. Ita docent communiter Nauarrus, & alij, & obseruat Ecclesia Romana in nocte Natiuitatis. Ratio verò est, quia tunc finitur Matutinum Nocturnum, vt Hora in se vna, & à sequentibus distincta: ergo debet proprio termino, & fine claudi, proprius autem finis vniuscuiusque Horæ est collecta, cui de more adiungitur Oratio Dominica: ergo.* Hucvsque Suarez. Et bene, vt constet, hanc sententiam fulcitam esse iure, auctoritate, & ratione.

QVÆSTIO VIII.

An deinde, quando quis diuidit Matutinum à Laudibus, debeat in fine Matutinarum, & initio Laudum dicere, Pater noster?

NEgat item Sanchez *lib. 7. cit. c. 2. dub. 11. conc. 2. n. 5.* ita dicens: *Initio Laudum, (siue primam, siue secundam sententiam amplectamur) nec in fine Matutinarum est dicendum* Pater noster; *quia, vt dixi, Rubricæ Breuiarij id non aduertunt.* Ita Sanchez, necnon & Azor. vbi suprà *q. 4. vers. si roges.*

Sed & alij affirmant, Debere in fine Matutinarum dicere *Pater noster*, & initio Laudum *Pater noster, & Aue Maria. Prima* pars probata manet verbis Sapientissimi Suarij, nuper relatis. *Secunda* etiam probatur verbis eiusdem, qui *loc. cit.* hæc dicit: *Vnde rectè infert Nauarrus* ibidem, *quando inchoantur Laudes separatim, præmittendam esse Orationem Dominicam, & Angelicam more aliarum Horarum, propter eandem rationem cum proportione applicatam; quia inchoantur vt Hora distincta, & per se vna.* Sic Suarez. Et sic Filliucius, & Trullench. *loc. citatis.*

Sed ego probabilius cum Sanchez Respondeo negatiuè, vt infrà *disp. 4. q. 71.* probabo.

An autem sicut est licitum diuidere Matutinum à Laudibus, sit etiam diuidere Nocturnos, dicam *infrà loco citato.*

QVÆSTIO IX.

An Horæ Canonicæ rectè definiantur per hoc quod sint, Quædam laudes, & preces ab Ecclesia institutæ, ad orandum, & ore laudandum Deum, singulis diebus certis, ac definitis?

NEgabunt, qui affirmant, posse quem adimplere præceptum recitandi sola mente orando, seu recitando, quos *infrà* citabimus. Hi enim sic Horas Canonicas, seu Officium diuinum definiunt: *Sunt Laudes, & preces, quæ certis, ac determinatis horis, iuxta Canones, & leges Ecclesiasticas recitari debent.*

Sed omninò Respondeo, Rectè definiri, definitione in quæstionis titulo proposita, seu vt alij definiunt, quod *sint certa ratio publicè laudandi Deum, precandique mente simul ac voce, auctoritate Præsulum Ecclesiæ constituta.* Sic communiter DD. Bellarmin. *lib. de bonis operib. cap.* 10. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 3. *q.* 4. *n.* 87. *&* 88. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 7. *dub.* 11. *n.* 1. Bonac. *disp.* 1. *de Horis Canon. q.* 1. *punct.* 1. *n.* 1. Qui sigillatim omnes particulas explicant.

DISPVTATIO II.

De Personis, quæ ad Diuinum Officium persoluendum extra, & intra Chorum tenentur.

QVÆSTIO PRIMA.

Quot sunt personarum genera, quæ ad Officium Diuinum persoluendum tenentur?

RESPONDEO dicendum, quod tria, nempe Religiosi, Clerici in Sacris constituti, & Beneficiarij. De quibus generibus personarum sigillatim, gratia Charitatis, per §§. distinctos agemus.

§. I.

De obligatione, quam habent Religiosi ad soluendum Officium Diuinum extra Chorum.

QVÆSTIO II.

An Nouitij Choro dicati teneantur ad persoluendum Diuinum Officium?

AFfirmant aliqui, eo quòd gaudeant priuilegio clericali, & aliquibus Religiosorum, & sustententur ex eorum redditibus, & Eleemosynis Ciuium. Ita Paludan. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 5. & apud Sanchez Turrecrem. *dist.* 91. *c. Qui autem, n.* 13. necnon & Margarita Confessor. *fol.* 162. qui dicit sub peccato veniali obligari.

Sed vt certum, Respondeo: Nec sub peccato veniali teneri Nouitios ad persoluendum Diuinum Officiũ. Probatur. Tum quia nec ius, nec consuetudo ad illos obligant, cum neutrum detur. Tum etiam, quia Nouitij reuera non sunt Religiosi, nec in onerosis sub hac voce comprehenduntur. Nec obstat, quod aliquibus eorum priuilegiis gaudeant: quia ad hos effectus habendos sufficit, quod sint in via ad professionem, & quod voluntariè Religioni, & actionibus religiosis, sub disciplina religiosa subiiciantur. Sic Suar. *lib.* 4. *de Horis Can. c.* 17. *n.* 2. Nauar. *c. Quando, q.* 7. *n.* 23. *& in sum. c.* 25. *n.* 96. Sotus *lib.* 10. *de Iustitia, q.* 5. *art.* 3. Armilla *verb. Hora, n.* 4. Tabiena *n.* 5. Silu. Sandoual, & Palacios, quos citat, & sequitur Sanch. *lib.* 7. *consil. c.* 2. *dub.* 6. Vasquez *de Benefic. c.* 4. §. 1. *art.* 1. *dub.* 11. *n.* 46. Valentia, Molfes. Regin. Rodrig. Filliuc. Lessius, & Azor. quos affert, & sequitur Bonac. *de Horis disp.* 1. *q.* 2. *punct.* 2. *n.* 1. *vers. Dixi Religiosi Choro deputati.* Trullench. *lib.* 2. *in Decal. c.* 7. *dub.* 12. §. 1. *num.* 2. Carolus Mallet. *tom.* 1. *summa, Malleatione* 30. *Bractea* 24. *respons.* 2. *vers. sciendum dubium esse,* & omnes communiter.

QVÆSTIO III.

An etsi non ad Officium Diuinum, saltem teneantur Nouitij ad fundendas aliquas preces indeterminatè?

AFfirmant Syluester *verb. Hora, q.* 2. *vers. Sextum,* ibi: *Si verò sint Nouitij, similiter tenentur* (ad Horas) *secundum Petrum* (de Palude) *etiamsi non sint in Sacris: quia sustentantur Eleemosynis, & gaudent priuilegio clericali. Sed quia ista sunt contra communem doctrinam, nec aliquo iure cauentur, ideo dico, quod tenentur quidem ad aliquid indeterminatum, sed non ad Horas.* Hæc Sylueſt. Quod idem docet in Rosa aurea *tract.* 3. *de qq. impertinentibus, casu* 10. per hæc verba: *De Nouitiis fortè posset dici, teneri iure ad orationes, Psalmos, vel aliquid huiusmodi, sed non Horas.* Hæc idem Syluester.

Sed vt certum, Respondeo: Nec ad effundendas aliquas alias orationes, aut preces teneri. Quia necdũ lex, aut consuetudo est, quæ ad id alios obliget. Sic Vincentius, & Tabiena, quos citat, & sequitur Sanch. *dub.* 6. *citato, concl.* 2. Et ex illo Trullench. *n. citato.*

QVÆSTIO IV.

An Religiosi Conuersi professi teneantur ad Horas Canonicas recitandas?

AFfirmarunt aliqui DD. eo quòd isti veram professionem emittant, & alantur Eleemosynis laicorum, quibus per Horarum harum recitationem compensare tenentur. Ita apud Sanchez, Augustin. de Ancona, D. Anton. 3. *p. tit.* 2. *c.* 4. §. 1. & Viguerius *lib. institut. cap.* 5. §. 5. *vers. Quartò.*

Sed vt quid certum, Respondeo: Nequaquam teneri ad recitandas Horas Canonicas. Quia ad id nec lege, nec consuetudine arctantur. Et meritò, quia licèt sint professi, non sunt diuino cultui dicati. Sic communis. Sotus *lib.* 10. *de Iust. q.* 5. *art.* 3. Nauarr. *c. Quando, q.* 7. *n.* 22. *&* 23. Caiet. *verb. Hora, & ibi* Armilla *num.* 4. Tabiena *n.* 6. Syluest. *q.* 2. *cit. dicto* 7. Sandoual. Palac. Palud. & Nieua, quos refert, & sequitur Sanchez *lib.* 7. *consil. cap.* 2. *dub.* 3. *num.* 13. Quibus adde Suarium, Bonacin. Trullench. Filliuc. *sup. cit.* & omnes communiter, quos etiam sequitur Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. c.* 5. §. 1. *n.* 6.

QVÆSTIO V.

An saltem teneantur ad recitandum aliquid loco Horarum Canonicarum?

AFfirmatiuam sententiam tenere Siluestrum *q.* 2. *cit.* sequutum Paludanum, Antoninum, & alios, ait Suarez *c.* 17. *cit. n.* 2. sed certè non ita bene, cùm ex parte saltem oppositum sentiat haud obscurè Siluester, vt denotant hæc eius verba: *Septimum. Quantum ad Conuersos dicunt Pet. Archid. & August. de Ancona, quod tenentur ad modum sibi taxatum, licèt non ad Horas Canonicas, sic quod omittendo peccarent mortaliter.*

mortaliter. *Sed hoc nullo iure cautum, nec hoc præceptum alicubi reperitur, loquendo in Ordine Prædicatorum: quæcumque autem allegantur ab eis, non probant, nisi quod tenentur benefactoribus recompensare; quod per alias orationes fieri potest, & per seruitium exhibitum clericis recompensantibus, &c*. Hæc Syluest. vnde quidquid ipse senserit,

Ego etiam vt certum, Respondeo Non teneri ex iure communi, vel ex consuetudine, ad recitandum aliquid loco Horarum Canonicarum, cum nullum Ius inueniatur, nec de consuetudine constet; sed potius contrarium. Solùm igitur tenebuntur ad id, quod sua Regula eis præscribit: ita tamen, quod si Regula aliàs non obligat ad culpam, nec in hoc eos obligabit, nisi specialiter id exprimat. Sic Sanchez, & alij *suprà* citati.

QVÆSTIO VI.

An Religiosi professi ad Chorum deputati, obligentur sub mortali ex vi juris naturalis, diuini, aut suæ professionis, ad recitandas priuatim Horas Canonicas?

AFfirmant aliqui quos suppressis nominibus refert Suarius; eo quòd per professionem sint peculiariter dicati ad diuinum cultum.

Sed vt certum Respondeo: Minimè obligari ad recitandas Horas ex vi iuris naturalis, diuini, aut suæ professionis. Quia per professionem solùm obligantur Religiosi ad id quod per illam vouent, atqui minimè vouent Horas Canonicas recitandas, sed solùm tria essentialia vota: ergo. Sic Suarez *lib.* 4. *cit. c.* 17. *n.* 3. & omnes communiter vt *infrà*.

QVÆSTIO VII.

An saltem obligentur sub mortali dicti professi, ad recitandas Horas, ex naturali lege iustitiæ respectu Christiani populi?

AFfirmant multi. Eo quòd hi Religiosi, qui in ordine ad Chorum professionem emittunt, ad hoc instituuntur ab Ecclesia, & ab ea approbantur, vt sint ministri eius ad orandum suo nomine pro ipsa, & propter hanc causam aluntur à Christiano populo: atqui orationes institutæ ad orandum suo nomine pro tota Ecclesia, sunt septem Horæ Canonicæ: ergo, &c. Ita sentiunt Nauarr. *in cap. Quando, c.* 7. §. 4. ex D. Anton. 3. *p. tit.* 13. *c.* 4. §. 1. Paludan. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 5. Sotus *lib.* 10. *de Iust. q.* 5. *art.* 3. *vers. Arguitur* (sic lege, non *Agitur*, vt legi apud Sanchez) Turrecrem. *dist.* 91. *can. Qui autem, n.* 13. Siluest. *verb. Hora, q.* 2. & Tabiena *num.* 4. Quos omnes pro hac parte refert Sanchez *vbi infrà*.

Sed longè multò probabilius, Respondeo Nec ex hoc iure obligari. Quia Ecclesia approbans instituta Religionum, non propterea imponit eis specialem obligationem ad recitandas Canonicas Horas. Nec rursus cum onere illas recitandi, aluntur suis Eleemosynis à populo; quia non elargiuntur illis nisi vt viuant secundum eorum statum. Sic communiter DD. Suarez *loc. cit.* Sanchez *lib.* 7. *consil. c.* 2. *dub.* 3. Lessius *lib.* 2. *de Iust. c.* 37. *dub.* 9. *n.* 49. Azor *lib.* 10. *cit. c.* 6. *q.* 2. Filliucius, Bonac. Palaus, Mallet. & alij communiter.

QVÆSTIO VIII.

An ad minus dicti professi (vulgò Choristas) *obligarentur ex justitia ad dicendas priuatim Horas, casu quo in fundatione Conuentus, in pactum induceretur recitatio Horarum?*

AFfirmabunt à fortiori Authores primæ sententiæ nuper positæ; nam videntur tunc teneri ratione conditionis appositæ in fundatione.

Sed adhuc probabiliùs Respondeo, adhuc nec in hoc casu teneri, ex vi talis conditionis, ad recitandas Horas priuatim, aut extra Chorum. Quia (admisso tali pacto) tunc solùm obligaret Conuentum, non singulos. Sic Lessius *loc. cit.* & latiùs Suarez *loc. cit.* vbi duo dicit: Primum, *Quod nunquam soleat recitatio Horarum Canonicarum, dicto modo in pactum deduci*. Secundùm, *Quod admisso illo, ad summum concluderetur esse in corpore Religionis, seu in Conuentibus singulis obligationem ad dicendas Horas in Choro: non verò, quod hæc obligatio descendat ad singulos, qui Choro non adsunt*. Sic ille *num.* 4. & 5.

QVÆSTIO IX.

An saltem obligentur sub mortali dicti Choristæ, ad recitandas Horas priuatim ex vi Iuris Canonici?

AFfirmatiuam sententiam tenere Aragonium 2. 2. *quæst.* 82. *art.* 12. ait Mallet. *Malleat.* 30. *Bract.* 14. *respons.* 2. Sed certè Aragonius minimè id affirmat: *Nam solùm ait, teneri præcepto Ecclesiæ, hoc est, ex vi constitutionum Religionum, quæ obligare ad culpam possunt, & etiam solùm ad pœnam. Vnde loquendo de suis Religiosis ait, non esse dubium, quod nisi in Sacris Ordinibus sint constituti, ex vi suarum legum, quæ suos transgressores non ad culpam, sed ad pœnam obligare velle dicunt, non tenentur sub mortali Choristæ Horas Canonicas dicere*. Ita ille *loco cit. dubit.* 4. *vers. explicatis iam, pag. mihi* 852. Qui re vera id non assereret, si sciret, aut assentiret ex vi Iuris Canonici, ad recitandas Horas obligari. Igitur,

Vt certum Respondeo dicendum, minimè obligari ex vi Iuris Canonici ad Horas priuatim dicendas. Quia certum est, tale ius non extare. Sic Communiter DD. præcipuè mox adducendi, inter quos Sotus, Caietan. & Toletus.

QVÆSTIO X.

An ad minus ex vi consuetudinis præscriptæ obligentur sub mortali præfati Religiosi Choristæ, ad dicendas priuatim Horas Canonicas?

NEgant adhuc hoc obligari titulo, multi Doctores. Eo quòd putent, aut non dari talem consuetudinem, aut si datur, non obligare ad mortale. Caietanus namque *in summa, verb. Hora*, quem citat, & sequitur Armilla *ibi num.* 4. existimat, non dari talem consuetudinem, aut (vt melius loquar) dubitat, aut ignorat dari. Quod idem fatentur Medina *C. de oratione, quæst.* 6. Villalob. *in sum. tom.* 1. *tract.* 14. *difficul.* 9. *dub.* 8. Nieua, Palacios,

& Ledesma apud Sanchez, & nouissimè Brunus *in priuileg. regul. part. 2. tract. 8. propositione 4. vers. Dixi in propositione, pag. 336.*

Alij verò licèt fateantur dari talem consuetudinem, negant tamen obligare ad mortale. Quia consuetudo vim legis, aut præcepti habens, non inducitur ex actibus priuatis, sed ex publicis, & manifestis, vt docent communiter DD. cum Bonac. *de Consuetud. n. 26.* sed recitare officium diuinum priuatim, & extra Chorum, est actio occulta, non manifesta, vt patet: ergo ex illa non potest induci consuetudo, quæ vim legis habeat: igitur consuetudo, quæ obligat Religiosum Choristam ad recitandum, est illa, quæ inducta est ex actione publica, & manifesta, nempe ex recitatione, quæ fit in Choro, non ex illa, quæ extra illum fit: obligabit igitur illum sub mort. vt in Choro cum aliis recitet, non priuatim extra Chorum. Ita tenent Franciscus Bordonus *in Consiliis Regular. resol. 30. n. 2.* Caramuel *in Theolog. Regulari disp. 102. art. 2. n. 1343.* Petr. Marchant. *in Tribun. Sacrament. tom. 2. tract. 2. part. 2. tit. 3. sect. 1. q. 2.* & Lessius *in resolut. casuum conscientiæ, post 1. 2. D. Thomæ, verb. Hora Canonica, casu 14.* quos omnes pro hac parte sic citat Diana *vbi infrà*, Martinus de S. Ioseph *tom. 1. summa, lib. 1. de Ordine, tract. 10. n. 3.* vbi citat pro se Alphonsum de Castro *lib. 4. de lege pœnali, c. 8.* Medinam Complutẽsem *C. de Oratione, tract. 6.* & Armillam *v. Hora Canonica.* Sed ex his Medina id non asserit, solùm enim dubitat, an sit talis consuetudo. Ait enim non teneri ad Horas ex vi professionis, sed vel ratione Regulæ, si hoc præcipiat, vel ratione consuetudinis, *si in Religione talis sit.* In quo verbo vltimo solùm videtur de consuetudine dubitare, vt bene vidit Suarez. Deinde Armilla non discedit à judicio, & sententia Caietani, de qua diximus. Sentiunt tamen hanc sententiam probabilem, Machado *tom. 2. lib. 5. part. 2. docum. 1. n. 1.* & Sà in antiquis, *verb. Hora Canonica, n. 1.* vbi ita scripsit: *Quidam tamen, & Moniales, & eos omnes, qui non sunt in Sacris, obligatione liberant, quod etsi probabile, non est in vsu.* Ita Sà. His omnibus addo Ludouicum à S. Ioanne *in Sum. q. vnica de Oratione, art. 10. dub. 2. concl. 3.* vbi ita ait: *Los otros Religiosos professos, y professas, no estan obligados à rezar el officio diuino por si, en razon de sa professïon, ò de algun precepto, hasta que se ordenan de Orden Sacro, saluo quando estan en el Choro, segun la costumbre de las Religiones.* Sic ille.

Sed contra alij communiter docent, Teneri sub peccato mortali, ac obligari Choristas ad recitandas priuatim, quando Choro non adsunt, Horas Canonicas, ratione consuetudinis receptæ, quæ habet vim legis obligantis ad mortale. Ratio sit. Quia omnes communiter Doctores testantur de consuetudine introducta in omnibus ferè Religionibus: atqui ex alia parte est materia grauis, & acceptata, vt necessaria ad implendum debitum in illo Religioso statu: ergo obligabit ad mortale. Sic Sotus *lib. 5. de Iust. q. 5. art. 3.* Nauarr. *c. 25. n. 97.* Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. c. 17. n. 6.* & apud illum Syluest. Durantus, Panormitan. Palud. & Antonius. Azorius *part. 1. lib. 10. c. 6. q. 1.* Toletus *lib. 2. c. 12. n. 8.* Filliuc. *tom. 2. tract. 23. c. 5. n. 150.* Lessius *lib. 2. c. 37. dub. 9. n. 47.* Macignus *tract. de Horis Can. c. 13. n. 28.* Malderus 2. 2. *tract. 10. c. 2. dub. 3.* Gauant. Bellochius, Aragon, Conradus, Graffius, Portel. Ioannes de Cruce, & alij plurimi, quos citat, & sequitur Diana *part. 2. tract. 12. resol. 17. & part. 3. tract. 2. resol. 96. & part. 6. tract. 8. resol. 12. & part. 7. tract. 11. resol. 4. & p. 9. tract. 6. resol. 7. & part. 10. tract. 11. resol. 45. & part. 11. tract. 1. resol. 25. quæsito 3. & tract. 2. resol. 10. & tract. 3. resol. 17.* Nouem enim vicibus hanc quæstionem exagitat. Sic etiam Sanchez *lib. 7. consil. c. 2. dub. 3.* Trullench *in Decal. lib. 1. c. 7. dub. 12. §. 1. n. 1.* Vasquez *de Benefic. c. 4. §. 1. dub. 11.* Bonacina *disp. 1. de Horis Canonicis, q. 2. punct. 2. à n. 1.* Palaus *disp. 2. de Orat. punct. 1. §. 3. n. 1.* Bardus *in selectis, lib. 8. q. 1.* Ferdinandus de la Naue *tract. 1. c. 9. de obligat. Monial. recitandi offic. diuinum.* Tamburinus *in Decal. part. 2. lib. 2. c. 5. §. 1. n. 13.* Bertrandus Loth *in resol. Theolog. tract. 23. q. 1. art. 8.* Ioan. Martinez de Prado *tom. 1. Theolog. Moral. c. 3. q. 14. n. 45. & tom. 2. c. 30. q. 6. §. 3. n. 25.* Eusebius Herrera *in Decision. Moralib. de statu Religion. decis. 8. n. 2.* Hinojosa *in Director. decis. Regul. verb. Hora Canonica.*

Sed ego clariùs, ac distinctiùs Respondeo *Primò*, tanquam certum sic. Monachi Choristæ, professi in aliqua Religione, in qua nullo modo est consuetudo, vt obligentur Choristæ ad recitandas priuatim Horas, dum absunt à Choro, non tenentur sub aliqua culpa ad illas recitandas. Ratio est. Quia hæc obligatio est orta ex consuetudine, vt constat ex huc vsque habitis: ergo, vbi ea non est recepta, non obligabuntur. Confirmatur, quia certum est, quod non detur vniuersalis consuetudo obligans omnes Religiosos ad recitationem diuini offici; patet quia plures sunt, qui hanc obligationem non assumunt, vel quia tantùm sunt deputati ad opera misericordiæ corporalia, vel ad bonarũ litterarum studium, vt sunt Doctissimi, & deuotiss. Patres Societ. Iesu, qui istud particulare onus recitandi non assumunt, quousque Sacro Ordine initientur. Sic communis. Sanchez præcipuè *lib. 7. Consil. c. 2. dub. 3. n. 7. & 8.* & penes ipsum Caiet. Armilla, Nieua, Ledesma, Angles, & alij. Medina *in sum. lib. 1. c. 14. §. 11.* ibi: *Acerca de aquello, que todos los Professos de todas las Ordenes diputados al coro, estan obligados à rezar las siete Horas Canonicas, ha se de aduertir, que esta obligacion non consta por ley, ni precepto, ni se collige sufficientemente porque son professos, ò professas dedicadas al Coro, porque ni la Religion de S. Iuan, ni de la Compañia, ni sus Reglas ponen tal obligacion a los Professos, aunque sean del Coro, antes les auisan, que no estan obligados à rezar el officio diuino, hasta que sean de Orden Sacro.* Sic ille. Et Mallett. *loc. cit. Bractea 24.*

Respondeo *Secundò*, etiam vt certum, quod nec Religiosi Choristæ Religionum habentium priuilegium Pontificium, ad hoc vt non teneantur ad Horas, quousque Sacro Ordine initientur, obligentur ad illas recitandas dum in statu Choristarum manent. Ideoque vt certum est dicendum, quod professi Choristæ Ordinis S. Benedicti nondum in Sacris constituti, non teneantur ex debito ad horas recitandas, quia ad id habent priuilegium concessum ab Eugenio IV. refert Antonius Hinojosa *in Directorio, verb. Hora Canonica, pag. 283.* sicuti etiam idem priuilegium ad maiorem abundantium habent Patres Societatis Iesu, concessum à Gregorio XIII. vt ait Hiacynthus Donatus *in praxi Regular. tom. 1. tract. 7. q. 14. n. 10.* & ex illis Diana *part. 11. tract. 3. resol. 17.*

Respondeo *Tertiò*. Religiosi Choristæ professi in Religione, in qua ex consuetudine recepta, & inueterata, recitant omnes Horas Canonicas, verè obligantur sub mortali ad illas priuatim persoluendas, quando non adsunt Choro. Quia talis consuetudo illos instar legis, ac præcepti obligat. Sic omnes DD. citati pro secunda sententia.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XI.

An Priuilegium concessum Patribus Benedictinis, & Societati, vt eorum Chorista non teneantur persoluere Horas Canonicas, donec initientur Sacris, sit communicabile aliis Religionibus?

AFfirmant aliqui, quos suppressis nominibus refert Diana *p. 1 1. tract. 3. resol. 17.* eo quod existiment, priuilegia alienæ Religioni concessa per generalem communicationem factam à Pontifice, communicari alteri.

Sed omnino Respondeo dicendum, tale priuilegium non esse communicabile aliis Religionibus. Quia re vera contrauenit aut Regulæ, aut obseruantiæ perpetuæ aliarum Religionum. Sic optimè Hinojosa *loc. cit.* Ita dicens: *Eugenius IV. concessit Monachis S. Benedicti, quod Clerici professi in Sacris non constituti, ad Horas Canonicas recitandas ex debito minimè teneantur: quia verò communicatio priuilegiorum semper censetur valida, nisi contraueniat vel professioni, vel obseruantia Religionis, alias multa concessa laxioribus nullo modo communicantur strictioribus, quia ad ædificationem non ad destructionem dantur. Ideo huius priuilegij communicatione non gaudent cæteri Mendicantes, vtpotè repugnantis eorum obseruantiæ, & salubri consuetudini.* Sic ille. Necnon Hiacynthus Donatus, & Diana *locis nuper citatis.* Qui id confirmant ex vsu omnium Religionum, quæ nunquam ausæ sunt dictis priuilegiis vti.

QVÆSTIO XII.

An saltem excusaretur à mortali, Religiosus Chorista Sacris non initiatus, qui semel, aut iterum omitteret officium diuinum?

AFfirmat Aragonius 2. 2. *q. 83. art. 12. dub. 4. concl. 3.* Quia ex consuetudine orta ex præcepto Regulæ tenentur dicti Choristæ ad diuinum officium: atqui talis consuetudo non videtur ita grauem obligationem inducere: ergo. Aragonium sequitur nouissimè Oliuerius Bonartius *de Horis Canon. lib. 1. cap. 3. n. 12.* Quorum sententiæ fauere Sotum *de Iust. lib. 10. quæst. 5. artic. 3.* & Thomam à Iesu, ait Diana *p. 5. tractat. 5. resol. 26. in fine.* Tenet etiam à fortiori Brunus *de priuileg. p. 2. tract. 8. c. 4. propos. 4. versu Quæ autem.*

Sed vt quid certum Respondeo, Non excusari à mortali. Quia consuetudo dicendi Religiosos dictos diuinum officium, est instar præcepti, quod habent clerici constituti in Sacris: at hi omnino peccant mortaliter omittentes semel adhuc diuinum officium vt cum communi diximus *p. 2. tract. 6. disp. 13. q. 29.* ergo & Choristæ. Sic tenent Suarez *lib. 4. c. 17. n. 6.* vbi id latè, & optimè, vt semper, probat. Diana *p. 5. tract. 5. resol. 26. in fine* (vbi non benè ait, Aragonium docere absolutè, quod non peccet mortaliter ratione paruitatis materiæ, quisquis semel, aut iterum omittat officium. Nam Aragonius solùm loquitur de Choristis, vt videre est) *& part. 7. tractat. 11. resol. 4.* Matinez de Prado *tom. 2. capite 30. quæst. 6. §. 3. num. 28.* (vbi ait non videre, quo fundamento Diana dicat, Sotum fauere Aragonio.) Mag. Ioan. à S. Thoma *disputat. 28. art. 5. fol. 380. col. 1.* vbi ait sententiam Aragonij esse intolerabilem, &

R. P. Leand. in Decalogum.

communiter reiectam. Palaus *disputat. 2. de oratione, punct. 1. §. 3. num. 3.* & alij.

An autem Religiosus Chorista excusaretur à mortali, casu quo ex causa rationabili recitaret loco Horarum Canonicarum officium diuinum laicorum, seu Conuersorum Religiosorum: dicam *infrà q. 33.*

QVÆSTIO XIII.

An Religiosus Chorista, qui in priori Religione tenebatur ratione consuetudinis recitare Horas Canonicas, teneatur etiam, si transeat ad aliã Religionẽ, in qua non est talis consuetudo?

REspondeo, Tunc non teneri, donec Sacris initietur. Quia debet sequi institutum illius Ordinis, ad quem se transtulit. Sic communis. Bonac. *disp. 1. de Horis Canon. q. 2. punct. 2. n. 2.* Qui citat Suar. Aragon. Trullench. *lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 12. §. 1. n. 3.* Layman. *lib. 4. tr. 1. c. 4. n. 3.* Escobar. *tr. de Horis Canon. q. 3. §. 4. n. 17.* Diana *p. 10. tract. 11. resol. 45. in fine*, Pater Hermannus *in Medulla Theolog. Moralis, lib. 4. cap. 2. dub. 2. art. 1. respons. 2.*

QVÆSTIO XIV.

An etiam excusetur à recitatione Horarum Religiosus Chorista, casu quo à Prælato reducatur ad statum Religiosorum laicorum?

NEgatiuam sententiam esse probabilem clarè innuit Azor. *tom. 1. lib. 10. cap. 6. quæst. 7.* cùm oppositam probabilem solùm dicat, & vt talem teneat. Sequenturque illam à fortiori, qui negant posse Superiores Religionum aliquem Religiosum Choro deputatum ad statum laicorum, vel Conuersorum transferre. Hi sunt Doctissim. Nauarrus *in c. Quando, quæst. 2 2. num. 20. de Consecratione.* Raphael de la Torre *controu. 6. de Horis, disp. 2. num. 10.* & Ioannes à Sancto Thoma *disp. 28. art. 5. quæst. 3.* Portel *verb. Hora Canonica, num. 13.*

Sed vt clariùs procedam, Respondeo *Primò*, longè probabilius est, quod possint Prælati Superiores Religionum transferre aliquem Religiosum professum Choristam ad statum laicorum, seu Conuersorum. *Primò.* Quia id docet praxis. *Secundò.* Quia in dicto casu non variatur Religionis substantialis status, cum idem illæsus maneat, nec talis Chorista ad aliam Religionem transfertur, sed cum eisdem illiusmet numero Religionis votis, verus illius Religionis alumnus manet: ergo. Sic communis. Sanchez *lib. 6. sum. c. 7. n. 80.* Bordonus *in Consil. Regular. tom. 2. resol. 54. n. 219.* quos citat, & sequitur Diana *p. 9. tract. 7. resol. 74.* Martinez de Prado *tom. 2. cap. 30. q. 6. §. 4. à n. 39.* qui contra suos alumnos sapientissimos ex praxi suarum legum clarè id probat. His adde Tamburinum *libro 2. in Decalog. capite 5. §. 1. numero 15.* Hac ergo responsione supposita, vt directè quæstioni fiat satis.

Respondeo *Secundò*, Religiosus professus Chorista verè excusatur à recitatione, & penso Horarum Canonicarum, in casu quo auctoritate, & iussu superiorum reducatur ad laicorum, seu Conuersorum statum. Probatur. Quia obligatio recitandi Horas non oritur ex vi, & natura Religionis, sed ex consuetudine, & ex eo quod Religiosus deputatur ad Chorum, vt *suprà* est habitum: ergo qui legitima Superiorum auctoritate liberatur penitus à Choro,

eo ipso à lege Horarum Canonicarum solutus censetur. Deinde Beneficiarius, si Beneficium deponat, ac Sacris Ordinibus non sit initiatus, ab eodem onere excipitur: ergo similiter Religiosus, qui à Choro diuellitur, ab eodem onere liberatur. Sic Sotus *de Iust. lib.10. quæst.5. art.3. §. Quod autem, & §. Ad aliud*, & ex illo Azor. *quæst.7. citata*, Suarez *libro 4. de Horis Canon. cap.17. num.7.* Aragon. *2.2. quæst.83. art.12. dub.4. in 4. argum.* ibi: *Nam si frater aliquis ex Chorista fieret laicus, ad quod sola Prælati voluntas est sufficiens, non teneretur diuinum officium persoluere ad modum aliorum Fratrum, qui Choro inseruiunt, vt omnes Doctores fatentur.* Sic ille. Qui vt vides, vtramque nostram responsionem docet. Petrus Ledesma *in sum. tom.2. tractat.9. capite 4. vers. Acerca de estas conclusiones, pag. mihi 591.* Pellizzarius *tom.1. Man. Regul. tract.5. cap.8. num.69.* Thom. Sanchez, Tamburin. Bordonus, Prado, & Diana *loc. citatis.* Villalob. *tom.1. tract.24. diff.9. num.11.* Trullench. *lib.1. in Decalog. cap.7. dubit.12. §.1. num.2. in fine.* Filliuc. *tract.23. cap.5. quæst.2. num.153.* & alij. Qui secus dicunt de Religioso laico, qui authoritate legitima reducitur ad statum Choristarum: nam tunc tenebitur ad Horas, sicuti alij deputati ad Chorum. Legatur Ledesma *loc. cit. vers. De la resolucion desta duda.*

QVÆSTIO XV.

An Religiosus deputatus ad Chorum, & nondum Sacris initiatus, eximatur ab onere recitandi Horas, casu quo à Pontifice sit dispensatus, vt extra claustrum ad tempus duntaxat viuat?

Respondeo, Tanquam certum: Quod non. Probant aliqui ex eo, quod non sit à Choro, & à cantu in perpetuum liber. Sed hæc ratio non est mihi sufficiens; erit illa quam quæstione sequenti ex aliis dabo. Sic omnes DD. præcipuè Azor. *lib.10. cap.6. quæst.8.* Suarez *cap.17. cit. num.8.* Bonacina *punct.2. cit. numero 4.* Sotus, Sanchez, Palaus, & alij mox citandi.

QVÆSTIO XVI.

An saltem eximatur dictus Religiosus, si dispensatus sit, vt perpetuò extra claustra viuat?

Affirmant tunc iam eximi ab onere recitandi Horas, eo quòd tunc verè liberatur à Choro, ratione cuius, consuetudine, & vsu eiusmodi onus existit: Ita Azor. & Bonacina *loc. cit.* necnon Sotus *lib.10. de iust. quæst.5. art.3.* & Sanchez *libro 8. de Matrim. disp.8. n.11.* apud ipsum, & Trullench. *vbi infrà*; sed Sanchez non loquitur ibi de proposito casu, sed de proponendo quæst. sequenti, & constabit ex ore eiusdem statim. Hanc sententiam vt probabilem satis defendit Tamburin. *libro 2. in Decalog. cap.5. §.1. num.9. in fine*, licèt dicat probabiliorem contrariam, quod miror.

Sed probabilius Respondeo, quod nec in eo casu eximatur ab onere recitandi dictus Religiosus dispensatus, vt retento habitu viuat perpetuò extra claustra. Quia nec tunc mutat statum Religiosi professi Choro deputati, ex quo, & non aliunde oritur in Religioso obligatio recitandi officium diuinum: ergo. Sic in primis Sanchez *lib.7. consil. c.1. dub.4. num.7.* his verbis: *Professus ad Chorum, qui instà dispensatione viuit extra Monasterium, etsi semper sic viuat, tenetur ad Horas, modò cum ipso dispensatum non sit in aliquo trium votorum substantialium Religionis. Ratio, quia adhuc manet Religiosus, & Choro deputatus, sicut si esset intra Monasterium, & ex licentia non iret ad Chorum.* Sic Nauarr. *vbi suprà (nempe c. Quando, c.21. & c.7. n.20.)* & nonnulli Recentiores Docti. Hæc Sanchez. Suarez etiam *lib.4. de Horis Can. c.17. n.8.* Palaus *disp.2. de Oratione, punct.41. §.3. num.3. vers. Dubium tamen est.* Trullench. *lib.1. in Decalog. c.7. dub.12. §.1. num.4.*

QVÆSTIO XVII.

An ad minus eximatur ab onere dicendi Horas Religiosus Chorista, non initiatus Sacris, qui dispensationem obtinuit ducendi vxorem, & iam è Monasterio exiit, vt illam ducat?

Negat ex eo tempore à tali onere eximi; sed ab eo solùm quo iam de facto vxorem duxit, Rodriguez *tom.1. sum. in 2. edit. cap.141. n.14.* Ratio eius est. Quia antequam ad nuptias transeat, non desinit esse Religiosus, cùm nondum statum incompatibilem assumpserit: ergo non est exemptus ab eius status oneribus.

Sed probabilius Respondeo: Verè eximi ab onere dicendi Horas, & ab eo tempore, quo talis Chorista habitum Monachalem exuit, induens vestes sæculares, vt dispensatione vtens, matrimonium ineat. Quia ab eo tempore liberatur à cæteris monasticæ vitæ oneribus: ergo eodem modo liberatur ex tunc ab onere Horas dicendi. Sic Sanchez *lib.8. de Matrim. disp.8. n.11. & lib.7. consil. c.2. dub.4. n.8.* per hæc verba: *Si cum Monacho degente extra Monasterium, esset iustè dispensatum in voto Castitatis, vt posset vxorem ducere, non teneretur recitare, quia iam mutat statum, & desinit esse Choro deputatus.* Sic Nauarr. *cap. Quando*, Hispanè *c.7. n.20.* & alij. Sed ipsemet Nauar. *c. Quando*, Latinè *eod. c.7. n.20. hoc limitat si dispensatio in voto esset talis, vt desineret esse Religiosus: quia per solam facultatem ducendi vxorem non desinit esse Religiosus, vt ipsemet docet in Apolog. ad lib. de reddit. q.1. Monit.56. &c. sed mihi non placet hæc limitatio.* Hæc Sanchez. Legatur ipse *de Matrim. loc. cit.* Sic etiam tenent Bonac. *disp.1. q.2. punct.2. n.4.* & Trullench. *n.4.* qui citant pro hac parte Azorium *tom.1. lib.10. c.5. q.5.* & Rodriguez *loc. cit.* sed malè. Quia in primis Azorius ibi solùm loquitur de Subdiacono vxorem ducente cum facultate Pontificis, & de hoc clarè dicit oppositum, nempe, *Non ideo esse solutum ab onere recitandi Horas, subesse tamen causam, qua Romanus Pontifex huiusmodi Subdiaconum soluat lege preces Canonicas recitandi, eo quòd difficile, & graue sit onus clerico rei familiari, & vxoriæ vacanti.* Sic ille. Rodriguez autem non absolutè nostram sententiam docet, sed limitatè, vt vidisti. Tenent tamen nostram sententiam Mallet. *Malleatione 40. bractea 25.* & alij.

QVÆSTIO XVIII.

An Monachus Chorista fugitiuus teneatur sub mortali Officium diuinum dicere?

Negat Bonacina *disp.1. de Horis Canon. quæst.2. punct.2. numer.6.* Quia constituitur, inquit, in statu

statu, in quo non est consuetudo recitandi diuinum officium. Citat pro se Sotum, & Angelum. Sed vtrumque malè, quantum ad hoc, sententiam tamen Bonacinæ refert, & in secundo loco, Diana *part. 2. tract. 12. resol.* 18. & transit, illa relata, sed eam vt probabilem amplectitur Tamburin. *loc. cit.*

Sed ego, pedem figendo, longè multò probabilius Respondeo, teneri sub mortali dicere diuinum officium. Quia Religiosus fugitiuus non amittit statum religiosum, ob fugam: ergo non exoneratur ab oneribus, quæ professioni annexa etiam ex consuetudine sunt, possuntque in illo statu adimpleri, quale est onus Horas recitandi: ergo. Sic Nauarr. *de Oratione, cap. 7. num. 19. & 20.* Quem citat, & sequitur Suarez *lib. 4. de Horis Canon. capit.* 17. *num.* 9. Azor. *lib. 10. cap. 6. quæst. 5.* Filliuc. *tract. 23. cap. 5. quæst. 2. dicto 4. num. 153. in fine.* Lessius *lib. 2. de Iust. cap. 37. dub. 9. num. 50.* Palaus *punct. 1. cit. §. 3. num. 5.* Layman *lib. 4. tract. 1. can. 4. n. 2.* Villalob. *tom. 1. sum. tr. 24. diff. 9.* Trullench *lib. 1. in Decal. cap. 7. dub. 12. §. 1. n. 4.* qui pro contraria sententia citat Dianam *vbi suprà.* Mallet. *tom. 1. Malleatione 30. Bractea 24. vers. secundum dubium.*

QVÆSTIO XIX.

An item Monachus Chorista, qui ob delictum aliquod per sententiam è Monasterio est eiectus, teneatur etiam officium recitare diuinum?

NEgat Bonacina *loc. cit.* Quem citat, & videtur sequi Diana *vbi suprà.* Quibus addo Lessium *num. 50. cit.* vbi inquirens, vtrum Monachus fugitiuus, vel eiectus, teneatur ad dicendas Horas? Respondet; *Teneri fugitiuum, quia potest redire, & par non est, vt ex sua malitia, quæ abest, commodum referat. Eiectum tamen non teneri, quia suo arbitrio se non separauit, & non est in ipsius potestate redire. Deinde videtur, non esse consuetudo, vt tales recitent Horas, nisi sint in Sacris.* Ita Sotus. Hucvsque Lessius, & Sanchez *lib. 8. de Matrim. disput. 8. num. 11.* licèt maiori cum distinctione loquatur *lib. 7. consil. cap. 2. dub. 4. n. 3. & 4.* ait enim, *Teneri eiectum ad recitandas Horas, si per ipsum stat, quominus ad Religionem admittatur; minimè verò, si per ipsum non stet, nisi habeat Ordinem Sacrum.* Sic ille. Qui pro hac suæ sententiæ secunda parte citat Sotum, Aragon. Lessium, Philiarcum, Sà, Sayrum, & alios. Quibus adde Mallet. *loc. cit.* Trullench, & Villalobos *suprà* citatos.

Sed ego absolutè, & sine distinctione vlla probabilius Respondeo dicendo, quod verè teneatur ad recitandum officium diuinum, etiam casu, quo per talem eiectum non stet, quo minus ad Religionem admittatur, & habeat Ordinem Sacrum. Ratio est; Quia Religiosus è Religione eiectus, semper manet Religiosus talis status: ergo cum obligatione exequendi quidquid ad illum pertinet, aut est annexum; atqui illi verè est annexum onus officij diuini recitandi: ergo ad illud absolutè tenebitur, si aliàs commodè potest. Sic Nauarr. *cap. 7. de Horis Canon. num. 20.* quem sequuntur Suarez *num. 9. cit.* & Azor. *cap. 6. cit. q. 6.* Palaus *n. 5.* Filliuc. *n. 153. in fine,* & alij. Addo tamen per accidens sæpè sæpius excusari posse, vt statim dicam.

QVÆSTIO XX.

An deinde Monachus Chorista, per sententiam ad triremes damnatus, sit ad Horas recitandas obligatus?

NEgant, consequenterque omnes Authores primæ sententiæ nuper adducti, præcipuè Sanchez *lib. 7. consil. cap. 2. dub. 4. num. 6.* Sotus, & Henriquez, apud ipsum Bonac. Mallet. & alij. Qui omnes loquuntur de Monacho professo non habente Ordinem Sacrum.

Sed adhuc ego probabilius Respondeo dicendum, quod sit per se ad Horas recitandas obligatus, quamuis per accidens excusari possit, imò & de facto excusetur communiter. *Prima pars* huius responsionis est Authorum, quos pro nostra citauimus sententia antecedenti quæstione. Est enim par ratio de eiectis, ac de ad triremes damnatis. Et ad hominem probatur rursus contra Sanchez, & alios. Nam ipsimet docent, quod si Religiosus damnatus ad triremes est initiatus Sacris, teneatur per se ad recitandas Horas: atqui obligatio Choristarum ad easdem Horas dicendas est ad instar obligationis, quam Sacris initiati habent, vt *suprà q. 10.* est habitum: ergo. Sic Authores mox citandi.

Secunda pars constat etiam, quia communiter ad triremes damnati (& idem est dicendum de eiectis,) excusantur ab onere recitandi; tum ob impotentiam moralem, tum ob defectum Breuiarij, tum ob dedecus, quod Religioni, & sibi afferret, si se esse Religiosum manifestaret: tum denique, quia videtur Papa dispensare eo ipso quod authoritate eius triremibus damnatur. Sic Nauarr. *cap. 7. de Orat. n. 20.* Azor. *lib. 10. quæst. 6. in fine,* Suarez *lib. 4. cap. 17. num. 9. in fine.* Pal. *num. 5. cit.* Petr. Ledesma *in sum. p. 2. tract. 9. cap. 4. col. mihi 11. vers. Toda via,* vbi per hæc verba nostræ difficultati respondet: *A esta dificultad se ha de responder, que à mi parecer, el tal no auiendo comodidad para rezar el officio diuino, està escusado de rezarle, y lo comun y ordinario es, que no tienen comodidad de rezar el officio diuino, porque suelen ser tantas y tan grandes las ocupaciones, que moralmente no pueden rezar. Particularmente que el echar los tales à Galeras o à semejantes lugares (como son minas de azogue, e de plata) se haze con authoridad del sumo Pontifice, el qual consiguientemente parece que dispensa en el rezo.* Sic Ledesma, & sic etiam Tamburinus *lib. 2. in Decal. c. 5. §. 1. n. 9. in fine.*

QVÆSTIO XXI.

An Religiosus ad Chorum deputatus, teneatur ad totum officium diuinum illius diei, in qua professionem emisit?

REspondeo vt certum, Non teneri. Quia ad summum, iuxta communem opinionem, solùm tenebitur ad Horas, quæ post professionem recitandæ supersunt. Difficultas ergo de iis solùm remanet. Cui satisfaciam abundè infra §. 3. q. 50. vbi illam de Subdiaconis loquendo, disertè exagitabimus.

QVÆSTIO XXII.

An Religiosi militares S. Ioannis teneantur Horas Canonicas recitare?

RESpondeo vt certum: Non teneri. *Primò*, quia non ad Chorum, sed ad militiam sunt destinati. *Secundò*, quia sic inter eos obtinuit consuetudo. Sic communis. Metina *in sum. cap.* 14. §. 11. cuius verba habes *supra quæst.* 10. Palacios *in* 4. *dist.* 14. *disp.* 9. Nauarrus *cap.* 7. *num.* 22. Sanchez *lib.* 7. *consil. cap.* 2. *dub.* 3. *num.* 9. Lessius *lib.* 2. *capite* 37. *dub.* 9. *num.* 49. Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 17. *n.* 1. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 12. §. 1. *in fine*, & alij. Notat tamen Nauarrus, quod in ordine isto S. Ioannis inueniuntur aliqui Religiosi, qui profitentur ad Chorum, & hi obligantur ad horas: non verò illi qui profitentur ad bellum, de quibus diximus esse certum, non obligari.

QVÆSTIO XXIII.

An saltem dicti Equites S. Ioannis teneantur sub mortali recitare eas preces, quas loco Horarum præscribit, vt recitent eorum Regula?

AFfirmat Isla *in Commento super Regulam Commendatorum Diui Iacobi, capit.* 6. *initio*, vt refert Sanchez *vbi infra.*

Sed vt ferè certum Respondeo, Non teneri tales preces sub mortali recitare. Quia eorum Regula, vi cuius ad illas recitandas obligantur, non ponit verba ad mortale obligantia. Nam *capit.* 6. sic dicitur: *Quando no pudieren oir las Horas del dia, digan los Martyres*, &c. Et confirmatur, quia *capit.* 7. eodem tenore sic dicitur: *Oygan cada dia Missa*; & tamen ad id non obligantur sub mortali, vt ipsemet Isla fatetur *ibi*: ergo. Sic meus Nauarrus *capit.* 7. *de Horis, num.* 23. *iuncto* 22. Sanchez *lib.* 7. *consil. capit.* 2. *dubitat.* 5. Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dub.* 12. §. 1. *fine.*

QVÆSTIO XXIV.

An Fratres professi tertiæ Regulæ S. Francisci, nec Sacrum Ordinem, nec beneficium habentes, teneantur ad Horas Canonicas?

RESpondeo vt certum: Quod non. Quia non sunt propriè Religiosi, cùm eorum Regula non sit tam Religio, quàm modus viuendi, vt dixit Glossa singul. *in Clement. Cum ex eo, de Sent. excomm. lib.* 3. recepta per omnes. Sic Nauarr. *capit.* 7. *cit. num.* 24. vbi (*in noua impressione*) bene notat, hoc non esse intelligendum de viuentibus in Congregatione; & emittentibus tria vota substantialia; quia hi verè sunt Religiosi, vt colligitur ex duabus Constitutionibus Pij V. quarum quælibet incipit, *Ea est.* Sanchez *cap.* 2. *cit. dubit.* 3. *num.* 10. Caietan. *verb. Hora*, & Nieua apud ipsum. Trullench *dub.* 12. *cit.* §. 1. *num.* 2. *fine.*

QVÆSTIO XXV.

An Iesuati, Eremitæ, & huiusmodi, teneantur ad Horas Canonicas dicendas?

AFfirmat Tabiena *verb. Hora*, §. 8. casu, quo habeant votum, nec possint ad sæculum redire, habeantque suum viuendi modum cum Ecclesiæ approbatione.

Sed, vt mihi certum Respondeo, Non teneri; nisi alias esset inter eos consuetudo, ex qua crederent se esse obligatos. Sic Armilla *verbo Hora, n.* 5. ibi: *De aliis autem, vt sunt Iesuati, Eremitæ, & huiusmodi, licèt habeant votum, & non possint redire ad sæculum, non credo eos magis teneri, quàm Clerici Religiosi non existentes in Sacris, vel Conuersi. Possent tamen ex consuetudine, quæ esset inter eos de officio dicendo, ex qua crederent se ex præcepto obligatos teneri.* Sic Armilla, quem citat & sequitur Sanchez *dub.* 3. *cit. num.* 11.

§. II.

De Monialibus.

QVÆSTIO XXVI.

An Moniales professæ, & destinatæ ad Chorum teneantur ad horas Canonicas priuatim dicendas, ex vi Iuris naturalis, seu suæ professionis, aut ex vi legis iustitiæ, aut denique ex vi præcepti Ecclesiastici?

RESpondeo contra Nonnullos, quos *sup. quæst.* 6. 7. 8. & 9. retulimus, Non teneri vllo ex iis assignatis titulo. Quod (à fortiori) probant argumenta, quibus, *locis citatis*, probauimus, non teneri Religiosos Choristas aliquo titulo ex recensitis, ad recitandas Canonicas Horas. Sic communiter DD. præcipuè *ibi* citati.

QVÆSTIO XXVII.

An saltem teneantur ex vi consuetudinis ad mortale obligantis, dicere priuatim Horas, dum à Choro absunt?

NEgant, & à fortiori, Bordonus, Caramuel, Brunus, Marchantius, Lessius, Martinus de S. Iosepho, Castro, Armilla, Ludouicus à S. Ioanne, citati pro defensione Religiosorum Choristatum suprà *quæst.* 10. Quorum doctrinam esse à fortiori admittendam, loquendo de Monialibus professis, probari potest sic. Nam Moniales non possunt introducere consuetudinem, quæ habeat vim legis obligantis ad mortale: ergo consuetudo, quam habent recitandi priuatim extra Chorum Horas Canonicas, dum ab illo absunt, non obligabit illas sub mortali: atqui nullo alio ex capite ad recitandum illas tenentur: ergo non delinquent lethaliter eas priuatim non recitando. Maior, in qua est difficultas, probatur à Pasqualiguo *decisione* 415. Quia qui non habent iurisdictionem, & potestatem condendi leges, non possunt inducere consuetudinem, quæ obliget

liget per modum legis, vt docent Bart. *consil.* 136. Alexand. *consil.* 173. *n.* 12. Roland. qui testatur de communi *consil.* 5. *n.* 74. *&* 76. *lib.* 1. Tiraquel. *tract. de Primogenit. q.* 16. *n.* 2. Greg. XV. *decis.* 162. *n.* 2. & alij. Et ratio est manifesta, quia consuetudo ex se non habet vim obligandi, sed debet ab eo accipere, qui potest obligare, solùm autem qui habet iurisdictionem, & potestatem condendi leges, potest obligare imponendo nouas obligationes. Tunc sic: sed sic est, quod Communitas mulierum non habet jurisdictionem, & facultatem condendi leges, quia secundum suam naturam subiecta est, & exigit extrinsecus à quo regatur, & juxta Dei institutionem subiecta est viris: ergo nec habebit potestatem inducendi consuetudinem obligantem ad instar legis, vt inter alios expressè docent Bartol. *in leg.* 1. *ff. de legibus.* Abbas *consil.* 53. *n.* 1. *part.* 2. *& in cap. Cum tantò, n.* 8. *de Consuetud.* Baldus *in l. fin. de legibus*, Socinus *consil.* 7. *vers. circa secundum, part.* 1. quos ipsemet Pasqualigus sequitur *loco cit.*

Sed ego longè multò probabilius, longeque verius Respondeo, teneri dictas Moniales ad recitandas priuatim Horas Canonicas sub mortali, ex vi consuetudinis.

Primò, quia longè multò probabilius est, quod communitas fœminarum possit, sua consuetudine, jus inducere obligans ad mortale, vt docet Bonacina *tom.* 3. *disp.* 1. *q.* 2. *punct. vltimo*, §. 3. *n.* 15. ex Suario, & Salas, quos refert, & sequitur Diana *part.* 5. *tract.* 8. *resol.* 12. ergo vbi talis consuetudo ab illis fuerit inducta, vt priuatim Horas recitent, obligabit ad mortale.

Secundò. Quia certum est (saltem) quod consuetudo Monialium acceptata à Prælato potest inducere legem Moniales obligantem ad mortale: atqui longè multo probabilius est, ac verius, quod consuetudo, quam Moniales habent recitandi priuatim Horas, inducta sit approbatione, saltem tacita, Prælati: ergo talis consuetudo vim legis habebit. Ex quibus jam patet ad argumentum Pasqualigi. Et ideo hanc nostram sententiam tenent omnes ferè Authores citati pro nostra sententia sup. *q.* 10. inter quos præcipuè videndus est Diana *part.* 2. *tract.* 12. *resol.* 17. *& part.* 3. *tract.* 2. *resol.* 96. *part.* 6. *tract.* 8. *resol.* 12. *& p.* 7. *tract.* 11. *resol.* 4. *& p.* 9. *tract.* 6. *resol.* 7. *& p.* 10. *tract.* 11. *resol.* 45. *& part.* 11. *tract.* 1. *resol.* 25. *quæsito* 3. *& tract.* 2. *resol.* 10. *& tract.* 3. *resol.* 17. Bard. *in selectis, lib.* 8. *q.* 1. vbi contrariam sententiam improbabilem appellat. Bertrandus Loth *in resol. Theolog. tract.* 23. *quæst.* 1. *art.* 8. appellans opinionem oppositam temerariam, quia militat contra torrentem Theologorum. Pellizarius *tom.* 2. *tract.* 10. *de Monial. c.* 6. *q.* 7. *n.* 14. Qui etiam cum Reginaldo oppositam sententiam temeritatis, & improbabilitatis nota afficiunt. Sed certè immeritò omnes. Cum opposita pars tot doctos, & Classicos habeat patronos, nec careat fundamento saltem probabili. Vnde melius Tamburinus *part.* 2. *in Decalog. lib.* 2. *c.* 5. §. 1. *n.* 13. qui nostram tenet sententiam, consulto ab his censuris abstinet, solumque dicit quod sibi illos sequi placeat magis & doctos, & plures, & antiquiores, quàm paucos hos Recentiores.

Nota tamen, quod licet ego non audeam improbabilitatis damnare, ob rationem dictam, oppositam sententiam, non tamen eam auderem consulere, ob grauia inconuenientia, quæ inde euenire possent.

QVÆSTIO XXVIII.

An Moniales deputatæ ad Chorum teneantur singulæ sub mortali, vigore consuetudinis receptæ ad recitandum in Choro?

Affirmandum videtur eo quod ex obligatione Chori in toto corpore Monasterij existente, sufficienter nasci videtur obligatio in singulis Monialibus.

Sed vt certum Respondeo: Non teneri sub mortali ad recitandum in Choro, nisi speciali constitutione id ipsis sub mortali præcipiatur. Quia nulla est consuetudo, quæ obliget sub mortali Moniales singulas, ad recitandas in Choro Horas: ergo. Antecedens constat, quia consuetudo chori solùm introducta est, vt Horæ omnino in Choro dicantur, & omnes adesse debeant, iuxta Regulam, seu Constitutiones, & quod in hoc deficientes pœnæ subiaceant, non verò quod in hoc grauiter peccent, dummodo alias Horas priuatim recitent. Sic Suarez *lib.* 4. *de Horis Canon. c.* 10. *n.* 15. qui ad rationem dubitandi bene respondet negando antecedens, nam satis est, quod cura prouidendi, vt Chorus non deficiat sit apud Prælatum, & quod ipse possit cogere subditos, vt in Choro non desint, nec Horas omittant. Caiet. *in sum. verb. Hora Canonica, vers. vbi contemptus deest.* Tamburinus *disp.* 15. *quæst.* 1. *num.* 3. Lezana, & Miranda, quos citat & sequitur Pellizarius *tom.* 3. *tract.* 10. *c.* 6. *n.* 12.

QVÆSTIO XXIX.

An Moniales Conuersæ, quæ non profitentur ad Chorum, teneantur ad Horas Canonicas?

Respondeo vt certum: Non teneri, sed solùm ad certas preces in Regula, aut Constitutionibus præscriptas, aut legitima consuetudine inductas, quas appellant, *Officium laïcorum.* Sic communis Doctorum, præcipuè citatorum à nobis *suprà q.* 4. vbi egimus de Religiosis Conuersis, seu laïcis.

QVÆSTIO XXX.

An saltem teneantur dictæ Moniales Conuersæ ad recitandum sub mortali, preces in Regula aut Constitutionibus sibi præscriptas?

Affirmabunt Authores, quos in simili, pro parte affirmatiua adduximus *q.* 5.

Sed vt certum Respondeo, non teneri sub mortali ad tales preces recitandas, nisi aliàs expresse id sub mortali in Regulis ipsis præcipiatur, quod non solet. Sic Suarez, Sanchez, & alij citati *vbi suprà, q.* 4. *&* 5. & expresse Pellizarius *tract.* 10. *cit. c.* 6. *n.* 15. his verbis: *Puto tamen, & mecum idem senserunt viri docti à me consulti, huiusmodi obligationem non esse sub peccato mortali, quomodo est obligatio recitandi horas Canonicas respectu Monialium Choro addictarum. Et ratio est, quod ista obligatio oritur ex consuetudine inducta tanquam obligatoria, illa verò prouenit ex Regula Religionis, quæ communiter quoad hoc non obligat ad culpam, sed solùm ad pœnam. Quæ ratio confirmari potest ex communi sensu ipsarummet Monialium, qui est optimus legum interpres.* Sic ille.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXI.

An casu quo Moniales Chorista, ex rationabili causa recitare nequeant Horas Canonicas, satisfaciant recitando officium Sororum Conuersarum?

RESpondeo satisfacere, non ex se, aut ex natura (vt sic dicam) rei, sed ex priuilegio. Quia id concessit Innocent. IV. per Bullam 10. quæ incipit: *Solet annuere*, datam anno 1253. Monialibus degentibus sub cura Fratrum Minorum, his verbis: *Et quæ* (hoc est Moniales Choristæ) *occasione rationabili non possunt aliquando legendo dicere Horas suas, liceat eis sicut aliæ sorores dicere Pater noster.* Sic Pontifex. Ex quibus Pontificiis verbis colligit Pellizarius, quod cum omnes Moniales Choristæ (iuxta dicta *superius* ex consuetudine teneantur recitare Horas Canonicas, hoc ipso quod Papa declarat Moniales S. Claræ satisfacere recitando officium Sororum laicarum (etsi eæ sint Choristæ) si ex rationabili occasione non possint recitare Horas Canonicas, censetur dispensasse super præfata consuetudine, concesso ipsis eo speciali priuilegio relato in earum Regula, quæ tota inseritur in dicta Bulla. Quod priuilegium, vt hic, & nunc suffragetur Monialibus, non petit licentiam, ac consensum Superioris (vt constat ex illis verbis: *liceat eis sicut aliæ sorores dicere Pater noster*) nulla limitatione apposita. Et suffragatur etiam in casu, quo Horarum Canonicarum recitatio fieri possit sine graui difficultate, vt colligitur ex illis verbis, *Occasione rationabili*, & suadetur ex eo quod dictum priuilegium esset illusorium, si solùm suffragaretur in euentu, quo illa rationabilis occasio est talis, & adeo grauis, vt ex se sufficiat ad excusandum ab onere recitandi Horas Canonicas: Tunc enim, absque vllo priuilegio, non est opus supplere aliis precibus. Sic Pellizarius *tract. 10. c. 6. n. 16.* vbi bene etiam aduertit, quod per illa Priuilegij verba, *rationabili occasione*, possint intelligi respectu Monialium hi casus, nempe, si Monialis sit scrupulosa circa diuini Officij recitationem, si minus expeditè sciat legere in Breuiario, si sit defatigata ex aliquo labore extraordinario, si præ manibus habeat extraordinariam aliquam occupationem, quæ illam angat, & similes.

QVÆSTIO XXXII.

An prædicto Monialium S. Calræ priuilegio possint vti, per viam generalis communicationis, Moniales aliorum Ordinum?

NEgandum videtur. Quia cæteræ Moniales nequaquam tali priuilegio vtuntur.

Sed Respondeo, posse. Quia non apparet ratio, qua suaderi possit, hoc priuilegium non comprehendi in generali communicatione, quam habent Moniales aliæ, cùm non constet de exceptione, nec probetur illud indigere speciali nota, vt communicatum censeatur. Quod si non est in vsu, id fortè prouenit vel quia Moniales illud ignorant, vel quia nesciunt, an habeant communicationem priuilegiorum. Sic omninò Pellizarius *n. 16. cit. vers. videtur autem, & tom. 1. tract. 5. c. 8. sect. 2. n. 129.*

QVÆSTIO XXXIII.

An etiam Religiosi Choristæ quarumcunque Religionum, possint vti præfato priuilegio Monialium S. Claræ, & ex causa rationabili recitare, loco Horarum Canonicarum, officium diuinum laïcorum seu conuersorum?

RESpondeo posse Religiosos quarumcunque Religionum tali priuilegio vti, sine licentia suorum Prælatorum, & etiam in casu, quo aliàs recitatio Officij diuini fieri posset absque graui damno, vt colligitur ex dictis q. 31. Sic Pellizarius *tom. 1. Manual. Regul. tract. 5. c. 8. sect. 2. n. 129. & tom. 2. tract. 10. c. 6. n. 16.* Qui & probat, *Quia per viam communicationis priuilegiorum, etiam in specie concessorum Monialibus, frui possunt quicumque viri Religiosi illam habentes, dicto Indulto Innocentij IV. concesso Monialibus S. Claræ: ergo vi illius licitum erit eis, occurrente quavis rationabili occasione, satisfacere penso Horarum Canonicarum, recitando officium diuinum laïcorum Religiosorum, seu (quod idem est) preces in Regula, aut Constitutionibus eis præscriptas.* Sic ille. Qui & addit, quod per illa verba, *Rationabili occasione*, quæ habentur in dicto priuilegio, possint intelligi respectu Religiosorum casus sequentes, nimirum si actum litterarium extraordinarium habituri sunt, si concionentur in Quadragesima cum labore non ordinario, idque etsi non concionentur quotidie, si confluat magna frequentia pœnitentium ad confitendum, si sint lassati ex itinere, aut concione, aut alia de causa consimili, si sint conualescentes, etiamsi sine magno dispendio possent recitare, & alij similes casus.

QVÆSTIO XXXIV.

An si Religiosus Chorista Ordinis, in quo non est præscriptum officium diuinum pro Religiosis laïcis, velit occasione data vti prædicto indulto, satisfaciat dicendo preces assignatas Monialibus Conuersis Sanctæ Claræ?

RESpondeo, Satisfacere suæ obligationi, dicendo tunc dictas preces. Quia cum dictis Monialibus primariò sit facta concessio talis indulti, & aliunde non possit statui in proposito casu, quæ preces recitari debeant loco Horarum Canonicarum, necessariò est tenendum, dicendas esse preces talibus Monialibus præscriptas, sunt autem 24. *Pater noster*, pro Matutino. Pro Laudibus, 5. Pro Prima verò, Tertia, Sexta, & Nona, pro qualibet istarum 7. Pro Vesperis 12. & pro Completorio 7. Sic omnino Pellizarius *n. 129. cit. vers. Addo hic.*

QVÆSTIO XXXV.

An si Religiosæ Moniales professæ ad Chorum, subitò appareant impotentes ad recitandas Horas Canonicas, possint de licentia sui Prælati satisfacere suæ obligationi, recitando officium Sororum laïcarum?

NEgat Didacus Antonius Frances *in foro conscient. part. 3. voto 1. à num. 32.* docens, in hoc solùm

solum Pontificem posse dispensare, & commutare in alias preces. Probat id ex eo quod, vt refert Pirrhus Corradus *in praxi Dispensationum, lib.4. c.2.n.48.* Clemens VIII. *die 22. Aprilis anni 1593.* commisit summo Pœnitentiario, vt dispensaret cum quadam Moniali septuagenaria, quæ nesciebat legere, & recitare officium, vt per alias preces satisfaceret, vt loco Matutini diceret Coronam Beatæ Mariæ Virginis, &c.

Sed vt mihi certum Respondeo, Posse. *Primò.* Quia Prælati possunt dispensare cum iam Professis ignaris, vel commutare officium diuinum in alias preces: ergo & à fortiori cum Monialibus sibi subditis. Antecedens constat, quia id eis indulsit Eugenius IV. per Bullam incipientem, *Regularem vitam,* datam Bononiæ *anno 1436.* vt refert Rodriguez in suo Bullario, *fol.189.*

Secundò. Quia expresse Clemens VII. teste Casarubio *in Compend.V.Moniales, num.30.* concessit Monialibus degentibus sub cura Fratrum Minorum deputatis ad Chorum, vt si quæ illarum ob imperitiam nesciant perfectè recitare officium diuinum, iudicio Prælati, Confessarij, aut Abbatissæ satisfacere possint obligationi Horarum Canonicarũ, dicendo officium sororum laicarum: ergo. Verum est, quod hoc indultum fuit concessum viuæ vocis oraculo, & ideò secundum aliquos DD. iam non subsistat, post generalem reuocationem viuæ vocis oraculorum; contrà verò secundum alios, vt videre est apud Pellizarium *part.3. tract.10. cap.6.num.16. & cap.10. numer.76.* & apud Peyrinum *tom.2. priuileg. Constit.1. Gregorij XIII.*

Nec obstat factum Clementis VIII. Nam multa conceduntur de nouo à Pontificibus, non quia necessaria sunt, cum aliàs iam ab aliis suis Antecessoribus sint concessa; sed quia petuntur. Vnde hanc nostram sententiam tenent Pellizarius *loco cit. &* Matinez de Prado *tom.2. c.30. quæst.6.§.4. num.41. & 42.*

Qvæstio XXXVI.

An Monialis nouitia, quæ sub finem Nouitiatus reperitur minus sufficienter instructa & apta ad recitationem Horarum Canonicarum, possit admitti ad Professionem, dispensando vsquedum sciat benè illas recitare, vt recitet Officium Sororum laicarum?

NEgabit forsitan Antonius Frances, consequenter ad ea quæ *loco citato* latè tractat.

Sed vt mihi certum Respondeo, Posse admitti ad Professionem, dispensando cum illa, vt vsquedum sciat benè recitare, recitet officium sororum laicarum. Quia si Prælati Monialium, siue sæculares, siue Regulares, vi præfati priuilegij Eugenij IV. possunt modo dicto dispensare in perpetuum cum Monialibus iam professis, à fortiori poterunt dispensare ad tempus cum Religiosa Nouitia, iusta occurrente causa, qualis est, ne vlteriùs differatur eius Professio. Sic Pellizarius *num. 16. vers. Indultum autem,* & Martinez *loc.cit.numer.42.* à fortiori, cum doceat, quod licitè possit admitti ad professionem nobilis aliqua fœmina ignara recitandi, quam non deceat cum Conuersis deputari, commutando obligationem officij diuini in alias preces, nempe in officium sororum laicarum.

Qvæstio XXXVII.

An casu, quo dicta Monialis, admissa ad professionem, vi præfati priuilegij, omitteret recitare officium sororum laicarum, sibi à Prælato assignatum, peccaret mortaliter?

AFfirmandum videtur. Quia monialis addicta Choro tenetur sub mortali recitare Horas Canonicas, vt suprà est habitum: ergo etiam tenebitur prædicta Monialis recitare sub mortali officium sororum laicarum, vtpotè subrogatum in locum Horarum Canonicarum vi præfati Indulti: patet consequentia, quia subrogatum sapit naturam illius in cuius locum subrogatur.

Negat nihilominus Pellizarius *loc.cit.num.16. in principio.* Quia tunc dicta Monialis Chorista se haberet ac Monialis conuersa: atqui hæc non tenetur sub mortali recitare preces sibi à Regula, seu Prælato præscriptas: ergo nec dicta Monialis Chorista in assignato euentu.

Sed ego clarius Respondeo, *Primò.* Certum est, quod si prædicta Monialis admitteretur ad professionem, vt frequentaret Chorum inter alias Moniales Choristas, & postea ob eius ineptitudinem ad officium diuinum recitandum reduceretur ad statum sororum laicarum, quod tunc non peccaret mortaliter omittendo recitare preces sibi assignatas, sicuti non peccarent aliæ sorores laicæ. Constat clarè ex *suprà* dictis *q.30.*

Respondeo *Secundò*: si Monialis Chorista permaneat in statu, & ordine Monialium Choristarum, fruaturque omnibus prærogatiuis, & exemptionibus illis concessis, & quia vrget aliqua rationabilis causa, dispensat Prælatus, vt loco Horarum Canonicarum recitet officium sororum laicarum, tunc si omitteret illius recitationem, verè peccaret mortaliter, ob rationem in principio factam.

§. III.

De obligatione, quam habent Clerici recitandi officium diuinum extra Chorum.

Qvæstio XXXVIII.

An Clerici minoribus Ordinibus initiati teneantur recitare officium diuinum?

AFfirmarunt olim aliqui Canonistæ, quos refert Suarez *infrà,* ducti ex capite, *si quis Presbyter, dist.92.* vbi dicitur, *Quemlibet Clericum teneri ad hoc.*

Sed vt quid certissimum Respondeo, Non teneri ad diuinum Officium recitandum. Quia dicti non tenentur iure diuino, neque Ecclesiastico scripto, nec consuetudine: quin potiùs hæc planè est in contrarium: ergo nullo titulo tenentur. Sic Sotus, Medina, Ledesma, Nauarr. & alij, quos citat, & sequitur (dicens contrarium improbabile) Suarez *lib.4. de Horis Canon.cap.16.num.10. & sequent.* Nauarrus *vbi infrà,* Lessius *lib.2.cap.37.dub.9.num.49.* Palaus *tom.2.disp.2.punct.1.§.1.numero 2.* Trullench *lib.1. in Decalog.cap.7.dub.12.§.2.numero 2.* Thom. Tamburinus

Tamburinus *lib.2. in Decalog.cap.5.§.1.num.2.* Sanchez *lib.7. consil.cap.2. dub.2.* Prado *tom.2. cap.30. quæst.6.num.2.* *Qui ad cap. Presbyter.cit.* benè dicunt, intelligendum esse de Clerico deputato seruitio alicuius Ecclesiæ, & ratione beneficij, non autem ex vi Ordinis.

QVÆSTIO XXXIX.

An dicti Clerici, estò non teneantur ad recitandas Horas Canonicas; teneantur tamen ad aliquid aliud ex præcepto recitandum?

AFfirmant aliqui, teneri ad recitandum aliquid determinatè, hoc est, ad orandum pro populo plusquam meri laici; licèt quid orandum sit, prudenti eorum arbitrio relinquant. Ratio eorum est: Quia per minores Ordines diuino cultui adscribuntur: ergo ad orandum aliquid amplius quàm merè laici tenentur: ita Paludan. *in 4.dist.15.quæst.5.* Turrecrem. *cap. Qui autem, dist.91.num.4.& 5.* Syluester *verb. Hora, quæst.2.* Nauarr. *cap.7. de Horis, num.13. ibi*: licet saltem quandiu priuilegio Clericali gaudebunt, erunt obligati ad aliquot preculas in genere, non tamen ad determinatas, nisi fortè Episcopus, qui eos ordinauit, eas determinasset, & eiusmodi determinationi consensissent, vti communiter fieri solere, & debere tradunt Palud. & Cardin. S.Sixti.

Alij dicunt, dictos Clericos teneri ex consuetudine ad dicendum paruum officium B. Virginis, aut septem Psalmos pœnitentiales, vel quindecim Graduales, si tantum sit Clericus primæ Tonsuræ.

Sed vt certum Respondeo, Non solùm non teneri ad recitandas Horas Canonicas, verùm nec aliquid aliud, nisi aliàs fuerit consuetudine introductum. Ratio est, quia non constat dari tale præceptum. Nec obstat, quod per minores Ordines sint iam diuino cultui adscripti; quia non sunt illi ita determinati, & affixi, quin possint ducere vxorem. Sic Suarez *num.14. & 15.* Sanchez, Trullench, & alij suprà relati.

QVÆSTIO XL.

An possit Episcopus imponere Clericis prædictis, vt singulis diebus aliquas preces dicant?

AFfirmat Bonacina *disp.1. de Horis Canon. q.2. punct.3.* (non 4. vt leges apud Dianam) *num.2.* vbi pro se citat Nauarrum *cap.7. de Orat.* Quibus adde Palaum *disp.2.cit.punct.1.§.1.num.3.* Quorum ratio, inter alias, est quia Clerici sunt subditi Episcopo, & materia est honesta: ergo.

Sed probabiliùs longè Respondeo, Non posse. Quia id esset eis grauissimum onus, quod imponere omnino pertinet ad Pontificem. Sic Suarez *cap.17. num.15.* Sotus *lib.10. de just.quæst.5. art.3.* Sa verb. *Hora, num.5.* Azor. *lib.10.cap.5.quæst.4.* Lessius *lib.2. de Iust.cap.37.dub.8.num.46.* Filliuc. *tract.23.cap.5. num.148.* Molfes. *cap.3.num.8.* Vazquez *de Benefic. cap.4.§.1.dub.2.num.6.* Layman *lib.4. tract.1.cap.4. num.5.* Villalob. *tom.1.sum.tract.24.difficul.7.num.4.* Diana *part.2. tract.12. de Horis Canonicis, resol.20.* Trullench *loc.cit.num.2.* Sanchez *lib.7.consil.cap.2. dub.2.num.6.* Qui benè explicat Nauarrum dicendo, id solum affirmasse casu quo Clerici in Ordinatione promitterent, se tales preces ab Episcopo præceptas recitare: quia tunc licèt non virtute mandati Episcopi, virtute promissionis tenerentur, verba Nauarri habes *suprà quæst.antecedenti.*

QVÆSTIO XLI.

An saltem teneantur dicti Clerici recitare Psalmos pœnitentiales, aut alias preces, quas semel, aut bis recitare Episcopus in Ordinatione eis iniungit?

AFfirmant teneri sub mortali, Suarez, Azor. Lessius, Layman, & Villalob. *locis nuper citatis.*

Negant verò contrà Sotus, Sà & Diana *loco cit.* necnon *part.4.tract.4. resol.218.* & Valentia *tom.3. disp.6.quæst.2.punct.10.* existimantes, teneri tantum ex honestate, & ideo illos omittentes non peccare mortaliter. His addo Palaum *loc.cit. num.5.* Sic dicentem: *Probabile existimo, cum Episcopus Ordinandis iniungit aliquos Psalmos, & Litanias recitare, nollo sub graui culpa obligare, sed ex quadam honestate, & decentia.* Sic ille ex Soto, & Valentia citatis. Quos sequitur Prado *quæst.6. cit. num.5.* & apud ipsum Ioan. à S. Thoma.

Alij tandem, media via incedendo, dicunt teneri quidem casu, quo Ordinati promittant se tales Psalmos, aut preces præscriptas recitare: secus si non promittant. Ita Trullench *n.2.cit.*

Sed ego absolutè probabilius Respondeo, Non teneri sub mortali tales Psalmos, aut preces recitare, etiamsi id promittant. Quia probabilius existimo, nolle (quamuis aliàs posset) sub graui culpa Episcopum Clericos ad id obligare: ergo etiamsi hi promittant Psalmos sibi iniunctos recitare, non tenebuntur id facere sub mortali; patet, quia eorum promissio non excedit grauitatem mandati Episcopi; cum tantum sit quasi acceptatio illius: ergo si mandatum Episcopi non est sub mortali, nec acceptatio erit sub illo: igitur solùm ad summum peccabunt venialiter, qui tales Psalmos omitterent, etiam casu, quo acceptauerint mandatum. Sic à fortiori nes DD. secundæ sententiæ.

QVÆSTIO XLII.

An Omnes Clerici Sacris initiati, teneantur ad recitandum officium diuinum?

NEgarunt olim aliqui, vt refert Glossa 1. *in cap. vltimo, dist.92.* asserentes, Clericum in Sacris constitutum, non deputatum alicui certæ Ecclesiæ, sed solùm Ordinatum ad titulum patrimonij, non teneri vllo iure ad recitandum officium diuinum.

Sed vt quid certissimum Respondeo, Teneri ad recitandum diuinum officium, etiamsi ad solum titulum patrimonij sint ordinati. Quia sic habet vsus, & communis sensus totius Ecclesiæ. Sic Suarez *lib.4. de Horis Canon. cap.16. num.2.* Pradus *tom.2. cap.30.quæst.6.num.2.* & nos *2.p. tract.6.de Ordine, disp.13.q.8.* & omnes. Inter quos solùm est dubium, quo iure ad id teneantur. Pro quo sit

QVÆSTIO XLIII.

An Clerici omnes Sacris initiati teneantur recitare diuinum officium ex iure diuino?

AFfirmant plures DD. qui mouentur ex illo Psalmi 118. *Septies in die laudem dixi tibi*, & ex illo Isaiæ 43. *Omnem illum qui inuocat nomen meum, in laudem meam creaui illum.* Sic apud Suarium Abbas *in c. 1. de celebrat. Missar. n.* 3. Turrecrem. *in c. Eleutherius, dist.* 91. *ad* 5. *q.* vbi refert Guillelmum Laudunensem, & Zabarellam. Angelus *verb. Hora, n.* 6. Rosella *n.* 13. Nauarr. *de Orat. c.* 7. *n.* 2. Sot. *lib.* 10. *de Iust. q.* 5. *art.* 3. & D. Thom. *quodlibeto* 6. *art.* 8. vbi ita ait: *Clericus ex hoc ipso quod est Clericus, & præcipuè in Sacris Ordinibus constitutus, tenetur dicere Horas Canonicas. Videntur enim tales specialiter esse assumpti ad laudem diuinam, secundum illud Isaiæ* 42. *Omnem qui inuocat nomen meum, in laudem meam creaui illum.* Sic S. Doctor. Quos omnes nouissimè sequitur Raphael de la Torre *de Horis contr.* 6. *disp.* 1. *n.* 1. & Ludouic. de S. Ioan. *de Orat. art.* 11. *difficultate* 3. (*non dub.* 3. vt citat Prado) *concl.* 1. vbi ita ait: *La obligacion de dezir el officio diuino es estrechissima, i de Iure diuino, &c. & difficult.* 4. *concl.* 1. idem repetit.

Sed probabilius Respondeo, Minimè teneri ad recitandum officium diuinum ex iure diuino. Quia probabilius est, nullum dari tale ius diuinum quoad officium diuinum recitandum astringantur Sacris initiati. Tum quia nullibi reperitur. Tum quia officium diuinum institutum est iure Ecclesiastico, vt sup. *disp.* 1. *q.* 3. diximus: ergo præceptum de eo recitando, nequit esse diuinum positiuum, nec naturale. Sic Ioan. de Lignano, Siluester, Tabiena, Armilla, D. Anton. Palud. & Maior, quos refert, & sequitur Suarez *lib.* 4. *de Horis, c.* 16. *à n.* 4. Hieronym. Garcia *tr.* 2. *sum. diff.* 1. *dub.* 4. *n.* 1. Prado *loc. cit. n.* 11. Raphael de la Torre sibi iam contrarius *contr.* 6. *disput.* 4. *n.* 3. & alij quos citauimus *part.* 2. *tr.* 6. *disp.* 13. *q.* 8.

QVÆSTIO XLIV.

An saltem omnes Clerici in Sacris, nempe Subdiaconi, Diaconi & Presbyteri habeant dictam obligationem recitandi Horas Canonicas ex iure Canonico?

AFfirmant communiter Canonistæ, & alij Theologi. Qui dicunt hoc præceptum, & obligationem haberi expresè in Iure Canonico, nempe *in cap. Presbyter, dist.* 91. quod etiam habetur *in c.* 1. *de Celebr. Missarum.* & in cap. *Si quis Presbyter, dist.* 93. Ideoque hanc partem tuentur Canonistæ, quos sequuntur Sotus *loc. cit. art.* 3. Aragon. 2. 2. *q.* 83. *art.* 12. *dub.* 3. Bonac. *de Horis disp.* 1. *q.* 2. *punct.* 3. *n.* 1. Petr. Ledesma *tom.* 2. *sum. tr.* 9. *c.* 4. *concl.* 4. Rodriguez *in sum. c.* 224. *n.* 2. Palaus *disp.* 2. *punct.* 1. *n.* 1.

Sed ego probabilius Respondeo, *Primò*: Non omnes Clerici Sacris initiati habent obligationem recitandi Horas Canonicas, ex vi iuris Canonici, sed solùm Presbyteri. Ratio est: Quia in iuribus adductis à contrariis, solum est sermo de Presbyteris: ergo solum hi habent obligationem recitandi ex vi iuris. Antecedens latè probant Nauar. Suarez, & alij *infrà* citandi.

Respondeo *Secundò*. Diaconi, & Subdiaconi licèt non habeant obligationem recitandi Horas Canonicas ex vi iuris, quia respectu illorum non extat; habent illam ex vi generalis consuetudinis legitimè receptæ, quæ habet vim legis. Sic Caiet. *verb. Hora.* Vgolinus, Philibertus, Nauarr. Azor, & Trullench, quos citauimus 2. *p. tr.* 6. *disp.* 13. *q.* 8. Suarez *lib.* 4. *c.* 16. *num.* 8. & 9. Villalob. *tom.* 2. *tr.* 26. *diff.* 7. *num.* 1. Bauny *de Beneficiis, disp.* 15. *q.* 1. *concl.* 1. Ioan. à S. Thoma *disp.* 18. *artic.* 4. *in fine*, & me citato Pradus *tom.* 2. *c.* 30. *q.* 5. *n.* 10. Verricelli *in qq. moral. tract.* 8. *quæst.* 49. *n.* 27. Lessius *dub.* 2. *c.* 37. *dub.* 9. Reginald *lib.* 14. *n.* 135. & 136.

QVÆSTIO XLV.

An puer initiatus Sacris ante vsum rationis astringatur præcepto recitandi Horas Canonicas?

AFfirmabunt consequenter qui affirmant astringi dictum puerum voto continentiæ, & Castitatis: quia non est maior ratio vnius, quàm alterius vinculi. Sunt autem Palud. Basilius, & ex parte saltem Hurtad. relati à nobis 2. *p. disp.* 13. *cit. q.* 6.

Sed probabilius Respondeo: Non astringi præcepto recitandi dictas Horas Canonicas. Quia probabilius est, quod non adstringatur voto Castitatis puer ille, qui ante vsum rationis in Sacris fuit constitutus, vt cum Thoma Sanchez, Bonac. Granado, Philiberto, Candido, Trullench, & Dicastillo diximus *vbi suprà*. Quia, vt benè Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 20. *n.* 7. onus recitandi est adiunctum Ordini sponte assumpto, sicut & onus continentiæ seruandæ. Sic consequenter ille ex Nauarro, Viualdo, & Sà. Et expressè loquendo de nostro casu Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 12. §. 2. *in fine.*

QVÆSTIO XLVI.

An saltem teneatur onere recitandi puer ille, qui habens plenum vsum rationis; ante pubertatem tamen, voluntariè Sacros Ordines suscepit?

NEgabunt, qui adhuc in isto casu negant teneri dictum puerum lege continentiæ & castitatis, vt sunt Innocent. Calderin. Ioan. Andreas, Sanchez cum aliis pluribus, quos retulimus *part.* 2. *tract.* 6. *disp.* 13. *q.* 7.

Sed probabilius Respondeo, Teneri onere recitandi. Quia probabilius est, in dicto casu teneri lege continentiæ, vt cum Caiet. Vega, Soto, Sayro, Ægidio, Bonac. Basilio, & aliis diximus *q.* 7. *cit.* ergo & tenebitur præcepto, & onere recitandi. Sic expressè Trullench *vbi suprà*, & Palaus *vbi infrà.*

QVÆSTIO XLVII.

An item teneatur ad Horas citandas, qui per vim, vel metum iniustè incussum, cum voluntate tamen Ordines Sacros recepit?

AFfirmabunt, qui tenent in dicto casu teneri sic Ordinatum lege Continentiæ & Castitatis: sunt autem Petr. Ledesma, Rebellus, Comitolus, Basilius, Gaspar Hurtado, & Diana, quos retuli *part.* 2. *tract.* 6. *disput.* 13. *quæst.* 5. & *tract.* 9. *disp.* 17. *quæst.* 5.

Sed probabilius Respondeo, tunc non teneri ad Horas recitandas, quia probabilius puto, nedum teneri lege continentiæ, & castitatis, vt cum Sanchez, Nauarro, Azor. Bonac. Candido, Viualdo, & aliis pluribus, *2.p.loc.cit.* docuimus: ergo nec tenebitur onere recitandi Horas. Sic expressè Sanchez *lib.7.de Matrim. disp.29.n.7.* ibi: *Secundò deducitur, nec hunc nolentem vti Ordine teneri ad Officium Canonicum recitandum. Quod id sit onus adiunctum Ordini spontè assumpto, sicut & onus continentiæ seruandæ*: & ita docent Nauarr. *in sum. Latina, c.22.n.51. ad finem.* Viualdus, & Man. Sà allegati *n.5. ad finem.* Sic ille. Necnon Palaus *disp.2.cit.punct.1.§.1.n.1.ad finem.* Qui benè etiam aduertit, id esse intelligendum casu, quo sic Ordinatus nollet vti Ordine Sacro accepto; nam si liberè vellet vti illo, tunc ad omnia illi annexa, veluti ad castitatem, & Horarum recitationem, &c. obligaretur, eo quòd per illum vsum liberum ratificat Ordinem. Quod nos priùs notauimus *2.p.tr.6. disp.13.q.6.* Legantur *ibi* dicta.

QVÆSTIO XLVIII.

An saltem teneatur ad Horas recitandas, qui per metum iustè incussum Ordinem Sacrum accepit?

RESpondeo tunc teneri. Quia tunc sic ordinatus nullam iniuriam patitur: ergo cùm aliis adsit voluntas recipiendi Ordinem, vt supponimus, sicut obligatur ad continentiam, ita & ad recitationem Horarum. Sic (vt retulimus *loc.cit.q.5.*) Sanchez vbi supra, *n.10.* per hæc verba: *Tandem prædicta de iniusta compulsione accipienda sunt; si enim vrgente necessitate compellat Prælatus, iusto præcepto, ad Ordines assumendos, sic compulsus tenetur ad continentiam, & ad cætera Ordinis onera.* Sic ille ex Henriquez *lib.10. de Sacram. Ordin. n.3. Comment. lit.Y.*

QVÆSTIO XLIX.

An Subdiaconus teneatur die suæ Ordinationis totum Officium diuinum recitare?

RESpondeo vt quid certissimum: Non teneri. Sic cum communi omnium Doctorum docui *p.2. tr.6.disp.13.q.9.* Legantur Diana *p.4.tr.4.resol.238.* Azor. *1.p.lib.10.c.13.q.17.* Castro Palao, Narbona, Machado, Philibertus, & alij quamplures mox citandi. Quia solùm dubitant ad quas ex septem Horis teneatur.

QVÆSTIO L.

An saltem teneatur Subdiaconus in dicta die Ordinationis suæ, ad aliquam partem Officij recitandam?

AFfirmant communiter Doctores, licèt non conueniant in assignandis Horis, ad quas recitandas tali die teneatur Subdiaconus. Nam Oliuerius Bonartius *de Horis Canon. lib.2.c.39.n.21.* docet teneri Subdiaconum eo die recitare solùm Vesperas, & Completorium. *Quia Ecclesiæ mens* (inquit) *non censetur velle Tyronem ad paruas alias Horas diei currentis astringere.*

Alij pressiùs communiter dicunt, teneri ad recitandum, non tantum Vesperas, & Completorium, verùm etiam alias paruas Horas, quæ in Choro benè gubernato restant dicendæ ab hora suæ Ordinationis. Et ideo, qui hora nona v.g. id est, *a las nueue de la mañana*, Subdiaconatu est initiatus, tenebitur ad recitandas etiam Tertiam, Sextam, & Nonam, &c. Sic Azor. *tom.1.lib.10.c.13.q.17.* Suarez *tom.1.de relig. lib.4. de Horis, c.28.* (per errorem impressionis 27.) *n.8.* Filliuc. *c.9.n.285.* Bonac. *disp.1.de Horis Canon. q.2.punct.5.num.9.* Sanchez *in consil.lib.7.c.2.dub.7.* Diana *p.4.tr.4.resol.238.* Becanus, Layman, Palaus, & alij, quos citat & sequitur, nominatim contra me, Doctus Magister Pater Ioannes Martinez de Prado Ordinis Prædicatorum *tom.2. Theologiæ Moral. c.30.q.6.§.2.à n.13. vsque ad 21.* Nihilominus tamen iterum atque iterum, quod docui *2.p.tr.6. de Ordine, disp.13.q.10.* nunc dico, doceo, & teneo: quia eius argumenta non me terrent, nec retrorsum abire facient, cum sint pusilla satis, imò tanto viro indigna, vt demonstrabo facilè.

Igitur quæstioni vt satisfaciam, Respondeo *Primò.* Certum est, vt dixi *loc.cit.* quod Subdiaconus teneatur ad onus diuini Officij, statim ac suscepit Subdiaconatum. Ratio est, quia Subdiaconus obligatur ad officium diuinum recitandum ratione Ordinis Sacri: ergo eo suscepto statim obligatur. Hanc responsionem eisdemmet ferè verbis scripsi *2.p.tr.6. disp.13.q.10.* Et tamen noluit eam videre Prado, quandoquidem, vt meam sententiam (statim explicandam) impugnet, eodem argumento, quo ego ad hanc primam responsionem demonstrandam veram vtor, vtitur ille *num.23.* Igitur in hoc omnes conuenimus.

Respondeo *Secundò*, probabiliter certè. Minimè tenetur Subdiaconus ad recitandam aliquam partem officij diuini ipsa die, qua Subdiaconatu initiatur. Sic docui *q.10.cit.* & probaui contra Oliuerium.

Primò. Quia si non est credibile (vt ipsemet concedit) piam matrem Ecclesiam velle Tyronem restringere ad recitandam Sextam, & Nonam, etiam casu quo ante dictas in Choro præfatas Horas Subdiaconatu ordinatus fuerit, cur erit credibile, velle Ecclesiam dictum Subdiaconum ad duas Horas paruas restantes obligare? Cur enim ad has, & non ad illas Ecclesiam obligare dicemus.

Huic argumento, quod ego ex concessis ab Oliuerio, contra ipsum solum formaui, non contra alios, quod potuit videre, & noluit Prado, respondet ipse *n.16.* dicendo, *Se nullum videre illius fictæ pietatis fundamentum. Imò illa die, quâ ad tantam est euectus dignitatem, & recepit Sacramentum Ordinis, & Eucharistiæ, sicut regulariter recipiunt qui ordinantur, facilè paruas Horas recitabunt: & qui de hoc illa die non curant, minus deinceps curabunt, & melius erat eis, quod in sæculari vita manerent, quàm quod in hac obligatione leuissima implenda, ipsa die suscepti gradus negligentes, & ingrati essent.* Sic Prado.

Sed huius Patris responsionem facillimè euertam. Concedo namque illi, quod non videat fundamenta meæ sententiæ fundatæ in vera pietate Matris Ecclesiæ; & ideò, vt non videns, illam vocet fictæ pietatis, videat obsecro, quod fundamento veræ pietatis Matris Ecclesiæ nitantur sæpissimè Doctores, ad plures opiniones amplectendas; & ideo ipsos sequentes, Oliuerius suam, & nos hanc tuemur sententiam. Per reliqua, quæ addit nuda verba, solum probat debere Subdiaconum illa die ex gratitudine recitare Horas, quæ supersunt, non verò ex obligatione, & præcepto, vt qui non est cæcus, videbit clarè.

Secundò sic meam sententiam probo. Quia probabile

babile est, quod qui ex quavis causa non potest recitare maiorem partem officij, in qua saluatur forma Officij Ecclesiastici, non tenetur recitare minorem; vt qui non potest recitare Horas antemeridianas, non tenetur recitare vesperas, nec Completas, etiamsi possit, vt docent Raphael de la Torre *contr.7. de Horis Canon.* & Ioan. de Cruce *in sum. præcept. 3. art. 3. dub. 5.* & hoc non ob aliam rationem, nisi quia omnes Horæ vnicum diuinum officium reputantur, in quo Ecclesia repræsentat quæ Christo Domino in sua Passione acciderunt, & cum ista repræsentatio, saltem in minore parte non saluetur, ad eam non tenebitur. Sic illi. Nunc ego, sed sic est, quod secundum communem opinionem, qui initiatur Subdiaconatu, non tenetur eo die recitare Matutinum, nec Primã, nec Sextam, imò nec (secundùm aliquos) Nonã, quod est maior, imò & maxima pars officij: ergo probabile erit, quod nec ad recitandam minorem partem, hoc est, Vesperas, & Completas, eo die tenebitur.

Huic argumento dupliciter respondet Prado. Primò retorquendo contra me argumentum; nam Suarez *lib. 4. cit. c. 28. n. 27.* Valent. *punct. 10. §. 7.* Bonac. *punct. 2. n. 7.* Garcia *de benefic. 3. p. c. 1. n. 226.* & Lezana *tom. 1. c. 12. n. 27.* & alij docent, debere Ægrotum recitare partem integram, si moraliter potest; quia vnaquæque Hora est per se quoddam totum, quod per modum Canonici officij conuenienter dicitur in partes diuisum, & cuiuslibet omissio est mortale peccatum; vnde licèt præceptum sit vnicum, est tamen de materia diuidua; vnde qui potest ad vnam Horam, ad eam tenetur. Ita Prado.

Sed certè hæc solutio nihil me torquet, imò potius veluti solutio amici, iuuat valde ad meam sententiã confirmandam. Nam illam non defendo ego, aut teneo vt certam, sed vt probabilem: atqui probabile est, vt ipsemet cum suis, & aliis pluribus Doctoribus fatetur, quod ille qui non potest recitare maiorem partem officij, ad nihil teneatur: ergo probabilis erit nostra sententia, quod solùm intendimus. Fortè prævidit hanc meam responsionem Prado, & ideo.

Secundò respondet ad meum argumentum, admittendo antecedentis doctrinam, & negando consequentiam. Quia nulla est (inquit) paritas, siquidem rationes, quæ ibi vrgent, in nostro casu non militant, siquidem hîc consuetudo est in oppositum. Deinde quia ex praxi suæ sententiæ, ait, non ponitur obligatio incerta, nec datur causa scrupulis, nec eadem est ratio infirmitatis, ac carentiæ Ordinum.

Sed facillimè his omnibus instantiis Respondeo, ad primam, negando quod rationes, quæ militant in aliis casibus, non militent in nostro, siquidem eadem est in omnibus ratio, qua deobligatur quis à recitatione Horarum, vt constat ex doctrina data in argumento nostro, quæ quidem est Raphaelis de la Torre, & Ioan. de Cruce ex sua Illustrissima Dominicanorum familia. Ad secundam nego etiam quod consuetudo sit in oppositum, vtinam esset, sed contrarium omnino practicatur, cum vix inueniatur vnus (nisi aliàs ex obligatione altera, vti habent Religiosi, ad id teneatur) qui die suæ Ordinationis quidquam officij diuini recitet. Ad 3. fatemur quod ex praxi suæ sententiæ non ponatur obligatio incerta: Sed minus incerta ponitur ex praxi nostræ, cum nulla detur ea die recitandi officij obligatio. Et eadem ratione negandum est, quod tandem dicit, nempè quod ex praxi suæ sententiæ nõ detur causa scrupulis. Datur namque omnino, vt constat, sicuti è contrà constat, ex praxi nostræ omnino tolli, &c.

Tertiò sic meam sententiam probo. Quia probabile est, quod qui adimplet annum vigesimum primum mane hora nona alicuius vigiliæ, non tenetur, etiamsi possit, ad ieiunandum illa die, non alia ratione, nisi quia præceptum ieiunij respicit totum diem, vt indiuiduum obiectum, & ita, qui exemptus est à ieiunio per aliquam diei partem, totaliter liberatur toto illo die: ergo similiter in nostro casu est dicendum, siquidem, vt nuper diximus, & infrà dicemus, omnes septem Horæ Canonicæ sunt vnica oratio, & habent vnicam rationem obiecti totalis: ergo Subdiaconus, qui dicta die liber est à maiori parte Horarum, liber erit ab omnibus. Consequentia mihi est patens; antecedens verò docent Ioan. Sancius *in selectis disp. 54. n. 4.* & Trullench. *lib. 3. in Decal. c. 2. dub. 6. n. 1.* Diana *1. p. tract. 9. de ieiunio, resol. 49.* Pasqualigus *de ieiun. decis. 251. n. 2.* Narbona *in suis Annal. anno 21. q. 2. n. 14.* & alij, quos retulimus *2. p. loc. cit. &* *3. p. tract. 4. de ieiunio, disp. 8. q. 12.*

Huic argumento triplici solutione occurrit Prado. *Primò* namque dicit, quod potest negari maior argumenti. Sed certè malè: nam quis poterit negare esse probabile id, quod tantorum Doctorum authoritas probat? Nullus benè. *Secundò*, concessa maiori, negat minorem, seu primam consequentiam nostri argumenti, dicendo esse falsum, quod septem Horæ sint vnica oratio, & habeant vnicam rationem obiecti totalis. Sed etiam id malè dicit, nam quod non sit falsum, sed valde probabile, probat vltra rationem, authoritas sapientissimorum Magistrorum Raphaelis de la Torre, & Ioan. de Cruce sui Ordinis Fratrum, id affirmantium. *Tertiò*, concessa maiori, & minori, negat consequentiam. Quia communiter (inquit) Doctores docent, quod vnius Horæ omissio est peccatum mortale, & ita non est indiuisibile, sicut præceptum ieiunij. Hæc etiam solutio facilè rejicitur. Concedimus enim, quod omissio cuiuscumque Horæ Canonicæ sit peccatum mortale, casu tamen, quo fiat ab habente obligationem illam non omittendi, aliàs non, vt constat. In nostro autem casu supponimus vt quid probabile, quod subdiaconus minimè teneatur in die suæ Ordinationis ad recitandam, nec vnicam diuini officij Horam, & ideo etiamsi illam omittat, non peccabit mortaliter. Maneat igitur firmum, nostram sententiam esse probabilem, & ideo vt talem eam nouissimè sequitur Martinus à Sancto Iosepho *lib. 2. tract. 6. de Orat. n. 6.* & noster sapientiss. Luysius à Conceptione *tom. 1. Moral. Theol. tract. 2. de restit. casu 5. per tot.* & à fortiori debent tenere hanc partem qui putant non esse mortale per aliquos paucos dies omittere officium diuinum in anno, sicut dicunt Henricus, Angelus, Henriquez, & alij quos *infrà* citabimus. Quorum doctrinam esse probabilem affirmat noster Luysius *loc. cit.*

Abiguntur aliqua argumenta, quæ contra meam opinionem objicit Magister Ioannes Martinez de Prado.

Arguit *Primò loc. cit. n. 14.* probans, meam sententiam esse falsam, & impracticabilem, eo quòd sit contra communem Doctorum, qui casum in terminis disputantes, omnes conueniunt, quod ad aliquam partem Officij obligantur Subdiaconi illa die, quamvis discriminentur in assignanda parte.

Respondeo *Primo*, retorquendo in arguentem argumentum, nã si aliquid valeret, probaret euidenter esse falsam omnino, & insequibilem opinionem, quã quidam (ne dicã ipsemet cum aliis paucissimis) totis viribus (voce tamen duntaxat) contra opinionem piam defendit, quippe est contra omnes Doctores, ac Magistros omnium Vniuersitatum totius Christiani Orbis,

Orbis, in terminis de illa disputantes, &c. omissa tamen hac solutione. *Secundò* Respondeo, quod non dicitur, nec est aliqua opinio falsa, ex eo solùm præcisè, quod sit contra omnes Doctores de illius materia tractantes, nam clarè videmus, multas esse nunc magnæ probabilitatis opiniones, quæ ab initio ortæ erant contra communẽ Doctorum. Falsa igitur erit, si non inuento nouo fundamento, nec noua ratione, nec solutione argumentorum in contrarium, defendatur de nouo contra torrentem Doctorum, quod non euenit in nostro casu, vt ex dictis constat. Legatur pro hac responsione noster Luysius à Conceptione *loc. cit. n.* 5.

Arguit *Secundò* ad hominem contra me: Nam ego *part.* 2. *tract.* 6. *disp.* 13. *q.* 8. (& nunc iterum *sup. q.* 44.) docui, obligationem recitandi in Subdiaconis oriri ex inuiolabili consuetudine. Tunc ille, sed sic est, quod in nostro casu consuetudo est, quod omnes statim ac ordinantur, obligantur, de qua consuetudine certos non reddunt Doctores omnes obligationem agnoscentes: ergo.

Respondeo concessa maiori, ad minorem dicendum, minimè esse talem consuetudinem pro illa die qua subdiaconi initiantur; nam ex praxi constat oppositum, vt suprà est ostensum. Et ideq de contraria praxi non possunt certificare Doctores, cum non sit: Imò ex hac suamet ratione formo denuo aliam, ad confirmandam meam sententiam. Nam obligatio recitandi in subdiaconis ortum habet ex consuetudine: atqui introducta est cũ hac limitatione, nempe vt non sit inducta pro die Ordinationis suæ: ergo, &c.

Arguit *Tertiò*, & à priori. Quia subdiaconus obligatur ad recitandum Officium, ratione Ordinis Sacri: ergo quàm primũ est ordinatus recitare tenetur.

Respondeo concedendo libenter antecedens (cum sit illud edoctum à nobis suprà responsione prima) & negando consequentiam intellectam illam pro die Ordinationis suæ. Quia tunc eximitur à tali obligatione ex accidenti, nempe quia non tenetur ad partem, eo quòd tali die ratione temporis non tenetur ad totum. Probatur manifestè: nam id ipsum potest illi accidere post multos dies ab Ordinatione sua, si enim ratione præcisæ occupationis, aut infirmitatis non posset recitare maiorem partem officij, minimè teneretur ad minorem, vt cum multis docet ipsemet Prado *n.* 18. *&* 19. & tamen ratione Ordinis Sacri tenetur absolutè ad recitandum; similiter igitur est dicendum in nostro casu, nempe quod licèt ex se, & absolutè teneatur statim ac ordinatur Subdiaconus ad recitandum, excusatur tamen ex accidenti, in die suæ ordinationis.

Arguit *Quartò*. Qui scit se impediendum vespere, vt non possit recitare (non loquor de impedimento infirmitatis, vel violentiæ) tenetur præuenire, & anticipatè dicere, & qui est manè impeditus, tenetur vespere ante mediam noctem dicere totum officium illius diei, vt docent Siluest. *verb. Hora, q. vlt.* Bonac. *disp.* 1. *de Horis q.* 6. *punct.* 28. *&* 36. Valentia, Suarez, Azor, & alij communiter, vt refert, & sequitur Palaus *tom.* 2. *tract.* 7. *disp.* 2. *punct.* 6. *n.* 15. notans quod cum Sà in prioribus editionibus *verbo Hora, n.* 1. dixisset, quod *ad Horas Canonicas non tenetur qui vrgente negotio est impeditus: huic enim sufficit recitare Horas temporis non impediti.* In editione Romana ex correctione Magistri Sacri Palatij, hoc expunctum est. Sed eadem prorsus militat ratio in casu nostro: ergo sicut nullus admittit esse probabile, quod qui ab Hora duodecima noctis vsque ad horam duodecimã diei est legitimè occupatus, & impeditus, vt nil officij potuerit recitare, non teneatur aliis duodecim horis, quæ restant, vsque ad mediam noctem recitare totum officium à Matutinis vsque ad Completorium, & multò minus admitti potest, quod non teneatur recitare vesperas, & Completorium: ita pariter non est probabile, quod Subdiaconus non teneatur ad minus recitare vesperas, & Completorium. Ecce argumentum Patris Pradi ad vnguem relatum, sicut & alia ad vnguem retuli, non mutilando illorum vires, aut verba, vt ipse referendo mea ad impugnanda fecit, & confecit.

Respondeo igitur concessa maiori (de cuius doctrina infrà) negando minorem. Quia re vera non militat eadem ratio in casu nostro. Patet manifestè. Nam in casu, de quo fit sermo in maiori argumenti, manè extat jam præceptum recitandi, quo astringitur qui scit se impediendum vesperè, & ideo tenetur præuenire, & anticipatè dicere, & similiter qui mane est impeditus, tenetur ob eandem rationem, vespere ante mediam noctem (moraliter saltem, iuxta à nobis *infrà* dicenda) dicere totum officium illius diei. At in nostro casu non sic. Quia in illo non extat præceptum de recitando toto officio, vt omnes supponunt, nec adhuc de maiori parte, vt etiam communiter docent Doctores: ergo nec de minori extabit, quia qui non tenetur ad dicendam maiorem partem officij, siue ex impotentia ad illam dicendi, siue ex deficientia, vel absentia præcepti astringentis ad illam recitandi, non tenebitur ad minorem. Legatur pro confirmanda hac doctrina, illa quam in simili tradidimus 2. *p. tract.* 7. *disp.* 1. *à q.* 30. *vsque ad* 33. & hæc sufficiant pro hac quæstione, inqua extra morẽ demoratus sum, vt satisfacerem illi, qui etiam extra morem, vt mihi contradiceret, valde demoratus fuit.

§. IV.

De obligatione quam habent beneficiarij ad recitandas Horas extra Chorum.

QVÆSTIO LI.

An habens beneficium Ecclesiasticum, siue sit simplex, siue Curatum, teneatur recitare Horas Canonicas?

Respondeo tanquam quid certum: Teneri, etiamsi beneficium habens non sit Ordine Sacro initiatus. Quia sicut Sacer Ordo, sine beneficio, obligat ad Horas, ita beneficium absque Sacro Ordine ad eas obligat. Sic habetur *in capite finali, dist.* 92. *& in cap. fin. de rescript. in* 5. & clarius in Concil. Lateran. sub Leone X. *sess.* 9. §. *statuimus.* Et in Motu proprio Pij V. Quorum decreta refert Nauarr. *c.* 25. *n.* 122. Suarez *lib.* 4. *de Horis Canonicis, c.* 29. Bonac. *de Horis, disp.* 1. *q.* 2. *punct.* 4. *n.* 1. *&* *q.* 5. *punct.* 1. *num.* 4. Palaus *disp.* 2. *punct.* 1. §. 2. *n.* 1. Sanchez *lib.* 2. *consil. c.* 2. *dub.* 58. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 12. §. 3. *num.* 1. Thom. Tambur. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 1. *à n.* 19. Ioan. Martinez de Prado *tom.* 2. *c.* 30. *q.* 6. §. 5. *à n.* 44. Azor *tom.* 1. *lib.* 10. *à c.* 3. Lessius *lib.* 2. *de iust. cap.* 34. *à dubit.* 30.

QVÆSTIO LII.

An qui per metum grauem, incussum sibi à Parente, acceptauit beneficium, teneatur ad Horas Canonicas?

Respondeo non teneri, nisi aliàs, tanquam Beneficiarius velit percipere commodum fructuum, quia tunc ratione illius voluntatis remittit coactionem

coactionem, & consentit in acceptationem, & retentionem beneficij. *Prima pars* constat ex suprà dictis loquendo de ordinato per vim. *Secunda* constat, quia qui sentit commodum, par est, vt sentiat onus. Sic Lessius *dub.30.cit.num.*174.Bonac. *disp.*1. *de Horis,quæst.*2.*punct.*4.*n.*4. Palaus *disp.*2.*punct.*1. §.2.*num.*1. Trullench *lib.*1.*in Decal.cap.*7.*dubit.*12. §.3. *num.*4.his verbis: *Hoc tamen pro certo habes,recipientem beneficium per metum grauem sibi à parente incussum, teneri ad diuinum officium, etiamsi illud accipiat absque animo Clericandi, illiusque recipiat fructus. Bonac. & Lessius* (vbi supra) *quia verè est beneficiarius,& illius percipit vtilitates. Quod si nullos fructus recipiat, aut si illos recipit animo illos restituendi, non tenetur recitare: tenetur tamen Beneficium, vbi primum poterit,resignare,& restituere si quid acceperit. At si Pater fructus receperit (vt communiter contingit) non tenetur filius restituere, magis quam alij filij: nam primo loco tenetur pater,& omnes hæredes illius pro rata.* Villalob.1.*p.tr.*24.*diff.*8.*n.*14.Hucvsque Trullench.

QVÆSTIO LIII.

An habens Beneficium integrè in commendam, interim quod alicui datur, persoluere horas cogatur?

RESpondeo vt certum: Cogi. Quia quamuis dictus non habeat titulum Beneficij, nihilominus habet veram illius administrationem, & ius ad percipiendos fructus Beneficij, & etiam titulum beneficiarium, cùm Commenda sit titulus Canonicus, vt docet Glos.*c.Nemo,de elect.in* 6. ergo & debet onus beneficiarij habere.Sic Azor.*lib.*10.*cap.*3.*q.*6.citans Medinam *de Orat.q.*7.Glos.*in cap.Nemo,cit.* Nauarrum *de Orat.c.*20.*n.*16. & Ledesmium *part.*2.*q.*16. *art.*4.*&* 5. Sic etiam Suarez *lib.*4. *de Horis, cap.*22. *n.*14.*&* 16. Graffius,& Garcia *de benefic.* quos citat & sequitur Bonac. *disp.*1.*q.*2.*punct.*4.*n.*2. Sanchez *lib.*2.*consil.c.*2.*dub.*65.Palac. *in* 4.*dist.*25.*disp.*9.*fol.* 144. Corduba *in sum. q.*186. vbi idem docet de iis, qui beneficia aliorum habent in confidentiam, & proprio nomine,& percipiunt fructus aliquos.Trullench *loc. cit. n.*3. Villalob. *n.*10. Filliuc. *tract.*23. *c.*5.*n.*175. Palaus *disp.*2.*punct.*1.§.2.*n.*4. Qui secus dicit de habente commendam, per quam non datur potestas disponendi de fructibus.

QVÆSTIO LIV.

An habens beneficium manuale, seu regulare, debeat Horas Canonicas recitare?

NEgandum videtur, quia beneficium manuale, ad nutum conferentis est reuocabile, ergo habens tale beneficium non debet cogi ad Horas recitandas.

Sed vt quid certum Respondeo, Debere Horas recitare. Quia habens manuale beneficium,verè suscipit in se totam beneficij administrationem,ad quam pertinet etiam onus diuini officij recitandi.Nec obstat, quod sit ad nutum conferentis reuocabile ad hoc vt idem prorsus iuris,& oneris habeat,sicut cætera beneficia.Constat, quia qui est miles ad tempus etiam cogitur militiæ onera sustinere, dum militat. Sic communis Doctorum.Azor.*loc.cit.c.*4.*q.*2. Suarez *n.*16. Molfes. Nauarr.Medina, Lessius, Malderus,& alij, quos citat & sequitur Bonac. *num.*2. *cit.* Trullench *n.*3.Palaus *disp.*2.*punct.*1.§.2.*n.*3.

QVÆSTIO LV.

An si ille cui datur beneficium aliquod, propter aliquod ministerium temporale v.g. vt doceat Grammaticam, vel Theologiam, vel pulset Organa,&c. teneatur ad recitandas Horas?

NOn teneri absolutè, eo quòd tales tituli sint merè sæculares, docent aliqui DD. inter quos præcipui sunt Emman.Sà *verb.Horæ,n.*4. ita dicens: *Nec beneficium datum ad officium non Ecclesiasticum, vt ad pulsandum Organa, aut ad docendum etiam Theologiam, obligat ad officium.* Et Armilla *eod.verb.n.*2. apud Bonac.*vbi infrà,* Nauarr.Turrecrem. Palat. & alij apud Sanchez,quos ex parte sequitur *lib.*2.*consil. cap.*2.*dub.*58.*n.*2.

Sed clariùs ego Respondeo *Primò.* Certum est, quod ille, cui tantum dantur fructus (etiam omnes) alicuius beneficij, per modum stipendij, propter actionem aliquam externam temporalem,v.g.vt doceat Grammaticam, pulset Organa,aut sit Sacrista, &c.tunc non teneatur ad recitandas Horas,quia non datur illi beneficium, sed fructus illius: cum igitur non sit Beneficiarius, non tenetur ad Horas. In hac responsione conueniunt omnes.

Respondeo *Secundò*: Ille Clericus, cui propriè confertur beneficium cum onere legendi, aut pulsandi Organa,&c. tenetur non solùm ad legendum, &c. verum etiam ad recitandum diuinum officium. Quia iste verè habet beneficium, veréque est Beneficiarius, & ideò verè tenetur ad Horas recitandas. Sic etiam tenent communiter DD. & ita sunt intelligendi citati pro prima sententia. Legantur Suarez *lib.*4.*c.*22.*n.*2.Palud.Turrecr.& Siluest.apud ipsum. Bonac. *n.*5. Trull. *n.*2. Lessius *lib.*2.*cap.*34.*dub.*31. *num.*174.

QVÆSTIO LVI.

An habens præstimonia teneatur ad Horas Canonicas?

NEgarunt aliqui Doctores,eo quòd Præstimonia non sint propriè beneficia, sed portiones quædam deductæ ex beneficiorum redditibus, & adolescentibus assignatæ, vt sustententur in studiis, vt sic eruditi postea possint Ecclesiæ deseruire: ergo non obligant eos, qui illa habent, ad recitandas Horas. Ideo sic sensere Medina *C.de Orat.q.de necessitate vocaliter orandi oratione publica,*Palacios *in* 4. *dist.* 15. *disp.*9. Gigas *de Pensionib. q.*28.*n.*5. Sylu. *tr. de Benefic.p.*1.*q.*3.*n.*10. & alij, quos citat Suarez *vbi infrà.* Corduba etiam apud Sanchez *in sum. q.*186.

Sed iam, vt certum, Respondeo Teneri. *Primò,* quia præstimonia verè, & propriè sunt beneficia, cum dentur propria collatione Prælati, & spirituali titulo, nempe propter officium. *Secundò,* quia dato quod sit probabile,quod non sint propriè beneficia, iam tamen non est probabile, ad officium diuinum non obligare, quia ad hunc effectum sub beneficiis ea comprehendit Pius V. *in Motu proprio,* quem refert Nauarr.*in sum.c.*25.*num.*122. vt constat ex illis verbis: *Declarantes præstimonia,præstimoniales portiones,& qualiacumque alia beneficia, etiam nulla omninò seruitia habentia obtinentes, cum prædictis pariter comprehendi.* Et ideò hanc partem iam vt certam, docent omnes. Suarez *lib.*4.*cap.*22.*num.*8. *&* 10. Nauarrus *loc. cit. & capit.*21. *de Orat. numer.*9. Sotus *lib.*10.*de Iust.quæst.*5.*articul.*3. Metina *lib.*1.*instruct. cap.*14.

*cap.*14.§.1. Oldradus, Sandoual,& etiam Corduba, quos refert, & sequitur Sanchez *lib.*2. *consil. cap.*2. *dub.*69. Vasquez *opusc. de Benefic.cap.*4. §.1. *dub.*3. Palaus *disp.*2.*punct.*1. §.2.*num.*2. Trullench *cap.*7. *cit. dub.*12.§.3. *num.*5.*in fine*, Prado *tom.*2.*c.*30.*q.*6. §.5.*num.*44.& 45.

QVÆSTIO LVII.

An qui habet Capellaniam collatiuam (idest) quæ authoritate Episcopi erecta est, & ab ipso confertur, obligetur ad recitandas Canonicas Horas?

RESpondeo vt certum: Obligari. Quia certum est, quod huiusmodi Capellania habet omnes qualitates ad proprium beneficium requisitas: ergo certum est, quod illam habens teneatur ad Horas. Antecedens patet: quia talis Capellania confertur à Prælato, & personæ Ecclesiasticæ, & ad officium Ecclesiasticum: ergo. Sic omnes. Nauarr. *de Orat. cap.*20.*num.*17. Metina, Corduba, Ledesma, Rodriguez, Lopez, Silueſt. Tabiena, & alij, quos citat, & sequitur Sanchez *loc.cit.dub.*60.*n.*2. Suarez *lib.*4. *cap.*22.*num.*11. Vasquez *vbi suprà*, *dub.*3.*n.*9. Azor. *lib.*10.*cap.*3.*quæst.*5. Bonacina *disp.*1. *de Horis*, *q.*2. *punct.*4.*num.*6. Garcia *de benef.*1.*p.cap.*2. *numero* 81. Palaus *punct.*1.*cit.*§.2.*num.*3. Prado *loc.cit.num.*47. Trullench *loc.cit.num.*5.& alij. Quod verum habet licèt dicta Capellania sit ad nutum amouibilis, iuxta dicta suprà *q.*54.

QVÆSTIO LVIII.

An etiam habens Capellaniam non collatiuam, (idest) quæ à Patronis, etiam laicis, erigitur, & confertur, sine collatione Ecclesiastici Prælati, obligetur ad officium Canonicum?

RESpondeo vt certum: Non obligari. Quia certum est, quod huiusmodi Capellania non collatiua, non sit beneficium; cum non detur per prouisionem, & auctoritatem Prælati Ecclesiastici. Repugnat namque beneficium Ecclesiasticum institui, vel conferri à laico sine interuentu spiritualis potestatis. Sic omnes. Medina *C.de Orat.quæst.*7. Nauarr. *cap.*20. *de Oratione*, *num.*17. Ledesma *in* 2. *p.*4.*q.*16. *art.*4. *dub.*5. quos citat, & sequitur Suarez *vbi suprà*, *num.*12. Sanchez *dub.*60.*cit.concl.*2. his verbis: *Capellania non collata non obligant ad recitandum. Ratio. Quia non sunt beneficia, nec dantur alicui Clericali titulo, nec Prælati authoritate; sed sunt quædam redditus merè sæculares alicui siue Clerico, siue laico relicti, cum onere, vt tot Sacra fiant quotannis.* Azor, Filliuc. Villalob. quos affert, & sequitur Trullench *loco cit. num.*5.

QVÆSTIO LIX.

An habens capellaniam, quæ ex testatoris voluntate non est collatiua, si postea fuerit collata per Pontificem, aut per Episcopum, teneatur ad Officium Canonicum?

RESpondeo, Non teneri. *Quia* (inquit Sanchez) *illæ collationes non mutant horum bonorum naturam: & potuerunt id facere ex falsa relatione, vel de facto, & ad maiorem securitatem; non quia hoc esset necessarium.* Sic aliqui Doctores Neoterici, qui hoc limitant, *nisi iam Prælati Ecclesiastici præscripserint ius conferendi hanc Capellaniam: quia iam propter præscriptionem censenda esset Capellania collatiua, & sic beneficium Ecclesiasticum, & per consequens obligaret ad Horas.* Sic ille *dub.*60.*cit. num.*4. & antea Azor. 1.*p. lib.*10.*cap.*3. *quæst.*5. (non 4. vt quidam citant) his verbis: *Si certo annorum tempore, videlicet quadraginta annorum spatio quater, terve, aut etiam bis, Capellaniam Episcopus contulerit, aut in ea instituerit Clericum nominatum, & oblatum à laico, haberi debet pro Ecclesiastico beneficio, quoniam consuetudine potest Ecclesia contra laicum præscribere. Vnde etiamsi Capellania prima sua institutione, & origine beneficium non fuerit, progressu tamen temporis in beneficium Ecclesiasticum transire potest.* Sic Azor.

QVÆSTIO LX.

An quando is, qui habet Capellaniam collatiuam, & quia est puer, vel impeditus, satisfacit illi in Missis dicendis per alium, teneatur dicere per se Horas Canonicas?

RESpondeo vt certum teneri. Tum, quia onus recitandi est personale. Tum etiam, quia ille alius per quem dicuntur Missæ, non tenetur ex vi stipendij, quod recipit, dicere officium Canonicum: quia respectu illius illud non est beneficium: ergo onus dicendi officium Canonicum manet apud Capellanum. Sic Suarez *lib.*4. *cap.*22. *num.*12. *in fine*, ex Siluestro, Tabiena & Armilla *verb. Hora*.

QVÆSTIO LXI.

An qui obtinet Capellaniam collatiuam, vel aliud beneficium, si studio litterarum vacet, satisfaciat suæ obligationi, recitando per alium?

AFfirmarunt aliqui, eo quòd sufficienter videtur satisfieri Capellaniæ, vel beneficio, dum per alium seruitur ipsis, & recitatur officium. Ita tenuere Landulphus, Petrus, & Abbas antiquus, & Lucas de Penna, quos refert Sanchez *vbi infrà*: addens huic sententiæ fauere Greg. Lopez, Siluestrum, Angel.& Rosellam, eo quòd referentes hanc sententiam non damnent eam, sed tantum dicant oppositam esse tutiorem.

Sed vt certum Respondeo, Non satisfacere per alium recitando, sed teneri per se ipsum recitare. Quia, vt nuper est habitum, obligatio recitandi est personalis, sicuti obligatio audiendi Sacrum, & ieiunandi: ergo per se ipsum, & non per alium debet satisfieri. Sic Silueſt. *verb. Hora*, *quæst.*2. *dicto* 3. Angel. *ibi*, *num.*4. Rosella *num.*2. Tabiena *n.*3. Armilla *n.*3. Nauarr. *de Orat.c.*11.*n.*32.& 33. D.Anton. Metina, Palac. Sotus, Greg. Lopez, & alij, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.*2.*consil.cap.*2.*dub.*62. vbi *n.*3. ait oppositam sententiam non esse probabilem, quia caret omni fundamento.

QVÆSTIO LXII.

An quando ex dispensatione Pontificis confertur puero aliqua Capellania collatiua, vel beneficium ante decimum quartum annum, teneatur ad recitandas Horas Canonicas, antequam adimpleat dictam ætatem?

NEgarunt aliqui teneri ad recitandas Horas, vsque ad decimumquartum annum. Quia eo ipso quod Papa dispenset cum puero in ætate, vt sit beneficij capax, censetur dispensare vt non teneatur ad Horas, donec adimpleat ætatem. Ita apud Sanchez docti Moderni.

Sed, vt mihi certum, Respondeo: Teneri ad recitandum, antequam adimpleat decimumquartum annum, dummodo antea habeat ad id capacitatem. Ratio est, quia absolutè loquendo, certum videtur, quod non ex eo, quod Pontifex suppleat ætatem pueri, vt beneficij sit capax, censetur dispensare, vt non teneatur ad recitandas Horas. Quia diuersæ sunt dispensationes, & cùm dispensatio sit odiosa, & exorbitans à iure communi, non est extendenda. Sic Sanchez *capite* 2. *cit. dub.* 61. *concl.* 1. dicens, sic sentire valdè doctos Recentiores Magistros.

QVÆSTIO LXIII.

An saltem dictus puer, qui ex dispensatione accepit Capellaniam, seu beneficium, ante 14. annum, excusetur ab onere recitandi vsque ad decimumtertium annum?

AFfirmarunt aliqui, docentes, non teneri ad recitandum vsque ad duodecimum saltem, vel decimumtertium annum, etiam casu quo id commodè posset. Eorum fundamentum potuit esse doctrina Soti *in* 4.*dist*.12.*quæst*.1.*art*.11. sub finem, & aliorum existimantium, præcepta Ecclesiæ non ligare pueros ad duodecimum annum.

Sed vt certum, Respondeo Teneri ad recitandum ante annum duodecimum, si commodè possit. Quia certum est, quod ante dictam ætatem ligentur pueri præceptis Ecclesiæ, vt diximus 1.*p.tract*.5. *disput*.3. *quæst*.28. *&* 2.*p.tract*.7.*disput*.3.*quæst*.5. *& alibi*, ergo. Sic Sanchez *loc.cit.dubit*.61. *num*.3. his verbis: *Non est tempus ætatis determinatum, quo recipiens beneficium teneatur recitare: sed statim ac recipit beneficium, si est rationis compos, & commodè potest, quia legere latinè nouit, tenetur ad Horas. Probatur. Quia ius obligat omnes beneficiarios, & certissima sententia est, præcepta Ecclesiæ obligare omnes doli capaces, dempto præcepto ieiunij*, vt docet Sotus sibi contrarius, & plures alij, vt latè dixi *lib*.1.*sum.cap*.12.*num*.6. Sic tenent Nauarr. *cap. Quando, cap*.11.*num*.16. & prædicti Recentiores: atque ita prima sententia non est probabilis. Hæc Sanchez, qui *num*.4. addit, prædictos pueros excusari à recitatione Horarum, toto tempore quo ignorent latinè legere, (quia pro tunc sunt ad recitandum impotentes) modò dent operam, vt id discant.

QVÆSTIO LXIV.

An Clericus habens pensionem, pinguem saltem, teneatur ad Horas Canonicas?

AFfirmant Maior *in* 4.*dist*.25. *ad* 4. & alij quidam Recentiores, apud Sanchez *infra*. Quia existimant pensionem esse beneficium.

Sed vt certum, Respondeo Non teneri. Quia contrà certum est, pensionem non esse beneficium, cum non sit ius percipiendi fructus ob aliquod Ecclesiasticum officium, sed potius sit ius percipiendi fructus beneficij ab eo, qui titulum beneficij habet. Sic Sanchez *lib*.2.*consil.cap*.2.*dub*.63.*num*.3. qui id probat *ex cap. Quoniam, de Præbend. in* 6. Azor. 1.*p. lib*.10.*cap*.4.*quæst*.3. dicens, esse communem opinionem omnium. Nauarr. *de Orat.cap*.7.*num*.25. Medina *de Orat. quæst*.7. Suarez *lib*.4. *cap*.22.*num*.4. qui ait, hanc fuisse semper constantem sententiam, quam planè confirmauit Pius V. mox citandus; nam imponendo his pensionariis nouum quoddam onus distinctum ab Horis Canonicis, clarè significauit, eos non obligari ad pensum Horarum. Legantur etiam pro hac parte Sotus *lib*.10.*de Iust.quæst*.5.*art*.3. Filliuc. *tom*.2.*tract*.23.*cap*.5.*quæst*.9.*num*.173. Vazquez *de Benefic.c*.4.§.1.*dub*.4.*num*.17. Azor. 1.*p. libro* 10. *cap*.4.*quæst*.3. Palaus *disput*.2. *punct*.1.§.2. *num*.6. Bonac. *disput*.1.*quæst*.2.*punct*.4.*n*.7. Trullench. *lib*.1. *in Decalog.c*.7.*dub*.12.§.3.*n*.5. Thom. Tambur. *lib*.2. *in Decalog. c*.5.§.1. *n*.22. Prado *tom*.3. *cap*.30.*q*.6. §.5.*num*.45. & omnes.

QVÆSTIO LXV.

An saltem Pensionarius, qui titulo Clericali (siue vt Clericus) pensionem percipit, teneatur recitare Officium paruum Beatæ Mariæ Virginis?

REspondeo, vt certum: Teneri, non ex vi iuris communis, sed ex vi particularis constitutionis Pij V. vbi præcipit, vt Pensionarij, qui non titulo sæculari, sed vt Clerici pensiones percipiunt, teneantur ad officium paruum B. Mariæ, & si id non recitent, teneantur ad restitutionem fructuum. Verba Constitutionis (quam refert Nauarrus *vbi infrà*) sunt hæc: *At quicunque pensionem, fructus, aut alias res Ecclesiasticas, vt Clericus percipit, eum modo prædicto ad dicendum officium paruum B. Mariæ Virginis decernimus obligatum, & pensionum, fructuum, rerumque ipsarum amissioni obnoxium.* Sic Pontifex. Et sic tenent Nauarrus *in sum.cap*.25. *numero* 108. *&* 122. *& capite septimo de Oratione, numero* 25. Suarez *capite* 22. *citat. numero quarto, & quinto*, vbi probat hunc Pij V. Motum esse vsu receptum, & saltem in Hispania sibi constare. Sic etiam Sanchez, & alij omnes DD. *quæstione antecedenti adducti*, præcipuè Palaus *numero sexto*, qui bene notat, quod tunc dicatur quis habere pensionem, tanquam Clericus, quando necessariò debet esse initiatus prima Tonsura, vt illam recipiat: secus quando hanc qualitatem non requirit, vt iam dicam.

QVÆSTIO LXVI.

An etiam Pensionarius, qui titulo sæculari, nempe ob pulsanda cymbala, seu organa, &c. pensionem recipit, teneatur ad officium paruum B. Virginis Mariæ?

RESpondeo, vt certum: Non teneri. Quia iste non percipit pensionem, vt Clericus (quod requirit Pontifex) cum ad exercenda hæc munia non requiratur status Clericalis. Colligitur clarè ex illis verbis Constitutionis Pontificiæ, *vt Clericus percipit*. Sic omnes DD. Legantur citati, præcipuè Suarez, Azor. Trullench. Palaus, & dicta in simili à nobis suprà *quæst*.55.

QVÆSTIO LXVII.

An etiam eximatur à recitando officio paruo Virginis, illa persona, in cuius capite ad alterius commodum est pensio reseruata?

NEgatiuam sententiam esse probabilem, apertè fatetur Bonacina *disput*.1. *de Horis, quæst*.2. *punct*.4.*num*.7. his verbis: *Imò, quando pensio reseruata fuit in capite, seu persona vnius, in commodum, & vtilitatem alterius, vtrumque ad paruum Beatissimæ Virginis Officium teneri, aliquis fortè non improbabiliter existimabit, quia vterque dici potest pensionarius, & pensio tam morte illius, quàm huius extinguitur, vt ex multis Rotæ decisionibus probaui in tractatu de Pensionib.punct*.8.*num*.2. Ita Bonacina.

Sed, vt mihi certum, Respondeo verè eximi à recitando dicto paruo Officio Virginis: quia certum mihi est, solùm teneri ad illud recitandum illum alium, in cuius commodum pensio reseruata est. Ratio est, quia iste solus percipit pensionem, vt Clericus, & illius emolumento finitur, non verò ille, in cuius capite fuit posita pensio: ergo, &c. Sic Bonac. *loc. citat.* quem citat, & sequitur Trullench *lib*.1. *in Decalog.cap*.7.*dub*.12.§.3.*num*.6. *in fine*. Et constat ex dictis in simili *suprà quæst*.53.

QVÆSTIO LXVIII.

An si quis habens (titulo clericali) pensionem, fiat miles Lauretanus, hoc est, obtineat vulgò, Cauallerato, *& nubat, teneatur retenta pensione, ad Officium paruum?*

REspondeo, Teneri. Ratio est, quia talis miles, virtute militiæ verè retinet pensionem: ergo verè obligatur ad Officium paruum. Patet, quia non ex eo, quod mutet statum, mutatur natura pensionis, sed solùm est priuilegium retinendi illam cum matrimonio. Sic Sanchez *libro* 2. *consil. capite* 2. *dubitat*. 63. *num. quinto*, & ex illo Trullench. *loco cit. numero* 7. *in fine*. Qui, & consequenter, idem dicunt de illo, qui matrimonio inito, obtinet pensionem titulo clericali, virtute illius officij militaris.

QVÆSTIO LXIX.

An qui in totum cessit liberaliter pensioni, teneatur adhuc ad Officium paruum?

REspondeo, vt certum: Non teneri. Quia iste talis verè non habet pensionem, ratione cuius tenebatur ad officium. Secus est dicendum de illo, qui solùm in partem cessit pensioni; quia è contra iste verè dicitur adhuc titulo clericali pensionem possidere: ergo cum adhuc sit pensionarius, ad Officium paruum obligabitur. Sic Bonacina *loco citat. num*.11. Trullench. *num*.8. & Basseus *tom*.2. *verb. Hora Canon*.1.*num*.7.

QVÆSTIO LXX.

An item non teneatur ad Officium paruum pensionarius ille, qui consentit, pensionem redimi, accepta v. g. trium, aut quinque annorum anticipata solutione?

NEgat apud Bonacinam Azor. 2. *p.lib*.8. quem sequitur Pater Bellius *in manuscriptis de Benefic.lib*.4.*de Pension.vers*.6. Ratio eorum est, quia accipiens anticipatas solutiones videtur recipere stipendium, quod Clerico fuit institutum pro onere Diuini Officij: ergo tenetur adhuc ad diuinum illud paruum officium, ratione cuius datur pensio. In hanc partem videtur inclinare Bassæus *loc. cit.* dum dicit, oppositum fortè esse probabile.

Sed probabilius Respondeo, Adhuc istum non teneri ad Officium paruum, ob rationem *quæstione antecedenti* adductam. Nam hic non habet amplius pensionis titulum, nec verè dicitur pensionarius: ergo consequenter non tenebitur ad onus officij parui, quod pensionem consequitur: ex quo patet ad argumentum contrariorum. Sic Bonac. & Trullench. *loco citato*.

QVÆSTIO LXXI.

An Clericus pensionarius, si efficiatur miles Diui Iacobi, aut Sancti Ioannis, aut alterius Ordinis militaris, cum indulto retinendi pensionem, satisfaciat obligationi recitandi officij parui, recitando Orationes Dominicas, & Angelicas à Religione sua præscriptas?

NEgandum videtur. Quia Pontifex clarè præcipit, quod Pensionarius quilibet recitet Officium paruum: atqui legis verba debent accipi secundum propriam significationem: ergo talis lex Pontificia verè comprehendit dictum Clericum.

Sed ferè certum Respondeo, Satisfacere suæ obligationi. Quia mens Pontificis, & eiusdem legis ratio videtur fuisse, ne fruentes fructibus beneficiorum Ecclesiasticorum, omninò essent immunes ab onere dicendarum precum, ad quas beneficiarij tenentur; quæ non habet locum in nostro casu, quia tenetur ad multas preces, imò ad maiorem quantitatem, quàm sunt preces Officij B. Virginis, cum ad centum viginti Pater noster, cum totidem Aue Maria, ex Ordinis institutione à militibus quotidie persoluendis, teneantur. Sic meus doctissimus Nauarr. *cons*.22.

de

de celebrat. Missar. per totum. Qui ad argumentum in contrarium optimè respondet dicendo, quod lex. extenditur, & restringitur secundum mentem Legislatoris, & rationem legis, iuxta *l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de legat. 2. & cap. Suggestum, & cap. Meminimus de Appell.* Sic etiam ex illo Garcias 3. *p. de Benefic. c. 1. n. 117.* Rodriguez 1. *p. sum. c. 140. num. 5.* Bonac. *disp. 1. de Horis, q. 2. punct. 4. n. 10.* (non 2. vt apud Palaum) Trullench *lib. 1. in Decalog. c. 7. dub. 12. §. 3. n. 7.* Palaus *disp. 2. punct. 1. §. 2. n. 6.* & Tamburin. *loc. cit. c. 5. §. 1. n. 22.* ita dicens: *Si quis pensionarius fiat Religiosus laicus, vnde ex peculiari præcepto obligetur ad quasdam alias Orationes, non obligabuntur ad dictum paruum officium: quia non præsumitur Pontifex alio superaddito onere, eos aggrauare voluisse. Adderem libens pro hoc laico, modò prædictæ Orationes non sint multo minores, quàm sit officium Beatissimæ Virginis.* Sic ille.

QVÆSTIO LXXII.

An si quis Pensionarius vellet, loco officij parui, Officium magnum recitare, satisfaceret sic suæ obligationi?

RESpondeo, vt quid certum, Satisfacere abundantius, & melius. Quia Papæ intentio fuit releuare pensionarios ab onere recitandi officium magnum, imponendo illis minorem obligationem, recitandi videlicet Officium paruum, casu quo nollent Officium magnum recitare. Sic Suarez *lib. 4. de Horis Canon. c. 21. n. 6.* Bonacina *loc. cit. n. 9.* Vasquez, Molfesius, Reginald. Azorius, & Carolus Macignus apud ipsum. Sanchez *lib. 2. consil. cap. 2. dubit. 63. n. 6.* Trallench, & Palaus *loc. citatis,* Bassæus etiam *num. 7. citato.*

QVÆSTIO LXXIII.

An clericus beneficiarius, vel ordine sacro initiatus, si simul etiam pensionem habeat, teneatur præter septem Horas Canonicas recitare Officium B. Virginis paruum?

AFfirmandum videtur. Quia Pius V. *in sua Constitut.* vniuersè præcipit, vt omnis Pensionarius paruum Officium B. Virginis soluat: ergo dictus Clericus ratione beneficij vel Sacri Ordinis cogitur septem Horas Canonicas recitare, & quatenus Pensionarius, paruum B. Virginis Officium.

Sed tanquam certum, Respondeo: Non teneri, nisi ad recitandas septem Horas Canonicas. Quia mens Pij V. ea videtur fuisse, vt Pensionarius alioqui non adstrictus ad Horas, aut ad alias preces recitandas, paruum Deiparæ Officium soluere cogeretur. Sic Suarez, Sanchez, Trullench, Tamburinus, & Bassæus *loc. cit.* Azor *lib. 10. c. 4. q. 3.* Vasquez, Reginald. Filliuc. Garcia, & Philiarcus apud Bonacinam, quos ipse sequitur *n. 10.*

QVÆSTIO LXXIV.

An Episcopus teneatur ad Officium Diuinum recitandum?

REspondeo, tanquam quid certissimum, teneri. Quia possidet Episcopatum, qui inter præcipua Ecclesiæ Beneficia connumeratur. Sic omnes DD. Qui idem dicunt de Abbate, Parocho, & Canonico, quia hi omnes verum Beneficium possident. Legantur Authores citati, & præcipuè Palaus *punct. 1. §. 2. num. 1.* vbi quærens, quid nomine Beneficij intelligatur? Respondet, *Clarum esse intelligi Episcopatum, Rectoriam, Canonicatum, Dignitatem, Præposituram, & similia. Quia hæc nullus dubitat verè, & propriè beneficia esse.* Sic ille. Bonacina *num. 12.* Trullench *num. 9.*

QVÆSTIO LXXV.

An etiam Eminentissimi Cardinales teneantur recitare Officium Diuinum, ex vi solius Cardinalis?

NEgant aliqui viri docti, quos suppressis nominimus, refert Diana *p. 8. tract. 7. resol. 1.* docentes Cardinalatum, vt Cardinalatum, non inducere obligationem persoluendi Horas Canonicas. Quia Cardinalatus, etiamsi sit beneficium, nullos tamen habet fructus, & redditus, atqui beneficium non habens fructus, aut redditus nullam inducit obligationem recitandi officium: ergo.

Sed ut ferè certum, Respondeo: Teneri Dominos Cardinales, ex vi solius Cardinalatus, ad recitandum Officium Diuinum. Quia ferè certum est, quod Cardinalatus verè, & propriè est beneficium: ergo inducit obligationem recitandi Officium Diuinum. Consequentia ex dictis constat. Antecedens verò probatur ex *c. 2. Cleric. non residentib.* ibi: *Canonicè est depositus*: ergo Cardinalatus beneficium est. Quod confirmatur ex communi Doctorum placito, præcipuè Sapientissimorum Patrum Lessij *de iust. & iure lib. 2. c. 34. dub. 12. n. 64.* Dicastillo *lib. 2. tract. 2. disp. 8. dub. 5. n. 88.* & Cardin. de Lugo *tom. 2. disp. 35. sect. 2. n. 10.* asserentium Dignitatem Cardinalium non esse constituendam inter beneficia simplicia, sed inter beneficia maiora. Henric. de Villalob. *in sum. tom. 2. tract. 9. diffic. 2. num. 2.* Machado *tom. 1. lib. 3. part. 3. tract. 1. docum. 1. n. 4.* & alij, quos nouissimè sequitur Martinez de Prado *tom. 2. c. 30. q. 6. §. 5. n. 48.* dicens, & sibi hoc esse indubitatum, & se latere rationes, propter quas Diana nolit in hoc puncto suam proferre sententiam. Sed certè Diana licet ex dignis rationibus (vt ipse ait) nolit quid sentiat proferre, tamen non dubito, quin in nostram incliner; respondet enim ad argumenta, quæ contra illam fiunt. Et ita ad illud, quod initio quæstionis est positum, optime negat maiorem: nam Cardinalatus habet fructus, & redditus, nempe summam quandam distributionem pro rata Dominis Cardinalibus distribuendam.

QVÆSTIO LXXVI.

An obligatio quam habet Cardinalis ad dicendas Horas, incipiat à die, quo ipse sumit Biretum, & acceptat nominationem, & ante susceptionem Pilei rubei?

NEgandum videtur, quia Beneficiarius non tenetur ad Horas à die collati beneficij, sed à die possessionis adeptæ, vt cum communi infrà *quæst. 97.* dicimus, at sic est, quod Cardinalis non accipit possessionem Cardinalatus in die quo sumit Biretum, sed in die, quo sumit Pileum: ergo.

Sed

Sed ego vt certum Respondeo, Teneri à die, quo sumit Biretum, quia ab illo die acquirit Cardinalis jus ad omnia Cardinalium munia, & acquirit possessionem Cardinalatus, ac per consequens tenetur ex tunc Horas Canonicas soluere.

Vnde ad Argumentum in contrarium, neganda est minor: cum ei obstet decretum Pij V. datum sub *die 26. Ianuarij* 1575. in quo statuit, sumptionem Capelli esse ceremoniam accidentariam, & à die, qua Cardinalis nominatur, & honorem accipit, & consentit, esse verum Cardinalem. Sic Diana *loc. cit.* Et ex illo Martinez *loco etiam citato.*

QVÆSTIO LXXVII.

An Coadiutor Beneficiarij teneatur persoluere Canonicas Horas?

Affirmant nonnulli Recentiores apud Sanchez *infrà*, asserentes coadiutorem teneri ad Horas, sicut tenetur principalis beneficiarius. Quia (aiunt) mittitur in possessionem sicut ipse, & deseruit Ecclesiæ, & hic titulus est Ecclesiasticus: ergo.

Sed vt mihi certum, Respondeo dicendum quod Coadiutor Beneficiarij non tenetur ad Horas ratione Coadiutoriæ præcisè. *Primò*: quia Coadiutoria non est beneficium Ecclesiasticum, vt omnes nemine contradicente docent, vt ait Nauarr. *in cap. Si quando, de Rescript. prælud.* 5. *n.* 10. & cum ipso, & aliis Suarez *cap.* 22. *cit. n.* 19. ergo non obligat ad recitandum. *Secundò*: Quia obligatio recitandi, semper remanet apud Beneficiarium proprietarium: ergo non astringit Coadiutorem, patet quia ex vno beneficio non obligantur duo ad recitandum. Sic Medina *de Orat. cap.* 7. Nauar. *cap.* 2. *de Orat. n.* 18. Suarez *loc. cit.* Sanchez *lib.* 2. *consil. c.* 2. *dub.* 64. *n.* 3. Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 4. *num.* 13. Palaus *disp.* 2. *punct.* 1. §. 2. *num.* 7. Garcia *de Benef.* 3. *p. cap.* 1. *n.* 109. Barbosa *de Iure vniuerso lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 59. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dubit.* 12. §. 3. *num.* 10.

QVÆSTIO LXXVIII.

An saltem teneatur ad Horas, qui priuilegium Canonicatus obtinuit, assignata aliqua portione pro congrua, & cum futura successione Canonicatus?

Affirmant prædicti Recentiores apud Sanchez. Quia præfatus Coadiutor habens aliquos redditus, nempe aliquam congruam assignatam, habet etiam sedem in Choro, vocem in Capitulo, vocatur Canonicus: ergo verè tenebitur ad Horas.

Sed adhuc Respondeo dicendum: quod non teneatur. Probatur *Primò* rationibus suprà allatis. *Secundò*, & specialiter. Quia Coadiutor Canonici, non est verè Canonicus: nec est pro tali habendus, viuente Coadiuto: ergo iste talis ex vi Coadiutoriæ præcisè, non tenetur ad Horas. Antecedens, in quo est difficultas, constat ex quadam declaratione Pauli V. ad petitionem Ecclesiæ Cathedralis Conimbricensis, data in quodam breui *anno* 1606. in quo (vt refert Suarez) declarat Coadjutores Canonicorum, non esse verè Canonicos, nec pro talibus habendos, viuentibus Coadjutis.

Nec obstat quòd Coadjutor habeat aliquos redditus, sedem in Choro, vocem in Capitulo, & vocetur Canonicus. Quia redditus percipit in stipendium laboris, quem subit ob proprietarium. Sedem in Choro, non loco proprietarij, sed vltimo loco post proprios Canonicos. Vocem in Capitulo, non ex vi tituli, sed ex concessione, vt etiam in hoc iuuet proprietarium: vocatur tandem Canonicus, non quia sit, sed quia habet jus succedendi, & (vt diximus) sedem in Choro, vocem in Capitulo. Ideóque hanc sententiam tenent communiter omnes. Suarez, Garcia, Sanchez, Palaus, Trullench, Navarr. Medina *loc. cit.* Bonac. *num.* 15. & alij.

QVÆSTIO LXXIX.

An ad minus teneatur ad Horas Coadiutor Beneficiarij, aut Canonici, si expressè ad hanc obligationem subeundam coarctetur ex indulto Pontificis, aut ex pacto cum Proprietario?

Respondeo, Tanquam certum: Tunc teneri, non vi Coadjutoriæ præcisè, sed ex vi pacti, aut præcepti Pontificis. In quo casu nec proprietarius ob id à recitando excusaretur. Sic Suarez *loc. cit. num.* 22. Sanchez *num.* 4. Nauarr. *num.* 18. Bonac. *num.* 13. Palaus *num.* 7. Trullench *num.* 10. Et alij, qui benè notant, idem esse dicendum casu, quo Coadjutor alio titulo adstringeretur ad Horas, veluti si esset Beneficiatus aliàs, aut initiatus Sacris: quia tunc certum est his titulis teneri.

QVÆSTIO LXXX.

An dictus Beneficiarij, vel Canonici Coadiutor teneatur ad minus dicere Officium paruum B. Mariæ Virginis, tanquam Pensionarius?

Respondeo ex dictis cum distinctione, sic. Si Coadjutor habet propriam pensionem super beneficium, sine dubio tenetur ad Officium paruum B. Virginis (nisi aliàs Officium magnum recitet) quia recipit talem pensionem vt clericus. Si verò solùm recipiat ex fructibus beneficij aliquam sustentationem per modum stipendij, tunc non tenebitur; quia non comprehenditur sub Motu Pij V. & aliàs satisfacit suæ obligationi suum ministerium implendo. Sic omnino Suarez *cap.* 22. *cit. in fine.*

QVÆSTIO LXXXI.

An beneficiarius, qui solùm titulum beneficij habet sine fructibus omnino, teneatur ad Horas Canonicas?

Affirmant aliqui. Quia talis spontè (vt supponitur) acceptauit beneficium, cum onere non percipiendi fructus: ergo cum onere etiam recitandi Horas. Ita Metina *C. de Orat. q.* 7. Maior *in* 4. *dist.* 12. *quæst.* 3. Palud. & Turrecremata apud Sancium *infrà.*

Sed probabilius longè, Respondeo: Non teneri, si saltem non stet per illum, quo minus fructus habeat. Ratio est, quia obligatio recitandi solùm ex Sacro Ordine, vel perceptione mercedis consurgit: Sed qui titulum tantùm sine fructibus habet, nec Beneficium habet, nec mercedem percipit: ergo.

Sic

Sic Nauarr. *in sum.cap.25.num.* 103. *& de Orat.c.7. num.*28. *&* 29. Sotus *lib.*10. *de Iustitia, q.*5. *art.*3. *vers. Pari modo,* Caiet.& Palac. *in sum.verb. Hora.* Corduba, Sandoual.Siluest. Armilla, Nieua,& alij, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.*2. *consil. cap.*2. *dubit.*71.*num.*4. Lessius, & Villalob. quos citat, & sequitur Trullench. *lib.*1.*in Decalog.cap.*7. *dub.*12. §.3.*num.*17. Thom.Tamburin. *lib.*2.*in Decalog.c.*5. §.1.*n.*23. probans id: *quia licèt Beneficium habeat, tamen non habet vt relatum ad fructus: vnde cùm de Altari non viuat, non est æquum tanto onere prægrauari.* Sic ille.

QVÆSTIO LXXXII.

An etiam eximatur ab obligatione recitandi Horas, si Beneficiarius sua voluntate, aut culpa nullos fructus percipiat beneficij?

RESpondeo, vt certum: Tunc non eximi, sed teneri ad recitandas Horas. Ratio est. Quia huiusmodi verè retinet beneficium cum iure ad fructus percipiendos ex illo: si ergo per illum stat, vt illos non recipiat, non ob suam culpam debet exonerari ab obligatione recitandi Horas. Sic Authores citati, & Bonac. *disput.*1.*de Horis, quæst.*2. *punct.*4. *num.*19. Lessius, Suarez, Azor. Vasquez, Molfesius, & Filliuc. apud ipsum, Palaus *loc.cit.num.* 11.

QVÆSTIO LXXXIII.

An Beneficiarius, qui fructus nullos recepit, quia ex causa iusta non residet, & solùm fructus dantur residentibus, teneatur ad Horas?

AFfirmant teneri tunc recitare, etiamsi ex legitima causa studij, & cum licentia, non resideat. Quia per eum stat, quominus fructus percipiat, cum verè possit residere. Sotus *lib.*10.*de Iust.quæst.*5. *art.*3.*vers.Pari modo.* Palud. *in* 4.*dist.*15.*q.*15.*n.*15. Turrecrem.*cap.*1.*dist.*91.*n.*9. Corduba *in sum.q.*186. *vers. lo tercero.* Ledesma 2.*p.*4. *quæst.*16.*art.*4.*dub.*5. & Nauarr. *in sum.cap.*25. *num.* 103. *& de Oratione capite* 7. *num.*18. quos omnes pro hac parte citat Sanchez *infra.*

Sed ego cum distinctione Respondeo *Primò.* Certum est apud omnes, quod si Beneficiarius contra ordinem iuris non resideat in sua Ecclesia, teneatur ad Horas. Quia sua culpa non residet, & ideo per ipsum culpabiliter stat, quominus fructus percipiat. Sic omnes DD.

Respondeo *Secundò.* Probabilius est, quod si beneficiarius ex legitima causa, & secundum ordinem iuris,& cum licentia non resideat, & ideo non percipiat fructus illos, tunc non teneatur recitare Horas (nisi alias teneatur alio titulo.) Ratio est. Quia recitandi obligatio in Beneficiario oritur ex mercede, quæ illi datur ad sustentationem: atqui Ecclesia in hoc casu priuat Beneficiarium mercede ad suam sustentationem, & hoc absque sua culpa, & cum legitima licentia, & causa iure expressa: ergo iste talis non tenebitur ad Horas. Sic Angelus *verb. Hora Canonica, num.*4. (aliàs 3.) vbi quærit, An Beneficiarius tum est absens ex causa legitima, & deseruit Ecclesiæ per vicarium, teneatur ad Horas; & respondet *quod sic, secundum mentem Panor. Innocentij, & Ioan. Andr. & est tutius, licet Abbas, & quidam alij dicant, quod non tenetur: quos credo dicere verum, si nullam vtilitatem in absentia reciperet ab Ecclesia.* Sic Angel. Cui adde Gregor. Lopez *l.*34. *vers. Han de decir, tit.*6.*p.*1. Siluestrum *verb. Hora, quæst.*2.*dicto* 9. *in fine,* Tabiena *ibi num.*3. Henriquez, quos omnes citat,& sequitur Sanchez *lib.*2. *consil. cap.*2.*dub.*72. & hunc Trullench. *dub.*12. *cit.*§.3. *num.*20. *in fine.* Et secundum hanc responsionem explicari possunt aliqui DD. primæ sententiæ, præcipuè Nauarr. & Sotus, cum isti Doctores non loquantur quando ex causa legitima non residet: quod est præcipuum dubium.

QVÆSTIO LXXXIV.

An Beneficiarius, qui sponte omnes Beneficij fructus cedit Patri, aut Patruo, aut suo creditori, &c. teneatur recitare?

RESpondeo, tanquam certum: Teneri. Quia in isto casu Beneficiarius verè censetur recipere dictos fructus, cùm eius nomine, & voluntare alter capiat, iuxta Regul. *Qui per alium, in* 6. Sic Nauarr. *in Sum. cap.*25.*num.* 103. *ibi:* Addo, *Nec per alium,* propter multos pueros,& alios familiares, vel amicos, quorum patres, heri, vel amici pro illis capiunt: quia isti non minus, quàm si ipsi caperent, tenentur. Regul. *Qui per alium, &c.* Sic ille. Sot. Ledesma, Palatios, quos sequitur Sanchez *cap.*2. *cit. dubit.*71. *in fine,* Trullench. *num.*20.*cit.* Suarez *lib.*4.*capit.*20. *num.*12. Bassæus *tom.*1.*verb. Hora Can.*1.*num.*5. Rodriguez 1.*p.sum.cap.*140.*num.*4.

QVÆSTIO LXXXV.

An Beneficiarius, qui nullos fructus beneficij percipit, eo quòd sit excommunicatus, teneatur ad Horas recitandas?

NEgat apud Sanchez Briareth. *quodlib.*4.*propos.*5. eo quòd dictus non percipiat fructus Beneficij: ergo nec eius onus debet percipere.

Sed vt certum, Respondeo: Teneri. Ratio est, quia excommunicatus, si velit, potest consequi fructus beneficij, cum per ipsum stet, quominus ab excommunicatione absoluatur. Et si facta diligentia, per ipsum non stet, quominus absoluatur, non perdit beneficij fructus: ergo non debet eximi ab onere quod illi ob fructus imponitur. Sic Sotus *libro* 10. *de Iustit. quæst.*5.*articul.*3. *vers. At de aliis impedimentis.* Angles *in florib.*2.*p. in mater. de Restitut.* vbi de Clericis restitutioni obnoxiis, *fol.*208. Couarr.3. *variar. capite* 13.*numero* 8. *vers. Duodecimò,* & penes ipsum Cardin. Decius, Gigas, & alij plures. Sanchez *libro secundo consil. capite secundo, dubitat.* 73. Suarez *libro* 4. *de Horis, capite* 20. *numero* 12. Vasquez *de Benefic. capite quarto, §. primo, dubitat.*6. *numero* 25. Azor. 1.*part. lib.*10. *capite quarto, quæst.*6. Palaus *disputat.*2. *puncto* 1. §.2.*numero* 11. Trullench. *loco citat.num.*22. & alij. Qui idem, & meritò affirmant etiam casu quo quis iniustè esset excommunicatus. Legantur dicta à *nobis part.*4.

Qvæstio LXXXVI.

An item teneatur ad Horas Beneficiarius, qui non percipit Beneficij fructus, eo quòd sit irregularis, aut suspensus?

NEgat, & consequenter Briareth. *loco citato.* Sed vt certum etiam, Respondeo: Teneri. Quia sua culpa non recipit fructus beneficij. Sic omnes DD. præcipuè citati, inter quos Sotus *loc. citat.* Qui id probat ex eo quod, vt ait Glossa *in cap. leges, 16. q. 1.* nemo ex suo delicto facit conditionem suam meliorem. Et ideo isti tenentur ad ea, quæ sunt oneris, licèt illis priuentur, quæ sunt honoris.

Qvæstio LXXXVII.

An si quis per irregularitatem, aut depositionem, vel alio quovis modo amitteret ex toto Beneficium, teneatur adhuc ad recitandum?

REspondeo, vt certum: Non teneri tunc. Quia desineret esse beneficiatus: ergo iam non teneretur ad onera beneficij. Sic Nauarr. *cap. 7. de Oratione, num.* 19. mihi, aliis 20. per hæc verba. Decimotertio sequitur, quod Clericus Sacris nondum initiatus, beneficij sui præsentatione, vel renunciatione liberatur ab onere recitandi Horas: cessat enim causa illius oneris, & cessante causa, cessare quoque debet effectus. *capit. Cum cessante, de Appellat. & cap. Magnæ, de vota, & l. Adigere, §. Quamuis, ff. de Iurepatronat.* Et ita determinat Cardin. Sancti Xisti *§. 1. num. 91. dict. art.* 8. Hæc Nauarr. Paludanus quoque, Turrecrem. Couarru. & Corduba, quos sequitur Sanchez *vbi supra dub.* 73. *num.* 4. Trullench. *num.* 22.

Qvæstio LXXXVIII.

An si quis recipiat beneficium iniustè, vel nulliter, vt v.g. per violentiam, per simoniam, vel existens excommunicatus, vel irregularis, vel non habens legitimam ætatem, &c. teneatur Horas recitare?

AFfirmant plures Doctores: teneri, non ex præcepto Ecclesiæ, sed ex iure naturæ, quia contra voluntatem Ecclesiæ defraudat Deum debito obsequio, & seruitio, & priuat Ecclesiam officio, & ministerio. Ita Philiarchus *libro* 1. *cap.* 8. *concl.* 2. Azor. 1. *p. lib.* 10. *cap.* 4. *quæst.* 10. Bonacina *disp.* 1. *de Horis, quæst.* 2. *punct.* 4. *num.* 28. Qui & citat Suarium *libro* 4. *capite* 19. *num.* 10. & alios. Ita etiam Trullench. *libro* 1. *in Decalog. capite* 7. *dubitat.* 12. §. 3. *num.* 22. *vers. sequitur quintò, in fine*, & latiùs *num.* 25. *per totum.*

Sed probabilius Respondeo: Non teneri ad recitandas Horas. Quia prædictus nec habet titulum verum beneficij, nec facit fructus suos; sed obligatur beneficium relinquere, & fructus perceptos reddere: ergo non est vnde oriatur ei obligatio recitandi: cum tota oriatur ex præcepto Ecclesiæ, vt *suprà* est habitum: & hic cessat, cum non detur materia supra quam est positum. Sic Sanchez *loc. cit. num.* 5. dicens, sic resolutum fuisse Salmanticæ à Patribus Societatis. Palaus *disputat.* 2. *de Orat. punct.* 1. §. 2. *num.* 30. Thom. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. §. 1. *num.* 21. vbi ex Sanchez addit, *Quod si prædictus intrusus petat à Pontifice reualiditatem beneficij, teneatur tunc exponere, se Officium non recitasse, vt scilicet fructuum perceptorum compositionem, quæ est quid diuersum à reualiditate beneficij, obtineat. Imò etiamsi recitasset, debet hanc fructuum compensationem petere, quia adhuc ea illegitima* (vt ita loquar) *recitatione posita, nulliter recepit fructus.* Sic etiam Diana *p.* 4. *tract.* 4. *resolut.* 146. Bassæus *tom.* 2. *verb. Hora* 1. *numero* 5.

Qvæstio LXXXIX.

An Beneficiarius, qui ob delictum aliquod, aut aliam iustam causam damnatur à Iudice, vt non acquirat fructus beneficij ad tempus, v.g. per vnum annum, teneatur illo anno ad recitandas Horas?

NEgant teneri aliqui. *Primò*, quia licèt Beneficiarius culpa sua fuerit damnatus; at vbi damnatus est, iam non stat per ipsum, quominus fructus recipiat. *Secundò*, quia si in perpetuum priuaretur fructibus, durum esset, illum obligare ad Horas: ergo nec si priuaretur ad tempus, est obligandus eo tempore. Ita tenent Briareth, & Henriquez, quos citat & sequitur Sanchez *lib.* 2. *cons. c.* 2. *dub.* 74.

Sed probabilius Respondeo: Teneri toto illo tempore ad recitandas Horas. *Primò*: Quia nemo debet ex sua culpa commodum reportare. *Secundò*: Quia per ipsum stetit (imò & aliquo modo stat, non facere fructus suos, siquidem ob culpam suam damnatus est, imò & actualiter censetur damnari, cum Iudex per suam condemnatoriam sententiam semper loquitur: & ideo semper supponat mortaliter perseuerare, quoad effectum sententiæ, culpam, aut delictum.

Ex quo patet ad *Primum* argumentum Sanchij. Dicendum enim, quod per ipsum moraliter adhuc stet, vt non recipiat fructus. Ad *Secundum* dicendum, quod esset durum Beneficiario, sed tolerandum, quia iustum. Et ideo hanc nostram sententiam tenet Azor. 1. *p. lib.* 10. *cap.* 4. *quæst.* 6. dicens, id certi iuris esse. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dubit.* 12. §. 3. *num.* 22. Palud. & Turrecrem. apud Sanchez.

Qvæstio XC.

An Beneficiarius, qui capta possessione fructus beneficij pro aliquo tempore non percipit, sperat tamen postea percepturus, teneatur recitare Officium?

REspondeo, vt certum: Teneri. *Primò*: Quia vt Beneficiarius hac obligatione astringatur, non necessariò anticipatur perceptio fructuum, aliàs nisi quis cum possessione beneficij inueniat fructus, quos statim accipiat, non obligabitur statim ad recitandum, quod est ridiculum: sufficit ergo expectatio fructuum moraliter certa, siue sit longa, siue non, vt obliget ad recitandum. *Secundò*, & sit confirmatio argumenti facti, quia spes moraliter certa, orta ex iure, quod Beneficiarius habet ad percipiendos fructus, æquiualet fructibus perceptis: aliàs ferè nullus Beneficia

Beneficiarius in primo anno suæ præsentationis obligatus esset recitare, cum regulariter perceptio fructuum soleat differri: ac hoc est falsum: ergo. Sic Nauarr. Turrecrem. Palud. Corduba, Siluest. Medina, & Toletus, quos citat & sequitur Suarez *libro quarto, capite 20. numero primo, & 15.* Palaus *disputat. 2. punct. 1. §. 2. numero 13.* Vasquez *de Benefic. §. 1. dubitat. 6. numero 26.* Trullench. *loco citat. n. 22. in principio.*

QVÆSTIO XCI.

An Beneficiarius, qui primo anno, ex statuto, vel consuetudine, non percipit grossam Beneficij, sed solùm, si assistat in Choro, distributiones quotidianas, teneatur recitare?

RESpondeo, vt quid certum, Teneri. Quia iam ratione beneficij suppeditatur Beneficiario stipendium pro officio impenso. Sic vt certum docent communiter Doctores, Nauarr. *capite 7. de Orat. num. 30.* Suarez *lib. 4. de Horis, cap. 20. num. 3. 4. 7. 9. & 11.* Lessius *lib. 2. de Iustit. cap. 34. num. 173.* Vazquez *de Benefic. cap. 4. §. 1. dubit. 6. numero 27.* Garcia *de Benefic. 3. part. c. 1. num. 61.* Palaus *loco citato, num. 12.*

QVÆSTIO XCII.

An casu, quo ex statuto, aut consuetudine nihil Beneficiario concedatur ob seruitium primo anno impensum, sed omnes fructus illius anni reseruantur ei post mortem, expendendi in eius fauorem, teneatur recitare?

REspondeo, etiam vt quid certum: Teneri, quia lucratur fructus beneficij in primo anno: ergo tenetur recitare. Nec obstat illa dilatio, cum non sit ablatio fructuum, sed potiùs cedat sæpè in maius commodum temporale, & spirituale ipsius Beneficiarij. Sic Suarez *num. 9.* Azor. *p. 1. lib. 10. c. 4. quæst. 4.* Lessius *lib. 2. cap. 34. num. 170.* Garcia *3. p. de benef. cap. 1. num. 61.* vbi vltra Azorium citat Paludanum *in 4. dist. 15. quæst. 5. art. 1. concl. 5.* Bonac. *disp. 1. q. 2. punct. 4. num. 2.* Palaus *num. 13.*

QVÆSTIO XCIII.

An item teneatur recitare Beneficiarius, casu quo in eius Ecclesia vigeat consuetudo, qua caueatur, vt primo anno nullos fructus, nec distributiones accipiat, neque post mortem illi reseruentur, sed distribuantur inter antiquos Beneficiarios?

NEgant aliqui Doctores. *Primò*, quia hæc videtur irrationabilis consuetudo contraria Extrauaganti Ioan. XXII. *Suscepti, de elect. & sub tit. Ne sede vac.* necnon Concil. Trident. *sess. 24. de Reformat. c. 14.* & tandem Constitutioni Pij V. *anno 1570. Dudum*, quæ est in Bullario 106. In quibus reprobantur consuetudines applicandi fructus antiquis Beneficiatis à nouo Beneficiato acquisitos, tanquam speciem simoniæ, vel auaritiæ redolentes: ergo.

Secundò, quia dato, quod aliquæ sint Ecclesiæ, quæ non receperint decretum Concilij Trident. & Constitutiones Ioannis XXII. & Pij V. & ideo in illis seruetur praua illa consuetudo, quod noui Beneficiarij nihil penitus recipiant, sed fructus primi anni diuidantur inter antiquos, adhuc non teneri recitare: quia nec fructus aliquos recipiunt, etiamsi de iure illi debeantur, nec possunt eos sine magna impensa, & lite molestissima contra suam Ecclesiam exigere. Et ideo hanc sententiam tenent Nauarr. *capite 7. de Orat. numero 30.* Rodriguez *in Addit. ad Bull. composit. numero 9.* quos & citat, & sequitur Garcia *3. part. de Benefic. numero 70. & 75. & sequent.* (vnde malè citatur hic author ab Ægidio Trullench. pro opposito) Sanchez *libro secundo, consil. capite secundo, dubit. 75.* & reputant probabile communiter DD.

Sed nihilominus probabilius Respondeo, Teneri recitare. *Primò*, quia sic recipiens beneficium voluntariè se subiecit illius oneri, quod est choro assistere, & si beneficium est curatum, Sacramenta ministrare, &c. ergo & debet recitare; quia hoc onus est beneficij præcipuum.

Secundò, Quia quamuis nouus Beneficiarius in primo anno non recipiat vllos fructus, eo quòd sui distribuantur antiquis Beneficiariis: tamen ex tunc habet ius, & spem certam, vt fructus Beneficiatorum post illum ingredientium applicentur etiam illi: sed illud ius, & spes certa, est pretio æstimabilis, & reputari potest vt stipendium illi concessum: ergo ob illud tenebitur ad recitandum. Sic Azor. *lib. 10. cap. 4. quæst. 4.* Suarez *lib. 4. capite 20. numero 8. & 14.* Lessius *libro 2. capite 34. numero 170.* Bonac. *disp. 1. de Horis, quæst. 2. punct. 4. numero 22.* & Palaus *disput. 2. punct. 1. §. 2. num. 19.* Qui duo malè citant Garciam, & Nauarrum pro hac parte: cum oppositam expresè doceant *loco cit.* Trullench. *libro 1. in Decalog. cap. 7. dubitat. 12. §. 3. num. 21.*

QVÆSTIO XCIV.

An deinde teneatur recitare Beneficiarius in primo anno, quando ex recepta consuetudine fructus illius applicantur alicui operi pio, vt fabricæ Ecclesiæ, vel Hospitali, aut pauperibus, &c.

NEgant à fortiori Doctores nuper pro prima sententia adducti. Quia in eo anno nouus Beneficiarius nullos fructus acquirit sibi: nec vnquam eos est percepturus: ergo perinde est ac si Beneficiarius non esset: non ergo ob hunc titulum recitare tenebitur.

Sed adhuc probabilius, Respondeo: Etiam in hoc casu ad recitandum teneri. Quia id etiam probant rationes adductæ ad probandum teneri ad recitandum, in casu quæstionis antecedentis. Quas adhuc confirmo, quia non est verisimile consuetudinem illam applicandi fructus primi anni alicui operi pio, introductam esse cum aliqua diminutione diuini cultus, sic enim neque pia, neque rationabilis æstimanda esset: ergo potius introducta est cum diminutione stipendij, & cum aliquo onere ipsius beneficij, cuius præcipuum est onus officij. Sic optimè, & latè Suarez *loco cit. à num. 10.* Azor. Lessius, Bonac. & alij citati, quamuis omnes fateantur, oppositum esse probabile.

QVÆSTIO XCV.

An si per vim, fraudem, aut aliam iniustam viam, impediatur Beneficiarius à consecutione fructuum, teneatur recitare?

RESpondeo, Non teneri, dummodo non habeat spem certam moraliter, illi aliquando fructus esse restituendos, quod accidere potest inter hæreticos occupantes bona Ecclesiæ, vel fructus Beneficiorum. Probatur, quia obligari non potest Beneficiarius ad officium recitandum, nisi ob stipendium acceptum, vel recipiendum. Sic Nauarr. *cap. 7. de Orat. numero 28. & in Sum. cap. 25. numero 103.* Valentia *disputat. 6. quæst. 2. punct. 10. §. 7.* Azor. *1. part. libro 10. capite 4. quæst. 6.* Lessius *libro 2. capite 34. numer. 168.* Sà *verb. Hora, numer. 1.* Toletus *lib. 2. cap. 14. vers. sexta causa.* Petr. Ledesma *tract. 9. cap. 4. concl. 13.* Caiet. Armilla, Angles, Lopez, Graffis, Rodriguez, Vega, & alij, quos citat, & sequitur Nicolaus Garcia *de Benef. 3. parte, capite 1. num. 45.* Palaus *disputat. 2. de Oratione, punct. 1. §. 2. num. 16. & sequent.* Bonacin. *disputat. 1. quæst. 2. punct. 4. num. 25.* Filliuc. *tractat. 23. cap. 5. quæst. 7.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 7. dubit. 12. §. 3. num. 22. vers. sequitur sextò.*

QVÆSTIO XCVI.

An saltem teneatur recitare dictus Beneficiarius, si ablatio fructuum non sit perpetua, sed pro aliquo tempore, v.g. pro vno, aut duobus annis, sine spe tamen fructuum recuperationis?

AFfirmant aliqui Doctores, teneri in hoc euentu recitare dictum Beneficiarium. Probant *Primò*, quia si per rapinam, vel furtum priuetur Beneficiarius omnibus fructibus, non propterea excusaretur ab onere recitandi. *Secundò*, quia si aliquo, vel aliquibus annis, ob sterilitatem temporum nullos redderet Beneficium fructus, adhuc teneretur recitare: ergo pari ratione tenebitur, quando ad tempus tantùm non recipit fructus, nec habet spem illos recuperandi. Ita tenent Suarez *loco citat. n. 15. & 16.* Filliuc. *loc. cit. n. 167.*

Sed probabilius etiam, Respondeo: Nec in hoc casu teneri recitare. Quia etiam in hoc casu habet vim ratio adducta *quæst. antecedenti.* Sic Palaus *loco citat.* per hæc verba: *Cæterùm, etsi hæc limitatio (Suarij videlicet, & aliorum) sit probabilis, probabilius tamen est, admittendam non esse: quia apponitur communi sententiæ expressè asserenti, te deobligatum esse à recitatione Horarum pro eo tempore, quo in tua potestate situm non est fructus vllos habere ex beneficio, neque speras te habiturum, vt benè docet Vasquez* (vltra superiùs allegatos) *opusc. de benefic. cap. 4. §. 1. dubit. 6. num. 31. & 32.* & docuerat Suarez *illomet cap. 20. numero 7. fine,* & tradit Bonac. *disput. 1. de Horis, quæst. 2. punct. 4. num. 25. vers. Mihi tamen valde. Neque rationes Suarez vrgent. Ad primam respondetur, dupliciter posse Beneficiatum priuari fructibus per rapinam, scilicet postquam illos obtinuit, vel ante illorum obtentum: si priuetur postquam illos obtinuit, clarum est, esse obligatum recitare; quia iam beneficium Beneficiato concessit stipendium pro munere exhibendo: at si ante illorum obtentum priuetur Beneficiatus fructibus percipiendis pro toto illo tempore, quo impeditur, sine spe recuperationis, censeo deobligari (sic lege, non* obligari) *tam à recitatione Horarum, quàm ab alio quouis ministerio, nisi fideles, vel Episcopus prædictos fructus alia via suppleant, necessaria pro illo tempore suppeditando. Ad secundam credo si ob sterilitatem annorum nullos fructus redderet beneficium, & Episcopus, vel fideles defectum non supplerent, Beneficiatum obligatum non esse. Quia pro illo tempore dici non potest in re habere beneficium, sed solùm titulum, quod insufficiens est ad obligationem inducendam. Neque obstat, successu temporis abundantes fructus esse colligendos, aut annis superioribus esse collectos; quia illi fructus suo tempori correspondent, dantúrque pro officio exercendo illo tempore, non pro alio.* Hucvsque Palaus.

QVÆSTIO XCVII.

An Beneficiarius teneatur recitare statim ac beneficij collationem acceptauit, & ante captam illius possessionem?

AFfirmant aliqui. Quia is, cui beneficium est collatum, & ab ipso acceptatum, verè est Beneficiatus, & verè dicitur habere beneficium, ex *c. si tibi absenti, de Prabend. in 6.* atqui omnis qui beneficium habet, tenetur recitare, vt suprà est habitum: ergo. Ita Nauarr. *c. 7. de Orat. n. 28. & 29.* Carolus Macign. *tr. de Horis Canon. c. 10. n. 25.* Philiarcus, Graffius, Zerola, &, Zechius, quos citat, & sequitur Garcia *de Benef. 1. p. c. 1. n. 92.* citat etiam Palaus pro hac parte Lessium vbi infrà, sed non ita bene, cum solùm dicat, sententiam Nauarri esse rationi, & iuri valdè conformem: & oppositam vt probabilem sequatur.

Sed probabilius Respondeo, Non teneri recitare ante acceptam possessionem. Quia probabilius est, quod solus titulus beneficij, etiam cum spe habendi possessionem, & fructus, non inducat in Beneficiato obligationem recitandi. Ratio est, quia fructus ante possessionem beneficij non debentur certò Beneficiato, ob contingentiam possessionis: atqui non videtur iustum, subire onus certum pro stipendio incerto: ergo. Sic Palud. *in 4. dist. 15. q. 5. art. 1. concl. 5.* Turrecrem. *in 1. §. dist. 91. art. 14.* Flam. Parisius *lib. 1. de Resignat. benef. q. 9. n. 15.* Nauar. *consi. 14. aliàs 17. de Celebrat. Missar.* Henriquez *in Sum. lib. 13. c. 13. n. 2. ibi, die possessionis beneficij.* Rodrig. *in Sum. 1. p. c. 145. n. 1.* Vega *in sum. tom. 1. c. 128. casu 18.* Azor. *1. p. lib. 10. c. 4. q. 7.* Suarez *lib. 4. de Horis, c. 19.* (non 18. vt leges apud Palaum) *à n. 17.* Malderus, Gauantus, Lessius, & Molfesius, quos citat & sequitur Diana *2. p. tr. 12. resol. 21.* Sic etiam Bonac. *disp. 1. q. 2. punct. 5. n. 2.* Trullench. *lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 13. n. 1.* qui & citant pro hac parte Lessium *lib. 2. cap. 34. dub. 30. n. 167.* Palaus *disp. 2. punct. 1. §. 2. à n. 23.* Tamburinus *lib. 2. in Decalog. c. 5. §. 1. num. 31.*

QVÆSTIO XCVIII.

An saltem teneatur recitare Beneficiarius ante adeptam pacificam possessionem, si per ipsum stet, quominus possessionem beneficij obtineat?

REspondeo, vt certum: Tunc teneri. Quia non est æquum, ob Beneficiati culpam, debito obsequio

quio Ecclesiam defraudari. Sic omnes. Nauarr. *de Orat.cap.7.n.28.* Suarez *à n.7. cit.* Palaus *num.* 23. Garcia *loc.cit.n.*85. Quia paria (inquit) sunt habere possessionem, & per eum stare quominus habeat. Palud. Turrecrem. Corduba, Toletus, Azor, Ledesma, & alij apud ipsum, & omnes.

QVÆSTIO XCIX.

An item teneatur recitare Beneficiarius, qui habens solum titulum, impeditur à possessione capienda lite, vel alia causa sibi inuoluntaria?

AFfirmabunt Authores primæ sententiæ q. 97. adducti casu quo habens titulum habeat & spem possessionis, & fructuum.

Sed probabilius Respondeo: Non teneri. Quia cum beneficium sit in litigio, fructus eius sunt contingentes, ob contingentiam possessionis: ergo non debent inducere obligationem certam recitandi Beneficiario. Sic Henriquez, Rodriguez, Vega, & alij, quos sequuntur Bonac. *punct.* 5. *cit. num.* 5. Palaus *num.* 25. Trullench *num.* 2.

QVÆSTIO C.

An omnes litigantes circa idem beneficium, teneantur ad onus officij, casu quo nullus possideat?

AFfirmant teneri omnes, eo quòd fructus percepti, saltem post contestationem, actori debeantur, si vincat. Nauarr. *de Orat.c.7. n.28. & in Man.c.25.n.*103.*&* 164. Philiarcus, Ludov. Lopez, Cuchus, Rodriguez, & Vega apud Garciam *loc.cit.n.*112. Quibus ferè consentit Sanchez *lib.2. consil.c.2. dub.76. cum aliis.*

Sed probabilius Respondeo, Nullum ex litigantibus teneri. Quia nullus habet propriè, & in rigore beneficium, & omnibus est dubium de victoria litis. Vnde dictum beneficium in tali euentu habendum est quasi vacans. Sic Palud. *in 4. dist.*15. & Cardin. S. Sixti apud Nauarrum *loco citat.* Soto *de iustit. lib.*10. *quæst.* 5. *articul.* 3. Ludov. de Beja *casu* 45. Suarez *lib.4. cap.* 19. *num.*9. *&* 10. Bonacina *disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 4. *num.* 26. Trullench *lib.1. in Decalog. cap. 7. dub.*12.*§.*3. *num.* 23. Azor 1. *p. lib.* 10. *cap.* 4. *quæst.* 9. Petr. Ledesma *tract.9. cap.4. difficult. 9. dict. 2. pag. mihi* 585.

QVÆSTIO CI.

An si duo litigarent super vno beneficio; & neuter esset in possessione, vnus tamen illorum haberet titulum, & speraret se victorem futurum, & consequenter fructus habiturum, teneretur saltem hic ad onus officij?

AFfirmant teneri hunc, qui haberet titulum, casu quo sit certus, vel habeat verisimilitudinem, quod pro ipso sit proferenda sententia, Sanch. *lib.2. consil.c.2. dubit.76.n.6. concl.2.* & casu, quo sit certus, Garcia *loc. cit. n.*103. & penes ipsum Tolet. & Petr. Ledesma, & à fortiori Authores nuper pro prima sententia adducti.

Sed probabilius Respondeo, adhuc non teneri ad onus officij, seu ad recitandas Horas. Quia adhuc iste habens titulum, non habet ius certum in beneficio, cum id acquiratur per possessionem pacificam; & sola spes non tribuat ius, & multis modis fieri potest, vt habens titulum non vincat litem, &c. ergo. Sic Trullench. *n.*23. *cit.* Suarez, Azor, Filliuc. Bonac. Palaus, & alij apud ipsum. Azor *loc. cit.* Quia (inquit) nec jus in beneficio habet, nec opinio, quam animo conceptam habet de victoria, ius illi dat in beneficio, aut cogit preces Horarias recitare.

QVÆSTIO CII.

An habens possessionem beneficij non pacificam, sed cum litigio, teneatur recitare?

AFfirmant, eo quòd ratione possessionis, licet non pacificæ, ius habeat in beneficio, Azor *q.4.cit.* quem citat, & sequitur Garcia *n.*86. Sanchez *dub.76.cit.n.8.concl.4.* & penes ipsum Palacius *in 4. dist.15.disp.9.fol.*144.

Sed probabilius Respondeo; Non teneri ad recitandum. Quia probabilius est, quod ad inducendam obligationem recitandi in Beneficiario, non solùm requiratur possessio beneficij, sed quod sit pacifica. Quia non est æquum obligare Beneficiatum ad certum onus sine certo stipendio, quod non habet dum pacificam beneficij possessionem non obtinet. Sic apud Palaum, Henriquez *lib.13.Sum.c.13. §.2.* Rodriguez *in Sum.tom.1. c.*145. *n.1.* Vega 1. *p.c.*128. *casu* 18. *ad finem,* & Cevallos *practicar.qq.c.*643. *num. vltimo.* Sic etiam Suarez *lib.4.c.19.n.7.& n.10.in fine,* Palaus *disp.2.punct.1.§.2.n.25.* Trullench *lib. 1. in Decal.c.7.dub.12.§.3.n.23.& dub.13.n.1.* Diana *part.2. tract.12. resol.21.* cum aliis pluribus.

QVÆSTIO CIII.

An qui incepit pacificè possidere beneficium, teneatur recitare casu, quo lis illi post possessionem adueniat, & fructus beneficij authoritate Iudicis reseruentur vsque ad litis finitionem?

NEgat adhuc Petrus Ledesma *tract.9.c.4. diff.9. concl.3.* his verbis: *Digo lo tercero, que si vno possee vn beneficio Ecclesiastico, y ay pleito sobre la propriedad, de suerte que el que possee el beficio Ecclesiastico no recibe los fructos del beneficio, porque estan depositados, y sequestrados por el tiempo que dura el pleito, y ay duda en el negocio, en tal caso es bien aparente que ninguno està obligado à rezar las Horas Canonicas. De lo que toca al que no possee, parece cosa notoria, pues en ninguna manera tiene beneficio Ecclesiastico y de lo què toca al que possee, tambien es muy aparente, porquè este ahora no recibe los fructos del beneficio, y por otrà parte ay gran duda si los recibira: luego no tiene obligacion de rezar el officio diuino.* Hæc. P. Ledesma.

Sed probabilius Respondeo: In hoc euentu teneri. Quia præfatus verè habet titulum, possessionem, & administrationem beneficij. Sic communiter DD. Lessius *lib.2.c.34. dub.31. n.*173. Suarez *cap.19. cit. n.* 10. Garcia *num.* 86. *&* 104. Azor *cap.4. cit. quæst.9.* Filliuc. *num.*160. Bonac. *punct.4. num.26. vers. Dixi; dum nullus possidet.* Trullench *num.23. cit. in fine.* Sanchez *lib.2.cap.2.dub.76. n.9. concl.* 5. & alij. Nec obstat quod fructus beneficij reseruen-

reseruentur, seu sequestrentur, vsque ad finitam litem. Quia tunc ad minus obuentiones, & manualia erunt beneficium possidenti, si beneficio inseruiat.

QVÆSTIO CIV.

An Beneficiarius, cuius Beneficium nullos fructu habet, teneatur ad Horas?

AFfirmant Zerola *in praxi Episcop.* 1.*p.v.beneficium*,§.4.*dicto* 6.& Zech.apud Garciam *infrà*. Sed vt ferè certum Respondeo breuiter ex sæpè dictis: Non teneri. Quia in rei veritate beneficium, quod nullos fructus affert, non est beneficium: cum non sit jus percipiendi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium (quæ est beneficij definitio) ergo illud habens, non tenebitur ad Horas. Sic Nicol. Garcia *de benefic.* 1. *p. c.* 1. *n.* 41. 42. 43. *&* 44. vbi docet, id non solùm esse verum loquendo de beneficio, quod nunquam habuit redditus, quod (vt diximus) re vera beneficium dici non potest; sed de beneficio, quod in initio, & tempore fundationis habuit redditus, sed temporum calamitate perierunt; nam quamvis istud sit beneficium in potentia, & habitu, & sic posset permutari, & resignari; tamen non est beneficium actu. Sic ille, ex Nauarro *consil.* 8. *num.* 14. *&* 18. *de Iurepatron.* Valentia *disputat.* 6. *quæst.* 16. *punct.* 3. *vers. Postremò*, & aliis. Sic etiam Caiet. *verb. Hora Canon. cap.* 1. Suarez *lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 6. Palaus *disp.* 2. *punct.* 1. §. 2. *num.* 8. Et constat ex habitis *suprà*.

QVÆSTIO CV.

An saltem teneatur recitare Horas ille, cuius beneficium valde tenues habet fructus?

AFfirmant communiter Doctores. Eo quòd beneficium habens tenues fructus, verè est beneficium, vt constat, tum ex *cap. si propter*, *de Rescript.& cap. Si motu proprio, de Prabend. in* 6. *& cap. Clericus* 1. *dist.* 91. Tum etiam quia beneficium, etiam tenuissimum, est ius percipiendi fructus ex speciali titulo: sed sic est, quod jura indistinctè obligant omnes habentes beneficia Ecclesiastica ad Horas Canonicas, vt patet *ex c. vltim. de Rescript. in* 6. Consil. Lateran. sub Leone X. sess. 9. & clariùs Constitutio Pij V. verb. *Declarantes*, ibi: *Et qualiacumque alia beneficia*: ergo. Ita Glossa *in c. Clericus*, 91. *dist.* S. Anton. 3. *p. tit.* 13. *c.* 4. §. 1. Rosella *verb. Hora Canonica*, *n.* 1. & ibi Tabiena *n.* 2. Siluest. *n.* 3. Armilla *n.* 1. Nauarr. *de Orat. c.* 7. *n.* 27. *& c.* 21. *num.* 11. *& in Man. c.* 25. *n.* 102. *& consil.* 3. *num.* 1. *Ne Clerici, vel Monachi*, Couarr. *lib.* 3. *variar. c.* 13. *n.* 8. *vers. Duodecimò.* Toletus *lib.* 2. *sum. c.* 14. *causa* 5. Victorell. *in Annot. d. lib.* 2. *c.* 14. Valentia *tomo* 3. *disp.* 6. *quæst.* 2. *punct.* 1 Durand. Ioan. de Medina, Graffius, Sandoval, Beja, Summa Corona, Philiarc. & alij, quos citat, & sequitur Nicol. Garcia *de Benefic.* 1. *p. c.* 1. *n.* 39. dicens hanc sententiam esse veterem, communem, & veram. His addi possunt Suarez *lib.* 4. *de Horis*, *cap.* 21. *n.* 4. Reginald. *lib.* 30. *tract.* 3. *sect.* 1. *num.* 33. Comitolus *lib.* 1. *Respons. quæst.* 68. Gauant. *in Rubr. Missal. tom.* 2. *sect.* 1. *c.* 4. *n.* 3. Bonac. *disp.* 1. *de Horis*, *quæst.* 2. *punct.* 4. *n.* 17. Azor 1. *p. lib.* 10. *cap.* 3. *q.* 3. Palaus *disp.* 2. *punct.* 1. §. 2. *n.* 9. Villalob. 1. *p. tract.* 24. *diff.* 8. *n.* 4. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 12. §. 3. *n.* 15. vbi dicit, hanc sententiam esse probabiliorem, & practicè securiorem. Hieronym. Garcia *in sum. tract.* 2. *diff.* 2. *dub.* 2. *n.* 11. Ioan. à S. Thoma *in explicat. Doctrina Christiana* 2. *p. tit. de Orat. pag.* 353. Pater Hermanus *in Medulla Theolog. Moral. lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 2. *art.* 1. *respons.* 3. *n.* 3. Mallet. *tom.* 1. *Malleatione* 30. *Bractea* 18. Vgolinus, Naldus, & Pesantius apud ipsum.

Sed ego æquè probabiliter Respondeo, Non teneri ad recitandas Horas, qui beneficium habet valde tenue. *Primò*: Quia beneficium valde tenue, aut quod tenues valde habet fructus, non reputatur in iure beneficium, cùm parum pro nihilo reputetur. *Confirmatur*: quia beneficium, quod nullos fructus affert, non obligat ad Horarum recitationem, vt *suprà* est habitum: ergo nec illud quod tenues, aut nullos, cùm isti pro nullis reputentur.

Secundò. Quia non est credibile, benignam Matrem Ecclesiam tantum onus apponere voluisse tam paruo prouentui. Et ideo hanc partem tuentur grauissimi Doctores, Sotus *lib.* 10. *de Iust. q.* 5. *art.* 3. *versu dubium autem*, Palacios *in Sum. verb. Hora*, Sanchez *lib.* 2. *consil. c.* 2. *dub.* 6. *n.* 3. vbi ait, hanc sententiam esse probabiliorem in praxi. Lessius *lib.* 2. *de iustit. c.* 34. *dub.* 31. *n.* 169. Vasquez *de Benef. cap.* 4. §. 1. *dub.* 5. Aragon. 2. 2. *q.* 83. *art.* 12. Rodriguez *tom.* 1. *Sum. c.* 140. *n.* 1. Vega 1. *p. c.* 128. *casu* 13. Petr. de Ledesma *tract.* 9. *cit. c.* 4. *concl.* 6. *diff.* 4. Malderus *de virtutib. tract.* 10. *c.* 2. *dub.* 3. *vers. Nihilominus.* Raphael de la Torre 2. 2. *q.* 83. *de Horis, controuers.* 6. *disp.* 5. *n.* 5. 6. *&* 7. Thom. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 2. *n.* 24. Ioan. de Cruce *in Sum. precep.* 3. *art.* 3. *dub.* 4. *vers. An verò*, vbi ait, hanc sententiam docere communiter Theologos, & maximè Thomistas. Diana 2. *p. tract.* 12. *resol.* 9. *& p.* 4. *tract.* 3. *resol.* 24. vbi citat Salas 1. 2. *tract.* 8. *disp. vnica*, *sect.* 17. *n.* 154. & ibi *tract.* 4. *Miscell. resol.* 146. *& part.* 5. *tract.* 5. *resol.* 25. *& part.* 9. *tract.* 7. *resol.* 8. vbi affert Quintanadueñas, & Escobar à Corro, *& part.* 10. *tract.* 16. *resol.* 47. (non 4. vt inuenies apud Pradum) vers. *Et tandem nota*, vbi citat Franciscum de Lugo *de conscientia part.* 1. *c.* 2. *quæst.* 32. *num.* 183. & Patrem Antonium Escobar. & Mendoza *in Theolog. Morali*, *tract.* 5. *Exam.* 6. *cap.* 3. *n.* 56. Martinum à S. Ioseph *tom.* 1. *sum. lib.* 2. *tract.* 7. *de Orat. n.* 13. His adhuc addi possunt Stephanus Bauny *de Benefic. disp.* 13. *q.* 22. Pellizarius *tom.* 1. *Man. regul. tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 4. *quæst.* 3. *num.* 187. (quamvis aliqualiter hanc sententiam limitet, vt *infrà*) & Pradus *tom.* 2. *c.* 30. *quæst.* 6. §. 5. *num.* 55. vbi dicit, quod prior sententia videatur vera, attento rigore legis: at attenta multitudine Doctorum hanc secundam docentium, hæc sit in praxi valde probabilis, & forsan, rebus vt nunc, probabilior. Sic etiam Verricelli *in qq. moral. tract.* 8. *quæst.* 47. *num.* 7.

QVÆSTIO CVI.

An ad minus Beneficiarius, qui tenue habet beneficium, teneatur, si non singulis diebus, festis saltem recitare?

AFfirmāt aliqui ex Doctoribus nuper pro nostra sententia citatis. Et in primis Lessius, & ex illo Pellizarius *n.* 187. *cit.* vbi sic ait: *Probabiliorē puto esse sententiam Lessij* lib. 2. c. 34. n. 169. *docentis habentem tenue beneficium non teneri quidem ad quotidie recitandum, si beneficium sit adeo tenue, vt non suppeditet bonam partem tenuis sustentationis (v. g.* 15. *vel* 16. *aureos) teneri tamen recitare aliquoties per annum, v. g. Festis,*

Festis, & Dominicis, provt ratio dictauerit: non enim par est, vt fructus aliquos percipiat, & nunquam Officium recitet: sicut nec aequum est, vt ob tam tenues fructus obligetur ad quotidie recitandum. Ita Pellizarius, ex Lessio. Quibus adde Pradum *loc. cit. n.* 56. *in fine*, Molfesium *in Sum. tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 3. *n.* 29.

Sed æquè probabiliter Respondeo: Adhuc non teneri recitare Dominicis diebus, & Festis. Quia nec præceptum Ecclesiæ ad id obligat in casu, quo Beneficiarius modicos, aut tenues fructus habeat. Satisfaciet enim tunc orare alio modo pro Benefactore. Sic Tamburinus *loc. cit. n.* 24. *fine*, Malderus *in* 2. 2. *D. Thom. tract.* 10. *cap.* 2. *dub.* 3. & ex illo Diana *p.* 2. *tract.* 12. *resol.* 9. *in fine*, vbi ita ait: *Aduerte tamen, quod licet Lessius, & Molfesius obligent tales Beneficiarios, qui tenue beneficium habent, aliquoties per annum dicere Horas Canonicas, v. g. Festis, & Dominicis diebus, provt ratio dictauerit: tamen puto cum Maldero loc. cit. si Officium etiam in his diebus non recitauerint, non teneri ad restitutionem; quia non faciunt contra praeceptum Ecclesiasticum, sed contra legem naturalem, quam legem etiam adimplerent, non dicendo Officium Diuinum, si suppleant hoc aliis orationibus, vel alio Dei cultu. Quod est maximè notandum ad tollendos scrupulos.* Hæc Doctus Diana. Quintanadueñas *in instruct. Ordinand. p.* 3. §. 6. *numero* 4. ibi: *Si es muy tenue, ningun dia, ni los de fiesta, ni Domingos deue rezar, ni restituir nada.* Sic Malder. & Diana, *suplan esto con otras oraciones, ò sacro culto.* Hæc Quintanadueñas.

QVÆSTIO CVII.

An qui est dubius de tenuitate beneficij, teneatur recitare Officium?

AFfirmat Vazquez 1. 2. *disput.* 65. *cap.* 3. *num.* 11. *vers. Primum de eo.* Cuius fundamentum est, Quia in hoc casu possidet certitudo beneficij, quod Beneficiarius obtinet: ergo & recitandi obligatio, quæ non potest euinci ab incertitudine Beneficij tenuitatis. Hanc sententiam nouissimè sequitur Thom. del Benè *tract.* 3. *Moral. dub.* 28. *numero* 1. licèt *numero* 43. probet oppositum non esse improbabile.

Sed æquè probabiliter Respondeo, Non teneri. Quia æquè probabile est, quod in euentu possideat libertas certa; nam cum præcedat omne Beneficium Beneficiario collatum, præcedit soluta ab onere recitandi: ergo non potest ligari à superueniente incertà obligatione, qualis inuenitur in dicto beneficio incertè sufficienti ad prædictum onus recitandi inducendum. Sic Salas 1. 2. *tractat.* 8. *disputat. vnica, sect.* 17. *num.* 154. Caramuel *lib.* 3. *Theolog. Moral. numero* 1364. & vtramque sententiam esse probabilem, ait Thom. Tamburin. *libro* 1. *in Decalog. cap.* 3. §. 7. *verb. Beneficiarius*, vbi ita dicit: *Dicimus infra, Beneficiarium tenue beneficium possidentem non obligari ex probabili sententia ad Horas Canonicas persoluendas. Quid ergo erit si quando, omnibus expensis, ambigatur vtrum beneficium sit tenue, necne? Respondeo, puto probabile obligari; & item probabile non obligari. Quare alteram ex his sententiis, quam tibi libet amplecti licet.* Sic ille. Idem ait Diana *part.* 2. *tractat.* 3. *resol.* 24. (vnde immeritò illum absolutè pro hac parte citat Pradus, vbi suprà *num.* 53. & Bassæus *tom.* 1. *verb. Hora Canon.* 1. *in fine.*

QVÆSTIO CVIII.

An habens beneficium ita tenue, quod eius fructus non excedant octo aureos teneatur ad horas, saltem aliquibus diebus?

AFfirmabunt teneri ad Horas quotidie recitandas omnes Authores citati pro prima sententia *quæst.* 105. Et saltem diebus Dominicis, & Festis, citati *quæst.* 106. Et certè consequenter omnes.

Sed non minus ego cum aliis probabiliter æquè Respondeo. Non teneri vllis diebus ad Canonicas Horas. Quia beneficium dictam quantitatem non excedens, valde tenue censendum est: ergo non obligat quem ad recitandum. Sic in primis Sotus *lib.* 10. *de Iust. quæst.* 5. *articul.* 3. *vers. Dubium autem*, his verbis: *Dixerim tamen tenuissimum, vt ferè pro nihilo reputetur, nempe si his temporibus summam saltem octo ducatorum non attingeret: non si ditius est, quamuis non sufficiat ad victum, si tamen pauperi Clerico bona esset pars sustentationis, non omnino possidens excusatur.* Sic Sotus. Et à fortiori, quæstionibus sequentibus citandi.

QVÆSTIO CIX.

An saltem teneatur ad Horas, qui habet beneficium, cuius fructus sunt valoris sexdecim aureorum?

AFfirmabit etiam Sotus *loco cit.* quem ex parte sequuntur aliqui Thomistæ apud Sanchez, assentes, quod si beneficium sit tantum quinque ducatorum, ad nihil teneatur Beneficiarius, sed si valet duodecim, vel decem & quinque numos aureos, teneatur Beneficiarius non ad omnes Horas, sed ad partem Horarum arbitrio boni viri. Ita etiam Lessius *loco sup. cit.* docens, teneri si attingat quindecim aureos, ad recitandum diebus festis, & Dominicis, quem sequitur Pellizarius *suprà*.

Sed adhuc æquè probabiliter Respondeo, Necdum in hoc casu teneri ad recitandum officium, quia etiam dictum beneficium censendum est tenue. Sic Sanchez *lib.* 2. *consil. capite* 2. *dubitat.* 67. *num.* 3. 4. & 5. vbi sic loquitur: *Communiter loquendo potest dici, quod his temporibus, quando fructus beneficij sunt decem & sex aurei, non censentur bona pars sustentationis, nec tenentur Beneficiarij ad recitandum: at quando excedunt decem & sex aureos, tenentur recitare, quia censentur bona pars. Sic dixerunt quamplurimi Recentiores, maximè docti Magistri à me consulti, & alij viri ex Neotericis Magistri in suis scriptis. Fauet Dominicus de Soto de hac re consultus: quia quamuis ponat pro bona parte sustentationis, quando fructus sunt octo aurei numi, at his temporibus, minus sunt decem & sex aurei, quàm ab hinc triginta annis, quando scripsit Soto, octo aurei, cum res modo multò cariori pretio venundentur. Imò P. D. Henriquez retulit mihi, quod consultus Soto de beneficio, cuius redditus erant decem & sex numi aurei, respondit non obligare ad recitandum. Et quidem maximè doctus Recentior dixit, non minus quam viginti aureos obligare.* Hucusque Sanchez. Quem refert, & sequitur Diana *p.* 4. *tract.* 4. *resol.* 146.

QVÆSTIO CX.

An ad minus teneatur ad Horas habens beneficium, cuius fructus attingunt viginti ducatos?

AFfirmabunt Sanchez, imò & Diana cum aliis suprà citatis. Quia existimant, non esse beneficium tenue illud quod excedit decem & sex nummos aureos.

Sed adhuc æquè probabiliter Respondeo, Necdum istum Beneficiarium ad recitandas Horas teneri. Quia æquè probabile est, quod his temporibus tale beneficium sit tenue, cùm non sufficiat ab bonam sustentationis partem. Sic expresse Petr. Ledesma (quem, vt vidimus, tacito nomine retulit Sanchez) *in sum. tract. 9. de Religione, cap. 4. concl. 6.* (non 5. vt citat Tamburinus) *diff. 4. vers. Aduiertase,* vbi ita ait: *Soto dize que si el beneficio no vale sino ocho ducados, o vna cosa simejante, no tiene obligacion de rezar el Officio Diuino. A mi parecer aunque el beneficio valiesse diez y seis ducados, y aun veinte, no le obligaria agora à rezar. Porque el tal beneficio es tenue, y no tiene razon de beneficio en orden a la sustentacion.* Sic Ledesma, & alij (à fortiori) mox citandi; inter quos lege Pellizarium *1. part. tract. 5. capite 8. sect. 4. num. 188.* & Dianam *2. p. tractat. 11. resolut. 9. in fine.*

QVÆSTIO CXI.

An saltem teneatur ad recitationem Horarum Beneficiarius, qui ex fructibus beneficij solùm perciperet vigintiquinque ducatos?

AFfirmant DD. suprà citati, ex quibus alij dicunt teneri ad quotidie recitandum, eo quòd censeant tale beneficium non esse existimandum tenue.

Alij dicunt teneri quidem ad recitandum, sed non quotidie, sed solùm Dominicis diebus, & festis, eo quòd è contra putent tale beneficium adhuc esse tenue. Ita Lessius, Pellizarius, & alij *q. 106. adducti.* Quibus addo Filliuc. *tract. 13. n. 182.* vbi ait, habentem 20. *vel* 25. *ex beneficio,* tantum esse obligandum ad Horas, non autem infrà.

Sed ego æquè probabiliter Respondeo, Non teneri vllo modo ad recitationem Horarum. Ratio sit. Quia (vt suprà *q. 105. & 106.* est habitum) æquè probabile est, quod Beneficiarius, qui tenue habet Beneficium non teneatur (adhuc diebus festis, & Dominicis) ad recitationem Horarum: atqui probabile est, & satis quidem, quod beneficium quod non excedit vigintiquinque ducatos, est tenue: ergo. Sic expresse tenet Diana *p. 10. tract. 16. resol. 47. vers. Et tandem nota,* & à fortiori alij mox citandi.

QVÆSTIO CXII.

An etiam eximeretur ab onere recitandi Horas Beneficiarius, cuius beneficium non attingit valorem quadraginta ducatorum?

NEgant communiter Doctores, adhuc ex citatis pro nostra sententia, *quæst. 105.* & citati pro contraria *quæst. 106.* inter quos præcipuus est Pradus *tom. 2. cap. 30. quæst. 6. §. 5. numero 53.* vbi ait, oppositam sententiam, quam sustinet Martinus à S. Iosepho, esse nimis laxam, & à nullo alio, quem ipse viderit, edoctam.

Sed certè probabiliter, Respondeo dicendum, quod etiam eximeretur à recitatione Horarum. Quia probabile est (vt ipse Prado cum aliis citatis *q. 103.* fatetur) quod Beneficiarius habens tenue beneficium, eximatur ab onere recitandi Horas: atqui probabile est, quod attentis temporibus præsentibus, beneficium cuius fructus non attingunt valorem quadraginta ducatorum, sit censendum tenue: ergo probabile erit, quod Beneficiarius tale beneficium possidens non teneatur titulo illius ad Horas Canonicas: cætera patent. Minor probatur auctoritate grauium Doctorum illam docentium. Nam in primis Suarez *lib. 4. de Horis, cap. 21. numero 2.* haud obscurè illam admittit, dum hæc verba profert: *Si autem in hac opinione quæratur, quod dicendum sit beneficium tenue, quoad hunc effectum non obligandi ad recitandum: quidam extendunt ad omne beneficium insufficiens ad vitam Clerici sustentandam. Sed hoc non dixit Sotus, nec est practicè probabile, alias redditus triginta, vel quadraginta aureorum non sufficerent ad hanc obligationem, quod admittere valde perniciosum esset.* Sic Suarez. Et Palaus *disput. 2. cit. punct. 1. §. 2. numer. 8. vers. secunda difficultas, in fine,* ita ait: *Quapropter si hac sententia vera esset, beneficium, cuius redditus hoc tempore non attingunt triginta, vel quadraginta aureos, nequaquam dici potest attingere bonam partem sustentationis moderatæ, vt benè notat Suarez* (loco cit.) *Quibus enim decem tempore Soti sufficiebant modò triginta non sufficiunt.* Sic ille. Quem videtur sequi Pellizarius *loc. cit. num. 188.*

Vnde hanc nostram sententiam tenet Martin. à S. Iosepho *lib. 2. tractat. 7. de Orat. numero 13.* vbi sic ait: *A mi me parece que en estos tiempos calamitosos, donde todas las cosas necessarias a la vida humana valen tan caras, es necessario que valga el beneficio por lo menos quarenta ducados para obligar al rezo. Fundo lo en lo que los frutos del beneficio son para alimentos del Clerigo, y de baxo del nombre de alimento, se entiende comida, y bebida, casa en que viuir, vestidos, cama, medicinas, y todo lo necessario para la vida. Coligese con claridad de la ley* legatis, cum l. fin. de aliment. & cibar. legat. & tenet Iason post alios *in l. cum hi, §. Qui transigit, ff. de Transactionib.* Bolognetus *in addit. ad Consil. Ioan. de Anania 37. n. 7. y es comun, y que particularmente se entiende cauallo en que andar, si lo pide de la dignidad, el qual ha de ser alimentado.* Bertran. *consil. 25. in fine.* Corduba de Lara citati, & secuti à Barbosa *tract. variar. verb. Alimenta, n. 10. y tambien criados, si los pide la dignidad, y calidad; y tambien los salarios, que se les dan, ex l. cum plures, §. si tutor, ff. de administr. tutor, l. Habitatio, ff. de ventre in possess. mitt. l. vxori, ff. de auro, & argent. legato. Pues vease si conforme a esto me alargo mucho en señalar quarenta ducados, para buena parte de sustento.* Hucvsque ille.

QVÆSTIO CXIII.

An saltem teneatur ad Horas Beneficiarius, qui habet beneficium, cuius fructus iam attingunt valorem quadraginta ducatorum?

REspondeo, vt certum: Teneri. *Primò.* Quia certum videtur, quod (communiter loquendo) tale beneficium reputatur pingue, non tenue, vel modicum. *Secundò* probatur hæc respõsio ex doctrina Suarij,

Suarij, Pellizarij, Tamburini, Sanchez & aliorum docentium, quod quotiescumque fructus, aut redditus beneficij sufficiunt ad bonam partem sustentationis Beneficiarij, qualis est tertia pars, aut certè, quæ magis inclinat in tertiam, tunc tale beneficium non dicatur tenue, sed pingue quoad recitandi effectum: atqui redditus beneficij valoris quadraginta ducatorum verè sufficiunt ad suppeditandam tertiam partem sustentationis Beneficiarij, vt constat tum ex Suario *loco citato, numero 2. in fine*, tum ex Corro *tractat. de Horis, quæst. 3. §. 5. numero 23.* dicentibus tertiam partem centum ducatorum esse bonam partem mediocris sustentationis: ergo. Sic ferè omnes DD. præcipuè citati.

QVÆSTIO CXIV.

An tenuitas beneficij debeat regulari ex omnibus fructibus beneficij in se, an solùm ex eo, quod remanet, deductis expensis, in fructuum collectione, aut Eleemosyna Missarum, &c?

AFfirmant quidam Doctores, regulari debere ex omnibus fructibus in se: & ideò etiam ex omnibus illis, qui dantur pro Missis, aut expenduntur in collectione fructuum. Quia omnes hi verè sunt fructus beneficij. Ita Persicus *de Horis Canon. cap. 5. dub. 7. num. 6.* & alij Neoterici viri docti apud Sanchez *infrà*.

Sed probabilius Respondeo. Non debere regulari, nisi ex solis fructibus, aut redditibus, qui supersunt, deductis expensis in collectione illorum, & dempta Eleemosyna, quæ pro Missis datur, ad quas obligat Capellania. Ratio est, quia obligatio dicendi Horas Canonicas consurgit ex mercede accepta: atqui merces, quæ datur pro Missa non est merces, quæ datur pro beneficio, nec pro recitatione Horarum: quia Clerico non beneficiato, si celebraret illas Missas, daretur illa merces, eamque lucraretur, licèt non recitaret: ergo. Sic Sanchez *lib. 2. consil. cap. 2. dub. 68. num. 2.* Quintanaduenas *tom. 1. tract. 8. singul. 19. n. 12. & in instructione Ordinand. part. 3. §. 6. num. 4.* ibi; *y esta sustentacion no solo se entiende para la comiola, sino para la casa, gastos forçosos, vestidos y lo demas segun la calidad, y porte de los Clerigos honestos de aquella tierra: y esto que ha de tener, ha de ser de* superauit, *que es lo que pagadas las Missas, y demas costas queda libre, o sobra de la Capellania.* Sic ille. Diana *part. 9. tract. 7. resol. 8. & part. 10. tract. 16. resol. 47.* vers. *Et tandem nota*, & Martinus à Sancto Iosepho *tom. 1. libro 2. tract. 7. numero 13.* ibi: *y aduierto que para computar la cantidad conque se queda el Capellan, no se ha de atender a todo lo que vale la Capellania, sino a lo que resta pagadas las Missas, y otras cargas.* Hæc ille. Trullench *libro 1. in Decal. capit. 7. dubit. 12. §. 3. numero 13. fine*, vbi non benè citat Dianam *part. 4. tract. 4. resol. 146.* quia ibi non agit de hac re.

QVÆSTIO CXV.

An Beneficiarius habens plura tenuia beneficia, quorum quodlibet propter tenuitatem non obligaret ad Horas, at omnia simul accedunt ad quantitatem, quæ sufficit ad obligandum, teneatur ad illas recitandas?

REspondeo tanquam quid certum, Teneri. Quia tunc iam Beneficiarius habet ab Ecclesia stipendium sufficiens ad bonam partem suæ sustentationis, & hoc titulo beneficij, seu beneficiorum, hæc enim differentia impertinens est, nec minuit, sed potiùs quodammodo auget obligationem. Sic omnino Suarez *lib. 4. cap. 21. num. 12.* dicens, hoc esse indubitatum. Sanchez *lib. 2. consil. cap. 2. dub. 70.* Bonacina *disp. 1. de Horis, quæst. 2. punct. 4. num. 18.* & apud illum Paulus, Squillas, & Malderus. Palaus *disp. 2. punct. 1. §. 2. num. 10. vers. Quartò infero*, vbi citat Garciam *de benef. 3. p. c. 1. num. 39. in fine.* Sed malè, quia *ibi* de hac in specie quæstione nil agit. Thom. Tamburin. *lib. 2. in Decal. c. 5. §. 1. n. 27.* Pellizarius *loc. cit. num. 189.*

QVÆSTIO CXVI.

An Beneficiarius teneatur ad dicenda tot diuina officia, quot Beneficia pinguia iustè possidet?

AFfirmant aliqui DD. eò quòd cuilibet beneficio est per se annexa obligatio recitandi officium: ergo quot beneficia distincta sunt, tot distinctæ obligationes recitandi annectentur: patet consequentia, quia per coniunctionem beneficiorum in vna persona, non fiunt vnum beneficium. Ita sensere Guillelm. Parisiens. *tract. de collat. beneficior.* Dionys. Carthusian. *Opusculo contra pluralit. beneficior. art. 1.* apud Suarium, & 8. apud Garciam, necnon Nauarr. *de Orat. Miscell. 15. aliàs 60.*

Sed iam vt certum, Respondeo non teneri, nisi ad vnicum officium dicendum: quo omnibus obligationibus ortis ex Beneficiis possessis satisfaciet. Quia hæc videtur benignæ Ecclesiæ intentiò, vt solùm multiplicentur tituli, ob quos debetur recitatio, sicuti Ordinatus omnibus Sacris Ordinibus vnum debet recitare Officium, & in die festiuo, occurrentibus pluribus Festis, vni Missæ debent fideles assistere. Sic Tamburinus *loc. cit.* Suarez *cap. 18. n. 7.* & penes ipsum D. Thom. *quodlib. 1. art. 13.* Palud. Maior, Turrecrem. Albertin. de Ferrariis, & alij. Sanchez *lib. 2. consil. cap. 2. dub. 79.* Garcia *de Benef. 3. p. cap. 1. num. 110.* Azor. *1. p. lib. 10. cap. 4. quæst. 10.* Bonacina *disp. 1. quæst. 2. punct. 4. n. 27.* Palaus *disp. 2. punct. 1. §. 2. num. 27.* Trullench *lib. 1. in Decal. cap. 7. dub. 12. §. 3. num. 24.*

QVÆSTIO CXVII.

An saltem qui plura beneficia pinguia iniustè possidet, teneatur tot officia, quot beneficia possidet, recitare?

AFfirmant tunc teneri, non solùm Authores nuper pro prima sententia adducti, verũ etiam pro

nostra D.Thom.Richard. & Driedo apud Sanchez. Bonacina etiam,Trullench, & nonnulli alij, vt sunt Palud.&Philiarcus apud Garciam,Binsfeldius etiam *in Enchirid.p.4.c.3.concl.*10.

Sed probabilius Respondeo, Adhuc nec istum teneri. Quia ratio à nobis nuper adducta, ad hunc etiam beneficiarium se extendit. Et ideo ita sentiunt Sanchez *loc.cit.num.*2. Suarez *loc.cit.* Palac. *in* 4. *dist.*15.*disp.*9.*fol.*147.Garcia *loc.cit.num.*120.Diana cum Francisco Siluio,mox citandus.

QVÆSTIO CXVIII.

An ad minus, qui plura beneficia habet, teneatur tot commemorationes facere, quot sunt beneficia?

AFfirmant quidam teneri, & sub onere peccati mortalis, ac restitutionis, si tot sunt beneficia, & Commemorationes vt grauem quantitatem conant; secus vero omnino, si leuem: quia tunc solum dicunt, teneri sub veniali, & sine onere restituendi. Ita Bonacina *disp.*1. *de Horis,quæst.*2. *punct.*4.*n* 28. *versu,sed modò dubium est*, & Trullench ex illo *lib.*1. *in Decal.c.*7.*dub.*12.§.3.*n.*27.

Alij vero contrà ferè respondent, non teneri saltem sub mortali. Sic Diana *part.*9.*tr.*9.*resol.*10. vbi relata opinione Bonacinæ, & Trullench, sic dicit: *Ego tamen probabiliter puto cum Escobar à Corro* in tract.de Hor. Canon. quæst.3.§.5.num.34. *quod in tali casu Beneficiarius non tenetur, saltem sub mortali, & sub obligatione restitutionis, tot commemorationes in Officio facere, quot beneficia possidet, & sunt Sancti Patroni ipsorum beneficiorum, nisi quatenus ex Rubricis Breuiarij ad id tenetur; imo & tunc poterit excusari, propter materia paruitatem, nisi ex numero ben ficiorum, & Patronorum, grauis oriatur materia.* Ita Diana.

Sed ego absolutè Respondeo, Nec sub peccato veniali ad id teneri, sufficiet enim illi, si iuxta Rubricas Breuiarij, vnicum dicat officium cum commemorationibus consuetis. Quia Ecclesia nil aliud Beneficiariis præcipit; sicut nec aliis, quibus titulis diuersis inest obligatio recitandi.

QVÆSTIO CXIX.

An etiam qui simul beneficium pingue, & pensionem habet, satisfaciet obligationi recitando semel singulis diebus officium Canonicum?

REspondeo, vt certum, Satisfacere. Constat ex dictis *supra q.*71. & præter Suarium, Sancium, Trullench,Tamburinum, Azorium, Vasquium, Reginaldum, Filliuc. Garciam, Philiarcum, & Bonacinam *ibi* adductos, sic tenent nouissimè Palaus *loc. cit.num.*28. Pellizarius *tom.*1. *Man.Regul. tractat.*5. *cap.*8.*de recitat.Horar.sect.*4.*quæst.*8. *num.*201. *vers. Addo cum Suario.*

QVÆSTIO CXX.

An omittens diuinum Officium, obligatus illud dicere ob plura, quæ obtinet beneficia, duplex distinctum peccatum committat?

AFfirmabunt consequenter, qui sustinent, duplex peccatum committere, in confessione aperiendum, illum qui duo numero præcepta, vno actu violat, vt puta si quis frangeret ieiunium in vigilia S. Matthæi occurrens cum ieiunio quatuor tempore, aut non audiret Missam in die Dominica in qua occurrit aliud festum de præcepto, vt docent Nauarr.Reginald.Ægidius,Lopez,Rodriguez, Tanner. Homobonus, quos citauimus 1.*p.tr.*5. *de Pœnitentia,disp.*8.§.8.*quæst.*7. & 3.*p. tr.*5.*disp.*9.*q.*4. Quia vt bene notant Azor, & Garcia *infrà*, eadem est ratio de omittente officium diuinum, habente plura beneficia; nam cum quodibet beneficium de per se ad Officium obliget, plures huiusmodi concurrunt tituli, & rationes obligationum, & plura specialia præcepta, & ideo plura peccata,&c.

Sed probabilius Respondeo, Non committere nisi vnicum peccatum. Quia probabilius est, quod quando vnico actu violantur diuersa præcepta eiusdem speciei, & circa eandem numero materiam, tunc non multiplicentur malitiæ, vt patet in exemplis ab aduersariis adductis, vt cum pluribus diximus, *vbi suprà, locis citatis*: atqui in præsentiarum eadem est res præcepta omnibus illis titulis, & sub eadem ratione, nempe recitatio in laudem Dei, ergo.Sic expressè tenent Azor.1.*p.lib.*4.*cap.*2.*quæst.*6. Sanchez *lib.*9.*de Matrim.disp.*15.*num.*6. Henriquez *lib.*5.*cap.*5.§.6. Garcia *de Benefic.*3.*p.cap.*1.*num.* 124. Salas 1.2. *tract.*13.*disp.*3.*sect.*2. *num.*17. Bonacina *disp.*1.*quæst.*2.*punct.*4.*num.*27.Palaus *disp.*2.*punct.*1. §.2.*num.*29.

QVÆSTIO CXXI.

An saltem duplex peccatum committat in confessione aperiendum, Beneficiarius qui est Sacerdos, si officium diuinum omittat?

AFfirmant, & à fortiori, omnes Doctores pro prima sententia adducti; necnon Sanchez, Suarez, Bonartius, Fagundez, Carol. Macignus, Palaus,Squillas,Philibert.Candidus,& etiam Bonac. *disp.*1.*cit.quæst.*4.*punct.*1. *num.*4. ibi (vnde non ita bene citatur à Palao pro opposito) quos omnes pro hac affirmatiua sententia adduximus 1.*p. tract.*5. *disp.*8.§.8.*quæst.*20. Quibus nunc addo Thomam Tamburinum *lib.*2.*in Decal.c.*5. §.1.*num.*33. Fundamentum eorum est, quod tunc Beneficiarius peccat contra duplicem virtutem in specie distinctam, nempe contra Iustitiam ratione beneficij, & contra Religionem,ratione Sacri Ordinis: ergo duplex peccatum committit.

Sed adhuc probabilius Respondeo,Non committere duplex peccatum,sed vnum solum. Et ideo sufficiet,si in confessione dicat: Omisi semel Officium diuinum. Ratio est, quia probabilius est, quod non duplicem virtutem violet, sed vnam tantum, nempe Orationis, aut Religionis. Nam obligatio Beneficiarij,& Sacerdotis, & cuiuscumque aliàs deputati ad diuinum officium, ad Religionem tandem, seu ad colendum Deum resoluitur.Sic Henriquez,Azor. Garcias,Salas,Castro Palao, & Diana 2.*p. tract.*12. *de Horis Canon.& p.*4.*tract.*4.*Resol.*119.quos omnes citauimus 2.*p.loc.cit. q.*20. Et nunc addo Trullench *lib.*1.*in Decal.c.*7.*dub.*23.*n.*3.

DISPUTATIO III.

De Officio illo diuino, quod debent supradicti Religiosi, Clerici, & Beneficiarij recitare.

QUÆSTIO PRIMA.

An omnes teneantur recitare Officium diuinum juxta formulam Breuiarij Romani?

RESPONDEO tanquam certum: Omnes teneri, exceptis his, in quorum Ecclesiis, vel Conuentibus, ducentis annis ante Pium V. aliud Breuiarium fuerit institutum, vel consuetudine approbatum, quales sunt Monachi Sancti Benedicti, Dominicani, commorantes in Ecclesiis Mediolanensi, Samburgensi, Leodicensi, & aliis huiusmodi, si quæ sunt. Quia sic habetur in Bulla Pij V. in principio Breuiarij Romani præfixa, in qua Bulla omnes aliæ formulæ recitandi abrogantur, cassantur, & irritantur. Legantur Palaus *disp.2.punct.2.num.1.* Tamburinus *lib.2.in Decalog.cap.5. §.2.num.1.* Sanchez *tom.2. lib.7. c.2. dub.22.* Gauantus *in Rubr. Breuiarij Romani, sect.2. cap.2. à num.3.*

QUÆSTIO II.

An Ecclesiæ, & Religiones quæ ante ducentos annos à Breuiarij Romani editione habent consuetudinem recitandi aliud Breuiarium, teneantur acceptare Breuiarium nouum Pij V. Clementis VIII. & Vrbani VIII.

RESpondeo vt certum: Non teneri, nisi aliàs ex speciali voto, aut instituto teneantur se conformare Breuiario Ecclesiæ Romanæ, vt tenentur Religiones D. Augustini, & D. Francisci, necnon & nostræ Sanctissimæ Trinitatis, vt constat ex illis verbis nostræ propriæ Regulæ, nempe: *In regularibus Horis morem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ obseruent.* Ratio est, quia id illis permisit Pontifex Pius V. vt constat ex ipsius *Motu proprio.* Sic Sanchez *dub.22. cit.n.2.& 5.* Et constat ex praxi Religionum Sanctorum Benedicti, & Dominici, & Ecclesiarum Mediolanensis, Samburg. &c. Legatur Gauant. *loc. cit.*

QUÆSTIO III.

An præfatæ Ecclesiæ, & Religiones, quæ proprium Breuiarium habent, possint hoc excluso Breuiarium Romanum admittere?

RESpondeo vt certum: posse Ecclesias, consentiente Capitulo vniuerso, hoc est, saltem maiori eius parte, & suo Episcopo. Et etiam Religiones, consentiente suo Capitulo, & Prælato. Quia id illis concedit Pontifex in Bulla dicta. Sic omnes DD. Qui rectè notant, quod si semel dictæ Ecclesiæ, & Religiones id faciant, non liceat eis deinde ad antiquum Breuiarium regredi. Legantur Lessius *lib. 2. de just.cap.37. dub.12. num.74.* Tamburin. *lib.2. in Decalog.c.5. §.2.n.1.* Palao *loco citato,* Suarez *lib.4. c.11.n.4. & 5.* Gauantus *loc. cit. n.13.*

QUÆSTIO IV.

An Religiosi Benedictini, Dominicani, vel Carmelitani, quorum Religiones vtuntur Breuiario proprio antiquo; possint dum priuatim recitant, recitare per illud, aut juxta eius formulam?

RESpondeo vt certum: Posse. Quia Religiosi tenentur recitare juxta Breuiarium suæ Religionis, nisi ad aliud habeant indultum, aut facultatem: ergo. Sic communiter Doctores apud Sanchez *tom. 2.consil. lib.7.c.2.dub. 23.* Inter quos jam solùm est dissensio, an dum priuatim recitant; licitè; & liberè possint vti Breuiario Romano; relicto suo antiquo, de quo *infra quæst.6.*

QUÆSTIO V.

An etiam Clerici subditi Ecclesiæ Mediolanensi, aut aliarum Ecclesiarum, quæ ex priuilegio vtuntur Breuiario proprio, possint juxta illud recitare, dum priuatim recitant?

NEgant aliqui Iuniores apud Sanchez *loc. cit. n.1.* dicentes, non posse, sed debere dum priuatim recitant, hoc facere juxta formulam noui Breuiarij Romani. Quia (inquiunt) si attendantur verba Bullæ Pij V. quibus prædictis Ecclesiis datur facultas recitandi antiquum Breuiarium, loquuntur quoad Chorum: ergo quando Clerici earundem Ecclesiarum priuatim recitant extra Chorum, tenebuntur sequi Breuiarium nouum Romanum.

Sed vt ferè certum Respondeo, etiam posse recitare, juxta suum proprium, & antiquum Breuiarium. Quia si Religiosi, vt vidimus, liberè, & licitè possunt vti suo Breuiario, dum priuatim recitant; vtique poterunt & Clerici: patet, quia quantum ad hoc nulla est differentia inter illos: tum quia sicut Religiosi tenentur in recitando sequi statutum suæ Religionis; ita & Clerici sæculares ritum suæ Ecclesiæ matricis, vt docet Nauarr. *de Orat. cap.19. n.220.* tum etiam, quia Pontifex ex æquo, & eodem modo loquitur de Monasteriis, & de aliis Ecclesiis habentibus Breuiarium ante ducentos annos: ergo. Sic Sanchez *loc. cit.* & communiter Doctores, præcipuè mox adducendi.

QUÆSTIO VI.

An saltem dicti Clerici, & Religiosi, qui possunt ex priuilegio vti Breuiario proprio, possint liberè, & licitè, dum priuatim recitant, Breuiario Romano vti, & juxta eius formulam recitare?

NEgant quamplures Doctores, docentes huiusmodi priuilegiatos in Bulla Pij V. non posse propria authoritate, omisso proprio Breuiario suæ Ecclesiæ, aut Religionis, vti nouo Romano, & recitare per illud etiam priuatim. Ratio eorum est, quia

Quia de his exemptis nihil determinat Bulla Pij V. Sed illos dispositioni Iuris communis relinquit: sed ius commune quemlibet arctat ad recitandum officium suæ Ecclesiæ, cap. *De his*, cap. *Placuit*, *dist.* 12. ergo. Ita Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 23. *num.* 2. *&* 9. & apud Palaum Lessius *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 12. *n.* 74. Sic etiam Bonac. *disp.* 1. *de Horis, q.* 3. *punct.* 1. *n.* 3. & penes ipsum, Vazquez *de Benefic. cap.* 4. *dub.* 2. *art.* 1. Bellarmin. *lib.* 1. *de bonis operib. c.* 18. Nauarr. *de Orat. cap.* 19. *num.* 211. Garcias *de Benefic.* 3. *p. cap.* 1. *n.* 155. vbi refert ex aliis, declarationem Sac. Congreg. Concilij, quæ censuit habentes Breuiarium ante ducentos annos institutum, non satisfacere recitando, etiam extra Chorum, iuxta formam Breuiarij noui Pij V. quod in sua Ecclesia non fuit receptum de consensu Episcopi, & Capituli. Valentia etiam *tom.* 3. *disp.* 6. *quæst.* 2. *punct.* 1. §. 3. Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *cap.* 11. *quæst.* 1. Reginald. Macignus, Filliuc. & alij. Quibus adhuc addo Palaum *disp.* 2. *de Orat. punct.* 2. *num.* 4. Ægidium Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dub.* 14. *num.* 3. Pellizarium *in Man. Regul. tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. *quæst.* 9. *num.* 66. Barbosam *in collect. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 41. *cap.* 1. *num.* 10. Gauantum *in rubr. Breuiarij Romani*, *sect.* 2. *cap.* 2. *num.* 14. Quamvis addat, oppositum sustineri posse, & præsertim si rarò fiat.

Sed certè, æquè probabiliter Respondeo: Posse, dum priuatim recitant, id facere secundum Breuiarium Romanum. Hanc responsionem probat Lessius *loc. cit. Primò.* Quia nulla est necessitas, nec vllum ius expressum, cur priuatim teneantur se magis conformare Ecclesiæ particulari, quàm Ecclesiæ Romanæ, quæ est mater omnium Ecclesiarum, & cui omnes conformari expedit. *Secundò.* Quia Pius V. etsi insinuet in Bulla, non esse mutandum Officium publicum ducentorum annorum, absque consensu Episcopi, & Capituli; nihil tamen dicit de priuato: tacitè ergo permittit illud mutari. *Tertiò.* Quia iam passim dicitur esse talis consuetudo, idemque licitum esse docent multi Recentiores. Nec obstant in contrarium adducta. Nam *cap. De iis, & cap. Placuit*, loquuntur apertè de officio publico, non de eo, qui priuatim dicitur. Hæc Lessius. Quapropter Bonacina, Diana, & nonnulli alij pro hac parte illum citant. Et fortè melius quàm alij citant pro alia. Sic etiam Sà *verb. Hora, num.* 6. ita dicens: *Extra Chorum potest quisque dicere Officium Romanum.* Caiet. *verb. Hora*, §. 2. Rodriguez *in sum. capit.* 195. *n.* 2. Portel. *in dubiis Regul. verb. Hora Canonica, n.* 6. Quos omnes citat, & sequitur Diana *part.* 2. *tract.* 12. *de Horis Canon. resol.* 10. Quibus addo Thomam Sanchez *lib.* 7. *cap.* 2. *dub.* 23. Et hanc sententiam esse probabilem expresè affirmant, imò & probant Suarez, & Palaus *loco citato*, Pellizarius *loco citato, sect.* 1. *quæst.* 8. *num.* 18. Trullench *loc. cit. num.* 3. & alij communiter.

QVÆSTIO VII.

An etiam prædictis Clericis, & Religiosis sit licitum, iuxta Breuiarium Romanum priuatim recitare, adhuc in casu, quo illis præceptum sit, ne alio quàm proprio suo Breuiario vtantur?

Respondeo vt certum: Tunc non esse eis licitum, si præceptum sit eis à Pontifice, vel ab alio Superiori, ne alio quàm suo Breuiario vtantur. Quia cum tale præceptum sit de re licita, & honesta, & indicta à suo superiori, verè obligat. Vnde minimè erit licitum Breuiario Romano vti Fratribus S. Dominici; cum id sit illis prohibitum præcepto Clementis VIII. in Bulla quæ incipit, *Cum sicut accepimus, data* 2. *Aprilis* 1602. Nec rursus Fratribus Carmelitanis, cum id ipsum sit eis præceptum sub excommunicatione lata à Gregorio XIII. vt referunt Pradus *tom.* 2. *Theolog. moral. cap.* 30. *quæst.* 7. §. 1. *num.* 15. Lezana *tom.* 3. *verb. Breuiarium, num.* 3. Nec tandem erit licitum Clericis Mediolanensis Ecclesiæ recitare, adhuc priuatim, iuxta Breuiarium Romanum, quia id eis prohibuit Diuus Carolus Archiepiscopus, mandans illis in virtute Sanctæ obedientiæ, vt non vterentur alio Breuiario quàm Ambrosiano. Sic docent communiter omnes. Bonac. *loc. cit. n.* 6. Palaus, & Trullench. *loc. cit.* Pellizarius *n.* 19. & Gauantus *c.* 2. *cit. n.* 14.

QVÆSTIO VIII.

An saltem Clericus, v. g. Mediolanensis, possit (non obstante dicto S. Caroli decreto) dum Romæ causa negotiorum existit, iuxta Breuiarium Romanum recitare?

Negant posse, adhuc in isto casu, recitare talem Clericum iuxta Breuiarium Romanum, quidam Doctores. Quia adhuc dum Romæ existit, est subiectus decretis Archiepiscoporum Mediolanensium: ergo. Ita apud Bonacinam, & Trullench Lessius *num.* 74. *cit.* Suarez *lib.* 4. *cap.* 23. *n.* 6. Reginald. *lib.* 18. *num.* 169. Molfes. *tract.* 5. *c.* 2. *num.* 46. & Vazquez *de Benefic. cap.* 4. *dub.* 2. *num.* 57. Sed certè ex his authoribus, Lessius *loco cit.* nec verbum de hac quæstione dicit. Et Suarez *num.* 6. *cit. & etiam* 7. oppositum clarè sentit.

Probabilius igitur Respondeo: Posse iuxta Breuiarium Romanum recitare tunc, iuxta illud commune axioma: *Si fueris Romæ, Romano viuito more.* Ratio sit, quia præceptum, seu statutum, aut lex Diœcesani non extenditur extra Diœcesim: Ergo Clericum Mediolanensem existentem Romæ ligare minimè potest. Rursus, quia quilibet potest se conformare moribus illorum quibuscum viuit, etiam transeunter, vt aliàs sæpè diximus, si aliàs impeditus non sit: atqui dictus Mediolanensis Clericus non est impeditus, vt est habitum: ergo. Sic Bonacina *disp.* 1. *de Horis Canon. quæst.* 3. *punct.* 1. *num.* 7. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 14. *num.* 3. Castro Palao *tom.* 2. *disp.* 2. *de Orat. punct.* 2. *num.* 6. *vers. in hac re*: imò, *versu sequenti*, probabilius existimat, non solùm posse, verùm etiam teneri talem Clericum ad vtendum Breuiario Romano. Cuius additum approbant Trullench. *loco citato*, Gauantus *loco citato, num.* 15.

QVÆSTIO IX.

An etiam è contra Clericus Romanus existens negotiorum causa Mediolani teneatur, aut saltem possit, vti Breuiario Ambrosiano?

Respondeo vt certum: Nec teneri, nec posse. Quia dictus Clericus tenetur vti Breuiario Romano ex lege Pontificis, quæ vbicumque obligat, cum totus Orbis terrarum sit eius territorium: ergo nec tenetur, imò nec potest alio Breuiario, præter Romanum,

Romanum, vti. Sic Trullench *loc. cit. num. 3. fine.* Castro Palaus *punct. 2. tit. n. 5.* Bonac. *loc. cit. num. 7. vers. Ad quartum.*

QVÆSTIO X.

An ad minus, si talis Clericus Romanus haberet beneficium in Ecclesia Romana, & resideret, & haberet firmum domicilium in Diœcesi Mediolanensi, posset tunc, aut teneretur vti Breuiario Ambrosiano?

AFfirmant posse, imò & teneri, multi Doctores, eo quòd existiment talem Beneficiarium se debere accommodare ritui recitandi Officium iuxta formam Breuiarij Ecclesiæ, aut Diœcesis, in qua habitat, & residet. Sic Suarez *loc. cit. n. 6.* Filliuc. *tract. 23. c. 7. quæst. 1. num. 222.* Bonac. *loc. cit. num. 10.* Trullench *dub. 14. n. 6.*

Sed alij contrà docent, teneri ratione beneficij quod possidet Romæ, recitare officium suæ Romanæ Ecclesiæ. Ita D. Thom. *quodlib. 1. art. 13. & quodlib. 6. art. 8.*

Sed æquè probabiliter Respondeo: Posse, sed non teneri. Quia potest vtroque Breuiario, Romano nempe, & Ambrosiano vti: Romano quidem, quia verè est Beneficiatus Romanus; cum non desinat esse talis ex habitatione Mediolani. Ambrosiano verò, quia per habitationem diuturnam censetur esse Clericus illius Mediolanensis Diœcesis. Sic Castro Palaus *loc. cit. num. 5.* Et huic sententiæ quoad primam partem fauet D. Thom. *loc. cit.* & quoad secundam authores primæ sententiæ.

QVÆSTIO XI.

An Religiosi Cistercienses, Dominicani, & alij, qui vtuntur Breuiario proprio, possint dum Romæ existunt, Breuiario Romano vti?

AFfirmandum videtur ex habitis *quæst. 6. & 8.* Nam Clericus Mediolanens. existens Romæ, potest licitè recitare, omisso proprio, iuxta Breuiarium Romanum: ergo & Religiosus.

Sed Clarius, iuxta supradicta Respondeo, Posse quidem, si non sit illis prohibitum; vt *quæst. 9.* est habitum: secus aliàs, vt habitum est *quæst. 7.* quia tunc cùm obligatio vtendi proprio Breuiario insit illis ex vi legis Pontificiæ, seu ex vi voti, aut professionis, seu instituti quod vbique sic extenditur, afficit personam vbicunque sit. Sic communis. Palaus *loc. cit. n. 7. vers. Neque obstat.* Trullench *n. 3. cit.* Gauantus *num. 15.* ibi: *Qui Romæ degit potest vti Romano; Monachus autem non potest vti Romano, quippe qui promisit obseruantiam suæ Regulæ.*

QVÆSTIO XII.

An casu, quo in Monasteriis Cisterciensis, aut Dominicani Ordinis essent diuersa Breuiaria, & Religiosus illius transiret illac, posset dum ibi commoraretur, vti Breuiario dicti Monasterij?

REspondeo quod posset vti, & Breuiario dicti Monasterij per quod transiit, cum pro tunc sit illi subiectus, & efficiatur illius pars; & etiam Breuiario sui proprij Monasterij, quia etiam retinet subiectionem ad illud: potest igitur talis Religiosus vti Breuiario quo voluerit, dum *ibi* existit. Sic omnino Palaus *loc. cit.*

QVÆSTIO XIII.

An Religiosus promotus ad Dignitates extra Religionem, v. g. ad Episcopatum, teneatur vti Breuiario vsitato in proprio Ordine; vel Breuiario propriæ Ecclesiæ, cuius est Episcopus?

REspondeo teneri vti Breuiario propriæ Ecclesiæ. Quia eo ipso, quod Religiosus fiat Episcopus, absoluitur à penso diuini Officij persoluendi secundum formulam Regulæ Monasticæ præscriptam. Nam regere Ecclesiam debet iuxta morem, & vsum Clericorum, quibus præest. Sic Abbas *in cap. Clerici officia, de vita, & honest. Cleric. num. 18.* quem citat, & sequitur Azor. *1. part. lib. 12. cap. 7. quæst. 4. vers. verùm de habitu, in fine.* Sanchez *lib. 6. sum. cap. 6. num. 25.* Lezana, quem citat, & sequitur Pellizarius *tom. 1. Man. Regul. tract. 5. cap. 8. sect. 1. quæst. 8. num. 21.* *Qui ait, id esse verum, cùm Religiosi efficiuntur Episcopi proprij, Abbates, aut Parochi: si verò fiant Cardinales, aut Episcopi Titulares,* tunc ait, *posse vti Breuiario, quo maluerint; quamuis consultius esset, vt vterentur Breuiario Romano, se in hoc conformantes communi Matri Ecclesiæ Romanæ.* Sic ibi, & postea *sect. 2. q. 9. n. 66.*

QVÆSTIO XIV.

An qui duo beneficia possidet in duabus Ecclesiis, quæ diuersis vtuntur Breuiariis, debeat recitare iuxta Breuiarium, quo Ecclesia, in qua residet, vtitur?

NEgant quidam dicentes, vti debere tunc extra Chorum breuiario Ecclesiæ in qua habet beneficium dignius, etiamsi alibi habeat pinguius. Si verò beneficia, quæ habet, sint æqualis dignitatis, tunc liberum esse illi vti extra Chorum Breuiario vtriusque, quo maluerit, Ecclesiæ; cum non sit maior ratio, cur ad vnum potiùs ritum, quàm ad alterum obligetur, cùm Diœcesim in vtraque Ecclesia contraxerit. Ita S. Thom. *quodlib. 1. art. 13.* Siluest. *verb. Hora, quæst. 1.* Reginald. *lib. 18. num. 169.* Molfes. & alij apud Bonacinam, quorum sententiam ipse, Trullench & Basseus existimant probabilem.

Sed probabilius Respondeo, Debere dictum Beneficiarium recitare tam intra, quàm extra Chorum, iuxta Breuiarium Ecclesiæ in qua residet. Quia ad id duplici vinculo ligatur, nempe & domicilij, vel residentiæ, necnon & beneficij. Sic Suarez *capit. 23. num. 8.* qui bene citat pro hac parte D. Thomam eodem loco, quo pro contraria citatur à Bonacin. Filliucius *tract. 13. cap. 7. quæst. 1. num. 221.* Bonacina *disp. 1. de Horis, quæst. 3. punct. 1. num. 9.* Trullench *lib. 1. in Decal. cap. 7. dub. 14. num. 5.* Gauantus *cap. 2. citato, n. 18.* Bassæus *tom. 2. verb. Horæ Canonicæ 11. num. 1.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XV.

An Scholares, qui in aliqua Ciuitate commorantur, studiorum causa, debeant recitare officium iuxta morem illius Ciuitatis; an verò iuxta morem suæ Diœcesis, in qua habent firmum domicilium?

AFfirmant posse recitare officium, iuxta ritum, & morem Ciuitatis, in qua ratione studiorum commorantur, Suarez *loc. cit. num.* 7. Filluc. *num.* 221. Bonac. *num.* 11. Trullench. *num.* 7. Layman *lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 5. *num.* 3.

Alij contra dicunt, debere recitare iuxta morem suæ Diœcesis, in qua firmum, & stabile habent domicilium. Ita quidam apud Suarium *loc. cit.*

Sed clarius Respondeo, Posse recitare iuxta ritum Ciuitatis, in qua commorantur, & etiam Diœcesis, in qua firmum habent Domicilium: Quia in vtraque reputantur illud habere. Legantur dicta à nobis *suprà q.* 10.

QVÆSTIO XVI.

An si quis habeat priuilegium recitandi Breuiarium breue, vel dicendi Horas ante tempus, possit Socius eodem modo recitare cum illo, absque vlla culpa?

REspondeo, Posse absque vlla culpa. Sic sentit, & probat Henriquez his verbis: *Id quod ius, aut priuilegium disponit in vno ex correlatiuis, extenditur ad aliud correlatiuum: vt quod concedit viro coniugato, extenditur ad vxorem. Quare si vir tempore prohibito potest ex priuilegiis recipere benedictiones nuptiales, extenditur ad vxorem; aliàs priuilegium esset inutile. Priuilegium eius, qui olim poterat Breuiario breui vti, aut nunc potest ante tempus recitare Horas, extenditur ad socium.* Sic ille *in sum. lib.* 7. *cap.* 30. *num.* 4. Quem sequuntur Portel *in dubiis regul. verb. Hora Canon. num.* 8. Diana *part.* 2. *tract.* 12. *de Horis, resol.* 55. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dubit.* 14. *num.* 7. Rodriguez *in sum. tom.* 4. *cap.* 68. *num.* 10. Qui addunt, posse Episcopum Religiosum recitare cum Socio secum recitante per Breuiarium suæ Ecclesiæ. Sic etiam Pellizarius *tom.* 1. *tract.* 5. *capit.* 8. *sect.* 2. *numero* 66.

QVÆSTIO XVII.

An Clericus, qui non ratione beneficij, sed patrimonij fuit promotus ad Ordines, teneatur vti Breuiario Romano?

NEgant quidam Doctores, dicentes posse hunc recitare Officium secundum formulam Breuiarij, quæ illi magis placuerit. Quia nulli Ecclesiæ addictus est. Ita Directorium *lib.* 2. *tit.* 8. Angel. *verb. Hora, num.* 12. *&* 14. & *ibi* Siluest. *quæst.* 1. *dicto* 4. & Tabiena *quæst.* 10. *&* 16.

Sed iam vt certum, Respondeo teneri vti Breuiario Romano, aut alio propriæ Ecclesiæ, si proprio ex priuilegio gaudeat. Quia ita decreuit Pius V. vt constat ex eius Bulla in principio Breuiarij Romani posita. Et ideo sic docent omnes. Azor. 1. *p. lib.* 10. *cap.* 11. *quæst.* 1. Suarez *lib.* 4. *cap.* 23. *num.* 4. Lessius *lib.* 2. *cap.* 37. *num.* 75. Palaus *disp.* 2. *punct.* 2. *num.* 1. Bonac. *disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 2. *num.* 4.

QVÆSTIO XVIII.

An iam mortaliter peccet, qui recitat iuxta aliud Breuiarium, quàm Romanum, quando iuxta hoc recitare tenetur.

NEgat Medina *in summa lib.* 1. *capite* 14. §. 11. ita dicens: *De esta misma doctrina se colige, que si el Religioso de S. Domingo, rezasse por el Breuiario Romano, o por el de S. Francisco, o altres, solo es pecato venial.* Ita ille quem nouissimè in casu simili, sequitur Caramuel *disp.* 109. *num.* 1394. asserens, *Religiosos vtentes peculiari Breuiario, si recitent ex Breuiario alterius Ordinis, peccare solum venialiter, quippe qui implent præceptum recitandi quoad substantiam, non item quoad modum, quatenus dictum præceptum respicit officium diuinum, tanquam obiectum, essentiale circunstantiam verò Officij talis, aut talis Ordinis, tanquam modum accidentalem.* Ita ille, quem referunt Diana *p.* 7. *tract.* 11. *resol.* 8. & Pellizarius *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. *quæst.* 9. *num.* 66. *in fine*, nec omnino *ibi* reprobant. Sed de hac opinione Caramuelis dicam *quæst. sequenti*, nunc ad quæsitum redeamus.

Sed iam vt certum Respondeo, Peccare mortaliter. Quia expresse facit contra prohibitionem Pij V. Qui in Motu proprio habito initio Breuiarij Romani, sic ait: *Statuimus quoscumque, qui tenentur ad Horas Canonicas, teneri ad dicendum ex præcepto huius Breuiarij, & neminem ex his nisi hac sola formula satisfacere posse.* Sic Pontifex: ergo si quis recitet iuxta aliam formulam, non satisfacit præcepto recitandi: ergo tenetur reiterare Horas, aliàs peccatum mortale contrahet contra præceptum recitandi. Sic Sanchez *lib.* 7. *consf. c.* 2. *dub.* 24. Qui citat valde doctum Recentiorem dicentem sibi, sententiam Medinæ esse valde suspectam. Tenent etiam hanc partem authores mox adducendi.

QVÆSTIO XIX.

An Regulares etiam peccent mortaliter, si recitent Officium iuxta Breuiarium alterius Religionis, omisso Breuiario proprio, ad quod tenentur?

NEgant, vt vidimus, Metina *loc. cit.* & Caramuel (vltra locum citatum) *in Theol. fundament. fundam.* 53. *n.* 1112. Quia talis transgressio non est (inquit) in substantia, sed in modo, & ideo solùm venialis. Fauet huic sententiæ Mallet. *tom.* 1. *Malleat.* 30. *Bractea* 50. *resp.* 2. quatenus docent, non esse mortale interdum ex alieno Breuiario recitare.

Sed vt mihi certum Respondeo absolutè, & per se loquendo, peccare mortaliter. Quia mutatio est valde grauis, & prohibita sub grauibus pœnis, vt probat latè Diana *infrà*: ergo erit mortalis. Sic apud Dianam *loc. supra cit.* & præcipuè *part.* 11. *tr.* 1. *resol.* 8. tenent communiter Theologi Sotus. Nauarr. Angel. Tabiena, Armilla, Toletus, Suarez, Sanchez, Persicus, & Baldellus *tom.* 2. *Theol. Mor. lib.* 3. *disp.* 29. *num.* 14. vbi sic ait: *Qui mutat formam, & Breuiarium a l quod tenetur, & cùm sit Monachus, v. g. Sancti Benedicti, aut Religiosus professus S. Francisci, recitat ex Breuiario S. Dominici, grauiter peccat; quia mutatio in tota forma Officij est valde grauis, & proximè attingit* ipsam

ipsam substantiam diuini Officij. Sic ille. Cui adde apud ipsum Dianam, Valentiam, Azorium, Reginaldum & Filliucium.

QVÆSTIO XX.

An saltem sit licitum Regularibus, ex priuilegio illis concesso, omisso proprio, recitare Officium iuxta Breuiarium alterius Religionis?

AFfirmat Martin. à S. Ioseph *in sum. tom. 1. lib. 2. tr. 4. de Oratione, n. 19.* per hæc verba: *Aunque los Frailes Menores estan obligados à rezar el officio diuino por el Breuiario Romano, pero como parece por el Compendio de nuestros priuilegios,* verb. *Officium diuinum, §. 4. los concedio Innocentio IV. que por razon del camino, o de otra justa causa puedan rezar con otras, o por si solos, por el Breuiario de otro rezo, y que con esto cumplan con su obligacion, y este priuilegio no esta reuocado por Pio V.* Ita ille. Cui videtur consentire Diana *p. 11. tract. 1. resol. 8. in fine.*

Sed ego clariùs Respondeo dicendo, quod adhuc dato, quod tale priuilegium non sit reuocatum per Bullam Pij V. minimè possint illo vti Religiones, quibus per Sedem Apostolicam est prohibitum alio, quàm proprio Breuiario, posse vti, vt sunt Religiones S. Dominici, & B. Mariæ de Monte Carmelo, vt habitum est *suprà q. 7.* Imò idem dicendum est de aliis, quibus per suum statutum est idem cautum. Quia nulli ex omnibus istis prodesse potest dictum priuilegium, vt de se patet.

QVÆSTIO XXI.

An ad minus casu, quo quis careat Breuiario Romano, aut alio, ad quod adstringitur, possit licitè recitare per aliud quodcumque approbatum, quod præ manibus habet?

REspondeo vt mihi certum, Non solùm posse licitè, verum etiam ad id teneri. Quia in hoc euentu ex præsumpta voluntate Pontificis licitè potest vti tali Breuiario: ergo ad id vt adimpleat præceptum recitandi tenebitur. Sic cum aliis videtur sentire Diana *part. 9. tract. 9. resol. 25. in fine*, quatenus hæc ait: Notandum est hic obiter, id quod asserit Crousers *in Reg. Diui Francisci, c. 3. sect. 1.* vbi sic ait: *Etiam circa Horas Canonicas putarem peccatum committi ab eo, qui illas negligeret obtentu defectus Breuiarij Romani, si aliud ad manum habeat, vel habere possit. Obligantur enim Fratres primò ad Officium diuinum, deinde ad modum eius, quod posterius, si non possint implere, prius autem sic peccant si non implent. Et ideo docuit Escobar* vbi suprà n. 3. *quod si deficiat Breuiarium Romanum, poterit, imò & debet recitare per aliud approbatum, quod præ manibus est, & qui potens non est totum Officium recitare per Romanum, & potest recitare per aliud Breuiarium approbatum, quia est breuius, satius erit per hoc recitare, quàm alterum omittere.* Sic ille. Et postea Pellizarius sic: *Addo ex Lezana* v. Breuiarium, n. 6. *quod si Religiosus obligatus ad proprium Breuiarium illo careat, teneretur vti alio Breuiario approbato. Et ratio est quod præceptum iuris communis de recitando diuino Officio obligans Regulares addictos Choro, præualet cuicumque præcepto recitandi ex hoc, aut illo Breuiario, sicque præceptum posterius cedit priori.* Sic ille *tom. 1. tract. 5. cap. 8. sect. 2. quæst. 9. fine, num. 70.*

QVÆSTIO XXII.

An quonam Pontifice fuerit primò Romanum Breuiarium editum?

REspondeo *Primò* fuisse editum à Pio V. vt constat ex eius Bulla incipiente: *Quod à nobis*, posita initio Breuiarij. Deinde à Clemente VIII. recognitum, vt patet ex eiusdem Bulla, quæ incipit: *Cum in Ecclesia.* Et tandem cum Hymnis nouis ab Vrbano VIII. reuisum, iniunctumque omnibus, vt ita hoc nouo vterentur, vt qui haberent illud Pij, vel Clementis, eo possent vti, illudque vendere: at in posterum imprimerentur semper noua, cum facultate, & licentia Inquisitoris, vel (vbi is non fuerit) Ordinarij, sub pœna excommunicationis latæ; quæ omnia constant ex ipsiusmet Bulla incipiente: *Diuinam Psalmodiam.*

QVÆSTIO XXIII.

An qui Breuiarium nouum Vrbani potest emere, ad id teneatur?

REspondeo, vt certum: Non teneri. Quin etiam, si domi Breuiarium nouum quis habeat, poterit is soluere pensum Officij ex Breuiario Pij V. vel Clementis VIII. Quia dum hæc extant, permittuntur. Sic Tamburinus *lib. 2. in Decal. c. 5. §. 2. n. 3.* vbi addit, *Quod nec scrupulum iniecit cuidam qui Matutinum cum Breuiario Pij V. vel Clementis, & Horas cum Breuiario Vrbani, vel contrà, recitabat. Et multò minus ei, qui pœnitentiam de recitando aliquoties Officio iniunctam à Confessario, semel ex vno, semel ex alio persoluebat, iam enim semper legitimis Breuiariis vtebatur.* Sic Tamburinus. Et bene.

QVÆSTIO XXIV.

An licitè possit quis vti nouis Breuiariis, impressis v. g. Parisiis, cum sola approbatione supremi Consilij Regij, non verò Inquisitoris, vel Ordinarij?

REspondeo, Posse. Quia publicè Romæ venduntur dicta Breuiaria, illisque vtuntur passim. Sic Tamburinus *loc. cit. n. 4. Quia iam* (inquit) *vsu receptum est alicubi, facultatem imprimendi haberi à dicto supremo Consilio, quod idoneum solet virum deputare ad libros approbandos. Quare tunc vel non sunt receptæ leges, quibus iubetur esse libros approbandos à persona Ecclesiastica, vel non deest eiusmodi approbatio, quia ex ipsa introducta consuetudine censetur Ordinarius deputare eos ipsos, quos Regium Consilium deputat; quam praxim Roma ipsa comprobat, cùm passim eiusmodi libri Romæ palam vendantur.* Sic ille.

QVÆSTIO XXV.

An Episcopus possit dispensare cum suo subdito, vt omisso proprio Breuiario, ad quod tenetur, iuxta aliud priuatim recitet?

NEgat absolutè Th. Sanch. *lib. 7. cons. c. 2. dub. 26. Quia quamuis ante publicationem Breuiarij Pij V. poterat Episcopus dispensare, vt tenent aliqui, quos* refert

refert *Nauarr. at post publicationem talis Breuiarij nequit. Ratio, quia antea tenebantur Clerici recitare iuxta formam à suis Episcopis præfixam, & ideo poterant Episcopi & suas mutare leges, & circa eas dispensare: at modò tenentur omnes lege Papæ*, sic lege, *quam Episcopus nec mutare, nec dispensare potest.* Ita Nauarr. *cap. Quando cap. 11. num. 27. 28. & 29.* Hucusque Sanchez. Alij contrà dicunt, non posse per se, absolutè loquemdo: bene tamen in aliquo casu occurrenti, & concurrente iusta causa. Quia communiter solet hæc potestas esse concessa Episcopis in his Ecclesiasticis legibus. Ita Suarez *lib. 4. de Horis, c. 11. n. 6. & c. 23. n. 27.* & apud ipsum Nauarr. *cap. 11. de orat. n. 24.* Sic etiam Bonac. *disp. 1. de Horis, q. 3. pun. 1. n. 19.* & penes ipsum Filliuc. *tract. 23. cap. 6. n. 186.* Reginald. Armilla, Tabiena, & alij. Trullench. etiam *lib. 1. in Decal. cap. 7. dub. 14. n. 14.* Pellizarius *tom. 1. tract. 5. cap. 8. sect. 2. n. 69.*

Sed ego clariùs Respondeo, Posse quidem dispensare Episcopum cum suo subdito, vt relicto proprio Breuiario, recitet officium, iuxta formam alterius Breuiarij in vno vel alio occurrente casu, iusta causa concurrente, quam concurrere posse valde dubito: non tamen posse dispensare permanenter, aut absolutè, itavt quis possit semper, & pro suo arbitrio id facere, quia ad primum concessa est facultas Episcopis, non verò ad hoc secundum, cum ad id minimè possit moralis necessitas occurrere. Sic credo tenere omnes DD. pro sententia secunda adducti. Imò & Sanchez id, & non aliud velle, dicit Pellizarius *loc. cit.* vbi idem docet esse tenendum loquendo de Prælato Regulari, respectu suorum subditorum.

QVÆSTIO XXVI.

An sit licitum aliquid addere Breuiario Romano, tanquam partem diuini officij.

RESpondeo, vt certum: Quod non sit licitum, sed ad minus peccatum veniale. Quia contrarium statuitur in Bulla Pij V. initio Breuiarij apposita, his verbis: *Statuentes Breuiarium ipsum nullo tempore mutandum, vel ei aliquid addendum, vel detrahendum esse.* Sic omnes DD. præcipuè statim citandi.

QVÆSTIO XXVII.

An etiam sit peccatum mortale quidquam etiam paruum, tanquam partem diuini officij, Breuiario prædicto addere?

NEgat Bonacina *disp. 1. q. 3. punct. 1. n. 21.* docens, non esse mortale, nisi addatur pars aliqua notabilis: *Quia paruitas* (inquit) *materiæ præcisis aliis circunstantiis, semper à mortali excusat.* Sic ille, & sic etiam Trullench. *lib. 1. c. 7. dub. 14. d. 15.* necnon apud Ausonium in sum. Dianæ, *verb. Hora Canonica qualiter recitanda, n. 41.* Diana *p. 5. tract. 3. resol. 64.* Qui vterque citat pro hac parte Palaum *tom. 2. disput. 2. punct. 2. n. 15.* sed vterque malè, vt *infrà*.

Sed probabilius Respondeo, Esse mortale aliquid Breuiario Romano addere, tanquam perpetuò duraturum, quamvis sit minimum. Sic Suarez *lib. 4. c. 13.* (non 15. vt citant Diana, Ausonius, Trullench, Palaus) *n. 15.* & Filliuc. *tract. 23. c. 6. q. 11. n. 214.* quos citat, & sequitur Palaus *loc. cit. n. 15.* his verbis: *Imò crederem esse peccatum mortale, si vel minimum adderes, vel detraheres, animo vt in perpetuum sic duraret. Quia licet respectu diuini officij illa sit minima pars, & leuis additio, vel diminutio, non est tamen leue, sed graue, illam minimam partem ritus Ecclesiæ quasi perpetuo addere, vel diminuere. Tum ob vsurpatam Iurisdictionem, tum ob introductionem noui ritus, & cultus.* Sic Suarez, &c. sic Palaus Malè ergo illum citant Ausonius, & Diana pro contraria parte. Sic etiam Tambur. *lib. 2. in Decal. c. 5. §. 2. n. 7.* Bassæus *tom. 2. verb. Hora Can. 2. n. 16.* Qui etiam citat Palaum pro parte opposita: sed etiam malè.

QVÆSTIO XXVIII.

An satisfaceret præcepto recitandi, qui officium diuinum, in notabili quantitate (modo explicato) additum recitaret?

NEgandum videtur. Quia prædicta mixtio facit, vt non sit eadem formula officij, sed alia: atqui obligatus tenetur recitare iuxta formulam in Breuiario præscriptam: ergo non satisfacit præcepto recitandi. Et ideo sic sentit Tamburin. *n. 7.* ibi: *Qui addit aliquid diuino Officio, nisi animo mutandi ritum addat, satisfacit; quia additio sine huiusmodi animo non mutat substantiam Officij, quod iam totum recitari supponitur.* Ita ille.

Sed probabiliùs Respondeo dicendum, quod quamuis sic recitans peccaret, propter additionem; satisfaceret tamen præcepto recitandi: quia verè recitat totum quod præcipitur, etsi aliis precibus mixtum.

Ad argumentum autem neganda est maior: quia moraliter loquendo, non est alia forma, quia non debet censeri illa addere vt partem diuini officij, sed quasi per accidens. Sic Palaus *loc. cit.* & ex illo Diana, Trullench. *lib. 1. c. 7. dub. 14. n. 15. fine.*

QVÆSTIO XXIX.

An etiam peccaret mortaliter, qui non modo permanenti, sed in tali casu, ex deuotione indiscreta, adderet aliquid officio diuino, v. g. commemorationem alicuius Sancti, vel aliquam Antiphonam, & similia?

REpondeo dicendum, quod tunc secluso scandalo, vel contemptu, solùm esset veniale, ob paruitatem materiæ in re non graui. Sic Suarez *cap. 13. citato, n. 15.* Filliuc. *loc. cit.* & Trullench. *n. 15.* Bonac. *n. 21.* vbi sic ait: *Addo etiam illum à mortali excusari posse, qui aliqua occasione, non ad mutandum ritum, sed ex deuotione indiscreta aliquid addit ex. g. curando, vt in choro aliqua commemoratio fiat, vbi non est facienda, aut si curet decantari Hymnos, vel Antiphonas alicuius Sancti, quæ in Breuiario non continentur, vel quando recitandæ non sunt, & hoc multò magis excusabitur in priuata recitatione.* Sic ille.

QVÆSTIO XXX.

An peccaret mortaliter, qui ex proprio capite omissis lectionibus, quas Breuiarium dicere præcipit, alias loco illarum ex eodem Breuiario substitueret?

REspondeo dicendũ, quod is peccaret mortaliter, & iuxta Suarium, ex duplici capite, nempe & ex

Ex mutilatione,& ex monstrosa additione.Quia (ait Suarez *loc.cit.*) id quod loco alterius additur, non potest esse pars Officij,cum ex auctoritate non fiat: nam illa compositio pendet ex institutione,& institutio ex potestate, & consequenter non potest supplere partem omissam, cum non sit pars,nec ad Officium Ecclesiasticum,quod nomine Ecclesiæ dicendum est,pertineat.Sic Suarez *lib.4.c.13.n.15.*Ex cuius doctrina constat, quid sit respondendum casui proposito Angelo Mariæ Verricelli,tenore præsenti: An videlicet possint in Choro cuiusdam Monasterij legi lectiones secundi Nocturni manuscriptæ, à Sede Apostolica non approbatæ,dum per multum temporis fuerunt lectæ,& postea per aliquod tempus intermissæ,an possint resumi,non obstante Bulla Pij V. Et respondet,quod non. Et bene. Tum quia Pius V. reseruauit approbationem diuini officij Sedi Apostolicæ:ergo & dictas lectiones. Tum quia Sac. Congregatio, approbante Vrbano VIII.3. *Aprilis* 1628.damnauit tanquam abusum recitationem Officij non approbati à Sede Apostolica, sed quando consuetudo tanquam corruptela & irrationabilis damnatur, tunc neque tempore immemoriali præscribi potest: ergo. Sic ille,qui latè id probat *tom.1. qq.moral.tract.8.q.31.*per totam. Igitur ex doctrina Suarij peccaret qui in Choro dictas lectiones legeret ex duplici capite,nempe & ex omissione,aut mutilatione Officij,& additione monstrosa,sed Ego clarius dico,quod ex monstrosa additione,& ex omissione etiam esset mortale, si omnes mutaret lectiones; secus si duas, aut tres, quia tunc solùm esset veniale ob paruitatem materiæ. Legantur dicenda à nobis *disp.4.q.55.*

QVÆSTIO XXXI.

An sit peccatum inter vnum,& alterum Psalmum aliquod Mottetum, vel ex Scriptura sumptum, vel aliquo erudito (etiam lingua vulgari) compositum decantare?

Affirmat Palud.*in 4.dist.15.q.2.art.2.* vbi specialiter loquitur contra eos, qui cantant Motteta in festis. *Quia cantus (ait) non debet esse tragædicus*, cap. *Cantantes,dist.92. ne audientes ad lasciuiam potius quàm ad deuotionem excitentur, quod est contra finem Orationis.* Sic ille.

Sed ego clarius sic Respondeo *Primò*.Si Mottetum,& cantus sit indecens,vel ratione materiæ,quia est res profana,vel ratione soni, quia est laicus, vel valde sæcularis, vt solent esse *Theatrales moduli, & cantica*, tunc Mottetum sic cantare,semper erit peccatum mortale (nisi aliàs materia sit leuissima,quia tunc veniale erit) quia est magna irreuerentia, & ideo prohibitus talis cantus *in dicto cap. Cantantes.*

Respondeo *Secundò*. Si Mottetum, aut alia,quæ cantantur,sint pia, & deuota, & cantus grauis, & prouocans ad deuotionem, nullum est peccatum illa intermiscere partibus Officij diuini. Patet. Quia id nullibi est prohibitum, nec est per se malum, nec alienum à consuetudine Ecclesiæ, etiam primitiuæ: ergo. Sic Suarez *lib.4.c.13.n.16.*Filliuc.*tract.23.c.6. q.11.n.214.*Bonac.*disp.1.q.3.punct.1.n.21.vers.Dixi in responsione.* Trullench *loc.cit.n.15.*

QVÆSTIO XXXII.

An qui vtuntur Breuiario Romano,teneantur recitare extra Chorum Psalmos pænitentiales, Officium Defunctorum, Litanias, Canticum Graduum,& Officium paruum B.Mariæ?

Affirmandum videtur,eo quod in Rubricis dicti Breuiarij cauetur in aliquibus diebus esse dicendum Canticum Graduum, in aliis Officium Defunctorum,in aliis paruum B.Mariæ,&c. ergo ad id tenentur qui Romano Breuiario vtuntur. Ita tenet Lublinus Dominicanæ familiæ *in Sum. verb. Hora Canon.n.11.*per hæc verba: *Quando igitur Officium B.Virginis dicitur secundum Ecclesia consuetudinem, ad illud tenentur,qui etiam ad Horas Canonicas tenentur.*Tabiena *verb.Hora Can.n.11.* Hæc ille.

Sed vt certum Respondeo,Non teneri ad hæc recitanda extra Chorum, sed adimplere suam obligationem recitando solùm Officium maius illius diei. Quia Pius V. sic expressit in Bulla,quæ habetur initio Breuiarij.Sic ferè omnes.Legantur Suarez *lib.4. de Horis Can.c.13. & eodem lib. 4. (non 6.* vt leges apud Trullench*) c.25.n.7.*Sanchez *lib.7.consil.c.2. dub.27.n.1.& 4.*Bonac.*disp.1.q.3.punct.1.num.12.* (non 22.vt leges apud Palaum) Nauarr. *de Orat. c.10.à n.3.*Filliuc.*tract.23 c.6.q.10.& c.7.q.8.*Tamburin.*lib.2.in Decal.c.5.§.2.n.13.*Palaus *disp.2.punct. 1.n.13.*Trullench *lib.1.in Decal.c.7.dub.14.num.8.* Pellizar.*tom.1.Man.Regul.tract.5.c.8.q.21.n.46.* Leander de Murcia *q.2.in 3. cap. regul.* & alij.

QVÆSTIO XXXIII.

An saltem recitantes in Choro Breuiarium Romanum, teneantur ad recitanda prædicta Officia in Ecclesiis, vbi nulla vnquam fuit consuetudo illa recitandi?

Respondeo adhuc vt certum: Non teneri. Quia obligatio dicendi dicta Officia etiam in Choro dictarum Ecclesiarum, simpliciter fuit ablata à Pio V.& sub consilio relicta:ergo.Sic omnes DD.præcipuè nuper adducti. Legatur præcipuè Leander *q. 2. cit.concl.3.* ex cuius doctrina colliges,quod nos Religiosi SS. Trinitatis, qui ex vi Regulæ tenemur recitare juxta morem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, minimè obligamur, adhuc in choro, ad Officium paruum recitandum. Imò nec potest introduci consuetudo, quæ ad id sub mortali obliget.

QVÆSTIO XXXIV.

An ad minus teneantur dicere Officia prædicta in Choro illarum Ecclesiarum,in quibus ante Pium V. iam erat consuetudo illa dicendi?

Respondeo etiam vt certum: Teneri ad dicendum solùm Officium paruum B. Virginis, eo modo, quo erat consuetudo, & secundùm quod talis consuetudo obligabat. At verò nullo modo tenebuntur ad Psalmos Pœnitentiales, vel Graduales, vel officium Defunctorum; licèt antea fuerat consuetudo hæc omnia Officia dicendi. Quia ita voluit Pius V.vt constat ex eius Bulla.Sic etiam omnes DD. Legantur citati *quæst. 32.* præcipuè Suar. *c.25.n.8.*Qui bene aduertit, quod hæc immunitas à dicta obligatione, extenditur ad omnes, qui vti debent, vel defacto licitè conformantur, Breuiario Pij V.in ritu recitandi:nam sicut suscipiunt onus ab ipso impositum; ita etiam gaudent leuamine ab eodem concesso.Lege etiam Pellizarium *vbi sup.* Qui

etiam notat, quod illi Religiosi qui eo quòd non vtuntur Romano Breuiario, ex consuetudine tenentur recitare prædicta officia in Choro, minimè teneantur ad illa extra Chorum, si ei non assistant.

QVÆSTIO XXXV.

An omittens recitare Litanias in die S. Marci, & tribus diebus ante Ascensionem Domini, peccet mortaliter?

NEgat Diana 2.*p.tract.* 12.*resol.*42. referens pro se Carolum Macig. Vasquium, Molfesiumque. Quibus *(vbi infrà)* addimus Homobonum, Philibertum, & Machado, necnon ex parte Sancium. Et nunc rursus addo Pellizarium *tom.*2.*Man. Regul. tract. de Monial.c.*6.*n.*19.*§. Addo, & tom.*1.*tract.*5.*c.*8.*sect.*1.*q.*21.*§.Dixi,n.*47.& Verricellum *tract.*5.*q.*6.*n.*135. Fundamentum eorum est, quia obligatio recitandi Litanias diebus prædictis, inducta videtur sub consilio, & ex deuotione, non autem sub præcepto.

Sed probabilius iterum Respondeo, Peccare mortaliter. Quia hæc specialiter præcipiuntur in eodem Breuiario Pij V. & ideo nullo modo intelliguntur comprehensa in eiusdem Bulla, quoad illam indulgentiam. Sic jam Diana *p.*4.*tract.*4.*resol.*226. Lezana, Palaus, Tannerus, Gauantus, Suarez, Bonac. Silvius, & Trullench, quos omnes citauimus pro hac parte, *parte* 2.*tract.*6.*disp.*13.*q.*32. Quibus nunc addo Thomam Tamburin. *lib.*2.*in Decal. c.*5. §.2. *n.*13. quamvis dicat oppositum esse probabile. Filliucium *tom.*2. *tract.*23. *cap.*7. *n.*243. Legatur Bonac. *disp.* 1.*q.*3.*punct.*1.(non 3. vt leges apud me in impressione Lugdunensi) *num.* 13.

QVÆSTIO XXXVI.

An item peccet mortaliter, qui secunda die Nouembris officium Defunctorum omitteret?

NEgarunt quidam, quos tacitè refert Molfesius *in sum.tom.*1.*tract.*5.*c.*1.*n.*57. Quorum sententiam esse probabilem (licèt probabiliorem oppositam, apertè fatetur Tamburin. *loc.cit. n.*14. vbi ait sic: *Probabilius est obligationem vrgere, quia tunc sunt pars Officij illius diei. Non vrgere tamen plures autumant, negantes illa ad Officij illius diei partem pertinere. Confirmant, quia Pius V. absolutè liberat Sacerdotes à priuata recitatione Officij Defunctorum. Quare si Rubrica illorum dierum nihilominus illud officium, & Litanias imponat, quid vetat asserere, eam esse merè directiuam, non verò præceptiuam? Non possum à probabilitatis meta hanc sententiam excludere.* Ita ille. Iuuat etiam hanc partem Raphael de la Torre, quatenus dubiam illam iis verbis relinquit: *Aliqui dicunt, vtentes Breuiario Romano teneri priuatè recitare, præter Horas Canonicas, officium Defunctorum, secunda die Nouembris. Item Litanias cum precibus annexis, in die S. Marci, & tribus diebus ante Ascensionem, quia sic notatum est in Breuiario Romano. Sed an hac additio, vt obligatoria in priuata recitatione admissa sit, dignum est examine, & quid consuetudo in hac re obtinuerit.* Hæc Raphael.

Sed iterum, vt certissimum ferè Respondeo, Peccare etiam mortaliter. Quia certissimum ferè est, quod officium Defunctorum sit pars Officij illius diei, vt benè Suarez *c.*25.*cit.n.*8.*&* 9. Bonac. *loc. cit. n.*12.*vers.Dixi in responsione.* Diana 4. *p.q. vltima, in calce operis, & p.*9.*tract.*7.*resol.*29. & alij supra cit. de quo dubio egimus 2.*p.tract.*6.*disp.*13. *q.* 33. Nec distinctio Raphaelis aliquid valet, cum Rubrica Breuiarij absolutè tam de bona, quàm de deprauata recitatione agat.

QVÆSTIO XXXVII.

An sit mortale recitare Officium publicè in Choro Ecclesiæ Latinæ, lingua Græca, vel Hebræa, aut vulgari, veluti Hispanica, aut Italica?

REspondeo vt quid certum: Esse mortale. Quia certè magna præberetur populo scandali occasio, si publicè in templo Latino Psalmi in lingua Græca, Hebræa, aut vulgari decantari deprehenderentur. Ita tenent Suarez *lib.*4.*c.*7.*n.*8. Qui bene id probat loquendo de recitatione in lingua vulgari. Palaus *disp.*2.*punct.*2.*n.*14. Tamburinus *lib.*2.*in Decal.c.*5.*§.*2.*n.*15. *&* 16. & omnes communiter. Qui idem dicunt, si priuatim quacumque ex dictis linguis Officium à Latino recitaretur, intentione mutandi ritum, nam id & per se est graue, & grauiter prohibetur à Pio V. in sua Bulla.

QVÆSTIO XXXVIII.

An etiam esset mortale, Officium diuinum lingua vulgari (v.g. Hispanica, aut Italica) priuatim sine aliqua causa recitare?

NEgant aliqui DD. sentientes, solùm peccare venialiter recitantes officium vulgari lingua, casu quo id fiat sine causa, secus aliàs. Quia officium diuinum recitare hac vel illa lingua, nempe Latina, vel Græca, vel Hebraica, vel quacumque alia vulgari, nihil interest quoad præcepti substantiam, quæ in significatione verborum consistit, & eadem est quacumque lingua: ergo quoad satisfactionem substantiæ præcepti, & restitutionis distributionem sufficienter satisfaciet, qui quacumque lingua recitaret. Solùm igitur peccaret venialiter sic recitando, eo quòd contra vsitatum Ecclesiæ morem id faceret. Sic Bonac. *disp.*1.*q.*3.*punct.* 1.*n.*15. & Escobar à Corro *tract. de Horis, q.*4. §.2. *n.* 5. quos citat, & sequitur Diana *p.*9.*tract.*7.*resol.*67.*vers. Limitanda*, licèt postea, vers. *Quid ego sentiam*, se corrigat.

Sed longè probabilius Respondeo: Esse peccatum mortale etiam priuatim, & extra Chorum Horas Canonicas lingua vulgari recitare, si id saltem sine causa fiat. *Quia* (inquit Diana *loc.cit.*) *qui lingua Italica, vel vulgari diuinum Officium recitaret, licet satisfaceret præcepto recitandi, quia quoad substantiam omnia verba recitaret, peccaret tamen grauiter; quia sine dispensatione mutaret antiquissimum, & communissimum Ecclesiæ vsum, & ob hanc causam* Concil. Trident. *sess.*22.*c.*8.*& Canone* 9. decreuit, *vt Missa non vulgari lingua celebretur, & iure optimo in Indice librorum prohibitorum vsus Bibliorum vulgari lingua conscriptorum interdictus est.* Sic Diana: & bene. Et etiam Baldellus *in Theolog. Morali, tom.* 2. *lib.* 5. *disp.*21. *num.*23. Tamburinus *lib.*2.*in Decal. cap.*5. §.2. *n.*16. & apud illum Suarez (*sic lege, non Sances*) *lib.*4. *cap.*7. *num.*8. & Bellarm. *lib.* 2. *de Verbo Dei, cap.* 15. *&* 16. quos authores non ita bene citat Palaus, qui magna ex parte hanc nostram tenet. Tenet etiam Sà *verb. Horæ Canonicæ, numer.* 10.

mer. 10. his verbis: *Potest quis priuatim officium dicere lingua qua velit, vt Graca, aut Hebraa: etsi ego, vt vulgari dicat, non facilè admiserim.* Sic ille. Trullench etiam *lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 14. n. 10.* Qui tamen malè citat Bonacinam pro hac parte.

QVÆSTIO XXXIX.

An item sit mortale, officium diuinum, sine justa interueniente causa, lingua Graca, vel Hebraa priuatim à Latino, qui tenetur ad Breuiarium Romanum, recitari?

NEgat absolutè Diana, dicens nec venialiter in hoc peccare, his verbis: *Dico secundò. Recitando diuinum Officium, vel Psalmos Hebraica, vel Graca lingua, etiam sine vlla causa, non solùm satisfieri pracepto, sed etiam nullum committi peccatum. Ratio est, quia Sacra Scriptura semper habita sunt his linguis, non vulgaribus, nempe Hebraa, Graca, & Latina. Sancti Apostoli, qui per totum terrarum Orbem Sanctum Euangelium pradicarunt, his tantum tribus linguis scripserunt, cum tamen haberent donum linguarum. Rectè itaque dixit Emman. Sà* verbo Horæ Canon. n. 10. *quod potest quis priuatim Officium dicere lingua, qua velit, vt Graca, aut Hebraa: etsi ego vt vulgari dicat, non facilè admiserim.* Ita ille. Et ego. Huc vsque Diana *part. 9. tract. 7. resol. 67.* Cui addo Lublinum *tom. 1. sum. verb. Hora Canon. n. 18.*

Alij docent, non esse quidem mortale recitari à Latino officium, etiam sine vlla causa, lingua Græca, aut Hebraica; esse tamen veniale, quia sine causa faceret contra consuetudinem Ecclesiæ Latinæ. Ita Bonacina *disp. 1. q. 3. punct. 1. n. 15. vers. Dixi, Non peccare grauiter*, quem citat, & sequitur Tamburin. *lib. 2. in Decal. c. 5. §. 2. n. 17.* ita dicens: *Dixi*, ad aliquem bonum finem, *nam hoc non intercedente, meritò docet Bonac. non vitari veniale, quia vtcumque sit contra consuetudinem Ecclesia Latina, quamuis quia est in re accidentaria, & de qua nō valde laborare Ecclesia credatur quando priuatim fit, leuiter solùm erretur.* Ita ille. Necnon Mallet. *tom. 1. Malleatione 30. Bractea 55.*

Sed ego probabilius Resp. Esse mortale, à Latino qui tenetur ad Breuiarium Pij V. seu Romanum, officium diuinum lingua Græca, aut Hebraica, nulla interueniente iusta causa recitari. *Primò.* Quia qui id sine causa faceret, verè censeretur (vt ait Palaus) Ecclesiæ Romanæ ritum, & morem paruipendere, cum illum suæ particulari deuotioni postponeret. *Secundò*: Nam (vt benè Baldellus) qui tenentur ad Breuiarium Romanum, & ritum Romanæ Ecclesiæ, omnino tenentur seruare formulam, & præscriptum illius: ergo negari non potest, quin sit magna audacia, & grauis culpa, si quis relicto idiomate Breuiarij Romani, recitet ex quovis alio idiomate, sibi tantum bene viso. *Tertiò.* Quia sicut non vacaret culpa graui, si quis ex proprio ingenio, & solùm pro suo arbitratu notabiliter in sacrificio Missæ mutaret vestes sacras quoad solum colorem, & formam: ita similiter non vacaret, qui mutaret in Horis Canonicis solùm idioma, & omnes terminationes, & sonos verborum: sic Baldellus *disp. 21. cit. n. 23.* Palaus *disp. 2. punct. 2. n. 14.* Trullench *lib. 1 c. 7. dub. 14. n. 10.* Qui tamen malè citat pro hac parte Bonacinam, vt vidimus.

QVÆSTIO XL.

An saltem vacaret culpa, etiam leui, si quis interueniente justa causa, recitaret priuatim lingua Graca, aut Hebraica Horas Canonicas?

REspondeo tanquam certum, quod tunc vacaret omni culpa, etiam leui, dummodo intercederet vrgens, & iusta causa. Quia id solùm conuincunt rationes adductæ ab Authoribus primæ, & secundæ sententiæ, quæstionis antecedentis. Sic ipsi à fortiori.

QVÆSTIO XLI.

An sit peccatum, longius in breuius officium permutare, vnumque pro alio aduertenter recitare, occurrente justa & honesta causa?

AFfirmant nonnulli ex Doctoribus, quos lato calamo dedimus *2. p. tract. 6. disp. 13. q. 27.*

Sed ego vt probabilius iterum Respondeo, Non esse peccatum, adhuc veniale. Ratio est. Quia præceptum de recitando Officio, jam seruatur quoad substantiam, ergo si modus, hoc est recitatio, juxta formam præscriptam pro hodie, cum causa vrgente, & justa non seruetur, nullum admittetur peccatum. Sic tenent communiter Authores. Et in primis Sanchez *tom. 2. consil. lib. 7. c. 2. dub. 25. n. 2.* his verbis: *Recitare semel, aut iterum, & rarò mutando qualitatem Officij, absque causa, est tantùm peccatum veniale, & ex justa causa nullū est peccatum, vt si occurrat necessitas repentina studendi, vel pradicandi, vel legendi, vel recitandi cum agroto, vel defesso, &c.* sic ille. Tamburinus *lib. 2. in Decal. c. 5. §. 2. n. 20. dicto 1.* Verticellus (licèt cum formidine scrupulosa,) *in quastionib. Moralib. tract. 5. q. 6. n. 134. pag. mihi 315.*

QVÆSTIO XLII.

An ad minus sit peccatum, & mortale spontè, & absque vrgente causa, longius in breuius officium permutare, recitando v. g. de Sanctissima Trinitate, eo die quo recitandum erat de Dominica, aut de Feria?

AFfirmant quamplurimi Doctores relati à nobis vbi suprà *2. p. tract. 6. disp. 13. q. 27.* docentes absolutè esse peccatū mortale sic officium sponte, & sine causa permutare, & ideo nec satisfacere præcepto.

Limitant tamen nonnulli hanc doctrinam, dicentes omnino esse verum, nisi aliàs permutatio non fiat ex contemptu, aut officium permutatum sit æquivalens in quantitate, vel ferè illius diei, aut si semel, aut iterum id fiat, quia tunc, inquiunt, non esset mortale, sed veniale tantum. Ita Suar. Nauar. Rodriguez, Sanchez & alij *ibi* citati. Quibus addo Tamburinum *loc. cit. n. 20.*

Sed probabilius iterum absolutè Respondeo, Esse peccatum, sed non mortale, sed veniale tantum, sic absque vrgente causa officium permutare. Quia qui sic recitat, verè adimplet præceptum quoad substantiam, licèt deficiat in modo, cuius defectus solùm est venialis. Sic Siluester, Caiet. Armilla, Pedraza, Victoria, Metina, Sotus, & alij plures citati à nobis *loco citato*, Legantur *ibi* pro hac opinione adducta, & nouissimè Verricellus, qui *loco citato, num. 133.* Hanc tenet sententiam, & me citato

citato, noster Ludouicus *p. 1. examin. Theolog. Moral. tract. 2. de restitut. casu 6. n. 15. & 14. pag. 136.*

QVÆSTIO XLIII.

An etiam liberaretur à mortali, qui occurrente aliqua vrgentissima causa, recitaret priuatim de Resurrectione, ea die qua juxta Rubricas Breuiarij recitare debebat de Sancto aliquo, aut de feria occurrenti?

NEgant communiter Doctores, docendo minimè posse liberari à mortali illum qui adhuc vrgente qualibet causa, sic Officium recitaret. Quia omnino (inquiunt) deficeret in notabili Officij quantitate, imò & qualitate, & consequenter non satisfaceret plenè præcepto recitandi, & ideo peccaret mortaliter. Ita tenent authores *quæst. sequenti* referendi.

Sed certè probabiliter Respondeo dicendum, quod rectè possit quis in aliquo occurrenti casu recitare Officium de Resurrectione, ea die, qua de aliquo Sancto, aut de feria recitare, juxta Rubricas, debebat, absque incursu alicuius culpæ mortalis, imò nec venialis, sed potiùs cum magno merito.

Probo patenter exemplis. Nam in primis, si quis casu fortuito careret Breuiario Romano, & aliàs memoriter sciret officium de Resurrectione, non dubito quin satisfaceret præcepto recitandi, recitando de Resurrectionis officio. Imò potius credo ad id teneri sub culpæ grauis reatu. Probo hoc ex *suprà dictis quæst. 21.* Nam casu, quo quis careat Romano Breuiario ad quod adstringitur, potest licitè, imò & tenetur recitare per aliud quodcumque approbatum, quod præ manibus habet, vt pro certo docuimus *loc. cit.* ergo similiter qui careret dicto Breuiario, & memoria haberet (quasi in alieno Breuiario) officium de Resurrectione, de illo recitare teneretur. Quia (vt bene *loco cit.*) præceptum iuris communis, quod de recitando officio datur, præualet præcepto cuicumque recitandi de hoc, aut de illo in particulari officio: ergo qui hoc nequit adimplere, ad illud prius tenebitur.

Sit secundùm exemplum. Si quis tota die equitaret, quo tempore nequit vti Breuiario) & serò accederet tardè ad hospitium, nimis defatigatus, quapropter nequiret sine graui incommodo recitare officium nouem lectionum, bene tamen trium, tunc absque dubio posset, imò & teneretur, ad illud officium, cum esset ex approbatis vnum. Patet, tum ex ratione nuper allata. Tum etiam, quia quis primò obligatur ad officium diuinum, & postea ad modum eius: ergo si modum non possit implere, bene tamen substantiam, ad id tenebitur: igitur demus, quod præfatus itinerans non posset sine graui incommodo recitare aliud longum officium, nisi id Resurrectionis breue, illud certè posset, & teneretur. Tum denique, quia satius est, quod quis recitet aliquod officium approbatum, & ad quod aliquo tempore (nempè tempore Paschæ) tenetur, quàm nullum, quis hoc non videat: ergo satius erit in dictis casibus Officium de Resurrectione, quàm nullum recitare. Præterea, fatigatus nimis ab itinere excusatur, apud omnes, à præcepto Ecclesiastici jeiunij: ergo à fortiori excusabitur à minori obligatione recitandi determinatum Officium nouem lectionum, si nequeat sine graui incommodo illud recitare: ergo eius loco poterit recitare officium trium lectionum; ergo si potest, & hic nunc tenebitur.

Rursus. Si quis infirmus Sacerdos, non valeret Missam dicere de Dominica Palmarum in ipsa die, valeret tamen dicere Missam breuiorem, nempe votiuam de Passione, aut de Cruce, absque dubio non solùm posset, sed teneretur, si aliàs non esset alius Sacerdos à quo Missam audire posset: ergo similiter in casu, quo quis ob infirmitatem grauem non posset, sine nimio dolore, aut difficultate recitare officium longum nouem lectionum, aut de feria, posset tamen officium huiusmodi trium lectionum, posset certè, imò & teneretur, cùm illo quoad substantiam satisfaceret præcepto. Sic à fortiori tenebunt DD. mox citandi.

QVÆSTIO XLIV.

An qui non frequenter, sed raro recitaret absque vrgenti causa Officium de Resurrectione, etiam esset immunis à peccato mortali?

AFfirmat noster Ludouicus à Conceptione in sua *1. p. examinis Theolog. Moralis, tract. 2. de restit. casu 6.* vbi postquam *n. 15.* cum Guiniparo Andrepano dixisset, esse omnino falsum asserere, non mortaliter peccare illum, qui singulis diebus totius anni recitaret Officium Resurrectionis, eo quòd verissimum illi est, peccarè mortaliter illum, qui in Quadragesima, & Hebdomada Sancta (*quasi hæc non includeretur in Quadrasima*) recitaret de Resurrectione. *Quia valde dissonum* (inquit) *est intentioni Sanctæ Matris Ecclesiæ, quæ quæ tunc Domini nostri Passionem repræsentat. Imò idem dico, si in Aduentu quis de Resurrectione recitaret. Si enim Ecclesia his temporibus Christi Domini Aduentum, & ipsius Passionem & mortem repræsentat, quis non videt, valde dissonare, tunc dicere:* Surrexit Dominus verè, Alleluya. *Vnde hoc non ideo est mortale, quia parua (lege quia magna) quantitas, formaliter loquendo, officio detrahatur; sed ob prædictam in significatione dissonantiam, &c. Igitur post hoc ab illo vt certum suppositum, n. 22. quærit, qualis, & quanta continuitas, vel consuetudo, iteratiòve in recitando officio Resurrectionis Dominicæ, excuset à mortali quando absque causa factum contigerit? & Respondet dicendo, hoc est significatione, & ex temporis qualitate fore pensandum. Vnde à Paschate Resurrectionis vsque ad Aduentum exclusiuè, & à Natiuitate Domini vsque ad Septuagesimam, qui recitaret bis in Hebdomada officium Resurrectionis (& excipio festa solemnia) non illum ad mortale peccatum condemnarem, nec similiter ad restitutionem aliquam obligarem.* Hucvsque noster Ludov.

Sed vt mihi certum, Respondeo *Primò*, dato quod non sit mortale recitare bis in Hebdomada officium Resurrectionis, ab illius Paschate vsque ad Aduentum, & à Natiuitate Domini vsque ad Septuagesimam, nec erit tale profectò recitare toties in Hebdomada aliis temporibus, nempe in Aduentu, aut Quadragesima. Patet: Quia si id esset mortale, ideo foret quia esset valde dissonum intentioni Ecclesiæ, quæ his temporibus Christi Domini Aduentum, & eius Passionem repræsentat, dicere: *Surrexit Dominus verè alleluya*: atqui dissonantia hæc non est ita grauis, vt constituat culpam mortalem in eo, qui priuatim dictis temporibus de Resurrectione recitaret: ergo. Minor probatur. Tum quia non dissonat recitare in Aduentu, & Quadragesima de officio Sanctissimæ Trinitatis, aut Corporis Christi adhuc publicè in Choro, siquidem ex Indulto Pontificis nobis, & aliis Religionibus id est permissum: ergo à fortiori non ita dissonabit recitare priuatim dictis

dictis temporibus, & Resurrectione, vt sit mortale; patet, quia ex parte dissonantiæ eadem est vtriusque ratio. Tum etiam, quia in Quadragesima recitat vniuersalis Ecclesia de Mysterio Incarnationis Domini, etiamsi eiusmodi festiuitas incidat in Hebdomada Dominicæ Passionis, in quo nulla inuenitur dissonantia: ergo si aliqua inuenitur in recitando priuatim eo tempore de Resurrectione, omisso *Alleluya*, non potest esse ita grauis, vt constituat reum culpæ mortalis.

Præterea, multoties, tempore Paschatis recitat etiam Ecclesia de dicto Incarnationis Mysterio, nec quid dissonat: ergo nec contrà recitare priuatim tempore Aduentus, aut Quadragesimæ, de Resurrectionis Mysterio, sic valde erit dissonum, vt sit mortale.

Deinde, omni tempore, exceptis nonnullis octauis, aut Hebdomadibus, aut diebus festis, dicuntur Missæ votiuæ de Sanctissima Trinitate, Sanctissimo Sacramento, de Spiritu Sancto, de Sancta Maria, &c. cum orationibus, Præfationibus, & aliis cõcernentibus ad dictas festiuitates, vt patet ex Missali Romano: ergo si in hoc nullum reperitur inconueniens quid magni reperitur in priuata recitatione Resurrectionis? Igitur ex parte dissonantiæ temporum, minimè erit graue recitare in Aduentu, & Quadragesima priuatim de Resurrectione: ergo si absque graui culpa posset quis, sine vrgente causa, recitare bis in Hebdomada per annum, de Resurrectione, ita & posset in aliis temporibus.

Respondeo *Secundò*, si non est mortale recitare de Resurrectione bis in Hebdomada, nec erit profectò recitare sæpius. Patet *Primò*, quia non est ratio cur bis liceat, & non ter, aut quater. *Secundò*: Quia juxta doctrinam nostri Ludouici, non ideo est mortale recitare de Resurrectione, quia magna quantitas officio detrahatur, sed quia magna est in significatione dissonantia officij tali, vel tali tempore soluti: atqui hæc ratio non militat, si quis recitet per annum (hoc est, extra tempus Aduentus, & Quadragesimæ) de Resurrectione; ergo si bis in hebdomada, absque graui culpa recitari potest, tunc poterit profectò similiter ter, quater, & sæpius. *Tertiò*: Quia dissonantia, quam facit recitatio officij de Resurrectione in Aduentu adhuc, vel Quadragesima, cùm fiat priuatim, non videtur excedere culpam venialem, vt constat ex nuper dictis, necnon 2. *p. tract.* 6. *disp.* 13. *quæst.* 27. *&* 28. ergo eodem modo philosophandum est in his, ac aliis temporibus.

QVÆSTIO XLV.

An sit probabile dicere, solùm esse veniale recitare, sine vrgenti causa, Officium Resurrectionis eo die, quo iuxta Rubricas Breuiarij recitandum erat de feria, vel de Sancto nouem lectionum?

NEgatiuam sententiam, nominatim contra Caramuelem, & contra me, tuetur Pradus *tom.* 2. *c.* 30. *q.* 7. *à n.* 1. per hæc verba: *Quidam arbitrantur satisfieri præcepto, si data opera dicatur qualibet die Officium breuissimum totius anni, vt si dicatur feria* 4. *Cinerum, vel feria* 6. *in Parasceue, aut Dominica in Ramis Palmarum, Officium Resurrectionis.* Ita Caramuel *in Reg. Diui Benedicti disp.* 109. *n.* 1387. *& disp.* 106. *n.* 1438. Cuius verba refert Diana *p.* 7. *tract.* 11. *Miscell. resol.* 7. & licèt dicat, quod in praxi difficulter consuleret; tamen tandem cogitandum relinquit. Ex professo huius sententiæ probabilitatem obtrudere conatur Leander de Sanctissimo Sacramento *tom.* 2. *tract.* 6. *disp.* 13. *q.* 18. (*lege* 28.) *per totam*. Quem etiam transcribit Diana *part.* 10. *tract.* 11. *Miscell. resol.* 16. *in medio*. Et adeo leuiter eum impugnat, vt videatur ei conuenire: ait namque, & hæc omnia dicta esse volo, secundum mentem supra dicti Leandri: nam ego iterum doceo opinionem, quam olim docui. Nullamque aliam proponit impugnationem.

Meritò tamen omnes, qui de hac positione mentionem fecerunt, eam *vt improbabilem* rejiciunt. Meminerunt autem non pauci. In primis S. Thomas *quodlib.* 3. *art.* 19. (*lege* 29.) pro magno absurdo habet, quod in *tempore Pascali quis diceret Officium Dominicæ Passionis*. Similiter Soto *lib.* 10. *de just. quæst.* 5. *art.* 4. §. *Per hæc*, & Navarr. *de Orat. c.* 19. *num.* 105. Medina *lib.* 1. *Sum. c.* 14. §. 11. *fol.* 105. Petr. Ledesma *tom.* 2. *Sum. tract.* 9. *c.* 4. *concl.* 16. *diffic. vltima*, & alij multi docentes, eos qui sine Papæ dispensatione recitarent per Breuiarium Cardin. Sanctæ Crucis, non satisfacerent obligationi recitandi Horas Canonicas, non solùm postquam per Bullam Pij V. est abrogatum, sed etiam ante illam: quia propter nimiam breuitatem fraudabant Officium in quantitate notabili, quæ ratio à fortiori in nostro casu vrget. Ita Pradus, qui & citat pro hac parte Suarium, Filliucium, Dianam, Palaum, Raphaëlem de la Torre & alios, ex quorum doctrina suam sic *n.* 5. probat.

Quia si quis Dominica v.g. Quadragesimæ in Ordine Prædicatorum Officium Resurrectionis defraudaret in magna parte Officij, quæ ferè æquiualeret quatuor Horis, siquidem in Matutinis Quadragesimæ dicimus decem & octo Psalmos; & nouem lectiones, & in Prima, nouem Psalmos, & Symbolum Fidei *Quicumque, &c.* cum autem in Dominica Resurrectionis in Matutinis solùm dicantur tres Psalmi, & tres lectiones, & in Horis solùm tres Psalmi sine Hymnis, & versiculis; ferè dimidium defraudatur officium; nullus autem Catholicorum ausus est dicere, quod per totam vitam defraudare medietatem Officij, est solùm peccatum veniale; illa ergo positio est falsa & impracticabilis.

Deinde, quia non licet, sine Papæ authoritate, quod obligati ad Horas Canonicas dicant Officium paruum B. Virginis, aut eius Rosarium, quando sciunt, & possunt Horas Canonicas recitare, & quemdam oppositum docentem audio meritò punitum à Fidei Inquisitoribus. Et tamen magis est contra finem diuini cultus, quod in die Parasceues, vel in die Natalis Domini dicatur Officium Resurrectionis, quàm quod quotidie dicatur Officium B. Virginis, aut eius Rosarium quindecim mysteriorum: quæ preces in quantitate ferè æquiualent Officio Resurrectionis: ergo magnum absurdum est admittere, quod satisfacit obligationi dicendi Horas Canonicas, qui per totum annum recitaret Officium Resurrectionis, siquidem quotidie recitare Officium paruum, vel Rosarij mysteria Ecclesia consueuit, & Pontifices hoc consulunt, & promouent magnis concessis Indulgentiis: quotidie autem recitare Officium Resurrectionis est inauditum, & si publicè fieret, esset scandali materia. Hæc omnia Pradus. Sed an omnia benè, *infrà* videbis.

Tenent rursus nouissimè hanc partem Pater Adamus Burghaber *centur.* 1. *casuum conscient. casu* 16. vbi ait, oppositum nullam habere probabilitatem. Tum quia communis DD. contrarium docet. Tum

quia hæc canonicarum precum immutatione contra vniuersalem Ecclesiæ vsum inordinatio committitur ita grauis, vt opinio illa vniuersim inducens, nullo rationabili fundamento niti possit. Ita ille. Cui adde Patrem Tancredum *de Relig. tract.* 13. *lib.* 4. *disp.* 11. *q.* 2. *n.* 15. quem etiam citat, & nouissimè sequitur Diana *part.* 11. *tract.* 1. *resol.* 26. probans hanc partem sic, *Quia officium Resurrectionis est ita affixum illi tempori, & habet tantam mutationem à solita forma officiorum, vt quid peculiare videatur, non posse communi regula adiuuari, & ideo patet, nec posse tempore Pascha Resurrectionis dici officium Pentecostes, & è contra, quia illa forma in his diebus cum talibus Psalmis, Antiphonis, &c. videtur de substantia. Et confirmatur exemplo Missarum, nam aliquæ Missæ possunt dici infrà annum, non autem Missa de Dominica Palmarum, de Feria III. & IV. Hebdomadæ pœnosæ, quia ita sunt illis diebus affixæ, & addictæ, vt in aliis dici non possint: ergo sic dicendum est de officio Resurrectionis.* Hæc Diana. Qui & citat Palaum, Tamburinum, Hermanum, Pellizarium, Suarium, Hieronym. Garciam, Verricellum, & Paulum Vellejo, & alios.

Affirmatiuam tamen sententiam tenet expresse Caramuel locis supra citatis, necnon nominatim contra Dianam *in Theologia fundamentali, Fundam.* 53. §. 12. *n.* 1100. docens quod ille, qui dedita opera recitaret semper officium Resurrectionis, adimpleret præceptum diuini Officij secundum substantiam, & deficeret quoad modum, & ideo peccaret venialiter, non mortaliter. Imò addit, viros occupatissimos licitè, & laudabiliter id facere posse.

Probat hanc suam sententiam *Primò*, quia qui de Resurrectione recitat, verè implet substantiam præcepti: ergo non committit in recitatione culpam mortalem.

Respondet huic argumento Adamus Burghaber *vbi suprà*, negando quod per talem recitationem impleat substantiam præcepti: quia (inquit) officium Paschale moraliter non æquiualet officiis aliis per annum. Sed certè nequit negari, nisi probabiliter solùm, quod antecedens argumenti Caramuelis sit probabile: quia tale esse, & ex ratione, & authoritate probauimus 2. *parte, loco citato*: legantur *ibi* dicta.

Secundò probat Caramuel ex praxi virorum Doctorum & piorum, inter quos connumerat sapientissimum, & piissimum, maximumque Suarium, quem singulis diebus de resurrectione recitasse autumat, & ratiocinatur. Certè, si hoc factum probaret verum hic Author, probaret certè efficaciter hanc partem esse probabilé, & mihi valde profectò. Sed proh dolor! quod verum esse, constanter negant ex Societate Iesu eius Doctores, Pellizarius *tract.* 10. *de Monial. lib. c.* 6. *n.* 17. *Monito* 2. & *tom.* 1. *Manual. regul. tract.* 5. *c.* 8. *q.* 11. *n.* 73. & 74 Adamus Burghaber *centur.* 1. *casuum conscient. casu* 16. vbi ait fabulosum esse quod hic author de Suario refert.

Tertiò, probat Caramuel. Quia licitè, aut saltem absque mortali potest quis dicere officium alicuius Sancti loco ferialis, vt etiam nos cum Diana *tom.* 2. *p. tract.* 12. *resol.* 3. & aliis vsque *ad* 16. Doctoribus, vt fatetur Pellizarius *tom.* 3. *cit. tract.* 10. *de Monial. c.* 6. *n.* 17. *Monito* 2. docuimus 2 *p tract.* 6. *disp* 13. *q.* 27. ergo absque mortali poterit & Resurrectionis.

Respondet Adamus loc. cit. *Primò*. Quod multi valde probabiliter negant antecedens, sed hoc ego libenter admitto, sed quid inde? Nonne est probabile oppositum? Affirmant omnes ferè. Ideo *Secundò* respondet negando paritatem, quia in mutatione prima officij moraliter adhuc seruatur præceptum, non verò in officio Resurrectionis. Sed certè adhuc hæc responsio non excedit metas probabilitatis. Negari enim probabiliter potest, quod in recitando officio Resurrectionis, non seruetur præceptum quoad substantiam, adhuc moraliter, vt ex à nobis dictis 2. *p. loc. cit.* constat. Vnde

Ego iterum Respondeo dicendum, quod vel probabile sit dicere, solùm esse veniale communiter, & regulariter loquendo, recitare, sine vrgenti causa, officium Resurrectionis, ea die qua juxta Rubricas Breuiarij recitandum erat de feria, aut de Sancto; vel non sit probabile, quod possit quis absque mortali dicere officium alicuius Sancti, loco ferialis. Hæc responsio probata manet, & satis, 2. *part. tract.* 6. *disp.* 13. *q.* 28. & eam docet Suarius *ibidem* citatus. Qui apertè negat probabilitatem huius vltimæ propositionis, ne cogatur concedere probabilem esse primam. Ita etiam cum Suario sentit Palaus *tom.* 2. *disp.* 2. *punct.* 1. *in fine*, vt hæc eius verba dicunt. Ait enim sic: *Item si verum esset te tantùm esse obligatum recitare secundum quamlibet formam Breuiarij Romani, & non secundùm formulam contingentem quolibet die, satisfaceres officio recitandi, si officium dicas de Resurrectione quolibet die quadragesima, & Dominica per annum. Consequens autem durum videtur, cum totum illud officium non æquiualeat matutinis precibus alterius diei.* Huc vsque Palaus. His Doctoribus addo etiam Pellizarium *tom.* 1. *Man. regul. tract.* 5. *c.* 8. *q.* 11. *n.* 74. vbi apertè docet, concessa prima propositione nostræ responsionis, necessariò concedendam esse secundam. Ita enim fatur: *Quod autem probabilius sit mutationem officiorum communiter non excusari à peccato mortali, probatur. Tum quia Ecclesia non præcipit solùm recitationem officij in genere, sed etiam in particulari, nimirum, vt tali die tale officium recitetur: tum quia alias posset quis toto anno dicere officium Resurrectionis*, &c. sic ille: igitur ex discursu istorum trium Doctorum, eorumque assensu, clarè sequitur, quod vel probabile sit, solùm esse veniale, communiter loquendo, recitare sine vrgente causa de Resurrectione eo die, quo recitandum erat de feria, aut de Sancto; vel non sit probabile, quod possit quis absque mortali recitare, communiter loquendo de aliquo Sancto, illa die, quo erat recitandum de feria, aut de Dominica, nam quasi per euidentem consequentiam vnum ex alio sequitur, vt bene argumentantur citati Authores.

Nec obstant quid argumenta, quæ contra nos congerit Pradus; quia si quid obstarent, debebant ostendere clarè, nostram doctrinam esse improbabilem, quod certè non faciunt, vt facilè demonstrabimus.

Ad *Primum* ergo desumptum ex authoritate S. Thomæ *quodlibeto* 29. (non 19. vt leges apud ipsum Pradum) vbi ait, *absurdum esse tempore Paschali dicere officium Dominicæ Passionis.* Respondeo, quod per verbum *absurdum*, intelligat *incongruum*; ac si diceret, incongruum esse, tempore Paschali Officium Passionis dicere. Hoc euidenter patet ex contextu articuli, vbi S. Doctor sic loquitur: *Rationabiliter enim institutum est, vt diuersimodè Deus laudetur secundum congruentiam temporum, & locorum; & ideo sicut in officiis diuinis exsoluendis obseruanda est congruitas loci, ita etiam congruitas temporis, quæ quidem obseruari non posset si oporteret iniungere omittenti, quod Horas diceret, quas omisit. Fortè enim in Completorio diceret*, Iam lucis orto sydere, *& in tempore Paschali diceret Officium Dominicæ Passionis, quod esset absurdum, & ideo non videtur esse iniungendum ei, qui omisit diuinum Officium, quod Horas easdem repetat, sed aliquid ad diuinam laudem pertinens, putà vt dicat septem Psalmos, &c.* Hucvsque D. Thomas. Ex quibus verbis luce

luce clarius constat verbum, *absurdum*, sumi à Sancto pro *incongruo*.

Quod euidenter confirmo ex mente eius Sancti. *Primo*, quia eodem modo loquitur Sanctus Doctor de congruitate loci, vbi exsoluendum est Officium Diuinum, ac de congruitate temporis: atqui nullus damnauit mortalis illum, qui in loco indecenti priuatim Officium Diuinum dixit, vt diximus 2. *p. tract.6. disp.13. quest. 26.* ergo nec damnauit Sanctus illum mortalis qui incongruo tempore diceret.

Secundò. Quia qui tempore Completorij diceret Primam cum Hymno, *Iam lucis orto sydere, &c.* minimè peccaret mortaliter, vt omnes Doctores, nullo excepto, fatentur: ergo nec qui tempore Paschali diceret Officium Dominicæ Passionis: patet consequentia, quia eadem est in vtroque casu incongruitas temporis, vt apertè fatetur S. Doctor.

Tertiò, si quis iniunctam sibi pœnitentiam recitandi Officium de Dominica Passionis, quod omisit, adimpleret tempore Paschali, minimè peccaret mortaliter, vt est notum, & euidens, & tamen dicit S. Thomas, quod esset absurdum: ergo ly *absurdum*, in prædicto casu (de quo loquitur ipse Sanctus) quasi incongruum debet accipi.

Ad secundum dicendum, quod ille, qui in die Dominica per annum, aut Quadragesimæ, recitaret Officium Resurrectionis, defraudaret quidem magnam partem Officij, quod juxta Rubricas Breuiarij debebat recitare, non tamen Officij, quod recitat, cum integrè illud dicat; quod sufficit, vt adimpleat præceptum quoad substantiam, licet deficiat quoad modum, ac proinde venialiter solùm, etiam casu, quo sæpissimè per totam vitam de Resurrectione recitet: quia ex hoc solùm colligi potest, quod plura committat venialia.

Ad Tertium libentissimè concedo, quod obligati ad Horas Canonicas non possint, sine Papæ authoritate, dicere loco earum, Officium paruum B. Virginis, aut eius Rosarium: nego tamen consequentiam, nempe quod non possint absque mortali, dicere Officium Resurrectionis; differentia namque est clarissima, & adeò, vt valde mirer illam non vidisse Pradum. Officium enim paruum Beatæ Virginis, non est Officium concessum à Pontifice ad satisfaciendum, adhuc semel in anno, præcepto recitandi: benè tamen Officium Resurrectionis, vt constat ex Breuiario Romano, à quo est concessum per totam Resurrectionis Octauam, & ideo poterit quis multoties, sine mortali, illud recitare, & adimplere præceptum quod ad id habet; non verò Officium paruum B. Virginis, & minus eius Rosarium, etiamsi hæc recitantibus concessæ sint magnæ Indulgentiæ; nam id ad propositum, valde per accidens est, vt clarum est videnti. Addo ad superabundantiam, sententiam Sapientissimi Emanuelis Sà, *verb. Hora Canonica, num. 3.* concedentem id quod adeo difficile videtur Prado, ait enim sic: *Qui nescit recitare officium dicat saltem Rosarium, seu Coronam, vt vulgo appellatur.* Sic ille.

Ad Argumenta autem Adami Burghaberi, & Dianæ: Respondetur ad primum negando, oppositam sententiam nullam habere probabilitatem, habet enim aliquam, cum habeat aliquos Authores pro se, necnon & rationes satis probabiles, quæ videri possunt apud me 2. *p. tract.6. disp.13. q.28.* ad quas minimè respondet Prado, quod debuerat euidenter illas falsitatis conuincendo, vt sic meritò dicere posset, nostram sententiam esse falsam, & impracticabilem: sed non facit, sed solùm (quod est facile) dicit.

Ad secundum dicendum, quod Officium Resurrectionis ita est affixum illi tempori, sicuti Officia Pentecostes, & Sanctissimæ Trinitatis, & Assumptionis, &c. sunt suis temporibus affixa, plus minusve; & ideo sicut de his festiuitatibus potest quis recitare tempore feriali, sine vrgente causa, solùm admittendo veniale, & vrgente, absque illo; ita & poterit de Resurrectione. Verum est, quod grauiùs peccaret qui de hac festiuitate officium diceret, sed hoc intra limites venialis.

Ad confirmationem de exemplo Missarum, Respondeo *Primò*, illo ad summum probari, non posse absque graui culpa dici Officium Resurrectionis in Dominica Palmarum, & reliquis huiusmodi hebdomadæ feriis, quod omitto. Quia nos non dicimus, quod possit quis, absque culpa graui, recitare de Resurrectione, omnibus diebus, nullis exceptis; nam de hoc nolo habere quæstionem, sed posse communiter loquendo, sæpè sæpius, quocumque tempore anni, nempe in aduentu, Quadragesima, & post Pascha, & Pentecostem, de Resurrectione sine incursu mortalis recitare. Quod certè infirmat Acacius March. de Velasco ex Dominicana inclyta familia, quatenus solùm damnat de mortali illum qui toto anno de Resurrectione recitaret, his verbis: *La sentencia de Caietano no se atreue à negar Soto, y io la tengo por la mas probable: pero no me areuo à admitir sin pecado mortal, que se pueda todo el año rezar el officio, como se reza en el tiempo Pasqual en nuestra Religion de Predicadores, con solos tres Psalmos, y tres leciones en Matines, &c.* Sic ille *tom. 2. Sum. verb. Horas Canonicas, resol. 58. n. 5.* *Secundò*, Respondeo dando antecedens, & negando consequentiam. Disparitas est, quod Missa ex se est publicum opus, non ita recitatio (de qua disputamus) vt ad aliud propositum ait Tamburinus *lib. 2. in Decalog. §. 2. n. 19.* Deinde Missæ de Dominica Palmarum, de Feria *III. IV. & V.* imò & de Sabbatho hebdomadæ Sanctæ ita habent aliquid speciale, & peculiare affixum dictis diebus, vt constat ex contextu illarum, quod non possint dici absque mendacio in aliis diebus, nisi omittendo aliqua verba, seu orationes, & addendo alia, quod est magnum inconueniens, quod minimè reperies in recitatione de Resurrectione; nam de illo sicuti habetur in Breuiario recitari potest omisso *Alleluya* tantum, si id in Quadragesima fieret.

Igitur, iterum quod *part. 2.* dixi, repeto, & dico, quod ego in facti contingentia non auderem Officium Resurrectionis, sine causa vrgenti, recitantem lethali culpa damnare (bene tamen veniali, quod sufficit, vt quis à recitatione tali abstineat) nec consilium præberem cuipiam, nisi casu, quo vel causa valde vrgeat, vel scirem, quod aliàs nullum Officium recitaret. Melius est, ac securius, aliquod Officium, etsi breue, recitare, quàm nullum.

QVÆSTIO XLVI.

An qui inculpabiliter, aut ex negligentia inquirendi recitauit vnum Officium pro alio, teneatur sub culpa saltem veniali, repetere?

NOn teneri repetere, apertè docet Angelus Maria Verricelli *in qq. Moral. tract. 5. q. 6. n. 132.* citans Suarium pro se, his verbis: Qui inculpabiliter recitauit vnum Officium pro alio, aut ex negligentia inquirendi, nullum peccatum admittit, si non repetat: nam non est intentio Ecclesiæ cum tanto incommodo obligare ad certum Officium. Suarez de

de Religione,tom.2.lib.4.cap.23. Hæc Angelus Maria. Qui certè non bene omninò citat Suarium pro se, vt docent hæc eius verba: ait enim *loc.cit.n.15.* Sic deinde quoties hæc mutatio fit ex inaduertentia, quamvis non sit inuincibilis, sed culpabilis, non videtur culpa grauis; nec tenetur quis iterum Matutinum repetere, vel quid simile, quamvis si Officium omissum esset notabiliter maius; necessarium videatur aliquam compensationem facere, si potest intra eundem diem, vt si pro Matutino Dominicæ dictum sit Officium Sancti, deberent addi, saltem ex nocturnis Dominicæ, nouem Psalmi, ne tanta pars Officij omitteretur. In aliis verò casibus ordinariè iactura est leuis, & ideo si mutatio jam inuenitur inaduertenter facta, & culpa leuis censenda est, & non manet obligatio illam emendandi cum nouo graui onere (*intellige incommodo.*) Hucvsque Suarez. Qui vt vides, licèt dicat non manere in dictis casibus obligationem repetendi Officium; addit tamen, manere aliquando addendi aliquos Psalmos, &c.

Sed clarius, & probabilius Respondeo. In dictis casibus, licèt possit interuenire quandoque culpa leuis, orta ex negligentia inquirendi Officium, vt in hoc benè Suarez, non tamen tenetur quis adhuc sub leui culpa repetere Officium, vt probat ratio Angeli, nec addere Psalmos quosdam, vt putat Suarez, casu quo Officium omissum fuerit Dominicæ; quia revera integrum Officium Breuiarij recitauit, nec quidquam ei defuit.

QVÆSTIO XLVII.

An ille qui ex errore, de festo duplici, aut semiduplici, die proprio non recitauit, possit de eo recitare prima die non impedita officio nouem lectionum?

NEgant aliqui Doctores docentes, debere omittere eo anno dictum Festum duplex, vel semiduplex. Ratio est, quia onus Officij est obligatum illi diei: euolante ergo die, euolat & onus. Deinde quia aliàs perturbaretur nimis sæpè ordo Breuiarij. Ita Quintauadueñas *tom.1. tract.8. singul. 9.* quem citat, & sequitur Thom. Tamburinus *lib.2. in Decal. c.5. §.2. n.29.* Tamen addunt probabile esse, & tutum posse dicto die non impedito, recitare de Sancto omisso, qui & probant ratione mox adducenda.

Sed probabilius Respondeo, Non solùm posse, sed ad id teneri. Probatur vtraque pars nostræ assertionis ratione, quam adducit Tamburinus ad probandam primam. Quia Sancti, & de illis Recitantes, habent ius, vt recitetur eiusmodi Officium duplex, vel simiduplex in eo anno: ergo non sunt eo priuandi sine vlla sua culpa: atqui priuarentur, si de illis non diceretur in toto illo anno Officium: ergo non solùm potest, qui ex errore die proprio de illis non recitauit, sed tenetur, ne lædat illorum ius, alio die non impedito recitare.

Confirmatur ex solutione argumentotum in contrarium. Ad primum enim dicendum, verum esse, quod onus Officij sit alligatum illi diei, sed non ita vt non possit transferri, quando dies est impedita, vt constat ex Breuiarij Rubricis, atqui in nostro casu, obliuio, aut error, est impedimentum, ne recitetur de tali Sancto proprio die: ergo eo ablato, debet recitari alio die non impedito, vt sic Rubricæ obseruentur Breuiarij.

Ad secundum negandum est, quod ex hoc Breuiarij ordo, aut eius Rubricæ turbentur; quia potiùs obseruantur, si officia omissa recitentur, vt constat ex Rubrica de translat. Festorum, & praxi Ecclesiæ. Sic sentit clarè Trullench *lib.1. in Decal. c.7. dub.14. num.11. in fine,* quem citat, & sequitur Pellizar. *tom.1. tract.5. c.8. sect.2. q.11. n.74. vers. Quæri potest hic.*

QVÆSTIO XLVIII.

An qui contra hodie ex errore recitauit de Festo, de quo debebat die sequenti recitare, possit proprio die sequenti iterum de illo recitare?

AFfirmant aliqui. Eo quòd Festum possidet proprium Officium eo die: ergo non debet omitti propter errorem ante factum die præcedenti. Confirmatur, quia absonum esset, dum omnes recitant de Sancto, de Feria, vel de Sancto simplici recitare: ergo potest de illo iterum die proprio recitare. Ita Quintanadueñas *loc. cit. singul.* quem citat, & videtur sequi Tamburinus *loc. cit. q.5. n.30.* quamvis dicat oppositum non esse improbabile. Tenet etiam Villalob. *1. p. tract.24. diff.13. n.3.* & Pellizarius *loc. cit. vers. Dubitari hoc loco.*

Negant verò alij dicentes, non posse iterum de illo Sancto in suo proprio die recitare, sed debere tali die priuatim recitare illud Officium, quod deberet recitari, si tale festum non esset. Ratio est, quia inusitatum est bis de eodem Sancto idem Officium recitari, & præcipuè cum jam Sancto factum sit satis per illam veluti anticipatam solutionem, vnde licèt Sanctus possideat contra alios, non tamen contra me, qui iam solui, & licèt sit absonum, si hoc fiat in Choro, vel Missa (vbi sic fieri certè negandum est) non est tamen absonum si fiat priuatim. Et id esse probabile apertè fatentur Tamburin. & Pellizarius.

Sed multò probabilius Respondeo, Non solùm posse, vt ait prima sententia, verùm etiam teneri. Quia re vera Festum habet ius vt de eo die proprio recitetur, atqui hoc ius non amisit ex eo quod quis ex errore de illo iam (fortè & culpabiliter) recitauerit: ergo tenebitur iterum proprio die de dicto festo recitare, vt suum ius illi tribuat, ac reddat. Confirmatur hæc nostra responsio argumentis factis pro sententia prima, nam revera illam omnino probant.

Nec obstant argumenta eorum, qui oppositum docent. Nam ad primum dicendum est primò, quod non est omnino inusitatum in Ecclesia, vt bis de eodem Sancto idem Officium in eodem anno dicatur, vt constat de Sanctis illis qui cum Octauis recitantur, ac de illis, qui ex priuilegio Apostolico semel in Hebdomada, aut mense celebrantur. Secundò, quod non est vsitatum, vt bis de eodem Sancto consultò ac scienter, & sine indulto idem Officium dicatur, benè tamen quando semel per errorem contingit.

Ad secundum negandum est, quod per recitationem illam anticipatam factum fuerit satis Sancto, quasi per anticipatam solutionem; quia tunc non habebat Recitans debitum de illo recitandi, cum nec Sanctus haberet adhuc ius vsque ad proprium diem venientem, vt de illo Officium diceret. Debet igitur iterum proprio die de dicto Sancto recitare, vt soluat debitum, quod tunc contrahit per ius, quod ad id Sanctus habet. Confirmo nostrũ dictum,

dictum, ex concessis ab Authoribus secundæ sententiæ. Quia absonum esset dicere aliam Missam eo die, quo recitatur de Sancto: ergo & Officium: quia hæc sunt correlatiua, & correlatiuorum idem est iudicium: ergo, &c.

QVÆSTIO XLIX.

An qui per errorem Matutinum recitauit, v.g. de feria, casu quo recitandum erat de duplici, teneatur dum aduertit, prosequi Officium inceptum, aut recitare, omisso Matutino, reliquum Officij duplicis, quod recitare debuerat?

AFfirmare posset quis, teneri, aut saltem posse prosequi Officium inceptum recitando Horas congruentes Matutino, & Laudibus Feriæ, quamuis de illa per errorem recitatis. Quia maior pars debet trahere ad se minorem. Ita Quintanaduenas *singul. 5. cit. num. 4.* cui addo Caramuelem *in Regul. D. Bened. disp. 1403.* quatenus docet, peccare mortaliter illum, qui recitat Matutinum, v.g. de Sancto, & Horas Canonicas de Feria, eo quòd tunc non recitet Diuinum Officium à Sede Apostolica approbatum; sed duo semi officia. Ita Caramuel quem refert Diana *p. 7. tract. 11. resol. 11.* qui nec approbat, nec reprobat eius sententiam.

Sed longè multò probabilius, Respondeo teneri ad recitandum reliquum Officij festi duplicis, quod legitimè recitare debuerat, omisso Matitino & Laudibus Feriæ, quod repetere non tenetur, vt ex suprà dictis constat. Probatur *Primò*: quia vbi comprehenditur error, ibi corrigendus est. *Secundò*: quia prosequi inceptum Officium Feriæ, esset prosequi errorem, & illum approbare. *Tertiò*, quia semper est melior conditio possidentis: at in præsenti casu, possidet ius Officij duplicis, non Feriæ à te per errorem recitati: ergo. Sic omnino Tamburinus *lib. 2. in Decalog. cap. 5. §. 2. num. 31.* cui addo Pellizarium *tom. 1. Man. regul. tract. 5. cap. 8. quæst. 11. numero 74. vers. ex quibus infero*, & Tancredum *disp. 11. quæst. 1. num. 12.* Qui benè respondet Caramuelis argumento, negando antecedens, eo quòd illa inuersio, seu mutatio non sit substantialis, cum non sit contra substantiam Officij, quod Nocturni dicantur de Feria.

QVÆSTIO L.

An Sacerdos hodie sub vesperas Madriti existens, vbi dies currit Feria, aut duplicis communis, cras perrecturus Complutum, vbi celebrabitur Festum Sanctorum Iusti, & Pastoris, posit hoc sero Madriti recitare primas vesperas, & Matutinum Sanctorum Iusti, & Pastoris?

AFfirmat posse, sed non obligari, Thom. Tamburinus *loc. citat. num. 25.* Quia cum cras (inquit) sit futurus peregrinus in Compluti oppido, poterit vesperas, & Matutinum recitare (sed non sub obligatione) & cras Officium Sanctorum Iusti, & Pastoris prosequi quoad Horas. Nam cùm Officium hoc vespertinum sit pars Officij crastini, non est improbabile, posse illud anticipatè, tanquam pertinens ad diem crastinum, licitè à prædicto Matritensi Sacerdote persolui. Ita Tamburinus in substantia, cui addo Pellizarium *loc. cit. n. 75.* (quem citat, & sequitur Tancredus *disp. 11. q. 1. n. 1.*) & Dianam ex vtroque *p. 11. tract. 4. resol. 45. in fine.*

Sed probabilius Respondeo, Non posse. Quia Tertia, seu duplex minus habet hodie ius, vt de illo fiat Officium, non Festum Sanctorum Iusti, & Pastoris: ergo non de his, sed de illis est dicendum Officium. Confirmo hanc partem ex dictis à nobis *in 3. tract. 5. disp. 2. q. 25.* vbi probabilius esse probauimus quod ille, qui discedit manè è loco vbi est ieiunium, peruenturus vesperè ad locum in quo non est, minimè possit antequam discedat ientaculum sumere, quia pro tunc in illo loco vrget ieiunij præceptum: atqui in nostro casu etiam vrget præscriptio, ordo seu (vt ita dicam) præceptum Breuiarij recitandi hodie de feria, seu de duplici, quod Madritum celebrat: ergo etiamsi cras peruenturus sit Sacerdos Matritensis Complutum, nequibit de Sanctis, qui inibi celebrantur, dicere hoc sero Vesperas, & Matutinum de illis.

QVÆSTIO LI.

An dato, quod in præassignato casu Sacerdos Matritensis percurrerit Matutinum Feriæ, seu duplicis, hodie, & manè accedat Complutum, vbi celebratur Festum Sanctorum Iusti, & Pastoris, posit tunc reliquum Officij recitare de Festo horum Sanctorum, & non Feriæ seu duplicis, de quo Matutinum dixit?

AFfirmat, posse æquè vtrumque Tamburinus *loco citato. Nam si recitabit (inquit) de Feria, aut de duplici, se conformabit cum Officio à se legitimè incepto. Si de Sanctis, se conformem reddet loco. Vtrum ex his melius, in priuato Officio non discerno, ideo quod mauis, gere: nam Missam, & Horas in Choro, quia sunt publica de Sanctis sunt celebranda.* Sic ille, in substantia.

Sed probabilius, Respondeo dicendum quod in dicto casu, meliùs faciet prosequendo Horas Feriæ, seu duplicis, de quo dixit Matutinum (imò & vesperas,) quàm assumendo illas Sanctorum Iusti & Pastoris. Tum quia Feria, seu duplex, de quo Sacerdos dixit Matutinum, possidet, & melior est conditio possidentis. Tum quia adhuc postquam Sacerdos peruenerit Complutum, potest se non conformem loco reddere: ergo liberum, non necessum est de Sanctis recitare: ergo melius faciet, si se Officio à se legitimè incepto se conformet: ergo melius recitando reliquum Officij de Feria, &c.

QVÆSTIO LII.

An qui recitauit Officium de aliquo Sancto, teneatur adhuc iterum recitare illud in alio loco, vbi tale Officium translatum est, & vbi ille habitare incipit?

REspondeo, Non teneri: sed tamen posse. *Primum* patet, quia iam semel Diuini Officij pensum solutum est illi Sancto: ergo ad nil amplius tenetur. *Secundum* etiam constat ex dictis: Quia licitum est illi se conformem reddere loco, in quo habitare iam cœpit. Sic Pellizar. *n. 75. citato, vers. Accedit.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO LIII.

An peccaret mortaliter, qui Officium de Sancto concessum sub ritu semiduplici, recitaret sub duplici?

AFfirmat Lezana *in Sum.tom.1. cap.12.num.20.* Quia (inquit) Pontifices, qui præcipiunt vti aliquo Breuiario, non solùm præcipiunt substantiam Festorum, sed modum etiam & formam, quibus celebranda sunt.

Sed probabilius certè Respondeo, Non peccare mortaliter, sed venialiter tantum. *Primò*, quia leuitas materiæ à mortali excusat. *Secundò*, Quia si (vt supra est habitum) probabilius est, quod mutare Officium pro Officio, adhuc sine vrgente causa, solùm est culpa venialis: à fortiori mutare Officium semiduplex ritu duplici, non erit nisi venialis. Patet: nam in hac mutatione longè minor interuenit deformitas, cum recitetur de eodem Sancto, & ideo mutatio non sit tanta. Sic Pellizarius *tom.1.tract.5. cap.8.sect.2.num.76.* (non 70.vt legi apud Dianam) Tancredus *de Religione, tract.3.lib.4.disp.12.quæst.1. num.1.* quos citat, & sequitur Diana *part.11.tract.4. resol.45.* Qui addunt, idem dicendum esse casu quo talis mutatio fieret in Choro, dum absit scandalum, quod raro contingere potest.

QVÆSTIO LIV.

An saltem peccaret mortaliter, qui recitaret Officium alicuius Sancti sub duplici ritu, quando debebat sub simplici?

AFfirmat, & à fortiori, Lezana, & in hoc casu alij apud Dianam *loco cit.vers.Nec dicas.* Quia mutatio est valdè maior.

Sed adhuc probabilius Respondeo: Non peccare adhuc, nisi venialiter (licèt grauius, eo quòd mutatio sit maior) quia semper versatur intra limites materiæ leuis. Sic Pater Tancredus *loco citato*, & Diana. Quia idem dicendum putant è contra, casu quo quis recitaret sub ritu semiduplici Officium, quod concessum est sub duplici. Et benè, cum contrariorum eadem sit ratio.

QVÆSTIO LV.

An Capellani Monialium possint celebrare Missas de Sanctis particularibus eorumdem ordinum, quos ipsa proprio ritu celebrant?

REspondeo, Posse, & debere, licèt ex Missali proprio, quo ipsi legitimè vtuntur. Ratio est. Quia Capellani debent se conformare cum solemnitate, qua Moniales (quibus inseruiunt) suos Sanctos celebrant. Sic Thom. Tamburin. *Opusc. de Sacrif. Missæ, lib.1.cap.6.§.3. num.7.& libro 2. in Decalog. capite 5. numero 32. quæst.7.* Quintanaduenas *tom.1. singul. tract.8.singul.7.* Prado *tom.2.cap.30. quæst.7. num.69.& 75.*

QVÆSTIO LVI.

An item licitum sit dictis Capellanis priuatim de prædictis particularibus Sanctis recitare?

NEgant aliqui, quos videtur sequi Prado *loc.cit. n.75.* & quidem probabiliter. Sed nihilominus, Probabilius Respondeo licitum esse. Quia quoad fieri potest, Missa cum Officio debet conuenire, vt præscribitur *in Rubrica 1.Missalis, §.4.num.3.* Sic Quintanaduenas *tom.1.tract.8.singul.7.* quem citat, & sequitur Tamburin. *lib.2. in Decalog. cap.5.§.2. num.32.* vbi sic quæstioni propositæ respondet: *Iudico satis probabile, posse cum suo Breuiario proprio. Ratio est, quia connexorum, seu correlatiuorum idem est iudicium: Si ergo potest Missam, poterit & Officium, & iure quidem, quia hic æquiparatur Beneficiario, qui potest, ex sententia aliquorum, imò ex aliorum sententia obligatur recitare Officium Ecclesiæ, in qua habet Beneficium, in quocumque ipse tandem loco resideat: cum ergo Capellanus Monialium sit addictus seruitio Ecclesiæ illarum, congruum est, vt iuxta illas oret in iis, in quibus expressè non prohibetur, vbicumque ipse resideat. Cum igitur non prohibeatur, quoad Conformitatem Officij, prohibeatur verò à Pio V. in Bulla initio Missalis primò sita, quoad varietatem Breuiarij illud poterit, non hoc.* Hæc Tamburinus.

QVÆSTIO LVII.

An Confratres nostri Ordinis possint semel in hebdomada quibusuis diebus (semiduplici, aut duplici non impeditis) recitare Officia de Sanctissima Trinitate, ac de Sanctissimo Sacramento; necnon (Sabbatho extra Aduentum, & Quadragesimam) de nomine Beatæ Virginis Mariæ?

NEgant loquendo de aliis Religionibus, aliqui Doctores, docentes nequaquam posse Confratres illarum recitare Officia, quæ ex speciali priuilegio Sedis Apostolicæ concessa sunt illis, ad hoc vt v.g. semel in hebdomada possint recitare de Conceptione B.Mariæ, de Sanctissimo Sacramento, &c. Ita docet Quintanaduenas *tom.1.tr.8.singul.18.* quem citat, & videtur sequi Bustamente *in rubr. Breuiarij, lib.6.c.8.n.7.* vbi ex illo ait iste, *Que no basta para gozar deste priuilegio ser Cofrades destas Ordenes (no auiendo otra concession particular) ni traer el Cordon de S.Francisco, ni la Correa de S.Augustin, ni los Escapularios del Carmen ò la Merced, &c. sino que solamente gozan de las Indulgencias.* Sic ille. Addo his authoribus Leandrum de Murcia *in exposit. Regulæ S.Francisci, quæst.21.select.super cap.6.n.4.pag.313.*

Sed probabiliter certè Respondeo, Posse recitare. Quia sic haud obscurè colligitur ex Bulla Adriani VI. quæ incipit: *Rationi congruit*, expedita anno Domini 1522. *Pridie Kal.Septemb.Pontificatus sui anno 1.* vbi non solùm concedit dictis Confratribus, seu Hermanis, *vt omnes & singulas Indulgentias, ac peccatorum remissiones fratribus Ordinis Sanctiss.Trinitatis concessas consequerentur: verum etiam vt priuilegiis, indultis, prærogatiuis, exemptionibus, fauoribus, concessionibus, antelationibus, & gratiis Monasteriis, & Ordini Sanctissimæ Trinitatis in genere, vel in specie concessis, & quibus fratres Ordinis Sanctiss. Trinitatis vtebantur, potiebantur & gaudebant, seu vti potiri & gaudere perinde possint ac si illa eisdē fratribus, Hermanis nuncupatis, specialiter,* &

& expressè concessa fuissent, authoritate Apostolica concessit, & indulsit. Hæc Adrianus. Nunc ego. At sic est, quod ex priuilegio, indulto, & gratia Pontificum, possunt Religiosi nostri Ordinis recitare semel in hebdomada officia Sanctissimæ Trinitatis, &c. ergo eodem modo poterunt dicti Ordinis Confratres, seu Hermani, illa recitare. Sic tenet noster Ludouicus à Conceptione *tract. de legibus, in manuscriptis*, & alij viri docti de hac re à me consulti.

DISPVTATIO IV.

De modo recitandi Officium Diuinum.

QVÆSTIO PRIMA.

Quot conditiones requirantur, vt Hora Canonica, iuxta cap. Dolentes, de Celebratione Missarum, *deuotè & studiosè recitentur?*

RESpondeo dicendum, quod multæ; nempe, vt recitentur 1. cum Attentione, & Deuotione. 2. cum debita intentione. 3. voce. 4. sine omissione verborum, aut mutilatione. 5. sine interruptione. 6. sine ordinis inuersione cum continuatione. 7. apto tempore, & 8. decenti loco, &c. de quibus, Charitatis gratia, suo ordine tractabimus.

§. I.

De Attentione & Deuotione, qua recitandum est Officium Diuinum.

QVÆSTIO II.

An Recitantes Officium Diuinum sine vlla interna attentione aduertenter, satisfaciant præcepto?

AFfirmant multi Doctores, existimantes huiusmodi sic recitantes, verè satisfacere præcepto, nec peccare mortaliter. Probant. Quia Ecclesia nequit præcipere actus internos, cum nequeat illos cognoscere, nec iudicare: ergo attentio non potest cadere sub præcepto Ecclesiæ: ergo recitans illâ carens, nec pecabit mortaliter, & adimplebit consequenter illius præceptum. Ita tenent D. Anton. Hostiens. Vmbert. Glossa, Archidiacon. Angel. Rosella, Tabiena, Silu. Ioan. de Medina. Ægidius, Valerus, & Diana 2. *p. tr.* 12. *resol.* 2. Quos omnes citauimus pro hac parte, *p.* 2. *tr.* 6. *de Ordine, disp.* 13. *q.* 13. Quibus addo nunc iterum Dianam *p.* 4. *tract.* 4. *Resol.* 107. loquendo de attentione in Missa habenda; quamuis hic Diana ingenuè affirmet, negatiuam sententiam esse probabiliorem, & consulendam. Et rursus *p.* 7. *tract.* 11. *resol.* 30. idem docet his verbis: *Hanc quæstionem ego pertractaui* in p. 2. tract. 12. resol. 2. *vbi asserui opinionem negatiuam esse probabiliorem, sed affirmatiuam tanquam probabilem admittendam esse putaui ex auctoritate magnorum virorum, tam veterum, quàm recentiorum.* Hæc ibi Diana. Sed certè ille 2. *parte*, id non explicuit, sed absolutè vt probabilem sequutus fuit sententiam affirmatiuam: explicuit se tamen *p.* 4. *loco cit.* & *p.* 7. vt vides, in quibus locis citat pro hac affirmatiua sententia Præpositum, Hurtadum, Caspensem, Bassæum, Lugum, Tiberium, Iosephum de S. Augustino, & Caramuelem.

Sed iterum probabilius Respondeo, Non satisfacere præcepto recitandi lato *in c. Dolentes*, & consequenter peccare mortaliter. Probatur *Primò*: Quia Clemens V. *in dicto cap.* strictè præcipit, vt Diuinum Officium studiosè pariter & deuotè recitetur: sed deuotio internam attentionem includit: ergo. *Secundò.* Quia recitatio Diuini Officij debet esse actus humanus, ergo cum mentis aduertentia: ergo hæc necessaria erit ad implendum præceptum Ecclesiæ. Quæ licèt directè, & immediatè non possit actus internos præcipere, potest tamen indirectè, & concomitanter, præcipiendo debitam, & humanam diuini Officij recitationem externam. Sic Nauarr. Sotus, Suarez, Vasquez, Lessius, Sà, Bonac. Sanch. Philibertus, & Trullench. quos citauimus 2. *p. q.* 13. *cit.* Quibus addi possunt Diana *part.* 4. & 7. *cit.* vbi ait, hanc nostram sententiam esse probabiliorem, & consulendam. Martinez de Prado *tom.* 1. *c.* 30. *q.* 8. §. 1. *n.* 17. & penes ipsum Hieronym. Garcia *tr.* 2. *Sum. difficult.* 6. *dub.* 5. *num.* 6. vbi citat tredecim Doctores negantes oppositæ opinionis probabilitatem. Sed certè absque fundamento illam negant, cùm tot habeat Doctores tot rationes præbentes. Mallet. *tom.* 1. *Malleat.* 30. *Bractea* 42. 44. 45. 46. & 47. Quintanadueñas *tom.* 2. *singul. tract.* 7. *dub.* 9. *n.* 6. Escobar à Corro *tract. de Horis Canon.* *q.* 4. §. *Attentè, à n.* 151. Pellizarius *tom.* 1. *tr.* 5. *c.* 8. *sect.* 1. *quæst.* 14. *n.* 34. *vers. Concedo tamen.* Leander de Murcia. *cap.* 1. *super* 3. *Regulæ*, §. 2. *num.* 11.

QVÆSTIO III.

An præceptum recitandi Diuinum Officium cum attentione, includat duo formaliter distincta, vnum recitationis, & aliud attentionis?

AFfirmant aliqui Doctores, existimantes, duo esse præcepta Ecclesiæ; vnum recitandi Horas voce, alterum attendendi. Ex quo inferunt, quod ille, qui recitat Horas sine attentione vlla interiori, non teneatur illas iterum recitare, etiamsi detur, quod peccet mortaliter. Quia cum in tali (inquiunt) recitatione concurrant duo præcepta Ecclesiæ, vnum recitandi voce, & alterum attendendi; hinc fit, quod licèt recitans sine attentione peccet mortaliter, eo quòd non impleat modum præcepti attendendi; at eo ipso, quod Horas ore proferat, non tenetur illas repetere, & consequenter nec tenetur restituere, cum sic impleuerit substantiam præcepti. Ita apud Filliucium, & Pellizarium tenent Medina, Corduba, & alij, quorum sententiam ipsi dicunt probabilem. Tenent etiam apud Sanchez Maior, & Gerson.

Sed probabilius Respondeo *Primò*. Præceptum recitandi Diuinum Officium cum attentione, non est duplex, sed vnum tantum; nempe, recitandi vocaliter Horas, cum debita attentione: Itaque, quod Ecclesia præcipit est, vt Diuinum Officium dicatur, & voce persoluatur: quod verò id fiat attente, & deuote, solummodo est modus, & circunstantia, qua Diuinum Officium persolui debeat.

Ratio huius responsionis est: Quia cùm attentio sit actus internus, non potest Ecclesiastica lege per se directè, & immediatè imperari, sed indirectè, & concomitanter solummodo, quatenus potest connexio-

nem habere cum actu externo, vt nuper diximus: ergo præceptum recitandi Diuinum Officium attentè, seu studiosè, ac deuotè, non sunt duo præcepta, sed vnum; & ideo vnum tantum peccatum committitur, siue sola Officij integritas, siue sola necessaria a ttentio, siue vtraque simul voluntariè omittatur.

Respondeo, *Secundo*: Probabilius est, quod ille, qni obligatus recitat Horas sine debita attentione, teneatur illas iterum recitare, aut repetere, aliàs peccabit mortaliter, & ad restitutionem tenebitur. Ratio est, quia probabilius est (vt diximus) quod præceptum Ecclesiasticum recitandi vocaliter Horas cum attentione, sit vnicum; ergo si prima vice non attendit, non impleuit præceptum: ergo ad implendum tenebitur repetere: ergo si non repetat, iam obligabitur ad restitutionem; patet, quia obligatio restituendi oritur ex transgressione præcepti. Sic Filliuc. *tr.* 23. *c.* 8. *q.* 6. *n.* 262. Pellizarius *tom.* 1. *tr.* 3. *c.* 8. *sect.* 1. *q.* 14. *n.* 35. *Mallet. tom.* 1. *Malleatione* 30. *Bractea* 45. Turrecrem. Nau. Sotus, Sandoual, Henriquez, Ledesma, Aragon. Rodrig. Nauarra, & alij, quos citat, & sequitur Sanc. *lib.* 7. *cons. c.* 2. *dub.* 30. Azor. *lib.* 10. *c.* 12. *q.* 5.

Nota quod hæc nostra secunda responsio omnino negabitur ab Authoribus primæ sententiæ *q.* 2. cum omnino negent necessariam esse attentionem ad implendum præceptum Ecclesiasticum recitandi; vnde solùm procedit præcipuè aduersus aliquos Authores citatos pro nostra sententia *dicta* 2. *quæstionis*.

QVÆSTIO IV.

Quid sit attentio interna, & externa?

RESpondeo dicendum: quod Attentio interna nil aliud sit, quàm aduertentia quædam intellectus ad id quod voluntas tendit: seu applicatio interna mentis ad aliquid, quod audit, aut dicit, v. g. ad Missam, aut officium Diuinum, quod quis audit, aut dicit. Externa verò attentio consistit in negatione pura externæ distractionis, idest, negotij, aut occupationis externæ ex se mentem distrahentis ab auditione Missæ, aut recitatione Horarum, v. g. vt si quis eo tempore pingeret, &c. Sic Pellizarius *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 4. *sect.* 2. *q.* 6. *n.* 48. *in fine*. Escobar à Corro *tractatu de Horis Can. q.* 4. *n.* 165. *pag.* 63.

QVÆSTIO V.

Quotuplex est attentio interna, quam dicimus necessariam ad implendum præceptum recitandi Horas?

RESpondeo, quod triplex, nempe actualis, virtualis, & habitualis. *Actualis* est illa, qua quis actu attendit, seu aduertit ad id, quod agit, aut dicit. *Virtualis* datur, dum quis initio operis, aut actionis habuit attentionem actualem, postea tamen inuoluntariè distrahitur, & sic deficit attentio actualis. *Habitualis* tandem tunc datur, quando quis ex vsu, & habitu facit aliquid, ad quod non aduertit, veluti solent homines in somnis facere quod in vigilia facere assuescunt. Sic Escobar *loc. cit. n.* 165. & Pellizar. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 1. *quæst.* 14. *num.* 36. *in fine*, vbi ita ait. *Triplex attentio interior spectari potest in recitatione Horarum, nempe habitualis, actualis, & virtualis.* Et infrà: *Nomine attentionis habitualis venit illa, qua quis ex habitu, vel vsu facit aliquid, non aduertens ad id, quod agit; idque nulla præcedente aduertentia in principio. Actualis verò est ea, qua quis aliquid facit actu aduertens ad id quod agit. Virtualis denique est ea, qua quis incipit operari, & virtute illius prosequitur operationem, etsi in progressu distrahatur inuoluntariè.* Sic ille. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 5. *dubit.* 17. *num.* 8. Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. *punct.* 2. *n.* 16.

QVÆSTIO VI.

An ad satisfaciendum præcepto recitandi Horas, sufficiat habere attentionem habitualem?

RESpondeo, vt quid certissimum: Non sufficere. (Loquimur in opinione requirente necessariò attentionem.) Quia habitualis attentio non est propriè, & verè talis, nec cum ea subsistit deuota oratio, quam requirit Ecclesia ad persoluendas Canonicas Horas: ergo. Addo, quod aliàs sequeretur, quod posset quis dormiens recitare Horas ex habitu, & implere præceptum, quod nemo dicet. Sic omnes Doctores.

QVÆSTIO VII.

An saltem sufficiat habere attentionem actualem, & hæc requiratur ab Ecclesia?

RESpondeo, etiam vt quid certum: Sufficere omnino, sed non requiri ab Ecclesia. *Primum* constat. Quia attentio actualis primum locum inter attentiones obtinet: ergo. *Secundum* etiam liquet. Quia intentio actualis est valde difficilis, ne dicam, moraliter impossibilis, fragilitati humanæ: cum impossibile videatur, quod incessanter quis ad totum Officium attendat: ergo non est probabile, quod hæc præcipiatur ab Ecclesia. Sic etiam omnes Doctores.

QVÆSTIO VIII.

An etiam sufficiens sit attentio virtualis, & hæc sola ab Ecclesia in recitatione Officij requiratur?

RESpondeo: etiam vt certum, quod sit sufficiens, & sola illa requiratur. Constat *Primò*. Quia cum ea orationis substantia saluatur. *Secundò*. Quia, vt ex dictis constat, attentio habitualis est insufficiens: actualis non necessaria: ergo sola virtualis remanet: ergo in sententia petentium attentionem internam ad recitationem Horarum, fatendum est virtualem ad illam sufficere, & illam ab Ecclesia solam postulari. Sic etiam omnes, qui nobiscum sentiunt Doctores citati *sup. quæst.* 2. Legantur *loc. cit.*

QVÆSTIO IX.

An vt quis adimpleat præceptum recitandi Officij, sufficiat attendere ad Deum, vel ad rem pro qua oratur?

RESpondeo, vt quid certissimum: sufficere. Quia hæc attentio in oratione est cæteris aliis perfectior: ergo sufficientissima, vt oratio Officij sit actus humanus, & signum cultus diuini. Sic omnes DD. nostræ sententiæ *quæst.* 2. habitæ. Qui bene in præsentiarum cum D. Thoma 2. 2. *quæst.* 83. *artic.* 13. notant, quod triplex sit attentio, quæ orationi vocali potest

potest adhiberi, vna qua attenditur ad verba, ne in eis aliquis erret: secunda, qua attenditur ad sensum verborum; & tertia, qua attenditur ad finem orationis, scilicet ad Deum, & ad rem pro qua oratur, & hæc perfectior, & maximè necessaria præcipuè quoad effectus reficiendi, & recreandi mentem, & quam possunt habere idiotæ. Igitur loquendo de hac attentione omnes fatentur sufficientem, superabuntemque ad præceptum implendum. De aliis ergo restat dubium. Sit ergo

QVÆSTIO X.

An etiam sufficiat attentio ad sensum literalem verborum diuini Officij, vt quis eius præceptum adimpleat?

RESPONDEO etiam vt certum, hanc sufficere, sed non esse necessariam, eo quòd illam non possint habere, qui sunt ignari linguæ Latinæ, aut idiomatis, in quo Officium pronunciatur. Quod sufficiat, constat; siquidem cum tali intentione Oratio Officij redditur actus humanus, & est signum veri cultus, & petitionis, quæ Deo interna mente offertur: ergo, &c. Sic omnes nostræ sententiæ Doctores, qui attentionem vt necessariam requirunt.

QVÆSTIO XI.

An item attentio, qua recitans attendit solùm ad verba, sufficiat ad implendum præceptum recitandi attentè Officium?

NEGANT aliqui Doctores, eo quòd si hæc attentio ad verbū solum sufficeret, etiam esset vera sententia illorum, qui dicunt, non requiri attentionem, nisi externam. Patet, quia si attentio ad verba sufficit, non est opus attentione interna: atqui dicta sententia non est vera, vt suprà *q. 2.* est habitum: ergo. Ita videtur sentire Lessius *lib. 2. c. 37. dub. 11. n. 69.* Cui fauet Martinez de Prado *tom. 2. c. 30. q. 8. §. 2. n. 20. & 21.* vbi cum Caiet. *in Sum. verb. Horæ, §. 3.* Soto *lib. 10. de iust. quæst. 5. art. 5. concl. 6. & 7.* Raphael de la Torre *controuers. 9. de Horis, n. 5.* Lessio *loco citato,* Candido *disquis. 25. art. 21. dub. 7.* & aliis docet, quod qui exterius vult recitare non errando, & interius ex proposito vult non attendere, sed ad alia se diuertere, non implet præceptum, & tenetur iterum recitare, si dies non sit elapsa. Hæc Prado. Cui adde Mallet. *Malleat. 30. tract. 43.* & Hermanum *in Medulla Theolog. Moral. lib. 4. cap. 2. dub. 2. art. 4. num. 7.*

Sed absolutè probabilius Respondeo, sufficere attentionem, quā quis attendit solùm ad verba, ne videlicet in eis erretur, siue malè, aut vnum pro alio pronunciando, aut aliqua omittendo. Quia cum hac attentione redditur recitatio actus humanus gratus Deo, & honestus: ergo sufficiet ad adimpletionem præcepti, præcipuè si adiungatur cum intentione generali Laudandi Deum. Sic Caietanus *loco* à Prado *citato.* Bonac. *disp. 1. q. 3. punct. 2. §. 2. n. 5.* Suarez *lib. 3. c. 4. n. 8. in fine.* Filliuc. *tract. 23. c. 2. q. 2. dicto 3. n. 74.* Toletus *lib. 2. c. 13. n. 10.* Pellizarius *tom. 1. tract. 5. c. 8. sect. 1. q. 14. n. 36.* Escobar à Corro *de Horis quæst. 3. n. 173.* Palaus *tom. 2. tract. 7. disp. 1. punct. 7. n. 8. & disp. 2. punct. 1. n. 4.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 7. dub. 10. n. 7. & dub. 17. n. 4. & 5.* & alij addentes, posse quemlibet Recitantem, quam maluerit eligere ex dictis tribus attentionibus, & ita vt licèt quis ab initio vnam eligat, vel sit perfectior, vel minus perfecta, possit inter recitandum eam omittere, & amplecti aliam, & sic eis vti, modo vna, modo altera, quamvis in initio eam excluserit. Legantur Corro *loc. cit. n. 174.* & Barthol. à S. Fausto *lib. 1. de Horis Can. q. 151.* Nec cum hac intentione stat, quod fingit Prado, nempe quod attendat quis ad verba, ne erret in pronuntiando, mutilando, omittendo, & quod simul habeat propositum non attendendi, sed ad alia se diuertendi, hæc enim mutuò se habere implicat.

QVÆSTIO XII.

An ad implendum præceptum recitādi Officium, non solùm sufficiat attentio ad Deum, verùm etiam ad alias pias meditationes, veluti ad gesta Christi, aut eius passionem, ad præsentiā B. Virg. Mariæ, & aliorum Sanctorum, &c.

AFFIRMANT quidam sufficere, non absolutè, sed casu solùm quo huiusmodi meditationes eligantur vt medium accommodatum ad assequendam perfectiorem attentionem, nempe ad Deum. Ita Sanchez *lib. 7. consil. c. 2. dub. 28. n. 17.* his verbis: *Hinc infert Nauarr. & Caietanus, quod si meditaretur Recitans inter recitandum gesta Christi, & Passionem, ac finem vltimatū, & non pro medio ascendendi ad Deum, non satisfacere, juxta dicta. Quando verò acciperet vt medium, vel attenderet ad Deum, meditans eius bonitatem, licèt non haberet alias duas attentiones, satisfaceret: quia hæc attentio est omnium præstantissima, &c.* Ita Sanchez.

Sed probabilius Respondeo, Sufficere non solùm attentionem ad Deum, sed etiam ad alias pias meditationes Christi Domini, veluti ad eius Natiuitatem, Passionem, &c. ad præsentiam B. Virginis, &c. Quia sufficientissimè hac attentione redditur Oratio Officij deuota, honesta, grata Deo, &c. ergo. Sic Suarez, Tolet. Bonac. Faustus, Palaus, & Trullench quos citat, & sequitur Escobar à Corro *loc. cit. n. 173. & 176. pag. mihi 64.* Quibus addo Pellizarium *tom. 1. tract. 5. c. 8. sect. 1. q. 14. n. 36.* Tiberium *in instruct. ordinandorum, q. 92.* & Filliucium (quem etiam citat Corro) *num. 73. & 74.*

QVÆSTIO XIII.

An attentio debeat esse formalis, expressa, & explicita?

RESPONDEO, Non debere necessariò, sed sufficere implicitam, & virtualem, sicuti sufficit intentio implicita orandi, vt *infrà.* Sic Navarr. *in Sum. c. 25. n. 106. & 107.* Sanchez *lib. 7. consil. c. 2. dub. 28. n. 12.* Bonac. *disp. 1. q. 3. punct. 2. n. 18.*

QVÆSTIO XIV.

An qui ex negligentia crassa mentem cum recitat, diuagari permittit, peccet mortaliter?

AFFIRMAT Sotus *lib. 10. de iust. q. 5. art. 5. vers. At ne quid nimium,* vbi post adducta quædam verba Basilij (relata à D. Thoma 2. 2. *quæst. 83. art. 23. ad 3.* quæ sic habent: *Si debilitatus à peccato fixè ne queis orare, quantumcunque potes, te ipsum cohibeas,*

& Deus ignoscet, eo quòd non ex negligentia, sed ex fragilitate non potes, vt oportet, assistere coram Deo, sequentia adjicit Sotus: *Nota, quod ex negligentia crassa mentem diuagari permittere, eodem relabitur, ac si consultò id faceres.* Ita ille, quem apud Sanchez aliqui Iuniores sequuntur, post Palacios *in sum. verb. Hora*, Rodriguez *tom.* 1. *Sum.c.*141. *n.* 1. Imò plus infert Palacios, nempe quod qui malè assuetus est animum distrahendo inter orandum, nec malæ consuetudinis remedium quærit, habet negligentiam crassam, ac proinde peccat, ac si consultò faceret.

Sed longè multo probabilius, veriusque Respondeo, nec peccare mortaliter. Quia revera ad peccatum mortale contrahendum, attentionis defectus requiritur, vt data opera, & aduertenter quis diuagetur, aduertens etiam diuagari ab Horis. Sic docent communiter omnes DD. pro nostra sententia *q.*2. adducti: præcipuè Caiet.2.2.*q.*83. *art.*13. vbi expressè dicit, quod voluntaria negligentia in attentione tunc tantum esset mortale, quando ex contemptu vel ex industria. *Et in sum.verb. Hora, c.* 3. ait, *quod negligenter se habens circa attentionem peccat venialiter.* Sic Caiet. Ex quo infert Sanchez, quod licèt in aliis materiis doctrina Soti sit admittenda, quod scilicet negligentia crassa æquiualet voluntario: non tamen in hac, propter dicta. Sic Sanchez *dub.*28.*cit.n.*14.

QVÆSTIO XV.

An qui recitando Horas circa alia aduertenter diuagatur, non tamen per hoc aduertit, distrahi ab Horis, satisfaciat huic præcepto?

RESpondeo, Satisfacere. Quia prædictus recitans in hoc casu non distrahitur voluntariè ab Horis: ergo virtualiter remanet prima attentio. Sic Suarez *lib.*4.*c.*26.*n.*21. per hæc verba: *Imò addit Caietanus in* Sum. *non satis esse, vt quis aduertat quid cogitet, sed etiam quod aduertat, se diuerti ab Oratione. Oportet enim* (ait) *secessum humanum à termino fieri per se, idest ex intentione, saltem virtuali, quæ requirit aduertentiam. Ita enim doctrina illa intelligenda est, & est præ oculis habenda hominibus scrupulosis, ne facilè repetitiones Horarum faciant, quæ nihil prosunt, quia semper habent easdem, & maiores imperfectiones, & habent innumera inconuenientia, quando ex conscientia scrupulosa fiunt. Isti ergo, si bona fide, & cum proposito attendendi ad recitandum accedant, etiamsi in fine Psalmi aduertant se fuisse distractos, nihil curent, nec repetant, sed iterum ad attendendum mentem applicent, & prosequantur.* Hæc Suarez. Et etiam Nauarr. *c.*25. *n.*106. Armilla, Sotus, & Nieua, quos citat & sequitur Sanchez *lib.*7.*consil.c.*2.*dub.*28. *n.*11. Bonacina *disp.*1. *q.*3.*punct.*2.*n.*13. Filliuc. *tract.*23.*n.*255.

QVÆSTIO XVI.

An qui non ex præcepto, sed solùm ex deuotione recitat, peccet si animo vltrò distracto id faciat?

NEgant Gabriel *in Can. Missæ lect.*62.*lit.I*, & Palacios *in* 4.*dist.*15.*disp.*10.*fol.*159. Quia (inquiunt) huiusmodi Officium, seu preces vltro recitamus; ergo non iubemur animo ad preces attendere.

Sed longè multò probabilius Respondeo, Peccare, sed solùm venialiter. Ratio est. Quia quamvis prædicta oratio, seu precum recitatio sit libera, & ideo ab eo cessare possimus, at ea ipso quo funditur coram Deo, fundi debet prout ipsius orationis ratio, & natura postulat, vt decet Diuinam Maiestatem. Quemadmodum liberè quidem Regem, vel Principem aliquem adimus, & cum eo loquimur; at nihilominus eum adire, & alloqui debemus conuenienter eius honori, ac dignitati, alioqui inurbani, agrestes, & rustici optimo jure censebimur. Sic omnino Azor *tom.* 1.*lib.*10.*c.*12.*q.*11. ex Ledesmio *in* 4.*p.*2.*q.*16.*art.*9. *dub.*2. Soto *lib.*10. *de iust.q.*5. *art.*4. *concl.* 6. & 7. & Navarro *de Orat.c.*23. Sic etiam D. Thom. 2.2. *q.*83.*art.*13. *ad* 3. & ibi Caiet. & Aragon. Metina, Angles, & alij, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.* 7. *consil. c.* 2. *dub.*31. *n.*2. dicens, hanc sententiam sibi videri certam.

QVÆSTIO XVII.

An adhuc liber esset à veniali, qui vltro distracta mente, non animo orandi, sed se reficiendi, & mente aliò diuertendi, aliquos Psalmos caneret, aut quasdam alias preces diceret?

REspondeo, Tunc liberum esse etiam à veniali. Quia tunc prædictos Psalmos caneret, aut diceret, non animo orandi, sed cauendi vanas cogitationes, vel se recreandi, in quo nullum inuenitur peccatum, sed potius opus honestum. Sic Azor, & Sanchez *loc.cit.* Caiet. Armilla, Pedraza, Nieua, & Sandoual apud ipsum Bonacina *punct.* 2. *cit.n.*7.

QVÆSTIO XVIII.

An qui occupatur in rebus externis, quæ ex natura sua aduersantur attentioni Officij, & sunt incompatibiles cum illa, peccet mortaliter?

REspondeo, in omnium opinione: Peccare mortaliter. Quia re vera facit aliquid, quominus præceptum attentionis habendæ impediatur. Præcipuè quia *c. Dolentes*, vtramque præcipit attentionem, interiorem videlicet, & exteriorem: ergo. Sic omnes DD. etiam primæ sententiæ relatæ *q.*2. inter quos solùm potest esse difficultas in assignando dictas actiones externas ex natura sua incompatibiles cum attentione interiori, pro quo sit.

QVÆSTIO XIX.

An qui inter recitandum Officium scribit, pingit aut legit aliud, satisfaciat præcepto recitandi attentè?

AFfirmandum videtur, eo quòd hæ actiones non videantur incompatibiles cum attentione interterna. Nam possibile videtur, quem legere, aut scribere vnam epistolam, & attendere ad Horas, juxta illud Plinij *lib.*7.*c.*25. de Iulio Cæsare: *Scribere, & legere, simul dictare, & audire solitum, accepimus. Epistolas verò tantarum rerum quaternas pariter librariis dictare, aut si nihil aliud ageret, septenas*: ergo.

Sed vt certum, Respondeo: Non satisfacere præcepto. Quia certum est, peccare mortaliter defectu attentionis vtriusque, nempe exterioris, & interioris. Nam scribere, pingere, aut legere diuersum ab eo, quod recitatur, est actus exterior, qui videtur repugnare omnibus speciebus attentionis: ergo

ergo qui tale quid recitando facit, videtur saltem eo tempore, quo id facit, mutare virtualiter propositum attendendi, quod à principio habuit. Sic Nauarr. *in summa, c.25.n.106.& 107.& de Oratione c.13.n.22.* Qui & *num.23.* respondet ad rationem dubitandi, dicendo: *Quod nos omnes Ecclesiastici, non simus ea habilitate, qua fuit Iulius Cæsar, & licèt essemus, non tamen adhibemus tantam curam in recitando, quantam solebat ipse in scribendo, dictando, vel legendo. Et quod si quis reperiretur tam diligens & habilis, vt legendo vel scribendo aliud, attenderet ad recitationem tantum quantum esset necessarium ad euitandum peccatum mortale, talis non peccaret mortaliter.* Sic ille. Et sic communis. Sotus *lib.10.de Iust.q.5.art.5.* Caiet.2.2.q.83. *art.13.* Suarez *lib.4.c.26.n.21.* (per errorem in ordine 23.) *vers. Dico autem.* Filliuc. *tr.23.c.8.q.4.* Bonac. *disp.1.q.3.punct.3.num.12.* Sanchez *lib.7.cons.cap.2. dubit.32.num.1.* & omnes.

QVÆSTIO XX.

An etiam qui pensum Horarum soluit, dum vestibus se induit, vel exuit, vel faciem lauat, peccet, & violet Ecclesiæ præceptum?

Affirmant aliqui apud Suarez *n.22. in fine*, in quam partem inclinare D. Anton. *p.2.tit.9.c.9.* §.3. ait ipse, eo quòd dicat esse valdè reprehensibile, & vix sufficere ad implendum præceptum.

Sed vt certum Respondeo: Recitantem sic minimè peccare, saltem mortaliter, & consequenter præceptum implere. Ratio est, quia eiusmodi opera sunt verè leuia, facilia, & consueta: ergo ex natura sua non impediunt debitam animi attentionem. Sic Azor. *p.1.lib.10.c.12.q.7.* Suar. *loc.cit.n.in ordine 23. versu Dico tamen.* Nauar. *de Orat.c.13.n.47.* Caiet. Sotus, & alij apud ipsum. Sanch. *dub.32. cit.n.1.conclus.2.* Bonac. *punct.2.cit.n.12.* qui idem dicit de illo, qui dum recitat sternit mensam & lectum, sciens se illas actiones posse exercere sine distractione ab oratione. Legantur dicta à nobis 1.*p. tract.5. de pœnit. disp.9.quæst.55.*

QVÆSTIO XXI.

An saltem sit veniale peccatum lauare faciem, & manus, induere vel exuere se, vel se calceare, dum recitantur Horæ ex præcepto?

Affirmare videtur Suarez *loc.cit.* ibi: *Erit tamen etiam ordinariè aliquod peccatum, saltem veniale, vel quia saltem impeditur perfecta attentio, vel etiam propter indecentiam loquendi cum Deo; præsertim vt Ecclesiæ ministrum, & legatum, aliam actionem merè humanam, & ad cultum Dei non pertinentem exercere. In hoc tamen prudentia necessaria est; nam si ex aliqua iusta necessitate hoc fiat, & pro modica parte orationis, & cum diligentia, & cura attendendi ad ea, quæ recitantur, excusari interdum poterit etiam leuis culpa.* Hæc Suarius.

Sed clariùs Respondeo. *Primò*, tanquam certum dicendum, quod faciens prædicta, iusta occurrente causa, dum Horas recitat ex præcepto, non peccat necdum venialiter, sed potius meretur. Sic optimè Nauarr. *de Orat.cap.13.n.49.* qui id probat, *Ex eo, quod nullus Princeps ægrè ferret, si à subdito suo, vel quouis alio, aliquid aliud agente, iusta de causa seriò super re graui consuleretur, quod quotidie videmus fieri à Bombardariis, Vitriariis, Sartoribus, Sculctoribus, Pictoribus, & aliis id genus Officiariis, quos occupatos in sui Officij rebus, libenter super rebus seriis audiunt Principes, imò ægrè ferunt, quod causa eis loquendi omittant dare operam alicui operi celeriter absoluendo. Exemplum conclusionis sit, in casu quo veniat ad aliquem visitaturus, aut interrogaturus vir aliquis spectatæ auctoritatis, & ipse peruenit quasi ad finem alicuius Horæ, quam non potest finire, & simul vt decet, illum excipere, nisi recitet componendo simul capillos, pileum, vestem, calceos, & alias vestes mutando: in hoc casu non videbitur peccare, modò conetur mediocriter recitationi attendere. Item si lecto, absque culpa, decumbens, ad celebrandam Missam publicam hora non solita quis vocetur, & recitare vsque ad Primam inclusiuè, & ire ad eam celebrandam nequeat, nisi surgendo, vestiendo, & calceando se, & alia in id præparatoria faciendo recitet, poterit id absque peccato facere. Necessitas etiam studendi concionaturo, prælecturo, aut expedituro negotia, saltem spiritualia, iusta causa id faciendi esse videtur.* Hæc omnia meus doctissimus Nauarrus, quem citat & sequitur Sanchez *lib.7. consil. cap.2.dub.32.conclus.4.numer.4.* & sentit Suarez *vbi suprà*, licèt (timidè) solùm dicat posse interdum excusari à leui culpa.

Respondeo *Secundò*. Probabilius est, quod lauare faciem & manus, induere, vel exuere se, vel se calceare dum recitantur Horæ ex præcepto, si id fiat moderatè, & absque nimia festinatione, nullum sit peccatum, quamuis fiat absque iusta causa. Ratio est, quia huiusmodi actiones nec impediunt reuerentiam debitam, nec attentionem. *Quia* (vt dicit doctus Nauarr. *n.47.* ex Caietano) *totus ferè mundus credit, & seruat, non peccare recitantes, dum se induunt, modo pro viribus recitandis attendant: eo quòd in nonnullis Religionibus statutum videtur, vt Religiosi inter surgendum pronuncient Horas B. Mariæ. Adde quod in Missali præscribuntur Orationes dicendæ, dum Sacerdos se lauat & induit, vt faciat Sacrum dum postea se exuit, &c. ergo huiusmodi actiones nec impediunt reuerentiam, nec attentionem.* Sic ipse Nauarr. quem citat, & sequitur Sanchez *loc.cit. num.6.concl.6.* Qui secus dicunt, si quis exerceret dictas actiones valdè festinanter, quia tunc peccaret venialiter, eo quòd vix fieri possunt, salua debita reuerentia, & attentione.

Ex his colligitur, à fortiori esse dicendum, nec peccare venialiter illum, qui Horas recitaret, vel leniter ambulando, prospiciendo prata, hortos, & vireta, colligendo hanc vel illam herbam, aut florem; &c. Quia huiusmodi actus minus repugnant attentioni. Sic ipse Nauar. *n.50.* & Sanchez *n.5.concl.5.*

QVÆSTIO XXII.

An possit quis recitare Horas Canonicas dum Missam ex præcepto audit; & sic præcepto satisfacere vtrique?

Negant Angel. Armilla, & alij quos citauimus *p.3. tract.2. de Auditione Missæ, disput.1. quæst.68.*

Sed iterum longè probabilius Respondeo, quod sic. Quia audire Missam, non est moraliter incompossibile cum attentione ad recitationem, vt latè diximus *loc.cit.* cum Nauarro, Soto, Medina, Henriquez, & Suario, & aliis innumeris 1. *p.loc.cit.adductis, &* 1.*p.tract.5.disp.9.q.54.*

QVÆSTIO XXIII.

An saltem peccet venialiter, qui dum audit Missam de præcepto, recitat Horas?

AFfirmant venialiter peccare Caiet. Villalobos, & alij citati à nobis 3.*p.loco cit.quæst*.69.

Sed iterum longè multò probabilius Respondeo, Nec venialiter peccare. Quia nihil facit vnde ex tali actione, dicto tempore facta adhuc venialis damnemus, vt *loc.cit*.est habitum. Sic Henriquez, Medina, Soto, Nauarro, & alij *ibidem* adducti.

QVÆSTIO XXIV.

An qui dormit, aut dormitat per notabilem Officij partem, satisfaciat præcepto recitandi?

REspondeo, vt certum: Non satisfacere, quia deest illi attentio necessaria: peccabit ergo mortaliter, nisi aliàs habeat intentionem repetendi, & postea de facto repetat. Sic Nauarr. Sanch. Rodrig. Philibertus & Trullench. quos citaui 2.*p.tr*.6.*de ordine, disp*.13.*q*.14. Bonac. *disp*.1.*de Horis, quæst*.3.*punct*.2.*n*.9. vbi ita ait: *Tertiò, recitantem Horas Canonicas, vel partem notabilem cum distractione, confabulando, vel dormiendo peccare mortaliter, nisi fortè habeat propositum formale aut virtuale repetendi, & supplendi defectus: vt si tunc expressè proponat repetere, vel etiam tunc non expressè proponat repetere, consuetudinem tamen habeat repetendi quæ sine attentione recitauit: hic enim virtualiter habere videtur propositum repetendi, & consequenter non peccat mortaliter, dum non intendit ea recitatione præcepto satisfacere, & perinde est, ac si tunc temporis non recitaret*. Sic ille, & etiam Escobar à Corro *de Horis Canonicis quæst*.4. *verb. Attentè, num*.160. & 185.*vers. Ex omnibus dictis*.

QVÆSTIO XXV.

An saltem satisfaciat præcepto recitandi, qui vexatur à somno, sed adeò resistit, vt pronunciet Horas ea attentione qua saltem videt, quod non omittit dicere?

REspondeo iterum: Satisfacere sic nos cum authoribus citatis 2.*p.q*.14. Quibus addo iterum Sanchez *tom*.2.*consil.lib*.7.*cap*.2.*dub*.33.*n*.1. Corro *loc. cit. num*.185. ibi: *At si dormitando, dum somno vexatur, & ei resistendo, non omittit dicere versum, vel verbum, licèt propter grauitatem, & molestiam somni non attendat ad eorum significationem (vel Missæ meditationem) non peccat, quia saltem habet attentionem necessariam*. Sic ille.

QVÆSTIO XXVI.

An peccet mortaliter, qui obligatus ad Horas reseruat illas dicendas in lecto, sciens se eo tempore somno præoccupari?

REspondeo, Peccare mortaliter. Quia aut se exposuit probabilissimo omittendi periculo, aut ob somnum non attentè eas recitandi. Sic optimè Nauarr. *de Orat. capite* 9.*num*.7. ita dicens: *Sextò sequitur, periculosum esse id, quod in dies accidit, putà quod quis itinere fatigatus lecto decumbat, cum proposito, & obligatione in eo memoriter recitandi Completorium, eo quòd existens in domo alicuius amici, vel eius quem vereri debet, & non valens, citra rusticitatem, conuersationem bonam interpellare, illud non dicit. Nam si obdormit antequam illud finiat, & non expergiscatur ante mediam noctem, mortaliter peccat, ob quod solùm, si antequam euigilaret, & pœniteret, moreretur, in orcum detruderetur, saltem si sciebat, aut scire debebat, quod attenta sua complexione, & consuetudine, eiusmodi temporibus ita obdormire, & non expergisci solitus sit*. Sic Nauarr. Quem sequuntur Sanchez *lib*.7. *consil. cap*.2.*dubit*.33.*num*.3. Bonacina *loco cit.n*.11. Trullench. *lib*.2. *cap*.7.*dub*.17.*num*.6. *vers. Adde non excusari*. Corro *num*.185.*cit*. & innuunt Suarez *lib*.4. *cap*.26.*n*. (in ordine) 23. *versu Dico tamen*. Filliuc. *tract*.23.*cap*.8.*quæst*.4.*num*.260.

QVÆSTIO XXVII.

An socius recitans non ex obligatione, sed voluntariè, teneatur attendere ad Horas?

NEgabunt absolutè Gabriel, & Palacios *sup.q*.16. adducti. Et negat, loquendo de præsenti casu, Corro *quæst*.4.*cit*.§.*Attentè, num*.185. per hæc verba: *limita* 7. & *vltimò in socio recitante voluntariè, non ex obligatione, qui attendere non tenetur: & qui cum eo recitat suo muneri satisfacit*. Ita ille.

Sed longè multo probabilius Respondeo, Teneri attendere ad Horas, quas recitat, aut recitanti iuuat, non quidem sub culpa mortali, sed sub veniali tantum. Vtraque pars colligitur clarè ex habitis *q*.16. legatur.

QVÆSTIO XXVIII.

An teneatur quis repetere Horas, quas probabiliter credit, se dixisse?

AFfirmant, apud Sanchez, Ioan. de Medina *C. de Oratione, quæst. de Horis iterandis*, & Ledesma 2.4.*quæst*.16.*art*.6.2.*p.dub*.3. dum absolutè docent, dubitantem probabiliter, teneri repetere eam partem, de qua dubitatur.

Sed clariùs, Respondeo *Primò*, si quis credit probabiliter, se dixisse Horam (aut Psalmum) non teneri illam repetere; quamuis in particulari non recordetur se illam dixisse. Quia moraliter est certus, se illam recitasse. Sic Nauarr. *de Orat.c*.13.*n*.30. & 32. vbi addit, *Quod non solùm non teneatur repetere id, quod probabiliter credit se dixisse, verum etiam, quod malè ageret id faciende, eo quòd habitum, & consuetudinem concipiendi scrupulos superfluos sibi quæreret: eo item, quod iterum ea repetens, vtplurimum iterum erraret, & ob id oporteret eum tertiò, & quartò repetere, quod non semel mihi contingit, & scio aliis contingere, quæ via est desipiendi, nisi relinquatur; eo etiam quod faceret contra illud Sapientis*, Eccles. 7. *Ne iteres verbum in Oratione tua*. Hæc Nauarrus. Quem citat & sequitur Sanchez *lib*.7. *cons. cap*.2. *dub*.34.*n*.2. & 4. Sandoual, & Angles apud ipsum, Pellizarius *tom*.1.*tract*.5.*c*.8.*q*.18.*n*.99.

Respondeo *Secundò*: Qui recordatur se incepisse talem Horam, Psalmum, aut lectionem, & postea, non data opera distractus inuenit se in fine talis Horæ, & videt ad illius finem peruenisse vel legendo, vel memoritet pronunciando ea, in quibus ipse

ipse communiter errare non solet, iustè credere potest, se totum recitasse, & vltra progredi potest. Sic Nauarr. *loc. cit. n.* 30. Sanchez *n.* 3. & alij citati.

QVÆSTIO XXIX.

An Officium diuinum, non solùm attentè, sed etiam deuotè sit recitandum?

RESpondeo Affirmatiuè. Quia sic clarè colligitur ex *cap. Dolentes, de celebrat. Missar.* vbi sic habetur: *Districtè præcipimus in virtute Obedientiæ, vt diuinum officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter & deuotè.* Sic Innocent. III. & sic DD. *ibi.* Legantur præcipuè Nauarr. *de Orat. cap.* 20. *num.* 26. & Sanchez *vbi infra, dub.* 29.

QVÆSTIO XXX.

Quotuplex sit deuotio, & quid?

RESpondeo dicendum, quod *Deuotio* dupliciter accipiatur, propriè videlicet, & impropriè, seu vulgariter. Deuotio propriè, & in rigore sumpta, est quidam actus voluntatis, quo aliquis est promptus, & paratissimus ad ea, quæ pertinent ad diuinum obsequium, vt docet D. Thom. 2. 2. *quæst.* 81. *art.* 1. Deuotio verò impropriè, & communiter sumpta, nil aliud est, quàm quædam refectio spiritualis mentis, & recreatio dulcissima, quæ prouenit ex ipsa Oratione, & est quidam effectus eius. Sic D. Thomas *loc. cit.* Et ex illo alter Thomas Sancius *lib.* 7. *consil. cap.* 1. *dub.* 28. *num.* 2. Legantur etiam Lessius *de Iust. lib.* 2. *capit.* 37. *dubit.* 1. Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dub.* 2.

QVÆSTIO XXXI.

An ad satisfaciendum præcepto recitandi Horas deuotè, sit sufficiens propositum dicendi illas attentè?

RESpondeo, Quod sic. Probat Sanchez *loco cit. dub.* 29. *num.* 3. *Quia licèt attentio ad intellectum, & deuotio spectet ad voluntatem: at velle attendere pertinet ad voluntatem; & qui vult attendere vt decet, vult Deo seruire cum aliqua promptitudine voluntatis. Vnde solum, & semper quis peccat, eo quòd non recitat cum deuotione, quando peccat eo quòd non attendit: & quando implet præceptum recitandi attentè, implet etiam recitandi deuotè.* Sic Sanchez ex Nauarro *de Orat. cap.* 20. *num.* 26. Escobar à Corro *de Horis, quæst.* 4. §. *Deuotè, numer.* 150. & Becanus *de Iust. ad quæst.* 83. D. Thomæ, *quæst.* 14. *n.* 4. & alij.

Addo ad maiorem declarationem, quod licèt deuotio colligatur ex proposito dicendi attentè, est tamen cum hac differentia, quod propositum dicendi attente, debet esse firmum, & immutabile: at verò deuotio actualis non ita, vnde si casu, & inuoluntaria distractione deficiat, non inualidat actum Orationis, & sic recitatur sine peccato. Legatur Sanchez *loc. cit. n.* 1. & Escobar *n.* 139.

§. II.

De debita Intentione, quâ recitandum est officium diuinum.

QVÆSTIO XXXII.

An vt officium diuinum deuotè, & attentè recitetur, requiratur intentio, seu (quod idem est) propositum voluntatis recitandi illud?

RESpondeo vt certum: Requiri. Quia certum est, quod ad satisfaciendum cuilibet præcepto, necessariò requiritur voluntas, seu intentio faciendi opus præceptum. Sic omnes DD. ex quibus quamplurimos citaui *p.* 3. *tract.* 2. *de Auditione Missæ, disp.* 1. *quæst.* 81. *&* 86. Legantur *ibi.* Quibus nunc addo Thomam Tamburinum *lib.* 2. *in Decal. capit.* 5. §. 3. *num.* 2. Palaum *hic disp.* 2. *punct.* 3. *num.* 1. Ioan Martinez de Prado *tom.* 2. *cap.* 30. *quæst.* 8. §. 1. *num.* 8. Pellizarium *tom.* 1. *Manual. Regul. tract.* 5. *capit.* 4. *sect.* 2. *quæst.* 5. *num.* 46. *& cap.* 8. *sect.* 1. *quæst.* 15. *num.* 37. *& sect.* 2. *quæst.* 17. *num.* 97.

QVÆSTIO XXXIII.

An ad debitè, & attentè recitandum Officium sufficiat, habere intentionem implicitam, seu virtualem recitandi illud?

RESpondeo vt quid certum: Sufficere. Sic communiter omnes Doctores. Cum quibus nota, quod duplex sit intentio, seu voluntas, altera expressa, & formalis, & altera implicita, & virtualis. Expressa, & formalis dicitur illa qua quis directa intentione vult præceptum aliquod implere, elicito hoc actu: *Volo facere hunc actum mihi ab Ecclesia præceptum, v.g. recitare Officium, vel audire Missam, &c.* Implicita verò, & virtualis est illa, quæ vel fundatur in actu præterito elicito formaliter, & remanet aliquo modo, saltem virtualiter de præsenti: vel reperitur in eo, qui habet voluntatem satisfaciendi suæ obligationi, vel implendi suum munus; vel in eo, qui si interrogaretur, cur accepit Breuiarium, responderet, se id facere ad recitandum. Igitur his suppositis dicimus, quod ad debitè, & deuotè, aut attentè recitandum officium sufficiat habere intentionem implicitam, & virtualem dicendi illud; quia hæc sufficit ad actum moralem. Sic Nauarr. *de Orat. cap.* 13. *num.* 16. *&* 17. Suarez *lib.* 3. *de Orat. capit.* 3. *num.* 6. Lessius *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 11. *n.* 71. Bonacina *disput.* 1. *de Horis, quæst.* 6. *punct.* 2. §. 2. *à numero* 20. Palaus *tom.* 2. *de Orat. disp.* 2. *punct.* 3. *n.* 5. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 10. *num.* 5. *& dub.* 17. *num.* 3. Sanchez *in summa, lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 8. Azor. *part.* 1. *lib.* 7. *capit.* 2. *quæst.* 6. Pellizar. *tom.* 1. *Man. Regul. tract.* 5. *capit.* 4. *sect.* 2. *quæst.* 5. *numero* 46. Escobar à Corro *de Horis quæst.* 4. §. *Deuotè, num.* 134. *&* §. *Attentè, num.* 182.

QVÆSTIO XXXIV.

An satisfaciat præcepto recitandi, qui accipit Breuiarium de more, & nil aliud cogitando recitat?

RESpondeo vt certum, satisfacere. Quia habet voluntatem virtualem, & implicitam recitandi. Patet ex dictis: tum quia si huiusmodi recitans interrogaretur, quid faciat? responderet profectò, se velle recitare, aut adimplere præceptum. Tum etiam, quia eo ipso, quod Breuiarium de more accipit, satis indicat, se illud accipere ad eum finem, ad quem aliàs Breuiarium adhiberi solet. Sic expressè Nauarr. *loc. cit. num.* 17. Sotus, Lessius, Reginald. Garzias, Molfes. Rodrig. & Suarez, quos adducit, & sequitur Bonac. *loc. cit. num.* 22. Trullench *cap.* 7. *cit. dubit.* 17. *num.* 3. Palaus *n.* 5. Corro *n.* 145.

QVÆSTIO XXXV.

An etiam satisfaciat, qui de more ad Ecclesiam accedit, ibi Officium recitaturus, & de facto recitat?

RESpondeo vt certum: Etiam satisfacere. Quia sufficientem habet intentionem ad recitandum Officium: satisfaciet ergo, etiamsi recitet inuoluntariè distractus. Antecedens constat. Quia si ille, qui ad Ecclesiam vadit interrogaretur, quare ad illam petat, aut eat? verè responderet, id facere ad recitandum, vel satisfaciendum suæ obligationi, vel debito: ergo. Sic. Nauarr. Suar. Lessius, Bonac. Trullench, Corro, & alij.

QVÆSTIO XXXVI.

An item satisfaceret præcepto qui animo solo se recreandi, aut studendi, aut memoriæ aliquid mandandi, Officium diceret?

RESpondeo: Quod non satisfaceret. Quia re vera non haberet huiusmodi intentionem recitandi officium, sed se recreandi, &c. atqui ad adimplendum, quodcumque sit, præceptum est omnino necessaria intentio faciendi opus præceptum: ergo. Sic Barbosa *in cap. Dolentes, sub num.* 19. Faustus *quæstion.* 150. quos citat, & sequitur Corro *loco citato, num.* 143. Quod ipsum antea dixerat meus Nauarrus *de Oratione. capit.* 13. *num.* 15. vbi expresse ait, *Non satisfacere recitandi præcepto, qui accipiunt Breuiarium in manus, & expectantes socios sine proposito recitandi, vel satisfaciendi suo muneri, legunt in eo easdem Horas, quas recitare debebant, vel earum partem. Nam licèt tales mereri possent expectando virtuosè alios, bene cogitando, & meditando; non tamen recitando illas Horas, quatenus Canonicas, quas tenebuntur denuo recitare, etiamsi postea Socij non aduenerint: non enim à principio habuerunt animum dicendi illas, neque eas dixerunt, vt satisfacerent suæ obligationi.* Hæc Nauarrus.

QVÆSTIO XXXVII.

An satisfaceret præcepto, qui per vim absolutam, seu omnino inuitus cogeretur ad recitandum?

RESpondeo vt mihi certum: Non satisfacere. Quia vis, aut coactio absoluta omnino tollit voluntatem, & per consequens intentionem: Sic diximus in simili 3. *p. tract.* 2. *de audit. Missæ, disp.* 1. *quæst.* 86. cum Bonacina, Soto, Azorio, Salas, Medina, Sanchez, Layman, Fagundez, Philiberto, Lugo, Amico, Dicastillo, & Trullench. Quibus addo Escobar à Corro *de Horis Canon. quæst.* 4. §. *Deuotè, num.* 148. & S. Faust. q. 251.

QVÆSTIO XXXVIII.

An præter intentionem, aut voluntatem recitandi officium, sit etiam necessaria formalis, & expressa voluntas recitandi illud, sub intentione adimplendi præceptum?

AFfirmant, in simili Ioan. de Medina, Nuñus, Petr. de Ledesma, & alij citati à nobis 3. *p. tract.* 2. *disp.* 1. q. 82.

Sed probabilius longè iterum Respondeo, Non esse necessariam. Quia vt statim dicemus, nec virtualis voluntas est necessaria: ergo minus erit formalis, & expressa. Sic communis. Præcipuè Prado *tom.* 2. *cap.* 30. *quæst.* 8. §. 1. *num.* 9. vbi id supponit ex D. Thoma, his verbis: *Suppono quod voluntas implendi præceptum, alia est actualis explicita, & quasi reflexa, vel in actu signato, qua quis vult implere præceptum sub motiuo explicito, quia est præceptum: & licèt hoc facere sit actus obedientiæ; tamen non exigitur ad validè implenda præcepta, & iuxta hoc*, inquit S. Th. 2. 2. *quæst.* 104. *art.* 3. *ad* 2. quod licèt actus virtutis cadat sub præcepto; potest tamen aliquis implere actum virtutis, non attendens ad rationem præcepti. *Quod experientia quotidiana fidelium adimplentium præcepta sine ista reflexione, & motiuo explicito, fit perspicuum.* Sic Prado. Et bene.

QVÆSTIO XXXIX.

An saltem ad satisfaciendum præcepto recitandi Officium, sit necessaria intentio, seu voluntas implicita, vel virtualis, recitandi illud, sub intentione implendi præceptum recitandi?

AFfirmant in simili Suarez, Rodrig. Azor. Villalob. Fagund. Philibertus, & Molfes. quos citauimus 3. *p. loc. cit. quæst.* 83. docentes, esse necessariam indentionem, seu voluntatem satisfaciendi præcepto, de auditione Missæ, quam quis haberet, si cogitaret actu de præcepto. Quod idem dicent de præcepto recitandi officium.

Sed probabilius Respondeo: Adhuc non esse necessariam talem intentionem virtualem ad satisfaciendum præcepto Missæ. Quia probabilius est, quod ad impletionem præceptorum non sit necessum, quod eorum actus fiant ex intentione formali, aut virtuali adimplendi illa. Nam præcepta solùm obligant

gant actus, quos præcipiunt: ergo vt præcepta impleantur, sufficit efficere actus præceptos. Sic diximus loquendo de præcepto audiendi Missam *loc. cit. q.* 83. vbi citauimus Sanchez, Vasquez, Valentiam, Hurtadum, Bonac. Salas, & Fagundez (sibi contrarium) Filliuc. Lugum, Trullench, Dianam, Escobar, Dicastillum, & Amicum.

QVÆSTIO XL.

An item satisfaciat præcepto recitandi Officij qui incipit recitare animo expressè non satisfaciendi pro tunc præcepto de dicendo Officio?

NEgant quamplures Doctores. *Primò*, quia si ego debeo Petro decem ducatos, & do illi decem gratis animo donandi, & non soluendi debitum, non ideo liberor ab obligatione à priori debito: ergo similiter qui debet aliquod opus ex præcepto, non liberatur ab obligatione, si illud præstet animo non implendi præceptum.

Secundò, quia vt omnes Theologi docent, nullum præceptum impleri potest sine intentione, qua quis velit efficere id quod præceptum iniungit, vt nuper est habitum: atqui non stat hæc intentio cum expressa voluntate non satisfaciendi præcepto: ergo qui recitat Horas Canonicas cum intentione expressa non satisfaciendi præcepto, revera præceptum non implet. Ita arguit, & tenent nouissimè Martinez de Prado *tom.* 2. *c.* 30. *q.* 8. §. 1. *à n.* 4. vbi citat pro se Siluestr. *verb. Horæ, q.* 11. *dicto* 5. *n.* 14. Medinam *C. de Orat. de Horis Canon. dub. vltim.* Nauarrum *cap. Quando, de consecrat. dist.* 1. *c.* 13. *n.* 15. *&* 27. *&* 28. *& c.* 16. *n.* 73. *&* 74. & Martinum Ledesmam 2. *p.* 4. *q.* 16. *art.* 6. *in* 2. *p. dub.* 3. Petrum de Ledesma *de Euchar. cap.* 27. *concl.* 10. *fol.* 344. *& tom.* 2. *sum. tract.* 9. *c.* 4. *fol.* 1084. Rodriguez *tom.* 1. *sum. c.* 144. *n.* 2. Azorium *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 2. *q.* 6. *& lib.* 10. *c.* 8. *q.* 7. *& c.* 12. *q.* 8. Carolum Macignum *de Horis Canon. c.* 84. *n.* 8. Sylvium 1. 2. *q.* 100. *art.* 9. *concl.* 3. Serram *ibi fol.* 526. & Franciscum Lopez de Texeda *tom.* 1. *contr. Theologiæ Moral. lib.* 2. *tract.* 1. *controuers.* 8. *concl.* 2. dicentem oppositum esse omnino improbabile. His authoribus addo ego Nuñum 3. *p. q.* 83. *art.* 6. Suarium *in* 3. *p. disp.* 88. *sect.* 3. (licet postea oppositum tenuerit) Fagundez, Henriquez, Angles, Philibertum, Molfesium, & Baldellum, quos pro hac parte citauimus in simili, 3. *p. tract.* 2. *disp.* 1. *q.* 89.

Sed probabilius Respondeo, satisfacere præcepto recitandi Officij; ideoque minimè teneri aliud recitare, aut repetere. Hanc responsionem latè probauimus *q.* 89. *nuper citata. Primò*, quia præfatus sic recitans, verè recitauit Officium cum debita attentione, & vera intentione, & voluntate recitandi illud, vt supponimus: ergo verè fecit omne, quod ab Ecclesia per hoc præceptum est iniunctum: ergo verè illud adimpleuit.

Secundò. Quia qui sciens, & volens facit opus præceptum, verè facit quidquid à Superiori est ei præceptum: ergo ad impletionem veram præcepti nil aliud restat, nec obstat: nam quod habeat voluntatem expressam non adimplendi, nihil profectò refert, quando aliàs sciens, & volens facit, quod Ecclesia vult.

Nec obstant argumenta contraria. Nam *ad primum* respondeo cum Pellizario, negando paritatem: quando enim aliquid est debitum ex iustitia, creditor habet ius aliquid exigendi in suum commodum, eo quòd ius non extinguitur per gratuitam donationem: at quando aliquid est debitum solùm ex præcepto, non in bonum præcipientis, sed subditi (sicut euenit in casu nostro) tali debito satisfactum censetur hoc ipso quod opus absolutè fit: cum sic obtineatur id quod præceptum intendit, nempe bonum subditi.

Ad secundum Pradi, concessa libentissimè maiori, neganda est minor; nam vt nuper est habitum, optimè cohærent, quod quis velit libera voluntate, & intentione efficere quidquid præceptum iniungit, & simul habere voluntatem non satisfaciendi præcepto. Vnde hanc nostram sententiam tuentur Bonac. *disp.* 1. *de legib. q.* 1. *punct.* 10. *n.* 16. *& disp.* 4. *de Sacrif. Missæ, q. vltima, punct.* 11. *n.* 23. *& disp.* 1. *de Horis Canon. q.* 3. *punct.* 2. §. 1. *n.* 31. *&* 32. & penes ipsum Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 4. *de Horis, c.* 26. *à n.* 10. *& lib.* 3. *de legib. c.* 29. *n.* 12. Lessius *de iust. lib.* 2. *c.* 37. *n.* 59. Vasquez 1. 2. *q.* 100. *art.* 9. *dub.* 1. Sanchez *lib.* 1. *sum. cap.* 13. *num.* 13. Aragon 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 3. Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 2. *punct.* 10. *de Horis Canon.* Paulus Squillas *part.* 1. *dub.* 22. Garcias, Naldus, Filliuc. Reginald. & Francolinus. Quibus ego addo Lugum *de Sacram. disp.* 22. *sect.* 2. *n.* 24. Palaum *e legib. disp.* 1. *punct.* 17. *num.* 11. *&* 12. Bartholom. à S. Fausto *de Horis Canon. q.* 152. 153. *&* 154. Trullench *lib.* 2. *in Decal. c.* 2. *dub.* 16. *num.* 27. Basseum *verb. Missa* 8. *n.* 5. *& verb. Præceptum, num.* 6. Caspensem *de le ib. disp.* 3. *sect.* 5. *à num.* 62. Ægidium *n.* 309. Dianam *part.* 2. *tract.* 12. *resol.* 37. *&* 3. *p. tract.* 6. *resol.* 68. *&* 77. Machado *lib.* 2. *sum. part.* 4. *tract.* 1. *docum.* 3. *n.* 4. Dicastillum *tract.* 5. *de Sacram. disp.* 5. *dubit.* 5. *n.* 66. & Gesualdum *de Sacram. tract.* 17. *c.* 22. *num.* 22. quos omnes pro hac parte citaui *part.* 3. *tract.* 2. *de audit. Missæ, disp.* 1. *q.* 89. Quibus adhuc addi possunt Pellizar. *tom.* 1. *Man. Regul. tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. *q.* 17. *n.* 97. Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. §. 3. *num.* 3.

QVÆSTIO XLI.

An qui Officium dixit, animo non adimplendi præceptum, simulque animo non repetendi illud, adimpleat adhuc præceptum?

NEgant (& à fortiori) Navarr. Medina, Azor, & alij nuper citati, quos in simili citauimus 3. *p. tract.* 2. *disp.* 1. *q.* 91.

Sed probabilius iterum Respondeo, Adhuc adimplere præceptum. Quia re vera præstat opus ab Ecclesia præceptum. Verum est, quod ille peccauit mortaliter, ob prauum affectum ad transgressionem præcepti, si credat per Officium à se persolutum non adimpleuisse præceptum: secus verò si crederet, se iam adimpleuisse. Sic Sanchez, Layman, Bonacina, Basseus, & alij citati à nobis *suprà, &* 3. *part. quæst.* 91. *citata.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XLII.

An qui Officium diuinum persoluit animo non adimplendi præceptum, teneatur ad minus, casu quo nolit Officium repetere, mutare animũ intra tempus obligationis, & velle adimplere præceptum per Officium à se dictum?

AFfirmant Suarez, Aragon, Lessius, Azor, Trullench, Escobar, necnon ex parte Ægidius, & Tamburinus, & aliqui alij *suprà* citati, & à nobis jam in simili relati 3. *p. tract. 2. disp. 1. q. 92.*

Sed clarius, ac probabilius Respondeo, quod vel ille qui officium persoluit, ac recitauit, animo non adimplendi præceptum per talem recitationem, habuit animum Officium postea repetendi ad præceptum adimplendum, vel non. Si habuit, sed postea non vult repetere, dico quod in hoc casu non tenetur recitans mutare animum, aut elicere alium actum voluntatis, quo velit satisfacere præcepto per officium à se dictum, sed sufficit ei aduertere, quod jam satisfecit præcepto per Officium à se dictum, vt non teneatur Officium repetere, & etiam vt non peccet peccato violationis affectiuè. Si verò habuit animum non repetendi, tunc dico quod iste talis verè etiam adimpleuit præceptum, & ideo ad hoc non tenetur mutare animum, aut voluntatem quo applicet Officium à se dictum, sed solùm tenetur desistere ab animo peccaminoso, quem ab initio habuit non adimplendi præceptum, vt sic tollat actualem affectum ad peccatum. Sic Sanchez, Salas, Bonac. Lugo, Bassæus, Diana, imò ex parte Suarez, & Ægidius citati à nobis 3. *p. q. 92. cit.* necnon Tamburin. & Pellizarius *vbi suprà.*

§. III.

De voce qua Officium diuinum priuatim dici debet.

QVÆSTIO XLIII.

An Horæ Canonicæ voce sint recitandæ?

REspondeo voce, & non sola mente recitari debere. *Primò*, quia sic fuit definitum in Concil. Basileensi *sess. 21. §. 2.* vbi dicitur, quod siue soli, siue associati, recitent diurnum, nocturnumque Officium, reuerenter, verbisque distinctis debent peragere. *Secundò*, quia vox excitat magis nostrum affectum ad Deum, & etiam prouocat aliorum affectus, quod oratio, aut recitatio mentalis non facit, & facilius est ore, quàm mente tantum orare. Sic Escobar à Corro *de Horis Canon. q. 4. §. Qua voce, n. 73. pag. mihi* 50. Barth. à S. Fausto *lib. 2. de Horis Canon. q. 156.* Pater Hermanus *in Medulla Theolog. Moral. lib. 4. c. 2. dub. 2. art. 4. n. 2.* ibi: *Pronunciatio vocalis exterior, ea enim est de substantia præcepti.* Palaus *disp. 2. punct. 3. n. 6.* Diana *p. 11. tract. 2. resol. 10. versu Et quidem*, & alij communiter contra quosdam paucos quos mox citabimus.

QVÆSTIO XLIV.

An attento jure communi, si quis diuinum Officium sola mente recitet, suæ obligationi satisfaciat?

AFfirmat nouissimè Bruno Chassaing. *de Priuileg. Regul. 2. p. tract. 8. cap. 4. Proposit. 5. pag. mihi* 337. vbi loquendo de quodam Priuilegio Leonis X. concesso Regularibus, sic ait: *Verumtamen, quamvis hoc priuilegium magnum sit, potest tamen aliquo modo dici, non esse priuilegium, sed juris communis explicationem. Ratio est, quia præceptum de recitando Officio, est tantum de illo dicendo: sed ille qui mente dicit, verè dicit Officium, verba enim mentalia sunt verba verissima, alioquin Filius Dei non esset verbum Patris. Et certè videtur S. Thomas eiusdem esse sententia, dum 2. 2. q. 88.* (lege tu 83.) *art. 12.* ait, quod vocalis oratio non sit necessaria, nisi quando illa debet innotescere toti populo. *Constat autem Horas priuatas non debere sic innotescere. 2.* cum dicit hominem solo corde dicere posse, ex illo Psalmi 29. (sic lege non 261. vt inuenies etiam in Diana referente verba huius Auctoris) Tibi dixi, cor meum. *Denique motus labiorum non est tanti momenti, vt obligationem lethalem inducat, cum abundè hic defectus suppleri possit per maiorem attentionem, & deuotionem. Quocirca probabile est, quod aliqui putant, quos refert Emmanuel Sà* verb. Horæ, §. 11. *illum qui sic dicit Officium, ob maiorem deuotionem, excusari à lethali peccato. Vtrum autem venialiter peccet, lectori docto iudicandum relinquo.* Hucusque Bruno.

Huic Authori addo nostrum Ludouicum à Conceptione *p. 1. examin. Moral. tract. 2. de Restit. casu 6. num. 2.* vbi docet adimplere præceptum recitandi Officium, illum qui visu discurrendo per Breuiarium mentaliter Horas Canonicas legeret; imò etsi per Breuiarium visu non discurreret, sed memoriter tantum, existimat adhuc talem implere præceptum de recitando Officio. Fundamentum eius est, quod præceptum sit de recitando officio: at qui memoriter mentaliter dicit Officium, verè dicitur illud recitare: ergo & adimplere præceptum de recitando Officio. Minorem probat ex quibusdam verbis Thomæ Sanchez, vbi ait: *Quod aliud sit legere, & aliud memoriter recitare*, ergo. His Authoribus satis fauet Baldell. *tom. 2. lib. 3. disp. 34. n. 15.* quatenus ait, hanc sententiam disputatiuè posse defendi.

Sed iterum vt mihi certum Respondeo, quod attento iure communi, & secluso omni priuilegio, minimè satisfaceret præcepto, qui sola mente Officium diuinum diceret. Quia mihi certum est, quod sit de præcepto Ecclesiæ, quod Horæ Canonicæ voce pronuncientur, vt constat ex dictis *quæst. antecedenti*, & antea *part. 2. tract. 6. de Ordine, disp. 13. quæst. 19.* vbi aliam rationem pro responsione hac probanda inuenies. Quo jacto fundamento, facilè ruunt argumenta contrariorum, vt vides. Et ita sentiunt Medina, Aragon, Reginald. Navar. Sà, Bonacina, Sanchez, Thom. Hurtado, adducti à nobis 2. *p. quæst. 19.* citata. Quibus addi possunt Suarez *tract. 4. lib. 4. cap. 7. num. 2.* & Martinez de Prado *tom. 2. cap. 30. quæst. 8. §. 3. num. 37. & 39.* vbi cum Suario ait, opinionem contrariam esse improbabilem; quod dictum, quidquid ipse miretur, iterum dico, mihi esse durum. Diana 2. *p. tract. 12. resol. 11. & p. 6. tract. 7. resol. 10. & p. 7. tract. 11. resol. 33.* & clariùs *p. 10. tract. 11. resol. 1. & p. 11. tract. 2. resol. 10.*

verb.

vers. Et quidem. Escobar à Corro *de Horis, quæst.* 3. *num.* 79. & alij communiter.

QVÆSTIO XLV.

An saltem Regulares possint, ex particulari priuilegio, priuatim totum Officium mentaliter recitare, & sic satisfacere obligationi recitandi?

NEgant quamplures Doctores: eo quòd priuilegium concessum Regularibus à Leone X. anno 1516. *Indict.* 4. *die* 19. *Aprilis*, vt possent satisfacere obligationi diuini Officij, illud mentaliter recitando, fuit Oraculum factum Eminentiss. Cardinali Laurentio tit. Sanctorum quatuor Coronatorum: at sic est, quod hoc priuilegium non subsistit, post reuocationem Oraculorum factam tam à Gregorio XV. *de anno* 1622. quàm ab Vrbano VIII. *anno* 1631. *die* 20. *Decembris*, qua reuocantur omnia, & singula priuilegia, facultates, licentiæ, & gratiæ quæcumque viuæ vocis Oraculo concessæ: ergo. Vnde ob id ita sentiunt Diana *part.* 10. *tract.* 11. *resolut.* 1. *& part.* 11. *tract.* 2. *resol.* 10. *vers. Et quidem priuilegium.* Pellizarius *tom.* 1. *Man. Regul. tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. *quæst.* 10. *num.* 71. Lezana *in sum. tom.* 1. *cap.* 12. *n.* 13. Baldell. *in Theolog. Moralis, tom.* 2. *lib.* 3. *disputat.* 35. *num.* 16. Hieronym. Garcia *in sum. tr.* 2. *diff.* 6. *dub.* 2. *num.* 2. Peyrin. *tom.* 1. *suorum priuileg. Constit.* 28. *Leonis X. num.* 4. Cyprian. Capucinus *lect.* 1. *in cap.* 3. *Regul.* Quintanadueñas *tom.* 2. *tract.* 5 *singul* 17. *n.* 3. *& tract.* 2. *singul.* 17. *per totum.* Lugo *lib.* 3. *Respons. Moral. dub.* 17. *num.* 4. Prado *tom.* 2. *cap.* 30. *quæst.* 8. §. 3. *num.* 42. *&* 43.

Sed probabilius Respondeo, posse Regulares vi prædicti priuilegij Leonis X. priuatim recitare totum Officium mentaliter, & sic satisfacere præcepto recitandi Officij. Ratio est, quia probabilius est, quod dictum priuilegium, licèt viuæ vocis oraculo concessum, minimè sit reuocatum à Gregorio, aut ab Vrbano: ergo possunt Regulares illo vti, & satisfacere penso Officij mentaliter recitando. Minor probatur: quia dictum priuilegium confirmatum est per Bullam propriam à Sanctissimo Pio V. sicuti cætera omnia viuæ vocis oracula ante ipsum concessa: ergo nequit comprehendi reuocatione viuæ vocis Oraculorum facta à Pontificibus Gregorio XV. & Vrbano VIII. Sic tenent Sanctorus à Melfi *in Commentar. Constitut. Minorum, statuto* 2. *dubitat.* 3. his verbis: *Cum soli recitamus, possumus totum Officium dicere mentaliter, cum prolatio verbalis sit præcipuè, vt ab aliis intelligatur.* Sic ille, cuius opinionem refert Diana *part.* 8. (non 9. vt leges apud Pellizar.) *tract.* 7. *resol.* 58. nec audet *ibi* illam reprobare. Rodriguez, Miranda, Villalob. Thom. Hurtad. & Ioan. de Cruce, citati à nobis 2. *p. tractat.* 6. *disputat.* 13. *quæst.* 19. *vers. Quod si hic roges.* Quibus nunc addo Ascanium Tamburinum *tom.* 2. *de iure Abbat. disputat.* 10. *quæst.* 9. *num.* 2. & Thomam Tamburinum è Societate Iesu *Opusculo de Sacrif. Missæ lib.* 2. *c.* 9. §. 3. *per totum*, quem refert Diana pro hac parte, *part.* 10. *tract.* 11. *resol.* 1. Persicum *de Horis Canon. cap.* 2. *dub.* 4.

QVÆSTIO XLVI.

An qui priuatim Officium recitat, debeat necessariò ita illud pronunciare, vt ad minus ab adstantibus audiri possit?

AFfirmat Ioan. de Medina *Cod. de Orat. quæst.* 7. his verbis: *Si quæras quanta vocis expressio requiratur? Dicendum, quod quanta sufficit, vt ab astantibus auditu percipiatur, si tamen attendant, & non sit impedimentum, alioqui minimè satisfacit præcepto.* Ita ille, vt iam dixi 2. *p. tr.* 6. *disp.* 13. *quæst.* 18.

Sed vt certum Respondeo, Non debere necessariò ita Officium diuinum pronunciare, vt ab astantibus audiri possit. Quia ius solum præcipit, vt quis non solum mente, sed etiam ore & voce Officium recitet: at sic est quod totum hoc potest adimplere recitans absque eo quod ita Officium recitet vt ab aliis audiri possit, vt statim dicemus: ergo. Sic omnes communiter, præcipuè mox citandi.

QVÆSTIO XLVII.

An saltem priuatim recitans debeat ita Officium pronunciare, vt se ipsum possit audire?

AFfirmant communiter DD. docentes, quod Horæ Canonicæ, quando priuatim dicuntur, taliter recitari debeant, vt ille qui recitat, nisi sit surdus, vocem propriam possit audire. *Primò*, quia in Concil. Basileensi *sess.* 21. expressè dicitur, quod illi, qui priuatim recitant, non debent in gutture, vel inter dentes dictiones formare. *Secundo*: Quia vox, qua Officium dicitur, debet esse audibilis: ergo saltem ab ipso Recitante. Sic tenent apud Escobar Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 7. *num.* 6. Nauarr. *de Orat. cap.* 20. *num.* 14. Molfes. *cap.* 20. *num.* 191. Valentia 2. 2. *disput.* 6. *quæst.* 2. *punct.* 10. §. 4. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 3. *num.* 117. *& cap.* 7. *quæst.* 8. Reginald. *lib.* 18. *num.* 174. Tolet. *in sum. cap.* 10. *num.* 4. Palaus *tom.* 2. *tract.* 7. *disp.* 2. *punct.* 3. *num.* 6. S. Faust. *lib.* 2. *de Horis Canon. quæst.* 157. *versu Secundò, & quæst.* 159 *per tot.* quos omnes refert, & sequitur Escobar à Corro *de Horis Canon. quæst.* 4. §. *Qua voce, num.* 184. Qui & citat adhuc Azorium eodem loci, vbi apertè oppositum clarè sustinet, vt *infrà*. Imò & Nauarrum. Nec Toletus contrarium docet, cum solùm petat prolationem vocalem. Docent tamen suam sententiam etiam Vmbertus, & Baldellus, quos refert ac sequitur Magister Prado *tom.* 2. *oper. Moral. capit.* 30. *quæst.* 8. §. 3. *num.* 41. Diana *p.* 6. *tract.* 7. *resol.* 10. *& p.* 7. *tract.* 11. *resol.* 16. & nominatim contra me *p.* 10. *tract.* 11. *resol.* 33. *& p.* 11. *tract.* 2. *resol.* 10. *vers. Et quidem priuilegium.* Pellizarius *tom.* 1. *Man. regul. tract.* 5. *c.* 8. *sect.* 2. *n.* 104. *in Summario.*

Sed æquè probabiliter iterum Respondeo, adhuc Non debere necessariò ita officium pronunciare, vt se ipsum audiat, aut audire possit. *Quia ad implendum præceptum satis est* (ait Azor.) *si quis sic recitet, ac proferat, vt verè dici queat ore & voce preces fundere, siue ab alio, vel à se audiri possit, siue non: quoniam iure solum cogitur voce, & ore, & non tantum mente, & animo precari, & orare, ac proinde si reuerà lingua, & labia moueat, voce orat, non mente duntaxat. Satis igitur est, vt ait* Nauarr. de Orat. cap. 20. n. 14. *Si Clericus dum recitat preces, verba ita proferat, linguam, & labia mouendo, vt se ipsum percipiat, & intelligat,*

telligat, & non solum in gutture pronunciet. Sic Azor. 1.*p.lib.*10.*cap.*11.*quæst.*4. Trullench *lib.*1.*in Decal. cap.*2.*dub.*11.*in fine.* Bonacina *de Horis Canon.disp.*1. *punct.*2.§.1. *num.*24. & alij penes ipsos, quos citauimus 2.*p. tract.*6. *disp.*13. *quæst.*18. Caramuel etiam *in Theolog. Regul. disp.*108.*n.*1381. vbi sic ait: *Sufficit, quod is, qui Horas recitat, eas voce & ore proferat, siue à se ipso, aut ab alio audiatur, siue non. Ratio est, quia non est præceptum de auditione, sed de prolatione: ergo si prolatio ponatur, seclusa auditione, nihil fit contra præceptum.* Sic ille. Et infra: *Rogas quid requiratur, vt sit vox? Respondeo, linguam & labia moueri: anhelitus enim necessariò sequitur. Ratio est, quia vox nihil aliud est, quàm respiratio fracta certo modo per labia & linguam: atqui non possunt labia, & lingua moueri, quin frangatur respiratio: ergo nec moueri poterunt, quin sit vox. Quomodocumque igitur articulent, est vox: ergo & pronunciatio audibilis, ac proinde præcepto satisfaciens.* Hucvsque Caramuel. Cuius ratione abundè fit satis argumentis contrariorum. Sic etiam tenent Martinus à S. Ioseph *in Monitis Confessar.tom.*1. *lib.*2. *tract.*5.*num.*15. Baldellus *tom.*2.*Theolog. Moral.lib.*2.*disp.*34. *numero* 15. Bassæus *in Florib. Theol. Moral.verb. Hora Canonica* 2. *num.*15. Qui & citat Dianam 2.*p.tract.*11.*resol.*11. & Ascan. Tamburinum *de iure Abbat. tom.* 2. *disputat.*10.*quæst.*9. *numero* 5. Sic etiam noster Ludouicus *tom.*1.*examin. Theol. Moral. tract.*2. *de restitut. casu* 6. Angel. Maria Verricelli, *tract.*5. *quæst.*6. *numero* 122. Leander de Murcia *capit.*1.*super* 3.*Regulæ*, §.2.*num.*12. Legantur dicta à nobis *p.*1. *tract.*6. *disp.*13.*quæst.*18.

QVÆSTIO XLVIII.

An ad minus, dum quis recitat cum Socio, teneatur ita clara voce Officium dicere, vt à Socio audiatur?

AFfirmat absolutè Escobar à Corro *loc. cit. q.*4. §.*Qua voce*, *n.*82.

Sed clariùs, ac distinctiùs Respondeo vt quid certum: Teneri, si recitet cum Socio adstricto recitandi onere, aliàs non. Ratio est, quia recitans cum Socio, supplet audiendo, quod omittit recitando: ergo. Sic Bonacina *de Horis disp.*1. *quæst.*3.*punct.*2. §.1.*numer.*25. Palaus *tom.*2. *disp.*2.*de Orat. punct.*3. *num.*7. vbi ita ait: *Si autem cum Socio recites, debes ita proferre verba, vt ipse socius audiat, si ipse obligatus est recitare, aliàs præcepto non satisfacies: & è contra ipse Socius ita debet verba proferre, vt tu illa percipias, sin minus præcepto non facies satis. Quia oratio alterius in tantum potest esse tibi communis, in quantum illam percipis. Quia auditus loco prolationis succedit, ideoque diceris recitare quæ Socius recitat, quia illum audis.* Sic Palaus.

§. IV.

De integritate, qua Officium persolui debet.

QVÆSTIO XLIX.

An qui totum, aut partem notabilem Officij omittit, peccet mortaliter?

REspondeo vt quid certum: Peccare. Quia verè frangit præceptum ad mortale obligans, vt constat ex dictis *suprà*, & mox dicendis.

Tenent sic communiter DD. Qui secus dicunt, si leuem Officij partem omitteret, quia tunc ob paruitatem materiæ non excederet veniale. Legantur Doctores statim citandi.

QVÆSTIO L.

An si quis citra contemptum, solùm ex negligentia semel omittat totum, aut partem notabilem Officij, mortaliter peccet?

NEgant quidam Doctores, quos retulimus *p.*2. *tract.*6.*disp.*13.*q.*19. quos vide.

Sed iterum, vt quid certissimum Respondeo, Peccare mortaliter. Quia certissimum, est quod in dicto casu transgrediatur præceptum Ecclesiæ latum in Cap. *Dolentes, de Celebrat. Missar.* Cuius transgressio in re graui, etiam citra contemptum, est mortalis. Sic communiter Doctores, inter quos legendi sunt Tabiena, Siluest. Nauarr. Sanchez, Bonac. & alij *loc.cit.* citati.

QVÆSTIO LI.

An etiam peccet mortaliter, qui vnicam integram, ex minoribus ad minus, Horam recitare omittit?

NEgant peccare mortaliter (sed venialiter tantum, ratione paruitatis materiæ) Philibertus Marchinus *de Ordine tract.*2. *part.*6. *cap.*12.*diff.*13. *num.*4. Caramuel *in Regulam S. Benedicti disput.*118. *num.*1462. & Martinus à S. Iosepho *in Man. Confessor.tom.*1. *lib.*2.*tract.*9.*de Orat.num.*5. quos pro hac parte adduximus *part.*2. *tract.*6. *de Ordine*, *disp.*13. *quæst.*30. Quibus nunc addo Angelum Mariam Verricelli *in quæst.moralib.tract.*1.*quæst.*16. (licet postea oppositum dicat) Iacobum Marchantium *in resol. Pastoralib.part.*2.*tract.*7.*cap.*2.*quæst.*1.& Bonartium *de Horis Canon.cap.*12. *numer.*12. Quorum sententiam refert Basseus V. *Hora Canon.*5.*numero secundo*, nec improbat.

Sed iterum absque vlla hæsitatione, vt quid certissimum Respondeo, Etiam peccare mortaliter, & non venialiter tantum. Quia certissimum est, omissionem vnius integræ, etiam ex minoribus, Horæ esse grauem, non leuem mutilationem Officij: ergo. Sic communiter DD. Legantur inter alios Suarez *de Religione tom.*2.*lib.*4.*capite* 25.*numero* 15. Diana *part.*2.*tract.*12.*resol.*41. *part.*5. *tr.* 5.*resol.*26. *part.*6. *tract.*6. *resol.*6.*part.*7.*tract.*11.*resol.*2. & nec citato, *part.*10.*tract.*16. *resol.*28.& *part.*11. *tract.*1. *resol.*25. *vers. Quæro quintò*, vbi adducit Lezanam, qui *consult.*48.*num.*8. obseruat, oppositam sententiam à S. Congregatione Indicis fuisse deletam ab opere Philiberti Marchini: ob quam causam ab ipsa, quam (vt *suprà* vidimus) docuerat, sententia recedit Pater Verricelli *loc.cit.tract.*8. *quæst.*58. his verbis: *Verum post typis impressum meum primum tractatum, audiui oppositum fuisse à Sacra Congregatione declaratum, cui declarationi humiliter subscribens, recedo à priori opinione.* Hæc ille. Legantur de hac quæst. D. Anton. Siluest. Tabiena, Nauarr. Sanchez, & alij, quos citat Diana *loc.cit.* præcipuè *p.*6. de qua egimus & nos 2.*p.tr.*6.*disp.*13.*q.*30.*citata.*

QVÆSTIO XLII.

An item sit mortale tertiam partem vnius Horæ minoris v. g. Tertiæ, aut sextæ, &c. omittere?

AFfirmant Navar. Azor, Villalob. Squillante, Macignus, Malderus, & alij, quos nos 2. *p. loco cit. q.* 31. cum Diana 2. *p. loc. allegato*, adduximus.

Sed multò probabilius iterum Respondeo, Non esse mortale. Quia multò probabilius est, tertiam minoris Horæ partem non esse notabilem, aut grandem, sed paruam: ergo eius omissio non erit grauis culpa, sed leuis. Sic Diana cum Fernandez, Bellochio, Vega, & Reginaldo: necnon Suarez, Filliuc. Rodrig. Bonac. Naldus, Molfes. & Trullench, quos citauimus 2. *p. loc. cit.* Pellizarius mox citandus, & communis.

QVÆSTIO LIII.

An saltem sit mortale, dimidiam Horæ minoris partem omittere?

AFfirmant aliqui Doctores, existimantes, dimidiam partem Primæ, vel Tertiæ, Sextæ, Nonæ, aut Completorij, esse grauem; ac proinde eius omissionem mortalem culpam statuere. Ita Fernandez, Bellochius, Vega, & Reginald. apud Dianam 2. *p. tract.* 12. *resol.* 41. *& part.* 5. *tract.* 5. *resol.* 26. Suarez, Filliuc. Layman, quos citat, & sequitur P. Hermanus *in Medulla Theolog. Moral. lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 2. *art.* 2. *n.* 2. *pag. mihi* 360. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 23. *n.* 2. Escobar à Corro *q.* 4. *de Horis, n.* 22.

Sed iterum probabilius Respondeo, adhuc non esse mortale dimidiam Horæ minoris partem omittere. Quia adhuc probabilius est, dimidiam huiusmodi Horæ partem non esse materiam grauem, sed leuem; ac per consequens, eius omissionem non constituere nisi culpam venialem. Sic aliqui Doctores, quos citauimus 2. *p. loco cit. quæst.* 31. cum quibus diximus, Horam paruam integram tantum esse materiam peccati mortalis, & *infra* eam esse ita modicam quamcunque partem, vt Ecclesia non credatur ob eam facere velle reos ignis æterni. Sic Lessius, Bonac. Castro Palao, & Gauantus à nobis *vbi suprà* adducti. Quorum sententiam, vt probabilem posse tutè in conscientia sequi, expresse fatentur Trullench *loc. cit.* Pellizarius *tom.* 1. *Man. Regul. tract.* 5. *c.* 8. *sect.* 2. *q.* 16. *n.* 93. Tenet etiam nobiscum Mallet. *tom.* 1. *Malleatione* 30. *Bractea* 28. *in fine*, Acacius *tom.* 2. *verb. Horas Canon. resol.* 57. *n.* 8.

QVÆSTIO LIV.

An peccet mortaliter, qui in Matutinis cum Laudibus vnum Nocturnum omittit?

NEgabit Caramuel, qui *in Regul. D. Benedicti, disp.* 111. *n.* 1408. *& in Theol. Fund. fundam.* 53. §. 4. *n.* 190. absolutè docet, octauam diuini Officij partem esse materiam grauem; leuem autem quidquid est minus octaua parte, vt est vnum Nocturnum.

Sed vt certum Respondeo, Peccare mortaliter. Quia omissio vnius Nocturni verè æquiualet omissioni vnius integræ Horæ paruæ, seu minoris, atqui jam est certum, quod omissio vnius minoris Horæ est mortalis: ergo & omissio vnius Nocturni erit. Sic expresse Pellizarius *num.* 93. *citato*, vbi ait, sic sentire communiter Doctores. Cum quibus notat, quod in præsenti non est desumenda grauitas materiæ ex eo quod sit tertia, vel quarta pars, &c. Sed ex eo quod sit magna in se, spectata dignitate illius, ac deformitate totius Officij, idque secundum prudentem æstimationem. Cuius notatione ruit fundamentum Caramuelis, aduersus quod latè agit Pasqualigus *in quæst. Canon. Centur.* 1. *q.* 29. *per tot.* & ex illo Diana *part.* 11. *tract.* 1. *resol.* 21. & antea *part.* 7. *tract.* 11. *resol.* 2. Lege Patrem Verricelli *in qq. moralib. tract.* 8. *q.* 16. *per tot.* & Raphaelem 2. 2. *tract. de Hor, is contr.* 8. ita scribentem: *Quæ autem dicatur pars notabilis vnius Horæ, non ex quantitate versuum, nec verborum pensanda est, quidquid scrupulosè dicat Nauarrus* cap. 7. num. 44. *sed ea dicetur pars notabilis, quæ iudicio prudentis deturpat alicuius Horæ fabricam, & constructionem, v. g. in Matutino omissio vnius Nocturni.* Hæc Raphael.

QVÆSTIO LV.

An etiam peccaret mortaliter, qui in Matutinis tres lectiones cum Responsoriis omitteret?

NEgant absolutè Pater Verricelli *in qq. moralib. tract.* 5. *q.* 6. *n.* 109. Diana *p.* 2. *tract.* 12. *resol.* 41. & ante illos Sanchez *lib.* 1. *in sum. c.* 19. (non 18. vt citant Diana & Verricelli) *n.* 8. ibi: *Et ita si Matutinum esset Feriæ, vel Sancti simplicis, credo eos non excusari, quia omissio trium lectionum, & earum Responsoriorum, quæ ad integrum Matutinum desideratur, esset materia parua, ac proinde moralem Matutini integritatem non tolleret. Secus si esset Matutinum Festi duplicis, aut semiduplicis, in quo nouem lectiones, & octo responsoria omittenda essent: tunc enim cum ea sit pars notabilis, qua omissa non satisfit integrè moraliter precepto, ideo nullatenus id preceptum obligat.* Sic Sanchez.

Sed ego adhuc distinctiùs Respondeo *Primò*, quod minimè peccaret moraliter ille, qui in Matutinis Feriæ communis, aut Sancti simplicis, omitteret tres lectiones cum Responsoriis. Quia est parua materia, vt benè Sanchez.

Respondeo *Secundò*, quod nec peccaret mortaliter, qui in Matutinis Festi nouem lectionum omitteret tres lectiones cum suis Responsoriis: secus si omitteret nouem, aut sex lectiones cum suis responsoriis: quia hæc est grauis materia, illa leuis, etiam in hoc casu.

Respondeo *Tertiò* dicendum, quod verè peccaret mortaliter ille, qui in officio Resurrectionis, aut Pentecostes, omitteret tres lectiones cum suis responsoriis: quia in huiusmodi Matutinis, in quibus solùm inueniuntur tres Psalmi, non est parua materia tres lectiones. Nam (vt aliàs benè notat Pellizarius *num.* 93. *cit.* admittenda profectò esset latitudo paruitatis materiæ in Officio longiori (v. g. Dominicæ) & in Officio breuiori (v. g. Paschæ) ita vt maior latitudo detur in officio longiori, quàm in breuiori: siquidem paruitas materiæ mensurari debet ex toto: totum verò potest esse maius, vel minus, vt constat.

QVÆSTIO LVI.

An omittens vesperas Sabbati Sancti peccet mortaliter?

NEgat Franciscus Pellizarius *tom.* 1. *Man.Regul. tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. *num.* 93. his verbis: *Vnde quis benè inferat, omittentem Vesperas Sabbati Sancti, non peccare mortaliter: cum talis omissio non equivaleat omissioni vnius ex quatuor Horis parvis, imò vix dimidia, quæ proinde censetur leuitas materia excusans à mortali.* Ita ille. Huic Authori firmiter adhæret Diana *in indice rerum, & verborum, verb. Hora Canonica*, vbi absolutè ait: *Vesperas Sabbati Sancti omittere, non est mortale.* Sed certè *in resol.* vbi de hac difficultate agit, potiùs videtur declinare in oppositum, vt *infrà* videbis.

Vnde absolutè ego probabilius multò Respondeo, Peccare mortaliter. Quia omissio vnius Horæ integræ, etiam parvæ, mortalis reputanda est. Sic cum aliis, meo videri, tenet Diana *part.* 11. *tract.* 4. *res.* 45. vt indicant hæc eius verba: *Sed nota hîc pro curiosis, docere Pellizarium, omittentem vesperas Sabbati Sancti non peccare mortaliter; quia vix perueniunt ad dimidiam Horam ordinariam. Verùm attendendo ad principia Suarij, dicendum esset, esse mortale, quia est notabilis deformitas quoad Officij integritatem: alias qui Matutinum de Resurrectione non recitaret, non peccaret mortaliter, quod videtur tam facilè posse admitti*: & ita tenet Pater Tancred. *vbi suprà, disp.* 12. *q.* 9. *n.* 19. Hucvsque Diana.

QVÆSTIO LVII.

An qui versus Psalmorum initiat, & finit voluntariè, omissis iis, quæ in medio versuum continentur, mortaliter peccet?

AFfirmant communiter Doctores, si recitans faciat in quantitate notabili (& aliàs non excusetur ob balbutiem linguæ, vt infrà.) Ratio est: quia re vera violat præceptum in re graui, cum ex officio diuino relinquatur gravis quantitas. Ita Bonacina *disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 2. §. 1. *n.* 2. & 4. Villalob. 1. *p. tract.* 24. *diff.* 10. *num.* 7. Trullench *lib.* 1. *in Dec. c.* 7. *dub.* 16. *n.* 3. Palao *tom.* 2. *disp.* 2. *punct.* 3. *n.* 2. Lessius *lib.* 2. *c.* 37. *dub.* 10. *n.* 56. Tambur. *in Decal. lib.* 2. *c.* 5. §. 3. *n.* 6.

Sed ego clarius, ac distinctius Respondeo dicendum, quod verè sic Recitans mortaliter peccet, si ea quæ omittit sint magnæ quantitatis, vt aiunt DD. dicti, nisi aliàs (vt ipsi dicunt) id omittat ob balbutiem aut (quod ego addo) casu, quo sit Regularis habens priuilegium recitandi mentaliter, & verba prædicta, quæ vocaliter non pronuntiat mentaliter dicat. Quia tunc verè à mortali excusabitur, vt constat; & ex infrà dicendis amplius constabit.

QVÆSTIO LVIII.

An qui cum notabili abscissione vltimarum syllabarum recitat, lethaliter peccet.

NEgant communiter Doctores, nisi casu quo abscissio syllabarum sensum verborum notabiliter corrumpat, quia tunc (aiunt) peccabit mortaliter. Ita Bonac. *disput.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 2. §. 1. *num.* 4. citans Azorium *cap.* 11. *quæst.* 3. Filliuc. *c.* 7. *quæst.* 8. *num.* 242. Lessium *lib.* 2. *cap.* 37. *num.* 59. & Barbosam *in cap. Dolentes, num.* 11. *de Celebrat. Missar.* Sed ex his Azor nihil ad propositum dicit *c.* 11. *sed c.* 7. *q.* 11. *vt infrà.* Sic etiam Diana 2. *p. tract.* 12. *resol.* 32. & Verricelli *tract.* 5. *q.* 6. *n.* 110. (qui etiam citant malè Azorium *lib.* 10. *cap.* 4.) Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 16. *num.* 5. Castro Palao *n.* 2. *cit.* Pellizar. *tom.* 3. *de Monial. tract.* 10. *c.* 6. *n.* 17. *vers. Moneo* 5. Tamburin. *loco citato.* Ratio eorum est, quia nisi casu, quo abscissio syllabarum, verborum sensum corrumpat, non violatur præceptum in re graui; solùm ergo talis violatio extra præfatum casum venialis erit.

Sed ego clarius, & absolutius Respondeo, Non peccare lethaliter, sed venialiter tantùm: & ideo, non teneri denuò recitare. Quia verè adimplet præceptum quoad substantiam. Sic Azor. *loco citato, c.* 7. *quæst.* 11. Lessius citatus à Bonacina, vbi absolutè hæc ait: *Absorbere syllabas*, non est nisi peccatum veniale: manet enim integra precum substantia, itavt intelligi possit. Si inuoluntariè fiat, nullum peccatum est. Sic Lessius. Et Suarez *lib.* 4. *de Horis cap.* 25. *num.* 6. ibi: *Quando non fit propria mutilatio, sed aliqualis corruptio, & mutatio potius in desinentiis syllabarum, quàm in omissione earum, non est peccatum mortale, secluso scandalo, & contemptu; quia tota Oratio dicitur integra, quoad substantiam, & modus ille non mutat significationem verborum, nec impedit vt communiter intelligatur, quid per ea significetur; & ideo cum tali defectu impletur præceptum, nec oportet illud repetere, quamvis cauendus omnino, & reprehendendus sit*, quod bene notauit Azorius *lib.* 10. *cap.* 7. *quæst.* 11. Hæc Suarez. Legatur Sanchez *lib.* 7. *cons. cap.* 2. *dub.* 17. *num.* 3. vbi notat, *Non oportere Clericos nimis esse scrupulosos, casu quo putant se non integrè pronunciasse, vel aliqualiter syncopasse, vel verba aliqua solo gutture dixisse, nisi defectus sit valde notabilis.* Sic ille. Et ex illo Diana, Pellizarius, & Verricelli.

QVÆSTIO LIX.

An peccet saltem venialiter, qui ob imperitiam, vel balbutiem syllabas in Officio detruncat?

REspondeo vt certum, quod non. Quia non voluntariè, sed ex necessitate id facit. Sic Lessius *num.* 56. *cit.* Vericelli *quæst.* 6. *cit. num.* 112. ex Villalob. *tom.* 1. *tract.* 24. *diff.* 10. *n.* 7. Palaus *disp.* 2. *punct.* 3. *num.* 2.

QVÆSTIO LX.

An qui recitat cum eo, qui ob balbutiem, aut imperitiam abscindit syllabas, satisfaciat recitandi præcepto?

REspondeo satisfacere. Quia si Socius satisfacit, à fortiori ipse quoque. Sic Diana *part.* 2. *tract.* 12. *resolut.* 32. ibi: *Nota etiam quod qui cum tali (nempe balbutiente, aut lingua imperito, aut inuoluntariè syllabas abscindente) recitaret Officium, satisfaceret suo muneri, nec teneretur Officium repetere; nam si Socius ita recitans satisfacit, vt*

vt probatum est, etiam ipse satisfaciat. Sic Diana. Cui consonat Verricelli *q.6.cit.n.*113. quatenus ex illo ait, quod verè satisfacit recitans cum eo, cuius verba, ob pronunciandi celeritatem, non bene percipit.

QVÆSTIO LXI.

An satisfaciat Sacerdos sæcularis recitans cum Socio ita festinanter, vt nondum expletis versiculis ab ipso Socio, versiculos sequentes recitare incipiat?

RESpondeo, Non satisfacere, si in notabili quantitate versuum id præstet. *Quia tunc* (ait Tamburinus) *ex praxi Ecclesiæ censetur quis recitare totum Officium, licèt eius partem recitet Socius, quando illo partem non recitante, eandem recitat Socius, ipse verò eandem audit; sic enim fit vtriusque Oratio vtrique communis: cum igitur id in casu dicto non obseruetur, non reputabitur totum Officium persolui. Nisi sic doceremus, liceret dimidiam partem Officij canere, aliam dimidiam eodem tempore canente Socio, quod esset præceptum Ecclesiæ notabiliter eludere.* Sic Thom. Tamburinus *lib.*2.*in Decal.cap.*5.§.3.*num.*8.& antea Bonac.*disp.*1.*de Horis,quæst.*3.*punct.*2.§.1.*num.*3.Qui & citat Azor.*lib.*10.*cap.*4. *quæst.*11. Lessium *capit.*37. *dub.*10. Toletum *lib.*1.*cap.*13.*n.*9. Paulum Squilas 1.*p.dub.*20.*num.*28.Filliuc.*tom.*2.*tract.*23.*cap.*6.*q.*9. *& cap.*7.*quæst.*8. Reginald. *lib.*18. *tract.*2.*n.*146. *& lib.*4.*cap.*10.*n.*87. Nauarrum *de Orat.cap.*13.*n.*37. & Carolum Macign. *cap.*25.*n.*24 Sed ex his, quos pro hac parte citat, Authoribus nec Azor.*loco* à Bonac.*cit.* nec Lessius, imò nec Filliuc. saltem *vltimo loc. cit.* tenent. Tenent tamen alij, quibus addo Castrum Palao *tom.*2. *disp.*2.*punct.*3. *num.*9. Ægidium Trullench. *lib.*1. *in Decal. cap.*7. *dub.*16.*num.*4. qui etiam citat malè Azorium, & Lessium, Siluium 2.2. *quæst.*83.*art.*13.*concl.*5. & Dianam 2.*p.tract.*12. *resol.*32.*in fine*, & omnes, saltem loquendo de Sacerdote sæculari: Nam loquendo de Regulari maior est difficultas, pro qua enodanda sit

QVÆSTIO LXII.

An saltem Sacerdos Regularis satisfaciat Officio, recitans cum Socio, incipiendo suos versus, antequam ipse Socius suos finiat?

AFfirmat Pellizarius *tom.*1. *Man. Regul.tract.*5. *cap.*8.*sect.*2.*num.*89. *Quia ex vna parte* (inquit) *Religiosus habens priuilegium recitandi Officium mentaliter, non minus potest recitare ille mentaliter versus contingentes Socio recitanti cum ipso, dictos versus ab eo audiendo, quam illos oculis percurrendo in Breuiario: ex alia parte, cum mens longè velocius operetur, quàm lingua, potest præfatus Religiosus priuilegiatus, non solùm mentaliter absoluere integros versus à Socio syncopatos, sed etiam mentaliter finire versus sibi contingentes antequam Socius, praeueniendo finem eorum vocalem, inchoet versus, qui ipsi contingunt. Vnde supradictus Religiosus priuilegiatus Officium recitat cum omnimoda integritate, pleneque satisfacit obligationi; cum sic mentaliter dicat & totos versus, & debito tempore; quod sufficit ad integritatem recitationis mentalis, quæ vi præfati priuilegij conceditur dicto Religioso.*

Hinc patet (addit Pellizarius num.90.) *Religiosum habentem priuilegium recitandi mentaliter Officium, non debere multùm angi ex eo, quod in priuata Horarum recitatione sæpe sæpiùs non sine aliqua sua negligentia syncopet verba diuini Officij, adeoque timeat, se non satisfacere obligationi; siquidem attento præfato priuilegio, reuera implet supradictam obligationem, quatenus per mentalem recitationem (quam hic suppono) potest supplere defectum plenæ recitationis vocalis commissum per syncopationem.* Hæc omnia Pellizarius. Sed non omnia benè, vt iam dicam. Igitur pro veritatis resolutione,

Respondeo *Primò.* Priuilegium concessum Regularibus recitandi Officium mentaliter, solùm est illis concessum, quando illud recitant soli, & per se; non quando recitant cum Sociis. Hoc constat ex illis priuilegij verbis: *Et quod eodem modo possit facere, qui solus dicit Officium per se*: relatis ab eodem Pellizario, *sect.*2.*cit. num.*71. & à Diana *part.*10.*tract.*11.*resol.*1. Et sic sentiunt Doctores de hac facultate, aut indulto agentes. Legatur Sà *verbo Hora Canon.num.*11.

Respondeo *Secundò.* Certissimum est, quod casu, quo Regularis recitaret cum Clerico sæculari ad Officium obligato, minimè satisfaceret obligationi suæ, incipiendo notabiliter suos versus, antequam ipse Socius finiret suos, etiam casu quo Regularis mentaliter recitaret medietatem versus contingentis Socio. Tum quia, vt est habitum, priuilegium non est concessum recitanti cum Socio, sed per se solum. Tum etiam, quia in præfato casu minimè satisfaceret Socius, vt constat: ergo nec ipse Regularis cum eo recitans, cùm esset causa, vt Socius non satisfaceret ex æquo Officio. Secus dicendum esset, casu quo Regularis recitaret Officium cum Socio ad id non adstricto; quia tunc verè adimpleret, recitando suum versum voce, & alterum contingentem Socio, mente: quia is iam per se solum, & non formaliter cum Socio, totum officium diceret; partem scilicet mentaliter, & partem vocaliter.

Respondeo *Tertiò*, etiam tanquam certum, quod minimè satisfaceret Regularis recitando cum altero Regulari ita festinanter, vt nondum expletis versiculis à dicto Socio Regulari, versiculos sibi contingentes recitare incipiat; etiam dato, quod mentaliter dicat medietatem versus sui Socij. Quia id ipsum clarè probant rationes nuper factæ. Quod intellige si Regularis id faciat in magna quantitate.

QVÆSTIO LXIII.

An quando plures simul priuatim recitant, debeant alternatim lectiones dicere?

AFfirmat Azor. 1.*p. libro* 10. *capite* 7. *quæst.*9. vbi quærens, quomodo diuinum Officium sit persoluendum, quando preces canonicas simul à tribus, quatuor, pluribúsve recitantur? Respondet; *vbi receptum est, vt vnus vnum versiculum pronunciet, & cæteri, cum plures sunt, simul alium versiculum recitent: & cum tres sunt, vnus primam lectionem proferat, secundus secundam, tertius tertiam: & vno Capitulum dicente, cæteri audiant.* Hæc, & alia Azor. Quem videtur sequi Bonacina *disp.*1. *quæst.*3.§.1.*num.*10.

Sed clarius Respondeo dicendum, quod licèt magis vrbanum, æquum, & accommodatum videatur, quod

omnes recitantes, per vices suas, alternatim lectiones dicant, non tamen sit necessarium; sed possint omnes lectiones ab vno dici. Sic Tamburin. *lib.2.in Decal.cap.5.§.3.num.*10.ita scribens: *Quando recitas cum Socio, obligaris proferre alternatim versus Psalmorum; caterum Responsoria, Antiphonas, Capitulum, Orationes, ac lectiones sufficit si proferat Socius, tu verò attendas. Ratio ducitur ex praxi recitandi tantum in Choro, cui similis est recitatio cum Socio.* Sic ille. Et antea Suarez *libro* 4. *de Horis, capite* 25. *numero tertio &* 4. Villalob. Diana, Faustus, Bonacina, Palao, & alij quos citat & sequitur Corro *loco cit.num.*67.

Qvæstio LXIV.

An antiphonæ, quæ in principio & fine Psalmorum dicuntur, debeant ab omnibus priuatim recitantibus cum Sociis simul dici?

Affirmarunt aliqui Summistæ, vt refert Suarez *loco cit. num.*5. Quia ita fit à Recitantibus in Choro: ergo & sic debet fieri à recitantibus priuatim cum Sociis.

Sed alij contra negant, docentes quod ei qui recitat cum Socio, sufficiat audire Antiphonas, sicuti & lectiones. Ita Villalob. *tom.*1.*tract.* 24. *diff.*11. *num.* 4. ibi: *Quando rezan dos juntos, no an menester dezir ambos las Antiphonas, como se dizen en el Choro, que basta que vno de los dos las diga.* Ita ille. Quem citat & sequitur Diana *part.*2. *tract.*12. *resol.*12.(non 32.vt citat Verricelli *tractat.*5. *quæst.*6. *numero* 114. quos & hic etiam sequitur) sic etiam Tamburinus, vt vidimus, quæstione antecedenti. Quibus adiungi potest P. Suarez *numer.*5. *cit.* vbi ait, *Quod licèt possit recitare modo à Doctoribus primæ sententia assignato, non sit tamen necessarium, quia communior vsus est, vt vnus tantum dicat Antiphonam, postquam alter Psalmum finiuit, & hic rursus inchoet Antiphonam pro Psalmo sequenti, itavt Antiphonæ subeant vicem versuum, & alternatim, seu successiuè dicantur. Qui modus videtur optimus, & satis expeditus, & cum proportione idem seruari potest in Responsoriis, & versiculis. Et in vniuersum in hac priuata oratione videtur commodius, vt vterque Chorus nunquam coniungatur in dicendo, sed per mutuas vices, seu alternis omnia dicantur: Sic enim distinctior, & clarior fit Oratio.* Sic Suarez.

Sed ego vt certum Respondeo dicendum *Primò*, quod licèt possint Antiphonæ ab omnibus simul recitari, aut dici, non tamen sit necessarium ad pensum Officij soluendum, vt benè conuincit Suarez relatis verbis.

Respondeo *Secundò* dicendum, quod licèt modus recitandi, aut dicendi Antiphonas, à prima sententia adductus, sit similior praxi recitantium in communitate, aut Choro, vt constat, sed modus recitandi illas à Suario datus, est etiam optimus, & magis expeditus, vt ait ipse. Elige ergo quem malueris: securus ibis.

§. V.

De Continuatione, qua recitandum est Officium diuinum.

Qvæstio LXV.

An Officium diuinum sit cum continuatione, aut sine interruptione recitandum?

Respondeo, recitandum sic esse. Quia sic omnino decet. Sic omnes DD. qui benè notant, hanc responsionem non esse intelligendam de interruptione, quæ fit inter vnam, & alteram Horam, quam perspicuum est apud omnes, absque vlla indecentia fieri posse, sed de interruptione eiusdem Horæ, vt si quis inchoata Prima, diuertatur ad aliquod negotium per aliquod temporis spatium, & postea illam perficiat.

Qvæstio LXVI.

An qui priuatim Horam aliquam cum maxima interruptione recitat, peccet mortaliter, si id absque iusta causa faciat?

Affirmant peccare mortaliter, nec satisfacere præcepto Ecclesiæ, nisi postea integrè Horam recitet, repetendo iam recitatum simul cum omisso, Nauar. Suarez, Azor, Reginald. Vazquez, & alij plures à me adducti 2.*p. tract.*6. *de Ordine, disp.*13. *quæst.*20. Eo quòd notabilis interruptio verè tollat vnitatem vniuscuiusque Horæ, aut eam valdè diminuat.

Sed iterum probabilius Respondeo, Non peccare mortaliter, & consequenter Ecclesiæ præcepto satisfacere. Quia probabilius est, continuationem non esse de substantia singularum precum. Sic Aragon, Lessius, Filliuc. Naldus, Bonacina, Fernandez, Zanard. Ledesma, Barbosa, Layman, Villalob. Rodrig. Diana, Sanchez, Trullench, Machado, Narbona, & Candidus, quos omnes citauimus loco vbi suprà *quæst.*20. Quibus nunc addo Hermanum *lib.*4. *cap.*2.*dub.*2. Pellizarium *tom.*1.*tract.*5. *cap.*8.*n.*78. & Thomam Tamburinum *in Decal.lib.*2. *cap.*5.§.3. *num.*11. Qui addit, vt mox videbimus, idem dicendum, etiam casu quo quis recitaret vnum Psalmum pridie vespere, & postea sequenti die ante mediam noctem, recitaret quod recitandum superest. Acacium *verb. Horas Canon.resol.*55.

Qvæstio LXVII.

An saltem interruptio maxima, facta intra Chorum, sit mortalis?

Affirmat Suarez *lib.*4. *cap.*11. *num.*10.& 11. vt referunt etiam Bonacina, & Tamburin. & à fortiori omnes DD. nuper pro prima sententia adducti.

Sed adhuc probabilius Respondeo, Necdum esse mortalem, si talis interruptio fiat absque scandalo. Quia tunc omnino militat adducta ratio. Sic Bonac. *num.*28. *cit.* quem sequitur Tamburin. *num.* 11. *allegato*, his verbis: *Quacumque interruptio, siue extra chorum, siue (prescindendo à scandalo) in choro, dummodo*

modò continuatio fiat intra eundem diem, peccatum mortale nequaquam attingit. Itaque qui vnum Nocturnum, vel etiam vnum dumtaxat Psalmum, hoc mane v. g. recitat, vel qui Matutini partem, & etiam vnum Psalmum eiusdem recitauit pridie vesperi, si postea antequam exspiret tempus præscriptum recitandi, nempe media nox sequens, recitet quod recitandum superest, non erit culpa mortalis reus. Ratio est, quia iam intra latitudinem temporis, in quo vrget præceptum, totum officium persoluitur, & ex alia parte non apparet irreuerentia grauis id in oratione facere, quæ tamen grauis esset in celebratione Missæ; quia hæc non est sola oratio, sed sacrificium, cui plura deberi inficiabitur nemo. Hucvsque Tamburinus. Qui & citat Lugum pro se. Et poterat citare Dianam *part.* 10. *tract.* 16. *resol.* 47. & Martinum de S. Ioseph. *tom.* 1. *lib.* 2. *tract.* 8. *n.* 8.

QVÆSTIO LXVIII.

An saltem sit culpa venialis quæcumque interruptio, siue extra Chorum, siue in Choro, sine iusta causa facta?

RESpondeo, vt certum, tunc esse culpam venialem: Quia in dicta interruptione verè intercedit aliqua irreuerentia, ac indecentia contra Deum. Sic omnes DD. præcipuè quæst. præcedentibus citati. Qui id limitant, nisi casu quo interruptio esset valde breuis, quia tunc non esset venialis. Legatur Bonac. *loc. cit. n.* 30. *in fine.*

QVÆSTIO LXIX.

An sit immunis à veniali interruptio cuiuscunque Horæ, facta cum quacumque honesta causa?

REspondeo vt certum: Esse immunem à veniali. Quia leges Ecclesiæ semper interpretari debent, vt moralem facilitatem seruent. Ita communiter DD. Azorius 1. *p. lib.* 10. *cap.* 8. *quæst.* 3. & 8. Lessius *num.* 59. Nauar. *de Orat. c.* 16. *n.* 68. Filliuc. *n.* 259. Suarez *cap.* 11. *n.* 9. & *c.* 22. *in fine*, Molfes. Aragon, Reginald. & Carol. Macignus, quos citat, & sequitur Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 2. §. 1. *n.* 29. *vers. secus dicendum est.* Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 9. *sect.* 2. *q.* 12. *num.* 79. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 5. *n.* 11. per hæc verba: *Dixi*, grauis; *nam si id fieret sine causa, peccatum veniale non effugeretur, quia non custodiretur status Orandi modus: accedente autem causa, itineris v. g. negotij superuenientis, charitatis, imò & eutrapeliæ, hoc est, affabilitatis, etiam leuis culpa facilè vitabitur, Deo optimo humanis moribus per suam benignitatem sic indulgente, quod certè non indulgeret superbus quilibet humanus Princeps.* Sic ille. Corro *de Horis Canon. q* 4. §. *sine interruptione, n.* 37. & 43. Barthol. à S. Fausto *q.* 100. *vers. Dixi secundò.* Hermanus *loco cit. num.* 4.

QVÆSTIO LXX.

An sit veniale dicere Matutinum vespere, & Laudes aurorâ diei sequentis?

AFfirmat esse veniale, si id fiat sine iusta causa, Azor. 1. *p. lib.* 10. *cap.* 8. *quæst.* 4. ibi: *In primo* R. P. Leand. in Decalogum.

non existimo eum lethaliter peccare, qui sine rationabili causa diuidit, sed tantum leuiter. Vnde non bene citatur ab aliquibus pro opposito. Tenet etiam cum Azorio Garcias *de Benef.* 3. *p. c.* 1. *n.* 214.

Sed iterum probabilius Respondeo, Necdum veniale esse: imò potius, secundum aliquos, laudabile. Quia sic olim fiebat, vt constat ex cap. 1. *de Celebrat. Missar.* & docent Suarez, Navar. Bonac. Graff. Tolet. Reginald. Bellarm. & Narbona, quos omnes citauimus *part.* 2. *tract.* 6. *disp.* 13. *quæst.* 21. Quibus adde Filliucium *tract.* 23. *num.* 235. Tamburinum *lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 3. *num.* 11. *in fine.* Escobar. à Corro *tom.* 2. *tract. de Horis Canon. q.* 4. *n.* 4. & *num.* 124. Sanchez *lib.* 7. *consil. cap.* 2. *dub.* 20. Pellizarium *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. *num.* 80. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 11. *num.* 5. & 6. & *dub.* 18. *num.* 9. Dianam *p.* 5. *tract.* 14. *resol.* 48. vbi malè citat Toletum pro opposita sententia; sequitur enim nostram his verbis: *Possunt autem separari Laudes à Matutino, vt dicatur noctu Matutinum, & iam incipiente die Laudes.* Sic Toletus *lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 5. Imò & malè etiam citat Navarrum *de Orat. cap.* 3. *num.* 28. pro opposito, cum revera nobiscum sentiat, præcipuè *loc. cit.* & *n.* 64. ergo bene hos duos DD. citauimus hic, & *part.* 2. *loc. cit.* Tenet etiam Hermanus *lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 2. *num.* 4. *fine.* Legatur de hac quæst. Quintanadueñas *tom.* 1. *tract.* 8. *singul.* 2. & 3. & Diana *p.* 10. *tract.* 11. *resol.* 17. necnon Bassæus *tom.* 2. *verb. Hora Canon.* 3. *num.* 2.

QVÆSTIO LXXI.

An quando Matutinum diuiditur à Laudibus, sit opus Matutinum absoluere cum Dominus Vobiscum, *& oratione diei?*

NEgat Sanchez *tom.* 2. *consil. lib.* 7. *dub.* 20. *num.* 2. Quem sequuntur Tamburinus *lib.* 2. *in Decal. cap.* 2. §. 3. *num.* 11. *in fin.* Tiberius *quæst.* 88. ex Azorio 1. *p. lib.* 10. *cap.* 8. *quæst.* 4. Quos omnes pro hac sententia refert, & sequi videtur Pellizarius *tom.* 1. *tr.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. *num.* 81. Hîc adde Bonacinam *de Horis disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 3. *n.* 14. & Escobar. à Corro *loc. cit. num.* 124.

Fundamentum eorum est, quia nullo iure, nec auctoritate, nec ratione probari contrarium potest.

Sed probabilius Respondeo opus esse tunc, in fine Matutini, Orationem simul cum *Dominus Vobiscum*, & *Benedicamus Domino*, recitare. Quia sic finit Matutinum Ecclesia in occurrenti casu, nempe in die Natalis Domini. Factum ergo Ecclesiæ ius facit. Ideoque sic sentiunt Gauantus *in rubr. Missalis, sect.* 4. *cap.* 2. Quem refert, & sequitur Diana *part.* 5. *tract.* 14. *resol.* 48. Sic etiam Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 4. *num.* 122. Ioan. Baptista de Fabris *de Sacram. Ordin. in communi, cap.* 19. *quæst.* 5. Lezana *in qq. Regular. cap.* 22. *numer.* 19. Bonartius *de Horis Canon. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 2. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 11. *n.* 6. & *dub.* 18. *n.* 9. *in fine*, Nauarr. Toletus, Suarez, Rodrig. Lessius, & Reginald. apud Pellizarium *vbi supra*, & tenuit Escobar antea *loco cit. num.* 45. licèt postea mutauerit placitum. Bassæus *loco citato.*

Qvæstio LXXII.

An quando Laudes seorsim à Matutinis recitantur, inchoanda sint cum Pater noster, & Aue, *more aliarum Horarum?*

AFfirmant apud Pellizarium, vbi nuper, Nauar. Tolet. Rodrig. Lessius, Suarez, Reginald. & Filliuc. His addo Trullench *lib.1.in Decalog. cap.7. dub.11.n.6. & dub.18. in fine*, Victorellum *in annot. Toleti lib.2. cap.13.vers. Possunt etiam separari*, Faustum *lib.2.de Horis Canon.quæst.*108. Escobar. à Corro *loc. cit. num.*46. (qui & citat Dianam vbi suprà *resol.*48. Sed certè Diana non loquitur de casu huius quæstionis, sed antecedentis.) & Bassæum *loc. cit. num.*2.

Sed probabilius, & consequentius Respondeo, Non esse necessariò inchoandas laudes cum *Pater, & Aue*. Quia sic colligitur ex vsu Ecclesiæ, quæ in Officio Natalis Domini absolutè inchoat laudes sine *Pater, & Aue*. Ergo. Sic Azor. *tom.1.lib.10.c.8. quæst.4.versu in secundo. Nauarrus*, & Sanchez *lib.7. consil.cap.7.dub.20.num.2.* apud Corro, sed certè hic Auctor solùm de casu quæstionis antecedentis loquitur. Tenent tamen Bonacina *num.14.cit.* Gauantus vbi suprà *sect.4.cap.2.num.*4. Tamburinus *lib.2.in Decal.cap.5.§.3.num.11.vers.si quando*, & dicit probabile Trullench vbi nuper, *dubit.18. in fine*, imò & tenet Corro contra se ipsum *loc.cit. num.*124. Pellizarius *n.*81.

Qvæstio LXXIII.

An Nocturna possint separatim saltem intra spatium trium horarum recitari?

NEgant apud Bonacinam Azor. *cap.*8. *cit.q.*4. Francolinus *de temp. horar. Canon.c.*27. *à n.* 8. Layman *c.*3. *n.*7. & Macignus *c.*48. *n.*4. Sed certè hanc partem non negant omnes isti, cum Azor potius oppositum innuat, vt *infrà*. Negat tamen expressè Francolinus *loc.cit.* idque probat, *Quia quamuis antiquo tempore separatim essent Nocturni, nunc tamen adeo connexi sunt, vt nullum ferè separationis illius vestigium permanserit*. Ita ille.

Sed vt quid certum Respondeo *primò*: Licitum est, iusta interueniente causa, singula Matutini Nocturna seorsim, ac separatim recitari, intra spatium trium horarum. Hæc responsio est certa, quia (vt *suprà* est habitum, *quæst.*68.) interruptio Diuini Officij, iusta interueniente causa, immunis ab omni manet culpa. Sic communiter DD. Bonacina *de Horis Canon. disp.1.quæst.3.punct.3.n.*13. Filliuc. *tract.*23.*c.*6.*n.*202. & 238. Bartholom. à S. Fausto *lib.2.de Horis, quæst.*105. Escobar à Corro *tract. de Horis, quæst.4.num.*47. Hermanus *in Medulla Theolog. Moralis, lib.4.cap.2. dubit.2. articul.4. numero* 4. vbi sic ait: *Imò probabile est, Nocturnos singulos separatim, saltem intra trium horarum spatium, dici posse (quod certum videtur, si iusta causa concurrat) quia secundum quosdam antiquitus ita fiebat.* Sic ille, & antea Azor. *quæst.4.cit.* per hæc verba: *Dubitabis, an seiungi possint, & diuidi à se tres Nocturna Vigiliæ, per horam vnam, aut duas, pluresue? Respondet Nauarrus* de Orat. cap.3.n.64. *iusta de causa fas nobis esse diuidere. Nam alicubi pro mortuis Clericis non nouem Psalmos, & totidem lectiones in tres ordines diuisas decantant, sed tres tantum Psalmos cum totidem lectionibus.* Sic Azor. Sic etiam Pellizarius *loco cit. num.* 82. & apud ipsum Tiberius *quæst.*97. & id non esse improbabile affirmat Trullench *lib.1. in Decalog. capite 7. dubitat.18. in fine*, & tenet Quintanaduenas *vbi suprà*. Quem citat, & sequi videtur Diana *p.10. tract.11. resol.17.* Bassæus *tom.2. verb. Hora Can.3.n.2.*

Respondeo *Secundò*: Longè multò probabilius est, quod non excedat culpam venialem recitare separatim, etiam per quodcumque temporis spatium, Nocturna etiam non interueniente vlla causa. Quia id à fortiori probant à nobis dicta *suprà quæst.*65.

Respondeo *Tertiò*, Probabile mihi est, quod nec attingat veniale priuatim recitare Nocturna separatim per quodlibet spatium temporis, etiamsi non interueniat iusta causa. Quia ad vitandum veniale sufficit quod antiquitus etiam in communi separatim recitari solebant: ergo à fortiori nunc priuatim licitè recitari possunt. Adde quod, vt omnes fateri tenentur, inter Nocturna Diuini Officij non adest tanta connexio, sicut adest inter Psalmos cuiusvis Horæ: atqui interruptio horum, etiam absque causa facta, non excedit culpam venialem, vt dictum est *quæst. 66.* ergo nedum hanc attinget interruptio Nocturnorum, etiam absque causa.

Qvæstio LXXIV.

An casu quo quis diuidat Nocturna, terminare debeat primum Nocturnum cum oratione diei, & sequens inchoare cum Pater, & Aue?

AFfirmandum videtur ex dictis à nobis *q.*70. & ideò sic sentit Filliucius *tract.23.c.7.n.*238. per hæc verba: *De interruptione Nocturnorum iam diximus, si non excedat tres horas, posse permitti, quia sic olim fiebat: tunc autem appositè recitanda esset oratio in fine Nocturni: & in principio alterius*, Pater noster, & Aue. Ita ille, quem sequitur Bassæus *num.2.citato*.

Sed probabilius Respondeo negatiuè. Quia oppositum nullo iure, aut vsu Ecclesiæ probari potest. Imò potius nostrum placitum confirmat, quæ quoties Nocturnum, seu Vigiliam Defunctorum recitat, post illam minimè orationem dicit, sed immediatè Missam incipit. Vnde ex vsu ipsius Ecclesiæ constat quid dicendum ad rationem dubitandi. Sic Tiberius, quem citat & sequitur Pellizarius *tom.1. tractat. 5. capite 8. sect.2. quæst.*12. *num.*82.

Qvæstio LXXV.

An ex iusta causa liceat diuidere Psalmos à lectionibus eiusdem Matutini?

REspondeo, Ex iusta causa licere: Quia cum hac licet quæcumque interruptio, vt *suprà* est habitum. Sic Verricellus *in qq. Moralib. tract.5. quæst.6.num.*133. ibi: *Quare posset equitando aliquos Psalmos Beatæ Mariæ, aut alicuius Sancti memoriter recitare, & serò dicere lectiones.* sic ille. Et Hermanus *lib.4.cap.2.dubit.2. art.4. numero* 4. Sic: *Addit Quintanaduenas* tract.8.sect.3. *lectiones, siue tres sint,*

sine nouem, posse absque culpa graui, & cum hac absque vlla culpa, diuidi à Psalmodia eiusdem Matutini. Sic ille. Et Diana p. 20. *tract.* 11. *resol.* 17. vbi ex eodem Quintanadueñas *loc. cit.* docet, *Lectiones in Matutino diuidi posse à Psalmorum recitatione per quodcumque temporis spatium, etiam à secunda hora post meridiem vnius diei, ad vndecimam noctis diei sequentis, quod probat ex ratione adducta à Doctoribus, qui magnam, etiam inter Psalmos eiusdem Horæ, interruptionem venialem esse concedunt: maior enim connexio datur, & maior vnitas moralis debet dari, inter versus eiusdem Psalmi, quàm inter Psalmos Nocturnorum, & lectiones: hæ enim respectu Psalmorum sunt velut quid heterogeneum. Nec obstat dicere, Psalmos, vt sic, sine vlla relatione ad lectiones, & Orationes, non esse Officium Diuinum, esse verò cum relatione ad illas. Nam cum qui Psalmos recitauit intentionem habeat recitandi postea intra terminum ab Ecclesia, vel à Doctoribus assignatum lectiones, illi Psalmi intentionaliter perseuerantes, moraliter cum lectionibus vniuntur, & constituunt vnum morale Diuini Officij corpus.* Hæc ex Quintanadueñas & Diana Luysius de Torres *in summa* 1. *p. cap.* 116. *dub.* 4. *in fine*.

QVÆSTIO LXXVI.

An peccet mortaliter qui per risum, aut aliam rem vanam per magnum temporis spatium interrumpit Horam?

AFfirmabunt à fortiori omnes Authores pro prima sententia adducti *quæst.* 86.

Sed probabilius Respondeo, Nec in hoc casu peccare peccato mortali, sed veniali, licèt ex duplici capite, nempe & peccato irreuerentiæ, contra Religionem, eo quòd sine causa Horam Canonicam interrumpat, & peccato verbi iocosi, aut vani. Sic tenebunt Authores pro nostra sententia *vbi suprà* allegati.

§. VI.

De ordine quo recitandæ sunt Horæ Canonicæ.

QVÆSTIO LXXVII.

Quo ordine recitandæ sunt Horæ?

REspondeo dicendum, quod iuxta Ecclesiæ præscriptum, nempe prius Matutinum, & Laudes, deinde Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, & Completorium. Sic habetur, & comprobat vsus.

QVÆSTIO LXXVIII.

An qui dictum ordinem non seruat, sed vesperas, v.g. prius recitat, quàm Matutinum, Primam quàm Laudes, peccet mortaliter, si id faciat scienter, & sine causa?

AFfirmant Vazquez *opusc. de Benefic. cap.* 4. §. 1. *dub.* 4. *num.* 66. docens, *Quod ille, qui sæpissimè ordinem Horarum inuertit, peccet mortaliter, eo quòd nimium ordini, & consuetudini Ecclesiæ communi deroget. Secus verò si bis, aut ter id faciat, quia tunc non videtur ita grauiter consuetudinem Ecclesiæ lacerare, & disrumpere, & ideo non peccaret mortaliter.* Ita Vazq. quem sequitur Luysius *in Sum.* 1. *p. c.* 116. *dub.* 1. *n.* 5.

Sed hunc modum dicendi Vazquij benè impugnat Bonacina *de Horis, disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 4. *num.* 2. & 5. Tum ex eo, quod videatur Vasquez supponere obligationem Officij non esse affixam diei, & non transire cum ipso die, quod est falsum. Tum etiam, quia sequeretur, quod ille, qui paucos versiculos singulis diebus prætermittit, grauiter peccaret postquam perueniret ad notabilem quantitatem, quæ simul sumpta esset sufficiens ad mortale peccatum. Vnde.

Probabilius longè Respondeo, Non peccare mortaliter, secluso contemptu, sed venialiter tantùm. Quia ordo non est de essentia Officij, & ideo in substantia adimplet præceptum; defectus autem est in quodam accidente, & est priuatus defectus, & scandalum non timetur. Sic Suarez *lib.* 4. *de Horis Canon. cap.* 24. *n.* 4. dicens, sic sentire omnes. Bonac. *loc. cit. num.* 2. & 5. Reginald. *tom.* 2. *lib.* 18. *cap.* 1. *num.* 160. Squillante *de obligat. Clericor. part.* 1. *dub.* 24. *num.* 47. Lessius *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 12. *num.* 80. Villalob. *tom.* 1. *tract.* 24. *diff.* 13. *num.* 1. quos omnes citat & sequitur Diana *tom.* 1. *tract.* 12. *de Horis Canon. diff.* 16. Quibus addi possunt Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dubit.* 19. *num.* 1. & 2. Thom. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 3. *n.* 12. dicens id esse contra Suarium (Vazquium intendit dicere) Pellizarius *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. *quæst.* 13. *num.* 83. (non 78. vt leges apud Tamburinum) & apud ipsum Sotus, Caiet. Nauar. Sanchez, Ledesma, Pedraza, Armilla, Margarita, Medina, Palac. Azor. Tolet. & Tiberius. Escobar à Corro *de Horis Canon. quæst.* 4. *num.* 88. qui tamen malè citat pro hac parte Vazquium. Sic etiam Hermanus *loc. cit. num.* 5. Sanchez *lib.* 7. *dub.* 36. *n.* 3. Gauantus 2. *p. sect.* 1. *c.* 5. *tit.* 8. Acacius *verb. Hora Canon. resol.* 57. *num.* 4. Verricellus *in qq. moral. tractat.* 5. *quæst.* 6. *num.* 124. & 125. Palao *tom.* 2. *disput.* 2. *punct.* 4. *n.* 4. & omnes communiter.

QVÆSTIO LXXIX.

An saltem peccet mortaliter, si ordinem in eadem hora inuertat, priùs v.g. recitando in Matutino lectiones quàm Psalmos, Laudes quàm Matutinum, preces & capitula quàm Psalmos, &c.

AFfirmant, & à fortiori, Vazq. *loc. cit. num.* 66. *in fine*, cui satis fauet Filliuc. *tractat.* 23. *cap.* 7. *quæst.* 5. *num.* 233. dum hæc scribit: *Dico tertiò, si mutatio fiat, inter partes eiusdem Horæ, etsi Doctores idem videntur dicere de immutatione, quod de Horis: attamen hæc videtur minus rationabilis, quia corrumpit artificium, & pulchritudinem Horæ, quæ in eo ordine, quem nunc habet posita est.* Ita ille.

Sed adhuc probabilius Respondeo, Nec in hoc casu peccare mortaliter (secluso contemptu, aut scandalo) etsi id faciat sine causa aduertenter, & sæpe. Quia, vt nuper diximus, ordo non est de substantia Officij. Nec obstat quod obiicit Filliuc. *Nam*, vt bene Palao, *partes cuiuslibet Horæ seorsim sumptæ, completam significationem habent, neque vna ab alia pendet. Ad componendam autem vnam Horam vniuntur potius per aggregationem, quàm per continuationem, aut aliam vnionem strictiorem, cui aggregationi non obstat hæc inuersio, & mutatio, solùm ergo peccaret venialiter*, ob rationem suprà datam. Sic Palao *loc. cit.*

 num. 5.

num.5. dicens, hanc esse communem sententiam. Sà *verb. Hora Canon.num.mihi* 15. Bonac. *disput*.1. *quæst*.3. *punct*.4. *num*.5. Pellizarius, Tamburinus, Corro, & alij citati. Qui omnes dicunt, ex iusta causa excusari posse ab omni culpa. Quæ autem iusta sit causa, ex mox dicendis cognosces.

QVÆSTIO LXXX.

An qui manè non habet præ manibus nisi Diurnum, possit absque veniali culpa recitare Psalmos, Hymnos, Laudes, & Horas, & postea, habito Breuiario, Lectiones, & Responsoria?

RESpondeo, Posse. Quia Breuiarij carentia causa est iusta ad id faciendum licitè. Sic Tamburinus *lib*.2.*in Decalog.cap*.5.§.3. *num*.12.*in fine*, Philiarcus *part*.1.*lib*.1.*cap*.6.*concl*.1. & ex illo Layman.*tract*.1. *de Horis,cap*.5.*num*.7. sic dicens: *Si quis dictis Psalmis matutinis, non habeat sermones ad manum, vel eos ratione itineris v.g. legere non possit, atque instet causa, siue necessitas aliqua exsoluendi se penso Canonico, permissum est sermones differre, & cætera, etiam Laudes persoluere. Eademque ratio est, si commemoratio de Festo, vel aliquid simile ad manum non sit*. Sic ille, & Bonac. *dicto punct*.4.*n*.5.*vers.Rursus addo* (in nouis.) Corro *quæst*.4.*de Horis, num*.92. Palao *punct*.4. *cit. num*.5. ibi: *Item si cum recitas Matutinum deest tibi Breuiarium ad Lectiones, & Responsoria, potes omissis lectionibus postea recitandis, reliquum recitare, &c.*

QVÆSTIO LXXXI.

An qui non recitauit Matutinum, possit Primam, aut Tertiam recitare, si ad id ab amico, aut Superiori inuitetur?

RESpondeo: Posse, & licitè. Quia hæc iusta est variandi causa. Sic Suarez *tom*.2. *de relig.lib*.4. *cap*.24.*num*.4. Layman *tract*.1.*cap*.3.*num*.8. Lessius *lib*.2.*cap*.37.*dub*.12.*in fine*, Toletus *lib*.2.*cap*.13.*n*.2. Bonac. *punct*.4.*cit. num*.3. Barbosa *in cap. Presbyter, de Celebrat.Missar.numer*.8. Filliuc. *tract*.23. *cap*.8. *quæst*.8.*num*.232. Trullench. *lib*.1.*in Decalog.cap*.7. *dubit*.19.*numer*.2. Escobar à Corro *quæst*.4.*num*.93. Vasquez *de Benef.art*.2. *dubitat*.4. Hermanus *art*.4. *cit. num*.5.

QVÆSTIO LXXXII.

An si quis, medio Matutino, aut Prima, &c. intret Chorum, possit cum aliis licitè prosequi, & postea recitare omissa?

RESpondeo, Posse. Quia reuera iustam habet causam differendi ea, quæ iam Chorus recitauit. Sic Sà *verb. Hora Can. num*.8. his verbis: *Ingresso Chorum tardè sufficit postea sola, quæ iam erant ab aliis recitata, supplere*. Sic Sà. Bonac. *punct*.4.*cit. numero* 9. Suarez, Nauar. & Filliuc. penes ipsum. Layman *loc. cit.cap*.5. *num*.7.*versu Adde* 1. qui ait, *Probabiliter docuisse Henricum* quodlib. 11. quæst.29. *& Maiorem* in 4.dist.12. quæst.6. *nihil supplendum esse in dicto casu, si non multùm in Choro processum est: quia sicut in Missæ auditione, ita & in officio Canonico, omissio modici æstimari non solet: præsertim cum propter societatis vinculum, alij cantantis vnius defectum supplere censeantur*. Ita Layman. Cuius additum admittit Bonac. *loc.cit.num*.9. & Pellizar. *cap*.8.*sect*.1. *num*.43. Sed oppositum esse probabilius, teneri sub veniali omissam partem dicere, asseruimus expressè cum Filliucio, Suario, & Fagundez *part*.3. *de Auditione Missæ, tractat*.2. *disputat*.1. *quæst*.65. Legantur ibi à nobis dicta.

QVÆSTIO LXXXIII.

An qui recitans Tertiam recordatur se nondum recitasse Primam, possit licitè Tertiam prosequi, cum attentione recitandi postea Primam?

RESpondeo, vt certum: Posse licitè. Sicuti & poterit similiter ille, qui ad Chorum accedit dum canitur Tertia, & non recitauit Primam: nam poterit Tertiam cum Choro recitare, & postea persoluere Primam. Sic communis. Caiet. Syluest. Nauar. Azor. Tolet. Lessius, Suarez, Molfes. Squillas, Macignus, quos citat & sequitur Bonac. *punct*.4.*cit. num*.4. Layman, & Barbosa *vbi suprà*, Corro *q*.4. *num*.96. Trullench. *dubit*.19.*citat.n*.2. Palao *punct*.4. *sub num*.5. Hermanus *lib*.4.*Sum.cap*.2.*dubitat*.2.*articul*.4.*num*.5.

QVÆSTIO LXXXIV.

An ad minus sit mortale ex genere suo peruertere ordinem dicendi Horas in Choro?

AFfirmant multi, quos nouissimè sequitur Pellizar. *tom*.1.*tractat*.5.*capite* 8. *sect*.2.*quæst*.12. *numer*.30. Quia talis inuersio dicendi Horas (inquit) aufert vniformitatem, quæ Ecclesiæ tribuit specialem decorem, & dat occasionem grauioris offensionis, ac scandali. Ita ille. Qui citat pro hac parte Suarium *lib*.4.*c*.11.*n*.7. Filliuc. *tract*.23.*n*.187. & 188. & Palaum *tract*.2.*disp*.3.*punct*.5. *n*.1. Quibus addo Sotum, & Toletum, quos citat & sequitur Macignus *c*.45.*num*.5.

Sed adhuc probabilius Respondeo, Non esse ex genere suo mortale. Vnde abstrahendo à contemptu Rubricarum, aut scandalo, solùm erit venialis talis Horarum inuersio, si fiat absque iusta causa. Quia huiusmodi Horarum inuersio non tollit Officij essentiã. Sic Bonacina *de Horis disp*.1.*q*.3.*punct*.4.*n*.5. Trullench. *lib*.1.*in Decalog. cap*.7. *dubit*.19. *num*.3. Diana *tom*.1. *tract*.12. *de Horis, resol*.16. Gauantus *in comment. rubr. Breuiarij, tom*.2.*sect*.1.*cap*.5. *tit*.8. *num*.3. Thomas Tamburin. *lib*.2.*in Decalog. cap*.5. §.3.*n*.12.*iuncto n*.11.

QVÆSTIO LXXXV.

An qui partem aliquam Officij omisit, teneatur ipsammet partem repetere, vel sufficiat aliam loco ipsius recitare?

NEgat teneri ipsammet partem omissam repetere, sed sufficere aliquid aliud loco illius, Syluester *verb.Hora, quæst*.12.*n*.15. His verbis: *Quartum, secundum Petr. de Palude vbi suprà, qui malè dixit Officium, si vult euadere mortale, debet redicere totum; si autem*

autem modicum dimisit, puta dictionem, aut versum, vel Psalmum, tenetur illud recipere (lege, *redicere*) *post officium, vel aliquid loco eius dicere, si vult euadere venialē*. Ita ille, & alij apud Macignum *cap.* 17. *n.* 12. Quibus satis fauet Sà *verb. Hora Canon.* dum *n.* 12. affirmat, loco Horæ alicuius posse aliquid æquiualens ex causa dicere.

Affirmat contrà Bonacina *loc. cit. num.* 9. *in fine*, dicens ipsammet partem omissam repetendam esse: *Quia non est* (inquit) *in potestate Beneficiarij partes Diuini Officij immutare, sed Officium, iuxta Ecclesiæ præscriptum, recitare debet.* Ita ille.

Sed ego distinctius Respondeo, dicendum teneri eandemmet partem omissam repetere, si facilè possit: secus verò, si aliàs; tunc enim sufficiet illi æquiualens recitare. Sic Faustus *quæst.* 207. *versic. Dixi notanter*, & ex illo Escobar à Corro *quæst.* 4. *de Horis, n.* 95. per hæc verba: *Amplia dictam quartam limitationem, vt intelligatur, dum omissum suppleri commodè possit, secus aliter. Nam si pars omissa constet ex pluribus versiculis diuersorum Psalmorum, vel Responsorum, erit valde difficile eosdemmet quærere, & recitare, & sic magna incommoditas, & implebit recitando vnum, vel plures Psalmos, qui contineant tot versus, quot fuerunt omissi, & sic per æquipollens satisfaciet.* Ita ille.

§. VII.

De tempore recitandi Horas *Canonicas.*

QVÆSTIO LXXXVI.

An Officium Diuinum sit statutis horis recitandum?

RESpondeo, vt certum: Esse recitandum horis statutis à iure, vel consuetudine. Sic in Clement. 1. *de Celebr. Miss.* vbi cauetur, vt Nocturnum, & diurnum Officium in Ecclesiis publicè, temporibus debitis, persoluatur. Et licèt huiusmodi ius nihil constituerit de iis, qui priuatim extra Chorum recitant; tamen certum est, vt hi suis temporibus opportunè etiam recitare teneantur, vt infrà. Sic Azor. *lib.* 10. *c.* 9. *q.* 1. ex Innocent. Ioan. Andrea, & Abbate. Sanchez *lib.* 7. *consil. c.* 2. *dubit.* 35. *concl.* 1. Tamburin. *lib.* 2. *c.* 5. §. 5. *num.* 1. illis verbis: Suis ab Ecclesia statutis horis recitandas esse preces Canonicas, clarius est, quam quæri oporteat.

QVÆSTIO LXXXVII.

An etiam qui priuatim extra Chorum recitant, teneantur statutis Horis Horas Canonicas recitare?

NEgant Caramuel *in Regul. S. Bened. disput.* 112. *artic.* 1. *num.* 1411. vbi docet, quod si quis extra Chorum non recitet Horas Canonicas, temporibus determinatis, non peccat adhuc venialiter. Id probat *Primò* ex praxi virorum grauium, & timoratæ conscientiæ, cùm ex illis vix vnus in priuata recitatione statutas horas seruet. *Secundò*, quia minimè reperitur lex, quæ horas, aut tempus fixum recitanti extra Chorum, seu priuatim constituat. Patet, nam si quæ, maximè esset *Clem.* 1. *de Celebr. Miss.* atqui huiusmodi lex solùm loquitur de officio publicè, & in Choro celebrando: ergo.

Sed absolutè Respondeo dicendum, quod etiam ille, qui extra Chorum priuatim Officium recitat, teneatur id statutis à iure, seu consuetudine horis, efficere. Quia (ait Azor. *loco citato*,) quamvis ius nihil (*loc. cit.*) constituerit de iis, qui priuatim extra Chorum pensum Horarum exsoluunt, nihilominus tamen, inter omnes conuenit iuris esse communis, vt eæ etiam preces suis temporibus opportunè recitentur, quod videtur colligi ex *capit.* 1. *de Celebrat. Missar.* Hæc Azor. Et bene, cum *in d. cap.* hæc verba habeantur: *Presbyter manè matutinali Officio expleto, pensum seruitutis suæ, videlicet Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperamque persoluat: ita tamen vt horis competentibus, iuxta possibilitatem, aut à se, aut à scholaribus publicè compleantur.* Vbi ex causa conceditur priuatim recitanti, vt Horas simul dicat, dum tamen Horæ publicè cantentur in Choro horis competentibus: ergo sub peccato saltem veniali tenebitur priuatim recitans id facere temporibus suis. Sic Prado *tom.* 2. *cap.* 30. *quæst.* 8. §. 4. *n.* 49. Innocent. Hostiensis *vbi suprà*, & Nauarr. *de Orat. cap.* 3. *n.* 45. *& sequent.* vbi id latè, & optimè, vt solet, probat.

QVÆSTIO LXXXVIII.

An qui priuatim recitat, peccet mortaliter, si absque vlla causa non dicit Horas statutis ab Ecclesia horis?

RESpondeo, vt certum: Non peccare mortaliter, sed venialiter tantum. *Primum* constat: Quia reuera non facit contra substantiam Diuini Officij. Deinde non extat præceptum in praxi obseruatum cum tanto rigore: ergo. *Secundum* (quod est contra Caramuelem *vbi suprà*, cui satis fauet Dicastillo *tom.* 1. *de Sacram. tractat.* 4. *disputat.* 10. *dubit.* 6. *num.* 160. & Diana *part.* 10. *tractat.* 11. *resol.* 16.) constat tum ex habitis antecedenti quæstione. Tum etiam, quia recitandi actio extra tempus verè est contra consonantiam Officij, & congruentiam Orationis: ergo & venialis, si fiat absque vlla causa. Sic communiter Doctores. Legantur nuper citati, & mox citandi.

QVÆSTIO LXXXIX.

An qui aliqua existente causa, non recitat in suis horis officium, immunis sit à veniali?

RESpondeo, vt certum: Esse immunem. Quia iusta causa excusat à veniali recitantem extra Chorum tempore non præfixo. Sic omnes. Legantur Nauarr. *de Orat. cap.* 3. *à numero* 45. *& in Man. cap.* 25. *numero* 97. Caiet. *verb. Hora*, §. 4. Sanchez *lib.* 7. *consil. capit.* 2. *dubit.* 36. *numero* 2. Sotus, Tabiena, Armilla, Angel. & alij apud ipsum. Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. *num.* 1. ibi: *Si intra eundem diem recitentur* Horæ, *licèt non in suis horis, non peccari certum est, nisi venialiter; & aliqua existente causa (certè non necessariò magna) ne venialiter quidem in priuata recitatione.* Sic ille. Lege infrà *quæstionem* 97.

QVÆSTIO XC.

An licitum sit, etiam non existente causa, recitare Matutinum, & Laudes diei sequentis, vespere antecedentis?

NEgarunt aliqui Doctores, asserentes esse peccatum veniale recitare vespere Matutinum & Laudes diei sequentis. Ita tenuit D. Thom. *quodlib.7.art.18. in corp.* Siluester etiam *verb.Hora,q.9. dicto* 3. Angel.ibi *num.*21.Tabiena *num.*28. Viguer. *lib.Institut.cap.*5.§.5.*vers.*4.Nauarr. *in Man.cap.*25. *num.*97. ibi: *Secundò, non esse peccatum, imò meritum, propter honestas occupationes Matutinas Horas Vespere praecedenti recitare, & manè vsque ad Nonam inclusiuè, & post meridiem reliquas simul*, arg.cap.1. de Celebr.Missar. Quia, *vt ipse S.Thomas* quodlib.5. art.28. *melius est anticipare Laudes Dei, & postea alium actum studiosum agere, quàm vnum per alterum impedire: quamvis anticipans, vt voluptuosius manè dormiat, venialiter peccet, arg.cap.Clericus,*1.91.*dist.* Hucvsque meus Nauarrus. Sic etiam alij citati à nobis 2.*p. tr.*6. *disp.*13.*q.*24.

Sed probabilius certè Respondeo, licitum esse, etiam non existente iusta causa. Quia iam sic tenet consuetudo rationabilis & praescripta. Vnde non solum extra Chorum, verum etiam in Choro licitum est, adhuc sine vlla vrgente causa, recitare vespere Matutinum, & Laudes diei sequentis, post Completorium. Sic tenet iam communis Doctorum, Henriquez, Trullench. Caramuel, & Diana citati à nobis *vbi suprà.* Prado *tom.*2. *cap.*30.*quaest.*8.*n.*57. Caiet.*verb.Hora,cap.*4. Tamburin. *lib.*1.*in Decalog. capit.*5.§.5.*num.*2.

QVÆSTIO XCI.

An si quis statim post medium hodiernum, recitaret Matutinum diei crastinae, satisfaceret praecepto?

AFfirmauit quidam recentior Magister apud Sanchez, docens, *Quod talis verè videretur satisfacere, praesertim in Quadragesima, in qua Vespera ante prandium cantantur, nec peccaret mortaliter, eo quod iam videatur incepisse dies sequens: ergo in rigore non posset obligari ad mortale, nec ad iterum recitandum.* Sic Magister ille, cuius sententiam non improbat Sanchez.

Sed vt mihi certum, Respondeo: Non satisfacere praecepto recitandi. Quia ex recepta consuetudine solùm licet recitare Matutinum & Laudes diei crastinae, hodierna die Vespere, quando sol iam declinat ad occasum, aut dies declinat ad finem: atqui statim post medium, verè non dicitur dies declinare ad finem, nec sol ad occasum: ergo. Sic tenent communiter DD. *infrà* adducendi, & expresè Thom.Tamburin.§.5.*cit. num.*3. *in fine*, vbi sententiam dicti Magistri nimis laxam appellat. Et antea Francolin. *de Horis capite* 25.*num.*4. *pag.mihi* 136. vbi ait, neminem contrarium dixisse. Trullench *lib.*2. *Decal.cap.*7.*dub.*28.*sub num.* 8.

QVÆSTIO XCII.

An saltem sit licitum recitare Hodie hora tertia post meridiem, Matutinum, & Laudes diei crastinae?

NEgant, qui dicunt solùm esse licitum recitare illa ab hora quarta post meridiem, non antea. Ita Azor. *lib.*10. *cap.* 9. *quaest.*5. Filliucius *tract.*23. *cap.*8. *num.*275. Villalob. *tract.*24. *diff.*12. *num.*5. Reginald. & Comitol. quos refert, & sequitur Bauny *de Benefic. disp.*13. *quaest.*30. Hermanus *in Medulla Theolog.Moral.lib.*4. *cap.*2.*dub.*4.*art.*4.*num.*6. Diana etiam 1.*p. tract.*12. *resol.*39.

Negant & alij, qui affirmant solùm posse recitari inter tertiam, & quartam horam post meridiem; idest, hora tertia cum dimidia post meridiem. Ita Lessius *lib.*2.*de iust.cap.*37.*dub.vltimo,à num.*78. Bonac.*disp.*1.*quaest.*3.*punct.*3.& Suarez *lib.*4.*cap.*26. *num.*14. quos omnes citat, & sequitur Palao *num.*2. *tract.*7.*disp.*2.*punct.*4.*num.*3. sed certè Bonacina id non negat planè.

Sed probabilius absolutè Respondeo, licitum omnino esse recitari Matutinum & Laudes diei crastinae, hora ad minus tertia post meridiem hodiernum. Quia sic iam praxis, iam consuetudo, quae non solùm tollit mortale, sed & veniale: ergo. Sic Henriquez *lib.*9.*c.*24. Barbosa *in Collect. tom.*1. *libr.*3.*tit.* 41.*c.*1.*n.*5. Suarez vbi suprà *n.*16.*fine*, Prado *n.*62. Gauant.*in Rubr.Breuiarij tom.*2.*sect.*1.*c.*5.*tit.*6.*n.*6. quos omnes ferè retulimus 2.*p. tract.*6. *disputat.*13. *quaest.*23. Quibus nunc addo Bassaeum *tom.*20. *verb. Hora Can.*3. *num.*1.

QVÆSTIO XCIII.

An adhuc sit licitum recitare Matutinum, & Laudes diei sequentis, statim ac est finita hora secunda post meridiem, dictis Vesperis, & Completis?

NEgant omnes Authores citati pro duabus primis sententiis quaest. antecedenti: Quibus adiunge Magistrum Prado *tom.*2. *cap.*30.*q.*8.*num.*61. vbi nominatim contra me, & alios ait, partem affirmatiuam esse improbabilem. Sed certè nimis rigorosè, nec mirum: solet enim à dextris, & à sinistris censurare. Vnde,

Iterum probabilius Respondeo: Posse, & esse licitum dicta hora recitare Matutinum & Laudes diei sequentis. *Primò*, quia haec est iam praxis, & consuetudo in multis locis: at haec non minus adimit veniale, quàm mortale: ergo. *Secundò*, Quia (vt benè Tamburin.) ex recepta consuetudine licet recitare Matutinum, & Laudes diei sequentis, quando dies inclinat ad Occasum: at sic est, quod ab hora secunda post meridiem, iam dies ad finem vergit, & sol valde ad Occasum inclinat: ergo. Sic in primis tenet D. Thom. *quolib.*5. *artic.*28. *ad* 1. vbi sic ait: *Quantum ad Ecclesiasticum Officium, & solemnitatem Celebrantes, incipit dies à Vesperis: vnde si aliquis post dictas Vesperas, & Completorium dicat Matutinas, iam hoc pertinet ad diem sequentem.* Sic Angelicus Doctor, & sic, &c. Sic Diana *p.*4. *tract.*4. *resol.*4.& *p.*7.*tract.*11. *resol.*12. & me citato *part.*10. *tract.*11.*resol.*16.& *tract.*16.*resol.*16. & apud ipsum Molfesius *in Sum. tom.*1.*tract.*5. *cap.*2.*n.*59. Fabrus de

*de Sacram.Ordinis disp.*24. *q.*1. *num.* 148. Sanchez, *tom.*2. *opusc. lib.*7.*c.*2.*dub.*37.*n.*4. Quintanadueñas *in Theolog. Morali,tom.*1.*tract.*7.*singul.*2.*n.*1.(& ego addo *tom.*2. *tract.*6. *singul.* 13. *n.*7.) *& in instruct. Ordin. part.*5. §.2. *n.*15. Garcias *in Summa,tract.*2. *diff.*6. *dub.*1. *num.*2. Machado *tom.* 1. *lib.*2. *part.*3. *tract.*2.*docum.*6.Caramuel *in Theolog. Regul.disp.*114. *n.*1419. Martinus de S. Ioseph *in Monit. Confessor. tom.*1.*lib.*2. *tract.* 11. *de Orat. num.*1. & Corro *q.*4. *num.*122. His ego addo Narbonam *tom.* 2. *Hora* 4. *n.*5. Tamburinum *lib.* 2. *in Decalog.c.*5.§.5.*n.*2. *&* 3. Angelum Verricelli *in qq. Moral.tract.*5.*q.*6.*n.*123. vbi ita ait: *Recitans Matutinum sequentis diei immediatè post Vesperas, idest per duas horas post meridiem, satisfacit.* Bassæum *loc.cit.n.*1. Legantur dicta à nobis *part.*2. *tract.*6.*disp.*13.*q.*23. Acacium *verb. Horas, resol.*57.

Post tot, tantosque Doctores à me citatos, diceret nunc Prado meam, & illorum sententiam suo iudicio non esse probabilem? Concluderet forsan suum caput per hæc verba. *Et quia* (inquit) *nullibi vidi, aut audiui consuetudine introductum, quod ante tertiam horam pomeridianam Matutinæ preces, etiam priuatim dicantur, ideo teneretur iterum recitare, quia non impleuit præceptum in tempore habili à iure, & consuetudine determinato, qui recitaret Matutinas preces ante horam tertiam.* Ita ille. Et addit (attende Lector) *solùm in casu raro, quo timeretur cum vrgenti fundamento magna occupatio superuentura, posset permitti, vt probabile, quod Matutinæ preces dicerentur priuatim horâ secunda post meridiem?* Credo quod non. Quia scio verè, illum apprimè scire, in quo consistat probabilitas opinionis cuiusque. Imò ideo tandem concedit, nostram opinionem esse probabilem, quod quidem in eodem capite negauerat. Ait enim (vt vidisti) posse illa quem vti vt probabili, si timeret postea occupationem grandem. Certè si nostra opinio careret probabilitate ex se, minimè arrogaret illam occupatio, etsi magna. Si enim (vt ipse ait) hora secunda non est tempus habile ad recitandum Matutinum diei crastinæ, qua ratione fiet habile per occupationem priuatam alicuius? Dicat ergo obsecro absolutè, nostram sententiam semper esse probabilem, cùm fulciatur authoritate, & ratione, lege *infrà quæst.*95.

QVÆSTIO XCIV.

An Officium Defunctorum diei secundæ Nouembris possit quis priuatim recitare pridie Vesperi, post Matutinum diei infra octauam Sanctorum?

NEgandum videtur ex quadam Declaratione Congregationis Rituum, quam affert Gauantus *in Rubr. Breuiar.sect.*9.*c.*2.*num.*16. in qua solùm conceditur Episcopis, vt in die Festo Omnium Sanctorum possint in suis Ecclesiis recitare cum Clero suo Matutinum defunctorum.

Sed absolutè Respondeo: Posse. Quia in Rubrica diei Commemorationis Defunctorum clarè præscribitur, vt dicto *Benedicamus Domino*, post Laudes Sanctorum, incipiat absolutè Officium Defunctorum: ergo ex Rubrica vnitim sunt recitanda hæc officia dicto die: ergo si vnione hâc supposita, relinquitur potestas recitandi priuatim die antecedenti Matutinum cum Laudibus diei infra Octauam Sanctorum, vt omnes concedunt, consequitur relinqui potestatem recitandi eodem tempore Matutinum Defunctorum vniendum cum prædicto Sanctorum. Sic omnino Thomas Tamburinus *lib.*2. *in Decalog.cap.*5.§.5.*n.*7. Qui ad declarationem Congregationis respondet, tum non constare authenticè, tum etiam non loqui de recitatione priuata. Ego certè sentio, quod ex vi Rubricæ etiam sit licitum recitare in Choro dicta die Officium Defunctorum. Imò id adhuc conuincere fundamentum nostrum, est planum.

QVÆSTIO XCV.

An etiam possit quis recitare Litanias diebus Rogationum, & S. Marci pridie Vesperi?

NEgat Tamburinus *loc.cit. versu Atque hinc contra colligo.* Primò, *Quia litaniæ illæ sunt loco assistentiæ Processionis, quæ certè pridie non celebratur.* Secundò, *Quia Rubrica de iis persoluendis non signat vnionem Laudum cum ipsis Litaniis: non enim dicit, percurrantur Litaniæ, dicto* Benedicamus Domino; *sed hodie post Matutinum, seu post Laudes, putà suo debito tempore.* Tertiò denique, *quia pro Litaniis adest istud* Hodie, *quod non est pro Officio Defunctorum.* Ita Tamburinus.

Sed probabiliter certè Respondeo, Posse quem priuatim recitare Litanias pridie Vesperi Rogationum. Quia constat ex Rubrica Breuiarij, quod debent, qui non intersunt Processionibus, illas post Laudes dicere: atqui Matutinum & Laudes possunt priuatim dici à quouis pridie Vesperi Rogationum, vt constat: ergo & Litaniæ. Maior constat ex Rubrica, quæ sic se habet. *Hoc triduo, qui non intersunt Processionibus Rogationum, priuatim post Laudes dicant Litanias cum suis precibus, &c.* ergo. Sic videtur Gauantus sentire *in rubr. Breu.sect.*9. *cap.*4. *numer.* 13. vbi sic ait: *Quod si Litaniæ separatim à Psalmis Pœnitentialibus dicendæ sint, dicto ad Laudes diei,* Benedicamus Domino, Deo gratias, *statim eæ dicuntur: nam* Fidelium animæ, *pro fine Laudum, dicitur in fine Litaniarum, & vtrique deseruit.* Sic ille.

Nec obstant fundamenta Tamburini, nam ad *Primum* Respondeo, quod licèt Litaniæ sint loco assistentiæ Processionis, non tamen inde colligitur, quod debeant diei die ipso Processionis, sed iuxta Rubricas Breuiarij, nempe post Matutinum, & Laudes, siue dicantur pridie, siue non: aliàs probaret Tamburinus, oportere eas recitare ipsomet tempore Processionis, cum sint loco eius assistentiæ, quod nullus dixit.

Ad secundum Respondeo, Non esse verum; nam certè Rubrica verè signat vnionem Laudum cum Litaniis, iis qui priuatim illas dicturi sunt, vt constat ex verbis Rubricæ nuper allatis, & ex Gauanto.

Ad tertium, fatemur quod in Rubrica pro Litaniis adest illud *Hodie*, quod non est in Rubrica pro Officio Defunctorum, quia ibi fuit omnino necessarium, eo quòd ipsomet die S.Marci, aut Rogationum fit Processio, & ideo conuenienter posuit Rubrica illud *Hodie*, dicendo, *Hodie qui non intersunt Processionibus, &c.* non verò in Rubrica pro Officio Defunctorum, quia non fit ea die Processio pro Defunctis: & ideò non fuit necessum.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XCVI.

An sicuti est licitum recitare Matutinum cum Laudibus Vespere præcedentis diei, sic licitum sit recitare tunc reliquas horas, saltem ob aliquam urgentem causam?

AFfirmatiuam sententiam tenuisse Nauarrum *de Orat. cap.* 12. (lege tu 11.) *num.* 34. *in fine*, dicit Martinez de Prado *cap.* 30. *cit.* §. 5. *in fine*, per hæc verba: Imò Nauarrus *numero* 34. *in fine*, dixit: *Quod satisfaceret is qui sciens se die sequenti occupatissimum fore, anticipare t Horas in Vespera præcedente: super quo à quodam pio Dei seruo interrogatus fui.* Idem dicit Ioannes de Cruce *in* 3. *præcepto, dub.* 5. *in fine, art.* 3. Hæc Prado.

Sed ex jis saltem Sapientiss. Doctor Nauarrus minimè hanc sententiam ibi, vel alibi docuit, bene tamen oppositam claris verbis, quæ ego iam retuli 2. *p. tract.* 6. *disput.* 13. *quæst.* 22. & iterum refero. *Quamvis enim* (ait Nauar.) *ratio D. Thomæ de rigore videatur concludere idem quoad Primam, & Tertiam, & alias omnes Horas, consuetudo tamen præfata illud limitans rationi valde consona videtur. Quapropter nunquam respondere ausus fui, licere dicere Vesperas, Primam, aliasve Horas alterius diei, exceptis Matutinis, & Laudibus.* Hucusque Doctissimus Doctor *cap.* 3. *de Oratione, n.* 61. Nec oppositum docuit postea *loco citato* à Prado; nam ibi solùm loquitur de Horis maioribus, non de aliis, vt denotant eius verba fideliter relata, quod non fecit Prado; sunt autem hæc: *Quum & tanta posset occurrere necessitas, vt meritò excusarentur à maioribus, & à fortiori ratione, satisfaceret is, qui sciens se die sequenti occupatissimum fore, anticiparet eas* (non dixit, *Horas*, vt refert Prado) *in Vespera præcedente, super quo à quodam pio Dei seruo interrogatus fui.* Hæc sunt verba Nauarri, vt per ea cognoscas, non fuisse illius sententiæ, quam falsò ei tribuit Prado. Clarè tamen tenuit illam Cruz ab ipso adductus his verbis: *Et à fortiori satisfacis, si sciens te sequenti die occupatissimum fore, anticipas Horas in præcedenti Vespere.* Ita Cruz. Qui explicari potest, illum loquutum fuisse de Horis maioribus, sequendo doctrinam Nauarri. Sed quidquid ipse voluerit.

Respondeo vt certum dicendum, minimè esse licitum, nec validum recitare Horas Canonicas, demptis Matutinis cum Laudibus, Vespere præcedentis diei; nec qui illas dicto tempore recitaret, satisfaceret præcepto recitandi Horas; sed teneretur sub mortali eas repetere. Quia sic firmauit generalis consuetudo. Sic Caiet. *verb. Hora, cap.* 4. Sanchez *lib.* 7. *cons. cap.* 2. *dub.* 37. *num.* 9. dicens, hanc conclusionem esse omnium. Et citat etiam pro illa Nauarrum *capit.* 3. *de Orat. num.* 62. sicque concludit: *Vnde bene infert Nauarrus, nullam ob causam licere dicere Horas hodiernas, demptis Matutinis, Vespere præcedenti, vel etiam ante mediam noctem.* Hæc Sanchez. Tenet etiam Prado *loco citato, n.* 62. his claris verbis: *Sed Vesperas in nullo euentu reputo tempus habile ad recitandas Horas.* Tenent deinde Suarez *lib.* 4. *c.* 27. *n.* 10. vbi id optimè probat. Bonac. *disp.* 1. *de Horis, q.* 3. *punct.* 3. *n.* 3. & alij apud ipsos.

QVÆSTIO XCVII.

An sit licitum, iusta intercedente causa, Horas Canonicas præponere, aut postponere?

REspondeo, Tanquam certum: Esse licitum. Probatur, quia licitum est Ecclesiæ cuique præponere Horas Canonicas ex causa rationabili, veluti ob Processiones aliquas solemnes, aut Concionem insignem, aut iucundum Bullæ Cruciatæ, aut Regis aduentum, aut alias similes causas: ergo & cuilibet Presbytero idem licebit, si interueniat aliqua causa, veluti Concio, studium, maior devotio, periculum probabile superuenturæ occupationis. Sic omnes. Legantur Nauar. *de Orat. capit.* 3. *dicto* 16. *num.* 45. *& dicto* 17. *num.* 55. vbi latè, & deuotè de hac materia tractat. Suarez *lib.* 4. *capit.* 27. *in fine*, Sanchez *lib.* 7. *c.* 2. *dub.* 26. & alij. Legantur dicta *q.* 89.

QVÆSTIO XCVIII.

An sit iusta causa differendi Horas in tempus Vespertinum, eo quòd Matutinum tempus sit aptius ad studendum; Vespertinum verò ad recitandum?

REspondeo, vt quid certum: Esse iustam causam, nec peccare, adhuc venialiter, qui ob causam dictam differt Horas. Sic omnes communiter, Maior *in* 4. *dist.* 12. *col.* 1. & ex illo Nauarr. *de Orat. c.* 3. *n.* 55. Qui tamen deuotè consulit, ne id fiat. Sanchez *lib.* 7. *cons. c.* 2. *dub.* 36. *n.* 3. Prado §. 4. *cit. n.* 54. Verricelli *vbi suprà n.* 125.

QVÆSTIO XCIX.

An quævis causa iusta, etiam levis, sufficiat ad anteponendum, vel postponendum Officium?

REspondeo cum communi, sufficere. Sic Verricelli *loc. cit.* Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. c.* 5. §. 5. *n.* 1. & alij, à quibus hæ speciatim assignantur nempe, Concio, maior deuotio, studium, periculum superuenientis occupationis, maior securitas anticipandi, quàm postponendi Officium, labor aliquis manuum.

QVÆSTIO C.

An sola commoditas maior recitantis sit causa iusta ad licitè anteponendum, aut postponendum Canonicas Horas?

AFfirmatiuam sententiam tenere Sanchez *lib.* 7. *consil. cap.* 7. *dub.* 37. *num.* 2. ait Pellizarius (nec reprobat) *tom.* 1. *tract.* 5. *capit.* 8. *sect.* 2. *quæst.* 21. *num.* 103. his verbis: *Quod confirmat Sanchez dicens, ad id sufficere non solùm necessitatem, sed etiam commoditatem. Sed certè Sanchez non loquitur ibi ex propria sententia; sed solùm affert quemdam valde doctum Magistrum dicentem, sufficere causam iustam, quæ inducat non tantum necessitatem, sed etiam commoditatem.* Eandem sententiam affirmatiuam

tiuam amplecti videtur Verricelli *loco citato, n.* 125. sequutus eundem Sanchez.

Sed vt mihi ferè certum, Respondeo dicendum, quod nullo modo sit iusta causa ad anteponendum, vel postponendum Officium licitè, sola commoditas recitantis. Ratio est, quia aliàs nec veniale esset præponere Officium sine vlla causa, quod supra contra Caramuelem negauimus. Patet: quia quando aliqua causa deest, certè non deest commoditas, semper enim homo in similibus, nisi amens sit, si ab alia vehementiore causa nón vrgetur, satis à propria mouetur commoditate, vt benè Tamburin. *libro secundo in Decalog. capite* 5. §.4. *numero* 6. *circa finem.*

QVÆSTIO CI.

An recitans Matutinum sequentis diei, antequam absoluat Officium diei præsentis, peccet mortaliter, si id faciat sine causa?

AFfirmauit quidam peccare mortaliter, vt refert Diana infra.

Sed vt quid certum Respondeo. Minimè peccare mortaliter, imò nec venialiter, si id cum rationabili faciat causa. *Primum* patet. Quia talis inuersio non derogat substantiæ Officij, aut orationis, nec minuit illam, nec aliàs continet deformitatem grauem: ergo. *Secundum* etiam constat; quia vt *suprà* est habitum, inuersio Officij ex causa iusta facta, immunis redditur etiam à veniali. Ita Diana *tom.* 1. *tractat.* 12. *resolut.* 15. citans Villalob. *tom.* 1. *tractat.* 24. *diff.* 13. *numero primo*, Vazquez *Opusc. de Benef. capite* 4. §. *primo*, *articul.* 2. *numero* 66. Suarium *de Relig. tom.* 2. *lib.* 4. *capite* 24. *num.* 3. & Reginaldum *tom.* 2. *lib.* 18. *cap.* 22. *n.* 166. & certè ex his, Vasquez non tractat hoc punctum. Tractant tamen, & tenent Sanchez *loco citat. dubitat.* 37. *numero* 5. Verricelli *numero* 126. Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 3. *num.* 15. Qui etiam citat Vasquium *loco citat.* & Nauarrum *cap.* 3. *de Orat. numero* 60. sed ambos malè. Castro Palao *disp.* 2. *punct.* 3. *num.* 4. & omnes.

QVÆSTIO CII.

An casu, quo quis timeat aliquam superuenturam occupationem, sit melius illi Horas præponere, quàm postponere?

REspondeo, vt certum, quod melius sit illi Horas anteponere, quàm postponere. Quia primum est prouidentiæ, secundum verò negligentiæ: iuxta celebre dictum illud Hugon. de S. Victore relatum per Nauarrum vbi infrà: *Ante horam orare, prouidentia; post, negligentia; debita verò, obedientia esse.* Sic omnes. Nauar. *de Orat. capite tertio, numero* 45. *&* 46. Palud. *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 5. *col.* 4. Sanchez *dubit.* 36. *num.* 3. Pellizarius *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. *quæst.* 21. *num.* 102. Suarez, Bonac. Tolet. & alij penes ipsum.

QVÆSTIO CIII.

An recitans Horas priuatim, teneatur tempore Quadragesimæ dicere Vesperas ante prandium?

AFfirmandum videtur: Tum ex *cap. solent, de Consecr. dist.* 1. in quo clarè præcipitur, dicere Vesperas in Quadragesima ante prandium, seu cœnam. Tum etiam ex Rubrica Breuiarij *Feria* 4. *Cinerum*, in qua similiter dicitur, Vesperas recitandas esse ante prandium. Propter hoc sic videtur sentire haud obscurè Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *capite* 9. *quæst.* 9. *& vltima*, quatenus ait: esse vsu & consuetudine receptum, vt etiam priuatim à Clericis ante prandium Vesperæ recitentur; quamuis honesta aliqua causa & iusta ad postmeridianum tempus differri possint.

Sed absolutè multò longè probabilius Respondeo: Non teneri, sed posse liberè, etiam absque vlla superueniente causa, dicere Vesperas post prandium, licèt possit, si velit, ante prandium illas dicere. Ratio est, quia nullum ius illum ad id obligat. Nam textus *in cap. solent, cit.* solùm loquitur de Vesperis publicè, non priuatè dicendis. Sicque intelligenda venit Rubrica Breuiarij, vt exponit Gauantus *tom. secundo in Rubr. Breuiar. sect.* 6. *capite* 10. *de Feria* 4. *Cinerum*, vbi sic ait: *Extra Chorum non tenemur ante Comestionem, recitare Vesperas: quia Concil. Cabilon.* (cuius est textus *in cap. solent,*) *intelligitur de publica in Choro recitatione; cui tamen congruum est, vt conformemur in priuata quoque Vesperarum recitatione.* Sic ille: & benè. Sic ante ipsum Siluest. *verb. Hora, quæst.* 9. *dicto* 5. Caiet. *eod. verb. &* 2.2. *quæst.* 147. *artic.* 7. Nauarr. *de Orat. capite* 3. *numero* 41. Palacios *in* 4. *dist.* 15. *disput.* 8. Macignus *de Horis, capite* 54. Layman. *libro quarto, tract. primo, capite tertio, n.* 8. Bonac. *disput. prima, quæst.* 3. *punct.* 3. *n.* 8. *vers. Idem sic.* Sanchez *lib.* 7. *consil. capit.* 2. *dubit.* 36. *n.* 5. Pellizarius *loc. cit. num.* 103. Sà *verb. Hora, n.* 15. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 18. *sub n.* 6. Escobar à Corro *q.* 4. *de Horis n.* 135.

QVÆSTIO CIV.

An Celebrans Missam, non recitato Matutino peccet mortaliter?

AFfirmant multi Doctores. Quorum sententia probari potest, tum ex generali consuetudine. Tum etiam ex Rubrica Missalis *cap. de Præparatione Sacerdotis celebraturi.* Ita tenent Gabriel, Viguer, Ledesma, D. Anton. Tabiena, Nauar. & alij plures apud Sanchez. Cenedus etiam *in Can. qq.* 913. referens pro hac sententia vsque ad triginta Doctores. Quibus addi possunt Pitigianus *tom.* 1. *dist.* 13. *q.* 2. *artic.* 10. Zanardus *p.* 1. *de Euchar. capite* 9. *quæst.* 7. & alij plures, apud Francolinum *de Horis capite* 42. *n.* 1. vocans hanc sententiam quam ipse sequitur, communissimam.

Sed iam multò probabilius Respondeo, Non peccare mortaliter, etiamsi id faciat absque iusta causa: Quia Missa nullum ordinem habet ad Horas, aut vlla connexio inter illas inuenitur: ergo vnum non requiritur ex se ad aliud.

Nec obstat quod contrarij allegant de consuetudine. Quia negandum omnino est dari, præcipuè his nostris temporibus & dato,& non concesso,quod sit,minimè ad mortale obligat. Nec rursus rubrica est recepta cum obligatione tanta, sed solùm admonet quid faciendam sit iuxta doctrinam antiquorum. Sic tenet modò communis sententia. Sotus *lib.10.de Iust.q.5. art.4.* Valentia *tom.3.disp.6. q.2.punct.10.* Vasquez *Opusc. de Benefic. cap.4.§.1. art.2. dubit.3. num.65.* Suarez *3.p.disp.82.sect.1.& tom.2.de relig. lib.4.cap.24.num.9.* Filliuc. *cap.7. quæst.6.* Ægidius, Henriquez, Nuño, Squillas, & alij quos refert & sequitur Bonac. *disp.1.quæst.3.punct.4.num.11.* Quibus addo Sanchez *lib.7. consil.cap.2. dub.38.num.3.* Dianam *in tom.1.tract.14.resol.26.* Barbosam,Layman, Ioan.de Cruce,Raphael. de la Torre, Syluium, & Villalobos apud ipsum.Trullench. *lib.1.in Decalog. cap.7.dubit.19.num.4.* Castrum Palaum *disp.2. punct.3.num.6.* Verricelli *in qq. Moralib.tract.5.q.5. n.223.pag.mihi 320.*Mallet.*Malleat.30.Bractea 62.* Corro *quæst.4.num.97.*Qui ex dictis colligunt,quod si quis propter aliquam legitimam causam excusaretur ab obligatione recitandi Horas, posset facere Sacrum, licèt nec eas dixerit, nec dicturus esset.

QVÆSTIO CV.

An etiam liber sit à veniali, qui causa iusta interueniente, Celebrat Missam, nondum recitatis Matutinis?

Respondeo, vt certum: Esse liberum. Quia quod ex iusta causa fit rationabiliter,& prudenter fieri dicitur. Vnde si alicui Prælatus præcipiat, vel alius eleemosynam ei offerat, vt statim Missam celebret, & nondum recitauit Matutinum, poterit liber ab omni culpa celebrare. Sic Sotus, Medina, Barthol.à Ledesma, quos sequitur Sanchez *loco citato,concl.2. numero 5.* Bonacina *numero 11. cit. vers.* Addo, & penes ipsum Macignus, Lessius, & Aragonius.

QVÆSTIO CVI.

An saltem sit reus venialis culpæ, qui absque rationabili causa Missam dicit, non præmissa recitatione Matutini?

Affirmant communiter DD. eo quòd & faciat contra consuetudinem receptam, & contra quod disponit Rubrica. Ita sentiunt communiter DD.Sanchez *loc.cit.concl.3.* & alij.

Sed certè ego probabiliter Respondeo, Nec esse reum venialis culpæ. Quia probabiliter iudico, nec consuetudinem iam (si adest, quod nego) ad illam obligare, nec rubricā,cum solùm consilium præbeat, non mandatum.Sic videtur sentire,vt eius verba denotant,Verricellus *q.5.cit.n.222.& 223.* vbi sic ait: *Nullum est peccatum celebrare ante Matutinas preces recitatas quia nulla est connexio necessaria,nullum præceptum, sed tantùm consilium, sicut est, quod vacet antea Orationi.* Barbosa *de potest. Episcopi alleg.24. numero 15.* vbi affert viginti Doctores, Layman *libro 5. tract.5.cap.4.numero 5.* Diana *p.2. tract.14. resol.26.* Hucvsque Verricellus. Sed certè dicti omnes DD. solùm affirmant, non esse mortale, adhuc extra causam celebrare ante dictas preces matutinas: nec veniale, vrgente aliqua necessitate, vt videre est apud illos: præcipuè apud Layman, *loco* à Verricelli *citato*, vbi *numero 5. vers. His quædam*, sic scribit: *Sine vllo peccato sacrificari potest, nondum dicto Matutino, ob causam necessitatis, v.g. ob Principis aduentum, ob funus delatum: si tali casu non adsit Sacerdos, qui Matutinum dixerit.* Sic Layman. Non ergo benè citatur.

Meliùs certè citari potest Sotus *lib.10. de iust. quæst.5. articul.4. col. mihi 7.* Vbi non audet absolutè fateri, esse culpam venialem: solùm enim sub dubio id relinquit, dicendo: *Forsan, ob consuetudinem, venialis esset culpa, vt fieri posset commodè, si non prius nocturnum solueretur Officium; nam ob causam aliquam ordinem anteuertere, nulla est culpa.* Sic Sotus. Et expressius Corro *numero 97. cit.* quatenus sic loquitur: *In Sacerdote celebrante Sacrum ante recitatum Matutinum, & Primam, qui nunquam peccabit mortaliter, necdum venialiter, secluso contemptu.* Sic ille. Et benè, limitat tamen malè hoc dictum, dum addit hæc verba: *Et vt iudico, etiam nulla causa stante, nisi veniale non interueniet peccatum.* Sic ille. Sed ad quid hoc additum? Lege pro nostra opinione Acacium *verb. Horas Canon.resol.57.num.6.*

QVÆSTIO CVII.

An ad minus sit culpa mortalis dicere Missam maiorem, seu Conuentualem, ante dictum Matutinum, & Laudes?

Affirmant & à fortiori omnes Doctores pro prima sententia adducti suprà *quæst.103.* Imò & Layman cum aliis *loco cit. vers.4.*

Sed probabilius adhuc Respondeo: Non esse culpam mortalem,propter rationem à nobis datam. Sic cum aliis Sanchez *lib.7.consil.c.2.dub.39.* an autem sit venialis? Collige ex dictis.

QVÆSTIO CVIII.

An Religiosi possint postponere, aut anteponere Officium ex vi alicuius priuilegij?

Respondeo, vt certum: Posse (quidquid renuat Religiosus Prado.) Quia Pius Quintus concessit, quod Fratres Minores, ratione itineris, aut alterius iustæ occupationis, possint dicere totum Officium simul manè, aut quando ipsis videbitur cum maiori deuotione ipsum posse recitare. Sic referunt Rodriguez *tom.1.qq. regular. quæst.42.articul.18.* & Portel. *in addit. ad dub. Regul. verb. Hora, num.4.* Quod simile priuilegium concessum fuisse Societatis Iesu Patribus, habetur *in Compendio eorum,verb.Hora, §.2.* & referunt idem Portel. *loco cit. num.17.* & Bauny *de Benef. disp.13. quæst.29. concl.2.* Legatur Quintanad.*tom.2.tract.2.singul.17.*

Nec obstat quod dicit Prado, has videlicet concessiones factas fuisse viuæ vocis oraculo, & esse nunc reuocatas, quia non est verum,cum illæ vim habeant priuilegij, si quidem in eo insertæ fuerunt ab ipsomet Pio V.vt aliàs diximus.

QVÆSTIO

QVÆSTIO CIX.

An adimpleat præceptum recitandi, ille qui incœpit recitare Officium hodiernum paulò ante mediam noctem diei sequentis, si ipsum prosequatur post completam mediam noctem?

NEgat nouissimè, nominatim contra me, amicissimus meus Mag. Ioan. Martinez de Prado *tom.2. cap.30. quæst.8. §.7. à num.69.* & ita acriter, vt dicat affirmatiuam, quam sequor sententiam esse falsam omnino, improbabilem, & contra omnes Doctores.

Id specialiter probat, retorquendo argumenta, quæ pro illa mea sententia tuenda confeci *2. part. tract.6. disp.13. q.25.* quæ ad apparentiam, inquit, multum videntur probare, & nil probant.

Primò, *Quia quis posset eisdem probare, quod vno solo versu Officij dicto ante mediam noctem, posset toto die, vel mense sequenti impleri: quia res indiuidua incepta tempore habili, potest finiri tempore habili.*

Secundò, *Posset alius inferre, quod Vespere antecedenti possent dici Horæ diurnæ sequentis diei, quia Vespera eam ad se trahit.*

Tertiò, *Posset alius deducere, quod Officium inceptum Vespere pertinens ad diem hodiernum, posset manè sequenti compleri, vel exempla eius non sunt ad rem. Et tamen hæc omnia sunt absurda, & paradoxa futilia, quæ ex illius rationibus videntur deduci: ergo & rationes nil valent.*

Quartò, *Quia in his, quæ sunt iuris positiui, non valet paritas*; quod si hoc est præceptum, aliud etiam est præceptum: *Quia hoc pendet ex facto, & multa prohiberi æquum esset, quæ non sunt prohibita, & aliæ prohibitiones iustè possent auferri, quæ ligant, dum non auferuntur. Cùm ergo consuetudo habeat vim legis in præceptis positiui iuris, hoc est diligenter obseruandum, quod, ex in praxi, quæ obseruatio quorundam præceptorum est introducta, non licet arguere ad alia præcepta, quæ diuersimodè sunt intellecta, & practicata; nam consuetudo est optima legum interpres. Cum ergo communiter Doctores, imò & omnes Christiani, sic hæc præcepta intelligant, & obseruent, non est cur hoc ostium aperiamus ad eludendam tam sanctam obligationem. Et per hoc facilè corruunt argumenta.* Hucusque Magister Prado. Cuius argumenta ab inconuenienti contra me facta nec minimum Doctorem, aut parum in rebus moralibus versatum terrent; imò nec me, cùm potius tanquam Prati flores arrideant. Vnde,

Iterum non solùm vt aliàs dixi probabiliter, sed probabilissimè, Respondeo adimplere præceptum recitandi Officium, si illud paulò ante mediam noctem incipiat, & sine interruptione recitando, post illam finiat, iisdemmet verbis respondi ad hanc quæstionem *2.p. tract.6. disp.13. q.24.* Quod si ad illa simplici oculo Pradus conspiceret, non deduceret relata ab inconuenienti argumenta contra me, est enim optimus Theologus, ac in Metaphysicis acutissimus, vt eius scripta demonstrant: non ergo, vt credo vidit seriò, sed pertransiens vidit.

Igitur probo nunc sententiam hanc non esse improbabilem, vt ait Prado. Quia illa sententia dicitur improbabilis, quæ caret auctoritate, & ratione, præcipuè si est sententia contra communem: atqui hæc nostra sententia nec caret authoritate, nec ratione: ergo non erit improbabilis. Discursus est optimus, vt scientibus notum est. Minor quam negat Pradus constat, nam illam quoad primam partem docet, ac tuetur Sapientissimus Mag. Basilius de Leon *tract. de Horis Canon. manuscripto, c.2.* vt diximus *2.p.q.25. cit.* atqui vir tantæ authoritatis, etiamsi solus esset, sufficit ad faciendam opinionem probabilem, adhuc casu, quo sit contra communem: ergo. Hanc minorem probo authoritate ferè omnium Doctorum asserentium, vnicum grauem Doctorem constituere opinionem extrinsecè probabilem, sic enim adstruunt Glossa, Abbas, & DD. in cap. Capellanus, de Feriis, Silvest. *verb. opinio, q.2.* Angel. *n.2.* Navarr. *cap.27. n.288. & seqq.* Vasq. *1.2. disp.62. c.4. num.12.* Thom. Sanch. *lib.1. Sum. c.9. & de Matrim. lib.3. disp.44. n.2.* Henriq. *lib.4. c.18. n.13.* Ioan. Sanchez *in select. disp. 29. n.7. & disp.44. n.61.* Valentia *1.2. disp.2. q.14. punct.4.* Villalob. *tom.1. tract.1. diff.4. n.17.* Clauis Regia *lib.1. c.6. n.8.* Filliuc. *tom.2. tract.21. c.4. n.134.* Diana *p.4. tract.4. resol.30.* Reginal. *lib.13. num.93.* Molfes. *tract.8. c.9. n.81.* Castro Palao *tom.1. tract.1. disp.2. punct.1. n.2.* Sà *verb. dubium, num.2.* Pasqualig. *dec.3.* Coras. *de comm. opin. lib.2. tit.8. n.6.* Cephalus *consil.718. n.37. lib.5.* Roland. *consil.100. n.49. vol.2.* Decius *consil.499. n.12. & consil.258. n.1.* Ioan. Solorzano *tract. de Indiarum iure, lib.3. c.2. n.38.* Sotomaior *de Tertiis c.12. n.39.* Quos omnes citat, & sequitur Verricelli *in q. moral. tract.2. singul. opinion. q.5.* addens hanc sententiam procedere, etiamsi materia, seu quæstio illa esset ab antiquioribus tractata. Nam vnicus grauis Doctor poterit antiquorum rationes soluere, & afferre probabilitatem suæ singulari opinioni, contra communem: Quod & probat primò *ex l.2. §. sed neque, C. de veteri iure enucle.* ibi: *Sed neque ex multitudine Authorum, quod melius, & æquius est, debemus iudicare, cum possit vnius forsan, & deterioris sententia, & meliores, & maiores aliqua in parte superare.* Hæc Imperator Iustinian. &c.

Secundò probat ratione: *Nam non est præsumendum, grauem Doctorem, rem disputando, leui fundamento cæteris aduersarium esse.* Hæc, & alia Verricellus. His authoribus adhuc ego addo Tannerum *1.2. disp.2. q.4. dub.3. n.33.* Marcum Serra *1.2. q.19. art.6.* vbi ait: *Quamvis vnus solus sit talis opinionis author, si tamen sapiens maximè cognitus, sufficit ad opinionem probabilem efficiendam.* Sic ille. Quem refert, & sequitur amicissimus meus ac Doctissimus Amadæus Guimenius *in opusc. aduersus quorumdam expostulationes, tract. de opin. probab. Proposit. 1.* & sententiam communiter omnes DD. Igitur ad efficiendam meam sententiam probabilem, saltem ab extrinseco, sufficeret authoritas Basilij magni Legion. Quid si tanto viro adjiciam alios duos, quos pro hac mea opinione adduxi, nempe P. Franciscum à S. Iuliano, & P. Luysium à Conceptione, quorum scripta magnos apud omnes publicant? Nonne abundè probabilis remanebit mea opinio? Ego non dubito.

Secunda verò pars minoris sufficientissimè manet à nobis probata octo non contemnendis rationibus, *2.p.q.25. citat.* lege illam. Si ergo nostra sententia, vt vides fulcitur tanta authoritate, & ratione tanta, non est cur à Prado improbabilis iudicetur, præsertim cum eius argumenta non vrgeant alicui, imò nec ipsi, vt credo.

Ad *primum* igitur, Respondeo negando, quod possit quis meis argumentis probare, quod vno solo versu Officij dicto, ante mediam noctem posset toto die, vel mense sequenti impleri; quia res indiuidua incœpta tempore habili, potest finiri tempore non habili. Respondeo ergo negando sequelam. Primò, quia vt ex verbis nostræ responsionis constat, vt possit

possit licitè, ac validè implere quis præceptum recitandi, in casu quæstionis nostræ, debet sine interruptione, & discontinuatione recitare, & continuare Officium inceptum tempore habili, & id mea argumenta probant, non aliud: si ergo continuè debet Officium in nostro casu recitare, qua ratione posset adimpleri mense sequenti? Num debebat obsecro recitare Officium aliis diebus? Si debebat quia tenebatur, quomodo posset transferre Officium inceptum per dies multos? videat Prado obsecro.

Ad *Secundum* Respondeo *Primò*, quod posset quis sequelam concedere, si opinionem S. Thomæ vellet amplecti (vt ait Navar. *de Orat. c.* 3. *n.* 61.) imò & Ioan. de Cruce apud ipsum Pradum, vt vidimus *q.* 95. sed quia hanc sententiam reiecimus *suprà*, Respondeo *Secundò* negando sequelam: disparitas est manifesta. Quia in nostro casu incipit quis recitare Officium tempore habili, & apto, nempe ante mediam noctem diei sequentis, & per continuationem recitationis trahit ad se diem sequentem, at verò qui recitaret Horas diurnas diei sequentis hac vespera, non inciperet recitare illas tempore habili, aut tempore quo currit præceptum recitandi illas, & ideo nec satisfaceret illi, nec posset trahere ad se diem sequentem.

Ad *tertium*, neganda est sequela ex dictis, non enim tenet paritas, quia nos dicimus *q.* 25. *cit.* quod Officium hodie tempore habili cœptum, trahit ad se per continuationem illius diem sequentem; vnde non sequitur, si discontinuatur recitatio Officij, & differatur vsque mane, vt arguit Prado. Vnde huic authori deficit consequentia argumenti.

Ad *quartum* Respondeo, Quod apud omnes à simili ad simile valet argumentum (cum in similibus idem sit iudicium, *l. Non possunt, & l. seq. ff. de legib.* §. *Rectè, Instit. mandati*) & quidem est efficax, quando in eodem simili adest eadem ratio, vt communiter docent DD. apud Barbosam *de locis comm. argument. iuris, loco* 101. *à simili.* In nostris autem argumentis à similitudine, seu paritate sumptis, eademmet est ratio, vt patet. Valebunt igitur. Nec obstat obiectio, quod nostra sententia sit noua, & non practicata. Quia scientia semper magis in dies crescit, & ideo plures opiniones nunc sunt probabiles, quæ antea improbabiles censebantur, vt quod stuprum, quando virgo consentit, non sit circunstantia necessariò confitenda, & plures opiniones, quæ modò sunt communes, antea fuerunt singulares, sic namque, vt notat Azor. *tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 16. *q.* 6. prius secundum communem opinionem erat mortale celebrare ante Matutinas preces recitatas, contra quam opinionem scripsit Sotus *lib.* 10. *de iust. q.* 5. *art.* 4. *concl.* 2. *& in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 2. & modò eius doctrina facta est communis opinio. Nec rursus est verum, quod mea sententia non sit huc vsque practicata ab aliquo Doctore, aut viro Christiano timoratæ conscientiæ; nam primò scio verè hanc positionem esse falsam, secundo quod nil obstet, cum omnes nouæ opiniones, quæ nunc probabilissimæ sunt, à principio minimè fuerunt ab aliquo practicatæ; sed quid inde? Nec tandem per hoc aperimus ostium ad eludendam tam sanctam obligationem, vt ait demùm Prado, sed potius ad seruanda suauiter præcepta humana, ad euitanda mortalia multa, & multis pœnam æternam. Lege obsecro me ipsum 2. *p. q.* 25. *citat.*

§. VIII.

De loco, & modo quo recitandæ sunt Horæ Canonicæ.

QVÆSTIO CX.

An locus in quo publicè, & solenniter recitandæ sunt Horæ, sit Ecclesia, seu Templum, eiusve Chorus?

Respondeo, vt quid certum quod locus, in quo recitandæ sunt publicè Horæ, sit Chorus, & tota Ecclesia, eiusque Capellæ. Nam ad id munus exstructæ sunt Ecclesiæ. Sic habetur in Clement. *Graui, de celebrat. Missar.* vbi iniungitur onus canendi in Ecclesiis Horas Canonicas. Sic omnes. Legantur Nauar. *de Orat. c.* 5. *n.* 3. *&* 11. Sotus *lib.* 10. *de iust. quæst.* 5. *art.* 4. Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 4. *de Horis, c.* 10. Bonacina *disp.* 1. *de Horis, quæst.* 3. *punct.* 5. Trullench *lib. in Decalog. cap.* 7. *dubit.* 20. Thom. Tamburin. *ibidem lib.* 2. *cap.* 5. §. 6. Sanchez *lib.* 7. *opusc. c.* 2. *dub.* 44. Pellizarius *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 8. *sect.* 1. *à num.* 1.

QVÆSTIO CXI.

An Regulares, seu Canonici satisfaciant præcepto psallendi in Ecclesia, seu Choro, si ex aliqua causa canant in Sacristia, si hac solùm communi muro ab illa diuidatur?

Respondeo, vt certum, satisfacere. Quia existens in Sacristia reputatur esse in Ecclesia: sicut existens in horto, censetur esse in domo, *l.* 5. *ff. de Procurat.* Maximè cum Sacristia sit pars Ecclesiæ, & pars sit in suo toto. *Reg.* 86. *in* 6. Sic Diana *p.* 6. *tract.* 8. *resol.* 13. dicens quod causa possit esse vel asperitas brumalis, vel si in Ecclesia fabricetur, vel Chorus sit occupatus in aliquo spirituali ministerio, &c. Pellizarius *sect.* 1. *cit. in fine, quæst.* 24. *n.* 51. & alij mox citandi.

QVÆSTIO CXII.

An etiam satisfaciant, casu quo nulla adsit causa obligans ad recitandum in Sacristia coniuncta Ecclesia muro communi?

Negant authores citati, necnon Bonac. *disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 5. *n.* 1. *&* 3. Palao *disp.* 3. *punct.* 5. *n.* 2. necnon Tamburin. §. 6. *cit. n.* 1. vbi ita ait: *Pro publica recitatione locus est Chorus, & tota Ecclesia, eiusque Capella: imò alicubi ex introducta consuetudine, Sacristia, quæ patet ad Ecclesiam.*

Sed probabiliter Respondeo Etiam satisfacere. Quia id etiam conuincunt rationes nuper adductæ. Quia Sacristia coniuncta Ecclesiæ verè est pars Ecclesiæ: atqui in qualibet parte Ecclesiæ possunt recitari in communi, aut publicè Horæ, etiam non vrgente vlla causa: ergo & in Sacristia.

QVÆSTIO

QVÆSTIO CXIII.

An deinde satisfaciant Regulares, seu Canonici si canant Horas in Sacristia, quæ minimè est coniuncta muro communi Ecclesiæ, sed distans per plures muros ab illa?

AFfirmat adhuc (dummodo adsit causa) Diana *resol.* 13. *cit.* per hæc verba: *Sed ex Bonacina Castrus Palaus* tom. 2. tractat. 7. disputat. 3. punct. 4. numero 2. *& alij, licèt asserant certum esse* ex cap. fin. dist. 92. ex cap. 1. de celebr. Miss. *Horas Canonicas persoluendas esse in Ecclesia, admittunt tamen ex necessitate posse in alio loco persolui, & se non restringunt in Sacristia distante ab Ecclesia per plures muros, vel in alio Oratorio: quia Officium in dictis locis recitando dirigitur ad Ecclesiam, & moraliter dicuntur canendo in dictis locis Religiosi, in Ecclesia canere. Saluo tamen meliori iudicio.* Hæc Diana. Cuius ratio, si aliquid probat, etiam probat quod adhuc si non sit causa, possint Horæ in dictis locis persolui.

Sed absolutè contra negat Bordonus *in Consil. Regular. resolut.* 30. *quæst.* 17. *n.* 21. ita dicens: *Dixi, si solo communi muro diuidatur ab Ecclesia, quia si inter ipsam* (idest Sacristiam) *& Ecclesiam interlocentur aliqua alia, grauior est difficultas, & puto non satisfacere, quia Choro non intersunt materialiter, neque moraliter. Vnde Prælatus non videtur excusari, permittendo recitari Horas Canonicas in loco distante ab Ecclesia per plures muros intermedios.* Hæc Bordonus.

Sed clarius ego Respondeo *Primò.* Minimè satisfacient præcepto soluendi Horas in Ecclesia, vel Choro, canendo illas in Sacristia distante per aliquos muros ab Ecclesia, si id faciant absque vrgente causa. Hæc responsio est certa apud omnes Authores præcipuè citatos, & constat ex *suprà* dictis.

Respondeo *Secundò*: Si necessitas, non quæcumque, sed grauis, vigeat, aut cogat Canonicos, aut Regulares, licitè poterunt tunc satisfacere præcepto soluendi Horas in Choro, aut Ecclesia, dicendo illas in Sacristia distanti ab Ecclesia, aut Oratorio, aut alio quocumque loco honesto. Quia necessitatis casus semper à lege excipitur. Sic tenet communis: præcipuè Suarez *lib.* 4. *de Horis Canon. cap.* 10. *num.* 21. *in fine*, vbi id ex Clemente Papa his verbis probat. *Ideoque antiquissima semper Ecclesiæ consuetudo fuit, vt hæc Officia quotidie in Templis dicerentur, nisi necessitas aliud facere cogeret, id enim semper etiam facere licuit, & nunc licet.* Vnde Clemens Romanus *libro* 8. *Constitut. capite* 54. post præceptum de Horis Canonicis publicè dicendis, subiungit: *Quod si ad Ecclesiam prodire non licuerit, propter infideles, congregabis Episcope, in domo aliqua, ne ingrediatur pius in Ecclesiam Impiorum; non enim locus hominem sanctificat, sed homo locum.* Sic Suarez, quem citat & sequitur Bonacina *punct.* 5. *cit. num.* 4. & hunc Palaus *loco citato.*

Respondeo *Tertiò*, si adsit consuetudo præscripta recitandi Horas in certo loco distincto ab Ecclesia, vel Choro, licitè poterunt ibi recitare. Quia consuetudo facit licitum, quod aliàs non erat. Sic Bonac. & Palaus *loc. cit.* Trullench. *lib.* 7. *cap.* 7. *dub.* 20. *n.* 1. Escobar à Corro *quæst.* 4. *de Horis, num.* 105. Faustus *de Horis, q.* 158.

QVÆSTIO CXIV.

An Clericis, aut Regularibus, qui priuatim Horas recitant, licitum sit recitare Horas vbicumque?

REspondeo, vt certum: Esse eis licitum. Quia nullum reperitur ius, quod eos ad recitandum in Ecclesia, aut Choro adstringat: possunt ergò vbicumque voluerint. Sic omnes DD. Legantur Nauarr. *de Orat. c.* 4. Suarez *cap.* 10. *cit. n.* 9. Azor. *lib.* 10. *c.* 11. *quæst. vltima*, Valentia *disp.* 6. *q.* 2. *punct.* 10. Macignus *de Horis, c.* 50. *à n.* 3. Palaus *disp.* 2. *punct.* 4. *in fine*, & alij contra Glossam *in c. vlt. dist.* 92. asserentem, omnes Clericos ex vi ordinationis suæ teneri ad recitandas Horas in Choro Ecclesiæ alicuius. Videatur Suar. *loco cit. n.* 10. vbi hanc Glossæ sententiam ait esse falsam, & sine fundamento.

QVÆSTIO CXV.

An quis sine veniali possit Horas Canonicas, dum venter exoneratur, recitare?

AFfirmant esse veniale, propter irreuerentiam, nisi aliàs necessitas vrgeat ibi recitare, Sotus, Lublinus, Bonac. Palaus, Marcellus Vulpe, Hieron. Garcias, & Martinus à S. Ioseph, quos adduximus *tom.* 2. *tract.* 6. *disp.* 13. *q.* 26.

Sed iterum probabilius Respondeo: Posse sine veniali, ob rationem assignatam *quæst.* 26. *cit.* Sic Nauarr. Sanchez, Angles, Trullench. Diana, Escobar, Persicus, Faustus, & Caramuel relati à nobis ibidem. Thomas Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. §. 6. *num.* 2. Qui tandem benè his verbis distinguit: *Si locus eiusmodi sordidus, sine delectu eligatur, ad Horas recitandas, aliasque preces effundendas, cum possit mundior eligi, aliquam venialem irreuerentiam committi probabile est: at si vel casu, vel ex aliqua occasione, in loco immundo reperiaris, orato libenter; quia etiam in loco sordido melius est orare, quàm otiosum esse.* Sic ille.

QVÆSTIO CXVI.

An peccet saltem venialiter qui Officium recitat in locis distractioni expositis?

REspondeo dicendū, quod sic. Tum quia in Concil. Basileensi *sess.* 21. expresse habetur, quod recitentur Horæ *in tali loco, vnde à deuotione non retrahantur*, vt refert Suarez *libro* 4. *capite* 27. *num.* 1. Tum etiam, quia in dictis locis, qui recitare intendit, verè exponitur periculo distractionis. Tum denique, quia irreuerenter procedit: ergo si quis in locis, vbi sunt clamores, tumultus, & strepitus profani, vt plerumque sunt in locis publicis, in foro, & vbi sunt hominum, & sæcularium negotiorum concursus, Horas persolueret, venialiter ad minus delinqueret. Sic Nauarr. *de Orat. cap.* 5. *n.* 10. *& c.* 21. *n.* 32. Suarez *loc. cit.* Reginald. Molfesius, & Macignus, quos citat, & sequitur Bon. *disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 5. *num.* 6. Faustus *de Horis lib.* 1. *q.* 159. Castro Palao *disp.* 2. *punct.* 4. *fine*, Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 10. *n.* 2. Thomas Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. § 6. *n.* 2. Escobar à Corro *q.* 4. *de Horis, n.* 106.

QVÆSTIO CXVII.

An adimpleat præceptum dicendi Horas, qui illas recitat decumbendo in lecto, quiescendo, vel deambulando, in itinere, domi, vel in campo, &c.

RESpondeo, Tanquam certum: Adimplere. Quia de iis recitandi modis nil est iure Ecclesiastico præscriptum, quod præcepto seruandum sit. Sic omnes: Legantur Nauar. *de Orat. cap.* 4. *&* 5. Suarez *lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 2. & alij mox adducendi.

QVÆSTIO CXVIII.

An saltem sit veniale recitare sine necessitate in lecto decumbendo, vel sub alia immodesta corporis positione?

RESpondeo, Esse veniale, & tantùm, præciso contemptu (qui sanè graue esset scelus.) Quia id aliquis esset desidiæ effectus, & ideò peccatum esset irreuerentiæ venialis. Sic Thom. Tamburin. §. 6. *cit. num.* 3.

QVÆSTIO CXIX.

An etiam peccent venialiter qui recitando priuatim, sedent cum stare debent; vel stant cùm est flectendum?

AFfirmare videtur Tamburin. *loc. cit. num.* 4. dum ait: *Starè, cum standum; genuflectere, cum est ex præcepto Rubricæ genuflectendum, non excedit citra contemptum, fines peccati venialis. Ita ille. Qui tamen videtur sentire oppositum dum addit: Imò nec venialis quidem culpæ terminum attingere putat Castro Palaus: quia ea Rubricæ solùm videntur consilium dare, non præcipere, cum videantur ad Chorum ordinata.* Hæc Tamburinus. Affirmauit etiam antea Suarez *numero* 2. *cit. in fine*, vbi concludit dicens, quod possit in hoc committi nonnulla culpa, si absque causa fiat.

Sed absolutè Respondeo dicendum, quod minimè peccent, adhuc venialiter, qui sic priuatim recitant, etiamsi absque causa id faciant, præciso contemptu. Quia ritus recitandi Officium præfato modo, non est de rigore præcepti, sed solùm maioris deuotionis gratiâ receptus, saltem in priuata recitatione, de qua hîc loquimur. Sic Bonacina *disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 6. *numero* 1. Palaus *punct.* 4. *cit. in fine*, Trullench. *dub.* 20. *in fine.* Escobar à Corro *quæst.* 4. *de Horis, num.* 191.

QVÆSTIO CXX.

An saltem peccent venialiter, si in publica recitatione, quæ fit in Choro, sedeant aut deambulent, dum stare, aut genuflectere debent?

RESpondeo, vt certum: Peccare venialiter (saltem ratione scandali) si id absque vlla causa faciant. Quia re vera debitam Deo reuerentiam non exhibent, qui dum alij genuflectunt, sine vlla causa sedent. Sic ex Nauarro Suarez *cap.* 27. *cit. num.* 2. *fine.* Toletus, Macignus, Filliuc. Reginald. & Molfesius, quos citat & sequitur Bonac. *disput.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 6. *numer.* 1. Trullench. *loco citato*, Escobar *q.* 4. *cit. num.* 193. & alij penes ipsum.

QVÆSTIO CXXI.

An item peccet venialiter, qui saltem in publica recitatione, vno genu solùm flexo orat, aut recitat?

AFfirmat Nauarrus *de Orat. cap.* 4. *num.* 15. *&* 16. peccare venialiter, ratione indecentiæ, nisi aliàs id iusta aliqua causa facerent.

Sed probabilius, seu clarius Respondeo dicendum, quod minimè peccaret, adhuc venialiter, ratione indecentiæ, quia revera qui vno genu flexo orat, aut recitat, verè dicitur genuflexus orare, & adimplere illud Apostoli; *In nomine Iesu omne genu flectatur.* Posset tamen peccare venialiter ratione scandali leuis, aut malæ ædificationis; quæ circunstantia facilius in Ecclesiasticis, præsertim Religiosis, inueniri potest. Sic Bonac. & Trullench. *loco citato.*

DISPVTATIO V.

De causis excusantibus ab Officij Diuini recitatione.

QVÆSTIO PRIMA.

An dentur aliquæ causæ excusantes à recitatione Diuini Officij?

RESPONDEO Tanquam certum, dari aliquas causas excusantes Clericos, aut Beneficiarios à lege, & præcepto recitandi Horas Canonicas, sunt autem præcipuè impotentia, infirmitas, occupatio, dispensatio: De quibus omnibus suo ordine tractabimus. Sit ergo

§. I.

De Impotentia.

QVÆSTIO II.

An impotentia excuset ab obligatione recitandi Horas Canonicas?

RESpondeo, tanquam certum: Excusare. Quia impossibilium non est obligatio, *l. impossibilium, ff. de regul. iur.* Sic omnes. Legantur Suarez *de Horis Canon. libro* 4. *capite* 28. Azor. *libro* 10. *cap.* 13. Garcias 3. *part. cap.* 1. *numero* 97. Palaus *tom.* 2. *disputat.* 2. *punct.* 6. Bonacin. *disput.* 1. *quæst.* 6. *punct.* 2. Sanchez *libro* 7. *consil. capite* 2. *dubitat.* 45. Trullench. *libro* 1. *in Decalog. capite* 7. *à dubitat.* 28. Filliuc. *tractat.* 23. *capite* 9. Tamburin. *libro* 2. *in Decalog. capite* 5. §. 8. Pellizar. *tract.* 5. *capite* 8. *sect.* 2. *à quæst.* 26.

*quæst.*26. *num.*109. Escobar à Corro *de Horis Canon. quæst.*6.*à numero* 25. Acacius *tom.*1.*verb.Beneficiados,resolut.*117.

QVÆSTIO III.

An obliuio naturalis excuset quem ab obligatione recitandi?

RESpondeo, tanquam certum: Excusare. Quia revera tunc omissio Officij nequit illi esse voluntaria. Sic omnes, præcipuè Suarez *loco cit. n.*4. Bonac. *punct.*3.*numero* 9. Palaus *numero* 1.*verf. Primò*. Tamburin. *num.*2. & alij citati. Qui idem docent, & meritò de inaduertentia naturali: & de ignorantia inuincibili.

QVÆSTIO IV.

An si quis experiatur se recitandi obliuisci, debeat, quando hora consueta non recitat, adhibere aliquod memoriæ excitatiuum, quo obligationis recordetur?

RESpondeo: Debere. Quia aliàs omissio Officij esset voluntaria in causa. Verum est, quod necessitas huius signi præuentionis possit facilè, propter solam inaduertentiam omitti, & tunc minimè imputaretur ad culpam, saltem grauem. Sic Suarez *libro* 4. *capite* 28. *num.*4. *fine*. Bonacina *num.*9. *cit.* Palaus *num.*1. Trullench. *libro* 1. *in Decalog. cap.*7. *dubitat.*29. *num.*4. *in fine*, Filliuc. *tractat.*23. *cap.*9. *quæst.*2.*num.*282. *in fine.*

QVÆSTIO V.

An qui ob aliquam impotentiam naturalem non potest loqui, aut verba officij ore proferre, teneatur tunc recitare interius, seu mentaliter Officium?

AFfirmare tenentur, qui dicunt adimplere præceptum mentaliter recitando, quos retulimus *sup.disp.*4.*quæst.*43.

Sed ego ex ibidem dictis, Respondeo vt certum: Non teneri. Quia præceptum est de recitando vocaliter: ergo qui loqui non potest, aut non loquitur, propter aliquam legitimam causam, verè excusatur à substantia præcepti: ergo non tenetur ad recitandum mentaliter. Sic Palud. *in* 4. *dist.*15. *quæst.*5. *num.*19. Nauar. *de Orat.cap.*11. *num.*6.Syluest. Innocent. & Panormit. quos affert,& sequitur Suarez *lib.*4. *cap.*28. *num.*11. Filliuc. *num.*288. Trullench. *dub.*28.*n.*7. & alij mox citandi.

QVÆSTIO VI.

An saltem qui non potest dicere Horas, potest tamen eas ab alio audire, ad id teneatur?

AFfirmauit Girardus *in tract.de assiduitate orandi,quæst.*4. vt refert Nauarr. *num.*6. *cit.* Quia (inquit) hoc potest,licèt illud non.

Sed vt quid certum, Respondeo: Non teneri ad audiendum Horas. Quia Clericis non est præceptum vt audiant Horas,sed vt dicant: ergo qui dicere nequit, non tenetur audire. Sic Nauar. *loco citat.* Qui ad rationem Girardi optimè respondet, quod licèt possit audire, non tamen ad id teneatur, quia non obligamur ad omnia, quæ possumus, sed ad ea quæ nobis iubentur. Syluest. Palud. Suarez *loco citat.* Sanchez *lib.*7. *consil.cap.*2. *dubit.*49. Filliuc. *loco citat. num.*288. Trullench. *num.*7. *citato*, & alij. Qui ob eandem recitationem excusantur ab onere recitandi per alium,qui non possunt per se.

QVÆSTIO VII.

An qui tenetur ad Horas, & nequit illas dicere, teneatur dicere aliquid loco earum?

AFfirmant, apud Sanchez, Syluest. Angel. Armilla, Tabiena *verb. Hora*, D.Anton. Viguer. Turrecrem. & Palud. necnon & Nauar. *cap. Quando,cap.*11. *Hispan. num.*15.*&* 16. docens teneri toties repetere Orationem Dominicam, vel aliam, quoties vir prudens arbitratur. Tenent & alij citati à nobis 2.*p.tract.*6.*disp.*13.*q.*12.

Sed vt quid longè probabilius, imò & ferè certum, Respondeo: Non teneri ad dicendum aliquid loco Horarum. Quia Ecclesia solum obligat Clericos ad dicendas Horas Canonicas. Sic Nauar. *de Orat. capite* 11. *numero* 19.*&* 39. vbi fatetur se aliquando oppositum dixisse, non tamen iam nisi de consilio. Sanchez *cap.*2. *citat. dubitat.*50. Pellizarius *tom.*1.*tract.*5.*cap.*8.*sect.*2.*quæst.*26.*num.*109. lege me ipsum *loco citat.* & Acacium *verb. Beneficiados, resol.* 117. Bonac.& Machado apud ipsum.

QVÆSTIO VIII.

An qui non potest recitare solus, si cum socio possit, ad id teneatur?

AFfirmant aliqui Doctores. Quia hic potest commodè implere præceptum recitandi, cum illi satisfiat recitando adiuncto socio: ergo tenetur. Ita Nauarr. *Sum.capite* 25.*numero* 100.*& de Orat.c.*11. *numero* 6. *& cap.*21. *num.*14. & Palac. *in* 4.*dist.*15. *disputat.* 9. & alij iuniores, quos citat & sequitur Sanchez *libro* 7. *consil. cap.*2. *dubit.*48. Quibus addi possunt Philiarcus *libro* 1.*capite* 10.*concl.*1. Aragon. 2.2. *quæst.*83. *artic.*12. *causa* 1. *prætermittendi Officium.* Graffis *lib.*2. *capite* 54. *num.*13. Rodriguez *in Sum. capite* 144. *numero* 1. Vega *capite* 128.*casu* 16. Valentia *tom.*3. *disputat.*6. *quæst.*2. *punct.*10. §. *septimò.* Azor. *tom.*1.*lib.*10.*cap.*13. *quæst.*3.*&* 6. Petr. Ledesma *tract.*9. *cap.*4.*concl.*9. *diff.*4. Palaus *tom.*2. *disput.*2.*punct.*6.*numer.*13. Bonac. *disput.*1.*quæst.*6. *punct.*2. *numero* 8. Layman *libro* 4.*tract.*1. *capite* 6. *numero* 2. Suarez *libro* 4.*cap.*28.*à num.*13. Filliuc. *loc.cit.num.*289. Lessius *lib.*2.*cap.*37.*dub.*9. *num.*54. Garcia *de Benef.*3.*p.cap.*1. *numer.*215. Bassæus *verb. Hora* 6.*num.*5. Leander de Murcia *cap.*1.*num.*3.*Reg. num.*21. Tamburin.*cap.*5.§.8.*num.*11. & alij. Ex his autem quidam dicunt, teneri recitare cum Socio, si hoc vti consueuerit, aliàs non. Sic Lessius,& Garcia. Alij dicunt, teneri si commodè possit adhibere, & non sit surdus, aut surdaster, quo defectu audire non posset socium absque magna vociferatione. Sic Suarez, Leander, Tamburin. Bonac. & Bassæus. Alij tandem dicunt, teneri adhibere socium, etiam cum stipendio, si opus fuerit, hoc est si beneficium habeat, &c. Sic Palaus, & Suarez.

Sed æquè probabiliter Respondeo, Non teneri ad adhibendum Socium, etiamsi antea illo vsus fuerat: & minus ad conducendum illum pro officio recitando, quamuis Beneficiarius sit. Ratio est, quia Clerico etiam Beneficiario non est impositum præceptum, vt dicat Horas cum Socio; sed potiùs illas recitet per se: ergo si per se solum non potest, ad quærendum Socium non tenebitur. Quæ ratio militat etiam contra Suarium, Bonac. & alios qui docent, teneri Clericum habentem beneficium pingue conducere Socium ad recitandum. Quia præceptum ad recitandum obligat per se, non ad adhibendum Socium: ergo si non potest per se, ad nil aliud tenetur. Nec facit teneri adhibere media necessaria ad adimplendum præceptum recitandi: quia hoc intelligitur de mediis ordinariis, vt est emere Breuiarium; non de extraordinariis, vt est adhibere, aut conducere Socium, ad quod præceptum non obligat.

Deinde quia *vt 3.p.tract.2.disp.2.quæst.19.* cum communi diximus, nemo tenetur quærere Sacerdotem, quamtumvis commodè, & sine stipendio possit, vt festiuis diebus Sacrum audiat: ergo similiter nec tenebitur quis quærere Socium, quamuis commodè, & sine stipendio id adipisci possit, vt cum illo recitet. Ideo hanc nostram sententiam tenent apud Garciam, Henriquez *tr.de Orat.*Syluest. *verb. Hora, num.5.*Nauar.*c.11.num.6.& 7.*Cuchus *lib.5. tit.7. num.24.* Rodrig.*in quæst.regul.1.tom.quæst.42. art.10.*& Toletus*lib.2.cap.14.verf.1.causa.*Sed ex iis Nauarrus malè citatur, cum oppositum, vt vidimus, teneat, nec *num.6.aut 7.* tractat *de hac quæst.* Sed de *quæst.6.* superiùs habita. Et de illa solùm etiam agit Toletus: imò & Syluester. Tenent igitur nostram sententiam Ioan.Sanchez *in select.disput.15.num.2.* Oliuerius Bonartius *de Horis Canon. lib.2. cap.38. num.12.* quem citat, & eius sententiam vt probabilem sequitur Diana *tom.1.tract.12. resol.43.§.Imò,& part.4.tract.4.resol.221.* & hunc Verricell.*in quæst. moral. tract.5.quæst.6. num.130.* vbi ita dicit: *Infirmus, qui potest commodè recitare cum Socio, non tenetur, etiamsi Socius se offerat; hoc enim est priuilegium, quo vti liberum est, vnde neque tenetur cæcus cum Socio se offerente recitare.* Sic ille. Et ego antea *1.p.tract.5. disp.9.quæst.71.* Sic etiam tenet vt probabilem hanc partem Martin.à S.Ioseph *tom.1.lib.1. tractat.11.de Orat. num.4.* quem etiam sequitur nouissimè Diana *p.10. tract.16. resol.45.* & apud illum Rocafull. & Mendoza. Quibus addo Acacium *resol.117. verb. Beneficiados, num.2.in fine,& verb. Horas Canonicas, resol.59.num.3.*

QVÆSTIO IX.

An cæcus ex toto, aut ex parte, qui legere minimè potest, excusetur à recitatione Officij?

Respondeo vt quid certum: Excusari. Quia nemo ad impossibile tenetur. Sic omnes DD. Legantur Sanchez *libro 7. capite 2. dubitatione 46.* Trullench *lib.1.in Decal.cap.7.dub.28.num.8.*& alij *suprà citati.*

QVÆSTIO X.

An saltem teneatur cæcus obligatus ad Horas, eas memoriæ mandare, vt illas memoriter dicat?

Affirmare videtur Nauar. *de Orat.cap.19.n.82.* quatenus ait: cæcum beneficiarium non excusari à Choro, quia potest addiscere Horas: vnde videtur obligare ad addiscendum. Deinde Palud.*in 4. dist.15.quæst.5.* dicit, carentem Breuiario teneri addiscere Horas, vt memoriter dicat. Denique Bonacina *disp.1.quæst.6.punct.2.n.14.*& Trullench *lib.1. in Decal.c.7.dub.28.num.8.* docent, Teneri cæcum, si commodè potest, assumere Socium, vt paulatim Psalmos memoriæ mandet.

Sed vt certum mihi Respondeo, Non teneri cæcum memoriæ mandare Officium, vt illud memoriter dicat. Quia mihi certum est, quod Ecclesia (vt ait idem Bonacina) suo generali præcepto non obligat ad extraordinariam, & valdè difficilem diligentiam adhibendam. Sic Sotus *lib.10. de Iust.q.5. art.3.vers. Addiscere,* vbi ita ait: *Addiscere verò Officium, vt memoriter dici possit, nemo lege cogitur, quia res est non omnibus bene possibilis, satis enim est, si legere sciat. Quare si quis esset aut inter infideles, aut in Prouincia, vbi Breuiarium neutiquam reperiretur, legitima obtegeretur excusatione. Eadem ratione excusantur & cæci, aut ita oculis caliginantes, vt legere nequeant. Tametsi dum aliquas Horas memoriter proferre possent, fortasse tenerentur. Quamuis nec omnino sim certus, an essent in rigore cogendi, quandoquidem tenacitas illa memoriæ accidentaria sit: licèt tutius esset, vt se obligatos censerent.* Hæc Sotus. Quem citat, & sequitur Sanchez *lib.7. consil.cap.2. dubit.46. concl.1.* Macignus *cap.14.num.9.*

QVÆSTIO XI.

An saltem teneatur ad recitandum cæcus, qui memoriter scit Officium totum, aut ferè totum?

Negatiuam partem esse probabilem clarè innuunt aliqui Doctores, inter quos adest Pellizarius *tom.1. tract.5.cap.8 sect.2.quæst.27.num.111.* hæc dicens verba: *Absolutè loquendo, non videtur improbabile, quod docent Sancius* in selectis disput.15. *n.2.Sanchez* lib.7.consil.c.2.dub.46.n.5.*(quamquam dicat oppositum esse probabilius.) Sotus* lib.10.de iust. quæst.5. art.3. *aliique Docti Magistri apud Sanchez* num.3. *Cæcum obligatum ad Horas, ex Professione, aut Ordine Sacro, non teneri eas recitare, etiamsi memoriter sciat Psalmos, cum adhuc lectiones legere non possit, & alioqui non teneatur admittere Socium, quamtumvis se offerentem ad recitandum: cum facultas recitandi cum Socio, sit priuilegium, & fauor quo quilibet potest liberè non vti: idque etsi solitus fuisset eo vti; semper enim priuilegiatus potest renunciare priuilegio, vt patet.* Hæc omnia Pellizarius.

Sed longè multò probabilius Respondeo, Teneri Officium memoriter dicere. Quia revera potest ille commodè, ac per se ipsum solum implere præceptum recitandi: ergo tenetur. Nec obstat quod ait Sotus *vbi suprà,* quod illa tenacitas memoriæ sit accidentaria. Tum quia ex hoc solum colligitur, quod per accidens obliget, sicut obligaret illum, cui non habenti

habenti Breuiarium, offerretur miraculosè; hunc namque absque dubio teneretur recitare, licèt medium fuerit per accidens. Sic Nauarrus *c.* 11. *de Orat. n.* 16. *&* 17. *& c.* 21. *num.* 14. Et ex illo Sanchez *dub.* 46. *cit. n.* 5. *concl.* 2. & Mendosa *in Theol. Morali tract.* 5. *examin.* 6. *c.* 2. *n.* 61. licèt id cum limitatione, vt statim dicam. Diana ex illo *p.* 4. *tract.* 4. *resol.* 11. *& p.* 5. *tract.* 6. *resol.* 16. *& p.* 10. *tract.* 16. *resol.* 45. Suarez *lib.* 4. *de Horis, c.* 28. *n.* 10. Azor *tom.* 1. *lib.* 10. *c.* 13. *quaest.* 5. Palaus *tom.* 2. *disp.* 2. *punct.* 6. *num.* 11. Corro *q.* 6. *de Horis, n.* 32. *&* 49.

Qvæstio XII.

An saltem excusetur cæcus, qui nescit memoriter Officium huius diei, sed solùm commune, aut speciale Officium, v. g. Sanctissimæ Trinitatis, aut Corporis Christi, &c.

Affirmat Mendosa *loco nuper citato* per hæc verba: *Cæcus non tenetur Horam integram, quam memoria tenet, recitare; imò nec integrum commune, aut speciale Officium, quia Ecclesia præscribit variationem per Ferias, ac Sanctorum solemnitates. Possum cæcus Psalmos recitare, & à Socio exorare vt legat, me audiente, lectiones? Potes quidem, sed non teneris. Adest dies, cuius integrum Officium memoria teneo. Istud solummodo teneris recitare.* Hucvsque Mendosa. Cuius verba refert Diana *resol.* 45. *cit.* nec approbans, nec reprobans. Affirmat tamen expresse Thom. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. c.* 5. §. 8. *n.* 10 his verbis: *Si cæcus nesciat, vel tu non habeas hodierni Officij maiorem partem, sciat verò ille, vel habeas tu maiorem partem Officij alterius diei, non obligamini ad recitandum hoc alterius diei Officium, imò neque ad alias preces. Ratio est, quia non tenemur ex vllo præcepto aliud supponere loco Officij diurni.* Hæc Tamburinus, & antea Diana *tom.* 1. *tract.* 12. *resol.* 30. *fine.* Escobar à Corro *de Horis q.* 6. *n.* 35. *versu qui ob defectum.*

Sed ego probabilius Respondeo, Nondum excusari, sed teneri ad recitandum Officium speciale, seu commune, quod memoriter scit. Ratio est, quia vt aliàs diximus 2. *p. tract.* 6. *disp.* 13. *q.* 27. substantia præcepti recitandi Officium solùm consistit in recitatione quotidiana septem Horarum Canonicarũ, & ideo quod Officium sit de Dominica, vel de Sancto, vel de Feria, solùm pertinet ad modum, qui non cadit sub præcepto: atqui Cæcus tenetur ad recitandum Officium, quod memoriter tenet: ergo ad commune, vel speciale, quod ita scit, tenebitur. Patet, quia sic verè adimplet substantiam præcepti: ergo si aliàs Officium hodiernum nescit, propter quod ad illud dicendum excusatur, non excusatur ad dicendum quod scit, cum sic adimpleat substantiam præcepti. Sic Nauar. *de Orat. c.* 11. *à n.* 17. Sanchez *lib.* 7. *consil. c.* 2. *dub.* 47. *num.* 8. Et certè ita debent tenere omnes, qui nobiscum dixere, quod illi qui Breuiario carent Romano, teneantur recitare per aliud quodcumque approbatum, quod præ manibus habent; cum eadem sit ratio. Sunt autem Diana, Crousers, Escobar, Pellizarius, & alij citati à me *sup. disp.* 3. *q.* 21.

Qvæstio XIII.

An sit melius Cæco recitare maiorem partem Officij diei, quam memoriter scit, quàm recitare integrum alterius diei Officium, quod nouit memoriter?

Affirmat Navarrus *c.* 11. *de Orat. n.* 23. his verbis: *Decimo quintò, quod Cæcus, vel Cæcutiens, vel aliter impeditus, qui non potest recitare totum Officium diei occurrentis, sed maiorem partem eius sic, videtur consultius acturus, si recitet omnes partes, quas potest, proprij Officij diei, quàm totum Officium alterius, quod fortè nouit memoriter dicere, vt aliqui norunt Officium maius Beatæ Mariæ, & Officium commune Sanctorum, exceptis paucis.* Ita Nauarrus. Quem citat, & sequitur Sanchez *loco cit. n.* 8.

Sed ego probabilius Respondeo dicendum, quod meliùs sit Cæco, in casu nostræ quæstionis, recitare Officium alterius diei integrum, quàm solum partem hodierni. Quia absolutè melius est adimplere quodcumque præceptum integrè, quam solùm diminutè, aut quoad partem. Sic Corro *de Horis q.* 6. *sub n.* 34. *vers. Nonò.*

Qvæstio XIV.

An cæcus habens præbendam teneatur Choro assistere?

Negant Moneta *de Distribut. part.* 1. *q.* 6. *n.* 18. Cened. *in qq. Canon. q.* 1. *n.* 13. & Barbosa *de Canon. c.* 24. *n.* 30. vbi affert pro se duas Declarationes Sacræ Congregationis. Diana *part.* 5. *tract.* 6. *resol.* 14. asserentes, prædictum cæcum lucrari distributiones quotidianas, etiamsi Choro non assistat.

Sed probabilius Respondeo, Teneri Choro assistere, si distributiones quotidianas lucrari velit. Sic Suarez *lib.* 4. *c.* 28. *n.* 15. vbi affert etiam quandam declarationem Cardinal. ad Concil. Trident. *sess.* 24. *c.* 12. ita dicentem: *Cæcus non excusatur à recitatione suarum Horarum, si beneficium obtineat, licèt in aliis sit priuilegiatus. Quæ verba* (addit Suarez) *magis intelliguntur de recitatione in Choro, quàm de recitatione priuata. Nam præbendatus Cæcus, si aliud impedimentum non habet, non est cur excusetur à residentia, seu assistentia in Choro, quia ad illam tenetur ex vi sui beneficij, & illam potest facilè exhibere, cur ergo excusabitur? Vnde etiam fit, vt teneatur ibi recitare prout potuerit, quia beneficium obligat illum ad recitãdum; satisfaciet autem huiusmodi cæcus attendendo ad ea, quæ alij dicunt, & dicendo cum suo Choro, si potuerit: quod si fortasse non potuerit, quia vel memoriam non habet, vel alios canentes in suo Choro non intelligit, neque eos sequi potest, non tenetur iterum postea priuatim recitare, sed proferendo versus Psalmorum, quos potuerit, satisfaciet quia per illum non stat, sed facit quod in ipso est, neque sunt tot onera illi imponenda.* Hucvsque sapientissimus Suarez. Sic etiam, & antea Navar. *de Orat. c.* 19. *n.* 81. Filliuc. *c.* 6. *q.* 6. *& c.* 9. *q.* 3. Carol. Macignus *de Horis c.* 71. *n.* 59. Bonac. *disp.* 1. *q.* 6. *punct.* 2. *n.* 12. Sanchez *tom.* 1. *Consil. lib.* 2. *c.* 2. *dub.* 90. *n.* 7. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 28. *sub num.* 8.

QVÆSTIO XV.

An surdus teneatur ad Horas Canonicas?

Respondeo vt certum: Teneri. Quia potest legere illas. Nec obstat, quod non se audiat: nam sufficit quod mente attendat, & cognoscat quid dicat. Sic omnes. Legantur Suarez *lib.* 4. *c.* 28. *num.* 17. Diana *p.* 5. *tract.* 6. *resol.* 15. Trullench *loc. cit. num.* 9. Pellizar. *tract.* 5. *c.* 8. *sect.* 2. *quæst.* 17. *n.* 113. Filliuc. *num.* 291. & omnes.

QVÆSTIO XVI.

An saltem surdus, simul & cæcus excusetur à recitandis Horis?

Respondeo, Non excusari absolutè, sed potiùs teneri ad recitandas Horas quantum iuuari potest ex memoria, modo supradicto de cæco. Sic communis. Legantur Suarez, & Trullench *loc. cit.*

QVÆSTIO XVII.

An qui citra culpam suam caret Breuiario, excusetur ab Horis?

Respondeo vt certum: Excusari. Quia nemo tenetur ad impossibile. Verum est, quod non excusabitur ab horis, si fortè eas scit memoriter, juxta supradicta *quæst.* 11. Legantur Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 4. *c.* 28. *num.* 7. Azor *lib.* 10. *cap.* 13. *quæst.* 18. Garcias *de Benef.* 3. *p. cap.* 1. *n.* 97. Filliuc. *tract.* 13. *cap.* 9. *quæst.* 3. Sotus *lib.* 10. *de just. quæst.* 5. *art.* 3. Navar. *de Orat. c.* 11. *n.* 38. Bonacina *disp.* 1. *quæst.* 6. *punct.* 2. *n.* 4. Trullench *lib.* 1. *in Decalog. c.* 7. *dub.* 28. *num.* 6. Sanchez *lib.* 7. *consil. cap.* 2. *dub.* 51. Escobar à Corro *de Horis q.* 6. *à n.* 25. Basseus *verb. Horæ Canon.* 6. *num.* 5. & alij.

QVÆSTIO XVIII.

An qui è domo discessit, nil cogitans de Breuiario, aut putans illud alibi reperturum, peccet non recitans, & ad restitutionem teneatur?

Respondeo vt quid certum: Nec peccare, nec ad restitutionem teneri, si postea non inueniens Breuiarium, prætermittat Officium. Ratio est, quia hic nec peccauit in causa, cum eum inaduertentia, seu obliuio, aut bona fides excuset, nec rursus peccauit in actuali Officij omissione, ob impotentiam, & carentiam Breuiarij: ergo. Sic Suarez *lib.* 4. *cap.* 28. (non 27. vt citant Bonacina & Trullench) *num.* 9. Navarr. *de Orat. cap.* 11. *n.* 38. Azor *lib.* 10. *cap.* 13. *quæst.* 16. Tolet. *lib.* 2. *c.* 14. *num.* 5. Bonac. *punct.* 2. *cit. num.* 10. Trullench *n.* 6. Corro *num.* 27. & omnes. An autem in eo casu teneatur quis recitare Officium memoriter, si potest, constat ex dictis *quæst.* 11.

QVÆSTIO XIX.

An excusetur ab Horis, qui Breuiarium non habet, nec ob paupertatem illud emere possit?

Negat Sotus *lib.* 10. *de just. quæst.* 5. *art.* 3. *col. mihi* 4. §. *Petrus de Palude. Quia cum nemo* (inquit) *sit in Clericalem Ordinem admittendus, qui non habeat vnde viuat, nemo Clericorum excusatur, si Breuiarium non habeat: imò antequam haberet, non esset promouendus. Eo potissimum quod Palude loquebatur antequam essent impressiones. Modò namque vilius emuntur.* Ita Sotus.

Sed clariùs Respondeo dicendum, quod siue bene, siue male fecerit, dum promotus est in Clericatum, carens numis ad Breuiarium emendum (de quo egimus 2. *p. tract.* 6. *disp.* 13. *q.* 11.) hoc tamen est certum, quod si hunc postea pœniteat, excusatur ab Horis, dum manet dicta impossibilitas, quia nemo tenetur ad impossibile. Sic omnino Sanchez *lib.* 7. *consil. cap.* 2. *dub.* 51. *num.* 6. & antea Navar. *de Orat. cap.* 21. *num.* 13. Turrecrem, *in cap. Eleutherius, dist.* 19. *n.* 4. D. Anton. 3. *p. tit.* 13. *cap.* 4. §. 5. Viguer. *lib. Institut. Theol. c.* 5. §. 5. *vers.* 4. Paludan. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 5. & Trullench *dub.* 28. *cit. sub num.* 6.

QVÆSTIO XX.

An qui aduertenter Breuiarium proiecit in mare, aut sua culpa perdidit, immunis sit à culpa non recitando, si nequeat?

Respondeo dicendum, quod huiusmodi projiciens non solùm peccauit, dum proiecit Breuiarium in mare, aut sua culpa perdidit, eo quòd tali actione impotens ad recitandum fuit factus, verum etiam postea, toties quoties perseuerando in eadem voluntate non recitandi, recitare omisit: secus verò si voluntatem mutet, & pœniteat, quia tunc si non habet medium ad recitandum, non peccabit non recitando, quia jam sibi est impossibile recitare. Sic Navar. *in sum. cap.* 25. *num.* 102. Maior, & Sandoual, quos citat, & sequitur Sanchez *dub.* 51. *cit. num.* 2. Barthol. à S. Fausto *de Horis quæst.* 244. Suarez *c.* 28. *cit. num.* 8. & 9. Filliuc. *num.* 284. & 286. Pellizarius *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 8. *sect.* 2. *q.* 30. *num.* 122. Corro *q.* 6. *num.* 29. & omnes.

QVÆSTIO XXI.

An excusetur ab Horis, qui beneficium impetrat antequam sciat legere?

Respondeo Dicendum ex dictis, quod licèt acceptando beneficium peccauerit, eo quod non erat tunc ad beneficium idoneus: at supposito quod acceperit, excusetur ab Horis, toto tempore quo durat ignorantia in modo recitandi. Debet tamen iste, statim diligentia adhibita, curare addiscere Latinè legere, si ad discendum fuerit aptus, aut debet beneficium obtentum deponere, quia est beneficio indignus, vtpotè illiteratus. Sic Navar. *de Orat. cap.* 20. & 38. Azor *lib.* 10. *cap.* 13. *quæst.* 18. Suarez *lib.* 4. *cap.* 28. *num.* 6. Bonacina *disp.* 1. *q.* 6. *punct.* 3. *num.* 10.

num. 10. *& punct.* 2. *num.* 16. Macignus *de Horis cap.* 19. *num.* 3. Trullench *loco cit.* & Sanchez *loco cit. num.* 3. & communis.

§. II.

De Infirmitate.

QVÆSTIO XXII.

An Infirmitas grauis, non levis, excuset à recitatione diuini Officij?

Respondeo vt certum, dicendum quod infirmitas grauis verè excuset à recitatione Horarum: non verò leuis. Ratio est, quia infirmitas grauis ægrotum reddit moraliter impotentem ad recitationem Horarum, & ideo pro tunc suspendit obligationem præcepti: infirmitas verò leuis minimè, & ideo hæc non suspendit dictam obligationem præcepti. Sic omnes DD. docent *ex cap. Clericus, dist.* 91. *& ex cap. vnico, de Cleric. non resident. in* 6. Legantur Navar. *de Orat. c.* 11. *n.* 6. Sotus *lib.* 10. *de just. q.* 5. *art.* 3. Suarez *lib.* 4. *c.* 28. (non 24. vt citat Corro) *à n.* 19. (non 11. vt ait Bonacina) Azor *lib.* 1c. *c.* 13. *q.* 1. Vasquez *de Benef. c.* 4. §. 1. *art.* 1. *dub.* 12. Aragon. 2. 2. *q.* 83. *art.* 12. S. Faustus *de Horis Canon. à q.* 217. Bonacina *de Horis disp.* 1. *q.* 6. *punct.* 1. Sanchez *lib.* 7. *consil. c.* 2. *dub.* 45. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 27. Pellizar. *tract.* 5. *c.* 8. *sect.* 2. *à q.* 18. *num.* 114. Corro *q.* 6. *de Horis, à n.* 54. Thom. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. c.* 5. §. 8. *à n.* 13. Basseus *verb. Hora Canon.* 6. *n.* 1. Raphael de la Torre 2. 2. *de Horis contr.* 7. *n.* 1.

QVÆSTIO XXIII.

An Febris tertiana excuset quem à recitatione Horarum?

Negant communiter Doctores, docentes huiusmodi febrim non excusare quem à recitatione Horarum, eo quòd non affligat tota die, sed vsque ad meridiem, aut ad vesperas. Ita sentire videntur Navarr. *de Orat. c.* 11. *n.* 3. Azor *lib.* 10. *c.* 13. *n.* 1. Bonacina *disp.* 1. *q.* 6. *punct.* 1. *n.* 2. Trullench *dub.* 27. *cit. n.* 2. Pat. Hermanus, *in Medulla Theologiæ Moralis, lib.* 4. *dub.* 2. *art.* 3. *n.* 1. Basseus *loc. cit.*

Sed ego absolutè probabilius Respondeo, Excusare. Quia revera huiusmodi febris moraliter reddit impotentem ægtum ad Horas Canonicas recitandas, etiam illo die, quo desinit febris, vt experientia constat. Et certè (vt benè notat Sanchez *dub.* 45. *cit. num.* 3.) cum damna, quæ in corpore valido sunt levia, in ægroto sint grauia mala, & omnia præcepta Ecclesiæ ordinentur ad Charitatem, quæ erga infirmos admodum benigna est, non est verisimile, quod Ecclesia quæ est piissima mater, velit hominibus morbo affectis, addere molestiam orandi, etiamsi ab ea non multùm lædantur.

QVÆSTIO XXIV.

An item febris quartana excuset ægrotum ab obligatione recitandi Officium?

Negant Doctores nuper adducti, & à fortiori quidem, cum inter febrem, & febrem quartanæ, duorum dierum intervallum mediet: Tertianæ verò vnius.

Alij autem dicunt, quod de huiusmodi quartario non possit dari certa regula, vtrum teneatur ad Horas, necne, sed iudicandum esse arbitrio Medici superioris, aut alterius boni viri, quia potest dari casus, in quo quartana sit adeo grauis, & secum talia accidentia afferat, vt meritò censeatur grauis infirmitas, & consequenter excuset à recitatione Officij. Ita Siluester *verb. Hora, q.* 4. *dicto* 1. Sanchez *lib.* 7. *consil. c.* 2. *dub.* 45. *n.* 6. Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 8. *sect.* 2. *q.* 18. *n.* 117. Escobar à Corro *q.* 6. *de Horis, num.* 63. Trullench *dub.* 27. *sub n.* 2.

Sed ego clariùs Respondeo *Primò.* Probabile est mihi, & valdè, quod febris quartana excuset ægrotum ab obligatione recitandi Officium pro illa die, qua febris illum vexat: siue hoc faciat à mane vsque ad meridiem, aut ad vesperas, & statim cesset, siue à meridie, vel à vesperis vsque ad mane diei sequentis. Nam si primo modo contingat, constat non teneri infirmum ad recitandum eo die; quia non statim quod febris cessat, manet potens ad recitandum, cum adhuc maneat defessus, ac debilitatus, & ideo valde molestum esset illi Horas tunc dicere. Si verò contingat secundo modo, etiam constat non teneri infirmum totum Officium recitare mane; quia jam ab illo tempore adest inæqualitas corporis, eiusque indispositio, quæ est legitima causa non orandi: habetur *in cap. Clericus, dist.* 91. lege Tamburinum *loc. cit. n.* 13. *vers. Hinc ex Pellizario*, vbi saltem hoc vltimum docentem inuenies.

Respondeo *Secundò*: Etiam probabile est mihi, quod nec tenetur ad Officium dicendum quartanarius, adhuc illis duobus diebus, in quibus à quartana febri est liber. Quia revera si quartana est gravis, etiam illis duobus diebus intercedentibus inter febrem, & febrem ita manet defatigatus, vt perdifficile sit illi Horas recitare. Imò vt bene ex experientia ductus notat Escobar à Corro *n.* 63. multoties, medio tempore inter febrem, & febrem magis defessus, & defatigatus inuenitur ægrotus, quàm tempore ipsius febris: atqui hoc tempore non obligatur ad Horas, ergo neque illo alio intermedio. Confirmo hanc meam opinionem ex alia satis probabili, quam tradidi 3. *p. tract.* 5. *de Ieiunio, disp.* 8. *q.* 64. vbi cum communi dixi, quod laborantes minimè teneantur ad ieiunium illis diebus, in quibus non laborant (nempe quando vno aut altero die, propter festum occurrens, cessant à labore,) eo quòd durum esset illos ad hoc obligare, cum ex labore præterito satis debiles ac fatigati maneant, vel futuri sint debiles ad laborandum sequenti die: ergo ob eandemmet rationem manebit liber ab onere recitandi quartanarius illis duobus diebus, in quibus non laborat febri siquidem primo die satis debilitatus manet ex præterita febri, & secundo futurus esset debilior ad morbo laborandum die sequenti.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXV.

An dolor capitis, stomachi, aut pectoris eximat quem ab onere recitandi?

NEgant communiter Doctores, præcipuè Azor, Bonac. Trullench, Bassæus, citati suprà *q.* 23. Corro *q.6.n.63.* & alij.

Sed clariùs Respondeo verè non eximere, si prædictus dolor sit leuis, & pertransiens; secus verò si grauis sit & permanens: nam tunc verè excusabit; cum tunc verè infirmitas grauis reputetur. Sic intelligendi sunt Authores citati, & à fortiori docebunt Sanchez *lib.* 7. *consil.cap.2. dub.*45. Tamburin. *num.* 13. & Trullench citatus, vbi dicunt, quod æger, qui ex recitatione Horarum verisimiliter credit, aut timet futuram stomachi cruditatem, vel capitis grauedinem, vel virium lassitudinem, vel tardiorem febris remissionem, excusetur à recitatione Officij.

QVÆSTIO XXVI.

An imbecillitas eius, quem febris deseruit, eumdem excuset à recitatione per aliquot dies?

REspondeo vt certum, Excusare. Quia illa imbecillitas infirmitas adhuc est, & Mater Ecclesia conualescenti per aliquod tempus requiem ab Officio concedere putanda est. Sic Sanchez *dubit.*45. *cit. num.* 5. Qui benè addit, quod possit quis celebrare Missam, etiamsi non recitet illis diebus: nam hoc tribuere debemus benignitati Ecclesiæ. Tamburinus *lib.2. in Decalogum, cap.*5.§. 8. *num.* 13. vbi notat, quod dies prædicti per quos vacare debet conualescens ab Officio, numerari debent arbitrio prudentis, proportione habita ad grauitatem præteritæ infirmitatis, & præsentis difficultatis. Trullench *lib.*1. *in Decalogum cap.* 7. *dub.* 17. *sub num.* 2. Pellizar. *tomo* 1. *tract.* 5. *capite* 8. *sect.* 2. *quæst.* 18. *num.* 116. *vers. Addit Sanc. num.* 5.

QVÆSTIO XXVII.

An item excusetur ab Horis, qui oculorum infirmitate laborat?

REspondeo, Excusari ab horis legendis, si timet videndi vim paulatim deperdere: non tamen excusabitur ab obligatione illas memoriter dicendas, si memoriter eas retineat, juxta dicta suprà *q.*11. Sic Tambur. *n.*13.*cit. in fine*, & Pesantius 2.2. *q.*72.*art.*2. *disp.*6. vbi inter infirmitates graues, dolorem oculorum enumerat.

QVÆSTIO XXVIII.

An rursus excusetur ab Horis, qui ita oculorum infirmitate, aut febri alia laborat, vt tamen per notabilem diei partem legat voluntariè fabulas, vel historias, aut vacet confabulationibus familiaribus?

NEgat excusari Navarr. *de Orat. cap.*11. *num.*4. (non 11. vt citat Pellizarius) per hæc verba: *Quartò, illum ægrotum, qui potest seriò loqui, & alia negotia profana tractare cum suis amicis, ab Horarum recitatione minimè excusari, quia hoc non est illi facilius.* Ita ille ibi: & postea *in Man.c.*25.*n.*100. Ioan. de Cruce *in sum.in* 3.*precep.Decal.art.*3. *dub.*5.*n.*1. *in fine*, Faustus *de Horis lib.*2. *q.*217.

Sed probabilius Respondeo, Excusari etiam. Quia sermones illi, & lectiones voluptatem ægris afferunt, nec morbus inde ingrauescit, sed potiùs decrescit; at verò recitatio Horarum est res seria, & requirit attentionem, ac suapte natura grauat caput, ac mœrorem, & molestiam infert. Sic Sanchez *lib.*7. *consil.cap.*2.*dub.*45.*n.*4. & penes illum, alij valde docti Magistri. Sancius *in selectis disp.*15. *n.*2. Pellizar. *tom.*3.*Regul. tract.*5.*c.*8. *sect.* 2. *q.*18. *num.* 116. (non 176. vt inuenies apud Tamburin.) Trullench *dub.*27.*cit. sub n.*2. Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog.c.*5.§.8.*n.*14. vbi docet, præfatum ægrum non peccaturum contra obligationem recitandi Officium, quia ab illo jam excusatur. Sicuti non peccat contre præceptum jeiunij, qui ex infirmitate comedit carnes, sed ex gulæ concupiscentia comedit pisces. *Verùm quemadmodum hic peccat contra Charitatem in se ipsum, si multùm ei noceant pisces; ita peccaturum* (inquit) *non ambigo illum, qui fabulas cum sanitatis detrimento legit: quod tamen detrimentum, saltem notabile, rarò eueniet: quia bisce lectionibus, quantum est ex hoc capite, recreatur animus, non multùm opprimitur.* Sic ille. Et Diana *tom.*1. *tract.* 12. *de Horis, resol.* 43. Verricellus *in qq. moral.tract.*5. *quæst.* 6. *num.* 129. Escobar à Corro *quæst.* 6. *de Horis, num.*60.

QVÆSTIO XXIX.

An eo ipso quod quis ratione infirmitatis excusetur à recitatione Horarum in Choro, excusetur à recitatione etiam priuata?

REspondeo vt certum: Non eo ipso excusari. Quia potest infirmitas esse talis, vt recitationi in choro impedimentum afferat; non verò priuatæ, v. g. infirmitas pedum, qua quis ita laborat, vt Ecclesiam adire nequeat, quamvis alioquin bene valeat, verè impedit primum, non verò secundum, cum possit Horas domi pronunciare. Sic omnes. Navarr. *de Orat. cap.*11. *num.*2. Reginald. *ad* 2.*precep. Decal.lib.*18.*cap.*13.*sub n.*181. *q.*1. Bonacina *disp.* 1. *quæst.*6. *punct.* 1.*num.*3. Trullench *dub.*27.*cit. n.*4. Corro *quæst.*6.*citata, num.*66. *limit.*4. Bassæus *Hora Canon.* 6. *num.*1.

QVÆSTIO XXX.

An qui dubius est, an recitatio Officij valde nocitura sit ei, teneatur ad Officium?

NEgat Caietanus *verb. Ieiunium*, quem sequi videtur Thom. Delbene *tract.* 3.*de conscientia dubia, dubit.*28. *n.*4. & 5. Sed Rspondeo dicendum, quod vt non teneatur, debeat Medici, aut Superioris consilium expectare: illius quidem, quia ratione Officij, & peritiæ in arte ad eum spectat tale judicium: huius verò quia ob iurisdictionem potest per modum dispensationis aliquid remittere. Quod si nec Medicus, nec Superior haberi possit, tunc infirmus debet vti arbitrio prudentis viri. Quod si hic adhuc deficiat, standum credo arbitrio ipsiusmet

met dubitantis, si timoratus sit; licet Suarez, & Pellizarius sentiant tunc teneri, eo quod in dubio inclinandum sit in fauorem præcepti. Sic Nauar. *loco cit.* Sotus *de Iust. lib.* 10. *quæst.* 5. *art.* 3. Siluest. *verb. Hora, quæst.* 4. Armilla *num.* 16. Sandoual *tract. de Offic. Eccles.* 5. *p. cap.* 3. Sanchez *lib.* 7. *consil. cap.* 2. *dub.* 45. *num.* 2. Bonacina *quæst.* 6. *cit. punct.* 1. *n.* 4. Corro *n.* 59. & Ego item 3. *p. tract.* 5. *disp.* 10. *q.* 17. & *disp.* 8. *q.* 141. loquendo de Ieiunio, & communis. Quid si Medicus sit dubius, mox dicemus: sit ergo.

QVÆSTIO XXXI.

An rursus, si Medicus sit dubius, an recitatio nocitura sit ægroto, tunc teneatur iste Horas persoluere.

AFfirmatiuam sententiam videntur tenere Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 28. *num.* 21. & Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. *q.* 18. *num.* 115. & esse probabile affirmat Tambur. mox citandus.

Alij verò dicunt, teneri ægrotum, eo in casu occurrere ad superiorem pro dispensatione. Ita Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 9. *num.* 393. Malder. *in* 2. 2. *tract.* 10. *cap.* 2. *dubitat.* 5. Villalob. *tom.* 1. *tract.* 24. *diff.* 16. *n.* 2.

Alij denique probabiliter æquè Respondent, tunc non teneri ægrotum ad recitandas Horas. Quia non tenetur se periculo grauis damni exponere. Ita Bonacina *loco cit. num.* 5. quem citat & sequitur Diana *tom.* 1. *tract.* 12. *Resol.* 28. Quibus addo Escobar. à Corro *q.* 6. *num.* 59. & penes ipsum Cabreros *de metu* 2. *p. cap.* 42. *n.* 2. S. Faustum *lib.* 2. *de Horis, q.* 219. & 221. Paulum *tom.* 2. *tract.* 2. *disputat.* 2. *punct.* 6. *num.* 10. Caram. *lib.* 3. *Theolog. moral n.* 1396. Basseum *loco cit.* Quorum doctrinam esse probabilem clarè ait Tamburin. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. §. 7. *V. Hora Canonica, n.* 2. & tenet Thom. Delbene *loco cit. n.* 8.

Sed ego probabilius Respondeo, Teneri Horas persoluere; nisi aliàs recurrat ad superiorem, vt secum dispenset, vel dubium aliqua ratione deponat.

Prima Pars probatur. Quia probabilius est, quod in hoc casu, possessio stat pro præcepto recitandi; cum non sit dubium de præcepto, sed de excusatione illius: ideoque sicut ægrotus possidet ius tuendi salutem corporis, sic & Ecclesia possidet ius exigendi recitationem Horarum: quod ius, cum sit grauius, vtpote magis respiciens bonum commune, propterea cæteris paribus præferri debet. Sic Authores primi modi dicendi.

Secunda pars de se patet, & constat ex dictis quæst. antecedenti; & docent authores secundi dicendi modi.

Tertià verò, etiam liquet, nam deponendo prudenter dubium, manet à præcepto liber, vt bene notat ex Suario Pellizarius his verbis: *Addit Suarez, dubium in isto casu posse deponi, si vel dubium non sit æquale, sed occurrāt plura, quæ faueant excusationi, vel non sit tam purū dubium, quin admittat probabile indicium, quod causa illa sufficiat ad excusandum.* Sic illi. Qui licet loquantur de dubio ipsius infirmi (non medici) de quo quæst. antecedenti egimus, eadem est certè vtriusque dubitantis ratio. Legantur dicta à nobis 3. *p. tract.* 5. *disp.* 8. *q.* 141. vbi, in simili, de dubitante, an habeat iustam causam non ieiunandi, idem docuimus.

QVÆSTIO XXXII.

An Infirmus, transacta infirmitate, teneatur recitare Officia, quæ in infirmitate omisit.

REspondeo vt certum, Non teneri. Quia quotidianum Horarum pensum, est institutum, ob singulorum dierum honorem, & cultum: ergo transacto die, quicunque sit ille, lex eius pensi soluendi extinguitur, ac proinde non amplius reuiuiscit. Sic Azor. *lib.* 10. *cap.* 13. *q.* 7. ex Siluestro *v. Hora, quæst.* 4. Bonac. *disp.* 1. *de Horis, q.* 6. *punct.* 1. *n.* 6. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 27. *n.* 3. Escobar à Corro *de Horis q.* 6. *n.* 58. Qui tres citant pro hac parte Nauarrum *de Orat. c.* 11. *n.* 32. Sed omnes male: nam nihil de hac quæstione tractat. Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 29. (non 28. vt leges apud Bonac. & Trullench) *num.* 11. & omnes.

§. III.

De Occupatione graui.

QVÆSTIO XXXIII.

An grauis aliqua occupatio, quæ solet interdum accidere, excuset à recitando Officio.

REspondeo, vt certum: Excusare, dummodo occupatio sit grauis, honesta, necessaria, & quæ differri non possit commodè in aliud tempus, sine scandalo, peccato, aut notabili damno suæ, aut proximi animæ, vitæ, honoris, aut diuitiarum. Ratio est, quia præcepta Ecclesiæ non obligant cum tanto onere. Sic omnes. Legantur Nauar. *de Orat. c.* 11. *à n.* 36. Suarez *lib.* 4. *de Horis, c.* 28. *n.* 32. Vasquez *de Benef. c.* 4. §. *art.* 1. *n.* 12. Azor. *lib.* 10. *c.* 13. *q.* 15. Bonac. *disp.* 1. *q.* 6. *punct.* 2. Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 8. *sect.* 2. *q.* 19. *n.* 120. Sanch. *lib.* 7. *consil. c.* 2. *dub.* 52. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 28. Thom. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 8. *à n.* 16. & alij apud Bassæum *V. Hora* 6. *n.* 4. & Acacium *V. Beneficiados, Resol.* 118.

QVÆSTIO XXXIV.

An à recitatione excusentur, qui recitaturi sunt publicam lectionem, ad Cathedram, vel Doctoris lauream acquirendam.

REspondeo vt certum, Excusari, si simul cum tali actione recitare nequeant. Ratio est, quia vt huiusmodi actiones debitè fiant, plurimum, vel Reipublicæ, vel ipsorummet priuatim, interest: ergo si cum studio ad id necessario Officij recitatio non compatitur, minime ad illam tenerentur. Sic Doctus, ac pius Doctor Nauar. *cap.* 11. *de Orat. num.* 34. Qui gratias agit Deo, quod nunquam Horarum recitationem post eiusmodi actus omiserit. Sanchez *dub.* 52. *cit. num.* 4. Pellizar. *num.* 120. *vers. Hinc patet.* Trullench *dub.* 28. *num.* 2. Tamburin. *num.* 16. *vers. Ex hoc capite.* Suarez *cap.* 28. *cit. num.* 35. Bonacina *punct.* 2. *cit. num.* 1. Filliucius *tract.* 23. *num.* 299. Ioan. Sanc. *in select. disput.* 54. *num.* 17. Escobar à Corro *quæst.* 6. *num.* 14. Diana *part.* 10. *tract.* 11. *Resol.* 32. Raphael de la Torre *de Horis controu.* 7. *num.* 10. &

& apud illum noster Henricus de Gandauo, Maior, & Siluester.

QVÆSTIO XXXV.

An etiam excusetur à recitando, qui per integrum diem publicè defensurus est actum literarium.

RESpondeo vt certum, Etiam excusari Quia etiam plurimum interest sua doctum se præbere: ergo si simul recitare non potest, non tenebitur. Sic Nauarr. Suarez, Sanchez, Pellizar. Trullench, Azor. Raphael, Filliuc. Bonac. Diana, Sancius, Corro *loc. cit.*

QVÆSTIO XXXVI.

An Concionator, qui repentinè, & quasi per occasionem, inuitatur ad concionandum, excusetur à recitatione.

REspondeo cum communi, Excusari si nequeat concionem, absque nota, vel scandalo omittere, nec simul cum concione recitare. Quia in hoc casu adest necessaria occupatio, ac prouida excusatio Officij. Sic communis. Suarez *num.* 33. Tamburin. Diana *loc. cit.* Raphael *num.* 10. *cit.* Palao *disp.* 2. *punct.* 6. *num.* 2. & alij.

QVÆSTIO XXXVII.

An etiam Concionator quotidianus, tempore Quadragesimæ, excusetur ab Horis.

NEgat Diana *part.* 10. *tract.* 11. *Resol.* 32. citans pro se Suarium *lib.* 4. *cap.* 28. *num.* 33. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 9. *num.* 248. Garciam *in sum. Theolog. Moral. tract.* 2. *diff.* 7. *dub.* 2. *num.* 15. & 16. Raphaelem de la Torre 2. 2. *tom.* 1. *contr.* 7. *num.* 9. & Persicum *de Horis Canon. cap.* 12. *causa* 3. *dub.* 1. *num.* 5. Ita scribentem: *Quæres, an si necessitas actionis iusta non sit repentina, sed continua, excuset? vt si actio docendi publicè, concionandi, vel audiendi Confessiones, ad quas quis ex iustitia obligaretur, frequenter recitationem diuini Officij impediret? Respondeo negatiuè. Ratio est, quia tunc signum esset, illud exercitium non esse accommodatū tali Clerico, Religioso, aut Beneficiario: & ideo, qui volantariè illud susciperet, vel susceptum retineret, non posset excusari; quia non necessitate, sed voluntate impeditur: nam licèt Officium docendi, concionandi, & audiendi Confessiones, non sit alienum à Sacerdote, vel Religioso: si tamen propter incapacitatem personæ non possit Officium recitare, vt illi muneri satisfaciat, peccaret mortaliter, illud voluntariè suscipiendo. In hoc conueniunt omnes Doctores, qui dicunt, repentinam occupationem excusare, quia cum rara sit, tunc est vera necessitas, & ideo præceptum humanum affirmatiuum non obligat cum tanto rigore, quin per epicheiam excusationem admittat. Sicut per similem causam, potest omitti præceptum audiendi Sacrum.* Hucvsque Persicus, vti refert Diana.

Affirmant contra, apud eundem Dianam, Bordonus *in consil. Regular. tom.* 2. *Resol.* 79. *quæst.* 6. *n.* 18. vbi docet, *Quod concionator quotidianus excusandus sit à recitatione diuini Officij, nisi esset tam felicis memoriæ, vt facili negatio, modicum temporis insumeret in ediscendis concionibus, Ratio (inquit) est; quia commune bonum præfertur priuato.* Ita Bordonus.

Sed ego clarius, Respondeo *Primò.* Probabilius est, quod concionator quotidianus, qui ex Officio, obedientia, aut voto concionatur, eximatur à recitatione Officij; casu, quo hæc incompatibilis sit (vt ferè semper contingit) cum labore quotidiano concionandi. Ratio est, tum quia, quod pro Charitate institutum est, non debet contra Charitatem militare. Tum etiam, quia multum interest vel sua, vel Reipublicæ se in his Charitatis operibus exercere. Tum rursus, quia non omnino voluntariè, sed quasi necessariò à recitatione impeditur, qui ex Officio, Obedientia, aut voto concionatur. Tum denique, quia, vt cum communi Doctorum omnium diximus 3. *p. tract.* 5. *disp.* 8. *q.* 109. concionatores prædicti verè eximuntur à Ieiunio: ergo & à recitatione Horarum, vt in simili infert Sancius *in select. disp* 54. *n.* 17.

Respondeo *Secundò*, etiam probabilius, quod etiam concionator quotidianus, qui solum voluntariè, aut ex mercede concionatur quotidie in Quadragesima, excusetur ab Horis quotidianis dicendis, si commodè illas recitare non possit. Tum quia probabilius est, vt diximus 3. *p. loc. cit. q.* 110. quod etiam hi excusentur à Ieiunio. Tum etiam, quia pro istis faciunt ferè omnes rationes nuper adductæ: & etiam ratio Bordoni. Sic iste Author, necnon, meo videri, Escobar à Corro *q.* 6. *n.* 31. vbi ait, *Quod excusentur ab Horis Concionatores, qui pluries in die concionaturi sunt, & deficit tempus studendi, & in Vespertina manent defatigati, vt non valeant sine magno labore Horas recitare, adest enim iusta excusatio, & impedimentum.* Sic ille. Cuius ratio etiam probat nostram sententiam, vt videnti constat: nam etiam concionatoribus quotidianis deficit tempus studendi, & in vespere ita manent defatigati, vt non, nisi magno incommodo, recitare possint. Et certè si hæc nostra sententia non esset probabilis, ac in praxi tuta, væ væ Prædicatoribus Quadragesimalibus, væ millies illis.

QVÆSTIO XXXVIII.

An excusetur ab Horis, qui per totum diem Occupatus manet in audienda confessione existentis in articulo mortis.

REspondeo vt certum: Excusari, si aliàs non superfit tempus recitandi, aut non valeat sine labore magno. Ratio est, quia opus minus omitti debet pro maiori: atqui opus audiendi Confessionem existentis in articulo mortis, maius absque dubio est, magisque vrget, quàm recitatio diuini Officij, quæ pro Charitate instituta fuit, & non debet contra Charitatem militare: ergo. Sic omnes. Nauarr. *cap.* 11. *num.* 34. & 35. Sanchez *lib.* 7. *consil. cap.* 2. *dub.* 52. *num.* 1. Azor. *lib.* 10. *cap.* 13. *quæst.* 7. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 28. *num.* 2. Diana *part.* 10. *tract.* 11. *Resol.* 32.

QVÆSTIO XXXIX.

An etiam excusetur ab Horis, qui ita circa infirmos est impeditus, vt nullatenus ei supersit tempus ad commodè eas dicendas.

REspondeo vt certum, Excusari etiam, ob rationem nuper datam. Sic Sotus *lib.* 10. *de Iust. quæst.* 5. *art.* 3. *vers. Pari modo.* Sanchez, Trullench, & Diana

Diana *loc. cit.* Faustus *q.*147. & Escobar à Corro *quæst.*6.*n.*16. Qui bene notat, hunc casum euenire posse tempore pestis, vel magnarum febrium.

QVÆSTIO XL.

An rursus ab Officio excusetur diuino, qui toto die occupatur in componendis grauibus inimicitiis, vel rixis, vel populi seditionibus.

REspondeo vt quid certum: Etiam excusari, si tantum tempus consumpserit, vt non maneat sufficiens ad commodè recitandum; vel ita defessus ob laborem, aut altercationem sit, vt absque magna molestia nequeat recitare, quia iustam habet, & necessariam causam ad Officium omittendum. Sic Azor, Nauar. Sanchez, Trullench, Diana *loc. cit.* & alij communiter.

QVÆSTIO XLI.

An audientes Confessiones, septimana Sancta, aut tempore Iubilai, quando est magna pœnitentium copia, possint licitè dimittere Horas, si non possunt recitare, nisi omittendo aliquas confessiones quorundam, qui non consequentur Iubilaum, aut non adimplebunt præceptum Ecclesiæ.

NEgant aliqui Doctores, existimantes rarò posse occurrere hanc occupationem, quæ excuset à recitatione, eo quòd diuinum Officium possit anticipari in his casibus, vel postponi. Ita Villalob. 1. *p. tract.* 24. *diff.* 16. *n.* 11. Trullench *lib.* 1. *c.* 7. *dub.* 28. *n.* 2. *in fine.* Diana *p.* 10. *tract.* 11. *Resol.* 32.

Sed clarius, ac probabilius Respondeo, excusari quidem ex se, quia sufficientem ad id causam habent, nempe, magnum fructum spiritualem proximorum, quem certè impedirent, si eorum confessiones non audirent. Verum est, quod non excusarentur, si facile Officium possent præuenire, aut post tot auditas Confessiones, sine labore recitare: sed id esset per accidens. Sic Sanchez *dub.* 42. *cit. n.* 3. & penes illum, Nauar. Armilla & Tabiena. Tambur. *n.* 16. *cit.* vbi loquendo de Iubilei tempore id concedit. Corro *q.* 6. *n.* 12. vbi absolutè nostram sententiam docet.

QVÆSTIO XLII.

An Confessarij omnes, tam qui ex Officio, quàm qui voluntarie audiunt per totam diem Confessiones, excusentur ab Officio diuino, si nequeant illud facile præuenire.

NEgant excusari Confessarios qui non ex debito, seu ex Officio, sed voluntariè audiunt Confessiones; omnes qui negant, excusari per hoc à ieiunio. Sunt autem Caiet. Tolet. Angles, Maure, & alij, quos adduximus 3. *p. tract.* 5. *disp.* 8. *q.* 109. 110. & 114. Negant & alij, qui docent, non posse quem assumere occupationem voluntariam incompatibilem cum recitatione Officij, eo quòd sic implicitè vellet omissionem Horarum. Ita Trullench, Machado, Bassæus, Moneta, Bonartius, & Suarez, quos affert, & sequitur Diana *part.* 7. *tract.* 11. *Res.* 1. & *p.* 11. *tract.* 1. *Res.* 25. & Bordonus citatus à Diana *p.* 10. *tract.* 11. *res.* 22. qui quæst. propositæ clarè negatiuè respondet.

Sed ego clarius, ac probabilius Respondeo, excusari omnes prædictos Confessarios ab Officio diuino recitando, si nequeant facile illud anticipare. Ratio est *Primò*, quia omnes Confessarij, qui per totum diem, etiam voluntarie audiunt Confessiones, eximuntur à ieiunio, vt diximus 3. *p. tract.* 5. *disp.* 8. *q.* 114. & 115. ergo etiam eximentur ab Officio. *Secundò*, quia labor magnus, etiam voluntarie susceptus, extinguit ieiunandi obligationem, vt diximus 3. *p. loco cit. n.* 98. & *q.* 154. & 155. ergo & labor magnus in Confessionibus, etiam voluntariè excipiendis, extinguet recitandi pensum.

Tertiò, quia licet demus contrariis, quod nequeat Sacerdos quis admittere Officium, cui Ordinariè annexa sit talis occupatio, quæ Horarum recitationem excludat; tamen, admisso iam Officio, licitè absque dubio, liberè admittere poterit occupationem honestam, & vtilem sibi, vel Reipublicæ, quæ à recitatione Horarum liberare possit. Quod solùm contingit in casu nostræ quæst. Sic expresè tenet Caramuel *in Regul. D. Bened. disp.* 116. *n.* 1438. & *in Theol. Mor. fudam.* 53. §. 1. & 3. citatus à Diana *p.* 7. *tract.* 11. *Res.* 1. & *p.* 10. *Resol.* 22. *cit.* Qui nostram conclusionem hoc modo explicatam admittit 7. *p. loc. cit.*

QVÆSTIO XLIII.

An si quis Confessarius remisisset Officium ad vnam horam, ante mediam noctem, & tunc ad Confessionem, vel communionem moribundo conferendam vocaretur, posset omisso Officio, ad morientem euolare.

REspondeo vt certum, quod non solùm possit, vt ait Tamburin. *loc. cit. n.* 17. verùm etiam, quod teneatur, etiamsi non sit Parochus. Quia hic charitas proximi vrget: cum eius necessitas instet maximè. Sic Tamburinus, qui *n.* 19. refert facetum casum his verbis: *Remisit bona fide quidam Parochus recitationem minorum Horarum in vltimam horam ante mediam noctem (forte autem erat dies Iouis) quando reuersus domum incœnatus, voluit, hac intentione, cibo se reficere, vt absoluta per mediam horam cœna, Officium recitaret alia media hora, qua ante initium diei sequentis, iam superfutura erat. Vix sedit ad mensam, cum vocatur ad audiendam confessionem cuiusdam grauiter vulnerati. Aduolat, audit ritè confessionem, domumque redit sub eam temporis angustiam, vt semihorula, quæ supererat ante noctem intempestam, non sufficeret ad vtrumque, quod ipsi erat præstandum, nempe ad cœnandum, & certè cum carnibus (impendente enim die Veneris expirabat dies Iouis) & ad Officium persoluendum. Quid ergo faciet Parochus, præsertim volens die sequenti Sacrificium ritè ieiunus celebrare.*

Si de consilio (pergit Tamburinus) *hic ageretur, facile illi hoc consiliũ dares, vt ieiunus, & incœnatus horas illas solitas Deo gratiores persolueret: sed de obligatione agimus, non de consilio. Obstrigamne hunc ieiunare nolentem. Ius cœnandi, quo homo fame, & negotiis oppressus gaudet, dixerimne necessitatem leuem, an potius grauem? Deinde, quid melius, recitatio hæc Officij, an Sacrificiũ diei sequẽtis, quod omittere absque dubio deberet Parochus, si propter recitationẽ, comedere ante mediam noctem non posset, facile enim comedet, si non carnes, certè pisces post mediã noctem, ac propterea indispositus euadet ad Sacrificium peragendum. Hæc & similia expende, & prudens rẽ decernito: ego enim ad vtiliora progredior.* Hucvsque Tābr. qui vt vides, anceps manet, & te decernere linquit. Ego pro te id faciã. R. ergo, quod Parochus cœnet (cum opus charitatis, quod

quod exercuit, non abstulerit ius, quod ad canendum habebat) & omittat officij reliquum. Vel si mauult, cœnet per quadrantem horæ, & in alio incipiat recitare quod ei superauerat, & continuet vsque ad finem, etiamsi media nox accedat: & sic vtrumque præstabit. Quod certe potest, iuxta probabilem doctrinam à nobis traditam *supra disp.4.q.108.*

QVÆSTIO XLIV.

An Sacerdos pauper, quem ita grauis necessitas victum quærendi opprimit, vt nequeat vitæ necessaria inuenire, & Officium persoluere, possit licitè hoc omittere.

RESpondeo, Posse. Quia hic vrget occupatio honesta, & necessaria ad vitæ sustentationem, quæ differri non potest absque detrimento salutis magno: ergo est sufficiens causa ad eximendum illū ab Officio. Sic Tamburinus *lib.1.in Decal. c.5.§.8. n.18.* licet putet, rarò hunc posse casum accidere, cum Sacerdotes patrimonio communiter fruantur.

QVÆSTIO XLV.

An propter contemplationem altissimam, possit quis diuinum Officium dimittere.

NEgant multi Doctores vt certum. Quia melior est, inquiunt, obedientia, quàm victimæ: & certè contemplatio illa, non est opus necessarium, sed voluntarium: recitatio autem est opus præcepti, & ideo necessarium, quod omitti non debet ob illud voluntarium. Sic Suarez *lib.4.cap.28.num.31.* S. Faustus *de Horis 2.part. q.247. vers. Hic errant.* Escobar à Corro *q.6.de Horis, n.23.* Ludouicus de S. Ioan. *in sum. vbi de Offic. diuino, art.11. diff.6. concl.5.* Qui id limitat, *Caso, que la contemplacion viniesse à ser tal, que se quedasse arrobado por todo el dia, que en tal caso, como el arrobo no es obra natural, sino sobrenatural, y diuina, Dios que le hizo aquella merced, dispensa con el en aquella obligacion por entonces.* Sic ille.

Sed ego adhuc clarius Respondeo *Primò*. Certissimum est, quod nemo, propria auctoritate, possit commutare Officium diuinum, in contemplationem altissimam, & propter hanc, illud omittere. Quia nec in opus maius, ac perfectius, etiamsi non esset voluntarium, sed ex præcepto, aut voto, posse, diximus *3.p.tract.5.disp.8.q.135.* loquendo de Peregrinatione ad loca Sancta, & de se patet, ac tenent omnes Doctores, præcipuè citati.

Respondeo *Secundò*, optimè potest quis se exercere, & occupare in contemplatione diuinorum, etiamsi ex illa ita in ecstasim rapiatur, vt postea minimè recitare queat; vel quia raptus est per totum diem, vel quia ex illo manet ita fatigatus, ac defessus, quod facile non valeat. Quia in hoc euentu non commutat Officium in contemplationem, sed assumit hanc exercendam, vtpote rem grauissimam Deo, ex qua per accidens, ac præter intentionem resultat impotentia ad recitandum. Nec fundamentum Authorem primæ sententiæ, videlicet, quod opus præcepti semper debeat præferri operi voluntario, est firmum, vt diximus *3.p.q.135. cit.* & ex dictis *suprà*, constat.

QVÆSTIO XLVI.

An Peregrinatio ad loca pia, iustè, & legitimè suscepta, excuset à recitatione officij.

NEgant etiam communiter DD. præcipuè Azor. *lib.10.cap.13.q.14.* (non 13. vt offendes apud Corrum) Nauar. *De Orat.cap.11.num.33.* Bonacina *disp.1.quæst.6. punct.1. num.9.* Trullench *cap.7. cit. dub.27. sub n.3.* Corro *loc. cit. n.24.* Qui addunt, id esse verum, etiam casu, quo Peregrinus alium in sui locum substituerit. Quia (inquiunt) onus Officij est personale, & aliàs peregrinatio est voluntaria: ergo.

Sed ego clarius Respondeo *Primò*, tanquam certissimum, quod nullus Peregrinus possit ex se commutare Officium in peregrinationem ad loca Sancta. Quia ad id non habet potestatem, vt constat ex dictis.

Respondeo *Secundò*, optimè potest quis suscipere peregrinationem voluntariam ad loca Sancta, quamuis timeat, quod ex illius labore resultare possit impotentia moralis ad soluendum onus Officij. Quia Peregrinatio dicta, est actus religionis, ac proinde licitus, honestus, ac maximè meritorius: ergo etiamsi sit voluntaria, apprehendi à quocunque potest. Rursus, non est ex se incompatibilis cum recitatione Officij: ergo per accidens erit, quod hic & nunc, ratione laboris ex peregrinatione consurgentis, Peregrinus ab Officio eximatur. Legantur dicta à nobis *3.p.tract.5.disp.8.q.134.& seq.*

QVÆSTIO XLVII.

An ille, qui omisit recitare Matutinum vsque ad prandium, absque vrgente causa, eximatur postea à recitatione illius.

AFfirmant quidam DD. asserentes, quod licèt huiusmodi omittens, peccarit mortaliter, in dilatione Matutini, vsque ad meridiem, eo quòd eo tempore finiatur tempus Matutini, non tamen teneatur amplius illud recitare, quia finitum fuit tempus aptum ad illud dicendum. Ita sensere Turrecremata in cap. *Presbyter.91.q.5.* & *ibidem* Cardin. *n.5.* vt refert Suarez *lib.4. de Horis, cap.27.n.6.* & antea Nauar. mox citandus.

Negat tamen contrà noster Ludouicus à Concep. *1.p.sui examin.tract.vltimo, illatione 1.post.5. concl. n.7.p.484.* docens, peccare quidem mortaliter in dilatione Matutini; non tamen propterea eximi à recitandis Matutinis. Vtrumque docet *loc. cit. n.11.* his verbis: *Secundò dico (quod etiam alij affirmant Doctores) peccare mortaliter illum, qui absque iusta causa omittit vsque ad meridiem Matutinas laudes recitare, & non ob id ab obligatione in posterum liberant recitandi: ergo signum est, quod peccare, non recitando ante meridiem, non arguit tempus præfixum ad recitandum Matutinum, non esse ad finiendam obligationem, sed ad licitè non differendam.* Ita Ludouicus.

Sed pro veritatis resolutione Respondeo *Primò*, certum est, quod dilatio Matutini vsque ad meridiem, vel noctem non sit peccatum mortale, etiamsi sine causa fiat. Quia certum est quod non sit consummata omissio præcepti, quoad substantiam eius, cum præceptum pro toto die latum, & præfixum sit: ergo. Sic Suarez *numero sexto cit.* vocans oppositum falsum. Nauarrus *de Oration.*

cap.10.

cap.10.num.50. & omnes DD. Quare miror nostrum Ludouicum oppositum scripsisse.

Respondeo *Secundò.* Etiam est certum, quod qui omisit recitare Matutinum vsque ad prandium, teneatur postea illud recitare: quia, ut habitum est, etiam post prandium vrget, & manet præceptum, cum sit latum pro toto die: ergo potest impleri, & debet. Sic Suarez dicens, quod opposita sententia sit improbabilis, & contineat errorem moralem. Nauarr. *num.50.& 51.* vbi narrat, *Quod stulte duo Beneficiarij, quodam die latabantur, & alter, quia lapsus erat meridies, & alter, quia iam sol occiderat, & necdum recitarent Matutinas feriales prolixas, nec aliud, quicquam vsque ad Vesperas, putantes iam præteritum esse tempus Officij Matutini, & quod non erant iam obligati illud docere, sed duntaxat facere, quod in dicto sequenti dice ut de eo qui omisit recitare integro die. Sic enim duplici ratione aberrabant, altera quidem, quod gaudebant, præteritum esse tempus, in quo poterant excusari à peccato mortali; altera verò, quia minoris faciebant mortiferè Deum offendisse, ob quod æterna pœna rei fiebant, quàm laborem laudandi aliquantulo tempore diuinam eius Maiestatem.* Sic pius Doctor, & sic omnes.

QVÆSTIO XLVIII.

An saltem, qui vrgente aliqua occupatione, em sit Matutinum vsque ad meridiem, excusetur postea ab illo recitando.

AFfirmauit Emman. Sà in impressione genuina (nam in expurgata, expunctum est) his verbis, *Nec tenetur ad horas, qui vrgente negotio est impeditus, huic enim sufficit recitare Horas temporis non impediti.* Sic ille. Qui, vt vides, non solum de Matutinis, sed de omnibus aliis Horis cum proportione, id affirmat. Huius Doctoris iam expunctam sententiam per Mag. Sacri & Apostolici Palatij, non audet adhuc improbare noster Ludouicus *loc.cit.num.9.* quin potius illam probare intendit *num. 10.* assignando differentiam inter sententiam Emmanuelis Sà, & Turrecrematæ, & Cardinalis. *Quia in casu* (ait) *sententia Sà, nulla est culpa in dilatione, & sic interpretari possumus Ecclesia voluntatem, nolentis extra tempus designatum ad licitè recitandum, obligare. Nam si Ecclesia, in ea sententia, præcipit sub mortali, vt absque iusta causa excusante, ante meridiem recitetur Matutinum, implicitè velle videtur, in posterum à tali obligatione recitandi liberare. Et cum tempus vnius diei, in sententia Sà, sit partibile in ordine ad Horas Canonicas recitandas, dicendum videtur in eius sententia, velle Ecclesiam ab onere recitandi Matutinum post meridiem excusare illum, qui vrgene occupatus negotio, illud distulit: nolle autem illum excusare, qui negligentia illud omisit tali tempore recitare; ne sic ex iniquitate sua (qua in sententia Sà, adhuc non est mortalis) commodum subeundi in recitando laboris reportet.* Hucvsque noster Ludouicus. Qui poterat citare pro se Caramuelem *in Regul. D. Bened. disp.116. n.1442.* vbi ait, *Quod, qui morbo, vel occupatione inevitabili impeditur, tempore, quo Hora aliqua solet legi, excusari possit à lectione illius Hora.* Ita ille. Quem refert Diana *p.7. tract.11. Resol.14.*

Sed, vt certum etiam, Respondeo adhuc non excusari à Matutino dicendo, qui vrgente aliquo negotio, aut occupatione, omisit illud recitare vsque ad meridiem. Quia, etiam loquendo in hoc casu (de quo loquitur Sà) est efficax ratio Suarij, posita quæst. antecedenti, *resp.2.* quia videlicet, præceptum de Officio dicendo, non tenet, aut vrget solùm suis correspondentibus horis, sed tota die est vnicum præceptum totius diei: ergo in qualibet eius hora potest, & debet impleri.

Nec obstat, quod Officium sit diuisum, aut distinctum per diuersas horas, quia id solùm est factum, propter significationem, non verò propter obligationem, quasi partis Officij recitatio sit adlicta vni horæ. *Si enim* (ait Tamburinus) *ita esset, transacta illa hora, non obligaretur quis partem Officij illi hora respondentem, recitare: sicuti transacta die Dominica, non obligamur amplius Missa interesse, quod nullus dixit.* Sic contra sententiam Emanuelis Sà, tenet Tamburin. *lib.2. in Decal.c.5.§.8.sum.n.20.& 21.* dicens, se illam admittere, nequaquam posse.

QVÆSTIO XLIX.

An qui præuidet aliquod impedimentum à se postea voluntariè apponendum, teneatur Officium præuenire, & totum mane recitare.

NEgatiuam sententiam esse probabilem affirmat expresse Caramuel *num 1442 cit.* dicens probabile esse, quod non solum ægrotus, sed etiam iter acturus, aut alio negotio ineuitabili impeditus, qui tempore, quo Hora aliqua dici solet, est occupatus, excusetur à recitatione illius Horæ.

Sed vt mihi certum Respondeo, teneri Officium præuenire, & totum mane recitare. Quia, ex vna parte, præceptum recitandi vrget toto die, & in qualibet eius parte; & ex alia parte impedimentum est voluntarium: ergo qui id præuidet, obligabitur, mane, si serò non potest, ad totum Officium dicendum. *Confirmatur*: nam qui præuidet die festo, se non posse adesse Sacro, circa meridiem, posse autem mane diluculo, obligabitur adesse mane, vt diximus *3.p. tract.1. disp.3. q.9.* ergo similiter in nostro casu est dicendum. Sic communiter DD. Siluest & Nauar. quos sequitur Suarez *lib.4. de Horis, c.28.n.32. & 36.* Azor. *lib. 10 cap.13. quæst.14.* Graffius, Valentia, Macignus, & Naldus, quos sectatur Bonacina *disp.1. quæst 6. punct.2. num.2.* Castro Palao *tom.2. tract.7 disp.2 punct.6. num 15.& 16.* Escobar à Corro *de Horis quæst.6. num.21.* Pellizar. *tom.2. tract.5. disp.8. sect.2. q.18. n.118.* Tamburin. *lib.2. in Decalog. c.5. §.8. n.20.* Trullench *lib.1. in Decal. c.7. dub.27. n.5.* (non *dub.17. n.5.* vt offendes apud Dianam *p.7. mox citandum*) Caramuel *loc.cit.* Diana *part.4. tract.4. Res.10. & p.7. tract.11. Resol.14.* Candidus mox citandus, & alij apud ipsum. Lege etiam me ipsum *p.3. tract.7. de Euchar. disp.3. q.30. & 32.*

QVÆSTIO L.

An etiam teneatur præuenire Officium, & totum mane recitare: si præuideat impedimentum superuenturum, à natura, vel violentia, non autem à voluntate.

NEgant tunc teneri plures Authores, apponêtes exemplum in infirmo, qui præuidet febrim quartanam v. g. superuenturam sibi sub meridiem, & duraturam vltra mediam noctem sequentem; tunc dicunt isti DD. non teneri infirmum præuenire Officium, & recitare totum illud mane. Ratio eorum est: quia facultas, quæ conceditur ab Ecclesia anteponendi, aut postponendi Horas, intra diem naturalem, est priuilegium fauoris

fauoris, non vinculum necessitatis: ergo licet possimus præuenire, non tamen tenemur, cum nemo cogendus sit vti proprio priuilegio. Ita sentiunt Cano *in Relect. de Pœnit. par. 5. dub. 31.* Henriquez *lib. 4. cap. 4. num. 7.* vbi ita ait: Febricitans non tenetur præuenire proprium tempus recitandi Horas. Caramuel *disp. 116. in Regul. D. Bened. num. 2441.* Oliuer. Bonartius *de Horis Canon. lib. 2. c. 38. n. 8.* Quos sequitur Diana *p. 4. tract. 4. Resol. 10. & p. 7. tract. 11. Resol. 14.* & Candidus apud ipsum *tom. 2. disquis. 14. art. 28. dubit. 34.* ita dicens: *Qui prauidet, vt vesperi nequeat recitare vesperas, aut Completorium, ob febrim, aut grauem infirmitatem, ob impedimentum non voluntarium, non tenetur illas Horas manè recitare: quia licèt totus dies signetur tanquam tempus omnium Horarum illius diei, atque adeo, si solum attendamus ad substantiam præcepti, possent omnes Horæ manè recitari; tamen quantum ad conuenientiam, & vt deuotius, & melius adimpleatur præceptum, quædam Horæ signantur ab Ecclesia manè recitandæ, quædam verò vesperi: ergo esset nimis rigorosum obligare homines ad recitandas omnes preces horarias manè, quando est futurum impedimentum, quod præuidetur, ex ratione alicuius infirmitatis: quod si impedimentum præuisum esset omnino voluntarium, etiamsi esset legitimum, & necessarium, tenetur tunc homo præuenire recitando manè omnes Horas Canonicas: quia tunc impedimentum non recitandi esset omnino voluntarium.* Hucvsque Candidus, & horum Authorum sententiam esse probabilem, planè affirmant Sanchez, Trullench, Pellizar. Lessius, & alij mox citandi. Imò Tamburinus *lib. 2. in Decal. c. 5. §. 8. n. 13. vers. Hinc ex Pellizario, & n. 20. vers. Scio item*, hanc vt probabilem sequitur: Necnon Prado *tom. 2. c. 30. q. 8. §. 8. n. 73.* Qui tamen non citat benè Sanchez pro se, cum oppositum vt probabilius sequatur.

Sed nihilominus alij contra, adhuc in dicto casu affirmant teneri præuenire Officium, & totum illud manè recitare. Quapropter (aiunt,) infirmus quartana, aut tertiana laborans, quando expectat vespertinam febris accessionem, debet manè omnes Horas vsque ad Completorium inclusiuè recitare. Ratio est nuper assignata. Quia videlicet, terminus obligationis Officij est dies integer naturalis, & est circunstantia accidentalis, quod tali, vel tali hora: ergo tenetur quis, quando scit impedimentum venturum, qualecumque illud sit, præponere Officium. Sic Nauar. *de Orat. c. 11. n. 3. & in Man. c. 25. n. 100.* Maior *in 4. dist. 12. q. 3.* Sanchez *lib. 7. consil. c. 2. dub. 43. n. 4.* licèt *n. 7.* dicat, primam sententiam esse probabilem. Pellizarius *tom. 1. tract. 5. c. 8. sect. 2. q. 28. n. 119.* vbi citat Lessium *lib. 2. de Iust. c. 37. n. 43.* & benè, quamuis dicat oppositum esse satis probabile. Trullench. *lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 27. n. 5. in fine* (non 17. *n. 6.* vt offendi apud Dianam 7. *par. loc. cit.*) Palaus *tom. 2. disp. 2. punct. 6. n. 16.* Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 24. diff. 16. n. 7.* Luysius de Torres *in sum. 1. p. c. 120. dub. 14.* Leander de Murcia *c. 1. sup. 3. Reg. S. Franc. §. 2. n. 20.*

Sed ego clarius Respondeo dicendum *Primò*, quod longè probabilius sit, quod prædictus præuidens futurum impedimentum, etiam à natura, vel violentia, teneatur ex vi præcepti ad præueniendum; & recitandum manè totum Officium: vt conuincitur ratione facta ab Authoribus secundæ sententiæ.

Respondeo, *Secundò* dicendum, quod prædictus præuidens, optimè possit excusari à præcepto, quod viget manè recitandi, si ipse in illa parte diei non inueniatur fortis, & validus ad recitandum Officium. Qua de causa non teneri ad Officium illum, qui quartana, aut Tertiana febri laborat, absolutè diximus supra *q. 23. & 24.* & docet Sanchez *loc. cit. n. 5.* his verbis. *Nota, conclusionem esse intelligendam quando in illa parte diei, in qua illum obligamus, est fortis & validus ad recitandum.* Sic ille. Et bene. Et sic intelligendi sunt authores secundæ sententiæ.

QVÆSTIO LI.

An infirmus, vel alius impeditus, qui nequit dicere totum Officium, teneatur ad partem?

NEgant teneri aliqui, quos suppressis nominibus referunt Castro Palaus *tom. 2. tr. 7. disp. 2. punct. 6. n. 4.* à S. Fausto *de Horis Canon. lib. 2. qu. 227.* & Escobar de Corro, *q. 6. num. 34. vers. 1. Qui totum* Et probari potest *Primò*, quia, vt diximus *2. p. tr. 6. disp. 13. quæst. 10.* omnes Horæ, vnicum Officium diuinum reputantur, & de illis omnibus, vnicum datur præceptum: ergo si totum impleri non potest, cessat eius obligatio, etiam quoad partem; quia obligatio ad partem, non est distincta ab obligatione ad totum; aliàs essent præcepta distincta.

Secundò, Quia vt habitum est *3. p. tract. 2. disp. 1. quæst. 61.* qui non potest totam Missam integram audire, non tenetur ad eius partem, v. g. ad audiendum Euangelium, vel vsque ad Præfationem, & qui non potest toto die ieiunare, non tenetur manè, aut vespere seruare ieiunium, vt constat ex dictis *3. p. tract. 5. disp. 8. quæst. 147. & sequenti*, & hoc, non alia ratione, nisi quia obligatio ad partem, non est distincta ab obligatione ad totum: atqui in præsenti, vnica est obligatio ad omnes Horas: ergo qui hanc obligationem adimplere non potest, non tenebitur ad partem. Propter hoc ita tenuit Caramuel in *Reg. D. Bened. disp. 115. num. 1435.* vt refert Diana *p. 7. tract. 11. Resol. 13.* nec reiicit expresse.

Sed vt quid certum Respondeo, Teneri ad partem, licèt non ad quamlibet, vt *infrà*. Quia aliàs sequeretur, quod infirmus (aut alius impeditus occupatione præcisa) qui potest recitare Matutinum cum Laudibus, & Horas quatuor minores, excusaretur ab illarum recitatione, ex eo quod impotens esset ad recitandas vesperas vel completorium: patat, nam ex harum Horarum omissione, clarè infertur præceptum impleri non posse: quod certè videtur absurdum. Sic omnino Palaus *loc. cit.* Escobar, & S. Faustus citati. Sanchez *lib. 7. consil. cap. 2. dub. 47.* Nauarrus latè & optimè, vt solet, *de Orat. c. 11. à n. 9.* præcipuè *num. 15.* & alij mox citandi, & communis apud Pellizar *tom. 1. tract. 5. c. 8. sect. 2. q. 26. num. 110.*

QVÆSTIO LII.

An, infirmus, aut aliàs impeditus, qui non potest maiorem partem Officij recitare, potest autem minorem; ad hanc teneatur.

AFfirmant aliqui Doctores. Quia hoc præceptũ recitãdi est de materia diuidua, & quæ plures habet partes inter se non connexas: ergo obligatio recitandi vnam Horam, impleri potest, etiamsi eidem obligationi quoad alteram Horam fieri satis non possit. Ita sentiunt Suarez *lib. 4. de Horis c. 28. à n. 21. & 27.* Valentia *disp. 6. q. 2. punct. 10. §. 7.* Bonac. *disp. 1. quæst. 6. punct. 2. num. 7.* Petr. Ledesma *tract. 9. cap. 49.* Vega *cap. 128. casu 1.* Graff. *lib. 2. cap. 64. num. 3. & 4.* citat etiam Palaus pro hac parte Garciam *de Benefic. 3. p. c. 1. num. 226.* Sed malè, quia *in dicto num.* nihil

de

de hac quæst. tractat, & in antecedentibus oppositum tenet vt *infra*. Affirmat tamen Lezana, *in Sum. qq. Regul. tom.1. cap.12. num.27.*

Sed probabilius Respondeo, Non teneri ad recitandam minorem partem Officij, illum qui non potest recitare maiorem (aut saltem æqualem, de quo infra.) Ratio est. Tum quia sic consuetudine receptum est à prudentibus, ne infirmi, aut debiles, vel aliàs impediti, scrupulis, & perplexitatibus vexentur. Tum, quia maior pars trahit ad se minorem; non verò contra. Tum denique, quia sic suauius redditur onus Officij, & scrupulis, vt diximus, minus obnoxium. Sic Palaus *disp.2. cit punct.6. num.9.* & apud ipsum, loquendo de infirmis, Rodriguez *1. tom. Summa, cap.144. & tom.1. qq. Regul. q.42. art.10.* Garzia *n.226. cit.* & Suarez *cap.28. num.22.* His addi possunt Filliuc. *tract.23. num.294.* Nauarr. *de Orat. cap.11. num.15.* Azor. *lib.10. cap.13. q.4. & 5.* Lessius *lib.2. de Iust. cap 37. num.54.* Sanchez *lib.7. consil. cap.2. dub.47. num.5.* Raphaël de la Torre *de Horis Canon. Controu.7. n.6.* S.Faustus *de Horis Canon. q.227.* Trullench. *lib.1. in Decalog. cap.7. dub.27. num.5.* Tamburinus *lib.2. in Decalog. cap.5. §.8. n.3.* Escobar à Corro, *q.6. de Horis Canon. num.34. vers. Qui potest persoluere.* Pellizar. *tom.1. Regul. tract.5. cap.8. sect.2. q.26. num.110.* Sancius *in select. disp.15. num.2.* Prado me citato, *tom.2. de Iust. cap.30. q.6. num.18.* Diana *tom.1. tract.12. Resol.29. & part.4. tract.11. Resol.13. & p.10. tract.16. Resol.47.* Quintanaduen. *instruct. Ord. part.5. §.2. num.22.* Bassæus *verb. Hora Canon. 6. n.5.* Martin. de S.Iosepho *tom.1. Sum. tract.6. num.6.* Hieron. Garzia *in Sum tract.2. diff.7. dub.2. n.14.* Villalob. *tract.24. diff.16. n.5.* & antea egomet *2 p. tract.6. disp.13. q.10.*

QVÆSTIO LIII.

An saltem, qui non potest recitare minorem partem Officij, potest autem maiorem, ad hanc (omissa licitè minore) teneatur.

NEgabunt Caramuel & alij citati *suprà q.50.* cum doceant non teneri ad partem quamcunque Officij illos, qui nequeunt totum recitare.

Sed probabilius, Respondeo, teneri. Quia maior pars trahit ad se minorem, & ideo qui potest recitare maiorem, etiamsi licitè omittat minorem, censetur totum Officium. Sic Thom. Tamburinus *loc. cit.* & debent tenere omnes DD. nostræ sententiæ quæst. antecedentis, & præcipuè Palaus *n.8.* vbi ait, *Quod ille, qui potest recitare Laudes cum sequentibus Horis, etiamsi Matutinum recitare non possit, teneatur Laudes cum reliquis Horis recitare.*

QVÆSTIO LIV.

An, qui potest dimidiam partem Officij dicere, obligetur ad illam, omissa dimidia parte, quam non potest.

AFfirmant multi ex DD. relatis pro nostra sententia *quæst.51.* Quia cum dimidia pars Officij sit planè pars notabilis, nemo poterit ab illa excusari. Ita Thom. Tamburinus *lib.2. in Decalog. c.5. §.8. num.4.* & antea Garzia *de Benef. 3. p. c.1. n.217. & 222.* S.Faustus *quæst.227.* Philiarcus *lib.1. cap.10.* Graff. *lib.2. cap.54. num.3. & 4.* Vega *cap.128. casu 1.* Corro *q.6. de Horis Canon. num.34. §.5.* vbi ita scribit. *V. Qui potest recitare mediam partem Officij, siue æqualem, aut ferè æqualem, ad id tenetur, secus si ad minorem tantum*, Trullench. *loc. cit. n.5.* qui non bene in hac parte citat Nauarrum. Ita etiam tenet Pellizzarius *loc. cit. n.110.* citans Filliucium, Azorium, Nauarrum; sed ex iis solùm id Filliucius docet *num.294.* non alij.

Sed certè probabiliter Respondeo, Non obligari ad dicendam dimidiam partem officij, quam potest, omissa altera dimidia, quam recitare non potest. Quia certè solùm tenetur, quando quis maiorem partem potest recitare, non minorem, eo quòd illa trahat ad se istam: æqualis verò non trahit ad se æqualem, cum non sit ratio quare ista dimidia aliam æqualem trahat ad se quàm altera: nulla igitur trahit: & ideo ad nullam recitandam obligabitur quis casu, quo solùm dimidiam possit. Sic Nauar. *cap.11. cit. à num.15.* Azor. *lib.10. c.13. q.4.* Sanchez *lib.7. consil. c.2. dub.47. n.5.* Palaus *loc. cit. n.9.* Quintanaduenas, Lessius, Bassæus, Martin. de S.Ioseph, quos refert & sequitur Diana *1. p. tract.11. Res.47. vers. sed obiter hic.*

Sed difficultas non parua est inter hos Authores, quænam censenda sit maior pars Officij, quænam minor: pro qua enodanda, & verior pars ad praxim reducenda, sit

QVÆSTIO LV.

An, qui potest recitare Laudes cum sequentibus Horis, non tamen Matutinum, teneatur illas recitare, omisso Matutino.

REspondeo, Teneri. Quia certum est, quod tot Horæ sunt maior Officij pars. Ex quo sequitur quod si contrà potest quis Matutinum recitare tantum, non autem dictas Horas, ad nihil obligabitur ex *dictis quæst.51.* quia nimirum solùm Matutinum est minor Officij pars. Sic omnes Authores citati pro nostra sententia relata *quæst.51.* & præcipuè Thomas Tamburin. *lib.2. in Decalog. cap.5. § 8. n.6.* Palaus *loco cit. num.8.* Nauar. Azor. Lessius, Suarez, Garzia, & alij apud ipsum.

QVÆSTIO LVI.

An, qui non potest recitare Matutinum & Laudes, potest tamen primam, & cæteras Horas, vsque ad Completorium inclusiuè, teneatur has (omisso Matutino cum Laudibus) recitare.

AFfirmabunt Suarez, Valentia, Bonac. Petr. Ledesma, & alij adducti *quæst.51.* pro prima sententia.

Sed probabilius Respondeo, Ad nihil teneri. Quia regulariter loquendo, Matutinum, & Laudes sunt maior, & certè potior Officij pars: atqui, vt habitum est *sup. quæst.51.* qui non potest recitare maiorem Officij partem, non tenetur ad minorem: ergo qui non potest recitare Matutinum & Laudes, ad nihil tenebitur. Sic Palaus *num.9.* Tamburin. *num.7.* Diana *2. p. tract.12. resol.30. & part.4. tract.4. resol.225.* Corro *quæst.5. sub num.34. vers.4. & 6.* Necnon Rodriguez, Molfes. Garzias, & alij apud Bonac. *n.6.* Quamvis hi Authores id doceant, non eo quòd sint maior pars Officii, sed ex eo quod sint pars eius prima, & præcipua. Leander de

Murcia *super 3. cap. Regula S. Franc. cap. 1. §. 2. n. 31.* & communis.

QVÆSTIO LVII.

An qui contra, potest recitare Matutinum cum Laudibus, non potest tamen cæteras Horas; teneatur, his omissis, recitare illud?

NEgabunt Authores citati pro prima sententia *quæst.* 50.

Sed probabilius Respondeo, Teneri ad recitandum Matutinum cum Laudibus, omissis cæteris Horis: quia hæ sunt minor pars Officii diuini, illud maior, vt diximus: ergo. Sic Tamburinus *loc. cit.* & alii nuper adducti.

QVÆSTIO LVIII.

An qui potest recitare solas Vesperas, & Completorium, non verò cæteras Horas, teneatur ad illas (his relictis) recitandas?

AFfirmabunt Suarez, Valentia, Bonac. & alij citati pro prima sententia *quæst.* 51.

Sed probabilius Respondeo, Ad nil recitandum teneri. Quia Vesperæ & Completorium, cum sint pars minor, trahunt ab excusatione aliarum, quæ sunt maior. Sic Tamburin. *lib. 2. in Decalog. cap. 5. §. 8. num.* 8. & confirmatur hæc pars ex dictis à nobis *tom. 2. tract. 6. disp. 13. quæst.* 10.

QVÆSTIO LIX.

An teneatur quis recitare illam Horam, cuius maiorem partem necesse habet omittere?

REspondeo, ex dictis: Non teneri. Quia vt *supra quæst.* 51. est habitum. Qui non valet recitare partem maiorem, minimè ad minorem tenetur. Sic communis.

QVÆSTIO LX.

An qui habet Diurnum solùm, teneatur Psalmos Matutini recitare, absque lectionibus, & Responsoriis.

NEgant communiter DD. eo quod illi Psalmi, absque Lectionibus, & Responsoriis, non sunt Hora Canonica ad quam Sacerdos obligatur: ergo. Ita Filliuc. *tract. 23. cap. 9. num.* 287. ex Suario *lib. 4. de Horis, cap.* 28. (sic lege, non 27) *num.* 10. ex Nauarro *de Orat. cap. 11. num.* 15. Garcia *de Benefic. p. 3. cap. 1. num.* 221. Sancius *in select. disp. 15. num.* 2. S. Faustus *de Horis lib. 2. q.* 227. Raphaël de la Torre *de Horis controu. 7. art.* 6 Palao *disput. 2. punct. 6. num.* 7. Escobar à Corro *quæst. 6. sub num. 34. vers. Nonò,* Pellizar. *tom. 1. tract. 5. cap. 8. sect. 1. num.* 111. Thom. Tambur. *lib. 2. in Decalog. cap. 5. §. 8. num.* 10. Diana *part. 2. tract. 12. Resol. 30. & 43. & p. 4. tract. 4. Resol. 225. & p. 10. tract. 16. Resol.* 47. vbi citat pro se Hier. Garciam *in Sum. tract. 2. diff. 7. dub. 2. n.* 7. Escobarem à Corro *loc. cit. n. 27. vers. subamplia* 11. Martinum de S. Ioseph. *in Monit. Confessor. tom. 1. lib. 2. tract. 12. de Orat. n.* 3. & Leandrum de Murcia *sup. 3. cap. Regul. S. Francisci, cap. 1. §. 2. n. 26. Porque solos los Salmos (ait) no hazen la Horas Canonicas, ni el Officio Diuino, el Clerigo ò Religioso no està obligado, sino solo à rezar el Officio Diuino; luego no pudiendo rezar, no estara obligado à dezir los salmos solos: y lo mismo se ha de entender, aunque el tal supiera de memoria las Leciones, y Capitulos del Officio del otro dia: porque ninguno està obligado à dezir otro Officio, sino el del dia corriente. Los Capitulos, y Leciones del otro dia, no hazen Officio del dia corriente: luego no ay obligacion à rezar, aunque se sepan de memoria.* Hæc Leander de Murcia.

Alii affirmant, teneri in dicto casu, recitare Matutini Psalmos absque Lectionibus, & Responsoriis. Quia Lectiones, & Responsoria (inquiunt) modica reputatur materia, quæ sufficiens non est ad integritatem Matutini tollendam. Ita Trullench. *libro 1. in Decalog. cap. 7. dub. 28. sub n.* 6. citans Thomam Sanchez *lib. 1. Summa, cap. 19. n. 8. & lib. 7. con. l. c. 2. dub. 47. num.* 7. & Villalob. *tract. 24. diff. 16. num.* 12. Sed non omnino benè. Melius poterat citare Nauarrum *de Orat. cap. 11. num. 17. &* 18 vbi ait: *Videndos fuisse quosdam, qui facientes iter excusabant se, ob defectum Breuiarij ab omnibus Horis; cum possent omnia præter Lectiones, & Responsoria maiora memoriter dicere. Et multo magis eum, quem memini excusare se à dicendo Vespertinam, eo quod ignoraret Antiphonam, & Orationem illius diei propriam. Quoniam omnes præfati tenebantur de præcepto, recitare omnia, quæ poterant memoriter, & de consilio pro aliis aliqua, quæ viderentur eis aptiora substituere.* Hæc meus Nauarrus. Ita etiam R. c. f. l. *tom. 1. p. 2. lib. 3. de Orat. vocali, c. 4. n.* 309. Hermanus *in Medulla Theol. Moral. lib. 4. de stat. c. 2 dub. 2. art. 3. num. 4. in fine.*

Alii denique, quasi media via incedentes, dicunt teneri ad recitandos Psalmos, simul cum lectionibus, capitulis, & orationibus, quas sciret, etiam alterius Officii. Ita Villalob. (citatus à Diana) *tom. 1. tract. 24. diff. 16. num.* 12. (non 12. vt leges apud Dianam) per hæc verba: *Y si este* (nempe, qui proiecit Breuiarium in mare) *sabe de memoria los salmos de las Laudes, y Horas menores, puede, y debe rezarlas, poniendo qualesquier Capitulos, y Oraciones, que se le acordaren: porque con esso comple con la substantia del rezo. Y si tubiesse Diurnal, deue tambien rezar las Maitines si estan alli los salmos de las Ferias, y dezir las Leciones de Nuestra Señora, ò de los Difuntos, que aunque la mudanza es mucha, no es sustancial.* Hæc ille.

Respondeo, *Primò.* Qui diurnum tantum habet, verè tenetur recitare Psalmos Matutini, si hoc sit Feriæ, vel sancti simplicis. *Primò.* Quia Psalmi, verè sunt Matutini huiusmodi maior pars: ergo tenetur clericus, vel Religiosus ad illam recitandam. Patet, quia sicut impotentia dicendi maiorem partem tollit excusationem, ita dictio maioris partis quam dicere potest, satisfacit obligationi. *Secundò.* Quia omissio trium lectionum, & earum Responsoriorum, quæ ad integritatem formalem (vt ita dicam) desideratur, est materia parua, ac proinde moralem Matutini integritatem non tollit. Sic Sanchez expressè *lib. 1. Summa, cap. 19. num.* 8. Quem citat, & sequitur Diana *part. 4. citat. tractat. 4. Resolut. 225. in fine.* Et sic à fortiori Trullenc. Rocaful. & Nauar. citati suprà.

Respondeo, *Secundò.* Si Matutinum esset festi duplicis, vel semiduplicis, & non posset quis recitare, nisi Psalmos, absque Lectionibus, & Responsoriis, tunc non teneretur recitare Psalmos tantùm, quia

quia hi sunt minor Matutini pars; maior verò, ac præcipua, nouem lectiones, & earum Absolutiones, Benedictiones, ac octo Responsoria: at sic est, quod qui non tenetur ad partem maiorem, ad minorem non tenetur, vt supra est habitum: ergo. Sic Sanchez, & Diana *loc.cit.* & à fortiori omnes Doctores pro prima sententia huius quæstionis citati.

Respondeo, *Tertiò*. In dicto casu, si quis possit recitare memoriter Officium alicuius festi duplicis, vel semiduplicis, v.g. Sanctissimæ Trinitatis, vel Sanctissimi Sacramenti, aut Immaculatæ Conceptionis Mariæ; tunc credo, quod non solùm possit, verum quod teneatur; cum sic satisfaciat suæ obligationi. Hæc responsio, quamuis negetur à multis Doctoribus primæ sententiæ, constat tamen eius probabilitas ex dictis *supra, quæst.* 12. §. 1. & à fortiori eam doceret Villalobos; cum conuenientius esset hac forma recitare, quàm Psalmos feriales, & lectiones Defunctorum dicere, vt ipse monet.

QVÆSTIO LXI.

An etiam teneatur ad Horas minores recitandas, qui scit Psalmos earum, nescit tamen Capitula, & Orationes.

NEgant, adhuc ad istas teneri, quidam Doctores. Quia illi Psalmi, sine Capitulis, & Orationibus, non sunt substantialiter Horæ Canonicæ, iuxta formam à Pio V. præscriptam: ergo si præceptum sit de recitatione Horarum iuxta formam præscriptam à Pio V. & hoc sine Capitulis, & Orationibus impleri non possit, efficitur sanè illum esse obligatum ad Horarum recitationē. Ita expressè Tamburinus *loco citato*. §. 8. *num.* 10. & ita, si consequenter velint agere, debent tenere omnes Authores relati pro prima sententia *quæst.* 59.

Sed probabilius longè, imò, vt mihi certum, Respondeo, Teneri ad prædictas Horas recitandas; etiamsi nesciat Orationes, & Capitula earum. *Primò*. Quia hæc sunt materia parua quæ moralem integritatem Horarum non tollit. *Secundò*. Quia Psalmi sunt maior pars harum Horarum, & trahunt ad se minorem. *Tertiò*, quia huiusmodi Capitula, & eorum versiculi, seu breuia Responsoria formaliter loquendo, non sunt de substantia Horarum minorum; cum etiam iuxta formam præscriptam à Pio V. aliquando, nempe per totam Octauam Dominicæ Resurrectionis, illis non vtatur Ecclesia. *Quartò*, quia alias sequeretur, quod qui omitteret Capitulum, & Orationem Tertiæ v.g. non adimpleret præceptum recitandi illam, ac proinde peccaret mortaliter; quod nullus dicet: sequela constat, quia, iuxta Doctrinam Contrariorum, non diceret tunc Horam Canonicam. Sic ig. tur tenebunt, & à fortiori, Nauar. Trullench. Rocafull & alij *supra* citati.

QVÆSTIO LXII.

An qui ex prauo habitu magnam habet difficultatem Officium recitandi, excusetur ab illo recitandi.

NEgatiuam sententiā tenere Filliuc. *tr.* 27. *c.* 6. *q.* 9. *n.* 125. ait Thom. Tamburin. mox citandus. Sed fallitur profectò, quia ibi solū agit Filliuc. de illo, qui magnā sentit difficultatē in ieiunādo, de quo ait, quod non ob id excusatur, nisi simul etiam noceat sanitati.

Pro affirmatiua verò parte posset quis citare Bonacinam, quatenus *disput. vltim. de Præcep. Eccles. in noua edit. quæst.* 1. *punct. vlt. num.* 16. ait contra Filliucium, excusari à Ieiunij præcepto, qui magnam difficultatem sentiunt in ieiunando, vtriusque sententiam retulimus. 3. *part. tract.* 5. *disp.* 8. *q.* 140.

Sed clarius Respondeo, Non quidem excusari ab Officio, nisi aliàs tanta sit difficultas, vt impossibilitas moralis reputetur, qualis inueniri solet in viro nimis scrupuloso; & qualis esset, si quis timere futuram febrim, vel grauem dolorem capitis, & c. Sic Tamburin. *libro secundo, in Decalog. cap.* 5. §. 8. *num.* 2. *vers. Filliucius.* Legantur dicta à nobis de Ieiunio *loc. citato.*

QVÆSTIO LXIII.

An excusetur ab Officio diuino, qui, si illud recitet, magnam timet iacturam fortunarum, vitæ, vel honoris.

REspondeo, vt certum: Excusari. Quia Officij Diuini præceptum cum tanto incommodo non obligat, vt loquendo de aliis Ecclesiæ præceptis sæpe diximus. Sic Tamburin. *loco citato num.* 2. Qui bene notat, quod licet id rarò inter Catholicos eueniré soleat; solet tamen in locis Hæreticorum, vel infidelium, etiam præscindendo à contemptu Religionis. Sic etiam antea Suarez *libro* 4. *de Horis, cap.* 18. *n.* 12. S. Faust. 2. *de Horis, quæst.* 250. Corro *de Horis quæst.* 6. *num.* 52.

§. IV.

De Dispensatione.

QVÆSTIO XLIV.

An Dispensatio à Summo Pontifice concessa, excuset Clericum ab Horarum solutione.

REspondeo, vt quid certum: Excusare, etiamsi concessa sit sine causa. Quia certum est, quod Sum. Pontifex potest valide dispensare in iis, quæ sunt de iure positiuo Ecclesiastico, quale est hoc de quo agimus, vt *sup. disp.* 1. *quæst.* 3. est habitum. Sic omnes. Legantur Nauarr. *de Orat. cap.* 11. *num.* 31. Tolet. *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 6. Suarez *lib.* 4. *cap.* 28. *n.* 38. Bonac. *disp.* 1. *de Horis, q.* 6. *punct.* 3. Sanchez *lib.* 7. *consil. cap.* 2. *dubitat.* 53. Castro Palao *tom.* 2. *tract.* 7. *disp.* 2. *punct.* 6. *num.* 3. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 29. Thom. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. c.* 5. §. 8. *num.* 23. & alij.

QVÆSTIO XLV.

An item excuset Beneficiarium.

NEgarunt aliqui antiqui, qui existimarunt, obligationem Beneficiatorum ad persoluendum Officium, esse de iure naturali, in quo Pontifex non potest dispensare. Ita Angel. *verb. Hora, quæst.* 6. & *ibi* Rosella *num.* 13. Abbas *in cap.* 1. *de Celebrat. Miss.* & Turrecrem. *in capit. Eleutherius, dist.* 91. *quæst.* 5.

Sed etiam vt quid certum Respondeo, Excusare Beneficia

Beneficiatum ab onere recitandi Horas, & consequenter à peccato, & restitutione fructuum beneficij. Quia certum est etiam, quod obligatio Beneficiati ad soluendum Officium, sit etiam de iure Ecclesiastico, in quo Papa dispensare potest, vt diximus *vbi supra*. Sic communiter DD. præcipuè *nuper relati quæst.* 63.

QVÆSTIO LXVI.

An deinde possit Episcopus dispensare cum Clerico, aut Beneficiato, vt in perpetuum non recitent.

RESpondeo, vt certum, Non posse. Quia Episcopus non potest dispensare in lege Superioris (qualis est lex præcipens clericis, aut Beneficiatis recitationem Horarum) nisi quando superior ei positiuè concessit, aut consuetudine est ei permissum: neutrum in hoc casu reperitur: ergo. Sic communis. Præcipuè Nauar. Suarez, Bonac. Sanchez, Tamburin. *locis citat.*

QVÆSTIO LXVII.

An si non in perpetuum, saltem in casibus occurrentibus possit Episcopus dispensare cum prædictis, vt officium non recitent.

RESpondeo, Posse, si adsit rationabilis causa, aut necessitas occurrat, nec commodè adiri possit Pontifex. Quia in his casibus censetur Pontifex potestatem Episcopis concessisse, ad dispensandum in lege superioris, ne in rebus sic frequentur occurrentibus cogantur ad Pontificem Fideles recurrere: sed ita est in nostro casu: ergo. Sic Sanchez *dub.* 55. *cit. concl.* 2. *num.* 3. vbi citat Manuelem Rodriguez *in Sum. cap.* 142. Sic etiam Tamburinus *num.* 24. *cit.* Qui *num.* 25. aduertit hanc facultatem dispensandi in Officio intelligendam esse quoad culpam, quia quoad restitutionem fructus non potest Episcopus dispensare. *Quia quoad hos, qui ex iustitia restitui à negligente Officium debent, apparet posse adesse rationabilem causam dispensandi, & applicandi fructus alienos alteri.* Sic ille. Qui tamen malè citat Pellizarium *tom.* 1. *tractat.* 5. *cap.* 8. *num.* 125. quia ibi solùm tractat de potestate, quam habent Prælati regulares ad dispensandum cum suis subditis, super recitatione Horarum. Sic etiam Ioan. de Cruce *in Epitome privileg. lib.* 1. *capit.* 6. *dubit.* 21.

QVÆSTIO LXVIII.

An non solùm Episcopus, verùm etiam eius Vicarius, possit dispensare cum prædictis super recitatione Officij.

RESpondeo, posse in casibus, in quibus diximus posse Episcopum; sed non nisi ex speciali mandato Episcopi. Sic Merolla, quem citat, & sequitur Tamburinus *loc. cit.* qui id ampliat ad Vicarium Capituli, Sede vacante.

QVÆSTIO LXIX.

An Prælatus Regularis possit dispensare suos subditos non initiatos Sacris, ab Officio Diuino.

NEgatiuam sententiam tenere Suarium *tract.* 4. *de Horis, cap.* 28. *num.* 41. Reginaldum *lib.* 18. *num.* 141. & 186. Vasquium *dub.* 12. Graffium 1. *p. lib.* 2. *cap.* 54. *num.* 9. Macignum *cap.* 22. *num.* 8. Molfesium *cap.* 3. *num.* 21. & Filliucium *cap.* 9. *qu.* 10. *ad finem*, ait Martinus Bonacina *disput.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 2. *num.* 9. His adde Pellizarium *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. *quæst.* 31. *num.* 124. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dub.* 29. *n.* 1. (quamuis dicat, oppositum esse probabile.) Raphael de la Torre 2. 2. *tom.* 1. *controu.* 7. *disp.* 7. *num.* 14. & ibi Tannerum *disput.* 5. *qu.* 1. *dub.* 5. *n.* 175.

Sed certè probabilius Respondeo, Posse dispensare cum dictis Religiosis, si causa rationabilis subsit. Quia cum illis non dispensat in iure communi, sed in iure religioso, circa quod Prælati Religionis magis authoritatis habent. Et certè sicut hi possunt in aliis præceptis Religionis dispensare (nisi prohibeantur) sic poterunt in hoc, quod vel est inductum consuetudine, vel instituto proprio stabilitum. Sic tenent Lessius *lib.* 2. *de Iust. cap.* 37. *dub.* 9. *n.* 51. vbi dicit, posse Superiorem cum suis subditis in Officij obligatione dispensare, ratione studiorum, vel negotiorum. Bonac. *loc. cit. num.* 9. Palaus *disput.* 2. *cit. punct.* 6. *n.* 3. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. §. 8. *num.* 27. Villalob. *tract.* 24. *diff.* 9. *n.* 12. Diana 2. *part. tract.* 12. *Resol.* 19. Gauant. *in Rubr. Breuiarij* (non Missalis vt offendes apud Dianam) *tom.* 2. *sect.* 1. *cap.* 5. *sub n.* 6. ibi: *Potest autem Religiosus, vt Religiosus, non teneri ex dispensatione Superioris, vt ex causa studiorum, vel alia iusta, quia potest Superior in legibus Religionis dispensare.* Sic tenent & alij. Nec oppositum sentit Vazquez *de Benefic. cap.* 4. §. 1. *artic.* 1. *dub.* 12. vt putat Bonacina; potius enim nobiscum esse videtur, dum dicit: solere à Superioribus Religionis obligationem Horarum in aliquas Dominicas, & Angelicas Orationes recitandas commutari. Imò neque Suarez, nec Filliuc. contrarium sine limitatione docent. Legantur. Tenet etiam hanc sententiam Leander de Murcia *q.* 7. *suprà, cap.* 3. *Reg. num.* 6. dicens illam esse verissimam, & citat pro ea Caiet. Siluestrum, Medinam, Nauarr. Angles, Palacios, & Thom. Sanchez *tom.* 2. *consil. lib.* 5. *cap.* 1. *dubitat.* 5. *num.* 19.

QVÆSTIO LXX.

An non solùm cum dictis non initiatis Sacris, verùm cum Religiosis Sacris initiatis, aut Beneficium possidentibus, possit Prælatus Regularis in recitatione Horarum dispensare.

NEgant Authores primæ sententiæ, licèt non omnes, sed quidam, vt Trullench. *loco citato.*

Sed clarius, ac probabilius, Respondeo *Primo*: Prælati Regulares, attento iure communi, possunt dispensare suos subditos etiam in Sacris constitutos, vel beneficium habentes, super recitatione Horarum, eo modo, & ratione, qua potest Episcopus suos subditos. Quia Prælati Regulares se habent in hisce casibus frequentibus, sicut Episcopi: atqui Episcopi

Episcopi possunt dispensare suos subditos in casu necessitatis, vt *supra* est habitum: ergo & Prælati in suos. Sic Suarez, quem citat, & sequitur Tamburinus §.8. *cit. num.*26. Ioan. de Cruce *in Epitome de priuil. lib.*1.*c.*6.*dub.*21.*concl.*1. *& dub.*22. *concl.*1.

Respondeo, *Secundò.* Prælati Regulares possunt optimè ex vi suorum priuilegiorum, dispensare cum suis subditis senibus, vel infirmis, vt in tempore infirmitatis, vel conualescentiæ, recitent locò Horarum aliquid ad arbitrium ipsorum Prælatorum. Sic concessit Eugenius IV. Benedictinis existentibus in Hispaniarum partibus, vt referunt Ioan. de Cruce *loco citato*, Pellizzarius *tom.*1. *tract.*5. *cap.*8. *sect.*2. *num.*121. & Miranda 1.*p. Man. quæst.*37. *art.*16. his verbis: *Vt scilicet quilibet pro tempore Abbas, Prior, siue Prælatus quorumlibet præfatorum Monasteriorum huiusmodi, qui sine tædio non possunt dicere Horas Canonicas, & quòd tempore infirmitatis, vel postquam conualuerint, loco Horarum, ac Officiorum, ad quæ aliàs tenebantur, dicunt aliquid certum ad arbitrium ipsorum Ministrorum, & non teneantur ad illud Officium Canonicum, ac cum Prælatis ipsis, simili modo, quilibet Presbyter Monachus per quemvis eorum eligendus, etiam dispensare possit.* Idem priuilegium concessit patribus S. Hieronymi, Martinus V. vt habetur *in Compend. Mendicant. verb. Infirmi Fratres, n.*11. *&* 12. De quo Man. Rodrig. *in qq. Regul. tom.*1. *q.*42. *art.*7. Ioan. de Cruce *dub.*22. *cit.* Pellizar. *n.*127. demum extat aliud priuilegium Clem. VII. de quo egimus 2.*p. tract.*6. *disp.*13. *quæst.*28. *vers. Quod si hic inquiras*, de quo etiam agunt DD. citati. Legantur *ibi* dicta, & 3.*p. tract.*5. *disp.*10. *à quæst.*13. vbi agimus de Dispensatione in Ieiunio.

QVÆSTIO LXXI.

An non solum Prælati superiores, vt sunt Generales, & Prouinciales, verum Conuentuales, possint in dictis dispensare.

NEgat Bonacina *punct.*2. *cit. num.*9. existimans, non posse nisi Generalem, secluso priuilegio.

Sed probabilius Respondeo, Posse etiam conuentualem, adhuc secluso priuilegio; nisi aliàs à Superiori limitetur. Constat ex dictis de Dispensat. Ieiunij *loc. cit. q.*13. *&* 14. & in specie de nostro casu loquendo, sic sentiunt Suarez, quem citat, & sequitur Tamburinus *vbi suprà, num.*28.

DISPVTATIO VI.

De obligatione recitandi Officium in Choro.

QVÆSTIO PRIMA.

An vsus recitandi Horas publicè in Choro, sit laudabilis.

RESPONDEO, vt quid certissimum: esse laudabilem, & valdè commendabilem. Quia Spiritus Sancti instinctu inductus est in Ecclesia, & ab ea communi assensu probatus. Sic omnes Catholici. Legantur Suarez *tom.*2. *de Relig. lib.*4. *c.*1. præcipuè *à num.*5. qui id ex variis testimoniis Scripturæ, & Patrum latè probat. Bonac. *disp.*2. *de Horis, q.*1. *punct.*1. Trullenc. *lib.*1. *in Decalog. cap.*7. *dub.*30. Tamburin. *lib.*2. *in Decalog. cap.* 5. §.4. Castro Palaus *disp.*3. *de Orat punct.*1. Pellizar. *tom.*1. *tract.*5. *cap.*8. *sect.*1.

QVÆSTIO II.

An etiam sit laudabilis modus dicendi Horas in Choro, psallendo, & cantando eas, præsertim cantu figurato.

NEgant hæretici Vualdenses, Vuiclephus, & alij, eo quod indecorum videatur, Ecclesiasticas personas in Ecclesiis publicè canere, præcipuè cantu figurato, aut firmo.

Sed vt quid certissimum Respondeo, Etiam esse laudabilem, & sanctissimum talem vsum. Quia ita definiuit Concil. Trident. *sess.*22. *cap.*28. & constat ex variis locis Scripturæ Sacræ, quos adducit Suarez *loc. cit. n.*9. Et ex vsu vniuersalis Ecclesiæ. Legantur Suarez *cap.* 7. *per totum.* Pellizar *loc. cit. quæst.*2. *num.*2. Bassæus *tom.*2. *vers. Hora Can.* 3. *num.*3. & præcipuè D. Thom. 2. 2. *quæst.*91. *art.* 2. & *ibi* eius interpretes.

QVÆSTIO III.

An rursus sit laudabilis vsus dicendi Horas in Choro, cum instrumentis musicis.

NEgandum videtur. Nam S. Thom. 2.2. *quæst.*31. *art.*2. *ad* 4. dicit; vsum musicalium instrumentorum in templo veteri pertinuisse ad imperfectionem, & vmbram legis antiquæ: ergo. *Confirmatur*, nam in Capella Papali non admittitur talis vsus.

Sed Respondeo adhuc vt certum, Esse laudabilem vsum cantandi Horas, cum instrumentis musicis, si horum vsus sit grauis, ac moderatus. Quia vniuersaliter in Ecclesia, etiam Romana, est vsitatus. Quod si in Capella Papali non admittitur, ideo est, vel quia, vt ait Suarius, fortasse non iudicatur adeo grauis, ac necessarius; vel, vt ego existimo, ne Officium valde protrahatur, ne sit molestum senioribus ibi cum Papa assistentibus. Sic Suarez *loc. cit. cap.*8. *per totum*, præcipuè *num.*5. Pellizzar. *quæst.*2. *num.*3. Bassæus *num.* 3. *cit. vers. Ex quibus.* Vide Caiet. *in Sum. verb. Organorum vsus.* Valentiam *tom.*3. *disp.*6. *q.*9. & Bonac. *de Horis, disp.*2. *quæst.*1. *punct.*3. *num.*1. *&* 2.

QVÆSTIO IV.

An saltem sit illicitus vsus cantandi in die Natalis Domini, aut aliis, cantiones profanas durante Officio Diuino.

REspondeo, vt quid certum: Esse illicitum, ac peccaminosum. Quia cantus seu cantiones huiusmodi, licèt de se non sint inhonestæ, aut vanæ, distrahunt tamen ab attentione, & deuotione, Officio Diuino debita. Et licèt intentio pia solemnizandi festum illud extenuet peccatum, non tamen tollit, vt docuit Caiet. 2.2. *q.*91. *art.*1. loquendo de sono. Et à fortiori idem dicendum est de vsu cantandi res

imputas

impuras, & inhonestas, hic enim expressè est prohibitus nouissimè à Concil. Tridentino *sess. 22. cap. de Obseruand. in Celebr. Missa*, per hæc verba: *Ab Ecclesiis verò musicas eas, vbi siue organo siue cantu lasciuum, aut impurum aliquid miscetur, &c. prohibet Sancta Synodus.* Sic Concilium. Legantur Nauarr. *de Orat. capite 16. à numero 30.* Suarez *libro 4. de Horis, cap. 8. per totum*, Valentia, Bonacina, & Bassæus *locis citatis.*

QVÆSTIO V.

An sit præceptum recitandi Horas Canonicas in Choro.

Respondeo, vt quid certum: Quod sic. Id enim clarè colligitur ex *cap. vltimo, dist. 92.* & *capite 1. de Celebrat. Missar.* Et ratio huius præcepti fuit, quod Ecclesia non solùm intendit deuotionem Ecclesiasticorum promouere, sed etiam totius populi: atqui Ecclesia id obtinere non poterat, nisi Officium publicè diceretur in Choro: ergo. Sic omnes. Legantur Suarez *lib. 4. citat. capit. 10. numer. 2.* Bonac. *disputat. 2. quæst. 1. punct. 1. numero 1.* Filliuc. *tom. 2. tractat. 23. capite 4. quæst. 4.* Palao *disput. 3. punct. 1. numer. 3.* Trullench. *libro 1. in Decal. cap. 7. dubitat. 30. numer. 3.*

QVÆSTIO VI.

An huiusmodi præceptum recitandi Horas in Choro, obliget omnes Ecclesias Cathedrales, Collegiatas, Regulares, & Parochiales.

Respondeo, vt certum, quod omnes has obliget, spectato iure communi. Quia sic habetur expressè in Clem. 1. *de Celebrat. Miss.* vbi dicitur: *In Ecclesiis Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis deuotè psallatur, in aliis verò conuenienter, & debitè celebretur Diuinum officium diurnum pariter, & nocturnum.* Deinde id colligitur *ex cap. vltimo, dist. 92. & ex c. Dolentes, de Celebrat. Missar.* Et ratio est, quia hæ sunt digniores, & principaliores Ecclesiæ in hunc finem institutæ. Legantur Suarez *citat. cap. 10. à num. 2.* Bonac. *num. 2.* Palaus *num. 4.* Trullenc. *numero 4.* Pellizar. *quæst. 2. num. 4.* Bassæus *tom. 2. verb. Hora Canonica 3. n. 4. & 5.* Filliuc. *tract. 23. num. 129.* & alij.

QVÆSTIO VII.

An non solùm vi iuris communis, sed etiam consuetudinis, omnes præfatas Ecclesias præceptum recitandi in Choro obliget.

Respondeo, vt certum: Quod non. Quia ex consuetudiue introducta, in pluribus Ecclesiis est temperatum hoc præceptum, itavt solùm pro diebus Dominicis, vel festiuis fit. In aliis ex toto est sublatum; tum ob tenuitatem stipendij; tum etiam, ob paucitatem Ministrorum, & demum in aliis aliquarum Religionum non extat tale præceptum psallendi in Choro; quia sic fuit introductum à principio suæ Institutionis. Legantur Suarez, Bonac. Bassæus, Pellizarius, & Palao *loc. citatis.*

QVÆSTIO VIII.

An sit Laudabilis Religio illa, quæ ex peculari suo instituto, non habet vsum Chori, vt est Societas Iesu.

Negat Sotus *de Iust. lib. 10. quæst. 5. art. 3. §. Arguitur ergo*: vbi dixit, quod si quæ Religio sine obligatione recitandi Officium in Choro de nouo institueretur, vix nomen Religionis mereretur; quippe quæ maximo splendore Religionis careret.

Sed vt quid certissimum, Respondeo, Esse laudabilem, & valdè. Quia Societas Iesu est vera Religio, & per totum vniuersum mundum, nimis laudabilis; & tamen non habet vsum Chori: ergo. Antecedens probat, imò & approbat Gregor. XIII. in Bulla, *Ex sedis.* Vbi loquens de Societate Iesu, hæc verba profert: *Nos considerantes Religionem prædictam vberrimos fructus ad Dei Laudem, & Sanctæ Catholicæ Fidei propagationem per vniuersum orbem dedisse, meritoque in suis piis institutis confouendam esse: Motu proprio, & ex certa nostra scientia, sociis prædictis, vt Horas Canonicas singuli, & priuatim, iuxta vsum Romanæ Ecclesiæ, non autem communiter seu in Choro, recitare teneantur, quo acrius studiis, Lectionibus, & prædicationibus intendere possint.* Hæc Sum. Pontifex. Quod sufficit. Legantur Suarez, huius Societatis Illustrissimæ ac Religiosissimæ filius verè, *tom. 4. de Relig. lib. 1. c. 8.* Pellizar. *tom. 1. tract. 5. c. 8. sect. 1. q. 3. per totam*, & alij.

QVÆSTIO IX.

An conuentus omnes, seu Ecclesiæ Regularium habentium vsum Chori, teneantur recitare Horas in Choro, sub mortali.

Negat Marcus Vidal *in Arca Theolog. Moral. tit. de Horis, Inquisit. 1. num. 31.* docens, non teneri sub mortali communitatem Religiosorum ad dicendas quotidie Horas in Choro. Respondeo vt certum, Teneri dictos conuentus, seu Ecclesias, sub mortali recitare in communi Horas in Choro. *Primò*: Quia magnum esset scandalum si recitare in Choro omitteretur. *Secundò*, quia tale onus recitandi in Choro, saltem per consuetudinem, est sub mortali receptum: ergo. Sic communis. Pellizar. *tom. 1. tract. 5. cap. 8. quæst. 4. num. 7.* Diana *part. 10. tract. 14. Resolut. 3.* vbi opinionem Marci, tanquam singularem rejicit. Caramuel *in Theolog. Regul. disputat. 101. num. 1320.* Suarez *lib. 4. cap. 10. num. 7.* Angel. Tabiena, Armilla, Sotus, Aragon, Filliuc. Bonac. & alij apud Dianam. Sic etiam Bassæus *tom. 2. Hora 3. num. 5.*

QVÆSTIO X.

An paucitas Religiosorum degentium in Monasterio, excuset ab obligatione dicendi Horas in Choro.

Respondeo, vt certum, Excusare: Quia, vt nuper *quæst. 7.* est habitum, multæ Ecclesiæ, præcipuè Parochiales, excusantur ab obligatione dicendi Horas in communi, seu in Choro, ob paucitatem Ministrorum, ob quam non potest debitè, ac decenter

decenter Officium Diuinum celebrari: ergo ob eandem causam excusari possunt Ecclesiæ Regularium. Sic communis, præcipuè Authores mox citandi.

QVÆSTIO XI.

An vt instet obligatio canendi publicè in Choro, requirantur ad minus quatuor Religiosi.

NEgat (apud Pellizarium) Naldus *in Annot. practic. ad dist.5. cap. Non mediocriter*, vbi resoluit, duos Choristas non sufficere ad vsum Chori, sed requiri ad minus tres: id ipsum docuit Diana *p.7.tr.11. Resol.5.* Leander *quæst.2. sup. cap.3. Regulæ Sancti Francisci*, & alij.

Negant & alij, docentes sufficere duos Religiosos, vt instet obligatio Chori. Ita tenent Graffis *lib.2. decis.cap.53.* & alij apud Leandrum *loco citat.* qui dicit id esse probabile.

Sed ego probabilius, Respondeo requiri ad minus quatuor Religiosos. Quia ex praxi constat, nec duos, nec tres tantum Religiosos, assistentes Choro, posse commodè, ac debitè implere seruitium illius: requirentur ergo ad minus quatuor. Sic Diana *part.6. tr.8. Resol.12. in fine*, vbi refert Franciscum Bordonũ *in Consiliis Regular. Resol.30.n.8.* dicentem, in paruis conuentibus ad minus requiri quatuor pro cantandis Horis Canonicis. Imò addit, se vtplurimùm excusaturum ab obligatione Chori Conuentum quatuor, aut quinque Religiosorum, ibi residentium, cum talis obligatio non adeo strictè afficiat Religiosos, ac Beneficiarios Collegiatos. Pellizarius etiam *tr.5.cap.8.sect.1. quæst.23. num.50.* Tamburin. *lib.2. in Decalog. cap.5. §.1. num.12.* vbi docet, *Excusari Communitatem à Choro, si constet solùm ex quatuor, aut quinque. Quia tametsi quatuor, vel quinque, imò & duo sufficiant ad rigorẽ Chori, tamen cũ sit probabilis opinio, plures requiri ad constituendum Chorũ ex obligatione, vt scilicet cum aliquo decore alternatim cantetur, & ne tantum onus quotidianum, tam paucis ex obligatione imponatur, potest communitas Religiosorum hanc opinionem sequendo, à dicto onere se tunc liberare.* Sic ille.

QVÆSTIO XII.

An impleatur prædicta obligatio Chori, si ad illum, etiam soli quatuor, aut quinque Nouitij concurrant.

NEgant quidam apud Caramuelem *in Regul. D. Benedicti, disp.101. dub.6.* vt refert Diana *par.7. tract.11. Resol.5.* dicens, eorum sententiam esse æquè probabilem, ac contrariam. Probat, quia obligatio persoluendi Horas in Choro, est imposita Communitati Professorum, vt patet: ergo.

Sed probabilius Respondeo, Impleri. Quia Nouitij gaudent priuilegiis Professorum: ergo possunt concurrere ad illorum onera implenda. Sic Thom. Tamburin. *§.1. cit. num.9.* vbi id certum sibi videri, iis verbis fatetur: *Certum præterea semper mihi visum est, per solos Nouitios posse Choro satisfieri. Ratio est, quia in fauorabilibus, ii reputantur vt Professi: quare sicuti iisdem datur participatio priuilegiorũ Religionis, ita erit rationabile, vt possint eiusdem onera Professis annexa subleuare. Sanè si Religiosi alicuius conuentus Missas per se, & non per sæculares, celebrãdas pro aliquo, ex legato debeant, quis vnquam illis scrupulum iniecit, si suis Nouitiis celebrãdas cõmiserint? Et tamẽ onus illud Communitati cõuentui annexũ esse supponimus.* Sic Tamburin. secus Pellizar. *tom.1. Man. Regul. tr.5.c.8.sect.1.q.22.n.49.* Et dicit probabile æquè Diana *loc.cit.* & tenet Bassæus *tom.2. florum, Hor. Canonicæ 2. num.12.* citans pro hac parte Dianam *vbi supra.*

QVÆSTIO XIII.

An Præceptum impositum conuentui, aut communitati, dicendi Horas in Choro, afficiat singulos Religiosos in particulari.

REspondeo dicendum, quod licèt dictum præceptum afficiat singulos in communi (cum aliàs non posset impleri à tota Communitate) non tamen obligat singulos in particulari, sub mortali. Quia, neque ex iure scripto, nec ex consuetudine, nec ex accepto stipendio, sub mortali ad id tenentur; vt probat bene Palaus mox citandus: ergo ex nullo cap. Sic ipse *disp.3. pun.1. num.12.* Pellizar. *loc.cit. quæst.4. num.7.* Suarez *lib.4. de Horis, cap.10. num.15.* Bonac. *disp.2. de Horis, q.1. punct.1. num.9.*

QVÆSTIO XIV.

An saltem sub veniali culpa teneatur quilibet Religiosus in particulari ad dicendas Horas in Choro.

AFfirmant nonnulli Doctores, docentes teneri sub veniali, regulariter loquendo, nisi aliqua honesta causa occurrat. Sic pellizar. *loco citat. num.7.* vbi ita ait: *Licet practicè, ac moraliter absentia à Choro vix excusetur à culpa veniali, si tamen aliqua moderata causa occurrat, excusabit ab omni culpa, si aliàs Horæ priuatim recitentur. Quo pacto* Caiet. *verb. Hora Can.* ait: *Vbi contemptus deest, & propter absentiam non notabiliter læditur diuini cultus Officij, & Prælati dissimulant, parum de his, quæ Dei sunt, curantes, non incurrunt mortale peccatum ex hoc, quod desunt Horis Canonicis in Ecclesia, quia contra præceptum iuris positiui propriè non veniunt, nec notabile damnum inferunt diuino cultui.* Sic Pellizar. ex Caietano.

Sed clarius, ac probabilius, Respondeo: Non teneri ex se, aut ex vi iuris, aut consuetudinis, aut stipendij, ad dicendas sub veniali Horas in Choro, vt ex dictis constat, quia Religiosus in particulari solùm adstringitur ad Chorum ex vi suæ Regulæ, aut instituti, quod regulariter ad nullam culpam obligat Religiosum, sed ad pœnam subeundam, si deficiat: secus est dicendũ, si in aliqua Religione adsit particularis consuetudo in contrarium, aut extet specialis aliqua constitutio declarans expressè, & imponens hoc onus singulis Religiosis sub culpa aliqua, quia tunc sub illa, qualiscumque esset, teneretur. Sic Palaus *num.12. cit.*

QVÆSTIO XV.

An Prælati Regulares maiori obligatione astringantur ad assistendum Choro, quàm alij Religiosi subditi.

AFfirmandum videtur: quia ob circumstantiam personæ, & ob aliorum exemplum fortiùs adstringuntur à Regulæ, vel instituti obligatione. Ita videtur sentire March. *tom.2. verb. Hora Canonica, Resol.60.n.3.*

Sed absolutè Respondeo, Non adstringi maiori, sed æquali obligatione ad Choro assistendum: quia licèt ob qualitatem personæ, & ob aliorum exemplum, intra obligationem Regulæ magis videantur adstringi, attamen ob frequentiores sui muneris occupationes occurrentes facilius quàm alij à Chori assistentia excusari possunt. Sic Suarez *lib.4.cap.10. n.18.* Palaus *disp.3.punct.1.n.12.* Bonac. *disp.2.q.1.punct.1.n.9.* Pellizar. *tom.1.tract.5.c.8.sect.1.n.8.* Diana *tom.1.tract.12. Resol.38.* Bassæus *tom.2.verb.Hora Canon.3.n.6.*

QVÆSTIO XVI.

An Prælati Regulares teneantur sub mortali, curare, vt recitatio Horarum in Choro nunquam omittatur.

NEgabit forsan Marcus Vidal, cum neget (vt vidimus *q.9.*) consuetudinem canendi in Choro Horas receptam à conuentibus, non obligare ad mortale.

Sed vt certum Respondeo, Teneri curare sub mortali. Quia sic colligitur ex Clement.1. *de Celebr. Missar.* vbi ordinariis Rectoribus, & Superioribus præcipitur, vt sollicitam adhibeant diligentiam, vt debitis horis conuenienter Officium in Choro psallatur, vel celebretur, *si Dei, & Apostolicæ Sedis indignationem euitare voluerint:* quæ verba apertè indicant tale præceptum esse graue, vt bene aduertit Suarez *lib.4.c.10. n.8.* addens, *Id ipsum constare ex natura rei; nam quoties obligatio aliqua cadit in mysticum corpus alicuius Communitatis, caput talis corporis ratione sui muneris tenetur curare, vt obligatio illa impleatur: ergo cum Superior huiusmodi grauem obligationem recitandi Horas in Choro, se solo implere nequeat, debet sub culpa graui curare, vt etiam alii Religiosi illam exequantur.* Sic Suarez. Et apud Dianam Tabiena *verb. Hora, q.23.n.29.* Armilla *n.21.* Sotus, *lib.10.de Iust.q.5. art.3. prope finem*, Nauar. *de Orat.c.3.n.61.* Aragon. *2.2.q.83. art.12. dub.4.concl.1.* Layman. *lib.4.tract.1.c.4. n.1.* Filliuc. *tract.23.c.4.q.7.n.135.* & Bonac. *tom.1. disp.2. de Horis, q.1.punct.n.9.* quos omnes sic citat, & sequitur Diana *par.10.tract.14.Resol.3.vers.Quæres an prædicta*, & benè Pellizar. *loc.cit.n.8.* Acacius March. *tom.2.verb.Horas Canon.Resol.60.num.5.*

QVÆSTIO XVII.

An non solùm Prælati, verum etiam subditi, teneantur curare, vt Horarum recitatio non omittatur in Choro.

REspondeo: Teneri, & sub eadem graui culpa; casu tamen solùm, quo Prælatus esset ita negligens, vt omitteretur publica Diuini Offici recitatio in choro. Quia tunc præceptum commune singulos obligaret; eo quòd deficiente Prælato, obligatio Officiorum communitatis ad particulares descendit. Sic Suarez *lib.4.de Horis, c.10.n.15.* (non 10. vt leges in Pellizar.) Filliuc. *tract.23.c.4.q.9.n.139.* Diana *part.10. tract.14.Resol.3.in fine.* Qui & citat Bonac. *tom.1.tract. de Officio, disp.1.q.2.punct.2.n.8.§.dixi regulariter, & disp.291.* (lege *disp.2.q.1.*) *punct.1.n. 9.fine.* Angel. Tabien. Siluest. Armill. & Caiet. Pellizar. *tom.1. tract.5. c.8.sect.1.q.4.n.9.* Acacius March. *loc.cit.n.5.*

QVÆSTIO XVIII.

An Prælati possint aliquo casu imponere præceptum subditis, vt non desint Choro.

REspondeo, vt certum: Posse, & debere, si nimia esset negligentia subditorum in frequentando Choro. Sic Suarez *lib.4.de Horis, c.10.n.15.* Pellizar. *loc.cit.* Qui bene aduertunt, superiores sine causa, non debere subditis suis imponere tale præceptum, quando publicæ obligationi ex vi Regulæ fit satis, & non desunt, qui Religiosè, ac voluntariè Chorum frequentent. Sic etiam *loco citato.*

QVÆSTIO XIX.

An Prælati Regulares possint liberè dispensare super frequentia Chori, cum aliquibus Religiosis.

REspondeo *Primò.* Prælati liberè ac licitè possunt dispensare cum aliquibus Religiosis, ne frequentent Chorum, si solùm ius commune attendamus. Patet. Quia obligatio frequentandi Chorum, quam habent particulares Religiosi, solùm oritur ex vi Regulæ, aut constitutionis, & consequenter ex re dispensabili à Prælatis: ergo. Sic. Pellizar. *tom.1.tract.5.c.8.sect.1.q.5.n.10.*

Respondeo *Secundo*: Si attendamus Decretum Clement. VIII. relatum in Bullar. *tom.3.constit.6.* & confirmatum à Sacra Congreg. iussu Vrbani VIII. anno 1624. dicendũ est non posse Prælatos cum vllo subdito dispensare, sed solùm cum iis, qui specialiter exprimuntur in Decreto, cuius verba sunt hæc. *Nullus omnino prætextu cuiuscunque priuilegij, vel Superioritatus, etiã Generalatus, à seruitio Chori censeatur immunis, nisi pro tẽpore, quo quis in proprij officij munere actu fuerit occupatus. Cũ Lectoribus autem, & Prædicatoribus Superiores iis tantum diebus, quibus eos legere, aut concionari contigerit, dispensare possunt. Idem quoque præstare valeant cum ægrotis & studiorum causa, legitimè impeditis. In eos verò, qui negligentes, aut inobedientes fuerint, salutari pænitentia Superiores animduertant ad præscriptum Regulæ, & Constitutionum, alimenti etiam, si opus fuerit, subtractione.* Sic Pellizar. *loc. cit.* Qui ex Lezana *tom.1.c.10.n.20. per ægrotos*, intelligit tam temporaneos, quàm perpetuos, & Religiosos valde senes. Per eos verò, *qui studiorum causa sunt impediti*, illos etiam, qui imprimendis libris pro bono Religionis, ac Ecclesiæ occupantur. Nota tamen, quod hæc secunda responsio habet locum, vbi decretum Clementis est in vsu.

QVÆSTIO XX.

An peccent mortaliter Religiosi, qui ex consuetudine omittunt frequenter Chorum, ad dicendas ibi Horas.

AFfirmat Peregrinus *1.p.Constitut.c.1.lit.B.§.3.* docens, Religiosos ex consuetudine non recitantes in Choro Horas, peccare mortaliter, si id sine iusta causa faciant. Ita ille (vt refert Diana) citans Siluestrum, & Angelum, sed non loca, vbi id doceant. Accipe ergo illa. Angelus enim id docet *verb. Hora Canonica, n.16.* vbi inquirens: *An peccet toties mortaliter, quoties non conuenit Clericus Beneficiatus, vel Religiosus ad Chorũ, sine rationabili causa. Respõdet, quod* non

non; quia materia (ait) *non videtur ita ponderosa: sed quando duceret in consuetudinem, vel quando Officium Ecclesia pateretur iacturam in Celebratione, tunc non excusarem à mortali:* ita Angelus. Et eisdem ferè verbis Siluest. *v. Hora, n.* 12. *q.* 20.

Sed probabilius Respondeo, Non pecare mortaliter. Quia (vt supra *quæst.* 13. est habitum) obligatio recitandi Horas in Choro, non afficit per se, & directè singillatim singulos Religiosos, sed totam communitatem: ergo ij non peccant mortaliter non assistendo Choro, siue aliquando, siue ex consuetudine id faciant: nam frangere Regulam non obligantem ad culpam (qualis est obligatio singularis Religiosi frequentandi Chorum, vt supponimus) secluso contemptu, non est mortale, iuxta communem Doctorum sententiam, vt bene Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 4. *num.* 21. Sic Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 8. *sect.* 1. *q.* 7. *n.* 15. ex Diana *part.* 3. *tr.* 2. *Resol.* 18. & antea Suarez *lib.* 4. *cap.* 10. *num.* 15. Raphaël de Torre *in* 2. 2. *tom.* 1. *controuersia* 10. *de Horis, disp.* 1. *n.* 6. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 4. *num.* 139. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 1. *punct.* 1. *num.* 9. S. Faust. *de Horis lib.* 2. *q.* 186. Leander de Murcia *q.* 5. *super cap.* 3. *Regula S. Franc. num.* 4.

QVÆSTIO XXI.

An Communitas regularis, qua sine iusta causa recitat Horas Canonicas, extra horas præscriptas, peccet mortaliter.

AFfirmant quidam DD. docentes, peccare quidem mortaliter, si sæpe id faciat, secus verò, si vna, vel altera vice. Ita Pelliz. *tom.* 1. *tr.* 5. *c.* 8. *sect.* 1. *q.* 9. *n.* 12. Qui id probat ex *Clement.* 1. *de Celebr. Missar.* vbi (vt suprà vidimus) iubentur Prælati, vt Horæ Canonicæ debitis horis publicè dicantur: ergo cum hoc præceptum sit graue, eius violatio non potest non esse mortalis, si dictum præceptum sæpius violetur: secus si vna, vel altera vice; nam tunc non consurget scandalum. Ita ille, citans pro se Suarium *lib.* 4. *c.* 15. *n.* 12. Sanchez *lib.* 7. *consil. c.* 2. *dub.* 42. *n.* 1. 2. 3. 4. & 5. (sed non bene, vt infra) Lezanam *tom.* 1. *c.* 12. *n.* 15. Quibus Diana addit Azor. *p.* 1. *lib.* 10. *c.* 9. *qu.* 1. & Filliuc. *tract.* 26. *c.* 6. *n.* 217. sed non ita bene; nam ille minimè docet esse mortale, sed debere recitari Officium temporibus debitis: sic autem solùm dicit, esse ex genere suo mortale, regulariter tamen esse tantum veniale. Citari melius posset Nauar. *de Orat. c.* 3. *n.* 63. & 71. & Tamburin. *c.* 5. *cit.* §. 5. *n.* 1. Sotus, Sandoual, & Angles apud Sanchez. Rocafull. *tom.* 1. *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 111. & apud ipsum Villalob. *tract.* 24. *diff.* 12. *num.* 2.

Sed ego probabilius Respondeo, Non peccare (secluso scandalo) mortaliter Communitates, quæ etiam sine causa legitima Horas extra tempus præscriptum recitant. Quia circunstantia temporis non pertinet ad substantiam materiæ præceptæ in dicta Clem. cit. Sic Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 2. *pun.* 10. Bonac. *disp.* 1. *q.* 3. *pun.* 3. *n.* 7. Gauant. *in Comment. Rubr. Breuiarij, sect.* 1. *c.* 5. *tit.* 6. *num.* 9. Layman *lib.* 4. non 8. vt leges apud Dian. *tr.* 1. *c.* 2. *n.* 6. *vers. Atque hac dicta*, quamuis non ita firmiter, ait enim sic: *Quamquam, secluso scandalo, rarò peccatum mortale committi censendum est, etiamsi in publico Choro Horarij Officij, tempus interdum mutetur, eo quod hac temporis circunstantia ad substantiã materia precepta non pertineat*, teste *Caiet.* verb. Horæ Canonicæ, *c.* 4. *Ratione scandali verò facilius in ea re mortaliter peccari poterit.* Hæc Layman. & sic etiam Caramuel *in Theolog. Regul. disp.* 101. *num.* 1320. Quos omnes citat, & sequitur Diana *tom.* 1. *tr.* 12. *Resol.* 14. & *p.* 7. *tr.* 11. *Resol.* 12. *in fine*, & *par.* 10. *tract.* 14. *Resol.* 3. *vers. sed. Hac opinio*, vbi refert Caramuelem *loc. cit.* aduertentem, *vix in hac materia scandalum dari posse, quod sit mortale: Quia nulla Communitas censenda est, sine causa alterare Officij tempora, qua propter honestam recreationem, hora vna, vel altera, Officium differt, aut anteponit. Recreatio enim honesta, actus etiam regularis est, & cum ferrei non sint Monachi, necessarius, vt melius aliis obligationibus satisfacere possint, quod quidem apud Sanctissimos Monachos in vsu est.* Sic Caramuel. Et bene. Tenet etiam nostram sententiem Sanchez (*loc. cit.* pro sua à Pellizario,) *n.* 4. vbi expresè dicit hanc sententiam esse probabiliorem, Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 18. *n.* 5. vbi citat pro se Sancium *loc. cit.*

QVÆSTIO XXII.

An saltem peccet mortaliter Communitas, qua sine iusta causa inuertit ordinem Officij.

AFfirmant, & à fortiori certè, Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 11. *num.* 10. Macignus *tract. de Horis Can. cap.* 45. *n.* 5. Molfes. *tract.* 2. *cap.* 2. *n.* 29. & 42. Filliuc. Sotus, & Toletus, apud ipsos. Trullench *num.* 5. *cit.* Qui secus dicit dicendum, secluso scandalo, & intercedente iusta causa.

Sed consequenter probabilius Respondeo, Nec peccare adhuc mortaliter, secluso scandalo, & aliis circunstantiis. Quia variatio, aut inuersio Horarum, accidentalis etiam est materiæ præceptæ; & ideo ex suo genere leuis. Sic Bonac. *de Horis disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 4. *num.* 5. Caramuel *n.* 1320. *cit.* & Diana *tom.* 1. *tract.* 12. *Resol.* 16. & *p.* 10. *tract.* 14. *Resol.* 3. *vers. sed hac opinio.* Qui ambo citant pro hac parte Gauantum *in Rubric. Breuiarij, sect.* 1. *c.* 5. *tit.* 8. *n.* 3. sed certè hic Author vtramque sententiam referendo, nil resoluit: ait enim sic: *Grauior autem erit culpa, si in Choro peruertatur ordo. Suarez* lib. 4. c. 11. n. 10. & *alij putant esse ex suo genere culpam lethalem.* Negat Bonacina *ibidem n.* 5. Hæc Gauantus.

QVÆSTIO XXIII.

An transacto notabiliter tempore, quo debebat recitari in Choro Hora aliqua, possit hac omitti, & ibi non recitari.

AFfirmant, debere omitti ad cauendum scandalum, quod aliàs inde sequeretur, Nauarr. *de Orat. c.* 3. *n.* 8. Sanchez ex illo, *lib.* 7. *consil. cap.* 2. *dub.* 43. *num.* 6. quos citat, & sequitur Pellizar. *tom.* 1. *Man. Regul. tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 1. *q.* 6. *n.* 14. Quibus addi possunt (vt innuit Sanchez) Turrecremata, & alij citati supra *disp.* 5. *q.* 46. loquendo de priuatim recitante.

Sed probabilius, seu clarius Respondeo, Nec debere, nec posse omitti talem Horam, ablato scandalo, quod vix, saltem inter Regulares, dari potest. Ratio est, quia præceptum formaliter, aut substantialiter est de Hora in Choro dicenda; quod verò sit tali, vel tali tempore, est quid accidentale, vt nuper est habitum: non igitur propter omissionem huius, illud relinqui debet, nec potest.

QVÆSTIO XXIV.

Quæ sint tempora pro singulis Horis Canonicis præscripta, pro publico Officio Chori.

RESpondeo, *Primo* dicendum, quod attento iure antiquo, *Matutinum* debeat dici, proximè post mediam noctem. *Laudes* initio Auroræ. *Prima*, vna Hora ante, vel post ortum Solis. *Tertia*, hora tertia à Solis ortu. *Sexta*, hora meridiana. *Nona*, tertia post meridiem. *Vespera*, hora duodecima à Solis ortu. *Completorium* verò, hora post solis abscessum, apparente iam nocte. Sic cõmunis Doctorum. Legantur Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *cap.* 8. *q.* 2. Villalob. *tr.* 24. *diff.* 12. *n.* 1. Rocafull. *tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *c.* 18. Suarez *lib.* 3. *c.* 15.

Respondeo *Secundo*, quod nunc attenta iam consuetudine legitime introducta, *Matutinum* simul cum Laudibus, possunt dici à Vespere præcedentis diei, post recitationem Completorij, vsque ad vnam horam plus minusve post ortum solis diei sequentis. *Prima, Tertia, Sexta, & Nona*, ab aurora vsque ad meridiem, vel vsq; ad horam vnam pomeridianam. *Vespera, & Completorium* à meridie vsque ad semihoram circiter post solis occasum. Sic Doctores communiter. Legatur Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 5. *n.* 1. & alij citati. Qui tamen bene aduertunt, standum esse vsui, & consuetudini legitimè introductæ in vnoquoque ordine, seu Religione, Prouincia, aut Monasterio.

QVÆSTIO XXV.

An Clericus omnis, ex vi suæ ordinationis, teneatur Horas Canonicas publicè in Choro celebrare.

AFfirmarunt olim Glossa *in cap. vltim. dist.* 92. loquendo generaliter de omnibus Clericis, Archidiacon. & Hugo, loquendo solùm de initiatis Sacris, vt refert Suarez *lib.* 4. *de Horis, c.* 10. *n.* 9. *&* 10.

Sed vt certum Respondeo, Nullum Clericum, etiã Sacris initiatum, teneri ex vi suæ ordinationis, ad dicendas Horas in Choro Ecclesiæ. Quia nullus est textus hanc obligationem inducens Clericis ratione ordinis, sed solùm ratione beneficij. Deinde id constat ex vsu, & consuetudine Ecclesiæ. Sic omnes. Suarez *loc. cit.* Azor. *lib.* 10. *c.* 11. *q.* 8. Valentia 2. 2. *disp.* 6. *q.* 2. *pun.* 10. §. 6. Bonac. *disp.* 1. *q.* 3. *pun.* 5. *n.* 5. Palao *disp.* 3. *punct.* 1. *n.* 7. Qui duo vltimi citant Nauarrum *de Oratione c.* 4. sed hic Doctor ibi nil de hac re dicit.

QVÆSTIO XXVI.

An Episcopus teneatur Officium in Ecclesia persoluere quotidie.

AFfirmant aliqui, tum ex *c. Episcopus, dist.* 41. *cap. Peruenit* 7. *q.* 1. *& c.* 1. *de Celebr. Miss.* Tum etiam, quia Canonici, & Præbendati habent obligationem Assistendi Choro: ergo à fortiori Episcopus, qui pinguiores redditus habet. Ita Angel. *verb. Hora, n.* 26. (non 28. vt leges apud Palaũ) & Siluest. *eod. verb. n.* 10. idem docet iisdemmet verbis Nauarr. *de Orat. cap.* 5. *n.* 14. *in princip.* (non fine, vt ait Bonac.) *& n.* 16. *&* 7.

Sed probabilius, Respondeo: Non teneri Episcopum ex vi sui muneris, seu beneficij, quotidie Choro interesse, & ibi Officium persoluere. Quia licèt Episcopus strictius, quàm alij Canonici, & Præbendati, Ecclesiæ deputatus sit, & ob id strictius videbatur obligãdus Choro interesse: at quia alia munera exercet, quæ non exercent Canonici, aut Præbẽdati, aliisque grauioribus ministeriis docendi populum, prædicandi Euangelium, gubernandi subditos, visitandi Ecclesias, occupatus sit, meritò ab obligatione quotidie assistendi Choro censetur exemptus, iuxta tex. *in c. Sancta Romana, dist.* 92. Sic D. Thom. 2. 2. *q.* 91. *art.* 2. *ad* 3. Suar. *lib.* 4. *c.* 10. *n.* 13. *&* 14. Valent. 2. 2. *disp.* 10. *q.* 6. *pun.* 2. *ad finem*, Garcia *de Benef.* 3. *p. cap.* 2. *n.* 181. *&* 480. Filliuc. *tract.* 23. *c.* 4. *qu.* 8. Carolus Macign. *de Horis c.* 57. Bonac. *de Horis disp.* 1. *q.* 3. *pun.* 5. *n* 8. Palaus *disp.* 3 *pun.* 1. *num.* 9. vbi bene respondet Textibus pro contraria parte adductis. Trullenc. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub* 20. *num.* 3. *& dub.* 30. *n.* 6. Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 103. & alij.

QVÆSTIO XXVII.

An saltem teneatur Episcopus, si non quotidie, saltem diebus festis, & præcipuè solemnioribus, Choro interesse.

AFfirmabunt à fortiori Angel. Siluest. & Nauarr. nuper adducti.

Sed adhuc probabilius Respondeo, Nec dictis diebus teneri Episcopum interesse Choro, ex vi sui muneris, ob rationem supra habitam: Tenebitur tamen aliquando, nempe quando ob occurrentem casum, tum exempli, tum scandali vitandi, tum sui muneris præstandi, iudicauerit expedire: quod eius prudenti arbitrio relinquendum videtur. Optimum autem consilium erit, vt nisi causa vrgens impediat, adsit Choro Dominicis diebus, & festis, & præcipuè solemnioribus, in quibus (vt ait Suarez) forrasse poterit interuenire obligatio, saltem pro tempore Missæ, Vesperarum, vel etiam Matutini. Sic Suarez & Palao *loc. cit.* & alij.

QVÆSTIO XXVIII.

An Parochi teneantur ratione sui Officij recitare publicè in Choro Horas Canonicas.

AFfirmant Angel. *verb. Hora, n.* 25. Siluest. q. 10. & Turrecremata *in c. vlt. dist.* 92. & Innocent. *in c.* 1. *de Celebr. Missar.* Armil. & Tabiena, apud Suarium *vbi infra, c.* 10. *n.* 3. Qui & probant ex *Clement.* 1. *de Celebr. Missar.* vbi postquam Pontifex dixerat, *In Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis deuotè psallendũ esse*, subdit: *In aliis verò Ecclesiis* (quæ nõ possunt esse aliæ, quàm Parochiales) *cõuenienter, & debitè celebratur Diuinum Officium, diurnum pariter, & nocturnum.* Ergo debet per Parochum, aliosque Beneficiatos celebrari: ergo per se habent hanc obligationem.

Sed ego clarius, & probabilius Respondeo, *Primo*: attento iure communi antiquo, certum est, Parochos teneri publicè in Choro recitare Horas Canonicas. Quia id conuincitur ex *Clement.* 1. *citata*, & ex *c. fin. dist.* 92. *& c.* 1. *de Celebrat. Missar.* & docent Suarez *cap.* 10. *cit. num.* 4. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 4. *q.* 6. *num.* 131. Palao *num.* 10. Bonac. *n.* 12. Trullench. *dub.* 20. *cit. n.* 4. & communis.

Respondeo *Secundò*, attenta consuetudine, vniuersaliter ferè iam recepta, minimè tenentur Parochi, neque per se, neque per alios, quotidie recitare in Choro Officium. Quia ita inductum est, eo quòd Parochi pluribus aliis negotiis, & curis detinentur. Sic Suarez, Bonac. Trullench. & Palao *loc. citatis.*

Respondeo *Tertio*: Si in aliquibus Ecclesiis Parochialibus viget consuetudo dicendi Officium, vel quotidie,

tidie, vel in aliquibus diebus Dominicis, aut festiuis; tunc Parochus obligatur adesse Choro, nisi causa legitima impediatur, quia tunc sufficit substitutum apponere. Sic Suarez & Palao *loc. cit.* Qui idem docent casu quo in aliquibus Ecclesiis prædictis, solùm Vesperæ, aut alia Hora tantum dicantur.

QVÆSTIO XXIX.

An omnes Canonici seu Præbendati, teneantur Horas in Choro recitare.

Respondeo vt certum, Teneri recitare in Choro, iuxta suarum Ecclesiarum vsum. Quia proprium Canonicorum est Choro inseruire, ac assistere, & Laudes diuinas decantare, aut alta voce proferre, vt colligitur ex *c. fin. dist.* 92. & ex Trident. *sess.* 24. *c.* 12. & docent omnes. Legantur Sot. *lib.* 10. *de Iust. qu.* 5. *art.* 4. Suar. *lib.* 4. *de Horis, c.* 12. *à n.* 8. Garcia *de Benef.* 3. *p. c.* 2. *n.* 513. Lessius *l.* 2. *c.* 34. *dub.* 3. 3. *n.* 184. Bonac. *disp.* 2. *q.* 1. *punct.* 3. *in fine, & punct.* 4. Palao *disput.* 3. *punct.* 3. *n.* 1. *&* 4. *& punct.* 1. *n.* 13. Pelliz. *tom.* 1. *c.* 8. *sect.* 3. *à n.* 130. Trullenc. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dub.* 30. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. §. 4. & omnes. Qui idem dicunt de aliis Beneficiariis, & Collegiatis.

QVÆSTIO XXX.

An vt communitas Canonicorum Ecclesiarum Cathedralium, aut Collegiatarum, excusetur à Choro, sufficiat, quod solùm sint duntaxat duo, vel tres Canonici.

Affirmat Carolus Macignus *de Horis c.* 56. *n.* 24. *&* 28. docens, Canonicos nec peccare, nec teneri ad restitutionem fructuum, si non sint saltem quatuor, qui Choro assistere possint. Confirmarique potest hæc sententia, quia (vt *suprà q.* 11. est habitū) communitas Religiosorum excusatur à Choro casu, quo tantū sint quatuor, vel quinque Religiosi, ergo similiter excusabitur Communitas Canonicorum, ob paucitatem eandē. Ita etiam Bonac. *disp.* 2. *q.* 1. *punct.* 2. *n.* 1. secutus Macignum. Diana *tom.* 1. *tr.* 11. *Resol.* 13.

Negat contra Thomas Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 1. *num.* 12. vbi postquàm id concessit Communitati Regularium, negat id ipsum Communitati Canonicorum, quia strictius est (inquit) ius, quo vrgentur Beneficiarij, & Collegiati, quos certè obligo, etiamsi essent duo duntaxat (non autem obligo si solùm vnus.) Ratio est, quia pactum inter Fundatores, & Beneficiarios, saltem implicitè initum, requirit ex iustitia, vt seruetur Chorus quoties alternitas canentium seruari aliqua tandem ratione potest. Hæc Tamburinus.

Sed ego clarius Respondeo, Non excusari quidem ad assistendum Choro, & ad recitandum ibi alta voce Horas: benè tamen excusari ad canendas illas: quia hoc cum debito docere nequit fieri, bene tamē illud. Ex quo vtriusque sententiæ fundamentum manet solutum. Legantur *quæst.* 11. *cit.*

QVÆSTIO XXXI.

An sine vlla culpa, & pœna, possint Canonici, seu Præbendati abesse à Choro per tres menses.

Respondeo vt certum: posse. Quia id tempus est eis permissum à Trident Conc. *sess.* 24. *de Reformat. c.* 12. his verbis: *Præterea, obtinentibus in eisdem Cathedralibus, aut Collegiatis dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut Portiones, non liceat vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis, vltra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse: saluis nihilominus earum Ecclesiarum Constitutionibus, quæ longius seruitij tempus requirunt, &c.* Sic Concilium. Legantur Garcia *de benefic.* 3. *p. c.* 2. *n.* 180. vbi declarat (ex declaratione S. Congreg.) prædictos tres menses posse esse continuos, vel interruptos, ad libitum. Quod certè etiam colligi potest ex eodem Conc. Trid. *sess.* 23. *c.* 1. *de Reformat.* ibi: *Sacrosancta Synodus vult, illud absentiæ spatium singulis annis, siue continuum, siue interruptum, &c.* Suar. Bonac. Trullenc. & alij *cit.* Tamburin. *lib.* 2. *c.* 5. §. 4. *n.* 2.

QVÆSTIO XXXII.

An Canonici, seu Præbendati, & alij, qui distributiones habent, peccent mortaliter, si à Choro absint (vltra tempus à iure sibi concessum,) & distributiones recipiant.

Respondeo, tanquam quid certissimum: Peccare mortaliter, & cum obligatione restituendi, si distributiones recipiant. *Primò*, quia distributiones huiusmodi, seu redditus, conceduntur ea lege, vt Diuinum Officium à Canonicis, & ab aliis illos recipientibus, publicè in Choro dicatur. *Secundò*, quia contra iustitiam vsurpant, aut recipiunt distributiones, assistentibus Choro, vel legitimè impeditis solùm concessas, ac per consequens, quod suum non est: ergo. Sic vt certum tenent omnes. Castro Palao *disp.* 3. *punct.* 1. *n.* 13. *& punct.* 2. *n.* 1. Tamburin. *loc. cit. n.* 3. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 30. *n.* 8.

QVÆSTIO XXXIII.

An etiam dicti Canonici & alij, peccent mortaliter, si absque causa absint à Choro (vltra tempus permissum) animo cedendi distributionibus tempori absentiæ correspondentibus.

Negant multi. *Primo*, Quia nullus est textus vnde huiusmodi obligatio sub mortali colligatur. *Secundo*. Quia tota obligatio in Canonicis, & Præbendatis assistendi Choro, nascitur ex distributionibus, quas recipiunt: ergo qui his cedunt, à se totam obligationem excludunt. Ob id ita sentiunt Siluest. *verb. Hora, q.* 2. Caiet. §. 5. Angel. *n.* 21. Nauar. *de Orat. c.* 5. *n.* 14. Valentia 2. 2. *disp.* 6. *q.* 2. *punct.* 10. §. 6. Reginald. *lib.* 18. *n.* 176. Macig. *de Horis, c.* 56. *n.* 34. & August. Barbos. *de potest. Episcopi* 3 *p. alleg.* 53. *n.* 182. Quos omnes refert pro hac parte Castro Palaus mox citandus. Quibus ego addo Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 4. *n.* 7. qui hanc opinionem libentius, vt benigniorem admittit. Pellizar. *tom.* 1. *Man. Regul. tract.* 5. *c.* 8. *sect.* 2. *q.* 1. *n.* 130. *&* 131. vbi ait, solùm peccare mortaliter casu, quo illi deficerent ab hac obligatione per contemptum, aut contra præceptum proprij Prælati, aut ex ipsorum defectu Diuinum Officium, vel simpliciter omitteretur in Ecclesia, aut non diceretur cum solemnitate debita: secus exclusis iis casibus, quia tunc (inquit) non peccarent, nisi venialiter. Ægidium Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 30. *n.* 8. Qui id confirmat vsu multorum prudentum, qui nullum sibi scrupulum faciunt, dum à Choro absunt animo amittendi distributiones. Et citat Thomam Sanchez *in Consil.* 1. *p. lib.* 2. *c.* 2. *dub.* 112. & Dianam *tom.* 1. *tract.* 11. *Resol.* 31. sed hunc

male, cum oppositum, sibi expressè videatur probabilius. Verum est quod postea *p.4.tract.4.Resol.149. in fine*, hanc teneat sententiam. Iosephus Rocafull. *tom.1.part.2.lib.3. de Oratione vocali, cap.13.* vbi id docet cum Syluestro, loquendo de Beneficiariis.

Sed ego probabilius Respondeo: Peccare mortaliter (nisi paruitas materiæ excuset) Canonicos, Præbendatos, & alios, qui distributiones percipiunt, si absque legitima causa absint à Choro, etiamsi distributiones remittant. *Primo.* Quia sic colligitur ex *c.Relatis, dist.91. & ex c.si quis Presbyter, dist.92. ex c. Dolentes, de Celebr. Missar. & ex Clement.1. eodem tit.* vbi astringuntur Præbendati ad assistentiam Chori, sub pœnis excommunicationis ferendæ, & depositionis: atqui huiusmodi pœnæ, non nisi ob grauem culpam imponuntur: ergo.

Secundo. Quia supradicti Præbendati, aut Beneficiati, obligantur sub graui culpa ad residendum in propria Ecclesia (præter tres illos vacationis menses) vt colligitur ex Trident. *sess.6. cap.1. & sess.20. cap.3. & sess.22. cap.3. & sess.23. cap.1.* atqui hæc residentia ad nil aliud deseruire potest, nisi ad Chorum frequentandum: ergo. Sic Garcia *de Benefic. part.3. cap.2. n.322.* vbi pro hac sententia tres declarationes Cardinalium adducit, & *num.323.* quinque. Suarez *lib.4. de Horis, cap.10.n.17. & cap.13. num.5. & sequent.* Bonac. *de Horis disput.2. quæst.1. punct.2.n.1.* Vazquez *de Benefic. cap.3.art.2.dub.1. n.182.* Quos omnes citat, & sequitur Palaus *tom.2. disp.3. de Orat. punct.2. num.3.* Quibus addi possunt Filliuc. *tract.23. cap.7. num.207.* Squillante *de obligat. Cleric. part.2. dubit.28. num.57.* Diana *loco cit.* & alij. Qui idem dicere debent de Beneficiariis Ecclesiarum Collegiatarum, seu etiam aliarum Ecclesiarum non Collegiatarum, quando tenentur conuenire, & simul dicere Matutinum, aut Vesperas, vel omnes, aut aliquas Horas recitare, vel Missam canere: vt notant Nauar. Reginald. & Trullench *supra.*

QVÆSTIO XXXIV.

An saltem excusentur à mortali Canonici Præbendati, aut Beneficiati prædicti, quando semel, aut iterum in anno absunt sine causa à Choro.

NEgatiuam sententiam adhuc sustinendam esse ab Authoribus nostræ, clarè innuit Suarez *lib.4.cap.13.* quatenus *num.8.* ait, non esse certè improbabile, quod ait Graffis, nempe semel, aut bis deesse in Choro, non esse mortale; quo haud obscurè monstrat, oppositum esse probabilius. Quod confirmat *num.9.* dum dicit, se nolle esse fautorem huius licentiæ.

Probarique potest hæc pars. Nam certum est in nostra sententia, quod qui absque causa graui, recitare, adhuc semel, aut vna die omittunt, peccant mortaliter: ergo pariter peccabunt, qui, adhuc semel, aut iterum, absunt sine causa à Choro.

Sed certè æquè probabiliter Respondeo, Excusari à mortali prædictos, casu, quo semel, aut iterum, aut tribus, vel quatuor diebus sine causa à Choro absint. *Primo.* Quia in hac materia, hæc est parua. *Secundo. Quia sic* (ait Palaus) *videtur vsu receptum, apud timoratos. Cum enim à iure concedatur iis Præbendatis absentia à Choro tribus mēsibus in anno, & pro nullo die obligatio recitandi priuatim relaxetur, efficitur sanè, ex huius obligatione, ad obligationem absentia, non posse argumentum deduci; sed potius ex tam lata remissione in absentia, & tam stricta obligatione in priuata recitatione, deduci potest, tres, vel quatuor dies in anno absētia à Choro non constituere culpam grauem, etsi vnius diei recitationis omissio illam constituat.* Hæc Palaus *loc.citat.num.4.* Ex cuius verbis solutum manet argumentum à paritate deductum. Graffis *loc. citat.* Vazquez *n.182. citato, & dub.4. n.192.* Couarruu.3. *variar. cap.13. in fine.* Bonac. *q.2.cit.punct.2.n.2.* & approbat Pellizarius *loc.cit.n.134.*

QVÆSTIO XXXV.

An etiam excusentur à mortali dicti Canonici & Præbendati, &c. qui absunt sine causa, à Choro, tempore vnius integræ Horæ Canonicæ.

REspondeo, quod etiam excusentur; dummodo illam amittant, cum onere amittendi partem distributionum, & priuatim eam recitent. Sic Suarez *c.13.cit.n.8.* licet timidè. Palao *num.4.cit.fine*, dicens, oppositum esse nimis durum.

QVÆSTIO XXXVI.

An Canonici Beneficiati, qui nihil in Choro dicunt, sed ad omnia attendunt, solùm satisfaciant suæ obligationi.

REspondeo, vt certum: Per se loquendo, & ex vi iuris Canonici, non satisfacere Ecclesiæ seruitio, ac proinde nec suæ obligationi. *Primo.* Quia dicti Canonici tunc non dicerentur recitare in Choro, aut orare vocaliter, ad quod obligatos sub mortali esse, constat ex supra dictis. *Secundo.* Quia (vt constat ex Trident. *sess.24. cap.12.*) Canonici instituti sunt, non solùm, vt assistant Choro, sed vt canendo assistant, & ob hoc sibi dantur distributiones: ergo. Sic absolutè, & per se loquendo, tenent communiter DD. Suarez, Lessius, Bonac. Tuschus, & Garcia, quos sequitur Palao *disp.3. punct.4. num.4.* Soto, Nauarro, Torre, Lopez, & Rodrig. quos amplectitur Cruz *in Sum. in 3. precep. artic.3. de Orat. dub.7. concl.5.* Tamburin. *lib.2. in Decalog. cap.5. §.4. n.17.* & alij.

QVÆSTIO XXXVII.

An saltem satisfaciant dicti Canonici Beneficiati præcepto recitandi, si partem suam submissa voce ita proferant, vt audiri à Choro non possint.

NEgatiuam sententiam tenuisse Caiet. diximus *p.2.tract.6.disput.13.q.16.*

Sed nunc, contra iterum æquè probabiliter, imò & probabilius, Respondeo, Satisfacere. Quia verè ponunt quod debent, quoad præceptum recitandi. Sic Tabiena, Aragon, Rodriguez, Suarez, S. Faustus, Bonac. Marchinus, & alij *loco citato* citati. Quibus nouissimè addo Tamburinum *lib.2. in Decalog. c.5. §.4. n.5.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXVIII.

An item satisfaciant seruitio Chori dicti Canonici, si ita submissa voce canant, aut suam recitent partem, quod ab altero Choro audiri nequeant.

AFfirmant, non solùm præcepto (vt diximus) recitandi, sed etiam seruitio Chori satisfacere, & ideo posse licitè distributiones accipere, nonnulli graues Doctores. Quia, inquiunt, Sacri Canones, & Pontificia Decreta solùm exigunt præsentiam Canonici in Choro, concedunt enim distributiones quotidianas interessentibus Choro: neque vnquam requirunt cantum, tanquam ad illas recipiendas necessarium: ergo. Ita Sanchez *tom.2.Consil. lib.2. cap.2. dub.*100.*n.*2. Nicol. Garcias *de Benef.p.*3.*c.*2.*n.*512. Diana *part.*4.*tract.*4. *Resol.*149. vbi hanc, vt probabilem valde, sequitur sententiam, quamuis *tom.*1.*tract.*12.*de Horis, Resol.*7. contrariam prorsus tenendam affirmet. Tenent etiam hanc opinionem, apud ipsum Dianam *Resol.*7. *cit.* Alphons. Manriq. Corduba, Zequius.

Sed probabilius Respondeo, Nec satisfacere præcepto Choro assistendi, aut seruitio eius; nec posse consequenter recipere distributiones quotidianas. Quia probabilius est, quod quotidianæ distributiones conceduntur iis, qui Choro inseruiunt: sed qui submissa voce ita canunt, vt non audiantur, Choro non inseruiunt; cum ita se habeant, ac si priuatim diuinas preces recitarent: ergo. Sic Azor. *tom.*1. *lib.*10. *cap.*11. *quæst.*5. Lessius *lib.*2. *de Iust. cap.*39. *dub.*33. *n.*184. Reginald. *lib.*28. *num.*175. Ludouic. de Beja 1.*p. casu* 55. Paulus Squillantes *de obligat. Clericor. n.*6. quos omnes citat, & sequitur Philibert Marchin. *tractat.*2. *de Ordine, part.*6. *c.*12. *diff.*7. *n.*8. Quibus addi possunt Suarez *tom.*2. *de Relig. lib.*4. *de Horis, cap.*12. *à num.*8. & apud ipsum *num.*10. Nauarr. Bonac. *de Horis disp.*1.*q.*3. *punct.*2.§.1.*n.*17. Sotus *lib.*10.*de Iust. quæst.*5.*art.*4. Graffius 1.*p. cap.*51. Macignus *de Horis, cap.*66. *num.*3. Filliuc. *tract.*23. *cap.*6. *q.*5. *num.*196. Pellizar. *tom.*1. *tract.*5. *cap.*8. *sect.*2. *quæst.*6. *num.*139. Tamburin. *num.*5.*cit.* Palaus *disp.*3. *punct.*4. *num.*3. Trullench. *lib.*2.*cap.*7.*dubitat.*16.*num.*8. & *dub.*31. *num.*8.

QVÆSTIO XXXIX.

An saltem supradicti Canonici, seu prebendati submissa voce suam partem recitantes, recipere possint mediam partem distributionum, si attendant ad partem, quam canit alius Chorus.

AFfirmant multi, quia dimidiatè suum Officium exequuntur, quatenus ad partem, quam alius Chorus recitat, attendunt: ergo accipere debent dimidum stipendium. Ita Suarez *lib.*4. *cit.c.*12. *num.*18. Petr. Nauarra *lib.*1. *de Restit. cap.*2.*n.*222. Cenedo *Collectan.*15.*ad* 6. *num.*6. Filliuc. *cap.*6. *cit. q.*5. *num.*196. Carol. Macignus *de Horis cap.*68. *num.*3. Pellizarius *cap.*8.*cit.sect.*2. *quæst.*6.*num.*140. vbi citat Bonacinam *punct.*2. *cit.* §.1.*num.*17. sed malè, cum hic Author oppositum colligat ex Bulla quadam Pij V.

Sed probabilius Respondeo, Nec dimidiam partem distributionum posse recipere. Quia Pius V. Bulla 15. vt refertur *in Bullario, tom.*2. expresè prohibet dari distributiones interessenti, & non recitanti Officium publicè, & itavt fideles ad deuotionem excitare possit: at qui submisse recitat, licèt ad aliam partem attendat, non dicitur absolutè recitare publicè in Choro: ergo talis recitatio non est digna vlla distributione. Sic Palaus *disp.*3.*cit.punct.*4.*n.*5. & Tamburin. *lib.*2. *in Decalog. c.*5.§.4.*n.*16. Bonac. *loc.cit.* vnde hìc malè citatur pro opposito etiam ab aliis duobus Authoribus.

QVÆSTIO XL.

An Canonicus, qui partem suam canit; sed percipere non potest partem, quam alius Chorus canit, possit tunc distributiones integras percipere.

AFfirmant quidam posse tunc distributiones integras percipere, dummodo postea priuatim suppleat, quæ non percipit: aliàs non. Sic Pellizar. *q.*5.*n.*142. Qui vtramque partem sic probat. *Quia videlicet, ex vna parte in proposito casu, per Beneficiarium non stat, quominus percipiat, & cum aliis communicet in recitatione: ex alia parte, is non potest dici recitare partem, quam non percipit, vtpote quam sola auditione suam facere potest: cum tamen attenta supradicta Constitutione Pij V. non recitans Diuinum Officium, hoc ipso priuetur omnibus distributionibus, quantumuis Choro intersit: ergo.* Ita ille. Et antea Palaus *disp.*3. *punct.*4. *n.*6. Qui & citat Nauarrum *de Orat. cap.*11. *n.*41. Monetam *de Distribut.*2.*p.q.*2. *num.*47. Suarium *lib.*4. *cap.*30. *num.*15. & Bonacinam *disp.*1. *quæst.*3. *punct.*2. §.1. *num.*20. Sed ex iis malè pro hac parte citatur Nauar. saltem quoad locum: quia ibi de hac quæstione nil agit. Item malè Suarez; quia nec hic de hac quæst. *ibi* agit. Et oppositum docet, loquendo de cæco (non de surdo, vt ait Bonacina) *cap.*28.*n.*15. vt notauit ipse, & nos 2. *p.tract.*6. *disp.*13.*q.*15. licèt, vt verum fatear, vtramque sententiam iuuet.

Sed probabilius, Respondeo: Posse in dicto casu distributiones integras percipere, etiamsi postea priuatim non suppleat, quæ non percipit. Quia probabilius est, dictum Canonicum satisfacere tunc præcepto recitandi, & Choro seruiendi. Nam verè Choro assistit, & communicat suam partem aliis, & per ipsum non stat, quominus alia perciperet. *Quod autem non debeat Canonicus repetere, aut supplere ea, quæ non percepit, colligi potest ex eo quod* (vt ait Suarez) *esset illi magnum onus denuò, post tot onera, quæ habet.* Lege me ipsum 2. *p. loc. cit.* & Trullench. *lib.*1. *in Decalog. c.*7. (non 5. vt errore Typographi leges apud me) *dub.*16. *num.*9. Addo nunc ex Pellizario, *quod Bulla Pij V. vtpote odiosa, minimè extendatur ad hunc nostrum casum, in quo Beneficiarius facit, quod in se est; sed potius benignè interpretandam esse, vt extendatur solùm ad casum, in quo Canonicus omittat omnino recitare.* Sic ille. Qui antea *sect.*1. *quæst.*16. *num.*39. citauerat pro nostra sententia Suarium, & dicit esse probabilem, & meritò; nam præter citatos Authores illam nouissimè docent Diana *part.*7.*tract.*11.*Resol.*6. & Pasqualig. *in decis. moralib. decis.*407. vbi loquendo de Surdo id latè docet, & probat hac ratione, *num.*6. *Quia dum surdus assistit, & cantat ex vna parte, facit suos versiculos, qui cantantur ex altera parte. Non enim, vt faciat suos, requiritur, quod illos audiat; sed sufficit, si quod*

quod ab altera parte recitatur, sit moraliter etiam Oratio ipsius; hoc autem habetur per id quod assistat, & canat ex vna parte, quia per hoc communicat cum aliis in Choro, vnde absolutè est de Choro. Quia autem quidquid in Choro recitatur est oratio totius Chori, ideo quod ab alia parte recitatur est Oratio ipsius quoque, etiamsi illam auditu non percipiat, &c. Imo (prosequitur *n.7.*)*moraliter dici potest, quod percipiat, quod cantatur ab altera parte Chori: nam partes Chori ita sibi inuicem communicant quod cantant, vt communicatio non fiat singulis seorsim alterius partis, sed coniunctim toti parti: & proinde eo ipso, quod altera pars physicè percipit, censentur singuli istius partis percipere. Quia quod est totius Communitatis, est etiam singulorum, qui sunt in illa.* Hucusque, & doctè, Pasqualigus. Ex cuius doctrina solutum manet fundamentum oppositæ sententiæ.

Rursus tenebunt, & à fortiori, nostram Caramuel *in Reg. D. Bened. disp.* 108. *num.* 1383. *concl.* 5. & Syluius apud ipsum, 2. 2. *quæst.* 82. *art.* 13. *concl.* 5. qui asserunt, recitantem minimè teneri audire partem Socij, aut Chori, sed solum suos versus correctè legere, & non incipere antequam altera pars desierit. Quia nullum est (inquiunt) præceptum de auscultatione: ergo nulla obligatio. Ita illi. Quorum sententiam refert Diana *p.* 7. *loc. cit.* Et illam meritò reiicit.

QVÆSTIO XLI.

An quando totus Chorus canit aliquem Psalmum alternatim cum Organo, aliove instrumento musico, sit opus, vt versus qui Organo pulsantur, alta voce ab aliquo proferantur, vel à singulis submissa voce dicantur.

NEgat esse opus, Sanchez citatus à nobis 2. *p. tract.* 6. *disp.* 13. *quæst.* 17. Quia existimat, quod sonus ille instrumentorum accipiatur ab Ecclesia loco vocis, & pro parte diuini Officij. Ita Sanchez, cuius opinionem dicit Trullench esse valde probabilem.

Sed iterum, vt longè probabilius, & mihi vt certum Respondeo, opus esse versus illos, qui ab Organo pulsantur, supplere, vel alta voce ab aliquo, vel à singulis submissa voce. Quia alias, cum Organum verba non proferat, diuinum Officium integrè non diceretur. Sic Nauar. Soto, Suarez, Bonacina. Villalob. Trullench, Palaus, Reginald. & alii citati à nobis *vbi supra.* Quibus addo Pellizarium *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 1. *q.* 17. *n.* 41. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 4. *n.* 14.

Lege meipsum 2. *p. q.* 17. *citata*, vbi ex Nauarro diximus esse valde probabilem sententiam Thomæ Sanchez, si intelligatur de pulsante Organo.

QVÆSTIO XLII.

An casu, quo Canonicam aliquam Horam ipsi Musici musico cantu canant; tunc sufficiat ad satisfaciendum præcepto recitandi, & seruiendi Choro, assistentia personalis, etsi non attendatur ad ea, quæ canuntur.

AFfirmant aliqui DD. vt fatetur Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 1. *quæst.* 17. *n.* 42. his verbis: *Addo, non videri aliquibus Recentioribus improbabile, quod dum musico cantu Officium canitur in Choro, deputati ad seruitium Chori solum tenentur assistere, non autem recitare; adeoque satisfaciunt personaliter assistendo, absque eo quod attendant ad ea, quæ canuntur, modo assistentia sit talis, vt adstantes iudicent, illos assistere Orationi: ad quod sufficit eos assistere in loco designato, habitu, & forma ad id destinatis, sicque stent, quando standum est, sedeant quando sedendum est, & caput tegant, aut detegant, quando tegendum aut detegendum est.* Ita ille.

Et ex illo Tamburinus *lib.* 2. *in Decal. cap.* 5 §. 4. *n.* 14. ita dicens: *Quod si totam Horam Canonicam ipsi Musici canerent, vt fieri in solemnioribus festis consueuit, aliquibus probabile est, satisfieri à Prebendatis, & Religiosis suæ obligationi, si solum externa deuotione ibi assistant, non notabiliter confabulando, vel legendo, &c. etiamsi internè non attendant. Ratio potest esse, quia in iis circunstantiis nihil aliud requirit ab iis Ecclesia, nisi modestè assistere: secus magnum onus esset, illos Prebendatos, seu Religiosos, vel debere eam domi repetere, vel debere tam longum tempus, quo per voces musicas ea Hora Canonica canitur, internam attentionem adhibere.* Ita ille Et eodem modo antea loquuti sunt Lessius *lib.* 2. *de Iust. c.* 34. *dub.* 33. *n.* 185. Bonac. *disp.* 2. (non 1. vt legi apud Palaum) *q.* 1. *punct.* 3. *n.* 4. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 31. *fine*, qui & citat Petr. Nauarrum *de Restit. lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 105. & Barbos. *de Canonicis, & Dignitatib. c.* 34. *n.* 14. Ita etiam Palaus *disp.* 3. *punct.* 3. *n.* 2.

Sed ego distinctius, & probabilius Respondeo *Primò*. In casu nostræ quæstionis, verè satisfaciunt seruitio Chori Canonici, & Præbendati cum sola assistentia personali (modò sit modesta, vti explicat Pellizarius) & ideo licitè possunt distributiones percipere. Quia in dicto casu nil amplius petit Ecclesia. Sic praxis illius. Et omnes.

Respondeo *Secundò*. Probabilius iudico, quod dicti Canonici, seu Præbendati minimè satisfaciant præcepto dicendi Horas, cum sola assistentia Chori; sed necessum sit, vel quod ipsi (submissa voce) singulariter recitent ibi, aut postea, aut antea domi. Ratio est, quia in dicto casu Canonici non recitant, neque ex parte, Horam, quam Musici canunt; sed solùm audiunt illam: atqui præceptum non est de auditione, sed de recitatione: ergo. Sic colligitur ex dictis suprà *q.* 36. 39. *&* 40. Et credo sic tenere Pellizarium & Tamburinum; cum solum dicant, oppositum aliquibus non videri improbabile.

QVÆSTIO XLIII.

An vbi viget consuetudo, vt Canonici solùm præsentes adsint Choro, nec canant nisi per Mansionarios, Capellanos, aut substitutos, possint licitè distributiones recipere.

NEgant aliqui, eo quod putent, id minimè posse consuetudine introduci. Quia est (inquiunt) contraria iuri naturali; & ideo nec iure fieri potest, vt quod datur ob aliquam causam, sibi quis lucrifaciat, ea causa non sequuta. Ita aliqui, quos suppressis nominibus, refert Azor. 1. *p. lib.* 10. *cap.* 11. *q.* 6. & esse probabile innuit Garzia mox citandus.

Sed longè probabilius, imo ex praxi, vt certum, Respondeo: Posse tales distributiones recipere, ac retinere, vbi viget talis consuetudo, vt certè viget in omnibus ferè Hispaniæ Ecclesiis Cathedralibus. Ratio est: Quia obligatio canendi Canonici, aut Præbendati

Præbendati per se ipsos, est de iure positiuo; atqui hoc potest derogari per legitimam consuetudinem, iuxta cap. fin. *de Consuetud.* ergo. Sic optimè, & latè Suarez *lib.* 4. *de Horis, c.* 12. *à n.* 11. Azor. *loc. cit.* Lessius *lib.* 2. *de Iust. cap.* 34. *dub.* 33. *num.* 184. Petr. Nauarra *lib.* 2. *de Restit. cap.* 2. *num.* 114. Garzia *de benefic.* 3. *p. cap.* 2. *n.* 517. *& seqq.* quamuis *num.* 523. dicat, id habere difficultatem in sua Ecclesia Abulensi, eo quod *statuto* 16. statuatur, quod Canonici, & beneficiati adiuuent ad canendum; & *statuto vltimo* damnatur, & reprobatur omnis vsus, & consuetudo contra statuta in illo libro contenta, recopilata *anno* 1513. itaut non valeat, nec possit introduci. Bonac. *disp.* 1. *de Horis, quæst.* 3. *punct.* 2. §. 1. *n.* 18. & penes ipsum Nauarr. *de Orat. cap.* 22. *num.* 101. Macignus *cap.* 66. *num.* 4. Filliuc. *num.* 197. Molfesius *cap.* 1. *num.* 25. Moneta Pesantius, & Naldus. Sic etiam Palaus *tom.* 2. *disp.* 3. *de Orat. punct.* 3. *num.* 5. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 7. *dub.* 31. *in fine*, Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 4. *n.* 18. vbi postquam absolutè dixerat, non satisfacere Choro illum, qui nihil in choro dicit, ait: ***Excipe item eos Canonicos, seu Beneficiatos, quibus vel ex consuetudine, vel ex priuilegio conceditur solum interesse Choro, aliis Clericis Chori omnes partes persoluentibus: iis enim modestè attendentibus, neque confabulantibus, non puto, siue Pium V. siue Tridentinum, suum acquisitum ius, vel priuilegium ademisse.*** Sic ille.

QVÆSTIO XLIV.

An Canonici possint recipere distributiones, si per alium assistant Choro.

RESpondeo vt certum, Non posse. Quia assistentia Chori ad lucrandas distributiones sufficiens debet esse personalis, vt habetur *in cap. vnico, de Cler. non resident. in* 6. & Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* vbi cauetur, vt omnes compellantur diuina per se, & non per substitutos obire Officia. Sic communiter omnes. Legantur Bonacina *de Horis disp.* 2. *q.* 1. *pun.* 4. Palaus *disp.* 3. *pun.* 3. *in fine.* Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 3. *q.* 15. *num.* 172. & alij mox referendi.

QVÆSTIO XLV.

An saltem consuetudine induci possit, vt quis per alium Choro inseruiat, & sic distributiones lucretur.

REspondeo vt certum: Posse. *Primò*, quia regulariter loquendo per consuetudinem induci potest, quod potest per priuilegium: sed per priuilegium summi Pontificis concedi potest; vt vnus per alium Choro inseruiat: ergo. *Secundò*, quia sic in aliquibus Ecclesiis vsu receptum est, vt fatetur Bonacina *infra.* Sic ille, *de Horis disp.* 2. *q.* 2. *punct.* 5. *& q.* 5. *punct.* 6. *num.* 17. & penes illum Rota Romana in vna Zamorensi Canonicatus de Toro, 18. *Maij* 1598. Azotius *lib.* 10. *cap.* 11. *q.* 6. Macignus *de Horis cap.* 67. *n.* 8. Petrus Nauarra *lib.* 2. *de Restit. cap.* 2. *n.* 217. Lessius *lib.* 2. *de Iust. cap.* 34. *dubitat.* 33. *num.* 185. Layman, Moneta, & Boerius. Quibus addi possunt Palaus, & Pellizar. *loco citato.* Qui idem omnino docent, loquendo de statuto, aut priuilegio; per hæc enim rectè fit vt quis per alium Choro assistat, & lucretur stipendia, vt videre est in Coadiutoriis, quæ quotidie conceduntur, vt per alios Choro seruiant.

QVÆSTIO XLVI.

An Canonicus, seu Beneficiatus, qui dum diuinum Officium in Choro recitat, maxime à somno impetitur, itavt eo oppressus, nec ad verba attendat; satisfaciat præcepto recitandi, & Choro inseruiendi.

REspondeo circa primum, *Primò*, Non satisfacere præcepto recitandi, & sic obligari ad priuatam, & iteratam recitationem. Ratio est, quia huiusmodi sic recitans, nec deuotè, nec attentè, imo nec per actionem humanam, & liberam, Officium persoluit. Sic Nauar. Sanchez, Rodrig. Philibert. & Trullench citati à nobis 2. *p. tract.* 6. *disp.* 13. *q.* 14. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. §. 4. *n.* 19. *&* 20. lege me ipsum *loc. cit.*

Respondeo circa secundum, *Secundò*, Probabile est omnino, quod dictus Canonicus satisfaciat seruitio Chori, & sic possit consequenter recipere distributiones quotidianas illius Officij sic imperfectè recitati. Ratio est, quia (ait Tamburinus) *ad distributiones acquirendas sufficit assistentia, quantam sine culpa potest quis afferre. Certè omnes docemus, distributiones acquiri à legitimè impedito, v.g. ab infirmo qui Choro non assistat: at quod magis legitimum impedimentum, quam somnus ille pertinax, qui euinci moraliter non possit, quique si actuali infirmitati comparetur, non erit error? Recitare autem postea ad finem acquirendi distributiones, eumdem frustra obligarem, si quidem hæ per Horas in Choro recitatas acquiruntur; non per recitatas extra Chorum.* Sic ille *loc. cit. n.* 21. bene. Secus esset dicendum si omnino dictus Canonicus dormiret, nec somno quidquam resisteret; sed potius ei acquiescetet.

QVÆSTIO XLVII.

An Canonici confabulantes, aut scribentes in Choro, aut exercentes similes actiones attentioni externæ repugnantes, possint lucrari distributiones quotidianas, ac retinere.

AFfirmat Nicolaus Garcia *de Benefic. part.* 3. *c.* 2. *n.* 514. per hæc verba: *Dico secundò nihilominus, ad lucrandos fructus, & distributiones sufficere solam assistentiam in Choro, etiamsi non cantent, nec sint attenti, sed cum aliis loquantur, quamuis in hoc malè faciant,* cap. *Dolentes, & Clement.* 1. *de vita & honest. Clericor.* si excessus fuerit notabilis, peccent mortaliter, cap. *licet* 32. *de Prabend.* ibi: *Quæ tantum residentibus in Ecclesiis, & his, qui intersunt Horis Canonicis exhibentur.* Et c. 11. *de Cleric. non resident. in* 6. ibi: *Qui eisdem Officiis in ipsis Ecclesiis absuerint.* Abbas in cap. *Cum olim, n.* 6. *de re iudic.* qui ait; quod *distributiones dantur respectu interesse diuinorum, non præcisè respectu cantus, vel alterius Obsequij,* vt in d. *cap.* 11. Barthol. Medina *in sum. lib.* 1. *c.* 14. §. 11. & Zechius *suprà*; & videatur Toletus *in sum. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 6. Et ita videtur esse consuetudo, & praxis Ecclesiarum. Ita Garcia. Cuius sententiam amplectitur Sanchez *tom.* 2. *consil. lib.* 2. *c.* 2. *dub.* 101. *n.* 2. & vt probabile sequitur Diana *part.* 4. *tract.* 4. *Resol.* 149. licet antea 2. *p. tract.* 12. *Resol.* 7. oppositam

oppositam prorsus esse tenendam affirmet. Citat etiam Pellizarius pro hac sententia, Suarium *lib.*4. *de Horis*, *c.*14. *num.*12. & Castrum Palaum *disp.*3. *punct.*4. *num.*2. sed malè, vt *infrà*. Tenet tamen illam, vt probabilem, Tamburin.*lib.*2.*cap.*5. §.4.*n.*22. quia (inquit) verè iste suo muneri non deficit assistendi in Choro, esto peccet contra Religionem, obligeturque, quod omisit, recitare priuatim.

Sed probabilius Respondeo: Nec posse licitè lucrari distributiones quotidianas, nec retinere illas. Sic Castro Palao (*loco cit.* à Pellizario pro parte contraria) his verbis: *Probabilius censeo, hunc Canonicum corporaliter assistentem, neque diuinis Officiis attendentem, sed voluntariè distractum, maximè scribendo, confabulando, vel dormiendo, nullo modo distributiones lucrari. Ratio est, quia distributiones conceduntur ob præsentiam, & assistentiam humanam, & honorariam, cedentem in Dei cultum, & authoritatem diuinorum Officiorum: at qui voluntariè distractus est, itavt ad Officia diuina nequaquam attendat, nullatenus dici potest ipsis moraliter, & humano modo præsens*, ex l.*coram Titio*, *ff.de verb.signific.* ergo. Hucvsque Palaus. Qui & citat Suarium *cap.*12. *cit. n.*9. & 10. (*adde tu*) & 20. necnon Azorium, Petr.Ledesm.Lopezium, Vegam, Rodriguez, Raphael. de la Torr.Bonac. & Barbosam. Quibus addit Garcia *loc. cit.n.*515. Sandoualem, Ioannem Andr. Dominicum, Imolam, Nauarrum, Sotum, Bejam, Graffium, Summ. Coronam, Conrad. Petr.Nauarram, & Aragonium. Et ego addo Trullench *lib.*1. *Decal. cap.*7. *dub.*16. *sub n.*8. qui & citat Dianam 2.*p.tract.*12. *Resol.*7.*cit.* Pellizarium *tom.*1.*tract.*5.*cap.*8.*sect.*3.*quæst.*5.*n.*138. vbi contra Garciam dicentem, in contrarium esse consuetudinem, & praxim Ecclesiarum, ait talem consuetudinem non adesse in Italia, vbi Beneficiarij non sunt ita parum timorati, vt in Choro non seruent saltem attentionem exteriorem, communiter loquendo. Credo ego Pellizario; quia hisce meis oculis vidi. Sed obsecro, vt mihi credat, quod non minori modestia adsint Choro in Hispania, Canonici, & Beneficiati; quia certè non sunt ita indeuoti, vt non seruent saltem attentionem externam. Vidi egomet in Hispania hanc esse praxim Ecclesiarum, præcipuè Toletanæ, Complutensis, Salmantinæ, & aliarum. Excessit ergo Garcia. Lege supra *q.*38. vbi plures adhuc Authores inuenies. Quibus addo Candidum *disquis.*18.*art.*26. *dub.*1. & Acacium March. *tom.*2.*verb.Horas Canonicas*, *Resol.*61.*n.*7. Reginald. *tom.*2.*lib.*18.*c.*12.*n.*175.

QVÆSTIO XLVIII.

An deferentes thus, aut transferentes libros ex vna in aliam partem, teneantur recitare partem, quæ tunc temporis à Choro dissoluitur, ad satisfaciendum obligationi Officij, & assistentiæ Chori.

Affirmant teneri recitare talem partem ad satisfaciendum obligationi diuini Officij, non verò ad satisfaciendum obligationi Chori, nonnulli Doctores, inter quos est Palaus *disp.*3. *punct.*4. *num.*7. *vers. secundò infero*, vbi ait, quod *debeant prædicti ministri ad satisfaciendum obligationi, & assistentiæ in Choro, priuatim postea recitare, si ob illa munera* (inquit) *à recitatione tuæ partis, & ab attentione alterius impediaris.* Ita ille citans pro se Vazquium *de Benef.cap.*4. §.1. *dub.*6.*n.*111. & Bonacinam *disp.*1. *de Horis*, *quæst.*3. *punct.*2. *n.*13. Sed non ita bene. Nam Bonacina non docet id absolutè, sed sub distinctione, dicendo, satisfacere quidem obligationi assistentiæ, & obligationi Chori; non tamen obligationi diuini Officij, nisi illud postea priuatim recitent, vel saltem, nisi attendant ad ea, quæ interim recitantur. Ratio (inquit) est quia non dicitur recitare diuinum Officium, qui verba diuini Officij non profert, vel ad illa non attendit, *l.Coram Titio*, *ff.de verb. signific.* Hæc Bonacina, qui citat pro se Nauarrum *cap.*1.*de Orat. num.*37. Monetam *de Distribut.*2.*p. quæst.*2.*n.*4. Naldum *verb. Diuinum Officium*, *n.*14. Sà *verb. Horæ Canon. n.*8. Vazquium *art.*5. *dub.*6. *n.*111. Filliuc.*c.*6.*q.*3.*num.*191. & Suarium *c.*14.*n.*13. Sed an bene omnes hos Authores citet, postea videbis.

Sed ego valde probabiliter Respondeo: Non teneri prædictos seruientes recitare, imò nec audire partem Officij, quæ tunc temporis à Choro dissoluitur, ad satisfaciendum vtrique obligationi, tam videlicet, Officij, quàm assistentiæ: Quia vtrique, inseruiendo Choro, verè satisfaciunt. Sic in primis tenet Sà *loco citato* à Bonacina, his verbis: *Quod vero quis impeditus inseruiendo Officiis, non potuit in Choro dicere, aut audire, non tenetur supplere.* Sic ille. Et annuit Vasquez *loco citato*, dum dicit, *Hoc videri verum, saltem quod sufficiat, si tenet memoria, illud dicere, quod canitur in Choro submissa voce, aliàs autem non tenetur* (inquit) *præcipuè quia in Religionibus forsan hæc est consuetudo.* Sic Vasquez, non Nauarr. nec Suarez qui de hac quæstione agunt *locis* à Bonacina *citatis*: tenent etiam nostram sententiam Diana *tom.*1. *tract.*11. *Resol.*13. citans pro opposita sententia Suarium *loco citato*, *num.*13. (sed malè omnino.) Et pro nostra Laymanium *lib.*4. *tract.*1. *cap.*5. *num.*7. Molfesium *tract.*5. *cap.*22. *num.*21. Azorium *lib.*10. *cap.*13. *quæst.*20. Naldum *verb.Officium Diuinum.num.*7. Aragonium 2.2.*q.*83. *art.*12. *in fine.* Reginaldum *lib.*18.*cap.*13.*num.*188. Villalob.*tract.*24.*diff.*26.*num.*14. & Ioan.de Cruce 1. *p.sum.precep.*3.*art.*3. *dubitat.* 7. *concl.*1. Et quidem Layman id docet *num.*7. *cit. vers. simile dubium est*, sed citat Emmanuelem Sà, & Nauarrum *cap.*11. *num.*37. pro contraria parte; sed primum male, vt vidisti: secundum, bene ex parte, nam ex parte clarè nobiscum est, *loco citato*, *n.*36. & sic absolutè pro nostra sententia citatur ab Azorio, *quæst.*20.*cit.* Et certè *cap.*21. *num.*15. non audet prædictos seruientes propter omissam suppletionem, quam monet, arguere peccati. Rursus id docet Reginald. *n.*188. *cit.* & etiam *n.*160. vt citat Bonacina, *vers. septimum documentum.* Villalobos etiam non *num.*14. *sed* 15. vbi ita ait: *El que por razon del canto del Coro se ocupò alli enregistrar los Psalmos, traer los libros, o incensar, o otras cosas semejantes, que no se pueden hazer antes, està escusado justamente, y no tiene obligacion de suplir lo que dejò de rezar, como dise S. Antonino recebido de todos. Assi lo disen Nauarro y Azor que le siguen.* Sic ille. Idem docet Ioan. de la Cruz *cit.concl.*1.*in fine*, vbi citat pro se Sà, & Torre. Lege meipsum 2.*p.tract.*6.*disput.*13. *quæst.*17. & 3. *p. tract.*2.*de Auditione Missæ*, *disp.*1.*quæst.*45. & 46.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XLIX.

An Canonicus, seu Prabendatus, si obtento beneficio, fiat cæcus, aut surdus, possit abesse à Choro, & lucrari distributiones quotidianas.

NEgat Sanchez *tom.* 1 *consil.lib.*2. *cap.*2.*dubit.*90. *num.*7. vbi ait cæcitatem, vel surditatem non esse sufficientem morbum, vt Canonicus deficiens Choro lucretur distributiones. Quia adesse Choro (ait) non nocet huic morbo, & sua præsentia Chorus authorizatur. Ita ille. Qui & citat Nauarrum *de Orat. cap.*19. *num.*81. *&* 82. & bene. Addo ego Suarium *lib.*4. *de Horis, cap.*28. *num.*18. qui id docet, non solùm de surdo, sed de surdo simul & cæco; quia hi tenentur ad residentiam Chori, ratione beneficij; & illam facile possunt exhibere, sin minus canendo, saltem assistendo, & authorizando Chorum sua præsentia. Trullench etiam *lib.*1. *in Decalog. cap.*7. *dub.*28. *sub num.*8. Filliuc. & Bonacina apud ipsum. Ita etiam Corro *de Horis q.*5. *n.*91.

Sed alij contrà affirmant, posse prædictum cæcum, vel surdum, lucrari distributiones quotidianas, etiamsi absit à Choro. Probant tum ex *l.*1. *C. Qui morbo se excusar. lib.*10. vbi qui vtriusque oculi aciem amisit, leuamen sentit munerum personalium, eorum videlicet, quæ corpore sunt implenda: vt *ibid.* Glossa 1. explicat. Tum etiam, quia (vt testatur Barbosa mox citandus) Sac. Congregatio Concilij *sub die* 20. *Iulij* 1629. censuit, Canonicum, qui lumen oculorum amisit, & propterea Missas, & diuina Officia celebrare non potest, distributiones quotidianas, & cætera emolumenta lucrari, perinde ac si diuinis interesset. Et antea in eadem Congreg. *sub die* 11. *Augusti* 1618. fuit resolutum, prouisum de Canonicatu, si capta possessione lumine orbetur, & non possit promoueri ad Ordinem requisitum, reputari præsentem, quoad fructus, sed non teneri assistere Choro. Ita omnino Diana *p.*5. *tract.*6. *Resol.*14. qui & citat Barbosam de *Canon. cap.*24. *n.*30. & Cenedum *in qq. Canon. quæst.*1. *num.*13. Quos omnes citat & sequitur Pellizar. *tom.*1. *tract.*5. *c.*8. *sect.*3. *quæst.*6. *num.*143. & Riccius apud Trullench *lib.*1. *cap.*8. *dubitat.*8. *sub num.*15. Menoch. Moneta, & Cenedo apud Escobar à Corro *locis citatis*.

Sed ego probabilius, ac distinctius, Respondeo dicendum *Primò*: Canonicus, qui obtento beneficio fit cæcus, optimè, ac licitè potest lucrari distributiones quotidianas, etiamsi absit à Choro. Tum quia cæcitas sufficiens morbus est ad non interessendum Choro; cum interesse illi nequeat sine labore magno, ac non paruâ multoties offensione aliorum. Tum etiam, quia Declarationes præfatæ Sac. Congregat. Concilij cæcos altiori assistentia liberat, vt vidimus. Sic à fortiori Authores secundæ sententiæ.

Respondeo *Secundò*: Canonicus, qui obtento beneficio fit surdus, tenetur adesse Choro, ad lucrandas distributiones. Quia hic sine labore potest, & certè de solis cæcis loquutæ sunt declarationes Cardinalium, vt constat. Sic Authores primæ sententiæ.

QVÆSTIO L.

An Canonici, & Beneficiarij, qui ob morbum grauem corporalem non valent Choro interesse, lucrentur distributiones.

NEgat Francus cap. *vnico de Cleric. non resident. in* 6. §. *Qui verò, num.*1. Qui existimat, distributiones non deberi infirmis non interessentibus Choro, nisi aliàs id consuetudine obtentum sit.

Sed, vt quid certum, Respondeo lucrari, non solum fructus beneficij, sed etiam distributiones quotidianas, quæ interessentibus conceduntur. Quia sic habetur *in cap. vnico, de Cleric. non resident. in* 6. vbi Bonifac. VIII. tres assignat causas, quæ excusant Beneficiatum à Choro, ob quas, non obstante illius absentia, distributiones acquirat. *Infirmitatem*, videlicet, *iustam, & rationabilem corporis necessitatem, & euidentem Ecclesiæ vtilitatem*. Et ideo sic sentiunt communiter DD. Legantur Couarru. 3. *variar. cap.*8. *num.*8. Guttierrez *lib.*1. *Canonic. qq. cap.*1. *n.*140. Vasquez *de Benefic. cap.*4. §. 3. *dub.* 3. *n.*224. Sanchez *tom.*1. *lib.* 2. *consil. cap.*2. *dub.*90. *n.*2. Barbosa *p.*3. *de potest. Episcopi, alleg.*53. *num.*166. Bonac. *disp.*2. *quæst.*5. *punct.*1. *in princip.* Palaus *disp.*3. *de Orat. punct.*9. *n.*1. Trullench *lib.*1. *in Decal. c.*8. *dub.*8. *num.*1. *&* 2. Pellizar. *tom.*1. *tract.*5. *c.*8. *sect.*3. *q.*7. *n.*144.

QVÆSTIO LI.

An quilibet morbus sufficiat, ad hoc, vt illo laborans, lucretur distributiones, absens à Choro.

REspondeo vt certum, quod non, sed opus est, quod morbus sit grauis, iudicio prudentis viri, seu Medici periti, si res agatur extraiudicialiter, si verò iudicialiter, arbitrio Prælati, seu Iudicis. Sic omnes. Legantur citati, præcipuè Bonac. Palaus, Trullench, & Pellizarius.

QVÆSTIO LII.

An nihilominus, aliquando morbus leuis sufficiat, vt quis ob illum, absens acquirat distributiones.

REspondeo sufficere aliquando; nempe quando morbus est leuis, sed ex accessu ad Chorum probabiliter timet patiens, fore augendum. *Tunc enim* (ait Palaus) *certum est, te excusatum à Choro manere, ac si morbo graui laborares, quia ille morbus leuis, ob periculum incrementi reputatur grauis.* Sic ille *loc. cit. n.* 2. Bonac. *n.*3. Pellizar. *n.*145. Trullench. *n.* 2.

QVÆSTIO LIII.

An Canonicus, qui sua culpa infirmitatem contraxit, acquirat etiam distributiones.

NEgarunt aliqui Authores, eo quod sua culpa non interest Horis Canonicis. Ita Probus cap. *vnico de Cleric. non resident. in.*6. *num.*17. & *ibidem* Hostiens. *num.*2. & Rosella *verb. Residentia, num.*3. vt refert Sanchez.

Sed

Sed vt longè multò probabilius, imò vt mihi certum, Respondeo acquirere distributiones quotidianas. Quia hic re ipsa dicitur abesse à Choro propter infirmitatem; & cum ius non distinguat de infirmo ex propria culpa, vel sine illa, nec nos distinguere debemus: aliter enim via multis scrupulis aperiretur. Sic Garcia *de Benefic.* 3. *p. cap.* 2. *num.* 362. & 363. vbi affert quandam Declarationem Sac. Congreg. sic dicentem: *Senio confectis, si alias residere soliti sunt, distributiones debentur, ac etiam infirmis ex propria culpa, & peccato, cum praecedenti occasione, nimius enim esset rigor, &c.* Nauarr. *consil.* 13. *de celebrat. Missar.* Couarru. *lib.* 3. *Variar. cap.* 13. *num.* 8. *vers.* 7. Barbosa *lib.* 3. *de iure Eccles. cap.* 17. *num.* 63. Azorius *part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 7. *quaest.* 11. & antea remissiuè 1. *p. lib.* 10. *cap.* 14. *quaest.* 11. Bonacina *disputat.* 5. *quaest.* 5. *punct.* 1. *num.* 7. & apud ipsum Macignus, Moneta, Naldus, & Petr. Nauarra, Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 91. Palaus *disp.* 3. *punct.* 9. §. 1. *num.* 3. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 8. *dub.* 8. *num.* 4. Pellizarius *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 3. *quaest.* 7. *vers. Illud quidem, num.* 145. Escobar à Corro *de Horis Canon. quaest.* 5. *n.* 93.

QVAESTIO LIV.

An etiam acquirat distributiones dictus Canonicus, qui dedita opera in morbum incidit, vt eo impeditus interesse Choro non possit.

NEgant Moneta 2. *p. de Distribut. quaest.* 6. *n.* 11. & Couarru. *loc. cit. vers. septimò.* Quia in hoc euentu, culpa fuit praeordinata ad casum, & prodesse non debet. Negat etiam Corro *num.* 94. quatenus ait, probabilius sibi videri, tunc teneri ad restitutionem distributionum.

Sed probabilius Respondeo, Etiam in hoc casu acquirere distributiones. Quia iura non respexerunt intentionem infirmi, sed eius infirmitatem. Sic Bonacina *loc. cit. num.* 7. Qui tam bene addit, quod in foro externo posset huiusmodi, in poenam sui delicti priuari distributionibus. Sic etiam Trullench. *loc. cit. n.* 4. Faust. *lib.* 3. *de Horis, q.* 29.

QVAESTIO LV.

An rursus acquirat distributiones infirmus ille, qui aliàs ante infirmitatem Choro interesse non consueuerat.

AFfirmat adhuc Petr. Nauarra *lib.* 2. *de Restitut. cap.* 2. *dub.* 3. *num.* 238. *Quia infirmitas* (inquit) *in illo casu adhuc est causa, vt ea laborans absit à Choro siquidem ex illa impediretur adesse, etiamsi voluntatem haberet interessendi.* Ita ille. Cuius sententiam esse satis probabilem, ingenuè fatetur Palaus *punct* 9. *cit. n.* 5. *vers. Fateor.*

Sed probabilius longè Respondeo, tunc non acquirere distributiones. Ratio est, quia tunc infirmitas non est causa non interessendi Choro, siquidem illa cessante, adhuc non interesset: atqui *in d. cap. vnico, de Cler. non resid.* solum conceduntur distributiones illis, quibus infirmitas vnica est causa absentiae, illaque cessante, adessent: ergo. Sic communis. Vasquez *cap.* 4. *cit.* §. 3. *n.* 225. Couarruv. 3. *Variar, cap.* 13. *num.* 8. Azor. *p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 7. Guttierrez *lib.* 1. *Canon. qq. cap.* 1. *n.* 138. Barbosa 3. *p. de potest. Episcopi, alleg.* 53. *n.* 168. Bonac. *loc. cit. num.* 10. vbi testatur à Rota sic esse decisum 2. *Maij* 1630. Trullench. *loc. cit. num.* 5. Macignus *cap.* 71. *num.* 56. & alij apud Escobarem à Corro *quaest.* 5. *de Horis, num.* 99. Lege meipsum *p.* 4. *de censur. tract.* 2. *disp.* 9. *quaest.* 41.

QVAESTIO LVI.

An si dictus infirmus, qui ante infirmitatem non consueuerat Choro adesse, mutata in ipsa infirmitate voluntate, efficaciter proponeret residere, si ab infirmitate liberaretur, tunc saltem acquireret distributiones.

NEgat adhuc Macignus *loc. cit. num.* 56. apud Bonac. *loc. cit. n.* 11. & quidem probabiliter.

Sed probabilius adhuc Respondeo, tunc posse distributiones acquirere. Quia tunc iam infirmitas est vera causa absentiae; cum per illam iam stet, quod Choro non intersit. Sic Bonac. Quem sequitur Palaus *loc. cit. vers. Adde.* Quamuis (vt notat Bonacina) non facilè crederetur infirmo, in foro externo, cum efficax propositum postea assistendi, difficulter probari posset, & contra ipsum sit praesumptio. Casus enim superueniens interpretationem recipit secundum statum praecedentem, cap. *Maiores, de Baptismo, in fine.* Ita etiam Corro *loc. cit. n.* 99. *in fine*, dicens id esse citra dubium.

QVAESTIO LVII.

An item distributiones posset recipere, qui habebat consuetudinem Choro interessendi; sed elicito efficaci proposito non interessendi, in morbum incidit.

AFfirmat etiam Petr. Nauarra *lib.* 2. *de Restitut c.* 2. *dubitat.* 3.

Sed probabilius, & consequenter ad dicta, Respondeo tunc non posse distributiones recipere in foro conscientiae. Quia tunc non diceretur abesse Choro, ob infirmitatem formaliter, sed ob nolitionem propriam. Verum est, quod in foro externo de facto reciperet, eo quòd praesumeretur ob infirmitatem defuisse. Sic Macignus *c.* 71. *n.* 56. Bonac. *n.* 11. *cit. vers. Dices,* Trullench. *sub n.* 4. *cit.*

QVAESTIO LVIII.

An ad minus infirmus, qui dum esset sanus ad aliquas Horas Canonicas ire consueuerat, possit illarum distributiones percipere.

AFfirmat, non solum illarum Horarum, sed etiam earum, quibus assistere non solebat, posse distributiones recipere, Petr. Nauarra citatus *q.* 55.

Sed ego iuxta nuper dicta, Respondeo posse recipere distributiones illarum Horarum, ad quas ire consueuerat; non verò aliarum, quibus assistere non solebat. Quia morbus in hac parte praesumitur causa absentiae, quoad illam distributionum partem, quam infirmus lucratus fuisset. Sic Nauarr. *de Orat. cap.* 11. *num.* 10. Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 90. *num.* 4. Bonacina *disputat.* 2. *de Horis, quaest.* 5. *punct.* 1. *num.* 12. Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 8. *dubitat.* 8. *num.* 5.

QVAESTIO

QVÆSTIO LIX.

An si Canonicus, tempore grauis infirmitatis, in loco beneficij non existat, sit distributionum capax.

NEgant aliqui, moti ex textu in cap. *Cum non deceat, de elect. in 6.* vbi absentibus à loco Ecclesiarum, ob illarum vtilitatem, fructus conceduntur, non distributiones: ergo. Ita Garçia, *de Benef. 3. part. cap. 2. n. 360. & 364.* apud Palaum, sed apud me, *num. 361. & 363.* & antea 359. & penes ipsum, Dominic. Ripa, Couarru. D. Anton. Ocon. Gutierrez, Zerola, Zechius, & Vasquez *n. 125.*

Affirmat contra, apud Escobar. à Corro, Bonac. *punct. 1. citato num. 6.* docens, esse capacem distributionum, si alioquin interesse Choro consueuerat. Quia verè impeditur infirmitate, etiamsi absens, absque iusta causa esset. Sic refert Corro sententiam Bonacinæ. Sed non bene. Quare.

Probabilius Respondeo sub distinctione dicendo, quod verè sit distributionum capax, si tempore infirmitatis absens erat à loco beneficij, ex legitima, & iusta causa; secus verò si absque illa. Quia quando abest ex legitima causa à loco beneficij, & ibi infirmatur, tunc infirmitas vera causa iudicatur absentiæ: ergo tunc lucrari debet distributiones, nisi stet in contrarium consuetudo. Quando verò abest ex causa iniusta, tunc non tam ex infirmitate, quam ex malitia censetur abesse, sicut ille, qui absque causa solitus erat ante infirmitatem abesse: & ideo tunc non sit capax distributionum. Sic Palaus *punct. 9. cit. §. 1. num. 6.* & penes illum Bonac. *num. 6. cit.* Barbosa, & Moneta. Corro etiam *quæst. 5. de Horis, num. 95.* Trullench *dub. 8. cit. num. 3.* Qui citat Sanchez pro opposito, *lib. 2. consil. cap. 2. dub. 90. num. 4.* Sed non bene. Nam ibi nihil, sed *num. 5.* vbi solum loquitur de Canonico, qui absens fuit, non ex iusta causa, &c.

QVÆSTIO LX.

An qui podagra laborat, excusetur ab assistentia in Choro, & possit lucrari distributiones.

REspondeo vt certum, Excusari, & posse consequenter lucrari distributiones. Quia hic verè abest à Choro, ob infirmitatem, quæ (vt supponimus) accessum ad Ecclesiam impedit. Sic omnes. Barbosa *de Canonic. cap. 24. num. 31.* & ad Tridentin. *cap. 12. num. 108. & de iure Eccles. 3. p. cap. 12. n. 58.* Moneta. 2. *de distribut. quæst. 6. num. 1.* Bonac. *disp. 2. de Horis, quæst. 5. punct. 1. num. 12.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 8. dub. 8. num. 6.* Escobar à Corro *de Horis Canon. quæst. 5. sub num. 91.* Qui idem dicunt de illis, qui ad Ecclesiam se conferre non possunt, ob similem morbum, nempe ob debilitatem crurum, seu tibiarum, &c.

QVÆSTIO LXI.

An etiam senes excusentur ab assistentia Chori, & possint distributiones recipere.

NEgant aliqui apud Azorium, vbi infra, eo quod senectus non sit infirmitas.

Sed vt ferè certum Respondeo, Excusari, & posse distributiones recipere, dummodo sine periculo grauis incommodi ad Chorum accedere nequeant, & dum valerent, Choro interesse consueuissent. Quia senectus ipsa est morbus. Sic communis. Bonac. & Trullench *loc. cit.* Corro *n. 103.* Azor. *tom. 2. lib. 7. c. 7. q. 12.* Cenedo *quæst. 1. num. 15.* Monochius, Barbosa, Faustus & alij apud Corrum. Garcia 3. *p. de Benef. capit. 2. num. 362.* vbi decisum esse à Sac. Congreg. Cardin. his verbis, fatetur: *Senio Confectis, si aliàs residere soliti sunt, distributiones debentur, &c.* Senio autem confectos, intelligendos esse septuagenarios, mox videbis.

QVÆSTIO LXII.

An senes septuagenarij communiter excusentur à Choro, & possint distributiones percipere.

REspondeo, excusari communiter loquendo. Quia huiusmodi senes, ratione ætatis grauioris, nequeunt commodè assistere Choro. Nam ob decrescentes corporis vires, tot ærumnis, & doloribus premuntur, vt ipsorum vita dolorum plena iudicetur, iuxta illud Psalmi 89. *Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni; si autem in potentatibus* (id est, robustioribus) *octuaginta anni, & amplius eorum labor & dolor.* Sic Bonac. *disp. 2. quæst. 5. punct. 1.* & penes ipsum, Menochius, Hojeda, Moneta, & Azor. Palaus *disp. 3. punct. 9. §. 2. num. 2. vers. Quartò debentur.* Pellizar. *tom. 1. tract. 5. cap. 9. sect. 2. quæst. 8. n. 147.* Lege Didacum Narbonam *de ætate ad actus humanos requis. anno 70. quæst. 2. num. 5. 6. & quæst. 2. num. 7.* vbi senio confectos, septuagenarios esse, optimè probat, ex Menochio, Riccio, & Velasco.

QVÆSTIO LXIII.

An Canonico absenti, ob aliquam iustam corporaporalem necessitatem, distributiones quotidianæ conferri debeant.

REspondeo vt certum, Conferri debere. Quia hæc est vna ex tribus causis, quæ excusant Canonicum, seu Beneficiatum à Choro, & stante illa, distributiones acquirit, vt habetur cap. *vnico, de Cler. non resident. in 6.* vt vidimus *suprà quæst. 50.* Et ideo sic docent omnes, solùmque est difficultas in explicando, quando contingat hæc iusta, & rationabilis corporalis necessitas, de quo *in sequentibus.*

QVÆSTIO LXIV.

An debeantur distributiones Canonico, seu Beneficiato, qui à Choro abest, eo quòd ex ipsius assistentia immineat ei graue damnum vitæ, honoris, vel fortunæ.

REspondeo vt certum: Deberi. Quia re verâ, quodcumque graue damnum in quolibet horum bonorum genere, reputatur iusta, ac rationabilis necessitas. Sic omnes DD. sed præcipuè Palaus *de Orat. disp. 3. punct. 9. §. 2. num. 1. & Pellizar. tom. 1. tract. 5. c. 8. sect. 3. q. 8. n. 146.*

QVÆSTIO LXV.

An acquirat distributiones ille, qui ex iudicio Medici, domi se continet, vel ad sumendam medicinam, qua corpus expurgatur, vel quia eo die sanguine minuendus est.

RESpondeo vt certum: Acquirere. Quia certum est hunc abesse à Choro ob iustam, & rationabilem causam. Sic Archidiac. & Francus *in cap. vnico, de Cleric. non resid.* Azor. *tom.2.lib.7.c.7.q.11.* Graffius *2.p.decis.lib.3.c.15. num.*10. Moneta *2.p. de distribut. quæst.6.n.*8. Barbosa *3.p. de potest. Episcop. alleg.53.n.169.* Macignus *c.61.n.* 60. Escobar à Corro *de Horis q.5.n.*89. Bonac. *disp.2.q.5.punct.4. n.* 4. Palaus *loc.cit.n.2.* Pellizar. *num.* 147. Trullench *lib.* 1. *in Decal.cap.*8. *dub.9.num.2.* & alij. Qui idem dicunt de Valetudinariis, qui iudicio Medici domo non egrediuntur, ob valetudinis periculum.

QVÆSTIO LXVI.

An etiam debeantur distributiones Canonico, qui ex Consilio Medici, ad balnea, vel ad celebrem aliquem Medicum, vel ad euitandam cæli inclementiam, aliò se confert.

RESpondeo vt certum: Deberi etiam. Quia etiam in iis omnibus casibus, abest à Choro, ob rationabilem, & iustam causam, vt constat. Sic Moneta *num.*10. Barb. *n.*169. Palao *n.2. vers. Secundò.* Bonac. *num.*4. Pellizar. *n.147.cit.* Qui idem dicunt de eo, qui causa recuperandi vires in infirmitate amissas, aliò se transfert.

QVÆSTIO LXVII.

An item distributiones capere possit, qui ob cantum nimis defatigatus, aliquantulum se retrahit à Choro, vt spiritus assumat, & recreet.

RESpondeo, Etiam posse capere. Quia etiam abest hic à Choro ob rationabilem causam. Sic Bonac. *num.* 5. citans Nauarrum *de orat. cap.* 69. sub finem, & Monetam *p.2.quæst.* 5. *num.* 50. Sed ex his malè citat Nauarrum *dicto loco*: quia dictus tractatus non continet nisi viginti duo capita. Innuit tamen *cap.5.n.21.* Trullench. *loc.cit.n.* 4. & Palaus *n.* 2. *vers. Tertiò.* Escobar à Corro *q.5.n.*89.

QVÆSTIO LXVIII.

An deinde, qui abest à Choro, & à loco beneficij, ob timorem pestis grassantis in illo loco, possit recipere distributiones.

NEgat Couarru *lib.3.variar.cap.13. n.* 8. his verbis: *Nonò hinc deducitur, quod absens à loco beneficij tempore pestis, licet fructus præcipuos, & principales percipiat, non tamen habebit quotidianas distributiones, nisi consuetudine obtentum sit, eas absenti ex iusta causa dari,* quod in specie respondit Ripa *in d.2. part.n.*145. Ita ille. Quem citat, & sequitur Sanchez *lib.2.consil.cap.2.dub.92.n.* 2. Et ratio eius est, quia nullus, inquit, textus est id probans. Ita etiam Barbosa *lib.3.de iure vniuerso, cap.17. num.* 67. *& de Canonic.c.24.n.40. &* 41.

Sed probabilius Respondeo, Posse tunc distributiones recipere. Quia verè censetur abesse ob rationabilem corporis necessitatem: ergo *ex cap. vnico,* sæpe citato, recipere potest distributiones quotidianas. Ecce textus, quem inuenit Sanchez. Sic communis. Bonac. *loc.cit.num.*9. Trullench *n.*4. Qui idem dicunt de illo, qui si velit ad Vrbem redire, & ad Chorum accedere, metu pestis, aut alterius morbi, quo cæteros infecturus timetur, tanquam morbo infectus repellitur, & abesse cogitur. Moneta *q.6. n.* 11. Palaus *punct.9. §. 2. num. 2. vers. Quinto.* Menochius *lib.2.casu* 153. *n.*11. Pellizar. *tract.5.disp.8.sect.3.q.8. num.*147. Escobar à Corro *q.5. de Horis, n.*86. vbi citat pro se Couarruv. Sanchez, Barbosam (sed omnino male hos tres) Faustum *lib.* 3. *de Horis, q.*35. & alios à nobis citatos. Qui & limitant hanc responsionem, vt non procedat de illo, qui curam habet animarum, vt Parochus; quia hic nec ob pestem, nec ob aliam contagiosam infirmitatem, potest deserere suum gregem: & ideo non habet iustam causam absentiæ. Quod verum est, casu quo non sit alius, qui in eius locum substituatur, vt limitant Palaus, & Trullench. Legantur Barbosa *de Officio Parochi c.17.num.*12.

QVÆSTIO LXIX.

An si Canonicus vi detineatur, aut aliquo alio modo impediatur, quo minus ad Ecclesiam suam se conferat, tunc distributiones acquirat.

RESpondeo ex nuper dictis, quod sic, si vim, quam illi faciunt, vincere nequaquam possit. Quia tunc vere habet iustam, & rationabilem causam absentiæ. Nam sicut corporalis infirmitas est sufficiens causa acquirendi stipendia, quia reddit infirmum impotentem ad assistendum: ita quodcumque impedimentum alicui impositum, quod facile excutere non potest, est sufficiens causa absentiæ. Sic Azor. *tom.* 2. *lib.*7. (non 5. vt leges apud Trullench, & Palaum) *c.*7. *q.*10. Bonac. & Trullench *vbi supra*, Palaus *loco cit. n.2. vers.*7. Qui & citat Monetam 2. *p. de distribut. q.5.n.*55. Vazquez *de Benefic.c.4.§.3. dub.3. n.*226. & Couaruv. 3. *variar. c.13.n.*8. Sed hunc male; quia oppositum omnino sentit, nisi vbi consuetudo definiuit, quod absentibus ex iusta causa dentur quotidianæ distributiones. Audi eius verba. *Decimò, eadem ratione verus intellectus constat, ad id, quod scribit Calderin.* consf.17.tit.de Præbend. *asseuerans, quod Canonicus expulsus à Ciuitate, propter seditiones, absq; eius culpa à contraria factionis hominibus, percipere debet distributiones quotidianas, quem sequuti sunt Felin.* in dicto cap. Cum omnes, n. 22. *& Philippus Probus* in d.cap.vnico, n.22. *Etenim hoc verum est, vbi consuetudo definiuit, quod absentibus ex iusta causa dentur quotidianæ distributiones.* Sic ille. Et ex illo Sanchez *dubit.* 92. *cit.num.*5.

QVÆSTIO LXX.

An possit recipere distributiones Canonicus, qui iniustè in carcerem coniectus est, & propterea non potest interesse Hori.

RESpondeo vt certum: Posse ex iure, & seclusa omni consuetudine, distributiones recipere. Quia citra suam culpam Choro abest, ab eiusque assistentia impeditur ob corporalem necessitatem, seu (quod perinde

inde est, teste Sanchez vbi supra *dub.92.num.1.* cum aliis) ob legitimum impedimentum, ipsi tunc moraliter ineuitabile: ergo ex iure, ac priuilegio Bonifacij VIII. debentur illi distributiones. Sic Nauar. *consil.* 10.*&* 11.*de Cleric.non resident.*Garcia *de Beneficiis* 3. *part.cap.2. num.*362. *&* 363.vbi duas affert declarationes Congreg. Sacræ, Couarr.3. *variar. cap.*13. *num.*8.*vers.*11. Moneta, Macignus, & alij, quos citat, & sequitur Bonac. *de Horis disp.2. quæst.5. punct.2. n.*10.Palao *disp.3.punct.9.§.2.num.3.*Trullench *lib.1. in Decal.c.8.dub.9.fine,& dub.*10.*n.*2.Pellizar. *tom.1. tract.5.c.8.sect.3. q.8.n.*148. Sanchez *lib.2. consil.c.2. dub.92.n.3.*& alij,qui idem dicunt de Canonico, qui iniustè pulsus est in exilium.

QVÆSTIO LXXI.

An etiam possit recipere distributiones, si iustè dictus Canonicus in Carcere detinetur.

RESpondeo vt certum, Non posse, si iniustè detinetur in carcere, ob crimen patratum, & probatum, quia tunc huiusmodi sua culpa abesse ab Ecclesia dicitur, nec potest dici abesse ob corporalem necessitatem, sed ob suam malitiam: sic omnes, præcipuè Bonac.*punct.2.cit.§.1.n.1.*Palaus *n.3.*vbi dicit, id esse apud omnes indubitatum. Trullench *dub.10.n.1.* Pellizar.*n.*148.*cit.*legantur.

QVÆSTIO LXXII.

An Canonicus, qui in Carcere detinetur, non ob crimen probatum, sed ob illius suspicionem, possit distributiones capere, si per sententiam iudicis innocens euaserit.

RESpondeo, Posse. Tum quia per ipsum non stetit quin Choro interesset, sed iniusto carcere detentus fuit. Tum etiam, quia sic declarauit Sacra Congreg. Cardinalium, vt refert Garcia *num.*362. *cit.* per hæc verba: *Quoad Carceratum, Congregatio censuit, eum non priuari distributionibus, vsque ad primam sententiam: quod si condemnatus appellet, interim non percipiet; sed si in secunda instantia obtinuerit, omnia recuperabit, sub die* 27.1570. Sic Garcia *loc. cit.* Naldus *verb. distributiones,num.*10. Bonac. *punct.2. cit. §.1. num.1.* Trullench. *n.2.* & alij penes ipsos.

QVÆSTIO LXXIII.

An Canonicus iniustè excommunicatus, & ob hanc causam non assistens Choro, acquirat distributiones.

RESpondeo vt certum: Quod sic, si aliàs solitus erat assistere diuinis Officiis. Ratio est, quia tunc corporali necessitate impeditur, ne Officiis assistat, timore scilicet maioris nocumenti, afficeretur enim grauioribus pœnis, si assisteret. Sic Garcia *p.7. de Benefic. cap.13. à num.*116. Gutierr. *lib.1. can. qq. cap.1.num.*135.*&* 137. Sà *verb. Beneficium, num.*48. Vasquez *de Benef.cap.4.§.3. dub.4.n.*230. Henriquez *lib.13.cap.13.num.4.* Bonac. *disp.2. de Horis,quæst.5. punct.2.§.2.num.4.alias* 3. Petr. Nauarra *lib.2. de restit.cap.2.num.*238.Barbosa *de potest. Episcop.5. p. alleg.*53.*num.*174. Palaus *disp.3. punct.9.§.2.n.4.* Trullench.*lib.1. in Decal.cap.8. dub.11. num.2.* Pellizar. *tom.1.tract.5. cap.8.sect.3. quæst.8. num.*149. Corro *quæst.5.num.*61. & alij,ex quibus bene aliqui notant, quod vt iniuste excommunicatus acquirat distributiones, teneatur, si commodè possit, procurare absolutionem: quia aliàs sua culpa diceretur abesse, non autem necessitate astrictus. Sic ex Nauarro *cap.*25. *num.*124.Moneta, Garcia, & aliis, notat Palaus. Lege meipsum *de Censur. part.4. tract.2. disp.9. quæst.*37. 40. *&* 41.

QVÆSTIO LXXIV.

An etiam iustè excommunicatus, & ob eam causam Choro non assistens, distributiones lucretur.

AFfirmant lucrari in casu tamen dumtaxat, quo per ipsum excommunicatum non stet, quo minus absoluatur ab excommunicatione iuste contracta; cum sic per ipsum non stet, quod impedimentum tollat, & assistat. Petr. Nauarra *lib.2. de Restitut.cap.2. num.*238.*&* 239. Sanchez *lib.2. consil.c.2. dub.92. num.4. concl.3.* & dicit probabile Trullench *cap.11.cit.sub num.1.*& tenent Candidus, & penes illum Nauarrus, Sayrus, Sà, citati à nobis *p.4. tract.2. disp.9.quæst.*43.

Sed probabilius Respondeo, Non lucrari distributiones, quamdiu Diuinis Officiis cum aliis non assistit; etiam casu, quo absolutionem petat, & iustè denegetur. Ratio est, quia excommunicatus iuste, pro eo tempore priuatur assistentia Chori, & consequenter distributionibus assistentiæ correspondentibus: & ideo sibi, suæque culpæ imputare debet eiusmodi priuationem, quia per ipsum stat, quominus Diuinis assistere nequeat, quamuis per ipsum non stet, quominus impedimentum remoueatur. Et hoc verum est, etiamsi absolutionem petat,& non iniuste denegetur: quia denegatio absolutionis non tollit effectum excommunicationis. Sic Gonzalez *ad regul 8. glossa 5.§.9.num.*123. Suarez *disp.3. de Censur. notab.2.num.4. &* 5. Garcia *de Benef. part.7. cap.13. num.*93. Bonac. *de Horis disp.2. quæst.5. punct.2. §.2. num.1.* Palaus *num.4. cit. vers. si verò iuste.* Pellizar. *num.*149. *cit.* Trullench *loc. cit. num.1.* Lege meipsum *de Censur.part.4.tract.2.disp.9. q.*29. 37.*&* 43.

QVÆSTIO LXXV.

An saltem casu, quo iuste excommunicato, iniustè denegetur absolutio, lucretur distributiones, & consequenter possit illas post absolutionem recuperare.

RESpondeo tunc lucrari distributiones, ac proinde posse illas post absolutionem recuperare. Quia casu, quo iniustè, & per iniuriam denegetur excommunicato excommunicationis absolutio, tunc vere datur ei actio recuperandi distributiones illius diuturni temporis, quo denegata ei iniuste absolutio fuit, cum iam tanquam iniuste excommunicatus pro illo tempore sit habendus. Sic Suarez, Bonac. Gonzalez, & Palao citati à nobis *part.4. quæst.43. supra citata.* Trullench etiam *num.1. cit.* & à fortiori DD. pro prima sententia quæst.antecedentis.

A quibus autem personis debeant iniustè excommunicati recuperare distributiones, diximus *part.4. tract.2.disp.9.q.45.* ibi vide.

QVÆSTIO LXXVI.

An si iustè excommunicatus Horis diuinis intersit, possit lucrari fructus, & distributiones illis correspondentes.

AFfirmant plures Doctores, eo quòd licet in tali assistentia peccet, & ob peccatum meritò debeat fructibus, & distributionibus priuari, iuxta *cap. Pastoralis, §. verum, de Appellat.* ipso tamen iure non est priuatus: quia nullibi constat hanc priuationem esse impositam. Ita Glossa *in d. §. verum, in verb. subtrahuntur*, Petr. Nauarra *lib.2. de restitut. cap.2. num.243.* Vasquez *de Benefic. cap.4. §.3. dub.4. num.229.* Auila *de censur.2.part.cap.6.dub.1.* Bonac. *disputat.2. de excommunicat. quæst.2. punct.4. §.2. num.2. & disput.2. de Horis Canon. quæst.5. punct.2. §.2.* Sanchez *lib.3. de Matrim. disput.51. num.12.* Ægidius Coninch. *disput.14. de excommun. dub.9. n.80.* Quos omnes sic citatos sequitur Palao *tom.2. tract. de Orat. disput.3. punct.9. §.2. num.4. vers. quod si iustè.* Quibus addi possunt Pellizar. *tom.1. tract.5. cap.8. sect.3. quæst.8. num.150.* & alij plures, quos citauimus *part.4. de censur. tract.2. disput.9. q.28.* vbi diximus, hanc sententiam esse satis probabilem, & in conscientia tutam.

Sed iterum probabilius Respondeo, Nec posse lucrari fructus, neque distributiones, eo quod probabilius existimem, quod dictus iustè excommunicatus, priuatus sit ex vi iuris, aut ipso facto, non expectata iudicis sententia, fructibus, & distributionibus quotidianis: quia sic habetur *in d. c. Pastoralis, cit. §. verùm*, vt communis tenet Canonistarum opinio. Sic Abbas, Innocent. Couarr. Vgolin. Moneta, Saytus, Suarez, Alterius, Garcias, Tolet. Hostiens. Put. Palud. Syluest. Ioan. de Lign. Decius, Armilla, Summa Confessor. Mercer. Filliucius, Bauny, Cornejo, Basseus, Villalob. Reginaldus, necnon & Nauarrus, quos omnes citatos habes *part.4. tractat.2. disputat.9. quæst.28. citat.* Et loquendo de excommunicato vitando, nobiscum sentit Bonac. *loc. cit. num.2.*

QVÆSTIO LXXVII.

An saltem excommunicatus maiori excommunicatione (de qua loquuti sumus) acquirat fructus, & distributiones, vbi consuetudo est, vt eos non amittat.

REspondeo vt certum: Acquirere. Quia cum ius amittendi fructus, & distributiones, sit positiuum, non est dubium, quin possit per contrariam consuetudinem derogari. Sic Rebuff. & Vgolin. quos sequitur Suarez, & his relatis Garcia *de benefic. cap.14. num.128. vbi num.129.* dicit talem consuetudinem esse in Hispania, & in illis ita obseruari. *Videmus enim (ait) frequenter, Clericos habentes beneficia excommunicatos, tam à iure, quàm ab homine, & nunquam visum est, nec auditum, nec intellectum, aliquem restituere fructus temporis, quo fuit excommunicatus, nec ab eorum perceptione, & administratione se abstinere; nec ad id cogi per superiores. Et solùm in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, seu quasi, est in visu non computare, seu numerare Canonicos, & Beneficiatos excommunicatos, quoad distributiones, & fructus, quos habent in mensa, seu massa communi, sed illos ponere extra calendarium, Hispanè* en discuento, *quando excommunicatio, seu declaratoria est intimata Punctatoribus, Hispanè* Cantadores. *Quod etiam videtur faciendum quando esset excommunicatus notorius, seu manifestus, maximè si esset notorius Clerici percussor.* Sic ille *num.130.* vnde *num.131.* colligit, quod stante illa consuetudine, Beneficiatus excommunicatus, non teneatur restituere fructus temporis, quo fuit excommunicatus; sed illos lucrari, nec posse illis priuari. Legatur etiam Palaus *loc. cit. n.6.* qui ex eodem Garcia aduertit, esse dictam consuetudinem in Hispania, in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, iuxta quam non censetur (inquit) excommunicatus fructibus, & distributionibus priuatus, quoad vsque hæc notificatio excommunicationis Punctatoribus facta sit: illa verò notificatione facta, priuatus censetur. Corro etiam *de Horis quæst.5. num.64.* Qui idem ex Garcia, & Castro aduertit.

QVÆSTIO LXXVIII.

An Canonicus seu Beneficiatus, suspensus à Beneficio, priuatus maneat non solum fructibus beneficij, sed & distributionibus quotidianis.

NEgant Auila, Nauarr. Lopez, Præpositus, & ex parte Palaus citati à nobis *p.4. de censur. tract.4. de suspens. disp.3. q.34.*

Sed iterum probabilius Respondeo, Manere etiam à distributionibus priuatum. Sic Suarez, Alterius, Filliuci Zabarella, Anchar. Felin. & Vgolin. quos *loco citato* adduximus: vbi fundamentum huius responsionis leges.

QVÆSTIO LXXIX.

An saltem Canonicus, seu Beneficiatus iustè suspensus à Beneficio, possit licitè percipere fructus eius, & distributiones, si Horis intersit Canonicis.

AFfirmat Auila, Petr. Nauarra, Tanner. Præpositus, Diana, & Palaus adducti à nobis *part.4. tract.4. disp.3. q.28.*

Sed probabilius Respondeo, Non posse. Quia probabilius est, talem suspensum, ipso iure, & facto ipso, manere his rebus omnibus priuatum. Sic Rebuff. Couarruu. & Viuald. *ibidem* citati, & alij adducti, si consequenter ire volunt, *de excommunicat. disputat. 9. quæst. 30. citat. & suprà quæst.76.*

QVÆSTIO LXXX.

An saltem iniustè suspensus à Beneficio, vel à distributionibus, possit illas licitè acquirere, si à Choro abesse cogatur.

REspondeo, vt certum: Posse. Quia iniusta suspensio non importat amissionem distributionum: & meritò

merito quidem; quia vbi non est culpa, par est, vt non sit pœna. Sic Nauarr. *tom.1. consil.11. de Cleric. non resident.* Felin. Saytus, Vgolin. Moneta, & Panormitan. quos citat, & sequitur Bonac. *disp.2.q.5. punct.2.§.3. n.1.* Barbosa 3. *p. de potest. Episc. alleg.* 58. *n.*175. Gutierrez *lib.1. Can. qq. c.1. n.*237. Palaus *disp.3. de Orat. punct.9.§.2. n.9.* Pellizar. *tom.1. tract.5. c.8. sect.3. n.*151. *vers. Hinc patet.* Trullenc. *lib.1. in Decal. c.8. dub.11. n.3.* & Corro *loc. cit. n.*65. & alij.

QVÆSTIO LXXXI.

An Beneficiatus iniustè interdictus à Diuinis Officiis, ob quod illis non assistit, priuetur distributionibus.

RESpondeo, vt certum: Non priuari. Tum ob rationem nuper dictam. Tum etiam, quia ille, iusta, & rationabili causa omittit assistere, nempe timore maioris nocumenti, si contempta illa censura iniusta, diuinis intersit. Sic omnes, præcipuè citati nuper. Qui secus dicunt de iustè interdicto, hic enim rè vera priuatur distributionibus. Quia cum Interdictus priuetur Diuinis Officiis, & distributiones conferantur interessentibus illis, consequenter illis priuatur. Sic omnes. Bonac. *punct.2. cit.§.4. num.1. & 2.* Palao *num.*10. Pellizar. *num.*152. Trullench *num.5.* Corro *num.*67.

QVÆSTIO LXXXII.

An Canonici, seu Beneficiati, non solùm quando ipsi sunt specialiter interdicti, verum etiam quando ipsa Ecclesia specialiter interdicta est, priuentur distributionibus.

RESpondeo, Non priuari eodem modo. Quia quando Ecclesia est specialiter interdicta, non stat per Beneficiatum, ne Diuinis intersit; cum in ea Ecclesia celebrare nequeat: quod enim culpa caret, in damnum vocari non debet, *cap.2. de Constit.* Sic omnes DD. Qui benè id limitant, dummodo talis Beneficiarius interdicto causam non dederit, quia tunc, ob eius culpam priuatur. Legantur Bonac. *loc. cit. num.5.* Palaus *num.*10. *vers. At si Ecclesia.* Pellizar. *num.*152. Trullench *num.6.* Qui secus dicunt, si interdicto generali, Ecclesia est interdicta; tunc enim, si Beneficiatus non dedit causam interdicto, verè priuatur distributionibus, nisi Diuinis Officiis intersit: nam tempore interdicti generalis, celebrari possunt diuina, sicut antea, seruatis conditionibus præscriptis *in cap. Alma mater, de sent. excommunic. in* 6. ergo si illis non intersit, cum possit, priuabitur distributionibus, astantibus diuinis concessis.

QVÆSTIO LXXXIII.

An Canonici percipere possint distributiones, tempore cessationis à diuinis, in quo Officia celebrare nequeunt.

AFfirmandum videtur. Quia, vt nuper est habitum, illas possunt percipere tempore interdicti specialis, eo quòd per illos non stet diuinis assistere: ergo pari ratione illas possunt percipere, tempore cessationis.

Sed omnino Respondeo, Non posse. Quia sic decreuit Greg. X. *in cap. si Canonici, §. scituri* (non, *sciscitari*, vt leges in Palao.) *de offic. Ordin. in* 6. vbi habetur, quod qui causam dedit cessationi, debeat restituere Canonicis omne interesse, quod amittunt ex omissa assistentia Diuinis Officiis: at interesse amissum solùm sunt distributiones: ergo. Ex quo iam patet ad rationem dubitandi, dicendum enim, non esse eandem rationem de cessatione, ac Interdicto: quia in illa datur specialis iuris prohibitio. Sic communis. Couarr. Moneta, Saytus, Suarez, Henriquez, & Ægidius, quos sequitur Bonac. *de Horis disput.2.q.5. punct.2.§.5.* Palaus *disp.3. punct.9.§.2. n.*11. Trullenc. *lib.1. in Decalog. cap.8. dub.11. n.7.* Pellizar. *tom.1. tract.5. cap.8. sect.3. quæst.8. num.*153. *vers. Quod autem.* Corro *de Horis quæst.5. n.*68. Barbosa *tract. de Canonic. & dignit. cap.26. num.*50. & alij penes ipsos.

QVÆSTIO LXXXIV.

An Canonici distributiones capiant, eo tempore, quo polluta manet Ecclesia.

RESpondeo vt certum, quod sic. Quia per ipsos non stat, ne Diuina Officia in Choro, modo consueto, celebrentur. Sic omnes. Moneta 2. *p. de distribut. quæst.*16. *num.*29. Barbosa *cap.*24. *cit. n.*48. Bonacina *punct.2. cit. §.6.* Trullench. *num.8.* Palao *num.*11. Pellizar. *num.*154. & alij. In quibus autem casibus Ecclesia polluatur, itavt in ea Officia Diuina celebrari nequeant, habes *part.5. tract.5. disput.1. quæst.2.*

QVÆSTIO LXXXV.

An Beneficiarius, qui sit Irregularis, priuetur distributionibus.

RESpondeo, vt certum, quod non priuetur, si Choro adsit: quia irregularitas non impedit Diuini Officij celebrationem, ac proinde nec assistentiam. Sic omnes. Bonac. *punct.2. cit.§.7.* Trullench *dub.12. n.9.* Corro *q.5. n.*69. quamuis satis confusè.

QVÆSTIO LXXXVI.

An saltem Beneficiarius, qui ante beneficij collationem, seu obtentionem, contraxit irregularitatem, priuetur distributionibus.

NEgabunt, qui putant collationem beneficij factam irregulari, solùm esse illicitam, & irritandam, non verò irritam de facto, aut ipso iure, ante iudicis sententiam: sunt autem Siluest. Innocent. Felin. Layman, Bauny, Cornejo, Diana, Hurtado, & Palaus, citati à nobis *tract.1. de Irregularit. disputat.3. quæst.*12. quorum sententiam in foro interno, & loquendo in rigore iuris, diximus esse probabiliorem, & in praxi securam: oppositam tamen tenendam, eo quòd in foro externo sit probabilior, ac securior. Ideo.

Probabilius consequenter Respondeo, Priuari distributionibus quotidianis. Quia si probabilius est, quod non valeat beneficij collatio, vt sentiunt Nauar. Couarr. Auila, Suarez, Saytus, Bonac. Ricius,

cius, Lessius, Reginald. Sanchez, Ægidius, Luysius, Ægidius, Villalob. & alij adducti à nobis, *p.5. q.12. cit.* consequenter erit probabilius, talem beneficiarium, non habere ius ad distributiones; vt consequenter docent Bonac. *de Horis disput.2. quæst 5. punct.2.§.7. num.3.* Trullench *dub.12. cit.n.9.* Corro *quæst.5.num.69.*

QVÆSTIO LXXXVII.

An Canonicus, qui per sententiam Iudicis beneficio priuatus est, adhuc lucretur distributiones.

AFfirmant, adhuc lucrari; casu tamen solùm, quo iniustè expoliatus, ac priuatus beneficio fuerit, apud Corrum *num.17.* quos ipse sequitur, Moneta *quæst.17.num.25.* Barbosa *cap.22. de Canonic.num.15. & cap.24.n.49.* Faustus *de Horis lib.3.q.46.* & Castro Palao *punct.9.cit.§.2.n.12.*

Negant verò alij, dicentes, minimè lucrari distributiones illum, qui per sententiam Iudicis, etiam iniustam, beneficio priuatus est, & alteri collatum; quia constat iam ius ad illas minimè habere. Ita Bonacina *punct.2.cit.§.9. num.5.* & penes ipsum Innocent. Panormit. Valentia Lessius, Aragon. & alij. Et Trullench *num.9.cit.*

Sed ego clariùs Respondeo cum Palao, sub distinctione, dicendo, *quod Canonicus, qui beneficio est priuatus, si ita est priuatus illo, vt nullo modo illud retineat, sed alteri collatum sit; etiamsi hoc iniustè factum fuerit, distributiones non lucratur: quia non habet fundamentum ad illarum acquisitionem. Tenetur tamen, qui iniustitiam commisit, omnia damna reparare. Si autem ita priuatus est beneficio, vt possit illud retinere, quousque sententia criminis accedat, vt regulariter in omni priuatione delicto annexa contingit, omnes fructus, & distributiones, medio illo tempore contingentes, lucratur, si Diuinis assistat. Cum hoc tamen onere, vt prolata sententia declaratoria criminis, omnes fructus, & distributiones à die commissi criminis debeat restituere.* Sic Palaus. Qui & citat Bonacinam, & credo hanc esse eius mentem, & fortè aliorum.

QVÆSTIO LXXXVIII.

An Canonicus actualiter, seu realiter degradatus acquirat distributiones.

REspondeo vt certum, quod non. Quia hic priuatur omni beneficio, officio & priuilegio Clericali in perpetuum: ergo & fructibus, & distributionibus ab illis prouenientibus. Sic communis. Henriq. Couaruv. & Moneta, quos sequitur Bonacina *punct.2.cit.§.8.* Trullench *n.9.* Vgolin. Faust. & Barbosa, quæ amplectitur Corro *quæst.5. n.70.* vbi de Degradato verbaliter agit. De quo idem docent iidem DD. citati, & Palaus *loc. cit. num.12. in fine*, lege me ipsum *part.5. tract.4. de degradat. disput.vnica, q.1. & 2. & q.9. & 10.* vbi agimus de expensis assignandis degradatis verbaliter.

QVÆSTIO LXXXIX.

An absens in vtilitatem euidentem propria Ecclesiæ, lucrari distributiones possit.

REspondeo vt certum, quod lucrari possit, ac si præsens esset. Quia sic habetur, vt vidimus, *in cap. consuetudinem, de Cler. non resident. in 6. & cap. vnico sup.cit.* Et meritò: quia non est æquum, vt Canonicus, seu Beneficiarius, damnum reportet ex seruitio, quod præstat propriæ Ecclesiæ, qualis est Cathedralis, vel Collegialis. Quæ responsio intelligenga est casu, quo absens Choro interesse consueuisset, & præcisa consuetudine in contrarium, potest enim induci, vt distributiones non conferantur absentibus, etiamsi absint ex causa, vt nuper diximus. Sic omnes: legantur Moneta *2.p. distribut. q.11. num.33.* Bonac. *disp.2. de Horis Can.q.5.punct.3.* Palaus *disp.3. punct.9. §.3.* Trullench *lib.1. in Decal.cap.8. dub.12.n.1.* Pellizar. *tom.1.tract.5.c.8.sect.3.q.9.n.155.*

QVÆSTIO XC.

An etiam Canonicus, seu Beneficiarius, qui abet in euidentem vtilitatem alius Eccclesiæ, distributionibus gaudeat.

REspondeo vt certum: quod non. Tum quia sic videtur colligi *ex cap. de cætero, & cap. Ad audientiam, de Cleric. non resident.* Tum etiam: quia hic absens, ab iis debet stipidendium recipere, in quorum vtilitatem abest: atqui abest in vtilitatem alienæ Ecclesiæ: ergo. Sic communiter omnes, legantur nuper citati.

QVÆSTIO XCI.

An saltem, si quis absit in vtilitatem vniuersalis Ecclesiæ, id est, in vtilitatem omnium fidelium Ecclesiarum, possit distributiones recipere.

NEgant aliqui, ex nuper citatis, Authores; quia non est æquum, vt Canonici (aut Beneficiarij) ob absentiam alterius Canonici in vtilitatem vniuersalis Ecclesiæ, damnum distributionum patiantur, quæ alioquin ipsis accrescerent, & obuenirent. Ita Bonac. *disp.2. de Horis, q.5. punct.3.n.6. & 7.* qui dicit, sic sentire communiter Doctores.

Sed æquè probabiliter Respondeo. Posse tunc distributiones recipere. Quia in hoc casu, censetur abesse in euidentem Ecclesiæ propriæ vtilitatem: cum vtilitas communis, propria sit cuiusque. Et ideo (vt fatetur ipsemet Bonac. *in noua impressione*) Sacra Congregatio declarauit, quòd si quis Beneficiarius absit à propria Ecclesia, ad impediendum, ne Beneficiarij illius Diœcesis onere tributorum grauentur, tunc possit distributiones Ecclesiæ suæ recipere. Sic tenent Pellizar. *tract.5. cap.8. sect.3. q.9. n.155.* Carol. Macign. *de Horis cap.71. num.102.* Palao quoque *disp.3. de Orat. punct.9.§.3. n.2. vers. Item debet esse*, & Trullench *lib.1. in Decal.cap.8. dub.12.n.1.* dicentes, id esse probabile.

QVÆSTIO XCII.

An, si quis Canonicus absit a propria Ecclesia, non solum, ob euidentem, sed etiam, ob dubiam vtilitatem eius, acquirat distributiones quotidianas.

RESpondeo vt certum, quod non. Quia cum absentia sit certa, & distributiones certæ, necessario debet etiam esse causa certa, & euidens ad lucrandas illas in absentia. Igitur dubia vtilitas (nisi fortè adsit contraria consuetudo) non concedit ius lucrandi distributiones. Sic communis. Bonacina. Palaus, Trullench, *loc. cit.*

QVÆSTIO XCIII.

An Canonicus acquirat distributiones, si absit, etiam ob leuem, aut exiguam Ecclesiæ suæ vtilitatem.

RESpondeo vt certum: quod non. Quia obligatio assistendi Ecclesiæ propriæ, est grauis: ergo vtilitas Ecclesiæ, quæ à tali obligatione excusat, grauis debet esse, non leuis, aut exigui momenti. Sic Moneta 2. *p. q.* 11. *num.* 33. Macignus *cap.* 71. *num.* 99. Bonac. *disput.* 2. *q.* 5. *punct.* 3. *num.* 5. Palao *disput.* 3. *punct.* 9. §. 3. *num.* 1. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 8. *dub.* 12. *num.* 1. Escorbar à Corro *de Horis q.* 5. *n.* 111.

Quod si hic inquiras, vnde cognoscet quis, suam absentiam cedere in euidentem, & magnam Ecclesiæ suæ vtilitatem? Respondeo ex Palao *loc. cit. num.* 3. quod regulariter cognoscet ex eo, quod à Capitulo electus fuerit ad aliquod negotium peragendum, quod quidem ab ipso iudicatum fuit vtile Ecclesiæ. Rursus, ex eo quod ita viri graues, ac timoratæ conscientiæ affirment, & confirment suam absentiam esse vtilem Ecclesiæ. Quia tunc iudicare optimè poterit, esse vtilem Ecclesiæ, & consequenter, securè acquirere, non solùm fructus, sed & distributiones quotidianas.

QVÆSTIO XCIV.

An Canonicus, qui à suo Episcopo ad visitanda limina Apostolorum mittitur; distributiones lucretur.

RESpondeo vt certum: Lucrari. Quia tunc Canonicus agit Ecclesiæ suæ negotium, instruendo Pontificem de eius statu. Sic habetur *in Constitut.* 17. *Sixti V.* Et esse decisum à Sacra Congreg. Concilij his verbis, tradit Garcia *de Benefic.* 3. *p. cap.* 2. *num.* 349. *Canonici missi ab ipsorum Episcopis ad limina Apostolorum, eorum nomine, vel comitantes ipsos Episcopos ad eadem limina, distributiones lucrantur ex Decreto S. D. N. Sixti V.* Sic Sacra Congreg. Et sic omnes. Bonac. *disp.* 2. *de Horis, q.* 5. *punct.* 3. *n.* 14. Riccius (sic lege, non *Riuig.* vt inueni apud Palaum) *dec.* 498. *n.* 3. Barbosa *de potest. Episcopi* 3. *p. allegat.* 53. *n.* 150. Palao *disput.* 3. *punct.* 9. §. 3. *num.* 4. Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 8. *dub.* 12. *num.* 8. Escobar à Corro *q.* 5. *de Horis, num.* 112. Pellizar. *tract.* 5. *disp.* 8. *sect.* 3. *q.* 16. *num.* 173. *fine.*

QVÆSTIO XCV.

An etiam, Canonicus, qui comitatur suum Episcopum ad visitanda limina, lucretur similiter distributiones.

RESpondeo etiam vt certum, Lucrari similiter. Quia sic decreuit Sixtus V. & Sacra Congregatio declarauit, vt nuper vidimus. Sic omnes, præcipuè supra citati, præsertim Palaus: ex quo aduerto, quod Episcopus non potest plures designare, ad visenda, suo nomine, limina Apostolorum, sed vnum tantum: potest tamen, cum ipse vadit, secum duos deferre, etiamsi alij duo maneant in suo seruitio occupati, nisi aliàs (vt limitat Garcia *n.* 350. *in fine*) ex hoc Ecclesia patiatur magnum detrimentum, ob paucitatem ministrorum.

QVÆSTIO XCVI.

An item, Canonicus, qui missus esset ad limina Apostolorum ab Episcopo aliarum Ecclesiarum, aut ipsum comitaretur, acquireret easdem distributiones quotidianas.

RESpondeo vt certum, quod non. Quia tunc non abesset ob suæ, sed alienæ Ecclesiæ vtilitatem: & sic adhuc nec fructus lucraretur. Sic Palaus *loc. cit. num.* 4. & latiùs Garcia *num.* 350. *cit.* per hæc verba: *Non tamen procedit in Canonicis, seu Præbendatis, missis ab Episcopis aliarum Ecclesiarum, seu eos comitantibus ad limina Apostolorum, licèt aliàs sint sui Episcopi, ratione originis, seu aliorum beneficiorum: nam isti non lucrabuntur distributiones, nec fructus Canonicatuum, seu Præbendarum, nec ista causa, sunt iustè absentes, cum non absint causa Episcoporum suarum Ecclesiarum.* Sic Garcia *ibi.*

QVÆSTIO XCVII.

An deinde Parochus missus ab Episcopo suo ad visitanda, suo nomine limina Apostolorum acquirat distributiones.

RESpondeo quod non, nisi tempore bimestri visitatio fiat. Quia nullus Episcopus potest vltra bimestre, Parochum, vel alium Sacerdotem habentem beneficium seruitorium, in vllo negotio occupare, etiam vicario, seu substituto apposito. Sic Garcia 3. *p. de Beneficiis, à num.* 40. Qui hanc responsionem pluribus Declarationibus Sacræ Congreg. exornat. Et præcipuè ista, *num.* 42. *Episcopus non potest vti opera Parochi, in visitatione, vel in alio seruitio suæ Diœcesis, nisi pro tempore bic permisso duorum mensium; & tunc pro tempore idoneus Vicarius deputaretur.* Sic ibi, & *n.* 350. & in Addit. ad hunc num. sic absolutè ait: *Non tamen poterit Episcopus occupare Parochum in hac visitatione liminum Apostolorum, iuxta dicta supra dub.* 5. *à n.* 40. *& declarationes ibi adductas: & ita respondi consultus à quodam Episcopo.* Sic Garcia, & Palaus *num.* 4. *cit.*

QVÆSTIO XCVIII.

An Canonicus, seu Prabendatus missus à suo Capitulo ad Concilium Generale, vel prouinciale, tanquam Theologus suus, vel Canonista, vel tanquam Procurator, distributiones capiat.

NEgant aliqui Doctores, existimantes, Canonicos, qui non intersunt officiis, eo quod absentes à loco beneficij, occupati sunt in negotiis Ecclesiæ suæ expediendis, minimè lucrari distributiones quotidianas: ita & in terminis nostræ quæstionis tenet Sanchez *lib. 2.consil. c.2.dub.* 94. & apud ipsum *dub.*93.Syluest. D. Anton. Sandoual, Couarruu. & alij. Et licet hæc sententia fundetur in ea opinione, quæ ait, debere quem existere in eodem loco beneficij, vt distributiones lucretur, & hæc, attento iure, sit probabilior, vt nos aliquoties *par.*4.per transennam innuimus. Tamen, quia contraria iam in praxi communiter admittitur, ideo illam pro praxi sequendo, in solatium absentium.

Respondeo Distributiones capere, modo alias adesse Choro consueuerint, nec adsit consuetudo in contrarium. Quia in assignato casu, clarè cedit Canonici, aut Præbendati absentia, in propriæ Ecclesiæ vtilitatem. Sic Rebuff. *in praxi benefic. de dispensat.de non residend. num.*34. Bonac. *disput.*2.*de Horis,q.*5.*punct.*3.*num.*13.Decianus *tom.*2. *consil.* 69. *num.*9.Moneta 2.*p. de distribut. cap.*11. *num.*91. Palaus *disput.*3.*punct.*9.§.3.*n.*5. Barbos. 3.*p. de Offic. & potest. Episcopi, alleg.* 53. *num.* 158. *& de Canonic. cap.*24. *num.*8. *& seqq.*Trullench *lib.*1.*in Decal. c.*8. *dub.*12.Escobar à Corro *q.*5.*de Horis, num.*115. qui tamen malè citat pro hac parte Thomam Sanchez *dub.*94.*cit.*cum oppositum expresse doceat. Pasqualig. & Salzedo, quos sequitur Pellizzar.*loc.cit.n.*173. *vers. quod si Salzedo.*

QVÆSTIO XCIX.

An etiam distributiones caperet, si Canonicus qui simul est ex priuilegio Episcopus, ad Concilium generale conueniret.

NEgabunt à fortiori, Authores primæ sententiæ quæst. antecedentis. Sed quamuis satis probabiliter, vt diximus. Attenta tamen praxi.

Probabiliter æquè Respondeo dicendum, quod si dictus, non vt Canonicus, sed vt Episcopus ad Concilium conueniat, tunc non recipiet distributiones; quia tunc non dicitur abesse in vtilitatem suæ Ecclesiæ, à qua distributiones accipit titulo Canonicatus, & non abest tanquam Canonicus, sed vt Episcopus. Sic Bonac. *loc. citato, num.* 13. referens Garciam, Monetam, & alios. Trullench. *loc.citato, num.*7. Qui bene id limitant, nisi ad Concilium generale Episcopus conueniret, vt ibi etiam peculiaria negotia Ecclesiæ tractaret; nam tunc acquireret distributiones, quia tunc abesset in suæ Ecclesiæ vtilitatem.

QVÆSTIO C.

An Canonicus, qui à suo Capitulo mittitur tanquam legatus ad Pontificem, vel Principem aliquem, acquirat distributiones.

REspondeo probabiter æquè, quod sic. Quia abesset in vtilitatem, & commodum suæ Ecclesiæ; nam hæc officia quodammodo sunt debita Capitulo. Sic Bonacina *num.*12. & Palao *num.* 5. *vers. Tertiò.* Quia dicunt etiam habere verum, quando hæc legatio titulo gratulationis, vt ad gratulandum de aliquo felici euentu instituatur. Trullench *lib.*1.*c.*8. *dub.*12.*n.*6.Corro *q.*5.*n.*114.

QVÆSTIO CI.

An Canonicus, qui tempore diuinorum officiorum, ex mandato Capituli, occupatur in subeundis rationibus, aut in assignandis cuique suis redditibus, acquirat distributiones.

NEgat Nicol. Garcia *de Benefic. part.*3.*c.*2.*n.*568. (non 368.vt offendes apud Palaum) *& n.*569. vbi ita ait: *Infertur etiam, non licere facere rationes, & computa bonorum, & redditum mensæ, vel fabricæ, dum diuina fiunt, saltem manè. Et ideo meritò in Concilio Prouinciali Toletano, act.*3. *decreto* 12.*statuitur, quod Canonici, qui ad examinandas rationes redditum, vel Ecclesiæ, vel Capituli, deputati fuerint, post meridiem, non ante, eidem muneri incumbant, ne à diuinis officiis abesse cogantur.*Sic ibi.*Et in additionib. eod. n.* 568. hanc declarationem Congreg. adducit. *Congregatio Concilij censuit*(1.*Februarij* 1596.) *neque Episcopum, neque Capitulum, debere exigere rationum redditionem, tempore quo recitantur Horæ Canonicæ, & diuina celebrantur.*

Sed probabilius Respondeo: Distributiones acquirere. Quia hoc officium est Ecclesiæ maximè necessarium. Sic Palaus *disput.* 3.*de orat. punct.* 9. §.3. *num.*6. Qui benè ad Declarationem Congregationis respondet, quod non loquatur de Canonicis signatis à Capitulo ad sumendas rationes; sed de Capitulo, & Episcopo, qui tempore diuinorum officiorum non possunt id facere; quia cederet in graue detrimentum diuini cultus, Capituli à choro absentia: quod tamen in vno, vel altero Canonico non procedit. Bonac.*loc.cit. num.*11.Trullench.*n.*5. Corro *q.*5.*de Horis, num.* 113.Moneta, Cenedo, & Barbosa apud ipsum.

QVÆSTIO CII.

An dictus Canonicus, adhuc distributiones acquirat, si ea computa facere, aut rationes sumere rectè possit extra tempus diuini Officij; & tamen non facit, nisi tempore illius.

NEgat Moneta *p.*2.*de Distribut. quæst.*5.*num.* 43. *Quia impedimentum, etiam iustum, non excusat absentem, quando ortum est ex culpa impediti, ordinata ad casum: at sic contigit in nostro: ergo.*Ita ille.Cuius sententiam, non esse minus probabilem contraria, ait Corro mox citandus.

Sed probabilius Respondeo, Adhuc distributiones acquirere. Quia re vera Canonicus est occupatus

tempo

tempore officiorũ in euidenti vtilitate Ecclesiæ: ergo ei debentur distributiones, iuxta priuilegium contentum *in cap. Vnico de Cler. non resid. in 6.* Nam priuilegium esset sine dubio nullum, aut minimum, si occupati in euidenti vtilitate Ecclesiæ, tenerentur præuenire, aut postponere, vt possent se seruare indemnes: quin potius præ ceteris grauarentur, vtpotè qui aliis vacantibus, tenerentur laborare in vtilitatem Ecclesiæ, & præterea Choro assistere. Sic omnino Pellizar. *tract. 5. c. 8. sect. 3. q. 9. n. 157.* Bonac. *disp. 2. de Horis, q. 5. punct. 3. n. 16.* Palao *disp. 3. punct. 9. §. 3. n. 6.* ibi: *Nec obstat alio tempore posse hac computa fieri, & rationes* (sic lege) *assumi. Quia illud est cum speciali grauamine illius, qui ad hoc officium assignaretur, quod subire non tenetur.* Sic Palaus. Corro etiam *n. 5. q. 119.* Barbosa *de Canonicis, cap. 24. n. 21.*

QVÆSTIO CIII.

An rursus capiat aliquas distributiones dictus Canonicus, casu adhuc, quo capitulum mandaret ei, vt negotia Ecclesiæ expediret Matutino tempore, si ipse tunc propria negotia expediat, dilato in vesperas negotio Ecclesiæ.

NEgat capere vllas distributiones Moneta *q. 5. cit. n. 44.* Quia licentia Canonico concessa non interessendi Choro illo Matutino tempore, fuit sub ea conditione, vt negotia Ecclesiæ tunc expediret, aliàs nulla esset concessio. Ergo si tunc non expediat, cessabit concessio: ergo & priuilegium acquirendi distributiones, imò nec fructus.

Alij verò dicunt, in dicto casu posse dictum Canonicum capere distributiones correspondentes Matutino tempori, in quo propria negotia expediuit; non vespertino, in quo negotia Ecclesiæ peregit, quia tunc contra Prælati voluntatem à Choro abfuit. Ita Bonac. *loc. cit. num. 21.* Qui pro se citat Nauarrum *de Orat. cap. 5. num. 21.* Quos videtur sequi Trullench *num. 11. in princip.* quamuis in fine in oppositum videatur ire.

Sed probabilius Respondeo dicendum *primò*, contra Monetam, quod dictus Canonicus necessariò debeat capere aliquas distributiones. *Quia cum illi* (ait Palaus) *fuerit permissum à Choro abesse, & distributiones Matutinales lucrari, ob Ecclesiæ negotiorum expeditionem, & de facto tempore diuinorum officiorum illa negotia expedierit, efficitur sanè legitimam causam habuisse non interessendi aliquibus negotiis diuinis, & ideo distributiones illis correspondentes illi debitas esse.* Sic ille. Et Pellizar. mox citandus.

Respondeo *secundò* (contra Bonacinam) quod dictus Canonicus capiat distributiones correspõdentes tempori vespertino, in quo negotia Ecclesiæ expediuit. Quia tunc solum temporis, est verum dicere, in vtilitatem Ecclesiæ fuisse occupatum: & supposita priori negligentia, iam ex voluntate Ecclesiæ, tali tempore vespertino à Choro abest. Sic Palaus *disp. 3. punct. 9. §. 3. n. 15.* Pellizar. ex illo, *tract. 5. cap. 8. sect. 3. q. 9. vers. Dices quid, n. 158.* & Trullench *n. 11. cit.* dicens, id iuri & rationi videri magis conforme. Et Corro *q. 5. cit. n. 119.* ait, in tali casu, posse Canonicum vnas distributiones, vel Matutinas, vel vespertinas percipere, quas maluerit, etiam maiores eligendo, vtrasque verò nullo modo. Sic ampliat opinionem Palai, & nostram, contra Bonac. & Monetam. Sed sine fundamento ampliat.

QVÆSTIO CIV.

An si quis Canonicus, sede Episcopali vacante eligatur vicarius, seu Prouisor à Capitulo, tunc acquirat distributiones, dum abest ab Ecclesia, causa exercendi officium.

REspondeo vt certum, Acquirere non solum fructus beneficij, seu Canonicatus; verum etiam distributiones. Quia in euidenti Ecclesiæ vtilitate occupatur. Nam magis commodum est Ecclesiæ, vt occupetur vnus Capituli, quàm totum Capitulum. Sic Garcia *de Benefic. 3. p. c. 2. n. 348.* contra Alexand. Monetam *q. 11. n. 89.* vt notat ipse in Addit. ad hunc numerum. Bonac. *disp. 2. de Horis, q. 5. punct. 3. num. 12.* Trullench *lib. 1. in Decal. cap. 8. dub. 12. n. 6.* Barbosa *tract. de Canonic. & dignit. cap. 14. n. 15.* Palao *disp. 3. punct. 9. §. 3. n. 7.* Qui secus dicunt, si dictus Canonicus eligatur vicarius Episcopi; quia iste tunc, non tam deseruit Ecclesiæ suæ propriæ, quàm Episcopo, & ideo solùm illi debentur fructus, non distributiones.

QVÆSTIO CV.

An Archidiaconus visitans Ecclesiam, iura, vel redditus suæ Prabendæ, acquirat non solùm fructus, sed & distributiones quotidianas.

NEgant Nicol. Garcia *de Benefic. 3. p. cap. 2. n. 533.* Vbi docet, non acquirere distributiones, nisi alias sit consuetudo acquirendi, vnde malè citatur ab Ægidio Trullench pro opposita parte.

Sed probabilius Respondeo: Acquirere non solùm fructus, sed & distributiones illiusmet Præbendæ. Quia visitando prædicta iura, & loca, seruit in re vtili Ecclesiæ. Sic Moneta *2. p. de distribut. q. 11. n. 63.* Barbosa *alleg. 53. n. 165.* Palaus *loc. cit. n. 9.* Trullench *dub. 12. num. 13.*

QVÆSTIO CVI.

An acquirat distributiones, qui tempore diuinorum officiorum detinetur in confitendis suis peccatis.

REspondeo vt certum, quod non. Quia non abest tunc à Choro in euidentem Ecclesiæ suæ vtilitatem, sed in commodum, & emolumentum suæ animæ. Sic Bonac. *disp. 2. q. 5. punct. 3. n. 8.* Trullench *loc. cit. n. 3.* Qui bene hoc limitat, modo aliud non sit in consuetudine positum, vt est in sua Diœcesi Valentina. Corro *q. 5. de Horis, n. 127.* Moneta *2. de distribut. q. 5. n. 53.* Faustus *lib. 3. q. 49.*

QVÆSTIO CVII.

An saltem qui abest ab Ecclesia, causa voti adimplendi, percipiat distributiones.

AFfirmat (apud Garciam) Genuens. *in Man. Past. cap. 88. sub n. 6.* dum docet, quod tempore anni Sancti, per quadraginta, vel quinquaginta dies, dum Canonicus petit Romam, ad lucrandum Indulgentiam, possit lucrari distributiones. Cuius sententia potest confirmari ex traditis per Rebuffum *tit. de dispensat.*

*pensat. de non residendo, num.*50. Seluam 4.*p.quæst.*6. *casu* 10.Boër.*decis.*17.*num.*6.Hojedam *cap.* 17. *n.* 29. *casu* 11.& Petrum Greg. *cap.* 7. *num.* 15. vt ait Garcia 3.*p.de Benef.cap.*2.*num.*393. *& in Addit. n.* 394. & tenet nouissimè Pellizar.*tom.*1.*tract.*5.*cap.*8.*sect.*3. *quæst.*13.*num.*165.

Sed vt longè multò probabilius Respondeo, Non lucrari distributiones (imò nec fructus, si absit vltra tres menses à Concilio permissos.) Quia non censetur abesse in euidentem Ecclesiæ suæ vtilitatem. Sic Garcia *n.*394.vbi in confirmationem huius rei, adducit duplicem Sacræ Congreg. declarationem, quarum prima sic ait: *Canonici deuotionis causa peregrinantes, & visitantes aliquas Ecclesias, non lucrantur distributiones quotidianas, non obstante aliqua in contrarium consuetudine: fructus verò Prabendæ possunt, si intra tres menses à decreto Concilij his concessos, fecerint has peregrinationes.* Sic Congreg. Concilij, & sic Bonac.*n.*9.Macignus, & alij apud ipsum. Trullench *n.*4.Escobar à Corro *quæst.*5.*n.*128.

QVÆSTIO CVIII.

An Canonicus, seu Beneficiarius, qui ex propria deuotione, tempore Officij Diuini, Missam celebrat, distributiones percipere valeat.

Respondeo, vt certum, Quod non valet; seclusa consuetudine in contrarium, aut Sum. Pontificis priuilegio. Quia tunc non abest in Ecclesiæ suæ vtilitatem. Quod verum tenet, etiamsi celebret ex onere suæ Capellaniæ, aut vt Capellanus mercenarius (quidquid dicat Moneta 2.*p.q.*11. *n.*52. Sic Garcia 3. *part.c.*2.*n.*397.& 398. Federic. Abbas, & Gigas apud ipsum, Bonac.*disp.*2.*q.*5.*punct.*3.§.4.*n.*1.*& seqq.*& penes ipsum Barbosa, Riccius, Gonzalez, Sà & alij, Trullench.*lib.*1.*in Decal.cap.*8. *dub.* 12. §. 4. Palaus *disp.*3.*punct.*9.§.12.*num.* 6. Pellizar. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.*3.*quæst.*12.*n.*164.

QVÆSTIO CIX.

An saltem lucretur distributiones, si Missam dicto tempore celebret, & de consensu superioris.

Affirmat Moneta 2.*p. cap.* 11. *num.* 52. & fortè Pellizarius.

Sed vt longè multò probalilius, Respondeo, Nec tunc lucrari, nisi superior, de cuius consensu celebrat, sit Summus Pontifex. Sic communis, & docent omnes DD. citati, præcipuè Bonac. *loc. citat. num.*3.

QVÆSTIO CX.

An ad minus, si eo tempore Missam celebret de mandato superioris, acquirat distributiones.

Respondeo, vt certum, quod tunc sic. Quia sic declarauit Sacra Congreg. Cardinal. his verbis: *An Canonici, vel alij Officiales Chori habentibus in Cathedralibus, vel Collegiatis Capellanias in titulum, veluti Mercenarij, eo tempore, quo in dictis Capellaniis celebrant, distributiones recipere debent, licèt absint in Choro? Et quid si deuotionis causa, vel à Superiore Ecclesiæ iniungatur eis, vt eo tempore celebrent? Sanctissimus Dominus noster, ex sententia Congregationis declarauit, non posse, nisi quando sic iussi essent à suo superiore, quem tamen admoneri voluit, vt ab huiusmodi iussu abstineat.* Sic declaratio Congreg. vt refert Garcia *de Benef. p.*3. *cap.*2. *num.*398. sic etiam Bonac. *disp.*2. *quæst.*5. *punct.*3 §.4.*n.*4.*vers.limita secundò.*Trullench. §.4.*cit. num.*2. Palao *punct.*9. §.12. *num.*6. *fine*, & alij penes ipsum.

QVÆSTIO CXI.

An iam ex vi consuetudinis, qui celebrat Missam tempore Officiorum Diuinorum, possit distributiones acquirere.

Respondeo, iam posse in multis Ecclesiis: quia in illis sic vsu receptum est, vt testatur Garcia *loc.cit. n.*400. *&* 401. his verbis: *Contrarium tamen de consuetudine seruatur in hac Ecclesia Abulensi, videlicet, & aliis: nam celebrantes, etiam causa deuotionis, habentur pro præsentibus, & interessentibus in Choro. Quæ consuetudo, cum sit ex iusta causa, cum totus sit cultus diuinus in eadem Ecclesia, & vt Beneficiati inducantur ad celebrandum, videtur tolerabilis, iuxta tradita per Decium, Couarruu. Dueñas, & Hojedam, supra citatos n.*343. *& videtur approbari à Concilio Compostellano, actione* 2. *decreto* 16. Sic Garcias. Lege Bonac.*loc.cit.num.*1.Palao *n.*6.*citato.*

QVÆSTIO CXII.

An Pœnitentiarius Ecclesiæ Cathedralis, possit spectato iure nouo, percipere distributiones, si tempore Diuinorum Officiorum, in propria Ecclesia detineatur in audiendis Confessionibus.

Respondeo vt certum: Posse, spectato iure nouo, distributiones percipere. Quia sic decreuit Concil.Trident.*sess.*24.*c.*8.*de reformat.*per hæc verba: *Pænitentiarius aliquis cum vnione prabendæ proximè vacaturæ, ab Episcopo instituatur, qui Magister sit, vel Doctor, aut licentiatus in Theologia, vel iure Canonico, & annorum quadraginta, seu aliàs, qui aptior pro loci qualiate reperiatur: qui dum Confessiones in Ecclesia audiet, interim præsens in Choro censeatur.* Sic Concilium, & sic omnes. Legantur mox citandi.

QVÆSTIO CXIII.

An etiam distributiones capiat, si actu non audiat Confessiones, expectet tamen in Confessionario pœnitentes.

Negat Garcia *de Benef. part.*5. *cap.*5. *num.*124. per hæc verba: *Vnde infertur, solum censeri præsentem in Choro, dum Confessiones actu in Ecclesia audit, & nondum est in Confessionario, etiamsi ibi priuatim Officium recitet, quia antea Confessiones audiuit, vel postea opportunius illis incumbet, vt in Declarationibus sequentibus Sacra Congreg. Præsens autem in Choro non censetur, dum Missam celebrat, aut priuatim Officium dicit, vt opportunius auditioni Confessionum incumbat, &c.* Ita ille. Quem videntur sequi Trullench.*lib.*1.*in Decalog. cap.*8. *dub.*12.§.5.*n.*1. Barbosa *de Offic. & potest. Episcopi, alleg.*55.*num.*30. Bonac.*disp.*2.*de Horis, q.*5. *punct.*2.§.5. *n.*3. quamuis cum aliqua restrictione id negent.

Sed probabilius Respondeo, Etiam capere distributiones.

butiones, adhuc casu, quo actu confessiones non audiat, dummodo in Confessionario expectet pœnitentes, & ibi se præparet ad eos audiendos. Quia vtilitati Ecclesiæ prouidet, qui sic onera sui beneficij exequitur; & in specialem decorem, & splendorem Ecclesiæ cedit, qui sic est paratus ad Fidelium Confessiones audiendas. Facit ad hoc Congregatio Cardinal. relata ab August. Barbos. *de Officio Episcopi alleg.* 55. *n.* 28. & pro Ecclesia Abulensi in remissione Concilij *sess.* 24. *c.* 8. *de Reformat.* vbi mandatur Pœnitentiario assistere in sede, & loco ad Confessiones excipiendas deputato, ne pœnitentes perquirere eum cogantur, & ob verecundiam huius inquisitionis confessiones omittant. Sic Palaus *disp.* 3. *punct.* 9. §. 5. *n.* 1. Qui ait, non obstare Congregationis declarationem adductam à Garcia pro sua parte. *Quia aliud*, inquit, *est Officia penè assumere, quæ ad confessionem non ordinantur; aliud assumere media ad confessionem ordinata, vel quæ confessionem complent. Præparare enim se ad Confessiones excipiendas expectando in loco Confessionarij pœnitentes vt facilius confiteri possint, illosque ad Confessionem disponere, & de melioris vitæ fruge consilia præbere, officium est Confessionarij, ac proinde, ob illud præsens in Choro reputari debet. Secus verò, ob confabulationem aliam sæcularem, vel ob priuatam Horarum recitationem, quia non sunt Officia Confessarij.* Sic Palaus, & ex illo Pellizar. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 3. *q.* 17. *n.* 174. Addens Pœnitentiarium non excusari ab assistentia Horarum, ob Confessiones auditas extra tempus Horarum, cum tunc temporis non sit occupatus in vtilitatem propriæ Ecclesiæ, sed fuerit: & aliàs in hac re non datur compensatio.

QVÆSTIO CXIV.

An item Pœnitentiarius distributiones acquirat, si tempore Diuinorum Officiorum confessiones domi, aut alibi, extra Ecclesiam percipiat.

Respondeo vt certum, quod non. Quia vt constat ex verbis Tridentini *q.* 112. adductis, vt præsens Choro censeatur, Confessiones in Ecclesia audire debet, siue in proprio, siue in alieno Confessionario. Sic Barbosa *lib.* 3. *de iure vniuerso, cap.* 18. *num.* 42. Bonac. §. 5. *cit. n.* 2. *vers. Præterea.* Trullench. §. 5. *sub n.* 1. Garcia *in Addit. ad* 5. *p. de Benef. cap.* 4. *num.* 125. vbi ait id esse verum, quamuis audiat extra Ecclesiam Confessiones infirmorum.

QVÆSTIO CXV.

An Pœnitentiarius, qui in Ecclesia Confessiones audit, non solùm censeatur præsens Choro, cum in illo Diuina Officia celebrantur: sed etiam in Litaniis, & Processionibus, & exequiis defunctorum, quæ extra Ecclesiam habentur.

Negant Moneta 2. *p. de distribut. quæst.* 11. *num.* 65. dicens, quod dum Concilium vult, quod Pœnitentiarius præsens Choro censeatur, non complectitur alias distributiones, quas extra Chorum, Litaniarum, Processionumve, quæ per vrbem aguntur, nomine Canonici percipere solent.

Sed vt ferè certum, Respondeo censendum etiam esse præsentem in Litaniis, &c. Quia Concilium sub nomine Chori, omnia Officia Diuinia comprehendit; vbi enim est Capitulum, seu Congregatio Canonicorum aliquod Officium, seu Ministerium Diuinum exercens, ibi Chorus esse censetur: ergo. Sic Garçia *de Benef. p.* 5. *cap.* 4. *num.* 125. vbi adducit duas decisiones Congreg. Concilij, *& in addit. eod. num.* hanc tertiam: Congregatio Concilij censuit, *Pœnitentiarium, dum Confessiones audit in Ecclesia, censeri præsentem, & in Processionibus, & Orationibus.* Sic Congregatio in vna Genuens. 4. *Septembris* 1591. sic etiam Bonacin. *disput.* 2. *punct.* 3. §. 5. *num.* 13. (non 4. vt leges apud Palaum) Barbosa 3. *part. alleg.* 55. *num.* 31. Palaus *disput.* 3. *punct.* 9. §. 5. *num.* 2. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 8. *dubit.* 12. §. 5. *sub n.* 1.

QVÆSTIO CXVI.

An Canonicus, qui subrogatur loco Pœnitentiarij, ob illius absentiam, vel mortem, ad Confessiones audiendas, lucretur easdem distributiones, quas ipsemet Pœnitentiarius solebat.

Negandum videtur. Quia Tridentinum, vt vidimus *q.* 112. id solùm concedit Pœnitentiario quadragenario, & Doctori, aut licentiato in Sacra Theologia, vel iure Canonico: ergo.

Sed vt certum ferè, Respondeo: Easdem distributiones lucrari posse. Quia subrogatus sapit naturam illius, in cuius locum subrogatur, cum omnibus suis qualitatibus, vt latè probat Tiraquell. *de retractatu lign.* §. 32. *glossa* 1. *à n.* 10. atqui Pœnitentiario audienti Confessiones in Ecclesia, conceduntur distributiones: ergo etiam debent concedi illis, qui in eius locum est subrogatus. Sic Bonac. *loc. cit. n.* 4. Palaus *n.* 3. Trullench. *num.* 2.

QVÆSTIO CXVII.

An etiam alij Canonici, qui præsente Pœnitentiario, in adiutorium illius ad audiendas Confessiones designantur à superiore, easdem lucrentur distributiones.

Affirmant aliqui Doctores. Quia occupantur, inquiunt, in euidenti Ecclesiæ vtilitate. Ita Palaus *n.* 4. Moneta *q.* 11 *cit. n.* 68. Trullench. *n.* 2. *cit.* & Pellizar. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 3. *q.* 21. *n.* 164.

Negat contrà Bonac. *n.* 3. *vers. Addit Moneta.* Et quia Tridentinum solùm loquitur de vno Pœnitentiario, qui verè talis sit. Et quia multiplicatis hoc pacto Pœnitentiariis, facile diminui posset cultus Diuini Officij in Choro: ergo Tridentini decretum non est ad illos extendendum.

Sed clarius, Respondeo: Non lucrari quidem distributiones, vt ait Bonacina, nisi aliàs consuetudine contrarium sit firmatum, vt fatetur Trullench. esse in Diœcesi Valentina; in qua Confessarij non Parochi, nec Curati, censentur præsentes in Choro, dum audiunt Confessiones, aliis diuina celebrantibus; quia id præstant gratis, & cedit in consolationem Fidelium, & Ecclesiæ vtilitatem. Sic Trullench. & in hoc bene. Ex quo constat, à fortiori idem esse dicendum de illis Canonicis, qui tempore Officiorum spontaneè audiunt Confessiones; tunc namque minimè acquirent distributiones, vt concedunt etiam Palaus, Pellizar. & Trullench.

QVÆSTIO

QVÆSTIO CXVIII.

An Canonicus Magistralis, aut Lectoralis, possit ex iure percipere distributiones, etiamsi absit à Choro.

RESpondeo, vt certum, quod attento iure, non possit; etiamsi à Choro absit, prætextu parandæ lectionis, aut concionis, vel prætextu defatigationis ex studio consurgentis. Quia tunc non dicitur abesse in seruitium Ecclesiæ propriæ, nisi remotè. Sic declaratum fuit à Sacra Congregat. Concilij multoties, vt refert Garcia 3.*p.de Benefic.cap.* 2.*num.* 118. Bonac.*de Horis disp.*3.*q.* 5.*punct. num.* 1. Palaus, id supponens *disp.*3.*de Orat.punct.*9.§.6.*n.*1. Trullench. *lib.*1.*in Decal.cap.*8.§.6.*num.*1. Pellizar.*tract.*5.*cap.*8. *sect.*3.*quæst.*18.*num.*175.

QVÆSTIO CXIX.

An saltem ex gratia, aut priuilegio, possit dictus Magistralis, etiam absens à Choro, capere distributiones omnibus illis diebus, in quibus concionatur, aut legit in propria Ecclesia.

AFfirmat capere distributiones, correspondentes duntaxat horis, quibus legit, aut concionatur, non verò correspondentes omnibus horis illorum dierum, Garcia *loc.cit.n.*120. iis verbis: *Id autem, quod dicitur in his vltimis declarationibus, Canonicum lectura, ex gratia habendum esse pro præsenti in Choro pro tota die & ei deberi omnes distrigutiones quotidianas diebus, quibus legit, ex declaratione Gregorij XIII. intelligendum est, quoad horas, quibus non legit, procedere solùm in illis, qui gratiam istam specialiter petierint & impetrauerint, non in omnibus indiscriminatim, vt mihi dixit Auditor Illustrissimi Cardin. Matthæi, Præfecti Sacræ Congregationis Concilij.* Hæc Garcia.

Sed probabilius Responceo, Posse ex gratia, & priuilegio, capere omnes distributiones correspondentes, non solùm horis, quibus concionatur, aut legit, sed omnibus horis illius diei, quia in iis omnibus reputatur Choro præsens: & merito, quia exercet actionem magis laboriosam, quàm alij Præbendati, & quæ specialem præparationem requirit. Sic constat ex tribus Declarationibus Sacræ Congreg. Concilij, quas adducit Garcia *loc. cit. num.* 118. & 119. & tenent communiter DD. Gonzalez *ad Regul.*8.*Cancellar.*§.7. *premij, num.*180. Moneta *de distribut.*2.*p. q.* 10. *n.* 27. Bonac.*disp.*2.*q.*5.*punct.*3.§. 6. Barbosa 3. *p. de potest. Episcopi, alleg.*56.*n.*8. Palaus §.6. *cit. n.* 1. Qui tamen non citat bene pro hac parte Garciam, vt vidisti, Trullench.§.6.*cit.n.*1. Pellizar.*tract.*5.*c.*8.*sect.*3.*q.* 18. *num.*175. & (in simili casu) Sanchez *lib.*2.*consil. c.*2. *dub.*95.*num.*5. & alij

QVÆSTIO CXX.

An dicta gratia lucrandi distributiones pro tota die, qua legit, aut concionatur Magistralis, extendi debeat ad Matutinum diei sequentis, quod alicubi solet dici vesperè præcedenti.

REspondeo, vt certum: Quod non. Quia re vera non est hora illius diei, qui legit, aut concionatur: ergo quoad distribntiones, non est censendus præsens pro Matutino. Sic declaratum fuisse à Sacra Congreg. refert Garcia *n.*118. per hæc verba: *An Theologus, qui diuinis pro præsente habetur diebus, quibus legit, censendus etiam sit præsens Matutinis, qui ex antiqua Ecclesiæ consuetudine dicuntur serò præcedenti, pro sequenti? Congregatio respondit: Non censeri.* Sic Congreg. & sic Garcia, Bonac. Barbosa, Trullench. & Pellizar. *loc. cit.*

QVÆSTIO CXXI.

An consuetudo aliquarum Ecclesiarum, quod Canonicus Magistralis, qui prædicaturus sit in ipsa Ecclesia, habeatur pro præsenti omnibus Horis, etiam per octo dies Conniocì antecedentes, sit sustinenda.

NEgat esse sustinendam, nisi magna cum difficultate, Garcia *loc.cit.n.*223. Quia putat sufficere ad summum indulgentiam Horarum post meridiem, ad sermonem componendum.

Sed Clarius, ac probabilius, Respondeo, sustineri posse talem consuetudinem, dummodo solùm extendatur ad lucrandos fructus Præbendæ, non verò quotidianas distributiones, nisi forcè in ipsis tota Præbenda consisteret. Ratio est, quia, vt supra est habitum, Gregor. XIII. solùm dixit, distributiones quotidianas deberi Concionanti, & legenti, non solùm hora, qua legit; sed tota die, ex gratia: ergo hæc gratia minimè extendi potest ad alios, & tantum dies. Sic Palaus §.6.*cit.n.*2. Pellizar.*q.*18.*cit.n.*175.

QVÆSTIO CXXII.

An si Canonico Magistrali, ex priuilegio, aut gratia, concedantur octo, aut sex dies præcedentes concionem, vt possit abesse, lucrans distributiones, possit illis diebus Choro assistere; & loco illorum, aliis octo, aut sex abesse, & lucrari distributiones talibus diebus correspondentes.

REspondeo, Non posse. Quia gratia, aut priuilegium coucessum dicto Canonico vacandi à Choro per octo, aut sex dies, est alligatum dicti diebus ante concionem, vt in illis posset facilè sermonem componere: ergo minimè possunt transferri ad alios, post sermonem dies. Confirmatur, quia si Pontifex concederet alicui priuilegium, vt quatuor proximis diebus festis non audiret Missam, minimè posset hos dies in alios quatuor dies subsequentes commutare, ob rationem nuper allatam: ergo. Sic Sanchez *tom.*1. *consil. lib.*2. *cap.*2. *dub.*107.*num.*1. & ex illo Pellizar. *tract.*5.*cap.*8.*sect.*3.*q.*18.*n.*176.

QVÆSTIO CXXIII.

An Canonicus Magistralis, possit vacare à Choro, ea die, qua alterum Canonicum substituit, vt pro ipso in Cathedra lectionem dictet.

REspondeo, Non posse à Choro vacare, nec distributiones acquirere. Quia cessat finis, ob quem conceditur Canonico Magistrali, vacantia à Choro vt constat ex supra dictis. Sic Pellizar. *loc. cit.n.*117. Addens id ipsum dicendum, casu quo Magistralis, alij Canonico substituto, ex fructibus suæ præbendæ soluat stipendium lectionum.

QVÆSTIO

QVÆSTIO CXXIV.

An Canonici habentes curam animarum in suamet Ecclesia, percipiant distributiones, si tempore diuinorum Officiorum absint ob animarum curam exercendam?

RESpondeo vt certum: Percipere. Quia sic habetur in Tridentino *sess.22. de Reformat. cap.3.* iis verbis: *Quod si alicui ex prædictis dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis, de iure, seu consuetudine, iurisdictio, administratio, vel Officium non competat, sed extra ciuitatem in Diœcesi cura animarum immineat, cui is, qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit, tunc pro tempore, quo in curata Ecclesia resederit, ac ministrauerit, tanquam præsens sit, ac diuinis interfit, in Ecclesiis Cathedralibus, ac Collegiatis habeatur.* Sic Concilium. Et sic Congregatio Sacra Concilij pluribus decisionibus, quas affert Garcia *p. 3. de Benef. c.2.* Quarum vna hæc est: *Habentur tanquam præsentes in Choro, qui curam animarum exercent, quæ illi Ecclesiæ imminet; dum tamen sint in actu administrandi Sacramenta, vel alia exercendi, quæ spectant ad ipsam curam.* Sic Congregatio Sacra. Et sic communis. Garcia *loc.cit.* Gonzalez & Moneta, quos sequitur Bonac. *disp.2.q.5.punct.3.§.7.n.3.* Riccius & Barbosa, quos amplectitur Palaus *disp.3. punct.9. §.3. n.8.* Trullench. *lib.1.c.8.disp.12.§.7.sub n.1.*

QVÆSTIO CXXV.

An etiam Canonici, qui curam animarum habent in aliis Ecclesiis extra Diœcesim, possint, dum in eis resident, ac ministrant, recipere distributiones, quas reciperent, si in Ecclesiis Cathedralibus, seu Collegiatis residerent.

AFfirmat Bonac. §.7. *cit. n.5.* his verbis: *Imò in Tridentino* sess. 22. cap.3. de Reformat. *hoc priuilegium extenditur etiam ad habentes dignitatem, & simul curam animarum extra Diœcesim, tunc enim Sacrosancta Synodus, pro tempore quo in Ecclesia curata resederit, ac ministrauerit, tanquam præsentem, ac diuinis interessentem, in Ecclesiis Cathedralibus, ac Collegiatis haberi decernit.* Hæc ille.

Sed contra absolutè docet Trullench. *loc. cit. n. 1.* vbi sic absolutè loquitur: *At si haberent curam animarum in aliis Ecclesiis, dum in eis resident, & Sacramenta administrant, non possunt percipere distributiones, quas reciperent, si in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, in qua habent Canonicatus, vel dignitates, residerent.* Ita Trullench, qui & citat pro se Monetam, & Barbosam.

Sed distinguendo, probabilius Respondeo dicendum, quod verè recipiat distributiones, sibi in Ecclesiis Cathedralibus, aut Collegiatis contingentes, si in aliis Ecclesiis intra Diœcesim existentibus resideant: minimè verò, si extra diœcesim. Quia id, & non aliud, colligitur ex verbis Tridentini nuper adductis. Sic Zerola *in praxi Episcop. 1. p. V. distributiones quotidianæ, §. Ad tertium.* Vbi sic ait: *Secundò dabentur distributiones alicui in Dignitate posito, & ratione illius dignitatis habẽti curam animarum extra Ciuitatem, tamen intra Diœcesim: quia dum seruit ibi habetur pro præsenti. Concil. loc.cit. §. Quod si alicui. Similiter, & tantum magis, si cura esset intra Ciuitatem à maiori ad minus: secus si extra Diœcesim: secus etiam, vbi aliter habet consuetudo.* Concil. *loc.cit. §. Hac in iis.* Hucvsque Zerola.

QVÆSTIO CXXVI.

An etiam Parochi, aut alij curam animarum gerentes, possint capere distributiones, si absint ob administranda munia parochialia.

REspondeo vt certum ex dictis: Posse. Quia eadem ratio est pro illis, ac pro Canonicis habentibus curam animarum. Sic Trullench §.7. *cit. n.2.* ex Barbosa *de Offic. & potest. Episc. alleg.55. n.162. & lib.3. de iure vniuerso, cap.18.n.46.*

QVÆSTIO CXXVII.

An Examinatores Confessorum, qui dum examinant illos à, Choro absunt, non solùm recipiant fructus, sed & distributiones.

AFfirmatiuam sententiam tenere Cenedo *practic. qq. lib. 1. quæst. 1. num. 74.* ait Trullench mox citandus, addens, illam videri sequi Sacr. Congreg. Cardin. *sub die 22. Martij 1600.* vti refert Barbosa *de Canon. & dignit. cap. 25. num.9.* Imò & illam tenet hic Author ex Zechio *in Remission. Concilij, sess.22. cap.12. num. 53.*

Sed probabilius Respondeo solùm recipere fructus, eo quod legitimam habent causam absentiæ, non tamen distributiones, nisi aliud habeat præscripta consuetudo, vel adsit priuilegium Pontificis: quia non sunt occupati in seruitio propriæ Ecclesiæ, sed in seruitio Episcopi, & Diœcesis, in communi. Sic esse decisum à Sacra Cardin. Congreg. fatetur Barbosa *in Apostolicar. decision. Summa, collect. 258. verb. Distributiones quotidianæ, num. 39.* his verbis: *Distributiones quotidianas non lucrantur Canonici examinatores, propter examen, nisi assistant in Choro Horis Canonicis.* Sacr. Congreg. *Rit. in Lamecensi, 17. Maij 1607.* quam adducit Sellius *d.c.36. n. 62.* Hæc Barbosa *loc.cit.* Et loquendo de examinatoribus Synodalibus, de quibus eadem est ratio, tenent idem Palaus *disp.3. punct. 9. §.7. n. 1.* & penes ipsum Garcia *de Benef. part.3.cap.2. num.354.* & Moneta, Trullench *lib.1. cap.8. dubit.10. §.8. num. 2.* Bonacina *loco cit. §. 8. per totum.*

QVÆSTIO CXXVIII.

An saltem Canonici ab Episcopo instituti Visitatores Hospitalium, & Ecclesiarum Diœcesis, Vicarij foranei, aut Administratores piorum locorum, non solùm fructus, sed etiam distributiones lucrentur.

REspondeo, solùm fructus lucrari, non distributiones, nisi contrarium teneat consuetudo, aut adsit priuilegium. Ratio est nuper adducta, quia videlicet, non sunt occupati in seruitio Ecclesiæ propriæ, sed Episcopi, aut Ecclesiarum Diœcesis, &c. Sic omnes Authores adducti. Legantur Barbosa in summa Apostol. *decis. 34.* Bonac. §. 8. *cit. per totum,* Palaus *loc.cit. num.1. & 2.*

QVÆSTIO CXXIX.

An Canonici existentes in seruitio Episcopi, recipiant fructus, & distributiones, ac si præsentes Choro essent.

RESpondeo vt certum: Recipere fructus, sed non distributiones. Vtraque pars habetur *in cap. de cætero, & cap. Ad audientiam, de Cleric. non resident.* vbi dicitur: quod duo Canonici existentes in seruitio, seu obsequio sui Episcopi, habentur pro præsentibus, & percipiunt fructus Canonicatuum, præter distributiones quotidianas. Et sic decisum est etiam à Sacra Congreg. vt refert Garcia *de Benefic. 3. p. c. 2. à n.* 145. Barbosa 3. *p. de potest. Episcopi, alleg.* 53. *n.* 142. & in sum. Apostolic. *decis. collect.* 258. *n.* 19. Gonzalez *ad Regul. 8. Cancellar. glossa 6. n.* 225. Sanchez *lib. 2. consil. c. 2. dub.* 95. *n.* 3. Panormitan. Sandoual, Siluest. Angel. Rosella, Armilla, S. Anton. & Couarru. apud ipsum, Trullench *lib. in Decal. c. 8. dub.* 12. §. 2. *num.* 2. Palaus *disp. 3. punct. 9. §. 8. n. 1. vers. Item debentur.* Qui bene limitant, nisi consuetudo sit in contrarium; vel si Præbenda alios fructus non habeat, præter quotidianas distributiones; quia tunc eas lucratur, cùm loco fructuum succedant, deducta tertia parte, vt censuit Sacra Congreg. his verbis: *Distributiones quotidianas debent percipere Canonici suo Episcopo inseruientes, si in eis omnes Canonicatus redditus consistant.* In vna Gallien. 29. *Iulij* 1628. *in Respons. ad dub.* 4. Sic referunt Sellius *c.* 36. *n.* 49. & Barbosa *in sum. Apostol. decis. loc. cit.*

QVÆSTIO CXXX.

An saltem accipiant, etiam distributiones quotidianas, Canonici assistentes Episcopo solemniter celebranti in Cathedrali, aut in alia Ecclesia.

RESpondeo, Accipere, si solemniter celebranti assistant; secus si priuatè celebranti, etiam in Cathedrali, nisi aliàs ex consuetudine assistere illi teneantur. Sic declarauit Sacra Rituum Congreg. teste Barbosa *de Canon. & dignit. c.* 25. *à n.* 12. *& in sum. Apostol. decis. collect.* 258. *n.* 31. vbi decisum fuisse à Sacr. *Congreg. Concilij sub die* 17. *Martij* 1619. fatetur. Legatur Trullench *loc. cit. sub n.* 2.

QVÆSTIO CXXXI.

An Canonicus Vicarius generalis Episcopi, si absit à Choro, percipiat fructus & distributiones.

AFfirmandum videtur. Quia Canonicus electus Vicarius capituli, sede Vacante, recipit fructus, & distributiones, vt habitum est suprà *q.* 104. ergo & vicarius Episcopi.

Sed vt certum Respondeo dicendum, quod percipiat fructus, sed non distributiones: illos percipit, quia in vtilitatem diœcesis, & in seruitio Episcopi est occupatus. Has minimè; quia non est occupatus in seruitio propriæ Ecclesiæ, vti est Vicarius Capituli sede vacante. Ex quo fit satis ad rationem dubitandi. Sic Garcia *de Benef. 3. p. cap. 2. num.* 357. Rebuff. Hojeda & Sbrotius penes ipsum. Moneta 2. *p. quæst.* 11. *à n.* 78. Palaus *disp. 3. punct. 9. §. 7. num.* 2. Et sic fuisse decisum à Sac. Congreg. Concilij in Bitecton. 18. *Decemb.* 1627. refert ex Sellio Barbosa *in summa Apostolic. decis. collect.* 258. *n.* 34.

QVÆSTIO CXXXII.

An Canonici, aut Præbendati, qui inseruiunt Pontifici in Officiis Capellani, Camerarij, secretarij, & similium, acquirant fructus Præbendæ, necnon & distributiones, etiam dum absunt à Choro.

RESpondeo vt certum: Acquirere fructus Præbendæ, non autem distributiones, nisi aliquo priuilegio aut consuetudine præscripta muniantur. *Primum* constat *ex cap. Cum dilectus, de Cleric. non resident. Secundum* etiam: quia non dicuntur huiusmodi familiares aut Officiales Papæ, abesse in vtilitatem propriæ Ecclesiæ. Sic Garcia *de Benef. 3. p. cap. 2. num.* 283. & apud ipsum Abbas, Selua, Rebuff. Hojeda, Salzedo, Siluest. Zerola, Nauar. & Ludou. Lopez. Moneta 2. *p. quæst. 9. num.* 13. Bonac. *disp. 2. de Horis, quæst. 5. punct. 3. §. 1. num.* 1. Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 8. dub.* 12. §. 1. *num.* 2. Palaus *disp. 3. de Orat. punct. 9. §. 8. n.* 1. Zerola in *praxi Episcop. V. distributiones, §. ad tertium.*

QVÆSTIO CXXXIII.

An etiam inseruientes legato summi Pontificis, aut etiam Cardinali, percipiant fructus Præbendæ, quamuis absint à choro?

AFfirmant aliqui, eo quod inseruientes Cardinalibus, & legatis reputentur Papæ inseruire. Ita apud Palaum tenent Siluest. *verb. Residentiam, num.* 7. Zerola *praxis Episcop. 1. p. V. Residentia*, §. 4. Selua *de Benefic. p. 4. q. 6. casu* 21. Villadiego *de Cardinal. n.* 63. & Azor. 2. *p. Instit. moral. lib. 7. c.* 4. citat etiam Ægidius Trullench. pro hac parte, Garciam *de Benef.* 3. *p. cap. 2. n.* 381. & Monetam 2. *p. de distribut. q. 9. n.* 2. sed male, tenet etiam Diana *part. 5. tract. 2. Resol.* 79. citans pro se Laudens. Ioan. Andream, Butrium, & Albanum. Quia perfruuntur (inquit) priuilegio Cardinalium, qui in absentia gaudent fructibus suorum beneficiorum.

Sed probabilius Respondeo: Non percipere tales fructus in absentia. Nam in iure (ait Garcia) non est tale priuilegium, nec hodie (quidquid esset olim) est tale priuilegium particulare, & ita patet ex Declaratione Abulens. quam refert ipse Author *num.* 423. *& sequenti*. Legatur. Sic etiam Palaus *disp. 3. punct.* 9. §. 8. *n.* 4. Qui & citat Monetam *q. 9. cit. n.* 9. Bonacin. *disp. 2. q. 5. punct. 3. §. 1. n.* 4. Trullench *dub.* 12. *cit.* §. 1. *num.* 2. Qui vterque negat, inseruientem Legato minime posse dici inseruire Pontifici.

QVÆSTIO CXXXIV.

An ad minus inseruientes Regi, aut supremo Principi, in Officiis ab ipso designatis, percipere possint fructus sui beneficij, aut Canonicatus, quamuis non resideant.

AFfirmant Selua *de benef. p. 4. quæst. 6. casu* 24. Petr. Gregor. *de benef. cap. 7. n.* 6. Zeuallos *in suis comm.*

comm. contra comm. quæst. 587. *num.* 7. Ratio eorum potest esse: Quia ad id habent Reges priuilegia. Nam Capellanis Regis Hispaniæ fuit concessum à Paulo III. quod in absentia perciperent fructus. Et Regi Franciæ simile priuilegium fuisse concessum, testantur Boërius *decis.* 17. & Rebuff. *in Concord. tit. de collation.* §. 1. *vers. Residentia.*

Sed probabilius Respondeo. Non posse percipere dictos fructus. Tum quia non absunt à Choro in euidentem Ecclesiæ vtilitatem. Tum quia dicta priuilegia iam sunt reuocata per Concil. Trident. *sess.* 6. *de Reform. c.* 2. & Bullam Pij IV. (non V. vt leges apud Palaum) vt probat Garcia *de Benefic.* 3. *p. c.* 2. *n.* 265. *& sequent. & num.* 423. vbi refert sic decisum fuisse à Sac. Congreg. Cardin. Palaus *loc. cit. n.* 5. Bonac. *n.* 3. Trullench *n.* 3.

QVÆSTIO CXXXV.

An Auditores Romanæ Rotæ consequi possint fructus, necnon & distributiones suarum Præbendarum, in absentia.

RESpondeo vt certum: Posse. Quia id eis concessit Clemens VII. in Bulla, quæ data est *Non. Augusti* 1525. incipit: *Conuenit*, prout tradit Lælius Zechius *de Republ. Ecclesiast. p.* 11. *num.* 2. ex illoque Barbosa 3. *p. de potest. Episcopi, alleg.* 53. *n.* 155. *& in remission. ad Concil. sess.* 24. *de Reformat. c.* 12. *num.* 48. Palaus *loc. cit. num.* 3. Cenedo *q.* 1. *n.* 63. Sanctarell. *var. Resol.* 11. *n.* 11. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 8. *dub.* 13. *sub num.* 1. Escobar à Corro *de Horis quæst.* 5. *num.* 166.

QVÆSTIO CXXXVI.

An etiam inquisitores hæreticæ prauitatis acquirant fructus, & distributiones suarum Præbendarum in absentia.

RESpondeo vt certum: Etiam aquirere. Quia habentur pro præsentibus, ex priuilegio speciali fauore Fidei eis concesso à Paulo III. & Pio V. prout referunt Roj. *de priuileg. Inquisit. num.* 420. *& sing.* 69. Spino *in speculo testament. glos.* 3. *princ. n.* 78. Garcia *de Benef. p.* 3. *c.* 2. *n.* 356. (non 336. vt leges apud Trullench) vbi affert declarationem Sacræ Congregat. Concilij 6. *Iunij* 1594. Barbosa *in remiss. loc. cit. n.* 46. *& de Canonic. & Dignit. cap.* 24. *n.* 12. Palaus & Trullench *loc. cit.* Corro *n.* 167. Qui ad Fiscales, & alios Ministros Inquisitionis hoc priuilegium extendunt. Lege Garciam, & Palaum *loc. cit.*

QVÆSTIO CXXXVII.

An etiam gaudeant præfato priuilegio Inquisitores, qui habent beneficia Curata.

AFfirmant Spino *num.* 78. *citato*, vbi ait dictum priuilegium, non solum competere Inquisitoribus habentibus beneficia simplicia, aut dignitates, seu Præbendas, sed etiam habentibus beneficia curata, seu Parochialia.

Sed probabilius longè Respondeo, Non gaudere dicto priuilegio Inquisitores habentes beneficia curata. Quia sic decisum est à Sacra Congreg. vt refert Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. glossa* 6. *num.* 266. & R. P. Leand. in Decalogum.

docent Rubius *decis.* 193. *num.* 4. Barbosa *allegat.* 53. *num.* 87. *&* 165. *& in Remission ad Concil. sess.* 24. *de Reformat. cap.* 12. *num.* 46. Ceuallos *comm. contra communes, quæst.* 585. *num.* 12. Palaus §. 8. *cit. n.* 3. vbi dicit oppositam sententiam nullo niti fundamento.

QVÆSTIO CXXXVIII.

An Collectores generales Cameræ Apostolicæ, subcollectores, & alij Officiales acquirant fructus & distributiones in absentia.

RESpondeo vt certum: Acquirere. Quia ad id habent priuilegium, vt testatur Barbosa his verbis *Collector generalis Cameræ Apostolicæ, subcollectores, Aduocati, Procuratores, Fiscales, & Notarij in causis spoliorum, & iurium præfatæ Cameræ, eorum Officio durante, lucrantur distributiones quotidianas in absentia, ex Bulla Sixti V. Data Romæ in monte Quirinali sub annullo Piscatoris die octaua Maij* 1590. *sui Pontificatus anno sexto.* Sic Barbosa *in remission. ad Concil. sess.* 24. *de Reformat. cap.* 12. *num.* 49. *&* 3. *p. de Potest. Episcop. allegat.* 53. *num.* 157. Moneta 2. *p. de distribut. quæst.* 11. *num.* 111. Castro Palao *tom.* 2. *disp.* 3. *de Orat. punct.* 9. §. 8. *num.* 3. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 8. *dub.* 13. *num.* 1. (non *dub.* 12. §. 1. vt citat Corro) Sanctarellus *var. Resol.* 11. *num.* 6. Escobar à Corro *q.* 5. *de Horis, num.* 168. Qui omnes docent, prædictos Officiales Papæ, non solum lucrari fructus, sed & quotidianas distributiones.

QVÆSTIO CXXXIX.

An Præbendati, aut Canonici, docentes Theologiam publicè in aliqua Vniuersitate, seu studio generali, lucrentur fructus, & distributiones in absentia.

RESpondeo vt certum, lucrari fructus; sed non distributiones. Quia tunc non absunt in euidentem Ecclesiarum suarum vtilitatem, & ideo distributionem non capiunt. Bene tamen fructus, vt habetur *in c. finali, de Magistr.* Sic etiam habetur *in cap. licet, de Præbendis.* Et decisum esse à Sacra Congreg. Cardin. testatur Barbosa *in Remission. ad Concilium, sess.* 5. *c.* 1. *de Reformat. num.* 8. *&* 9. Legantur Garcia *de Benef.* 3. *p. cap.* 2. *num.* 54. & penes ipsum Nauar. *in Man. cap.* 25. *num.* 120. Rebuff. Hojeda, Salzedo, Ludouic. Lopez, Rodriguez, & alij plures. Bonacina *de Horis disp.* 2. *quæst.* 5. *punct.* 3. §. 9. *num.* 1. Couarru. Riccius, Quaranta, Macignus, & alij apud ipsum. Castro Palaus *disp.* 3. *punct.* 9. §. 9. *num.* 1. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 8. *dub.* 12. §. 9. *num.* 1. Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 3. *quæst.* 14. *num.* 167. Corro *de Horis quæst.* 5. *num.* 189. & alij, quos sequitur Pasqualig. *decis.* 460. *num.* 4. Nota tamen, quod in præsentiarum solum loquimur de Præbendato, Canonico, aut Beneficiato docente publicè in scholis, non de Canonico Magistrali, aut Doctorali docente in Ecclesia propria; nam huiusmodi ex gratia, & priuilegio, habetur pro præsenti in Choro pro toto die quo legit, & ideo acquirit distributiones, iuxta dicta *supra quæst.* 118. *& sequent.*

QVÆSTIO CXL.

An item lucrentur fructus suorum beneficiorum docentes ius Canonicum publicè in aliqua Vniuersitate.

NEgandum videtur. Quia in cap. finali *de Magistris*, solum de legente Theologiam fit sermo: ergo non debet extendi ad legentem ius Canonicum. Et ideo ita sentiunt Ioan. Andr. & Dominicus *in cap. 2. de priuileg. in 6.* & Hostiens. *in dicto cap. finali, de Magistris, & in sum. eod. tit. §. finali, & glossa finali.*

Sed iam vt certum Respondeo etiam lucrari. Quia licet *in d. cap. fin.* solùm de Theologia sermo habeatur; cum tamen Ecclesiæ æquè prosit Ius Canonicum, idem est de illo intelligendum. Et ita fuisse decisum à Sacra Congreg. Cardin. testatur Garcia *de benef. 3. p. c. 2. n. 64. & n. 559. anno.* 1605. & tenent cum ipso omnes authores *suprà quæst. antecedenti citati.* Bonac. *n.* 4. Palaus *n.* 5. Trullench *num.* 4. Corro *num.* 189. Barbosa & Pellizar. Pasqualig. *loc. cit.* & communis.

QVÆSTIO CXLI.

An deinde fructus lucrentur, qui publicè in Vniuersitate docent ius Ciuile.

AFfirmat Corro *num.* 189. *cit.* Qui & citat pro se Sanctarell. *var. Resol. q.* 3. *n.* 10. Bonac. *n.* 4. Trullench *num.* 4. & Barbos. *in Remiss. ad Concilium cap.* 1. *n.* 49. Sed male. Quia Barbosa *loc. cit. num.* 8. (non 49. cum illud caput non habeat nisi 14. numerum) solum loquitur de docente Teologiam, aut ius Canonicum. Bonaciua & Trullench, de addiscente ius Ciuile.

Quare probabilius Respondeo, Non lucrari fructus. Quia ius ciuile non æque prodest Ecclesiæ, ac ius canonicum. Imo Ecclesia prohibet aliquibus personis Ecclesiasticis, sub pœna excommunicationis, studium iuris ciuilis: ergo hoc ius docentes non excusat Ecclesia ab assistentia Chori. Sic Palaus *loc. cit. num.* 3. Pellizar. *n.* 157. Garcia *loc. cit.*

QVÆSTIO CXLII.

An saltem fructus beneficij, aut Canonicatus acquirant, qui publicè in aliquo studio generali, seu Vniuersitate Grammaticam docent.

NEgabunt, & à fortiori, Ioan. Andr. Dominicus, & Hostiens. *quæst.* 140. *citati.*

Sed probabilius Respondeo, Acquirere. Quia sic colligitur ex *cap. Quia nonnullis, de Magistris.* Sic Palaus *loco citat. num.* 3. per hæc verba: *Legentes verò Grammaticam, quia ad Theologiam, & Ius ciuile* (lege obsecro, *Ius Canonicum*,) *necessaria est, poterunt ex licentia Prælati excusari, præcipuè cum non sit alius, qui doceat.* Sic ille. Et Pellizarius *loc. cit. num.* 167.

QVÆSTIO CXLIII.

An Deinde, etiam Parochi, si publicè legant Theologiam, aut ius Canonicum, fructus suorum beneficiorum lucrentur.

NEgatiuam sententiam tenere Garciam, *loc. cit. num.* 80. Gonzalez *glossa 6. num.* 251. Sanctarell. *num.* 25. & Barbosam *de Officio Parochi, cap.* 8. *num.* 27. ait Corro *num.* 190. sed non bene. Quia hi Authores loquuntur de Parochis studentibus (de quibus postea) non de docentibus Theologiam, &c. Vnde.

Absolutè Respondeo lucrari fructus suorum beneficiorum, casu quo doceant Theologiam, aut ius Canonicum; non verò si Grammaticam. *Prima pars* constat, tum quia eius absentia in vtilitatem vniuersalis Ecclesiæ cedit. Tum etiam, quia *in cap. fin. de Magistris*, nulla habetur limitatio. Sic tenet, & multis exemplis comprobat Garcia *loc. cit. num.* 62. *& sequent.* præcipuè *num.* 73. & 74. vbi affert Nauarrum, Hojedam, Salzed. Sà, & alios plures. Palaus *n.* 4. Pellizar. *num.* 167.

Secunda verò pars, quod videlicet, ob Grammaticæ lecturam, non possint Parochi absentes fructus lucrari, constat ex Declaratione Sacræ Congreg. Cardinalium, quam affert Gonzalez *Regul.* 8. *Cancellar. glossa 6. num.* 244. Palaus *loco citato, num.* 3.

QVÆSTIO CXLIV.

An vt præfati legentes Theologiam, seu ius Canonicum, acquirant in absentia fructus, docere has scientias publicè teneantur in quocunque Collegio particulari.

REspondeo vt certum: Non sufficere, sed necessum esse, vt eas legant in aliquo studio generali, seu celebri Vniuersitate ad hunc finem erectum à Papa, Rege, seu Principe supremo. Sic habetur in *cap. 2. de Priuileg. in 6. & in cap. Tua, de Cleric. non resident.* Sic Garcia *de Benef. 3. p. cap.* 2. *n.* 56. & penes ipsum Rebuff. Horat. Lucius, Perez, & Flores de Mena, necnon aliquæ Declarationes Sacræ Congreg. Cardin. quas refert ipse *num.* 81. & 117. Barbosa 3. *p. de potest. Episcop. alleg.* 56. *num.* 21. & 22. Palaus *n.* 1. Pellizar. *num.* 167. *cit.* & omnes.

QVÆSTIO CXLV.

An rursus, vt dicti legentes, fructus in absentia capiant, sit opus, vt doceant conducti, seu salariati, aut ratione Cathedræ, quam habent.

AFfirmandum videtur. Quia si sufficeret sponte, & voluntariè in Vniuersitate legere, quilibet Canonicus, seu Beneficiatus posset se excusare à residentia suæ Ecclesiæ. Et ob id ita fuisse practicatum in Ecclesia Abulensi, cum licentiato Rosales Canonico, antequam haberet Cathedram in Vniuersitate Salmantina, refert Garcia *cap.* 2. *n.* 59. vbi indicat id esse probabile.

Sed longe probabilius Respondeo, Non esse opus, vt conducti, seu salariati, aut ratione stipendij, aut Cathedræ,

Cathedræ, quam habent, doceant; sed sufficere, vt sponte, & voluntarie legant, sine stipendio, & Cathedra, dummodo legant cum licentia Vniuersitatis, seu Claustri, aut Collegij Doctorum. Ratio est, quia *in d. cap. finali, de Magistris*, & Concil. Trid. *sess. 5. de Reformat. cap. 1.* & in priuilegiis ab Eugenio IV. concessis Salmantinæ vniuersitati, quæ iam sunt Complutensi, & Vallesoletanæ communia, solum expostulatur, quod publice in Scholis doceant, seu legant: ergo siue sponte, siue voluntarie, sine mercede conducta doceant, hoc priuilegio gaudent. Verum, ne hac occasione inutiles, & infructuosi Magistri hoc titulo à residentia excusarentur, cautum est, neminem posse hoc munere legendi se tueri, nisi ab Vniuersitate, Claustro, seu Collegio Doctorum fuerit ad legendum approbatus. Sic tenet, & multis Declarationibus Sacræ Congreg. Cardin. comprobat Garcia *loc. cit. num. 79. & 61.* vbi fatetur ita fuisse multoties in Vniuersitate Salmantina practicatum. Barbosa *alleg. 56. cit. n. 27. & in Remiss. ad Concil. Trident sess. 5. de Reform. c. 1. n. 14.* Castro Palaus *n. 2.* Pellizar. *num. 167. cit.*

QVÆSTIO CXLVI.

An item Canonici, seu Beneficiati, qui absunt à Choro, eo quòd studeant in aliquo studio generali, seu Vniuersitate, acquirant fructus suorum Canonicatuum, seu beneficiorum, licèt non distributiones.

RESpondeo vt certum, Acquirere duntaxat fructus, non distributiones Quia, sic colligitur ex *cap. 2. de Priuileg. in 6. ex cap. Tua, de Cleric. non resident.* & constat ex dictis à *quæst. 139.* cum sequent. Et tenent omnes Authores, & præcipue *suprà* adducti.

QVÆSTIO CXLVII.

An dicti Canonici, & alij Beneficiati gaudeant dicto priuilegio percipiendi fructus in absentia, si studeant in Ecclesiis Cathedralibus.

RESpondeo vt certum: Non gaudere; sed opus esse vt studeant in aliqua vniuersitate, aut studio generali, vt constat ex dictis, & comprobat Garcia de *Benefic. 3. p. c. 2. n. 117.* ex sequenti Declaratione Sacræ Congreg. Concilij *super d. cap. 1. sess. 5. de Reformat.* ibi: *Scholares in Ecclesiis Cathedralibus, non gaudent iisdem priuilegiis, sicut studentes in studiis publicis, vel Academiis, nterim tamen huiusmodi studentes in Academiis non percipiunt distributiones quotidianas* sic. Sacra Congreg. Quod etiam refert Barb. ad dictum *c. 1.* Concilij, *n. 9.* Palaus etiam *disputat. 3. punct. 9. §. 9. n. 1.* Corro *q. 5. de Horis, n. 197.*

QVÆSTIO CXLVIII.

An vt dicti capiant suorum beneficiorum fructus, debeant necessariò studere ius Canonicum, aut Theologiam.

NEgant aliqui, existimantes, sufficere studere ius ciuile: eo quod *in cap. Tua fraternitati, de Cleric non resident.* nulla est facta limitatio. Et ideo ita R.P. Leand. in Decalogum. sentiunt Glossa *in cap. Cum ex eo, de elect. in 6.* Moneta *2. p. de distribut. q. 10. n. 21.* Barbosa *alleg. 56. n. 26.* Bonac. *disp. 2. q. 5. punct. 3. §. 9. n. 10.* & Trullench *lib. 1. in Decal. c. 8. dub. 12. §. 9. n. 4.* Et dicunt probabile Palaus, & Pellizarius, mox citandi, & tenet etiam Corro *q. 5. n. 189.*

Sed probabilius Respondeo, debere necessariò studere ius Canonicum, aut Theologiam, seu Scripturam Sacram, & ideo non sufficere studere ius ciuile. *Primò*, quia probabilius est, quod vt docentes fructus capiant, non sufficiat, quod doceant ius Ciuile, vt habitum est *supra, q. 141.* ergo neque sufficiet, quod addiscentes, aut studentes illud studeant. *Secundò.* Quia expressè est prohibitum Sacerdotibus, Archidiaconis, Decanis, Præpositis, Cantoribus, & aliis personatum habentibus, ne audiant Physicam, aut ius ciuile (nisi peculiarem ad id obtineant licentiam) sub pœna excommunicationis, vt constat ex *cap. fin. Ne Clerici, vel Monachi*: ergo ex hoc facile colligi potest, nolle Ecclesiam concedere priuilegium acquirendi fructus in absentia, illis Beneficiatis, aut Canonicis, qui Iuri Ciuili operam dant. Sic sentiunt Palaus *disp. 3. cit. punct. 9 q. 9. num. 6. in princ.* Pellizar. *tract. 5. c. 8. sect. 3. q. 14. n. 167.*

QVÆSTIO CXLIX.

An vt studentes fructus capiant, debeant maiori anni parte in Vniuersitate commorari, & ibi diligenter studere.

REspondeo vt certum, debere. Vnde Scholastici otiosi, qui non student, neque scholas cum debita diligentia frequentant eo anni tempore, nullo modo gaudent priuilegio scholasticorum, nempe vt absentes causa studij fructus suorum beneficiorum percipiant: quia cessat finis, ob quem est concessum. Sic Tiraquel. Mascard. Rodriguez, & Prosper. de August. quos sequitur Barbosa *in Remission. ad Concil. sess. cap. 1. n. 12. & 3. p. de potest. Episc. alleg. 56. n. 4.* Moneta *2. p. q. 10. n. 19.* Bonac. *disp. 2. q. 5. punct. 3. §. 9. num. 9.* Palaus *disp. 3, punct. 9. §. 9. n. 5.* Trullenc *lib. 1. in Decal. c. 8. dub. 12. §. 9. sub num. 5.* Escobar à Corro *quæst. 5. n. 198.* Pellizar *n. 167.* & alij id colligentes ex *cap. fin. de Magistris.*

QVÆSTIO CL.

An huiusmodi studentes debeant necessariò petere licentiam ab Ordinario, vt possint in absentia, tempore studij, fructus suorum beneficiorum lucrari.

NEgatiuam sententiam tenere multos Doctores refert Garcia *de Benef. 3. p. c. 2. num. 85. cit.* Palaus mox citandus. Sed certè non bene. Quia Doctores à Garcia relati *n. 86.* (non 85.) solum dicunt, teneri Ordinarium dare licentiam absentiæ, ratione studij, dummodo in petente concurrant ætas, & alia requisita, &c. Non ergo negant, sed potius supponunt talem licentiam necessariò debere peti. Vnde melius posset citari pro hac parte Nauarr. *cap. 25. num. 121. notab. 2.* Siluest. *verb. Residentia, q. vltima, §. Tertiò,* & Astens. *lib. 6. tit. 34. q. 6.*

Sed vt longe probabilius; Respondeo debere hodie de iure nouo, talem licentiam ab Ordinario petere, nec posse sine illa se absentare, & fructus beneficiorum recipere. Quia sic habetur expressè in

Bulla Pij V. (non Pij IV. vt citat Pellizar.) quæ incipit *Ad cuius aures*, *edita* 24. *Nouemb.* 1564. (non 1554. vt ait Zerola.) Et loquendo de Parochis, est omnino certum, ex Tridentin. *seß.* 23. *cap.* 1. *de Reformat.* Et ratio est, quia ad Ordinarium pertinet examinare, an confluentes ad studia habeant qualitates à iure requisitas, nempe an sint apti ad scientiam, an in ætate debita constituti, an ob eorum absentiam in diuino cultu patiatur detrimentum? atqui hæc omnia non possunt fieri, si Ordinario irrequisito ad studia confluerent: ergo. Sic Garcia *loco cit. num.* 87. docet ex duplici declaratione Sacræ Congregationis Barbosa *de potest. Epis.* 3. *p. alleg.* 56. *n.* 28. Castro Palaus *disp.* 3. *punct.* 9. §. 9. *n.* 7. Pellizar. *n.* 167. *cit.* Trullench *loc. cit.* Corro, & Zerola in praxi Episcop. *verb. studium*, §. 1.

QVÆSTIO CLI.

An Ordinarius teneatur ex iustitia dictam licentiam concedere Canonicis, & aliis Beneficiariis non curatis, si in illis concurrant qualitates à iure requisita.

RESpondeo vt certum: Teneri ex iustitia. Quia posito priuilegio à iure illis concesso, & concurrentibus qualitatibus in eis à iure requisitis, licentia Ordinarij danda, non est gratiæ, sed iustitiæ, & necessitatis. Et ideo si in hoc casu debitas qualitates habenti denegetur ab Ordinario, poterit appellare, & ad superiorem recurrere. Sic ex decisione Sacræ Congreg. tenet Garcia *loc. cit. num.* 86. & penes illum Abbas, Butrius, Felin. Selua, Zerola, & alij. Palaus, & Trullench *loc. cit.*

QVÆSTIO CLII.

An Parochialia beneficia habentes, possint etiam cum licentia Ordinarij, à suis Ecclesiis, studiorum causa, abesse, & fructus lucrari.

AFfirmant multi DD. Quia de iure communi competit Ordinariis dare huiusmodi licentiam Parochis, cap. *Cum ex eo, de elect. in* 6. *cap. fin. de Magistr.* atqui non est aliquod decretum, in quo istud priuilegium reuocetur: ergo. Ita tenent Nauar. *cap.* 25. *num.* 4. Tolet. *lib.* 3. *cap.* 5. *numer.* 4. Valentia 2. 2. *disputat.* 10. *quæstion.* 3. *punct.* 2. Azor. 2. *p. lib.* 7. *capit.* 4. *quæstion.* 3. Lessius *lib.* 2. *cap.* 34. *dubitat.* 29. *num.* 163. Zerola *in praxi Episcop.* 1. *p. verb. studium*, §. *Ad septimum.* (non ad septennium, vt leges apud Palaum) Rodrig. *in sum. V. Beneficio, c.* 3. *num.* 2. Sà *verb. Residentia, num.* 8. Vega, Maiol. Hojeda, & alij relati à Garcia *num.* 74. & à Palao *num.* 9. Et licet hæc sententia sit satis probabilis, & vt talem sequatur Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 3. *q.* 14. *num.* 171.

Adhuc probabiliùs Respondeo, Nunc post Concilium Tridentinum, non posse obtinentes Parochialia beneficia, seu Ecclesias abesse ab eis, ob studij causam, & lucrari fructus. Quia probabilius est, dictum priuilegium iuris communis, quoad Parochos, esse reuocatum à Concil. Tridentino *seß.* 23. *cap.* 1. *de Reformat.* vbi non permittitur Episcopo dare licentiam Parochis, vt à propria Ecclesia absint vltrà bimestre, nisi ex graui causa: atqui non reputatur grauis causa, studium in Parocho, vt constat ex Declarationibus Sacræ Congregationis Concilij, quas adducit Garcia 3. *p. cap.* 2. *à numer.* 81. Quarum quarta sic se habet: Congregatio 22. *Februarij* 1590. censuit, Parocho causa studiorum non esse dandam licentiam, cum hodie per Concilium non admittantur, nisi qui per concursum magis idonei fuerint iudicati. Et ideo sic sentiunt Garcia *loc. cit.* Gonzalez *Regul.* 8. *Cancellar. glossa* 6. *num.* 249. Riccius *in Collectan. decis. p.* 3. *collect.* 563. *& in prax. fori Ecclesiast. decis.* 502. Barbosa *de potest. Episcop.* 3. *p. alleg.* 56. *num.* 3. *& in summa decis. Apost. V. Parochus quoad residentiam, numer.* 18. *&* 20. Castrus Palaus *disputat.* 3. *punct.* 9. §. 9. *num.* 8. Trullench *lib.* 1. *cap.* 8. *dub.* 12. §. 9. *sub num.* 3.

QVÆSTIO CLIII.

An Episcopus solum possit dare licentiam Canonicis, aut aliis Beneficiariis non curatis, vt studeant per quinquennium.

AFfirmant solum posse per quinquennium, & non amplius, aliqui DD. qui mouentur ex cap. fin. de Magistr. tantum hoc tempus assignante. Et ex aliquibus Declarationibus Sacræ Congreg. Concilij, quas adducunt Garcia *loco cit. num.* 102. quæ sic se habent. Prima: *Licentia, vt aliquis possit abesse causa studiorum à seruitio sua Ecclesia, vel sui Canonicatus, non suffragatur vltra quinquennium, impetrata à die, quo studere cœpit.* Secunda. *Causa studiorum nemo abesse potest vltra quinquennium, & hoc tempore distributiones quotidianas non lucratur.* Sic igitur Garcia *à numer.* 101. Moneta 2. *p. de distribut. quæstion.* 10. *numer.* 14. Barbosa 3. *p. cit. allegat.* 56. *num.* 31. *& in summa Apostol. decis. verb. licentia, decis.* 449. *numer.* 25.

Sed æquè probabiliter Respondeo, Posse dare, & extendere dictam licentiam ad septennium. Quia in cap. *Cùm ex eo, de elect. in* 6. (quod posterius est capite fin. de Magistris) expresè habetur, quod possit dari licentia per septennium: ergo ad hoc tempus ex iure extendi licentia potest. Patet quia cum *cap. cum ex eo*, sit posterius, dicendum est per ipsum derogari cap. finali, de Magistris, quod est prius. Deinde quia hæc licentia extendi ad septennium refert decisum Salcedo ad Bernard. *in pract. crimin. in cap.* 53.

Vnde sic tenent Zerola *in praxi Episcop. V. studium*, §. *Ad tertium*, Zechius *de Republ. Ecclesiast. tract. de Clericis, num.* 7. *vers.* 28. Palaus *disp.* 3. *pun.* 9. §. 9. *num.* 11. Trullench *num.* 3. *cit.* Pellizar. *tract.* 5. *capit.* 8. *sect.* 3. *quæstion.* 14. *numer.* 169. & alij, imò & Garcia *loco cit. numer.* 104. *& sequent.* approbat nostram sententiam, loquendo de studentibus Theologiæ in Vniuersitate Salmantina, dicens, posse virtute Bullæ Eugenianæ abesse per septennium, & fructus percipere.

Aduerte autem hic, quod Docentibus Theologiam, aut Ius Canonicum, minimè limitetur tempus, & ideo toto tempore quo occupati in docendo fuerint, possint fructus in absentia capere, *ex cap. fin. de Magist.* & Tridentin. *seß.* 5. Legatur Palaus *loco cit.*

QVÆSTIO CLIV.

An si beneficium constat ex solis distributionibus quotidianis, eas lucrentur absentes ratione studij.

NEgat Bonacina *disp.2.q.5.punct.2.§.9. num.* 2. Quia solùm est facta concessio fructuum Præbendæ, aut Beneficij, demptis distributionibus, vt diximus *suprà quæst.*146. ergo si Præbenda, aut Beneficium nullos habet fructus, nulla erit concessio. Ita ille. Et antea in simili Garcia *de Benef.* 3. *p. cap.*2.*num.*252.

Sed probabilius, Respondeo dicendum, quod tunc verè lucrentur distributiones omnes, dempta tertia parte. Quia tunc illæ distributiones succedunt loco fructuum. Sicque declaratum esse à Sacra Congregat. Concilij testatur Garcia 3. *p. capit.* 2. *num.*113.*& sequent.* & tenent apud ipsum Rebuffus, Horatius, Lucius, Perez, Ocon, Gomez, Espino, & Zerola. Quibus adde Quarantam *in sum. Bullar. v. Residentia*, Piasecium *praxi Episc.*2.*p. cap.*3.*num.*10. Tuschum *concl.*514.*lit.D.* Palaum *disp.*3.*punct.*9.§.8. *fine*, Barbosam 3.*p.de potest.Episc.alleg.*56.*n.*19.*&* 20. Pellizar. *tract.*5.*cap.*8.*sect.*3.*quæst.* 10.*n.*159. *& quæst.* 14.*num.*158.

QVÆSTIO CLV.

An Canonici, aut alij Præbendati, possint abesse à Choro per tres menses, singulis annis, & fructus suorum Canonicatuum, aut Præbendarum recipere.

REspondeo, vt certum: Posse. Quia id tempus est eis concessum à Concil. Trident. *sess.* 23. *de Reformat. cap* 1.*& sess.*24.*cap.*12. vt vidimus *suprà q.*21. Legantur & ibi DD.

QVÆSTIO CLVI.

An non solùm fructus, sed etiam distributiones Canonici possint recipere, per illos tres menses absentes.

AFfirmant Ocon apud Garciam, *in rep.c.vnici, de Cleric. non resid. in* 6. vbi ait, in quampluribus Ecclesiis sic seruari. Cenedo *collect.* 15.*ad* 6.*decret. num.*7.& id supponit Nauarr. *de Orat. capite* 5. *num.*20.*& cap.* 21 *num.*64. & post illos Thom. Sanchez *in consil.lib.*2.*cap.*2.*dub.*203.

Sed probabilius, Respondeo solùm lucrari fructus. Quia ex *cap. vnico, de Cleric. non resident. in* 6. distributiones quotidianæ solùm conceduntur casu, quo infirmitas, necessitas, aut vtilitas Ecclesiæ intercedat, solùm ergo lucrabuntur fructus. Sic Garcia 3. *p. cap.*2.*num.* 249. Qui id probat ex *cap. vnico cit.* & decreto Concilij *d. capit.* 12.& decisione Sacræ Congreg. quæ sic se habet: *Qui absentes sunt recreationis causa, non lucrantur nisi fructus Prebendarum, non autem distributiones quotidianas, siue sint antiquæ, siue noua, ex cap.* 3.*sess.* 21.*&* 22.*quæ sunt distincta à Prebendis.* Sic Congregatio, præter quam alias duas refert ibi, & alibi alias, & ita tenent apud ipsum, Flam. Paris. Zechius, & Gonzalez, Barbosa 3.*p. de Potest. Episc. alleg.* 53 *num.* 123. *& in remission. ad Concil. sess.* 24. *cap.* 12.*num.*32. Castro Palao *disp.* 3. *punct.* 9.§.10.*num.* 11. Pellizar. *tract.*5. *cap.*8 *sect.* 3. *q.*10.*num.*159.& alij. Limitanda tamen est hæc responsio ad casum, quo non sit statutum, aut consuetudo in alios fructus; præter distributiones quotidianas; quia tunc probabilius iudicio, absentes his mensibus tribus, lucrari illas, vt habitum est *suprà quæst.*155.

QVÆSTIO CLVII.

An vt Canonici possint hoc priuilegio absentiæ trium mensium frui, teneantur per integrum annum Choro interesse, & possint distributiones lucrari.

REspondeo vt certum, affirmatiuè. Quia Concilium Tridentin. hoc priuilegium concedit Ecclesiis, quæ integro anno residentiam postulant, *sess.*24. *de Reformat. cap.*12. Sic Garcia *de Benef.*3.*p. cap.*2. *num.* 311. his verbis: *Si tamen Constitutio, aut consuetudo Ecclesia requirit seruitium totius anni, tunc locum habet absentia trium mensium à Concilio permissa: est enim nimis dura residentia totius anni, oporteretque maximè, iuxta fragilitatem humanam, indulgeri aliquod tempus ad recreationem corporis, & animi.* Et ita Sac. Congreg. Concilij censuit in vna Astoricensi, his verbis: *Decretum Concilij, cap.*12.*sess.*24. *concedit Canonicis absentiam trium mensium, si Constitutiones Ecclesia seruitium totius anni requirunt.* Hucvsque Garcia. Quem citant, & sequuntur Barbosa *ad d.cap.* 12.*Concilij, num.* 35. & Palaus *num.* 10. Pellizar. *num.* 159. Bonacina *disp.*2. *quæst.*5. *punct.*4. *num.*9.

QVÆSTIO CLVIII.

An Canonicus qui Canonicatus possessionem accipit in medio anni, possit licitè per dictos tres menses illo anno abesse.

REspondeo vt certum: Non posse. Quia non seruiuit Ecclesiæ per totum integrum annum, nec per totum fuit ad residendum obligatus, nisi per dimidium solùm, ergo poterit abesse à Choro per vnum mensem cum dimidio, quia solùm per medium anni seruiuit, aut ad residentiam obligatus fuit; & ideo potest frui medietate priuilegij concessi illis, qui obligati sunt toto anno residere: nam priuilegij vsus computari debet pro rata temporis obligationis. Sic Bonacin. Palaus, & Pellizar. *loc.cit.*

QVÆSTIO CLIX.

An Canonicus, qui per totum, aut maiorem partem anni abest sine legitima causa à Choro, possit nihilominus frui tribus dictis mensibus, quos vocant De Recle?

NEgandum videtur. Quia hi dies conceduntur ad residentiam, in seruitio Ecclesiæ per annum, requiem, & leuamen: ergo non illis, qui, necdum maiorem partem resident. Ita Moneta *lib.*2. *quæst.*14.*num.*34.

Sed probabilius Respondeo, Posse adhuc frui dictis tribus mensibus: nisi in Ecclesiæ statutis, vel consuetudine in ea recepta, sit declaratum opposi-

tum. Ratio est, quia hoc priuilegium non datur iis, qui actu resident; sed illis, qui obligati sunt ad residendum: aliàs Canonicus eo frui non posset, quovsque nouem menses prius resideret, quod non est vsu receptum, cum possit in qualibet parte anni hos tres menses recreationis accipere. Sic Palaus *loc. cit.* Bonac.*disp.2.de Horis,q.5.punct.4. à n.11.* (non 22. vt offendes apud Palaum) Sanchez *lib.2. consil. c.2. dub.*104. *per tot.* Pellizar. *tract.5. cap.8.sect.3. q.10. n.159.& 161.*

QVÆSTIO CLX.

An Canonici, qui malè, aut vanè expendunt illos tres recreationis menses, teneantur restituere fructus illis correspondentes.

AFfirmant Nauarrus, casu tamen solum, quo dicti Canonici principaliter prædictos menses acciperent ad vanè, & male illos expendendos, *quia tunc* (inquit) *peccarent coram Deo, & in foro conscientiæ restituere tenerentur; licèt in foro exteriori suæ portiones non possent eis denegari.* Ita ille (ex Paludano *in 4.dist.15.q.5.*) *de Orat. cap.5.n.20.& c.21. num.64.*

Sed probabilius, Respondeo Non teneri ad restitutionem fructuum; quia licite eos, adhuc in casu posito, recipiunt. *Ratio est* (ait Sanchez) *Quia prædicti tres menses* de Recle *absolutè conceduntur, vt aliquam requiem habeant Canonici toto anno assistentes Horis: & vt iustum sit eam requiem eis concedere, parum refert, quod hi malè, aut vanè expendant illos menses. Item quia sic vsus interpretatus est, sic nonnulli, maximè docti Recentiores.* Hucvsque Sanchez *loc.cit. dub.*103. Et ex illo Pellizar.*n.161.cit.*

QVÆSTIO CLXI.

An ad absentiam horum trium mensium, seu nonaginta dierum, requiratur specialis causa, & licentia Ordinarij.

AFfirmare videtur primam huius quæstionis partem, Nauarr. *de Orat. c.5. n.20.* ex Paludano, nuper citato. Et tenet Ocon apud Garciam, mox citandum.

Sed probabilius longe, Respondeo, Nec requiri specialem causam, præter leuamen ab obligatione residentiæ, quæ sufficiens est ad hoc priuilegium concedendum: nec desiderari licentiam ordinarij. Sic pluribus declarationibus Sac. Congregationis confirmat Garcia, *3.p. de Benefic. cap.2. n.*314. (non 914. vt offendes apud Palaum, Zerola *in praxi Episc.1.p. verb. Priuatio, §.2. dub.*4. Riccius *resol.*392. *num.*4. *&* 5. Barbosa *3. p. de potest. Episc. allegat.*53. *n.*118. *& in Remiss. ad Concil.sess.24.cap.12. num.*33.Palaus *disp.3.punct.9.§.10.num.*8.Pellizar. *tract.5. c.8.sect.3. q.10. n.160.*

Qui tamen addunt, quod licèt ad dictam absentiam, non requiratur Ordinarij facultas; nihilominus tamen, si is videat, ob multitudinem absentium diminui diuinum cultum, possit cogere, ne absint, iuxta *cap.cum ad hoc, de Cleric.non resid.*

QVÆSTIO CLXII.

An Canonici possint, quouis anni tempore, ex vi dicti priuilegij, per tres menses abesse.

NEgant Zechius *de Republ. Ecclesiast. tit.de Beneficiatis,num.6. vers. Quod si beneficia,*& Zerola *in praxi Episcop.verb. Priuatio,§.4.dicto 2.principali* (non *præsentiali*, vt leges apud Garciam, & Barbosam) *dub.*3. docentes, quod Canonici tribus mensibus abesse non debent tempore Paschæ Domini, & huiusmodi maximarum solemnitatum, ex declaratione Sacræ Congregationis Concilij, quæ sic se habet apud Barbosam & Garciam: *Archiepiscopus Genuensis prouideat, ne duos menses, quos habent vacantes Canonici sui Capituli, incurrant in Natale, aut Pascha Domini, aut huiusmodi maximas solemnitates.* Ita referunt Garcia *num.*116. *&* Barbosa *num.*34.

Sed probabiliùs, Respondeo posse dictos Canonicos, quouis tempore anni indifferenter abesse per trium mensium spatium, præcipuè in Hispania, vbi regulariter remanet competens numerus Canonicorum; itaut propter dies absentiæ, & recreationis, Ecclesia non destituatur debito seruitio. Sic Garcia *loc. cit.* Bonac. *punct.4. cit. num.*15. Palaus *num.*9. Pellizar. *num.*159. *fine.* Qui tamen bene aduertunt, procurari nihilominus deberi ab ordinario, ne absint Canonici, prædictis diebus à Congregatione exceptis, non tamen obligatione stricta.

QVÆSTIO CLXIII.

An Canonicus, qui v.g. anno 1658. *abfuit à residentia mensibus Octobris, Nouembris, & Decembris: possit anno sequenti* 1659. *abesse Ianuario, Februario, & Martio: itavt absit à residentia sex mensibus continuatis, pro duobus præfatis annis.*

AFfirmat Pellizar. *tract.5.c.8.sect.3. q.10.n.*162. *vers.illud præterea,*his verbis: *Respondeo videri posse abesse totis sex illis mensibus continuatis. Et probatur. Tum, quia Concil.Trident.concedit, vt beneficiarius quolibet anno, per tres menses abesse possit à residentia; nec vetat immediatam continuationem trimestris anni præcedentis, cum trimestri anni sequentis, non ergo apparet, cur in præsenti casu, absentia trimestris sequentis non possit continuari cum absentia trimestris præcedentis: cum lex generaliter loquens generaliter debeat intelligi: & vbi ius non distinguit, nec nos distinguere debeamus.* Ita ille. Qui addit sic in facti contingentia respondisse, & approbasse responsionem viros valde doctos.

Sed ego clarius, Respondeo dicendum, quod verè possit abesse per illos sex menses continuatos, dummodo dictus Canonicus possessionem Canonicatus ante annum 1658. accepisset; secus verò si post incœptum dictum annum. Nam id clare constat ex dictis *quæst.*157. *& sequent.* & de se patet. Rursus requiritur, quod de hac sua noua absentia det notitiam Decano, vel Præsidenti in Choro, quia ad illos curare pertinet, ne multis Canonici à Choro absint, vt constat ex nuper dictis. Quibus limitationibus positis probabilis mihi est Pellizarij sententia.

QVÆSTIO

QVÆSTIO CLXIV.

An dicti tres menses absentiæ, quos Concilium dat Canonicis, debeant confici ex horis, quibus Canonici residentes, à Choro absunt.

RESpondeo, quod non. Quia sic declarauit Congregatio Concilij iis verbis: *Congregatio censuit, non posse confici ex horis, quibus Canonici residentes absunt à Choro, dies: & ex diebus, & Horis sic collectis confici menses absentiæ, de quibus in hoc decreto. Neque ad colligendum seruitium nouem mensium, colligendas esse punctaturas, quasi iis, qui nouem partes punctaturarum ex duodecim, quæ ex seruitio totius anni conflantur, deseruiendo tulerint, seruitio nouem mensium debito satisfecerint. Sed ipsos dies residentiæ & seruitij, siue continui fuerint, siue interpolati, numerandos esse, vt complementum dictorum nouem mensium.* Sic referunt, mutatis aliquibus verbis, Garcia *p.* 3. *de Benef. cap.* 2. *num.* 327. & ex Barbosa Palaus *disput.* 3. *punct.* 9. §. 10. *n.* 9. *vers. Adde.*

QVÆSTIO CLXV.

An Canonicus licitè possit distributiones acquirere, si se à Choro excuset, propter recipiendum hospitem, vel vt radat barbam; casu, quo ea non faciat, tempore Chori, sed nocte.

NEgauit Nauarrus *de Orat. in Sum. Hispana c.* 5. *num.* 19. docens, teneri eo casu in foro conscientiæ restituere distributiones. Quia perinde est, ac si causa fuisset falsa: at causa existente falsa, tenetur restituere: ergo.

Sed probabilius Respondeo, licitè posse distributiones acquirere, ac proinde, non teneri ad restitutionem. Sic idem Nauar. mutans sententiam, tenuit *de Orat. cap.* 5. *cit. num.* 21. *Tum*, inquiens, *quia parum, vel nihil detrahit culti diuino, qui rasuram barbæ, ob quam potuit excusari ab aliqua Hora, si fecisset in ea radi, protrahit in noctem, vel aliam horam proximiorem, cum si protrahere non posset, illa hora faceret eam radi. Tum quia benignior est, (hæc pars) & consuetudo ita videtur interpretari, quæ cum nil, vel parum noceat diuino cultui, satis potest probari.* Sic Nauarrus. Quem citat & sequitur Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 97. Escobar à Corro *quæst.* 5. *de Horis, num.* 80.

QVÆSTIO CLXVI.

An habens duplex beneficium, veluti Canonicatum, & Decanatum, si Choro assistat, duplicatas acquirat distributiones.

NEgant plures Doctores, eo quod distributiones dantur pro assistentia Diuinis Officiis: at iste non potest assistere, nisi vt vnus: ergo nec potest lucrari nisi vnicas distributiones. Ita Garcia *de Benefic.* 3. *p. cap.* 2. *num.* 185. Azor. 2. *p. lib.* 3. *cap.* 11. *quæst.* 19. Macignus, Layman, Hojeda, & Cenedo quos citat, & sequitur Bonac. *disp.* 2. *de Horis, q.* 4. *punct.* 4. *num.* 3. Corro *quæst.* 5. *de Horis, num.* 51. vbi plures citat pro hac parte Doctores, sed plures malè, vt solet. Trullench *lib.* 1. *cap.* 8. *dub.* 5. *n.* 2.

Sed probabilius Respondeo, Duplices distributiones quotidianas acquirere, saltem vbi fuerit consuetudine receptum. Quia huiusmodi duplex beneficium habens, habet duplicem vocem in electionibus, ex *cap. cum olim, de sentent. & re iud.* ergo pari ratione, si assistat Choro duplices distributiones habebit. Sic Couarr. *lib.* 3. *variar.* (non 2. vt leges apud Bonac.) *c.* 13. *n.* 6. & apud ipsum Ioan. Andr. Abbas, Felin. Baldus, & Cardin. Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 106. *n.* 3. Barbos. 3. *p. de iure Eccles. c.* 18. *n.* 31. & alij. Et quidem, vbi fuerit id legitima consuetudine introductum, nemini (nisi Curtio apud Couarru.) potest esse dubium quin licitè possit duplicatas distributiones accipere.

DISPVTATIO VII.

De obligatione restituendi fructus beneficij, ex omissione recitandi Horas Canonicas.

QVÆSTIO PRIMA.

An Beneficiati non recitantes Officium, teneantur ad restitutionem fructuum perceptorum.

RESPONDEO, Tanquam quid certum, Teneri. Quia hæc pœna statuta est illis in Concil. Lateran. sub Leone X. *sess.* 9. §. *statuimus.* Cuius constitutio postea declarata, innouataque fuit, ac aucta à Pio V. *in sua Constitut.* quæ incipit, *Ex proximo Lateranensi*, edita 12. *Kalend. Octobr.* 1571. Sic omnes Doctores. Legantur Nauarr. *de Orat. cap.* 7. *num.* 31. *& cap.* 21. *num.* 61. Garcia *de Benefic. p.* 3. *cap.* 1. *à num.* 1. Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 29. Carol. Macignus *capit.* 28. Bonac. *de Horis disp.* 1. *quæst.* 5. *punct.* 2. Sanchez *lib.* 2. *consil. capit.* 2. *dub.* 81. *& seqq.* Castrus Palaus *tom.* 2. *disp.* 2. *punct.* 7. Ægidius Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dubit.* 24. Pellizar. *tom.* 1. *Man. Regul. cap.* 8. *sect.* 4. *quæst.* 11. *num.* 104. Escobar à Corro *de Horis Canon. quæst.* 4. §. 4. Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *cap.* 14.

QVÆSTIO II.

An præfatum Decretum Concilij Lateranensis obliget omnino in foro conscientiæ.

NEgant aliqui, existimantes decretum istud non esse vsu receptum, & sic ex vi illius non obligari Beneficiatios non recitantes restituere fructus. Ita apud Sanchez, nonnulli valde docti recentiores Magistri in suis scriptis. Et Simancas *lib. de Instit. Catholic. cit. num.* 108. ait dubitari probabiliter posse, an hæc pœna obliget omnino in foro conscientiæ; quia hoc decretum vsu non est receptum, & paucis innotuit. Et Sotus *lib.* 6. *de iust. quæst.* 1. *art.* 6. *ad* 1. dicit, nondum planè sciri, an fuerit vsu receptum.

Sed vt certum Respondeo, Præfatum decretum omnino obligare in foro conscientiæ. Quia illud confirmauit, innouauit, & auxit Pius V. *constit. citata.* Sic Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 82. *n.* 8. *concl.* 1. per

per hæc verba : *Decretum Concilij Lateran. citatum, est seruandum, tanquam vsu receptum : & sic Beneficiarij non recitantes Horas Canonicas, sunt secundum illud, obligandi ad fructuum restitutionem. Quod licèt ante Cõstitutionem Pij V. non esset adeò certum, iam tamen post illã nequit sub dubium cadere.* Sic Sanchez. Et antea Nauarr. *cap.7. & 21. cit.* Diaz *pract. crimin. c.49.* Suarez *lib.4. de Horis, cap.30. à num.2.* Garcia *de Benef. p.3. cap.1. numer.2.* Pellizar. *tract.5. capit.8. sect. 4. quæst.11. numer.204.* Cotro *numer.4.* Azor. *loc. cit. cap.14. quæst.2.*

QVÆSTIO III.

An Beneficiarius non recitans Officium, teneatur fructus beneficij restituere, non solùm vi decreti Concilij Lateranensis, sed etiam vi iuris naturalis?

Affirmant quidam Doctores, qui id probant: quia beneficium datur propter officium, vt habetur *in cap. finali, de rescriptis in 6.* atqui Officium maximè proprium Clerici est recitare Horas Canonicas: ergo qui id non præstat, tenetur iure naturali restituere quidquid illi datum est propter hoc. Ita aliqui DD. apud Azorium *loc. cit. quæst.1.* & Thomam Sanchez *lib.2. consil. cap.2. dub.81.*

Sec longè multò probabilius, Respondeo, Non teneri ad restitutionem fructuum, vi iuris naturalis. Quia vt *infrà* dicemus, Beneficiatus, qui primis sex mensibus ab obtento pacificè beneficio omittit recitare Officium, non tenetur ad restitutionem aliquam fructuum, vt decreuerunt Leo X. & Pius V. sed si ex iure naturali ad id teneretur, etiam primis sex mensibus, si omitteret Officium, teneretur fructus perceptos restituere: ergo. Sic Garcia *de Beneficiis 3.p. cap.1. num.7.* Sanchez *loc. cit. n.2.* cum pluribus aliis Doctoribus mox referendis.

QVÆSTIO IV.

An saltem iure antiquo, & ante dictas Constitutiones Concilij Lateranen. & Pij V. Beneficiati non recitantes tenerentur restituere fructus interim perceptos.

Affirmant, ob rationem pro prima sententia adductam, Calderin. Decius, Ripa, Angel. Tiraquellus, Gam. Simancas, Baëza, & Rochus apud Garciam *loc. cit. num.10.* Valentia 2.2. *disp.6. q.2. punct.10. §.8.* Gabr. Vasquez 1.2. *disp.160. num.32. & disp.168. num.34.* Aragon. 2.2. *quæst.83. art.13.* Petr. de Ledesma *tractat.9. cap.4. circa 11. conclusionem.*

Sed probabilius Respondeo, quod spectato iure antiquo, ante dictam Constitutionem Concilij, & Pij V. minimè tenebantur Beneficiatij non recitantes, ad restitutionem fructuum beneficiorum, quos interim percipiebant. Quia nullus textus id præcipiebat. Quod confirmat verbum, *Statuimus*, quo incipit Constitutio Concilij Lateranen. quod quidem verbum, est iuris noui inductiuum, vt cum aliis docet Garcia *num.9.* ergo. Sic ipse *num.8.* citans pro se Innocent. Ioan. Andr. Butrium, Cardin. Panormitanum & Fidelinum. Summa Rosella *v. Clericus 4. num.23.* Siluest. *eod. v. num.16.* Nauarr. *de Orat. cap.7. num.31. & cap.10. num.56. & cap.21. num.58. & 90.* Azorium *lib.10. cap.14. num.14. q.1.* tenent etiam Sanchez *loc. cit. dub.81.* Pellizar. *tract.5. cap.8. sect.4. quæst.11.* Lessius *lib.2. cap.14. dub.30.* Filliuc. *tractat.23. num.308.* Layman. *lib.4. tract.2. cap.5. num.1.*

QVÆSTIO V.

An Beneficiatus non recitans, intra sex primos menses, non solùm peccet mortaliter, verùm etiam teneatur ad restituendos fructus perceptos.

Affirmant vtrumque quidam Doctores, existimantes non solùm peccare mortaliter, vt omnes fatentur, verùm etiam teneri ad restitutionem fructuum; licèt non ita rigidam, ac habent post sex menses. Nam post hos (inquit) habent obligationem restituendi pro rata fructus perceptos, etiamsi alia officia, & munera obeant: at illis primis sex mensibus non ita rigidam obligationem habent, sed iuxta Officium positum mitigare possunt restitutionem. Quia solùm obligantur ex iure naturali, quod intactum videtur relictum, quia beneficium datur propter Officium. Ita refert horum sententiam Palaus, pro qua citat Suarium *lib.4. de Horis Canon. cap.29. n.7.* Vazquium 1.2. *disp.160. num.32. & disput. 168. num.34.* Azorium *lib.10. cap.14.* Valentiam 2.2. *disp.6. quæst.2. punct.10. §.8.* Couarruu. 3. *variar. capit.13. numer.10.* & Menochium *de arbit. consil.2. casu 429.* Quibus addi possunt omnes authores citati pro prima sententia *quæst.4.* vt de facto à Suario citantur.

Sed probabilius, Respondeo dicendum; quod licèt dictus Beneficiarius omittens Officium primis sex mensibus, peccet mortaliter, non tamen teneatur ad restitutionem aliquam fructuum. Probatur vtraque pars. Quia Concilium Lateran. & Pius V. solum affirmant sic Officium omittentem peccare mortaliter, & nil de restitutione dicunt: ergo tacitè insinuant nullam restituendi obligationem habere. *Confirmatur*, quia obligatio restituendi fructus, quam Beneficiarius omittens Officium habet, nec nascitur ex iure naturali, nec ex iure communi antiquo; sed solùm ex Decreto Concilij, & Pij V. vt *suprà* est habitum: atqui ex hoc decreto solùm colligitur, prædictum Beneficiarium peccare mortaliter; non verò, quod teneatur ad restitutionem, cum solùm ad id obliget, casu quo post sex menses ab obtento beneficio, Officium non dicat: ergo. Sic Nauar. *cap.21. de Orat. num.38. & consil.19. de Celebrat. Missar.* Graff. *in decis. lib.2. cap.50. num.13. & cap.51. num.3.* Tolet. *lib.2. Sum. cap.2. vers. Primum sit*, Azor. *lib.10. cap.14. quæst.4.* vnde malè citatur à Palao pro opposita parte: expresse namque hanc nostram tenet Garcias *de Benefic. p.3. cap.1. num.7. & 19.* Lessius *lib.2. cap.34. dub.31. num.129.* Filliuc. *tract.23. cap.10. num.308.* Bonac. *disputat.1. quæst.5. punct.2. num.9.* Macignus *cap.28. num.11.* Malder. *tract.10. cap.2. dub.4.* Layman. *lib.4. tractat.2. cap.5. num.1.* Palaus *disp.2. punct.7. num.2.* Sanchez *lib.2. consil. cap.2. dub.82. num.9. & 10.* Pellizar. *tom.1. tract. cap.9. sect.4. num.205.* Trullench. *lib.1. in Decalog. cap.7. dub.14. num.2.* Diana *p.2. tract.12. Resol.23.* Cotro *de Horis q.5. §.4. n.25. & 26.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO VI.

An Beneficiarius, qui infra sex menses à suscepto beneficio non recitat, quia nescit, excusetur à culpa, & faciat fructus suos.

AFfirmat Zezola *in praxi Episc. verb. Beneficia,* §.4. *dub.*1. *pag. mihi* 47. quem sequitur Lælius Zechius *de Repub. Eccles. tract. de Beneficiatis, num.*7. Ratio eorum est: quia tam Concilium, quam Pius V. indulsit illius temporis spatium, ad hoc vt possit edoceri Officij celebrationem.

Sed ex dictis, Respondeo Minimè excusari à culpa, si ex industria, aut omissione culpabili omittat recitare Officium. Quia clarè id colligitur ex Concilio, & Pio V. qui in suis Constitutionibus, aut Decretis minimè egerunt de indulgentia, sed solùm voluerunt obligare ad restitutionem Beneficiarium, qui post sex menses Officium non diceret. Sic Garcia 3. *p. de Benef. cap.*1. *num.*21. *& seqq.* secus esset si omitteret Officium, ob defectum directoris, vel ob aliam causam inculpabilem; quia tunc non peccaret actualiter, & à fortiori nec post sex menses teneretur ad fructuum restitutionem, vt docet ex Nauarro Sanchez *lib.*2. *consil. cap.*2. *dubitat.* 86. *num.*2.

QVÆSTIO VII.

An Beneficiarius teneatur ad restitutionem fructuum primo semestri, casu quo statim post acceptum beneficium per aliquod tempus Horas persoluat, & postea incipiat illas omittere.

AFfirmat, teneri in casu ad restitutionem dictum Beneficiarium, Summa Corona 1. *p. cap.*1. *n.*92. *vers. Tertiò nota*, dicens, tunc non suffragari ei hoc tempus sex mensium, & ideo pro quolibet die quo Officium dimiserit, ratam beneficij amittere.

Sed in oppositum omnino, Respondeo dicendum, quod adhuc in prædicto casu minimè teneatur ad restitutionem vllam fructuum beneficij. Quia decretum Concilij, & Pij V. oppositum clarè volunt. Et confirmatur, quia secundum sententiam Coronæ, melioris esset conditionis, qui plus delinqueret. Sic Garcia *loc. cit. num.*24.

QVÆSTIO VIII.

An Beneficiarius, qui sine culpa mortali omittit recitare post sex menses Officium, teneatur fructus restituere.

AFfirmant apud Sanchez, omnes Doctores, qui affirmant, teneri Beneficiarios non recitantes, iure naturali restituere fructus beneficij, quos *supra quæst.*3. citatos habes. Et expresè id docet Petr. Ledesma non *tom.*2. *Sum. tract.*1. *quæst.*4. *post* 10. *concl. difficult.*2. vt citat Sanchez, sed *tom.*2. *tract.*9. *cap.*4. *post vigesimamprimam conclus.*

Sed multò probabilius, Respondeo Non teneri ad restitutionem fructuum, qui absque mortali omittit Officium. Ratio est. Tum: quia carentia fructuum inducta est à Pontifice in pœnam culpæ commissæ in omissione Officij: ergo vbi non adest culpa, non debetur hæc pœna. Tum etiam id constat ex constitut. Pij V. vbi dicitur, qui Diuinum Officium, *Legitimo cessante impedimento, non dixerit, &c.* quod est dicere; qui Diuinum Officium culpabiliter non dixerit. Et ideo sic docent Garcia 3. *p. cap.*1. *cit. num.*26. Azor. *lib.*10. *cap.*14. *quæst.*7. & apud ipsum alij viri pij, & docti. Nauarr. *de Orat. cap.*21. *fine.* Sanchez *lib.*2. *consil. cap.*2. *dub.*86. Suarez *lib.*4. *cap.*29. *num.*6. Lessius *cap.*34. *num.*183. Reginald. *lib.*10. *tract.*3. *num.* 44. Naldus *verb. Diuin. Officium, n.*15. Molfes. *in Summa, tract.*5. *cap.*5. *n.*14. Macignus *c.*18. *&* 19. Bonac. *disp.*2. *q.*5. *punct.* 2. *num.*4. *& q.*6. *punct.*2. *n.*3. Pellizar. *tom.*1. *tract.*5. *cap.*8. *sect.*4. *q.*18. *n.*217. Palaus *disp.* 2. *punct.*7. *vers.* 2. *infertur.* Villalob. *tract.*24. *diff.* 17. *num.* 12. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.*7. *dub.*24. *n.*7. *&* 19. Escobar à Corro *de Horis q.*5. §.4. *num.*27. S. Faustus *de Horis q.*281. Diana 3. *p. tract.*6. *Resol.*41. *in fine.* P. Hermanus *in Sum. lib.*4. *c.*2. *dub.*2. *art.*2. *Resp.*2. *num.*2. Filliuc. *tract.*23. *cap.*10. *quæst.*8. *num.*323.

QVÆSTIO IX.

An Beneficiarij teneantur ad restitutionem fructuum, si intra totum annum omittant recitare per octo, aut decem dies.

NEgant aliqui Doctores, docentes, quod Beneficiarius, qui in toto anno omittit recitare, octo, aut decem diebus, siue interpolatè, siue successiuè, non teneatur ad aliquid restituendum. Quia nemo (inquiunt) prudens dominus priuat seruum suum mercede, si per octo, aut decem dies cessauit illi seruire: ergo multo minus priuabit Dominus liberalissimus suum seruum Beneficiarium, fructibus beneficiorum, etiamsi per octo, aut decem dies prætermittat recitationem Officij. Ita tenent Medina *in Sum. lib.*1. *cap.*14. §.11. *regula* 4. *circa recitat. Officij.* Ludou. Lopez *tom.*1. *cap.*145. Ioan. de Cruce 1. *p. direct. prac.*3. *art.*3. *dub.*6. *concl.*3. *in fine*, omnes ex Illustriss. Dominicana familia. Ioan. Henriquez *in Compend. Casuum Moral. cap.*29. *n.*30. Quibus aliqualiter fauent Diana 2. *p. tract.*12. *resol.*34. & Pasqualig. *decis.*454. dicens, hanc opinionem esse probabilem ab extrinseco. Tenet etiam Posseuinus *cap.*3. *num.*35. apud Escobarem à Corro.

Sed multo longe probabilius, Respondeo, Teneri ad restitutionem. Tum quia sic clare colligitur ex Constitutione Pij V. vt *infra. Tum etiam, quia,* (vt bene redarguit Pasqualigus) *si seruus absque vllo legitimo impedimento, & absque tacita, aut expressa licētia Domini, cessaret seruire per decem dies in anno, censeretur notabiliter violare seruitutem debitam, & dignus esset, qui reiiceretur à seruitio: quod multò magis videtur habere locum in eo, qui tenetur ratione Beneficij recitare Officium, quia in hoc insumitur modica pars diei cum magna vtilitate, quando Beneficium est pingue.* Sic Pasqualig. *loc. cit. num.*6. vbi ait, hanc nostram sententiam valde admodum conformem videri menti Pij V. & obligationi, qua tenemur erga Deum; cuius liberalitas non debet esse fundamentum nostræ ingratitudinis. Sic Syluius 2.2. *q.*83. *art.*13. *concl.*4. dicens, oppositum esse improbabile. Castro Palao *disput.*2. *punct.*7. *num.*4. vbi ait non esse audiendos oppositæ sententiæ Doctores. Sic Suarez, Sanchez, Vasquez, Garcia, & alij mox citandi.

QVÆSTIO X.

An saltem esset liber à restitutione fructuum, Beneficiarius, qui intra annum omitteret Officium vno, aut duobus diebus, non pluribus.

AFfirmabunt à fortiori Medina, Lopez, Cruz, & alij nuper pro prima sententia adducti, & ex amplectentibus nostram, affirmant Sotus *lib.* 10. *de Iust. quæst.* 5. *art.* 6. (non 5. vt legi apud Palaum) *post concl.* 4. *vers. Quod ergo Consilium.* Vega *in Sum.* 1. *p. c.* 36. *casu* 1. & 2. & *c.* 128. *casu* 18. Ortiz *c.* 3. *Summa,* §. *mihi* 11. *in fine* (Pasqualigo *n.* 22.) Escobar à Corro *q.* 5. *de Horis,* §. 4. *n.* 8. *in fine,* vbi ratione æquitatis iudicat, quod omissio recitationis trium, vel quatuor dierum in anno, non obliget ad restitutionem. Filliuc. *tract.* 32. *c.* 10. *q.* 6. (non 8. vt inuenies apud Corrum) *n.* 317. vbi ait, hanc sententiam, quoad vnum diem, vel alterum, ex benigna interpretatione iuris in praxi vsurpari posse. Imò Couarr. *lib.* 3. *variar. c.* 13. *in fine,* opinionem Soti approbat. Aragon etiam 2. 2. *q.* 83. *art.* 13. & Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 24. *n.* 9. *in fine,* Hermanus *lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 2. *art.* 2. *num.* 5. *vers. Restitutio hac.*

Sed adhuc multò probabilius, Respondeo Non esse liberum à restistutione fructuum, Beneficiatum omittentem Officium sine causa, vno, aut duobus diebus per annum. Quia expresè id voluit Pius V. qui pro qualibet die, imò & pro qualibet Hora restitutionem fieri præcipit, his verbis: *Qui vno, vel pluribus diebus omnes Horas Canonicas intermiserit, omnes fructus amittat, qui illi, vel illis diebus correspponderent, si quotidie diuiderentur.* Si igitur Pontifex restitutionem fructuum pro omissione vnius Horæ, nempe partem proportionatam, quæ recitationi talis Horæ correspondet, fieri præcipit: multò magis, iuxta decretum ipsius, est restitutio facienda, si Officium omittatur per vnum, aut alterum diem. Nec obstat famulum omittentem vno, vel altero die in anno debitum seruitium, præsumi à Domino exemptum esse ab obligatione restitutionis, ex quadam benigna congruitate, ne videatur Dominus nimis rigidus exactor; ac minùs omittentem recitationem vno, vel altero die obligatum esse restituere: quia in hoc casu expressit suam voluntatem Dominus, scilicet Ecclesia. Dum autem hanc voluntatem satis non expressisset, poterat illud præsumi, vt bene notat Palaus. Sic communis. Nauarrus. *c.* 21. *de Orat. num.* 60. & 61. vbi bene redarguit, & conuincit Sotum. Angles, Rodriguez, Viuald. Azor. & Petr. Ledesma cum aliis, quos citat, & sequitur Garcia 3. *p. c.* 1. *num.* 27. Lessius *lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 176. Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 30. *à num.* 9. Vazquez *de Benef. c.* 4. §. 1. *art.* 1. *dubit.* 8. *num.* 43. Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 82. *num.* 11. Bonacin. *disput.* 1. *de Horis, quæst.* 5. *punct.* 2. *num.* 8. Layman. *lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 5. *num.* 1. Palaus *disput.* 2. *punct.* 7. *num.* 4. Pellizar. *tract.* 5. *c.* 8. *sect.* 4. *quæst.* 17. *num.* 216. quamuis dicat, oppositum non esse omninò improbabile. Villalob. *tractat.* 24. *diff.* 17. *n.* 8. Candidus *tom.* 1. *disquis.* 18. *art.* 25. *dub.* 1. Hermanus *in Sum. lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 2. *art.* 2.

QVÆSTIO XI.

An ad minus sit liber à restitutione Beneficiarius, qui vnam tantum Horam Officij prætermittit.

AFfirmabunt, multo à fortiori, omnes Authores primæ sententiæ antecedentis quæstionis.

Sed probabilius adhuc, Respondeo Non esse liberum, sed teneri ad restitutionem pro rata. Quia id clare expressit Pius V. in illa sua constitutione, ibi: *Qui verò Matutinum tantum, dimidiam, qui cæteras omnes Horas, aliam dimidiam, qui harum singulas, sextam partem fructuum eiusdem diei amittat.* Sic Pontifex. Et sic communiter Doctores omnes pro nostra sententia adducti, præcipuè Nauar. Garcia, Bonac. Sanchez, & alij.

QVÆSTIO XII.

An item teneatur ad restitutionem Beneficiarius, qui dimidium alicuius Horæ Canonicæ omittit.

AFfirmat adhuc Bonac. *punct.* 2. *cit. num.* 13. & 14. Quia sic omittens agit grauiter contra præceptum Ecclesiasticum, & violat iustitiam commutatiuam: ergo. Ita etiam Palao *loc. citat. num.* 5. Corro *num.* 12. qui citant Garciam *capite primo, citat. num.* 27. sed male: quia hic loquitur *ibi* de omissione integræ Horæ.

Sed probabiliter æquè, R. Non teneri ad restitutionem. Quia decretum Pij V. definitè taxat pro omissione singularum Horarum, faciendam esse talem, & tantam restitutionem: ergo lex ista pœnalis non est extendenda ad minorem omissionem: ergo licet aliquando Beneficiarius peccet mortaliter in recitatione Diuini Officij, vt si omittat dimidiam Horam, aut, in opinione nostra, non integram, non tamen obligabitur ad restitutionem, nisi integram Horam omittat. Sic Candidus *tom.* 1. *disquis.* 18. *artic.* 25. *dubitat.* 1. Suarez *libro* 4. *capite* 30. *num.* 9. Filliuc. *num.* 319. Tolet. *libro* 2. *capite* 12. *num.* 20. Bonartius *libro* 2. *de Horis, capite* 11. *num.* 10. Diana *p.* 4. *tractat.* 4. *Resolut.* 220. Pellizar. *quæst.* 15. *num.* 211.

QVÆSTIO XIII.

An deinde immunis sit à restitutione Beneficiarius, qui eodem die in singulis Horis pauculos versus omittit; qui tamen simul sumpti vnam integram Horam efficiunt.

NEgant aliqui, existimantes teneri ad restitutionem; quia sicut huiusmodi omissiones continuantur ad grauem culpam; ita etiam in ordine ad restitutionem. Ita Faustus *de Horis Canon. lib.* 2. *quæst.* 286. quem pro hac parte refert Diana mox citandus. Cui addo Bonac. *disp.* 1. *q.* 5. *punct.* 2. *num.* 15. Corro *q.* 5. §. 4. *n.* 13. & 14.

Sed probabilius Respondeo, etiam esse immunem à restitutione. Quia Constitutio Pij V. solùm imponit obligationem restituendi pro singulis Horis integris. Sic Palaus *disputat.* 2. *de Orat. punct.* 7 *num.* 6. *vers. Maior autem difficultas.* Moneta *p.* 2

cap. 3

cap.3. num.22. vbi sic ait: *Optimè Nauarrus infert, non satisfacere præcepto recitandi Horas, eos qui dum cantant, aut recitant, omittunt tātam partem Versuum, vel Psalmorum, etiam deglutiendo, corrumpendo, vel etiam syncopando verba, vel syllabas, vt ex ita omissis, vel corruptis, fiat notabilis pars. Quod tamen intelligendum est, non omnibus Horis simul, sed de singulis Horis: nam quod in vna Hora omittitur, non est cum eo, quod in altera omittitur computandum, ad constituendam notabilem partem, cum qualibet Hora vnum totum integrum, & perfectum per se constituat.* Sic ex Nauarro Moneta. Sic etiam Diana. *1.p.tract.12. Resol.26. & p.4. tractat.4. Resol.220. & p.5. tract.5. Resol.54. & tract.14. Resol.46.* Pellizar. *tract.5. cap.8. sect.4. q.15. n.213.*

QVÆSTIO XIV.

An Beneficiarius, qui non recitauit laudes, teneatur ad aliquam fructuum restitutionem.

NEgat Diana *p.5. tractat.14. Resol.46.* cuius ratio est, *quod cum constitutio Pij V. obligans ad restitutionem omittentes Horas, loquatur de solis Horis integris, vt constat ex eius tenore, & ex habitis q.12. non debet extendi eius obligatio ad omissionem Laudum, quæ non sunt Hora integra distincta, sed pars Matutini.* Ita ille. Cuius sententiam approbat Pellizar. *loco citato, num.211.* necnon alij viri docti, apud Dianam. Et licet satis sit probabilis.

Probabilius tamen Respondeo teneri ad restitutionem. Quia ad hunc finem, pro Hora integra reputatur. Sic expresse Bonartius *de Horis Canonic. lib. 2. cap.10. num.12.* aut *cap.11. num.10.* (sic illum citat Diana *in diuersis locis*) cuius ratio est: quia Laudes solent separatim à Nocturnis legi, aut recitari per modum Horæ diuersæ. Et debent à fortiori sic sentire Palaus *loc. cit. num.5.* Suarez *cap.30. numero 12.* Faustus *lib.2. quæst.286.* Imò & pro hac parte citat Dianam Ægidius Trullench *lib.1. in Decalog. cap.7. dub.24. num.10. in fine*: eo quòd 4. *p. Resol.220.* citata, referat Oliuerium Bonartium, & non impugnet.

QVÆSTIO XV.

An Beneficiati maneant deobligati à restitutione fructuum pro rata, si alio die pro officio prætermisso duplicatum recitent.

AFfirmant quidam; quia in tali casu rependent æquale. Ita Molfesius *in sum. tom.1. tractat.5. cap.5. num.17.* cuius sententiam probabilem existimat Bonacina *disput.1. q.5. punct.2. num.5.* citatque pro illa Maiorem, Palud. & Ledesmam, necnon & Suarium *lib.4. cap.29. num.11.* & Filliucium *tractat.23. cap.10. quæst.2. num.307.* asserentes, non teneri dictos Beneficiarios ad restitutionem, supplendo alio die pensum Horarum, aut compensando aliis piis operibus. Rursus, citantur hic duo vltimi Doctores pro hac sententia, ab Ægidio Trullench *vbi suprà*, dicens etiam, eam esse probabilem.

Sed ego ferè certum Respondeo, Minime manere deobligatos à restitutione; sed omnino teneri, etiamsi alio die suppleant quod recitare omisere, seu duplicatum officium dicant. Primò, quia sic colligitur ex ipsa Bulla Pij V. vbi clarè dicit: *Eum, qui non recitat suo tempore officium, nōn facere fructus suos.* Et rursus: *Beneficiorum suorum fructus pro rata omissionis officij, & temporis, suos non facere.* Ergo supposito hoc Pij V. decreto, quantumvis quis alio die suppleat defectum commissum in recitatione officij, minime liberabitur à restitutione fructuum diei omissi.

Secundò: Quia onus diuini Officij est affixum diei, & transit cum ipso die: ergo alio die suppleri non potest. Sic Henriquez *lib.13. cap.13. num.2.* Nauarra *de restitut. lib.1. cap.2. num.180.* Aragon *2.2. q.83. art.3.* quos sequuntur Bonac. *num.5. cit.* & Trullench *lib.1. in Decal. cap.7. dub.24. num.8.* Quibus addi possunt Diana *p.2. tract.12. de Horis, Resol. 24.* Faustus *lib.2. de Horis, quæst.280.* Escobar à Corro *quæst.5. de Horis, §.4. num.10.* dicens, hanc sententiam esse verissimam. Pellizarius *tract.5. cap.7. sect.4. quæst.20. num.221.* vbi cum Diana notat, malè citari Suarium, & Filliucium pro opposita parte: nam hi Authores loquuntur, non absolutè, sed attento præcise iure naturali, & secluso iure positiuo, videlicet, Decreto Concilij Lateranensis, & Bulla Pij V. statuentibus præfatam restitutionem debere fieri ex fructibus ipsorum beneficiorum. Sic etiam tenet Bassæus *tom. 2. verbo Hora Canon. IV. num.1.* vbi addit, *Quod posita probabilitate oppositæ sententiæ, non teneretur talis facere restitutionem in eadem specie actionis, idest, in recitatione eiusdem officij omissi: sed posset satisfacere per alias preces æquales arbitrio prudentis, vt per Rosarium sæpe repetitum, vel per Missas, & similia.* Sic ille.

QVÆSTIO XVI.

An teneatur ad restitutionem fructus Canonicus, qui grossam Canonicatus verè, atque absolutè acquisiuit, antequam diuinum officium omitteret.

NEgat Salas, existimans, nihil tunc debere restituere. Quia pœna non est, vt fructus iam suos restituat, sed vt non faciat fructus suos. Ita ille *de legib. disp.15. sect.2. num.27.* Cuius sententiam referunt, nec inpugnant, Diana *2.p. tract.12. Resol.8. in fine*, & Hermanus *loc. cit. n.7.* qui errore Typographi, malè citat Vazquium pro hac parte, cum oppositum expresse teneat.

Sed ego absolute Respondeo teneri ad restitutionem fructus pro rata officij omissi. Quia licet Decretum Pij V. dicat, *non faciat fructus suos*, sensus est, vt fructus beneficij, aut non acquirat, ita vt faciat suos; aut si iam fecit suos, restituat eos tanquam iniustè perceptos, vt ait Leo X. & Pius V. in suis decretis. Sic Vazquez *tom.2. in 1. 2. disp.168. cap.4. num.35.* his verbis: *Præterea hanc fructuum priuationem non esse pœnam inhabilitatis, quæ nullam executionem postulat, sed veram spoliationem fructuum quos Beneficiarius antea iure possidebat, constat; quia etiamsi Beneficiarius, vt Canonicus, certis diebus anni ius adquisiuerit ad grossam, quam vocant fructuum, & illam iam accepit, & iure possideat, postea tamen, si aliquo die anni non recitet, debet restituere partem, quæ illi diei responderet, ac si grossa per singulos dies divideretur, & adquireretur: spoliatur igitur fructibus, quos iam pacificè possidebat, ac proinde hac non est pœna*

na inhabilitatis, sed verè postulans executionem. Sic Doctissimus Vazquez. Quem non citatum sequitur Pellizar. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 4. *quæst.* 22. *num.* 225. vbi aliter respondet fundamento Ioannis de Salas, scribens: *Quod dici possit, Beneficiarium recipiendo grossam præbendæ facere suos fructus, non absolutè, sed cum onere, vt si postea omiserit recitare tempore correspondente illis fructibus, teneatur illos restituere ad ratam, idque in pœnam talis omissionis; quod vtique potest habere locum etiamsi detur, Beneficiarium recipiendo grossam beneficij, suos facere illos fructus, cum iuxta dicta quæst. 14. illos faciat suos, sub conditione Officij recitandi, adeoque hac non purificata ex defectu culpabili, beneficij fructus illi ad ratam destinant esse sui, idest, Beneficiarij. Illud certè puto omnino requiri ad hoc, vt dicatur probabile, quod ait Salas, nimirum, vt Beneficiarius bona fide recipiat grossam beneficij, hoc est, intendens recitare Officium tempore subsequenti correspondente fructibus grossæ, alioqui non videtur posse illos fructus facere suos, cum reuera beneficium detur propter Officium.* Hucusque Pellizarius. Cuius sententiam amplector, licèt eius responsionis prima pars non placeat Vazquio; nec placet secunda mihi. Nam si opinio Ioannis de Salas, vt ab ipso edocta non est probabilis, nec erit ex eo quod bona fide recipiat grossam, & intendat recitare tempore subsequenti. Quid enim prodest bona fides, & intentio recitandi, si de facto culpabiliter non recitat tempore subsequenti? nihil sanè; cum ex omissione Officij culpabili, obligatio oriatur restituendi. Lege ipsummet Pellizarium *loc. cit. sect.* 3. *quæst.* 22. *num.* 181. Palaum *disp.* 2. *punct.* 7. *num.* 10. vbi apertè nostram sententiam tenet. Suarez *lib.* 4. *cap.* 30. *num.* 2. *& sequent.*

QVÆSTIO XVII.

An Beneficiati omittentes recitare Officium, teneantur ad restitutionem fructuum, ante Iudicis sententiam.

NEgant aliqui, eo quód pœna, quæ ad sui executionem, hominis actionem requirit, non est subeunda ante sententiam Iudicis: atqui ad restitutionem fructuum acquisitorum requiritur hominis actio: ergo. Propter hoc ita sensere Siluest. *verb. Clericus* 4. *quæst.* 23. Petrus Sotus *lib. de Institut. Sacerdotum, tract. vltimo, de vita Sacerdotum, lect.* 4. *fol. mihi* 385. *pag.* 2. his verbis: *Nec illud opus est anxiè tractare, an omittens Officium Diuinum teneatur idcirco ad restitutionem fructuum quos percipit in Ecclesia. Hæc magis videtur esse pœna quæ iustè à Prælatis imponi potest, quàm vt quis ad eam per se teneatur.* Ita ille. Et Medina *lib.* 1. *instruct. Confessor. cap.* 14. §. 11. *fol. mihi* 105. clarè dicit constitutionem Pij V. esse pœnalem, & sic obligare post Iudicis sententiam. Ait enim sic: *Ni contra esto haze vn Motu proprio de Pio V. en el qual se manda, que el Beneficiado, que no reza las Horas, restituya a la fabrica del beneficio, y pobres, lo que vale el beneficio cada dia, la mitad por Maytines y la mitad por las otras Horas, porque este mandato entiendo que es penal, quando el Iuez lo mandare.* Ita Medina. Quorum sententiam refert Sanchez *lib.* 2. *consil. c.* 1. *dub.* 82. *num.* 3. nec reprobat.

Sed ego, vt certum mihi, Respondeo Teneri ad restitutionem fructuum ante Iudicis sententiam, licèt omissio recitandi occultissima sit. Quia sic colligitur planè ex decreto Concilij Lateran. & Pij V. vbi dicitur, *Beneficiorum suorum fructus suos non faciant.* Et rursus, *sed eos tanquam iniustè perceptos erogare teneantur*: atqui nemo potest retinere, quod suum non est; sed in conscientia tenetur reddere, cui debetur, antè iudicis sententiam: ergo. Sic Nauarr. *cap.* 7. *de Orat. num.* 32. *& in Man. cap.* 25. (non 21. vt legi apud Suarium) *num.* 122. (non 22. vt leges apud Palaum, Bonacinam, & Trullench.) Couarruu. 3. *variar. cap.* 13. *in fine*, Corduba, Durant. & Graffis, quos omnes citat, & sequitur Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 30. *num.* 2. *&* 3. Petr. Nauarra *lib.* 2. *de Restitut. cap.* 2. *num.* 195. Lessius *lib.* 2. *cap.* 34. *dubit.* 31. *&* 32. Aragon. 2. 2. *quæst.* 83. *artic.* 13. Macignus *cap.* 28. *num.* 10. Vazquez *de Benef. cap.* 4. §. 1. *dubit.* 7. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 10. *n.* 311. vbi testatur, hanc esse Sacræ Pœnitentiariæ praxin. Layman, Molfes. & Malderus, quos sequitur Bonac. *disput.* 1. *de Horis, q.* 5. *punct.* 2. *num.* 7. Palaus *disp.* 2. *punct. vltimo, num.* 10. vbi citat Garciam *de benefic.* 3. *p. cap.* 1. *num.* 32. sed malè. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dubit.* 14. *num.* 9. vbi etiam citat malè Palaum pro opposita parte. Pellizar. *tom.* 1. *tractat.* 5. *cap.* 8. *section.* 3. *quæst.* 22. *num.* 181. *& sect.* 4. *quæst.* 14. *num.* 210. Diana *tom.* 1. *tract.* 12. *Resol.* 24. S. Faustus *lib.* 2. *de Horis, quæst.* 290. Corro *quæst.* 5. *de Horis*, §. 4. *num.* 17. lege me ipsum *in simili* 4. *p. tract.* 2. *disp.* 9. *à quæst.* 28.

QVÆSTIO XVIII.

An teneantur ad restitutionem Beneficiarij, si recitent Officium aduertentur sine vlla attentione interiori.

NEgant multi Doctores ducti, quia Concilium Lateranense, & Pius V. solum imponunt pœnam restitutionis fructuum illis, qui officium Diuinum dicere omittunt: ergo huiusmodi pœna non debet extendi ad recitantes distractè, aut sine vlla attentione interiori. Deinde, quia probabile est, quod qui etiam data opera recitat sine attentione interiori satisfaciat præcepto recitandi: ergo Beneficiatus sic recitans ad nullam restitutionem tenebitur. Ita tenent Ægidius, Valerus, Diana, Henriquez, Layman, & alij plures citati 2. *p. tract.* 6. *disput.* 13. *quæst.* 13. *& supra disp.* 4. *quæst.* 2. & tenet, ob primam rationem, Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 85. *n.* 2. cum Corduba & certe probabiliter.

Sed probabilius adhuc Respondeo, Teneri ad restitutionem, eo modo, quo tenetur qui recitare omittit. Quia paria sunt recitare datâ operâ, sine vlla attentione interiori, & non recitare: cum ad satisfaciendum præcepto recitandi Horas, aliqua interior attentio requiratur, vt *loc. cit.* diximus, cum Nauarro, Soto, Suario, Vazquio, Lessio, Sà, Bonacina, & Sanchez, & aliis. Et ideo in terminis hanc nostram sententiam tenent Nauarr. Azor. Lessius, Petr. Nauarra, Bonac. Garcia, Suarez, quos citat, & sequitur Palaus *disput.* 2. *punct.* 7. *num.* 7. Pellizar. *tract.* 5. *c.* 8. *sect.* 4. *quæst.* 19. quamuis oppositam esse probabilem sententiam, probet, vt etiam facit Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 24. *n.* 14.

QVÆSTIO XIX.

An qui in peccato mortali recitat Officium cum debita attentione, teneatur ad restitutionem.

AFfirmant aliqui apud Suarium *lib.* 4. *cap.* 30. *num.* 15. eo quod putauerint, sic recitantem non implere præceptum, cùm illa oratio non sit fructuosa Ecclesiæ. Et quidem de illo, qui recitat existens in peccato publico, sic sensit Angelus *v. Clericus* 8. *n.* 5. vbi interroganti, an clericus teneatur restituere fructus, quos percipit de beneficio, existens in peccato mortali? Respondet his verbis: *Si peccatum est notorium, ego habeo pro indubitato, quod teneatur restituere: quia cùm sit suspensus, perinde est, ac si non resideret: quia nullum, & inutile, idem est.* Ita ille.

Sed vt omninò certum, Respondeò Non teneri Beneficiarium existentem in peccato, etiam publico ad restitutionem fructuum, dummodò cum debita attentione recitet. Quia omninò certum est, quod ille sic recitando adimpleat Ecclesiasticum præceptum, sub quo non cadit, vt oratio sit satisfactoria vt est opus operantis: quoad impetrationem verò, semper poterit esse impetratoria, præsertim in persona Ecclesiæ; & ipsum opus secundum se placet Deo, licèt particularis persona displiceat. Sic Suarez *n.* 15. *cit.* dicens, oppositum improbabile. Nauar. *de Orat. c.* 7. *n.* 35. & apud ipsum Siluest. & Rosel. Bonac. *disp.* 1. *q.* 5. *punct.* 9. *n.* 18. Sà, Petr. Nauarra, Naldus, & Diaz penes ipsum. Trullench. *n.* 14. *cit.* Escobar à Corro *q.* 5. §. 4. *n.* 28. Faustus *lib.* 2. *de Horis, q.* 274.

QVÆSTIO XX.

An etiam Beneficiarius in excommunicatione recitans, possit licitè retinere fructus beneficij, atque distributiones.

AFfirmant quamplures Doctores, quos retuli *p.* 4. *tract.* 2. *disp.* 9. *quæst.* 28. docentes posse retinere fructus, aut distributiones, dummodo recitet Horas, & alia onera beneficij præstet. Ita Sanchez, Henriquez, Nauarra, Ægid. Vasquez, Auila, Hurtado, Bonac. Diana, & alij plures. Quibus addo Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 24. *num.* 15. Corro *loc. cit. n.* 29. qui tamen malè citat Garciam pro se. Et licèt, vt *ibi* dixi, hæc sententia sit satis probabilis, & in conscientia tuta,

Iterum probabilius, Respondeo Non posse licitè retinere fructus beneficij, aut distributiones, sed teneri in conscientia se ipsum spoliare iis fructibus, eósque restituere ante sententiam declaratoriam Iudicis. Quæ quidem responsio est verior, attento rigore iuris, & vi præcisè censuræ: nam si alicubi contraria est legitimè introducta consuetudo, seruari omnino debet. Sic Abbas, Couarru. Sayrus, Suarez, Moneta, Alterius, Garcia, Tolet. Filliuc. Bauny, Cornejo, Bassæus, & alij adducti à nobis 4. *part. loc. cit. quæst.* 28. Legantur *ibi* à nobis dicta *quæst.* 28. *vsque ad* 30. nam latissimè de iis egimus.

QVÆSTIO XXI.

An habens plura beneficia, teneatur fructus omnium beneficiorum pro rata Officij culpabiliter omissi restituere.

REspondeo vt certum, Teneri. Quia sic constat ex Bulla Pij V. Nam sicut ratione omnium beneficiorum tenetur quis recitare, ita etiam tenetur fructus omnium pro rata Officij dimissi restituere. Sic communis. Bonac. *disp.* 1. *q.* 5. *punct.* 2. *n.* 16. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 24. *num.* 13.

QVÆSTIO XXII.

An Beneficiarius curatus non recitans, teneatur in integrum omnes fructus beneficij restituere, vel solum fructus, qui correspondent recitationi, deductis fructibus, quos propter alia beneficij onera, seu ministeria meretur.

AFfirmant permulti, teneri restituere integros fructus interim perceptos, etiamsi beneficium sit curatum, vel habens alia onera, vt Missas, &c. *Probant*, quia Concilium Lateran. expressè loquens etiam de beneficio curato, dicit non recitantem teneri restituere fructus pro rata omissionis: at beneficium curatum alia onera, & ministeria habet præter Horarum recitationem: ergo. *Deinde*, quia Pius V. in sua Bulla clarè statuit, *Vt qui Horas omnes Canonicas, vno, vel pluribus diebus intermiserit, amittat omnes beneficij fructus, qui illi, vel illis diebus respondent, si quotidie diuiderentur; qui verò Matutinum, tantum dimidiam; qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam; qui Horarum singulas, sextam partem fructuum eiusdem diei amittat.* Sic Pontifex. Et sic Nauarr. *de Orat. cap.* 7. *n.* 32. Nauarr. *lib.* 2. *de restitut. cap.* 2. *à num.* 181. *& n.* 196. Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 30. *n.* 6. Azor. *lib.* 10. *cap.* 14. *q.* 5. Valentia 2. 2. *quæst.* 6. *quæsit.* 2. *punct.* 10. §. 8. Vasquez (sibi contrarius) 1. 2. *disp.* 160. *n.* 33. *&* 34. & clariùs *disp.* 168. *n.* 34. *&* 35. Garcia *de benefic.* 3. *part. cap.* 1. *num.* 28. *&* 34. Malderus *de virtutib. tract.* 10. *cap.* 2. *dub.* 4. Reginald. *lib.* 30. *n.* 46. Paulus Squillant. *dub.* 31. *n.* 66. Filliuc. *tract.* 23. *c.* 10. *q.* 5. Palaus *disp.* 2. *punct.* 7. *n.* 8. Lorca 1. 2. *tom.* 2. *disp.* 24. *de legib. memb.* 1. Escobar à Corro *q.* 5. *de Horis*, §. 4. *n.* 9. *&* 16.

Negant contrà alij, docentes, habentes beneficium curatum (aut aliud habens aliud ministerium) non teneri restituere omnes fructus correspondentes illi diei, nisi solùm partem correspondentem obligationi recitandi Horas: ac proinde dicunt Episcopum, vel Parochum omittentes Horas, solùm obligari ad quintam partem fructuum pro rata restituendam: Canonicum ad quartam: alios Beneficiarios, & Capellanos ad tertiam tantum, reliquis aliis partibus ratione aliorum onerum retentis.

Probant, Quia licet Motus Pij V. obliget omittentes Horas ad restituendos fructus omnes pro rata; tamen non est receptus cum tanto rigore, vt obliget ad restitutionem omnium fructuum beneficiorum, sed solùm ad restituendos fructus, qui correspondent recitationi, & qui propter illam dantur. Ita tenent apud Dianam, Sylvius *in* 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 13. *concl.* 4. Homobonus *in Examine Eccles. p.* 1. *tract.* 4. *cap.* 5. *quæst.* 42. Molfes. *in Sum. tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 3. *n.* 26. Fernand. *in Exam. Theol. p.* 3. *c.* 13. §. 8. *num.* 2.

num.2. Henriquez lib.13.cap.13.n.2. Toletus lib.2. c.12.n.2. Sotus lib.10.q.5.art.6. Aragon.2.2.quaest.83. Medina in sum.lib.1.cap.14.§.11.Petr.Ledesma tom.2. Sum.tract.9. cap.4. concl.11. Raphael de Torre 2.2. tom.1.q.83. de Horis, controu.9.n.40, & Lessius lib.2. c.34.n.37. Quorum sententiam vt probabilem sequitur ipse Diana tom.1. tract.12. Resol.8. quamuis p.4. tract.4.Resol.111.nihil de suo ponere ausus fuerit.Dictis Authoribus adhuc addi possunt Trullench. in exposit. Bullæ Cruciatæ,lib.3. casu 2.n.3. & lib.1. Decal. c.7.dub.15.n.3.Sanchez lib.2. consil.cap.2.dub.38.Rodriguez tom.1.summa,cap.143.n.4.Lud. Lopez c.105. & 40;.Vega 1.p.Sum.c.36.casu 1.& 2. Zechius de Benef.c.3.circa finem,Pellizar. tract.5.cap.8.sect.4.q.13. num.207. Vasq.de Benefic.cap.4. §.1. art.1. dubit.7. num.38. Bonacina disp.1. quaest.5.punct.3. num.2. Sà verb.Beneficium,num.58.Layman.lib.4.tract.2.cap.5. num.1.& 2. Macignus cap.28.num.7.& Mallet.tom.1. Malleatione 30.Bractea 76.

Sed Ego respondeo dicendum, quod vtraque sententia sit probabilis: & clarius loquendo, quod attento rigore decreti Concilij Lateranensis, & Pij V. probabilior sit prima: attenta verò praxi, & tenore decreti,hæc secunda.Vtramque nostræ responsionis partem vtriusque sententiæ fundamenta probant. Quapropter, supposita probabilitate huius secundæ sententiæ, sit consequenter

QVÆSTIO XXIII.

An saltem simplex Beneficiarius, cui nullum onus est annexum, præter recitationem, si omittat recitare, teneatur integrè omnes fructus beneficij pro rata temporis restituere.

NEgat adhuc Henriquez lib.13.de excommun.c.13. num.2. in Glossa litt. V. & Z. & T. docens, quod satis est, quod huiusmodi simplex Beneficiarius restituat tertiam partem fructuum. Itavt, si in die v. g. recipiat pro fructu beneficij tres argenteos, & omittat totum Officium eo die, tunc iuxta placitum huius Sapientissimi viri, tenebitur restituere vnum solùm argenteum, & alios duos sibi retinere.

Fundamentum illius (inquiunt Bonacina, & Palaus) est, quod Beneficiarius, præter obligationem recitandi Officium, habet onus gestandi habitum Clericalem, & Tonsuram, viuendi castè, & alia: ergo,&c.

Sed, vt omnino certum Respondeo, Teneri restituere omnes, & integros fructus, pro rata temporis perceptos. Quia huiusmodi Beneficiarius nulla alia ratione quit fructus beneficij recipere, quàm ratione Officij persoluendi: ergo si hic non persoluat Officium, nullum habebit titulum, ob quem aliquos fructus retineat.Sic Bonac. disp.1.q.5.punct.3.n.2. & Palaus disput.2.punct.7.num.9. Qui ad fundamentum Henrici (si eius est) respondent, quod beneficium non datur ad deferendum habitum, &. tonsuram; sed propter Officium, & alia onera beneficio annexa. Delatio autem habitus, & Tonsuræ abundè compensatur immunitate Ecclesiastica, & aliis honoribus clerico concinnis. Sic Palaus, dicens Henrici opinionem esse improbabilem. Mallet. loc. cit. lege Sanchez lib.2. consil. cap. 2. dubitat. 83. & 84.

QVÆSTIO XXIV.

An Beneficiati teneantur ad restitutionem fructuum, casu quo recitent vnum Officium pro alio, v.g. de Sancto loco Officij de Feria.

AFfirmabunt, qui dicunt, huiusmodi recitantem non satisfacere præcepto Ecclesiæ, nec suæ obligationi: sunt autem Authores adducti suprà disput.3. quaest.41. & 42. & antea 2.p. tractat.6. disp.23.quaest.27.

Sed probabilius, Respondeo iuxta ibi dicta, non teneri ad restitutionem. Quia probabilius est satisfacere præcepto Ecclesiæ, & suæ obligationi illum, qui recitat Officium pro officio. Sic omnes Authores citati à nobis vbi suprà, & nouissimè Pellizar.tract.5. cap.8.sect.4.quaest.21.num.224.

QVÆSTIO XXV.

An beneficiarius omittens Officium, teneatur fructus eius restituere fabricæ Ecclesiæ, vbi est tale beneficium, vel pauperibus.

REspondeo, vt certum: Teneri restituere fabricæ beneficij, vel pauperibus. Quia ita habetur expressè in Concilio Lateran. & Motu proprio Pij V. illis verbis: *Quicumque habens beneficium Ecclesiasticum cum cura, & sine cura, si post sex menses, quam illud obtinuerit, Diuinum Officium, legitimo cessante impedimento, non dixerit, beneficiorum suorum fructus, pro rata omissionis Officij,& temporis, suos non faciat, sed eos tanquam iniustè perceptos in fabricam ipsorum beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur.* Vnde constat ex huius decreti verbis, liberum esse cuilibet Beneficiario omittēti Officium,restituere fructus, vel fabricæ beneficij, vel pauperibus. Sic communis. Legantur Nauarrus de Orat. c.7.n.33. & in Man.c.25.n.121. & 122. Sotus lib.10. de Iust.q.5. art.6. Nauarra de restit. lib.2.c.2.n.191. Suarez lib.4. de Horis,cap.30. num.18. Sanchez lib.2. consil. cap.2. dub.87. Bonac. disp.1. quaest.5. punct.4. num.1. Qui addit, id intelligendum esse, nisi aliud ferat consuetudo, vel statutum receptum. Palaus disputat.2. punct.7. num.11. Pellizar. loc. cit. quaest.23. num.226. Trullench.lib.1.in Decalog.cap.7.dub.26.n.1.Diana 2. p. tractat.12. Resolut.27. Escobar à Corro de Horis quaest.5.§.4.num.20.

QVÆSTIO XXVI.

An Beneficiarius satisfaciat suæ obligationi, restituendo fructus Ecclesiæ beneficij, si hæc sit ditissima.

REspondeo, vt certum: Satisfacere. Quia re vera Concilium, & Motus Pontificis, absolutè dicunt Ecclesiæ beneficij, vel pauperibus esse restituendos fructus: ergo si facit, quod illi est iniunctum, verè satisfaciet obligationi. Nec enim dixere Concilium, & Pontifex, Ecclesiæ pauperi; sed Ecclesiæ,absolutè. Sic Sanchez dubitat.87. cit. num.2.

QVÆSTIO XXVII.

An hæc restitutio debeat necessariò fieri in vtilitatem propriæ fabricæ Ecclesiæ beneficij?

RESpondeo, quod non debeat necessariò, sed possit fieri in vtilitatem domus beneficij, in qua beneficiatius, vel alij habitant, aut in emendis, vel meliorandis agris, vt fructus in perpetum augeantur: hæc enim sub nomine frabricæ beneficij veniunt; non enim decretum dicit: *Fabrica Ecclesiæ beneficij*, sed *Fabrica beneficij*. Sic Suarez *lib*. 4. *cap*. 30. *num*. 19. Bonac. *disput*. 1. *quæst*. 5. *punct*. 4. *num*. 1. & penes ipsum Vazquez, & Molfesius, Diana *tom*. 1. *tractat*. 12. *resol*. 27. Trullench. *lib*. 1. *cap*. 7. *dubit*. 26. *num*. 2. Palaus *disput*. 2. *punct*. 7. *num*. 11. Pellizar. *tract*. 5. *cap*. 8. *sect*. 4. *q*. 23. *n*. 226.

QVÆSTIO XXVIII.

An Beneficiarius, qui Officium omisit, possit fructus insumere in ædificationem alterius Ecclesiæ, vel reparationem bonorum alterius beneficij?

RESpondeo, vt certum, quod non. Quia omnino restringitur à Concilio, & Pio V. ad fabricas beneficiorum. Sic Suarez *lib*. 4. *cap*. 30. *num*. 19. (non 9. vt leges apud Bonacin. & Trullench.) his verbis: *Omnino autem illa pars restricta est ad ipsa benefitia, itavt non possint ex talibus restituendis alia templa, vel Ecclesiæ ædificari, aut restaurari, nisi talis fabrica possit alia ratione sub Eleemosynis pauperum comprehendi*. Sic ille. Bonacin. Trullench, Pellizar. *loc. cit.*

QVÆSTIO XXIX.

An Beneficiarius, qui eligit restitutionem fructuum pauperibus erogare, possit illam facere pauperibus cuiuscumque Ecclesiæ, vel loci?

NEgandum videtur. Quia quando eligit restitutionem facere fabricæ beneficij, nequit illam facere nisi Ecclesiæ proprij beneficij: ergo similiter in hoc casu, nequibit nisi pauperibus loci, in quo beneficium existit. Pro hac parte citat Corro *vbi infra*, Ægidium Trullench. sed omnino malè.

Sed probabilius, Respondeo Posse illam facere, non solùm pauperibus loci, in quo est beneficium, sed etiam aliis quibuslibet. Quia Pius V. absolutè dicit, quod erogare teneatur *in pauperum Eleemosynas*: nec addit, *pauperum huiusmodi beneficiorum*; sicut addit quando loquitur de restitutione facienda in bonum fabricæ beneficiotum, dicens, *In fabricam ipsorum beneficiorum*. Sic Suarez *loc. cit. num*. 20. Filliuc. *tractat*. 23. *capite* 10. *quæst*. 9. Molfes. *cap*. 5. *num*. 22. Quos sequitur Bonac. *loco citat. num*. 3. Trullench. *num*. 4. Diana *Resolut*. 27. *cit*. Pellizar. & Palaus *loc. cit.* Corro *q*. 5. *de Horis*, §. 4. *n*. 20. quamuis hic author potius videatur sequi Ægidium Trullench, quem male pro opposito citat.

QVÆSTIO XXX.

An si Beneficiarius ipse, qui debet restituere fructus, sit verè pauper, possit eos sibi applicare.

NEgant aliqui Doctores: eo quòd in decreto Concilij, & Pij V. clarè dicatur, Beneficiarium omittentem recitare, non facere fructus suos, sed eos tanquam iniustè perceptos, obligatum esse restituere: ergo nequibit illos sibi applicare, & retinere, quantumuis sit pauper.

Sed probabilius, Respondeo Posse eos sibi applicare (saltem de consilio sui Confessarij) tanquam vni de pauperibus. Quia non debet esse ipse deterioris conditionis aliis pauperibus. Et quia in dicto casu, non tam sibi fructus applicat, quam Pontifex ipsi. Sic Nauar. *de Orat. cap*. 7. *num*. 34. *& in Man. cap*. 25. *n*. 123. (non 191. vt citat Palaus, *nec n*. 122. vt citat Trullench) Suarez *lib*. 4. *cap*. 30. *num*. 20. *&* 21. his verbis: *Item bene Nauar. aduertit, si Clericus pauper sit, posse sibimet aliquid in partem restitutionis applicare, quia si ipse pauper est, illa est Eleemosyna; quam non tam ipse sibi, quàm Pontifex per eum ipsimet facit. Quia verò difficile est rectum iudicium facere circa se ipsum, ideo rectissimè faciet, si prudentis Confessarij, vel alterius viri docti consilio vtatur*. Sic Suarez. Et benè. Sed non in hoc quod dicit, Nauarrum asserere, posse clericum pauperem sibimet aliquid in partem restitutionis aplicare. Nam meus Nauarrus, non dicit aliquid, sed absolutè totum sibi applicare posse, clarè innuit. Sic etiam tenent Lessius *lib*. 2. *cap*. 34. *num*. 173. Bonac. *disp*. 1. *q*. 5. *punct*. 4. *n*. 8. Toletus *lib*. 2. *cap*. 12. *n*. 5. Palaus *disp*. 2. *punct*. 7. *n*. 12. S. Faustus *lib*. 2. *de Horis*, *quæst*. 295. Trullench. *lib*. 1. *in Decal. cap*. 7. *dub*. 26. *num*. 6. Villalob. *tract*. 24. *diff*. 17. *n*. 9. Sanchez *lib*. 2. *consil. cap*. 2. *dub*. 87. *num*. 3. Diana 2. *p*. *tract*. 12. *resol*. 27. Sà *verb. Beneficium*, *num*. 51. Filliuc. Petr. Nauarra, Molfes. Nald. & Layman apud Bonacinam, Corro *quæst*. 5. §. 4. *num*. 21. Qui addunt, eadem dicta ratione id extendi posse ad matrem, fratres, aut sorores, non solùm si sunt mendici, sed etiam si necessariis ad decentiam personæ, & status careant. Legantur Diana *loc. cit.*

QVÆSTIO XXXI.

An hæc fructuum restitutio possit fieri ipsis animabus Purgatorij, offerendo pro illis Missas, & alia suffragia.

RESpondeo, optimè posse. Quia animæ existentes in Purgatorio, etiam indigentes, & valdè sunt. Sic Suarez *loc. cit. num*. 18. Bonacin. *loc. citat. num*. 4. (Qui tamen malè citat Nauarrum *in Man. cap*. 25. *num*. 122.) Diana *resolut*. 27. *citat*. Palaus *num*. 11. Pellizar. *tractat*. 5. *cap*. 8. *sect*. 4. *quæst*. 23. *num*. 226. Hermanus *lib*. 4. *Sum. cap*. 2. *dubit*. 2. *art*. 2. Trullench. *loc. cit. num. quarto*. Filliuc. *tractat*. 23. *cap*. 10. *quæst*. 9. *num*. 325. vbi sic ait: *Dico secundò, per Eleemosynam pauperum, intelliguntur etiam stipendia pro Missis data pauperibus sacerdotibus in satisfactionem offensæ Deo factæ non recitando Officium, vel pro fundatoribus beneficiorum. Item intelliguntur Eleemosynæ pro suffragiis Defunctorum, nedum pro pauperibus viuentibus, &c.* Sic ille.

QVÆSTIO XXXII.

An Beneficiarius, qui recitare omittit, possit retinere sibi fructus, quos titulo donationis, accepit à pauperibus, quibus tradere promiserat, sed de facto non tradidit.

RESpondeo, vt certum, non posse. Quia huiusmodi Beneficiarius minimè fecit de facto restitutionem præceptam à Pontifice. Deinde, quia pauperes, quibus nondum traditi sint fructus, non habent ius certum, & firmum ad illos, sed vagum, ac incertum, pendens à voluntate Beneficiarij, cuius est eligere, & determinare, cuinam velit restitutionem facere: ergo pauperes prædicti nequeunt talem remissionem concedere; cum hæc debeat fieri ab eo, qui ius verum, ac proprium habet. Sic Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 5. *punct.* 4. *num.* 10. Quem citat, & sequitur Pellizar. *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 4. *quæst.* 23. *n.* 228. Qui secus dicunt, casu quo Beneficiarius de facto fructus tradidit pauperibus, qui postea titulo donationis liberè dederunt Beneficiario; quia tunc iste licitè potest eos accipere, & retinere; cum pauperes tunc liberam habeant facultatem disponendi, & nullum præterea exstet ius id prohibens. Sic etiam Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dubit.* 26. *num.* 8. Bassæus *tom.* 2. *v. Hora Can. IV. num.* 3.

QVÆSTIO XXXIII.

An Restitutio fructuum pro omissione Horarum suppleri possit per quascumque Eleemosynas, quas ante Beneficiarius de fructibus sui beneficij fecit.

NEgare videtur Diana *par.* 4. *tract.* 4. *Resol.* 220. *in fine*, quatenus ait, oppositum nimis laxum sibi videri. Sed immemor sui certe, doctus Pater hoc dicit; cum in facti contingentia, fateatur ab onere restitutionis, propter eleemosynas elargitas, sibi consulentem quendam liberasse 3. *part. tract.* 6. *Resol.* 57. vnde

Probabilius Respondeo, Posse suppleri restitutionem fructuum per eleemosynas fructuum beneficiorum antea factas. Quia huiusmodi Eleemosynæ cuiusdam anticipatæ solutionis rationem habent. Sic Bonartius *de Horis lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 21. apud Dianam Cui ego, vnum pro mille, addo Suarium, videlicet *lib.* 4. *de Horis, cap.* 30. *num.* 21. vbi sic dicit: *Denique eleemosyna omnes, quas ex fructibus beneficij fecit, toto illo tempore, in quo non recitauit, vbicumque illas fecerit, poterit vt iam restitutas computare: quia nunquam illos fructus fecit suos, & eos tradidit quibus tradendi erant. Et ita non manet obligatus ratione rei acceptæ, quia illam apud se non retinet*; *nec ratione acceptionis, quia iam executioni mandauit pœnam, & restitutionem per legem impositam.* Sic Sapientiss. Suarez. Sic etiam Corro *quæst.* 5. *de Horis*, §. 4. *num.* 20. ita contra Dianam scribens. *Quod hac restitutio fieri possit per eleemosynas iam factas per Beneficiarium, & sic quod heri factas possit applicare pro omissione hodie facta, docent plerique apud Oliuerium Bonartium* libro 2. cap. 11. num. 21. *quod nimis laxum* (*res mira*) *videtur* Dianæ 4. *parte*, *&c.* Sic Corro, & postea Pellizarius *tom.* 1. *tractat.* 5. *cap.* 8. *sectio.* 4. *quæstio.* 24. *num.* 229. vbi ait, sibi videri probabile, quod suppleri possit, & liberari à restitutione ob eleemosynas pauperibus iam datas, dummodo talis restituendi obligatio, re vera contracta fuerit ante elargitionem talium eleemosynarum. Ratio, inquit, est quia hæc videtur virtualis intentio omnium facientium eleemosynas, vt per eas satisfaciant omnibus obligationibus, quas suis peccatis, aut negligentiis contraxerunt: atqui hæc voluntas sufficit ad causandum voluntarium: ergo. Sic Sanchez *tom.* 2. *consil. cap.* 3. (non 4. vt legi apud Pasqualigum) *dub.* 121. Pasqualig. *decis.* 455. *per totam.* Layman *libro* 3. *tractat.* 5. *sect.* 5. *cap.* 12. *num.* 9. Diana 3. *p. tractat.* 6. *Resol.* 57. quos omnes sequitur Pellizar. Trullench. *libro* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dubit.* 24. *num.* 18. Corro *de Horis quæst.* 5. §. 4. *num.* 19. & 20. Hermanus *in Sum. capite* 2. *dubitat.* 2. *artic.* 2. *in fine*, vbi ita ait: *Posse aliquando Beneficiarium excusari à restitutione, ob Horas neglectas, titulo pecunia expensa* (*intellige post omissionem Horarum*) & *si non isto intuitu, in pauperes, vel alios vsus pios, censet Diana, & Layman* (loc. cit.) *esse probabile. Tum quod quidam Doctores ita sentiant. Tum quod videatur esse virtualis intentio omnium dantium eleemosynas, satisfacere per illas omnibus obligationibus, quas suis peccatis contraxerunt, Tum quod leges Ecclesiastica benignè debeant explicari.* Hæc Pater Hermanus, loquendo in specie quæstionis nostræ.

QVÆSTIO XXXIV.

An etiam Pensionarij teneantur restituere fructus pensionis pro rata, si non recitant Officium paruum B. virginis.

RESpondeo, vt certum: Teneri restituere, transacto semestri à pensione obtenta; & quidem integros fructus perceptos correspondentes omissioni. Quia ad id obligantur in citata Bulla Pij V. Et cùm non obligentur ad vllum aliud ministerium, præter recitationem, non habent vnde excusentur ab integra fructuum restitutione: iuxta dicta *suprà q.* 23. sic Palaus *loc. cit. num.* 16. ex Petro Nauarra, Suario, Bonacina, quos sequitur Pellizar. *sect.* 4. *cit. quæst.* 25. *num.* 140. Qui bene notant, huiusmodi restitutionem faciendam esse fabricæ beneficij, aut pauperibus, ea proportionaliter ratione, qua diximus teneri ipsos Beneficiatos.

QVÆSTIO XXXV.

An Pensionarius non recitans possit licitè pensionem à Beneficiario accipere.

NEgandum videtur. Quia Pensionarius non recitans, est incapax pensionis recipiendæ: ergo malè faciet illam recipiens.

Sed omnino Respondeo, Posse pensionem recipere, non sibi retinendam, sed tradendam quibus tenetur, eo quod ex præcepto Ecclesiæ teneatur illam restituere, non Beneficiario, à quo illam accipit, sed fabricæ beneficij, aut pauperibus, quibus est applicata. Sic Suarez *lib.* 4. *cap.* 30. *num.* 22. Palaus *disp.* 2. *punct.* 7. *n.* 17. Pellizar. *n.* 230. *cit.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXVI.

An saltem possit licitè Beneficiarius denegare pensionem suo Pensionario, Officium paruum non recitanti.

AFfirmabunt, qui existimant, non esse Obligatum Beneficiarium tradere pensionem Pensionario excommunicato, eo quòd sit incapax illius. Atqui Pensionarius non recitans etiam est incapax pensionis: ergo. Ita aliqui Authores, & quidem probabiliter, vt innuit Suarez, ex illoque Pellizarius.

Sed probabilius Respondeo, Non posse denegare pensionem suo Pensionario non recitanti. Quia Beneficiarius habet obligationem trahendi pensionem in sustentationem Pensionarij; sicuti fideles Beneficiato fructus beneficij, in illius sustentationem, vt ipse pro illis oret, &c. atqui isti non possunt denegare fructus beneficij Beneficiario non recitanti. Sic Suarez, Palaus, & Pellizar. *loc. cit.*

QVÆSTIO XXXVII.

An ad minus, possit Beneficiarius in dicto casu tradere ex se fructus pensionis pauperibus, vel fabricæ Beneficij.

AFfirmandum videtur. Quia tunc Beneficiarius nihil aliud facit, quàm præuenire obligationem ad quam tenetur Pensionarius omittens Officium.

Sed omnino Respondeo, Non posse. *Primò*, Quia Pensionarius in dicto casu potest petere à Papa aliquam compositionem, eamque sine magna difficultate obtinere, tanquam de restitutione non debita certæ personæ. *Secundò*, quia non ita facile constrata potest Beneficiario, quod Pensionarius culpabiliter omiserit Officium, quo casu solùm tenetur ad restitutionem. Sic ex Suario tenet Pellizarius *loco cit. num.* 231. & alij viri docti à se consulti. Addens *num.* 232. quod si Beneficiarius in dicto casu distribueret fructus pensionis pauperibus, & peccaret contra Iustitiam, & teneretur ad restituendum illud lucrum, quod Pensionarius acquisiuisset petendo compensitionem de fructibus omissis ob omissionem Officij parui B. Virginis.

QVÆSTIO XXXVIII.

An restitutio, quæ debetur ex omissione Officij, possit fieri ex aliis bonis, quam ex fructibus temporalibus beneficij, aut pensionis.

REspondeo vt mihi ferè certum: Debere necessariò fieri ex fructibus beneficij, aut pensionis. Quia id expresse statuitur in Bulla Pij V. vt diximus iam *supra, quæst.* 15. Legantur *ibi* dicta. Sic authores *ibi* citati, & Pellizarius etiam *tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 4. *q. vltima.*

TRACTATVS IX.
DE VITIIS RELIGIONI
OPPOSITIS, QVIBVS PRIMVM Decalogi præceptum violatur.

DISPVTATIO PRIMA.

De Superstitione modi indebiti colendi Deum.

QVÆSTIO PRIMA.

An superstitio deriuetur à verbo, supersto.

AFFIRMAT Cicero *lib.* 2. *de natura Deorum*, dicens, à verbo *supersto* deriuari, eo quod olim homines assidui erant in peccando, & immolando Diis, vt liberos relinquerent sibi superstites. *Qui totos dies immolabant, vt sui sibi liberi superstites essent, superstitiosi sunt vocati*, dixit ille. Et Lactantius Firmianus *lib.* 4. *de diuin. instit. cap.* 28. dixit, deriuari à dicto verbo, eo quòd homines, relictis veteribus Diis, colerent loco illorum superstitem memoriam suorum maiorum. Legantur Suarez *tom.* 1. *de Religione, lib.* 2. *cap.* 1. Lessius *lib.* 2. *cap.* 43. Fagundez *lib.* 1. *Decalog. cap.* 34. *num.* 1. Torreblanca *lib.* 9. *iuris spiritualis practicabilium, cap.* 1. *à num.* 3. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *à num.* 1. Simancas *de Catholicis institut. tit.* 63. *de superstitionibus, num.* 1. vbi ex Seruio ait sic: *A superstite superstitio dicta, quæ anicularum propria est, quæ multis per ætatem superstites sunt: & quæ rebus inanibus addicta, dum volunt vidiri nimis religiosæ, superstitiosæ fiunt, & ita delirant.*

QVÆSTIO II.

An rectè definiatur superstitio, quod sit, falsa religio, *seu*, cultus vitiosus, quo vel colitur creatura cultu diuino, vel Deus, sed modo indebito.

REspondeo vt certum, Rectè sic definiri à D. Thoma ab omnibus recepto, 2. 2. *q.* 92. *art.* 1. Caiet. *quæst.* 93. *art.* 2. *& in sum. verb. superstitio.* Lessius *lib.* 2. *de Iust. quæst.* 43. *dub.* 1. *num.* 2. Martin. Delrio

rio *lib.3. Magic. cap.2.* Azor. *1.p. lib.9. cap.11. q.1.* Sanchez *lib.2. Decal. cap.37. num.1. & cap.38. num.12.* Fagundez *lib.1. in Decal. cap.34. num.1.* Trullench. *lib.1. in Deal. cap.10. dub.1.* Thomas Tamburin. *lib.2. in Decal. cap.6. §.1.* Castro Palao *tom.3. tract.17. disp.1. punct.1.* Sayrus *in Claui Regia, lib.4. cap.4.* Suarez *tom.1. de Relig. cap.1. & 2.* Bonacina *tom.2. sum. disp.3. quæst.5. punct.1.* Torreblanca *lib.9. cit. cap.1. num.1.* & alij citandi.

QVÆSTIO III.

An species superstitionis sit quadruplex.

RESpondeo vt certum, quod sic. *Prima* namque est, quando Deo exhibetur cultus diuinus, sed modo indebito: & hæc appellatur *superstitio* indebiti modi colendi Deum. *Secunda est*, quando cultus diuinus exhibetur creaturæ, eam loco Diei adorando; & hæc appellatur *Idololatria*. *Tertia* est, quando homo petit à creatura auxilium, aut instructionem, quæ à solo Deo potest haberi, & ideo hunc diuinum cultum tribuit creaturæ, volens per ipsam instrui de præteritis, aut præsentibus, seu futuris: & hæc appellatur *diuinatio*. *Quarta* est, quando homo in suis actionibus omittit dirigi à Deo, & petit vt dirigatur à creatura, & ideo ei diuinum cultum tribuit; & hæc appellatur *superstitio vana obseruationis*.

Rursus, prima species superstitionis colendi Deum indebito modo, adhuc est duplex. *Prima* quando quis tribuit Deo cultum falsum, seu perniciosum, vt si eum nunc colat per cæremonias Iudaicas aut Mahometanas. *Secunda*, quando quis tribuit Deo verum cultum, sed superfluum: vt si eum velit colere, & honorare cæremoniis, quæ nihil ad Dei gloriam conferunt; vt si in Missa vnam, aut alteram Orationem adderet, aut illam diceret tali numero candelarum, &c. Sic ex Augustino *lib.2. de doctrina Christiana*, & refertur *in cap. illud, 26. quæst.2.* ex D. Thoma *2.2. quæst.92. art.1.* docent Sanchez, Fagundez, Bonac. *loc. cit.* & communiter alij Doctores.

QVÆSTIO IV.

An peccaret mortaliter, qui hodie ex lege veteri aliquid in honorem Dei faceret, vt si vitulum Deo Sacrificaret.

RESpondeo vt certum, quod sic. Quia suo facto reuera profiteretur adhuc esse veram sectam Iudaicam. Igitur, si quis hodie vitulum Deo Sacrificaret, sabbata custodiret, filios circunciderer, & alia faceret, quæ in lege Moysis in cultum veri Dei fuerunt constituta, etiamsi id in honorem Dei faceret, verè peccaret mortaliter peccato superstitionis, nisi alias illum excusaret ignorantia inuincibilis, vti modo excusantur multi Æthiopes, qui circunciduntur, putantes se per hoc Christum imitari, quia sic instituuntur à suis Episcopis, & Sacerdotibus, nec vnquam contrarium audierunt. Sic Lessius *lib.2. cap.43. dub.1. num.3. & 4.* Suarez *tom.1. de Relig. lib.2. c.1. & 2.* Malder. *de virtutib. Theol. tract.10. c.7.* Thom. Tamburin. *lib.2. Decal. c.6. §.1. n.2.* Torreblanca *lib.9. cap.1. n.7.* & omnes.

QVÆSTIO V.

An etiam sit superstitio mortalis in diuino Officio cantare, aut Organo pulsare turpia, aut profana.

RESpondeo, Esse mortalem superstitionem, turpia, & profana inter diuina Officia admiscere, ad colendum Deum. Quia videtur coli Deus per cultum falsum, & qui maximè Deo displicet. Imò etiamsi hæc quis non faciat ad colendum Deum, sed solum ad ipsum finem turpem, erit adhuc superstitio mortalis. Quia præter scandalum adest Dei iniuria, dum in Officio diuino, vbi colitur Deus, intermiscetur materialiter id per quod offenditur. Sic Sanchez *lib.2. summa, cap.37. num.7.* Tamburin. *loc. cit. num.3.*

De qua materia etiam egimus suprà *tract.8. disp.6. quæst.4.*

QVÆSTIO VI.

An item sit lethalis superstitio falsas Sanctorum Reliquias adorandas proponere, vel tabellas in templo, vel figuras ceræ imagini offerre, in signum falsi miraculi, aut falsi beneficij ab imagine accepti.

NEgandum videtur, casu quo id faciens, nil contra diuinum cultum machinari intendat, sed solum velit alios ad deuotionem excitare, vt imagini offerant.

Se dvt certum Respondeo, esse lethalem superstitionem. Quia per hæc facta, magna veræ Religioni infertur iniuria. Nec excusatio dici potest à bona intentione propagandæ deuotionis, cum potius hæc eo modo diminuatur, dum aperitur via ad vera neganda: præterquam quod Deus verus honorari mendaciis valde refugit. Sic Caiet. *in sum. verb. superstitio, cap.1.* Armilla *num.2.* Nauarr. *in Man. cap.11. num.27. vers. sextò.* Sayrus *lib.4. cap.4. n.4.* Sanchez *lib.2. sum. cap.37. n.9.* Tamburin. *lib.2. c.6. §.1. num.4.* & Fagundez *lib.1. c.34. n.3.* & alij.

QVÆSTIO VII.

An deinde sit mortale, miracula falsa prædicare, aut typis mandare.

RESpondeo vt certum, Esse mortale, quia talis actio est cultus falsus & perniciosus, veram miraculorum fidem eneruans. Sic Caiet. *2.2. quæst.93. art.1. fine*, Sanchez, & Tamburin. *loc. cit.*

QVÆSTIO VIII.

An rursus sit peccatum die Dominica ieiunare.

AFfirmant esse, ad minus veniale, eo quòd tale ieiunium contineat cultum superfluum, Nauarr. Caiet. & Sayrus, apud Sanchez *loc. cit. n.11.*

Sed absolutè Respondeo, minimè esse peccatum vllum, nisi casu, quo id fiat in contemptum Resurrectionis Christi Domini, atque in confirmationem Manichæorum

Manichæorum hæresis sustinentis, illum non resurrexisse; quia tunc absque dubio esset grauissimum peccatum: aut alia circunstantia vitaretur, quia tunc esset veniale: ex se autem nullum. Sic Sanchez, Tamburinus & alij citati à nobis 3.*p.tract.5.de Ieiunio,disp.*7.*q.*20. Sic etiam Palaus *tom.*3. *tract.*17. *disp.*1.*punct.*1.*num.*6.

QVÆSTIO IX.

An sint superstitionis damnandi, qui Paschatis diebus à carnibus abstinent.

RESpondeo, damnandos esse superstitionis. Quia contra laudabilem vsum Ecclesiæ procedunt. Vnde à fortiori damnandi sunt, qui ex voto à carnibus diebus præfatis abstinent, vel tribus diebus Dominicis ieiunant ad tollendas tertianas. Nam hæc à Dæmone iubentur, vt homines grauius Deum offendant, & vt festiuos dies, quos summa alacritate debent celebrare, à carnibus abstinendo violent, fingentes maiorem gratiam esse consequuturos. Sic Malderus *de virtutib.Theolog.tract.*10.*cap.*7. *dubit.*2. Torreblanca *lib.*9.*cap.*2. *à num.*10. Legantur Martin. de Arles *de superstit.num.*93. & Martin.del Rio *lib.*3. *Magic.p.*2.*q.*4.*sect.*2.

QVÆSTIO X.

An qui fingit se esse aliquem Sanctum, v. g. Diuum Petrum, vt alios fallat, peccet mortaliter.

RESpondeo vt certum: Peccare mortaliter, si id seriò ad decipiendos alios faciat. Quia re vera miracula falsa publicat, & ideo mortale facit, vt constat ex dictis *quæst.*7. secus esset si ex ioco id faceret, & haberet intentionem, & animum, statim eos, quos sua fictione decepit, admonendi de suo ioco, & de veritate rei. Sic Rocafull.*lib.*3. *in prim. præcep.Decalog. cap.*1. *n.*7. Fagundez *lib.*1. *in Decal. cap.*34. *fine*, qui bene monent, abstinendum esse ab huiusmodi iocis, vtpote valde nociuis, & periculosis in materia religionis.

QVÆSTIO XI.

An sit superstitiosum, zonâ prægnantis pulsare campanam, vt sic prosperum obtineat partum.

RESpondeo vt certum: Esse superstitiosum. Quia sonus campanæ, quantumvis factus per cortigiam, aut zonam, qua prægnans præcingitur, nullam vim naturalem habet ad talem effectum producendum: ergo si producitur, necessariò est dicendum à Deo, vel à dæmone prouenire: non à Deo, cum non fiat mediis ab ipso, vel ab eius Ecclesia institutis: ergo à dæmone: ergo, &c. Sic ex Martino de Arles *tract.de superstit. num.*37. docet Torreblanca *lib.*9.*iuris spirit.practicab.cap.*2.*n.*3.

QVÆSTIO XII.

An sit superstitiosum, imaginem alicuius Sancti in flumen proiicere, aut in ripa ponere, pro obtinenda pluuia.

RESpondeo vt certum: Esse superstitiosum, & graue peccatum, contra religionem. Peccant namque id facientes in cultum Sanctis debitum, irrogantes Deo iniuriam, per irreuerantiam suis Sanctis. Sic Arles, & Torrebl.*loc. cit.* Trullench etiam *lib.*1. *in Decal.cap.*10. *dub.*10. *num.*8. & antea Sanchez *lib.*2.*in Decal.cap.*40. *num.*34. & meus Nauarr. *de Orat.cap.*6. *n.*46. ita dicens: *Ex quo subinfertur, Primò, malas esse processiones, & orationes, quarum conterraneus noster perdoctus, ac pius, Martinus ab Arles, Archidiaconus Pampilon. meminit, in quibus proiiciunt imaginem S. Petri, aut Sancta Felicitatis in flumen, donec pluat, aut in margine eius reponunt eam, vt intra spatium viginti quatuor horarum pluuiam pro certo sperent, aut immergunt eam in flumine. Eiusmodi enim in aquas imaginis immersio, nec virtute naturali, nec institutione diuina, vel humana Ecclesiastica, talem effectum, scilicet pluere tempore siccitatis, operari potest.* Sic Nauarrus, Bonac.*disp.*3.*quæst.*5.*punct.*4.*n.*43.Lupus *in edictum Inquisit.p.*3.*lib.*15.*dist.*3.*diff.*2.

QVÆSTIO XIII.

An superstitiosa sint Orationes, quibus sagæ benedicunt Rosaria pro parturientibus, vel morbo laborantibus.

RESpondeo vt certum: Esse vanas, ac superstitiosas. Quia huiusmodi orationes, nec virtute naturali, nec institutione diuina, aut Ecclesiastica, habent dictum effectum. Sic optimè Nauarrus *loco cit.num.*49.ita scribens: *Quod iustè quærat hic quispiam, quid dicemus de Orationibus, quibus sagæ benedicunt Rosaria pro parturientibus, & angina, aliove morbo laborantibus, immixtis verbis, etiam à se non intellectis, additisque cæremoniis superstitiosis, halitus, suffitus, oscitationis, aliisque similibus reprobatis. Quid item de his, qui ad eiusmodi sagas, & incantatrices pro remedio salutis confugiunt? Quid quæso? quàm, vt rogemus Deum Opt. Maxim. vt supplenda negligentiam, si qua est, Prælatorum, ita eos, & eas castiget, vt errata sua agnoscant, & sibi persuadeant, supremam illam diuinæ Maiestatis potestatem, & bonitatem infinitam, esse fontem salutis, non solum spiritualis, sed etiam corporalis, & quod hæc in primis est per media naturalia procuranda, non sperando, neque desiderando intempestiuè nancisci eam miraculosè, & cum illa defecerint, refugere ad gratuita Dei, per modos, & vias à sacra Scriptura, sacraque Dei Ecclesia, & ipsius Canonibus nobis præfixas: & non per prauas, & superstitiosas à cacodæmonibus, & eorum ministris inuentas.* Hucvsque piissimus, & deuotissimus Doctor. Quem sequuntur Sanchez *lib.*2.*sum.cap.*40. *num.*35. Filliuc. *tract.*24.*cap.*6. *quæst.*5. *num.*150. Trullench *lib.*1. *in Decal.cap.*10.*dub.*10.*num.*8.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XIV.

An sit superstitiosum, dicere aliquos versus alicuius Psalmi, ad compescendos canes latrantes, aut cohibendum sanguinem è naribus profluentem, vel quemcunque morbum sanandum.

AFfirmandum videtur. Quia talis recitatio, nec virtute naturali, nec institutione diuina habet infallibilem effectum: ergo si illum per talem recitationem infallibili credulitate expectes, à Dæmone expectare per tacitam inuocationem clarè conuinceris: ergo superstitiosus erit, qui ad compescendos canes latrantes, ac penè mutos reddendos, illud Psalmi profert: *In chamo, & freno maxillas eorum constringe.* Et qui ad cohibendum sanguinem è naribus in magna copia profluentem, dicit: *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ, &c.* Et ad compescendum morbum quemlibet illud Psalmi: *Dirupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.*

Sed sub distinctione Respondeo dicendum, quod si quis dictos versus ex Psalmis desumptos, ad suam sanitatem, vel ad aliquid aliud sibi graue vtile obtinendum, proferat deuotè, cum pietate & fiducia; tunc licitè proferet, nec talis versuum prolatio superstitiosa erit. Si verò dictos versus recitet cum credulitate infallibilis euentus, tunc superstitiosa erit talis oratio. Sic Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 6. §. 1. *à num.* 40. *vsque ad* 45. vbi sic primam partem nostræ responsionis probat. *Quia in sacris* (ait) *illis verbis, seu rebus, dum speras, in Deo speras, ad quem confugere cum fiducia, Sacra nos Scriptura semper docent.* Secundam verò partem sic: *Quia cùm præter Sacramenta, & Sacramentalia, nihil sit ex Sacris verbis, vel rebus, quod infallibilem habeat effectum; si tu illum ab aliis, siue per benedictiones inuocatiuas, siue per constitutiuas expectes, non nisi à dæmone expectare per tacitam inuocationem conuinceris: aliunde enim expectare non potes.* Sic ille. Qui ex Suario *lib.* 2. *de superstit. cap.* 15. *n.* 26. & 27. & Sancio *lib.* 2. *sum. cap.* 40. *n.* 44. *fine*, addit, aduertitque facile posse quem in his euentibus superstitionem euitare, si videlicet ita illis verbis vtatur, vt eam credulitatem corrigat, solumque à Deo cum fiducia, non autem cum infallibilitate effectum præstoletur, seu (vt ait Sanchez) si vtatur illis verbis, non sperando certam salutem, sed per modum impetrationis à Deo.

QVÆSTIO XV.

An sit alienum à superstitione, morbum caducum patienti, hæc ad aures dicere verba: O creatura Dei, memento Creatoris tui.

NEgandum esse alienum, probatur: quia suspicio magna est superstitionis, adhibere verba secretò ad aures infirmi ad eum ab infirmitate alleuiandum. Nam inter alia, quæ exorcistas suspectos de superstitione, ac pacto cum dæmone reddunt, vnum est (vt ait Sanchez *lib.* 2. *cap.* 41. *num.* 35. *in fine*) si vocibus ignotis vtantur, & eas dæmoniacis ad aures dicant.

Sed clariùs Respondeo, Non esse alienum à superstitione, si dicta verba ad aures patientis caducum morbum dicantur, ob vanum finem; vel, vt clam ea insufflentur; quia hæc ad aures insufflatio valdè suspectum reddit de superstitione insufflantem, & clam verba dicentem. Si verò talia verba ad aures clam dicantur, vt morbum patiens illa audire possit, Deoque se commendare, ablata certi euentus credulitate, alienum erit à superstitione talia verba ad aures proferre infirmi. Sic Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 6. §. 1. *num.* 34. *adiuncto num.* 48. *vers. Pari modo.*

QVÆSTIO XVI.

An saltem omninò sint superstitiosi, qui ad aures equorum, dolorem intestinorum patientium, verba aliqua insufflant, & ad sanitatem reuocant.

REspondeo vt certum, superstitiosos esse omninò. Quia huiusmodi insufflatio ad aures equi nequit corrigi, & moderari, sicuti potest insufflatio facta ad aures creaturæ rationalis, vt nuper diximus: superstitiosa igitur erit semper. Sic Tamburinus *loco citato*, & Ignatius Lupus *in edictum S. Inquisit. part.* 3. *lib.* 15. *dist.* 3. *diff.* 4. Lessius *lib.* 2. *cap.* 43.

QVÆSTIO XVII.

An sit superstitiosum dicere, aut prædicare, quod ille, qui in die Sancti Stephani Protomartyris pane & aqua ieiunat, & ritè confessus communicat, non sit moriturus ab alio occisus, etiamsi multis ictibus impetatur.

REspondeo vt certum, Superstitiosum esse, quia tale ieiunium, nec ex ordinatione diuina, aut Ecclesiastica, nec sua virtute naturali ad dictum effectum vim habet. Sic Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 6. *num.* 35. & 46. vbi sic scribit: *Ieiunium illud Sancti Stephani cum Communione peractum, frequentissimè hic Panormi, præsertim apud viros nobiles vsurpatur, sæpiusque à me sciscitati sunt, an superstitionem redoleat? Respondi, maximam, si infallibilitatem euentus expectent. Addidi esse plurium scelerum causam; siquidem ea credulitate ducti non pauci, temerè peccatis habenas laxant. Profectò aliquos ex his, qui prædictum ieiunium, cæteraque quotannis nimis religiosè custodiebant, vulneribus cecidisse, satis constans est fama: quareve illis, qui ea spe freti, peccatis commaculatam animam habere nihil laborant. Adhortor hos, vt promontorium malæ spei à Patre Paulo Zehentner eruditè compositum, meditato legant. Si verò errorem corrigant, sperentque cum fiducia auxilium, quod Deo placuerit fore impartiendum, superstitione, culpaque carebunt; quia nihil mali tunc Ieiunium, Confessio, Communio, sed plurimum laudis continebunt.* Hucvsque Tamburinus.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XVIII.

An sit superstitiosum, credere firmiter, quod recitantes certas Orationes, vel illas secum ferentes, non sint morti subitaneæ, vel alteri periculo subiecti, quin potius bene fortunati.

RESpondeo vt certum, esse omnino superstitiosum. Nam similes orationes ad dæmonem referuntur, vt constat ex ratione quæst. antecedenti data. Sic Nauarr. *in Man. cap.*11. *num.*34. *& de Orat. cap.*19. *num.*160. per hæc verba: *Licet prædictæ duæ Orationes*, Pater noster, & Aue Maria, *sint excellentes, non tamen credenda sunt omnia, quæ illis aliquot libelli, & tituli conscripti, maiore temeritate, (ne dicam superstitione) quàm Christiana discretione tribuunt, nempe quod qui toties recitauerit illas, vel earum alteram, illo aut illo die, vel loco, aut modo, erit bene fortunatus in contrahendo matrimonio, in gerendo negotia sua, felicem habebit successum, non morietur subito, non occidetur insidiosè, apparebit ei Virgo Maria, non peribit igne, vel aqua; aut ante obitum apparebit ei Virgo Mater, & alia id genus, quæ nulla scriptura authentica, nec ab vllo illustri, classicóve Authore probantur.* Hæc & alia ibi meus Nauarrus. Suarez *tom.*1. *de Relig. lib.*2. *de superst. cap.*15. *num.*9. *&* 10. Lessius *lib.*2. *cap.*43. *dubitat.*10. Sayr. *in Claui Reg. lib.*4. *cap.*6. *num.*8. D. Anton. Syluest. Tabiena, Armilla, & Ciruelo, quos omnes citatos sequitur Sanchez *lib.*2. *cap.*40. *num.*20. Bonac. *disp.*3. *quæst.*5. *punct.*4. *num.*11. *vers. Quintò*, Filliuc. *tract.*24. *cap.*6. *q.*3. *n.*142. Tamburin. *lib.*2. *cap.*6. *§.*1. *num.*27.

QVÆSTIO XIX.

An sit superstitiosum deferre ad collum Sacra quatuor Euangelia, aut vnum eorum, videlicet S. Ioannis.

NEgat absolutè Lupus *in edict. Sancta Inquisit. part.*3. *lib.*15. *dist.*4. *art.*3. *difficul.*1. Quia quemadmodum licitum est (inquit) *Euangelia super infirmos ore proferre: ita licitum est secum deferre Euangelia, & ad collum suspensa habere.* Ita ille. Et licet bene,

Clarius, & melius Respondeo, Minime esse superstitiosum, Euangelia Sacra ad collum suspensa habere; sed potius licitum sic illa portare, vt prosint viuenti alligata, maximè à maleficiis præseruando, vt bene ait Lupus ex Iacob. Spreng. *in Malleo Malef. p.*2. *q.*1. Hoc tamen intelligendum est, dum tamen in illis suspendendis, & ligandis non misceantur aliquæ circunstantiæ vanæ: veluti, quod sint scripta in charta virginea, aut quando sol oritur, aut quando legitur Euangelium, vel quod debeant tot sigillis ligari, & à puella virgine, aut quod à nemine videantur, & alia similia, quæ neque ad laudem Dei, neque ad alium effectum naturalem, vel institutum deseruiunt. Sic ex D. Anton. S. Thoma, & Martino ab Arles, tenet, & docet Nauarr. *in Man. cap.*11. *num.*35. *& cap.*6. *de Orat. num.*49. Raphaël de la Torre *tom.*2. *de vitiis opposit. Relig. quæst.*69. *art.*4. *disput.*1. Torreblanca *lib.*9. *cap.*3. *num.*3. *& cap.*5. *num.*19. vbi idem docet de portantibus Reliquias Sanctorum, vel versum aliquem Psalmorum, non ex deuotione tantum, sed adiunctis vanis circunstantiis, vt sunt à nobis relatæ. Legantur Martin. del Rio *lib.*3. *Mag. p.*4. *sect.*8. *q.*4.

QVÆSTIO XX.

An sint superstitiosæ Orationes illæ, quæ à colligentibus herbas, ipso die S. Ioannis Baptistæ, ante solis ortum dicuntur.

RESpondeo vt certum, Esse superstitiosas, si illas dicentes credant firmiter, nec suas orationes, nec herbas post solis ortum collectas, vllas vires, aut efficaciam habituras. Quia certè vanis omnino circunstantiis vestiuntur. Sic Nauarr. *de Orat. cap.*6. *num.*47. *versu Secundò.* Qui bene aduertit, non ideo esse licitum colligere herbas ad curandum, dicendo aliquas Orationes, nempe Orationem Dominicam, aut Symbolum, eo die, aut quouis alio; quinimò salubre esse, secundum decretum Martini Papæ in quodam Concilio, relatum *in cap. Non liceat* 26. *quæst.*5.

QVÆSTIO XXI.

An item superstitiosum sit, recitare quasdam Orationes, nocte S. Ioannis, vt sibi manifestetur, cui quæ nuptura sit.

REspondeo vt certum: Esse superstitiosum, sicuti est, ob eundem finem, applicare nocte illa auditum, credendo nomen quod primò vocari audierit, esse illud viri in matrimonium ducendi. Ratio est, quia talis oratio, etiam nocte illa habita, nullo ex capite ad hunc effectum vim habere potest, vt constat. Sic Lupus *lib.*15. *cit. dist.*4. *art.*4. *difficul. vnica.* Tamburin. *lib.*2. *in Decal. cap.*6. *§.*1. *num.*27. & antea Sanchez *lib.*2. *sum. cap.*40. *num.*19. ita scribens: *Ad hanc superstitionem vanæ obseruantiæ ad aliquid prædicendum, pertinet, quod quædam mulierculæ nuptiarum auidæ, solent efficere; nempe, recitare nocte D. Ioannis Baptistæ, vt eis manifestetur, cui nuptura sint: applicareque simul auditum solent, credentes nomen, quod audierint, fore earum viri nomen. Et similiter, quod eadem efficiunt; recitant enim animæ deserta dirigentes preces in aurora primo aspectu diei S. Ioannis Baptistæ, vt virum, cui matrimonio iungendæ sunt, reuelet; quia hæc vana sunt, nec ad id vim habentia.* Hæc Sanchez.

QVÆSTIO XXII.

An sit superstitiosum obseruare dies, quasi quidam sint fausti, vt dies Iouis, quidam infausti, vt dies Martis.

NEgare videtur Campanella *tit. de diebus faustis, & infaustis*, vbi ait quosdam dies semper extitisse sibi infaustos; & esse ex se tales, vt notat Carena *tract. S. Officij, p.*2. *de Sortileg. tit.*12. *num.*120. Deinde addit, Familiam Mendozinam in Hispania, à S. Inquisitione obtinuisse priuilegium, ne die Martis, qui apud ipsam habetur infaustus, teneatur aggredi opus aliquod. Refert huius Authoris placitum, ac dictum Lupus *in edict. Sancta Inquisit.* 3. *p. lib.*15. *dist* 6. *art.*1. *diff.*4. *pag. mihi* 285.

Sed vt certum Respondeo, Esse superstitiosum. Quia certum est, nullum diem faustum, vel infaustum,

stum esse ex se, & ex natura sua: sed omnino esse accidentale, quod aliquis sit faustus, vel infaustus. Probatur *primò*, tum ex illis verbis Apostoli ad Galat.4. *Dies obseruatis, & tempora, & menses, & annos; timeo vos, ne frustra laborauerim in vobis.* Tum etiam ex Sacris Canon. cap. *Non licet, 26. quæst. 2. cap. Non obseruetis, ead. causa, q. 7.*

Secundò. Quia si aliqui dies ex se esset infaustus, aut faustus, plane sequeretur manifesta contradictio, nimirum quod dies faustus esset infaustus, & è contra: patet, quia dies fausti, apud vnam Nationem; sunt infausti, apud alteram: nam dies Lunæ est infaustus apud Hebræos; quia existimant in eo natum fuisse Cain: Dies Martis, apud Athenienses: dies Mercurij apud Medos: dies Iouis apud Frigios: dies Veneris apud Troianos: & dies Saturni apud Persas: igitur quilibet dies est infaustus respectu alicuius Nationis: ergo si aliquis eorum est faustus apud aliam, iam esset simul faustus, & infaustus: ergo ex se, aut ex natura sua neutrum habet.

Nec verum videtur, quod ait Campanella, nimirum, familiam nobilissimam Mendozinam, habere priuilegium relatum à Sancta Inquisitione; quia hæc non cogit quemquam ad aggrediendum opus potius vno die, quam altero; & qualibet die integrum est cuipiam opus incipere; quare dicta familia nulla egebat ad hoc licentia, & ideo falsum est illam habere, vt bene notat Lupus *loc. cit.* Sic igitur tenent omnes Theologi cum D. Thoma 2.2. *quæst. 95. art. 3.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 2.* Nauar. *in Man. cap. 11. num. 38.* Ciruelo *de superstit. 3. p. cap. 6.* Sanchez *lib. 2. sum. cap. 40. num. 15.* Torreblanca *de Magia lib. 1. cap. 27. & lib. 9. iuris spirit. cap. 8.* Trullench *lib. 1. in Decal. cap. 10. dubit. 10. num. 14.* Tamburin. *lib. 2. cap. 6. §. 1. num. 17.* Simancas *de Catholic. Institut. tit. 63. num. 6.* vbi ad id probandum adducit multa Patrum testimonia, inter quæ vnum sit Chrysostomi, qui in oratione kalendis habita, sic inquit: *Dies bonus, & malus est, non sua quadam, & propria natura (nihil enim dies à die differt) sed nostra vel negligentia, vel ignauia. Si iustitiam feceris, bonus tibi dies erit; sin peccatum designaueris, malus, & supplicio plenus.* Sic ille.

QVÆSTIO XXIII.

An superstitiosi sint illi, qui festiuitates S. Vincentij, S. Vrbani, & Conuersionis Sancti Pauli obseruant, vt cæteros anni euentus coniectentur.

AFfirmant multi Doctores, docentes consequenter, superstitiosos esse versus, quos ad effectum prædictum cognoscendum, quidam fecerunt; sunt autem hi.

Clara dies Pauli, bona tempora denotat anni.
Si nix, aut pluuia, designat tempora cara.
Si fuerint venti, designant prælia genti.
Si fuerint nebulæ, pereunt animalia quæque.

Ita tenent Binsfeldius *de Confess. Maleficor.* de causis ad maleficia disponentibus *causa* 3. Martin. del Rio *disquis. Magic. lib. 3 part. 2. quæst. 4. sect. 6.* Campanil. *Rubr. 11. cap. 26. n. 99.* quos sequitur Torreblanca *lib. 9. iuris spirit. practic. c. 8. n. 35.*

Sed probabilius Respondeo, *Primò* Minimè esse superstitiosos in rigore, dictos versus, nec minus qui illos obseruant ad coniecturandum cæteros anni euentus. Cum nihil contineant contra cultum debitum Sanctis; nec Dæmonis pactum in se ipsis inuoluant. Sic Lupus *part. 3. lib. 15. dist. 6. art. 1. difficul. 6.*

Respondeo tamen *Secundò*, tanquam quid certum, tales versus, & illos obseruantes, esse omnino vanos, nulloque niti fundamento. Patet. Quia si dictus S. Pauli dies anni qualitatem prognosticat, vel hoc præstat, qua Sanctus est, vel qua naturalis, ex cœlorum cursu, stellarumque occursu & concursu: atqui non præstat, qua sanctus est; quia Sanctitas diei aut cultus illius, nullam anni prognosticationem impertit, vt constat: nec qua naturalis est, quia si ex cursu cœlorum, vel occursu & concursu stellarum facienda foret prognosticatio totius anni; cum quotidie habeatur aliquis cursus, occursus, & concursus, non esset magis prognosticus totius anni vnus quàm alius dies. Vnde placet dicere, hos versus non fundari in Astrologorum placito; sed in vocibus popularibus, quæ vanæ sunt, minimeque attendendæ. Hæc Lupus *loc. cit.*

QVÆSTIO XXIV.

An saltem sit superstitiosum, dicere prognosticari posse, quemlibet anni mensem, iuxta qualitatem primorum dierum duodecim mensis Ianuarij.

AFfirmat Torreblanca *loc. cit. cap. 8. n. 11.* vbi docet, superstitiosos esse illos, qui obseruant dies dictos *Cabañuelas*, nempe primos duodecim dies Augusti, vel Septembris, vt ex eis singulos anni menses coniectentur: nam cum illis causa naturalis non subsit, nec diuina; superstitiosa est, & damnata in illis verbis Apostoli ad Galat. 4. *Dies obseruatis & tempora*, &c.

Sed iuxta nuper dicta Respondeo dicendum, quod minime sint superstitiosi, sed vani obseruantes tales dies in prognosticationem mensium totius anni. Quia eadem currit in hac, ac in antecedenti difficultate ratio. Sic Lupus *loc. cit.*

QVÆSTIO XXV.

An obseruatio dierum Criticorum, sit superstitiosa.

REspondeo vt certum: Non esse superstitiosam obseruantiam dierum Criticorum, circa corporum infirmitatem: quia pendet à re naturali, videlicet, à natura humorum, vt docet praxis. Pro quo sciendum est, quod Medici vocant dies Criticos, illos, in quibus de morbi ratione iudicium ferre possunt, qui quidem sunt impares, inter quos potissimi sunt quintus, septimus, vndecimus, in quibus si natura confortatur, fit iudicium de futura sanitate, si verò deterioratur, de morte proximè futura. Sic Lupus *part. 3. lib. 15. dist. 6. art. 1. diff. 2.* Qui notat secus dicendum de obseruantia dictorum dierum Criticorum respectu adeundæ hæreditatis, aut villæ, qui olim obseruabantur, vt solùm dictis diebus Criticis adiri possent; quia ista tanquam superstitiosa penitus sublata est, vnde nunc temporis tam die Critica, quam non Critica, vt sexta, octaua, decima, &c. hæreditas adiri potest. Ita ille.

QVÆSTIO XXVI.

An obseruatio dierum Lunæ pro rebus naturalibus conseruandis sit licita.

RESpondeo vt certum, licitam esse omnino. Quia ad hunc effectum necessariam Lunæ dierum obseruantiam, praxis docet. Vnde ab omnibus obseruantur pro secandis lignis, ne vermibus rodantur, diutiusque durent: pro colligendis fructibus, ne breuiori tempore marcescant: pro sanguinis vena secanda, ne diminutio Sanguinis noceat, &c. Sic communis. Lupus *loc. cit. difficult.* 5. licet quoad obseruantiam respectu diminutionis Sanguinis, aut alterius euacuationis, oppositum sentiat Torreblanca cum multis aliis *lib.* 9. *cap.* 8. *à n.* 36. Legatur.

QVÆSTIO XXVII.

An etiam sit licita obseruantia dierum Canicularium, pro diminutione Sanguinis, & sumptione medicinæ, &c.

RESpondeo vt certum: etiam esse licitam. Quia sic praxis Medicorum docet, qui in illis diebus, tam à secanda vena, quam à potione danda omnino cauent, nisi grauis necessitas vrgeat. Incipiunt autem dies Caniculares, secundum aliquos, à pridie idibus Iulij, & finiuntur pridie idib. Septembris. Secundum verò alios incipiunt decimo quarto kalend. Augusti, & sunt septuaginta duo, vt ait Sacerdotale Roman. *part.* 3. *tract.* 2. *cap.* 4. Secundum alios denique, incipiunt die decima septima Iulij, & perseuerant præcisè quadraginta diebus, vt ait Selua *var. lect.* apud Lupum *loc. cit.*

QVÆSTIO XXVIII.

An obseruatio anni Climacterici, v. g. Saxagesimi tertij, sit superstitiosa.

AFfirmat Picus Mirandulan. *lib.* 6. *aduers. Aristot. cap. vltimo.*

Sed vt certum Respondeo, Non esse superstitiosam, sed fundatam in ratione naturali. Quia anni climacterici, seu (quod idem est) periculosi, intrinsecè habent in se specialem vim immutandi, seu alterandi corpus humanum, nisi impediantur ab aliqua causa: ergo immutatio, quæ in dictis annis contingit, absolute est naturalis: ergo eorum obseruatio in ratione naturali fundatur: ergo non est superstitiosa. Antecedens probant late Arithmetici, Astrologi, Medici, & experientia. Legatur Lupus *loco. cit. art.* 2. *diff.* 1. cum quo nota, quod anni Climacterici, sunt omnes, & singuli septenarij; nam in quolibet eorum, natura mutationem in corpore humano facit; interdum ad morbum, interdum ad sanitatem, pro ratione cuiusque temperamenti. Inter septenarios autem, tres sunt præcipui Climacterici. nimirum, quadragesimus nonus, quinquagesimus sextus, & sexagesimus tertius, qui adhuc respectu horum est præcipuus.

QVÆSTIO XXIX.

An colligentes herbas in festo S. Ioannis Baptistæ, credentes maioris esse efficaciæ ad sanitatem tribuendam, sint superstitiosi.

AFfirmat absolutè Torreblanca *lib.* 9. *Iur. spirit. cap.* 8. *num.* 32. & penes ipsum, D. August. *in Enchrid. cap.* 79. Ciruelo *de superst. p.* 3. *c.* 11. Binsfeld. *in Confess. Malefic. prælud. fin.* & Reginald. *tom.* 2. *lib.* 17. *cap.* 18.

Sed clariùs Respondeo dicendo, quod verè sint superstitiosi, si id existimant, eo quòd dies talis Sancti sit, quia certè Sanctitas illius diei nullam specialem efficaciam tribuit herbis ad effectum consequendum, vt in simili diximus *quæst.* 23. secus verò si id credant, eo quòd tunc temporis maiorem vim naturalem flores, aut herbæ habeant, quia tunc minimè superstitiosi censentur. Sic Tamburinus *lib.* 2. *in Decal. cap.* 6. §. 1. *num.* 65. his verbis: *Colligere herbas tali die, ad aliquem effectum, fateor persæpe esse superstitiosum: v. g. nocte S. Ioannis, die Sabbati Sancti, &c. Si non est in illius mysterij reuerentiam; & tamen aliquando esse quid naturale, vt potentior sit virtus herbæ collectæ in æquinoctio, quàm in Solstitio, vere, quam hyeme, &c. quando scilicet herba est in incremento, non verò in decremento virtutis, vel quid simile, negari non potest.* Hæc Tamburin. Pat. Hermanus *in Medulla Theolog. moral. lib.* 3. *tract.* 1. *de primo præc. cap.* 1. *dubit.* 4. Sic dicens: *Superstitiosum non est, obseruare Lunam, aut tempora aptiora colligendis herbis, v. g. die S. Ioannis Baptistæ, purgandis corporibus, cædendis arboribus &c.* Legantur Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *dub.* 10. *num.* 7. & 14. Sanchez *lib.* 2. *sum. cap.* 40. *n.* 17.

QVÆSTIO XXX.

An sit superstitiosum sentire aut credere, quod ros, quæ colligitur nocte S. Ioannis potiorem habeat vim ad sanandam scabiem, rore aliis collecta noctibus.

RESpondeo ex nuper dictis, non esse superstitiosum, si credatur id euenire, non quia colligatur nocte S. Ioannis, eo quod Sancti Ioannis sit; quia ex hac parte talis nox nil naturale influit in rorem; sed quia ros ipsa potius vna nocte, quam altera potest esse salubrior: quod quidem contingere potest nocte S. Ioannis Baptistæ, cum Sol sit reductus ad stationem suam, hoc est, ad perfectum respectu nostri, nempe ad Zenith, vbi magis diametraliter, quam vsquam fuerit anno illo, nos (quatenus est ex parte ipsius præcisè) fortius beneficat, & salubrius rorificat. Ex quo fit, quod quædam plantulæ ante Solis ortum collectæ, redduntur virtuosiores: aliæ vero contra reperiuntur meliores, si colligantur orto iam Sole, pro herbarum, plantarumve qualitate diuersa, quod potissimum die, qua Sol est in Solstitio, contingere potest. Sic Lupus *lib.* 15. *dist.* 3. *art.* 1. *diff.* 2.

QVÆSTIO XXXI.

An sit superstitiosum credere, quod oua gallinæ orta in die Parasceues, specialem vim habeant ad extinguendum ignem, si in ipsum iniiciantur.

NEgant nonnulli Doctores, apud Martinum Delrium *part.2.lib.4.q.4.sect.6.* existimantes, oua orta tali die prædictam habere vim.

Sed omnino Respondeo, Esse quid superstitiosum. Quia oua gallinæ orta die Parasceues, non habent maiorem vim, aut virtutem, ad extinguendum ignem, quam oua orta aliis diebus: at hæc minimè habent virtutem ad extinguendum ignem: ergo neque illa. Maior probatur: quia si haberent maiorem vim, vel esset ex parte gallinæ, vel ex parte diei, vel ex parte deuotionis Agentis. Non ex parte gallinæ, quia huic nullam specialem virtutem, pro die Parasceues, communicauit natura; cum dies ille sit mobilis, & variabilis, ipsa verò natura inuariabilis, & ad vnum determinata. Neque ex parte diei, quà Sanctus est: quia si vis aliqua Sanctitati diei adscribenda est, etiam esset adscribenda ouis gallinæ ortis diebus Natalis Domini, aut Resurrectionis, aut Pentecostes, &c. Nec tandem ex parte deuotionis, aut bonæ fidei agentis, quia quamuis hæc excuset à peccato, non tamen facit, quod habeat vim id quod de se non habet. Sic Lupus *loc.cit.* & antea Delrius *loc. cit.* Sanchez *lib.2.sum.cap.*40. *num.*16. Tamburin. *lib.2.in Decal.cap.6.§.1.n.27.*

QVÆSTIO XXXII.

An sit superstitiosum, certis diebus determinatis, Scopis tangere olera, ne à vermibus lædantur; Nolle die veneris vngues præscindere: Puellam nullo die Sabbati nere.

REspondeo, Esse superstitiosum. Quia primum ea virtute caret: cætera vana merè & inutilia sunt. Sic Sanchez *num.*16. *cit.* ita scribens: *Atque huius superstitionis diaria rei sunt, certis diebus olera scopis tangentes, ne à ciniphibus, erucis, aut aliis insectis lædantur. Item nolentes die veneris vngues præscindere, vel die Sabbati nere in honorem B.Virginis; cum tamen alia seruilia tunc exerceant. Item maiorem vim tribuentes aquæ, quæ Dominicis post quatuor tempora benedicitur, quàm benedictæ aliis Dominicis, ad quosdam effectus, &c.* Sic ille. Delrius, & Tamburin. *loc. cit.num.*27. Qui addit, *Etiam esse superstitiosum, Orationes Sacras recitare, vel scriptas gestare, quibus à manuum violentia, vel ab aliis malis liberari, beneque fortunatos fore se credant. Deinde, lusores locum, seu lusorias chartas mutare, vel tantisper surgere, ad malam ludi fortunam auertendam. Gallinam gallorum more fortè cantantem, vti infortunij portentum occidere, & alia* (inquit) *similia; quamuis merè vana, & inutilia, nullamque grauiorem superstitionem continentia; quæ si certò credantur, vel si semper adhibeantur ad vitam dirigendam, cum periculum subsit, ne dæmon se illis certò intermisceat, erunt mortalia: at si semel, aut iterum, non ita.* Sic ille ex Sanchez *lib.2.cit.n.*21. Torreblanca *lib.9.cap.2.num.*21. Bonac. *disp.3. quæst.5.punct.4. numer.*12.

QVÆSTIO XXXIII.

An sit superstitiosum, die S. Ioannis Baptistæ aliquam arborem scindere, & per eam sic scissam ter transire læsos pueros, vt sanitatem recipiant?

NEgandum videtur. Quia, vt mihi hoc anno nonnulli retulere, experientia, quæ veritatis est magistra, sæpe sæpius id facienti demonstrauit.

Sed vt certum Respondeo, Esse superstitiosum, & sic facientem peccare grauitèr, nisi bona fides, aut ignorantia eum à peccato liberet. Quia arbor sic scissa, ex se nullam vim habet ad sanandos læsos pueros, vt est notum; nec illi hanc virtutem tribuit Sanctitas diei B. Ioannis, vt ex dictis constat: ergo si hoc aliquoties accidit, potius ex inuocatione tacita dæmonis accidisse, quàm ex vi arboris scissæ, credendum est. Sic tenet Nauarrus *in Man. cap.*11. *num.*32. vbi docet, *illum peccare mortaliter, qui ob sanitatem alicui restituendam, aliquid applicat, quod nulla virtute pollebat ad sanandum; veluti* (inquit) *cingulo metiri, vimen findere, aperire arborem, vrinam supra certam herbam emittere, lienis morbos secare, nisi propter ignorantiam excusetur.* Sic Nauarrus.

QVÆSTIO XXXIV.

An superstitiosi censendi sint Confratres S. Marci Euangelistæ, qui in eius festiuitate Taurum ferocissimum vocant, & iubent illi, vt in Ecclesia tantæ festiuitati mansuetè assistat.

NEgandum videtur: eo quod multis in Hispaniæ locis id efficiunt, scientibus, nec contradicentibus Parochis, aut aliis superioribus Prælatis: ergo, &c.

Respondeo, Esse superstitiosos; quamuis eos à peccato graui excuset bona fides, & tolerantia Prælatorum. *Primam* huius responsionis partem tenet Torreblanca *lib.9. iuris spirit. cap.2. n.7.* his verbis: *Tertiò ad hanc superstitionem referre non dubito, abusum Confratrum S. Marci oppidi* de las Brozas, *qui in eius festiuitate à primis vesperis* (sic lege,) *petunt agrum, & iubent Taurum ferocissimum, vt deposita sæuitia, cum eis vadat, & tantæ festiuitati assistat: qui iussis obtemperãs, ita facit, vt pueri & fœminæ ad eius cornua serta florum suspendant, vt tradit Raphael de la Torre* tom.2.de vitiis oppositis Relig.quæst.96. art.4. disp.1. *Nulla enim est D.Marci cum tauro sympathia, ex mystica quatuor animalium visione. Nec animalia sunt vlla ratione prædita, vt iussis valeant obtemperare: nec Deus talibus vanitatibus concurrit, ideo superstitioni ex pacto tribuendum est. D.Thom.*1.2. quæst.13. art.3. *Tolet.* lib.3.de anima, quæst.7. *Martin. del Rio* lib.2. Magic. quæst.20. *Vazquez* 1.2.disp.78.cap.4.num.29. *Laurea Salmant.* certam.7. cap.2.3. & 4. *vnde hos Confratres, & similes, qui tauros, aut alia animalia in festiuitatibus Sanctorum mansuefaciunt, vt superstitiosos damnat SS. Dominus N. Clemens Papa VIII. ad Episcop. Ciuitatens. Literis suis datis decimo Martij* 1598. *quas refert Emman. Valle de Maura tract. de Incant. seu Ensalm. opusc.*1. *sect.2. cap.2. post n.*13. Hucvsque Torreblanca.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXV.

An superstitionem committat, qui iumenta die Sancti Antonij, nouies per eius templum circunducit; & venam iumentis aperit, die certi alicuius Sancti, &c.

RESpondeo superstitionem committere, si animus huiusmodi actionibus vtentis, sit adhibere dictas circunstantias, tanquam per se efficaces ad sanitatem animalium obtinendam à Deo: secus verò contrà, si non tanquam efficaces adhibeat, sed vt se magis excitet ad precandum, propter diem Sancto dicatum, aut propter affectum specialem, quem erga Sanctum habet, à quo auxilium, & incolumitatem rerum suarum expectat: quia tunc non committit superstitionis peccatum, sicuti committit, & mortale in primo casu. Sic ex Valentia, Sayro, & Delrio, docet Sanchez *lib. 2. sum. cap. 40. n. 31.* Trullench *lib. 1. in Decalog. cap. 10. dub. 10. num. 7.* Tamburin. *lib. 2. cap. 6. §. 1. num. 28.* Bonac. *loc. cit. num. 12.* Lupus *p. 3. lib. 15. disp. 3. art. 1. diff. 3.* Fagundez *lib. 1. in Decal. cap. 37. n. 3.*

QVÆSTIO XXXVI.

An deinde superstitionem committat, qui ex prima pecunia oblata Crucifixo in die Parasceues, conficit annulum ad sanandum morbum contractionis membrorum.

RESpondeo ex nuper dictis, committere, & mortalem, si conficiens annulum ex tali pecunia, existimet esse ex eo infallibiliter, & efficaciter consequuturus effectum sanitatis membrorum: secus si id faciat propter Crucifixi memoriam, expectandoque ab eo sanitatem. Sic Caiet. 2. 2. *quest. 96. art. 4. & in summa verb. superstitio obseruationum*, vbi sic ait: *Quarta superstitio est obseruationum in verbis, aut rebus sacris portandis, ducendis, aut vtendis, adiunctis aliquibus conditionibus non malis, quarum ratio nescitur, vt patientes spasmum neruorum, primo carlino oblato Christi Cruci in Parasceue, vtuntur pro remedio, confecto ex illo annulo, & sic de similibus. Quantum enim apparet in huiusmodi, superstitio interuenit, quoniam vana conditiones apparent. Si tamen ex mera deuotione fiunt, & non nisi à Deo intendant, & sperent effectum, putantes Deum inspirasse alicui Sancto Viro huiusmodi conditiones, non audeo damnare, sed tolerabile mihi videtur.* Hæc Cardin. Caiet. sic etiam Sanchez *loc. cit. num. 31.* Qui ex Delrio *lib. 3. part. 2. quest. 4. sect. 2.* bene aduertit, doctrinam traditam à Caietano, solùm posse deseruire ad excusandos eos, qui his rebus bona fide vsi sunt. *At petentibus consilium, respondendum esse, id non licere sibi persuadere. Quia cùm lege ordinaria non sit solitus Deus huiusmodi conditiones, in quibus aliquid vanitatis apparet, Sanctis inspirare; temerarium est sibi quid huiusmodi persuadere.* Sic Sanchez. Qui tamen nostram tenet sententiam, ob rationem à nobis datam. Sic etiam Trullench *num. 7. citato* Fagundez *lib. 1. in Decal. cap. 37. num. 4.*

QVÆSTIO XXXVII.

An qui non vult ad Conuiuium, vbi inuitati sunt tredecim, sedere; eo quòd timeat, vnum ex discumbentibus eo anno moriturum, superstitionis graue peccatum committat.

RESpondeo quod sic; si id faciat credendo firmiter, illi ita esse euenturum, secus verò si id faciat non certa credulitate, sed quodam leui timore ductus: quia tunc non est de mortali damnandus. Sic Tamburinus *lib. 2. in Decal. cap. 8. §. 1. num. 36.* iuncto *num. 76.* vbi sequentem casum sibi accidisse, his verbis lepidè narrat. *Risi olim, quoad hanc rem, & simul amicum sum collacrymatus. Cum ægrem Montis Regalis, tredecim ex Canonicis inuitati simul discubuere, eiusmodi superstitionem parui facientes. Porrò die sequenti, quidam ex Collegio Canonicorum, qui inuitatus ad conuiuium non fuerat, obuius casu procedens, vni ex conuiuis dixit fore, vt ex ipsis tredecim vnus eo anno moreretur; cui alter subridens respondit, potius fore, vt ipse non inuitatus è viuis desineret, quàm vnus ex inuitatis; adeò vanam eam obseruantiam se existimare. Hanc non insulsam responsionem mihi idem, qui respondit, cum risu narrauit, & ego fateor, cum plausu illam excepi: sed cum lacrymis, non post multos dies, amicum illum, qui conuiuio non interfuerat, è vita ab inexpectata sublatum febre, sum prosequutus.* Hæc doctus Tamburinus.

QVÆSTIO XXXVIII.

An possit sine superstitione fieri, vt si quis gladium, quo inimicum vulnerauit, medicamentis foueat, recipiat sanitatem ille, qui vulnere affectus, domi sua distans iacet.

RESpondeo non posse fieri sine superstitione, & mortali. Quid enim gladij medicatio operari potest in hominem vulneratum, & distantem? Nihil profectò naturaliter: igitur manifesta videtur superstitio, cùm nihil naturale, nec diuinum in eo effectu appareat. Sic Tamburin. *loc. cit. num. 37. iuncto 77.* & antea Bonacina *disp. 3. q. 5. punct. 4. num. 17. & 18.* vbi id latè probat. Trullench *lib. 1. in Decal. cap. 10. dub. 10. n. 10.* Delrius *lib. 3. q. 4. sect. 1.* Sanchez *lib. 2. sum. cap. 40. n. 44.* & omnes.

QVÆSTIO XXXIX.

An sit superstitiosum tenere, quod saliua hominis omnino ieiuni, sanet vlcera, seu apostema, &c.

RESpondeo non esse superstitiosum. Quia naturalem vim ad hunc effectum habere, experientia nos passim docet. Ratio est, quia saliua hominis ieiuni, est melius digesta, & subtilior, quàm illa hominis saturati. Sic aliqui Doctores, quos sequitur Lupus *part. 3. lib. 15. distinct. 2. art. 2. diff. 4.*

QVÆSTIO XL.

An etiam careat superstitione, sentire, quod filum cannabis ductum à puella Virgine, habeat vim ad aliquem morbum sanandum.

RESpondeo etiam carere superstitione, si vtens filo illo, non vtatur aliquibus verbis, signis, aut ligaturis vanis, aut submurmuratis precibus. Ratio sit, quia si nuda mulieris (non hominis) planta efficaciam habet serpentem viuacissimum interimendi, eo solùm, quod eius caput vel leuiter premat, (vt ait Rupert. *lib.* 1. *tom.*3. *de Trinitate*, *cap.*2.) cur non poterit virgo innocens, non mulier corrupta, alicuius efficaciæ nobis incognitæ particeps esse, vt suis manibus, imò etiam suo sputo, quo fœminæ solent nendo filum inungere, occultam virtutem ad aliquem morbum propellendum communicare? Sic videtur sentire Tamburin. *lib.*2. *in Decal. cap.* 6. §.1. *num.* 38. *iuncto num.* 67. Cuius sententia confirmari potest, eo quod minimè superstitiosum censeatur credere, quod oliua plantata à virgine, seu muliere casta, efficiatur fructifera; plantata verò à meretrice, infructuosa, vt ex Iacobo Sprenger *in Malleo Maleficor.* 1. *part. quæst.* 1. dicit Lupus *in edict. Inquis. part.* 3. *lib.* 15. *dist.* 4. *art.* 2. *diff.* 1. ergo non mirum erit censeri, carere superstitione, sentire, quod filum à virgine ductum, & elaboratum suis manibus, & suo sputo, ac saliua inunctum, vim naturalem habet ad aliquem morbum sanandum.

QVÆSTIO XLI.

An sit superstitiosum adhibere filum digitis appensum (à quo pendeat lapillus, seu annulus) intra vas vitreum, caldariam, vel amphoram, ad pulsandas, & dignoscendas horas diei.

NEgandum videtur: eo quod Eminentissimus Cardinalis de Lugo (vt refert Tamburinus) dum publicam lectionem Auditoribus excipiendis dictaret, enarrauit, se in Hispania sæpissimè hoc fili artificio in vasculum impendentis ad horas dignoscendas vsum feliciter esse, ratus vera esse, quæ ab ipsa pueritia didicerat, motus scilicet, & pulsus, cœlestis alicuius constellationis occulta vi, eos horarios ictus in lateribus vasis edi.

Sed vt certum Respondeo: filum adhibere ad horas dignoscendas modo præfato, superstitiosum omninò est, quia constat non ex vi naturæ, sed ex dæmonis pacto pulsus, & ictus in lateribus vasis edi: sic tandem ductus experientia, dum in Italiam commearat, idem Lugo oppositum tenuit, ac docuit suos Auditores. Quem postea sequutus fuit Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. cap.*6. §.1. *num.* 39. *per totum*, & *num.*79. vbi tamen ait, quod non excedat veniale, si quis semel aut iterum vellet experiri curiosè ex ioco quid accidat, si filum cum annulo adhibeatur ad horas designandas, vt docet etiam Tancredus ex Suario, Sancio, & Bonac. apud ipsum Tamburinum.

QVÆSTIO XLII.

An committat mortalem superstitionem, qui eo quod audit aues garrire, vlulare lupos, mugire boues, &c. certò credit sibi mali quidquam imminere.

REspondeo vt certum, committere, si id certò credat: secus si ductus aliquibus euentibus leuiter timeat, aut formidet. Sic colligitur ex cap. *illos*, 26. *q.*2. & *sequent.* & docet Nauar. *in Man. cap.* 11. *num.*37. *vers.*27. & Torreblanca *lib.*9. *iuris spirit. c.*5. *num.* 15. vbi alias adducens actiones continentes superstitionis vitium, sic ait: *Sunt alia vana obseruationis superstitiosa nota; vt quâ crines pectinando euulsos, non nisi ter consputos abiiciuntur: si oua comederint, eorum testas, non nisi ter cultro perfossas in catinum proiiciunt, timentes vtrumque neglectum, veneficio nocendi occasionem prabere; seruatum, praecludere nocendi potestatem*, vt tradit Martin. del Rio lib.6. Mag. c.2. sect.1. q.1. *Qui cùm vident Noctuam volantem circa alicuius ædes; vel audiunt obstrepentem, vel canem vlulantem, mortem prædicunt imminere: Aut si alicui iter facienti obuiam venit lupus, mali aliquid instare ominantur*, vt tradit Petr. Binsfeld. *in confess. Malefic. prælud. fin.* Hæc Torreblanca.

Adde rursus Nauarrum *loc. cit. num.* 38. ita scribentem: *Qui obseruat illum diem, potiùs quàm illum ad exeundum domo, vel ad iter agendum; vel quo pede statim à somno terram contingat; vel quem pedem primum calceet; vel quod domo egrediens in limine impingat, & ob id retrocedit; vel quia simul atque excitatur à somno, statim sternutauit, & ob id in lectum reuertitur. Qui has, & similes vanitates obseruant, vtplurimum venialiter peccant, antequam à suis Curatis, vel Concionatoribus, vel Confessariis admoneantur. Post admonitionem autem, secundùm B. Anton.* 2. part. titul. 12. & citatos sup. eod. cap. num. 24. *iam mortalia crimina iudicantur.* Hæc Nauarrus, qui intelligendus est casu, quo hæc omnia certò, & infallibiliter credant; non si leui timore ducti, contrarium operentur.

QVÆSTIO XLIII.

An superstitiosæ sint illa orationes, in quibus à Christo Domino, vel ab eius Virgine Matre, petit quis, vt sibi in mortis articulo appareat.

REspondeo esse superstitiosas, ac reprobandas. Quia magna præsumptio est velle quem, vt Christus Dominus, eiusve Sanctissima Mater ei appareat. Deinde, quia Diabolus facilè se in Angelum lucis transformat, & eum sub specie Christi Domini, aut eius Matris potest eludere, permittente id Deo in pœnam vanæ illius fiduciæ, & postulationis. Sic Ciruelo *de superst.* 3. *part. cap.* 11. vbi etiam nota superstitionis inurit illas orationes, in quarum titulis determinatur numerus dierum, in quibus dicendæ sunt ad obtinendas à Deo gratias ibi contentas. Fagundez ex illo *libro primo in Decal. c.*35. *n.*17.

QVÆSTIO XLIV.

An sit superstitiosum, certis verbis pecus incantare, ne à lupis lædatur.

RÉspondeo vt certum, superstitiosum esse. Probat hoc Fagundez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 37. *n.* 7. his verbis: *Non approbo tamen morem vsitatissimum, qui apud rusticos Lusitanos, prope montem Stellæ percrebuit, & inde per circumuicinas illas regiones deriuatus est. Hi enim in custodiendo suo pecore certis verbis vtuntur, quibus à luporum rabie tutum credunt, & nullo custode relinquunt; quod illi* pecus amentare *vocant, & asserunt experientia compertum esse, nihil vnquam mali à lupis accepisse pecus illud, quod prædictis verbis fuit amentatum, quamuis lupi illud circunstent. Ego potiùs dicerem pecus incantare; hoc enim esse non potest, nisi vi alicuius pacti dæmonis, quod certis & determinatis verbis est obligatum. Euidens enim est, verba illa non posse esse causam naturalem talis effectus; ac subinde esse certa signa alicuius pacti. Sicut enim serpentes pacto dæmonis certis verbis incantantur, vt patet ex Psalmo* 57. Sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, quæ non exaudit vocem incantantium; *ita & oues, certa verborum prolatione ex eodem pacto censenda sunt incantari, ne luporum morsibus pateant, aut potiùs lupi, ne eas inuadant.* Hæc Fagundez.

QVÆSTIO XLIV.

An sit superstitiosa ars inueniendi aquas in terra latentes, adhibita virga salicea, vel amygdalina.

RÉspondeo, non esse superstitiosam. Quia hic effectus viribus naturæ fieri potest in debita distantia, ob qualitates ab aqua in virgam, vel à virga in manu hominis humidi existente in aquam transmissas: vel ob sympathiam virgæ in manu hominis talem complexionem habentis, existente. Sic Bonac. *loc. cit. n.* 14. Trullench *n.* 9.

QVÆSTIO XLVI.

An sit superstitiosum credere, quod ille, coram quo ignis cineribus cooperitur, vxorem minimè illo anno sit ducturus.

RÉspondeo vt certum: Esse superstitiosum, & valde. Quia eiusmodi actio, nec naturaliter, nec moraliter habet virtutem, aut vim ad hunc effectum: ergo talis credulitas manifestè est superstitiosa, ac proindè contemnenda. Sic Lupus *in edict. S. Inquis. part.* 3. *lib.* 15. *dict.* 3. *art.* 1. *diff.* 5. Qui tamen addit, non esse omninò damnandum, qui excusaret dictam propositionem, si sumatur non naturaliter, sed omninò metaphoricè, & tanquam signum. *Quia cùm calidiores natura, & alacriores spiritu, vtplurimum coniugium petant: & è contra frigidiores, & melancholici ad matrimonium non sint tam propensi; deducitur eos, si tamdiu morentur apud ignem, vt expectent etiam illum ante se cineribus operiri, frigidos, & pigros existere; vnde perbellè dici potest, vxorem non esse ducturos, dum manent sub dictis qualitatibus.* Sic Lupus.

QVÆSTIO XLVII.

An censendi sint superstitiosi Salutatores (sic vocant eos Hispani) qui suo tactu, vel Orationibus, etiam incurabiles morbos, veluti morsum rabidi canis, miro modo sanant.

AFfirmant censendos esse superstitiosos nonnulli Doctores: eo quod Salutatores, neque ex virtute naturali, neque ex supernaturali morbis præfatis medentur: ergo censendi sunt ex virtute dæmonis operari, ac mederi. Quod ex virtute naturali id non faciant; patet, quia solùm suo halitu, vel contactu, adiunctis aliquando quibusdam precibus, morbis incurabilibus medentur, sanguinem detinent, canes rabidos interficiunt, ab illorum morsu curant, pedibus ignem conculcant, & alia huiusmodi faciunt, quæ causarum naturalium virtutem excedere videntur: ergo. Quòd autem, nec ex virtute supernaturali hæc mirabilia operentur, probatur, quia hæc supernaturalis virtus non solet permanenter (benè transeunter) flagitiosis hominibus concedi, sed solùm Sanctis viris: At hi Salutatores permanenter habent hanc gratiam, & ex alia parte regulariter sunt improbæ vitæ, nec ob alium effectum gratia vtuntur, nisi ob lucrum & quæstum: ergo. Ita Ciruelo *de superst.* 3. *part. cap.* 7. vbi ait eos peccare mortaliter medendo, & eos quoque, qui ipsos vocant. Et Victoria *de Arte mag. quæst.* 4. *num.* 16. *ad* 2. dicit, se multùm timere, hos nullam vim habere ad sanandum contra rabiem ex canis morsu, & si quam habent, eam esse à dæmone. Ita etiam Fagundez *lib.* 1. *cap.* 36. *num.* 5. Qui & citat Sancium *lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 39. & Suarium *lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 25. sed ibi Authores non loquuntur de Salutatoribus, sed de Carminatricibus, Hispanè, *Ensalmadoras, ò Santiguadoras.*

Alij contrà absolutè negant esse superstitiosos; sed licitam esse eorum curationem, & ideò approbandam. Sic Nauarr. *in sum. cap.* 11. *num.* 36. Margarita Confessor. *quæst. moral. fol.* 185. Castanega *lib. de superst. cap.* 12. Palacios *in sum. verb. Incantationes.* Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 25. *quæst.* 2. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 6. §. 1. *num.* 30. Verricellus *qq. moral. tract.* 8. *quæst.* 37. *n.* 18. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 10. *dub.* 10. *n.* 10. Qui & probat, tum quia Salutatores nonnulli permittuntur ab Ecclesia: Tum quia fieri potest, vt hanc gratiam gratis datam acceperint à Deo. Tum quia nulla sufficienti ratione probari potest horum officium esse superstitiosum, nisi ex adiunctis circunstantiis id appareat: ergo.

Sed clariùs respondeo, minimè censendos esse superstitiosos, dictos Salutatores, si verba, aut signa, quibus in suis curationibus vtuntur, recta sint, & proportionata; necnon & ipsi Salutatores rectè, & honestè viuant: secus verò, si malè viuant, & signa, & verba, quibus ad curandos morbos vtuntur, vana sint. Ea autem reputanda sunt vana, quæ neque ad Sanctos, nec ad Deum diriguntur, nec vllam cum effectu operato connexionem habent. Sic ex Sancio *loc. cit. num.* 47. & Suar. *lib.* 2. *de superstit. cap.* 15. *à num.* 11. docet Palaus *tom.* 3. *tract. de superstit. disp.* 1. *punct.* 10. *à n.* 14. & id, & non aliud volunt Authores secundæ sententiæ. Quorum omnium doctrina ampliùs ex mox dicendis clarescet.

QVÆSTIO XLVIII.

An superstitionem mortalem committant Salutatores, qui talibus signis, & verbis ad curandos morbos vtuntur, vt credant, quod à quocumque vsurpentur, effectum sint habitura.

RESpondeo vt certum, Committere absque dubio. Quia cum illis signis, & verbis annexa non sit naturaliter hæc virtus, colligitur vt à Deo, vel dæmone illis fuerit annexa: at non est annexa à Deo, aliàs essent verba Sacramentalia: ergo necessariò debet dici, esse à dæmone. Sic optimè Suarez *cap.* 15. *num.* 25. quem citat, & sequitur Sanchez *lib.* 2. *c.* 40. *num.* 47. *vers. Octauum est.* Lessius *lib.* 2. *cap.* 43. *dubitat.* 10. *num.* 63. Palaus *punct.* 10. *cit. num.* 14.

QVÆSTIO XLIX.

An dentur aliqua alia indicia, quibus dignosci possit, an huiusmodi Salutatores virtute dæmonis operentur.

RESpondeo vt certum: Dari, & multa. *Primum*, si ad curationem vsurpent verba Scripturæ Sacræ in sensu improprio, aut falso. Palaus *loc. cit. num.* 15.

Secundum, si affirment, quod in præsentia alterius Salutatoris maiori virtute ad sanandum prædíti, se nihil posse operari; quia hoc dictum omnino falsum est: cum vnius Salutatoris virtuti, aut gratiæ nihil obstet alterius præsentia, vt bene Delrius, & Veracruz, quos sequitur Sanchez *loc. cit. num.* 47. *vers. Tertium est.* Palaus *n.* 15. *cit.* Trullench *n.* 10. *cit. vers. Tertium.*

Tertium, si asserant, se alteri communicare virtutem sanandi posse. Quia hæc virtus, siue naturalis, siue supernaturalis sit, personæ annectitur. Palans *loc. cit. num.* 15.

Quartum, si dicant & affirment, se posse ingredi in fornacem accensam. Quia hoc naturaliter fieri nequit: & ex alia parte talis miraculi nulla est necessitas inter fideles: ergo. Sic Delrius, quem sequitur Sanchez *loc. cit. vers. septimum est.* Palaus *num.* 15. Trullench *num.* 10.

Quintum, si teneant, se suo halitu, vel tactu, insufflatione, aut saliua, posse interficere venenatos, vel morti proximos. Quia iis mortem accelerare, tametsi bono fine fiat, est intrinsecè malum; cum sit innocentium interfectio: ergo non potest, ex virtute à Deo concessa, fieri. Sic Sanchez *num.* 47. *cit. in fine*, ita scribens: *Tandem solent Salutatores suo flatu, ac saliua interimere rabie vexatos, ac moribundos, ne diu crucientur, aliisve noceant. Quod nulla ratione potest esse licitum, cum intrinsecè malum sit accelerare mortem innocentis. Nec ea gratia potest esse gratis data, cum illam non conferat Deus ad peccandum. Nec video, qualiter possit esse virtus naturalis, & ideo maxima suspicio est concursus dæmonis ad eum effectum.* Sic ille, & ex illo Palaus *num.* 5. Trullench *num.* 10.

QVÆSTIO L.

An sit superstitiosum credere, hanc virtutem salutandi inesse septimo cuique Salutatorum filio, si masculinum ordinem fœmineus partus non interruperit.

NEgant quidam censentes, nullam superstitionem continere credulitatem prædictam. Ita videtur tenere Verricellus *in qq. moralib. tract.* 8. *Miscellan. q.* 37. *n.* 2. *vers. sextò*, illis verbis: *Sic masculus, septimo loco, continuato ordine, natus strumas suo contactu curare passim putatur.* Henricus Romanus *lib. de miraculis viuorum, seu de varia natura, fol.* 219.

Sed esse vanam talem credulitatem, Respondeo cum Sanchez *loc. cit. num.* 47. vbi ait, talem loquendi modum, aut cogitandi, esse ridiculum, & prorsus sine fundamento. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *dub.* 10. *num.* 10.

QVÆSTIO LI.

An virtus Salutatorum, qua id munus licitè obeunt, sit naturalis.

AFfirmant quidam, esse virtutem naturalem, ortam vel à naturali complexione, vel à cœlorum constellatione. Probant, *Primò.* Quia pluribus Ethnicis, & Gentilibus communicata est virtus medendi quibusdam morbis, tactu, sermone, aspectu, odore, saliua, vel halitu: ergo talis virtus non est supernaturalis. Consequentia patet; quia non videtur decens, tale beneficium, si supernaturale sit, talibus hominibus concedi. Antecedens verò probatur authoritate Plinij, qui *lib.* 28. *c.* 3. ait, fuisse in Africa Psyllos, & in Italia Marsos, ex quorum familia, qui ducebant originem, tales fuisse, quorum corpora tactu ipso, suctuve modico, leuabant percussos à serpentibus; & manu imposita corpori venena extrahebant. Alios item, quorum sudor medebatur multis morbis. Alios, quorum saliua contra ictus serpentum valebat. Et *cap.* 4. ait, quod intrante saliua ieiuni hominis in os serpentis, mox perimit. Legantur ipsemet Plinius *lib.* 7. *c.* 2. & Azor *vbi infra*, qui alia mirabilia referunt.

Secundò, quia multis lapidibus, herbis, & animalibus hæc sanandi vis à natura inest, vt experientia constat: ergo & aliquibus hominibus inesse potest: ergo & Salutatoribus, & ideo ita sentiunt Castanega *lib. de superstit. cap.* 12. *num.* 46. Veracruz *lib.* 2. *de anima, speculat.* 2. & dicunt esse probabile Victoria, & Margarita Confessor. apud Sanchez mox citandum. Quibus ego addo Palaum dicentem stando rationi, se hac in re indecisum esse: quamuis postea motus authoritate Doctorum, oppositum vt probabilius sectetur.

Ergo probabilius ego Respondeo virtutem Salutatorum non esse naturalem, aut debitam naturæ, aut conditioni hominis; sed gratiam gratis datam, aut donum Dei, talibus hominibus collatum. Sic Azor. *lib.* 9. *instit. Moral. cap.* 25 *quæst.* 2. Delrius *lib.* 1. *cap.* 3. *quæst.* 4. Sanchez *lib.* 2. *sum. cap.* 40. *num.* 49. Nauarr. *cap.* 11. *num.* 36. Lessius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 10. *n.* 63. & inclinat Suarez *lib* 2. *de superst. c.* 15. *num.* 25. & 27. Palaus *tom.* 3. *tr. de superst. disp.* 1. *punct.* 10 *n.* 16. Verricelli *in qq. Moral. tract.* 8. *quæst.* 37. *n.* 18. Qui & probat: *Ex eo quod Galliæ Reges, tantum Catholici*

& legitimi Reges, hoc dono potiuntur; & olim etiam, vt Reges Angliæ Catholici, merito Sancti Eduardi Regis (narrat Polydorus Virgilius *lib.* 10. *Historiæ Anglorum*) *hoc habebant donum Sanctitatis, vt suo contactu strumas, seu scrophulas sanarent. Illi ex familia Pulverina, tantum si sint ex legitimo thoro, venenatos sputo curant. Constat autem, quod titulus Regni, Catholica Fides, ac legitimus thorus, cum sint quid morale, sunt aliquid impertinens ad naturalem facultatem sanandi: ergo ea est virtus supernaturalis.* Hucvsque Verricellus.

Sed ad eius intelligentiam, nota id quod Azorius *loc. cit.* dicit, nempe, *Quod talis virtus, seu vis, minimè sit supernaturalis, hoc est habitus menti infusus; sed vis quædam præter solitum morem hominibus data, quæ suos præstet effectus, aut causarum naturalium ministerio, & opera, aut certè, quod est verisimilius, operante Deo, talium hominum interueniente sermone, tactu, aspectu, odore, sudore, vel halitu.* Sic ille. Legatur Villalob. *tom.* 2. *tract.* 38. *diff.* 8. *n.* 4.

QVÆSTIO LII.

An sint superstitiosæ fœminæ carminatrices, quas vulgò Ensalmadoras, ò Santiguadoras, *vocant.*

NEgat absolutè Tamburinus *lib.* 2. *in Decal. c.* 6. §. 1. *num.* 30. ita dicens: *Deinde colligit idem Sanchez, non esse superstitiosos eos, quos Hispani vocant* Emspalmistas, *qui per empsalmos, hoc est, per quasdam scripturas, siue ex Psalmis, siue ex aliis orationibus confectas, curant infirmos.* Ita ille. Qui quamuis loquatur de viris, eadem est ratio de fœminis.

Sed clarius Respondeo dicendum cum Sanchez *lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 39. minimè esse superstitiosas tales mulieres, si solis orationibus licitis (absque vana aliqua circunstantia) vtantur: vt per Passionem Christi, &c. illis supplicantes Deo, vt prosint medicinæ naturales, quas morbo applicant; quia in hoc nil mali reperitur, sed potius boni; cum pium sit, eum effectum piis orationibus à Deo petere. Secus verò dicendum, casu quo orationes, aut preces adhibeant, sed nullam applicant medicinam naturalem efficacem ad illius morbi sanitatem, credentes illis solis verbis, salutem morbi obtinendam; quia tunc censendæ sunt superstitiosæ: quia ea verba, aut signa nullam vim naturalem, aut supernaturalem habere ad talem effectum, est præsumendum. Sic Sanchez *loc. cit.* & apud ipsum D. Anton. Angel. Nauarr. Siluester, Rodriguez, Lopez, & Cirvelo. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 10. *dubit.* 10. *num.* 12. Palao *punct.* 10. *citat. num.* 9. Villalob. *tractat.* 38. *diff.* 7. *num.* 11. Facundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 36. *à num.* 3. Suarez *lib.* 2. *de superst. cap.* 15. *num.* 24. & 25. Filliuc. *tractat.* 24. *cap.* 6. *q.* 6. *à num.* 151.

QVÆSTIO LIII.

An Ensalmorum curatio sit superstitiosa?

AFfirmat Fagundez *cap.* 36. *cit. num.* 1. his verbis: *De Ensalmorum curatione agimus in* 2. *Ecclesiæ præcepto, lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 16. vbi diximus, *curationem per verba Ensalmorum, in foro conscientiæ non esse licitam, sed superstitiosam, & ex se mortalem, propter pactum dæmonis ibi implicitum, & id ipsum nunc iterum affirmamus, & ita docet Emman. à Valle Lusitanus, in libro quem scripsit, de Ensalmorum curatione, sect.* 11. *cap.* 10. *num.* 21. vbi refert, *Curationem Ensalmorum fuisse suo tempore approbatam ab Ordinario Eborensi, & postea, re bene considerata, & discussa, fuisse publico dicto prohibitam, & iussam denunciari in visitationibus*, &c. Ita ille. Qui & citat Suarium *c.* 15 *cit. n.* 26.

Probat *Primò*: Quia curatio, quæ fit per verba Ensalmorum, inest verbis, non personis: vt experientia constat: ergo signum est, quod huiusmodi effectus non possit prouenire à gratia gratis, aut dono curationis; cum hæc solùm communicetur personis, non verbis.

Secundò: Quia Ensalmorum verba non habent effectum curationis, nisi proferantur ad certas complicationes panniculorum lineorum, in talem, vel talem modum efformatas: atqui virtus diuina non est alligata complicationibus, nec adstricta pannis lineis, & non aliis, aut huius, non illius coloris: ergo signum est, talem effectum esse ex pacto aliquo dæmonis ibi implicito, & non ex verbis.

Sed probabilius, Respondeo dicendum, iuxta nuper dicta, quod scilicet minimè sit superstitiosa, si verba, aut orationes, quæ ad curationem morbi adhibentur, sint licita, & sine aliqua vana circunstantia; & præterea applicetur aliqua medicina naturalis ad curationem consequendam: è contra verò, si in orationibus Ensalmorum vtantur nominibus incognitis, nihil significantibus, aut verbis dubiis, vel verbis, quæ infallibiliter promittant effectum temporalem, aut spiritualem, aut in ipsis solis verbis, aut modo operandi collocetur, tunc vana, & superstitiosa erit talis Ensalmorum curatio. Sic Villalob. *tract.* 38. *diff.* 9. *per totam.* Et ex illo Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 10. *dub.* 10. *sub num.* 12. Sanchez, & Tamburin. *suprà citati*, cum aliis communiter. Qui bene notant, quod in his casibus sit optima cautio, protestari, se nolle vti illis verbis dubiis, in quantum vanis, & superstitiosis, nec se velle consequi effectum sanitatis ex pacto vllo cum dæmone; sed solùm se velle vti dictis verbis in quantum licitæ sunt, & à Deo effectum impetrant. Legantur Philiarcus *de offic. Sacerdot. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *c.* 11. *concl.* 4. Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 95. *num.* 4. Villalob. & Trullench. *loc. citatis.*

QVÆSTIO LIV.

An sit superstitio vti certo Missarum, & candelarum numero, ab Ecclesia non præfinito.

AFfirmat absolutè Torreblanca *lib.* 9. *iuris spirit. cap.* 6. *num.* 4. ita dicens: *Est enim temerarium, & indignationi diuinæ obnoxium, in materia Religionis, vel cultus, aliquid addere, vel minuere, vel immutare. Nam, vt ait Dominus*, Deuteron. capit. 12. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito, neque addas quidquam, nec minuas. Vnde Missarum ritus superstitiosus censetur, in quibus præscribitur certus numerus Missarum, vel candelarum ab Ecclesia non præfinitus; nam eo ipso, vt superstitiosæ damnantur in Sacrosancto Concil. Trident. sess.* 22. *in decreto de obseruand. vel vitand. in Missa celebrat.* his verbis: *Quarumdam Missarum, & Candelarum certum numerum, qui magis à superstitioso cultu, quàm à vera religione inuentus est, omnino ab Ecclesia Episcopi submoueant.* Hæc Torreblanca.

Sed clarius, Respondeo certum esse, quod sit superstitiosum,

stitiosum, & vanum, vti in cultu diuino vanis, & inutilibus ceremoniis; vt vti tanquam necessariis, certo numero Missarum, diebus continuis dicendarum talibus horis, tot & talis coloris candelis; ita vt his circunstantiis innitatur illis vtens, quasi existimet, Missarum efficaciam cessaturam, iisdem circunstantiis deficientibus. Et hoc voluit Concilium Tridentinum *loc. cit.* Qui tamen minimè damnauit certum Missarum, & Candelarum numerum in memoriam alicuius mysterij, vt duodecim in memoriam duodecim Apostolorum; vndecim, in memoriam vndecim millium Virginum, &c. dummodò non illi numero certo ita fidatur, vt illum augere, & minuere statim inutile Sacrificium putetur. Sic Sanchez *lib.* 2. *cap.* 40. *n.* 40. & ex illo Fagundez *lib.* 1. *cap.* 37. *n.* 1. Alcozer, & Ciruelo apud ipsos.

QVÆSTIO LV.

An sint superstitiosæ Missæ, quas vocant de San Amador.

RESpondeo: Esse superstitiosas. Quia vestiuntur vanis circunstantiis, vt ait Sanchez his verbis: Tandem deducitur quid dicendum sit de Missis, quas *de San Amador* appellant, cum certis ceremoniis, nempe, vt inchoari, & terminari debeant certis destinatis diebus, & absque interpolatione, & certo candelarum numero. Dicendum enim est, eas esse superstitiosas. Sic ille *lib.* 4. *cap.* 40. *num.* 41. & penes ipsum, Ciruelo, Rojas, Didacus Ramirez, & Didacus de Alaba, & alij. Fagundez *lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 2. Qui tamen addunt, quòd si huiusmodi Missæ omni vana circunstantia nudentur, nec certo illo numero nitantur, vt eo aucto, aut diminuto, fructus putetur amittendus, licitæ sint. Legatur Torreblanca *lib.* 9. *iuris spirit. practic. cap.* 6. *n.* 8. *& seq.* & alij apud ipsum.

QVÆSTIO LVI.

An etiam sint superstitiosæ illæ Missæ, quas appellant, Trentenarij reuelati, *aut Missas* del Conde.

NEgauit esse superstitiosas, dum eas approbauit, D. Ildefonsus de Sauz Episcopus Giennensis in sua Synodo *anni* 1511. *tit. de vita, & honest. Clericor. cap.* 24.

Sed vt certum, Respondeo Esse superstitiosas; quia continent vanas, & inutiles circunstantias; vtpote, quòd duo Clerici soli, & quidem inclusi, intersint Missæ, nec egredi inde possint, nisi ad Sacramenta ministranda, aut iussu Prælati, nec possint pedem Ecclesia extrahere, dum eæ triginta Missæ celebrantur. Sic Sanchez, Fagundez, Torreblanca cum aliis *locis suprà citatis*.

QVÆSTIO LVII.

An item Missæ Sancti Gregorij pro viuis, & defunctis, necnon Missæ de quindecim Auxiliatoribus, & Missa de Patre æterno, superstitione laborent.

RESpondeo, vt certum: Superstitione laborare, & ideò illas, tanquam nulla authoritate suffultas, Sacra Congregatio Rituum damnauit his verbis: *Sacra Rituum Congregatio ad tollendos abusus, qui variis in locis irrepserunt, re maturiùs discussa, censuit, & decreuit, Missas item, quæ circumferuntur à Sacra Congregatione non approbatas, Sancti Gregorij pro viuis, & defunctis, quindecim Auxiliatorum, & de Patre æterno, & quascumque alias, exceptis iis, quæ sunt permissæ Regularibus tantùm, veluti Prouinciæ Sanctæ Mariæ de Carmelo, & alias; sicut etiam Officia ab eadem non approbata prohibuit, reiecit omninò, & damnauit respectiuè; & pro prohibitis, reiectis, & damnatis haberi voluit sub pœnis contentis in Bullis Pij V. initio Breuiarij, & Missalis positis, quod scilicet non satisfaciant muneri recitandi Diuini Officij. Quo verò ad abutentes supradictis Missis sub aliis pœnis contentis in Indice librorum prohibitorum ex decreto Sancti Concilij Tridentini edito, &c.* Facta demùm relatione horum prædictorum SS. Domino N. Vrbano VIII. idem Sanctissimus ea laudauit, approbauit, atque ab omnibus vbique sub prædictis pœnis seruari præcepit, &c. die octaua Aprilis 1628. Sic Congregatio. Cuius decretum per verba relata referunt Barbos. *tract. de potest. Episcop. in noua edit.* 1628. inter Decreta Apostolica *fol.* 13. & ex illo Torreblanca *lib.* 9. *Iur. Spirit. cap.* 6. *n.* 26. Præter quos sic tenent Gauantus *in Rubr. Missal. part.* 4. *tit.* 17. *num.* 13. *&* 16.

QVÆSTIO LVIII.

An saltem sint tolerandæ Missæ triginta Sancti Gregorij pro defunctis, ab ipsomet instituta.

RESpondeo, vt certum: Tolerandas esse. Quia eas pro Religiosis eiusdem Sancti approbauit Sacra Rituum Congregatio *die* 18. *Octobris* 1628. vt refert Torreblanca *loc. cit. num.* 25. Deinde de his Missis sic loquitur Gauantus *in Rubric. Missal. part.* 1. *tit.* 5. *de Missis Defunctorum, num.* 3. *lit. D.* Ritus autem triginta dierum à Sancto Gregorio Papa 4. *Dialog.* 55. præscribitur Abbati Pretioso, pro Monacho Iusto, iis verbis. *Vade ab hodierna die diebus triginta continuis offerre pro eo sacrificium, stude, vt nullus omninò prætermittatur dies, quo pro absolutione illius Hostia Salutaris non offeratur.* Ex quibus intelligere possunt celebraturi Missas, quas vocant Sancti Gregorij, hoc est, institutas, & approbatas à Sancto Gregorio, quod Primò non est necesse, vt idem Sacerdos per mensem celebret diebus triginta; sed necesse est vt offeratur Hostia per mensem, siue ab vno, siue à pluribus, vt patet ex iis verbis, *stude offerre*, neque addit Abbati, *Per te*, quòd esset onus graue. Secundò sufficit offerri Sacrificium; non autem omnes Missæ dicendæ sunt ritu proprio de Defunctis, qui in Dominicis intercurrentibus prohibetur. Tertiò, continuis diebus fieri debent, vt nullus omninò prætermittatur dies, remota superstitione, quam vetuit Tridentin. *sess.* 22. ratione numeri. Neque discontinuantur ob triduum maioris Hebdomadæ, quo non debet celebrari. Doctores autem, qui volunt eas posse discontinuari, concludunt valere tanquam triginta Missas, sed non, vt eas, quas instituit Sanctus Gregorius, vt ex eiusdem verbis patet. Hucvsque Doctus Gauantus. Legantur Sanchez, & Fagundez *loc. cit.*

QVÆSTIO LIX.

An per Artem Chymicam produci possit naturaliter, ex viliori metallo, verum aurum, aut argentum.

AFfirmant Albertus Magnus *lib. 3. de Mineralibus, cap. 9.* Anton. Mirandulanus *in lib. de euers. singul. certam. lib. 19. sect. 7.* Ianus Licinius apud Perérium, *lib. 8. Physic. cap. 20.* Noster perdoctus Henricus Gandauensis *Quodlib. 5. q. 3.* Conimbricens. *lib. 2. Physicor. cap. 1. q. 7.* Martin. Delrio *lib. 1. disquis. Magic. cap. 5. quæst. 2. sect. 2. 3. & 4.* vbi tanquam longè probabilius defendit, posse fieri verum aurum à Chymicis; imo & aliquando factum fuisse. Tenent hanc eandem sententiam plures alij Doctores, quos lato calamo refert Verricellus *in qq. Moral. tract. 8. de Alchymia, q. 2.*

Alij contrà negant, possibile esse à Chymicis produci naturaliter per artem, ex inferiori metallo, verum aurum, aut argentum: sic tenent apud Verricellum, *loc. cit.* Auicenna *lib. 3. Meteor. q. vltima.* Vincentius Beluacensis *in suo speculo, tom. 2. lib. 11. à capite 124.* Aristotel. *lib. 3. Meteor. text. vltimo.* Suessanus *ibi, Commentar. 121.* Auerroes super *prim. lib. de generat. animal. c. 1.* S. Thomas *in 2. sentent. dist. 7. q. 3. art. 3. ad 5.* Caiet. 2. 2. *q. 77. art. 2.* Ægidius Roman. *quodlib. 3. quæst. 8.* Abulens. Cardanus, Pineda, & alij, quos citat, & tandem sequitur Pat. Verricellus *q. 2. cit. num. 6.* qui à *sect. 3. vsque ad undecimam*, id latè probat, & certè benè. Hac igitur quæstione supposita, restat quærendum, an exercere hanc artem sit quid superstitiosum, pro quo dubio dissoluendo sit.

QVÆSTIO LX.

An sit superstitiosum, & omninò illicitum exercere Artem Alchymicam.

NEgant omnes Authores primæ sententiæ, affirmantes, posse virtute naturali metalla viliora in argentum, & aurum transmutari. Cum quibus sentiunt Oldradus *consil. 74.* Ioan. Andreas *in Addit. ad Specul. tit. de crimine falsi.* Abbas *in cap. ex tuarum, de Sortileg.* Isernia *in cap. 1. num. 19.* & ibi Baldus *num. 5.* Caiet. *in sum. verb. Alchymia,* Rosella, Syluest. & alij apud Verricell. *tract. 7. de Alchymia, quæst. 1.*

Affirmant contrà, esse superstitiosum, & omninò illicitum, omnes qui sentiunt, nulla virtute naturali dictam transmutationem fieri posse. Quia Deus his vanis non se immiscet. Sic debent sentire authores secundæ sententiæ.

Ego autem, licèt existimem primam sententiam relatam *quæst. 59.* suam probabilitatem habere; nihilominus Respondeo dicendum, quod saltem ex vi iuris positiui, illicitum omnino sit exercere artem Alchymicam. Probatur. Quia Ioannes XXII. grauibus pœnis carceris, & infamiæ omnes Alchymistas punit, in Extrauag. *Spondent, de crimine falsi:* ergo iure Pontificio dicta ars prohibita est. Adde, quod huiusmodi Alchymica ars est exposita multis defraudandi periculis, & vt diabolus se ei operationi ingerat: ergo ex hac parte etiam erit omninò illicita. Sic Angel. *verb. Alchymia.* Valentia 2. 2. *disp. 6. q. 13. punct. 2. difficul. vltima.* Pererius *de Magia lib. 1. cap. 12.* Sanchez *lib. 2. sum. cap. 40. n. 51.* Molfes. *in sum. tom. 1. tract. 11. cap. 7. num. 124.* Palaus *tom. 3. tract. de superst. disput. 1. punct. 10. n. 17.* & communis.

DISPVTATIO II.

De tertia superstitionis specie, quæ est Diuinatio.

§. I.

De Diuinatione vt sic.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Diuinatio in communi.

RESPONDEO dicendum, quod est, *Prænunciatio futurorum contingentium, aut occultorum.* Sic Sousa in *Aphorism. Inquisit. lib. 1. cap. 38. num. 1.* Ignatius Lupus *in edict. Inquisit. part. 3. lib. 17. dist. 2. art. 1. diff. 1.*

QVÆSTIO II.

Quotuplex sit Diuinatio.

REspondeo, quod triplex. *Prima* dimanat à Deo, & dicitur Prophetia, quæ non est aliud, quàm scientia, quæ de rebus futuris, aut occultis à Deo habetur. De qua intelligitur illud Prouerb. 16. *Diuinatio in labiis Regis, in iudicio non errauit cor eius. Secunda* procedit à causis, & signis naturalibus, & vocatur Diuinatio naturalis. *Tertia* prouenit, aut edocetur à dæmone, & appellatur sortilega. Sic S. Thom. 2. 2. *q. 95. art. 1.* & ibi Raphael de la Torre, Lupus *loc. cit. diff. 2.*

QVÆSTIO III.

An Diuinatio regulariter in malam partem sumatur.

REspondeo dicendum, quod licet diuinatio vt sic, abstrahat à scientia, seu cognitione bona, & mala; tamen regulariter loquendo, semper sumitur in partem malam; nempe pro scientia futurorum, vel occultorum, orta ex dæmonis pacto. Vnde hoc modo sumitur multis in locis Sacræ Scripturæ, vt Leuit. *cap. 20.* Numer. 22. Deuteron. 18. Reg. 1. *cap. 6. & 28.* Isaiæ 8. 19. & 44. Ierem. 14. 27. 29. & 50. Et in iure Canon. 26. *q. 1. cap. illos, & quæst. 2. cap. igitur, & quæst. 3. cap. aliquanti, & q. 4. cap. igitur genus, & q. 5. cap. Nec mirum,* & alibi, legantur Torreblanca *lib. 6. iuris spirit. c. 1. à n. 1.* Lupus *loc. cit. diff. 3.* & alij. Et de Diuinatione hoc modo sumpta, est sermo in præsentiarum.

QVÆSTIO

QVÆSTIO IV.

Quid sit diuinatio sortilega.

RESpondeo ex dictis, quod est Futurorum, aut occultorum prædictio, modo indebito; aut est Prædictio inordinata eorum, quæ solùm ad Deum spectant, ope, aut pacto dæmonis facta. Sic S. Thom. 2.2. *q.* 95. *art.* 1. Azor. 1. *p. lib.* 9. *cap.* 12. *q.* 1. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de superst. cap.* 7. *à n.* 1. Valentia *disp.* 6. *q.* 12. *punct.* 1. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *n.* 1. Lessius *lib.* 2. *de iust. cap.* 43. *dub.* 5. Bonac. *in prim. Decal. præcep. disp.* 2. *q.* 5. *punct.* 3. *num.* 1. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *dub.* 3. *num.* 2. Palaus *tom.* 3. *tract. de superst. disp.* 1. *punct.* 3. *n.* 4.

QVÆSTIO V.

Quot sint diuinationis species, in quibus dæmon expressè vocatur.

RESpondeo dicendum, quod diuinatio, in qua est pactum expressum cum dæmone, & generali nomine vocatur Necromantia, continet in se nouem species.

Prima est, *Præstigium*, nempe, cùm dæmon variis apparitionibus, superstitiosorum oculos præstringit, se illorum aspectibus obiiciens, occultaque docens.

Secunda est, Diuinatio per somnia, & contingit, cùm instructio dæmonis per somnia speratur.

Tertia est, *Necromantia*, qua adhibitis sanguine, & certis carminibus, videntur mortui resurgere, loqui, & diuinare, ad interrogata respondendo.

Quarta est *Pythionica*, & datur, cùm dæmon per homines arreptitios futura dicit.

Quinta est *Geomantia*, cùm dæmon docet per signa in corporibus terrestribus apparentia, vt in ligno, metallo, lapide, &c.

Sexta, Hydromantia; cùm per signa in aqua apparentia aliquid docet.

Septima, Aëromantia, cùm docet per signa in aëre apparentia.

Octaua, Pyromantia, cùm per signa apparentia in igne aliquid monet.

Nona, Aruspicium: & contingit, cùm per signa apparentia in extis animalium sacrificatorum dæmon docet. Sic omninò Thom. Sanchez *lib.* 2. *summ. cap.* 38. *num.* 12. Lupus etiam, licet non ita extensè, 3. *part. lib.* 17. *distinct.* 2. *art.* 3. *diff. vnica*, Bonacin. *punct.* 3. *cit. num.* 5.

QVÆSTIO VI.

Quot sint item diuinationis species, in quibus tacitè solùm inuocatur dæmon.

RESpondeo dicendum, quod sint vndecim. Prima est, *Genethlia*, aut *Mathesis*, & contingit, cùm ex Syderum motu, aut situ natiuitatem alicuius considerat, & diuinat futura.

Secunda, *Augurium*: Cùm ex animalium vocibus, aut ex hominum sternutatione.

Tertia, *Aruspicium*: Cùm ex auium volatu, aut quorumuis animalium motu.

Quarta, *Omen*; cùm ex hominum vocibus, præter intentionem dictis.

Quinta, *Onirocritica*: cùm ex Somnis.

Sexta, *Physiognomia*, cùm ex totius corporis humani signis.

Septima, *Spatulamantia*, cùm ex spatulæ signis.

Octaua, *Metoposcopia*, cùm ex fronte.

Nona, *Chiromantia*, cùm ex manuum lineis.

Decima, *Geomantia*, cùm ex punctorum protractione.

Vndecima, *Sortilegium*, quod fit, cùm aliquis ex signis resultantibus in plumbo liquefacto, proiectoque in aquam: vel ex consideratione festucæ electæ ex duabus oblatis, schedulæve scriptæ, aut albæ, vel ex taxillorum proiectione, vel ex consideratione eius, quod aperienti librum occurrit, cognitionem quærit. Sic ex D. Thoma 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 3. docet Sanchez *loc. cit. num.* 13.

QVÆSTIO VII.

An futurorum, aut occultorum inquisitio per diuinationem, semper innitatur pacto expresso, vel tacito Dæmonis.

RESpondeo ex dictis, Semper inniti. Sic D. Augustin. *lib.* 2. *de doctrina Christiana, c.* 22. *&* 23. & D. Thom. 2.2. *quæst.* 95. *art.* 2. *&* 3. *& opusc.* 25. *cap.* 3. & ex illis Sanchez *lib.* 2. *sum. cap.* 38. *num.* 3. Qui benè explicat, in quo hoc pactum duplex cum dæmone consistat: consistit, inquit, & contingit pactum cum dæmone explicitum, quando expressis verbis inuocatur dæmon, & cum eo pactum initur; aut quando ipsomet facto hæc fiunt, veluti si quis sciens, dæmonem per aliquod signum occulta docere, illud ea docendus vsurpet. Implicitum verò pactum, aut tacitum contingit, & datur, quando quis cognitionem soli Deo reseruatam, mediis vanis, & indebitis procurat. Nam quamuis præter eius intentionem sit dæmonem inuocare; at eo ipso, quod quis hæc media vana intentat, quibus libentissimè dæmon se permiscet, vult à dæmone vanorum inuentore doceri. Sic Sanchez ex Caiet. 2. 2. *q.* 95. *art.* 2. *&* 3. Nauarro *cap.* 11. *num.* 25. Valentia 2.2. *disput.* 6. *q.* 12. *punct.* 3. Sayro *Clauis reg. lib.* 4. *cap.* 5. *n.* 5. Delrio *lib.* 4. *cap.* 2. *quæst.* 2. Suario *lib.* 2. *de superst. cap.* 9. *à num.* 9. Sic etiam Bonac. *punct.* 3. *cit. num.* 4. Less. *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 5.

QVÆSTIO VIII.

An malitia pacti expressi, vel taciti cum dæmone, consistat in hoc, quod quis cum illo, tanquam cum Dei inimico, & iurato hoste, fœdus ineat.

RESpondeo affirmatiuè. Nam cùm ab ipso mundi exordio, Deus inter homines, & dæmones inimicitias indixerit, easque in Baptismo spondeant homines vniuersi, renunciantes dæmoni, & operibus eius; hinc est, quod pactum expressum, aut tacitum cum dæmone ineuntes, fœdus cum Dei inimico ineant. Nulla igitur societas cum ipso quit esse licita; sed semper dæmones, vt summi hostes Dei, & hominum tractandi sunt. Sic Sanchez *cap.* 38. *cit. n.* 6. ex Caiet. 2.2. *q.* 90. *art.* 1.

QVÆSTIO IX.

An Diuinatio hac superstitiosa, sit omni iure vetita.

RESpondeo, quod sic. Nam in primis est vetita iure Diuino. *Deuteron.* 18. *Numer.* 23. *Ecclesiast.* 34. *& Esaia* 8. Rursus est vetita iure Canonico, per multa capita 26. *q.* 5. *& alibi*, vt habitum est *quæst.* 3. & à Sixto V. in Motu proprio, contra Astrologos. Est denique vetita iure ciuili, *l. Nemo, C. de Malefic.* Sic Sanchez *n.* 15. Villalob. *tract.* 38. *diff.* 3. *num.* 9. vbi cum Sanchez, esse etiam prohibitam iure naturali tenet.

QVÆSTIO X.

An omnes diuinationes, siue fiant cum expressa, siue cum implicita dæmonis inuocatione, sint ex genere suo peccatum mortale.

REspondeo, vt certum: Esse ex genere suo mortale. Quia (vt *suprà quæst.* 8. est habitum) per diuinationem initur fœdus, & societas cum dæmone, perpetuo Dei Nostri hoste; cum per illam homo diuinator se subiiciat disciplinæ dæmonis, vt ab ipso occulta doceatur; illumque tacitè honorat, fidem ipsius documentis præbendo, eique futurorum cognitionem, quæ soli Deo conuenit, tribuendo; quæ omnia continent tacitam Idololatriam, ac proinde in hoc peccato non datur paruitas materiæ, si seriò fiat. Sic Bonacina *disp.* 3. *quæst.* 5. *punct.* 3. *num.* 17. *aliàs* 16. Trullench. ex illo *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 11. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 17. *&* 18. Valentia *q.* 12. *punct.* 4. Delrio *lib.* 4. *cap.* 2. *quæst.* 4. Reginald. *lib.* 17. *num.* 170. Villalob. *loc. cit.*

QVÆSTIO XI.

An Diuinatores huiusmodi possint à mortali, ob ignorantiam inuincibilem, excusari.

REspondeo dicendum, quod minimè possint excusari, si facta fuerit diuinatio cum expressa dæmonis inuocatione; quia in hac re, apud fideles, non puto posse dari ignorantiam inuincibilem; quis enim ignorat, non licere commercium, & societatem cum dæmone habere, cum res huiusmodi, præ se ipsa malitiam suam ferat, ac toties doceatur; secus vero dicendum, si facta fuerit diuinatio cum sola inuocatione tacita; quia tunc excusari potest à mortali diuinator, ratione ignorantiæ, quæ nec affectata, nec nimis crassa sit; quia non ita patens est huius diuinationis malitia. Sic Caiet. Valentia, Sayrus, & Lessius, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 17. 18. *&* 19. Layman, & Reginald. quos sectatur Bonac. *disputat.* 3. *quæst.* 5. *punct.* 3. *n.* 17. Trullench. *lib.* 1. *cap.* 10. *dubitat.* 3. *sub num.* 11. Villalob. *tractat.* 34. *diff.* 3. *n.* 10. Lupus *in edict. S. Inquisit. part.* 3. *lib.* 17. *artic.* 4. *diff.* 3. Qui bene notat, nec hunc excusari à mortali, si prius monitus quod in talibus diuinationibus tacite inuocatur dæmon, adhuc in illis perseuerat.

QVÆSTIO XII.

An excusetur à mortali, qui diuinatione vtitur ioci causa ad se oblectandum.

NEgat Palaus, infra adducendus, existimans, raro excusari à mortali. Sed probabilius, Respondeo Excusari à mortali. Quia tunc talis diuinatio non est superstitiosa, cum deficiat animus superstitiosus indagandi occulta; sed iocosè, & vanè, & sine affectatione cognitionis Dei propriæ, sed solùm ad experiendum, quid casu accidat, & ideo potius est quædam vanitas, quàm superstitio. Sic Suarez *lib.* 2. *de superstit. cap.* 9. *num.* 11. Valentia *loc. cit. punct.* 3. Sayrus *lib.* 4. *Clauis*, *cap.* 5. *n. vltimo*, Delrius *lib.* 4. *cap.* 2. *quæst.* 3. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *n.* 10. *&* 20. Bonac. *disp.* 3. *quæst.* 5. *punct.* 3. *num.* 18. & alij contra Palaum *disput.* 1. *punct.* 3. *num.* 6. vbi ait, raro à mortali hunc vsum excusari. *Quia* (inquit) *compertum est, illa media improportionata esse ad significandos occultos effectus: ergo cum quis tentat videre quid ex illis accidat, quidve significent, tentat experiri, an de facto se dæmon illis immisceat, & consequenter tentat cum dæmone societatem habere, quod etiam ex ioco videtur graue peccatum.* Hæc ille, & certè probabiliter.

QVÆSTIO XIII.

An quandò adest pactum expressum cum dæmone, sit necessariò exprimendum in confessione.

AFfirmare debent omnes, qui existimant diuinationem per pactum explicitum in ratione superstitionis differre specie ab illa, quæ est per pactum implicitum. Ita aliqui, quos suppressis nominibus, refert Suarez *lib.* 2. *de superstit. c.* 16. *n.* 1.

Affirmant & alij, qui quamuis putent, diuinationem per pactum explicitum, esse eiusdem speciei in genere vitij, & mali moralis, cum diuinatione per pactum implicitum, seu tacitum, tum quia taciti, & expressi idem est iuris, *l. de quibus, in fine, ff. de legib.* eademque ratio; cum in dictis diuinationibus eadem sit participatio idololatriæ, & priuatio eiusdem honestatis Religionis; nihilominus tamen, vt certum iudicant, explicandum esse in Confessione, an diuinatio facta fuerit cum expresso dæmonis pacto: quia longè diuersum iudicium est faciendum in confessione de pacto expresso, quàm de tacito. Ita Suarez *loc. cit.* & ex illo Sanchez *lib.* 2. *Sum. cap.* 38. *num.* 14. Lessius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 5. Reginal. *lib.* 17. *num.* 170. Filliuc. *tract.* 24. *cap.* 3. *quæst.* 10. *num.* 72. Bonac. *disp.* 3. *punct.* 3. *num.* 20. *aliàs* 19. Trullench. *lib.* 1. *cap.* 10. *dub.* 3. *num.* 10. Palaus *disp.* 1. *punct.* 3. *n.* 11.

Negant verò alij, docentes sufficere in casu diuinationis, fateri dicendo, se reum fuisse superstitiosæ diuinationis mortalis, non explicando, an facta fuerit per expressam, vel tacitam dæmonis inuocationem. Ratio est, quia probabilissimum est, quod in confessione solùm debeant necessariò explicari circunstantiæ mutantes speciem, non aggrauantes intra eandem, vt iam diximus 2. *part. tractatu de Pœnitentia*: atqui etiam est probabilissimum, vt vidimus, quod diuinatio per pactum explicitum, non differat specie à diuinatione per pactum implicitum, sed

ſed solùm differant ſicut completum, & incompletum; aut ſicut actus perfectus, & imperfectus intra eandem ſpeciem: ergo probabiliſſimum eſt, non eſſe obligatum pœnitentem manifeſtare in Confeſſione expreſſam dæmonis inuocationem. Sic Victoria *in ſumma, vbi de Confeſſ. num.* 176. *fine.*

Sed ego diſtinctius, Reſpondeo dicendum, quod ex ſe, aut de per ſe, minimè ſit neceſſarium explicare in Confeſſione, an diuinatio fuerit cum expreſſa dæmonis inuocatione, aut non: ſecus verò ex adiuncto. *Primum* conſtat ex argumento facto pro ſententia Victoriæ; quod quidem in noſtra ſententia docente non eſſe neceſſariò confitendas aggrauantes, efficaciſſimum eſt.

Secundum verò probatur planè, quia diuinatio procedens ex pacto expreſſo cum dæmone, plures malitias ſpecificas adiunctas ſibi regulariter habet: ergo vt Confeſſarius illas cognoſcat, neceſſariò debet pœnitens talem diuinationem ex expreſſo pacto ortam confiteri. Conſequentia liquet, antecedens verò probat latiſſimè Suarez *lib.* 2. *citat. cap.* 8. *num.* 22. vſque ad finem capitis: habet enim aliquando ſpeciem Idololatriæ, ſi dæmonem tanquam quid diuinum recognoſcat diuinator, adorando illum cultu ſolius Dei. Si illum adoret ſolo Sanctorum cultu, habet ſpeciem Idololatriæ. Si dæmonis reſponſum tanquam certum, & infallibile credatur, continet ſpeciem hæreſis, &c. Sic tenent omnes Authores citati pro affirmatiua ſententia, præcipuè Suarez *loc. cit.* Sanchez *num.* 14. *adiuncto* 26. Bonacin. & Trullench. nec credo aliquid aliud voluiſſe, quàm nos hic dicimus. Legantur attentè.

QVÆSTIO XIV.

An neceſſarium ſit in Confeſſione exprimere rem, per quam quis diuinauit, an ſcilicet per aërem, aquam, ignem, terram, &c.

AFfirmandum videtur. Quia Præſtigium eſt alterius ſpeciei à Necromantia, Pythonica, Geomantia, & ab aliis ſpeciebus *ſuprà quæſt.* 5. numeratis: ergo per quas harum facta ſit diuinatio, neceſſum eſt confiteri: Et ideò ſic ex parte tenet Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 12. *punct.* 2.

Sed probabilius longè, Reſpondeo negatiuè. Quia probabilius longè eſt, quod omnes diuinandi modi, licèt materialiter, & in genere naturæ ſint diuerſæ ſpei; in genere tamen moris formaliter non ſunt, niſi eiuſdem ſpeciei. Quia nullus diuinandi modus ex relatis, habet ſpecialem deformitatem contra rectam rationem; ſed omnes eandem; ideoque accidentarium eſt diuinationi, quod potius in vna, quam in alia re fiat. Sic Suar. *cap.* 9. *num.* 5. *& cap.* 10. *num.* 2. *&* 3. Caiet. *tom.* 1. *opuſc. tract.* 5. *de Confeſſ. quæſt.* 3. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 12. *q.* 3. Victoria, Sotus, & Rodriguez, quos ſequitur Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 14. Henriquez *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 3. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 43. *dubitat.* 5. Filliuc. *tract.* 24. *cap.* 3. *quæſt.* 10. *num.* 72. Reginald. *lib.* 17. *num.* 165. *&* 166. Bonac. *diſput.* 3. *quæſt.* 5. *punct.* 3. *num.* 21. Trullench. *lib.* 1. *cap.* 10. *dubit.* 3. *num.* 10. Lupus *part.* 3. *lib.* 17. *diſt.* 2. *art.* 4. *diff.* 4.

QVÆSTIO XV.

An omnis diuinatio ad ſuperſtitionem pertineat.

NEgant aliqui, eo quòd ſuperſtitio conſiſtit in voluntate attribuendi creaturæ Diuinum honorem: at ſola diuinatio futurorum contingentium, pendentium à cauſa libera, ad Deum pertinet: ergo ſola hæc diuinatio eſt ſuperſtitioſa. Quia ſi quis à dæmone ſcientiam alicuius occulti effectus præſentis petat, non petit aliquid, quod eius poteſtatem excedat: ergo nullam ei tribuit diuinationem: ergo neque ſuperſtitionem committit, tametſi grauiſſimè peccet. Ita tenet Valentia 2. 2. *diſputat.* 6. (non 3. vt legi apud Palaum) *quæſt.* 12. *punct.* 3. & indicat Leſſius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 5. *n.* 28.

Sed probabilius Reſpondeo dicendum, quod omnis diuinatio, ſiue tacita, ſiue expreſſa, ſit vera ſuperſtitio. Ratio eſt, inquit Palaus, quia ex proprio diuinitatis iure vult Deus, vt omnes creaturæ ad ipſum confugiant, in eóque fidant: qui ergo, illo relicto confugeret ad ſuum inimicum, in eóque confideret, planè eius iuri diuino derogaret, & quod illius proprium eſt, vellet inimico tribuere: ergo committit ſuperſtitionem, & tacitam idololatriam; & per hoc patet ſolutio contrariæ rationis. Sic ille *diſputat.* 1. *punct.* 3. *num.* 12. ex Sancto Thoma 2. 2. *quæſt.* 95. *artic.* 2. & Caiet. *ibid.* Suar. *lib.* 2. *cap.* 8. *à num.* 16. & Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *à num.* 9.

QVÆSTIO XVI.

An Diuinatores alligantes dæmones (v. g. in annulo,) vel eos inuocantes, ſint ipſo facto excommunicati.

AFfirmant aliqui Doctores, qui & probant ex *cap. ſi quis Epiſcopus, & cap. Aliquanti,* 26. *quæſt.* 1. *& cap.* 1. *quæſt.* 5. vbi fertur contra prædictos excommunicatio lata, non ferenda. Ideò ſic ſentit Martinus Delrio *lib.* 4. *cap.* 2. *quæſt.* 7. *ſect.* 4. & id eſſe probabile ait Suar. *lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 19. *num.* 5. Et tenuit antea Tabiena *verbo excommunicatio* 1. *caſu* 4.

Sed probabilius Reſpondeo, Prædictos diuinatores præciſè vt tales ſunt, minimè eſſe ipſo facto excommunicatos. Quia probabilius eſt, nullam eſſe in iure contra hos excommnnicationem latam, ſed ferendam, vt latè probat Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *n.* 91. Suar. *loc. cit. cap.* 19. *n.* 5. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 26. *quæſt.* 3. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 5. *num.* 29. Souſa *in Aphoriſm. Inquiſ. lib.* 1. *cap.* 58. *& lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 7. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 10. *dubitat.* 3. *fine.* Lupus *part.* 3. *lib.* 17. *diſt.* 2. *artic.* 4. *diff.* 1. Palaus *diſputat.* 1. *punct.* 13. *num.* 2. Bonacin. *diſput.* 3. *quæſt.* 5. *punct.* 3. *num.* 12. & alij. Nota, notanter me dixiſſe, *præciſè vt tales ſunt;* quia certum eſt apud omnes, excommunicationem ipſo facto incurrere, ſi hæreſim ſimul incurrant, quòd hæc tali delicto (vt ſæpe ſolet) adiungatur, vt vidimus.

QVÆSTIO XVII.

An saltem, qui consulit Diuinos, vt aliquid occultum sibi detegant, ipso facto excommunicationem incurrat.

NEgandum videtur. Quia, vt nuper vidimus, Diuinatores alligantes dæmonem, aut ipsum inuocantes, non incurrunt excommunicationem ipso facto: ergo à fortiori non incurrent consulentes illos. Patet, quia magis videtur subiectos esse excommunicationi alligantes dæmonem, aut ipsum inuocantes, quàm consulentes ipsos Diuinos: sed illi non incurrunt: ergo nec isti.

Sed hoc argumento non obstante, affirmantem partem tuetur Lupus *loc.cit.art.4.diff.2.* Qui & probat ex *c. si quis, 26.q.5.* vbi consultores excommunicatione ipso facto ligantur, etiamsi hæresim non habeant in intellectu. Ita ille ex Toleto *lib.4.sum.cap.14.num. mihi* 10. ibi: *At qui ipsos Magos consulit, & qui petit opera eorum, excommunicatus est, vt habetur cap. si quis.* Hæc Toletus.

Sed probabilius Respondeo: Nec ipsos consulentes Magos, esse ipso facto excommunicatos, sed excõmunicandos. Quia *in c. si quis, cit.* tam de Magis, quàm de illos consulentibus loquitur: atqui probabilius est, vt quæst. antecedenti est habitum, & docent ipsimet Lupus, & Toletus, quod Diuinatores, seu Magi, non sunt ipso facto excommunicati per dictum *c. si quis*: ergo neque erunt ipsi consulentes. Maior probatur ex verbis Textus, ait enim sic: *Si quis Ariolos, Aruspices, aut Incantatores obseruauerit, phylacteriis vsus fuerit, anathema sit.* Sic tenent Authores nuper citati quæst. antecedenti, præcipuè Suarez *c.19.cit.num.5.* vbi ait, quod licèt opposita sententia in rigore iuris loquendo, non sit improbabilis, propter illud verbum *Anathema sit, tamen non videtur ita in consuetudine receptum; vnde vel consuetudo derogauit huic iuri, vel certè cum sit optima legum interpres, ita verba illa,* Anathema sit, *interpretata est, vt perinde sonet, ac dicere,* excommunicetur, anathematizetur. *Quod autem hac consuetudo sit, constat ex Glossis, & Doctoribus communiter, qui hanc censuram ibi non cognoscunt, tanquam iure ipso facto latam, sed ferendam.* Hæc Suarez, & ex illo Fagundez *lib. 1. in Decal. c.45. à n.4.* Nulla igitur est in iure Canonico pro Diuinatoribus, aut pro illos consulentibus excommunicatio ipso facto. De iure autem vniuscuiusque Diœcesis aliud esse poterit, vnde videndæ erunt constitutiones illarum. Vt autem facilius, quæ *infra* dicenda sunt, intelligantur, necessum erit prius aliqua de scientia dæmonum præmittere. Sit ergo

QVÆSTIO XVIII.

An dæmones cognoscere, & prædicere possint omnia futura, quæ à causa naturali necessariò proueniunt.

REspondeo, vt certum, Posse. Quia cum huiusmodi futura habeant causam determinatam, & infallibilem, quam per species innatas perfectissimè cognoscunt, consequenter certitudinaliter futura ab illa dependentia norunt, & prædicere possunt. Ideoque prædicere queunt, Lunam tali die esse eclypsandam, oppositionem Solis, & Lunæ tali hora habendam, &c. Sic omnes. Legantur Palaus *disput.1. punct.3 num.2.* Lupus *in edict. Inquisit. part.3. lib.16. dist.1. artic.1. diff.1.*

QVÆSTIO XIX.

An item possint dæmones cognoscere, & prædicere omnia futura, quæ habent causam determinatam, fallibilem tamen.

REspondeo, etiam vt certum: Posse cognoscere, & dicere, verùm non certitudinaliter, sed coniecturaliter tantum. Quia licèt hæc futura habeant causam determinatam, est tamen fallibilis; & ideo non infallibiliter, sed solùm coniecturaliter possunt futura ab illa dependentia scire. Vnde sicuti Astrologi prædicunt ex cœli motibus tempestates, pluuias, &c. non omnino certò, sed ex coniecturis, eo quòd sæpe ex causis inferioribus, au superioribus impediri possunt, ita & dæmones hoc modo scire talia futura possunt. Sic Lupus *loc.cit.*

QVÆSTIO XX.

An deinde futura contingentia, & à libera voluntate pendentia, possint certò dæmones cognoscere, & prædicere.

REspondeo, Tanquam certum: Non posse certò cognoscere, & consequenter nec certò prædicere. Probatur. Tum, quia hæc futura habent causam indeterminatam, & fallibilem, & ad opposita vertibilem: Tum, quia de his futuris scientiam habere, est proprium Dei, iuxta illud Isaiæ 41. *Annunciate nobis quæ futura sunt, & dicemus quod Dij estis vos.* Tum, quia si dæmones scirent huiusmodi futura, scirent etiam, an essent victuri hominem, quem tentant; at hoc est falsum; ergo. Minor probatur: nam cum superbissimi existant, nunquam tentarent, nisi eum, quem præscirent sibi succumbendum: atqui ex Scriptura Sacra, & etiam experientia constat, quod tentant etiam illos, à quibus sæpe vincuntur, vt constat de Sancto Iob, & aliis: ergo. Sic omnes. Legantur D. Thom. *in 2. dist.7.q.2. art.2.* D. Bonau. *ibidem part.2. art.1. quæst.3.* Delrius *lib.4. cap.2. quæst.2.* Pereira *lib.3. de Magia, cap.5.* Sanchez *lib.2. Sum. c.38. num.7.* Bonacin. *disput.3. quæst.5. punct.3. num.1.* Lupus, & Palaus *loc.cit.* & alij.

QVÆSTIO XXI.

An saltem huiusmodi futura contingentia, & à nostra libera voluntate pendentia, possint dæmones, si non certò, saltem probabilissimè coniectare, & prædicere.

REspondeo, vt certum: Posse id coniectare probabilissimè. *Primò*, quia suo ingenio angelico, & scientiæ acumine, facillimè cognoscunt ad quid inclinetur affectio nostra. *Secundò*, Quia cum omnium hominum temperamenta, affectusque optimè norint, & quid ex ipsis oriri soleat, possunt ex iis pendentia à libero arbitrio probabilissimè coniectare. *Tertiò*, Quia sagacissimi sunt, & Deo permittente, phantasma hominum variis modis perturbare possunt, & quid ex ipsis oriri soleat, prædicere. Sic Sanchez, Delrius, Pereira, Palaus, & Lupus *loc. citat. diff.1.*

*diff.*2. Qui *diff.*3. ex D. August. *in lib. de natura dæmonum*, septem capita assignat ex quibus Dæmones aliqua futura absolutè certò norunt. *Primum* ex subtilitate ingenij naturalis. *Secundum*, ex experientia temporum. *Tertium* ex celeritate motus. *Quartum* ex potentia; quia videlicet possunt morbos immittere, illosque prædicere. *Quintum* ex signis corporis, v.g. ex pulsu, vrina, &c. *Sextum*, ex signis animi, nempe ex passionibus. *Septimum* denique ex Prophetis, ac Scripturis.

QVÆSTIO XXII.

An Deus ministerio Angelorum bonorum, dæmonibus interdum reuelet futura, quæ postea hi prædicere possunt.

RESpondeo vt certum: Quod Sic. Quia Deus mirabili sua sapientia, etiam per inimicos suos, suam implet voluntatem, ait D. Bonau. *in* 2. *dist.*7. *part.*2. *in exposit. litera.* Sic ipse, & Sanchez *lib. secundo, cap.*38. *numer.*7. per hæc verba: *Potest etiam Dæmon certò futura nosse, quæ diuinatores edocet ex reuelatione Dei per Angelum sibi facta. Sæpe enim Deus ad malum pœnæ inferendum vti solet dæmonis ministerio, atque ita id damnum ac durationis tempus ei reuelat. Quare potest tunc dæmon initium, & finem eius mali certò prædicere.* Sic Sanchez ex Delrio, & Pereira. Lupus *loc. cit. diff.*4. Qui bene addunt, quod si morbus aliquis fiat ex maleficio, qui ex pacto cessaturus est, sublato signo, poterit etiam tunc dæmon finem morbi certò prædicere.

QVÆSTIO XXIII.

An dæmon possit naturaliter scire, si longa, vel breuis debeat esse cuiusque hominis vita.

RESpondeo, Posse scire, quamuis non omnino punctualiter. *Primum* patet, quia dæmon apprimè noscit cuiusque hominis complexionem, humorumque dispositionem, videtque intra corpus illius occlusa, quæ ad breuitatem, & longitudinem vitæ conferunt: ergo. Secundum etiam constat, quia longitudo, vel breuitas vitæ, non pendet solummodo ex complexione naturæ, sed etiam ex ciborum qualitate, aëris temperie, quæ ex placito cuiusque variari potest. Imò & ex aliis accidentibus, quæ in dies contingunt, &c. ergo. Sic communis. Legantur Iacobus Sprenger *in Malleo Malefic. p.*2. *q.*1. *c.*2. Lupus *loc. cit. art.*3. *diff. vnica*, quam finit aduertendo, perspicaciùs quolibet peritissimo Medico, posse dæmonem cognoscere ex signis, quanto tempore infirmus probabiliter sit superuicturus, quoue tempore moriturus: quod non dubito.

QVÆSTIO XXIV.

An dæmones cognoscant certò omnes cogitationes hominum, quæ in actum externum prodierunt.

RESpondeo, tanquam certum: Cognoscere. Quia vident. Qua ratione certò sciunt occultissima furta, res perditas, thesauros defossos, secreta consilia, aliaque occulta peccata à voluntate prodeuntia, & palam patrata verbis, scriptis, aut factis. Sic Delrius *disquis. Mag. lib.*5. *cap.*2. *quæst.*2. Valentia 2.2. *disput.*6. *quæst.*12. *punct.*3. Sanchez *lib.*2. *Sum. cap.*38. *sub num.*7. Lupus *part.*3. *lib.*17. *dist.*1. *artic.*2. *diff. vnica.*

QVÆSTIO XXV.

An etiam dæmones certò possint cognoscere cogitationes hominum, ac deliberationes voluntarias.

RESpondeo, tanquam certum: Non posse certò, sed solùm probabilissimè coniectare ex iis, quæ in corpore, tam interius, quàm exterius apparent, & ex verbis, scriptis, & aliis clandestinis consiliis. Sic Delrius, Pereira, Valentia, Sanchez, Lupus *loc. citat.* & omnes.

QVÆSTIO XXVI.

Quomodo diuinatores à dæmone doceantur ea quæ diuinant, & prænunciant.

RESpondeo, edoceri, vel quia dæmon assumpta visibili forma diuinatores alloquitur: vel absque vllo visibili aspectu, format in aëre verba, que à solis diuinatoribus audiantur: vel quia tradit scripturam in qua continetur res prænuncianda: vel quia in somniis, aut in vigilia, disponit ipsorum phantasmata idonea ad futura repræsentanda, atque incitando diuinatores, vt repræsentata per phantasma prædicent: his, & aliis modis similibus possunt dæmones instruere homines, & occulta docere, vt prædicent. Sic omnes. Legantur Pereira *lib. de Magia, cap.*5. *n.*25. Sanchez *loc. cit. num.*8. Filliuc. *tract.*24. *cap.*5. *quæst.*4. *num.*116. Bonac. *disp.*3. *quæst.*5. *punct.*3. *num.*3. Trullench *lib.*1. *in Decalog. cap.*10. *dub.*3. *num.*5. Palaus *tom.*3. *tract. de superstit. disput.*1. *punct.*3. *n.*3.

§. II.

De diuinatione cum pacto Dæmonis expresso.

QVÆSTIO XXVII.

Quot modis potest quis postulare expressè à dæmone cognitionem rerum occultarum.

RESpondeo, quod duobus modis. *Primò* simpliciter petendo à dæmone, vt aliquid dicat, & doceat absque vlla promissione, vel pacto ex parte petentis. *Secundò*, cum expresso pacto, quo petens se obligat ad obsequium dæmonis, si res occultas eum doceat. Quod fieri solet etiam duobus modis; nempe & cum solemnitate, & sine illa. Cum solemnitate fit, quando dæmon apparet in similitudinem Monarchę in forma visibili, magna dæmonum comitante caterua, in solio sedens, coram quibus omnibus vtrinque fiunt promissiones, homo promittit se negaturum Deum, omnia Sacramenta, & res Sacras, & non confessurum Sacerdoti, saltem hoc peccatum: Dæmon verò illi promittit futura, & occulta reuelaturum, & votis illius per omnia satisfacturum.

Sine solemnitate fit etiã duobus modis. *Primò*, cum solus

solus cum solo dæmone pactum iniit. *Secundò*, cum ipse solus non audet coram dæmone comparere, idē promittit pro tertia persona. Ex parte etiam dæmonis, duobus modis potest esse expressa responsio. *Primo*, simplex, & sine pacto. *Secundò*, etiam cum pacto, acceptando obligationem ad docendum de occultis. Hæc omnia Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 10. *dubit.* 3. *num.* 7.

Quot verò modis contingat diuinatio cum expressa, & implicita dæmonis inuocatione, diximus *suprà quæst.* 5. & 6. In quo consistat eius malitia, *q.* 8. Et quo iure sit vetita, & an semper sit mortalis, *quæst.* 9. & *sequentibus*.

QVÆSTIO XXVIII.

An sit licitum inter aliquos pacisci, vt qui prior obierit, alteri appareat, eum de suo statu certiorem facturus.

AFfirmandum absolutè videtur. Quia id olim à nonnullis factum legimus. Et præcipuè à Sancta Lutgardia, vt tradit Surius *tom.* 4. *lib.* 2. *vita eius, mense Iunio*. Et id ipsum accidisse cuidam fratri Dominicano narrat Fr. Anton. Senensis *in Chron. Dominicanorum*. Is enim commorans in Conuentu Zamorano, cum quodam fratre Minorita familiari suo, simile pactum iniuit. Et cum Minorita prior moreretur, post dies aliquot apparuit Dominicano mensas in refectorio sternenti, expiatorium ignem circumgestans. Et ad cruciatus sui indicium, mensam ligneam manu tetigit, eamque ibi impressit; & ad perpetuam rei memoriam, paruulo clatro ferreo manet obtectum. Igitur huiusmodi pactum facere non illicitum videtur.

Sed clarius, Respondeo dicendum, quod licet secundum se consideratum hoc pactum culpa careat; tamen, quia res est valde periculosa, & valde obnoxia dæmonum illusionibus, ideo omninò ab illo cauendum sit. Sic Summa Confessor. *lib.* 1. *tit.* 11. *q.* 23. Ciruelo *lib.* 2. *de superst. cap.* 11. D. Thom. & Betzitius, quos citat, & sequitur Delrius *lib.* 2. *disquis. Magic. q.* 26. *sect.* 7. *vers. secundò sequitur*, vbi addit, vix fieri posse, vt pactio hæc culpa curiositatis vacet. Sanchez *lib.* 2. *Sum. cap.* 38. *num.* 25. Fagundez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 36. *num.* 14. Bonac. *disput.* 3. *quæst.* 5. *punct.* 3. *num.* 3. *vers. ex quo fit*. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *dub.* 3. *num.* 5.

QVÆSTIO XXIX.

An anima, vel beata, aut in Purgatorio, vel in inferno detenta, viuentibus aliquando appareant.

NEgant imprimis Hæretici Atheistæ, qui animam negant immortalem, & corpori volunt eam commori. Negant deinde alij nostri temporis hæretici, eo quod hac mortuorum apparitione fidem Purgatorij (quod negant) valde stabiliri percipiant. Negant demum aliqui ex Catholicis, existimantes nunquam defunctorum animas viuentibus apparere, sed semper esse dæmones, aut malos genios hominum deceptores, aut mere somnia. Ita Hieronymus Magius, & Tiraquellus, apud Martinum Delrium mox citandum.

Sed plusquam certum, Respondeo aliquando apparere, Deo ita permittente, ad eius honorem, & ad multorum hominum vtilitatem. Hanc veritatem latè probant Delrius *lib.* 2. *disquisit. magicar. q.* 26. per sex sectiones, Thyreus *lib. de spirituum apparitionib. à cap.* 11. *per multa cap.* Sanchez *loc. citat. num.* 23. Bonac. *num.* 3. Fagundez *loc. citat. num.* 11. per hæc verba: *Decet enim, & vtile est, hoc fieri aliquando, Deo optimo Max. permittente, & ad multorum hominum vtilitatem, & ad Dei honorem, & iustum illius iudicium. Nam hæ apparitiones multum nobis afferunt vtilitatis, docent enim in primis nos, animas nostras corpori manere superstites; ostendunt non esse impossibilem corporum resurrectionem; clamant Deum non viuos modò, sed etiam mortuos iudicare; nobis manifestant, certa esse loca, in quibus nocentes indesinenter discrucientur, innocentes immortali æuo fruantur.* Hæc Fagundez. Legantur Torreblanca *lib.* 4. *iur. spirit. practic. cap.* 7. *à num.* 23.

QVÆSTIO XXX.

An Magi queant operâ dæmonum veras defunctorum animas nobis ostendere.

AFfirmandum videtur, eo quòd anima Samuelis, ope dæmonis, & pacto Pythonissæ ad vitam rediit, & loquuta est, vt narrat Scriptura 1. *Reg.* 28. ergo.

Sed vt certum, Respondeo, Non posse. Ratio est, quia si Defunctorum animæ in cœlo sunt, alienum est à diuina maiestate, & statu illo beatifico, vt dæmonibus subiiciantur: si in purgatorio existunt, sunt in via beatitudinis, & ideo ob eandem causam non decet eas dæmonibus subiici: Si in inferno morantur, nequit diabolus sinere eas egredi, sine nutu Dei, sine quo nec ipse potest. Sic docent omnes Catholici. Legantur D. Thom. 1. *p. q.* 117. *art.* 4. *ad* 2. Victoria *de Magia n.* 17. Martin. Delrio *lib.* 2. *q.* 26. *sect.* 7. Suarez *lib.* 2. *de superstit. cap.* 10. *num.* 14. Lessius *lib.* 2. *de Iust. cap.* 44. *dubit.* 3. *n.* 23. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 36. *num.* 11. Palaus *tom.* 3. *tract. de superst. disput.* 1. *punct.* 11. *n.* 4.

Ad rationem verò pro parte affirmante adductam, Respondeo vel quod non fuerit vera anima Samuelis: sed spectrum, aut imago eius, idest, dæmon, qui nomine Samuelis loquutus fuit ad Saulem, dicens illi: *Tu, & filij tui cras mecum eritis*, vt volunt D. August. *lib.* 2. *ad Simplician. quæst.* 3. & *ad* Dulcidium *lib.* 8. *quæst.* 9. & *in lib.* 2. *de mira spect. cap.* 11. & *in lib. quæst. veter. Testam. quæst.* 27. Tertullian. *in lib. de anima, cap.* 57. vbi cum exaggeratione ait: *Absit, vt anima cuiuslibet Sancti, nedum Prophetæ, à dæmone credamus extractam, edocti, quod ipse Sathan transfiguretur in Angelum Lucis.* D. Iustin. etiam, Cyrillus, Guillel. Parisiens. & Turrecremata, apud Fagundez vbi infra vel: si fuerit vera anima Samuelis, quæ loquuta fuit Sauli, vt probabilius sentiunt Basilius, Ambrosius, D. Thom. Lyra, Caiet. Abulens. Carthusian. Gaspar Sanchez, Bellarmin. Martin. Delrio, Suarez, Pereira, Lessius, Sotus, & alij, quos afferunt, & sequuntur Fagundez *loc. cit. n.* 11. & Palus *n.* 5. tunc dicendum est, Samuelem non apparuisse ex vi magicæ artis, petente id Pythonissa, sed ex iussu, & voluntate Dei; tum ad gloriam Samuelis; tum ad maiorem Saulis punitionem: quod constat, ex eo quod verè præuenit incantationes Pythonissæ, & apparuit priusquam magicæ illæ preces, quæ longissimæ esse solent, finirentur, vt colligitur ex admiratione, & metu, quem Pythonissa concepit aduentu Samuelis. Non enim timuit mulier assueta spectris, quia vnum viderat; sed quia præter morem ante

ante finitas, & vix inceptas incantationes, ac proinde non ex vi illarum, Samuel appareret. Legantur Torreblanca *lib.4. spirit. pract. cap.7. à num.23.* Raphael de la Torre *tom.2. quaest.95. artic.3. disp.13.* & alij apud ipsos.

QVÆSTIO XXXI.

An semper mentiatur dæmon, quando in dæmoniaco ait, se alicuius defuncti damnati, vel non damnati animam esse.

Respondeo, vt quid certum, semper mentiri. Quia anima defuncti nunquam alterius hominis corpus ingreditur. Sic Abulens. *cap.8. in Matth. q.124. ad 1.* Delrius *post lib.6. disquisit. magic. in Anacephaleosi, monitione 10.* Sanchez *lib.2. sum. cap.38. num.24.* Fagundez *loc. cit. n.13.* Qui bene aduertunt, minimè esse faciendum, quod dæmon, seu dæmoniacus, fieri præscribit, si opus consilij sit: quia dæmonibus, nec bona consulentibus, auscultandum est; eo quod omnia bona, quæ nobis consulunt, ad malum semper tendant, & ad nostram perniciem. Si verò opus, quod præscribit, fuerit ex præcepto, v.g. charitatis, vel iustitiæ, tunc faciendum est illud; non quia à dæmoniaco præscribitur, sed quia ad id faciendum tenemur.

QVÆSTIO XXXII.

An dæmones hominibus apparere soleant, fingentes se esse animas defunctorum, vt inde occasionem arripiant trahendi illos in aliquem errorem?

Respondeo vt certum, solere apparere, dicendo, se esse animas defunctorum, vt se aspicientes errore aliquo decipiant, vt mortuos infament. Sic docent D. August. *lib.10. de Ciuit. Dei, c.11.* Chrysost. *homilia 29. in Matth.* D. Thom. *1. part. quaest. 117. artic.4. ad 2.* Victoria *de Magia, quaest.4.* Sotus *lib.8. de iust. quaest.3. artic.2. col.4.* Ciruelo *de superstit. p.3. cap.8.* Pedraza *in Sum. in 1. pracep. §.10.* Martinus Delrio *lib.2. disquis. Magic. quaest. 26. sect. 7.* ibi: *Ideo solent ipsi has vices subire dæmones, qui per mundum adhuc vagantur, & has animas amant mentiri. Neque id mirandum, cum in Angelum quoque lucis se transfigurent, & in B. Virginem Deiparam, vt in Biturigibus vibiscis, cum illic degerem, scio accidisse. Imò, & in ipsum Christum Dominum, qualis Beato Martino apparuit diabolus.* Sic Delrius. Sanchez *loc. citat. num.23.* Fagundez *n.8. & 9.* Bonacina *n.3.* & alij. Qui bene notant in his casibus, nec esse illis credendum, quamuis bona consulant, petantve suffragia sibi fieri, aut aliquid restitui; nam id ex malitia efficiunt, gratia postea facilius decipiendi.

QVÆSTIO XXXIII.

An dentur aliqua signa, quibus discerni queat, an hæ apparitiones sint à Deo, vel à bonis, vel malis Angelis.

Respondeo, Dari aliqua signa, è quibus quæ certiora sunt, primo loco prænunciabimus. *Primo* ergo, si ad signum crucis, vel ad nomen Sanctiss. Iesu, vel Mariæ, vel aliorum Sanctorum, eorumve Reliquias, agni Dei ceream effigiem, lustralem aquam, panem, salem, cereumve benedictum, aut alia huiusmodi Sacramentalia, vel Catholicæ religiones symbola, fugiant, aut detestentur; factæ visiones malorum Angelorum spectra censenda sunt.

Secundo, si postquam semel exegerunt quod volebant, adhuc frustra rursus appareant, & sint importuniores, tunc etiam sunt censendæ fictæ visiones, & malorum Angelorum. Nam verè animæ, cùm illis quis satisfecerit, vel non redeunt, vel semel tantum, vt gratias agant: contra verò dæmones iterum, atque iterum redeunt, vt causas ex causis, funiculum ex funiculo nectant, vel ad obsidendum, vel ad grauiter decipiendum.

Tertio, Si se dicat, animam esse alicuius damnati, mentitur, & dæmon est: nam (vt supra est habitum) vix vnquam damnatorum animæ finuntur egredi.

Quarto, Si prætexit apparitioni causam falsam, vel malam, vt v.g. si dicat, se apparere coactum, vel vi coniurationis magicæ, vel vt reuelet curiosa, vel parum necessaria, aut quæ nesciri expediret, dæmon est.

Quinto, si apparentis oratio sit falsa, superstitiosa, malesuada, desperati, superbi, libidiniosi, vindictæ appetentis, aut aliter perturbati præferens animi ostentationem, dæmon est.

Sexto denique, si appareat forma non humana, formosâ, & bene formatâ, sed tetra, deformi, aut vili, vel canis, serpentis, suis, draconis, aranei, bufonis, vel similium, vel nigri Æthiopis, malus est genius: Si verò forma humana, bona, Angeli, vel Beati, vel Dei; tunc consideranda est operatio, nempe si ex genere suo sit improba, vt blasphemiæ, superstitionis, mendacij, homicidij, luxuriæ, &c. vel dolosa ex modo apparitionis, vt si primo congressu lætitiam adferat animo, & tranquillitatem, postea horrorem, turbationem, desolationemve, aut etiam magno cum fœtore, strepitu, vel clade abeat, dæmon est. Sic Martinus Delrio *lib.2. q.26. sect.3. vers. Metum nobis.* Legantur de hac re etiam Petrus Thyreus *lib.2. de Spirituum apparit. cap.16.* Peltanus de Purgatorio *cap.5.* Fagundez *lib.1. in Decalog. cap.36. numer.12.* Binsfeld. *in Confess. Malefi-car.* Torreblanca *de Iure Spirit. practicabil. lib.2. c.2. à numer.38.*

§. III.

De diuinatione per astra, absque expressa inuocatione dæmonis.

QVÆSTIO XXXIV.

An Astromonia, & Astrologia differant inter se.

Respondeo dicendum, quod quamuis primo aspectu videantur non differre, cum ambæ versentur circa Astra, tamen cum aliter, & aliter circa illa versentur, non parum differunt ab inuicem. *Astronomica* namque, veluti Theorica, aut speculatiua scientia, agit in vniuersali de Astris, nempe de eorum quantitate, mensura, distantia, situ, motu, & cursu; de eclypsi, de polis, de hemisphæriis, de circulis, de retrogradationibus, & similibus. *Astrologia* vero veluti scientia practica, agit de astrorum effe-

ctibus

ctibus, in proprietatibus, nempe de temporibus ad plantandum, seminandum, & scindendum aptis, & similibus. Sic omnes. Legantur Thom. Garzonus in sua Platea vniuersali, *discursu* 39. Torreblanca *de Iuris Spirit. pract. lib. 7. cap.* 2. Ignatius Lupus *in edictum S. Inquisit. part.* 3. *lib.* 18. *dist.* 1. *art.* 1. *difficul.* 1. & alij.

QVÆSTIO XXXV.

An Astrologia sit duplex, altera naturalis, & altera Iudiciaria.

RESpondeo, Esse duplicem, naturalem videlicet, & Iudiciariam. Naturalis est illa, quæ ex situ, cursu, motuque astrorum ea, quæ naturaliter contingunt, vt eclypsim, pluuias, grandines, ventos, sterilitatem terræ, pestem & similia coniectat. Et hæc Astrologia conducit valde medicinæ, agriculturæ, & nauigationi.

Iudiciaria verò Astrologia est illa, quæ ex aspectu, & obseruatione astrorum coniectat futuros euentus fortuitos, ac ex libero arbitrio pendentes, præterita etiam, & præsentia prorsus occulta. Sic Sanch. *lib.* 2. *Sum. c.* 38. *n.* 27. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 10. *dub.* 4. *n.* 1. Fagundez *lib.* 1. *in Decal. c.* 38. *à n.* 1. Torreblanca *lib.* 7. *c.* 1. & 2. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de superst. cap.* 11. *à num.* 2. Lessius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 6. & alij infra adducendi.

QVÆSTIO XXXVI.

An Astrologia iudiciaria in aliquas, quasi in species, diuidatur partes.

RESpondeo, diuidi in quatuor. *Prima* versatur circa *Reuolutiones*, & prædicit totius anni bello, paceque vicissitudines, aëris salubritatem, annonæ pretium, morbos animantium, &c.

Secunda continet *Magisterium Natiuitatum*, & docet quod sigillatim homini tota vita obtinget, vt certo morbo, certo tempore, mense, aut die hominem periturum: vxorem diuitem, aut pauperem, pulchram, aut deformem ducturum: fore gratum tali Principi, ad certam dignitatem promouendum, &c.

Tertia vocatur *Electionum*, & docet quid in singulis rebus consultò, & vtiliter faciendum, quid omittendum, quando ædificandum, quando nauigandum, equitandumve, quando egrediendum, manendumve domi, & denique quando, & quibus in locis singula facienda, vt feliciter cedant.

Quarta est *Imaginum sculpendarum*, planè præstigiosa. Sic Martin. Dulrius *lib.* 4. *disquis. Magic. c.* 1. *quæst.* 1. *vers. Astrologia huius, & lib.* 1. *cap.* 4. *& ibi quæst.* 1. vbi agit de hac parte quarta Astrologiæ. Sanchez *loco citato.*

QVÆSTIO XXXVII.

An Astrologia naturalis coniectans, & prædicens effectus, qui naturaliter eueniunt ex motu astrorum, influentiis, & concursu Planetarum, sit licita.

RESpondeo, vt certum: Esse licitam. Quia effectus naturales prouenientes ab astris, vt sunt serenitates, tempestates, pluuiæ, vel grandines, venti, & similes, optime cognosci possunt per suas causas, nempe per cælos, & astra: ergo licita erit talis prædictio. Igitur Astrologus naturalis non omittet peccatum superstitionis huiusmodi effectus coniectans, & prædicens. Sic omnes. Suarez *lib.* 2. *de superstit. cap.* 11. *à num.* 5. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 28. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 38. *num.* 1. Trullench. *lib.* 1. *cap.* 10. *dub.* 4. *n.* 2. Palaus *disput.* 1. *punct.* 4. *n.* 1. Villalob. *p.* 2. *tract.* 8. *diff.* 4. *num.* 2. & alij.

QVÆSTIO XXXVIII.

An saltem peccet mortaliter Astrologus, qui præfatos effectus plus certo prædicit, quàm ex astris colligere potest.

RESpondeo dicendum, quod ex se, & secluso damno extrinseco, solùm peccet vitio veniali imprudentiæ, temeritatis, seu mendacij. Sic ex Suario Sanchez *lib.* 2. *Sum. cap.* 38. *num.* 29. his verbis: *Quia si hæc omnia prædicantur ab Astrologis maiori certitudine, quàm sciri possunt, erit peccatum temeritatis, & imprudentiæ, seu mendacij, non excedens culpam venialem, nisi cederet in alterius præiudicium, tunc enim esset mortale. Quod bene docet Suarez* cap. 11. num. 5. & 12. *Quia cum coniectent ea ad quæ astrorum aspectus se extendit, nulla interuenit superstitio, sed erit error temeritatis, & mendacij: sicut si erraretur in conclusione physica, asserendo eam certiorem, quàm sit.* Hæc Sanchez. Sic etiam Fagundez *loc. cit. num.* 6. Trullench *sub num.* 2. Palaus *num.* 2.

QVÆSTIO XXXIX.

An licitè possint Astrologi naturales, ex astrorum aspectu, considerando natiuitatis punctum, prædicere certò temperamentum, conditionem, inclinationem, & qualitatem cuiusvis viuentis.

RESpondeo, vt certum, Non posse licitè hæc vt certa prædicere. Quia aspectus Astrorum necessarius ad horum iudicium ferendum, non potest perfectè cognosci. Tum quia rapidissimus cœli motus efficit, vt constellatio prius prætereat, quàm ab Astrologis annotari valeat. Tum quia ab aliis causis dependent. Tum etiam, quia sæpe impediuntur. Tum denique, quia esto quod Astrologi perfectò cognoscerent aspectus astrorum in puncto natiuitatis regnantes, non tamen cognoscere possunt astra regnantia in puncto conceptionis, sed ad temperamentum viuentis, non minus, imò potius, efficacius conducunt astra conceptionis, quàm natiuitatis, quia fœtus tenuior est, & faciliùs penetratur: ergo. Sic omnino Palaus *disp.* 1. *punct.* 4. *num.* 3. & antea Suarez *lib.* 2. *de superstit. cap.* 11. *num.* 9. Lessius *lib.* 2. *cap.* 43. *dubit.* 6. *à num.* 32. Sanchez *lib.* 2. *Sum. cap.* 38. *num.* 29. Martinus Delrius *lib.* 4. *disquis. Magic. cap.* 3. *quæstione* 1. *concl.* 3. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 28. *num.* 9. Trullench *lib.* 1. *cap.* 10. *dub.* 4. *num.* 3. Legatur Torreblanca *lib.* 7. *Iuris Spirit. pract. cap.* 8. *per totum*, vbi latè de hac agit materia.

QVÆSTIO XL.

An sit peccatum mortale, ex genere suo, inclinationem alicuius pueri ex astris tanquam certam nuntiare.

AFfirmat Trullench *n.3.cit.*his verbis: *Imò, si inclinationem, tanquam certam ex astris nunciaret, non careret culpa. Tum propter rationem dictam in concl. superiori. Tum, quia hic maius periculum imminet falsitatis, & introducendi aliquam superstitionem, quæ inuoluat etiam prædictionem actuum humanorum. Filliuc.* tract.24. cap.4. q.3. n.85. *non tamen explicat quale peccatum sit: at cùm maximum sit periculum incidendi in superstitionem, videtur peccatum mortale ex genere suo.* Hæc Trullench.

Sed probabilius, Respondeo ex genere suo non esse mortale, sed veniale tantum temeritatis, videlicet imprudentiæ, seu mendacij. Sic Sanchez, Suarez, Fagundez, & Palaus *quæst.*38. *citati*, vbi vt vidimus, affirmant talem prædictionem non excedere culpam venialem, nisi casu, quo cedat in alterius præiudicium.

QVÆSTIO XLI.

An saltem ex Astrorum aspectu possit Astrologus, si non certò, saltem coniecturaliter, aut tenuissima probabilitate, obseruata pueri natiuitate, prædicere naturalem inclinationem eius futuram, vt propensionem ad iram, ad mansuetudinem, ad libidinem, & similes passiones.

NEgat adhuc Fagundez *lib.*1.*in Decal. c.*38.*n.*10. his verbis: *Nihilominus animaduerto, hanc coniecturam vix posse peruenire ad cognitionem probabilem, nedum certam. Quia cum potentiæ sensitiuæ, quæ pendent ex complexione, & temperamento hominum, obediant voluntati illorum, nil certi ex hoc potest coniectari: imò & nil verè probabile.* Ita ille.

Sed clarius Respondeo, *Primò*: Non est per se malum, nec vniuersaliter prohibitum, nec aliquo iure positiuo damnatum, ex stellarum constellatione, obseruata pueri natiuitate, coniectare temperamentum eius, & ex illo naturalem inclinationem futuram, & propensionem ad iram, &c. Probatur, quia inclinatio, & propensio hominis ad hos, vel illos effectus, magna ex parte fundatur in naturali corporis temperamento, & complexione: atqui licitè potest Astrologus coniectare ex stellarum constellatione, temperamentum, & complexionem pueri: ergo & eius propensionem. Sic latè, & optimè docet, ex D.Thoma, Suarez *lib.*2. *de superstit.cap.*11.*n.*8. Fagundez etiam omnino ex illo, *num.*9. & alij.

Respondeo, *Secundò*: Licèt inclinatio naturalis futura alicuius pueri, nequeat ab Astrologo vt certa, nedum omnino probabilis prædici: potest tamen ab illo annunciari coniectura aliqua, aut vt ita dicam, tenuissima probabilitate. Sic Palaus *disp.*1.*cit.punct.*4. *n.*3.*in principio*, & probat ratio Suarij adducta pro prima responsione.

QVÆSTIO XLII.

An Astrologi Iudiciarij, qui ex astris euentus ex libero hominis arbitrio pendentes, certò prænunciant, mortalem superstitionem committant.

NEgarunt quidam Astrologi Iudiciarij existimantes, talem prædictionem esse licitam & approbatam. Probabant *Primò* ex illo Genes.1. vbi sermo diuinus de stellis agens, ait: *Vt sint in signa, & tempora, & dies, & annos.* Ex quibus verbis colligebant, quod astra, etsi non sint causæ futurorum euentuum, certa tamen sint signa eorum. *Secundò* id intendebant probare ex illo Isaiæ 34. *Complicabuntur sicut liber, cœli.* Vbi per cœlum multi intelligunt firmamentum, & dicunt, firmamentum vocari librum, eo quod tanquam in libro, sic in cœlo, cuius stellæ sunt characteres, futura legantur signata. Ita tenuisse Plotinum, Porphirium, Origenem, Eusebium, Augustin. & Iulium Sirenium, refert Delrius *lib.*4. *disquis.Magic. cap.*3.*quæst.*1.*vers.sed non desunt.* Quibus addit Torreblanca *vbi infra*, Ambrosium *lib.*4. *Hexamer.cap.*4. & Posseuinum *in Bibliotheca lib.*15.*cap.*15.

Sed vt quid certissimum, Respondeo Mortalem superstionem committere. Ratio est, quia cum euentus isti liberi non existant necessariò, & certò, non possunt certò, & necessariò præsciri: ergo neq; prædici, aut annunciari. Deinde quia hi effectus non continentur in astrorum potestate, quibus etiam nec Deus, nec humanum arbitrium subsunt: ergo ex eorum aspectu nequeunt ab Astrologis certo prænunciari.

Secundò hæc veritas constat ex Scriptura Sacra, quæ docet rerum futurarum præscientiam solius esse Dei, Isaiæ 41.*vers.*23.& monet, ne quis discat Astrologiam, vel ab astris sibi timeat, & has vanas esse leges Infidelium. Ierem.10. *vers.*2. *A signis cœli nolite timere, quæ timent Gentes, quia leges populorum vanæ sunt.*

Tertiò, Quia oppositum, tanquam graue peccatum damnant Canones, & Concilia, vt constat ex *cap. illud, cap. illos, cap. sed & illud,* 26. *quæst.*2. *c. Igitur* 26. *quæst.*3.*cap. Non liceat* 26.*quæst.*5. *cap.*2. *de sortileg.* Concilij Trident. Index libror. prohibit. *Reg.*6. & nouissimè ex Bulla Sixti V. *contra Astrologos.*

Quarto damnat etiam Ius ciuile, *l. Nemo, & l. Et si, C.de Malef. & Mathemat. & l. Mathematicos, C.de Episcopali audientia*, quibus & ars interdicta, & codices incendio, & vtentes damnantur exilio, imò & morte plectuntur, *l.*5.*de Malef. & Mathemat.*

Quinto oppositum damnant Patres communiter. Basil. D.Chrysost. Ambros. Augustin. D.Gregorius, vt refert Delrius *infra*, Theolog. omnes cum D.Thoma 2.2. *q.*95. *art.*5. Legantur Delrius *lib.*4.*disquis.Magic. cap.*3. *q.*1. Suarez *lib.*2. *de superstit.cap.*11. *à num.*3. Pereira *de Magia, toto lib.*3. Sanchez *lib.*2. *Sum.c.*38. *à num.*30. Fagundez *lib.*1. *in Decalog. cap.*28. *num.*2. & 7. Trullench. *lib.*1. *in Decalog. cap.*10. *dubit.*4. *à num.*4. Tamburin. *lib.*2.*in Decalog.cap.*6.§.1. *num.*13. Palaus *tom.*3.*tract.de superst.disp.*1.*punct.*4. *à num.*4. Torreblanca *lib.*7. *Iur. Spirit.cap.*3.

Ad auctoritatem Sacræ Scripturæ, & Patrum adductam pro opposito, optimè respondet Delrius. Legatur.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XLIII.

An saltem immunis sit à superstitionis peccato, Astrologus, qui ex astris dictos futuros euentus, non certò, sed probabiliter tantum, prædicit, & prænunciat.

AFfirmatiuam sententiam tenere multos, & graues Doctores, his verbis dicit Palaus: An liceat ex astris hos futuros euentus, & occulta facta prædicere, non certò, sed probabiliter tantum, affirmant Caiet. 2. 2. q. 95. *art.* 5. *paulo post princip.* vers. *In articulo eodem, & in fine.* Valentia *disp.* 6. *q.* 12. *punct.* 3. *vers. iam verò.* Martin. Delrio *lib.* 4. *disquis. Magic. cap.* 3. *quæst.* 1. *concl.* 2. Toletus *lib.* 4. *sum. cap.* 15. *num.* 6. Et moueri possunt: quia naturaliter vnusquisque suam naturalem propensionem, & inclinationem sequitur: sed ad hanc inclinationé astra non leuiter conducunt: ergo ex illis saltem probabiliter vniuscuiusque facta enunciari possunt. Hæc Palaus *punct. quarto citat. num. quinto*, sed an bene citet hos Authores, pro hac parte infra *quæst.* 45. videbis. Igitur

Vt certum respondeo, Non esse immunem à superstitionis peccato Astrologum, qui ex Astris euentus, seu effectus à libero arbitrio pendentes, adhuc probabiliter tantum prædicit, ac prænunciat. Ratio est, quia certum est, quod ex astris, humanâ industriâ deduci non potest cognitio probabilis horum liberorum effectuum. Tum, quia astra non sunt causæ immediatæ liberorum effectuum, sed ad summum naturalium inclinationum. Tum, quia contra propriam inclinationem, & propensionem peruersam vnusquisque Dei auxilio adiutus procedit: ergo ex regulis Astrologiæ nequit inuestigari futurorum euentuum cognitio probabilis: ergo solum restat, quod illam quis habere possit ex doctrina dæmonis, & eius auxilio, non quia ipse dæmon ex astrorum aspectu colligat, quid homo liberè facturus sit, cum hoc sit illi impossibile; sed quia ipse dæmon, vt artem suam commodet, & discipulos ad se pertrahat, ad malumque confirmet, sub regulis Astrologiæ futura prædicit, quæ tamen ipse, vt sic prædicta succedant, manum apponit. Sic communiter DD. & in primis Valentia *punct.* 3. *cit. vers. si autem huiusmodi.* Martin. Delrio *lib.* 4. *cap.* 2. *q.* 3. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de superst. cap.* 11. *num.* 31. Lessius *lib.* 2. *de Iust. cap.* 43. *dub.* 6. *num.* 42. quos omnes citant sic, & sequuntur Sanchez *libro secundo, cap.* 38. *num.* 33. & ipsemet Palaus *loc. cit. n.* 5. Trullench. *loc. cit. n.* 6. Tamburin. *num.* 18. cuius verba quæst. sequenti apponam.

Nec Doctores pro prima sententia à Palao relati, oppositum docent; nam solum asserunt, quod si quis per astrologiam vellet cognoscere aliquod contingens liberum, iudicando tamen illam cognitionem esse incertam, & solum coniecturalem, non esse mortale, sed veniale solum, quod & aduertunt Sanchez, & Tamburin. *loc. cit. ille num.* 33. *hic* 41.

QVÆSTIO XLIV.

An ad minus sit immunis à peccato Astrologus, qui futuros prædictos euentus probabiliter prædicit: casu quo non solùm ex astris, sed etiam ex aliis circunstantiis, personæ nempe, temperamento, qualitate, & conditione, illos probabiliter colligat futuros.

NEgant adhuc nonnulli DD. existimantes, etiam in hoc casu peccare mortaliter, ob rationem à nobis nuper allatam.

Sed probabiliter certè Respondeo, Tunc immunem esse Astrologum à peccato, saltem mortali. Sic ex Sanchez *num.* 33. docet Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 6. §. 1. *num.* 18. his verbis: *Dices secundò, saltem futurum mortale, si hac vt probabilia, nec solùm vt coniecturalia prædicentur? Respondeo, ita docet Sanchez, quia sic transcenditur vis astrorum, quæ solùm coniecturas leues pariunt, non probabilitatem. Addit tamen (attende nunc) id ita esse, quandò vt probabilia ex meris Astris prænunciatur, si enim cum astris consideretur temperamentum personæ, qualitates, circunstantia, &c. tunc non est saltem mortale aliquid liberum contingens probabiliter afferre, quia hæc non est* (inquit) *diuinatio, sed prouidentia. Hæc ex Sanchez* n. 33. *Consentit Castro Palaus* punct. 4. cit. n. 6. *Facilè ergo poterit à peccato recedere Astrologus, eumque consulens, si dum hæc vt probabilia enunciat, non astra solùm consideret, sed prædictas circunstantias. Cognitis enim v. g. personæ nobilitate, ingenio, bonis moribus, bona, grataque indole, & similibus, statim ac videt portendi per astra hunc fore v. g. prælatum, poterit vt probabile prænunciare, eum si Clericatum assumat; Romæ in Curia versetur, litterisque, ac bonis artibus operam nauet, fore vt in Prælatum eligatur.* Hucusque Thom. Tamburinus. Tenuereque antea Suarez, & Lessius, apud ipsum Sanchez, & postea Trullench. *num.* 6. *cit.* & Fillinc. *tractat.* 34. *cap.* 4. *quæst.* 6. *num.* 93. vbi ait, quod huiusmodi coniectura non spectet ad diuinationem, sed ad naturalem Astrologiam.

QVÆSTIO XLV.

An denique possit absque mortali Astrologus prædicere ex astris solùm liberos futuros euentus: & si non certò, nec probabiliter, vt diximus, saltem coniecturaliter.

AFfirmant Caiet. Valentia, Delrius, & Toletus relati à nobis *suprà*; Sanchez *n.* 34. & Castro Palao *num.* 6. quos omnes citat, & sequitur Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. c.* 6. §. 3. *num.* 14. ita dicens: *Imò ex Toleto, Valentia aliisque, si quis per Astrologiam vellet cognoscere aliquid contingens liberum, iudicando tamen illam cognitionem esse incertam, & solùm coniecturalem, non est mortale, nisi in casu, quo quis in suis actionibus, præsertim maioris momenti, vti vellet hac Astrorum regula ad aliquid faciendum, vel vitandum, modo magis mox declarando, num.* 20. Hæc Tamburinus.

Sed ego clarius, Respondeo Posse absque mortali Astrologum ex Astris solùm, prædicere liberos futuros euentus, si id faciat coniecturaliter solùm, & non ferendo absolutè de futuro euentu iudicium, secluso scandalo, aut aliis circunstantiis. Quia tunc solùm pronunciat tales effectus, tam tenuissima coniectura,

coniectura, & certitudine, qua sciri possunt per astra. Sic citati Authores, præcipuè Palaus, *num.6. citat.* Candidus *tom.1. disquis.15. articul.1. dubit.4. dicto 6.* qui & citat D.Thom.2. 2. *q.95.art.5. in fine,* Diana *tom.1.tract.15.resol.38.*& alij.

QVÆSTIO XLVI.

An hæc prædictio coniecturalis tenuissima futurorum euentuum liberorum, fuerit iure antiquo prohibita, atque, vt superstitiosa, damnata.

RESpondeo nec fuisse iure antiquo prohibitam, nec vt superstiosam, damnatam. Quia nullo iure veteri id cauetur. Et ideo vt quid certum id docent, & supponunt communiter DD. cum D. Thoma 1.*p.q.115.art.4.ad 3.& 2. 2. q.95. art.5.* legantur Sanchez *lib.2.summa,cap.38.num.34.*Candidus *tom.1. disquis.15.art.1.dub.4.dicto 6.*Lupus *in edictum S.Inquisit.par.3. lib.18. dist.3. art.2. diff.6.* Rodriguez *in sum.cap.7.num.1.*Tamburin.*lib.2.in Decal.cap.6.§.1. num.16.& 17.*

QVÆSTIO XLVII.

An saltem hæc coniecturalis, & tenuissima prædictio futurorum liberorum euentuum, iure nouo, videlicet Motu Sixti V. prohibeatur.

NEgat Castro Palaus *disp.1. de superstit. punct.6. num.8.*docens,minimè voluisse Sixtum V. hanc coniecturalem prædictionem futurorum euentuum, suo Motu prohibere. Tum, quia solum perniciosam diuinationem à diabolo inuentam prohibere voluit. Tum etiam,quia hæc coniecturalis, & dubia prædictio futuri euentus, non est prædictio illius absolutè, sed solum est prædictio illius sub quadam tenuissima coniectura contingenti, quod potius est prædictio contingentiæ quàm effectus: ergo, &c. ita ille. Cui nimis fauet Sanchez *loc. cit. n.16.* licet *n.34.* oppositum dicat.

Sed probabilius respondeo dicendum, quod prohibeatur, etsi non pro foro interno, vt statim, saltem pro foro externo. Probatur ex verbis constitutionis Pontificis: *Statuimus* (inquit) *contra facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus, fortuitisque casibus, aut actionibus, ex humana voluntate pendentibus, aliquid affirmare audent, etiamsi id non certò affirmare asserant, aut protestentur,* &c. *Inquirant, & procedant, & in eos seueriùs canonicis pœnis, & aliis eorum arbitrio animaduertant.* Hæc Pontifex,cuius notanda sunt verba, & præcipuè illa, *etiamsi id non certò affirmare asserant, aut protestentur.* Sic sentiunt Sanchez *cap. 38. cit. num. 34.* Suarez *lib. 2. cap.11. num.30.* Salas 1.2.*quæst.9. art.5. tract.5.disp.2.sect.8. num.80.* Graffius *lib.2.* Suar.*dict. cap.5.num.19.*Farinac. *de hæresi,quæst.181.num.59.*Candidus, & Lupus *loc.cit.*

QVÆSTIO XLVIII.

An præfatus Motus Sixti V. contra Astrologiam iudiciariam obliget, non solum pro foro externo, & iudiciali, sed etiam pro foro conscientiæ.

AFfirmant obligare pro vtroque foro, Sanchez, Salas, Graffius & Farinac. *loc. cit.* necnon Homobonus *de examine Eccles. p.1. tractat.6. cap.5. quæst.22.* Flauius Cherubin. *in compendio Bullar. tom.2. constitut.17. Sixti V. schol.1.* Peirinus *tom.2. constitut.9. Pauli V. §. 2. num.24.* Candidus *loc. cit. dicto 7.* & Lupus *diff.7.* Trullench *lib.1. in Decal. cap.10. dub.4. num.2.* in fine. Vbi ipse, & Lupus *loc. citat.* per incuriam, scribunt obligare pro vtroque foro ex vi Bullæ Pij V. lege ergo, Sixti V. ita etiam sentiunt Machado *tom.1. lib.2. p.3. tractat.6. docum. quinto, num. quinto,* Acacius March. *tom.1. sume, verb. A diuinacion, resol.24. num.6.*

Sed æquè probabiliter respondeo solum obligare pro foro externo, & iudiciali, & non pro foro conscientiæ. Ratio est, quia Motus Sixti V. non loquitur cum Astrologis, sed solum cum Inquisitoribus, vt in foro externo procedant contra illos. Vnde quidquid licitum erat de iure antiquo,aut absque mortali poterat quis prædicere ante Bullam prædictam Sixti. V. licitum erit nunc, aut saltem absque mortali poterit quis nunc prædicere, præciso scandalo, aut aliis circunstantiis vitiosis. Quænam verò futura contingentia, & qua ratione licita erant prædicere ante dictam Bullam, ex *supra* habitis colliges. Igitur hanc nostram sententiam tenent in primis (& à fortiori) Palaus *loc. cit.c.8.& 9.*Suarez *lib.2.de superstit.cap.11.num.30.*Valentia 2.2.*disp.6. q.12.punct. 1.in fine, & punct.3.col.3. vers. si autem.*Martin.Delrio *disquis.magic.lib.4.cap.2.q.3. & cap.3. quæst.1.* Diana *tom.1. tract.15. resol.58.* & apud illum Molfesius *in sum. p.1. tract.11. cap.7. num.120.* Naldus (non Maldonatus vt citat Acacius,) *in sum.verb. Astrologus,num.4.* & Raphael de la Torre 2. 2. *q.95. artic.5. disput.2.* Tamburin. *lib.2. in Decal. cap.6. §.1.num.16.*

QVÆSTIO XLIX.

An Domini Inquisitores possint in foro externo procedere contra Astrologos iudiciarios omnes.

REspondeo vt certum: Posse. Quia ad minus hoc onus est illis iniunctum à Sixto V.Pontifice. Sic tenent omnes DD. pro vtraque sententia citati, & docet præcipuè ex illis iis verbis, Acacius *tom.1. verb. A diuinacion,resol.24.num.8.* *Que puedan* (*dize*) *los Inquisidores proceder contra los Astrologos indiciarios,consta de la Constitucion de Sixto V.ylo dizen muchos Doctores,como son Alfonso de Leon in tract.offic. & potest. Confessar.p.1. recollect.22. num.15. cap.30. Sousa in Aphoris. Inquisit. lib.2. cap.28. num.15. Escortia in Bull.Pontif. Epit. Theor.361. & Peyrin. in priuil.Minim.tom.2.constit.9. Pauli V. §. 3. n.23.y otros. La razones,porque son muy perniciosos à la Republica,los tales Astrologos indiciarios,y son causa de muchas supersticiones se presume,tienen algun pacto con el*

el demonio: ni les puede seruir de escusa, el protestar, que lo que dizen, no lo tienen por cierto, porque siempre se ha de presumir, lo dizen para librarse de las penas contra ellos puestas en el derecho. Hæc Acacius,& antea Diana *tom. 1. tract. 15. resol. 58. in fine*, Palaus *loco cit. num. 9.*

QVÆSTIO L.

An coniecturalis ex Astris prædictio futurorum euentuum, excusari possit à mortali de facto, & in praxi.

NEgat Suarez *cap. 11. cit. num. 30.* dicens, in tali prædictione non deesse grauem culpam, saltem ratione scandali, & speciei mali, cum præsumptione iuris, & de iure. Idem sentit Salas *loco suprà cit.* & Palaus *num 9.* ibi: Quocirca, rarò à culpa mortali excusari potest quælibet ex astris coniecturalis prædictio, quantumuis dubia, quia nunquam talis præsumitur, sed potius creditur firmitatem habere. Negant etiam Sanchez & alij, qui docent motum Sixti V. obligare pro foro etiam conscientiæ.

Alij dicunt, posse excusari à mortali, vt casu, quo quis per Astrologiam vellet cognoscere aliquod contingens liberum, iudicando tamen illam cognitionem esse incertam, & coniecturalem. Ita Toletus, Valentia, & alij citati *q. 43. & 45.*

Sed ego probabilius Respondeo, posse à mortali excusari in casu posito ab authoribus huius secundæ sententiæ, dummodo absit scandalum, & alia quæcunque species mali, ratione quorum vix à mortali de facto excusari poterit, vt bene docent Authores primæ sententiæ.

QVÆSTIO LI.

An peccaret mortaliter, qui in suis actionibus regi se vellet per ea, quæ ab Astrologis illis prædicantur.

REspondeo cum Tamburino dicendum, *Quod verè peccaret mortaliter, si id cum infallibili credulitate faceret. Imo eodem modo peccaret, si vellet in suis actionibus semper, vel frequenter à prædictis Astrologorum cognitionibus, seu prædictionibus regi: quia est signum certæ credulitatis adhibitæ, vel periculum in illam incidendi, commerciique cum dæmone. At semel, vel iterum, & quidem sub incertitudine euentus, non transcendit culpam venialem; quia non videtur magna deordinatio aliquid aliquando operari ob spem, vel timorem etiam leuem alicuius rei.* Sic ille, ex Sanchez *lib. 2. sum. cap. 38. n. 21. & 22.* Concluditque numerum 20. his verbis: *Certe, eum cui prædicitur, modo dicto, Prælatura, non condemnarem, saltem de mortali, si adire Romam velit ad illam sub aliqua spe, non verò certitudine, expectandam: nec hominem, cui prædictum ex Astris fuit, ipsum hoc anno periclitaturum in aqua, si eo tempore à nauigando abstineat: nec eum, cui morbum anno v. g. vigesimo primo suæ ætatis, ratione nuptiarum, comminantur astra, si eas tunc respuat celebrare: nec illum, cui ex iisdem nunc promittitur fortunatus negotij euentus, si nunc illud aggrediatur. Hæc enim, non vt certa, sed solum vt coniecturalia, modo explicato, credere, atque expectare, non videtur vllo iure prohibitum.* Hæc omnia Tamburinus.

QVÆSTIO LII.

An sit peccatum mortale consulere Astrologos ad furtum occultum, Thesaurum, &c. inueniendæ?

REspondeo vt certum: Esse mortale. Quia hæc nequeunt scire per astra: ergo dæmonis auxilio id norunt. Sic omnes. Legantur Suarez *lib. 2. de superst. cap. 11. num. 17.* Sotus *lib. 8. de Iust. quæst. 3. art. 2. ad 3.* Nauarrus *in sum. cap. 11. numer. 30.* his verbis: *Duodecimo; peccat mortaliter, qui interrogat, vel vult interrogare diuinos, siue diuinatores, circa aliquod furtum, vel quidpiam aliud secretum, vel id ipsum sortibus, aleis, chartis, libris, cribro, astrolabio tentat aliquid cognoscere.* Deuteron. *cap. 17. Non inueniatur in te, qui Phythones, ac diuino consulat. d. l. Nemo, C. de Malef. & Mathem.* Sic ille *ibi*, & antea *n. 18.* Sanchez *lib. 2. cap. 38. n. 36.* & omnes.

QVÆSTIO LIII.

An adhuc esset mortale consulere Astrologos ad furtum occultum, aut aliud delictum sciendum, si esset certum, tale delictum per Astra cognosci posse?

REspondeo vt certum dicendum, quod adhuc esset mortale, vt optimè docet Sotus *loco cit. versic. In his autem Astrologis*, his verbis: *Enimuerò, quamuis eis (idest, Astrologis) gratis, imo contra veritatem demonstratam, concedamus, quod occulta possint per suam scientiam inuestigare, nihilominus eius vsum ad hoc applicare, vt occulta crimina reuelent, est nouum peccatum, idemque mortale, & grauissimum contra iustitiam. Est enim occultos peccatores, præter ordinem iuris, infamare. Demus enim perinde Astrologum scire quis furtum, aut adulterium, aut homicidium fecit, ac si propriis oculis vidisset, profectò nihilominus grauissimum illis peccatum est, & reipublicæ perniciosissimum, illum detegere, & reuelare. Præterquam quod ad nihil aliud valet, quàm vt inter homines infamia, & iurgia feruentur; quandoquidem Iudici neutiquam licet, solo indicio Astrologi, contra quempiam procedere. Neque enim tranquillus status reipublicæ in hoc consistit, vt occulta crimina, nisi ordine seruato Iuris inuestigentur. Fac nullum crimen committi posse occultissimè, quin illicò fieret manifestũ, profectò neutiquam homines viuere possent. Si autem Astrologis vlla daretur fides, nullum esset occultum. Igitur quamuis verissima semper dicerent, ob hoc ipsum essent citius è republica exterminandi, nisi se continerent, ne vllum vnquam infamia denotarent.* Hucusque Doctissimus Sotus. Quem citat & sequitur Sanchez *lib. 2. sum c. 38. n. 36. vers. Imò quamuis.*

QVÆSTIO LIV.

A sint superstitiosi homines illi, quos Hispani, Zahories *vocant; qui dicunt, se videre quæ abdita sunt in visceribus terræ; veluti, venas aquarum & metallorum, Thesauros, cadauera, &c.*

NEgarunt esse superstitiosos huiusmodi homines nonnulli Doctores antiqui, qui existimarunt hæc

hæc posse naturaliter fieri vi humoris melancholici & consurgentium inde spirituum vehementiæ. Ita Pindarus, Tzetzes, & alij Poëtæ antiqui. Cælius Rhodiginus *lib.16. antiq. lection. cap.2.* & Varius *lib.2. de fascino, cap.4.* Quibus fauet Veracruz *lib.2. de Anima, Speculat. 2. in fine*, dum ait se non audere hanc sententiam damnare, eo quod nouerit viros aliàs probos, affirmantes se dicta videre.

Sed vt certum, Respondeo, Esse malos, ac superstitiosos dictos Zahories, si dicant se visu corporis penetrare corpus opacum, quale est terra, & quæ ibi sunt abdita, & abscondita videre: quia cum impossibile sit, visus aciem corpus tam densum penetrare; plane cognoscitur, cognitionem talium rerum ope dæmonis haberi. Secus esset dicendum, casu quo ex effectibus sensibiliter apparentibus, vt ex aliqua herba, aut ex vaporibus, aut exhalationibus mane, & vespere illic exspiratis, & naturaliter venas aquæ, aut metallorum significantibus, dicant, & prædicent huiusmodi res: quia tunc non erit superstitiosum hæc prænunciare, cum non ex mediis improportionatis cognitionem inuestigent, nec aliquid quod humana potentia cognosci non potest, prænuntient, & dicant. Sic Sanchez *lib.2. sum. c.38. num.37.* Qui bene colligit, reos esse culpæ mortalis consulentes huiusmodi Zahories, circa ea, quæ sola dæmonis ope hic prædicunt. Martin. Delrius *lib.1. disquisit. Magicar. cap.3. q.4. vers. Adiiciam his, pag. mihi 19. & in commentar. ad Medeam, vers.231.* Palaus *disp.1. de superst. punct.4. n.10.*

§. IV.

De Diuinatione per Somnia.

QVÆSTIO LV.

An somniorum genus, in Oraculum, Visionem, somnium, insomnium, & phantasma, adæquatè distribuatur.

RESpondeo, Adæquatè in hæc quinque capita distribui à Macrobio *lib.1. de Somno Scipion.* & postea ab Augustino *lib. de Spiritu, & anima cap.25.* quos refert, & sequitur Azorius *tom.1. lib.9. cap.17. versu Porrò.* Torreblanca etiam *lib.8. spirit. Iur. c.6. num.3.* & alij.

Quid verò horum singula sint, accipe. *Oraculum* enim est, cum Deus, vel alia Sancta, grauisque persona, in somnis apparens, apertè quid euenturum, vel non euenturum; faciendum, aut vitandum denuntiat. Huiusmodi generis fuit Somnium Abimelech *Genes. cap.20. vers.3.* Abrahæ *Genes.28. vers.12.* Samuelis *Reg.2. cap.3. vers.3.* Sancti Iosephi, & Magorum, *Matth. c.1. & 2.*

Visio est, cum id quod quis in somno videt, eodem modo, quo vidit, aut apparuerat, postea euenit. Huius generis fuit somnum Ioseph, *Genes. cap.37. v.5.* Iacobi *Genes.46. v.2.* Gedeonis *Iudic.7. vers.13.* Danielis *cap.2. v.1. & c.7. v.1.*

Somnium dicitur, quod tectum figuris, & velatum ambagibus, non nisi interpretatione intelligi potest. Tale fuit somnium Nabuchodonosoris, Daniel. *c.2.* Madianitæ, *Iud.7.* Pincernæ, & Pistoris, *Genes.40. v.4.* Pharaonis *Genes.41. vers.1.*

Insomnium datur, quando id, quod fatigauerat vigilantem, sese ingerit dormienti; sicut sunt curæ, cibi, vel potus, vel studia, &c. iuxta illud Ecclesiast. *cap.5. Multas curas sequuntur somnia.*

Phantasma denique est, quando quis vix dormire cœpit, & adhuc se vigilare existimans, aspicere videtur irruentes in se, vel passim vagantes formas, à natura, seu magnitudine, seu specie discrepantes, variasque tempestates rerum, vel lætas, vel turbulentas. Sic ex Macrobio & D. Augustino docet Azorius *loc. cit.* Torreblanca *loc. cit. à num.4.* ex Maldero *de virtutib. Theolog. tract.10 c.7. dubit.7.* Lessio *de Iust. lib.2. cap.43. dub.8.* Legantur Suarez *lib.2. de superst. cap.13.* vbi ait, has omnes, quas distinximus, voces, revera idem esse, præter Oraculum, quod ad diuina insomnia magis applicatur.

QVÆSTIO LVI.

An Somnia in Diuina, Naturalia, & Dæmoniaca apte diuidantur.

NEgat in primis Plato *in sympos.* dicens, omnia somnia dæmoniaca esse, nec vllo modo dari naturalia, aut diuina. Negat deinde Aristoteles *lib. de diuinatione per insomnia*, quatenus docet nulla à Deo immitti hominibus somnia, & ideo non dari solemnia. Sed horum sententia ex locis Sacræ scripturæ nuper adductis aperte reiecta manet. Tandem Hippocrates *lib. de insomniis*, vera somnia in naturalia, & diuina diuisit, certe melius aliis Philosophis: sed adhuc non adæquate. Igitur

Vt quid certum Respondeo dicendum, quod somnia apte, & adæquate tribus Authoribus adscribuntur; nempe Deo, Naturæ, & Dæmoni; & ideo rectissime diuiduntur in Diuina, Naturalia, & Dæmoniaca. Sic docent imprimis D. August. *de Ciuit. Dei lib.8. c.20. & 21.* D. Gregor. Nyssen. *lib. de Opific. hominis, c.13.* D. Greg. Magnus *lib.8. Moralium, c.13. & lib.4. Dialog. cap.48.* Suarez *tom.1. de Relig. lib.2. de superst. cap.13. num.6.* Martin. Delrio *lib.4. disquisit. Magic. cap.3. quæst.6.* (non 5. vt leges apud Torreblancam) post *concl.2.* Pereira *de Magia lib.2.* Torreblanca *cap.6. cit. numer.15.* Sanchez *lib.2. sum. c.38. à num.49.* & omnes, præcipuè supra *cit.*

QVÆSTIO LVII.

An omnia somnia sint approbanda, vel omnia reprobanda.

AFfirmarunt, approbanda esse omnia somnia, Pythagoras, Plato, Chrysippus, Tambelicus, Plotinus, Porphyrius, Platonici, & Stoici, eo quòd putauerint, omnia somnia esse vera, & ea aliquid diuinitus portendere.

Negarunt è contra alij, dicentes omnia esse reprobanda, eo quòd omnia existimarunt vana & inutilia esse. Ita Epicurus, Metrodorus, & Epicurei omnes, & Cinici Philosophi, & apud Romanos Cicero *lib.1. de diuinat.* Qui omnes vniuersam ex somniis diuinationem è medio sustulerunt.

Sed vt certissimum Respondeo: Nec omnia somnia esse approbanda, vt dixere Authores primæ sententiæ: nec omnia reprobanda, vt putauere authores secundæ. Sed alia attendenda, vt naturalia; alia amplectenda, vt diuina: alia verò reprobanda, vt diabolica. Sic iam omnes DD. præcipue *infra* adducendi, inter quos legatur Lupus *in edict. Inquisit. part.3. lib.17. dist.3. art.3. diff.1.* Qui tamen male citat omnes

omnes Authores antiqui, cum oppositum tueantur. Legantur Azor. *tom. 1. lib. 9. cap. 17. in pr.* Torreblanca *c. 6. cit. à n. 1.*

QVÆSTIO LVIII.

An licitum sit inuestigare, à qua causa somnia proueniant, an videlicet à Deo, vel à causa naturali, vel à Dæmone.

RESpondeo vt quid certum: Esse licitum. Quia in hac inuestigatione solùm intenditur veritatis cuiusdam cognitio, quæ vtilis esse potest ad vitam componendam. Sic Palaus *disp. 1. de superstit. punct. 5. num. 3.* ex Pereira *lib. 1. in Daniel. quæst. 6. & de Magia lib. 2. quæst. 7.* Suario *lib. 2. de superstit. c. 15. num. 6.* Sanchez *lib. 2. cap. 38. num. 50. & 51.* vbi addunt Cassianum *collat. 22.* qui dicit veteres illos Manachorum Magistros, in perquirendis aliquorum somniorum causis diligenter esse versatos. Delrius *lib. 4. disquis. Mag. c. 3. q. 6. concl. 3.*

QVÆSTIO LIX.

An licitum sit diuina somnia obseruare.

RESpondeo vt certum: Non solum licitum, verum & conueniens, imò & necessum esse. Quia immittuntur à Deo, vt ea nos doceant, moneant, & corrigant, à malo absterreant, vt consolentur afflictos, & mœstos perfundant lætitia, &c. vt colligitur ex S. Scriptura *loc. cit. quæst. 55. cit.* & ex illis docet Delrius *lib. 4. cap. 1. quæst. 2. in fine, vers. causa somniorum pag. mihi 130.* ergo ea debemus obseruare. Verum est quod interpretatio horum somniorum, solum conuenit illis, quibus à Deo facta est interpretationis reuelatio, vt probatur ex verbis Danielis *cap. 2. v. 27. Mysterium, quo Rex interrogat sapientes, Magi, Arioli & Aruspices nequeunt indicare Regi, sed est Deus in cœlo, reuelans mysteria, quæ indicant tibi, &c.* Sic omnes DD. Legantur Delrius *lib. 4. cit. cap. 3. quæst. 4. concl. 5.* D. Thom. *2. 2. quæst. 95. art. 6.* Greg. Nyssen. *de Opific. homin. cap. 33.* Torreblanca *lib. 8. cit. cap. 6. à num. 68.*

QVÆSTIO LX.

Qua de causa Deus potius in somnis, quam in vigilia docet, monet, corrigit, & reuelat futura.

RESpondeo dicendum, quod duplici de causa. *Primò* namque, quia anima in vigilia reperitur curis distracta circa exteriora, ac proinde reuelationibus, seu visionibus minùs apta: è contra verò in quiete somni, vires suas collectas habens, sibi tota est præsens, & ideo aptior ad visiones, seu loquutiones capiendas.

Secundò, quia homo in reuelatione plus se habet per modum suscipientis, quàm agentis: atqui in somniis magis agitur, quàm agit: ergo aptior est in somno ad illam recipiendam. Sic D. Bonauent. *in 2. dist. 25. quæst. vltim.* Binsfeld. *in comment. de Malefic. & Mathem. lib. 3.* Lupus *in edict. S. Inquisit. part. 3. lib. 17. dist. 3. art. 2. diff. 3.* Torreblanca *loc. cit. num. 70.* vbi ita ait: *Deus enim persæpe in somniis occultarum rerum vaticinia inspirat; quia animus externarum rerum fonte vacans, aptior est ad cœlestia haurienda.* Numer. cap. 12. v. 6. *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, aut per somnium loquar ad eum.* Sic ille.

QVÆSTIO LXI.

An dentur aliqua signa, quibus cognoscere possumus, somnia esse à Deo immissa.

RESpondeo vt quid certum: Dari aliqua. Nam *Primò* cognoscere possumus somnia esse à Deo immissa, ex præstantia rerum, quæ per somnium significantur, vt si innotescant homini, quæ soliùs Dei munere cognosci possunt, vt futura contingentia, præsertim libera, arcana cordium, &c.

Secundò, si somnia habeant illa à D. Iacobo (*cap. 3. v. 17.*) *requisita, nempe vt sint pudica, modesta, suasibilia, boni consulentia, plena misericordia, & fructibus bonis*, &c. si inuitent ad simplicitatem, vnionem, & intimitatem cordis: ad detestationem peccati, & præteritæ vitæ confusionem. Si instigent ad aliquid, quod exemplis Christi, & Sanctorum magis assimilet, &c.

Tertiò, si in somniis dictis, animus noster non turbetur, & semper aliquid doctrinæ, vel suauitatis percipiat, cum interna quadam alacritate, & vtilitate nostra, vel communi, aut priuata.

Quartò possunt cognosci ex illuminatione animæ, qua Deus sic mentem hominis illustrare solet, & eius voluntatem afficere, vt ipsum reddat certiorem somnij talis authorem esse, vt scripsit D. Greg. *lib. 4. Dialogor. cap. 48. & lib. 8. Moral. cap. 13.* his verbis: *Sancti viri, inter illusiones, atque reuelationes, ipsas visionum voces, & imagines quadam intimo sopore discernunt, vt sciant quid à bono spiritu percipiant, & quid ab illusore patiantur.* Legantur de hac materia Gerson *tract. de probat. spirit.* Pereira *in Daniel. lib. 1.* Thyreus *de apparit. spirit.* Martin. Delrio *lib. 4. disquis. Magic. cap. 1. quæst. 3.* per sex sectiones, *& cap. 36. q. 6.* Torreblanca *lib. 8. iuris spirit. pract. cap. 6.* Lupus *loc. cit. art. 2. diff. 2.*

QVÆSTIO LXII.

An dentur etiam signa, quibus cognosci possit somnia esse diabolica.

RESpondeo vt certum: Etiam dari aliqua. Et *Primò*, si somnium aliquid, etiam minimi, Sacræ scripturæ contradicit, tunc certum est à Dæmone esse immissum, non à Deo, iuxta illud Ioan. *epist. 1. cap. 3. Omnis spiritus qui soluit Iesum, à Deo non est*, & D. Pauli *ad Galat. 1. etiamsi Angelus de cœlo Euangelizauerit vobis, præterquam quod Euangelizauimus vobis, anathema sit.*

Secundò. Si suadeat aliquid contra Canones, vel constitutiones, vel regulas, vel alia præcepta Maiorum, certum est esse à dæmone.

Tertiò. Si inuitent ad aliqua pia, bona, rectaque opera, suadendo tamen simul aliqua impia, improba, vana, & inutilia, &c.

Quartò, si inuitet ad scurrilia, vel carnalia, aut inuida, & detractoria, & immodesta, aut vanam ostentationem, planè videtur esse à dæmone.

Quintò denique, si animum turbatum relinquat, tepidum, & indispositum ad virtutes, clarum est à malo

malo spiritu immitti. Sic omnes authores citati, & Suarez *cap.*13. *num.*24. Valentia 2.2.*disp.*6. *quæst.*12. *punct.*3. Lessius *lib.*2. *cap.*43. *dub.*8. *num.*52. Bonac. *disp.*3. *de primo præcep. Decal. quæst.*5. *punct.*3. *num.*7. Palaus *disp.*1. *punct.*5. *num.*5. Fagundez *lib.*1. *in Decal. cap.*39. *num.*26.

QVÆSTIO LXIII.

An si quis dubitet, an somnium sit à Deo, vel à diabolo, credere debeat, ab hoc immissum esse?

RESpondeo vt certum, debere necessariò credere somnium esse à Diabolo. Quia ex Scriptura constat, extrinseca somnia esse contemnenda, quæ non constat à Deo immissa. Nam iste est sensus horum verborum, Ecclesi.34. v.6. *Nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne des insomniis cor tuum.* Adde, quod curiosa somniorum obseruatio, ad hoc discrimen agnoscendum, est superuacua: quia Deus (vt *suprà* est habitum) quando somnia immittit, solet simul hominem certum reddere, tale somnium esse à se profectum, & cœlitus immissum fuisse. Sic Delrius *lib.*4. *disquisit. Mag. cap.*3. *quæst.*6. *concl.*5. Sic etiam Palaus *disp.*1. *punct.*5. *num.*6. his verbis: *Quoties probabile non est, somnium esse à Deo, peccatum graue est ex illo prænotionem futuri euentus, vel alicuius effectus occulti colligere.* Sic tradunt omnes Doctores suprà relati. Suarez *num.*15. Sanchez *num.*52. Lessius *num.*52. Azor. *lib.*9 *cap.*17. *circa finem*, Valentia *disp.*6. *q.*12. *punct.*3. *vers. Tertiò quoad somnia: & ratio est, quia somnium non potest effectum illum significare, nisi ex impositione causæ superioris, scilicet Dei, vel dæmonis: si igitur probabile non est, à Deo assumi ad significandum talem effectum, restat vt à dæmone significationem habeat: ergo ex tali significatione effectum prænuntiare, est se disciplinæ dæmonis subiicere: ergo peccatur grauissimè.* Hucvsque Palaus. Trullench etiam *lib.*1. *c.*10. *dub.*8. *n.*8. Fagundez *loc. cit. n.*17.

QVÆSTIO LXIV.

An saltem liber sit à peccato, qui probabiliter existimans, somnium esse à Deo, prænotionem alicuius futuri euentus colligit.

RESpondeo etiam vt certum, Tunc liberum esse à peccato: quia tunc non cum dubio, sed prudenter cum probabilitate operatur. Sic tenent, vt vidimus, Palaus, & cæteri Doctores ab ipso citati. Qui addunt rectè, satis esse probabile iudicium, arbitrio prudentis, vt credatur somnium esse à Deo. Legantur Suarez *cap.*13. *num.*14. Fagundez *lib.*1. *cap.*39. *n.*12.

QVÆSTIO LXV.

Quæ, & quotuplex sit causa somniorum naturalium.

RESpondeo dicendum, quod sit duplex, & vtraque corporalis. Vna est interior, & intrinseca somnianti; & alia est exterior, & extrinseca. Causa intrinseca (quæ est præcipua causa naturalis somniorum naturalium,) nil aliud est, quàm dispositio, aut affectio, seu temperamentum corporis humani, ex quo formatur quidam motus in phantasia illi dispositioni, seu affectioni conueniens. Sic omnes DD. & præcipuè Delrius *lib.*4. *cap.*3. *quæst.*6. *sub concl.*2. qui his verbis suam, & nostram propositionem explicat: *Corporalis intrinseca causa nascitur à præsenti dispositione, & temperamento corporis, quod vel inedia exhaustum, vel crapula repletum, vel humore aliquo nimis prædominante ægrescit, vel alio interiori vitio laborat. Ex his causis, vel pacata, vel turbida, vel multiformiter varia somnia nascuntur.* Quibus sanguis est copiosior, *rosas somniant puniceas, crocum, hortos, conuiuia, eboreas, complexus, aërem, volatum, & læta omnia.* Phlegmatici, *mare, aquas, galena, nauigationes, subuersiones, onera grauantia, tardam, & impeditam à noxiis fugam.* Colerici, *colores flauos, rixas, pugnas, incendia.* Malancholici, *fumos, caliginem, tenebras, vagationes per loca sola, nocturnas oberrationes, tetra spectra, mortes, tristiaque cuncta.* Quibus vesica humore plena, *somniant de lacubus, fluuiis, imbribus, & somniando nonnunquam impluunt ipsi in sauanas. Quibus dominantur sinceri, purique succi, putant in somnis volutari se inter odoratos, suauesque flosculos: contrà, in sordidis, cœno, cloacis, cadaueribus versari sese, quorum in corpore humores fœtidi, putridique coaceruantur. Quibus viscido humore affecta, obstructaque sunt partes cerebri posteriores, illi comprimi, ac suffocari sibi videntur in somnis.* Hucvsque Delrius.

Causa autem extrinseca, seu exterior corporalis somniorum, est corpus circunstans, seu aër ambiens, & impressio, seu influxus corporum cœlestium: quæ aliquando solent dormientis phantasiam ita immutare, vt ad illorum similitudinem somnia succedant. *Sicut enim* (ait Delrius) *corpora cælestia suo in materiem corporum influxu varias formas lapidum, metallorum, plantarumque gignunt: sic influendo in phantasiam, quæ organis corporeis est immersa, posse à cœlestibus corporibus produci species imaginabiles, effectui à corporibus illis cœlicis promananti conformes, non est negandum.* Sic ille. Legantur Arist. *de somno, & vigilia.* Hippocrates, & Galenus. D. Thom. 2.2. *quæst.*95. *art.*6. D. Anton. 2 *p. tit.*12. *c.*1 §. 1. Suarez, Sanchez, Less. Palaus, & Trullench *loc. cit.* Torreblanca *iuris spirit. pract. lib.*8. *c.*6. *à n.*23.

QVÆSTIO LXIV.

An sit licitum ex somniis naturalibus temperaturas corporis, illiusque humores, & affectiones coniectare.

RESpondeo vt quid certum, esse licitum. Quia tunc nil aliud facit quis, nisi coniectare, aut noscere ex effectibus causas à quibus naturaliter procedunt, vt sic instantes morbos metuat, seque præmuniat, si illi locus detur. Nam quandoque tam vehemens, ac accelerata est causa, vt quando quis somniat aliquid sibi accidere, id re vera illi accidat, vt de illo, quem cùm somniasset alterum crus sibi factum lapideum, mox ea corporis parte peralyticum extitisse, refert Galenus *lib.*1. *Epidem. com.*3. Sic tenet praxis omnium Medicorum qui vt humorem prædominantem infirmi cognoscant, somnia inquirunt, vt constat ex Hippocrate *lib.*6. *epidem. & lib. de insomniis.* Galenus *lib. de præsagio ex insomniis, & lib.*3. *de locis malè affectis, cap.*5. Sic tenent etiam omnes Theologi, præcipuè D. Thom. & Anton. *loc. cit.* Azor. *tom.*1. *instit. moral. lib.*9. *cap.*17. Nauarr. *in sum. cap.*11. *num.*33. Suarez *tom.*1. *de Relig. lib.*2. *de superst. cap.*13. *num.*6. Lessius *lib.*2. *de Iust. cap.*43. *dub.*8.

*dub.8. num.*55. Sanchez *lib.*2. *in Decal. cap.*38. *numero* 48. Pereira *in Danielem q.*6. *& de Magia lib.*2. *quæst.*7. Delrius *loc. cit. concl.*3. Palaus *punct.*6. *cit. numero* 2. Trullench *lib.*1. *in Decal. cap.*10. *dub.*8. *numero* 5. *&* 6.

QVÆSTIO LXVII.

An somnia, quæ nos crebrò infestant, territant, aut conturbant, licitum sit obseruare.

RESpondeo vt certum: licitum esse obseruare ea, & animaduertere ex quibus causis accidant, vt sic eam molestiam à nobis depellamus. Sic Delrius *concl.* 3. *citat.* his verbis: *Quando causa (somniorum, scilicet) est intrinseca & animalis (nempe procedens ab anima, seu à cogitatione valde intenta vigilantis) possumus somnia obseruare, vt in posterum studia, vitamque nostram melius, & securius instituamus. Est quem lectio, vel cogitatio diurna fœdis illusionibus tempore nocturno inquinet? excludat quanta potest cura similes cogitationes. Territant alium crebra somnia, & in pusillanimitatem, desperationem, vel quod aliud adigunt vitium? causas debet somniorum inquirere, & remedia procurare, quibus liberetur.* Hæc Delrius, Pereira, & Suarez *loc. citat.* Sanchez *num.*50.

QVÆSTIO LXVIII.

An peccatum graue superstitionis admittat, qui ex naturalibus somniis futura contingentia diuinat.

RESpondeo vt certum: Admittere. Quia futura contingentia, & alia, quæ ex arbitrij libertate pendent, non dependent à causis naturalibus, aut temperie corporis, aut aëris ambientis: ergo per huiusmodi somnia naturalia nequeunt futura contingentia cognosci: ergo si quis ex his somniis huiusmodi futura diuinet, necesse est, quod aut solùm contingenter hoc faciat, aut cognoscat ex pacto cum Diabolo, qui tamen, vt *suprà* est habitum, non nisi ex coniecturis adhuc dicta cognoscere potest. Sic omnes. Legantur Delrius *loc. cit. concl.*3. *vers. vnde infertur.* D. Thom. Caiet. Valent. quos citat Sanchez *lib.*2. *cap.*38. *num.*53. Trullench *num.*5. *&* 6. Lupus *in edict. inquisit. par.*3. *lib.*17. *dist.*3. *in fine.*

QVÆSTIO LXIX.

An item peccatum mortale superstitionis committat, qui certo modo, aut situ, seu dispositione, ad somnum se componit, vt sibi futuri euentus, vel effectus occulti per somnum reuelentur.

RESpondeo vt quid certum: Committere. Quia huiusmodi verè desiderat, ac expectat à dæmone instrui: etiamsi dicat, nolle ab eo instrui, sed à Deo: quia facto ipso, quod vanum est, dæmonem inuitat. Sic Suarez *lib.*2. *de superst. cap.*13. *num.*14. *&* 20. Lessius *lib.*2. *de Iust. dub.*8. *num.*54. Sanchez *num.*53. *cit.* Bonac. *disp.*3. *q.*5. *puunct.*3. *num.*6. Palaus *punct.*6. *cit. sub num.*6. Trullench. *lib.*1. *in Decal. capit.*10. *dub.*8. *sub num.*8. Fagundez *lib.*1. *in Decalog. c.*39. *num.*14. vbi ait, quod Ethnici præmisso ieiunio in pellibus animalium cæsorum dormire solebant, vt responsum in somniis à diis, vel potius à dæmonibus acciperent.

QVÆSTIO LXX.

An somniis sit danda fides, quando eorum veritas ipso euentu comprobatur.

RESpondeo, Minimè esse dandam fidem. Sic Caiet. *in* 2. 2. *D. Thomæ, quæst.*95. *articul.*6. vbi testatur, se nunquam somniis variis sibi contingentibus fidem aliquam habere ausum, quamuis interdum eorum veritas effectu sit comprobata. Quòd vel casu res postea sic accidat, vel id procurante dæmone, vt facilius ad fidem somniis habendam homines attrahat. Vnde, vt optimè Valentia *quæst.*12. *punct.*3. *ad finem, in versiculo Cum igitur,* ait tunc vel maxime cauendum esse, ne somniis assentiamur, cum euentu comprobati videntur, propter rationem à Caiet. traditam. Hæc omnia ex Caiet. Sanchez *loc. cit. num.*54.

QVÆSTIO LXXI.

An credere aliqualiter somniis, & ex illis aliqualiter timere aduersum, vel expectare prosperum sit graue peccatum.

RESpondeo, regulariter loquendo, non esse graue peccatum. Sic Suarez *lib.*2. *de superstit. c.*13. *n.*25. his notandis verbis: *Potest hoc peccatum credendi insomniis à grauitate mortali excusari, quando homo non omnino credit, rem in somno ostensam esse veram, seu futuram; & nihilominus aliquid operatur ratione talis somnij, quod aliàs malum non est, nec contra præcepta Dei, vel Ecclesiæ (& ita non potest obesse, potest autem prodesse) vt euitet aliquod malum, quod somnium minatur, vel quid simile: tunc enim, licet sit aliqua leuitas, vel simplicitas, aut nimia timiditas, non apparet grauis malitia, quia ille non tam credit illud esse à Deo, vel esse verum, quàm posse esse. In quo multò minus erroris est, licet multum sit vanitatis. At verò si quis ita sit obseruator somniorum, vt ordinariè per illas indicationes, vel diuinationes, in agendis negotiis gubernetur, non potest excusari à graui culpa & superstitione; nam hæc obseruatio auguriis comparatur.* Hæc omnia Suarez, & ex illo Tamburin. *lib.*2. *in Decal. cap.*6. §.1. *num.*21. narrans casum notabilem, qui amico suo accidit. *Narrauit* (inquit) *mihi quidam amicus, bis, vel ter admonitum se olim fuisse in somniis à puella sibi incognita, vt ad certum locum accederet, ibique aliquantulum terram foderet: nam certò in ollam auro plenam incideret. Flexus ergo secunda, seu tertia admonitione adolescens ad locum se contulit, & ollam quidem inuenit, sed nigris carbonibus plenam. Inquiro, peccauitne hic mortaliter? Certè nequaquam, propter doctrinam ex Suario modò allatam. Quid si sibi is persuasisset puellam illam non fuisse quidem à Deo, sed à dæmone immissam? Neque peccasset mortaliter, quia ipse cognitionem illius ollæ à dæmone non inquisiuit, sed solùm scientia iam habita vsus est; quod non esse peccatum, paulò post per occasionem dicam.* Hæc Tamburinus: legantur Palaus *loco citato, punct.*6. *in fine.* Nauarrus *cap.*11. *numer.*93. Lessius *loco citato,* & Caiet. *verb. somniorum obseruatio,* Trullench.

lench. dub.8.citat. num.7. Filliucius tractat.24.cap.5. num.126.

QVÆSTIO LXXII.

An sit mortale peccatum superstitionis fidem dare dæmoniacis somniis.

RESpondeo vt certum, esse mortale, & grauissimum fidem dare dæmoniacis somniis. Quia licet dæmoniaca somnia obseruare, vt fraudes dæmonum euitentur, sit licitum; imò & salutare animæ, vt supra est habitum: at verò ad occultorum scientiam, vel euentus futuros eos obseruare, aut fidem eis dare, nulli expedit. Quia ipsomet facto vult edoceri à dæmone, suoque magisterio subiici, quod est grauissimum scelus. Sic habetur *in cap. Episcopi* 26. *q.*5.& docent omnes. Legantur Authores citati, præcipuè Delrius *lib.*4.*disquis. Magic. cap.*3. *q.*6. *concl.*4. Trullench *lib.*1.*in Decal.cap.*10.*dub.*8.*num.*7. Filliuc. *loc.cit.num.*121.

QVÆSTIO LXXIII.

An sit mortale subiicere puluinaribus ægrotorum lilia, aut subtus eorum lectum caprarum, boum, aut aliorum animalium cornua, vt eos quietè dormire faciant.

RESpondeo tanquam certum: Esse mortale superstitionis peccatum. Quia ibi quasi expressum pactum diaboli cernitur. Nam prædicta instrumenta nec habent vim à natura, vt somnum concilient, nec à Deo communicatam: ergo solum ex pacto dæmonis, qui propter huiusmodi pactum excitat humores in corpore, vt ægroti dormiant. Sic Fagundez *lib.*1.*in Decal.cap.*39. *num.*15. Qui bene excusat à mortali illum, qui id fecit propter ignorantiam, aut bono animo, & fide, & non credendo inibi adesse pactum.

§. V.

De Diuinatione per sortes.

QVÆSTIO LXXIV.

Quid, & quotuplex sit sors.

RESpondeo circa primum, dicendum, quod sors nil aliud sit, aut dicatur, quàm actio fortuita, qua aliquid occultum inquiritur. Et tunc datur, vt quidam aiunt, cùm aliquid seriò ab homine fit, vt eius euentu considerato, aliquid fiat, aut aliquid occultum innotescat. Sic D. Thom. 2. 2. *q.*95. *artic.*8. Caiet. Angel. Armilla *verbo Sors*, Siluest. *verbo Superstitio*, Sanchez *lib.*2.*sum. cap.*38. *num.*56. Lupus *in edict. inquis. part.*3.*lib.*17. *dist.*4. *art.*1.*diff.*1. Iodocus *verbo Sors*.

Respondeo secundò, circa secundum, dicendum, quod triplex sit sors, nimirum *Diuisoria, Consultoria, & Diuinatoria*.

Sors *diuisoria* datur, & est quando ex euentu sortium quæritur, quid vnicuique tribuendum sit, siue illud sit res possessa, siue honor, siue pœna, siue munus aliquod, &c.

Sors *Consultoria est*, qua diuina voluntas exquiritur, vt sciatur quid in aliquo negotio dubio agendum sit, aut cauendum.

Diuinatoria verò, quando per eam inuestigatur cognitio de futuris euentibus, aut alicuius rei occultæ, vt furti, homicidæ, &c. Sic omnes. Legantur citati, & Fagundez *lib.*1. *in Decal. cap.*40. Trullench *cap.*10. *dub.*9. Palaus *punct.*6. Bonac. *disp.*3. *quæst.*5. *punct.*3.*n.*13. Suarez *lib.*2.*de superstion.c.*12.& alij.

QVÆSTIO LXXV.

An attento iure naturæ solo, sint licitæ sortes diuisoriæ.

RESpondeo tanquam certum, Esse licitas. Vnde omnino est licitus vsus harum sortium in casibus, in quibus ius humanum eas non interdicit: Interdicit enim illas in aliquibus, vt *infrà*.

Probatur *Primò*. Quia sortes diuisoriæ, ex natura sua, non sunt malæ, vt constat, & dixit D. Augustinus *relatus in cap.*1. 26. *q.*2. ibi: *Sors non aliquid mali est*. Nec continent expressè, aut tacitè aliquam dæmonis inuocationem; cum per illas non petamus ab eo, nec tacitè, nec expresè, vt aliquid nos doceat, aut aliquam operationem nostram dirigat: ergo non sunt de se malæ.

Secundò. Quia iure ciuili approbantur sortes diuisoriæ: imo in aliquibus casibus iubentur fieri, vt ad dirimendas lites inter hæredes, & legatarios, & alios, *l. si cum ambo, ff. de Iudiciis, l. Si duobus, C. communia de legatis, l. si qui sunt, ff. familiæ erciscundæ*.

Tertiò. Quia has sortes probat vsus veteris Testamenti, Leuit. *cap.*17. *vers.*24. Numer. *cap.*33. *vers.*34. Deuteron. *cap.*1. *vers.*38. Reg.1. *c.*10. *vers.*20. & alibi. Imò & vsus noui Testamenti easdem approbat, Matth. *cap.*27. *vers.*35. *super vestem meam miserunt sortem*. Marci *cap.*1. *vers.*24. *Mittentes sortem super eum*. Lucæ *cap.*1. *vers.*9. *Sorte exiit, vt incensum poneret*. Acta Apostol. *cap.*1. *vers.*17. *Sortitus est sortem ministerij huius, & vers.*26. *Cecidit sors super Mathiam: & alibi*. Et licet verum sit, quod aliqua ex his sortitibus tunc fieret ex speciali Dei mandato, hoc tamen non est semper necessarium, cum actio mittendi sortem de se mala non sit, vt vidimus. Sic omnes DD. Legantur Suarez *tom.*1.*de Relig.lib.*2.*de superstition. cap.*12. *à num.*3. Lessius *lib.*2. *de Iust.dub.*9. *à n.*57. Sanchez *lib.*2.*sum. cap.*38. *à num.*57. Delrio *lib.*4. *Magic. cap.*4. *quæst.* 1. Sayrus *in Claui Reg. lib.*4. *cap.*5. *à num.*14. Azor *tom.*1. *lib.*9. *cap.*21. Fagundez *lib.*1.*in Decalog.cap.*40. *à num.*3. Trullench *lib.etiam* 1.*cap.*10. *dub.*9. Palaus *tom.*3. *tract. de superstit. disp.*1.*punct.*6. Bonac. *tom.*1.*circa prim. Decalog. precept.disp.*3.*q.*5. *punct.*3. *à num.*13. Torreblanca *lib.*8. *iuris spirit. cap.*7. *& alij*. Inter quos solùm est difficultas, in quibus casibus sunt licitæ, & in quibus non. Diximus enim, iure humano in aliquibus casibus esse prohibitas huiusmodi sortes. Igitur vt clarè procedamus, ad dirimendas horum lites, sit in primis

QVÆSTIO

QVÆSTIO LXXVI.

An sit licitum vti sortibus diuisoriis in electionibus ad officia, seu dignitates sæculares.

NEgandum videtur *Primò*, quia tales sortes in electionibus adhibere prohibet Textus in cap. *Ecclesia vestra, de sortilegiis*, vbi absolutè & indistinctè sortis vsum in electionibus perpetua prohibitione damnat.

Secundò, quia per sortes electio committitur fortunæ, & sic possunt ea officia cadere in Indignos: ergo tunc erit iniusta.

Sed vt certum respondeo: Esse licitum vti dictis sortibus in electione ad officia ciuilia, & sæcularia. Quia talis electio, seu prouisio, nullo iure est prohibita: Quia quamuis textus pro opposito citatus, videatur absolutè, & indistinctè sortes has in electionibus vitare: at intelligendus est, iuxta subiectam materiam, de qua textus ille tractabat, nempe de electionibus Ecclesiasticis. Licita ergo erit talis electio, & prouisio; cum non sit prohibita, & aliàs, vt est habitum, ex se non sit mala. Verum est, quod per accidens potest esse illicita, & contra iustitiam distributiuam; si prætermittantur idonei, aut magis digni, & dentur indignis, aut minùs dignis, si aliunde id non caueatur, vt potest sic, nempe mittendo sortes inter eos solùm, qui ita sunt digni officio, vt vix possit inter eos manifestus excessus iudicari; sic enim vitari potest illud periculum, nec alio vllo modo. Ex quibus iam patet ad rationes dubitandi. Sic omnes Doctores: legantur citati, præcipuè D. Thom. 2. 2. *quæst*. 95. *art*. 8. & ibi Caiet. Sayrus *num*. 10. *&* 21. Azor *tom*. 1. *lib*. 9. *cap*. 21. Suarez *lib*. 2. *cap*. 12. *num*. 15. Delrio *lib*. 4. *Magic*. *cap*. 4. *quæst*. 1. Lessius *capit*. 43. *dub*. 9. *num*. 58. Sà *verb*. *Sortes*, *num*. 1. Angel. Armilla, Tabiena, Siluest. & alij plures, quos citat, & sequitur Sanchez *lib*. 2. *sum*. *capit*. 38. *num*. 58. Fagundez *loc*. *cit*. *num*. 15. Palaus *num*. 8. Bonac. *num*. 13. Torreblanca *loc*. *cit*. Lupus *part*. 3. *cit*. *lib*. 17. *dist*. 4. *art*. 1. *diff*. 2. Trullench. *lib*. 1. *in Decal*. *cap*. 10. *dub*. 9. *num*. 7. *&* 10.

QVÆSTIO LXXVII.

An etiam licitus sit vsus sortium ad officia, & beneficia ecclesiastica.

AFfirmandum videtur ex facto Apostolorum. Nam S. Mathias sorte fuit electus ad Apostolatum: *Cecidit* (inquit Sacer textus Act. 1.) *sors super Mathiam*: ergo vsus sortium licitus est in electione Episcopatuum, officiorum, & beneficiornm Ecclesiasticorum.

Sed tanquam certum respondeo: Non esse licitum. Quia id interdicitur in cap. *Ecclesia*, *extra de sortilegiis*, vbi prius dicitur: *Multa reprehensione dignũ esse, quod sors in talibus electionibus interueniat.* Et postea concludit textus: *Sortis vsum in electionibus perpetua prohibitione damnamus.* Ergo, ad minus, ex iure Canonico illicitus est vsus sortium ad officia, & beneficia Ecclesiastica.

Nec obstat ratio dubitandi, dicendum enim est, *sortes* ibi appellari *suffragia*, vt constat ex textu Græco, vbi ita habetur, *dederunt eis suffragia*. Igitur per suffragia omnium Apostolorum electus est Sanctus Mathias ad Apostolatum; quam electionem postea precibus Apostolorum confirmauit Deus, signo visibili è cœlo emisso, caput D. Mathiæ attingente, & ideo Euangelista dicit: *Cecidit sors super Mathiam*. vide Lorinum *in Acta Apostol*. *cap*. 1. *v*. 26. & Stephanum Fagundez mox citandum. Tenent igitur hanc sententiam omnes Doctores nuper citati. Legantur præcipuè Suarez *c*. 12. *cit*. *n*. 5. Sanch. *n*. 71. Azor *c*. 21. Lessius *n*. 58. Fagundez *lib*. 1. *in Decal*. 40. *num*. 9. 10. *&* 11. Palaus *à n*. 5. Trullench. *n*. 7. Bonacina *num*. 13. (aliàs 12.) vers. *Quinta*.

QVÆSTIO LXXVIII.

An saltem casu, quo duo æqualibus suffragiis eligantur ad officium, vel beneficium Ecclesiasticum, tunc licitum sit electionem alterutrius sortibus terminare.

AFfirmant aliqui, quia nullum suppetit aliud remedium aptius, cum eligentes in vnum non consentiant. Ita Glosa 26. *quæst*. 2. *in summa*, *verb*. *Sortes*, & ibi Laurentius. Imò pro hac parte citatur à Bonacina. Lessius *n*. 58. sed non benè.

Sed vt ferè certum respondeo: Nec in hoc casu posse electionem alterius sortibus terminare. Quia *in d*. *cap*. *Ecclesia*, *de sortileg*. absolutè prohibetur omnis Ecclesiastica electio sortibus facta: at si in proposito casu, electio alterutrius sortibus terminaretur, verè fieret sortibus electio: ergo. Minor probatur. Quia dum suffragia æqualia sunt, nullus potest dici esse ad beneficium legitimè electus, cum deberet esse electus à maiori parte Capituli: ergo cum Capitulum consentit, vt beneficium obtineat, & omnibus præferatur ille cui sors contigerit, iam mediis sortibus facit electionem.

Ad rationem autem contrariorum, negandum est, non suppetere aliud remidium; est namque, vt superior Capituli compellat electores, vt intra certum tempus se conforment; sin minus electionem ad se aduocet, vt tradit Glossa cap. *Duobus*, *de rescript*. *in* 6. *verbo Teneatur*. Vnde hanc nostram sententiam tenent Glossa citata, Archidiacon. Anton. Ioan. Andreas Cardin. Archidiac. Hostiens. & alij, quos citant, & sequuntur Suarez *libro* 2. *de superstit*. *capit*. 12. *num*. 7. & Sanchez *capit*. 38. *citat*. *num*. 74. Palaus *loc*. *citat*. *num*. 6. Fagundez *num*. 12. Trullench. *num*. 7. Filliuc. *tractat*. 24. *cap*. 5. *num*. 98. Bonacina *num*. 13. (aliàs 12.) *vers*. *obseruant tamen*; vbi citat Lessium pro opposito; sed non bene, quia hic Author solum loquitur de officiis sæcularibus ibi. Legantur attentè.

QVÆSTIO LXXIX.

An ad minus, casu quo plures à maiori parte Capituli eligantur ad beneficium Ecclesiasticum, non vt omnes eo fungantur, sed vt sortes mittant postea inter illos, sit tũnc licitus vsus sortium.

AFfirmabunt à fortiori Authores primæ sententiæ nuper citati, & probatur ex praxi aliquarum Congregationum, aut Collegiornm, in quibus est consuetudo recepta eligendi ad officia Pastoris, aut Rectoris tres, aut quatuor, non vt omnes officiis fun-

gantur; sed, vt inter illos sortes mittantur, quinam ex illis officia retinere debeant: ergo. Ita, præter Authores dictos, sentire videtur Nauarr. *in sum. c.* 11. *num.* 38. verſ. *Trigesimotertiò*, vbi ait: *Peccare mortaliter illum, qui sortes iacit ad electionem ecclesiastici beneficij, nullo prius facto bonorum, & idoneorum delectu.* Ita ille. Nunc ego. Sed in præsenti casu ante missionem sortium, verè præsupponitur delectus bonorum ac idoneorum: ergo.

Sed adhuc vt ferè certum respondeo: Nec in hoc casu esse licitum vsum sortium. Tum, quia generalis est prohibitio dicti cap. *Ecclesia*, extra *de sortileg.* Tum etiam, quia etiam in hoc casu absoluta, & vera ad beneficium electio, verè terminatur sortibus. Sic Suarez *lib.* 2. *c.* 12. *n.* 8. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *n.* 79. & Palaus *punct.* 6. *num.* 6. Qui omnes ad rationem in contrarium respondent, negando dari talem consuetudinem in electionibus Ecclesiasticis, sed in sæcularibus, aut ciuilibus. Quod si in aliqua communitate, & electione Ecclesiastica, talis sit eligendi modus, erit ex vi alicuius constitutionis approbatæ per Papam, aut specialis priuilegij ab eo obtenti, per quod iuri communi derogetur, quo sublato, ille modus electionis per se malus non est. Aliàs non erit licitus. Sic etiam Fagundez *n.* 12. *cit. in fine.*

QVÆSTIO LXXX.

An possit sortibus vti ad eligendos compromissarios ad electionem Ecclesiasticam faciendam.

Respondeo minimè posse, licitè ad minus. Quia id expressè interdicitur *in d. cap. Ecclesia.* Vbi reprobatur electio horum compromissariorum facta per sortes. Et ratio est, quia mediatè diceretur illa electio ad beneficium facta sortibus. Sic Innocent. Hostiens. Cardin. Anania, & Angelus, quos citat, & sequitur Sanchez *cap.* 38. *cit. num.* 72. Suarez *cap.* 12. *citat. num.* 5. Palaus *disput.* 1. *de superst. punct.* 6. *num.* 5. Fagundez *lib.* 1. *in Decal. capit.* 40. *num.* 9. & 10.

QVÆSTIO LXXXI.

An ad minus licitus sit vsus sortium, in componendis, & terminandis litibus de rebus, & beneficiis Ecclesiasticis.

Affirmant nonnulli Doctores. Quia id nullo iure prohibetur: nam in cap. *Ecclesia*, *extra de sortileg.* solùm prohibetur vsus sortium in electionibus ad beneficia: at qui componunt litem beneficialem per sortem, minimè eligunt, nam vt constat, aliud est eligere ad beneficia, & aliud componere litem beneficij: ergo. Ita tenent Glossa *in c. licet causam, de probat. verſ. vti possidetis*, & ibi Hostiens. *num.* 20. & Abbas *n.* 37. Et huius opinionis videtur esse Lessius *lib.* 2. *c.* 43. *dub.* 9. *n.* 58. quatenus docet, vsum sortium esse licitum *in dirimendis litibus, maximè de rebus sæcularibus.* Ly namque, *maximè*, omnes lites comprehendit, etiam ecclesiasticas.

Negant licere absolutè alij. Eo quòd dato casu, verè compleretur electio alterius ex litigantibus per sortes: sed id est prohibitum per *d. cap. Ecclesia*, vt vidimus: ergo. Ita apud Sanchez *num.* 77. Hostiens. Ioan. Andr. Dominicus, Francus, Anchar. Cardin. & Felinus.

Sed probabilius, & distinctius respondeo dicendum, quod licitus omnino sit vsus sortium pro dirimendis, aut terminandis litibus beneficialibus: modò id fiat non auctoritate propria litigantium, sed auctoritate Iudicis Ecclesiastici. *Prima pars* nostræ sententiæ probatur ratione facta pro prima sententia.

Secunda verò pars, nempe, quod sit necessaria auctoritas Iudicis Ecclesiastici, ad dictam sortitionem faciendam, constat; tum ob vitandum pactum simoniacum, tum vt possit beneficium accipere ille, cui sors contingit: nam illud accipere non potest ex iure à collitigante translato, sed ex iure, quod Iudex concedit, posita collitigantis læsione. Sic Suarez *lib.* 2. *de superst. cap.* 12. *num.* 12. 13. & 14. Sanchez *lib.* 2. *sum. cap.* 38. *num.* 79. & 80. vbi colligit, quod in electione Summi Pontificis, quando inter duos discordia esset, vter verè electus sit, possit discordia hæc sortibus componi: quia non astringit illos ius Ecclesiasticum sortes interdicens. Palaus *punct.* 6. *citat. num.* 7. Facundez *num.* 7.

QVÆSTIO LXXXII.

An electio ad officia, & beneficia Ecclesiastica facta per sortes, non solum illicita sit, sed etiam nulla.

Affirmant quidam, non solùm esse illicitam, sed nullam. Quia est facta contra decisionem *d. cap. Ecclesia, de sortileg.* & contra formam *cap. quia propter, de elect.* vbi electio aliter facta, quàm ibi præscribitur, non valet. Propter hoc ita tenet Abbas *in d. cap. Ecclesia, num.* 5.

Sed distinctius respondeo, *Primo.* Electio Prælati alicuius Ecclesiæ habentis iurisdictionem ad cognoscendum de causis criminalibus, & ciuilibus, facta per sortes, non solùm est illicita, sed nulla. Quia illam annullat, & irritat *cap. quia propter, cit.* vnde in hoc omnes conueniunt.

Respondeo *Secundo.* Electio ad officia, & beneficia Ecclesiastica (præter prælationem de qua nuper) sortibus facta, licet sit illicita, non est tamen inualida. Quia nullibi annullatur talis electio. Nam *in cap. quia propter, cit.* solùm est sermo de electione Prælati iurisdictionem, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus habentis. Sic sentiunt Suarez *lib.* 2. *de superst. cap.* 12. *n.* 9. & 10. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *n.* 83. & 84. Palaus *disp.* 1. *de superst. punct.* 6. *n.* 9. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 40. *num.* 13. & 14. Bonac. *disp.* 3. *q.* 5. *punct.* 3. *num.* 13. *in noua impressione.* Layman. *lib.* 4. *tract.* 10. *cap.* 3. *num.* 9.

QVÆSTIO LXXXIII.

An sit licitum litem alicuius hereditatis, legati, aut similis, sortibus finiri, ac terminari.

Respondeo tanquam certum: Esse licitum, dummodo id fiat ex mutuo litigantium consensu. Quia est quidam contractus æqualis, in quo vnusquisque cedit iuri prætenso, si sors alteri contigerit. Sic Suarez *lib.* 2. *cit. cap.* 12. *n.* 4. qui id probat manifestè ex *l. si duobus, C. communia de legatis.* Sanchez *lib.* 2. *sum. capit.* 38. *numer.* 57. Palaus *punct.* 6. *citat. num.* 3. Qui ex dicta *l. cit.* probat, dictam litem, aut controuersiam posse dirimi ex voluntate Iudicis, &

& si litigantes renuant, dummodo hæreditas, vel legatum diuidi non possit, nec appareat quis vincat.

Qvæstio LXXXIV.

An tempore persecutionis Ecclesiæ, aut pestis, possit sors mitti ad dirimendam controuersiam, quis ex Dei ministris, aut medicis, permansurus sit, vel recessurus.

Respondeo, Tanquam certum: Posse. Sic enim docent D. August. *epist.* 180. *ad Honoratum*, D. Thom. 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 8. Nauarr. *in sum. cap.* 11. *n.* 38. *vers. Trigesimotertio.* Suarez *lib.* 2. *de superst. cap.* 12. *num.* 17. Sanchez *cap.* 38. *cit. num.* 59. Palaus *n.* 3. Qui idem dicunt, posse sortiri (stante æqualitate) ad eligendos ministro mittendos ad Indos. Sic enim Apostoli diuiserunt inter se missiones suas per orbem.

Qvæstio LXXXV.

An si tempore tempestatis necessum sit aliquos in mare proiici, ne omnes pereant; licitum sit sortibus determinare, quinam sint proiiciendi.

Respondeo tanquam certum: Posse; præsertim si id fiat ex omnium consensu. Quia hac via vnusquisque sperat salutem consequi, alias misere periturus. Sic Delrius *lib.* 4. *Magic. cap.* 4. *quæst.* 1. *ibi*: sic tempore tempestatis licet sortiri ex omnium consensu, quis naui eiiciatur: & tempore pestilitatis sortiendum, quis Parochorum in vrbe remanere debeat. Sanchez, & Palaus *loc. cit.* Qui addunt, quod casu, quo nauigantes inter se non conueniant, adhuc possit dux nauis, illis inuitis, hanc sortitionem facere; quia in ea periculum omnium vitare intendit aliquorum ruina; quod communi bono expedit, & Bonac. *punct.* 3. *cit. num.* 13. *vers. Item in tempestate.* Maior, & Layman apud ipsum.

Qvæstio LXXXVI.

An item, casu quo dubium sit, cui danda sit Eleemosyna, an huic pauperi, anve alij, licitum sit sortibus determinare, cui eorum applicanda sit.

Respondeo, Tanquam certum: Esse etiam licitum. Quia nulli pauperum fit iniuria; cum æquale ius omnibus concedatur, & potestas integre Eleemosynam accipiendi. Est expressa sententia. D. Augustini 1. *de doctrina Christiana*, *cap.* 28. Suarez *cap.* 12. *cit. num.* 17. Azor. *lib.* 9. *cap.* 21. *q. vnica*, Sanchez *num.* 59. Palaus *num.* 3. Qui tamen male citat Bonac. pro hoc casu, cum de illo *loc. cit.* non agat.

Qvæstio LXXXVII.

An deinde licitum sit sorte determinare, quinam sint necandi, cum plures digni sunt morte, non tamen expedit omnes punire.

Respondeo, tanquam certum, etiam esse licitum. Quia hæc in militia est praxis, & certè in hac sortitione nemini fit iniuria, sed potius singulis fauor. Sic Delrius *quæst.* 1. *cit.* Sanchez *num.* 60. Bonac. *num.* 13. *vers. Rursus.* Qui omnes hoc limitant intel-

ligendum, quando par est sortientium culpa; quia aliàs iniqua esset sortitio, quoad minus nocentes. Palaus *num.* 5.

Qvæstio LXXXVIII.

An quando non constat de persona, quæ delictum commisit, liceat sortibus indagare eam.

Respondeo tanquam certum: Minimè licere. Quia præter diuinationem ibi admixtam, est euidens periculum, vt puniatur innocens, & nocens relinquatur Nec obstat, quod contrarium in veteri Testamento factum legatur, Iosue 7. quia id fuit iussu Dei, vel speciali eius instinctu. Sic Abulens. 1. *Reg.* 14. *quæst.* 27. *&* 28. (non 37. *&* 38. vt leges apud Sanchez) quem citant & sequuntur Suar. *lib.* 2. *cit. quæst.* 12. *num.* 16. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 61.

Qvæstio LXXXIX.

An licita sit missio sortis Sanctorum, ad cognoscendum, quem ex ipsis sibi in Deuotum pro anno, aut mense contingat suscipere.

Negandum videtur. Quia nulla est necessitas ad sortis huiusmodi missionem; cum quisque, absque illa, eligere queat Sanctum sibi magis visum.

Sed tanquam certum, Respondeo licitam esse. Quia sic practicatur in pluribus religiosis Congregationibus. Sic Lupus *in edictum S. Inquisit. p.* 3. *lib.* 17. *dist.* 4. *art.* 3. *diff. vnica.* vbi ait, extare libellum Mediolani impressum, qui inscribitur, *Origine de li del assortimento de Santi*, vbi præcipue notatur dictam inuentionem traxisse ortum ex operibus Patris Drexelii Societatis Iesu, qui testatur olim huiusmopi sortium missionem apud familiam Borgiam, & præcipue apud Franciscum huius familiæ Gandiæ Ducem fuisse in vsu, videlicet, vt in honorem Sancti, qui sortitione sibi obuenerat, quotidie durante mense aliquod bonum ageret, eiusque orationibus omni affectu se commendando.

Qvæstio XC.

An etiam licitum sit sortiri in Patronum alicuius Prouinciæ, aut Ciuitatis aliquem ex Apostolis.

Negant Raphael de la Torre *tom.* 2. *de vitiis opposit. Relig. q.* 95. *art.* 8. *disp.* 3.

Sed etiam tanquam certum, Respondeo, Esse licitum. Quia id nec Christianæ pietati repugnat, nec superstitionem sapit. Sic Martin. Delrio *lib.* 4. *Mag. cap.* 2. *quæst.* 7. *sect.* 2. his verbis: *Longè alia quædam est sors Apostolorum, licita planè, non vetita, de qua sic Cæsarius lib.* 8. *Miraculor. cap.* 56. *Consuetudo est maximè nostra Prouinciæ matronis, vt tali cum sorte specialem sibi Apostolum eligant. In duodecim Candelis, duodecim Apostolorum nomina, singula in singulis inscribuntur, quæ à Sacerdote benedicta Altari simul imponuntur: accedens verò fœmina, cuius nomen per candelam extrahit, illi plus cæteris honoris, & obsequij impendit. Quin* (adiungit Delrius) *& in Hispania, sic Ferdinando Cortezio sortienti Beatum Petrum, Apostolorum Principem, Romanæ, suæ verè Apostolicæ Ecclesiæ petram secundam (nam prima Iesus) obuenisse, inuenio in Historia*

Mexicana Franc. Lopez Gomera, capit. 2. Decebat Euangelium illic plantaturo rigatorem fauere, quo rigante, nunquam non incrementum dat Christus Iesus. Hucvsque Delrius. Quem etiam citat, & sequitur Torreblanca *lib.* 8. *iur. spirit. c.* 7. *n.* 60. *&* 61. Bulenger *lib.* 2. *de sortib. cap.* 1.

QVÆSTIO XCI.

An si quis ex astrorum influxu expectet sortem sibi feliciter euenturam, pecatum superstitionis committat.

RESpondeo, Tanquam certum: Committere. Quia cum astra nullum influxum in sortem habere possint, clare efficitur, te velle sortem à Dæmone prouenire. Legantur S.Thom. 2. 2. *q.* 95. *art.* 8. Suarez *cap.* 12. *cit. num.* 26. Sanchez *num.* 64. *&* 65. Delrius *cap.* 4. *quæst.* 1. Palaus *punct.* 7. *num.* 4. Qui à fortiori idem dicunt, casu quo ope dæmonis quis speret sortem euenturam, vel quia ipse promisit, vel quia ille eum inuocauit.

QVÆSTIO XCII.

An sortes Consultoriæ ad indagandam, in rebus dubiis, Dei voluntatem, sint licitæ.

RESpondeo dicendum, quod quamuis possint esse licitæ, rarò tamen sint. Quia Deus non vult suam voluntatem sortibus indagari, sed Ecclesiæ, & Sanctorum doctrina, ac petito à viris prudentibus consilio, & ideo interdicuntur sub anathemate, cap. *sortes*, 26. *quæst.* 5. Sic Torreblanca *lib.* 8. *iur. spirit. cap.* 7. *num.* 44. ita scribens: Consultoriæ sortes tot exigunt conditiones, vt non nisi inter Apostolos, & viros Dei, rarò licitus sit earum vsus, vt multis adductis, probant Martin. Delrio (*aut si vis, Del Rio*) *lib.* 4. *Magic. cap.* 4. Suarez *de Relig. lib.* 2. *cap.* 19. (*lege tu*, 12.) late Raph. de la Torre *tom.* 2. *de vitiis opposit. Relig. quæst.* 95. *art.* 8. *disp.* 2. *& quæst.* 97. *art.* 1. Sic Torreblanca. His adde Sanchez *lib.* 2. *sum. c.* 38. *num.* 85. Fagundez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 40. *n.* 16. Palaus *punct.* 6. *n.* 10. *&* 11.

QVÆSTIO XCIII.

Quot conditiones requisitæ sint, vt sortes consultoriæ sint licitæ.

RESpondeo quod quatuor præcipuè. *Prima est* quod mittantur, vrgente magna necessitate spirituali, vel temporali personæ, vel rerum. Nam aliàs esset Dei tentatio, vt dicunt ex Siluestro, & Margarita Confessor. Sanchez, & Palaus *locis cit.*

Secunda conditio est, vt cum debita reuerentia ad Deum mittantur sortes. Quia cum huiusmodi sortibus diuina exploretur voluntas, opus est, vt cum magna reuerentia, & præmissa oratione mittantur.

Tertia, ne in his sortibus mittendis, Sanctorum Reliquiis, aut aliis rebus Sacris vtantur ad res temporales, lucraque captanda. Quia est quædam rerum Sacrarum profanatio.

Quarta est, vt mittantur ex speciali Dei instinctu, sed hæc conditio necessaria est solùm casu, quo quis velit, vt Deus aliquo sensibili signo suam voluntatem sortibus manifestet. Nam si solum velit, vt Deus per specialem suam prouidentiam sortes feliciter dirigat; tunc non erit necessarius diuinus instinctus, sed sufficiet fiducia magna, quam in diuina bonitate habere potest, de talium sortium directione, posita necessitate, & honestate negotij. Sic communiter D. Thom. *quæst.* 95. *cit. art.* 8. Azor. *lib.* 9. *cap.* 21. Suarez *cap.* 12. *num.* 26. Sanchez *c.* 38. *n.* 83. *& seq.* Palaus *n.* 11. Fagundez, & Torreblanca *loc. cit.*

QVÆSTIO XCIV.

An sortes diuinatoriæ semper sint illicitæ.

RESpondeo, tanquam certum, Semper esse illicitas, & superstitiosas. Quia semper admiscetur in talibus sortibus tacita dæmonis inuocatio. Ratio est, quia sortes neque causant effectum futurum, neque illum ex se significare possunt: ergo si aliquando illum significant, id habent ex alicuius dispositione, non Dei; quia Deus non se vanis immiscet: ergo dæmonis. Sic Palaus *loc. cit. n.* 12. ex D. Thoma 2. 2. *q.* 95. *art.* 8. Et cauetur *in cap. si quis Episcopus, cap. Non licet*, 26. *quæst.* 5. & in Motu Sixti V. contra Astrologos. Suarez *dicto c.* 12. *n.* 28. Sanchez *n.* 88.

QVÆSTIO XCV.

An huiusmodi diuinatoriæ sortes, vltra malitiam superstitionis alias includant.

RESpondeo, Tanquam certum: Quod licet non semper, aliquando tamen, alias malitias, præter superstitionis malitiam includant. Sic optime Sanchez his verbis: *Ad cognoscendam autem harum sortium malitiam, oportet aduertere, quandoque eas esse speculatiuas, quia scilicet ad solam intelligentiam alicuius rei occultæ ordinantur, vt ad diuinandum, quis sit parturus victoriam, aut cathedram obtenturus. Et tunc solam superstitionis malitiam participant. Aliquando verò sunt practicæ; vt quia ordinantur ad aliquid agendum, vt ad cognoscendum delinquentem occultum, & illum puniendum, &c. Et tunc vltra superstitionis malitiam, continent aliam iniustitiæ, infamationis proximi, & iniustæ punitionis, delicto non probato, vt suprà explicauimus*, & docet Suarez *eod. c.* 12. *n.* 29. Hucvsque doctissimus Sanchez, & ex vtroque Palaus *punct.* 6. *cit. fine.*

§. VI.

De Diuinatione ex cantu, voce, & motu animalium, necnon & hominis.

QVÆSTIO XCVI.

An tria sint genera diuinandi ex auium signis.

RESpondeo, quod sic. *Primum* est, & dicitur *Augurium*, quo quis notando auium garritus, voces, cantus, aut numerum, futura prædicit.

Secundum est Auspicium, quo quis volucrum habitu, pastu, volatu, cursu, & motu futura prænunciat.

Tertium,

Tertium est, *Aruspicium*, quo quis inspectis cæsarum, & immolatarum auium, aut aliorum animantium extis, intestinis, fibris, & visceribus futura nunciat. Sic Trullench. *lib.*1. *in Decal. cap.*10. *dubit.*6.ex Azorio (quem non citat) *tom.*1. *libro* 9. *cap.*15.

QVÆSTIO XCVII.

An licitum sit, ex auium obseruatione, naturales euentus futuros prædicere, & coniectare.

RESpondeo, Tanquam certum, licitum esse. Quia ex iis auium signis, verè naturaliter cognoscitur causa naturalis horum naturaliũ effectuum, sic Azor.*loc.citat.* his verbis: *Sed notandum est, ex quibusdam auium, piscium, & aliorum animalium frequentibus cantibus, volatibus, & motibus, sæpe posse futura probaliter intelligi, & coniectari, quæ solent frequenter naturaliter euenire: vt ex concitato certarum volucrum, pastu, cantu, aut ex piscis frequenti motu, aut alterius animalis celeri cursu, coniicimus probabiliter futuros imbres, ventum, serenitatem, tempestatem, maris tranquillitatem. Et hanc disciplinam, peritiam, & artem, iura non improbant.* Hucvsque Azorius. Legantur D. Thom. 2. 2. *quæst.* 95. *artic.*7. Lessius *lib.*2. *de iust. cap.*43. *dub.*7. *num.*45. Sanchez *lib.*2. *Sum. capit.*38. *num.*38. Bonacin. *de* 1. *Decalog. præcep. disput.*3. *quæst.*5. *punct.*3. *num.*11. Fagundez *lib.*1. *in Decalog. capit.*39. *num.*9. Trullench.*lib.* 1.*cap.*10.*dub.*6.Palaus *disputat.*1.*de superst. dubit.* 7. Torreblanca *Iur. Spir. libro.*6. *cap.*11. *per totum.*

QVÆSTIO XCVIII.

An ex dictis vocibus, & signis auium, possint probabiliter coniici aliqua futura in hominibus.

RESpondeo, Posse quidem, sed non certò, sed probabilitate quadam. Ratio est, quia vna & eadem naturalis causa, siue constellatio cœlestis, potest mouere animalia, & inclinare homines ad aliquem effectum, nempe ad rixam, discordias, &c. ergo, qui ex vocibus, garritibus, & mugitibus auium, & animalium, cognoscit rixam inter illas, poterit etiam ex eisdem cognoscere rixas, discordias, & bella inter homines. Verum cum huiusmodi effectus dependeant à libero arbitrio hominum, & eorum voluntati sint subiecti, tenuissima coniectura hæc esse potest. Sic Caiet.2.2.*q.*95.*art.*7.Valentia *ibi disp.*6.*q.*12.*punct.*3. *vers. similiter possunt.* Sanchez, Fagundez, Palaus, & Trullench.*loc.cit.*

QVÆSTIO XCIX.

An ex præfatis signis auium, & animalium, non solùm effectus naturales, verum etiam effectus futuri contingentes, possint cognosci, aut præuideri.

AFfirmanduum videtur. Quia Patriarcha Ioseph *Gen.*44. corã fratribus suis se laudans, dixit, non fuisse similem ei in augurandi scientia: ergo augurium licitum est, aliàs non de illo se Ioseph laudaret.

Sed tanquam certum Respondeo, Non posse licite tales contingentes effectus ex talibus signis præni-deri, aut cognosci. Quia signa prædicta auium non signant futuros euentus à libero arbitrio pendentes, nec possunt esse illorum causa: ergo si sunt signa, erunt ex aliqua superiori directione, non Dei, cum vanis non se immisceat: ergo dæmonis, à quo illa signa effectus contingentes significare aliqualiter possunt: ergo ex illis talia prædicere, est se discipulum dæmonis profiteri: ergo ex hoc admittunt grauissimum superstitionis peccatum. Sic D. Thomas receptus ab omnibus 2.2. *quæst.*95. *art.* 7. Sanchez, Valentia, Fagundez, Trullench. & alij *supra* citati. Palaus *num.*3. Qui ad rationem dubitandi bene respondet, quod Ioseph non de augurio illicito, sed de licito, nempe, de prophetia se coram fratribus laudauit.

QVÆSTIO C.

An ex hominum vocibus casu prolatis, aut ob alium finem, possit sumi coniectura effectuum contingentium.

RESpondeo, tanquam certum: Non posse. Quia cum voces hominum significent ad placitum, nequit ex illis coniectura effectuum contingentium sumi: diuinatio ergo per illas semper est superstitiosa. Sic Azor. *lib.*9. *Moral. capit.*18. *per totum*, in cuius fine hæc verba profert: Hoc diuinationis genus est prorsus vanum, & inane, ac idcirco damnatum *in cap. Illud quod*, 26. *q.*2. de eo agit S.Thom. 2. 2. *quæst.*95. *art.*7. Negare tamen non possumus, aliquando dicta, vel facta hominum talia fuisse, vt diuino impulsu, & afflatu, futuros rerum euentus præsignificarent, vt Genes. 24. accidit in seruo Abrahæ, 1. *Reg.*14. in Ionatha. *Iudic.*7. in Gedeone. *Ioan.*11. in Caipha pontifice. S. Thom. 2. 2. *quæst.*95. *art.*7. *ad* 3. Hæc Azor. Cui accedunt Valentia, Caiet. & Sanchez *loc.cit.* Fagundez *lib.*1. *cap.*39. *num.*8. vbi latè explanat loca Sacræ Scripturæ adducta *suprà* ab Azorio.

§. VII.

De Diuinatione ex hominis capite, manuum lineis, & aliis membris deducta.

QVÆSTIO CI.

Quot sunt huius diuinationis modi.

RESpondeo, Quod quatuor. *Chiromantia*, qua inspectis manuum lineis, futura quis prædicit. *Pedomantia*, qua ex signis pedum diuinat. *Metoposcopia*, qua quis notatis frontis, vel totius vultus lineamentis, futuros casus prænunciat. *Physiognomia*, qua quis totius corporis partibus, lineis, vel signis, futuros euentus diuinat. Sic Azorius *tom.*1.*lib.*9.*quæst.*16.*per totam.* Trullench.*lib.*1.*in Decalog. cap.*10. *dub.*7. *n.*1. Rocaful.*lib.*3.*de primo precep. Decalog. cap.*4.*n.*58.

QVÆSTIO CII.

An licitum sit ex manuum, pedum, frontis, aut totius corporis partibus, lineis, signis, & dispositione, futuros euentus, prosperos, vel aduersos prædicere.

AFfirmarunt Barth. Cocles Bononien. *lib. de Anastasia Physiogn.* Luc. Guaicius Neapolitan. *tract. de Physiognom.* Ioan. de Indagine, & Ioan. Taynerus *eod. tract.* & ita audacter, & temerariè, vt id asseruerint in Scriptura Sacra significari, Iob. 37. *Qui in manu omnium signat, vt nouerint singuli opera sua.* Illos refert Delrius *lib. 4. Mag c. 3. q. 45. concl. 2.*

Sed Tanquam certum, Respondeo Minimè esse licitum, sed grauissimum superstitionis peccatum, ex corporis humani lineamentis coniectare, aut prædicere futuros euentus, & ea, quæ pendent à libero arbitrio, v. g. te futurum diuitem, vel pauperem; Religiosum, vel sæcularem, sacerdotem, vel laicum, solutum vel matrimonio alligatum, &c.

Ratio est, quia illa signa nequeunt esse causa illorum effectuum; neque in illis signis tales effectus prædici possunt, nisi ex doctrina dæmonis: ergo. Sic Nauarr. *in Sum. cap. 11. num. 31.* Delrius *loc. cit.* Azor. *cap. 16. cit.* vbi optimè satisfacit loco Iobi adducto à contrariis. Ciruelo *de superstit. 2. p. cap. 4.* Simancas, Alcozer, Nauarra, & Lopez, quos citat, ac sequitur Sanchez *lib. 2. cap. 38. num. 46. & 47.* Trullench. & Rocafull. *loc. cit.* Palaus *disp. 1. punct. 7. num. 4.* Fagundez *lib. 1. in Dealog. cap. 39. num. 3.* Torreblanca *lib. 7. cap. 7. num. 20.* vbi, & merito, ait oppositum esse erroneum.

QVÆSTIO CIII.

An sit mortale mulierem Ægyptiam de bona, vel mala fortuna, ostensa sibi manu, seriò interrogare.

REspondeo tanquam certum: Esse mortale, si seriò illam quis interroget, aut firmiter ei credat, aut scandalum pariat. Quia, vt ex dictis constat, ex prædictis manuum lineis non potest prædici bona aut mala fortuna. At si non seriò, sed ioci causa, & ob finem vanum curiositatis, absque periculo fidem ei adhibendi quis interroget (vt regulariter fit) solùm erit peccatum veniale. Sic Nauarrus *num. 31. cit.* his verbis: *Decimoquinto (peccat mortaliter) qui aliquem Peregrinum, quem Hispani* Gittanum, *Itali verò* Cinoarum, *& Galli* Ægyptium *vulgò vocant, de fortuna sua percontatur animo credendi id, quod ille responderit: quamuis si ex curiositate, vel ridendi gratia id faceret, non esset lethalis culpa, nisi persona talis esset conditionis, vt ex illa interrogatione alij grauiter offenderentur, tunc enim ratione scandali, grauius peccatum esset.* Sic meus Nauarrus, Alcozer, & Lopez, quos sequitur Sanchez *loc. cit. num. 48.* Bonacina *disputat. 3. quæst. 5. punct. 3. num. 11.* Trullench, Rocafull. Fagundez, & Palaus *loc. citat.* Villalob. *p. 2. tract. 38. diff. 3. num. 11.* Ignatius Lupus *part. 3. cit. lib. 17. dist. 5. art. 2. diff. 2.* & ideo hic diuinandi modus damnatus fuit à Sixto V. *const. 17.* & *in Indice librorum prohibitorum* interdicuntur omnes libri hunc modum diuinandi docentes. Et tandem posse dictas Gitranas ab Inquisitoribus puniri, docet cum Villadiego Diana *p. 4. tractat. 8. Resol. 128.*

QVÆSTIO CIV.

An saltem ex lineis manuum, & dispositione, & porportione membrorum corporis humani, possit quis licitè probabiliter coniectare effectus animi, vt ingenium, complexionem, naturalem inclinationem, humores, & similia.

NEgat Nauarra (non Nauarrus, vt leges apud Rocafull.) *lib. 2. de restit. c. 2. part. 1. dub. 7. n. 161.*

Sed tanquam certum, Respondeo Posse licitè quem omnia dicta probabiliter, non certò coniectare. Quia probabiliter potest cognoscere causam communem illorum omnium effectuum. Sic Azor. *quæst. 16. cit.* his verbis: *Sciendum quoque est, esse Physiognomiam Philosophiæ naturalis partem, quæ corporis humani membra, præsertim humores, pectus, manus, pedes, frontem, nasum, oculos, supercilia, aures, caput, & vniuersam faciem obseruat, & inspicit, quibus notatis, probabiliter coniectat naturale totius humani corporis temperamentum, naturales item animorum affectiones, bonam, ac malam hominis valetudinem. Et hanc obseruandi rationem, nec leges ciuiles, nec Canones, aut Pontificia iura condemnant.* Sic ille. Et latiùs Delrius *lib. 4. c. 3. q. 4.* Lessius *lib. 2. de Iust. cap. 43. dub. 7. n. 45.* Sanchez Palaus, Bonac. Trullench & Rocafull. & Fagund. *loc. cit.* Lupus *dist. 5. cit. art. 1. diff. vnica*, & alij Theologi cum D. Thoma 2. 2. q. 95. *art.* 7.

QVÆSTIO CV.

An ex Physiognomia membrorum liceat illico diuinare de alicuius moribus, & vita.

REspondeo dicendum, quod licet possit quis probabiliter diuinare de illius inclinatione ad bonum vel ad malum, vt nuper est habitum, non potest tamen certo, imò nec probabiliter, de moribus, & vita eius malè iudicare. Quia fortè signum, quo ad id iudicandum ducitur, est per accidens, & non per naturam: aut si à natura ad malum inclinata, iam ab illo est deuicta per contrariam consuetudinem, & frenum rationis ipsam cohibentis naturam. Sic Torreblanca *lib. 7. Iur. Spirit. cap. 7. n. 15.* his verbis: *Sed licèt per signa membrorum naturalium mores hominum cognoscantur; non tamen imponunt necessitatem; sed tantùm inclinationem suam ostendunt probabiliter, quæ vinci potest per contrariam bonam consuetudinem, vel frenum rationis, vt respondit Socrates Philomeni dicenti ex Physiognomia eius, esse Luxuriosum superasse naturam ratione, vt refert Laërtius. Et Socrates ipse ex Physiognomia Zopyri, stupidum, libidinosum, & bardum esse futurum coniectanti respondit; verum naturaliter iudicasse, sed ipse Philosophiæ studio vicisse naturam*, vt tradit Cicero *lib. de Fato. Et è contra, ex morum corruptione prouenire potest, ut bona Physiognomia præditus, perditissimam vitam degat, vel ignauam, quia liberum arbitrium his signis non adaptatur*, vt tradunt Azor. *tom. 1. Moral. lib. 9. cap. 16.* Lessius *lib. 2. de Iust. c. 43. dub. 7. n. 45.* Sanchez *tom. 1. Decal. c. 38. n. 44.* Hucvsque Torreblanca.

QVÆSTIO CVI.

An ex pulchritudine corporis, probitas animi, & è contra, ex deformitate, mentis improbitas dignosci possit.

RESpondeo, quod sic. Quia (vt ait D. Ambros. *lib.2. de Virgin.*) Pulchritudo, imago est bonæ mentis, & figura probitatis, igitur è contra. Sic testatur Sacra Scriptura Prouerb. *cap.7.* vbi dicitur: *In facie prudentis elucet sapientia, oculi stultorum in finibus terræ.* Et cap.6. signa peruersæ mentis describens, sic ait: *Homo apostata vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur.* Hinc fit quod apud Iudices hæc sit praxis, nam quando plures sunt torturæ subiiciendi, incipiunt ab eo, qui deformior est, tanquam magis de crimine suspecto, vt docet Baldus *in l.2. C. Quorum appellat. non recipiant. num.5.* Hyppolit. Marsilius *in pract. criminali, §. expediat, num.33.* & Torreblanca cum aliis *loc. citat. num.3.* Legantur de hac re Tiraquell. *de Primogen. cap.5.* Menoch. *de arbitr. casu 226.* Ceuallos *in practica comm. contra communes, quæst.248.*

DISPVTATIO III.

De Magia malorum operatrice, in genere, & in specie.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Magia in genere.

RESPONDEO dicendum, quod Magia est ars, seu facultas operandi mira quædam, & insolita ab hominibus. Sic Lessius *lib.2. de Iust. cap.33. dub.1. num.1.* Pererius aduersus superstitiosas artes *lib.1. cap.3.* Suarez *tom.1. de Relig. lib.2. de superst. cap.14. num.1.* Trullench *lib.1. in Decalog. cap.10. dub.11.* Ignatius Lupus *in edictum Inquisit. part.3. lib.19. dist.1. art.1. diffic.1.* Fagundez *lib.1. in Decal. cap.41. num.1.* ita scribens: *Magia propriè est Philosophia naturalis. Hinc sapientes, Magi olim nominabantur. Postea verò translata est hæc vox ex vsu hominum ad significandum iniquam Strygum, & Sagarum artem. Primus huius iniquæ artis inuentor,* vt scribunt Authores, & speciatim Ciruelo *tract. de superstit. 1.p. cap.3. fuit Zoroastes, natione Persa, cui successit Balaam ille, cuius asina locuta est, cùm conductus ad maledicendum populum Israëliticum veniret. Est igitur ars Magia, seu magia illa, in qua homines fœdus amicitiæ cum diabolo efficiunt, vt illis faueat, aut secreta reuelet, vt aliquid consequantur.* Sic ille. Legatur Torreblanca *lib.11. iuris spirit. per totum,* Delrius *lib.1. Mag. cap.2. & 3.* Sanchez *lib.2. Sum. c.49. à num.42.*

QVÆSTIO II.

Quotuplex sit Magia.

RESpondeo dicendum, quod sit duplex. Altera naturalis, & altera superstitiosa. *Naturalis* est ars, mira, & insolita faciendi, per causas tamen naturales, & licitas, absque dæmonis opera. Hæc autem magia per se non est illicita, nec prohibita iure; non est tamen multùm addiscenda, eò quod doceat nimias curiositates, in quibus diabolus sæpe se permiscet, vnde multoties vi causæ naturalis tribuitur, quod ope dæmonis agitur.

Magia verò superstitiosa, est ratio, seu ars operandi mira, & insolita, per aliqua signa ope dæmonum. Nam sicut magia naturalis vtitur causis naturalibus ad mira operanda: ita hæc superstitiosa vtitur signis, quæ sunt causæ morales, quibus ex pacte allicitur dæmon, vt faciat quod Magus petit, & sic ipsi signa videntur facere mirabilia. Vnde D. Aug. *lib.21. de Ciuit. Dei, cap.6.* ita ait: *Alliciuntur dæmones per creaturas, quas non ipsi, sed Deus creauit, non vt animalia cibis, sed vt spiritus signis, quæ cuiusque delectationi congruunt, per varia genera herbarum, lapidum, lignorum, animalium, carminum.* Sic ille. Igitur hæc magia per se illicita est, & grauissimum peccatum. Sic omnes DD. præcipuè nuper citati.

QVÆSTIO III.

An superstitiosa Magia peccatum, sit grauissimum omnium.

RESpondeo, vt certum: Esse grauissimum omnium, præter peccata desperationis, hæresis, & odij Dei, quæ Spei, Fidei & Charitati opponuntur. Tum quia (vt ait Fagundez) opponitur religioni, quæ est omnium virtutum moralium præstantissima. Tum, quia aufert honorem, & cultum Deo debitum, & illum dæmoni tribuit. Sic ille *lib.1. in Decal. cap.41. num.1.*

QVÆSTIO IV.

Magia generaliter sumpta quotuplex sit finis.

RESpondeo, quod duplex. *Primus* est, ostentatio virtutis, seu commodum proprium, seu aliorum; & sic vocatur nomine communi, *Magia.* Secundus est nocumentum alteri mirè inferendum, & sic vocatur *Maleficium*, aut *Veneficium.* Quod si fiat solis verbis, dicitur *incantatio.* Sic Lessius *lib.2. c.44. dub.1. num.3.* Trullench *lib.1. in Decalog. capit.10. dub.11. n.3.* Lupus *part.3. lib.19. distinct.2. artic.1. difficul.3.*

QVÆSTIO V.

Quibus mediis cognosci possit, quænam sint opera quæ à Magia superstitiosa procedant.

RESpondeo, quod tribus. Nempe, ex conditione causarum, quæ adhibentur: & ex conditione operationis, & effectus.

Ex conditione causæ cognoscuntur esse opera magica

magica, & superstitiosa, si expressè inuocetur dæmon. Si preces bonæ falsis admisceantur. Si verba apocrypha & incerta, aut characteres, imagines, signa, figuræ, &c. absque signo Crucis. Si ponantur nomina ignota Angelorum, præsertim malorum. Si ponantur aliquæ circunstantiæ nil ad rem pertinentes, vt si dicatur talia verba debere esse scripta manu sinistra, &c. Ratio est, quia effectus huiusmodi minimè procedunt à causa naturali, eo quòd præfata nullam vim habent respectu illorum, nec à Deo, vt constat: ergo à dæmone, qui per hæc vana hominum curiosorum mentes ad se attrahit.

Ex conditione operationis cognoscuntur, si repentè curatur homo, aut animal, absque Dei miraculo. Si breuissimo tempore multa milliaria conficiuntur. Si operatio ad rem valde distantem se extendit, vt si hic pungatur imago cerea Petri, & ille alibi doloribus afficiatur; nam tunc totus effectus à dæmone dimanat.

Ex conditione tandem effectus cognosci possunt, vt si effectus humanam superet industriam; tunc enim signum planum est, à dæmone prouenire. Sic omnino Trullench *lib.1.in Decal.c.10. dub.11.à n.4.* et Lessio *lib.2.c.44. dub.2.*

QVÆSTIO VI.

Cur dæmon satagat, vt res illas, quibus Magi ad nocendum vtuntur, ipsi cum Sacramentis, Ecclesiæ, vel aliis sacris admisceant.

REspondeo dicendum, quod triplici de causa. *Prima*, vt per hanc mixtionem rerum Sacrarum, Magi non solùm perfidi fiant, sed & Sacrilegi. *Secunda*, vt Deus sic grauius per Magos offensus, ipsi dæmoni maiorem potestatem in ipsos permittat. Et *tertia*, vt sub specie apparentis boni plures homines facilius decipiantur. Sic Nider *de 1. precept. Decal. cap.2. num.22.* ex D. Augustino, & ex vtroque Lupus *loc.cit. art.2.diff.2.*

§. II.

De Fascinatione Malefica, seu Magica.

QVÆSTIO VII.

An Fascinatio, seu Fascinum, trahat originem à verbo Fando?

AFfirmat Sayrus *de Fascinat. lib.1.* his verbis: *Fascinum dicitur à Fando, quoddam incantationis genus, quo homines ita ligantur, vt liberi non sint, nec mente compotes, sæpèque ad extremam maciem deueniunt.* Sic ille.

Alij dicunt, originem trahere à voce Græca *Bascano*, seu *Bascanein*, quæ significat *inuidere*, & vsurpatur, authore Cicerone, pro *nimium videre*, quoniam qui inuident alicui, inuidiosi ob felicitatem, nequeunt oculos auertere. Sic Torreblanca *lib.12. Spirit. Iur. cap.10. num.25. & 60.*

QVÆSTIO VIII.

An Fascinatio adæquatè diuidatur in naturalem, seu Physicam, & Dæmoniacam.

AFfirmant apud Angelum Mariam Verricelli Arist. *sect.20. probl.50.* Plutarchus *in Sympos. lib.5. cap.7.* Heliodor. *in Histor. Æthiop. lib.3.* Ficinus *lib.13. de immortalit. anima*, Albertus Magnus *lib.22. de animal. cap.5.* Plinus *lib.7. cap.2. & lib.33. cap.10.* Ioan. Baptista Porta *magia naturalis lib.2. cap.28.* Virgil. *Ecloga 3. & 7.* S. Thom. *1. part. quæst.117. art.3. ad 2. & 3. contr. Gent. cap.103.* & *ibi* Ferrara, Richard. *quodlib.2. quæst. 12.* Conimbricens. *7. Physicor. cap.2. quæst.1. art.4.* Suarez *in Metaph. disp.18 sect.8. num.26.* Quibus addo Lupum *in edict. Inquisit. part.3. lib.19. distinct.7. art.1. diff.1.* & Sairum *de Fascino lib.1. cap.2. & lib. 2. cap. vlt. & alios.*

Sed clarius, & probabilius Respondeo Negatiuè. Quia loquendo de impropriè, & propriè dicta fascinatione, in triplicem speciem diuiditur, nempe in *Poëticam*, seu *Vulgarem*; in *Physicam*, seu *Naturalem*; & in *Magicam*, seu *Diabolicam*. Sic sentiunt Iulius Scaliger *de subtilitate, exercit. 349.* Franciscus Vallesius *Sacra Philosophia cap. 68.* Codronchus *lib. 2. de morbis veneficis, cap. 3.* Andreas Laurentius *Histor. Anatomica lib. 11. quæst.1.* Ananias *lib.4. de natura dæmonum*, Cardin. Haliacens. *in perspectiua*, Ciruelus *part.3. de superst. cap.5.* Abulens. *paradoxa 4. cap.16. in Genes. cap.21.* & latissimè Numer. *cap.21. à quæst.9.* Delrius *Magic. disquis. lib.3. part.1. quæst.3.* (non 4. vt leges apud Verricell.) *sect.1.* quos omnes citat, & sequitur Angel. Maria Verricell. *in qq. Moral. tract.8. quæst.37. num.7.* Quibus addo Raphaelem de la Torre *tom.2. de vitiis opposit. Religioni, quæst.96. art.2. disp.6.* Ioannem Malderum *de Virtutib. Theolog. tract.10. c.8. dub.8.* Torreblanca *lib.12. Iuris Spirit. c.10. n.1.*

QVÆSTIO IX.

Quid sit Vulgaris, seu Poëtica Fascinatio: quidque Naturalis, & Diabolica.

REspondeo dicendum, quod *Vulgaris*, & *Poëtica*, de qua potissimè disputatur inter Theologos, est illa, quæ ex Vulgi opinione ortum habet, dum putat visione ipsa, seu aspectu actiuo hominis Fascinantis, vel etiam inuido aliquo laudante, eo solo, quod malignè, aut malitiosè adspicit, vel laudat alium, à quo est aduerso animo, vel inuido. Et de hac erit *infrà* disputandum, an verè detur, an non.

Fascinatio Naturalis, seu Physica, est morbus contagiosus, qui ex deprauatis, & corruptis humoribus corporis ortum habet, dum aër, qui recipitur, inficitur qualitate pestifera, & postea per respirationem foras emissus, inficit, & corrumpit contiguum aërem, & hic alium, vsque ad determinatam distantiam, & adstantibus, & colloquentibus nocet, præsertim iis qui sunt infimæ valetudinis, aut debilis complexionis, & maximè teneris ætatis infantibus, vt constat in morbis contagiosis, & peste infectis.

Fascinatio tandem *diabolica*, seu *dæmoniaca*, est perniciosa qualitas, dæmonum arte illata, ob tacitum, vel

vel expressum hominis cum dæmone pactum, stryges namque, vel alij nefarij homines, paciści solent cum dæmone, vt quos liuide, vel iracundè aspexerint, illis dæmon perniciem inferat. Legantur Authores nuper pro nostra sententia superioris quæstionis adducti.

QVÆSTIO X.

An sit in quibusdam viris, aut mulieribus aliqua vis fascinandi (quod Hispanè dicitur Tomar de ojo *) qua ipsi aspectu, seu visione, vel laudatione, aliis hominibus vel belluis naturaliter noceant, & interdum sine peccato.*

AFfirmant Arist. Plutarch. Plinius, & alij relati pro prima sententia, *quæst.* 8. docentes, fascinantes solo aspectu, seu visione naturaliter aliis nocere posse.

Probat experientia. Quia Plinius *libro* 7. *cap.* 2. *cit.* refert, *Esse familias quasdam affascinantes, quarum laudatione intereunt prata, arescunt arbores, emoriuntur infantes: Esse quoque eiusdem generis in Triballiis, ac Illyriis, qui visu quoque fascinant, interimuntque quos diutius intuentur, iratis præsertim oculis.* Ita ille. Et Mendoza *in viridario, libro* 4. *Probl.* 11. ait, aliquos etiam in magnam distantiam fascinasse: vt de quodam famulo Ducis Brigantiæ tradit, qui cum fixis oculorum obtutibus falconem ad prædam aduolantem intueretur, in terram deiicere soleret.

Secundò. Quia plura animalia solo aspectu nocent: ergo nil mirum, quod & aliqui homines. Antecedens constat: Nam regulus (vulgò Basiliscus) solo aspectu occidit: nam virulento, ac violento halitu, ac vapore, qui ex oculis egreditur, vicinum inficit aërem: & iste necat accedentes, vt sentiunt Plinius, Solinus, Scaliger, & alij: ergo & id possunt efficere homines, iuxta Doctrinam S. Thomæ 1. *p. quæst.* 117. *artic.* 3. *ad* 2. Deinde Lupus, quos prior videt, illis vocem abripit, vt ait D. Ambros. *libro septimo in Lucam, cap.* 10. & etiam D. Isidor. *libro* 12. *etymolog. capite primo*, & etiam Virgil. *Ecloga* 9. *Vox quoque Marim iam fugit ipsa, Lupi Marim videre priores.* Ergo & id homines posse, facile vides.

Sed probabilius, Respondeo Minimè dari talem vim naturalem fascinandi; quia probabilius est non dari fascinationem vulgarem, vt scilicet possit aliquis homo alteri homini visione, seu adspectu naturaliter nocere: sed esse vulgi errorem, nempe esse aliquid naturale, sed fabulosum, ac superstitiosum.

Probatur *Primo* ratione. Quia nec sola visio, nec adhuc simul cum imaginatione coniuncta habet efficaciam ad inducendum talem effectum: probatur, quia ex oculo nihil emittitur, aut exit, quod nocere alteri possit. Nam visio non est actus transiens, sed immanens, seu non est qualitas actiua, & alteratiua alterius passi: patet, quia visio non fit per extramissionem radiorum ab oculo; sed intramissionem specierum emanantium ex obiectis: ergo oculus non habet per visionem alterare aliud subiectum; imò patitur, & recipit ex ipsis obiectis species ipsorum: quod inde etiam patet, quia oculus recreatur ex obiecto viridi, læditur ex niuis candore, ergo aliquid ex ipsis obiectis recipit.

Igitur fascinatio, quam vulgus fieri putat per visionem ab inuidente, vel irato, vel est fabulosa, aut poetica, vel superstitiosa: quia dæmonis ope alteri infertur nocumentum, eo quod fascinator pactum habeat expressum, vel tacitum cum dæmone, vt quemcunque iratus, vel inuidus intuitus fuerit, cum voluntate illi nocendi, aut illi inuidendi, & laudauerit, illi dæmon noceat. Vnde visio fascinantis, eiusque laus, aut praua voluntas, non sunt caussa efficiens nocumenti, sed conditio, seu signum ad placitum, quo posito diabolus nocet. Sic Verricelli *loc. cit.* ex D. Thom. S. Hieronymo, Chrysost. Tertulliano, & Abulensi, Torreblanca etiam ex Ciruelo, & aliis *supra quæst.* 8. citati. Vnde

Ad *Primum* in contrarium dicendum esse falsum, vel fabulosum, aut superstitiosum id quod Plinius dicit de fascinantibus laudando. Et id quod Mendoza refert de illo, qui falconem volantem fascinabat.

Ad *Secundum* similiter dicendum, Basiliscum minimè occidere visu, sed si hoc facit, est halitu lethali, & qualitate pestifera aërem inficiente; & sic accedentes occidit, vt probat argumentum, de quo mox dicemus. Ad id autem quod de lupo narratur, dicendum planè esse fabulosum, & poeticum commentum, vt ex aliis docet Verricellus, contra aliquos id affirmantes.

QVÆSTIO XI.

An quis sine peccato possit fascinatione naturali, seu physica, fascinare aliquem.

REspondeo, vt certum: posse. Quia hæc fascinatio (quæ propriè dicendus est morbus contagiosus) fit ab homine (vel ab aliquo animali, seu serpenti, vt Basilisco) ex deprauitis & corruptis humoribus, malaque corporis complexione constante, quia per meatus corporis, nempe oris, narium, & oculorum, effunditur virus in aërem, quo inficiuntur accedentes: atqui hoc potest fieri naturaliter, & sine vlla intentione nocendi: ergo & sine peccato. Sic cum omnibus Doctoribus Torreblanca *loc. cit.* & Verricellus, qui bene infert ex dictis, posse etiam cæcum hac fascinatione naturali, seu Physica alium fascinare; nam ex ore (aut naribus) potest emittere halitum pestiferum, quo alij lædantur. Legantur Delrius *libro tertio Magic. part.* 1. *quæst. quarta, sect. prima.* Azor. *tom.* 1. *lib. nono, cap.* 25. Ioan. Euseb. *tom. secundo curiosa Philosoph. lib. primo, à cap.* 35. & alij docentes, esse homines ita ex mala complexione, & corruptis humoribus constantes, qui solo tactu, afflatu, halitu, sudore, & aspectu alios lædant.

QVÆSTIO XII.

An Fascinatio diabolica pluribus modis contingere possit.

REspondeo dicendum quod sic. Nam *primo modo*, potest fieri modo dicto, *quæst.* 9. *in fine. Secundo*, contingit fieri, quando Vapores putridi, & pestiferi, ex ore, naribus, aut oculis alicuius personæ infectæ emittuntur, & vi dæmonis efficiuntur deteriores, & ordinantur ad nocendum.

Tertiò contingunt, quando dæmon aliis veneficis, fascinisque ab ipso confectis, veneficat, damnat,

damnat, aut necat. Nam dæmon ad fascinandum non indiget vaporibus hominum, seu vetularum, aut aliorum animalium infestorum, cum apprimè noscat conficere omnia, & singula venena; & non minus Basilisco, & Aspide inficiat. Legantur Grysaldus *de defensione Fidei Cathol. verb. Stryges.* Bordonus *de variis Resolut.* 40. *num.* 14. Lupus *loc. citat. art.* 3. *diff.* 1.

§. III.

De Maleficio, seu de Magia Malefica.

QVÆSTIO XIII.

Quid veniat nomine Malefici, *&* Maleficij, *intelligendum.*

RESpondeo dicendum, quod in præsentiarum, nomen *Malefici* accipitur pro illo, qui malum aliquid agit ope speciali dæmonis, ratione pacti inter Maleficum, & ipsum dæmonem initi, immediatè, vel mediatè. Nomen verò *Maleficij*, pro quocumque malefacto vi dæmonis: & dicitur propriè Maleficium magicum. Sic Lupus *in edict. S. Inquisit. part.* 3. *lib.* 20. *dist.* 1. *art.* 1. *diff.* 1. addens, quod *Maleficus* idem sit, ac cooperator, & coadiutor diaboli in damnum proximi. Legatur Torrebl. *lib.* 12. *Iur. Spirit. cap.* 1.

QVÆSTIO XIV.

Quod sit Maleficium.

RESpondeo, quod est ars nocendi aliis ope, & potestate dæmonis. Sic omnes D. Thom. 2. 2. *quæst.* 96. *&* 4. *dist.* 34. & ibi D. Bonau. Sotus & Ricard. Martin. del Rio (aut Delrius) *lib.* 3. *Magicar. part.* 1. *cap.* 1. *& quæst.* 3. *sect.* 4. *& quæst.* 4. *sect.* 1. *& sequent.* Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de superstit. cap.* 16. *& sequent.* Sanchez *lib.* 2. *Summ. cap.* 41. Valentia 2. 2. *disput.* 6. *quæst.* 13. *punct.* 2. Lessius *lib.* 2. *de iust. cap.* 44. *dub.* 3 *& sequens.* Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 25. Clauis Regia *lib.* 4. *cap.* 6. Layman. *lib.* 4. *tract.* 10. *cap.* 4. *num.* 7. Filliuc. *tract.* 24. *cap.* 7. Raphael de la Torre 2. 2. *quæst.* 96. Bonac. *tom.* 1. *disp.* 3. *de primo præcep. Decalog. punct.* 5. Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 10. *dub.* 13. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. à cap.* 41. Torreblanca *Iuris Spirit. lib.* 12. *à cap.* 1. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 6. §. 2. Ignatius Lupus *in edict. S. Inquisit. p.* 3. *lib.* 20. *dist.* 1. *& sequent. vbi art.* 1. *diff.* 2. notat Magum, & Maleficum solùm penes finem differre. Magus enim dicitur ille, qui arte dæmonis vtitur ad ostensionem suæ potentiæ, vel scientiæ. Maleficus autem, qui ea vtitur ad nocendum aliis. Maleficia verò, res materiales, quibus Maleficus aliis nocet.

QVÆSTIO XV.

Quotuplex sit Maleficium.

RESpondeo dicendum, quod duplex, alterum amatorium; & alterum veneficum. *Amatorium* est, quo Malefici vtuntur ad flectendos animos hominum ad amorem turpem; & avertendos à bono, licito, & debito. Ex quo Maleficio sequuntur plurimæ rixæ, iurgia, odia, inter quos debet esse amor præcipuus, vt inter coniugatos.

Veneficium autem Maleficum, est quo Malefici vtuntur ad nocendum hominibus, vel in ipsismet personis, vt occidendo, infirmitates, seu dolores causando, aut sterilitatem fœtus inducendo; aut in rebus temporalibus ipsorum, vt destruendo vineas, arboresque, necnon subuertendo domus, &c. ad quod Malefici huiusmodi solent excitare ventos, grandines, ingentesque tempestates, &c. lege Lupum *loco citato*, Toletum *libro quarto, capit.* 16. Tamburinum §. 2. *cit. num.* 1. Azorium *capit.* 26. *quæst.* 1. Filliucium *capite* 8. *num.* 183. & Bonacinam *punct.* 5. *numero* 3.

QVÆSTIO XVI.

Quotuplex sit Maleficarum genus.

RESpondeo, quod triplex. Aliæ namque sunt, quæ lædunt, sed non valent curare læsos. Aliæ quæ solùm curant, sed non lædunt. Aliæ denique, quæ lædunt, & læsos curant, ex singulari pacto cum dæmone inito. Sic Iacobus Sprenger. *in Malleo Malefic. parte* 2. *capite* 2. & ex illo Lupus *loco citato, diffic.* 3.

QVÆSTIO XVII.

An omnes Maleficæ se dedicent dæmoni.

RESpondeo, quod sic. Dedicant namque se duobus modis, vt suprà diximus, priuatim videlicet, aut solemniter. *Priuatim*, idest, non præsentibus aliis Maleficis, nec apparente dæmone in forma humana. *Solemniter* verò, apparente. Dedicat autem se, vel totaliter, idest negando totaliter fidem: vel partialiter, idest, promittendo ex pacto obseruare quædam, veluti sextis Feriis vesci carnibus, aut certa crimina in confessione celare, &c.

Sed aduerte, quod inter Magas, aut Maleficas, fidem abnegantes, est diuersitas. Nam aliæ tantum ore fidem abnegant; aliæ verò corde, & ore simul. Ex quo fit, quod cum dæmon intima cordis penetrare non possit, (vt *suprà* est habitum, volens experiri, an Malefica corde, sicut ore, computet aliquot annos, & interim committit certo dæmoni, veluti Magistro Nouitij (qui vulgò dicitur *Martinellus*,) vt dicto tempore ex operibus, & conuersatione, mentem ipsius inuestiget: quem si tandem cognoscat minimè stabilem in eius seruitute, refert dæmoni superiori, & hic Magam, seu Maleficam abjicit, temporalibus afflictionibus torquet, vt sic ex desperatione lucretur eius animam. Sic Iacobus Sprenger. & Lupus *loc. cit.*

QVÆSTIO XVIII.

An sint aliquæ causæ, quæ præcipuè disponant ad Maleficij crimen patrandum.

RESpondeo, Esse aliquas, & præcipuæ sunt defectus perfectæ Fidei. Nimia curiositas sciendi quæ non oportet. Insatiabilis cupiditas congregandi diuitias. Nimium desiderium se vindicandi de inimicis

inimicis, Nimia tristitia & Luxuria. Sic Lupus *loc. cit. art. 2. diffic. vnica.*

QVÆSTIO XIX.

An liceat pro re graui, & vrgente bono publico, maleficos, alias paratos, adhibere ad maleficium faciendum.

AFfirmarunt aliqui. Quia licitum est ex iusta causa, extorquere iuramentum ab infideli, quem scimus iuraturum in nomine Dei sui. Et rursus licitum est ab vsurario petere mutuum, quamuis sciamus ipsum vsuram commissurum: ergo licitum etiam erit petere à Malefico parato, vt maleficium patret, aut maleficio maleficium dissoluat. Ita tenent Petr. Aureol. *in 4. dist. 24. q. 2.* & Angel. *verb. superstitio, n. 13.*

Sed tanquam certum respondeo: Minimè licere. Quia adhibere Maleficos ad Maleficium patrandum, est cooperari ad id, quod est intrinsecè malum, idest, maleficium exercendum. Vnde quamuis petitio fiat, vt sanitati restituatur maleficio affectus, adhuc est graue peccatum; quia non sunt facienda mala, vnde eueniant bona, vt *infrà* dicemus.

Nec obstant contraria. Ratio disparitatis est, quia illi possunt, si velint, efficere sine peccato id, quod ab ipsis petitur, & ideo potest illa petitio esse licita, & sine vllo peccato; non tamen in casu nostro. Et ideo sic tenet communis Doctorum. S. Thomas *in 4. dist. 34. quæst. 1. artic. 3.* S. Bonauent. *in 2. distinct. 7. artic. 2. quæst. 1.* Nauar. *cap. 11. num. 29. vers. vndecimò.* Caiet. *verb. Maleficium*, Tolet. *in sum. lib. 4. cap. 16.* Castro & Philiarchus, quos omnes citat, & sequitur Clauis Reg. *lib. 4. cap. 6. num. 26.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. de superstit. cap. 18. num. 3.* Lessius *lib. 2. de iustit. cap. 44. dubit. 6. numer. 35.* Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 95. num. 7. & in sum. lib. 2. cap. 41. num. 3.* Bonac. *disp. 3. punct. 5. n. 5.* Tamburin. *lib. 2. in Decal. cap. 6. §. 2. à num. 3.* & alij infra adducendi, ex quibus aliqui dicunt, oppositam sententiam esse falsam, & erroneam.

QVÆSTIO XX.

An saltem liceat à Malefico parato postulare, vt Maleficium Maleficio dissoluat.

AFfirmant, & à fortiori, Aureolus, & Angel. nuper citati.

Sed etiam tanquam certum: Respondeo, Nec id licere. Quia nulla ratione honestari potest dissolutio Maleficij, alio maleficio facta: ergo nec eius petitio. Consequentia est clara, Antecedens est manifestum ex ratione nuper allata, quam sic declarat Palaus. Quia qui peteret à Malefico maleficij dissolutionem, à dæmone peteret; cum ipse, non nisi mediante dæmone sic operari posset: sed petere à dæmone dissolutionem maleficij, nunquam est licitum, quia eo ipso protestaris eius auxilio indigere: ergo nec à Malefico licet expostulare. Sic ille *tom. 3. disput. 1. de superstit. punct. 12. numer. primo*, Delrius etiam *lib. 6. Magic. disquis. capite secundo, sect. prima, quæst. 2. dicto 3.* Fagundez *lib. 1. in Decalog. cap. 42. numer. 3. & 4.* Martin. de Ledesma *2. p. 4. quæst. 60. articul. secundo*, Barthol. de Ledesma *de Matrim. dubit. 49. concl. 5.* Petr. de Ledesma *de Matrim. quæst. 48. articul. 2. dubit. 2.* Ciruelo *de superstit. part. 3. cap. 15.* Villalobos *2. part. tractat. 38. diff. 11.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 10. dubit. 13. num. 5.* & omnes alij Doctores citati *quæst. antecedenti.* Et communis.

QVÆSTIO XXI.

An ad minus excusari possint à peccato Maleficij, bono fine maleficia exercentes, ne fructus terræ vi ventorum, vel grandinis absumantur.

AFfirmant Azo (non Azor, vt citat Fagundez) *in summa, titul. de Maleficiis*, Hostiens. *in summa*, Ærodius Salicetus, Godifred. & alij, quos refert Delrius *infra.* Quia probant *ex l. Eorum 4. C. de Maleficiis*, & *l. Regia 3. tit. 23. part. 7.* vbi clarè id deciditur.

Sed tanquam quid certum respondeo, Minimè à peccato, & grauissimo, excusari. Quia minimè possunt Malefici hæc mala auertere, nisi per inuocationem dæmoniorum; quod intrinsecè est malum. Sic omnes Doctores citati, præcipuè Gregor. Lopez *lib. 3. citat. verbo Razon*, Azeuedo *lib. 8. Recopilat. titul. 1. lib. 5. num. 23.* vbi dicunt, in foro conscientiæ hoc nullo modo esse licitum, quamuis in foro externo, attento iure ciuili, non puniatur. Quare illæ leges intelligendæ sunt, vt id delictum vacet pœna in foro fori, aut ciuili, non verò vt culpa careat in foro poli. Legantur Sanchez *de Matrim. lib. 7. disputat. 95. numer. primo, in fine.* Fagundez *capit. 42. citat. numer. 6.* Delrius *lib. 6. disquisit. Magic. cap. 2. sect. 1. quæst. 2. vers. Dico primò*, & alij.

QVÆSTIO XXII.

An quamuis non liceat precibus petere à malefico, vt maleficio maleficium tollat; liceat tamen ad id imperio, & pœnis cogere.

AFfirmauit Nicolaus Remigius *lib. 3. de Monol. cap. tertio*: Fundamentum eius fuit. Tum quia ea vis, & extorsio vacat omni pacto cum dæmone. Tum etiam, quia licitum est rem meam vi, ac pœnis eripere, si alio pacto recupetare nequeo.

Sed vt quid certissimum respondeo, Nec dicto modo licere. Ratio est, quia minæ, & pœnæ non possunt separare malitiam intrinsecam ab illo actu; cum sit intrinsecè malum, quod Malefici dæmonem consulant, & ab eo auxilium postulent: ergo, siue vi, & metu coacti, siue sponte id faciant, semper illicitum actum facient: ergo & qui coegerit Maleficum ad id faciendum, si quidem ad peccandum efficaciter inducit.

Ad *primum* in contrarium, dicendum quod illa vis, seu coactio cedit in dæmonis honorem, cum cogatur Maleficus dæmonis ope, & inuocatione maleficio mederi.

Ad *secundum* neganda est paritas; quia in proposito suprà, non cogitur raptor ad rem malam faciendam, sed rem bonam, ad quam ex iustitia tenetur

netur coactus facit: quod oppositum tentat, qui vi cogit maleficium patrare. Sic Delrius *loc. cit. verſ. Infertur* 4. vbi oppoſitum periculoſum, & erroneum vocat. Suar. *cap.* 18. *n.* 7. Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. diſp.* 95. *n.* 9. *& in ſum. lib.* 2. *cap.* 41. *n.* 9. Fagundez *n.* 7. Palaus *n.* 1.

QVÆSTIO XXIII.

An etiam peccent grauiter Iudices, qui Maleficos cogunt, benedictione quadam maleficium auferre iis, quos læſerunt.

Reſpondeo vt certum: Peccare grauiter. Quia illa benedictio Maleficiorum, ſeu Maleficarum, nihil aliud eſt, quàm quædam formula, & cæremonia, qua ex pacto dæmon ceſſaturum promiſit. Nam ſi vera benedictione ſanandus æger foret, præſtaret vti benedictione Sacerdotis, vel alterius probi hominis, quam Malefici, cuius oratio Deo eſt execrabilis. Vnde ſequitur etiam Maleficum obtemperantem Iudici, & ægros hoc remedio vtentes peccare grauiter. Sic Delrius *loc. cit. corollar.* 1. Sanchez *vbi de Matrimonio, & in ſum. num.* 10. Fagundez *n.* 8. Palaus *num.* 1.

QVÆSTIO XXIV.

An licitum ſit petere à Malefico, vt licitè maleficium diſſoluat, nempe tollendo ſignum maleficij, aut illud deſtruendo ſine nouo maleficio.

Negandum videtur. Quia qui petit à malefico diſſolutionem maleficij modo quantumuis licito conſulit Maleficum: atqui conſulere Maleficos, eſt per ſe malum, & in ſacris literis prohibitum, vt *ſupra* eſt habitum: ergo, ſaltem ex hoc capite erit graue peccatum. Ita tenet Pater Antonius Marſilius ex Societate Ieſu apud Tamburinum mox citandum.

Sed vt certum Reſpondeo, licitum eſſe. Quia tunc res licita petitur, quam quilibet poteſt facere ſine culpa. Idque non eſt conniuere dæmoni, ſed potius eius ſigna, eiúſque pacta deſtruere, vt optimè Tamburinus §. 2. *cit. num.* 5. Qui *& num.* 11. optimè etiam reſpondet rationi Marſilij, *Quòd conſulere Maleficos, vt tales, certè ſit prohibitum: at conſulere eos non vt tales, ſed vt ſcientes bonis artibus maleficium tollere, prohibitum non ſit: Secus nec poſſem legitimum medicamentum, & bonas ſcientias addiſcere ab eo, qui hæc à dæmone habuit: quamuis enim ipſe quando habuit, peccauit ex prauo commercio cum communi hoſte; non pecco tamen ego, imò nec ipſe, dum iis naturalibus medicinis, ſcientiáque bona, ad bonum finem vtimur, vt Theologi probatiſſimi docent: non enim tunc conſulimus Maleficos vt tales, ſicuti dictum eſt, ſed vt viros doctos, & expertos, nec niſi res ex ſe bonas tunc vſurpamus.* Sic ille, & omnes apud ipſum.

QVÆSTIO XXV.

An etiam ſit licitum petere abſolutè, & in communi à malefico, vt tollat maleficium; caſu, quo ſciatur eum poſſe tollere ſine maleficio, & poſſe cum maleficio; at petens moraliter eſt certus, ipſum ſine Maleficio diſſoluturum.

Negauit à fortiori Antonius Marſilius vbi *ſuprà*, vt patet.

Sed adhuc vt certum Reſpondeo licitum eſſe. Quia adhuc in hoc caſu currit ratio præcedentis, vt liquet. Quia petens rem petit, quam Maleficus licitè præſtare poteſt, imò & de facto ſic præſtaturum conſtat petenti: ergo. Sic etiam omnes, præcipuè Tamburin. *loc. cit. n.* 6. & alij mox citandi, præcipuè Palaus, dicens id eſſe certum.

QVÆSTIO XXVI.

An adhuc ſit licitum, id ipſum petere à Malefico caſu, quo petens ſciat poſſe diſſoluere cum maleficio, & poſſe modo licito ſine maleficio; ſcit tamen certò moraliter ipſum cum nouo maleficio diſſoluturum.

Negant eſſe licitam in hoc caſu, talem petitionem nonnulli Doctores. Quòd tunc illa petitio ſit ab illo Malefico, aut Saga, vt eſt auctrix, & artifex maleficiorum, ac proinde vt eſt miniſter diaboli: atqui petere aliquid à miniſtro diaboli, vt miniſter illius eſt, eſt lethale peccatum: ergo. Ita Caiet. *tom.* 2. *opuſc. tract.* 12. *de Malefic. quæſt. vnica, in fine.* Delrius *lib.* 6. *diſquiſ. Magic. cap.* 2. *ſect.* 1. *quæſt.* 2. *dicto* 4. *in fine*, dicens id certum ſibi eſſe: nulla tamen ratione probat.

Sed probabilius Reſpondeo licitum eſſe, tunc id petere. Quia tunc petens, petit à Malefico rem de ſe bonam, nempe diſſolutionem maleficij, quam Maleficus, ſi velit, licitè, & abſque vllo vitio præſtare poteſt: Quod ſi non vult, ſibi imputet. Nec obſtat, meam licitam petitionem eſſe occaſionem, vt Maleficus peccet: quia id abſolutè ſibi debet imputare, non petenti; cum hunc ſumma neceſſitas auertendi à ſe, vel à proximo maleficium, excuſet à cooperatione, ſi fortaſſe ibi detur. Quòd confirmatur exemplo petentis mutuum ab vſurario, & iuramentum ab infideli: nam licitè poſſum ab iis petere mutuum, & iuramentum, licèt ſciam eos peccaturos accipiendo vſuras, & iurando per falſos deos: nam ego rem bonam, vel indifferentem peto, & quod ipſi modo licito exercere poſſunt, iurando per verum Deum, & non reportando vſuras. Sic Henriquez *lib.* 12. *de Matrim. cap.* 8. *num.* 3. *fine* Petrus Ledeſma *de Matrim. cap.* 58. *art.* 2. *dub.* 2. Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. diſp.* 95. *num.* 11. *& lib.* 2. *in Decalog. cap.* 41. *n.* 13. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 18. *n.* 9. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. cap.* 44. *dub.* 6. *num.* 46. Fagundez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 42. *num.* 10. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 6. §. 1. *num.* 7. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 10. *dub.* 13. *num.* 7. Filliuc. *loc. cit. n.* 192. Palaus *diſput.* 1. *de ſuperſtit. dubit.* 12. *num.* 4. Bonacina *de primo Decalogi præcep. diſp.* 3. *quæſt.* 5. *punct.* 5. *num.* 8.

QVÆSTIO XXVII.

An si quis negatiue dubitet, an Maleficus habeat modum licitum dissoluendi maleficium, possit licite ab eo dissolutionem petere.

RESpondeo *Primò*, si petenti probabile sit, Maleficum habere modum maleficium soluendi sine peccato, tunc licitè potest petens postulare ab ipso Malefico dissolutionem maleficij: quia operari cum probabilitate, est operari cum prudentia, & certitudine morali, vt alias diximus. Hoc ergo, vt quid certum supposito, ad dubium directè.

Respondeo *Secundò* probabiliter, posse (saltem aliquando) licitè dissolutionem petere. *Quia* (ait Tamburinus) *non rarò præsumere mihi integrum est, ex communiter contingentibus, à Malefico* (sic lege, non *à maleficio*,) *modum licitum non ignorari. Communis enim modus est, signum dæmonis dissoluere, in quo dissoluendo non est necesse, vt interueniat nouum maleficium. Neque contrarij sunt Doctores, dum in hac re communi calculo sentiunt, in dubio præsumendum esse, Maleficum per nouum maleficium, maleficium dissoluere; cum semel malus semper præsumatur malus, ex regula iuris in 6. Non sunt, inquam, contrarij; nam statim addunt, nisi dubium vincatur. Cum ergo vinci aliquando possit, vt dictum est, Doctores aduersus nostram resolutionem nequaquam stant. Fateor tamen, multa prudentia in tanto dubio, parique cautela opus esse.* Sic ille *lib. 2. in Decalog. cap. 6. §. 2. num.* 10. Legatur Lessius *lib. 2. cap. 44. num. 46.* Contrarium huius secundæ responsionis sentit Fagundez *loc. cit. cap. 42. in fine.* Suarez, Sanchez, & Delrio, sed possunt explicari modo dicto.

QVÆSTIO XXVIII.

An si quis à Malefico petat, vt maleficium sine maleficio (si quidem potest) dissoluat, & illi medeatur, si accidat, vt Maleficus velit illi mederi applicando aliquas medicinas superstitiosas, possit Maleficiatus id permittere.

RESpondeo vt certum, Non posse. Quia tunc Maleficiatus permittens, positiuè cooperaretur ad superstitionem illam, quæ actu fit, eo quòd Maleficus, seu Magus nullas medicinas possit applicare Maleficiato in sua persona, vel suis rebus, v. g. equo, absque eius consensu: ergo si consentiat, censendus est vti opera Malefici in sui curatione: ergo. Sic Suarez *lib. 2. de superst. cap. 18. in fine*, Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 95. num. 12. & lib. 2. in Decalog. cap. 41. num. 15. & 16.* Lessius *lib. 2. de Iust. cap. 44. num. 46.* Palaus *punct. 12. n. 6.* Tamburin. *§. 2. cit. n. 8.* Trullench *lib. 1. in Decal. c. 10. dub. 13. n. 7.*

QVÆSTIO XXIX.

An teneatur quis petere, & rogare Maleficum, vt dissoluat maleficium modo licito, cùm possit.

RESpondeo tanquam certum, Teneri lege Charitatis, si speret, quod petendo, & rogando, vt medio licito vtatur, retrahere possit à peccato superstitionis Maleficum. Ratio est, quia lege Charitatis tenetur quis, si commodè potest, proximi peccatum vitare. Sic Suarez, Sanchez, Lessius, Palaus citati, & Fagundez *loc. cit. n. 12.*

QVÆSTIO XXX.

An licite possit quis petere à diabolo, vt maleficium dissoluat, vel maleficio vexare cesset.

AFfirmat Guido Briansonus *in Collectario super 4. sentent. quæst. 13. concl. 3.* per hæc verba: *Imo si proprius diabolus dedisset mihi talia (idest, vexationem, seu impedimentum aliquod) dicerem sibi, quod à me remoueret tale impedimentum, nullo tamen modo, faciendo sibi homagium.* Ita ille. Fauet aliqualiter Lessius *lib. 2. c. 44. dub. 6.*

Sed vt quid certum Respondeo, Non posse. Quia petitio est signum submissionis, & indigentiæ in petente; & superioritatis, & potestatis in eo, ad quem petitio defertur: at hominem Christi sanguine redemptum, se dæmoni submittere, & protestari eius auxilio, & ope indigere, illumque vt potentem, ad subueniendum recognoscere, est grauissima diuinæ Maiestatis iniuria: ergo. Sic Delrius *lib. 6. disquisit. Magic. cap. 2. sect. 1. quæst. 2. dict. 4.* vbi ait sententiam oppositam esse prorsus periculosam. Suarez *lib. 2. de superstit. cap. 18. num. 5. & 8.* Sotus *in 4. dist. 34. q. 1. art. 3.* Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 95. num. vlt. & lib. 6. in Decal. cap. 41. num. 17.* vbi Lessium explicat. Palaus *disp. 1. de superst. punct. 12. num. 7.* Trullench *lib. 1. in Decal. cap. 10. dub. 13. num. 7.* Filliuc. *tract. 24. cap. 8. quæst. 4. num. 192.*

QVÆSTIO XXXI.

An saltem liceat imperare, & mandare dæmoni, quod cesset maleficio illo torquere maleficiatum.

AFfirmandum videtur. Quia cogere dæmonum vi præcepti, vt contra eius voluntatem à nocendo cesset, aut maleficium dissoluat, est illi valde molestum, & inhonoratiuum: ergo licebit.

Sed vt certum Respondeo, Nec licere. Quia tale imperium, seu mandatum (nisi nomine Christi per exorcismos fiat) vanum est, & superstitiosum; quia dæmon homini mortali non subditur, nec ab illo cogi potest, nisi in virtute alicuius pacti cum ipso: ergo. Bene tamen poterit quis licitè dæmoni indignari, illumque obiurgare, & temnere dicendo: *vt quid malè facis: cessa malè facere, vincula iniquitatis dissolue.* Nam hæc verba in hoc euentu non habentur vt præceptiua, sed obiurgatiua, sicuti dicis cani molesto, *abi hinc.* Suarez, Filliuc. Sanchez, Trullench, & Palaus *loc. cit.* & Lessius *in noua edit. lib. 2. cap. 44. num. 45.*

QVÆSTIO XXXII.

An liceat cuipiam signa maleficiorum inuenta, veluti capillos, ligaturas, nodos, & alia, soluere, amouere, destruere, & in ignem coniicere, vt sic Malefici salus obtineatur.

NEgarunt quidam docentes, id non licere. Quia cum signum maleficij amouetur, sanitas expectatur, non à Deo, vel Sanctis per miraculum, nec à causa naturali: ergo à diabolo: atqui hoc est superstitiosum: ergo non licet tale signum soluere, amouere, vel destruere. Ita tenuere olim Ioannes Hessels Louaniensis, & Hessellij eiusdem discipuli, pro quorum opinione refert Delrius quatuordecim argumenta, *lib.6. disquisit. Magic. c.2. sect.2. q.3. pag. mihi* 165.

Sed tanquam certum: Respondeo licere cuipiam, nempe, vel ipsi Malefico, vel cuicumque alij, signa maleficij amouere, & comburere, non solùm, vt contrarij admittunt, animo irridendi dæmonis, eiusque superstitiosæ artis; sed etiam animo obtinendæ salutis Maleficiati, eiusque morbi cessationis. Ratio sit, quia destruendo signa maleficij, adhuc intentione obtinendæ salutis Maleficiati, nec pactum, nec amicitia cum dæmone confirmatur, aut de nouo initur, nec rursus honos aliquis illi exhibetur: ergo cum finis huius actionis sit honestus, & licitus, & media vacent culpâ, licita omnino erit illa destructiua maleficij actio. Hanc sententiam latissimè variis exemplis, & rationibus, necnon ex communi praxi virorum probat Delrius *loc. cit.* sic etiam Scotus *in* 4. *distinct.* 34. *quæst. vnica*, Caiet. *tom.* 2. *opusc.* 12. Nauarr. *cap.* 11. *num.* 29. Sotus *in* 4. *distinct.* 34. *quæst. vnica, art.* 3. *col.* 6. Martinus, Bartholom. & Petrus de Ledesma, Armilla, Bannez, Castro, Rodriguez, Lopez, Vega, & alij plurimi, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.* 7. *de matrim. disput.* 96. *num.* 3. & *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 41. *num.* 19. Suarez *lib.* 2. *de Superstit. cap.* 17. *num.* 9. Lessius *lib.* 2. *de iust. cap.* 44. *dub.* 6. *num.* 36. & 39. Sayrus *in Claui Regia lib.* 4. *cap.* 6. *fine*, Fagundez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 43. *num.* 5. Palaus *disp.* 1. *de superstit. punct.* 11. *num.* 8. Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 10. *dub.* 13. *num.* 8. Villalob. 2. *p. tract.* 18. *diff.* 11. *num.* 2.

QVÆSTIO XXXIII.

An non solùm licitum, sed obligatorium sit ei, qui conscius signi maleficij fuerit, illud destruere, & comburere.

REspondeo vt certum, teneri & obligari, vel ex lege charitatis, vel Iustitiæ. Quia quilibet tenetur, si commodè potest, peccata impedire, & pro honore diuino pugnare. Sic Sanchez *lib.* 2. *in Decal. cap.* 41. *num.* 22. vis verbis: *Nec tantum licet id signum destruere, sed tenetur Maleficus, vel quicumque alius id efficere: Ille quidem, tanquam damnificator, lege iustitiæ, hic autem lege charitatis, si commodè potest, nisi sit Minister iustitiæ; tunc enim tenebitur etiam lege iustitiæ. Quæ ex se patent.* Et docet Suarez *eod. c.* 17. *n.* 13. & *c.* 14. *n.* 12. Hucusque Sanchez, Palaus etiam ex vtroque, *disp.* 1. *punct.* 11. *n.* 9.

QVÆSTIO XXXIV.

An liceat maleficij signum destruere, casu quo ex illius destructione aliquod damnum in ipsum Maleficum refundatur, eo quòd ita pactus est dæmon cum Malefico.

REspondeo licere omninò. Quia destruens signum, nulla ratione concurrit ad Malefici damnum, sed solùm sibi consulit, destruens signum: & damnum, quod inde Malefico (aut forsan alij tertio, Malefico ita paciscente cum dæmone) est præter intentionem: nec verè sequitur ex illa signi remotione, sed ex pacto dæmonis promittentis nociturum Malefico (vel alteri tertio) remoto maleficio, cui remouens nullatenus cooperatur. Sic Ouandus *in* 4. *dist.* 34. *disp. vnica, in fine.* Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 66. *num.* 5. & *lib.* 2. *in Decal. cap.* 41. *n.* 21. Suarez *loc. cit. n.* 13. Palaus *num.* 9.

QVÆSTIO XXXV.

An non solùm sit licitum, & obligatorium signa maleficij remouere, & comburere, sed etiam signum contrarium apponere, quo posito, destruatur pactum prius, & dæmon desinat nocere.

REspondeo etiam esse licitum, signum positiuum contrarium apponere; dummodo sit bonum, vel saltem de se indifferens, & eo fine apponatur, vt cesset dæmon à nocendo, & dissoluatur confœderatio facta. Ratio est, quia hæc omnia fiunt animo, & intentione destruendi artes dæmonis, & tollendi signum, cui adstrictus est ad nocendum, quod per se est omnino licitum: sic Sanchez *lib.* 2. *in Decal. c.* 41. *num.* 25. Suarez *c.* 17. *n.* 16. Lessius *dubit.* 6. *cit. num.* 45. Palaus *n.* 10. Fagundez *cap.* 43. *n.* 6. Qui ex Suario hanc rem exemplis declarat sic. Ponamus, pactum cum dæmone fuisse hoc: *Quandiu hæc olla è terra non extrahatur, & loco illius aliquid ponatur, v.g. Lapis, tegula, aut locus ille aqua benedicta aspergine non luatur, non cessabit maleficium, nec recuperabitur sanitas.* Item, *si Saga te percusserit à tergo, inficieris: si illam repercusseris, cessabit maleficium*, &c. licitum erit tibi ollam eruere, & loco illius lapidem ponere, & aqua benedicta locum aspergere, & Sagam repercutere, modò hæc omnia fiant non animo colendi dæmonem, sed destruendi pactum illius, nec ex affectu amicitiæ illius, sed ex odio ipsius.

QVÆSTIO XXXVI.

An possit quis interrogare alium Maleficum, an norit in quo maleficium consistat, vt sic signum destruatur.

REspondeo Posse, vt constat ex dictis. Quod si Maleficus id ignoret, minimè potest induci ad id per suam artem inuestigandum. Quia id esset inducere ad maleficium, quo mediante id à dæmone addiscedum esset. At, si fortè is Maleficus per maleficium à dæmone didicerit, licebit ea scientia ad destruendum maleficij signum vti. Quia quamuis peccatum grauissimum sit, notitiam alicuius rei à dæmone procurare, at ea semel habita, licet

licet vti, vnde si quempiam veram Grammaticam, aut Philosophiam dæmon doceret, peccaret quidem lethaliter sic addiscendo, sed postea careret culpa, illa tanquam vera scientia vtens, & non tanquam à dæmone accepta. Sic ex Ouando Sanchez *lib.7. de Matrim. disp.96. num.4.* & *lib.2. in Decal. c.41. n.20.* Fagundez *lib.1. in Decal. c.43. n.14. & 15.*

QVÆSTIO XXXVII.

An liceat Iudicibus volentibus Maleficum torquere, efficere, vt eius corpus abluatur, & capilli totius corporis eius abradantur.

NEgandum videtur. Nam etiam iis factis, & omni maleficio destructo, adhuc potest dæmon nocere Maleficiato, & Maleficum insensibilem reddere: ergo superuacaneum est tale medium.

Sed tanquam certum respondeo licere: Quia id non fit gratiâ alicuius superstitionis, sed dumtaxat ne maleficium lateat foraminibus insertum, vel criminibus inspersum, aut aliqua vnctio subsit, quibus Maleficus non sentiat dolorem tormentorum: aut denique ad tollendum pactum initum cum dæmone. Sic Tamburin. *lib.2. in Decal. cap.6. §. 2. n.13.* dicens: *Quando iudices pilos radunt, vel lauant Maleficos torquendos, ne ij insensibiles sint ad tormenta, non solum id licitè faciunt vt tollant signum dæmonis, fortasse sub pilis, vel in vnctione corporis latens (quæ est communis Doctorum explicatio) sed etiam quia euenire potuit pactum cum dæmone fuisse, vt ad tonsionem pilorum, vel lotionem corporis cessaret conuentio.* Sic ille. Sanchez *lib.7. de Matrim. disp.96. num.6. ad quintum argumentum, & lib.2. in Decalog. cap.41. num.11.* qui bene notat, secus dicendum, si capillorum tonsio fieret, credendo amitti vires per illam, instar Samsonis, quia id esset superstitiosum. Lessius *lib.4. cap.44. dub.6. num.44.* Martin. Delrio *lib.5. Magic. sect.9. dub.3. vers. Vt his iudices, in fine.* Palaus *disp.1. punct.11. num.vlt.* vbi ad rationem dubitandi negat consequentiam. Quia regulariter Deus non permittit, dæmonem operari, nisi in vi pacti cum Malefico, & posito signo. Quare non est superuacaneum, seu vtile id à Iudicibus fieri. Legatur Suarez *lib.2. de superst. cap.17. n.15.*

QVÆSTIO XXXVIII.

An etiam liceat iudicibus, causa curiositatis, vel verificandi delicti, aut alterius finis, præcipere Maleficis, vt coram illis exerceant aliquod maleficium: v. g. vt faciant subitò ibi apparere ranas, vel Stryges vnctione quadam linitas per aëra ferri.

REspondeo tanquam certum, Non licere. Quia est intrinsecè malum; cooperarentur namque Maleficorum peccato. Sic Sanchez *lib.2. in Decal. cap.41. n.4.* Palaus *punct.11. cit. n.6.*

QVÆSTIO XXXIX.

An scientia, vel Arte semel acquisita dæmonis ope, vti postea liceat.

NEgandum videtur. Quia scientia, vel Ars consecuta ope dæmonis, omnino est repudianda in detestationem peccati, quo acquisita fuit.

Sed vt certum respondeo: Posse postquam iam semel acquisita (etiam malo modo) fuit, ea postea vti: dummodo conseruatio, aut vsus illius scientiæ vel artis, à dæmone amplius non pendeat. Ratio est, quia peccatum, quo acquisita fuit, iam pertransiit: & cognitio, seu scientia ex se bona est, quamuis à creatura omnino mendaci tradita: & ideo quisquis potest illa vti, vt diximus *suprà q. 36.* Et ita tenent Valentia *2. 2. disput.6. q.13. punct.2.* Sanchez *lib.2. in Decal. cap.41. num.1. & 2. & c.42. num.20. & lib.7. de Matrim. disp.96. num.4.* Suarez *lib.2. de superstit. cap.17. num.1. & 2.* Bonac. *disput.2. cit. q.5. punct.4. num.6.* Trullench *lib.1. Decal. cap.1.* quos omnes citat, & sequitur Lupus *in edict. Inquisit. part.3. lib.15. dist.1. artic.1. diff.2. pag.259.* Tamburin. *lib.2. in Decalog. cap.5. §. 2. num.11.* Martin. Delrio *lib.2. disquis. Mag. quæst.4.* Victoria *de Magia, quæst.4. num.15.* Palaus *disput.1. de Superst. punct.11. num.1.*

QVÆSTIO XL.

An pecunia, aut alia bona externa, arte dæmonis comparata, possint à quouis retineri, eisque vti licitè quis.

REspondeo etiam vt certum; Posse illa retinere, eisque vti, ac si à Deo essent diuinitus concessa, dummodo pœniteat prius peccati, quo acquisita fuere, & à dæmone in conseruari non pendeant, nec sint ab aliis sublata. Sic Tamburin. *lib. 2. in Decalog. capit.6. §. 2. num.11.* ita scribens: *Ex eadem ratione possum vti equo, v. g. meo inuento per artem magicam, & frui sanitate per eandem acquisita; imò & pecuniam retinere à dæmone fortè habitam, modò non constet moraliter fuisse ab aliquo ablatam; tunc enim esset Domino restituenda) & similia: nam quamuis grauiter peccauerim in illis à dæmone obtinendis, non tamen postea illis rebus ex se bonis vtendo, peccatum committo: vt nec committit Meretrix, dum retinet, fruiturque pecuniis, illicitè ex suo peccato comparatis.* Sic ille. Et omnes DD. citati quæst. antecedenti cum communi.

QVÆSTIO XLI.

An teneatur Maleficus damna illata integrè resarcire.

REspondeo vt certum: Teneri. Quia qui causam damni dat, damnum fecisse censetur: atqui Malefici, seu venefici, sunt causa horum damnorum, etsi opera dæmonis tanquam ministri vtantur: ergo tenentur integrè illa restituere, sicut tenetur qui per Assassinos alium occidit, vel eius res dilapidat. Sic Suarez *lib.2. de superst. cap.14. num.12.* addens ex Nauarro, & Binsfeldio, *Dictam obligationem*

tionem restituendi non extingui, etiamsi Maleficus corporaliter puniatur: nam per illam pœnam satisfacit Reipublicæ, & iustitiæ legali; non parti læsæ, nec iustitiæ commutatiuæ. Et ideo si talis Maleficus bona reliquit, quæ ad hæredes transierunt, illi tenentur ad restitutionem, iuxta cap. In literis, de Raptorib. Si vero ad Fiscum peruenerunt, Fiscus tenetur prius damna illata restituere, iuxta l. Non possunt, & l. In summa, ff. de iure fisci. Sic ille, & Sanchez *lib.* 2. *summ. c.* 41. *numer.* 23. Lupus 3. *part. lib.* 20. *distinct.* 5. *artic.* 4. *diff.* 2. & alij omnes. Quod amplius ex iam dicendis patebit.

QVÆSTIO XLII.

An Maleficia potius sint imputanda Maleficis, quàm dæmonibus.

RESpondeo, Posse esse imputanda Maleficis. Quia quamuis dæmones sint causa principalis Maleficiorum, eo quòd cum propria virtute, & immediata actione noceant, tam hominibus, quàm animalibus, cæterisque rebus: at quia sine ipsis Maleficis (regulariter loquendo) Deus non permittit dæmonibus, vt Maleficia patrent; imò nec ipsi sine excitante Malefico (seu Malefica) illa attentare soleant, ideo Maleficis potius, quàm dæmonibus maleficia imputantur. Sic ex Iacobo Sprenger *Mall. Malefic.* 2. *p. cap.* 11. docet Lupus *in edict. S. Inquisit. part.* 3. *lib.* 20. *dist.* 3. *diff. vltima.*

QVÆSTIO XLIII.

An dæmones ad nocendum, necessariò indigeant vsu Maleficiorum materialium, vt veneno, ossibus, pilis, &c.

AFfirmandum videtur. Quia dæmones, regulariter, non nocent, nisi prius factis, & positis Maleficiis materialibus, veluti assignatis, ergo.

Sed vt certum, Respondeo Non indigere. Quia teste experientia, dæmones quampluribus nocuerunt, absque præuiis Maleficiis, & præcipuè Sanctis, vt D. Antonio, Hilarioni, & aliis, & colligitur ex *cap. Nec mirum,* 26. *q.* 5.

Nec obstat ratio dubitandi: Quia licet dæmones per se tantum possint malum, ex sua malitia, inferre hominibus, aliisque rebus; placet tamen illis, res naturales, & multoties inefficaces adduci à Magis; tum vt faciliùs rudes fallat: tum, vt minus in eo homines confidant, videndo eius fidem circa harum rerum concursum. Sic ex Binsfeldio docet Lupus *lib.* 20. *cit. dist.* 3. *art.* 2. *diff.* 2. Legatur Torreblanca *lib.* 22. *Iuris Spirit. cap.* 2. *num.* 22. & *cap.* 7. *num.* 24.

DISPVTATIO IV.

De Lamiis, Sagis, & Strigibus, (Hispanè, Bruxas) & Veneficis.

QVÆSTIO PRIMA.

Cur mulieres arti magicæ deditæ, Lamiæ, Sagæ, Stryges, & Veneficæ appellentur.

RESPONDEO Primo: Quod *Lamiæ* vocentur per similitudinem, à Lamia, quæ est animal quoddam monstrosum, & crudele, muliebri facie præditum, vberibus, ac toto corpore speciosum, vt homines alliciat, & allectos deuoret, puerosque iugulat, capit, perdit, & illorum sanguinem sugit. Et quia huiusmodi nefariæ mulieres, maximè huic scelerato operi sunt intentæ, Lamiæ appellantur, etiam à Sacra Scriptura Hierem. Threnor. *cap.* 4. *Sed & Lamiæ nudauerunt mammam, lactauerunt catulos suos, &c.*

Secundò vocantur *Sagæ*, à Sagacitate, vel à Sagiendo. Tum, quia nimis versutæ in inferendis malis reperiuntur. Tum etiam, quia multa scire, quæ non expedit, volunt; & ob id se dæmonum artibus immiscent.

Tertiò vocantur *Stryges*, ab Stryge auicula, quæ nocturno tempore huc, illucque volant stridendo, & infantium corpora noctu inuadunt, suffocant, & illorum sanguinem exsugunt: quæ qualitates bellissimè his similitudinariis strygibus adaptantur; cum noctu præcipuè in maleficiis faciendis, & infantium sanguinem sugendis versentur.

Quartò vocantur *Veneficæ.* Quia plerumque veneno nocent. Legantur Fagundez *libro* 1. *in Decalog. cap.* 41. *à num.* 3. Lupus *in edictum S. Inquisit. par.* 3. *lib.* 20. *dist.* 6. *artic.* 1. *diff.* 1. Torreblanca *lib.* 12. *Iuris Spirit. cap.* 8. *num.* 1. & 7.

QVÆSTIO II.

Quare plures multò fœminæ, quàm viri, his Maleficiis deditæ reperiantur.

REspondeo, ob multas rationes. *Prima* sit, quia fœminæ potentiores sunt ad credendum, & facilius decipiuntur, quàm viri, & ideo frequentius eas dæmones aggrediuntur, & fallunt.

Secunda, quia fœminæ nimia afficiuntur ira, *non enim est ira super iram mulieris*, & ita in eos, quos odio habent, nesciunt se continere, quapropter cùm viribus sint inermes, ad maleficia confugiunt, vt sic per lenonem dæmonem, in inimicorum corpora immittant ægritudines, infortunia, & egestates: & in prædia grandines, & fulgura: atque in filios oppressiones, &c.

Tertia, quia tota diabolica illa tragœdia, quam Striges cum diabolo peragunt, ad id tendit, vt fœdissimis complexibus, impudentissimisque connubiis

biis dæmonibus, qui humana forma eas ludificant, libidinosè commisceantur: vnde cum fœminæ propter humiditatem promptiores sint ad venerem, quàm viri, *cap. Quod proposuisti, 23. quæst. 7.* inde est, quod plures fœminæ, quam viri, in hac libidinis arte se exerceant. Legantur de hac re Sprenger. 1. *part. Mallei Maleficar. quæst. 6.* Binsfeld. *in Rubr. D. de Malef. & Mathemat.* Fagundez *libro* 1. *in Decalog. capite* 41. *num.* 5. Torreblanca *libro* 12. *Iur. Spirit. cap.* 9. Simancas *de Catholic. Institut. tit.* 37. *num.* 3. Lupus *part.* 3. *lib.* 20. *dist.* 6. *art.* 4. *diff.* 1.

QVÆSTIO III.

Cur potius mulieres vetulæ, quàm iuuenes, hac Magica, ac diabolica arte vtantur.

RESpondeo, *Primò.* Quia id faciunt ex odio pueritiæ, quo primam ætatem deperditam plorant.

Secundo. Quia puerorum sanguinis potu putant reiuuenesci; idque ex dæmonis suggestione; quia, vt rerum naturalium peritissimus, agnouit iuuenili sanguine humidum radicale restaurari. Quare apud Indos in prouincia Panama, Stryges multas inuentas esse, quæ sanguinem infantulorum exaugebant, refert Petr. Zieza *in descript. India, part.* 2. *cap. fin.* Legantur Marsil. Ficin. *lib.* 2. *de vita longa, cap.* 11. & Torreblanca *cap.* 8. *cit. à num.* 20.

QVÆSTIO IV.

Quæ mulieres inter alias, magis Maleficæ inueniantur.

RESpondeo, *Primò.* Quod obstetrices, propter puerorum notitiam, vt de Heluetia narrat Sprenger *Mall. p.* 2. *quæst.* 1. *cap.* 13. Remig. *lib.* 1. *de Monol. cap.* 5. & Torreblanca *loc. cit. n.* 18.

Secundò, Quod mulieres, quæ præ cæteris vitiis carnalibus premuntur, vt sunt meretrices, & adulteræ, quæ præcipuè intendunt impedire vim generatiuam, actumque coniugalem virorum cum propris vxoribus. Legantur Sprenger. Malefic. *p.* 7. *q.* 6. Lupus *p.* 3. *lib.* 20. *dist.* 6. *art.* 4. *diff.* 2.

QVÆSTIO V.

Cur Lamiæ, aut Stryges, præ aliis noceant infantibus.

RESpondeo, Qua isti resistere non possunt, nec reclamare; neque accusare. Et potiùs nocent nondum Baptizatis, quàm Baptizatis; partim ex diabolica inuidia, ac rabie, vt corpora simul perdant, & animas: partim quòd à dæmone falsò persuasæ sint, ex corpusculis infantium posse eas parare vnguentum famosissimum ad patranda omnis generis maleficia. Sic Iodocus *in Thesauro Catholico, verb. Maleficium, num.* 16.

QVÆSTIO VI.

Cur Deus tot puerorum necem permittat.

RESpondeo dicendum, quod id permittat, vt Baptizati à multis peccatis præseruati in cœlum citius rapiantur fœlices. Et etiam in pœnam parentum, aut, ad eorum probationem. Non verò Baptizati, vt ne viuentes grauiorem damnationem mereantur. Sic Iodocus *loc. cit. vers. Permittit autem Deus.* Torreblanca *cap.* 8. *cit. num.* 23. Lupus *lib.* 20. *cit. dist.* 2. *artic.* 1. *difficul.* 3.

QVÆSTIO VII.

Cur Deus tanta maleficia permittat.

RESpondeo *Primò,* quod est ad manifestationem suæ gloriæ, dum in his euentis nunc quosdam liberando, suam ostendit clementiam: nunc alios relinquendo in periculis, suam exercet Iustitiam, nunc contra dæmones, suam potentiam, &c.

Secunda ratio est varia vtilitas hominum. Permittit enim maleficia Deus, vt homines, aut à peccatis absterreantur, & alij aliorum periculo reddantur cautiores: aut in eis Deus exerceat virtutes, patientiam, constantiam, humilitatem, & alia, exemplo Sancti Iob.

Tertia est, vt firmetur Catholica Fides de dæmonum potestate, malitia, inuidia, deceptionibus, deque tota Doctrina Maleficiorum, & superstitionum, vt ea fideles sciant esse vitanda, atque cauenda. Sic Iodocus *in Thesauro Catholico, verbo Maleficium, num.* 3. ex Delrio *lib.* 3. *Magic. disp. q.* 7. *sect.* 1.

QVÆSTIO VIII.

An sit possibile, quod dæmones ad mulieres accessum habeant, & fiant incubi, & succubi.

NEgarunt aliqui. Quia dæmones verè sunt spiritus, & corporis expertes, vt omnes Catholici docent: ergo fieri non potest, quod cum Lamiis commisceri queant, & incubi, & succubi illarum fiant. Et confirmatur, quia vbi non est corpus, non est cibus, neque potus, non sperma: at vbi non est sperma, non est cupiditas generandi: ergo cum spiritus corporibus nudi sint, nec sitire, nec esurire possunt, nec veneris libidine inflammari: ergo nec fœminis copulari. Ita senserunt Plutarchus *in Numam.* Eugubinus *de perenni Philosoph. libro* 8. *capit.* 27. Ponzinius *lib. de Lamiis.* Cardanus *lib. de subtilitate.* Alder. Molitor *de Pythonica muliere cap. finali.* Peramatus *de hominis procreatione cap.* 1. Franc. Valleriola *Enarration. Medicar. tom.* 1. & nonnulli alij.

Sed tanquam quid certissimum, Respondeo: Esse possibile, quod dæmones in assumptis corporibus accessum habeant ad mulieres; imò & ad viros, & cum illis fiant incubi; cum iis verò succubi. Possunt namque dæmones assumere corpus elementare ex aëre fabricato; vel cadaueris exuuias subire, & ea cogere ad actiones viuentium gestu, motuque imitandas. Sic decisum fuit ab Innocent. VIII. *anno* 1484. vbi scribens ad Inquisitores Germaniæ, sic loquitur: *Summis desiderantes affectibus. Complures vtriusque sexus persona propria salutis immemores, & à Fide Catholica deuiartes, cum dæmonibus incubis, & succubis abusi.* Sic Pontifex. Et sic tenent communiter omnes Catholici. S. Thom. 1. *p. quæst.* 51. *art.* 3. & 2. 2. *quæst.* 96. Delrius *lib.* 2. *disquis. Mag. quæst.* 15. *concl.* 1. Gerson, Alexander de Ales, Psellus, Cælius, Brunus, Spineus,

neus, & alii, quos citat, & sequitur Simanc. *de Catholic. Institut. tit.* 37. *num.* 5. Fagundez *libro* 1. *in Decalog. cap.* 41. *num.* 7. Iodocus *in Thesauro Catholico, verb. Maleficium, n.* 8. Castro, Toledo, Sprenger. Nider, Parisiens. Suarez, Malderus, Raphael de la Torre, Valle, Binsfeld. & alij plures, quos citat, & sequitur Torreblanca *lib.* 5. *Iuris Spirit. c.* 1. *n.* 4. *&* 11. Ad rationes contrarias ex mox dicendis fiet satis.

QVÆSTIO IX.

An dæmones accedentes ad mulieres, seu viros, peccato carnali delectentur.

AFfirmandum videtur: Quia, vt Iosepho Hebræo placuit, dæmones semen prolificum, quamuis tenue, & aëreum, habent: ergo possunt illud præbere, & decidere: ergo in tali decisione delectari.

Sed vt quid certissimum, Respondeo Minimè posse peccato carnali delectari. Quia certissimum est, nullum semen prolificum habere dæmones. Nam hi sunt substantiæ spirituales, & incorporeæ: ergo nequeunt semen corporeum præbere: ergo nequeunt consequenter peccato carnali delectari. *Confirmatur*, quia si carnalis delectatio esset in dæmonibus, possent illam explere, assumendo alij formam speciosissimam mulierum, & alij speciosissimam virorum, & sic commisceri, & coniungi: atqui inter se exercere hunc actum est inauditum: ergo. Sic omnes. Legantur Bened. Pereira *in Genes. lib.* 8. *in Genes.* 7. *disp.* 12. Pulaus Grillan. *de sortileg. quæst.* 7. *à n.* 12. & alij quos citat Torreblanca *lib.* 5. *Iuris Spirit. cap.* 2. Lupus *in edict. S. Inquisit. p.* 3. *libro* 20. *in* 2. *p. dist.* 8. *art.* 1. *pag.* 386. Qui ait, in tali actu solùm delectari Dæmones ex inuidia contra genus humanum, inuidentes eius felicitati æternæ, &c.

QVÆSTIO X.

An saltem mulieres, aut viri capiant carnalem delectationem ex coniunctione cum dæmonibus.

REspondeo vt certum, Capere. Quia licèt non sit ibi realiter similitudo naturarum, nec vera decisio seminis ex parte dæmonis; est tamen apparens, aut aliunde ab aliquo homine allatum; adestque simul imaginatio fortis, quæ facit casum. Rursus se repræsentant in similitudine Amasij, & Amasiæ, & astutiâ dæmonum inflammatur caro mulieris, aut viri, quibus coniungi volunt, operaturque maximè, vt illa titillet, & pruriat, &c. Sic communis. Legatur Lupus *in edict. S. Inquisit. part.* 3. *libro* 20. *dist.* 8. *in* 2. *p. art.* 1. *diffic.* 1. Ludouicus *v. Maleficium, num.* 8. *vers. Quintò*, vbi ait, quod potest dæmon concubitum cum muliere, non minori voluptate facere, quàm maritus. Quod additum negat Bassæus *tom.* 2. *verb. diuinatio, sub num.* 5.

QVÆSTIO XI.

An dæmon possit esse incubus fœminæ, coram multis, absque hoc, quod videatur à circunstantibus.

REspondeo, Posse. Vel interponendo aliquod medium corporale, inter mulierem, & ipsum; itavt nec mulier succuba videatur: vel faciendo, quod descendat ex oculis astantium aliquis humor rubeus, vel aqueus visionis impeditiuus. Sic Sprenger. *in Malleo Malefic. p.* 2. *c.* 8. Lupus *loc. citat. diff.* 2. *pag.* 386.

QVÆSTIO XII.

An ex dæmonis cum muliere concubitu, possit generari proles.

NEgat Torreblanca *libro* 5. *Iuris Spirit. cap.* 2. *à num.* 34. docens, dæmonem non posse ex semine hominis aliunde allato, prolem generare. Primò, *Quia magna verè confusio, & perturbatio creaturarum hunc orbem occuparet, si liceret dæmonibus ex virorum coitu concipere: aut si possent mulieres dæmonum consortio grauidæ fieri. Quot iam monstra à condito mundo nobis dæmones peperissent? Quot prodigia protulissent, immisso in ferarum, & brutorum animantium passim vuluas semine suo, &c.*

Secundò, *Quia hominis generatio nullatenus potest fieri, nisi à vero homine, & muliere aptè admixtis per actum carnalem, & per ipsa instrumenta proportionata, ne semen euaporetur.* Ita ille. Qui & citat pro sua sententia D. Augustin. *de Ciuit. Dei lib.* 15. *capit.* 23. Eugubinum *de perenni Philosoph. libro* 8. *cap.* 27. Vlderic. Molitorem *de Phytonica muliere, cap. final.* Nicolaum Remig. *libro* 1. *de Monolat. capit.* 6. Ambrosium Pareum *libro* 34. *de monst. cap.* 16. Petrum Peramato *de hominis procreat. cap.* 1. Franciscum Valleriola *enarrat. medic. tom.* 1. Ildefonsum Carranza *de legitimo partu desig. quæst.* 10. *num.* 98. Hieronymum Mercurial. *de morbis mulier. capite* 2. Ioannem Schenkium *obseruat. medic. tom.* 2. Philippum Boissard. *de Magis incubis, cap.* 7. Et quamuis hæc sententia sit probabilis, vt diximus 2. *p. tract.* 9. *de Matrim. disp.* 20. *quæst.* 7.

Sed probabilius respondeo, Posse ex dæmonis cum muliere concubitu, & congressu generari hominem: non quidem ex semine prolifico, quod in se habeat; sed ex semine alicuius hominis, quod illi dormienti, vel per illusionem nocturnam, vel per actum carnalem excidit, & mira agilitate, & subtilitate à dæmone incubo excipitur, atque in mulierem succubam immittitur, vt cum eius semine misceatur, fiatque prolis conceptio. Nec hoc est dæmoni difficile, cum possit facile obseruare tempus, & conditionem mulieris succubæ, quando disposita est ad concipiendum. Sic tenet communis Theolog. S. Thom. 1. *p. quæst.* 51. *art.* 3. *& quæst.* 66. *art.* 4. *& quæst.* 115. *art.* 5. *& sentent.* 2. *dist.* 8. *& quodlib.* 7. *quæst.* 10. D. August. *lib.* 3. *de Trinit. cap.* 5. D. Bonauent. *in* 2. *sent. dist.* 8. *art.* 3. *quæst.* 1. Sotus *q. vnica*, Gabriel *quæst.* 1. *concl.* 2. Caiet. 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 3. Medina *ibi quæst.* 72. *art.* 2. Sprenger. *in Malleo*, 1. *p. quæst.* 3. *&* 4. *& par.* 2. *quæst.* 1. *cap.* 4. Martin. Delrius *lib.* 2. *Magic. disquis. quæst.* 15. *concl.* 1. Castro, Nider, Suarez, Binsfeld. Malder. & alij plures, apud

apud Torreblanca *loc. cit. cap.* 2. *num.* 13. & 18. Quibus addi possunt Iodocus *in Thesauro Cathol. verb. Maleficium*, *num.* 8. *vers. Secundò*, vbi ait, id esse indubitatum apud Philosophos, & Theologos. Lupus *in edict. Inquis. lib.* 20. *in* 2. *parte*, *dist.* 8. *art.* 2. *diff.* 1. vbi citat Scotum *in* 2. *dist.* 7. *quæst. vnica*, Simancas *de Catholic. institut. tit.* 37. *num.* 5. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 41. *num.* 7. & alij, cum quibus iam egimus 2. *p. vbi suprà.*

QVÆSTIO XIII.

An etiam, ex homine mare, & dæmone (assumpto mulieris corpore) succuba possit generari proles.

Affirmandum videtur ex variis exemplis, quæ adducuntur à Delrio *libro* 2. *Magicar. disquis. q.* 15. *vers. Quid igitur.*

Sed vt quid certum Respondeo, Non posse. Quia longè plura hic requiruntur. Nam longè plura matres, quàm patres suppeditant ad generationem, & procreationem prolis. Quia licèt in conceptione par fortè vtriusque sit conatus; post tamen omnia solius sunt matris. Requiritur enim tractus temporis, vt semen à mare acceptum, in corpus organicum commutetur, & perficiatur. Requiritur etiam continua vegetantis animæ operatio in fœtu alendo; & alia plura, quæ omnia minimè potest dæmon in assumpto muliebri corpore præstare. Vnde si quæ sunt exempla, ita fuisse aliquos genitos, pro suppositittis sunt habendi, scilicet pro natis ex dæmone incubo, & muliere succuba, vel quod dæmon succubam mulierem agens, furto aufert aliorum proles veras, & pro suis Marito affert. Sic Delrius *loc. cit.* & ex illo Iodocus *verb. Maleficium num.* 8. *vers. Tertiò.* Torrebl. *cap.* 2. *cit. num.* 47.

QVÆSTIO XIV.

An possint dæmones efficere, vt virgo sic permanens prolem concipiat, & pariat.

Negat, & à fortiori Torreblanca cum aliis suprà adductis, *lib.* 5. *Iuris Spirit. cap.* 2. *num.* 45. his verbis: *Quare clausas mulieres, & virgines gravidas fieri, roris modo attracto humano semine, præter quàm, quod ridiculum est, à Cacodæmone confictum existimo, vt vera Virginis Sanctissimæ conceptus, & partus, magnum, & extra hominum captum Sacramentum non ita miraculosum esse persuadeat,* vt asserit Carranza *de legit. part. designat. capite* 10. *ex num.* 7.

Sed probabilius Respondeo, Posse facere, vt sic concipiant, non verò, vt sic pariant. *Probatur*, quia potest dæmon semen prolificum, & verum, à viro aliquo occultè excipere, illudque infundere Virgini dormienti, & ignaræ, sine concubitu, aut congressu carnali, hymene, aliisve claustris Virginitatis incorruptis, vt ita manens virgo mente, & corpore prolem concipiat, & foueat. Vt autem in partu Virginitas, seu eius claustrum, conseruetur, hoc dæmon nequit præstare, cum ad hoc vera corporum penetratio requiratur, quæ soli virtuti diuinæ reseruatur, qua solus Christus Dominus natus est ex Maria Virgine. Sic Delrius *loc. citat. vers. His consentaneum est.* Iodocus *verb. Maleficium* 8. *vers. Quartò.* Legantur Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. q.* 113. *n.* 10. vbi docet ex D. Thoma, quandoque contingere fœminam incorruptam concipere.

QVÆSTIO XV.

An ex præfata dæmonis cum muliere copula, oriatur affinitas aliqua.

Affirmant Petr. Ledesma, Rodriguez, Vivald. Lopez, & alij, quos, & alios vsque ad viginti Doctores, citat, & sequitur Sanchez *lib.* 2. *de Matrim. disp.* 21. *num.* 2. & *lib.* 7. *disp.* 64. *num.* 15. Bonac. Hurtado, Filliuc. Molfes. Gutierrez, Candid. Lublinus, Rebellus, Cornejo, Luysius, & Trullench. quos retulimus 2. *part. tractat.* 9. *disputat.* 20. *quæst.* 7.

Sed æquè probabiliter iterum Respondeo, Non oriri. Quia vt contrahatur affinitas, necessaria est carnalis copula, & quod per illam fiant viua caro: atqui ex dæmone incubo & muliere non potest fieri vna caro, cum semen ex parte dæmonis non sit decisum, sed aliunde asportatum: ergo. Sic Basilius Albiz, & Diana, quos sequuti sumus 2. *p. quæst.* 7. *cit.* Quibus addo Barbosam *de potest. Episcopi alleg.* 51. *num.* 170. & Lupum *in edictum S. Inquisit. lib.* 20. *dist.* 8. *in* 2. *dist. art.* 2. *diff.* 1.

QVÆSTIO XVI.

An possint dæmones Sagas, seu Stryges, de loco in locum breuissimo tempore transferre.

Respondeo, vt quid certissimum, Posse, si Deus hoc illis permittat.

Ratio est, quia non minus in hoc possunt, quàm Angeli boni, cum habeant eandem naturalem potentiam: at Angeli boni id possunt, vt constat ex Scriptura Danielis *capit.* 14. vbi dicitur, Angelum Domini de Iudæa in Chaldæam per capillum capitis transtulisse Abacuch: ergo. Sic tenent omnes Catholici, qui de Angelis malis loquendo, id probant ex Matth. & Lucæ *cap.* 4. vbi dicitur, Christum Dominum per diabolum à deserto ad pinnaculum templi, & de pinnaculo ad montem excelsum translatum fuisse. Itaque loquendo de potentia, nemini potest esse dubium, posse dæmonem Sagas de loco ad locum transferre, etiamsi ostia clausa sint, quia facillimo negotio illas potest aperire. Difficultas verò, & maxima est, an de facto id faciat. Pro quo sit

QVÆSTIO XVII.

An de facto Sagæ, aut Stryges, à dæmonibus asportentur, & conuentibus intersint verè, & realiter.

Negant aliqui, docentes, non asportari verè à dæmonibus, neque verè conuentibus interesse; sed omnes dæmonibus adorationes, nefarios concubitus, conuiuia, & similia, per repræsentationem succedere.

Probant quia *in cap. Episcopi*, 26. *quæst.* 5. reputantur hæretici credentes de loco ad locum Stryges verè transferri: ergo solummodò imaginariè, & apparenter

apparenter de vno ad alium locum, à dæmonibus transferuntur. Ita sentiunt apud Delrium, ex Hispanis Fr. Samuel, & Author fortalitij fidei Minoritæ, Martinus de Arles Canonista. Ex Italis, Ponzinibius, integro ferè libro, Pap. à Borta *libro 2. Magiæ naturalis*, & Alciatus *lib. 8. Parerg. cap. 22.* Ex Gallis, Duarenus, Ærodius, & Mich. Montanus. Ex Anglis, Ioannes Salisburiensis *lib. Polycrat. capit. 17. in fine.* Ex Germanis, Phil. Camerar. *de extremo c. 72.* & Vlricus *lib. 2. de fascino.*

Sed vt certum Respondeo dicendum, quod sæpe Sagæ, aut Lamiæ, aut Stryges à Dæmone asportentur de loco ad locum, & conuentibus verè & realiter intersint: sæpe verò solùm apparenter, & imaginariè, & per illusionem dæmonis.

Prima pars huius responsionis, nempe, quod Stryges, aut Lamiæ verè realiterque ad loca remotissima à dæmone ferantur, & iterum ad domum propriam reducantur; iam certis testimoniis, & experientia tam certa est comprobata, vt id negare prorsus sit insanire, vt ait Fagundez *infra.*

Secunda verò pars iisdem testimoniis, & experientiis comprobatur ab Authoribus mox citandis. Sunt autem S. Thom. 2. 2. *quæst. 95. art. 5.* & ibi Caiet. *art. 3.* D. Bonauentura 3. *sentent. dist. 19.* Abulens. *Matth. 4. q. 47.* Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 2. de superst. cap. 16. num. 24.* Sprenger. *Mall. Malef. 2. p. quæst. 1. cap. 3.* Simanc. *de Catholic. Institut. tit. 37. num. 8.* Maior, Siluest. Castro, Nider, & alij, quos sequitur Fagundez *lib. 1. in Decalog. cap. 41. num. 9.* Valentia 2. 2. *disputat. 6. quæst. 12. punct. 1.* Azor. *tom. 1. lib. 1. cap. 25. quæst. 3.* Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 40. num. 6.* Lessius *lib. 2. de Iustit. cap. 44. dub. 3. n. 15. & 16.* Martin. Delrio *lib. 2. disquis. Mag. q. 10. & lib. 5. sect. 16. n. 4. & 5.* Palaus *disputat. 1. de superst. punct. 9. n. 7.* Iodocus *verb. Maleficium, num. 9.* & Lupus *in edict. Sanctæ Inquisit. 3. p. lib. 20. dist. 4. artic. 1. difficul. 1.* & alij. Qui *ad cap. Episcopi*, respondent, minimè damnari in illo credentes Sagas, seu Stryges transferri verè de loco in locum: sed damnari credentes transferri in veras bestias transmutatas, &c. legatur Lupus, vbi alias explicationes huius textus inuenies.

QVÆSTIO XVIII.

An diabolus portet Sagas, & Stryges modo inuisibili, aut visibili.

Respondeo dicendum, quod vtroque modo p otest. Modo inuisibili, per solius virtutis suæ applicationem ad corpus Sagarum. Ex quo fieri potest, vt aliquis manens in vno loco videat se ferri ad alium longè distantem, & non sentiat se moueri, nec videat illum, qui eum illuc portauerit. Modo visibili, & corporaliter, assumendo corpus aëreum, & tangendo aliqua eius parte, v. g. digito, Sagam, & Strygem, quam commodè portat, absque illius molestia, applicando virtutem suam motiuam, vt colligitur ex Dian. *cap. 14.* vbi de Angelo bono. Sic Lupus *loc. cit. dist. 4. diffic. 2.*

QVÆSTIO XIX.

An dæmon possit auferre mulierem Sagam à latere sui Mariti, & eam transportare ad remotissimum locum, absque eiusdem Mariti nota.

Respondeo, Posse. Nam Sagæ, aut Lamiæ ad suos Conuentus abituræ, conciliant maritis profundum somnum, ope dæmonis: & dæmon nonnunquam corpus ex aëre condensato formatum, frigidum, & insensibile ponit in lecto, iuxta maritum, aut alio in loco, vt putetur esse præsens, quæ viuo corpore verè translata est. Sic ex Delrio, & Nicolao Regimio, docet Iodocus in *Thesauro Catholico, verb. Maleficium, n. 9. in vers. 3.*

QVÆSTIO XX.

An dæmones in suis nocturnis conuentibus possint effingere figuras piorum virorum, & mulierum, vt dictis diabolicis conuentibus authoritatem præstent.

Respondeo dicendum, quod quamuis hæc effingere possint dæmones, ob dictam causam, communiter tamen loquendo id eis non permittit Deus. Quod si aliquando id faciat ob finem aliquem bonum, non tamen sinit dolum iustum latêre, & famam Innocentis periclitari. Sic ex Delrio Iodocus *verb. Maleficium, n. 9. vers. 4.* Palaus *disputat. 1. punct. 9. n. 7. ad 2.* Binsfeld. *de Confess. Maleficar. ad 2. argum.* Lupus 3. *p. lib. 20. dist. 5. art. 1. diff. 1.*

QVÆSTIO XXI.

An detur mons Veneris, in quo dæmones cum Strygibus certis diebus conueniant.

Negat Ioan. Nider. *de decem præcep. præcep. 1. c. 10. n. 6.* ex mente Guillelmi *lib. de vniuerso, c. 21.* dicens, minimè dari montem Veneris realem, qui scilicet sit possessus à Venere, vel ab ipsa fabricatus. Sed esse quid fictitium, & ab otiosis, & luxuriosis adinuentum; quemadmodum falsum est, dari fœminam, nomine Dea Venus, quæ semper superstes existat. Sed quamuis id verissimum sit, specificè de hoc monte loquendo, Attamen,

Respondeo dicendum, quod secundum Maleficos, seu Sagas, verè detur mons Veneris realis, idest, certus, & determinatus locus, in quo dæmones cum Strygibus, & Lamiis conuenire certis diebus solent ad laudandum dæmonem, &c. igitur locus non est vnus tantum, sed plures, iuxta diuersitatem Prouinciarum. Vnde in Italia est mons huiusmodi, prope Vrsinum lacum, vt tradit Æneas Siluius *epist. 46.* Hispaniæ, in agro Beneuento, vt scribit Castro *de Iusta hæreticor. punit. cap. 16.* & etiam, vt vulgò dicitur, in agro *de Baraona.* Geneuæ, prope summam ædem, vt refert Lambertus Daneus, & aliis pluribus locis, vt tradunt Spina *de Strygibus cap. 20.* Crespet. *lib. 1. de odio satanæ, discurs. 15.* Torreblanc. *lib. 11. Iuris Spirit. cap. 8. n. 4.* Lupus *lib. 20. cit. dist. 8. in 2. part. art. 1. diff. 4.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXII.

An dentur aliqui determinati dies, in quibus Sagæ, & Stryges cum dæmonibus in dictis locis conueniant.

RESpondeo, dari. Nam huiusmodi Sagæ, non semper, sed certis anni temporibus, aut certis diebus conueniunt, v. g. in Quadragesima, vel Hebdomada Sancta, vel quatuor anni temporibus; nam quanto sunt hæc tempora sanctiora; tanto magis dæmones, & Sagæ, aut Stryges suis abominationibus illa profanari, in maiorem Dei iniuriam, procurant: deinde, etiam extra hæc tempora, aliquibus statutis diebus id faciunt, vt in Italia noctibus, quæ præcedunt feriam quintam, & sextam, & diem dominicum, quia his diebus, vt sacratioribus, magis dæmones in homines sæuiunt. Sic Binsfeld. *in Confession. Malefic. prælud.* 10. Petr. Tyreus *de Apparit. Spirit. cap.* 10. *num.* 190. Sprenger. *in Malleo* 2. *p. quæst.* 1. *cap.* 6. Maiolus *tom.* 2. *colloq.* 3. Comensf. *in Lucerna Inquisit. fol.* 9. Remigius *lib.* 1. *de Monol. cap.* 14. Torreblanca *cap.* 8. *cit. num.* 2. Lupus *diff.* 4. *cit.*

QVÆSTIO XXIII.

An in conuentibus istis conueniant Sagæ, & Malefici, ad adorandum dæmonem, & alia detestabilia exercenda.

RESpondeo, Affirmatiuè. Nam conuenientibus Sagis, & Magis, viris, & mulieribus in locis à dæmone destinatis, vbi ignis, vtplurimum accensus, teter & horridus visitur. Ibi dæmon, veluti præses Conuentus, in solio regio sedet, forma tamen terrifica, hirci, vel canis; ad illúmque accedunt adorandi gratia, non eodem modo; interdum namque, complicatis genibus supplices; interdum, obuerso tergo stantes; interdum cruribus in altum iactis, nec capite in anteriorem partem prono, sed resupinato, adeo vt mentum ad cœlum feratur: tunc candelis piceis oblatis, vel vmbilico infantuli, ad signum homagij, eum in podice osculantur, & seruitutem illi profitentur, & filios proprios offerunt, & quandoque eos in honorem Beelzebut occidunt, aut semen ipsum professum ei dicant, vt tradit Delrius *lib.* 2. *disquisit. quæst.* 16. *vers. sic ergo iuncta*, Iaquerio *flagelli fascinar. fol.* 58.

His peractis, (addit Delrius) *incipiunt mensis assidere, & conuiuari de cibis, quos dæmon suppeditat, vel iis, quos singuli attulere. Interdum tripudiant ante conuiuium, interdum post illud. Solent etiam diuersæ mensæ esse, cibis interdum delicatissimis, interdum valde insipidis, & insulsis, onustæ: nam plerique fiunt ex infantulis necatis, quos igni assos, vel in ahenis decoctos, sine sale manducant, vel ex Cadaueribus hominum exhumatis. Postea* (vt alia omittamus) *fœdissimè dæmonibus commiscentur, mulieres incubis, & viri succubis, quibus quandoque exercent præposteram libidinem, & alia perpetrantur nefaria, & horrenda in honorem dæmonis crimina, quæ pudet referre.* Legantur Delrius *loc. cit.* Remigius *lib.* 1. *cap.* 15. 16. 17. *&* 18. Anan. *lib.* 4. *de natura dæmon. fol.* 148. Codronchus *lib.* 3. *de morib. veneficar. cap.* 8. Ponzinibius *lib. de Lamiis, numer.* 64. Valle de Moura *de Incantat. opusc.* 1. *sect.* 3. *cap.* 1. & apud Torreblancam *lib.* 1. *Iuris Spirit. cap.* 8. *fol.* 194. Iodocus *verb. Maleficium, num.* 9. *vers. Quintò.* Qui bene ait, quod in conuentibus istis diabolicis, adeo fiant terribilia, quæ meritò Maleficos deberent ad discessionem à diabolo, & ad veram conuersionem ad Deum, per legitimam pœnitentiam, mouere.

QVÆSTIO XXIV.

An dæmones possint homines transmutare in cattum, leporem, mustelam, &c. aut alias bestias.

AFfirmarunt nonnulli, credentes, stryges posse se virtute dæmonis in cattos, simias, porcos immutare. Ita Nicaraguani. Quibus addo Quatrutemallanos opinantes, famosam illam maleficam Augustinam in bonis formam grassatam, quando Beatrix de la Cuua ingenti diluuio, & terræ motu interiit, vt refert Delrius mox citandus.

Sed tanquam quid certissimum Respondeo, Non posse. Quia licet possit hominem occidere, non tamen potest brutam animam suo corpori vnire, & sic vnitam, iterum illam expellere, & denuo animam hominis reunire. Vnde omnes illæ transmutationes, quæ à Magis referuntur, præstigiæ sunt, & illusiones sensuum. Quocirca si aliquando apparent Malefici, aut Sagæ in catti, leporis, aut aliorum animalium specie; tunc, vel dæmon Maleficiorum, aut sagarum corpora obumbrat, vt videri non possint, & parua illa animalia aliunde adducit, & obiicit: vel fascinat oculos videntium, vt pro homibus præsentibus videant animalia parua, aut magna. Sic & fascinat ipsos Maleficos, vt putent se versos in cattos aut lepores, aliaque parua animalia, cum introeunt in cubilia, aliaque loca, deinde iterum se redire in priorum hominum formam Aut certè dæmon ex aëre, exterius format membra alicuius animalis, eaque circumdat membris hominis, vt homo appareat bestia. Ex quo non est difficile iudicare, quomodo læsiones, quæ accidunt tali animali, inueniantur in Saga, vel Malefico. Nam cum hic obumbretur specie animalis, læsio per aëream figuram obumbrantem transit in ipsum Maleficum. Quando autem dæmon aliud animal substituit, tunc ipse occultè vulnerat Maleficum eo membro, in quo læsum est animal. Sic omnino Iodocus *in Thesauro Catholico, verb. Maleficium, n.* 10. *vers. Tertiò.* ex Delrio *lib.* 2. *quæst.* 17. Binsfeld. *de Confess. Malefic. concl.* 3. & Remigio *lib.* 2. *cap.* 5. Sic etiam Suarez *lib.* 2. *de superstit. cap.* 19. Palaus *disput.* 1. *cit. punct.* 9. *num.* 3. ex D. Thoma 1. *p. quæst.* 114. *art.* 4. Et constat ex *cap. Non mirum.* 26. *quæst.* 5. & ex cap. *Episcopi*, vbi contrarium omnino damnatur, vt diximus *suprà quæst.* 17.

QVÆSTIO XXV.

An possit dæmon Maleficos in locum clausum introducere.

RESpondeo, vt certum: posse illos introducere in locum, seu domum clausam; vsque ad interiores partes eius; etiamsi clausæ sint. Non quia possit per ianuam, aut fenestram clausam Sagam, aut Maleficum introducere; nam id virtute nullius agentis creati fieri potest; sed quia potest portas subito, & sine strepitu aperire, & iterum claudere.

Deinde

Deinde nequit dæmon corpus humanum intromittere in aliquem locum per foramen adeo paruum, vt capere non possit, nisi nimium densetur, vel comprimatur cum graui læsione corporis; quit tamen celerrimè dilatare foramen, lapides è muro auferendo, & statim artificiosè reponere: ita vt non appareat ruptura facta. Quia hæc omnia per solum motum localem fieri possunt. Sic Suarez *lib. 2. de superstition. cap. 16. num.* 8. Delrius & Iodocus *loc. citat.* Lupus *in edict. Inquisit. 3. part. lib. 16. dist. 5. artic.* 4. Sanchez *lib. 2. cap. 40. n. 7.*

QVÆSTIO XXVI.

An dæmones possint Sagas aut Maleficas è carceribus liberare.

AFfirmandum videtur. Quia, vt ait Scriptura Iob, *Non est potestas super terram, quæ comparetur ei:* ergo.

Sed vt quid certum, Respondeo quod licèt absolutè loquendo de possibili id possint, non tamen de facto. Tum quia id eis vetuit Deus. Tum quia ab Angelis bonis ipsi impediuntur. Tum denique, quia si dæmones Sagas, seu Maleficas è carcere liberare possent, graue sequeretur absurdum, nempe quod dæmonum potentia videretur esse maior diuinâ. Sic communis. Legantur D. August. 3. *de Trinit. & de Ciuitate Dei lib. 15. cap. 23. & lib. 18. cap. 16.* Palud. *in 4. dist. 34. q. 2. ad 2.* Aloysius Bariola *in Aphorism. verb. Malefica.*

QVÆSTIO XXVII.

An Malefica, seu Saga possint nocere Iudicibus, & Iustitiæ Ministris.

NEgant aliqui, docentes, Sagas, seu Maleficas minimè posse nocere Iudicibus & Ministris Iustitiæ ex speciali priuilegio his concesso. Probant hoc ab experientia & euentu. Ita Grillanus *quæst. 7. n. 39.* Remigius *lib. 1. dæmon. cap. 2.* & Auctor Formicarij apud Delrium *infrà.*

Alij item idipsum negant, sed limitant asserendo id priuilegium verè esse concessum Iudicibus, & Ministris iustitiæ; at non ante, sed postquam dictæ Sagæ, seu Maleficæ sunt captæ. Ita Niderius & Monstreletus apud eundem Delrium.

Alij denique concedunt hoc priuilegium Iudicibus; sed non omnibus, sed solùm illis, qui hoc digni nomine Deum præ oculis habentes, rectè, ritèque funguntur officio; nam quos auaritia excæcat, quos trahit ambitio, quos crudelitas, vel vindictæ amor agit, hos inquiunt crebrò sic à dæmone excipi, & impeti, vt aliquando necem non euadant, idque non paucis accidisse. Ita Ananias *lib. 4. de natura dæmon.* Cuius placitum esse verisimile, & congruum diuinæ prouidentiæ, & iustitiæ, fatetur Delrius *lib. 3. Magic. disquisit. 1. p. q. 5. vers. Prudentius.* Et sentit Iodocus *verb. Maleficium, n. 16. fine.*

Sed probabilius Respondeo, cum Delrio dicendo, *Nec adhuc quantum ad hos Iudices, qui iusto ordine procedunt, extat tale Dei priuilegium. Quapropter iudico iudicum pietatem, firmitatem fidei, & iustitiæ Zelum hoc à Deo vtplurimum impetrare, quæ quia desunt quibusdam, etiam eos hoc peculiari scuto Deus denudans noxæ exponit.* Sic ille. Legantur *loc. cit. & lib. 5. sect. 7. litt. D.*

QVÆSTIO XXVIII.

An sint remedia aliqua tuendi infantes ab infestatione, seu læsione Sagarum, aut Maleficarum.

REspondeo, Esse quidem. *Primum* est vespere, & manè commendare ipsos infantes B. Mariæ Virgini, vt ob amorem filij sui dignetur ipsos protectos habere, & munire eosdem Signo Crucis. Quia ex Confessionibus Sagarum constat, hoc signum magnam afferre vtilitatem infantibus.

Secundum sit, quod noctibus cunctis aqua lustrali, seu benedicta eorum corpora & cubicula aspergantur.

Tertium, quod aliquæ Sanctorum Reliquiæ, seu etiam Agnus Dei, seu Papalis, pendeant à collo pueri, vel eius fasciæ affigantur.

Quartum, quod dicti infantes mulierculis senio confectis non committantur. Quia contingere potest, vt ab ipsis etiam sine peccato naturaliter lædantur vaporibus putridis ex ore, naribus, & oculis, aliisque partibus ipsarum exeuntibus. Quod maximè accidit, statim ac ipsis ex senectute cessant earum menstruales purgationes. Propter quod maximè cauere debent, ne dicti tenelli infantes dormiant cum ipsis in lecto, quia cùm calor tunc diffundat magis dictos putres vapores, faciliùs pueruli læduntur. Sic Lupus *3. part. lib. 20. dist. 2. artic. 2. diff. vnica.*

QVÆSTIO XXIX.

An dentur aliqua remedia naturalia contra Maleficia.

REspondeo, Nulla dari, quæ vi propria, ac directè valeant ad curanda Maleficia à dæmone illata. Quia nulla naturalia substantiarum spiritualium robur possunt æquare. Et certè dæmon facillimo negotio potest omnem vim medicamenti naturalis impedire, si velit adhibendo contraria resistentia, vel corrumpendo ipsum medicamen, vel obstruendo vias, aliterve eludendo eorum efficaciam. Sic omnes. Legantur Delrius *lib. 6. Magic. disquis. cap. 2. quæst. 3. sect. 2. & 3.* Suarez *lib. 2. de superst. cap. 17. num. 7.* Iodocus *verb. Maleficium, num. 21. per totum.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 10. dub. 13. n. 3.*

QVÆSTIO XXX.

An, & quæ sint remedia spiritualia contra Maleficia.

REspondeo dicendum: Quod verè sint, & multa. *Primum* est vera, ac viua fides Charitate Dei, & Proximi exornata. *Secundum*, susceptio Baptismi. Quia nondum baptizati manent in diaboli potestate, quæ per Baptismum excluditur. Et ideò sæpè contingit, quod si ante Baptismum Maleficiati sunt, per eum Maleficiũ soluatur. Iuuat in hoc etiam Sacramentum Confirmationis. *Tertium est*, pura peccatorum Confessio. *Quartum*, Susceptio digna Sacramenti Eucharistiæ. *Quintum*, Celebratio, seu auditio Sancti Missæ Sacrificij. *Sextum*, Exorcismi Ecclesiastici pro eiiciendis dæmonibus ordinati. *Septimum*,

Reliquiæ

Reliquiæ Sanctorum, eorumque ad sepulchra accessio. *Octauum*, Aquæ benedictæ aspersio, infusio, & bibitio. *Nonum*, Vsus etiam rerum aliarum ab Ecclesia benedictarum; vt cerei Sacri, Salis, Panis benedicti: & potissimum Cerei, qui dicitur, *Agnus Dei*. *Decimum*, Signaculum Sanctæ Crucis. *Vndecimum*, Pia scripta, seu amuleta sacra, ad collum appensa, vt Euangelium S. Ioannis, Symbolum Apostolorum, & similia. *Duodecimum* est, Inuocatio nominis Iesu, Beatæ Virginis Mariæ, Angeli Custodis, & aliorum Sanctorum. *Decimum tertium*, Oratio, Ieiunium, & Eleemosyna. Et tandem, dissolutio eorum, quæ pertinent ad pactum cum dæmone. Legantur Delrius *lib.* 5. *disquis. Magic. cap.* 2. *sect.* 3. *quæst.* 3. Iodocus *in Thesauro Catholico, verb. Maleficium, n.* 22. Bonacin. *in prim. præcep. Decalogi disp.* 3. *q.* 5. *punct. vltim. n.* 10. Suarez *lib.* 2. *de Superstit. capit.* 17. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. capit.* 41. *n.* 25. Clauis Regia *lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 27. Filliuc. *tractat.* 24. *cap.* 8. *q.* 3. Lessius *lib.* 2. *loc. citat.* Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 10. *dub.* 13. Fagundez *lib.* 2. *in Decalog. c.* 43.

QVÆSTIO XXXI.

An peccatum Maleficij, sit inter alia crimina grauissimum.

RESpondeo, tanquam certum: Esse grauissimum, atrocissimum, & fœdissimum. Quia cum hoc maleficij peccato sæpissime concurrunt alia nequissima. Concurrit namque sæpe *Hæresis*, cum sæpe credant Magæ, seu Maleficæ, quod dæmones damnati non sint. Quod diuinus honor iis deferendus sit, &c. *Secundo* concurrit *Apostasia*, quia sæpe Christum abnegant: renunciant Baptismo, & Confirmationi. *Tertio Idololatria*, quia diabolum adorant loco Dei, & illi se mancipant. *Quarto*, *Blasphemia* in Deum, & Sanctos. *Quinto*, *Sacrilegium*: quia admiscent suis incantationibus res sacras. *Sexto*, *Concubitus* contra naturam, cum creatura spirituali. *Septimo*, homicidia, & parricidia, proditiones, mortes animaliam etiam, & perditiones frugum, & rerum aliarum. *Octauo* denique, odium in Deum. Quibus omnibus nihil horribilius, detestabilius, crudelius, abominabilius potest dici. Sic Iodocus *loco citat. n.* 24. Lessius *lib.* 2. *cap.* 44. *dub.* 4. *n.* 27. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *dub.* 11. *n.* 18. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 6 §. 2. *n.* 2.

QVÆSTIO XXXII.

An quando Maga vltrò ad Sacram Confessionem, cum aliquo maleficij peccato, accedit, debeat Confessarius aliqua interrogare, & qua.

RESpondeo, Debere quidem, & *Primo*, interroganda est, an integras, & non mutilatas (vt solent dæmoni promittere) fecerint confessiones, vt sic omnes repetat, & omnia peccata prodat.

Secundo, roget diligenter, à quo tempore, quo motiuo in tale execrandum crimen lapsa fuerit.

Tertio, inquirat, quibus conditionibus adæsit diabolo. An aliquid animo crediderit contra fidem: quia tunc est hæresis. An ex animo renunciauerit Christo Domino, aut eius Fidei: nam tunc

est apostasia. An adorauerit diabolum, an rebus sacris sit abusa? An hominibus nocumentum intulerit, in personis, aut in bonis fortunæ. An offenderit Clericos, aut Religiosos, & cætera, vt *supra quæst. antecedenti.*

Quartò interroget, an adhuc retineat libros, aut alia magica instrumenta, quia retentis illis, nequit absolui. *Quintò*, an alios talia docuerit, ac seduxerit, & hi in tali crimine persistant, quia non debet maga absolui, nisi in quantum in se est, conuertere illos conetur: & si conuerti noluerint, eos ad superiores deferat, & accuset.

Sextò Confessarius curet, vt occasiones relabendi euitet, & auferat, vt si, v. g. habitat, vel versatur inter Maleficos, quando fieri possit, loci mutationem iniungat. Sic Delrius. *lib.* 6. *capit.* 2. *sect.* 2. *vers. Quoad interrogatoria.* Layman *ex illo lib.* 3. *sect.* 5. *tractat.* 6. §. 1. *de Sagis, num.* 28. Bonac. *loc. citat. n.* 22. Lupus *in edict. Inquisit. part.* 3. *lib.* 20. *dist.* 11. *artic.* 4. *diff.* 1.

QVÆSTIO XXXIII.

An Sagæ captæ debeant ante iudiciale examen, ad Sacramentalem Confessionem admitti.

RESpondeo, Non esse quidem necessarium: posse tamen, profecto. *Primum* probatur, quia Sagæ spe liberationis consequendæ, innocentiam suam tunc prædicare solent, & vix adigi possunt, vt crimen confiteantur, dum timent sibi à delatione. Ideoque in pluribus tribunalibus consuetudo viget, non admittendi Confessarios ad reos priusquam omni examine expedito, noxij iudicati sint. *Secundum* etiam constat, quia, nisi consuetudo prohibeat, nil obstat, quominus Confessarius prudens, etiam ante iudiciale examen ad sagas accedat, & ad contritionem de peccatis suis disponat, atque ad patientiam & obedientiam Magistratui debitam seriò cohortetur. Sic Layman *lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 6. *de Iudiciis, c.* 5. §. *vnico de Sagis, n.* 19.

QVÆSTIO XXXIV.

An dum in tormentis Saga versatur, liceat, vel expediat quæstioni Confessarium assistere.

RESpondeo, Non expedire quæstioni, aut torturæ Sagæ Confessarium assistere. *Quia* (ait Delrius) *abusus est certè, propter irregularitatis multa, quæ se hic ingerunt pericula. Quæ ibi necessitas Confessarij? Imò quæ vtilitas? hortetur ad silentium? causa est cruciatus augendi. Hortetur ad Confessionem veritatis, mortis sententiam accelerat. Absit potius, fugiat à tam acerbo, & ferali spectaculo Sacerdos, seque contaminari patet, si propior assistat, & oculis hauriat hanc carnificinam. Fateor illud vtile futurum, si in vicino quopiam cubiculo sit, vt si in mortis periculum reus incideret, iuuare possit celeriter, & deficienti venire suppetias.* Sic ille *sect.* 3. *cit. vers. Quoad animi præparationem.*

QVÆSTIO XXXV.

An casu, quo fœmina coram Confessario constanter neget se Sagam esse, sed vi torturæ se Maleficij crimen coram iudice fassam fuisse: possit tunc à Confessario Sacramentaliter absolui.

RESpondeo, tanquam certum: Posse, imò & debere, si talis persona alia peccata sua rectè confiteatur. Quia fides est ei adhibenda in foro Sacramenti pœnitentiæ. Sic Layman *loco citat. num.*24. Qui bene addit, debere tunc Confessarium hortari talem mulierem, vt considerato dedecore, quod sibi, ac familiæ suæ intulit, Confessionem suam coram Iudice constanter retractet; dummodo aliqua spes sit, quod Iudex ante sententiam latam, reum retractare volentem auditurus, aut fidem aliquam habiturus sit; aliàs non tenebitur, quia frustranea, & inanis erit reuocatio suæ Confessionis, quæ nihil profutura putatur, vt notat Simancas *de Cathol. Institut. tit.* 13. *num.*28. Sic Layman *loco citat.num.*24. Lupus *lib.*20. *citat.dist.*11.*articul.*2. *difficul.*2.

QVÆSTIO XXXVI.

An si dicta mulier, quæ falsa Confessione Iuridica crimen sibi imposuit, nolit coram Iudice illam retractare, ob metum tormentorum, possit tunc Confessarius non obligare illam ad talem retractationem faciendam.

AFfirmant multi, posse tunc Confessarium non obligare illam mulierem ad talem retractationem faciendam; eo quòd putent, talem mulierem non teneri ad se retractandum, cum talium tormentorum periculo, etiamsi sciat, ob id mortis supplicio afficiendam esse. Ita Angelus *verb. detractio*, §.7. Sotus *lib.*5. *de Iust. quæst.*10. *artic.*2. Lessius *lib.*2. *cap.*12. *dub.*7. *assert.*5. Toletus *lib.*5.*cap.*66. Sà *verb. Infamare,num.*1.

Alij contra negant, posse tunc Confessarium non obligare talem mulierem, vt retractationem faciat, casu quo, si eam omittat, mortis pœnam sine dubio luet. Ratio eorum est, quia qui causam suæ mortis posuit, tenetur illam tollere, si possit, alioquin sui ipsius occisor erit: sed mulier, quæ sibi crimen falsò affinxit, ob quod morte punienda est, posuit causam suæ occisionis: ergo tenetur eam tollere retractando crimen falso sibi impositum. Ita Nauar. *in Sum. cap.* 18. *num.* 29. *iuncto num.* 28. Couarr. *tom.*1. *Resol. cap.* 2. *num.*8. Molina *tract.*4. *disp.*47. *concl.*15. Quos omnes sequitur Layman *lib.*3.*sect.*5.*tract.*6.*cap.*5. *de Iudiciis*,§. *vnico de Sagis,num.*24. Arsenius *S.Inquisit.part.*4.quem citat & sequitur Lupus *p.*3.*lib.*20. *dist.*11.*art.*2. *diff.*2. *vers.Septimò.*

Sed ego Respondeo dicendum, quod licet hæc vltima sententia sit probabilior: at in facti contingentia possit primam in praxi Confessarius sequi, in gratiam Rei: quia vterque se potest conformare sententiæ negantium in hoc casu obligationem retractandi sub mortali incumbere, vt bene notat Layman *loc.cit.*

QVÆSTIO XXXVII.

An aliquibus modis possit cognosci Maleficus.

REspondeo, quod sic: Nam *Primo* potest cognosci ex ipsius Confessione. *Secundo* ex attestatione aliorum, qui delicti participes fuerunt. *Tertio* ex scriptura reperta apud aliquem; qua se dæmoni tradidit. *Quarto* si impressum gerat signum, aut stigma, quo Malefici solent insigniri. *Quinto* si apud aliquem inueniuntur hostiæ, vel imagines cereæ acubus affixæ. *Sexto*, ex minis, quibus quis alicui malum minatus est, & is postea fascinatione infectus inuenitur. *Septimo* ex assertione, qua quis testatur, se vidisse aliquem vrgentem, aut venena præbentem animalibus, aut aliis, qui postea interierunt. Sic Bonac. *loc. cit. num.*12. Trullench. *lib.*1.*cap.*10.*dub.*13.*num.*14.

QVÆSTIO XXXVIII.

An sit opus rumpere scriptum, aut chirographum datum dæmoni, quo Magus se totum dæmoni dicat, antequam à Confessario absoluatur.

REspondeo, vt certum, non esse opus; sed solùm, quod Magus dissoluat pactum cum dæmone initum, & à prioribus maleficiis omnino recedat, quod totum per pœnitentiam criminis faciet. Vnde minimè est opus, vt dæmon scriptum chirographum ei datum cogatur reddere. Si tamen Magus apud se chirographum retineat, illiusue transumptum, cogendus est rumpere illud, aut comburere, quia etsi retineret, non gratia seruandæ fidelitatis dæmoni, sed ad sui confessionem, & memoriam enormitatis illius peccati, ex se nil mali contineret: at potest esse causa scandali, si fortè amittatur, aut inter alias eius papyros inueniatur, siue in vita, siue post mortem; potest enim subitò mori, aut demens fieri, aut illius immemor non rumpere ante obitum. Sic Sanchez *libro* 2. *Sum.capite* 40. *numero* 53. Suarez *libro* 2. *de superst, capite* 17. *numero* 4.

§. II.

De Pœnis a iure statutis contra Veneficos, Sagas, Striges, Ariolos, Sortilegos Diuinos, Magos & Maleficos.

QVÆSTIO XXXIX.

An Malefici, Veneficiue, & alij nominati nuper, morte naturali, iure diuino multentur.

REspondeo, vt certum, quod sic. Nam ita habetur Exodi 22. *Maleficos non patiaris viuere.* Vbi nomine *Maleficorum*, omnes prædicti comprehenduntur, vt aiunt Suarez *tom.*1. *de Relig. lib.*2.*de superst.cap.*19.*numer.*1. Delrius *lib.*1. *Magic. disquis. capit.* 2. *& libro* 5. *sect.* 16. Torreblanca *libro* 13. *Spirit. Iur. cap.*11.*n.*4.*& Leuit.*22. sic habetur: *Vir, siue mulier, in quibus Phytonicus, siue diuinationis fuerit*

fuerit spiritus, morte moriatur. Quæ lex diuina, non est per Euangelium mutata, vt bene aduertit Torreblanca *loc. cit. num. 2.* Sic omnes Doctores, præcipuè citati, & Fagundez *lib. 1. in Decalogum, cap. 45. num. 1. & 2.*

QVÆSTIO XL.

An etiam iure Canonico Malefici, & alij mortis pœnâ puniantur.

RE spondeo etiam vt certum, quod non solùm iure Canonico, verum & ciuili, mortis pœna puniuntur. Nam loquendo de iure Canonico, extat Canon Apostol. vt refert D. Clemens *lib. 7. Constitut. Apostol. cap. 4.* vbi dicitur: *Non dabis operam Magicæ arti, non lustrabis: lustratores enim non sinetis eos viuere.*

Loquendo verò de Iure Ciuili constat ex titulo *de Maleficis, & Mathemat. l. Nemo 5. supplicio capitis, ferietur gladio. l. Multi 6. & l. Etsi excepta, & l. Quicumque 9. & alibi.* Constat item ex Iure Regio *l. 3. titul. 23. part. 7. Deuen morir por ende. l. 6. titul. 3. lib. 8. Recopilat. Que los maten por ello.* Quod totum confirmat praxis quotidiana, tam Ecclesiastica, quàm sæcularis, vt testantur Lucerna Inquisitorum, Viatorium Inquisitorum, Repertorium Inquisitorum, Simancas, Castro, Suarez, Azor, & alij plures, quos affert Torreblanca *cap. 11. cit. à num. 10.*

QVÆSTIO XLI.

An Malefici sint morte plectendi, etiamsi nullum hominem necauerint, nec alia patrauerint crimina, quæ pœnâ mortis multantur.

RE spondeo, vt certum: Quod sic. Quia eo ipso solùm, quod cum dæmone pactum contraxerint, & ipsi fœderati conuentibus Maleficorum, & dæmonum interfuerint, & quæ ibi præstare solent, exercuerint, interfici, & necari debent. Et meritò quidem: quia, vt *suprà* est habitum, in hoc crimine solo concurrunt alia multa abominanda, & exercenda, quouis supplicio extremo dignissima, vt apostasia à Deo optimo max. Idololatria, familiaritas cum dæmone, oblatio filiorum dæmonibus, concubitus cum illis, &c. sic omnes. Legantur citati, Torreblanca *num. 2.* Iodocus *verb. Maleficium, num. 37.* Delrius *lib. 5. sect. 16.* & alij, contra nonnullos negantes, prædictos non esse morte naturali multandos, quos refert Torreblanca *num. 44.*

QVÆSTIO XLII.

An Malefici, Sagæ, & alij igni mandari debeant.

NEgant aliqui Authores ducti ex *l. Multi, supra citat.* vbi dicitur, quod huiusmodi homines fetalis pestis absumat: ergo bestiis potiùs quàm igni sunt tradendi. Ita sentiunt Gothofred. & Cuiacius apud Torreblancam *infra.*

Sed omnino Respondeo dicendum, quod mandari debent igni potius, quam bestiis, vt latè ex practica cum multis tenet Torreblanca *lib. 13. Iur. Spirit. cap. 11. à num. 14.* Et meritò quidem: Quia si hæretici contumaces viui comburuntur, pœnitentes verò, compressis faucibus, igni mandantur: à fortiori debent tradi Malefici, quorum crimen grauius est hæresi, cum hoc sæpe peccatum cum aliis grauissimis contineat, vt ex dictis constat.

QVÆSTIO XLIII.

An Magi, Malefici, & huiusmodi, ipso iure afficiantur excommunicatione.

RE spondeo, vt certum: Affici, si crimina, quæ committunt, hæresim externam contineant: nam tunc manent ipso iure excommunicati excommunicatione lata in Bulla Cœnæ Domini, à qua non potest absoluere, nisi ille, qui potest hæresim: de quo *suo loco, part. quarta,* diximus. Si vero non contineant hæresim, tunc non manent ipso facto excommunicati, vt cum probabiliori sententia diximus *suprà.*

QVÆSTIO XLIV.

An si crimina Magorum hæresim formalem externam non contineant, possint absolui à quocumque Ordinario Confessore.

RE spondeo, Ex dictis: Posse, nisi aliàs aliqua illorum crimina sint in alia diœcesi reseruata. Ratio est, quia quamuis Magorum crimina, vt sunt pactum cum dæmone, commercium, concubitus, & huiusmodi, sint grauissima scelera: tamen non subiacent excommunicationi latæ sententiæ, & ideo non sunt reseruata Summo Pontifici: ergo libere possunt ab Ordinariis Confessoribus remitti, præcipuè Bullâ Cruciatæ. Sic communis. Tamburin. *libro secundo in Decal. cap. 6. §. 2. num. 15.* Legantur Diana *1. part. tract. quinta, resolut. 7.*

QVÆSTIO XLV.

An Maleficis, aut Sagis in carcere morituris possit ministrari S. Eucharistia.

RE spondeo, Posse: imò & debere, si illi Sacram Eucharistiam petant, & Sacramentaliter Confessæ sint. Quia cui Sacramentum Pœnitentiæ non negatur, neque viaticum negandum est. Sic cum communi tenet Layman *§. vltimo citat. quæst. 9. num. 32.* Qui à fortiori id concedit Sagis, quæ ad supplicium mortis ducendæ sunt: nam iis minus potest negari, si pœnitentes & confessæ sint. Addit etiam, quod in casu, quo ad sagas, & alias huiusmodi personas infames deferenda sit Sacra Eucharistia, id debeat fieri cum minore solemnitate: vnde pulsus campanæ per plateas, & magnus comitatus omitti potest. Sic ille *num. 33.*

QVÆSTIO XLVI.

An pro Maleficis, Sagis, &c. vltimo supplicio affectis possint Sacrificia Missæ, & alia suffragia offerri.

RESpondeo, vt certum: Posse priuatim, vt constat ex *cap. Quæsitum* 13. *quæst.* 2. *de heretic.* Iuuant namque illis prædicta opera, cum (vt supponimus) pœnitentes decesserint. Publicè verò, cum solemnitate, & apparatu exteriori, non decet, vt docent Layman *loco citato*, & Lupus *lib.* 20. *dist.* 5. *artic.* 3.

QVÆSTIO XLVII.

An huiusmodi Magiæ, aut Maleficij criminis cognitio, ad Inquisitores Fidei pertineat.

REspondeo, vt quid certum: quod verè ad illos pertineat, casu quo crimen à Magis, seu Maleficis, siue Sagis, &c. patratum, adnexam habeat hæresim, aut expressam suspicionem illius inuolvat. Constat id ex *cap. Causam*, §. *sanè de heret. in* 6. & docent communiter Doctores, Suarez *lib.* 2. *de Superstit. capite* 18. *num.* 12. Simancas *de Cathol. institut. tit.* 37. *n.* 16. Fagundez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 45. *num.* 12. Farinac. *de heresi, quæst.* 181. *num.* 101. Palaus *disp.* 1. *de superst. punct.* 13. *n.* 6.

At verò si crimen suspicione hæresis careat, quia mera est superstitio, tunc non pertinet cognitio huius criminis ad Inquisitores, *vt in eo capit. Causam*, cauetur. Et ideo si delinquens huius criminis sit Clericus, à suo Iudice Ecclesiastico puniri debet; si laicus, à iudice sæculari, vel Ecclesiastico ad præuentionem; quia est delictum mixti fori. Sic Suarez *loco citat. capite* 19. *num.* 11. Sanchez *libro* 2. *in Decalog. capite* 28. *num.* 92. Palaus *loc. citat. cum aliis.*

QVÆSTIO XLVIII.

An etiam pertineat ad Inquisitores cognitio huius criminis si solùm est dubium, an sapiat manifestè hæresim.

NEgant aliqui Doctores ex *cap. Accusatus, de heret. in* 6. ibi: *Nisi hæresim saperent manifestè.* Ita Glossa ibi, *verb. Manifeste*, & adducit textum similem *in cap.* 1. *de censib. eod. lib. & capite* 1. *de Pœnit. eod. lib.* & Ioan. de Rojas *singul. fidei* 110. & alij apud Palaum.

Sed ego Respondeo, dicendum quod quamuis speculatiuè loquendo, hæc sententia sit vera: in praxi tamen vix occurrit casus, in quo Inquisitores procedere nequeant: quia semper ferè aliquid hæreticum dicti delinquentes credunt, aut hæresim sapiens committunt. Sic Delrius *libro* 5. *Magic. sect.* 2. *vers. Septimò*, ibi: *In cæteros superstitiosos Inquisitores Fidei, siue facta sint atrocia, siue sint leuia, non inquirunt, nisi quando sapiunt apertè hæresim: vt Baptizare scienter iam Baptizatum, vel Baptizare Imaginem: quoad superstitiosos verò magos, quia* (vt ait Cyprianus *lib. de duplici martyrio*) *qui magicis artibus vtuntur, tacite Christum abnegant, dum cum dæmonibus habent fœdus. Vixque fiat vt non, vel hæreticum quid credant, vel hæresim sapiens faciant, ideo vix vnquam incidet vllus talis, quin contra eos Inquisitores possint procedere.* Hæc Delrius, & Farinac. *de heresi quæst.* 181. *num.* 91. & ex illis Palaus *cit. num.* 6. vbi agit de modo procendi in hoc delicto, de quo latiùs Delrius *lib.* 6. *cit. per totum*, Gregorius de Valentia 2. 2. *disputat.* 6. *q.* 13. *punct.* 4.

DISPVTATIO V.

De Adiuratione, & Superstitionibus in ipsa repertis.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Adiuratio.

RESPONDEO, dicendum: Quod adiuratio est contestatio rei Sacræ, per quam aliqua persona, imperio, aut obsecratione inducitur ad aliquid faciendum, vel omittendum. Sic D. Thom. 2. 2. *quæst.* 90. *art.* 1. & cum eo omnes Doctores. Legantur Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 4. *à cap.* 1. Caiet. Raph. de la Torre, & alij 2. 2. *loc. cit.* Valentia *disp.* 6. *quæst.* 8. Sanchez *lib.* 2. *Sum. cap.* 42. Lessius *lib.* 2. *de Iustit. cap.* 52. *dub.* 13. Filliuc. *tract.* 24. *cap.* 8. *q.* 7. *n.* 220. Bonac. *in* 2. *præcep. Decal. disp.* 4. *quæst.* 1. *punct. vltimo*, Trullench. *lib.* 1. *Decalog. cap.* 10. *dub.* 14. Palaus *tom.* 3. *tractat.* 14. *disp.* 4. *punct.* 4.

QVÆSTIO II.

Quotuplex sit Adiuratio.

REspondeo, quod est duplex, solemnis videlicet, & priuata. Illa est, quæ fit ex præscripta forma ab Ecclesia instituta, & à Ministris ad id deputatis, & consecratis. Hæc verò, quæ omni hac solemnitate caret.

Deinde Adiuratio vtraque est duplex, alia deprecatiua, quæ fit deprecando, vt fecit Apostol. ad Rom. 12. *Obsecro vos per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra sancta, &c.* alia verò imperatiua, quæ fit imperando: vt idem Apostolus fecit, adiurando Timoth. *Per aduentum Christi, & Regnum eius*, vt prædicaret verbum Euangelij opportunè, & importunè. Et ad huius generis adiurationem debent reduci exorcismi Ecclesiæ quibus dæmones adiurantur. Sic omnes DD. Præsertim citati.

Rursus Adiuratio adhuc est duplex, propria, videlicet, & impropria. Propria fit, cum contestamur Deum, vel Sanctos, vt ad ipsum relatos: quia hæc adiuratio habet ex se vim summam, & authoritatem ad rem optatam impetrandam. Impropria verò, cum contestamur Sanctos, secundum sua merita, & dignitatem propriam, absque speciali ad Deum habitudine: quia etsi adiuratio sit, non tamen est propria, esto ad illam reducatur: quia non habet illam summam vim, & efficaciam ad impetrandum, esto magnam habeat. Sic Palaus *punct.* 1 *cit. sub num.* 2.

QVÆSTIO III.

An vt adiuratio licita sit, requirat eosdem tres comites, quos iuramentum requirit, nempe veritatem, iustitiam & iudicium.

RESpondeo, quod sic. Quia adiuratio habet quandam speciem iuramenti: ergo exigit ad sui honestatem eosdem tres comites, quos iuramentum, nempe veritatem, iustitiam, & iudicium. *Veritatem*, vt per Deum verum, aut per eius Sanctos adiuretur, animoque rei alicuius impetrandæ. *Iustitiam*, vt res petita aut imperata licita sit, & honesta, & *Iudicium*, vt fiat in necessitate, & cum debita consideratione, ac reuerentia. Sic omnes. Suarez *tom. 2. lib. 4. de adiurat. cap. 4. n. 7.* Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 42. n. 5.* Palaus *de adiurat. disp. 4. punct. 1. n. 5.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 10. dub. 14. n. 1.*

QVÆSTIO IV.

An obsecrare aliquem, aut imperare, per falsum Deum, vt per Iouem, aut Apollinem, sit peccatum mortale.

RESpondeo, Tanquam certum: Esse mortale, & grauissimum: quia tunc honor veri Dei tribuitur falso deo: Et ideo qui sic obsecraret, vel imperaret, non adiurationem, sed idololatriam committeret. Sic Suarez *capite 4. citat. num. 6.* Sanchez *num. 5.* Palaus *num. 5.* Bonacina *disputat. 4. circa 2. precep. Decalog. quæst. 1. punct. vltimo, numero 12. alias 11.*

QVÆSTIO V.

An etiam sit mortale, fictâ paupertate petere, ob Deum, eleemosynas.

AFfirmant aliqui, eo quòd in tali casu, contestatur quis diuinam authoritatem ad iniquam Eleemosynam recipiendam: quod actu videtur eius authoritatem grauiter contemnere, illam assumens vt medium ad suam iniquitatem patrandam. Ita Suarez *dicto libro quarto, capite 4. num. 7.* quem citat, & sequitur Palaus *disputat. 4. citata, punct. 2. num. 5.*

Sed probabilius Respondeo solùm esse veniale, contra virtutem religionis. Quia ille actus Eleemosynæ, vt à diuite operante procedit, est verè optimus: ergo non est grauis irreuerentia contra Deum, inducere ad illum, ob Dei amorem; quamuis aliunde ex parte petentis sit iniquitas, & grauis iniustitia, cum ficte Eleemosynam extorqueat. Sic Sanchez *num. 5. citat.* dicens id sibi ferè certum esse.

QVÆSTIO VI.

An qui adiuraret Deum, ad rem aliquam illicitam obtinendam, peccaret mortaliter.

AFfirmandum videtur. Quia interuenit ibi grauis Dei irreuerentia, cum Deus interponatur, vt intercessor illius peccati.

Sed distinctione vtendo Respondeo, dicendum, mortaliter peccare, quando materia imperata, vel petita, est res mortalis; venialiter verò, quando res est venialis. Peccabit igitur mortaliter, vel venialiter, contra adiurationis religionem, considerata grauitate, vel leuitate materiæ rei illicitæ petitæ, vel imperatæ, vltra peccatum inductionis proximi ad malum. Sic Suarez *num. 8.* Sanchez *num. 4.* Bonac. *n. 12.* Palaus *num. 6.*

QVÆSTIO VII.

An adiuratio sit actus virtutis religionis.

RESpondeo, dicendum, quod sit actus virtutis religionis, quando adiuratio fit per Deum, siue expressè, siue tacitè. Quia in hoc adiurans tribuit Deo honorem, quòd eius authoritatem, tanquam plurimum apud omnes valentem, interponat ad aliquid obtinendum. Quando autem adiuratio fit per Sanctos, absque tacito ad Deum respectu, tunc non est actus religionis, sed eius cultus, qui Sancto illi debetur. Quare si adiuratio fiat per B. Virginem, pertinebit ad virtutem hyperduliæ; & si per alios Sanctos, ad virtutem duliæ. Si autem obsecratio, aut imperium fiat ob vitam alicuius personæ, veluti Patris, amici, alteriusve rei humanæ, tunc talis actus non dicitur, nec est propriè adiuratio, & ideo non pertinet nisi ad humanam amicitiam; & ideo nec auget, nec minuit culpam, si aliqua committatur in hac obsecratione. Sic Suarez *lib. 4. de adiurat. cap. 1. à n. 4. vsque ad 7.* Sotus *lib. 8. de iust. q. 3 art. 1.* Sanchez *lib. 2. Sum. cap. 42. n. 3.* Palaus *punct. 1. n. 9.*

QVÆSTIO VIII.

An Adiuratio differat ab oratione.

RESpondeo, differre. *Primo*, quia adiuratio formaliter non est petitio, sed abstrahit à petitione, imperio, & obiurgatione. *Secundo*, quia per orationem aliquid à Deo petitur: at per adiurationem deprecatiuam non petitur aliquid à Deo, sed propter Deum: quod si etiam à Deo aliquando petatur, tunc coniungitur adiuratio cum oratione. Sic omnes communiter. Suarez *loc. cit. cap. 1. à n. 8.* Sanchez *cap. 42. n. 1.* Filliuc. *tract. 24. cap. 8. q. 7. n. 202.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 10. dub. 14. n. 1. in fine*, Palaus *tom. 3. tract. 14. disp. 4. punct. 1. num. 10.*

QVÆSTIO IX.

An adiuratio etiam à iuramento differat.

RESpondeo, Etiam differre. Quia in iuramento adducitur Deus in testem veritatis, at in adiuratione adducitur, vt obiectum amoris, vel timoris eius, quem adiuramus, vt inde eius amore, vel timore incitetur, & ducatur ad concedendum quod petitur. Sic Sanchez *loc. cit. n. 1.* Suarez *n. 8.* Trullench. *n. 1.* Palaus *n. 10.* vbi bene aduertit, aliquando adiurationem cum Iuramento misceri, vt patet ex Genesi 24. Vbi Abraham seruum suum adiurauit, & simul ad iurandum compulit.

QVÆSTIO X.

An saltem in omni iuramento promissorio inueniatur adiuratio.

AFfirmauit Valentia 2. 2. *disputat.*6. *quæst.*8. *punct.*2.*quæst.*1.*fine.*

Sed tanquam certum Respondeo, Non inueniri. Quia potest peti simpliciter ab aliquo iuramentum promissorium, non interposito à petenti, diuino, vt in contractibus contingit: ergo iuramentum promissorium inueniri potest sine adiuratione. Sic Suarez *d.cap.*1.*num.*10. Sanchez *num.*1. Palaus *num.*11.

QVÆSTIO XI.

An Adiurationis sit aliquod præceptum, diuinum, naturale, aut Ecclesiasticum.

REspondeo *Primò*, tanquam certum, nullum esse Adiurationis præceptum diuinum, aut naturale. Quia ex vna parte, cultus qui per adiurationem Deo exhibetur, alio modo suppleri potest: Deinde, ex alia parte, ad obtinenda diuina beneficia, minime est necessaria; cum non adiurationi, sed simplici orationi, aut petitioni promissa sint.

Respondeo, *Secundo*: Quamuis per se non sit aliquod præceptum Ecclesiasticum adiurationis, cum nullibi extet; est tamen per accidens, ortum ex obligatione Officij Ecclesiastici, & administrationis conuenientis Sacramentorum. Quia Ministri Ecclesiæ tenentur ex præcepto Horas Canonicas recitare, & Sacramenta fidelibus ministrare: sed in horum administratione, in & illarum recitatione plures adiurationes, per Dominum nostrum Iesum Christum, & per Sanctos, continentur: ergo iam ex institutione Ecclesiæ, ortum est præceptum adiurationis. Non tamen est peculiare, sed coincidit cum præcepto Horarum Canonicarum, & ritè Sacramenta, & Missam administrandi. Verum est, quod aliquando etiam possit cadere hoc præceptum, sub Officij obligatione; nam supposita hominis obsessi necessitate, tenentur Ministri Ecclesiæ ex officio subuenire necessitatibus suorum fidelium, per remedia conuenientia, quorum vnum est, iuxta Ecclesiæ ritum, adiuratio per exorcismos. Sic Suarez *libro* 4. *cap.*4. *à num.secundo*, Sanchez *libro secundo in Decalog. capite* 42. *num.*4. Palaus *tom.*3. *tractat.*14. *disp.*4. *punct.*2.*n.*1.Trullench.*lib.*1.*in Decal. cap.*10. *dub.*14. *num.*1.

QVÆSTIO XII.

An cuilibet licitum sit deprecatiuè adiurare aliquem per Deum, Sanctos, aut aliquam personam.

REspondeo, tanquam certum: Esse licitum, Constat, tum ex vsu Ecclesiæ deprecantis Deum in orationibus, Per Dominum nostrum Iesum Christum. Tum, quia honestum est, ad quoscumque inducendos ad aliquod bonum, vti inuocatione diuini Nominis. Sic D. Thom. 2. 2. *quæst.*90. *art.*1. ab omnibus receptus. Legatur Raph. de la Torre *ibi*, Suarez, & Sanchez *mox citandi.*

QVÆSTIO XIII.

An adiuratus deprecatiuè per Deum teneatur sub præcepto obedire adiurationi, aut adiuranti.

REspondeo, Tanquam certum: Non teneri. Patet: quia deprecato nullam obligationem inducit deprecatio, vt constat: ergo neque inducet adhuc vestita diuini Nominis contestatione, patet; quià Nomen Dei ibi adducitur ad augendam tantùm deprecationem, itàmque efficaciorem reddendam, non ad immutandam. Sic omnes: Suarez *tom.*2. *de Relig. lib.*4. *de Adiurat. cap.*4. *num.*13. Sanchez *lib.*2.*in Decalog.cap.*42.*num.*12. quos citat, & sequitur Palaus *tom.*3. *tractat.*14. *disputat.*4. *de Adiurat. punct.*2.*num.*2.

QVÆSTIO XIV.

An item licitum sit cuilibet superiori, adiurare imperatiue, aut coactiue suos subditos.

REspondeo, tanquam certum: Esse licitum, causa iusta sic adiurandi existente. Quia superiores erga suos subditos, verè gaudent potestate eis imperandi, eosque cogendi: ergo possunt prædicta potestate vti, vt diuini nominis reuerentia, per adiurationem interposita, impellantur magis subditi ad præceptum exequendum. Sic D. Thom. *loc. cit.* ab omnibus receptus, *ibi* Raphaël de la Torre, Suarez *num.*13. Sanchez *eod. num.*12. Palaus *num.*3.

QVÆSTIO XV.

An subditus peccet mortaliter contrauentens sui Superioris præcepto, sibi per adiurationem imposito.

AFfirmat absolute Tabiena *verb.adiuratio,num.*6. Sed clarius Respondeo, Peccare quidem mortaliter, casu quo præceptum sit de re graui, non verò si sit de re leui, nam tunc solùm peccaret venialiter. Sic Suarez *cap.*4. *num.*14. Sanchez *eod. num.*14.Bonac.*disputat.*4.*cit. quæst.*1. *punct. vlt. n.*6. Palaus *num.*3.

QVÆSTIO XVI.

An subditus transgrediens superioris præceptum sibi per adiurationem impositum: sit non solùm trangressor præcepti, sed etiam periurus.

AFfirmant apud Suarez, Armilla *verb. Adiuratio, num.*5.D.Anton.2.*p.tit.*10.*cap.*8.Iansenius, Toledo, & Maldonado.

Sed probabilius Respondeo, solùm esse transgressorem præcepti, non periurum. Sic communis. Suarez *capite* 4. *cit. numero* 16. Sanchez *libro* 2. *Sum. capite* 42. *numero* 14. Sotus *libro* 8. *de Iust. quæst.*3.

quæst.3. art.1. col. mihi 3. ibi: Vnde fit consequens, quod qui contra adiurationem sibi factam venit, etiamsi seruus sit, neutiquam est periurus, quod re vera esset, si ipse iurasset, licet fiat criminis inobedientia reus. Sic ille.

QVÆSTIO XVII.

An ex transgressione præcepti superioris, adiuratione vestiti, consurgat duplex peccatum, nempe & contra virtutem Religionis, & contra iustitiam, obedientiam, aut castitatem præceptam.

Affirmanbunt Authores primæ sententiæ, quæst. antecedentis.

Sed probabilius Respondeo, Non consurgere, nisi vnicum peccatum, nempe contra virtutem præceptam, non contra Religionem. Quia, vt *suprà* est habitum, adiuratio etiam præcepto coniuncta, solùm habet excitare adiuratum ad executionem præcepti: ergo ipsa non imponit præceptum: ergo, &c. explicatur amplius. Nam adiuratus restituere non remanet obligatus exequi restitutionem, sub ratione adiurationis, cum sub quocumque fine restituat, obligationi satisfaciat: ergo adiuratio non inducit obligationem Religionis distinctam à præcepto cui adiungitur, tametsi intra illam speciem faciat, vt efficaciùs obliget. Sic Palaus *punct.* 2. *num.* 4. Suarez, & Sanchez *loc.cit.*

QVÆSTIO XVIII.

An adiurans imperatiue eum, in quem nullam habet potestatem, peccet mortaliter.

Affirmant communiter Doctores, eo quòd in hoc casu adiurans assumit nomen Dei in vanum, cum vsurpet potestatem in alium, quam non habet, quantum in se est. Ita Angel. *verb. adiuratio, num.*1. D. Anton.2. *part. tit.*10. *capit.*8. Armilla, & Tabiena *verb. adiuratio n.6.* & alij apud Siluestrum.

Sed clariùs Respondeo, Peccare quidem mortaliter, si res est notabilis, aliàs non. Sic Silueſt. *verb. adiuratio, quæst. vltima,* explicans hoc modo aliquos Authores, quos pro prima sententia affert, vt Angelum, Richard. & Archidiaconum. Sic etiam Margarita. Confessor. *in primo præcep. fol.*65. Sanchez *lib.*2.*sum.cap.*42.*num.*13.

§. II.

De his, qui adiurare, & adiurari possunt.

QVÆSTIO XIX.

An omnis creatura intellectualis, vel rationalis possit adiurare.

Respondeo tanquam certum, Posse. Quia quælibet creatura intellectualis, aut rationalis (& sola illa) contestari potest Deum, vel Sanctos, & ideo in primis Deus ipse, contestatione sui nominis, mouere potest creaturas ad aliquid faciendum: ergo & adiurare. Deinde Angeli, & homines, imò & dæmones, idem possunt, cum omnes hi possint repræsentare aliis nomen Dei, & Sanctorum, vt illius amore moueantur ad aliquid faciendum. Sic vt certum, supponit Palaus *tom.*3. *tract.*14. *disputat.*4. *punct.*3. & Antea Suarez *lib.*4. *cap.*2.*num.*1.

QVÆSTIO XX.

An omnes creaturæ rationales possint solemniter adiurare.

Respondeo tanquam certum: Quod non possunt solemniter; bene tamen priuatim. *Primum* constat. Quia adiurare solemniter, solùm est datum Ministris Ecclesiæ, quales sunt insigniti gradu Exorcistæ, vt diximus *p.*2. *Secundum* etiam patet, quia omnes alij possunt priuatim, & per fidem in Christum, & inuocationem eius Sanctissimi nominis dæmones adiurare. Sic omnes. Suarez *lib.*4. *capit.*2.*num.*10. & 11. Sanchez *libro* 2. *in Decalog. cap.*42. *num.*18. Palaus *disputat.*4. *punct.*3. *num.*2.

QVÆSTIO XXI.

An quisquis possit seipsum adiurare.

Respondeo tanquam certum, quod non. Quia certum est, quod persona adiurata, debet esse distincta ab adiurante. Quia sicut nemo se ipsum rogare, aut deprecari potest, ita nec adiurare. Sic Suarez *cap.*2.*cit.num.*2.

QVÆSTIO XXII.

An possit licite ab homine adiurari Deus.

Respondeo tanquam certum: Posse. Quia sicuti possumus orare Deum, ita possumus ei aliquid diuinum repræsentare, ob cuius amorem, aut merita, nostras orationes exaudiat. Id constat ex Scriptura, in qua legimus Moysen, & alios Prophetas orasse Deum, propter semetipsum, & propter Abraham, & alios iustos sibi dilectos. Et Ecclesia semper ferè orat, per Christum. Igitur iam Deus adiurari potest ab homine: quamuis verum sit quod hæc adiuratio, potius obsecratio appellari, quam adiuratio debeat, vt bene D. Thom.2. 2. *quæst.*83.*art.*17.*ad* 1.& *quæst.*90.*art.*1.*ad.*3. Sic communis, legantur Suarez *loc.cit. num. tertio*, Palaus *eod. num.*

QVÆSTIO XXIII.

An etiam Angeli Sancti, necnon homines beati, possint à nobis licite, ac sancte adiurari.

Respondeo etiam tanquam certum: Posse licitè, ac sanctè, si debito modo fiat. Constat, quia

quia repræsentatione Dei, & Sanctorum, moueri possunt ad præstandum postulatum: ergo possunt adiurari. Sicque habet vsus Ecclesiæ, nam omnes petimus à Virgine, aut per filium suum, aut per Conceptionem, Natiuitatem, vel Assumptionem suam, &c. ergo. Verum est, quod hæc adiuratio Sanctorum, non est aliud, quàm obsecratio quædam, & pars orationis ad ipsos. Nec enim adiurare possumus Sanctos cum imperio, sed cum reuerentia eos humiliter precari, non vt auctores bonorum, sed vt intercessores, vt bene aduertit Suarez *loco cit. num.* 4. Sic etiam Palaus *num.* 3. licet non ita clarè. Qua autem ratione possint adiurari homines viatores, habes *supra*.

QVÆSTIO XXIV.

An deinde Dæmones (& alij damnati) possint adiurari licite, & sancte.

NEgandum videtur. Quia hi, nec amore, nec timore Dei, nec Sanctorum, ad operandum mouentur; sed omnia ex odio operantur: ergo non videtur posse adiurari.

Sed tanquam certum de fide, Respondeo: Adiurari posse sancte, ac licite, si debito modo fiat. Patet ex vsu Ecclesiæ, quæ ab initio consueuit adiurare Dæmones: qui vsus fundatur in Christi verbis, ac virtute, dixit enim *Marci vltimo*, de suis fidelibus: *In nomine meo dæmonia eiicient.* Et *Lucæ* 10. *Dedi vobis potestatem calcandi super serpentes,* &c. vnde est etiam in Ecclesia peculiaris Ordo Clericorum ad exorcizandos, seu (quod idem est) adiurandos dæmones institutus: ergo si hæc adiuratio debito modo fiat, licita & sancta est. Sic omnes. S.Thom. 2.2. *quæst.* 90. *art.* 2. Suarez *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 6. Valentia 2.2. *disput.* 6. *q.* 8. *punct.* 2. Bellarmin. *tom.* 1. *de Sacram. lib.* 1. *cap.* 25. Palaus *num. tertio cit.* Sanchez *lib.* 2. *cap.* 42. *n.* 15. Qui bene ad rationem dubitandi respondet dicendo, *Quod quamuis à dæmone non petatur, vt exeat à corpore obsessi, vel nocere desinat, ob gloriam Dei, & ob eius nominis reuerentiam, quod adiurationis ratio petit* (vt *suprà* est habitum) *frustra enim id ab eis peteretur; quia ea voluntatis peruersitate obstinati, quidquid agunt, ex odio Dei agunt: nihilominus dicuntur bene per exorcismos adiurari, propter similitudinem, & analogiam in hoc consistentem, quod sicut dum homines adiuramus, inducimus eos, vt propter Dei nomen aliquid efficiant, vel caueant: ita dæmones in virtute, & potestate Nominis diuini recedere compelluntur.* Sic ille.

QVÆSTIO XXV.

An etiam Creaturæ insensibiles, vt sal, aqua, nubes, grandines, &c. licite adiurari possint.

AFfirmandum videtur. Quia ex vsu Ecclesiæ constat, quod Sal & aqua, imò & nubes exorcizantur, aut adiurantur: ergo.

Sed tanquam certum Respondeo, Non posse propriè adiurari. Patet, quia creaturæ insensibiles minimè sunt capaces ad percipiendam adiurationem, quæ fit per obsecrationem, petitionem, aut imperium: ergo. Nec obstat ratio dubitandi: quia cùm sal, & aqua exorcizantur, non ipsa, sed Deus, & dæmon adiurantur. Deus, vt in eorum vsu assistat, fauorem præstans: dæmon, vt fugiat, & à nocendo desistat. Similiter quando adiurantur nubes, & grandines, non adiurantur ipsæ per se, sed Deus ipse, ne illa nocere permittat: & dæmon, ne illis vtendo nobis noceat. Sic omnes. D.Thom. 2.2. *quæst.* 90. *art.* 3. Valentia *ibi*, *disp.* 6. *quæst.* 8. *punct.* 2. Lessius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 3. *num.* 72. Suarez *lib.* 4. *de Adiuratione, cap.* 2. *num.* 12. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 37. & 38. Bonac. *disput.* 4. *in* 2. *precept. quæst.* 1. *punct. vltimo, num.* 3. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *dubit.* 14. *num.* 14. Palaus *disput.* 4. *punct.* 3. *num.* 5. & alij mox citandi.

QVÆSTIO XXVI.

An saltem creaturæ sensibiles irrationales, vt locustæ, pulgon, & similia bruta, possint proprie adiurari.

AFfirmandum videtur. Quia animalia bruta videntur capacia passiui imperii: atqui adiuratio erga huiusmodi, potissimùm consistit in imperio: ergo. Maior experientia probatur. *Primò*, nam sæpe videmus animalia, etiam ferocissima, imperium hominum formidare, atque ab operando desistere: ergo ob ipsum poterit etiam à nocendo cessare.

Secundò, quia coniuratores locustarum, bruchi (& aliorum lædentium arbores, sata, & alia virentia) vermium, excommunicant eas, vocant in iudicium, & similia: ergo poterunt eas adiurare. Ita sentire (sine sensu certè) posset, qui teneret bruta animantia aliquam mentem, seu rationem habere: vti impiè, & ineptè tenuere Empedocles, Porphyrius, Plutarchus, necnon ex modernis Anton. Citadinus *lib.* 1. *poster. Arist. c.* 3. Laurentius Valla *cap.* 9. *suæ Dialecticæ*, apud Raphael. de la Torre 2.2. *q.* 90. *art.* 3. *disp. vnica, n.* 4.

Sed tanquam certissimum Respondeo, Non posse. Quia irrationales creaturæ nullius rationis sunt participes: ergo incapaces adiurationis, cùm hæc sit opus rationis practicæ. Sic communiter omnes DD. cum D.Thoma *quæst.* 90. *art.* 3. *cit.* Raphael de la Torre nuper adductus, & alij *quæst. antecedenti.* Nec obstant argumenta contraria.

Ad primum enim Respondeo negando bruta esse propriè capacia imperij. Quod si aliquando ad imperium hominum videmus fugere, aut formidare, vel accedere, non ideo est, quia vocum significationem percipiunt, sed quia ex gestu truci, aut verborum stridore horrido, naturali instinctu iudicant esse fugiendum: sicut è contra ex vultu amicabili, & oculis lætis esse accedendum: hoc autem non sufficit, vt adiurationis vi aliquid faciant.

Ad secundum iam dicam quæst. sequenti.

QVÆSTIO XXVII.

An sit licitum, locustam, bruchum, & alios vermiculos, in iudicium euocare, & contestata lite, excommunicare, & anathematizare?

AFfirmant esse licitum, nullamque in hoc modo coniurandi superstitionem contineri, Felix Mallcol. *in Malleo Malefic. tom. 2. libro 6.* Sprenger in Malleo *tom. 2. quæstione 2. cap. 1.* Chassaneus *consid. 1. numero 123. part. 5.* & Anonym. *tractat. 2. de exorcismis.* Et probant, quia praxis est, apud aliquas nationes, contra prædictos vermes instituere iudiciarium processum; sicut fit contra facinorosos, & contestata lite, anathematis censura exterminari, vt refert Delrius *lib. 3. Mag. disq. part. 2. q. 4. sect. 8. & post lib. 6. in Anacephalæosi, monit. 11.*

Sed tanquam certum omnino Respondeo omnino esse illicitum, superstitiosum, vanum, ac ridiculum, tales vermes ad iudicium simul cum plebe, cui nocent, vocare: ac constituto ex vtraque parte procuratore, & aduocato, accusare, & auditis rationibus ex vtraque parte, tandem excommunicare, & anathematizare, & ab illis locis exterminare, ac abigere. Probatur manifestè. Quia si lis contra irrationalia intentetur; sunt litis, & sententiæ percipiendorum incapacia. Si verò, aduersus dæmones, à quibus mouentur sæpe; nil refert illos accusare, aut defendere, aut excommunicare: ergo. Nec refert, quod dicta animalia sæpe sententiæ obediant, ac nocere desinant. Quia id non euenit ex virtute sententiæ latæ, sed ex potestate dæmonum, qui auferunt dicta animalia nocentia, vt sic vana hæc, & superstitiosa hominibus persuadeant. Sic Nauarr. *libro 5. consil. tit. de sent. excommun. consil. 2. aliàs 5.* Sotus *libro 5. de Iust. quæstione 12. artic. 2. & libro 8. quæstion. 3. artic. 3. fine.* Delrius *disquisit. Magic. loc. citat.* Suarez *tom. 5. in 3. p. disputat. 5. sect. 1.* Henriquez & Rodriguez, quos omnes citat, ac sequitur Sanchez *libro 2. sum. capit. 42. numero 39.* Valentia *2. 2. disputat. 6. quæstion. 8. punct. 2.* Palaus *tom. 3. tract. 14. disputatio. 4. punct. 3. numero 6.* Trullench. *libro 1. in Decalog. cap. 10. dubio 14. in fine.* Raphaël de la Torre *2. 2. quæst. 90. art. 3. disputat. vnica, numero septimo,* Bonac. *in noua edit. disputat. 4. in 2. præcep. Decalog. quæstion. 1. punct. vltimo, numero quarto, vers. An autem.* Filliuc. *numero 219.* latè Torreblanca *libro 9. Iuris spirit. capit. 13.* & alij. Qui communiter dicunt, non excusari à mortali, qui has creaturas irrationales modo enarrato, adiurant. Legatur Palaus.

QVÆSTIO XXVIII.

An saltem possit quis prædicta bruta adiurare, si non obsecratione, aut imperio morali; physica tamen & efficaci virtute supernaturali?

REspondeo, Posse. Quia sicut Christus Dominus virtute propria imperauit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna, ita vt videntes mirati fuerint, dicentes; *Quis est hic qui ventis, & mari imperat, & obediunt ei?* Ita serui eius in fide, & virtute illius possunt idem facere. Possunt enim imperare huic monti, vt hinc transferatur, & faciet; & locustis, vt recedant, & obedient; non morali, sed (vt ita dicam) physica obedientia. Sic Suarez *libro 4. capit. 2. fine,* & ex illo Palaus *punct. 3. fine.* Qui bene aduertit, adiurantem in hoc casu debere cognoscere, se ad hos operandos effectus, supernaturali virtute præditum esse: quod facilè cognoscet, an ex virtute diuina, an ope dæmonis hæc præster, ex dictis *supra tract. de superstitione.* Legatur ad idem Sanchez *c. 42. cit. fine,* & Lupus *in edict. Inquisit. part. 3. lib. 15. dist. 5. fine.*

§. III.

De assistentia dæmonum in corporibus obsessis.

QVÆSTIO XXIX.

An vt quis dæmonium habere dicatur, sit necessum, quod dæmon sit in ipso homine, & aliquam potestatem in eo habeat.

REspondeo, Affirmatiuè. Pro quo sciendum, quod duplici modo potest dæmon homini assistere; exterius nempe, & interiùs. Si igitur solùm exterius homini assistat; non dicitur homo dæmonium habere; alias S. Iob, D. Antonius & alij Sancti, imo & ipse Christus Dominus dicerentur habere dæmonia, essentque dæmoniaci, cum sæpe illis dæmonium assisteret tentando, & vexando, quod est blasphemum: igitur, vt quis dæmonium habere dicatur, requiritur, quod hoc illi interius assistat, & habeat aliquam potestatem in eius corpus. Sic omnes. Legantur Thyreus *lib. de dæmoniacis, capit. 2.* Sanchez *libro 2. sum. cap. 42. num. 6.* Palaus *tom. 3. tract. 14. disputat. 4. de Adiurat. punct. & n. vltimo,* Iodocus *verb. dæmones, numer. 24.*

QVÆSTIO XXX.

An dæmon vniatur corpori obsessi, sicut anima vnitur corpori, quod informat.

REspondeo, Tanquam certum. Non vniri sic, sed diuerso omninò modo. Nam anima vnitur corpori tripliciter; videlicet vt forma, vt motor intrinsecus, & vt finis. Vt forma, dat esse specificum; vt motor, dat vegetationem, & sensationem; & vt finis, dat ipsi perfectionem. Dæmon verò solùm vnitur corpori obsesso, vt motor extrinsecus; & ideo non vegetat corpus, nec dat ei sensum; nec audit, nec videt per corpus, & ideo non talis est motor, sicut est anima. Sic Tostatus *super Matth. cap. 8. quæst. 113. ad 2.* Sanchez *num. 6. citat.* Lupus *in edict. S. Inquisit. part. 3. lib. 22. dist. 1. art. 1. diff. 3.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXI.

An dæmon assistens corpori obsessi, exerceat in eo omnes vires eius corporales ad motum localem pertinentes.

RESpondeo exercere. Quod facit duobus modis. *Primo*, mouendo ipsum corpus ad motum per se ipsiusmet dæmonis coniuncti, seu adhærentis corpori. *Et secundo*, per apprehensionem ad imperium voluntatis mediante potentia executiua. Sic Bartholom. Sibylla, Henric. de Assia, quos citat, & sequitur Lupus *loco citat. diff.* 4. vbi aduertit, *Quod licèt corporalis natura obediat imperio spirituum, quantum ad motum localem, v. g. suscipiendo impulsum, impetus, proiectionem, &c. oportet tamen intelligi cum limitatione (scilicet) ad certam vnionem, & præsentiam ipsorum spirituum ad corpora, quæ mouere volunt.* Sic ille.

QVÆSTIO XXXII.

An dæmon possit ingredi in corpus humanum, & ab illo egredi, per quamcumque eius partem.

NEgandum videtur. Quia omnes fideles oscitantes, os signo crucis muniunt, vt dæmonibus introeundi in illos, tali signo, potestas auferatur: ergo signum est, quod per os intrent.

Sed tanquam certum: Respondeo, quod licèt dæmones sæpe per os obsessorum intrent, ac exeant; nihilominus possint facile per quamcumque partem corporis ingredi, ac exire, nempe per os, aures, nares, perque alios quoscumque meatus, & poros; imò & per quascumque alias solidissimas partes, quia has penetrare sine apertione, & ruptura spiritibus est facile. Nec per hoc potest improbari, sed potius laudari debet consuetudo cruce signandi os, eo quòd per ipsum sæpe dæmones ingredi, ac exire soleant. Sic omnes. Legantur Thyreus *loco citat. cap.* 9. Sanchez *cap.* 41. *num.* 7. Raph. de la Torre 2. 2. *q.* 90. *art.* 2. *disput.* 23.

QVÆSTIO XXXIII.

An dæmon possit residere in quauis hominis parte: necnon totus in toto, & totus in qualibet parte illius, instar animæ rationalis.

RESpondeo vt certum, Posse dæmonem pro arbitratu suo, totum hominem, ac omnes collectim eius partes, vel diuisim occupare, vt caput, brachia, ventrem, tibias, & cæteras partes seorsum, & omnes simul: verum est, quod ab anima in hoc discriminetur; nam cum anima omnium partium corporis sit forma, omnes viuificet, non potest aliquas viuificare, & alias non. Dæmones verò, cum in corporibus, vt motores resideant, non vt formæ, possunt pro sua voluntate omnes, vel solùm aliquas partes occupare. Sic omnes, præcipuè Thyreus, Sanchez, & Torre *locis citatis.* Difficilius est determinate loquendo de facto, quas partes hominis obsessi occupent. Pro quo sit,

QVÆSTIO XXXIV.

An Dæmones de facto, regulariter loquendo, in corde, aut prope illud resideant.

RESpondeo Affirmatiuè. Quia quamuis, vt nuper diximus, dæmon in qualibet corporis parte possit esse, & totus in toto, ac totus in qualibet parte instar animæ rationalis (non vnitus, sed per se stans, sicut motor, & gubernator nauis naui assistit) & nunc in vna, nunc verò in alia: tamen de facto eius assistentia regulariter est in corde, aut prope illud, vt inde prauos motus excitet: quia cum principium omnium actionum corporis humani sit cor, vt facilius vexare, ac exagitare totum corpus possint, suas sedes in corde, vel prope cor eligunt. Sic Thyreus, Sanchez, & la Torre citati. Palaus *disputat. quarta, punct. & num. vltimo.* Iodocus *verb. dæmones, num.* 32.

QVÆSTIO XXXV.

An in vno, & eodem homine possint esse multa dæmonia.

NEgarunt quidam, suppressis nominibus, citati ab Abulensi *in* 8. *Matth. quæst.* 136. eo quod obstet odium crudele, quod dæmones habent inter se; propter quod nequibunt in eodem domicilio habitare.

Sed tanquam de fide certum respondeo dicendum, quod possint esse. Constat ex *Matth. cap.* 8. vbi dicitur, legionem dæmoniorum vnum vexasse hominem: & *Luca* 8. Christum eiecisse à Magdalena septem dæmonia: ergo. Deinde constat, quia dæmones carent quantitate: ergo vbi vnus est, ibi innumeri esse possunt. *Sic omnes:* legantur Abulens. & Sanchez *loc. cit.* Raphael de la Torre 2. 2. *q.* 90. *art.* 2. *disput.* 23. Qui ex D. Thoma bene ad rationem dubitandi dicit, quod quamuis dæmones maximè inter se diffideant: tamen in nocendo hominibus societatem inierunt, & vnanimes conspirarunt.

QVÆSTIO XXXVI.

An plures Dæmones plus vexent corpus obsessi, quam vnus, & quomodo.

RESpondeo circa primum, plus vexare, communiter loquendo. Quia plures sunt ad id intenti. Constat ex illo dæmoniaco à legione dæmoniorum, idest à 6666. occupato, cui plures dæmones plura tormenta inferebant: habebat enim habitationem in monumentis, non poterat eum quisquam catenis constringere: diu, & noctu in montibus vagabatur, lapidibus se concidebat, &c. sic la Torre *disputat.* 23. *citat. num.* 2. Dixi, communiter loquendo, quia certum est, quod vnus dæmon solus tantum potest nocere homini quantum plures, vt ait Iodocus *verb. dæmones, n.* 35.

Circa

Circa secundum, ex eodem Respondeo quod multis modis possumus imaginari, dæmones inhabitantes in vno homine tot, & tantas molestias inferre. Primo modo, vt singuli in propriis, ac distinctis partibus hominis resideant, in quibus quisque operetur, cruciando, torquendo, &c. Secnudo modo, vt omnes in omnibus partibus hominis essendo, quilibet diuersa inferant nocumenta: ita vt v. g. quidam cor constringant, alij percutiant, &c. Legatur la Torre *loc. cit.*

QVÆSTIO XXXVII.

An dæmones, ex infimo solum Ordine, vel gradu hominum obsideant corpora, eaque vexent.

AFfirmandum videtur. Quia Angeli supremi Ordinis, vt Cherubim, ac Seraphim, non se immiscent mundanis negotiis, sed contemplationi soli, & amori Dei vacant: ergo neque mali spiritus ordinis superioris mala nostra meditantur, puta ingressum in corpora, aut animarum tentationem; sed solis malis spiritibus inferioris ordinis reseruatur, cæteris nil de hoc cogitantibus, flammis perpetuò in inferno detrusis.

Sed omnino Respondeo vt certum, quod non solum dæmones ex infimo ordine, vel gradu hominum ingrediantur corpora, illaque vexent: sed etiam ex ordine superiori. Quia id colligitur ex Paulo *ad Ephes. 6.* dicente: *Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus Principatus, & Potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spirituales nequitias in cælestibus.* Ecce, Principatus, & Potestates, qui sunt ex ordine superiori dæmonum, dicuntur esse nobis infesti: possunt igitur ingredi humana corpora. Quod verò ex infimo ordine dæmones molestent, & ingrediantur mortalia corpora, nulla potest esse ratio dubitandi, cum infimus eorum gradus exposcat, vt in his curis se intromittant. Igitur ex omni gradu, ac ordine dæmoniorum, cupiunt ingressum in hominum corpora, & perficiunt, quando Deus hoc illis permittit. Sic Raph. de la Torre *loco citat. disputat.* 25. Iodocus *verb. dæmones, num.* 34. ex Thyreo *cap.* 12.

§. IV.

De signis, quibus aliquis cognoscitur esse dæmoniacus, & à dæmone obsessus.

QVÆSTIO XXXVIII.

An si quis non possit continuare esum carnis hædinæ per dies triginta, iudicari debeat dæmoniacus.

AFfirmat Sammatinus 1. *p. Sacerdotalis, tract. de Exorcismo, cap.* 3.

Sed omnino oppositum, Respondeo. Quia tale indicium esse optimum, ad cognoscendam, & detegendam epilepticorum affectionem: non vero obsessorum à dæmone, seu Energumenorum, qui plerique Epileptici non sunt, optime sentit Delrius *lib. 6. disquis. Magic. c. 2. sect. 1. quæst. 3. vers. Sammarinus, pag. mihi* 184.

QVÆSTIO XXXIX.

An sit iudicandus dæmoniacus homo ille, qui oculos terribiles, & horribilem, ac truculentum vultum, &c. habet.

AFfirmandum videtur. Quia ipsi dæmones sunt terribiles, crudelissimi, ac truces: ergo tales formas illis, in quibus habitant imprimunt. Ita sentiunt Sammarinus *loco citat.* cui consentit Delrius.

Sed clarius Respondeo, Esse iudicandum dæmoniacum, coniecturaliter tantùm: non certitudinaliter: eo quòd possit nonnunquam quis habere oculos terribiles, ac vultum truculentum, ab infirmitate aliqua, aut à natura. Sic Raphael de la Torre 2. 2. *q.* 90. *art.* 3. *disp.* 26. *n.* 3.

QVÆSTIO XL.

An sit certum signum obsidentis dæmonis stupor membrorum, & vitalium omnium fere operationum priuatio.

AFfirmandum videtur: ex obsesso illo qui, vt dicitur *Matth.* 9. & *Lucæ* 11. priuatus erat visu, auditu, & locutione.

Sed Respondeo dicendum, esse signum quidem, sed non omnino certum, & indubitatum; sed coniecturale tantum. Quia talis stupor, & operationum vitalium priuatio, interdum prouenit à morbis caducis. Sic Raphael de la Torre *disputat.* 26. *num.* 3.

QVÆSTIO XLI.

An sit certum signum hominis obsessi, si habeat vires, quæ excedere videantur facultatem hominis.

REspondeo dicendum, quod quamuis sit signum generans vehementem suspicionem, ac coniecturam inhabitationis dæmonum in tali homine, non tamen est certum, & infallibile. Quia multi sunt adhuc nostris temporibus ingentium virium, quos tamen non proinde obsessos esse dicimus. Sic la Torre *loco citato, num. tertio*: sed vt dixi, verè generant suspicionem vehementem: constat ex Rituali Rom. *tit. de exorcizandis obsessis*, & tradit Lupus *part.* 3. *lib.* 22. *dist.* 4. *artic.* 3.

QVÆSTIO XLII.

An sit certum, & indubitatum signum, energumenti, aut obsessi; si loquatur sermonem alienum à patria sua, quem ante morbum non didicerat.

NEgat adhuc hoc signum esse infallibile Lemnius, qui *libro* 2. *capite* 1. *de Occultis naturæ*, docet

docet, melancholicos, & phreneticos, ex frequentissima humorum ebullitione, & vehementi spirituum agitatione, posse variis linguis loqui, quamuis antea nullam earum nouerint.

Sed vt quid certum Respondeo, Esse certum, & indubitatum signum energumeni. Quia impossibile est, hominem proferre suos conceptus peregrina lingua, quam minimè didicit: ergo debet esse ab aliquo spiritu inhabitante talem hominem: siue spiritus ille bonus sit, siue malus, vterque enim omne genus linguarum probè sciunt. Sic communiter Doctores. Sammarinus, quem citat, & sequitur Delrius *quæstione 3. citat. vers. Sammarinus.* Sotus *libro* 8. *de Iustit. quæst.* 3. *articulo* 2. *ad* 2. *vers. Primo argumento subnotatur.* Ciruelo *de superstit.* 3. *part. capit.* 8. Thyreus *de Dæmoniacis capite* 22. Sanchez *libro* 2. *capite* 42. *numero nono*, Raphael de la Torre 2. 2. *quæstione* 90. *artic.* 3. *disputatione* 26. *numero quarto.* Qui bene addunt, ad idiomatis peregrini signum, referri scientiam legendi, au scribendi, aut cantandi, aut rerum naturalium nullo studio comparatam. Sic etiam ex Rituali Roman. docet Lupus *loco citato*, Iodocus *vers. dæmones, n.*43.

QVÆSTIO XLIII.

An possit certò quis iudicari dæmoniacus, si quando leguntur exorcismi super eum, conturbetur.

RESpondeo, Posse certò. Quia est signum efficax, vt ait Sammarinus *loco citato*, & ex illo Delrius. Qui addunt hæc alia signa, quæ inter coniurandam energumenum occurrunt. Nam quando Sacerdos (inquiunt) ponit manum super caput Energumeni, tunc aliqui sentiunt sub manu rem frigidissimam, tanquam glaciem. Aliquibus descendit ventus per humeros, & renes, qui est frigidissimus. Aliquibus caput in immensum aggrauatur. Aliquibus cerebrum constringitur, & perforatur, sicut si gladio percuteretur. Aliquibus inflammatur caput, & facies, & aliquando tota persona, ac si esset vapor ignis. Aliquibus febris immensa cum doloribus capitis evenit, & totum corpus extenuatur, & tangitur: sed omnia ista accidentaria parum durant, quia coniuratio tollit dæmonis vigorem. Aliquibus constringitur guttur, adeoque videntur strangulari. Aliquibus ad orificium stomachi mouetur quædam res ad modum pilæ, ac si essent vermes, ac formicæ, aut ranæ. Quibusdam accidit vomitus magnus stomachi. Aliquibus magna tortura in visceribus. Nonnullis venter vehementer inflatur. Quibusdam constringitur cor, ac si intolerabiliter ferirentur. Ostenditur etiam dæmon in aliqua corporis parte palpitando, sicut piscis, aut in modum formicarum. Aliquando pertransit à capite vsque ad digitos pedum, sicut ventus, & è contra. Sic illi.

QVÆSTIO XLIV.

An suspecti sint de dæmonio inhabitante, qui recusant inuocare nomen Iesu, aut Mariæ, aut recitare aliquem Psalmum, aut aliam piam orationem.

RESpondeo omnino esse suspectos. Situti sunt illi, qui concutiuntur, terrentur, fiunt impatientes, & blasphemant, quando eis adhibentur Sanctorum Reliquiæ, Agnus Dei benedicti, aut Crucis signum frontibus eorum imprimitur, aut aqua benedicta asperguntur, aut Sacrosancta Eucharistia ostenditur, vel in autem ipsorum lingua peregrina insusurratum fuerit illud Deuteron. 32. *Deum, qui te genuit, dereliquisti, & oblitus es Domini Creatoris tui.* Sic ex Thyreo *lib.6. cap.26.* docet Iodocus *verb. dæmones, num.*45. Raphael de la Torre 2.2. *quæst.*90. *art.*2. *disput.* 26. *num.*9. lege de aliis signis loquentem Iodocum *loco citat. num.* 27. 28.41. & 44.

§. V.

De Modo eiiciendi dæmones ex obsessis.

QVÆSTIO XLV.

An in Ecclesia sit potestas à Christo data coercendi, & imperandi dæmonibus, eosque ex obsessis eiiciendi.

RESpondeo tanquam certum de fide, Esse in Ecclesia. Constat *primò ex Luca* 10. vbi dicentibus Apostolis suo Magistro Christo: *Domine etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo* (intellige, propter potestatem ab ipso Domino eis collatam, *Matth.*10.) subdit Christus, quasi renouans talem potestatem: *Ecce dedi vobis talem potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones* (idest, dæmones) *& super omnem virtutem inimici* (idest, exercitum dæmoniorum.) *Et Marci vltimo: In nomine meo dæmonia eiicient. Secundò* constat ex multis miraculis, quæ patrarunt Apostoli circa expulsionem dæmoniorum, vt constat ex loco Lucæ adducto, & ex lib. Actuum Apostol. *cap.9. & 15.* Et tandem constat ex Exorcismis ad hunc effectum ab Ecclesia institutis. Sic omnes Catholici.

QVÆSTIO XLVI.

An etiam in Ecclesia sit potestas immittendi dæmones in homines, vt eos corporaliter vexent.

AFfirmant aliqui Authores esse nunc in Ecclesia talem potestatem: eo quòd in primitiua, fuisse Apostolis concessam, constat ex Scriptura Sacra, in qua habetur, quod Apostolus Paulus tradiderit Sathanæ incestuosum Corinthum, 1. *Cor.*5. & Hymeneum, atque Alexandrum ob eorum blasphemiam, 1. *Timoth.* 1. Confirmans suam senten-

tiam,

tiam, quia sæpè cum dæmones eiiciuntur ab hominibus, petunt ab exorcistis, vt eis liceat intrare in alios homines, vt petiit quidam dæmon, quem ex Artemisia Imperatoris Diocletiani filia eiecit S.Cyriacus, vt refert Surius *tom.* 4. ergo dæmones cognoscunt hanc potestatem habere Exorcistas. Ita sentire videtur Iodocus *v. dæmones, numer.* 39. *vers. Tertio, & num.* 58. *vers. Tertio*, ex Thyreo *libro sexto, cap.* 16. & 50.

Negant verò contrà alij, docentes, quod licèt Apostoli omnes habuerint dictam potestatem immittendi dæmones in aliquem hominem; tamen ad posteros nunquam fuisse deriuatam; quia (inquit) si deriuata fuisset ad posteros, & modo extaret in Ecclesia, semel, aut iterum executioni mandaretur, quod certè non fit. Sic Raph. de la Torre 2.2. *quæst.* 90. *art.* 2. *disp.* 1. *num.* 6.

Sed ego clarius, ac probabilius Respondeo, & fuisse talem potestatem in Apostolis, vt omnes vtriusque iuris Doctores affirmant; & deriuatam fuisse ad posteros, & nunc in Ecclesia extare: non tamen occurrere posse moraliter casum, in quo talis potestas possit executioni mandari, eo quod aliis modis, & pœnis criminosi puniri queant. Et sic in concordiam redigi possunt Authores pro vtraque sententia adducti. An autem possit id exorcista facere, casu quo id petat dæmon, dicemus *infrà quæst.* 67. & 68.

QVÆSTIO XLVII.

An potestas expellendi dæmones possit esse naturalis?

AFfirmarunt quidam Medici, inter quos fuere Fulginas, Forliuius, Garbus, & alij, attribuentes hanc potestatem hominibus temperaturam quandam æqualitatis, ex humorum, & qualitatum actiuarum ad pondus æqua mixtione habentibus.

Sed tanquam certissimum Respondeo, Minime posse esse naturalem. Patet, tum quia nullus homo mortalis, & corporeus potest habere imperium, aut potestatem cogendi dæmones, qui incorporei, & immortales sunt, vt fugiant, aut aliquid aliud faciant. Tum etiam, quia potestas ejiciendi dæmones connumeratur inter gratias miraculorum, vt ait D.Thom. *de potent. q.* 6. *art.* 9. *argum.* 15. Estque Donum Dei, vt dicitur 1. *ad Corint.* 12. ergo talis potestas supernaturalis est. Vnde opinio Medicorum relata omnino rejicienda est. Sic Raph. de la Torre *loc. cit. disp.* 3. *per totam*, Iodocus *cit. n.* 52.

QVÆSTIO XLVIII.

An hæc potestas ejiciendi dæmones solemniter, sit solis Exorcistis concessa.

REspondeo, Tanquam certum, dicendum, quod solùm Exorcistis sit concessa potestas ejiciendi dæmones ex obsessis, solemni ritu. Quia exercitium huius potestatis est actus Ordinis Ecclesiastici, vt aliàs diximus: ergo solemniter nequit exerceri, nisi ab ordine tali insignitis, qui sunt Exorcistæ. Dixi, *solemniter*, quia adiurare dæmones præcipiendo illis exire, nuda, ac simplici adiuratione, omnibus vtriusque sexus est licitum, vt omnes fatentur.

QVÆSTIO XLIX.

An omnes Exorcistæ potiantur dono actuali ejiciendi dæmonia?

NEgandum videtur. Quia gratia hæc ejiciendi dæmonia pertinet ad gratiam miraculorum: at huiusmodi gratiam, sicuti alias gratis datas, diuidit Spiritus Sanctus singulis provt vult, vt ait Paulus 1. *Cor.* 12. ergo gratia hæc eiiciendi dæmones, non conuenit omnibus Exorcistis, sed quibusdam sic, quibusdam non. Propter hoc, & alia argumenta, hanc negatiuam partem esse probabilem, affirmat Raph. de la Torre 2.2. *quæst.* 90. *art.* 2. *disput.* 5. *num.* 14.

Sed vt certum mihi Respondeo, omnes Exorcistas potiri dono actuali eiiciendi dæmonia, quotiescumque se offerat occasio, & ejectio illorum sit expediens. Probatur. Quia ordo Exorcistarum est verum Sacramentum à Christo Domino institutum, inter alios effectus, ad pellendos dæmones è corporibus obsessis, vt diximus 2. *part. tract.* 6. *disp.* 1. *quæst.* 6. & *disp.* 2. *q.* 13. & 14. ergo ex vi Sacramenti recepti omnes Exorcistæ habent hanc gratiam, & potestatem ad abigendos dæmones: ergo quotiescumque se offerat occasio, & expediat, actualiter ejicient. Sic tandem hanc partem, vt probabiliorem, tenet Raphaël *loc. cit.*

QVÆSTIO L.

An sint aliqui Exorcistæ, qui præ cæteris, efficacius ejiciant è corporibus obsessis dæmonia?

REspondeo, Tanquam certum. Esse quidem, quod experientia docet: & Historiæ memorant. Sed vnde proueniat, obscurum est. Nam in primis non prouenit à Sanctitate, quia interdum sunt homines mali, qui hac gratia pollent. Prouenit igitur vel ex deputatione Spiritus Sancti diuidentis dona sua provt vult, vel ex multiplicatis actibus potestatis expellendi, ex qua multiplicatione fides, & fiducia adjurantis robustiores fiunt, experientes fœlicem euentum. Legatur de la Torre *loc. cit. n.* 17.

QVÆSTIO LI.

An sanctitas, & morum integritas sit requisita in Adjurante dæmones, ad ejiciendos illos?

AFfirmarunt aliqui, quos recenset Tostatus *sup.* 7. *capit. Matth. quæst.* 33. docentes, minimè frui potestate ejiciendi dæmones, illos quibus gratia, & Charitas deest.

Sed Tanquam certum Respondeo, Minime esse necessariam sanctitatem, aut morum integritatem, in eo, qui potestatem ejiciendi dæmones, per ordinem receptum, habet. Constat id ex Scriptura Sacra *Matth.* 7. *Lucæ* 9. & 10. & *Marci* 9. vbi fit mentio quorundam hominum, qui dæmonia ejecerunt, tametsi peccatores fuerint. Sic Sanchez *lib.* 2. *sum. cap.* 42. *num.* 16. per hæc verba: Potestas autem hæc, non innititur Sanctitati Ministri;

etsi ea non parum iuvet, sed inuocationi nominis diuini, Fidei, & Sanctitati Ecclesiæ, in cuius persona exorcismi ab eius Ministris dicuntur. Sicut nec Sacramentorum efficacia à Ministri sanctitate pendet. Sic ille ex D. Thoma, Suario, & Thyreo. Sic etiam Iodocus *v. dæmones, num.* 52. Raphaël de la Torre 2.2.*q.*90.*art.*2.*disp.*7.

Et alij, qui omnes tamen fatentur sanctitatem, ac morum integritatem maximè conducere ad exterminandos dæmones. Quod idem dicunt, loquendo de necessitate fidei virtutis Theologicæ, & fidei, quæ annumeratur inter gratias gratis datas.

QVÆSTIO LII.

An sit aliquod dæmoniorum genus, quod difficilius, quam cætera, ab obsessis abigatur?

RESpondeo, Tanquam certum: Esse. Id namque constat tum ex Scriptura, narrante de illo dæmone, quem Apostoli non potuerunt eiicere, cùm quamplurimos alios expulissent, *Matth.*17.*& Marci* 9. Tum ex experientia Exorcistarum, affirmantium esse aliquos dæmones, qui facilè, alios verò, qui difficilius, & magno cum labore expelluntur Sic omnes.

QVÆSTIO LIII.

An genus dæmoniorum, quæ difficilius ab obsessis pelluntur, sint dæmones lunatici, surdi & muti?

NEgant aliqui existimantes, quod dæmones, qui difficilius pelluntur, & ad quos fugandos necessum sit Exorcistas oratione, ac ieiunio muniri, esse dæmones superiorum ordinum, eo quòd maiores vires possideant.

Alij dicunt, non hos esse, sed illos dæmones, qui neque tantillam requiem miseris obsessis impartiuntur.

Alij neque hos, sed illos, qui diutius Energumenos vexarunt.

Alij denique, non prædictos, sed solùm dæmones, qui sunt lunatici, surdi, ac muti, difficilius expelli volunt. Quia id videtur clarè colligi ex scriptura *Matth.*17.*& Marci* 9. vbi Apostolis sciscitãtibus, quare non potuerunt dæmoniacum puerum liberare? Respondit Iesus, *Hoc genus dæmoniorum in nullo potest exire, nisi in oratione, & ieiunio.* At sic est, quod ille dæmon crucians, ac vexans illum puerum erat lunaticus, surdus, & mutus, vt constat *ex locis Scripturæ citatis:* ergo. Sic tenet Raphaël *loc. citat. disp.*9.*à num.*6. Qui *num.* 10. reddit rationem, aut causam, quare huiusmodi difficilius expelluntur, dicendo, causam esse; quia cùm maiorem potestatem accipiant supra obsessos, maior subinde vis requiritur in eos pellentibus.

Sed ego Respondeo dicendum, quod licèt regulariter loquendo, difficilius expellantur dæmones lunatici, surdi, ac muti, vt benè probat Raphaël; tamen aliquando potest accidere, quod alij dæmones maiorem à Deo potestatem accipiant ad vexandos homines, & consequenter difficilius expelli valeant.

QVÆSTIO LIV.

An ad expellenda dæmonia lunatica, surda, & muta, omnino sit necessum, Exorcistam oratione, & ieiunio muniri?

NEgandum videtur, quia nec sanctitas, nec fides, nec morum integritas est omnino requisita in adiurante dæmones, ad illos expellendos: ergo nec necessaria erunt ad idem oratio, & ieiunium: Erunt solùm ergo ad effectum expulsionis valde conducentia, sicut sunt alia enumerata q.51.

Sed omnino Respondeo orationem, & ieiunium esse omnino necessaria in adiurante ad expellenda dæmonia lunatica, surda, & muta. Quia sic colligitur ex verbis Iesu dicentis *Marc.* 9. *Hoc genus Dæmoniorum non potest eiici, nisi in oratione, & ieiunio.* Vbi vt vides, absolutam potestatem negat, nisi præcedentibus oratione, & ieiunio. Et hoc non ob aliam causam, nisi quia sic placuit ipsi Christo Domino. Sic la Torre *loc. cit. disp.*9.*n.* 11. Qui benè contra aliquos addit, orationem, & ieiunium debere præcedi, & inueniri in Adiurante, non in Adiurato: quia certè in puero illo à dæmone vexato hæc non desiderabantur, cum ferè infatuatus ab illo teneretur, & ineptus ad orationem, & ieiunium.

QVÆSTIO LV.

An Exorcismis, quibus nunc vtitur Ecclesia ad expellendos dæmones, vsi fuerint sancti in primitiua?

REspondeo, quod non. Nam in primitiua Ecclesia Apostoli omnes, & alij Patres nuda, ac simplici forma, & breui ritu vsi sunt in dæmoniis expellendis, veluti hac: *Præcipio tibi dæmon per Iesu nomen, vt exeas ab homine isto.* Nunc autem nostris temporibus, ampliori exorcismorum forma, plures res, & verba, nempe orationes, Euangelia, preces, crucem, Reliquias, &c. complectenti, vtitur, vt constat ex Rituali Romano. Sic Iodocus, *v. dæmones, numer.*54. docet, per hæc verba: *Horum (Exorcismorum Ecclesiasticorum) vsus fuit, etiam D. Cypriani Episcopi, & Martyris temporibus. Et quanta eorum virtus sit, manifestarunt hactenus innumera exempla obsessorum, per eosdem liberatorum. Nec refert multùm, quod veteres paucioribus precibus, ac ritibus in suis Exorcismis sint vsi, quàm fiat hactenus ab aliquot sæculis in Ecclesia. Omnia enim pietas suasit, eruditio digessit, vsus comprobauit.* Sic ille ex Thyreo *lib.*6.*c.*46. Legantur etiam Raphaël. *loc. cit. disp.*12.*num.*7.

QVÆSTIO LVI.

An Exorcismi Ecclesiastici habeant virtutem pellendi dæmones, ex opere operato?

REspondeo dicendum, Habere virtutẽ ex opere operato, nempe vi ipsorum Exorcismorũ: sicut & Sacramenta cõferendę gratię. Nam Christus Dominus facultatẽ tribuit Ecclesię hos Exorcismos instituendi, quibus tanquã instrumentis, Ministri Ecclesię, virtute Christi, dæmones expellũt. Sic Sanch.

*lib.*2.

lib.2. in Decal, cap.42. num.16. ex D. Thoma *3.p. quæst.71.art.3.*& Soto *in 4.dist.6. quæst.2.art.3.* Sic etiam Valentia *2.2. disp.6. quæst.7. punct.2. quæst.2.* Palaus *tom.3.tract.14.de Adiurat.disp 4. punct.vltim. n.19.*Trullench *lib.1. in Decal. cap.10. dubit.14.n.6.* Marchin.*de Ordine tract.2.p.4.cap.10.*Machado *lib.4. p.1.tract.2.docum.4.n.6.*

QVÆSTIO LVII.

An Exorcismi Ecclesiæ habeant vim, virtutemque infallibilem expellendi dæmonem.

AFfirmant (apud Raphael.de la Torre,) Caietan.*in cap.vltim. Marci*, & Castro *contra hæreses,verb. Exorcismus*, docentes, Exorcismos verè habere efficaciam, secundum ordinariam Dei legem ad expellendos dæmones, impediri tamen quandoque, ob modicam ministri fidem: sicut & gratia est infallibilis Sacramentorum effectus, nisi recipientis obex obstet. Hanc sententiam esse valde probabilem dicit Valentia *vbi supra*, eamque, licet non tueatur, multis argumentis comprobat Raphael.

Sed probabilius Respondeo, Non habere virtutem infallibilem; sed ex congruitate quadam, frequenter, & prout diuinæ prouidentiæ conueniens fuerit. Constat. Quia Apostoli vtentes solitis tunc exorcismis, quibus multa dæmonia profligarunt, nequiuerunt puerum quemdam dæmoniacum liberare, *Matth.17.* ergo exorcismi, etiam Apostolorum, non semper infallibiliter sortiebantur effectum, aut efficaces fuere. Et Confirmatur. Nam etiam nunc videmus passim, Exorcismos Ecclesiasticos non assequi hunc effectum: ergo expellere de facto, & infallibiliter dæmones, non competit exorcismis. Sic Valentia *2.2. disp.6. quæst.8. punct.2. verb.Nihilominus*,Delrius *lib.6. Magic.cap.2. quæst.3. sect.3. remedio 4.* Thyreus *de Dæmoniac. cap.47.n.6.* Victoria, Sotus & Suarez, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.2. cap.42. num.16.* Raphael *loc. citat. disp.16. num.3.* Palaus, & Machado *loc. cit.* & Philibert. Mardun. *loc. cit.* per hæc verba: *Cæterum non habent exorcismi infallibilem effectum ex opere operato, sicut habent Sacramenta in non ponentibus obicem. Quare statuendum est, effectum characteris in Ordine hoc Exorcistatus infallibilem esse, quoad potestatem adiurandi dæmones: eos verò expellendi, si diuinæ placuerit voluntati, vt satis constat ex forma huius Ordinis, & ex Catechismo Romano part.2. vbi de Exorcistatu agitur. Locus autem ille, In nomine meo dæmonia eiicient: non fundat pro omnibus diuinam promissionem; sed pro aliquibus, & necessitate Ecclesiæ sic postulante, & iuxta diuinæ voluntatis, & prouidentiæ leges.* Sic ille.

QVÆSTIO LVIII.

An causa, cur Exorcismi contra dæmoniacos effectum non semper habeant, sit sola voluntas & beneplacitum Dei.

REspondeo dicendum, quod licet præcipua, vt diximus, sit beneplacitum Dei, eo quòd ipse non velit semper operari per Exorcismos (sicuti operatur per Sacramenta, quorum maior est necessitas,) nisi quando id iustum, & vtile iudicat, vel ad confundendos malos, cum eos oporteat confundi; vel ad monendos bonos, vt proficiant in fide, vt dixit D. Augustin. *lib.83. quæst.79.* nihilominus aliæ possunt assignari causæ, tam ex parte Ministrorum, quàm ex parte obsessorum, cur non semper effectum Exorcismi habeant. Sic igitur,

Secunda, Negligens præparatio aut conscientia mala Ministri exorcizantis, quia licèt non sit absolutè necessaria Sanctitas Ministri, vt *suprà* est habitum, potest aliquando tamen impedire effectum, eo quòd non velit Deus hoc admirabile opus per eius exorcismos perficere.

Tertia est, peccata obsessorum, quæ nolunt confiteri, neque deserere. Aut quæ necdum satis sunt punita: Aut quia non expedit eis,vt cito curentur, ne grauiora peccata committant.

Quarta est occultum Dei iudicium, qui aliquando effectum Exorcismi suspendit, ex causis nobis occultis. Legantur Authores citati, præcipuè Iodocus *verb. Dæmones, num.55.* Raphael *numer.4.* Delrius *loco citat.* vbi sic ait: *Si quæras cur non semper dæmon pellatur, res clara est, id peccatis obsessi, vel adiurantis posse contingere, vel ob maiorem ipsius ægri vtilitatem, Deique gloriam.* Sic ille. Qui etiam ex Tostato aduertit, *non solere exorcismis omnes molestias, & vexationes, quas dæmones inferunt hominibus repelli: sed solum illas, ad quas repellendas Exorcismi ab Ecclesia ordinantur: vt sunt molestiæ, quas inferunt manendo in corporibus, & illa vexando: siue dum interius manent, siue dum exterius obsident. Et illæ* (inquit Tostatus) *regulariter sanantur per exorcismos: maleficia autem dæmonum, & alia mala, quæ nobis inferunt, contra quæ non ordinantur directè exorcismi, non curantur per exorcismos, nisi rarò.* Sic Delrius ex Tostato, & ex vtroque Sanchez *loc. cit. num.17.*

QVÆSTIO LXI.

An expulso vno dæmone, omnes consequenter pellantur.

REspondeo dicendum, quod communiter, & vt in plurimum, omnes pellantur: non tamen sit necessum. *Primum* constat experientia, nam nunquam legitur, vno dæmone expulso, socios eius in corpore manere. Deinde quia exorcismi, quibus dæmon expellitur, omnibus dæmonibus obsidentibus æquè sunt molesti: ergo credi potest, quod sicut virtute illorum vnus ex eis fugatur, ita & cæteri fugentur.

Secundum etiam liquet: quia non omnes dæmones habent eandem potestatem in obsessum; sed quidam maiorem, & alij minorem: ergo fieri potest, vt soli dæmones qui minorem habent potestatem, exire cogantur, cæteris in eodem obsesso manentibus. Sic Thyreus *de Dæmoniacis capit.55.* Sanchez *lib.2.cap.42.num.8.* Bonac.*in 2.præcep. Decalog.disputat.4.quæst.1. punct.vlt. num.16. alias 15.* Palaus *punct.4.citat.n.17.*

QVÆSTIO LX.

An liceat dæmones adiurare deprecatiuè, vt ob Dei nomen exeant è corpore obsessi.

RESpondeo tanquam certissimum, Non licere. Quia deprecari, aut obsecrare dæmonem, vt exeat à corpore obsessi, est societatem cum illo habere, & operibus illius malignis communicare, & quasi se illi subiicere: at hoc omninò est prohibitum: ergo minimè licet adiurare dæmones deprecatiuè. Sic communiter DD. dicentes id facere, esse mortale grauissimum. Legantur D. Thom. 2. 2. q. 90. art. 2. Raphaël, & alij Theologi. Sotus *lib.* 8. *de Iust. quæst.* 5. *art.* 2. Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 4. *de Adiurat. cap.* 2. *n.* 8. & 9. Lessius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 13. *n.* 70. & 71. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *q.* 8. *punct.* 2. *q.* 2. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 42. *n.* 19. Nauarr. *cap.* 11. *n.* 28. & alij. Solùm igitur licet dæmones adiurare, imperando, & obstringendo eos per modum coactionis.

QVÆSTIO LXI.

An saltem licitum sit rogare, aut præcipere dæmonibus, vt nobis aliquod obsequium præstent.

RESpondeo tanquam certissimum: Nec id licere. Quia id efficere, est velle vti eorum ministerio & obsequio, & consequenter velle habere & inire societatem cum ipsis: quod est mortale, vt ait Nauarrus *loc. cit.* his verbis: *Octauò peccat mortaliter, qui dæmonem per modum obsecrationis adiurat, vt ab eo aliquid discat, vel auxilium ab eo accipiat, cap. Illud, 26. q. 2. Quamquam licitum sit dæmones adiurare per modum coactionis, obstringendo eos Ecclesiasticis exorcismis, vel quando sine inuocatione ipsi adsunt, vt solent in arreptitiis adesse. Nam licet tunc eos interrogare, sine prece tamen, & sine aliquo societatis pacto ad aliquorum vtilitatem, secundum* B. Anton. *2. p. tit.* 12. *cap.* 1. §. 5. Sic ille. Et Sanchez cum aliis Authoribus *q. antecedenti* adductis.

QVÆSTIO LXII.

An liceat adiuranti petere à dæmone superiori, vt inferiorem è corpore pellat.

AFfirmandum videtur. Quia hæc petitio maximè conducit expulsioni; imò est ipsius expulsionis petitio: ergo licita.

Sed vt certum Respondeo, Non licere Adiuranti petere à dæmone superiori, vt alium inferiorem residentem in corpore alicuius hominis pellat; casu ad minus, quo dæmon superior simul cum inferiori in eodem corpore obsessi resideat. Quia peteres à dæmone beneficium, ac subinde inires pactum, & amicitiam cum ipso, quod esse mortale nuper diximus. Sic omnes Authores nuper citati, præcipuè Palaus *num.* 9. Lupus *in edictum Sanctæ Inquisitionis*, 3. *part. lib.* 16. *dist.* 8. *artic.* 1. *diff.* 2. Suarez, Sotus, Lessius, & alij.

QVÆSTIO LXIII.

An saltem licitum sit adiuranti præcipere dæmoni superiori, v. g. Lucifero existenti in inferno; vt dæmonem inferiorem residentem in aliquo homine pellat.

AFfirmandum videtur. Quia Adiurator potest præcipere Lucifero, vt dæmones sibi inobedientes excruciet in inferno, vt dicunt Flagell. dæmon. 2. *part. cap.* 4. & alij, quos citat, & sequitur Lupus *loc. cit.* ergo etiam potest præcipere illi, vt alios dæmones ab obsessis pellat: quia in hoc nulla reperitur petitio, nulla obsecratio, sed præceptum, & obiurgatio. Ita sentit Siluest. *verb. Adiuratio, quæst.* 5. *num.* 3.

Sed omninò respondeo dicendum, adhuc id non esse licitum adiuranti. Quia Christus Dominus non reliquit potestatem Ecclesiæ cogendi dæmones superiores, vt inferiores expellent; sed solùm ad expellendos eos qui in corporibus resident. Sic Sotus, Suarez, Lessius, & alij quos citat, & sequitur Palaus *n.* 9. Sanchez *n.* 19. & 21. Et constat ex nuper dictis, quia re vera vellet per hoc beneficium aliquod à dæmone obtinere.

QVÆSTIO LXIV.

An ad minus liceat adiuranti præcipere dæmoni superiori, simul cum aliis inferioribus hominem obsidenti, vt exeat, & secum pellat inferiores alios.

AFfirmat Siluest. *loco nuper citato*, quem citat, & sequitur Bonacina *in* 2. *præcep. Decalog. disputat.* 4. *quæst.* 1. *punct. vltim. num.* 5. ita dicens: *Potest enim adiurator præcipere dæmoni superiori, vt totam suam legionem secum ducat, nullúmque sui cætus in corpore derelinquat: hoc autem non est expectare beneficium à dæmone, nec est societas cum dæmone, sed recessus, vt fugetur, & expellatur.* Hæc ille.

Negant contrà Sanchez, Sotus, Suarez, Lessius, & alij *suprà* citati. Quia putant hoc esse beneficium aliquod à dæmone recipere.

Sed probabilius sic cum distinctione Respondeo: si superiori dæmoni præcipiat Adiurans, vt perfectè exeat cum omnibus satellitibus suis, licitum est tale præceptum: Quia tunc fit non solùm ipsi, sed & satellitibus omnibus, & cohabitantibus. Si verò expulsionem præcipiat superiori dæmoni, & exeundo secum pellat quemcumque dæmonem inferiorem ibidem existentem, id non licebit. Quia illo modo præcipiendi iussio non dirigitur in dæmones inferiores, sed in solum superiorem, à quo petit auxilium ad illorum expulsionem, quod non licere ex dictis constat. Sic Palaus *punct. vlt. n.* 10. Qui benè addit, tale præceptum superfluum esse: quia si virtus adiurationis efficax fuit ad pellendum superiorem dæmonem, à fortiori inferiorem pellere poterit: nulla ergo necessitas est imperandi superiori, vt inferiorem expellat.

QVÆSTIO LXV.

An licitum sit Exorcistæ, præcipere dæmoni, vt abeat in infernum, vel in desertum aliquod vbi nequeat hominibus nocere.

RESpondeo vt certum, licitum esse id præcipere, sed non absolutè, sed sub conditione diuini beneplaciti. Sic Delrius *lib.6. Magicar. disq. cap.3. lit. B, in fine*, vbi sic ait: *Denique adiuratores iubent illum (idest, dæmonem) in certum locum proficisci, v.g. infernum, quem ei Deus ab æterno præparauit: vel desertum aliquod, vbi nequat hominibus nocere. Hunc illi locum Exorcista tantum definit, sub spe diuinæ ratificationis: eiectionis enim habemus promissionem, exilij illius exempla quædam; non tamen promissionem.* Sic ille. Et Thyreus *de Dæmoniac. c.46. n.23.* Sanchez *lib.2. cap.42. n.27.* Palaus *tom.3. tract.14. disp.4. punct. vlt. n.12.*

QVÆSTIO LXVI.

An liceat Exorcistæ annuere dæmoni offerenti egressum ex obsesso, dummodo non releget eum in infernum, nève nouis cruciatibus affligantur.

REspondeo esse licitum. Quia hæc petitionis acceptatio, nec Deo proximo iniuriam infert. Nec per illam Exorcista dæmoni aliquid tanquam amico concedit, nec ei placere vult; sed solùm intendit, quod facilius à corpore obsesso egredi cogatur: ergo licet. Sic Thyreus *loc. citat. cap. vltim. à num.1.* Sanchez *num.36.* Bonac. *disp.4. vbi de iuram. q.1. punct. vltim. n.13.* Palaus *n.14.* Iodocus *verb. dæmones, n.58. vers. Secundo.*

QVÆSTIO LXVII.

An etiam liceat Exorcistæ annuere dæmoni offerenti egressum ex homine, si permittatur in alium hominem ingredi.

REspondeo dicendum, quod liceat, ad minus concurrente quadruplici conditione. *Prima* est, vt is, quem dæmon possessurus est, sit pessimus, & eo supplicio dignus. *Secunda*, vt Adiurans habeat ius, & imperium in eum, quem dæmoni traditurus est, atque potestatem in ipsum demonem, summumque ius ad ipsum expellendum, quandocumque libuerit. *Tertia* est, vt adsit maioris boni spes. Quia scilicet speratur fore, vt hac ratione proximus iuuetur, qui aliis rationibus iuuari posse non videbatur. *Quarta* est, vt absit voluntas placendi dæmoni, sed id tantum fiat, ad vtendum ipso tanquam lictore & carnifice. Ratio sit, quia concurrentibus his conditionibus, dæmon rem de se honestam petit: ergo licitum est illi annuere. Sic Thyreus *cap. vlt. à n.8.* Sanchez *n.36.* Palaus *n.13.* dicens, esse verissimam hanc sententiam suppositis dictis conditionibus.

QVÆSTIO LXVIII.

An seclusis illis quatuor conditionibus, adhuc liceat Exorcistæ supradictæ petitioni dæmonis annuere.

AFfirmandum videtur, casu quo ingressus petitus à dæmone in alium hominem, minus nociuus sit quàm possessio de præsenti habita. Quia ex duobus malis minus est permittendum: ergo si ingressus petitus à dæmone præsumatur non ita nociuus, ac est præsens possessio, licitum erit, permitti ingressum, quem postulat, vt possessionem relinquat. In hanc partem inclinat valde Palaus *loc. cit.* cum respondeat multis argumentis in contrarium ab ipsomet confectis: non tamen audet illam docere, sed remittit de illa doctioribus iudicium.

Sed ego, vt ferè certum Respondeo, Non licere Exorcistæ, seclusis conditionibus præfatis, dæmonis annuere petitioni. Quia verè est in proximi damnum: nec enim est id faciendum, etiamsi inde eueniant bona. Sic Tyreus, & Sanchez *vbi suprà.*

QVÆSTIO LXIX.

An liceat adiuranti interrogare dæmonem expellendum, ea omnia, quæ ad eius expulsionem conducunt.

REspondeo tanquam certum, licere. Quia Adiurator habet facultatem imperandi dæmoniis, vt exeant, & à nocendo desistant: ergo & ad ea, quæ ad hunc finem consequendum apta esse videntur. Sic communis. Siluest. *verb. Adiuratio, q.5. num.3.* Valentia *2.2. disp.6. q.8. punct.2. vers. Ad secundum.* Thyreus *cap.46. n.23.* Lessius *lib.2. cap.42. dub.13. n.71.* Sanchez *lib.2. cap.42. n.23.* Palaus *tom.3. tract.14. disp.4. punct. vlt. n.5.*

QVÆSTIO LXX.

An liceat Adiuranti, Dæmoni præcipere, vt manifestet quod nomen habet: Quæ causa fuerit sui ingressus in hominem, & an ibi assistant plures.

REspondeo vt certum, non solùm licere, sed & expedire. Debet enim interrogare nomen, vt adiuratio ad eum nominatim dirigatur, & expulsio clariùs eluceat. Exemplo Christi Domini interrogantis dæmonem, *Quod est tibi nomen, Matth. 5. & Marc. 5.*

Deinde, causam ingressus in hominem, vt ea remota, si tolli possit, minor sit dæmonis in hominem potestas. Et si sit aliquod obsessi peccatum, vt astantes à similibus caueant.

Rursus debet interrogare, an sit vnus dæmon, vel plures in illo corpore, vt noscat Adiurator cum quot hostibus pugnet, & omnes è corpore exire præcipiat. Sic Delrius *lib.6. disquis. Mag. c.2. sect.3. q.3. vers. Quartum est, & c.3. lit. B. in fine*, ibi: *Petunt nomen dæmonis, quod Christi faciunt exemplo* (Marci 5. *& fieri solitum superius docui*, nempe loc. citat.) *& si hoc licet, cur etiam non liceat petere, vt socios indicent, vt sciamus cum quibus confligendum? Petunt causam*

causam ingressus, vt à similibus peccatis alij caueant, & eo vitato, vel expiato, faciliùs sanetur energumenus. Sic Delrius. Siluester etiam *verb. Adiuratio, q.5. num.3.* Tyreus *de Dæmoniac. cap.46. num.23.* Lessius *lib.2. cap.44. dub.13. num.73.* Sanchez *lib.2. Sum. cap.42. num.23.* Palaus *punct.4. citat. num.5.* Raphaël *2.2. quæst.90. art.2. aduertentia 6. num.11.* & alij. In Sacerdotali Romano docentur Exorcistæ hæc omnia interrogare.

QVÆSTIO LXXI.

An sit etiam licitum Adiuranti, interrogare dæmones alia, quæ viderit expedire ad eorum expulsionem.

RESpondeo, vt certum: Etiam esse illi licitum: Constat ex dictis. Et ideo licebit illi dæmonem interrogare: An ibi dæmon, vel dæmones sint ligati aliquo pacto, vel Maleficio, & quomodo illud possit destrui. Quis eorum sit princeps in illo corpore. Si talis persona sit verè vexata, & à quo tempore: Per quam personam sunt expellendi. Qui sunt magis inimici in cœlo. Sic Raph. *loc. cit.*

QVÆSTIO LXXII.

An interrogare dæmonem ea, quæ sunt nociua, aut vana, & inutilia, quæque ad expulsionem non conducunt, sit peccatum.

RESpondeo, tanquam certum, peccatum, saltem veniale semper esse, & mortale si non semper, saltem multoties, vt infra. Ratio est, quia ad omnia dicta interroganda non est data Exorcistis facultas. In hoc conueniunt omnes Doctores, inter quos solùm est difficultas, quando erit mortalis, quandóve venialis eiusmodi interrogatio. Pro quo decidendo sit

QVÆSTIO LXXIII.

An in aliquibus casibus peccatum mortale committat Exorcista, interrogando dæmonem aliqua, quæ ad expulsionem non conducant.

RESpondeo, tanquam certum, Committere. Et in pluribus. *Primò*, si interroget aliquid ex quo timeat, vt dæmon alicuius peccatum occultum detegat. Quia mortale est dare occasionem, vt proximus infametur. Sic Medina *lib.1. Sum. cap.14. §.2. fol.78. vers. Pero preguntase.* Sanchez *lib.2. c.42. n.25.* Palaus *n.6.* Bonac. mox citandus.

Secundò peccat mortaliter, si deprecatiuè, & non imperatiuè interroget. Quia interrogatio deprecatiua est signum amicitiæ. Sic Siluest. *verb. Adiuratio, q.5. & 7.* Armilla *ibi, num. vlt.* Sanchez & Palaus *loc. cit.* Bonac. *punct. vlt. cit. n.9.*

Tertiò, si interroget fine addiscendi aliquid à dæmone. Quia est honorare dæmonem, eum velle habere magistrum. Vltra quod esset ab illo beneficium aliquod implorare, & expectare, quod est mortale. Sic Armilla, Sanchez, Bonac. Palaus citati.

Quartò peccat mortaliter Adiurator, si firmam, & certam fidem dæmonis responsis concedat. Quia licèt dæmoni fides præstari possit in iis, quæ exorcismis Ecclesiæ coactus menifestat: non in iis, quæ ipse sponte dicit: Quia id esset valde honorare dæmonem, & interroganti valde periculosum. Sic Siluest. Armilla, Sanchez, Bonac. & Palaus citati. Raphaël *loc. cit. Aduertentia 6. pag. 843.*

Quinto peccat mortaliter, si longos sermones, & si vanarum rerum, cum dæmone commisceat. Tum quia verè est signum amicitiæ, absque necessitate cum dæmone longos miscere sermones. Tum etiam, quia adest periculum quod dæmon iis interrogationibus aliquos errores misceat. Sic Sotus *lib.8. de iust. quæst.3. artic.2.* Sanchez, Bonac. & Palaus *loc. cit.*

QVÆSTIO LXXIV.

An etiam peccet mortaliter Exorcisans, si ex leuitate, & curiositate vnam vel alteram rem vanam petat, aut interroget, non deprecando, vel imperando, neque fidem certam dæmoni adhibendo.

AFfirmat adhuc in hoc casu peccare mortaliter, Palaus *tom.3. tract.14. disp.4. de Adiurat. punct. vlt num.8.* dicens verius esse, per se loquendo, quamlibet interrogationem, quæ ad expulsionem non conducit, quamlibetque petitionem vani operis præstandi, mortale peccatum esse. Probat: Quia Exorcizans id non potest petere imperio, cum non habeat potestatem compellendi dæmones hoc præstare: ergo solùm potest petere deprecationem: atqui petere aliud à dæmone deprecando, semper est mortale, vt nuper est habitum: ergo.

Sed probabilius multo, Respondeo Primò sic. Minime peccat mortaliter Exorcizans, qui ex leuitate, & curiositate quadam vnam, vel alteram rem vanam dæmonem in obsesso existentem interrogat, non deprecatiuè, sed imperatiuè, nec fidem ei dando. Quia hoc modo interrogare vnam aut alteram rem, profectò non est quid graue, cum non sit signum beneuolentiæ, aut amicitiæ cum dæmone. Sic optimè Siluest. *quæst.5. cit. in fine*, his verbis: *Si autem Exorcizator imperet dæmoni, vt dicat curiosa, & nihil ad expulsionem facientia, non quia illi credat, sed quadam leuitate, & curiositate ductus, est peccatum graue, licet illud non videam mortale: Quia non videtur mortale, nisi cum quis adiurat obsecratiuè, aut ad aliquod consequendum, puta obsequium, vel notitiam, quod iste non facit, qui ei non credit: quod si ei crederet, vt Necromantici, credo esse mortale, quia pertinet ad amicitiam.* Sic ille. Caietanus etiam *2.2. q.90. art.1. fine, & in Summ. v. Interrogatio, vers. Sextum est.* Armilla *verb. Adiuratio, num. vlt.* Nauarrus *in Summa, cap.11.* (non 12. vt leges apud Palaum) *num.28* Sotus *lib.8. de Iust. quæst.3. art.2. ad 2.* Valentia *2.2. disp.6. quæst.8. punct.2. vers. Ad tertium*, Suarez *tom.2. de Relig. lib.4. de Adiurat. cap.2. num.9.* Lessius *lib.2. cap.42. dub.13. num.71.* Sanchez. *lib.2. cap.42. num.25.* Bonac. *tom.2. disp.4. quæst.1. punct. vlt. num.9.* Trullench. *lib.1. in Decalog. cap.10. dub.14. num.9.* Lupus *in edict. Inquisit.3. part. lib.22. dist.4. art.2. diff.3.*

Respondeo secundò: Nec peccat mortaliter Exorcista, qui efficit, vt dæmon in obsesso existens aliquid vanum faciat, vt quod moueat lapidem, dummodo id non petat deprecatiuè à dæmone, sed imperatiuè. Quia ex imperfectione actus non excedit veniale. Sic Caiet. *art.1. cit.* Tabiena *verb. Innocatio, num.2. quæst.1.* (non Armilla, vt citat Palaus, &

Sanchez

Sanchez *loc. cit. num.* 25. *fine*. Nec obstat fundamentum Castri Palao. Negandum enim est, non posse dæmonem interrogare, aut ab eo petere aliquid, nisi precando (si enim hoc esset verum, vera esset apud omnes sua sententia) potest certè & præcipiendo, & cogendo.

QVÆSTIO LXXV.

An sit Exorcistis illicitum cum dæmone iocari, nugacidve miscere?

RESpondeo tanquam certum: Esse illicitum illis. Quia cum sancta res sit dæmones eiicere, sanctè tractanda est. Sic Delrius *lib.* 6. *Mag. disquis. cap.* 2. *sect.* 3. *q.* 2. *in* 4. *remedio*, vbi refert graue supplicium Dei, quod Exorcistæ cuidam cum dæmone nuganti contigit, his verbis: *Vidi* (inquit Niderius in Formicario) *in conuentu Coloniensi Fratrem, verbis satis iocosum, sed in gratia expellendi dæmones valdè famosum. Hic cum in terminis conuentus Coloniensis dæmonem in obsesso corpore arctaret, dæmon petiuit à Fratre locum recedendi: quo gauisus frater ait in ioco: In cloacam meam vadas. Exit igitur dæmon, & nocte cum frater ventrem purgare vellet, dæmon tam dirè eum torsit prope cloacam, vt vitam cum difficultate saluaret.* Sic Delrius, Et ex illo, non ita verbaliter, Philibertus *de Ordine tractat.* 2. *part.* 4. *cap.* 11. *numer.* 2. *&* 3. Sanchez *lib.* 2. *sum. capit.* 42. *num.* 26.

QVÆSTIO LXXVI.

An licitum sit Exorcistis petere à dæmone signum aliquod sui è corpore egressus, vt v. g. quod extinguat lucernam, vel vitrum frangat?

NEgant apertè aliqui Doctores, existimantes id esse omnino illicitum, & superstitiosum exorcistis. Quia potestas à Christo Domino data exorcistis est ad pellendos dæmones: atqui illud signum iam supponit expulsionem: ergo superfluè petitur ab Exorcista. Ita tenent Ciruelo *de superst.* 3. *p. c.* 8. & Sotus *de iust. lib.* 8. *q.* 3. *art.* 2. *circa solutionem ad* 2. *versic. Primo argumento subnotantur*, vbi hæc ait: *Quocirca superstitiosissimum, neque vllo modo ferendum est, petere à dæmonibus signum in testimonium loci vnde venit, aut quod nunquam in hominem, à quo expellitur, reuertatur. Est enim mendax, & pater mendacij. Et ideo neque illi, nec suis signis, & testimoniis vlla est adhibenda fides: sed solum virtute Dei repellendi sunt.* Hæc Sotus.

Sed vt certum: Respondeo licitum esse Exorcistis petere à dæmone signum sui egressus. *Primò*, quia in Sacerdotali Romano instruitur exorcista, vt hoc signum petat: ergo licitum est illud petere. *Secundo*, quia quamuis hoc signum fallax esse possit, vt ait Sotus, hæc fallacia rarò contingit, cum in eius expostulatione seruetur modus ab Ecclesia præscriptus. Et licèt expulsioni absolutè non conducat, conducit tamen vt nobis expulsio innotescat: Credendum autem est, Christum Dominum reliquisse Ecclesiæ suæ potestatem ad manifestam dæmonis expulsionem, & consequenter ad petendum signum, quo expulsio manifestetur. Sic omnino Palaus *loc. cit. num.* 11. & antea Thyreus *de Dæmoniac. cap.* 46. *n.* 23. *& cap.* 52. *n.* 4. Delrius *lib.* 6. *c.* 3. *lit. B. in fine*, Sanchez *lib.* 2. *cap.* 42. *n.* 28. Bonac. *disp.* 4. *cit. punct. vlt. n.* 14. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *dub.* 14. *n.* 10. Qui tamen bene notant, ex hac signi traditione non astringi dæmonem ad non redeundum: vnde si non redeat, est quia non vult, aut ex aliqua causa eum cogenti.

QVÆSTIO LXXVII.

An sit licitum Adiuratori, Energumenum vexare flagellis, & alapis, sputis, & similibus.

NEgat Simancas *de Catholic. instit. tit.* 63. *n.* 32. dicens: *Errare eos, qui homines à dæmonibus obsessos flagellant, & alapis cadunt: nam dæmonia* (inquit) *fingunt se dolere affligi, vt fatuos decipiant, & vt corpora illa torqueantur.* Ita ille, ex Bartholomæo de Sibylla *lib. peregrinar. qq. decad.* 3. *q.* 2. Quibus fauet Delrius *lib.* 2. *q.* 30. *sect.* 3.

Alij è contra absolutè affirmant, esse omnino licitum. *Primo*: quia sic fecere multi Sancti. Nam D. Bernardus pede aliquando conculcauit obsessum, vt habetur *in eius vita lib.* 2. *cap.* 4. D. Benedictus, & S. Hubertus, alapis inflictis quosdam liberarunt obsessos. Vt de illo narrat D. Gregor. 2. *Dialog. cap.* 30. & de hoc Surius *in eius vita, tertio Nouembris*: & Theodorus Archimandrita obsessam post flagella per comam apprehendit, & Cruce facta dæmonem fugauit, vt habet Metaphrastes *in eius vita*: ergo hæc omnia licita sunt.

Secundo probatur. Quia hæc omnia multùm videntur prodesse ad dæmonum expulsionem. Tum quia per ea dæmones nimis confunduntur, dum vident superbissimi, vt serui inferioris notæ tractari in sui contemptum. Tum etiam, quia corpora flagellata non reputant sibi gratas mansiones, ob idque interdum deserunt. Sic Thyreus *cap.* 46. *n.* 51. & alij.

Sed clarius ego Respondeo dicendum, Primo: Minimè est licitum Adiuratori, Energumenum vexare flagellis, alapis, & sputis, si hæc faciat existimando ea habere virtutem aliquam ad directè dæmones expellendos, aut affligendos. Quia id esse superstitiosum, constat ex eo, quod nulla res corporalis habet vim ad expellendos dæmones, qui spiritus sunt. In hoc conueniunt Authores vtriusque sententiæ, imò & omnes.

Respondeo secundo: Licitum est Adiuratori exercere dictas actiones in dæmoniacum, & obsessum ad confusionem dæmonis, & in ipsius contemptum, & contumeliam, vt vel sic se contemni in eo domicilio minimè patiens, illud deserat. Hanc responsionem probant adducta pro secunda sententia. Quam sic intellectam tuentur Sanchez *loc. cit. n.* 30. ex Philiarcho *de offic. Sacerdotis, tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 11. Trullench *dub.* 14. *cit. n.* 11. Bonac. *punct. vlt. cit. n.* 14. Palaus *n.* 15. Raphael 2. 2. *q.* 90. *art.* 2. *Aduertentia* 14. *n.* 26. *pag.* 849. & alij.

Aduerte tamen cum Sanchez, *Quod alia ratione posset Exorcista peccare, si imprudenter se gereret, percutiendo grauiter dæmoniacum. Cum enim omnia dicta in solam dæmonis contumeliam fiant, & non quasi corporaliter affligentia, satis est, si moderata sint.* Sic ille. Et omnes.

QVÆSTIO LXXVIII.

An item licitum sit adiuratori, fumo hypericontis, rutæ, & cornuum, stercorisque caprini vexare dæmoniacum.

NEgant Simancas, Delrius, & Ciruelo supra allegati, eo quod esse quid superstitiosum putent. His fauet Raphael *loc. cit. aduert.* 5. vbi ait, nec laudare, nec reprobare hanc actionem.

Sed iuxta nuper dicta, respondeo dicendum, licitum omnino esse illi, si prædicta applicet dæmoniaco, ad confundendum dæmonem, & in illius confusionem: non quasi habentia virtutem ad pellendum illum. Sic Authores nuper pro nostra sententia adducti. Et loquendo specialiter de ruta id docet Lupus *in edictum S. Inquis. part.* 3. *lib.* 22. *distinct.* 4. *art.* 1. *diff.* 4. sic dicens: *Adiurans vel adhibet rutam in contemptum dæmonis, vt inde arripiat confusionem, occasionemque exeundi ab obsesso, vel illam adhibet credendo eam vim naturalem habere ad ipsum fugandum: primo modo non peccat, tum ob bonum finem, &c. tum, quia dicta herba ob suam amaritudinem designat mysterium amaræ Christi passionis, ex quo ipsi grauissima confusio fuit, &c. Secundo modo illam adhibendo peccaret adiurans, nisi excusaret ignorantia, aut bona fides,* &c. ita ille.

QVÆSTIO LXXIX.

An sint aliqua rationes, seu causa, quare ruta à dæmone abominetur, ab illa longè fugiendo.

REspondeo esse aliquas. *Prima*, quia, vt nuper diximus, ob suam amaritudinem designat amaritudinem Passionis Christi, qua victus, & ligatus fuit, vt non possit in nostrum damnum, quod ante Passionem Christi poterat.

Secunda, quia ruta luxuriæ (cuius dæmon maximè se complacet, ob graue damnum, quod homini affert) est vtcumque contraria ratione suæ frigiditatis, ardorem illius extinguendo, vel saltem diminuendo.

Tertia est, quia itidem ratione suæ frigiditatis, serpentes è suis locis naturaliter expellit. Nam ipsi, vtpote frigidi, quærunt loca calida: dæmon autem in Sacra Scriptura vocatur serpens, & ideo illam fugit. Sic Lupus *lib.* 22. *citat. dist.* 3. *artic.* 2. *differ.* 3.

QVÆSTIO LXXX.

An sit superstitiosum applicare aliquas herbas medicinales, aut alia medicamenta dæmoniacis.

REspondeo tanquam certum: Non esse superstitiosum, sed licitum. Quia etsi res corporales, vt habitum est, directè & proximè nil operentur in dæmone: at possunt operari indirectè, & mediate, iuuando, vt eius vexationes placentur. Quippe auferre possunt dispositiones illas corporis quibus dæmon vtitur ad vexandum. Poterit igitur licite Exorcista applicare, ob hunc finem, obsessis aliqua medicamenta, aut vt melius dicam, monere Medicum, vt illa applicet, quia cum Exorcista medicandæ artis ignarus sit, poterit facile errare. Sic communis apud Sanchez *lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 10. & 31. Lupus *in edict. S. Inquisit.* 3. *p. lib.* 22. *dist.* 2. *artic.* 2. *diff.* 1. & 2. Bonac. *punct. vlt. cit. num.* 12. Palaus *tom.* 3. *tract.* 14. *disput.* 4. *punct. vlt. num.* 16. lege Raphaëlem 2. 2. *q.* 90. *art.* 3. *aduert.* 4. *pag.* 842. vbi multa de hac re.

QVÆSTIO LXXXI.

An ad minus sit superstitiosum, & illicitum, præcipere dæmoni, sub pœna excommunicationis, vt ab obsesso exeat.

NEgandum videtur. Quia expresè in Sacerdotali Romano instruitur Exorcista, vt ad pellendum dæmonem excommunicatione vtatur: ergo ad hunc finem illa vti, nec superstitiosum, nec illicitum erit.

Sed tanquam certum, respondeo superstitiosum, &, illicitum esse. Quia dæmones, cum sint extra Ecclesiam Militantem, incapaces sunt Ecclesiasticæ censuræ. *De his enim, quæ foris sunt, nihil ad nos, cap. Gaudemus. de diuort. seu consort.* Nec Sacerdotale Romanum est in oppositum: nam *loc. cit.* non sumit excommunicationem propriè, sed provt idem est, ac execratio, aut maledictio: vt bene notauit Suarez 5. *tom. in* 3. *p. disp.* 5. *sect.* 1. & hoc modo id licitum est. Sic ipse, & Sanchez *cap.* 42. *cit. n.* 32. Lupus *lib.* 22. *cit. dist.* 4. *art.* 1. *diff.* 3. Raphael 2. 2. *q.* 90. *art.* 2. *Aduertentia* 7. *n.* 15. *pag.* 844. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 10. *dub.* 14. *n.* 12. Philbertus *de Ordine tract.* 2. *p.* 4. *c.* 11. *n.* 4. Nauar. *in sum. cap.* 27. *n.* 13. & *lib.* 5. *consil.* 5. *de sent. excomm.*

QVÆSTIO LXXXII.

An saltem sit licitum Exorcista præcipere dæmoni, vt ab homine obsesso exeat, sub pœna immersionis in stagnum ignis per annos mille.

NEgat Raphaël de Torre *n.* 15. *cit.* vbi ita ait: *Secunda verò pœna de immersione in stagnum ignis, & suphuris per annos mille: verba sunt deprompta ex cap.* 20. *Apocalypsis*, vbi sic dicitur: *Et vidi Angelum descendentem de cœlo habentem claues Abyssi, & catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconem serpentem antiquum, qui vocatur. Diabolus & Sathanas, & ligauit eum per annos mille* Et circa finem capitis: *Infernus, & mors missi sunt in stagnum ignis. Quæ verba intelligenda sunt de Christo mittente in Abyssum principem dæmoniorum, vt ex Gregorio, & Augustino interpretatur Franciscus à Riuera super eum locum. Sed inde non colligitur Exorcistas eam habere potestatem erga dæmones obsidentes. Fortassè poterunt relegare in desertum, sicut Tobiæ* 8. *narratur de dæmone Asmodæo ligato ab Angelo Raphaële in deserto Ægypti: similiter & eiicere extra Religionem. Sed includere in Abyssum, pertinuit ad Christum, propter potestatem excellentiæ, qua data est ei in cœlo, & in terra.* Hæc Raphaël.

Sed vt certum respondeo: Esse omnino licitum. dummodo Exorcista id absolutè non faciat, sed sub conditione diuini beneplaciti, vt constat ex dictis *supra q.* 65. Sic Authores *ibidem citati.*

QVÆSTIO LXXXIII.

An sit licitum Adiuranti nomen dæmonis in aliqua papyro scribere, illudque comburere.

RESpondeo, vt quid certum: Etiam esse licitum. Quia fit in contumeliam, & contemptum ipsius dæmonis. Et ita fieri debere in Sacerdotali Romano habetur. Sic Philiarcus *de offic. Sacerdotis tom.1.p.2. lib.3. cap.11.* Sanchez *cap.42. n.33.* Trullench. *c.10. cit. dub. 14. n. 12.* Qui secus dicunt de actione radendi pilos, aut capillos dæmoniaci ad expulsionem dæmonis: quia superstitiosa est omninò, ac vana, vt ait etiam Lupus *lib.22. dist.4. diff.1.*

QVÆSTIO LXXXIV.

An integrum sit, ac licitum Exorcistæ, vti terminis iudiciariis, præcipiendo dæmoni, vt nunc exeat, & iterum tali die se iudicio sistat ad reddendam rationem cur tale corpus obsederit.

RESpondeo, Tanquam certum: Nec integrum, nec licitum esse illi. Quia Exorcista non est Iudex dæmonis: ergo nequit cum illo criminaliter agere. Sic Delrius post *lib.6. in Anacephalæosi monit.10.* Sanchez *loc.cit. n.34.* Trullench. *num.12. cit.* Philibertus etiam *n.4.*

QVÆSTIO LXXXV.

An sit conueniens, quod Exorcistæ imponant aliqua nomina irrisiua dæmonibus obsidentibus, vt illis irritati desinant à nocendo, & fugiant.

AFfirmat aliquorum Exorcistarum vsus, eo quod iis nominibus irritati dæmones, facilè deserunt eorum domicilia, desinúntque nocere obsessis.

Sed oppositum Respondeo dicendum, quod minimè sit conueniens. Sic Raphaël his verbis: *Vnum non concesserim contra quosdam asserentes dæmonibus esse imponenda nomina irrisiua; vt si vnus vocetur stabularius, alter pistor Beelzebub, alius coquus Acherontis, & similia epitheta, vt confusi discedant. Credo tamen his ludicris epithetis potiùs detineri dæmones, quàm expelli: quoniam his auditis, adstantes in risum conuertuntur, & spectaculum lacrymis dignum, & ad compunctionem, & orationem prouocatiuum, fit occasio iocorum, ac cachinnorum, quod valdè amant dæmones, & non solet feliciter cedere Exorcistis hic vti facetiis, vt narrat Ioã. Nider. in formicario c. 11. Nec vnquam legimus his epithetis facetosis sanctos in expulsione dæmonum esse vsos. Verbis durioribus sed grauibus eos increpabant. S. Bernardus appellabat bestiam cruentam. Alij draconem, serpentem, furem, &c.* Sic Raphaël *3.2. q.90. art.2. Aduertentia 8. n.16. & 17. pag. 845.* Quæ doctrina ex mox dicendis ampliùs roborabitur. Sit ergo

QVÆSTIO LXXXVI.

An modus adiurandi dæmones debeat esse durus & vehemens, & nullatenus amicus.

RESpondeo, Affirmatiuè. Quia sic faciendo sequitur Adiurator exemplum Christi Domini, Apostolorum eius, & aliorum Sanctorum. De Christo namque dicitur Matth. 7. *Et increpauit illum,* (id est, dæmonem) *Iesus*: & Marci 9. Comminatus est spiritui immundo dicens: *Surde, & [illegible]ute Spiritus, ego præcipio tibi vt exeas ab eo.* Et Paulus Apostolus adiurans quendam spiritum nequam dixit: *Præcipio tibi in nomine Iesu exire ab eo. Actor. 16.* Et sic fecerunt alij Sancti, & constat ex nuper dictis. Et certè ratio ipsa suffragatur: quia ad exitiales humani generis hostes quomodo debet esse mitis, & amicabilis sermo. Sic Raphaël *loc.cit.*

QVÆSTIO LXXXVII.

An possit Exorcista adiurare dæmoniacum in domibus priuatis.

RESpondeo, Non posse, seu vt mitiùs dicam, non debere, nisi vrgeat magna necessitas. Quia locus proprius & magis congruus est Ecclesia, vbi sunt Sanctorum Reliquiæ, Cruces, imagines, quæ omnia exosa sunt dæmonibus, & quæ horrescunt, maximè Sacram Eucharistiam: sic ex factis D. Bernardi, & dictis D. Chrysost. docet Raphaël *Aduertentia 12. n. 23.* Qui loquens de tempore exorcizandi, addit omne esse opportunum, sed magis summo manè post Missam.

QVÆSTIO LXXXVIII.

An obsessi sint Exorcizandi ianuis Ecclesiæ apertis.

AFfirmauit Hieronymus Mengus *in flagello Dæmonum, docum. 4.* docens publicè, & ianuis apertis esse exorcizandos. Primò, quia sic fecit Christus, qui præsente turba dæmoniacos sanabat. *Matth. 17. Marc. 9. & Luc. 11.* Secundò. Quia ex publica adiuratione multa bona proueniunt: ibi namque nequitia dæmonum inspicitur, & ipse odio habetur, fides roboratur, Dei misericordia, & potestas manifestatur, sæpè homines impij conuertuntur, & multa alia bona inde possunt prouenire: ergo non debent impediri.

Sed probabilius Respondeo, securius esse exorcizare obsessos, ianuis clausis, admissis tamen aliquibus personis piis, & deuotis. Ratio est, quia dæmones valdè cupiunt numerosum auditorium habere, vt ipsi multa vana, & plura mendacia, ac subtiles deceptiones, miscendo falsa quædam multis veris effutiant, ac quædam superstitiosa sub prætextu deuotionis, ac pietatis persuadeant, insuper occulta crimina in proximorum iniuriam reuelent. Rursus conantur cognitiones prauas excitare; fingunt quosdam ex adstantibus metuere tanquam sanctitate pollentes, vt vanæ gloriæ crimen incurrant, &c. ergo vitanda sunt omnia hæc ab Adiuratore non exorcizando dæmoniacos publicè.

Nec obstat argumentum sumptum ex factis Christi (imò & aliorum Sanctorum) quia Christus Dominus per virtutem Excellentiæ omnibus istis incommodis obuiare poterat, alligando dæmones, ne in auditorum virus aliquid euomerent (quod idem poterant alij sancti ob copiosam ab eodem Christo Domino acceptam gratiam) quod negandum est aliis, regulariter loquendo, Exorcistis. Sic Ciruelo *de superst. par. 3. c. 8.* Raphaël *loc.cit. Aduert. 13.* & ampliùs ex dicendis *quæst. 90.* id constabit.

QVÆSTIO

QVÆSTIO LXXXIX.

An deceat, vt mulieres coniurationibus obsessorum intersint.

NEgat Raph. de la Torre *loco nuper citat. Tum quia mulieres cum prona sint ad credulitatem superstitiosam, facile erit, vt dictis dæmonum fidem adhibeant, & decipiantur. Tum etiam, ne pauore terribilis spectaculi consternatæ, primæ deliquium patiantur, aut (quod aliquando euenit) morbo caduco, aut dæmonis ingressu corripiantur.* Ita ille.

Sed clarius, Respondeo Non decere quidem, vt intersint, si qui exorcizandi sint, viri sunt, non mulieres; nam harum coniurationibus interesse potius mulieres, quàm viri, ex se constat, & ex mox dicendis amplius constabit. Nec timenda sunt inconuenientia à Raphaële adducta; eo quòd non mulieres quæcumque, sed matronæ prudentes, & virtuosæ assistere debeant.

QVÆSTIO XC.

An Energumena Monialis debeat intra septa monasterij exorcizari.

NEgat Barbosa *in Collectan. Apostolicar. decis. collect.* 509. *num.* 5. vbi sic ait: *Monialis nulla energumena intra monasterij septa à quocumque Presbytero sæculari, etiam Confessario, exorcizetur; sed ad Ecclesiam exteriorem eiusdem monasterij, obtenta prius à Sacra Congreg. licentia, ea de causa deducatur, vel transferatur. In translatione autem huiusmodi, sicut & in actu exorcizationis, honestæ personæ consanguineæ, vel aliæ mulieres prouectæ ætatis ac probæ conuersationis Energumenam comitentur. Exorcista sit ad actum huiusmodi ab Ordinario approbatus: exorcizatio minori, quo poterit, fiat strepitu: Ecclesiæ ianua eo vsque occlusa remaneat, quousque exorcizatione completa, ad monasterium Energumena reducatur.* Ita ille, adducens quandam Congregationem Concilij ex Lezana *tom.* 3. *verb. Clausura, n.* 28.

Sed in oppositum extat vsus receptus in Hispania, vbi quando casus occurrit, semper intra septa Monasterij, de licentia Ordinarij, Monialis Exorcizatur. Vnde credo, quod illud à Sacra Congreg. decretum solùm fuerit editum pro Italia.

QVÆSTIO XCI.

An sit decens, quod Exercizator tempore Exorcizationis solus cum dæmoniaco permaneat.

REspondeo, Quod minimè, præcipue si vexata persona sit fœmina. *Tum quia* (ait Raphël) *dæmones obsidentes solent sic efferare obsessos, vt nisi adsint, qui vexatos teneant, ac manibus apprehensos detineant, maxima cum difficultate adiurari poterunt. Tum, quia inter ministrum & obsessum posset oriri aliquod scandalum à dæmone ferociente. Tum tertiò quia quando adsunt personæ deuotæ orantes pro dæmoniaco, facilius dæmones cedunt. Quod si vexata persona fœmina sit, & non vsqueadeo annosa, multo minus Exorcista solus cum illa permanere debet, neque in domibus priuatis, neque in Ecclesia, ne sibi periculum animæ, aut famæ concilient.* Hæc ille *Aduertentia* 13. *citata.* Et bene.

QVÆSTIO XCII.

An sint aliqua signa ingressus dæmonum in hominem.

REspondeo, Esse aliqua. Quia licèt possint in hominem inuisibiliter ingredi tanquam spiritus, vt *supra* diximus, solent tamen aliquando signa sui aduentus ostendere, ex iussione Dei communiter.

Primum signum est, aliqua forma externa hominis nigri, ac trucis, vel defuncti alicuius. Item bestiæ alicuius, vt hirci, aut nigri canis, &c. *Secundum est,* turbo, seu ventus, ac strepitus insoliti. *Tertium,* infestationes, quas faciunt obsidentes, impingentes eis colaphos, trahentes eos, vel proiicientes, aut præcipitantes. *Quartum,* species horribiles, quas ingerunt somniantibus, vt dum somniant se à dæmonibus vexari, affligi, & occidi, &c. Sic ex Thyreo *c.* 11. & ex Sacerdotali Romano docet Iodocus *verb. Dæmones, n.* 33.

QVÆSTIO XCIII.

An etiam dentur aliqua signa discessus dæmonum, & omnimodæ liberationis obsessorum.

REspondeo, Esse etiam aliqua signa discessus. *Primum*, Clamores insoliti, & belluarum voces, sunt signa discessus, maximè requie, ac quiete obsesso superueniente. *Secundò*, manifestant suum egressum discessu quorundam animalium turpium, vt formicarum, aranearum, muscarum, aut draconis, &c. *Tertiò*, pandunt suum discessum per vomitum ingentem rerum putridarum, aut per fœtorem grauem, quem exhalant obsessi. Hæc & alia sunt signa, sed non infallibilia, quia multoties ea edunt dæmones, ipsis tamen permanentibus in obsesso.

Vnde potissimum signum discessus dæmonis erit, si examinatis obsessis, nullum signum eorum, quæ supra diximus, indicare inhabitare dæmones, appareat. Deinde, si obsessi nullam se pati molestiam eorum, quæ antea patiebantur, affirment. Sic Raph. *loco citat. Aduertentia* 17. *n.* 30. & 31. Et hæc sufficiant circa primum Decalogi præceptum. Ad Laudem, & Gloriam SS. & Indiuiduæ Trinitatis, necnon Beatissimæ Virginis Mariæ Conceptæ absque labe originali, & Beatiss. Patriarcharum, Ioannis de Mata, & Felicis de Valois.

INDEX

INDEX RERVM, ET VERBORVM

Notabilium, quæ in hac ſexta Parte continentur.

Prior numerus Paginam, poſterior Quæſtionem denotat.

A

Adiuratio.

Adoratio.

Agnus Dei.

Amare, Amor.

Beneficentia.

Beneficium, Beneficiarius.

Bona.

Breuiarium.

Canonicus

C

Canonicus, Canonicatus.

Capellania, Capellanus.

An

Clericus.

Ecclesia

An

Dispensare, Dispensatio.

Distributio.

An

Donatio.

E

Ecclesia.

Eleemosyna.

Energumenus.

Episcopus.

Examinator.

Exorcista.

G

Gloria.

H

Hæresis, Hæreticus.

Horæ Canonicæ.

I

Ieiunium.

Ignorantia.

Imago.

Indigens.

Infidelis.

Inimicus.

Iniuria.

Inquisitor

Eas

Martyr.

Missa.

Monachus.

Monialis.

Ordinarius.

P

Parochus.

Pauper.

Præstimonium.

Præsumptio.

Proximus.

R

Recitatio.

S

Sacerdos.

Saga.

Sanctus.

Et

Satisfactio.

Sepelire.

Sepulchrum.

Somnium.

Sors.

Spes.

Superstitio.

Testis.

F I N I S.

